MARCI ANT. ZIMARAE
PHILOSOPHI CLARISSIMI
Tabula & Dilucidationes
In Dicta Ariſtotelis & Auer.

Nunc recèns recognita, & ab innumeris erroribus expurgata.

VENETIIS,
Apud Vincentium Valgriſium.
M D LXIIII.

VINCENTIVS VALGRISIVS

STVDIOSIS OMNIBVS. S. D. P.

QVOD ſemper ſedulo curauimus, literarum ſtudioſi, ut, & uobis bonorum librorum copiam ſuppeditemus, & nihil ex officina noſtra niſi caſtigatiſsimum prodeat; id in hoc quoque Clariſsi. & nunquam ſatis laudati Marci Anto. Zimaræ in dicta Ariſtote. & Auerro. indice, maximè ſtuduimus. Quum enim ſæpius iam excuſus hic liber fuerit, uidetur tamen (de qua re conqueſti apud nos ſunt multi) ita quotidie in deterius labi, & errorum multitudine obrui; ut frequentiſsimè & deprauatæ & mutilæ ſententiæ ocurrant, quæ aut contrarium aut nullum omnino ſenſum habeant; & non rarò in citandis authoribus locus indicato numero non reſpondeat. Hunc ergo tanti momenti indicem, ut ueluti philoſophiæ totius promptuarium, ſuadentibus multis, nos ea diligentia caſtigari elaborauimus, collatis ſingulis cum authorum libris, ex quibus ſunt deſumpta, reſtitutis quæ manca erant, & emendatis demum omni ſtudio omnibus; ut integer tandem, & talis hic liber exeat, qualis nunquam aliàs. id quod cuiq; nullo negocio animaduertere eſt. Suſcipite ergo ſtudioſi alacriter, & probate operam noſtram, propediem huius met authoris Theoræmata eadem cura emendata & recognita habituri. Deus uerò Opti. Maxi. ſtudia ueſtra & conatus ueſtros uobis fortunet. Valet.

CLARISS. PHILOSOPHI. M. ANTONII ZIMARAE

TABVLAE,

Et dilucidationes in dicta Ariſtotelis & Auerrois.

De littera A.

AB.præpoſitio in idiomate Arabico notat tam cauſam agentẽ, quàm ſubiectum & oppoſitum: primo phyſico.cõmen.58.Vide quomodo importet ſubiectum, primo cæli commen.20.ubi litera tranſlationis Arabicè habet in textu, quòd corpus glorioſum nõ eſt generatũ ab aliquo. Quod Cõmentator ponderans in cõmento dicit: Et dixit, neq. generabile ab aliquo:& non dixit, neq. generabile ſimpliciter: quoniam hæc eſt differentia inter dicentes,quòd hoc corpus eſt creatum a prima cauſa, & opinantes ipſum primam cauſam.ſ.quòd dicentes ipſum eſſe primam cauſam opinantur ipſum non eſſe generabile ſimpliciter. & dicentes quòd eſt cauſatum à prima cauſa, opinantur quòd non eſt generabile ab alio,ideſt ex alio. Et quod ſi diceretur eſſe generabile à nullo & in nullo tempore, poſſet hoc inſtitui ſecundum uocem & ſecundum tranſumptionem. Generabile uerò, eſt terminatum tempore,& generabile ab aliquo. Et hoc nomẽ generationis eſt uulgariter,quod Ariſt. intendit remouere a cœlo. Vbi patet quòd ly ab aliquo, dicit cauſam materialẽ. Ariſto.enim ibi demonſtrat, quòd cælum non eſt generabile;quia non habet ſubiectum,neq. contrarium.¶Et ex illo loco patet,quantum deuiauerunt à ueritate Ioan.de Baccone, & Grego.Ariminen.in.2. ſententiarum . diſt.3.q.3.qui tenent ex mente Ariſto.& Auer.cælum & ſubſtantias æternas non habere cauſam æternam effectricem. Et licet iſta quæſtio in uia Peripateticorum ardua ſit & ambigua: (Eudemus enim & Alexander ut recitat Simplicius in principio phyſicæ auſcultationis,tenuerunt Deum ſecundum mentem Ariſt. non eſſe cauſam efficientem,ſed finalem tantum & formalẽ æternorum.) Ammonius tamen,Simplicius,& Ioan.Grammaticus oppoſitũ tenuerunt,& multi ſapientes. Veruntamen quicquid ſit de Ariſtotele,unum ſcio indubitanter, Auerroem tenuiſſe de mente Philoſophi,æterna eſſe cauſata in triplici genere cauſæ, (etenim hic apertè teſtatur cælum eſſe cauſatum à prima cauſa)& quod Ariſto.in primo cæli demonſtrat cælum non eſſe generabile,illo modo generationis, quo generantur iſta temporalia: quia hoc ſonat nomen generationis uerè,& non tranſumptiuè ſumptum. Ariſt. enim abhorret metaphoras,& tranſumptiones in doctrina demonſtratiua;ut ipſe præcepit in.2.poſteriorum analiticorum.tex.c.22.Et ideo Ariſto.nomen generationis uerè,& in propria ſignificatione intendit remouere a corporibus cæleſtibus. Et hoc apparet manifeſtè ex ſententia eiuſdem Auer.in lib.deſtru.deſtructionum,in diſputa.3.in ſolutione.18.dubij,ubi dicit, quòd Philoſophi aſcenderunt gradatim inueſtigare de ſupercæleſtibus corporibus:& apparuit eis, quòd ſunt ingenerabilia: & non ſunt ſicut inferiora corpora. Generabile enim inquantũ generabile,eſt pars huius mundi ſenſibilis: cuius generatio non ſequeretur niſi prout eſt eius pars;eo quod omne generabile generatur ſine dubio de re,ex re,& pro re, & in loco, & in tempore. Et inuenerunt,quòd orbium corpora ſunt neceſſaria in generatione inferiorum corporum prout ſunt agẽtia remota. Vnde ſi corpora cæleſtia generabilia eſſent modo iſtius generationis:indigerent alijs corporibus præcedentibus ea,quæ ſimiliter eſſent partes alterius mundi: & ita eſſent alia corpora ſupercæleſtia:& talia etiam indigerẽt alijs: & ſic in infinitum. Ecce igitur, quod uult demonſtrationem intelligi de uera generatione in propria ſignificatione ſumpta:quæ indiget cauſa agente,materiali,& finali,tempore,& loco. Confirmatur authoritate eiuſdem in primo cæli. cõmẽ. 105.ubi habet. Defendentes autem Platonem dicunt, quòd aſsimilatio generationis mundi ex ſuis elementis, generationi figurarum ex lineis & ſuperficiebus à Platone, ſignificat, quòd mundus ſemper fuit apud Platonem, & quod ipſe non intendebat per hunc ſermonẽ,niſi quod partes eius ſunt priores natura toto,non quòd ipſe fuit generatus uerè. Et ſi hoc intendebat,nihil differt ab Ariſt. Sed tamẽ male fecit in hoc, quod dixit mundum eſſe generatum, & non corruptibilem. hoc enim non intelligitur ex generatione, niſi cum difficultate,& maximè cum dixit: Quòd efficitur ex non ordine in ordinem. Nam Plato dixit Deum elementa,quæ ante mundi generationem mouebantur motu inordinato, deduxiſſe ex non ordine in ordinem. Modò talis generatio,quæ fit ex priuatione ad habitum;uidetur eſſe uera generatio,quæ eſt temporalis:& ita,cum difficultate poteſt intelligi generationem illã apud Platonem fuiſſe æternam. Aut igitur male ſenſit:aut male docuit: quia abutebatur uocabulo generationis (ut dicit præfatus Commen.etiam primo cæli.com.106.) Tenet igitur Commen cælum & intelligentias eſſe cauſatas ab æterno à prima intelligentia;ſed non per generationem ueram, quæ fit cum tranſmutatione & tempore:ſed nobiliori modo. Scientia enim Dei glorioſi eſt cauſa entitatis, & ueritatis omnium entium,ut ſcribit Commẽ.in.2.primæ philoſophiæ.cõ. 4.& in.12.primæ philoſophiæ.com.51. De hoc uide notabilem authoritatem in libro deſtructionum,diſpu.3.in ſolu.18. dub.ubi ſcribit. Amplius declaratum eſt a Philoſophis, quòd illud,quod dat entibus ſeparatis à materia finem, eſt illud, quod dat eis eſſe. Forma enim & finis ſunt unum & idem in hac ſpecie entium. Ergo illud,quod dat finem entibus; illudmet dat formam,& illud quod dat formam, eſt agens: ergo, quod dat finem,huic etiam eſt agens. Apparet igitur quòd primum principium eſt omnium iſtorum principium.ſ.forma & agens,& finis. Quid clarius?

Digreſſio de cã efficiente in ſubiectis æternis, cõtra Io. de Bac. & Greg. Ari mi. Opio. Eu.& Alexan. pro una pône Pro opione contraria fuerũt Ammon. Simplici. Philoponus & alij.

Quæ ad mentem Auer.

Ab antiquo non prouenit nouum abſolutè, ſecundum Philoſophos.ex diſpu.12.in ſolutione.3.dubij.

Ab omnibus excellentibus philoſophis hodie exiſtimatur, quòd ab uno primo procedunt principaliter omnia entia mutabilia.ex lib.deſtructionum.diſputatione.3. in ſolutione.12.dubij.

Ab uno utrum multitudo prouenire poſsit.uide diffuſe in lib. deſtru.in diſpu.3.in ſolu.12.dub.

Ab uno agente non prouenire niſi unum effectum tantũ,propoſitio falſiſsima eſt:qua utebatur Auicenna & Alpharabius.ex diſpu.3.in lib.deſtru.in ſolu.23.dub.

Ab uno ſimplici numero non poſſe prouenire niſi unum ſimplex numero;non quodammodo unum in numero, & quodammodo plura:& quòd illius unitas ſit cauſa eſſe pluralitatis. Si iſto modo intelligant,non poteſt homo euadere à dubiis Algazelis. Ibidem in ſolutione.26.dub.

Ab uno eſſentialiter non inuenitur niſi unũ motũ,ſed intrant plura ipſum per accidẽs.8.phy.cõ.51. & elicitur ex textu.

Abſtinentes,appetentes,& concupiſcentes, non operantur ea quorum habent appetitum,ſed ſequuntur intellectum. 3.de anima.3.tex.com.48.

Abſtrahentium non eſt mendacium. 1. phyſic. tex. cõm. 18. idem. 3. de anima. 35.

Abſtractione mathematica plerunq; utitur ſcientia naturalis. Alexãdri ſententia eſt in pleriſq; locis: & ſignanter in principio libri Priorum analyticorum. Eſtq; dictum notabile & aureum. ¶ Ex cuius ignorantia Doctores noſtri Latini in pleriſq; quæſtionibus in philoſophia hallucinati ſunt. Sciẽtiæ. n. ſibi inuicẽ ſubſeruiunt; ſicut eſt in artibus. Certum eſt, quòd naturalis Philoſophus quandoq; concipit formã naturalẽ ſine materia: nam & Cõmẽta. dicit. in. 12. primæ philoſophiæ in cõm. 39. Intellectus innatus eſt diuidere coniuncta in eſſe, ſicut diuidit materiã à forma, & formam à congregato ex materia & forma. Hoc ẽt dicit lucidiſſimus Them:ſtius in. 4. phyſi. te. 36. in digreſſione cõtra Galenũ de ſpatio ſeparato, ubi mouet quæſtionẽ contra ſe dicens: Sed dices, unde nã ſpatiũ illud ſi non eſt ſeparatũ à corpore; intelligitur tamen quoquomodo ſeorſum à corpore? & ſoluens inquit: Tu uerò (inquã) unde albedinẽ? unde nigritiem? ea tamen, & ſi in contemplatione ueniunt ſine corpore; nec tamen per ſe ſiunt; nec à corporibus redẽpta, abſoluta, præciſa: ſed ſola eſt cogitatio, quæ id cõminiſcitur. Nõ. n. idẽ eſt huic aquæ eſſentia, & ipſius aquæ dimenſiones: pariter in hoc uino, & in hoc aere: ſed qualitates tãtũ animo ſequeſtratæ, atq; adeò abiunctæ corporibus; non quidem ſeorſum habentur; ſed ſeorſum intelliguntur à nobis. Sed tamẽ in tali conſideratione naturalis nõ utitur abſtractione ſibi propria, quia ipſe à materia ſenſibili non abſtrahit, ut patet in. 6. meta. tex. cõm. 2. & primo de anima. tex. cõm. 16. Et tamen Ariſt. in. 2. phy. te. cõ. 12. definiens naturã quæ eſt forma, inquit: Alio aũt modo natura utiq; erit habentium in ſeipſis principiũ motus, forma & ſpecies non ſeparabilis ens: ſed aut ſecũdum rationẽ. Hoc autẽ (ut Alexan. dicit) eſt, quia naturalis utitur metaphyſica abſtractione. Ex hoc aũt non ſequitur, quòd ſcientia mathematica quiditatiue cõſideret quiditates particulares rerũ naturaliũ, quatenus naturales ſunt. Similiter naturalis põt iſta abſtractione abſtrahere, (ut inquit præfatus Alexan.) accidentia nouẽ generũ à ſubſtãtia ſecundum rõnem: ſed hoc ſecundũ mathematicã conſiderationem. Et ſimiliter naturalis poteſt conſiderare entia quiditatiuè conſiderata à ſcientia diuina, ſecundũ abſtractionem ſibi propriã, per uiam ſimilitudinis: ſicut quando imaginatur intelligentiã in ratione, qua eſt anima cœlis ut talis aſſimilatur formæ materiali, ſicut imaginatur eam Cõmen. in. 2. cæli. in com. 3. ubi dicit, quòd intelligentia quodãmodo aſſimilatur formæ materiali inquãtũ dat orbi motũ circularẽ, & eſt in eo. ¶ Ex hoc aũt nõ ſequitur naturalẽ quiditatiuè cõſiderare intelligentias; ſicut quidam fatui cõfeſſi ſunt, intelligentias abſtractas quiditatiuè nõ ſolùm in ſcientia diuina conſiderari; uerũ etiã in ſcientia naturali. Nullibi. n. Ariſto. poſuit, nec aliquis Peripateticus, intelligentias quiditatiuè conſiderari, quæ ſunt animæ æternorũ animaliũ; niſi in ſcientia diuina. Nam, licet naturalis cõſideret intelligẽtiã, ut eſt anima cœli, & id genus: clarũ eſt intelligentibus, iſta eſſe aduenticia & extranea ſibi: nec ſpectant ad eius quiditatem, & imorari in hoc eſt ſuperfluum nimis. Stultas enim opiniones inſectari ſtultiſſimũ eſt, ut dicit Ariſto. 3. de partibus animalium cap. 4. & primo topicorum cap. 9. ¶ Sed dices, ſi formæ & qualitates naturales poſſint abſtrahi per rõnem: & naturalis in hoc utiſ mathematica abſtractione: quomodo igitur naturalis conſideratio diſtinguitur à mathematica? ¶ Reſpondetur, quòd aliud eſt abſtrahere; & aliud diffinire. Scientiæ ſpeculatiuę diſtinguũtur adinuicem ex diuerſis modis diffiniendi, ut patet. 6. meta. Diffinitio autem eſt perfecta & cõpleta quiditatis cognitio. Vnde, licet naturalis poſſit mathematica abſtractione formas naturales intelligere ſine materia: non poteſt tamen eas diffinire: quia naturalis diffinit per materiam. primo de anima. t 6.

Error Latinorum.

Quod naturalis nõ conſiderat quiditatiue intelligentias abſtractas, cõtra opinionem aliquorũ.

Dubita.

Solutio Tex. c. 2

Abſtracta entia comprehendunt nobilitatem perfectam ſine operatione: & diuerſantur ſecundum magis & minus, 2. cœli. com. 66. Idem ibidem. com. 62. & 65.

Abſtrahere, nihil aliud eſt quã facere intentiones imaginatas in actu intellectas; poſtquam erant in potentia. Intelligere autem, nihil eſt aliud quã recipere has intentiones. 3. de aĩa. com. 18. ¶ Primum dictum locum habet de aſtractione, quæ eſt opus intellectus agentis. ille enim eſt, qui trãſfert res de ordine in ordinẽ. Sed eſt alia abſtractio, quæ eſt opus intellectus poſſibilis: & eſt, quando intelligit prius, non intellecto poſteriori, ut quando intelligit ſuperius ſine inferiori: uel ſubiectũ, non intellecta paſſione. De tali dr. 2. phy. t. c. 18. abſtrahentium nõ eſt mendaciũ. Secundũ uerò dictum Com. intelligendũ eſt, in prædicatione cauſali: quia, formaliter loquendo: receptio intentionis non eſt intellectio. Sic. n. ſe habet intelligibile apud intellectum: ſicut ſenſibile apud ſenſum. 3. de ani. t. c. 2. Modo receptio ſenſatæ intentionis in ſenſu, non eſt ſenſatio: quod ratione oſtenditur: & authoritate comprobatur. Rõne quidem: nã quæ inuicem ſeparantur in eſſe: illa nõ ſunt formaliter eadem, neq. realiter: ſed ſtat, quòd ſit receptio ſpeciei in ſenſu abſq. hoc, quòd conſequatur ſenſatio. Ad alia. n. fortiter intenti, delata ſub oculis nõ uidemus: ut dicit Ariſt. in lib. de ſen. & ſenſa. Authoritas ẽt expreſſa de hoc Commen. in 2. de anima. com. 149. ubi dicit, quòd recipere aliquid eſt aliud à iudicare illud. ¶ Et ex hoc patet, quantum errauerit Ioan. de Gandauo, qui uoluit ſenſationem realiter non differre à ſpẽ ſenſibili: & ſequaces moderni ẽt ſunt in hoc errore: niſi litera ſit corrupta, debeaturq. dici, quòd intelligere nihil aliud eſt quã reſpicere iſtas intentiones: quod idem eſt quod cognoſcere. Et ita credo certius corrigi literam. Si autem dicit, recipere, hoc intelligitur in prædicatione cauſali; quia ad hoc, ut fiat intellectio; prærequiritur receptio intentionum in intellectu materiali; quia ſcribit Commen. in com. 19. Intellectus materialis eſt paſſio & actio, & prius eſt paſſio, quã actio; quia prius recipit intẽtiones uniuerſales: poſtea fit actiuus producendo intellectionem. Non. n. intellectio, quã cõiter experimur in nobis, producitur ab intellectu agente; ſed ab intellectu poſſibili: quia per intellectũ agentẽ, ſecundũ Auer. & antiquos Peripateticos, homo non intelligit in principio, ſed in poſtremo, ut fingunt. Vnde Com. accuſat Auempacem. in. 3. de anima com. 19. aſſerentẽ per intellectum agentẽ nos cognoſcere infinita in propõne uniuerſali. Dicit. n. quòd iudicium & diſtinctio attribuitur in nobis intellectui materiali, & non intellectui agenti. Vnde Ariſto. in. 3. de aĩa. in principio dicit: De parte aũt animæ, per quã anima intelligit, & ſapit. ibi Them. & Com. exponunt, i. per quam nos ſapimus & intelligimus. & patet quod ille eſt intellectus materialis, & non agens, de quo loquitur in prin. 3. de aĩa.

Digreſſio de intellectiõe quæ eſt intellectus agentis, & quæ intellectus poſſibilis & materialis.

Aduerſus Io. de Gã. Litera Au. correctio.

3. de aĩa

Abſtractum non poteſt moueri. 3. meta. tex. com. 7. & 9.

Abſtractæ res ſunt priores in eſſe entibus non abſtractis. 6. meta. com. 3.

Abſtractæ intelligentiæ attribuuntur corporibus cæleſtibus ſicut anima corpori. 8. metaphy. commen. ultimo. Expono, quo ad mouere, non quo ad formalem inhærentiam: ut exponit Commen. in. 2. cæli. com. 3. & in. 2. capite libri de ſubſtantia orbis.

Abſtractorum entium illud, quod diligitur propter ſe, & deſideratur propter ſe: eſt in fine ſimplicitatis unitatis, & nobilitatis. 12. meta. com. 37. & textu. Vbi Cõm. notat Ariſto. ponere differentiam inter primum principium & alia entia abſtracta: quia alia uidentur eſſe electa, & deſiderata propter alia: ſed primũ principium eſt electum per ſe, & amatum ab omnibus, & tale eſt ens perfectum in fine.

Abſtractum & concretum (quæ Commentator appellat principale & ſumptum: nam concretum ſeu denominatiuum ſumitur à principali) differunt: quia ſumptum ſignificat illud, quod ſignificat principale, & magis. Vita enim ſignificat aliquid non in ſubiecto: uiuum autem ſignificat aliquid in ſubiecto, ſignificat enim formam in materia, & habitum in ſubiecto. 12. metaphy. commen. 39. Nota tamen quod nomen tale denominatiuum primò ſignificat accidẽs & ſecundò ſubiectum, ut ſcribit Commenta. 5. meta. com. 14. contra Auicennam. Et ideo dixerunt ſapientes, quòd concretum principaliter ſignificat formam, ſed connotatiuè dicit ſubiectum.

Pro hoc uide etiam in cõme. 2. de aĩa 8. & 3. me ta. 14.

Abſtractæ formæ à materia ita ſe habent, quòd diſpoſitio & diſpoſitum in eis ſunt unum in eſſe, & duo in conſideratio

ne,

ne.15.metaphyſi.commen.39.

Abſtractum eſſe, impoſſibile eſt demonſtrari, niſi uia motus. 12. meta.cõm.5.idem primo phyſi.cõm.ult.&. 8. phy. cõ. 3.idem 2. phyſi.com.22.& 26.

Abſtractarum, ſubſtantiarum nulla eſt, quæ non moueat, quia tunc inueniretur in diſpoſitione diminuta.12. meta. cõm.48. & elicitur ex textu.

Digreſſio qualiter aiæ operatio abſtracta. Ad qualitatem abſtractiõis operationis animæ duæ conditiones requiruntur.

Abſtracta animæ operatio eſt, quæ fit ſine inſtrumento corporali: & non eſt in rebus exiſtentibus in corpore. Si autem operatio animæ fuerit in rebus exiſtentibus in corpore; illa non erit abſtracta. primo de anima.cõ. 13. ¶ Vbi aduerte: ſecundum mentem Auerrois duas conditiones requiri ad qualitatem abſtractionis operationis animæ. Prima ut non fiat per organum corporale, ita quod non dependeat à corpore, ut à ſubiecto. Secunda ut non ſit in rebus exiſtẽtibus in corpore: id eſt quòd non dependeat ab aliquo exiſtente in corpore, ut ab obiecto: & iſta eſt operatio ſempiterna & abſtracta intellectus agentis intelligentis Deũ & æternas ſubſtantias. Sed illa operatio animæ, quæ non fit per organum corporeum, & tamen eſt in rebus exiſtentibus in corpore, ita quòd depender obiectiue à corpore; illa, inquam, non eſt abſtracta; ſicut eſt operatio intellectus poſſibilis: licet intellectus talis non ſit dependens, ſed ſit abſtractus à corpore. Vnde Auer. ex mente Ariſtotelis tenet intellectum materialẽ quo ad ſubſtantiam eſſe abſtractũ a corpore: ſed quo ad operationem eius non eſſe abſtractum: quia intellectio eius fit cũ imaginatione. Et hoc eſt, quod notauit cõm. in primo de anima.cõ.12, ubi dicit, ,, quòd hæc eſt ſententia eius in intellectu materiali: quòd ,, ipſe eſt abſtractus a corpore: & quòd nihil intelligit ſine imaginatione. Et ſi iſta eſt opinio Ariſt. uidetur quòd ſit fundata ſuper iſta ratione: quia natura (ut dicit Ariſto.) eſt cauſa omnis ordinationis.ex.8.phyſi.tex.cõ.15. & in.8. de natura animaliũ cap.primo. natura per media trãſit ad extrema. Cũ aũt ſit duplex genus formarũ extremarũ ſeu uirtutũ (quædã.n.ſunt immerſæ materiæ utroq; modo; & quo ad ſubſtãtiã, & quo ad operationẽ: quædã uerò utroq; modo ſeiunctæ) in primo gradu ſunt oẽs formæ eductæ de potentia materiæ: in quibus tamen eſt latitudo; quia diſtãtiæ entium ſunt ualde diuerſæ: in ſecundo uerò gradu ſunt Deus & ſeparatæ intelligentiæ; quæ etiam inter ſe diſtãt, ut patet. 12. primæ philoſophiæ.cõ.44. Et ideo fuit neceſſariũ, ut inter iſta duo extrema caderent media. Talia autẽ (ut oſtendit natura diuiſionis) ſunt, uel eſſe poſſunt, aut imaginari eſſe: uel quia aliquid ſit abſtractũ quo ad operationẽ, & nõ quo ad ſubſtãtiã: uel ècontra, quòd ſit abſtractũ quo ad ſubſtãtiã, & dependens quo ad operationẽ. Primũ dari non põt: quia operatio emanat à potentia, & potẽtia ab eſſentia: & ideo ſi operatio erit abſtracta, & ſubſtãtia imerſa: tunc operatio eſſet ſine potentia, aut eſſentia operante, quod eſt impoſſibile: quia non põt operatio trãſcendere eſſentiam; aut potentiã operantẽ. Relinquitur ergo, ut ſolũ in re poſſit eſſe aliud, quod ſecundum ſuã ſubſtantiam eſt abſtractum à corpore; & in operatione depẽdet à corpore. & hoc eſt, natura intellectus materialis.

Genus formarũ duplex.

Aduerſus Pet. Põponatiũ de mortalitate animæ.

¶ Vnde ex hoc ſcire poteris, quantũ deuiauerit à uia Peripateticorũ Petrus ille Põponatius, in ſuo libello de mortalitate animæ: qui ſuã intentionẽ fundauit in hoc fundamẽto, quòd omnis ſubſtantia abſtracta à corpore habet operationẽ abſtractã à corpore. Aequiuocatio decepit eũ: quia hæc natura media ipſum latuit: ſicut in ſimili dicit Ariſt. cõtra antiquos, qui negabãt generationẽ: quia latuit eos natura media inter nõ ens ſimpliciter, & inter ens ſimpliciter; & paralogizabant ex æquiuocatione. Sed hæc uiſa natura ſoluit omnem eorũ ignorantiã. Ita in propoſito abſtractum æquiuocè dicitur de intellectu materiali, & de alijs ſeparatis intelligentijs: (ut dicit Auer. in lib. deſtruc. diſpu.5. in ſolu.3.dubij.) & hoc rationabiliter: nam ſcientia æquiuocè dicitur de ſciẽtia noſtri intellectus, & de ſciẽtia intelligentiarum. 12. meta. cõm.51. & in libro deſtru. diſpu.6. Et ideo licet uerè abſtractã, quæ per eſſentiam intelligunt, habeant operationem uerè abſtractam, quæ nullo modo à corpore neq; ſubiectiuè, neq; obiectiue dependet: tamen de infimo abſtractorum, quod mediat inter uerè materialia & uerè abſtracta; fallit hoc. Vnde etiam multa uerificantur de illis, quæ de intellectu materiali non uerificantur: quia iſte eſt cauſatus ab obiecto; illi ſunt cauſa, & ſcientia in hoc eſt qualitas; in illis eſt ſubſtantia, & ſcientia in hoc habet ignorantiam oppoſitam; illis uerò nullum eſt oppoſitum: & multa id genus.

Abſtractæ ſubſtantiæ non poſſunt eſſe cauſæ; neq; ſecundum formas, neq; ſecundum actiones iſtorum generabilium & corruptibiliũ, primo meta.cõm.31. quod ſic intelligo. Arguit enim Philoſophus ibi contra Platonem, qui ponebat ideas eſſe cauſas formales, & agentes reſpectu corruptibilium & generabilium: formas quidem dantes eſſe formaliter: quia aſſerebat, quòd Socrates & idea Socratis, erant idẽ formaliter: & dicebãt, quòd erãt cauſæ effectrices imediatè. ¶ Caueant igitur, qui ponunt animã intellectiuã eſſe formam formaliter inhærentem homini, in uia Auerrois.

Cõtra ponẽtes animã intellectiuã ſecũdũ Auer. eſſe formã dantẽ ſormaliter homini.

Abſurdum eſt ſimul quærere ſcientiam, & ſciendi modum. 2. meta, tex.cõm.15. Vbi aduerte, quòd per modum ſciendi cõm. exponit logicam: etenim ſecundum Alexan. & antiquos Peripateticos, logica propriè non eſt ſcientiæ; ſed modus ſciendi; ſeu organũ utriuſq; philoſophiæ. Nã in ſpeculatiua ſcientia docet diſcernere uerum à falſo: in practicis uerò, bonũ à malo. Vnde caueant, qui dicunt logicam eſſe ſcientiã propriè dictã: & ultra hoc, quòd ſit ſpeculatiua. Non.n. uidentur ſcire quid nominis theorici. Nam (ut inquit Alex.) theoricum dicitur κατὰ τὸ θεωρεῖν, quod eſt τὰ θεῖα ὁρᾶν, hoc eſt à contemplandis diuinis rebus. In entibus autem rationis, & ſecundò intellectis, nihil diuinitatis eſt uidere. Vnde Ariſto. in.6. primæ philoſophiæ abijcit à conſideratione ſcientiæ diuinæ ens in anima, quia eſt ens diminutum. Licet igitur in logica fiãt rationes neceſſariæ, non tamen ſunt demonſtratiuæ. Stat.n. aliquam rationẽ eſſe ex ueris ſemper, & tamen non erit ratio demonſtratiua: ſicut dicit cõm. in.4. phyſi. in cõ.20. ſed appellantur dialecticæ demonſtrationes. De hoc tamen uide in quæſtionibus Miſcellaneis diffusè. Vnde, ſi aliquando inuenitur logicã dici ſcientiã, illud eſt ſecundum cõmunitatem nominis.

Quod logica non ſit ſcientia nec ſpeculatiua.

Acari animal nomine, omnium animalium minimum eſſe uidetur: & eſt candidum: & naſcitur in cera uetuſta. Ariſto. in.5. de natura animalium cap.32.

Accidentia & uniuerſaliter omnia, quæ ſunt in ſubiecto, ſicut forma in ſubiecto: impoſſibile eſt, ut per ſe moueri poſſint. 4. phyſi.tex.cõ.32. idem.5. phy.tex.cõ.primi.

Accidentia ſunt duo modi; uidelicet attribuere accidenti rei illud, quod attribuitur rei: & attribuere toti illud, quod attribuitur parti. 4. phyſi.cõm.45.

Accidentalitas inuenta in motoribus, qui ſunt hic; aliquid operatur in eſſe eorum, Sed accidentalitas in motoribus planetarum nihil operatur. 8. phyſi. cõm.52.

Accidentia non poſſe permanere per duo tempora, dixerunt loquentes in lege Maurorum. 8. phy.cõm.74.

Accidentia inſeparabilia diffiniuntur per ſubiecta; ſed non ſubiectũ per illa, primo phy.cõ.29.&.7.meta. tex. cõ. 17.19. & 40. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Accidentale ſumitur duobus modis: uel ut opponitur naturali: uel, ut opponitur eſſentiali. primo cœli cõm. 4.

Accidentium eſſentialium conditio eſt; ut cognitio eorum ſequatur cognitionem ſubſtãtiæ. 2.cœli.cõ. 40. idẽ primo de anima. tex.cõ.11.&.4.phy.com.33.

Accidentia, de quibus artifex conſiderat; ſunt duobus modis: quædam exiſtunt in ſuo ſubiecto eſſentialiter & primo: & quædam exiſtunt ſimilitudine ad accidentia exiſtentia in ſubiecto alterius ſcientiæ. 3.cœli.cõm.7.

Accidentia ſunt diuiſibilia duobus modis. 3. cœli tex. commen.7.

Accidentia exiſtentia in re generata, exiſtunt à generante; tamen mediante forma generati: & ita eſt de motu. 3.cœli. com.18. idem. 8. phy.tex.com. 32.

Accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt. primo de anima.tex.cõm.11. Vide conditiones requiſitas poſitas per lucidiſſimum Themiſtium, & etiam per Auerroem.

Accidens alicui accidit non ſecundum quod eſt, & quod accidit alicui non ſecundũ quod eſt, neceſſe eſt, ut ſeparetur

ab eo. 3.de anima.cōm.28. Vide primo cœli.cō.'24.&.4. phy.com.31.43.67.&.2.de anima.com.133.

Accidentium quædam ſunt exiſtentia in indiuiduis ſubſtantiarum ſimplicium,& quædam in indiuiduis ſubſtantiarum compoſitarum: uel in habentibus animam, uel in carentibus anima. Ex commento libri de diuinatione ſecundum quietem.

Accidentia, quæ non tranſmutant ſubſtātiam deferentis,ſunt communia utriq; corpori. 2.cap.de ſubſtantia orbis.

Accidentium generatio non eſt neceſſe ut fiat à ſibi ſimilibus nec in genere,nec in ſpecie,ut dicit Ariſto.in meta. 2. ca. de ſubſtantia orbis.2.cœli.com.42.7.metaphyſi. com. 31. 12.meta.tex.cōm.13.& cōm.18.

Accidentium prædicatio de ſubſtantijs,& accidentium de ſe inuicem; eſt per accidens.primo meta.cōm.30.idem primo poſteriorum.

Accidentia attribuuntur ſubſtantiæ; non quia eſt agens,aut finis eorum; ſed quia conſtituuntur per illam,& eſt ſubiectum eorum.4.meta.com.2.

De digreſſione entis.

Accidentium entis quædam ſunt opinabilia, & quædam ſunt entia.4.meta.tex.cō.6.¶Inde collige,quòd diuiſiones entis ſunt multiplices, & diuerſarū rationum : quia quædam ſunt per entia rationis;ut per ſe,& per accidens;per cōplexū & incōplexū ; & id genus: & quædā ſunt ex natura rei; ut diuiſio entis per ſubſtantiam & accidens; per potētiam & actum; per unum & multa : tales.n.diuiſiones ſunt entis extra animam: quod eſt ſubiectum ſcientiæ diuinæ. & ſecundum iſtas tres diuiſiones ſcientia diuina eſt diuiſa in tres partes : ut bene notat Cōmen.in procemio ſuper.7. primæ philoſophiæ.

Error aliquorū in aſsignādo ſubiectū ſciētiæ diuinæ.

¶Et ex hoc patet error illorum,qui ponunt ens in ſua maxima cōitate,ſecundum quam dicitur de entibus realibus & rationis. eſſe ſubiectum adæquatum in ſcientia diuina,eo modo,quo de ente uidetur loqui Ariſto.in.4.meta. cōm.2. ubi loquitur de ente in ſua maxima cōmunitate ; ſecundum quam dicitur de omnibus:& de affirmationibus,& priuationibus, & negationibus : ubi etiā (ut notat Cōmenta.) dicitur de ſecundis intellectis : & uniuerſaliter ſunt res logicæ. in tantum quòd Franciſcus ille de Mayrone uoluit ens iſto modo tranſcendentius ſe ſumptum,eſſe uniuocum enti reali & entibus rationis.

Lapſus Fra. May. circa uniuocationem entis.

Sed iſti multum deuiant à doctrina Ariſt.nam Ariſt.poſita diuiſione entis per ens in anima, & extra animam; & per ens per ſe,& per accidens; in.6.meta.excludit à conſideratione ſcientiæ diuinæ ens per accidens; quia non eſt terminatum; neque habet cauſas terminatas, ex quibus ſciri poſſit, & excludit ens in anima; quia eſt ens diminutum.

In proœ. 7.meta.

Et per conſequens omnes libri præcedentes ſeptimum metaphyſicæ, ſunt tanquā præparatorij, ſicut bene notauit Cō. ubi ſupra. Amplius,ens,quod dicitur de affirmatione & negatione,eſt purè æquiuocum,ſicut expreſſe notat Com.7. meta.com.15. purè autem æquiuocum non poteſt eſſe ſubiectum in aliqua ſcientia.licèt enim (ut notat Cōmen. in 4.meta.) in purè æquiuocis reperiatur prædicatum uerū; ut iſta, omnis canis eſt pulcher,non tamen in talibus reperiuntur prædicata eſſentialia;id eſt prædicata p ſe primi aut ſecundi modi dicendi per ſe; quæ ingrediuntur in ſimpliciter ſcibilib.,ut docuit Ariſ.i.1.poſte.analyti.te.cō.1 t.

Accidens accidenti non accidit; niſi quia ambo eidem accidunt.4.meta.tex.com.14.

Digreſſio de duplici prædicatione naturali, & præter naturam.

Accidentium attributio ad ſubſtantiā eſt eſſentialis,uerbi gratia;muſica in Socrate, ſed attributio accidentis ad accidēs eſt per accidens.4. meta. tex. com. 14. Vbi aduerte,quòd Cōmen. declarans quomodo accidentia de ſubſtantia dicātur eſſentialiter; dicit . Quia iſta prædicatio conuenit cū prædicatione ſubſtantiali in hoc, quòd eſt ſecundū curſum naturalem. Accidentia.n.exiſtunt in ſubſtantijs per ſe, & attribuuntur eis eſſentialiter, & ſecūdū quòd ſubſtantiæ diſponuntur per illa , ſunt accidentia ſubſtantiarum. Attributio aūt accidentis ad accidens non eſt eſſentialis.

„ „„„„
Prædicatio duplex

¶Vbi animaduerte , quòd ſecūdū Peripateticos duplex eſt prædicatio; naturalis uidelicet,& præter naturam, ſicut bene notat Cōmē.in.7.primæ philoſophiæ, in cō.59. Vbi ſcire debes,quòd(ut dicunt logici)prædicatū habet modum formæ; & ſubiectū habet modum materiæ, ideo propoſitiones ſpecificantur à prædicatis,& non à ſubiectis. Et quia reſpectu ſuperioris ad inferius , eſt reſpectus continentis ac cōtentum,& totius ad partes, talis autem reſpectus eſt ſicut reſpectus formæ ad materiam,(de continente ad contentum,patet.4.cœli & mundi.tex.cōm.23.de toto & partibus patet ex.7.meta.cōm.35.) ſimiliter , quia diſpoſitio accidentis ad ſubſtantiam , eſt reſpectus formæ ſecundum quid perficientis ad ſubiectum tāquam ad materiam.(ſubſtantia enim,ut ſcribit Cōm.in.4.meta.com.2. non eſt cauſa accidentium,neq; ſecundum agens,neq; ſecūdum finē , ſed quia eſt ſubiectum eorum & conſtituuntur per illam) inde ſequitur,quòd quotieſcūq: ſuperiora prædicantur de inferioribus, aut accidentia de ſubſtātijs, ſiue ſint propria, ſiue cōmunia ; omnes iſtæ prædicationes ſunt naturales , quia in talibus prædicatur id, quod debet prædicari , & ſubijcitur id,quod debet ſubijci ſecundum naturā. nā ſecundum naturā illud aptum eſt prædicari, quod habet reſpectum formæ,& illud eſt aptum natum ſubijci,quod habet reſpectum materiæ. ¶Ex quo ſequitur,quòd quotiens prædicantur inferiora de ſuperioribus; aut ſubiecta de accidētibus; aut accidentia de accidentibus; aut idem de ſeipſo; omnes iſtæ prædicationes ſunt non naturales, nā in talibus prædicatur id,quod non habet habitudinē formæ,& ſubijcitur id,quod non habet habitudinem materiæ. De primis duobus modis clarum eſt.nā quādo prædicatur inferius de ſuperiori , aut ſubiectum de accidente ; non eſt habitudo prædicati ad ſubiectum,habitudo formæ ad materiam. De tertio etiam,ubi prædicatur accidens de accidente;non eſt habitudo ſubiecti ad prædicatum habitudo materiæ ad formam , quodlibet enim accidens eſt forma in ſe , & ideo ſi unum ſit materia alterius,hoc eſt per accidēs; uidelicet reſpectu ſubiecti tertij , cui ambo accidunt. Similiter prædicatio,in qua idem prædicatur de ſeipſo ; eſt præter curſum naturalem. Cum.n.materia ſit primò diuerſa à forma ; impoſſibile eſt,ut idem reſpectu ſuimet habeat reſpectū materiæ ad formam:& ideo iſta prædicatio eſt in fine prædicationis exeuntis à naturali prædicatione. Vnde Cōmē. in primo priorum Cō.12.in digreſſione de quarta figura contra Gal. infert,quòd data quarta figura,ſequitur quòd idem ſit prædicatū de ſeipſo ; quod eſt in fine abhominationis. Et in. 4.meta.cō.3 .dicit,quòd prædicatio,in qua idē prædicatur de ſeipſo; eſt negatoria. „ „ Licet.n.Porphyrius in.c.de ſpē dixerit indiuiduū de uno ſolo prædicari; illud tamē nō eſt ſecundum curſum naturalē.

Nota de triplici prædicatione accidētis.

¶Vnde Ariſt.animaduertēs ad iſtud,dixit in prædicamētis Ca.de ſubſtātia à prima ſubſtantia nullā eſſe prædicationē:ſcilicet naturalē,et propriè dictam;de qua eſt ſciētia.¶Et aiaduerte,quòd licet triplex dicatur eſſe prædicatio p accidēs:quarū una eſt,quando accidēs prædicatur de ſubiecto: ſecūda quando de accidente prædicatur ſubiectū: tertia quando accidēs prædicatur de accidēte : prima ſola dicitur prædicatio naturalis ; duæ uerò reliquæ ſunt præter naturam. Et prima ex hoc,quòd eſt ſecundum curſum naturalē ; cōparata ad alias duas , q̄ ſunt præter naturæ ordinē; quodammodo eſſentialis dici pōt : quia aſſimilatur prædicationibus ſubſtantialibus & per ſe; quæ ſunt ſecūdū curſum naturalem. Ex quo patet ſecūdum Peripateticos, prædicationes per ſe & eſſentiales non cōuerti in per ſe ; quia impoſſibile eſt ambas eſſe prædicationes ſecundum curſum naturalem. Et prædicationes per ſe, quæ ingrediūtur demonſtrationē ſimpliciter ; debent eſſe ſecundum curſum naturalem:ſicut elicitur ex Ariſto. primo poſteriorū te.cō.35.ubi probant quòd in prædicatis p ſe nō eſt proceſſus in infinitū,nec ſurſum,nec deorſum. Et ibi pulchre elicitur diſtinctio præallegata de duplici prædicatione ſecundū naturam, & præter naturam; ſicut bene ibi notauit Io.Grammaticus. Et hoc ēt pulchrè elicitur ex doctrina Cōmentatoris in præſenti loco , ſicut poteris bene perpendere. Hîc tamen conſidera , quæ ſit prædicatio magis præter naturam ; an quando ſubiectum prædicatur de accidente,an quando accidēs de accidente prædicatur.

Accidens impoſſibile eſt ut ſit ſine ſuo ſubiecto.4. meta. cōmen.25. Idem primo phyſic.tex.cōmen.14.39.&.7.meta. tex.cōmen. 2.

Accidens ſecundum rationem eſt toto prius , ut muſicum homine

mine muſico, non enim contingit muſicum eſſe, non exiſtente aliquo muſico. 5. metaphyſic. tex. commen. 16. & eſt in cap. de priori.

Accidentium diffinitiones ſignificant plures intentiones una intentione; quia in diffinitionibus accidentium ſumuntur ſua ſubiecta, & ideo dicuntur habere aliquam diffinitionẽ 5. meta. com. 34. Vide 7. meta. 12. 17. 18. 19

Accidentium quædam ſunt ſeparabilia; quædam uerò inſeparabilia. 5. meta. tex. com. ultimi.

Accidens multis modis dicitur. 5. meta. tex. com. ultimi

Accidentaliter euenientia non habent cauſam terminatam. ibidem. & 2. phyſi. tex. com. 49. & 50.

Accidentis primus modus poſitus in. 5. meta. & ſecũdus differunt; quia primus eſt de caſu, ſecundus eſt de prædicabilibus per accidens. Item primus modus eſt cauſa, ſed per accidens, ſed ſecundus modus non eſt cauſa. 5. meta. com. ultimo. Vide clare de hoc in. 2. phyſi. com. 49. ubi animaduerte, quòd iſta differẽtia fuit notata per luciðiſsimũ Themiſtium, in. 2. phy. loco præallegato. Vide illum, ſi placet.

Accidens uidetur propinquum non enti. 6. metaphy. tex. cõ. 4. & ratio, ut inquit Commenta. eſt, quia tale, quod eſt per accidens; raro fit.

Accidens illud eſſe dicimus, quod neq; ſemper, neq; frequẽter euenit. 6. meta. tex. com. 5

Accidentaliter factorum cauſæ ſunt ſecundũ accidens. ibidẽ.

Accidentia non dicuntur entia, niſi quia ſunt diſpoſitiones entis, & multi homines negant ea eſſe, albedo enim non eſt album. 4. meta. com. 2. idem. 7. meta. tex. commen. 2. & 12 meta. tex. com. 3

Accidentia dicuntur entia eò quia taliter entis. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 2. Nota quòd ly, quia, eſt redditio cau-
,, ſæ materialis; ſicut exponit iſtam authoritatem Auer. in. 4.
,, meta. te. cõ. 2 ubi dicit. Quòd, licet hoc nomẽ ens dicatur
,, multis modis, tamen in omnibus dicitur ens, quia attribui
,, tur primo enti ſubſtantiæ, & iſtę attributiones in unoquo-
,, que ſunt diuerſæ. Prædicamenta enim attribuuntur ſubſtãtiæ, non quia eſt agens, aut finis eorum; ſed quia conſtituũtur per illam; & ſubiectum eſt eorum, & uniuerſaliter non dicuntur entia; niſi quia ſunt diſpoſitiones entis; & multi homines negant ea eſſe, albedo enim non eſt, ſed album.
Theo 3 Vide quæ ſcripſi in proprio Theoremate de hoc in Theorematibus meis.

Accidens nullum ſeparabile eſt a ſubſtantia. 7. meta. tex. cõ. 4. & 12. meta. tex. com. 3. idem primo phy. tex. com. 14

Accidentia non ſunt quæſita per ſe: ſed ſecundum quod ſunt diſpoſitiones ſubſtantiæ demonſtratæ. 7. meta. tex. com. 4.

Accidentia quælibet ſunt poſteriora tempore ſubſtantia. Nã ſi fuerint ſeparabilia; clarum eſt: ſi uerò fuerint inſeparabilia; illud ueritatem habet ratione ſubiecti, quia ſubiectum ex quo generatur ignis, eſt prius igne, & calore eius. Cõ. 7. meta. com. 4. Michael Epheſius locum illum aliter interpretatur. Vide etiam, ſi placet, expoſitionem noſtram in theorematibus noſtris.

Accidentium ſubiecta ſunt alia à naturis eorum; & ideo ſubiecta non ſunt genera eorum. 7. meta. com. 13.

Accidentia non habent diffinitionem ſimpliciter; ſed habent ſermonem, qui eſt maioris declarationis quàm nomen. 7. meta. tex. com. 14.

Accidentia licèt non habeant quidditatem ſimpliciter; habẽt tamen aliquam quidditatem. 7. meta. tex. com. 14. & 15.

Accidentia, ſi quis dixerit habere diffinitiones, dicet ipſa habere magis quàm habent, &, qui negat ea habere diffinitiones, dicit ea non habere illud, quod habere debent. Cõ. 7. meta. com. 15. ubi Commen. documentũ apponit dicẽs, illud etiã dictum fuiſſe propter antiquos, qui de hoc duas habuerunt opiniones. Sed ipſe induxit tertiam, quæ eſt uera, & eſt, quòd, cum diffinitiones ſint duobus modis; uidelicet ſimpliciter, & modus conueniens naturæ rei, cuius eſt diffinitio, ideo licet accidentia non habeant diffinitionem ſimpliciter; habent tamen aliquam diffinitionem.

Accidentia ſunt in ſubiectis duobus modis. 7. meta. commẽ. 18. 27. & primo phy. 29..

Accidentia per accidens non habent diffinitionem omnino, ſed bene accidẽtia eſſentialia, quia diffinitio ſignificat res terminatas in diffinitio. 7. meta. com. 18.

Accidentia per accidens inhærentia ſuis ſubiectis quando accipiuntur in ſuis ſubiectis eſſentialibus; habent nomina quæ ſignificant utrunq; ut ſimitas. 7. meta. com. 18. ¶ Inde collige de intentione Auer. accidentia per accidẽs poſſe comparari ad duplex ſubiectum; uidelicet propriũ, & ſic reſpectu eius ſunt eſſentialia, & diffiniuntur per illud: ut ſimitas per naſum. & ad ſubiectũ extraneum, & ſic ſunt per accidens reſpectu illius, & ſic non habent diffinitionem datam per illud. Vnde iſta propoſitio eſt ſatis uulgata in doctrina eius, ut patet primo cœli. com. 14. ubi ſcribit, quòd naturale in aliqua ſpecie neceſſarium eſt, ut ſit prius accidente, & ĩpoſsibile eſt, ut poſterius ſit ſine priori, & quòd aliquid ſit accidentaliter, & nunquã naturaliter. Conſimile habetur in eodem libro primo de cœlo. in cõ. 62. & in 4. phy. 43. & 67. idem. 2. de anima. cõ. 133. tertio de anima cõ. 28. & eſt ſententia Ariſt. in. 2. phy. in tra. de caſu & fortuna. in tex. com. 66. ubi expreſsè habetur, quòd nihil per accidens eſt natura prius eo quod eſt per ſe, & ita cum poſterius non poſsit eſſe ſine priori; impoſsibile eſt ſimpliciter, quòd aliquid ſit accidẽtaliter, & nunquã eſſentialiter.

Accidentia quodammodo habent diffinitionem, & quodammodo non habent. Nam ſi per diffinitionem intelligitur illud, quod dat quidditatem rei propriam ſibi, & conuenit nomini ſine additione, & reiteratione, tunc diffinitio non erit niſi ſubſtantiarum, & cũ fuerint accepta alia, quæ ſunt præter ſubſtantiam, ſecundum quòd ſunt entia; continget, ut habeant diffinitiones. 7. meta. com. 19.

Accidentia, ſecundum quòd ſunt paſsiones ſubſtantiarũ, prædicantur de ſubſtantijs, ſecundum nomina; ſed ſecundum diffinitiones non poſſunt prædicari. 7. meta. commen. 21. idem in prædicamentis.

Accidentia magis dicuntur pati quam generari, quia generatio proprie eſt ſubſtantiæ. 7. meta. com. 22. Credo cauſam eſſe, quia ex primo de generatione. cap. de facere & pati, & eſt in tex. com. 50. paſsio eſt merito contrarietatis, & generatio non eſt de contrario in contrarium, ſed de contradictorio in contradictorium, ut patet. 5. phyſi. tex. com. 7. Ideo accidentia magis dicuntur pati quàm generari.

Accidentium generatio quodam modo eſt ſimilis generationi ſubſtantiarum. 7. meta. com. 31.

Accidentia poſſunt accipi loco differentiarum ſubſtantialiũ propter latentiam differentiarum ſubſtantialium. 8. meta. com. 5. & 7. meta. com. 41.

Accidens nullum prius eſt ijs, quæ ſunt ſecundum ſe. 11. meta. cap. 7. & in 2. phyſi. tex. com. 66.

Accidentium radix eſt, quòd ab alijs ſuſtentantur, & quidditatem habent. ex libro deſtru. diſpu. 6. in ſolutione. 6. dubij, in fine.

Accidentia non denominantur à receptione, neque formæ, quæ ſunt ſuperficies lineæ; neque puncta, ex diſputa. 7. in ſolutione. 3. dubij, & eſt authoritas Philoſophi. 4. metaph. tex. com. 14. Accidens accidenti non accidit; niſi quia ambo eidem accidunt.

Accidentia animæ faciunt, dilatando & conſtringendo, ſpiritus exhalare ſuperfluè, ut excedens gaudium, & triſtitia, & inde in ſubſtantia membrorum anhelitus ſpiritus malã requirit complexionem. 7. colliget cap. 16.

Accidẽs nemo poſuit eſſe partẽ ſubſtantiæ inquantũ accidẽs ſed inquantũ exiſtimatur ipſum notificare eſſentiã indiuidui ſubſtãtiæ, ut, qui poſuit corporeitatẽ (q̃ conſtat lõgitudine, latitudine, & ꝓfunditate) notificare eſſentiã indiuidui ſubſtãtiæ; opinatus eſt iſtas dimẽſiones eſſe ſubſtãtias. Commen. in paraphraſi meta. trac. 1. cap. de ſubſtãtia. De hac opinione meminit Commen. etiam. 4. cœli. com. 40

Accidentiũ nouẽ prædicamentorũ quædã habẽt relationem ad ſubſtantiã, ita quòd ſubſtãtia apparet manifeſtè in eorũ diffinitionib. quædã uerò nõ, ut ſunt quatuor prædicamenta, uidelicet quãtitas, qualitas, relatio, & quãdo, & ꝑcipuè quãdo ſumũtur ꝑ intellectũ abſtracta, & ſignificantur per nomina in abſtracto. v. g. albedo dum diffinitur, & dicitur, quòd eſt color diſgregatiuus niſus, & magis adhuc de magnitudine & figura ex paraphraſi meta. trac. 2. columna. 4

Accidentia habent, quòd in ſui diffinitione reperitur diffini-

tio

tio ſubſtantiæ;uel potentia propinqua, uel actu.ibidem.

Accidētia & affectiones,quāuis nō ſint à ſubiectis abiuncta; tamē eadē ſubiectis non ſunt. Themi.4.phy.ſuper tex. 99.

Accidentium ſeparabilium & inſeparabilium conditio hæc eſt; ut inueniantur in qualibet ſpecie quandoque,& quādoque non.5.phyſi.com.45.& elicitur ex tex.de regularitate & irregularitate motus.

Accidit in quibuſdam artificialibus, vt principium ſit in ipſo ſubiecto.2.phyſi.com.3.&.5.phyſi.com.2.

Acetum eſt in ultimitate ſubtilitatis & inciſionis:& tamē eſt frigidum;quia calor,qui eſt in eo, ſuſtentatur frigiditate, quæ eſt in eo:ſua enim frigiditas compungit ipſum, & cōprimit ipſum ad partes intrinſecas mēbri.5.colliget. c.30.

Acetum à tota ſubſtantia ſua aſsimilatur ſpleni, eo quòd ſuū nutrimentum cōplexioni aceti aſsimilatur: & hæc eſt melancholia.& ideo potiones,quæ in potione ſplenis dātur, non debent ab aceto priuari;quia ipſum eſt ei cibus & medicina.7.colliget.cap.31.

Acetum inquantum acetum os ſtomachi lædit. 6.colliget.ca. 11.Galenus etiam in.6.libro de cauſis ſymptomatum, dicit quòd melancholia generatur ex ſanguine aſſato.& frigida quidem eſt,quia terreſtris:ſed nō eſt caloris expers, ſicut cinis & acetum.

Acetoſitas generatur à frigiditate.3.colliget.cap.6. Et nota, quòd Auer.in.3.colliget.cap. 16.quod eſt de accidētibus ſuper venientibus virtuti nutritiuæ in generali, tenet eandem ſententiā;videlicet, quòd acetoſitas in ſtomacho accidit ex mala digeſtione, merito frigiditatis. Et ibi dicit, quòd Alex.dixit,quòd prouenit à calore. Vbi Com.uolēs ſaluare dictum Alexan. inquit: Et debes ſcire, quòd hoc accidens prouenit ſicut accidens, quod fit ex uino, quod aceſcat,propter aerem calidum;& apparet ut ſit una actio accidentalis, quæ ſubſtantialiter fit à ſubſtantiali; & accidentaliter à contrario:ſicut in pluribus perſcrutari poteſt & inueniri. Vult dicere,quòd acetoſitas ſubſtantialiter fit à frigido,& accidentaliter à calido.

Acetoſitas vini (dixit Alexander) fit per calidum,ſicut per frigidum. 3. colliget.cap.40.

Acetoſitas in eo quod acetoſitas,incidit:& maxime, quando eſt coniuncta calori.5.colliget.cap.42.vbi loquitur de bachal.ideſt de aceto.

A cōtingente æqualiter nulla actio prouenit, ſecundū quod eſt contingens æqualiter.2.phyſi. com. 48.

Actio agentis & patientis eſt una in ſubiecto, & duo ſecundum diffinitionem:& ſimiliter eſt in motore & mobili.3. phyſic.commen.18.& habetur.in textu: Idem enim eſt actus motus & mobilis.

Actio eadem poteſt eſſe duorum, quando illa actio non facit illa habere eandem quidditatem.3.phyſi.com.20.

Actio quandoque ſumitur pro quodam communi actioni agentis; ſiue illud fuerit agens verum motum;aut aliquam tranſmutationum quæ non ſunt motus. Et ita eſt etiam de paſsione.5.phyſi.com.10.

Actio cuiuslibet entis perficitur per quantitatem & qualitatem terminatam;ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialib. 6.phy.com.91.&.32.idem.2.de anima.tex.com. 41.

Actionem nouam poſſe immediatè prouenire ab agente antiquo,abſq; hoc quòd illic ſit cauſa, quæ fecit illud agere in aliqua hora magis quàm in alia;eſt ſermo ſophiſticus.8. phyſi.com.4.& 15.

Actio noua nō poteſt à uoluntate antiqua prouenire; niſi ſit actio antiqua media.8.phyſi.com. 15.

Actiones infinitæ eſſentialiter, impoſsibile eſt, ut ſint neceſſariæ in eſſendo per nouam actionem;ſed per accidēs poſſibile eſt,vt ſint infinitæ:nō quia quædam ſint neceſſariæ in eſſe quorundā.8.phy.com.15.contra loquentes ſuæ legis.

Actio principij, ſi æterna fuerit; non oportet eius quærere cauſam:ſi autem illa actio fuerit noua à principio æterno; illius oportet aſsignare cauſam.8.phyſi.tex.com.15. cōtra Democritum & antiquos.

Actiones naturæ neceſſe eſt, ut habeant continuationem & æternitatem,aut in agendo alterum contrariorum tantum;ut eſt motus ignis ad ſuperius ſemper, & terræ ad inferius: aut in agendo duo contraria ſucceſsiuè;ſicut eſt de generatione & corruptione cōſequentibus motum ſolis, & alijs cōtrarijs conſequentibus iſtum motū.8.phy.cō. 15

Actiones principiorū æternorū,ſi nouæ fuerint,ſicut actiōes nō æternorū;digniores ſunt,ut habeāt cās.8.phy.com.15.

Actio uirtutis nutritiuæ nunquàm ceſſat; quia ceſſatio eius eſt mors.8.phyſi.com. 20.&.2.de anima com.5.& in libro de morte & uita.

Actio quælibet habet qualitatem propriam & quantitatem: ſicut enim actio hominis non poteſt prouenire niſi à forma hominis; ita etiam non poteſt prouenire niſi a ſua magnitudine. Et ideo magnitudo hominis eſt terminata naturaliter: & ſimiliter ſua forma.& eſt ita in unaquaque rerū naturaliū.8.phy.cō. 62. contra negātes minima naturalia.

Actionem habens in ſe habet actionē in alio: & quod habet actionem in ſe, eſt ſpirituale, & non corporeum. 2. cœli com.17.conſimile ibidem.com.21.&.2.phy.com. 88.

Actio entis æterni eſt ſuum eſſe.ibidem com.17.

Actio rei non æternæ non eſt primò niſi propter eſſe aliorū entium. ibidem.

Actio eſt manifeſtior habitu:cum ſenſu apprehēdatur;& habitus intellectu,mediante actione.4.cœli.com.2. idē. 12. meta.com.14.¶ Videtur fauere opinioni Doc. ſubtilis tenentis formam ſubſtantialem non intelligi per propriam ſpeciem;ſed arguitiuē.Sed oppoſitum habetur. 3.de anima com.4.& 5.Vide in concordantijs.

Actio eſt finis formæ,& forma eſt finis generationis. 4.cœli com.22.idem.2.phyſi. com. 24.& 70.

Actiones ponuntur loco differentiarum, vbi differentiæ rerum latuerint.4.cœli in paraphraſi,ſumma tertia,ca.1.Idē 4.cœli com.26.& 8.phyſi.com.32.

Actio eſt merito contrarietatis,& paſsio eſt merito ſimilitudinis.1.de generatione & corruptione.tex.cō. 48. & 49.

Actionis cauſa eſt cōtrarietas,& cauſa receptionis eſt genus commune.primo de generatione.tex.& com.50

Actiones animæ ſunt quinq; in genere. primo de anima.tex. com.89.Vide tu in concordantijs.

Actio attributa alicui propter aliqua duo, neceſſe eſt ut unū eorum ſit materia,& aliud forma. Forma autem eſt illud, propter quod actio primitus attribuitur enti. 2.de anima. commen.24.¶ Nota tamen quòd deficit una alia pars,quā expreſsit Commenta 3.de anima.commen.36.quia poteſt aliqua actio attribui alicui propter duo;quorum unum eſt agens,& aliud eſt inſtrumentum.

Actio primitus attribuitur enti propter formam,& iſta conuertitur.ſecundo de anima com. 24.

Actio & paſsio in patiente ſunt,& non in agente. ſecūdo de anima.tex.commen. 140.

Actio intellectus eſt duplex;formatio,& fides. 3. de anima. tex.com. 21.idem.5.meta. com. 34.

Actio intellectus,quæ eſt formatio,ſemper eſt uera, non autem actio,quæ eſt fides.3.de anima.tex.& com.26.

Actio iſta,quæ eſt creare intellectu,& facere ea; eſt prior in nobis, quàm intelligere ea; ſicut dixit Alexan.3. de anima.commen.36.

Actio animæ ſenſibilis eſt communis animæ & corporis;quia non fit niſi per inſtrumenta.tex.com.ſuper libro de ſomno & vigilia.

Actio alicuius agentis,aut motus in aliquo patiente, in reſpectu agentis dicitur actio, & in reſpectu patientis dicitur paſsio.5.meta.com. 25.idem tertio phy. 20.

Actionis malitia demonſtratur in idiomate græco per priuationē,tam in animatis,quā in inanimatis. 5.meta.com.17.

Actio cum paſsione propriè non eſt idē; ſed cui hæc inſunt motus.3.phy.tex.cō.22.¶ Vbi animaduerte de mēte Philoſophi, actionem & paſsionem fundari in motu tanquam in ſubiecto,& quia unus & idem eſt motus,qui per reſpectum ad motorem ſic agit,ut agit in mobile, quod nihil aliud eſt quam mouere,ut dixit Philoſophus.3.phy.te. cō. 16.ſic dicitur actio,per reſpectum aūt ad mobile, ut recipitur in eo a motore;dicitur paſsio. Nā ut dicit Cōm. ibi, mouere eſt actio motoris in rē motā, & moueri eſt actio moti a motore. Ideo actio & paſsio dicūtur eadē ſubiecto; ſed non ſunt ſimpliciter,& propriè eadem. Idētitas n.proprie & ſimpliciter eſt à forma; non a materia, & quia alia eſt

eſt forma, & ratin actionis, & alia eſt forma, & ratin paſſionis, iden non ſunt eadem ſimpliciter, & propriè. Vnde licet Ariſto. in tex. 21. ibidem dixerit. At nero neque ſi doctin & diſciplina idē, & addiſcete cum docere idem, illud (ut notat Alexan. & Themiſtius) debet legi, & intelligi ex ſuperabundanti, ita quòd gratia diſputationis, ſi concedatur actionem, & paſſionem, & doctrinam & diſciplinā eſſe eadem, non tamen ſequeretur agere & pati, & docere & addiſcere eſſe eadem, quia aliquid cnnnotabit cōcreta, quod non connotant abſtracta. Tamen ſecundum rei ueritatem, actiò & paſſio non ſunt propriè eadem, ita quod iſta authoritas eſt de mente philoſophi abſolutè adducta, & non ex ſuperabundanti, & diſputatinnis gratia. Et eſt in ſimili, quia licet album & dulce ſint eadem ſubiectn, non tamen ſimpliciter & proprie ſunt eadem, quia alia eſt forma albi, inquantum album, & alia eſt forma dulcis, inquantum dulce. Et inde bene colligitur hoc. ¶ Collige etiam ex præſenti loco, quomodo in intelligentijs abſtractis, & in rebus neceſſarijs non reperitur uerum agens, quia uera actio & uera paſſio fundantur in motu uero, qui eſt actus entis in potentia, inquantum in potentia. Et qnia in ſempiternis non eſt uera potentia nec uerus motus, ſed ſnlū eſt motus æquiuocus, & ſecundum ſimilitudinem, ideo etiam ibi eſt actio ſecūdum ſimilitudinem. Intellectio enim Dei eſt motus æquiuocè dictus, ut notat Comm. in. 8. phyſi. in cō. 40. Et quia illa eſt cauſa efficiens totius entis, ſic intellectus diuinus eſt actiuus ſecundum ſimilitudinem. Sic intellige dictum Com. 12. meta. com. 44. ubi dicit, quòd in abſtractis non eſt agens niſi ſecundum ſimilitudinem, quia uera actio fundatur in motu, & ibi non eſt motus uerè, ſed æquiuocè, & ſic actio ibi, ſi qua eſt, eſt ſecundum ſimilitudinem, quia fundatur in motu æquiuoco, pro quanto ſcientia Dei eſt cauſa omninm entium. 12. meta. tex. com. 51.

Actiones prnpriè rerum ſunt illa, ex quibus peruenitur ad notitiam eſſentiæ rerum occultarum. 7. metaph. commen. 9. idem. 4. cæli. com. 2. & in lib. deſtru. diſputa. 6. in ſolutione 6. dubij.

Actio agentis nihil aliud eſt quàm extrahere illud, quod eſt in potentia, ad actum. 7. meta. commen. 28. & 8. metaphy. com. 15. 12. meta. com. 18. & 44. & deſtru. diſputa. 2. in ſolutione. 5. dub.

Actio agentis non pendet à ſubiecto ſine fnrma, neq. à forma ſine ſubiecto. 7. meta. com. 31.

Actio agentis dependens à ſubiecto ſecundum quòd ſubiectum dependet à forma, quia ſubiectum non habet eſſe niſi per formam ibidem.

Actiones non diuerſantur niſi per diuerſas eſſentias, & ideo cum entia non habuerint actiones proprias, non habebunt eſſentias proprias. 9. meta. tex. com. 7.

Actio alia immanens, alia tranſiens. 9. meta. tex. com. 16.

Actio agentis non dependet ab eſſe in tempore priuationis, quod eſt eſſe in potentia, neq. dependet ab eſſe in actu inquantum in actu, neq. de priuatione inquantum priuatio: immn de eſſe deſectibili, cui coniuncta eſt priuatio. Vnde actio agentis non dependet a priuatione, quia priuatio nō eſt actio, neque dependet de eſſe in coniuncto priuationi, id nanq. quod habet eſſe in ultima perſectione, non indiget aliquo dante eſſe. Ex lib. deſtru. diſpu. 3. in ſnlu. 8. dub. Vide in contradictionibns nuper æditis.

Actio quandoq. ſumitur pro paſſione, 5. phy. com. 38.

Actio animæ uidetur in capitulo qualis & non quanti. 1. de anima. com. 68.

Actionem & paſſionem ab una & eadem natura procedere impoſſibile eſt, ideo Philoſophi ſumpſerunt ſignum ſubiecti ex paſſionibus, & ſignum formæ ex operationibus. Ex libro deſtru. diſpu. 6. in ſo lu. 6. dub.

Actiones per organa, paſſiones per ſimilaria. & ideo uis ſentiendi in ſimilaribus ſita eſt. ex. 2. de partib. animalium. ca. 1. & Commenrator in commento.

Actio & motus differunt, quia actio conſeruat naturam agentis, motus autem abijcit à ſubſtantia. Item actio momento perficitur, ut uiſio & auditio, motus uerò fit in tempore Themiſtius. 1. de anima. cap. 19. uide in concordantijs nuper æditis.

Actin tanto fuſius & paſſin quam motus eſt, quanto genus à ſpecie. Themiſtius. 2. de anima. cap. 19. ſuper tex. 53. & habetur in tex. ubi Ariſto. dicit motum eſſe quendam actum. Etenim actus duplex eſt, inchoatus ſeu inabſolutus, alter uerò perfectus.

Actiones unius agentis non eſt extraneum diuerſificari diſpoſitionibus ſubiecti diuerſificantis. quinto colliget. cap. 23. uide in concordan.

Actiua ſicut diuerſificantur adinuicem per diuerſitatem materierum, & formarum enrum, ita etiam actiua differunt à paſſiuis in potentia & actu, per diuerſitatem materierum & formarum eorum. 12. meta. com. 26.

Actiuarum ſcientiarum principium eſt in agente pro hæreſis. 6. meta. tex. com. primi.

Actiui & motiui actus in patiente fit. 2. de anima. tex. commento. 139.

Actus alius primus, alius ſecundus. ſecundo de anima. tex. cōmento. 2. ¶ Nota ſecundum Alexand. in paraphraſi. ca. 3. (vbi probat animam eſſe formam corporis,) actum primū eſſe habitum ſen poteſtatem, actum ſecundum eſſe actum a poteſtate profectum. Idem Simplicius, Ammon. & Alber. in quæſtione de homine, & omnes latini. Commenta. autem actum ſecnndum dicit formam operantem, actum primum formam, circunſcripta operationem. Et Them. uidetur etiam in hac opinione eſſe.

Actu & potentia compoſita ita ſe habent, quòd in eis aliud ſit ipſa res, aliud eſſentia. Them. 3. de anima. cap. 27. ¶ Ex hoc ſcire potes, quare in ſola prima intelligentia eſſentia & quidditas ſunt idem omnibus modis: in cæteris uerò eſſentia quodammodo differt à quidditate, ut tenet Com. in 3. de anima. com. 5. in ſol. q. 3. quia in omnibus citra primā eſt potentia, & imperfectio aliqua. Vnde & ſcriptura dicit, In angelis ſuis reperit prauitatem.

Actus ſecundus in ijs, quæ natura conſtant, non ſeparatur ab actu primo. Them. 2. de anima. cap. 3.

Actus eſt conſequens ipſius formæ & umbra eius, licet dicatur ſecundum prius & poſterius. Et potentia eſt cnnſequens ipſius materiæ & eius umbra, licet dicatur ſecundū prius & poſterius. ex paraphra. 1. philoſophiæ, tra. 3. col. 4. ¶ Inde patet error illorum, qui ſumpſerūt rei umbram pro rei ſubſtantia, & non diſtinxerunt inter abſnlutam rationē materiæ, & reſpectiuam.

Actus omnis cum motu. 3. meta. tex. com. 3.

Actus & potentia ſunt contraria. 3. meta. com. 19. intelligitur pro oppoſitis relatiue. 9. meta. tex com. 13. uide etiam 2. de anima. com. 6.

Actus unus numero eiuſdem eſt. 5. phy. tex. com. 38.

Actus leuis eſt alicubi eſſe, & ſurſum. 8. phy. tex. com. 32.

Aeru quicquid exiſtit, eſt in tempore, ſcilicet demonſtrato. 8. phy. tex. com. 63.

Actus uniuſcuiuſq. determinatum minimum tempus habet ad non excedere. 2. cæli. tex. com. 39. & eſt, ut inquit Simpli. ibidem, dignitas, quæ inductione probatur.

Acrus uniuſcuiuſq. uidetur in patiente & diſpoſito in eſſe. 2. de anima. tex. com. 24. & 26.

Actu exiſtente uno, unus erit habitus. 5. phyſi. tex. com. 38. & uide Them. ibi.

Acrus & generationes omnes circa ſingulare ſunt. ex procemin metaphy.

Actus & potentia ſunt differentiæ ualde nppoſitæ, & accidūt omnibus prædicamentis. 1. de anima. cnm. 6. ¶ Nota, quòd quandoq. Commen. potentiam & actum nuncupat genera, ſicut. 3. phy. cō. 3. ubi dicit, quòd Ariſt. uolens inueſtigare diffinitionem motus incepit diuidere ens per potentiā & actum, quæ ſunt duo genera, extra quæ non poteſt motus eſſe, aut non eſſe medium inter illa. Conſimilem modū dicendi habet in. 2. de anima. cō. 30. ubi dicit, quòd genera in diffinitionibus accepta, aut ſunt ſecundum uniuocationem, ut animal in diffinitione hominis, aut dicta multipliciter, ut ens & potentia, & actus. Quandoq. appellat accidentia, ut patet in. 2. phy. cō. 32. ubi dicit quòd diuiſio per modos cārum eſt diuiſio p accidētia, ubi inter illas diuiſiones datas p modos, cadit diuiſio cārum per potētiā & actū ut patet ibidem in tex. cō. 34. Immo illa eſt communis tri-

bus præcedentibus diuiſionibus modalibus.ſ.diuiſioni per prius & poſterius,& per ſe & per accidens, uniuerſale & particulare,ſicut ibidem habetur:& etiam in.5.meta.t.c.3. ubi notat do, Albe.quòd hoc ideo cõtingit, quia talis diuiſio per potentiam & actum non ſuperaddit illis diuiſionibus præcedentibus aliquam naturam. Et ſimiliter eſt de cã propinqua,& eodem modo eſt de cauſa per ſe, & de cauſa per accidens,& de cauſa uniuerſali,& cauſa particulari.& ideo etiam tales diuiſiones dicuntur datæ per modos & accidentia,quia non diuerſificant genera cauſalitatum, quia unumquodque genus cauſæ poteſt habere huiuſmodi diuiſiones datas per modos:& etiam quia cauſa diuiſa per tales modos non diuerſificatur niſi accidentali differentia. Et ſic eſt de potentia & actu. Dicit enim Commen.8.meta.cõmen.15.quòd agens extrahens aliquid de potentia ad actũ non largitur multitudinem, ſed perfectionem. Idẽ enim numero eſt Socrates in actu eum ſeipſo dum erat in potentia,& non differt niſi ſecundum accidentalem alietatem, quia nunc habet eſſe magis perfectum quam dum erat in potentia. Vnde Auic.in.5. ſuæ meta. dicit quod equinitas eſt tantum equinitas,& non eſt in actu nec in potẽtia, nec ſingularis nec uniuerſalis,quia iſta ſunt accidentia & non ſunt de rei quidditate. ¶ Non inconuenit ergo ſecundum diuerſas conſiderationes, actum & potentiam nuncupare genera,& nuncupare differentias,& nũcupare modos,ſeu accidentia:nam non eſt cura Philoſophis de nominibus, 2.phy.comm.1. Si enim conſiderantur, ut ſunt conceptus communes & tranſcendentes,ſic dicitur genera,non uniuoce dicta ſed multipliciter.i.ſecundum prius & poſterius ſicut etiam plerunque Commen.dicit de ente, ut patet.5.meta.commẽ.4.ubi dicit Philoſophus in tex. quod omne quod habet differentiam habet genus,ſed non omne quod habet genus habet differentiam. Vbi Com. dicit quod hoc fuit dictum propter genera generaliſſima,quæ habent genus multipliciter dictum.ſ.ens & unum, & non habet differentias.¶ Vnde dictum Porphyrij aſſerentis ens non eſſe genus decem prædicamentis,intelligitur de genere uniuoco,ſicut logicus loquitur de genere. Si uerò conſiderantur potentia & actus,ut per illas tanquam per differentias analogas ens diuiditur,ſic appellantur differentiæ. Si uerò conſiderantur ut faciunt diuerſitatem eſſentialem,ſic dicuntur modi,ſiue accidentia.¶ Ex quo patet contra formalizantes, qui appellant huiuſmodi diuiſiones entis datas per modos intrinſecos,& uolunt modum intrinſecum non dicere aliam formalitatem aut cõceptum,niſi cuius eſt modus,& uolunt,quod non egreditur nec ingreditur primum modum dicẽdi per ſe,ſed eſt ſicut homo qui ſtat cum uno pede in limine domus intra,& cum alio extra. Patet enim quod imaginatio iſtorum eſt phantaſtica,& non habet robur ex fundamentis ueris:quia idem eſt iudicium de iſtis, & de cæteris accidentibus,ſed non eſt differentia,niſi quia iſta ſunt tranſcendentia,& alia ſunt limitata. ¶ Et aduerte, quòd oppoſitio inter potentiam & actum eſt relatiua, & iſta eſt prima inter oppoſitiones relatiuas,ſicut diuiſio per unum & multa eſt prima inter diuiſiones, quæ dantur per priuationem & habitũ,ut aliàs declaraui. Et aduerte,quod accidunt omnibus decem prædicamentis. unumquodque enim decem prædicamentorum diuiditur per potentiam & actum,quia ut habetur.12.meta.tex.cõ.26.res uniuſcuiuſque prædicamenti,quandoq. eſt in potentia, quandoq. eſt in actu,ſicut etiam dicit Commen.3.phyſi.com.6.¶ Ex quo patet ex mente Ariſt.& Commẽ.Cælum & ſempiternas ſubſtantias non eſſe in prædicamento: nullũ enim ſempiternum eſt in potentia,ut dicitur.9.meta.tex.com.17.& ita notat Com.in.2.cæli.comm.49. & ſuper Porphyrio in cap.de ſpecie.

Quõ ens dicat genus ad 10. prædicamenta.

Tenat Scotus iſtas de modis intrinſecis.

Actus duplex,perfectus & imperfectus.3.phy.tex.com.15. ¶ Vbi lucidiſſimus Them.ponit pulchram differentiam,& inquit. Duplex eſt in unaquaq. re ſpecies perfectionis & actus,una quæ adeſt cum abſoluta perfectaq. res eſt,quumque naturam ſuam eſt pleniſſimè conſecuta, uerbi gratia, oculus poſtquam eſt perfectus,actum ſuum, & perfectionem ſeu functionem ſuam habet,quæ uiſio eſt: ipſe autem actus à forma nihil differt. Hoc enim eſt oculum eẽ, quod eſt actu ipſo uidere.atq. hunc ego actum perfectionemq., motum etiam non dico,utpote qui ſit forma & ſpecies, & ad quietis potius quam ad motus naturam accedens. Altera ſpecies perfectionis & actus eſt, quæ adeſt rei una cum poteſtate,qualis eſt ipſa formatio & fabricatio pupillarũ. Et talis actus motus eſt &c.

Actus ſeparat.7.meta.tex.com.49. Vide in Theoremate proprio de hoc.

Actus nomen uenit,qui ad endelechiam compoſitus.9.meta.tex.com.3.

Actus eſt forma.tex.com.17.

Actus eſt prior potentia ratione, ſubſtantia, & tempore.9.meta.tex.com.13. Et declarans,quomodo ſit prior tempore,inquit:tempore eſt quidem ut ſic,eſt autem ut non: uã ſpecie quidem prius eſt agens,numero uero non.

Actu ens ſit ex poteſtate ente,ab aliquo actu ente. 9. metaphyſicæ.tex.com.13.

Actus eſt melior & honorabilior potentia, & hoc in bonis nam in malis accidit actum eſſe deteriorem potentia.9.meta.tex.com.19.

Actus malus eſt peior potentia ad illum.ibidem.

Actus eſt ratio intelligendi.9.meta.tex.commen.20. uide in Theorematibus.

Actus ultimus eſt cauſa in unoquoque ente ut in ipſo inueniantur plures actus quam unus. Et ſimiliter ultimũ ſubiectum quod eſt pura potentia,eſt cauſa ut alia ſubiecta acquirant potentiam. Et ideo illud quod eſt inter hæc duo extrema, non dicitur eſſe purus actus, neque pura potentia, ex paraphraſi met.tra.3.col.4.

Actus deſcriptio eſt,ut res non ſit in illa diſpoſitione ſecundum quam eſt in potentia. 9.meta.tex. com.11. ubi Cõm. dicit,quod quia actus & potentia ſunt oppoſita relatiue, nullum malum ſequitur ex hoc quòd unum ponitur in diſcriptione alterius. Vnde etiam illud dicitur eſſe in potentia,quod non eſt in illa diſpõne,in qua eſt dũ eſt in actu.

Acumen angulorum in corporibus comburentibus, forte ſecundum Ariſto.eſt cauſa combuſtionis per accidens. 3.cæli.commen.72.

Acutum æquiuocè dicitur de ſtilo,uino, & ſono.7.phyſi.tex.commen.24.

Acutum mouet ſenſum in pauco tempore multum,graue uerò in multo paucum.2.de anima.tex.com.86.

Acute uidere,audire,& olfacere,bifariam dicitur. Ariſto.in 5.de generatione animalium.ca.2. & in fine primi cap. Eadem diſtinctio in ſpeciali de uiſu ponitur. ¶ Inde colligere potes,ſenſus hominis omnes temperantiores eſſe ſenſibus aliorum brutorum,contra uulgares.

Ad aliquid neceſſario eſt omne quod intelligitur in reſpectu alterius.7.phyſi.com.17.

Ad aliquid tres ſunt modi.5.meta.tex.com.20.

Ad aliquid alia ſecundum ſe,alia ſecundum accidens ſunt.5.meta.tex.com.20.

Ad aliquid quædam dicuntur ſecundum genera eorum,ut medicina ad aliquid eſt,quia ſcientia eſt eorum quæ ſunt ad aliquid.ſuprà.

Ad aliquid quæcunq. non ſunt contraria, non habent mediũ, ut ſcibilis & ſcientiæ nullum eſt medium.10.metaph.tex.commen.22.

Additio caliditatis agentis in caliditatem corporis, non eſt ſecundum additionem partis in toto, & uniuerſaliter ſecundum additionem agentis in paſſionem patientis.4.phyſi.com.84.& habetur in textu: Facit contra ponentes intẽſionem formarum fieri per additionem partis gradualis ad partem gradualem.

Adeps & ſeuum ſunt finis bonæ concoctionis ſanguineæ. ex 3.de partib.animal.ubi de renibus agitur.

Adeps & ſeuum moderata conferunt.2.de parti.anima.ca.5.

Adeps & ſeuum differunt, quia ſeuum eſt terreſtrioris ſanguinis excrementum.ſuprà.

Adipe & ſeuo animalia exanguia carent.ſuprà.

Adipis exuberantia inducit ſeuũ & præparat interitũ. ſuprà.

Adipis exuberantia inducit ſterilitatem.ſuprà.

Adipe pinguefcentia conſtat eſſe minus fœcunda, tam mares quam fœminas. 3.de natura animalium.ca.18.

Admiratio & dubitatio, ex ignorantia proueuire uidentur, ex procemio metaph.

Aduſta ferè omnia habent aliquid caliditatis, ut cinis, calx, ſedimen, excrementa. ex. 2. de partibus animalium. ca. 20.

Adunatum eſt poſterius naturaliter reſpectu continui. 5. phy. tex. com. 27.

Aer in motu proiectorum poſtquam ſeparatur ab expellere. mouetur à ſua forma naturali, & ante ſeparationem mouetur ab utroque. 4. phy. com. 68. Vide etiam in. 8. phy. com. 82 &. 3. cœli. com. 28.

Aer ſecundum tactum ſentitur eſſe corpus, etſi ſecundum uiſum exiſtimetur eſſe nihil, cum non habeat colorem. 4. phy. cap. 78.

Aer & aqua talem habent naturā, quòd cum acceperunt principium mouendi ab alio, mouentur per ſe. 8. phy. com. 82. &. 85. idem. 3. cœli. com. 28. &. 4. cœli. com. 39.

Aer & aqua non habent aptitudinem ad diuiſionem & paſsionem æqualiter in omnibus ſuis partibus. 8. phyſico. tex. commen. 85.

Aer minimè aliorum habet differentias ſenſibiles: conſequenter uerò aqua. 1. phy. tex. com. 54. & primo de generatione. 19. &. 2. de anima. 113.

Aere natura utitur tanquàm organo in utroque motu, natus eſt enim hic & grauis & leuis eſſe. 3. cœli. tex. com. 28.

Aer adiuuat graue grauitate, & leue leuitate. 3. cœli. cō. 28.

Aer & aqua motu proiectorum poſtquam accepit principiū motus à motore extrinſeco, remanebit motus per ſe per principium naturale, quod eſt in eo ſcilicet per grauitatē, aut leuitatem, poſtquam motor extrinſecus fuerit ſeparatus à re mota. 3. cæli. com. 28. &. 4. cæli. com. 39. &. 8. phy. com. 82. &. 85.

Aeris natura eſt ſimilis medio inter extrema, & non eſt compoſita ex extremis. 3. cæli. com. 28. &. 4. cæ. com. 26.

Aer in loco ſuo habet grauitatem & non leuitatem, & iſta eſt opinio Ariſto. 3. cæli. com. 57. Vide hoc diffusè. 4. cæli. tex. com. 30.

Aer & aqua facile terminantur ab alienis. 3. cæli. commen. 67. &. 8. phy. com. 82. &. 4. phy. com. 68.

Aer cum grauibus grauitat, & cum leuibus leuitat. 4. cæli. cōmen. 30. uide. 3. cæli. com. 28.

Aer eſt magis grauis quam leuis. 4. cæli. com. 39.

Aer eſt magis humidus quam calidus, & in hoc omnes conueniunt ſuprà. uide. 2. de generatione. tex. com. 23. &. 4. meteo. com. 10. ¶ Ex quo patet ueriorem eſſe ſententiam illorum, qui tenent, quòd una qualitas eſt in ſummo in elemētis, illa quæ tenet oppoſitum, & Alexan. in primo meteo. cap. 4. manifeſtè tenet illud, & ſine dubio fuit mens Ariſ. in. 2. de generatione. Hanc etiam opinionē imitatur Au. in com. 15. ſuper primo canticæ canticorum. ¶ Et ſi quandoque inuenitur oppoſitum in doctrina eius. ut. 3. cæli. commen. 67. aut alibi; dic quòd loquitur ſecundum opinionem Auic. & aliorum, non ſecundum mentem propriam. *Solutio contradictionis in dictis Au.*

Aer ideo eſt magis grauis quam leuis, quia cauſa grauitatis eius eſt humiditas, & leuitatis caliditas; & humiditas eius eſt maior caliditate. 4. cæli com. 39.

Aer eſt humidior omnibus elementis, ex diffinitione humidi. Com. 4. cæli. com. 39. Idem tenet Ioannes Gramma. propter eādem rationem in. 2. de generatione, licèt aqua plus humectare uideatur in. 2. colliget. cap. 2. dicit Auerr. Aer eſt humidior aqua, ut eſt declaratū in naturali philoſophia.

Aer licèt ſit humidior aqua, ut dictum eſt, tamen non humectat corpus ſicut aqua; eo quòd non applicatur corpori ſicut aqua: immo deſiccat corpora, & ſecundum quòd calidior eſt, magis deſiccat. 6. colliget. c. 3. de iuuamento balnei. Inde collige agens debile propter meliorem applicationem reſpectu paſsi, fortius agere quam agens fortius.

Aer impoſsibile eſt ut moueatur à ſuo loco, niſi corpus quod tangit ſequatur ipſum: & ideo cum corpus impoſsibile eſt ut attrahatur ab eo; ideo uentoſa poſita ſupra corpus ſicut cum, ſi ſugatur fortiter, funditur. 4. cæli. tex. com. 39.

Aer eſt magis diuiſibilis quam aqua, & aqua quam terra. 4. cæli. com. 44. & tex. com. 45.

Aer alio modo intelligitur eſſe grauis in loco proprio, quam in loco ignis. Com. in paraphraſi quarti de cælo. ſumma. 3. cap. 2. & 4. cæli. com. 29. contra Them.

Aer ſecundum intellectum eſt perfectioris eſſe quam terra, & terra perfectioris eſſe ſecundum ſenſum: & ideo non cōuenit ut illud quod eſt magis ſenſibile, ſit perfectius: perfectius enim in rei ueritate eſt illud, quod eſt perfectius apud intellectum. 1. de generatione. tex. com. 19.

Aer, qui eſt in aure, ſemper mouetur motu proprio: & ille motus non impedit motum ſoni, quia ille eſt extraneus. 2. de anima. com. 84.

Aere natura utitur in duo opera, ſicut lingua in guſtum & locutionem. 2. de anima. tex. com. 88 ¶ Ex quo patet naturā plerunque unico inſtrumento conſequi plures utilitates: & non facere aliquid per plura, quod poteſt per pauciora cōſequi. Deus enim & natura nihil fruſtra faciunt. 1. cæ. tex. commen. 32.

Aer quando eſt contrarius morbo, eſt bonum infirmo, & gaudium medico. 7. colliget. cap. 2.

Aer minimè aliorum habet differentias ſenſibiles, conſequenter autem aquam. primo phy. tex. com. 54. ¶ Super hoc loco, dum eſſem iunior tenui in concordantijs, ambas qualitates in elementis eſſe in ſummo: licèt quantū ad agere una qualitas in uno elemento potentior ſit ad agendum, quam conſimilis in alio elemento. Nunc autem dico, quemadmodum & in Theorematibus memini me dixiſſe, quòd unumquodque elementum primò unam qualitatem ſibi uēdicat in ſummo. Et ratio quæ me mouet eſt, quia Philoſophus. 7. phy. tex. com. 29. dicit quòd ſuſceptiuum cuiuslibet accidentis non eſt contingens, ſed unum unius primū. Et ideo cum hoc fundamento proceſsit. in. 2. de generatione. tex. com. 23. ubi dicit. Sed tunc ſimpliciter quatuor entia unius unumquodque eſt, terra quidem magis ſicci quā frigidi, quam humidi: aer aūt humidi magis quàm calidi; ignis aūt calidi magis quā ſicci. Et Cō. in. 4. cæli. cō. 39. expreſſe dicit, quòd omnes cōueniūt in hoc, quòd humiditas aere eſt maior quam caliditas, & Alexan. & Ioan. Gramma. in. 2. de generatione, tenent aerem eſſe humidiorem aqua, ex diffinitione humidi poſita in. 2. de generatione: uidelicet, quòd humidum eſt male terminabile termino proprio. Hoc autem uerius uerificatur de humido aereo, quā de humido aqueo, & eſt ratio Commen. quam tangit. 4. cæli. com. 39. & in primo libro canticæ canticorum. com. 15. & iſta eſt ſententia etiam Alexandri in primo met. cap. 4. quòd unumquodque elementum habet unam qualitatem in ſummo. Bene uerum eſt, quòd alia, etſi ſit remiſſa, non tamen eſt remiſſa per qualitatem contrariam, ſicut enim dicit Com. in. 2. cæli. com. 15. non ſequitur ut remiſsio ſit ſemper ex admixtione contrarij, ſicut dicit Alex. in multis locis. Vnde loco præallegato ſcribit Alex. quòd terra eſt magis ſicca quam frigida, ſed non permixtione alicuius caliditatis eſt minus frigida quam aqua: & magis quidem terra ſicca eſt quam ignis, ſed non mixtura alicuius humidi eſt ignis minus ſiccus quam terra: & aer eſt minus calidus quā ignis, ſed nō mixtura alicuius frigiditatis eſt aer minus calidus quam ſit ignis: & aer magis humidus eſt quam aqua, ſed non mixtura alicuius ſolidi aqua eſt minus humida quā ſit aer. Non enim utique aliquod ſimplicium corporū eſſet. Hæc ille. ¶ Ex quo patet error modernorum tenentium alteram qualitatem in elementis eſſe remiſſam ex contrario, quia tunc elementū, ut aſſerit Ale. nō eſſet ſimplex corpus Ari. n. in. 2. de generatione uenatus eſt numerū elemētorum ex combinationibus quatuor qualitatū primarū, & unicuiq; tantum duas attribuit. Si igitur eſſet tertia in qualitate remiſſa, tunc ratio eius fuiſſet diminuta. ¶ Sed tūc eſt difficultas, quia ſi Ariſto. tenet alteram ſolum qualitatem eſſe in ſummo, aliā uerò remiſſam, dicā ei quòd adhuc non habet intentum ſuum, quia, ſi caliditas ſumma, & ſiccitas ut ſex facit ignē, uerbi gratia, dicam ei quòd caliditas ſumma, & ſiccitas ut ſeptē facit aliud elementum. ¶ Soluitur, quia omnium natura conſtantium determinatus eſt numerus, ex 2. de anima. tex. com. 41. & ideo ſiccitas aſſociata caliditati non ſecundū quemlibet gradum conſtituit elementum, ſed ſecundū determinatū. Nam & Alexan. tenet in libro primo naturalium quæſtionum, quòd ſiccitas terræ & ſiccitas ignis non ſunt eiuſdem ſpeciei & propter hoc nullus eſt qui dicat quòd caliditas cum una ſiccitate cōſtituat unū elementum, & cum alia aliud, quia Ariſt. uenatur iſtas primas

Marginal notes (right column): Quod vnū quodque, elementū unam tantum qualitatem habet in sūmo, non duas. — Te. cō. 9 — Error modernorū. — Dubitatio. — Solutio.

primas qualitates contrarias, ut præcedunt formam in materia: & ut ſic, ſunt eiuſdem generis: & quia non poſſunt combinari niſi quatuor modis, inde prouenit, quòd nõ conſtituunt niſi quatuor corpora. Bene uerum eſt, quòd illæ qualitates, ut ſunt terminatæ per diuerſas formas ſpecie, ſic poſtea ſpecie diſtinguuntur. Non enim oportet qualitatem ſecundum quemlibet gradum conſtituere determinatum corpus ſecundum ſpeciem, alioquin oporteret, quòd quando ſit tranſitus in contrarijs de uno extremo ad aliud extremum, ut fieret per omnia media, quod eſt falſum, ut bene ſcribit Com. in.2. de anima.com.105.ubi dicit. Non eſt neceſſarium ut trãslatio in extremis ſit ſuper omnia media, unde in coloribus ſi translatio fiat ab albedine in nigredinem, quandoque fit mediante ciano, & quandoque mediante charoppo. ¶Iſta igitur eſt uia Ariſt. quòd unaquæque forma elementi unam qualitatem ſibi primo determinet. & ſi Com. 3. cœli. uideatur dicere ignem eſſe calidũ & ſiccum in fine, loquitur ſecundum Auic. contra quẽ inuehitur ibi, ſed iſta eſt uia eius in locis adductis, & in.4. meteo. com. 10. & hoc teneo, & ſic uolo dicta mea teneri & corrigi. ¶Ad authoritatẽ autem Ariſt. ex qua colligit Burleus terram eſſe magis frigida quam aqua, quia Ariſt. dicit quòd aeris qualitates ſunt minimè ſenſibiles, conſequenter autem aquæ: hoc non dicitur ratione qua frigiditas aquæ ſit minor, ſed eſt ratione corpulentiæ, quia terra eſt magis corpulenta quam aqua; quia ex uno pugillo terræ fiunt decem pugilli aquæ. Aut ideo poſt aerem ſuccedit aqua, quia aer inter omnia elementa maximè eſt uarietati ſubiectus, quia de facili caleſit, infrigidatur, humectatur, & exiccatur. Poſt ipſum autem eſt aqua, quia aqua licet frigida ſit & humida, tamen facilè caleſit, & facile exiccatur per congelationem, ut nullam qualitatem ſibi inſeparabilem determinare uideatur ad ſenſum: unde in cryſtallum conuertitur, & amittit humiditatem: frigiditatem etiã manifeſte deperdit. Non ſic autem ſunt elementa extrema ad ſenſum. Et eſt expoſitio Themiſtij, Simplicij, & magni Alberti ibi. ¶Vnde animaduerte, quòd elementa extrema, ut ignis & terra, habent qualitatẽs ſibi appropriatas, ualde permanentes & ſenſatas: caliditas enim ignis eſt maximæ actiuitatis, & ideo igni non poteſt competere ratio ſubiecti & materiæ, quia eſt formaliſsimum omnium. Vnde in.4. meteo. ſolus ignis non putreſcit, & ideo potius ſibi competit ratio agendi, & eſt maioris actiuitatis quà frigiditas aquæ: & ſiccitas terræ eſt maxime reſiſtitiua, & nõ
Tex.c.5 eſt tantæ reſiſtentiæ humiditas aeris. Vnde medici experimento comprobant morbos à ſiccitate prouenientes eſſe difficilioris curæ quam qui proueniunt ab humiditate.

Cap.3. Aer propinquus corporibus cœleſtibus eſt inflãmatus & ignitus. Cõ.1.met.ĩ digreſsio.de uia lactea, ĩ media ſua expoſi.

Aer frigidus putrefactionem diminuit. 4.colliget.cap.14.

Aer peſtilentialis fit ex corruptione ſuæ ſubſtãtiæ, & hoc accidit ſæpe propter multã pluuiã in æſtate. 4.colliget. c.14. & ibi etiã ponit aliã cãm, ex permiſtione malorũ uaporũ.

Aer temperatus eſt inter multam & paucam pluuiam ſuprà.

Aer patitur à colore & capit eum, & hoc apparet de coloratione eiuſdem rei ſecundum illud, per quod tranſeunt nubes lucidæ, uerbi gratia, quando nubes pertranſeunt per planetas uirides, multoties colorantur parietes per colorem illorum planetarum. Com. in cõ. libri de ſenſu & ſenſato. & in.2. de anima. com.67. authoritate Alexandri.

Aeris ſunt duo loca, unus eſt ſuperior in quo generantur cometæ & flammæ: alius eſt inferior, in quo generantur pluuiæ, nix, & pruina, & grando; & hic locus in quo iſta fiunt, habet gradus. primo meteo. cap.4.

Aeris locus ad quem non peruenit reflexio radiorum, eſt frigidior cæteris locis. ſuprà.

Aer, licèt ſit humidior aqua, ut alibi declaratũ eſt, tamen nõ humectat corpus ſicut aqua, eo quòd non applicatur corpori ſicut aqua, immo deſiccat corpora: & ſecundum quòd calidior eſt magis deſiccat. 6. colliget.ca.3. de iuuamento balnei. ¶Inde collige agens debile propter meliorẽ applicationem, reſpectu paſsi fortius agere quam agens fortius.

Aer perlucens albedinem facit, quemadmodum ſpumam efficì certus eſt. Ariſt. in. 5. de gene. animalium.cap.6.

Affectus & intellectus patibilis idem ſunt. Them. 3. de anima. cap. 38. Idem Com. 3. de anima. com. 20. ubi recitat opinionem Them. ¶Hic aduerte appetitũ non diſtingui à uirtute diſtinguẽte niſi rõne tantũ, ſecundũ Peripateticos.

Affectus hominis ſubditi ſunt rationi, non aũt affectus brutorum. Et uide cauſam in Them. 3. de anima. 38. cap. ¶Inde ſcire poteris ſenſus & uirtutes interiores hominis habere aliquid ſibi proprium. Vide de hoc in fine libri de ſenſu & ſenſato. & Auer. ibid. & ſecundo de anima.com.63.&.65.

Affirmatio magis eſt digna ut attribuatur compoſitioni, & negatio diuiſioni.3.de anima.22.&.6.meta.8.

Affirmatio notior eſt negatione.4.met.tex.com.16. ubi Cõ. Tex. c. 10.
dicit in com. reddens cauſam, quòd non ens non intelligitur niſi per comparationem ad ens. Idem habetur.3.de anima. tex.com.25.&.7.phy.com.69.&.1. elenchorum dicitur, quòd in non facere intelligitur facere.

Affirmatio & repreſentatio, ſeu (ut habet alia litera) dictio, non ſunt idem. 9. meta.tex.com.25.

Africa ſemper aliquid noui affert, unde prouerbium emerſit. uide in.8. de natura animalium.cap. 28.

Agentia æqualia in patientibus æqualibus, agunt in eis in omnibus partibus in æquali tempore. Et agẽs maius in æquali tempore in patientia æqualia agit magis quam agens minus.1.cæli.tex.com.64.

Agentia & patientia in temporibus æqualibus ſunt proportionalia Com.1.cæli.com.64. & elicitur ex textu.

Agentia duo diuerſa agunt in idem patiens, eadem actione continget ut ſit in temporibus diuerſis, & ut ſit proportio agentis ad agens, ſicut proportio temporis ad tempus. Et ideo ſi ponamus duo agentia, quorum unum eſt finitum & aliud infinitum, continget ut infinitum agat in nullo tempore, quia nullam proportionem habebunt in actione, ex hoc quòd nullam habẽt proportionem in quantitate. Cõ. 1.cæli.com.64.

Agens æternum in ſe habet, quòd actum eo eſt neceſſarium, in generabilibus uerò ex agente ſequitur actum in maiori parte. 2. phy. com. 74. idem. 2. cap. de ſubſtantia orbis. uide in concordantijs.

Agens maius in minori tempore in patiens minus, ne dum quòd alterum ſit finitum, & alterum infinitum, & hoc eſt proprium.1.cæli.com.66.

Agens bipartitum eſt ſicut mouens. 1. de gener.tex.com.53.

Agens & patiens non debent eſſe adunata, ſed debent ſe contingere: & ſi non ſe contingant, neceſſe eſt quòd actio fiat mediante aliquo corpore recipiente paſsionem. 1. de gene.tex. com. 78. ¶Hinc ſcire potes cauſam propter quam ethicus non ſentit febrem ſuam.

Agente exiſtente eodem & materia eadem, non neceſſario ſequitur effectum eſſe eundem. 2.de generatio.tex.com.ultimi uide cauſam.12.meta.tex.com. 11.

Agens non eſt neceſſarium ut ab omni patiente patiatur, eo modo quo patiens patitur ab eo. 2.de anima.tex. com. 45. &.2.cæli.com.42.authoritate Alexandri.

Agentium quoddam eſt prius tempore acto, quoddam uerò eſt prius naturaliter, & non tempore. 2.ca.de ſubſtantia orbis. Conſimile.1.cæli.com.105.&.106.

Agens debile non eſt impoſsibile, ut agat actionem maiorẽ actione agentis fortis, & hoc propter diuerſitatem ſubiecti, in diſpoſitione ſeu præparatione. Com.2.meteororũ. cap.2. ubi agit de uentis.

Agens uel differt ſpecie, uel ſecundum magis & minus: & ſimiliter patiens uel differt ſpecie, uel ſecundum magis & minus. Com. ſupra.

Agẽs per intellectũ ſemper alicuius gratia facit. 2.met.t.c.9.

Agens & materia non ſunt niſi propter finem. & ſimiliter formæ non ſunt in rei ueritate, niſi propter ultimum finem.2. phy.com.31.

Agens malum ſponte, peius agit quam qui agit malum. in. 5. metaphy.tex.com.34. uide de hoc.3. ethico. diffusè.

Agẽs facit ex alio aliud, & nõ facit aliud in alio. facit enim ex materia formatum, & non facit in materia formam.7. meta.com.27. & 28. Conſimile habetur. in. 12.meta.com.18. ubi dicit: Imaginatio ſuper creationes formarum induxit homines dicere formas eſſe, & datorem eſſe formarum.

Agens,

Agens, ſi formã ageret per ſe, tunc faciet formã ex forma & materia, & illam formam etiam ex materia & forma, & ſic in infinitum. 7. meta. tex. cõ. 27. & 28. Vide pro deductione huius. 12. meta. com. 12.

Agens ſi generaret formam uniuerſalem, tunc generatio eſſet ex nihilo. 7. meta. com. 27. uide etiam in. 1. de generatione & corruptione. tex. com. 40.

Agens unum eſt quod agit omnia ſine medio, ſecundum loquentes in lege Maurorum. Et iſtud agens non eſt corpus 7. meta. com. 31. & 9. meta. com. 7. & 12. metaphy. cõ. 18.

Agens incorporeum impoſſibile eſt tranſmutare materiam, niſi mediante aliquo corpore non tranſmutabili. ſ. corporibus cœleſtibus: & ideo impoſſibile eſt ut intelligentiæ dent aliquam formarum miſtarum cum materia. 7. meta. com. 31. & 8. phyſi. com. 15.

Agens extrahens aliquid de potentia ad actum, non largitur multitudinem ſed perfectionem. 8. meta. com. 15. idẽ. 12. metaph. com. 18. idem etiam. 8. meta. tex. com. ultimi.

Agente naturali approximato paſſo & non impedito, neceſſario prouenit actio. 9. meta. tex. com. 10.

Agens & actum ſunt idem in forma. 9. metaph. tex. com. 13. & 14. & 7. metaphy. 28.

Agente exiſtente uno & materia una, neceſſe eſt ut non ſit multitudo. 12. meta. tex. com. 11. contra Anaxa.

Agente exiſtente uno & materia una & potentia una, nulla prorſus erit multitudo. ſuprà.

Agens apud Ariſt. nõ eſt congregans inter duo in rei ueritate; ſed eſt extrahens illud quod eſt in potentia ad actũ. 12. meta. com. 18. iuxta mediũ commenti. Conſimilem ſententiam require in. 8. meta. com. 15. ubi dicit: Agens extrahẽs aliquid de potentia ad actum, non largitur multitudinem, ſed perfectionem.

Agens extrahens aliquid de potentia ad actum, neceſſe eſt ut in eo ſit illud quod extrahit aliquo modo, ſed non quòd ſit ipſum ſecundum omnes modos. 12. metaph. com. 18.

Agens facit priuationes ſicut facit inuenire, & eſt extrahere illud de potentia ad actum: quia generatum in actu eſt corruptum in potentia. 12. meta. commen. 18. in calce com. uide in concordantiis.

Agens eſt mouens & faciens paſſionem, & ideo omne agẽs eſt mouens, mouens autem nullã facit paſſionem: & ideo non omne mouens eſt agens. 12. meta. com. 23. & habetur 1. de genera. tex. com. 45. & 3. phyſi. tex. com. 3.

Agentis poſſibilitas apud Philoſophos non eſt aliquid intellectuale, immo eſt aliquid reale extra animam ex libro de ſtructio deſtruct. diſpu. prima. in ſolu. ultimi dubii.

Agentia ſunt duobus modis, quorum unum agit tantũ unam actionem per ſe, ut calor agit calorem, & frigus frigiditatẽ, & talia agentia naturalia nuncupantur. Secundus modus agentium eſt eorum quæ agunt interdum quandam actionem, & interdum eius contrarium; & à Philoſophis uocantur uolentia & eligentia. ex diſput. 3. in ſolu. primi.

Agens inuenitur duobus modis, unus eſt à quo dependet effectus quo ad fieri tantùm: & talis efficiens non indiget agente tali poſtquã eſt productus in actu; ſed indiget alio agente conſeruante ipſum, ſicut eſt domus reſpectu artificis. Aliud uerò agens eſt, a quo dependet actio, ſine qua effectus ille non põt conſiſtere, & tale eſt agens, & conſeruãs: & tale ẽ nobilius priori. ex diſpu. 4. in ſol. primi dubii.

Agentis perfectio & uirtus eſt, ut dominetur paſſo dominio perfecto, abſq; hoc quòd alteretur à paſſo alteratione ſenſibili: & imperfectio agentis, eiuſq; debilitas eſt, ut agens alteretur à paſſo donec reducat ipſum ad ſuam formã, quæ quidem malitia & debilitas habet gradus. Auc. in. 4. de generatione animalium. ca. 1. & eſt ex mẽte Philoſophi ibi, aſſignantis cauſas maris & fœminæ ueras.

Agens & mouens arbitrari poſſunt, quòd differentiam habent: quia mouens non dat mobili niſi motũ tantũ, agens uerò dat ſibi formam propter quam ſit motus. Auer. in Epitome meta. tract. 1. ca. 1. ¶ Inde collige mentem Auer. expreſsè fuiſſe, res æternas quo ad ſui ſubſtantiam depẽdere & eſſe cauſatas à Deo glorioſo, & non ſolùm ut à forma & fine: quia in hoc loco intendit declarare, quo modo ſcientia diuina conſiderat quatuor cauſas; & declarando quomodo conſiderat efficiens dicit, quòd intelligentia ut dat motum cœlo, ſic dicitur motor: & ſic à naturali conſideratur. Et hoc teſtatur ẽt in 2. cœli. cõ. 3. quia motor non dat mobili niſi motũ tantùm; ſed inquantum dat cœlo formã. i. eſſentiã, quam formam appellat, propter quã ſit motus tanquã propter finẽ, quia motus cœli eſt pp cœli ſubſtantiam, & nõ ẽ contra. 12. meta. cõ. 36. & 2. cœli. cõ. 17. & 21. Iſta enim eſt diſpoſitio entis neceſſarii (ut dicit Cõ. in. 2. phyſi. cõ. 88.) quòd non ſit propter ſuam actionẽ, ſed actio eius eſt propter ipſum. Et iſto modo inquantũ intelligentia efficit ab æterno cœli ſubſtantiã; ſic dicitur dare ſibi formã: nõ enim in orbe eſt alia forma ex qua cõponatur, quia eſt ſubſtantia ſimplex: ſed formã intelligit eſſentiã orbis. Et pro hoc uide expreſſe Auer. in eadem paraphraſi, tract. 4. in coll. 7. ubi ſcribit: Ex his ergo dictis apparet quodnam eſſe habeant iſti motores, & quomodo ſit motio ipſorum. Ex quo ẽt oſtenditur quòd non ſunt tantũ motores corporum cœleſtiũ, immo dant eis formas ſuas quibus ſunt id quod ſunt. Nam ſi ipſæ tollantur, nequaquã inuenietur forma corporum circularium; quemadmodum ſi tollatur intellectus qui eſt in actu, nequaquã inuenietur in nobis ultima perfectio. Et ideo ſunt eorũ agentia quo quo modo, eũm ipſum agens præſtet eſſentiam rei. Ecce quomodo ipſemet ſe declarat, quòd forma ſumitur pro eſſentia rei. Et fortè fuit error trãſlatoris, nã in. 2. ca. epito. dicit: Cœlũ in ſui ſubſtantia indiget largiente uirtute permanentiã ſempiternã, ſicut largitur motũ ſempiternũ, & ut dat ſibi ſubſtantiã appellatur agens, & à diuino conſideratur: ut uerò largitur motum, cõſideratur à naturali. ¶ Et hoc manifeſtat uerũ fuiſſe noſtrũ iudicium in iuuẽtute noſtra, ubi diſputauimus ĩ ſpeciali quæſtione de triplici cauſalitate intelligentiæ, contra Greg. Ariminen. & Ioan. de Bacco. aſſeuerantes in uia Auer. corpora ſempiterna nõ eſſe cauſata ab æterno quo ad ſubſtantiam, ſed q'o ad motum tantum ab ipſa intelligentia. Et tunc iam non erat impreſſus tractatus iſte, licet manifeſte etiam pateat hoc idẽ ex. 2. ca. de ſubſtantia orbis, ubi Com. expreſsè dicit ſe feciſſe illã digreſſionem propter amorẽ ueritatis. quia multi etiam ſuo tempore aſſerebant cœlũ nõ habere niſi cãm mouentem, & non agentẽ. Et eſt uia iſta Gregorii & Io. Baccho. quam imponunt ipſi Auerroi pertinaciter. Et mirum eſt per uitã meam, quomodo præclara ingenia hallucinentur in re luce meridiana clariori, & Deus ſit dator auxilii in tanta perplexitate & uarietate doctorum.

Qualiter æterna dependent a deo tãquã a cauſa agente.

Cõtra grego. Arim. & Ioã. de Bacone.

Agens tranſmutationis ſecundum Ariſto. eſt idẽ cum agente ipſius finis tranſmutationis, & tranſmutans & generãs, aut eſt corpus aut uirtus in corpore. Auer. in paraphraſi meta. tractatu. 2. coll. idem. 7. meta. comm. 31. in quibus locis uide diffuſe de generatione aĩaliũ & plantarũ ſpõte naſcẽtiũ: & de gñatione ignis à motu: quia clariſſimè loquit̃.

Agens & paſſum ſeu cauſa & cauſatum de neceſſitate ita ſe habent, cum agẽs præſtet paſſo quod ſimile ſibi, uel quòd diuerſum ſit ab ipſo in materia, & hoc eſt neceſſarium, quando agens eſt eiuſdem ſpeciei cum paſſo, abſque hoc quòd ſit exceſſus dignitatis inter ipſa in forma: uel illa diuerſitas inter ipſa ſit in exceſſu dignitatis in eadẽ ſpecie & hoc qñ agẽs in illa ſpẽ ſit nobilius ipſo paſſo, & eſt in principiis immaterialibus. ex paraphraſi meta. tracta. 4. coll. 9.

Agens non poſſe agere aliquod impoſſibile, non dicitur eſſe diminutio: ſed dicere ipſum poſſe facere aliquod impoſſibile & facere aliqđ impoſſibile, eſt deceptio. 8. phy. cõ. 4

Agens cuius proportio ad agendum duo contraria fuerit eadem, non aget unum contrariorum potius quàm reliquũ, niſi aliunde limitetur. 8. phyſi. com. 8.

Agens quodlibet quod poteſt agere quandoq;, & quandoq; non inuenitur quandoq; in potentia, & quandoq; in actu 8. phyſi. com. 4.

Agens cuius eſſe non habet initium, neceſſe eſt ut actiones eius non habeant initium. 8. phy. com. 15.

Agens & mouẽs uniuerſaliter eſt illud ex quo prouenit mouere, & actio proueniẽs ex eo dicitur motus. 8. ph. cõ. 15.

Agens eſt duobus modis quoddã qđ mouet, abſq; eo quòd præcedat in eo appetitus, aut uoluntas, aut deſiderium; & hoc dicitur mouere naturale: & agens ſeu mouẽs, in quo

præcedit appetitus & uoluntas ad mouendum; & dicitur actio uoluntaria.8.phy.com.15.uide in concordantijs.

Agens unum non habet naturam largiendi eſſentialiter niſi unum tantum.8.phy.tex.com.31. & 51.idem 1.de generatio.tex.com.56.

Agens non eſt agens niſi propter aliquid,& ideo qui concedit cauſam agentem,debet concedere cauſam finalem 1. meta.com.50.

Agens debile quando agit in materiam magis paſſibilem, uidetur eſſe maius & manifeſtius quàm agens fortius, quod agit in materiam difficilis paſſibilitatis.Auer.2.de generatione animalium cap.1.

Agibile & eligibile: Idē 6.met.tex.cō.primi. & 6.ethi.ca.3. dicitur: Rei agendæ principiū eſt electio unde motus, ſed nō cuius gratia.Idē 3.ethi.cap.5.ubi dicitur. Omnino aūt electio uidetur circa illa uerſari quæ in noſtra ſunt ptāte.

Agere in ſeipſam nulla res poteſt.9.meta.com.2. & 3.de aīa cō.4.& 3.phy.cō.8.& 8.phy.cō.40. Et in lib.deſtruc. deſtruc.diſpu.1.in ſolutione 1.dub.dicitur: Principium conceſſum ab oībus eſt,quòd nulla res ſeipſam pmutare pōt.

Albedo eſt forma, cum qua non coniungitur priuatio omnino; nigredo uerò eſt forma cum qua coniungitur priuatio albedinis. Et ſimiliter uidetur in omnibus contrarijs. Auer.2.phy com.75.uide in contradictionibus.

Albedo non transfertur ad nigredinē, niſi mediante aliquo medio. In aliquo igitur transfertur mediante ciano, & in aliquo mediante charoppo. Non.n.eſt neceſſe ut translatio in extremis ſit ſuper oīa media.2.de aīa.tex.cōm.105.

Albū ſignificat albedinē,&recipiēs albedinē.1.phy.cō.25 ¶Et uide quomodo hoc ſit intelligendū in 5.meta.cō.14. contra Auic.Et uide conſimile in 12.meta.com.29.

Album fit ex nigro per ſe,ſed ex nō albo per accidens 5.phy. com.8.& 51.

Album, aut non album dicimus, non quod omnes, ſed quod plures,aut magis principales partes habet 6.phy.te.cō.83.

Alchimiſtæ imaginantur idem poſſe fieri ab arte & à natura: & hoc eſſe non poteſt,quia cauſæ artis & naturæ, ſunt cauſæ diuerſæ. Auer.in 1.de generatione animalium capit.1. ¶Vbi aduerte quòd uidetur negare artem alchimiæ, de qua tamen ſub dubio loquutus fuit in.3.de anima.com.36.

Alchimia eſt ars,in qua eſt dubium an reperiatur: & ſi reperitur, impoſſibile eſt ut ipſius eſſe ſit naturale: nam ars diminuitur in aſſimilando aliquid naturæ. ex diſputa.phyſicis.in pri.diſputa.

Alchimiæ artē poſſibilem eſſe poteſt elici ex his uerbis Ariſto.7.meta.tex.com.29.& Auer.3.de anima.cō.18. ubi inquit: Artificialium quarundam materiæ habent principiū naturale,quo poſſunt moueri per ſe ad finem, quem intendit ars, ſicut eſt ars medicinæ & agriculturæ,in quibus ars iuuat naturam.Quorundam uerò materiæ non habent tale principium naturale, quo poſſint moueri ad finem intētum ab arte,neq; perfectum,neq; diminutum, niſi per artem tantum, & talia ſolum ab arte fiunt,ut domus:ſed prima ab utroq;, uidelicet à natura & ab arte,ut ſanitas. ¶Ex quo elicitur alchimiæ artem poſſibilem eſſe, quia eſt de artibus iuuātibus naturam ad talem tranſmutationem faciendam: ſicut eſt de medicina & agricultura. Vide pro hoc diffusè, quæ ſcripſi in ſpeciali tracta. quem feci de differentijs naturæ & artis.

Alcyonium uidi in aquis, tutisſimi ab aquis, maximam non ſolum admirationem habent,ſed etiam ſignificationem ſolertis & ingenioſæ naturæ. Themiſt. 2.phy.80. uide pro hoc.9.de hiſto.animalium.c.14.

Alcyone excepta,auium genus parte plurima, uere ac ineunte æſtate coit & parit; ipſa uerò circa brumam parere ſolita eſt: quapropter quoties bruma exiſtit,dies alcyoneæ appellantur.3.de natura animalium cap.9.

Alens eſt duplex.ſecundo de anima tex.com.50.

Alexander opinatus eſt quòd ſphæra ſtellarum fixarum non eſt in loco.4 phy.com.43.

Alexander dixit quòd non omne corpus eſt in loco eſſentialiter.1.coeli.com.91.idem 4.phy.com.45.

Alexander dixit quòd motus circularis non eſt in loco, & quòd non eſt tranſlatio: ſuprà.

Alexander opinatus eſt quòd prima ſimplicia ſunt cōtraria ſecundū formas,et non ſecūdū materiam.5.phy. com. 50.

Alexander inquit: Non fuimus ſuſtentati ſuper ſententiam Ariſto.niſi quia inuenimus ipſam minoris ambiguitatis inter alias,& remotiorem à contradictione. 2. cœli. com.1. idem.12.metaphy.com.18.

Alexander prorſus arbitratus eſt omnia in tempore commutari. Themiſt.6.phy.com.56.contra quem Themiſt.ibi aſſerit dari momētaneas mutationes,quod idem uide à Themiſt.6.phy.32.idem et habet com.ibidem.

Alexander et Auicenna concedunt quòd corpora cœleſtia habent finitam potentiam,et non acquirunt operationem æternā,niſi à potentia infinita,quæ mouet illa. 2. cœli. cō. 71. Idē.8.phy.cō.79.et in paraphra.1.de cœlo iuxta finē.

Alexander ut credimus et uere ſcimus,fuit unus de bonis expoſitoribus Ariſto.et propter famoſitatem iſtius uiri apud Modernos, nullus eſt ſciens et perfectus apud eos,niſi qui eſt Alexandræus. 3.de anima.com.14.

Alexander apertè uidetur dicere,quòd naturalis conſiderat de ſubſtantia mobili,quærēdo principia eius à primo Philoſopho, et quòd ſubſtantia immobilis eſt propria primæ philoſophiæ; ſed iam declarauimus quòd iſte ſermo non eſt uerus.12.meta.com.6.

Alexandri opinio de intellectu fuit, quòd nullus intellectus remanet niſi intellectus adeptus. 12.meta. com. 17. et in. 3.de anima.com.5.in prima parte digreſsionis. Alia tamē eſt opinio Theophraſti et Themiſt. et aliorum Peripateticorum de hoc,ut dicit Com.in prædictis locis.

Alices unde cauſentur.uide tertio colliget cap.30.

Alietas eſt aliqua relatio,et relatiua inſimul exiſtunt in actu. 2.de anima.tex.com.146.

Alijs quidem communicatum eſt eſſe et uiuere: ijs quidem clarius,ijs uerò obſcurius.primo cœli.tex.com.190.idem in.2.cœli.com.64.

Alimentum contrarium dicitur eſſe.8.phy.tex.com.55.

Alimento nihil confert ſonus,neq; color,neq; odor;ſapor autem unum tangibilium eſt.2.de anima.tex.com.28.

Alimentum omne eſſe extrinſecus,hoc uerè non dicitur, ſed protinus ut in plantarum ſeminibus ineſt aliquid tale primum quod lacteum uocatur,ſic in animalium materiā extremum conſtitutionis alimentum eſt.Ariſto.in.2.de generatione animalium cap.4.

Alimentum utile duplex,et duplex etiam excrementum, primum et nouisſimum.ita excrementum aliud eſt primi alimenti,aliud nouisſimi.Vide in.1.de genera. animalium.c. 18.aliquid eſſe non corpus,dicitur quatuor modis diuerſis.ſ.de intellectu materiali,de præparatione exiſtente in materijs,de prima materia,et de formis abſtractis.3.de anima.com.5.et in 4.columna.

Aliquando, eſt tempus determinatum per inſtans præcedens et inſtans poſterius terminantia rem factam: et etiam eſt terminatum per ſuam diſtantiā ab inſtanti præſenti.4.phy. tex.cō.123.et 124. Et nota quòd ita eſt ēt reſpectu futuri.

Aliud ex alio fieri,multifariā dicitur.1.de genera.aīaliū.c.18. iuxta dimidiū capituli, ubi dicitur: Aut.n.aliquid dicitur, fieri ex alio,ut ex nocte diē, quia hoc poſt hoc: aut ex alio quod īſit,ut ex ligno ſcānū:aliud ut ex cōtrario, ut ſanū ex ægro:aut ut ex efficiēte,ut ex maledictis pugna.Vbi nota, quòd ſūt q̄tuor modi,ut bene pōderauit Auer. ī illo loco.

Allatio facit generationem actualiter,quia adducit et abducit generans.2.de genera.tex.com.55.

Allatio prima non eſt cauſa generationis et corruptionis,ſed quæ circa obliquum circulum.ſupra tex.com.56.

Alcmeon Crotoniates à Pythagoricis, aut ipſi ab eo hūc ſermonē ſuſceperunt,quòd decē ſunt principia ſecundū correlationem dicta,uidelicet finitum et infinitum, par et impar,dextrū et ſiniſtrū, unum et multitudo,mas et fœmina, quieſcens et motū,rectū et curuū,lux et tenebræ, bonū et malū,altera parte longius et quadrangulare. 1. meta ca.2.

Aloes non niſi à ſtomacho trahit.7.colliget cap.28.

Alpharabius,Auic.& Auēpace Hiſpanus crediderunt Ariſt. in principio octaui,loqui de motu ſecundum genus, utrū ſit æternus uel nouus: ſed Auer. tenet eum loqui de motu cœli.8.phy.com.1.

Alpharabius

Alpharabius, licèt ſit maximus in iſtis, tamen ſequitur opinionē Alexādri de intellectu materiali,& addit unū inopinabile. In libro.n.de Nicomachia, uidetur negare continuationē eſſe cū intelligētijs abſtractis.3.de aia.cōm.14.

Alpharabius aſſeruit quòd ex diffinitione motus in uniuerſali apparet cōtinuatio in motu,& ſermo eius nō eſt uerus, quia nō apparet principaliter niſi i motu locali.8. phy. cō. 23.in calce cō. ¶Vbi aduerte quòd Auer. i.3.phy.cō.6.illud idē dixit,qđ nūc aſſerit eſſe falſum. Vide i cōcordātijs.

Alpharabius contradixit ponētibus cōtinuationē intellectus abſtracti cū homine. Nā cū peruenisſet ad ætatē ſenectutis & reputaſſet ſe eſſe perfectū,& non cōſequutus ſit eā, adduxit inconuenientia ex rebus per ſe notis: & ideo dixit quòd ſunt uanitates ſenectutis. Ex libello de cōtinuatione intellectus abſtracti cum homine. Idem in.3. de anima. commen.36.

Alpharabius in duobus deuiauit à uia Ariſt. primò quia credidit quòd uia qua inceſſit in ſuo libro de entibus tranſmutabilibus de æternitate motus, eſt uia Ariſt. ſecundò in arte demonſtratiua.8.phyſi.cōm. 78.

Alteratio largè ſumitur tam pro tranſmutatione in ſubſtantia quam pro tranſmutatione in qualitate.2.phyſi.cō.1. uide etiam.5.phy.cōm.15.&.6.phyſi.cōm.32.

Alterans quodlibet eſt ſimul cum alterato in qualibet alteratione.7.phy. tex.cōm.11.&.12.

Alteratio alia ſpiritualis alia corporalis.7.phy. cō. 11. &.2. de anima.tex.cōm.57.&.58.&.3.de anima.tex.cōm.28.

Alterationis duæ ſunt ſpecies, altera quæ in qualitate paſſiua conſiſtit,& iſta propriè dicitur alteratio: alia quæ pertinet ad ſubſtātiā,& iſta propriè dicitur trāſmutatio. Them. 1. phy. ſuper tex.cōm.63.idem Cōm. 2.phy.com.1.

Alteratio eſt in prima cōtrarietate, q̃ eſt in tactu.ſ. in qualitatibus primis, q̃ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas & ſiccitas. Et ſimiliter uidetur eſſe in cōtrarijs ſequētibus iſta.ſ. duritie & mollitie: ſed tamē primo eſt in primis qualitatibus, in iſtis autē eſt ſecundo,& mediantibus primis.7.phy. com.14.idem com.11.

Alteratio quæ in ſonis, uidetur eſſe modo æquiuoco cum alteratione, quæ in primis qualitatibus.7.phy.com.14.

Alteratio reperitur in re diuiſibili ſecundum magis & minus 7.phy.com.18. Idem.5.phyſi.tex.com.10.

Alterationis cōparatio ſi fuerit æqualitate ſecūdū ſubiectum tantum, erit p accidēs:& ſi fuerit ſecundū ſolā paſſionem, nō erit æqualitas perfecta, ſed ſolūmodo ſimilitudo: Ideo in conſideratione æqualitatis perfectæ hæc duo exiguntur ſ.ſimilitudo paſſionis,& æqualitas ſubiecti.7. phy. cō. 33.

Alterans primū uidetur quòd illud p quod alterat in plurib. alterationibus nō alterari.8.phy.cō.37.&.2.cœli.cōm.42.

Alterationes quædam carent principio temporali, ut ſunt ſubitæ alterationes.1.phy.tex.com. 23.&.6.phyſi, com. 32.

Alteratio quædā eſt paſſiua, & eſt quam ſequitur generatio & corruptio: quædā uerò nō, ut illuminatio.1.cœli.cō.20.

Alteratio paſſiua eſt quæ ſit a qualitatibus actiuis, ut eſt caliditas, frigiditas, humiditas,& ſiccitas.1.cœli.com.2.

Alteratio contrariorū coegit oēs credere quòd oīa corpora ſunt cōpoſita.1.phy.cō.51.&.83.aduerſus Auicē. Vide cō ſimile.1.cœli.tex.cō.20.&.8.meta.com.12. Caueant ergo ponentes formam corporeitatis perpetuam in materia.

Alteratio dicitur communiter & proprie.4.cœli.com.24.

Alteratio & generatio differunt.1.de genera.tex.com.23.

Alteratio ſecundum quam tranſmutatur ſubſtantia alterati, uidetur eſſe propria corporibus quorum ſubſtantiæ admiſcentur potentiæ,& ſunt corpora generabilia & corruptibilia.2.ca.de ſubſtātia orbis.idē.1.cœli.tex.com.20.&.21.

Alterationis paſſiuæ cauſa eſt materia quæ eſt in potentia.8. meta.cō.12.&.3.cœli.tex.com.20.&.21.

Aluntur omnia uiuentia ſiccis & humidis, calidis & frigidis. 2.de anima.tex.com.28.

Amaritudo ſequitur cōplexionē calidā & ſiccā, & cōplexionē frigidā & ſiccā, contra Gal.5.colliget cap.27.& in.2.de anima.cō.105.ubi ponit differentiam. Nam ſapor amarus qui præcedit dulcem, ſit à frigiditate, ut in glandibus & xylocharactis: ſed ſapor amarus qui ſequit̃ dulcē, ſit à calore.

Amaritudo eſt in ultimitate contrarietatis nutrimēto animalium;& eſt contraria dulcedini propter ſiccitatem:& ideo in aqua maris maioris, quia eſt nimis ſalſa & multum amara, non poteſt uiuere aliquod animal.5.colliget cap. 27.

Analogium non dicit naturam unam & eandem communem analogatis. Et uide cauſam in.7.diſputa. in ſolutione ultimi dubij. Iſta etiam eſt ſententia lucidiſſimi Themiſt. in paraphraſi.2.de anima. ſuper tex.com.30.

Analogum mediat inter unicum & æquiuocum. ibidem. Et 4.metaphy.com.2.

Analoga quæ dicuntur ſecundum prius & poſterius, neceſſe eſt ut illud quod eſt prius ſit cauſa poſterioris. ex paraphraſi meta.tracta.4.coll.16.

Analogum apud Peripateticos non dicit unam naturam communem analogatis, ut aſſerit Themi. ex intentione Ariſt. in.2.de aia.tex.cō.30.Idē Them.in.3.phy.in tex.cōm.70. ubi Ariſto.dicit infinitum non idem eſſe in motu, in magnitudine & tempore, tanquam una quædam natura; ſed poſterius dicitur et prius. Vbi Themiſt.dicit: Sed ſcire licet, cū infinitum dicimus in magnitudine, tempore, motu conſtare, nō ita loquimur ut putemus infinitum eſſe genus quoddam et commune ad naturam illorum; ſed ita, ut eo ordine quem res illæ gerunt inter ſe, eodemq; ſint infinitudinem aſſequutæ. Hoc etiam elicitur ex intentione Auer.4.phy. com.2.ubi reddens cauſam difficultatis intelligandi diffinitionem loci dicit: Quia locus non inuenitur in omnibus corporibus naturalibus dici uniuocè, ſed dicitur modo dubitatiuo.i. multipliciter: et ſcire quidditatiue huiuſmodi entia eſt difficile, quia appropinquat ei quod non habet naturam communem. Vide etiam de ante & uno, Auer. 10. meta.com.8.et in.12.meta.com.20.in calce com. ubi expreſſe dicit, quòd hoc nomen ens non ſignificat aliquam naturam communem decem prædicamentis. Et ens apud Ariſto.eſt analogum, ut paret.4.meta.tex.com.2. Dicitur enim de entibus ſicut ſanum de ſanis.

Analogū non dicit unam naturā communē analogatis.

Anguiū magnitudo in Aphrica mira, ita ut triremes euertant et boues abſumere credantur.8.de natura animaliū.c. 28.

Angues Aethiopiæ uolare narrantur. Ariſto. in. 1. de hiſtor. animalium.c.5.

Anguilla in genere piſcium, et mugilum quoddam genus quod requiritur in fluuijs lutulentis, non eſt, neq; mas, neque fœmina. Ariſt.in.2.de generatio.animalium.c.4.iuxta dimidium. Vide etiam clare in.4.de natura animalium. c.ult.ubi dicit quòd anguilla neq; mas neq; fœmina eſt, neque prolem aliquam ex ſe gignere poteſt. Idem in 6.de natura animaliū.c.14. ubi dicit quòd anguilla neq; ouū neq; ſemē ſortita eſt. Vide etiam in.8.de natura animaliū.c. ult. ubi dicit Ariſt.quòd anguilla fruſtra nomē fœminæ accepit.

Anguillarū generatio inter ſanguineorū genus ſola, neq; ex coitu, neq; ex ouo ſit.6.de natura animalium.c.16.

Anguillæ mortuæ non ſuperfluitant, nec ſurſum, ut cæteri piſces efferuntur. Vita earum ad ſeptem uel octo annos protrahitur.8.de natura animalium cap.2.

Angulus in quo genere contineatur, dubitauerunt quidam; adeo quòd poſuerunt quartum genus magnitudinis, uidelicet lineam, ſuperficiem, corpus, et ſolidum.

Anhelitus in animalibus dat qualitatem.8.phy.cōm.51. quia non eſt datus niſi ad infrigidandum calorem naturalem, et temperandum ipſum.

Anhelitus prima neceſſitas eſt ad imittendum, ſecunda ad extrahendum: prima eſt propter cor, ſecunda autem eſt propter pulmonem. 2.de anima.com.89.

Anhelans, eſt animal ambulans habens ſanguinem, ut dictum eſt in libro de animalibus.1.de anima.com.84.

Anima in quieſcendo et ſedendo maximè ſit prudens. 7. phy. tex.com.19.

Anima mouet corpus per ſuam naturam, et corpus mouetur per ſuam naturam ab ea.8.phyſi.tex.et com.27.

Anima dum mouet corpus ad illam partem ad quam mouetur corpus per motum elementi dominantis, motus ille eſt naturalis ex parte animæ et ex parte corporis: ſi uerò ſit è contrario, tunc motus corporis ab anima erit non naturalis.8.phy.commen.27. et 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Aīa non poteſt eſſe ſine corpore niſi æquiuocè.8.phy.cō.30.

¶Ratio eſt qnia anima diffinitur per corpus: Vnde Aui.dicit in.6.naturalium.cap.1.quod hoc nomen anima non eſt ex eius eſſentia,nec ex prædicamento in quo continetur. Nam oē quod eſt principium emanandi à ſe actiones,quæ nō ſunt unius modi,& ſunt uoluntariæ,imponimus ei hoc nomen anima.Et Ariſt.1.de anima.t.c.16.inquit: Et propter hoc bene opinantur,quibus uidetur neq; ſine corpore eſſe,neq; corpus aliquod aīa. Dixit autem Cō.niſi æquiuocè,propter argumentū Alex. qui credidit diffinitionē animæ uniuocè dici de omni anima & de intellectu.Com. autem tenet oppoſitum:nam.2.de anima.t.c.21.uidetur intellectus aliud genus animæ eſſe,& hoc ſolum contingere ſeparari ſicut perpetuum à corruptibili. Vbi Cōm. inquit, quòd dignus eſt ut ſit non anima.unde Ariſt. in erroribus. 1.de anima,taxat antiquos,qui nullam poſuerunt differentiam inter animam & intellectum.

Anima quæ eſt primus motor in animalibus, licet ſit indiuiſibilis,mouetur accidentaliter, quia conſtituitur per corpus.8.phy.com.51.&.83.

Anima non eſt ex elementis,quia non poſſet reddi cā actionum aut paſſionum animæ.1.de genera.tex.com.45.

Animæ paſſiones quædam ſunt propriæ, & quædam ſunt cōmunes:& quod eſt magis deſideratum de animæ paſſionibus,eſt ſcire utrum aliqua de eis poſſit eſſe abſtracta uel non.1.de anima.com.3.

Anima eſt ſons & origo omnium motuum.Themi.1.de anima.Idem Auer.1.de anima.com.37.

Anima ſi ſeipſam primo cognouerit bene ac plane,utiq; erit dignisſima,cui de rebus alijs diſputanti diffinientiq; fides habeatur.Them.1.de anima.tex.2.

Animam nonnulli multarum eſſe potentiarum rentur, ſub una tamen uniuerſitate ſubiectoq; collocatam: alij partibus & membris multiplicibus dirimunt, quam & loco diſcludunt & diſparant, quemadmodum Stoici fortaſſe & Plato.Them.1.de anima.tex.com.7.

Anima à tribus ſectis ſuit diffinita:quidam enim diffinierunt eam per motum,quidam per cognitionem, quidam uerò per utrunq;.1.de anima.t.com.28.

Anima in quibuſdam partibus non mouetur neq; eſſentialiter neq; accidentaliter,ut in intellectu, in quibuſdam autē mouetur accidentaliter non eſſentialiter.1.de anima. cō. 6.¶Ex hoc collige de mente eius, animam intellectiuam non dare eſſe formaliter homini, quia uidelicet impoſſibile eſſet eam non moueri accidentaliter.

Quod aīa intellectiua nō det eſſe.

Anima aliquid melius eſſe aut antiquius impoſſibile eſt,impoſſibilius autem adhuc intellectu. rationabilisſimum.n. hunc eſſe nobilisſimum,& diuinum ſecundum naturam.1. de anima.te.85.¶Videat ergo Pompona. quō intellectus in uia Ariſt.mortalis eſſe poſſit, cum longa ſit differentia inter animam & intellectum in uia eius,unde.1.de anima reprehendit antiquos,qui non dixerunt inter animam & intellectum.Vnde bene uerum eſt in uia eius quod anima non poteſt eſſe ſine corpore, & ex conſequenti eſt generabilis & corruptibilis,ſicut & cæteræ formæ naturales.Dicit enim philoſophus.3.cæli.tex.com.1.omnes ſubſtantiæ naturales,aut corpora ſunt, aut cum corporibus generantur & corrumpuntur.Vnde.2.de anima.t.cō. 26.inquit:& propter hoc bene opinantur quibus uidetur neq; ſine corpore eſſe,neq; corpus aliquod anima.ſed intellectus quatenus intellectus in uia Peripateticorum dicit uirtutem abſtractam à corpore,uerè immaterialem & uerè incorruptibilem.vnde.2.de anima.t.c.21.poſtquā præmiſit diuiſionē illam in.t.c.18.uidelicet quod anima ijs uidetur eſſe determinata uegetatiuo & ſenſitiuo,intellectiuo & motiuo,ſubdit in.t.c.19.Verum autem unūquodq; ſit anima, aut pars animæ,& ſi pars,utrum ſit ſeparabile rōne ſolum,aut & loco,dubium eſt,de quibuſdam autem non eſt difficile uidere.Et poſtquā in.20.tex.iam declarauit in quibus nō erat difficile uidere,an tales uirtutes eſſent eædem ſubiecto,& plures in intentione,ſtatim in tex.21.inquit,continuando intentionem ſuam ad præcedentia: De intellectu autem & perſpectiua nihil adhuc manifeſtum eſt,ſed uidetur genus alterum eſſe animæ,& hoc ſolum contingere ſeparari ſicut perpetuum à corruptibili. ubi expreſſe colligitur intellectum eſſe uirtutem abſtractam,& incorruptibilem,& eſſe aliud genus animæ à prædictis,quia eſt lōgè diuerſum ſicut natura immortalis à natura corruptibili.Quod Com. bene ponderauit dicens: Quod ſi dicatur anima, erit ſecundum æquiuocationem.Conſimile ſcribit Com.in.2.de anima.com.21.ubi Ariſt.dicit in litera: De intellectu autem ſpeculatiuo altera ratio eſt.Dicit Auer.quod ſermo de eo eſt,ita quòd ſit extra iſtam naturam. Exiſtimatur.n. quod non eſt anima,neq; pars animæ, & innuit nobilitatem & illius ad alias partes.Opinandum eſt enim quòd eſt de natura ſuperiori naturæ animæ. Et iſta eſt expoſitio Themi. Simpli.Ioā.Grā. Auer.& omnium expoſitorum:& nullus uſq; ad iſta tempora legit illum textum per uiam interrogationis,ſicut finxit iſte bonus homo,quod Ariſto.mouet. ibi quæſtionem de intelligentijs. Non animaduertit quod illa particula(autem)eſt nota continuationis cum præcedentibus:quia ſermo Ariſt.eſt continuus, & dependet ex diuiſione facta in te.com.18.& 19.&.20. Vnde Io. Gram. in prin.libri de gene.qui incipit(De genera.autem & corrupt.)notat,quod ly autem,dicit continuationem cum fine.4.libri de cælo & mun.De graui quidem & leui,& circa ipſa accidentia determinatum ſit hoc modo. Et deinde ſequitur principium libri ſequen.De genera.autem & corrup.Vbi igitur ſermo eſt continuus cum præcedentibus, dicit continuationem,& nuſquam legitur in ijs caſibus eō notam dubitationis,ſicut finxit iſte ſomniator. Vnde lucidisſimus græcorum interpres Them.inquit,De intellectu uero & ea ui,quæ cogitat & commentatur,nihil adhuc liquet quid probandum ſit aut ſentiēdum.Vbi refert hoc ad intellectum de quo.3.de anima,inquit.De intellectu uero per quem anima intelligit & ſapit.Amplius Ariſt.3.de anima.t.c.4.talem intellectum dicit eſſe immixtum.& laudat Anaxagorā de hoc:& dicit ipſum eſſe ſimplicē, impasſibilem,& immortalem,ut patet.3.de aīa.Iſta autē uerba non poſſunt intelligi niſi de uirtute,quę uerè eſt immaterialis. ¶Nec ualet gloſa eius, quòd talia debent intelligi ſcdm quid, †primū quāto unde intellectus nō eſt paſſibilis,neq; corruptibilis,ſicut ſunt cæteræ uirtutes animæ quæ ſunt organicæ.Nam tunc uerba Ariſt.in grauisſima qōne & omnium deſideratisſima,aliud prætenderent,& aliud ſignificarent:quod non decet uirū ingenuū ac philoſophū. Inquit n.lucidisſi.Them.in.1.de anima.ca. 20. Non eſt æquum in altisſimis philoſophiæ qōnibus aliud ſentire aliud dicere. Cum.n ſemper digna homine res eſt,ne à mente uerba diſſentiant,tū id maximè in rebus obſcuris & creperis obſeruandū,cū ea quæ ſuopte ingenio remota & condita uidentur,uerbis illuſtribus,& quāmaxime pōt declarātibus uēdicētur a tenebris.¶Amplius aūt Ariſt.plerūq; dānat antiquos,& pcipue Platonē,qui metaphoris utebatur,& abutebatur terminis philoſophicis.Vnde ipſe pcipit in.2. poſte.nō eē diffiniēdū p metaphoras,neq; diſputādū.Et Cō. plerunq; dicit,quod Ariſt.reprehēdit Platonem, aut quia malè ſenſit,aut quia male docuit,ut eſt uidere.1.cæ.c.105. &.106.de generatione mundi.&.3.cæli.t.c.68.inquit.Quare ſi quis certe loqui uoluerit,& non ex tranſumptione rōnes ſuſcipere elementi,ipſos auferentes uidebit generationem ex entibus. Sed immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum nā in libro noſtro de intellectu plura ad hoc adduximus.

Intellect' non eſt mortalis aduerſus Pomponacium.

†Pro quāto intellectus &c. Ita legēdū uidetur.

Te. cō. 22.

Anima præcedit elementa cauſalitate & nobilitate, elementa autem tempore.1.de anima.com.82.

Anima & intellectus ſunt principia entium ſecundum finem & formam,elementa autem ſecundum materiam.ſupra.

Aīa uidetur magis cōtinere corpus,quā corpus aīam.1.de aīa t.c.90.¶Vbi Auer.ſcribit in cō. quòd aīa eſt magis digna ut ſit cā copulationis corporis,& ſuæ unitatis in numero, quā ut ſit corpus cā copulationis aīæ.Oē.n.qđ eſt unum & cōtinuū,nō eſt per ſuā materiā,ſed p ſuā formā. quod intellige principaliter propter alias authoritates,quæ dicūt materiā eſſe cāt cauſam unitatis numeralis.dicitur.n.5.meta.t.c.12.vnum numero ſunt quorum materia eſt una.¶Ex præſenti loco collige apertè ex mente Auer.eſſe, unitatē numeralem intimius dependere à forma quam à materia. Cuius oppoſitū tenuit Diuus Tho.& Egidius Romanus.

Aduerſus Diuum Thom. & Egidiū.

Conſi-

Conſimilem ſententiam habet Cõm.4.phy.cõ.38.&.2. de aĩa.cõ.7.&.8.&.60.&.3. phy.cõ.60.& alibi frequenter.

Anima eſt una ſecũdũ ſubiectũ, & plures ſecundum uirtutes.

Anima in animalibus anoulofis & in plantis eſt una in actu, & plures poteſtate:& ſunt plures numero in potentia, licèt ſint eiuſdem ſpeciei.primo de anima. cõm. 93. &.94. idem.2.de anima.19.&.20.

Animam ponere eſſe accidens eſt impoſſibile, ſecũdũ quòd dat nobis prima cognitio naturalis. 2.de anima.cõ.2. Reddit autem cauſam: opinamur enim quòd ſubſtantia eſt nobilior accidente: anima autem eſt nobilior omnibus accidentibus exiſtentibus hic.

Anima nutritiua nunquam inuenitur in animalibus, niſi ſecũdum poſtremam perfectionem. 2.de anima.tex.cõ.5.idem 8.phyſi.20.&.3.de anima.44.&.59.

Animam ex motu diffinierunt Democritus, Anaxagoras, forſitã etiã Plato: hi.n.arbitrabantur quòd id qđ non mouetur, alia mouere non poſſet. 1.de anima Themiſt.cap.10.

Anima eſt actus corporis phyſici, habentis uitam in potentia. 2.de anima.tex.cõm.4.&.6.&.7.

Anima eſt perfectio corporis, ſecundum quod perfectiones conſtituuntur per materiam.ex.2.de anima.cõ. 21. Differentia enim magna eſt inter animam & intellectum apud Peripateticos, ut notaui ſuperius.

Animæ diffinitio comprehendit omnes animas: non quòd eiuſdem ſpeciei ſint, ſed quia ordinem quempiam inuicem habeant Alexan.in paraph. de anima cap.3.

Anima eſt fons & origo omniũ motuũ ſecũdũ Anaxag. Themi.1.de aĩa.cui nõ contradicit Ariſt. Nã Themi.ẽt in principio libri de anima, hoc idẽ aſſerit, & inquit: Naturæ uerò & mundi cõtẽplatores qui eſſe poterimus, ſi nobis ignorabitur ea natura, quæ fons & initium eſt omniũ motuum?

Anima eſt quo uiuimus & ſentimus & intelligimus primò. 2. de anima.tex.cõm.24.

Animæ potentiæ ſunt uegetatiuum, ſenſitiuum, appetitiuũ, motiuũ ſecundum locũ. & intellectiuũ. 2.de aĩa.tex.cõ.27.

Anima eſt cauſa corporis animati in triplici genere cauſæ. 2. de anima tex.cõmen.36.

Anima & corpus vtrunq; non ſunt niſi propter animatum. 2. de anima.cõmen.37.

Animæ nutritiuæ actiones ſunt tres, nutrire, augumentare, & generare, 2.de anima.cõm.42. & tex. cõm.47.

Animas plures in quolibet hoĩe contineri deridiculum eſt, vt inquit Plato, tãquam Troianum equum inſidentem, ſed ſingulas in ſingulis contineri, quæ partibus tamen differentibus conſtent. Them.1.de anima.ſuper tex.9. ¶ Ex quo patet falsò imponi Platoni plures animas eſſe in uno homine, ſed eſt una anima habens plures partes in diſtinctis mẽbris ſecundum Plat. Et quia Plato & eius ſequaces non fecerunt differentiam in modo loquendi, inter partes animæ & animam, inde emerſit iſte error. Vnde Galenus Plat. in hoc & in aliis pleriſq; ſequutus eſt, ut inquit in lib. de ſequela uirtutũ animæ ad corporis complexionẽ. Vide etiã Them.1.de aĩa.c.35.ubi recitat opinionẽ Plat. in Timæo. & Auer.in.1.de anima.ſuper tex.com.90.& infrà ubi Ariſto. impugnat in hoc ſenſu Platonem, quòd poſuit animã habere plures partes in diuerſis membris.

Vnam tantũ animã in uno homine ſecũdum Platonem.

Aĩa eſt cauſa efficiens oẽs motus tam ueros quã exiſtimatos. 2.de aĩa.cõ.37.¶ Ex quo patet ſenſationem, cũ ſit unus ex motibus imaginatis, & intellectionem, effectiuè eſſe ab anima & intellectu. De itellectu patet. 3.de.aĩa.cõ. 19. ubi Auer.uult, quòd intellectus materialis ſit paſſio et actio. Licèt.n.intellectus materialis ut mouetur à phãtaſmatibus et intellectu agente, ſit paſſiuus, quia recipit ſpeciem intelligibilẽ; tamẽ poſtea ſit actiuus et productiuus intellectionis. ¶ De ſenſatione ẽt tenẽdũ eſt quòd ſenſatio, actio eſt ex parte animæ, et paſſio ex parte corporis: et uidetur eſſe ſentẽtia Ariſt. in.7.phy.te.cõ.12. ubi loquẽs de ſenſibus, inquit: Actio.n.ipſorũ motus eſt, patiẽte aliquid ꝑ corpus ſenſu. Nã cũ obiectum moueat organũ, tũc uirtus aĩæ ſenſitiua ſit productiua ſenſationis. Licet igitur ſenſus ponãtur de uirtutibus paſſiuis, hoc eſt quoad receptionẽ ſpeciei, q̃ recipitur in organo in quo eſt uirtus ſenſitiua. Sed ſenſus eſt qui informatus ſpẽ recepta in organo, in quo ſẽſus exiſtit, ſit productiuus ſenſationis. Vnde nõ eſt credẽdũ in uirtutibus aĩæ ſenſitiuæ nullã eſſe actionẽ, quia iudicare de obiecto ſenſibili pertinet ad formã, et ex cõſequẽti dẽt agere, et nõ pati. Vnde Cõ.in.2 de aĩa.cõ.149. ubi loquitur de ſenſu cõi, inquit quòd ſenſus cõis ut mouetur à ſenſibus exterioribus, habet rõnẽ ſubiecti et recipientis: ſed ut iudicat de illis, ponẽdo conuenientiã aut differentiã, ſic habet rõnẽ actus et formæ. Vnde dicit quòd iudiciũ iſtius uirtutis, magis eſt ſecũdũ quòd eſt actus, quã ſecũdũ quòd eſt potẽtia: quẽadmodũ motio eius paſſiua à ſenſibus, dignior eſt attribui ſibi ſecũdũ quòd eſt ſubiectũ recipiens. Eſt.n.ut uidetur, recipiẽs ſecũdũ ſenſus, et agens ſecũdum iudiciũ, recipere.n.eſt aliud à iudicare illud. Sicut aũt ſe habet ſenſus cõis ad ſenſus exteriores, ſic ſenſus exterior ſe habet ad ſenſibile extrà. Sicut igitur ſenſus cõis eſt patiẽs, ut mouetur à ſenſibus, et eſt agens, ut iudicat: ſic pariformiter ſenſus exterior ut mouetur mediante organo ſenſibili, eſt patiẽs; ut uerò elicit iudiciũ, ſic eſt agẽs: nõ.n.eſt idẽ receptio cũ iudicio, quia ſtat quòd ſit receptio in organo, et quòd nõ ſubſequatur iudiciũ. Dicit.n. Philoſophus ĩ lib. de ſenſu et ſenſato, quòd ad alia fortiter intẽti delata ſub oculis nõ uidemus. ¶ Vnde nõ eſt credẽdũ quòd ſenſus ſint ſolũ patiẽtes, & nullo modo agẽtes. Nã Cõ.2.de aĩa.c.140. dicit quòd ſenſibilia ſunt uirtutes agẽtes, ſenſus autẽ agẽtes & patiẽtes. Cõſimile habetur ibidẽ.cõ.143. ubi põderat dictũ Philoſophi in textu aſſerẽtis ſenſum auditus eſſe aliquã proportionẽ, inquit.n. Et dicit quòd neceſſe ẽ ut auditus ſit aliqua proportio. & nõ dicit proportio ſimpliciter, quia exiſtimatur quòd iſta proportio, quãuis ſit in cap. relationis, tamẽ eſt proportio agẽs: & proportiones in eo quòd proportiones nõ ſunt agẽtes, ſed in eo quòd qualitates. Sẽſus igitur ſunt uel numerãtur in relatione uno modo, & in qualitate alio modo. Et nota bene hoc, quia pauci potuerunt intelligere.

Ca.de odoribus n... ſus ino u.

Animæ uirtutes quædã ſunt actiuæ & quædam paſſiuæ, & iſta eſt prima differentiarum earum. 2.de anima.cõm.52.

Aĩa plurimũ tẽpus perſuit in deceptione & ignorantia. 2. de anima.tex.cõm.150. Vbi lucidiſſimus Them. ait quòd ea quæ nouimus, portione minima continentur, ſi collata cõparataq; iis fuerint, quæ ignoramus.

Aĩa eſt locus ſpecierũ, non tota, ſed intellectiua. 3. de anima. tex.cõ.6. Themiſt.ẽt dicit de ſenſitiua. Et uide quomodo anima dicitur locus, non ſicut ille qui nos ambit, ſed pro quanto anima quodãmodo ſit illa quæ intelligit & ſentit.

Aĩa ſenſibilis eſt qualitas exiſtẽs in cõplexione addita cõplexioni. 3.de aĩa.cõ.6. Vbi per qualitatem intelligas formã.

Anima eſt unum entium naturalium, & conſideratio de anima eſt conſideratio naturalis. 3.de anima.cõm.17.

Anima concupiſcibilis, per eandem uirtutem proſequitur & fugit. 3.de anima.tex.cõm.29.

Aĩa nequaquã ſine phãtaſmate intelligit. 3. de aĩa. te. cõ. 30.

Aĩa eſt quodãmodo oĩa ea quæ ſunt. 3.de aĩa.tex.cõ.37. Vide pro hoc pulchrè Alex.in paraphraſi de aĩa in cap.ubi declarat. quõ anima eſt omnes res, & inquit ponderans ly.(quodãmodo) quòd aĩa nõ ſimpliciter ulẽ eſt, ſed ſolũ quatenus excipit rerũ ſpecies, quæ res ipſæ quodãmodo ſunt, quum per eaſdẽ ſpecies anima id ſortiatur ut ſit. Neq; uerò coaceruatas ſimul res animã ob id eſſe conceſſeris; ſed quia ſingulatim cuicunq; rei; anima ſeſe ſimilẽ præſtare poteſt, ea ratione res omnes quadãtenus & eſt, & ſit. Et intelligitur non de omni anima, ſed de perfecta & abſoluta (ut inquit.) quæ præter ſenſum, intellectum etiam obtinet.

Animæ partes quodammodo infinitæ eſſe uidentur. 3.de anima.te.cõm.41.

Anima concupiſcibilis mouet ad rem, quæ eſt in actu uoluptuoſa: anima autem rationalis multoties prohibet, & hoc quia reſpicit nouiſſimum futurum: ſed anima concupiſcibilis non inſpicit contriſtationem contingentem in futuro 3.de anima cõm.53.& habetur ex textu.

Anima ſenſibilis impedit in maiori parte intellectum. 3. de anima.cõm.61.et.2.de anima.cõm.151.

Aĩa recipit formas cõtrariorũ inſimul. et hoc nõ ſolũ inuenitur in aĩa, uerũetiã in medio. Apparet.n.quòd ꝑ eãdẽ partẽ aeris uidẽs recipit cõtraria. ſ.albũ et nigrũ. 6.meta. cõ. ult.

Anima eſt una in ſubiecto & multa ſecundum uirtutes, & ideo quando utitur una uirtute, debilitatur in uſu alterius uirtutis: uerbi gratia, quando utetur comprehenſione extrinſeca, debilitatur in comprehenſione intrinſeca. Cõ.in cõ.libri de diuinatione ſecundum quietem.

Anima brutalis quando deſiderauerit aliquam rem, innata eſt facere ſimilitudinem formæ illius rei deſideratæ in illa diſpoſitione deſiderata, & præſentare idolum illius rei: & ideo qui deſiderat mulieres, uidetur coire; & habens ſitim uidetur bibere. ſuprà iuxta finem.

Animæ corporum cœleſtium non ſunt formæ in materijs.ſ. quæ in materia acquirant æternitatem ex formis immaterialibus, ut dicunt incipientes philoſophari. Contingeret enim ut illud quod non habet naturam eſſendi æternum, acquirat æternitatem ab alio, quod eſt impoſſibile.1.cap.de ſubſtantia orbis.

Anima cœli non eſt abſtracta à corpore ſuo, & cum hoc ſeparata eſt ab ipſo inquantum ipſum non indiget ipſa, quia eſt permanens per ſe, ſicut eſt diſpoſitio in animalibus cũ uirtutibus naturalibus: & oportet ut illa anima ſit in eo: nam omne motum ex ſe, mouetur per uirtutem exiſtentem in eo. de ſubſtantia orbis, cap.4. ¶Et ex hoc loco patet quoniam intelligentia non eſt forma formaliter perficiens orbem, ut dixerunt nonnulli; ſed eſt forma ſeparata dans ſibi motum & appetitum: & ideo Alex.in paraphraſi de anima.dicit quòd intelligentia æquiuocè dicitur eſſe forma reſpectu cœli, & anima reſpectu corporis.

Cõtra ponentes in intelligẽtiã eſſe formã perficiẽtẽ orbẽ formaliter.

Anima ſecundum ueritatem non attribuitur corporibus cœleſtibus, niſi æquiuocè.ex lib.deſtru.diſpu.13.i ſolu.1.dub.

Animam additam eſſe formis complexionalibus manifeſtum eſt.7.meta.cõm.3 .Conſimile.3.de anima. cõm.5. contra Alex. ubi dicit: Et magis inopinabile de opinione Alexã. eſt hoc quod dixit, quòd primæ præparationes ad intellecta & ad alias poſtremas perfectiones de anima, ſunt res perfectæ à complexione, non uirtutes factæ à motore extrinſeco, ut eſt famoſum ex opinione Ariſt.& omniũ Peripateticorum. Iſta.n.opinio, ſi eſt ſecundum quod nos inteleximus, eſt falſa: quia à ſubſtantia elementorum & à natura eorum non põt fieri uirtus diſtinguens aut comprehenſiua, quoniã ſi eſſet poſſibile, quod à natura eorum, & ſine extrinſeco motore fierent tales uirtutes; tunc eſſet poſſibile ut extrema perfectio quæ eſt intellecta, eſſet aliquod factum à ſubſtantia eorum, ut color & ſapor fiũt. Et iſta opinio eſt ſimilis opinioni negantium cauſas agentes, & non concedẽtium niſi cauſas materiales tantum. Et ſunt illi, qui dicunt caſum. ¶Vbi aduerte, quòd ut ſcribit cõm. in.3.de anima.cõm.6. omnis uirtus exiſtens in corpore cõpoſito, aut attribuitur primis qualitatibus.ſ. formæ complexionis, aut erit uirtus exiſtens in forma complexionali. Vbi per uirtutem attributam primis qualitatibus, intelligas formas elementarias: quæ ſecundum ſententiam Philoſophi.2.de generatione, reſultant ex combinationibus quatuor qualitatum primarum, ut patet ibi.in tex.cõ.16. Et ſcias, quòd forma mixti perfecti eſt ſuperaddita formis elementarijs, & diſtincta ab eis; alioquin non eſſet mixtio niſi ad ſenſum: ut patet ex fine primi de gener. Et eſt aperta ſententia Auer. in.7.meta.cõ.60.& in 3.cœ.cõ.67.& 1. de anima.cõm.77. ubi dicit quòd eſſentiæ rerum ſuperadditæ ſunt elementis. Idem.1. met. cõ. 12. Et multò magis anima eſt forma ſuperaddita, & diſtincta à formis elementorum ſicut patet in.1.de anima. contra Empedoclem & antiquos tex.cõm.41. & infra.

Animæ ſunt aliæ uirtutes præter formas complexionales. Auer.2.colliget cap.7.idem.3.de anima.cõm.5.&.6.

Animæ eſſe, & anima, idem; & circulo eſſe, & circulus.7. meta.tex.cõm 35.

Animam dicere eſſe animal, eſt falſum: & quòd eſt animatũ, eſt uerum.7.meta.tex.cõm. 36. quod quomodo ſit intelligendum, uide ibidem in cõm.21.

Anima eſt quædam ſubſtantia prima, corpus uerò materia.7. meta.tex.cõm.39. ¶Vbi nota, per primam ſubſtantiam intellexiſſe formam, & non ſubſtantiam compoſitam ſingularem, ſicut ſumpſit in præſentis, quandoq; etiam prima ſubſtantia accipitur pro ſubſtantia abſtracta, ut.7.met. tex.cõ. 41. ubi dicitur quòd in quibuſdam idem eſt quod quid eſt cum eo cuius eſt quid eſt, ut in primis ſubſtantijs.

Anima dupliciter dicitur, alij nanq; ut animam, alij uerò ut totum.7.meta.tex.cõm.39.

Anima quia eſt exiſtens in alio, non habet perfectam diffinitionem.7.meta.tex.cõm.40.

Animam & corpus aſſerentes eſſe duo diuerſa, non poſſunt aſſignare cauſam, quæ ſit cauſa ligamenti animæ cum corpore, ſed qui ponit quòd anima eſt perfectio corporis, & quòd non exiſtit corpus ſine anima, non ſunt apud ipſum duo diuerſa.8. meta.tex.cõm.16.

Anima ita ſe habet ad corpus, ſicut figura ad cuprum, & albedo ad ſuperficiem: omnia enim ſunt perfectiones & formæ ſubiecti.8.meta.cõm.16. ¶Ex quo colligitur quòd cũ anima intellectiua ſecundum Ariſt. & Auer.2.de anima. tex.cõm.21. ſit aliud genus animæ, & Auer. in cõm.dicat quòd rectius eſt, ut ſit non anima quod non eſt forma formaliter perficiens per inherẽtiam ipſum corpus: ſicut multi ex mente Auer.dicere uoluerunt, ut defenderent unitatem, immo ſatuitatem intellectus eius. Anima enim propriè eſt quæ ita ſe habet ad corpus, ſicut albedo ad ſuperficiem: &.2.de anima.tex.cõm.26.bene dixerunt, quicunq; dixerunt animam non eſſe corpus, neque ſine corpore eſſe. Manifeſtè autem in.3.de anima intellectus nullius corporis actus eſſe aſſeritur: licèt ſecundum fidem & ueritatem ego teneo, animam intellectiuam eſſe formam ſubſtantialem hominis & multiplicatam, atque immortalẽ. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Anima cum corpore ſunt unũ, ſicut dicimus, quòd prima materia cum forma ſunt unum.8.meta.tex.cõm.ultimi.

Anima non propriè diſponitur per ſcientiam, niſi quãdo fuerit ſciens in actu, & maximè quando fuerit in ſua ultima perfectione.ſ.quando utitur ſcientia.9.meta.cõm. 16.

Animas eſſe ſeparatas à materia, utrum ſit opinio conceſſa à Philoſophis. uide in lib. deſtru. diſpu.prima, in ſolutio.7.dubij.

Anima uerè eſt ſimilis luci, quia ſicut lux diuiditur diuiſione corporum lucentium, ſic eſt de anima cum corporibus. ex libro deſtru.diſpu prima, in ſolutione octaui dubij.

Animæ innouatio eſt relatiua, & nullus ſapiẽtum dixit aliter, niſi Auic. ſuprà in ſolutione.12.dubij.

Anima inter cæteras formas materiales purior inuenitur, & maximè intellectus.ſ. anima intellectiua, de qua fuit maximum dubium apud Philoſophos, utrum eſſet de materialibus formis.ex diſpu.10.in ſolutione.2.dubij.

Anima rationalis quomodo intelligatur ex duplici natura eſſe compoſita, indiuidua & diuidua; uide Themi.1. de anima.ca. 12. ſuper tex.26. ubi pertractat opinionem Timæi dicentis animam eſſe compoſitam ex eodem & diuerſo. dicit enim hoc eſſe ſimilitudinem & non uerè. Pro hoc facit authoritas Auer.de duplici medio ſecundum compoſitionem, & ſecundum comparationem.4.cœ.cõ.26.ſic etiã dicit Them. Cũ dicitur animã ex duplici natura conſtare, id ita accipiẽdũ eſt, ut rationabilis animæ natura, minoris eſſe quã intellectus, & pluris quã irrationabiles potentiæ eius dicentur: cũ utroq; tamen cognationem quandam habere, qualẽ ferè mixta et compoſita cũ his ex quibus formãtur.

Animæ ſermo eſt multum profundus, et ideo deus appropriauit eum hominibus ſapientibus, et multum profundis in ſcientia. Ex diſputationibus phyſi. diſputat.2.in ſolutione.7.dubij. Et eſt authoritas Philoſophi in primo de anima.tex.cõm.4.

Animæ contemplatio naturali ſcientiæ conuenit, cùm anima ſit ultima forma animalium. ex primo de partibus animalium.Cõm.in.2.colũna.

Animam ignem eſſe arbitrari, ſimile eſt ac ſi ſerram aut aſciã fabrum, aut artem fabrilem eſſe idem arbitreris: quia opus non niſi inuentis ijs effici poteſt.ex. 1.de partibus.c.7.

Anima eſt corpore melior; animatum inanimato præſtat propter animam: et eſſe quam non eſſe, et uiuere quã non uiuere melius eſt. Ariſto.in principio ſecundi de generatione animalium. Quod etiam Diuus Auguſtinus confirmat primo de trinit. Viuentia non uiuentibus, exiſtentia non exiſtentibus, beata miſeris præferenda eſſe iudicamus.

Anima

Anima ſenſualis & intellectualis, potentia prius haberi quã actu, neceſſe eſt. Ariſto. 2. de genera. animalium. cap. 3.

Animæ uegetabilis facultas ſeu uirtus in animalibus & plantis, ex alimento efficit incrementum, utendo caliditate & frigiditate quaſi inſtrumentis: motus enim in his conſiſtit, & ratione aliqua unumquodque efficitur. ſuprà cap. 4. vide in contradictionibus.

Anima quodammodo ſunt omnia plena. Ariſt. in. 3. de gene. anima. ca. 11. vbi declarat quomodo calor uiuificus eſt in aere, aqua, & terra, omnia animata generans. Hoc etiam ſentit Auer. in. 12. metaphyſic. commen. 18. ubi ſcribit. Calor ſolis & ſtellarum diffuſus in aere & aqua generat animalia ex materia putri, & omnia ſine ſemine nata. Vide in contradictionibus.

Animæ propriæ dicuntur, quia ſunt organicæ, & non ſunt uirtutes naturales: quòd ſi medici appellant eas naturales largo modo, hoc eſſet ueritas ſi ipſi crederent quòd ipſa eſt ſecundum relationem, aut ſecundum operationem: ſed ipſi ſi credũt quòd ipſa in ſui eſſentia ſit uirtus propria ſolũ, iſtud eſt error. 2. colliget. ca. 7. ¶ Ex hoc ſcire potes, quòd eſt differentia magna ualde inter animam & intellectum. Hoc enim eſt in quo taxat Ariſt. antiquos, ut Democritũ, & alios, qui non diſtinxerũt inter intellectũ & animã: & ex hoc fundamẽto patet ſolutio magni Achillis illius Põponacij, ſuper ratione illa in primo de anima fundata, in tex. com. 12. ut alibi notaui diffuſius.

Anima nutritiua quæ eſt in embrione, præparata eſt recipere animam ſenſibilem, & ſtat cum ea loco formæ & finis; & nutritiua eſt ei loco materiæ. Auer. ſententia. 2. colliget. cap. 11. de iuuamentis membrorum officialium deſeruientium ſenſui in generali. ¶ Et aduerte quòd iſta eſt ſententia omnium Peripateticorum. Vnde lucidiſsimus Them. in. 3. de anima, ca. 27. ſcribit. Sanè ordo naturæ & proceſſus hic eſt, ut reſpectu inferiorum ſuperioribus utatur uice formarum; reſpectu ſuperiorum inferioribus loco materiæ. ¶ Et ex hoc bene intelligere poteris frater mi, quomodo ſemper uiuus compoſiti, una ſolummodo eſt ſubſtantialis forma, ut alias notaui tibi in Theorematibus, & ex iſto fundamento mirabiles quæſtiones ſoluũtur in ſcientia naturali. Et pondera & obliuioni non tradas hoc.

Notandum.

Animam aſſerentes terreri per humorem melãcholicum nigrum, ſicut terretur homo in obſcuro, dicunt in hoc uerba cantionum: quia aliqua læſio non aduenit animæ in obſcuro niſi priuatio ſenſati ſenſui uiſibili: quia non uidet anima in corpore, ut poſsit dici, quia ſentiat terrorem nigredinis. Et magis fœdum eſt dicere, ut uideat extrà, quia anima non eſt intrà, nec extrà. 3. colliget c. 40. quod eſt de accidentibus trium uirtutum.

Animæ habitus ſequuntur corporis complexionem. ſuprà.

Animæ affectiones maiorem affinitatem habent cum corpore quàm ſenſationes. Dicit enim Themi. primo de anima: neque enim corpus tanquam inſtrumentum machinamentumque affectionũ eſt, qualia ſunt ſenſibilium uirium ſua organa, & internuncia ſentiendi: ſed maior quædam affinitas eſt corpori cum perturbationibus animi, quàm ſenſibus cum inſtrumentis. Et reddit cauſam: Hæc enim ſi laceſſita, pauloque affecta fuerit, munus ſentiendi legitimum abrumpunt & impediunt: corporis autem mala permixtio nõ impedit affectiones, ſed promouet potius atque exhaurit. ¶ Ex hoc nota animam magis eſſe abſtractam in ſentiẽdo quàm in appetendo: & uirtutes cõcupiſcibiles ſunt magis immerſæ quàm uirtutes cognitiuæ.

Animæ eſſentiam non conſtitui per modum, probatur primo de anima. tex. com. 43. & 44. & vide ibi Themi.

Anima de cœleſti quadam natura particeps eſt; nam apud Platonem vehiculum illud rarum ac ſplendidum, nihil aliud quam ingenium è quo animus conſtet, oſtendit. Apud Ariſto. quoque naturam quandam animæ tributam inuenias, quæ quinto corpori proportione reſpondeat, quã & ad omnes animalium animas pertinere cẽſuit. Themi. primo de anima. cap. 20. ¶ Vbi aduerte Platonem triplex animæ uehiculum dediſſe, ut refert Proclus in Timæo, & etiã Simplicius in primo de anima uidelicet ſenſibile, phãtaſticum, & æthereum. Ariſto. autem opinionem require in. 2. de generatione animalium. cap. 3. vbi inquit: Ineſt enim in ſemine omnium quod facit ut fœcunda ſint ſemina: vnde quod calor uocatur, idque non ignis, non talis facultas aliqua eſt; ſed ſpiritus qui in ſemine, ſpumoſoque corpore continetur, & natura quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondens elemento ſtellarum. ¶ Et aduerte quòd talis natura, quæ eſt in ſpiritu gignitiuo incluſo in ſemine, eſt uirtus informatiua, quæ eſt a decidente ſemen & a ſole: in calce commenti.

Animam magnitudinem aut corpus eſſe, impugnatur primo de anima. tex. com. 47. contra Timæum: & vide ibi lucidiſſimum Themiſtium.

Animam non eſſe harmoniam corporis, deſtruitur uarijs rationibus ab Ariſt. & Platone. Themi. 1. de anima. te. com. 54. & infrà. Et eſt in Themi. ca. 23. ubi multas rationes adducit, quæ non adducuntur ibi ab Ariſto.

Animæ diffinitio data ab Ariſtot. non fuit data pro anima illa unica ſingulari, quæ tam lõgè abeſt à corpore; ſed ad perfectionem iunctam, quæ organicis corporibus, ab illa ſua ſingulis corporibus tribuitur. Themi. primo de anima ca. 24. Vbi tenet dari animam mundi, à qua proueniunt animæ ſingularium animalium: quam (vt aſſerit) manifeſtant animalia ſponte naſcentia ex materia putri. Vide tamen impugnationem ab Auer. 7. meta. commen. 31. & 12. meta. commen. 13. & 18.

Anima quæ uitam uegetabilem præſtat, & quæ iracundiam & cupiditatẽ continet, non poteſt intelligi qua ratione ſeorſum à corpore maneat. nam ea, quæ princeps eſt & quæ intellectus uocatur, fortè poteſt abiũcta defendi, quæ uim intelligẽdi animæ inijciat & influat, at reliquas naturas inhęrere, & quodãmodo intexi corporibus neceſſe eſt, ſi pręſtare uires & actiones ſuas debeant. Themi. primo de anima. cap. 24. ¶ Nota quomodo poteſt in uia Peripateticorum tueri per principium ſeparatum hominem intelligere, quod tamen apud multos Latinorum nedum difficile, ſed impoſsibile uiſum eſt.

Anima non iraſcitur neque gaudet, ſed animalia. primo de anima. tex. commen. 63. ¶ Vbi aduerte quòd Themi. inquit quòd anima ita ſe habet ĩ hoc ſicut gladius qui incidit per aciem, & ſphæra uoluitur per figuram, non tamen incidit acies, nec figura uoluitur: ita homo iraſcitur per animam, non tamen anima hominis iraſcitur. Et ibi uide pulchram differentiam inter animam & accidentia, quia (ut inquit) globus neque ſeipſum, quærit ſimul diuerſis cõuerſionibus agi poteſt: gladius quoque neque per ſe incidit, neq; multas ſimul ac uarias cæſuras exercet: & anima ipſa eſt ſons motus, ipſa præbet initium, ipſa procurat, ipſa ſe de motu uno ad alium refert, ipſa per ſe hanc tranſitionem facit nõ in tempore ſed momento: ut uiſio à candidis ad nigra, ab his ad rubida, à quibus ad uiridia confertur. Eſt etiam alia differentia, quam Themiſtius ut notam omiſit, quia anima facit hoc aliquid, ſed accidentia quale ſolum.

Anima uidetur ſolo motu locali mouere animal. primo de anima. tex. com. 83. quod ſecundum Auer. eſt ex opinione antiquorum, ſecundum Themi. verò intelligitur etiam & ſecundum Ariſt. Nam ſolius motus localis anima uidetur eſſe dux & princeps, nam in cæteris motibus tota ratio nõ transfertur ad animam. nam exteriora ad hoc ſuum habent momentum, ad ſenſum ſenſibilia, ad nutritionem auctionẽque alimenta.

Anima eſt una ſubiecto, quæ ſe tamen multis uiribus ſpargit: ſicut pomum quod ſubiecto unum eſt, uarias tamẽ & diuerſas obtinet qualitates, primo de anima Themiſt. & Auer. tex. com. 92.

Animam intellectiuam cum Plato & Ariſtot. uidiſſent unã quandam immortalem habere, cæteras uerò caducas atq; mortales: alter in prima hominis conſtitutione ratiocinabilem. i. mentis optimam portionem in proprium habitaculum condidit, alteri extrinſecus accedere uiſa eſt. Themi. 1. de anima. cap. 35. quod ideo dicit, quia Plato in Timæo collocauit partem intellectualem in cerebro, appetitiuam uerò in corde, iraſcibilem in iecore: Ariſto. uerò in. 2. de genera. animalium, mentem deforis accedere opinatus eſt, quæ nullius organi corporei actus eſt.

Animam

Animam non habere partes in diuerſis membris exiſtentes, impugnatur contra Platonem, in primo de anima à tex.cõmen.90.uſque ad finem primi libri.

Anima cognoſcimus animal & cadauer, utpote per quam & adſit & abſit animantibus uita. Them.2.de anima.ca.3. Rectum enim ut dicitur.1.de anima, eſt iudex ſui & obliqui.

Anima neque cadaueris neque ſeminis perfectio eſt: alterũ quia deſiit uiuere, alterum uerò quia nondum in uitã promotum eſt. Item, alterum non poteſt amplius uitam habere; alterum poteſt quidem, ſed nondum habet. poteſt uerò quia fieri organum poteſt, & uitam accipere. Them. 2. de anima cap.6.

Anima utraque perfectione deſcribitur, ſed prima diffuſius. Themiſt.2.de anima cap.6.

Anima eſt forma formarum, nec propterea omnia eſſe dicitur, quia formas omnium cognitione complectitur, ſed etiã propterea quòd materiæ formas exhibet, & uultus imponit. Ipſa enim eſt anima quæ materiam rudem ſignificatione & impreſsione formarũ inſignit. Nam & uiuacitas omnis & uigor qui plurimus in materia cernitur, ab anima uidetur ortum habere: atque hoc in animalibus quidẽ conſpicuum incontrouerſumque eſt; ſed in plantis & elementis obſcurius. Themi.3.de anima.cap.52. Hanc authoritatem allegat Commenta.7.meta.commen.31. Et conſidera quòd poſitio Auicen ponentis colchodeam, ſeu datricem formarum, hinc ſumpſit originem.

Animæ diuiſio ſecundum Platonem erat ſecundum partes locis & intercapedinibus differentes; ſed ſecũdum Ariſt. eſt per poteſtates ſola diffinitione & ratione diſtãtes, ut eſt diuiſio boni in candorem, odorem, & dulcorem. Themi.ſententia in.3.de anima.cap.56. Et idem habet ipſe in primo de anima.cap.3. Idem Com.1.de anima.com.89

Anima, de qua agit Ariſt. in libris de anima, eſt quæcunque uerſatur in corpore quod generatur & interit. Alexan. in principio enarrationis de anima. ¶ Hinc patet error eorũ qui uolunt diffinitionem datam de anima competere intelligentiæ mouenti orbem. Vide etiam contra iſtam opinionem iſtorum Themi.m.t.de anima. cap.20. contra illos qui uolebant animæ diffinitionem competere animæ mundi. Item nota ex Them.ex.2.de anima.cap.5. ubi uult corpus organicum poſitum in diffinitione animæ eſſe corpus quod generatur & interit, cui ad uitam cibi præſidio ſit opus. Idem notat Simplicius ibi, & Ammonius, & omnes qui ſapiunt. Idem expreſſe notat Alexand. ibidem in illo capite, ubi agit quot & quæ ſint animæ, ubi uult talem animæ diffinitionem ſolis animabus quæ generantur & corrumpuntur competere, & ibi expreſſe dicit Alexan. quòd anima Deorum ſi anima dicenda eſt, per rationis cognomen anima nuncupari poteſt.

Anima corpus non eſt, ſed aliquid corporis. Ariſto.2.de anima.tex. commen. 26. ¶ Vbi aduerte quod cum pluribus modis aliquid eſſe in alio dicatur, ut patet ex.4. phyſi.tex. commen. 23. anima nullo illorum modorum in corpore dicitur, niſi eo modo quo forma eſſe dicitur in materia. Et uide ſuper hoc Alexand. pulchre in ſua paraphraſi de anima.cap.3. vbi probat animam eſſe formam corporis. Et ibi nota quia Ariſt. ipſam in. 2. de anima endelechiam appellat, eò quia, ut inquit, eius cauſa ſit ut ea res cuius eſt, in fine ac perfectione conſiſtat.

Anima non eſt actus corporis, ſicut nauta nauis. Alex. in paraphraſi de anima.cap.5. ubi probat, quòd nullum ex ſimplicibus corporibus ſit anima. Cogita de anima intellectiua ſecundum uiam Auer. & Themi.

Anima Stoici ſpiritum quendam ex igne & aere, compoſitũ faciunt. Itemque Epicurei, qui ex quibuſdam corporibus inter ſe differentibus animam compoſitam faciunt. Alex. in paraphraſi de anima cap.7.

Animæ poteſtates plures eſſe & finitas. Vide pro hoc Alex. pulchre in ſua paraphraſi de anima.cap.8. ubi agit de partibus animæ. ¶ Et ibi nota rationes contra illos qui aſſerunt, animam ſecundum quamlibet poteſtatem eſſe in quolibet parte corporis, licet non operetur in qualibet propter organi defectum. Quam opinionem uitetur defendere Io. Gandauenſis.q.7.in.2.de anima. & male.

Contra opinionem Ioann. de ganda.

Anima animalium non eſt ſimilium partium, ſicut animã ſtirpium. Alex. ſuprà.cap.10. ubi reddit cauſam propter quid partes plantarum deciſæ uiuunt, non autem animalium.

Animæ poteſtates diximus uegetatiuum, ſenſitiuum, appetitiuum, motiuum ſecundum locum, cogitatiuum. Ariſtot. in.2.de anima.tex.comm. 27. ¶ Vbi aduerte, quòd textus græcus habet dianoiticon, ubi communiter interpretes tranſtulerunt intellectiuum, ſed uerè, cogitatiuum dicitur: nam dianoea eſt in parte ſenſitiua, ut notat Simplicius in 2.de anim. in expoſitione tex. 29. ubi Philoſophus dicit quod quibuſdam autem ineſt cogitatiuum, & intellectus. Vnde animaduerte, quòd inter potentias animæ quæ ſimul ſunt in eadem eſſentia coniunctæ, intellectus particularis qui dicitur paſsiuus.3.de anima, coniungitur in homine cum alijs potentijs minus perfectis: quia in mortalibus ubi inuenitur potentia perfecta, ibi etiam inuenitur imperfecta. Sed intellectus per quem homo uniuerſaliter diſcurrit, eſt abſtractus & deforis accedit; & iſte non eſt de potentijs illius animæ, à qua emanant aliæ potentiæ; quare ille uidetur eſſe aliud genus animæ, & hoc ſolũ cõtingere ſeparari ſicut perpetuum à corruptibili. Vnde etiam in.2.de anima.tex.commen.18. anima his uidetur eſſe determinata ſeu definita, uegetatiuo, ſenſitiuo, dianoitico, & motu: ubi per dianoiticum intelligit cogitationem. Inquit enim lucidiſsimus Themi. in commen. ſuper libro de memoria & reminiſcentia.lib.2.cap.14. Dianoea nihil aliud eſt quàm cum imaginatione actio intellectus coniuncta. ¶ Vnde nota bene hoc, quia multi ſunt grauiter decepti in hoc, & Petrus ille Pomponacius eſt unus de illis in lib. ſuo de animæ mortalitate. Et hoc notat Commen. in 2.de anima commen.20. & 21. qui uult Ariſto. ſoluere illas duas quæſtiones, quarum una fuit, utrum potentiæ animæ ſint diuiſæ ſecundum magnitudinem: ſecunda autem erat, utrum omnes ſint anima aut partes & potentiæ animæ. Et ſoluta prima in tex.commen. 20. ſecunda ſoluitur in 21. & 22. Nam de intellectu & perſpectiua potentia Ariſt. dicit quòd nihil adhuc manifeſtum eſt, ſed uidetur eſſe aliud genus animæ, & illud ſolum contingere ſeparari, ſicut perpetuum à corruptibili. Et ibi notat Commenta. quòd intellectus ſecundum Ariſtot. per quem homo ſpeculatur & cogitat, non eſt anima nec potentia animæ: reliquæ autem uirtutes animæ manifeſtum eſt quòd ſunt potentiæ animæ & inſeparabiles. Idem habet infrà tex.cõmen.32. ubi Ariſto. dicit enumeratis omnibus uirtutibus animæ, & dixerat quòd ubi ſunt perfectiores, ſunt etiam imperfectiores in mortalibus, & non è contra. tandem excipit à numero potentiarum animæ, intellectum ſpeculatiuum. & inquit: De intellectu ſpeculatiuo alia ratio eſt. Vbi lucidiſsimus Themi. notat, mentem qua cogitamus & ſapimus non inire communem rationem cum alijs uirtutibus: neque enim potentia aut pars animæ eſſe poteſt ut cæteræ; ſed ſubſtantia quædam, intelligitur longè præclarior, melior, pulchrior; quæ tamen in naturam inferiorem ignobilioremque ſe inſerta receptaque ſit. ¶ Vbi nota contra illos qui ponunt intellectum eſſe potentiam animæ, & de ſecunda ſpecie qualitatis, & non eſſe ſubſtantiã. Vtrunque enim ſecundum Peripateticos falſum eſt, quia neque anima, neque potentia animæ eſt, ſed eſt ſuperior natura quàm ſit anima: ſicut anima eſt ſupra naturam, ſic intellectus ſupra animam, & Deus ſupra intellectũ apud Peripateticos; nec etiam qualitas eſt, ſed ſubſtantia. Vnde omnes expoſitores, excepto Alexand. & Peripateticis antiquis, notant iſtud.

Anima propriè corpus mouere non dicitur. Alexan. in paraphraſi de anima. in cap. de impulſu & uirtute impulſoria. vide in Contradictionibus.

Animæ principatus ſecundum omnes ſui poteſtates, in corde eſt, uel in proportionale cordi. Ariſt. in. 3. de partibus animalium.cap. de corde. & Alexan. diffuse in paraph. de anima cap.ulti.

Animam hominis a puerili ætate, nihil à beluarũ anima differre propè dixerim. Ariſto. in.8. de natura animalium ca. primo. ¶ Facit pro tenentibus animam hominis eſſe mortalem. Sed tu dic quòd illi non faciunt differentiam apud Ariſto.

Ariſto.inter animam & intellectum: & hoc eſt maximus error,ut alibi notaui.

Supra in digreſſio ne cõtra Pompo- natium.

Anima ſenſibilis non eſt niſi ad qualitates.3.colliget.ca.31.

Animatum ferè æquiuocè dicitur de iſtis quæ ſunt hic, & de ſuperioribus.2.cœli.com.60.&.71.

Animatum nobilius eſt inanimato neceſſario. ſecundo cœli.com.61.& textu.

Animata quædam & ſentientia non mouentur localiter, ut ſpongia maris.primo de anima,com.83.&.2.de aĩa.cõ.16

Animatorum ſemper in eo quod conſequens eſt in potentia,eſt id quod prius eſt:ut in figuris,trigonum in tetragono.2.de anima.tex.& com.31.

Animatum corpus ex aere aut aqua conſtare impoſsibile eſt 1.de anima.tex.com.111.Idem.4.Meteororum. texi.cõ.29.&.2.de generatione.tex.com.50.

Animatorum nobiliſsimum non poteſt inanimatũ eſſe:neq; æternum poteſt uilius eſſe corruptibili,auctoritate Alex. in paraphraſi meta.Auer.tracta.4.col.3.

Animatum differt ab inanimato,ſenſu & motu.primo de anima.tex.com.19.idem.2.de anima.16.quo ad ſenſum, & 2. de anima.14.quo ad motum.

Animata alterantur alteratione ſpirituali exiſtente in ſenſibus,& alteratione corporali exiſtente in ſenſibilibus.7. phyſi.ca.11.

Animalia & uegetabilia ſunt uiliora corporibus cœleſtibus. 2.phyſi.com.46.2.cœli.tex.com.50.&. 61.

Animal eſt paruus mundus.8.phyſi.tex.com.10.idem Galenus.3.de utili.particu.cap.10.prope finem.

Animal dicimus ipſum ſeipſum mouere,quia non uidemus ipſum moueri ab aliquo extrinſeco:ſecus autem de rebus inanimatis.8.phyſi.tex.com.17.

Animalia & inanimata,licet utrunq; indigeat in rei ueritate motore extrinſeco, tamen eſt latentius in rebus habentibus animas.8.phyſi.com.17.

Animalia dicuntur mota ex ſe,inanimata uerò non:quia animalia exiſtimantur poſſe moueri & quieſcere ex ſe, quod non iouenitur in eis quæ mouentur naturaliter.ſuprà.

Animal quod mouetur ex ſe,aſsimilatur toti mundo. ſuprà tex.com.17.

Animalia ſemper habent motum naturalem intrinſecum,ab anima nutritiua per calorem naturalem:& etiam alteratur à continente.8.phyſi.com.20.

Animali non accidit appetitus, niſi ex imaginatione.ſuprà. &.2.de anima.tex.com.20.

Animalis quies in ſomno,eſt pfectiſsima quies, quæ fit poſt motum:& expergefactio ab eo, eſt perfectiſsimus motus poſt quietem perfectam.8.phyſi.com.20.

Animal cum ſit motum ex ſe,eſt motum naturaliter,quia mouetur per principium intrinſecũ,& tale eſt natura.8.phy. tex.com.27. ¶ Ex quo patet quòd anima,ut eſt principiũ intrinſecum reſpectu motus exiſtentis in animatis,natura dici poteſt.Ita etiam notat Simpli.authoritate Alex.in.2. phyſi.de diffinitione naturæ.

Anima & natura dici poteſt.

Animalis proprium eſt animatorum ipſa à ſeipſis moueri,& facere ſtare poſſe ipſa ſecundum ſeipſa 8.phyſi. tex. com.29.Idem ibidem.tex.commen.17.

Animal mouetur motu proceſsiuo cum phantaſia,& appetitu.3.de anima.tex.com.44.

Animalia multa immobilia ſunt.3.de anima.tex.com.45.

Animalia non indigent in principio ſui motus cauſa extrinſeca,ſicut inanimata.ſuprà.

Animal corruptibile non continuè mouetur ex ſe,quia corpus eius mouetur ab extrinſeco.8.phyſi.tex.commen.20. & 51.

Animal generabile quandoq; mouetur per partem inſtrumẽti,& quandoque per totum inſtrumentum: uerbi gratia, quandoq; mouetur per partẽ caloris naturalis,& quãdoque per totum:& dum mouetur per totum,mouetur per duas potentias.2.cœli.com.36.

Animalium omnes impotentiæ præter naturã ſunt, ut ſenectus & decrementum.ſupra.tex.com.37.

Animalibus quæ ſunt hic,accidit tranſmutatio & corruptio propter duo:quia ſunt compoſita ex elementis contrarijs tum quia elementa ex quibus conſtant, non ſunt in locis proprijs. Vnde propter contrarietatẽ tranſmutantur adinuicem:& quia non ſunt in ſuis locis, appetunt ſeparationem,& reuerti ad ſua loca naturalia.2.cœli.com.37.& habetur ex tex. ¶Ex quo patet,quantum deuiauerit Tho.de Garbo in ſumma ſua à ueritate,qui tenet, quòd ſi humanũ ſubſtantificum poſſet æquè perfectum reparari,quòd poſſent unà homines perpetuari. Paralogizat enim per fallaciam conſequentis:nam ſunt illæ cauſæ mortis naturalis,ultra illam.Elementa enim exiſtentia in animali naturaliter appetunt ſeparationem,& reuerti ad ſua loca naturalia:& ille appetitus fruſtrari non poteſt,cum ſit à natura. Deus autem & natura nihil fruſtra faciunt. Oportet igitur,quòd quandocunq; ad actum reducatur: diſſolutio autem illa & ſeparatio neceſſario inferret corruptionem ipſi compoſito,ut manifeſtum eſt.

Digreſſio cõtra Simplicium.

Animalium geoerabilium motus uariari poteſt in uelocitate & tarditate ex ſola apprehenſione, quia mouetur ab extrinſecis:animal autẽ cœleſte hoc non patitur,quia extra ipſum nihil eſt quod moueat ipſum.2.cœli.com.37.

Aoimal cœleſte ſemper habet imaginationẽ in actu:ſed animal corruptibile quandoque in potentia, & quandoq; in actu.ſuprà.

Animalium progreſsiuus motus in medio intenditur.2.cœli.35.

Animal ligatum,& animal diuinum non ligatum,non dicuntur unum niſi æquiuocè,ſicut etiam non dicuntur unũ motum niſi æquiuocè.2.cœli.com.71.Conſimile ſupra com. 60.& ibi moderatius loquitur,quia dicit, quòd dicuntur ferè æquiuocè.

Animalia,quæ nõ inueniuntur in tota habitatione terræ niſi in aliquo loco,propria ſunt illis locis.Et cauſa in hoc eſt conuenientia illorum locorum in complexione conuenienti illis animalibus.& hoc dat ut non ſint ualde remota adinuicem:naturæ enim remotorum locorũ ſunt diuerſæ. ſecundo cœli.tex.com.111.

Animalia ſunt nobiliſsima corporum generabilium & corruptibiliũ,& anima eſt nobilior omnibus,quæ ſunt in animalibus.primo de anima com.2.

Animal uniuerſale,aut nihil eſt, aut poſterius eſt. primo de anima.tex.com.8.Quomodo ſit intelligendum, uide pulchre Alexan.in libro naturalium quæſtionum.lib.1.c.11.

Animal quodlibet dicitur uiuere dum nutritur.2.de anima, tex.com.14.

Animal non poteſt eſſe ſine ſenſu.2.de anima.tex. com.15. idem tertio de anima.tex.cõ.60.&.2.cœli.61.&.12.Meta.36.intelligitur de animali generabili.

Animal eſt per ſenſum primum.2.de anima.text.comm.16. ¶Intelligitur in mortalibus,huius autem ſignum eſt ſpongia maris, quæ dicitur animal,& tamen nõ habet niſi ſenſum tactus,& non mouetur:& multa ex habentibus teſtã dicuntur animalia,& non ſolum uiua,ſed & ſenſum habentia,quæ tamen non mouentur.

Animalis anuloſi quælibet pars habet naturam ſenſibilem, imaginatiuam,& deſideratiuam, & motiuam ſecundum locum.ſecundo de anima.tex.com.20.

Animalia diminuta nõ habent imaginatiuam in abſentia ſenſatorum,ſicut animalia perfecta.ſupra com.20.

Animalium quædam habent quinque ſenſus, quædam habẽt quoſdam,ut talpa; & quædam habent unum.ſ.tactum, ut ſpongia maris.2.de anima.com.22.

Animal inuenitur quod nutritur ex rebus carentibus ſapore, & nutritur à ſuis radicibus ſicut planta,ut eſt ſpongia maris.ſuprà.com.31.

Animal quodlibet habens os,habet aliquem guſtum. ibidẽ.

Animalium complementum & finis eorum qui intendebatur in generatione, quẽ cùm natura potuit pertingere ſtetit, eſt modus animalium habens uirtutem cogitatiuam.i.intelligibilem.ex.2.de anima.cõ.32.ex quo patet hominem finem eſſe omnium generabilium.

Animalia carentia ſanguine non habent uocem:ex habentibus autem ſanguinem,piſces.2.de anima.tex.com.87.

Animalia excedunt nos, non in compræhendeodo differentias odorum,ſed in cõpræhendendo eas à remoto ſpatio. 2.de anima.cõ.92. Idem Ariſt.5.de generatione animaliũ cap.2.uide etiam pro hoc in fine libri de ſenſu & ſenſato.

Animal quodlibet quod eſt innatum eſſe in aere aut aqua.

nou

non ſentit aliquàm qualitàtem caliditatis aut frigiditatis in eis, ſi fuerit in ſimplicitate quam dicunt habere: quia eſt locus eius naturalis, & locus eſt ſimilis locato, & ſenſibile debet eſſe contrarium ante paſsionem: 2: de anima.cõ.115

Animal non ſentit calorem aut frigus in aere aut aqua, niſi quando cum eis admiſcentur corpora calida aut frigida; quæ ſunt extranea ab aere & aqua naturali, ibidem.

Animalia quæ generant ſibi ſimilia, perfecta ſunt. 3. de anima tex. commen. 45.

Animalis corpus ſimplex eſſe non poteſt: tertio de anima. tex. commen. 66.

Animalia ſolo tactu priuata, neceſſario moriuntur. Ibidem.

Animal non eſt neceſſarium habere alium ſenſum à tactu. 3. de anima. tex. com. 67.

Animal habet alios ſenſus à tactu, non propter eſſe, ſed propter bene eſſe: 3: de anima. tex. com. ultimi.

Animal per uirtutem quam Auicenna uocauit exiſtimationem, fugit naturaliter nociua, licet nunquam ſenſit ipſa. ex com. libri de memoria & reminiſcentia.

Animalia & uegetabilia longæ uitæ, habent plus de calore quàm de frigore, & plus de humido quã de ſicco: & ideo animalia & uegetabilia in quibus dominatur caliditas & humiditas, & ſimiliter uirtutes actiuæ, ſunt longæ uitæ. ex libro de cauſa longi. & breui. uitæ.

Animalia marina ſunt longioris uitæ quàm agreſtia. ibidem.

Animal dictum de animali cœleſti & corruptibili, non dicitur æquiuocè, ſed ſecundum prius & poſterius: & in talibus naturis neceſſe eſt ut prius ſit cauſa poſterioris: 2: cap. de ſubſtantia orbis. vide in concordantijs.

Animal non fit in ipſa digeſtione, ſicut quidam aiunt; ſed in ſegregatione putrefacta in inferiori uentre, deinde aſcendit ſurſum: 4. meteororum. tex. com. 28.

Animalia ſolùm in terra & aqua ſunt, in aere autem & igne non ſunt: quia corporum materia hæc. ſupra tex. com. 29.

Animalia habentia memoriam ſunt prudentia, & ſunt diſciplinabiliora non potẽtibus memorari. ex procœmio meta.

Animalia prudentia, abſq; eo quòd diſcant, ſunt quæcunque ſonos audire non poſſunt. ibidem.

Animalia non habentia Inuolucra in inteſtinis, ſunt voracia; & inſatiabilia, & omnino cibo dedita, ſicut plantæ. Gal. 4. de vtilitate particu. cap. 17. authoritate Platonis & Ariſ.

Animalis partes quãdo anima ſeparatur, æquiuoce dicuntur. 7. meta. tex. cõ. 35. 37. & 39. & primo de parti. animalium cap. primo. & in fine quarti meteo.

Animalia quædam diuiſa viuunt, ſed tamen potentia omnia erunt quando fuerit vnum & continuum natura, ſed non ui, aut copulatione. 7. meta. tex. cõ. 56. & in cõmento redditur cauſa. vide etiam in. 2. de anima. com. 20. & tex.

Animal primo ſignificat formam & ſecundo congregatum. 8. meta. tex. com. 7.

Animalia non vident ut uiſum habeant, ſed ut uideant uiſum habent. 9. meta. tex. com. 15. ibi enim dicitur quòd potentia eſt propter actum & non econtra.

Animalia genita ex putrefactione, generantur ex corporibus orbium, & ipſa corpora dant eis uitam, quia uiua ſunt, ex diſp. 9. in ſolu. 2. dubii. idem. 12. meta. com. 13. & 18.

Animal nõ ſanguineum diuiditur in quatuor genera manifeſta, in cruſtata, teſtata, Inſecta, & mollia. ex primo de partibus anima lium. cap. 3. & 4.

Animal ſecundum totum, & non ſecũdum partes animal eſt. Cõmen. in. 2. de partibus, cap. de carne.

Animalium actiones quandoq; fiunt per membra ſuperaddita, uel melioris notæ gratia, uel ex neceſsitate contingente ipſis ex aliquo accidente ſuperueniente. ex ſecundo de partibus. cap. de carne.

Animalia quæ non ſunt utrinq; dentata, & cornua habent, ſeuum plurimum habent. 2. de partibus. cap. 5.

Animalia utrinq; dentata & cornua habentia, uice ſeui, adipem habent. ibidem.

Animalia teſtata, teſtamenta habent propter duas cauſas. ſupra. cap. 8.

Animalia inſecta habent naturam corporis mediam inter carnem & neruum. ſuprà.

Animalia quædam exanguia, ut apes & formicæ, prudentiora ſunt quibuſdam ſanguine præditis. vide cauſam in. 2. de parti. cap. 4.

Animalia exanguia timidiora ſunt ſanguineis. ſuprà.

Animalia magni incrementi ſunt minus fœcunda, parua fœcundiſsima ſunt. 1. de genera animalium. cap. 18.

Animalia ſanguine carentia, neque uenam, neque pulmonẽ, neq; ueſicam, neq; renes, neq; hepar habent: & hoc indicat ipſa nutriri corde, atq; ſentire. Eſt tamen in iſtis animalibus membrum cordi proportionatum, in quo ſenſus fundatur. Auer. in. 4. de partibus. ca. de molli, cruſtaceo, teſtato, & genere inſectorum. & elicitur ex ſententia Ariſt. ibidem. cap. 5. in principio.

Animalia quædam ſunt media inter plantas & perfecta animalia ſcilicet ſanguine prædita. ibidem. ¶ Et nota quòd iſta à græcis zoophyta appellantur. Et nota ſecundũ Themi. in. 2. de anima. in expoſitione tex. 131. quòd iſta animalia zoophyta, quædam habent tactum tantum, quædam etiam guſtum, quædam etiam habent olfactum. Sed Simplicius in eodem loco uidetur dicere oppoſitum, uidelicet quòd zoophyta nullum habent alium ſenſum præter tactum. Cui reſpondebis quòd Themiſtius intellexit; & ut comparatio fiat inter plantas & animalia habentia omnes quinque ſenſus, omnia talia zoophyta dicuntur, ſic & alia: ſed Simplicius ſtrictius.

Animalia inſecta plures pedes habent, & priores maiores habent poſterioribus. Vide cauſam in. 4. de partibus. cap. 6. de inſectis.

Animalia omnia ſanguine prædita, excepto homine, formã geſſiſſe pumilionis. Eſt autem pumilio cuius pars ſuperior magna eſt, inferior uerò parua quæ pondus ſuſtinet, motumque exercet. ex. 4. de partibus. cap. 9. Et ibidem ea de cauſa dicitur animalia dementiora eſſe homine, & inter homines pueri uiris, & iter uiros pumiliones mẽte deficiũt.

Animalia ouipara mammis carent, quia non hbent lac; mamma enim lactis coniectaculum eſt, & tanquam uas lactis eſt. In ouo autem lacteus ille humor ingenitus cõtinetur. ex. 4. de partibus. cap. 10.

Animalia quædam ſunt, ut aquatilia & terreſtria; & quædam cum uolucribus & pedeſtribus communicant. ex. 4. de partibus. cap. 11. prope finem.

Animalia ſanguinea non poſſunt moueri pluribus pedibus quàm quatuor. Iſta enim eſt proprietas animalis exanguis ſuprà & Auer. ibidem cap. de piſcibus.

Animalium partes reſpectu totius ut materia, ſunt partes diſſimilares, diſsimilarium uerò ſimilares, ſimilarium uerò uocata elementa. ex primo de gene. animalium. ca. 1. Conſimile in. 2. de partibus. cap. 1.

Animalium quædam ex coitu maris & fœminæ procreantur, quædam uerò ex putri materia atq; excrementis. ſuprà.

Animalia ex putri materia genita, generant quid diuerſum, quod non eſt mas neq; fœmina. ſuprà.

Animalium ſanguine carentium ſunt quatuor genera, ſcilicet cruſtatum, molle, inſectum, & teſtatum. Auer. primo de generatione animalium exanguium.

Animalia tanquam plantæ diuiſa ſunt: & dum coeunt, ſicut plantæ euadunt: ſunt enim ut unum animal: in plãtis enim mas à fœmina diuiſa non ſunt. Ariſt. in primo de generatione animalium. cap. ultimo in fine.

Animalium alia perficiunt partum foràsq; mittunt ſibi ſimilia, alia uerò nondum explanatum ſuamq; formam adeptũ pariunt, quorum ſanguinea ouum pariunt, exanguia uerò uermem. ex. 2. de genera. animalium. cap. primo.

Animal eſt pars animæ ſenſualis. 2. de generatione animaliũ. cap. 3. et in. 2. de anima. tex. com. 17.

Animalia quæ non ex coitu generantur, non generant neque marem neq; fœminam. ex. 2. de generatione animalium. cap. 4. contra Latinos, in opinione ſua de genitis ex putredine, ubi iniuſtè Auer. reprehendunt. Idem etiam habetur primo de generatione animalium cap. primo.

Animalia quæ non unigena coeunt, quod ea faciunt quorum tempus par, et uteri geſtatio proxima, et corporis magno non multò diſcrepans: hæc primos partus ſimiles ſibi adũt cõmuni generis utriuſq;, (quales ex uulpe et cane generantur, aut ex perdice et gallinaceo:) ſed tempore procedente diu

te diuerſi ex diuerſis proueniunt, demum forma fœminæ inſtituti euadunt. Ariſto.in.2.de genera.animalium.cap.4 Idem repetit & clarius in cap.ſeq.uidelicet cap.5.ubi reddit cauſam quare in prouerbio eſt: Aphricam ſemper aliquid noui afferre.

Animalium quartum genus non in ijs locis quærendum eſt, (quanquàm aliquid eſſe exigit ordine ignis, id enim quartum corpus enumeratur. Verum ignis ſemper formam nõ propriam habere uidetur, ſed in alio corpore, aut aer, aut fumus, aut terra eſſe uidetur, quod ignitum eſt) ſed genus hoc apud lunam quærendum eſt: hoc enim quartam illam diſtantiam adipiſci uidetur, ſed de his aliàs. Ariſto. ſententia in.3.de generatione animalium cap.11. ¶ Vbi animaduerte quòd dixit Io. Philoponus in iſto loco: Ariſto. dicit hoc ex intentione Platonis, qui poſuit in æthere animalia ignea, rationalia, multum diuturna, quæ tãdem morti ſunt obnoxia: ſed Ariſto. non aſſentit ei. Iſtud etiam genus animalium uidetur innuiſſe Ariſto. in.2. de anima.tex.com. 29. vbi dicit, Quibuſdam autem cogitatiuam & intellectũ vt hominibus, & ſi quid aliud genus animalium eſt melius & honorabilius, ut notat ibi Ammonius & Simplicius in una expoſitionum, quia tres ponit. Et hoc notat etiam dominus Alber. philoſophum illud dixiſſe propter opinionẽ Platonis, non quòd illa ſit Ariſt. opinio. Nam Ariſto. in fine tertij de anima. demonſtrat non poſſe dari animal ex elemento ſimplici conſtitutum.

Animalia teſtata ſponte naſcuntur. 3. de generatione animalium.cap.ultimo in fine.

Animal nullum in loco ignis exiſtentis in concauo lunæ generari poteſt, & uide cauſam in.3. de genera. animalium. cap.de generatione apum. & Auer. prope finem. Ariſt. enim illud dicit alibi eſſe declaratum.

Animalia multa teſtibus carentia generant mares & fœminas, veluti ea quæ carent pedibus, ut piſcium genus atque ſerpentum. Ariſt.in.4.de genera.anima. cap.1.

Animalium quædam ſuperfœtant, quædam uero nequaquã. ſuprà.cap.5.

Animalibus omnibus partus fit pronis in caput conuerſis. & vide cauſam.4.de genera.animaliũ.cap.9.

Animaliũ alia unicolora, alia uerſicolora, alia toticolora ſunt 5.de generatione animalium.cap.6.

Animalium diuiſiones diuerſas, require.1.de hiſto.aia.ca.1.

Animalia inſecta illa appellantur, quorum corpus inciſuris præcingitur, aut parte tantum ſupina, aut etiam prona. Ariſto.primo de hiſto.animalium.ca. primo. & in.4.libro etiam cap.primo.

Animalia uno initu plura concipere poſſunt. Et uide cauſam in.4.de generatione animalium.cap.4. ubi impugnatur opinio antiquorum aſſerentium hoc prouenire ex multitudine locorum & acetabulorum. & eſt opinio quam multi uulgares Philoſophi & Medici tenẽt hodiernis tẽpibus.

Animalia habentia partem qua excrementum humidum emittitur, habent etiam illam per quam emittitur excremẽtum ſiccum, ſed non omnia quæ hoc habent, illud habere dicimus.primo de hiſto.animalium.cap.2. Vnde omnia animalia habentia ueſicam, habent aluum, ſed non ècontra.

Animalia quæcunq; ambulant, pedes pari numero poſsident. primo de hiſto.anima.cap.5.

Animal ephemerum, quod à uita die uno deſcribenda ita appellatum eſt, pedibus quatuor, pennisq; totidem mouetur. ſuprà. Vide etiam de hoc in.5.de natura animalium. cap.19. in fine. Inde fortè Medici quoddam genus febris ephemeram nuncupauerunt.

Animalibus teſta opertis deeſt diſcrimen ſexus. Ariſto.in.4. de natura animalium.cap.ultimo.

Animalia cum ſtirpibus commune habent, ut alia ex ſemine, alia ſponte naſcantur.5.de natura animalium.ca.primo. Et primo de generatione animalium.cap. primo.

Animalia ſpõte nata, ſi ſexus diſcrimen maris & fœminæ obtinent, ijs coeuntibus gignitur quidem aliquid, ſed ex quo nihil amplius gigni poſsit. ibidem.

Animalibus qui ex uermibus proueniunt, & omnibus uermibus commune eſt ut primordium generationis, aut à ſole, aut à ſpiritu præſtetur. Ariſto. in. 5. de natura animalium. cap.19. Idem Auer.12.meta.com.18.

Animalia quædam naſcuntur in ijs etiam, quæ nullam putredinem recipere poſſe exiſtimantur, ut in niue uetuſtiore & in igne. Ariſtot. ſententia. in.5. de hiſto. animalium.ca. 19. Et conſidera bene quæ notauerim in contradictionibus nuper æditis.

Animalibus omnibus commune eſt, ut cupidine uoluptateque rei ueneræ maximè geſtiant incitenturque. 6. de natura anima.cap. 18.

Animalia imbecilliora vtrauis ratione prius diſcedunt ſcilicet uel propter æſtus, uel propter frigus. nam ſcõbri priuſquàm tunni, coturnices antequàm grues: altera enim Auguſto, altera Septembri menſe incipiunt. 8. de natura animalium.cap.12.

Animalia habere quandam uim naturalem in quauis animi affectione uidentur, hoc eſt prudentia, ſtultitia, fortitudine, ignauia: clementia, acerbitate, & reliquis habitibus generis eiuſdem.9.de natura animalium.cap.1.

Animalia alia ab homine, quæ ſcilicet auditu non carent, nõ modò ſtrependi, uerum etiam ſignificandi differẽtias poſſunt dignoſcere. ſuprà.

Animalia multa, ut ſpongia marina, & multa alia bruta, non uidentur indigere cerebro, & neruo magno deſcendente à cerebro, & propterea talia inciſa uiuunt.2.coll.cap.11

Animalium corpora calidiora ſunt terræ naſcentibus, & propterea non inuenitur in terræ naſcentibus calor in actu.5. colliget cap.24. Vide in contradictionibus.

Animalium complexiones diuerſificantur in una ſpecie propter paſsiua, & propter aquam. ſupra.cap.30.

Animalia ſanguinea ſunt calida & humida, ſed exãguia ſunt frigida & ſicca. ſuprà.

Animalia ouatilia ſunt calida & humida, & quæ non, frigida & ſicca. ſuprà.

Animalia quæ naſcuntur in aqua, ſunt frigida & humi. ſuprà

Animalia uolatilia ſunt magis aerea ambulatiuis. ſuprà.

Aialia anhelantia ſunt calida, non anhelantia frigida. ſuprà.

Animal ſi quod ex aere ſolo conſtaret, quamuis uiſus ab auditu ab eo non diſtaret, propterea quòd toto ſe & uideret & audiret; argumento tamẽ ſenſilium negari nõ poſſet duos eſſe ſenſus. Themi.2.de anima.cap.39. ¶ Inde elice ex mẽte Peripateticorum, non eſſe neceſſarium ſemper diuerſorum ſenſuum diuerſa eſſe organa ſecundum rem: nam, ut ibidem dicit Themiſt. in eadem parte linguæ eſt tactus & guſtus.

Animalia cætera præter hominẽ delectari & contriſtari uel dolere poſſunt, quod genus non niſi præſentibus & inſtantibus rebus contingit: quæ uoluptatis & quæ doloris inhærent ſenſum: non autem poſſunt confidere, timere, & ſperare. Nam audacia mentis & ſpes ſtatim oſtendunt ſe rationalis animæ ditioni ſubeſſe, quia futurum & conſequens tempus uidentur reſpicere, quod bruta non poſſunt. Themiſt.3.de anima.cap.38.

Animal depictum, & animal eſt, & imago: & licèt ſint eadem ſubiecto, differunt tamen cognitione, & ratione. ex libro de memoria & reminiſcentia.

Animal in utero nutritur ut planta, non ut animal; nam anima ſenſualis poſterior aduenit. Them. in lib. de ſomno & uigi.cap.13. Et uidetur eſſe ſententia Ari.in.2.de gen.animalium.cap.3. ¶ Vide de hoc diffuſe Ammonium ſuper.2. de anima, in expoſitione textus tertij. ubi dicit naturã gradatim ab inanimato tranſire per gradum uegetabilem, qui conſtituit plantam, ad gradum medium, qui conſtituit zoophyta, & tandem ad gradum perfectum, quando uerè animalia dicuntur: unde embriones alligati matricibus, cum nutriantur per umbilicum & non per os, & moueantur ad motum matricis cum qua ſunt alligati, dicuntur eſſe zoophyta: ſed quando in lucem ueniunt, & poſſunt proprijs inſtrumentis nutriri & ſentire, & præcipuè ingredi, tunc uerè animalia dicuntur. Vide etiam Alexan. in paraphraſi de anima.cap.10. ubi reddit cauſam quare à ſtirpibus abſciſſæ partes uiuunt. ubi dicit quòd animal in utero non dicitur ſimpliciter animal, neque ſimpliciter uiuere: quia nutrimentum ſumit ueluti pars, licèt per propriam uirtutem fiat enutritio in eo. Idem Alexan. in eodem libro in cap.

de ui impulſoria dicit: In animalibus à primis generationis exordijs uis altrix ineſt: alimento enim utitur iam effectum animal: & in utero degens uiuit, & hac ſola poteſtate utitur: ſenſualis autem anima mox animalibus dum naſcuntur innaſcitur. Contractio enim & extenſio nonnullarum partium, quibus id quod in utero eſt ſæpius utitur, ex peculiari & addicto ſenſu non eſt, ſed uelut animati portio, per has affectiones motu agitatur. Et nota, quòd, ut notat Philoponus in commento ſuper lib. 2. de generatione animalium, hoc non debet intelligi, quod anima ſenſitiua quo ad actũ ſit poſterior in fœtu uegetatiua: immo eſt una anima ſecundum eſſentiam, ſed prius apparent opera uegetatiuæ quàm ſenſitiuæ. Ita etiam tenet ibidem Albertus magnus.

Animalium quædam habent tactum tantùm, ut ſpongia marina & urtica marina, ſed non habent guſtum, quia ſpõgia maris nutritur per radices ex rebus carentibus ſapore, ſicut plantæ. Quædam autem habent ultra tactum guſtũ, ut aiunt, ut oſtrea & cochleæ: nam uidemus talia paſci rebus ſapidis, & in iſtis cernitur membrum ſimile ori, & uentri proportionale. In quibus autem os, aut ori proportionale eſt in animalibus, neceſſe eſt guſtum ineſſe: talia aũt olfactu carent: non enim eſca talia uenantur. Purpuræ uerò & murices ultra guſtum, habent olfactus ſenſum, nam uidemus talia ſequi eſcam, & uenãtur piſcatores talia per eſcã: non autem habent auditum, quia nihil à ſonis patiuntur huiuſmodi. Nonnulla uerò animalia ultra hos tres ſenſus habent auditus ſenſum, ut talpa quæ caret uiſu. Animalia uerò perfecta habẽt ultra iſtos, uiſum, qui eſt perfectiſſimus ſenſuum. Vbi cum in potentijs animæ, ſemper perfectior & poſterior inferat priorem, & non econtra; ſic omne habens uiſum habet auditum, & omne habens auditum habet olfactum, & omne habens olfactum habet guſtum, & omne habens guſtum habet tactum, ſed non è contra. Ammonius. in. 2. de anima ſuper expoſitione tex. 31. ¶Et ex hoc ſcire potes ordinem naturæ, quòd quæ diſperſa ſunt in imperfectioribus, uniriuè continentur in ſuperioribus, & nobiliori modo. Et hoc eſt quod plerunq; dicit Dionyſius in libro de diuinis nominibus.

Animalia habentia unam potentiam animæ tantùm, non proprie animalia ſed animata uiuentiaq; nuncupãtur. Them. in. 2. de anima. tex. com. 23. ubi Ariſt. dicit quòd quædam habent unam tantum. Et ita notat Ammonius in illo loco aſſerens animal ibi accipi pro animato.

Animalia quædam magis immortalitatem participant, quædam uerò minus. Illa enim quorum generatio eſt cõtinua, magis participant ſempiternitate: quæ uerò ſtatis temporibus & deſcriptis, modò comparent, modò uerò penitus abolentur, minus. Themi. 2. de anima. cap. 14. in expoſitione tex. 34. &. 35.

Anaxagoras partes ſimilares & intellectum diuinum principia ſtatuit. 1. phy. tex. com. 32. &. 33. & Themi. ibidem.

Anaxagoras ponit intellectũ (qui eſt Deus apud ipſum) ſegregare elementa, quæ erant in mixto. 8. phyſi. com. 2. & 3. de anima tex. com. 4.

Anaxagoras dixit intellectum impaſſibilem, affirmans & immixtum eſſe: ſic enim mouebit cum ſit immobilis, & imperabit cum ſit immixtus. 8. phyſi. tex. com. 37. Et Commenta. in commẽ. dicit quòd Anaxa. fuit primus qui cognouit proprietates primi principij. Idem. 3. de anima. text. cõ. 4. ¶Ex hoc loco collige, quòd ad hoc quòd forma dominetur materiæ, requiritur immixtio & ſeparatio: hoc enim requiritur ad imperium, contra rudes qui non poſſunt imaginari primum motorem mouere orbem, niſi formaliter perficiat orbem: & non animaduertunt, quòd intellectus diuinus propter ſui puritatem & abſtractionem eſt per ſui ſcientiam cauſa totius entis, ut ſcribit Commen. 12. meta. com. 51. unde eſt maximè actiuus. Nam per intelligere & uelle mouet, intellectus autem nullius corporis eſt actus 3. de anima. tex. com. 4.

Anaxagoras & quicunq; poſuerunt mundum de nouo genitum, poſuerũt motum localem præcedere omnes motus. 8. phyſi. tex. com. 77.

Anaxagoras nominat æthera pro igne, & non bene utitur nomine primo cœli. tex. com. 22.

Anaxagoras poſuit mundum ſemel fuiſſe generatum, ſed Empedocles infinities. 1. phyſi. text. commen. 32. Vide in concordantiis.

Anaxagoras infinita aſſeruit eſſe principia, & generationẽ & corruptionem congregatione & ſegregatione fieri aſſeruit. in prooemio metaphyſicæ.

Anaxagoras rectè dicit, intellectum immixtum & impaſſibilem eſſe affirmans, quoniam quidem principium motus ipſum eſſe fecit: ſic enim utique ſolus mouebit, cum ſit immobilis: & imperabit, cum ſit immixtus. 8. phyſi. tex. cõ. 37. Conſimile ibidem. tex. cõ. 77. &. 3. de anima. tex. cõ. 4.

Anaxagoras artificialiter utitur ad mundi generationem, intellectu. primo meta. cap. 5.

Anaxagoras omnia mixta eſſe dixit, præter intellectũ: hunc autem dixit impermixtum ſolum & purum. 1. meta. tex. cõmen. 18. idem. 3. de anima. tex. com. 4.

Anaxagoras bonum ut mouens dixit eſſe principium. 12. meta. tex. com. 55. Vide. 2. phyſi. tex. com. 75.

Anaxagoras ſolus intellectum impaſſibilem eſſe dixit, & cõmune nihil alicui aliorum habere. 1. de anima. text. cõ. 34. idem. 3. de anima. tex. com. 4. &. 8. phyſi. tex. commen. 37. Et aſſeruit eum eſſe cauſam efficientem in prima mundi generatione, ſed in alijs rebus non utitur cauſa efficiente. Et in hoc mordetur à Platone in Phœdone, & ab Ariſto. in. 2. phyſi. tex. com. 75.

Anaximenes & Diogenes, aerem priorem aqua, & maximè principium ſimplicium corporum poſuere. Ex erratis primi metaphyſicæ.

Anni aliqui ſunt pluuioſi, aliqui uerò ſicci, propter diſpoſitionem materiæ, uel propter illud quod accidit elementis ex corporibus cœleſtibus, uel ex ambobus. primo meteo. cap. 4.

Anatomia ideſt ars ſectionis corporis humani fuit perfectior tempore Galeni quàm tempore Ariſto. Auer. in primo de partibus. columna penul. & in. 2. de anima. cõ. 108.

Anomiomera augentur cùm augentur homiomera. primo de generatione. tex. com. 35.

Anterius eſt principium profunditatis, dextrũ latitudinis, ſiniſtrum uero longitudinis. 2. cœli. tex. com. 8.

Anterius eſt principium ſenſationis. ſuprà.

Antiqui omnes reducebant neceſſitatem in generabilibus. 2. phyſi. tex. com. 75. &. 87.

Antiqui opinabantur quòd formæ ſequãtur materiam, & diuerſantur per materiam: & Ariſto. opinatur oppoſitum 2. phyſi. com. 87. Idem primo de anima. comm. 53. & 12. de anima. 56. &. 60. Idem. 2. phyſi. 91.

Antiqui non perceperunt actum medium inter potentiam & actum, qui eſt perfectior potentiæ ſecundum quòd eſt potentia. 3. phy. com. 14. Conſimile primo phyſi. tex. com. 78. & primo de anima. com. 43.

Antiqui non perceperunt motus diffinitionem. 3. phyſi. tex. com. 15. propter latentiam ſuæ naturæ.

Antiqui ponentes infinitum, poſuerunt illud pro principio. tertio phyſi. tex. com. 25.

Antiqui naturales omnes poſuerunt infinitum accidẽs principijs: tertio phyſi. tex. com. 27.

Antiqui omnes conuenerunt in hoc quòd ex nihilo nihil ſit 1. phyſi. tex. cõ. 34. & Auer. in prologo tertij phyſi.

Antiqui omnes negauerunt cauſam agentem, præter Anaxagoram & Empedoclem. 3. phyſi. tex. com. 30.

Antiqui opinabantur locum eſſe neceſſarium in eſſe cuiuslibet entis. 4. phyſi. tex. com. primi.

Antiqui ponentes uacuum, exiſtimabant quòd omne ens eſt corpus. 4. phyſi. com. 52. & habetur ex tex.

Antiqui, quia aer eſt inſenſibilis, crediderunt quòd omnia plena aere ſint uacua. ſuprà.

Antiqua uidetur opinio eſſe quòd unum, & ſuperabundãtia, & defectus, principia rerum ſunt. 1. phyſi. tex. com. 55. ubi Auer. dicit eſſe antiquam, quia non fuit inuẽta à Platone.

Antiqui conueniunt in diffiniendo aiam per motum localẽ, & per cognitionem. 2. de aia. text. cõ. 150. &. 1. de aia. 19.

Antiqui dubitauerunt utrum principia rerum corruptibiliũ ſint corruptibilia, aut æterna. 8. phyſi. com. 15.

Antiqui oẽs dixerunt corpus cœleſte non eſſe patiens: imo omnes dixerunt ipſum eſſe ignem, aut compoſitum in quo dominatur ignis: & maximè de ſtellis. primo cœli.cõ.68.

Antiquorum quidã dixerunt nihil omnino generari aut corrumpi, ut Parmenides & Meliſſus: quidam uerò dixerunt ſermonem contrarium, quòd omnes res generantur: & iſti ſunt bipartiti. Quidam enim dicunt, quòd quædam ſunt generabilia & corruptibilia, quidã uerò quòd quædam ſunt generabilia & nõ corruptibilia, ut Plato de mundo.3.cœli.t.com.2.&.3.

Antiqui de elemẽtis diuerſimode opinati ſunt: quidam enim aſſeruerunt eſſe ſimplicia, & quidam quòd eſſent compoſita. 4.cœli com.20.

Antiqui negauerunt cauſam formalem, & non conceſſerunt niſi cauſam materialem. ſupra.com.37.idem.2. phyſi.9.& 7.meta.7.&.8.

Antiquorum quidam opinati ſunt generationem & alterationem idẽ eſſe, quidã uerò non.1.de generatione. tex.cõ.1.

Digreſſio cõtra Simplicium.

Antiqui duo quidem facere, unum uerò pati: poſteriorum autem quidam contrarium, unum quidem facere, duo autem pati dicunt magis.1.phyſi.tex.com.55. ¶ Vbi notat Simplicius quòd Ariſt. ponit differentiam inter antiquos & Platonem, quia licèt in numero ternario principiorum conuenerit Plato cum prioribus, tamen diſcrepauit in modo: quòd antiqui poſuerũt duo pricipia ex parte formæ (quia contraria erant duo ex quibus eſt actio) & unum ex parte materiæ. Plato aũt poſuit ècõtrario duo ex parte materiæ, & ex unũ ex parte formæ. Dicit aũt cõtra Platonẽ dũ aſſeruit unũ eſſe ex parte formæ agẽtis: Si p efficiẽs ipſe intellexit id quòd ẽ propriè efficiẽs tũc nõ põt hoc ſaluari de principijs quæ ſunt elementa; quia tale eſt principium extrinſecum non intrinſecum. Si autem intellexit hoc de forma, tunc loquutus eſt ſecundum morẽ Pythagoreorũ, qui per numeros ſignabant res: unde formam appellabant vnũ & materiam qualitatem, quia forma eſt cauſa unitatis, & finitudinis, & terminationis, ſicut eſt unitas in numeris: materia autẽ eſt cauſa diuiſionis & infinitudinis, ſicut dualitas in numeris eſt prima alteritas, & ab ea incipit infinitudo: ut dicit Boetius in.2. arithmeticæ, authoritate Nicomachi. Et ſubdit præfatus Doctor, quòd etiam Ariſto. eſt iſtius ſententiæ, uidelicet quòd dualitas ſit ex parte materiæ, quia primo phyſi.tex. com. 66. dicit quòd ſubiectum quidem eſt numero quidem unum, ſpecie uerò duo: reducit enim Ariſto. priuationem ad materiam, & ita Ariſto. in hoc non diſcrepat à Platone. Iſta eſt opinio Simplicij.

¶ Nobia autem uidetur quòd opinio Ariſto. potius faueat opinioni antiquorum ponẽtium duo ex parte formæ: quia infrà in tex. com.56. Ariſto. dicit quòd ad patiendum ſufficit unum: ita quòd cũ apud ipſum tria ſint principia, duo ſunt contraria, & tertium eſt ſubiectum commune illis cõtrarijs, ita quod uni contrarietati correſpondet unum ſubiectum. Et ſi contrarietas multiplicaretur, oporteret multiplicari ſubiecta, ſicut eſt videre ibidem. Vnde videtur mihi quod Ariſto. diſcrepauit ab opinione Platonis multũ: quia Plato ponens ideam, aſſerebat formas diuerſificari ex diuerſitate materiæ, & aſſerebat formas dari ſecundũ merita materiæ. Sed Ariſto. ut ſcribit Commen. in.2. phyſi. cõmen.85. tenebat oppoſitum, quod potius diuerſitas materierum ſequatur diuerſitatem formarum quàm econtra. unde primo de anima com.52. Membra cerui non differunt à membris leonis, niſi quia anima differt ab anima &.2. de anima.com.60. Melius eſt exiſtimare quod diuerſitas formæ ſit cauſa diuerſitatis materiæ, quàm econtra. Et tertio de anima com.5. iuxta principium, dicit quod diuerſitas naturæ receptæ facit diuerſitatem naturæ recipientis. Et primo de anima.com.90. etiam ſcribit, quod omne quod eſt vnum & continuum, eſt vnum per ſuam formam, & nõ per ſuam materiam. Licet igitur Philoſophus in tex. com. 66. ponat differentiam ſecundum rationem inter materiam & priuationem, quam ignorauit Plato: propter hoc tamen non tenuit ex numero trium principiorum modum Platonis: quia (ut ipſe dicit primo phyſi. tex. com. 80.) eſt alius modus trinitatis iſte ab illo quem poſuit Plato. Nam Plato ponit magnum & paruum ex parte materiæ, ſed non ponebat unum iſtorum eſſe priuationem & aliud materiam. ſed Ariſto. ponit materiam, priuationem, & formam. Quæ priuatio licèt ſit idem numero cum materia; non tamen eſt eadem ſecundum rationem.

Antiqui omnes poſuerunt vnum quatuor elementorum eſſe principium materiale omnium præter terram: præter ponentes leges. primo meta.commen.primo.&.7. meta. t2.&.14. Idem primo de anima.32.

Antiqui nõ cognouerũt de cauſis niſi materialẽ tantũ. ſupra.

Antiqui poſuerũt materiam eſſe corpus, & errauerunt: quia corpus uidetur eſſe compoſitum, & ideo cõtingit ei generatio & corruptio: primum autem elementum non generatur neq; corrumpitur.1.meta.tex.com.11. ¶ Caueant ergo ponentes formã corporeitatis ſubſtantialẽ in materia.

Cõtra ponẽtes formam corporeitatis ſubſtantialem.

Antiquis contingit dicere ſermonem non conuenientem in ſenſibilibus, quia intromiſerũt ſe dare cauſas rerum mobilium ex immobilibus. primo meta.com.21. idem com.19. &.3.cœli tes.com.61.&.2.cœli.59. primo de generatione.7. idem primo meta.22.&.29.

Antiqui opinabantur unum dici de una intentione indiuiduali ſubſtantiali, ſicut opinabantur de hoc nomine ens, & errauerunt in hoc. primo meta.com.41.

Antiqui tempore Ariſto. cognouerunt quatuor cauſas. uide primum meta.com.50. vide in concordantijs.

Antiqui in maiori parte de rebus naturalibus locuti ſunt de materia, & nõ de forma propria rebus nobilibus: excepto Empedocle qui innuit eam, ſed non dixi eam aperte.1. meta.com.ultimo. Vide primum phyſi.6. &.2. phyſi. com.9.

Antiquorum quidam poſuerunt tria genera ſubſtantiarum, videlicet abſtractas ſubſtantias, & ſubſtantias ſenſibiles, & ſubſtantias medias inter iſtas. 3.meta.tex.com.7.

Antiqui opinabantur, quod naturæ elementorum ſint naturæ rerum: & iſta fuit opinio eorum qui negabãt formam eſſe. 5.meta.commen.5. idem.2. phyſi.9. &.8. meta.8. &.2. de anima.37.

Antiqui de corpore quod eſt trina dimenſio, duas opiniones habuerunt.7.meta.5.viue.3.cœli.60.&.4.cœli. 40.

Antiqui dicebant quod cognitio ſit per animam & corpus, ſed cauſa ueritatis eſt anima, & falſitatis accidentia in ea, cauſa eſt corpus.8.meta.16.

Antiqui putabant, ſubſtantias rerum eſſe materias earum & quod formæ non ſunt ſubſtantiæ.12.meta.com.14. authoritate Alexan. idem.2. phyſi.9.

Cõtra modernos, de quib. principijs agaſ in libro.j. phyſi.

Antiqui faciunt principia omnium entium contraria tantum & peccant in duobus quorum alterum eſt quod principia omnium non ſunt contraria, cum in principijs corporum cœleſtium non eſt contrarietas, & ſecundum eſt quod ſola contraria ſunt principia.12. metaphyſi. commen.53.

¶ Hinc patet error quorundam aſſerentium Ariſto. in primo phyſic. inueſtigaſſe principia omnium tranſmutationum tam cœleſtium quàm corruptibilium, & tenent iſtud etiam ex mente nedum Ariſto. verùm & ex ſententia Cõmentatoris, quorum ſententiæ Ariſto. magis apertè reclamat in.1.cœli.tex. commen.20. aſſerens in cœlo non eſſe materiam neq; cõtrarium, & in præſenti loco damnat antiquos aſſerentes omnium principia contraria eſſe. & primo phy.57.&.68. fatetur ſe principia generatiõis phyſicorum corporũ ibi explorare. Et Auerro. expreſſe in.12. meta.com.5. contra Alexan. fatetur. Ariſto. in.1. phyſi. exploraſſe principia ſubſtantiæ ſenſibilia, generabilis, & corruptibilis, & in.8. phyſi. inueſtigaſſe ſubſtantiam æternã, quæ eſt principiũ ſubiectæ ſenſibilis æternæ, & diffuſe in paraphraſi primi de cœlo in fine cõtra Auic. aſſerentem in omni corpore eſſe materiam, expreſſe dicit in primo phy. fuiſſe declaratum talem compoſitionẽ ex materia & forma de corpore generabili & corruptibili. Ita dicit etiam lucidiſſimus Themi. Alexan. & Simpli. in.1. phyſicæ auſcultationis in uarijs locis, vt aliàs notaui tibi.

Antiquum opus eſt ab agente antiquo, & nouum opus eſt ab agente nouo. ex lib. deſtru. diſpu.1. in ſolu.11. dubij.

Antiquum à philoſophis non conceditur reperiri conſtitutũ ex partibus nouis inquantum illæ partes ſunt infinitæ, vt ſunt partes motus & temporis. Et vide cauſam in.4. diſpu. in ſolu.6. dubij, ubi dicit quòd bene concedũt Philoſophi

quòd talia genera & eis ſimilia,prout conſtituũtur ex partibus poſſibilibus particularibus, habent ſine dubio cám extrinſecam,á qua prædicta genera æterna procedunt.

Antiquorum entium quædam ſunt quæ nouitatem non recipiunt,quæ tranſmutant ſubſtantiã:nouitaté tamen quæ ſubſtantiã ſubiecti nõ trãſmutat,ut eſt motus localis, & locus mobilis corporis,& ſplendor,recipiunt. Sunt aũt quædam antiqua quæ nullam prorſus admittũt nouitaté, ut ſunt antiqua incorporea.ex diſpu.12.in ſol.tertij dubij.

Antiqui ex cauſis quatuor materialem & efficienté cognouerunt,vt Emped.qui poſuit quatuor elementa,& lucem, & aĩam.Et Anaxa.qui poſuit mixtionem,infinitum,& intellectum diuidenté.Formalis veró et finalis cã nõ fuit cognita vſq; ad tépora Socratis,vt dicit Ariſt. Ex com. ſuper prio de partibus animalium.in colũna.2.Vide de hoc in primo meta.tex.com.5.&.2.phyſi.com.9.

Antiquorum opiniones de ſemine,aſſerentes illud ex omnibus partibus prouenire,fuerũt duæ: quarũ una dixit in ſemine prodiie membra in actu, alia veró tenuit ſemen eſſe fluxum & ſpumam oĩum membrorum propter motum, & hæc fuit opinio Hippo.Auer.primo de generatiõe aĩaliũ in illo cap.vbi ponitur improbatio antiquorum. & habeẽ in tex.ab Ariſto.ibidem.cap.18.

Antiſthenes fatué opinatus eſt, nihil dici dignatus niſi propria ratione unum in uno:ex quibus accidit non eſſe cõtra dicere neq; mentiri,eſt enim unumquodque dicere,non ſolum ſua ratione,uerum etiam ea quæ alterius.5.meta.tex.commen.34.

Aper piſcis quem Achelous gignit, uocalis habitus eſt.4.de natura animalium.cap.9.

Apri & tauri animoſi & iracundi ſunt: ſanguis enim eorum fibris refertior eſt:& taurorum ſanguis omnium celerrimè coit & dureſcit.2.de partibus animalium.cap.4.

Apria eſt humor quem ſues tempore coitus emittunt, ſicut equæ tale quid emittũt,quod Hyppomenes appellatur.6. de natura animalium.cap.18.

Apes & hirundines agũt actiones artificiales ſine arte & cognitione.2.phy.cõ.80.Et nota quòd fuit ſnia Hip.vt recitat Gal.in primo libro de utilitate parti. cap.3. ubi dicit. Naturæ aĩalium indoctæ ſunt,vt ait Hippo.Et vide Galenum ét ibi hoc idem ſentientem.uide in concordantijs.

Apum generationis uaria eſt opinio.5.đ natura aĩalũ.c.21.

Apes generantur ex corporibus uaccarum mortuarum,& ueſpæ ex corporibus equorum mortuorum,& ranæ ex putrefactione aquæ,& muſciliones ex vino corrupto.12. met. authoritate Them.in com.18.ĩ princi.digreſſio.Vide opinionem illam Themiſt.in paraphraſi ſuper primo de anima.cap.24.

Apes habent intra ſe ſexum maris & fœminæ,ſicut plantæ.Ariſt.in.3.de generatione animalium.cap.10.

Apes ſunt unicolores,crabrones ueró et ueſpæ uerſicolores. vide cauſam.5.de gener.animalium.cap.6.

Apum reges duceſq; aculeum habent,ſed non utuntur eo.5. de natura animalium.cap.21.

Apum examen non unum tantum ducem habet ſed plures, quod non tam principis deſiderio,quam ortus, vt aiunt,ad quem illi neceſſarij ſunt,incidit.5.de natura anima.ca.22. iuxta illud:Pluralitas principum mala.

Apis una ex inſectis,nullis putridis aſſidet,nec utitur alio cibo quàm dulci.Aquam ét libentiſſimè inde haurit quá ſinceri clariſſimique fontes ſcaturiunt.8.de natura animaliũ. cap.11.

Apes ægrotant maximè, cùm ſylua flores profert æruginoſos,atque ét temporibus ſiccis.ex octauo de natura animalium cap.27.

Apibus mos eſt ne florum plura genera petãt uno eodemq; profectu,ſed ſingulis ſingula:verbi gratia, á uiola ad violá aduolant,nec alıud attingũt,donec in ſuũ alueum redeant, 9.de natura animalium.cap.40.

Apes necant duces,quando plures quàm ſatis ſit habeantur; & potiſſimum improbos, ne principum multitudo ſeditiones in examine faciat.ſupra.

Apum reges nunquam procedunt foras uel ut paſcantur.vel alia cauſa,niſi vniuerſa cum plebe.Et ſi cum pergunt,rex ipſe forté aberrauerit,omnes ĩquirere odoratuq; ſagaci perſequi donec inueniant,accipimus. Geſtari ét eum á plebe eũm uolare non poteſt;& ſi perierit,oẽs diſcedere.ſupra.

Ab Apibus equus occiſus eſt.ſupra.

Apis mundiſſimum eſt omnium animalium,& odit nõ ſolum fœdos odores,ſed etiam unguentorum delicias:ex quo ſit ut homines ijs delibutos percutiant.ſuprà.

Apes an audiant,incertum eſt.ſuprà.

Apes præſagiunt hyemem & imbres.ſuprà.

Apoſtema quod non facit ſaniem,non habet calorem extraneum:ſicut apoſtemata quæ ſunt cauſa uentoſitatis,aut duriciei.4. colliget.cap.46.

Apoſtemata melancholica raró fiunt intrinſecus:& dum fiũt incurabilia ſunt;quia nõ niſi medicinis fortibus indigent, quas membra intrinſeca tolerare nõ poſſunt, eò quòd horũ cura non fit niſi cum ferro:quoniá talia apoſtemata non reſoluuntur niſi poſt longitudinem temporis, & tunc uirtus infirmi inuenitur defecta.7.colliget. cap.29.

Apoſtemata in emunctorijs membrorum principalium exiſtentia,& quæ per uiam criſis eueniunt,non ſunt curanda cum medicinis repercuſſiuis & refrigeratiuis. ſuprà.

Apparentia dicentes omnia uera eſſe, omnia ad aliquid eſſe faciunt.4.meta.tex.com.26.

Apparentia refractionis cauſatur ex debilitate uiſus, ſicut accidit ex groſſitie medij.Auer.primo mete.in digreſſio. de uia lactea,in media ſua expoſitione.

Appetitus eſt principium motionis in agẽdis rebus: id enim quod appeti aut declinari natum eſt,principium eſt in agẽdis rebus.Impulſus enim nihil aliud eſſe videtur quá animati corporis motus,qui á re aliqua quæ declinari aut expeti nata eſt, imaginatione gignitur. Alexan. ĩ paraphraſi de anima.cap.de impulſu. Vbi vide,quomõ ad imaginationem rei appetibilis conſequitur caliditas,frigiditas, & alteratio in toto.

Appetitio in materia quodammodo eſt. profecto ueriſſimũ puto quòd dicitur prouidẽtiam fuiſſe,quæ & turpi deſiderium honeſtatis,& egentis opulentiæ quantum ſit ſatis,iniecerit.Them.primo phyſi.ſuper tex.com. 81.

Appetitus quidem concupiſcentia,& ira,& uoluntas, ſunt, 2.de anima.tex.com.27.¶Vbi aduerte quòd appetitus eſt ueluti genus,concupiſcentia autem in animalibus propriè eſt appetitus reſpectu delectabilis & contriſtabilis exiſtẽtis in parte ſenſitiua,ut eſt reſpectu cibi & ſimilium quæ delectare apta ſunt.Ira autẽ eſt appetitus uindictæ vel uictoriæ. Volũtas ueró eſt appetitus boni ſecundum rationẽ vel exiſtentis vel apparentis. Ita notat Simplic. 2. de aĩa. 27.& Alexan.in paraphraſi.de anima.in cap.de impulſu & impulſoria ui.

Appetitu plerunq; perciti accidit ut nihil agamus, quoties appetitui neq; cõſilium neq; deliberatio ſuffragatur. Alexá. in para.de anima.ca.de phantaſia.¶Vbi nota ordinem poſitum ab eodem inter ſenſum,imaginationé,aſſenſum,impulſum,qui eſt idem quod appetitus, & actionem.

Appetitus eſt in parte practicæ ſiue actiua ui:agendi enim & operandi facultatem habere videtur:eſt enim cauſa animalium motionum. Senſualis autem uis in paſſione & affectione quadam conſiſtit. Alexan.in paraphra.de anima capi.de impulſu & impulſoria ui.& ibi require alias differentias.

Appetitus alius naturalis,alius animalis.1.phy. cõ.81.

Appetitus naturalis eſt ſine cognitione.ſuprà.

Appetitus animalis eſt cum ſenſu ſeu cognitione. ſuprà.

Appetitus materiæ eſt illud quod habet materia de motu ad recipiendum formam.ſuprà.

Appetitus eſt propter indigentiam.ſuprà & in textu.

Appetitus & intellectus mouentia duo eſſe uidentur, ſi quis poſuerit phantaſiam & intelligentiam, neq; rationem, ſed phantaſiam.3.de anima.tex.com.48.

Appetitus omnis propter aliquid eſt.3.de aĩa.tex.com.49

Appetibile mouet.ſuprà.

Appetitus & intelligẽtia practica mouent hæc duo.ſuprà.

Appetitus & phantaſia recta & nõ recta. ſupra.tex.com.52

Appetitus ſunt contrarij adinuicẽ,cùm ratio & concupiſcẽtiæ contrariæ fuerint.ſuprà.tex.com.53.

Appetitus

Appetitus alius ab intellectu, alius ab imaginatione.9.meta. cõmen.10.¶Vbi nota quòd Peripatetici appetitum intellectiuum appellant uoluntatem; appetitum ab imaginatione appellãt appetitum ſenſitiuum. Et aduerte, quòd uirtus quælibet apprehenſiua habet propriam appetitiuam ſibi correſpondentem. Dicit enim Cõmenta.in.12. primæ philoſophiæ.commen.39.quòd noluptas ſequitur cõprehẽſionem ſicut vmbra corpus. Et ſunt vnum in ſubiecto, & duo ſecundum modum, ſicut deduci poteſt ex verbis Ariſto.& Auer.in.3.de anima.tex.cõ.49.vbi dicitur quòd intellectus eſt mouens, nt eſt deſiderans, non vt eſt comprehendens: neq; ſecundum quòd deſiderium eſt alia virtus ab intellectu.

Appetitus principium eſt intelligẽtia.12.meta. tex. cõ.36

Appetitus eſt cauſa motus,& motus eſt in corpore.

Appetitus neceſſariò eſt i corpore animato.ex libro deſtru. diſputa.10. in ſolu.primi dubij.

Appetitus toties contrarij attolluntur, quoties ratio cupiditati aduerſa eſt: quorũ alter quia reſpicit futurum & conſequẽs tempus obſiſtit & renititur vitio, alter quia præſens lætabile attendit nec ſpectat à tergo quod iminet; dat ſceleri manus & præceps agitur. Eſt enim hoc ingẽium voluptatis eius quæ ſenſus titillat, vt quum præſens eſt ſi de futuro non cogites, ſummum bonum abſolutumq; videatur Themi.aurea ſententia.3.de anima.cap.64.& eſt Ariſto. ibi in tex.commen.53.

Appetitus in homine & cũ opinione & ſine opinione eſſe poteſt. itaq; fit vt oĩs voluntas in nobis appetitus ſit; ſed nõ omnis appetitus ſit voluntas. Them.ſuprà.

Appetitus irrationalis in homine, quandoq; mouet rationalem, quandoq; verò econtrario: mouet tamen ſemper appetitus validior & vehemẽtior debiliorem. Themi. ſuprà & habetur ex tex.57

Appetitio ſenſus, concupiſcentia & deſiderium dicitur; appetitio intellectus dicitur voluntas, tertio de anima.29.Themiſtius cap.48.

Appetitio ſenſus,& ſenſus, ſunt idem ſubiecto: & appetitio intellectus ſeu voluntas,& intellectus, ſunt idem ſubiecto: ſed cogitatione rationeq; diſcrepãt. Themi. expreſſe.3.de anima.cap.48.Idem Cõmen.3.de anima.com.49.¶Collige ſecundum Peripateticos virtutem apprehendentẽ non eſſe re, ſed ratione diſtinctã a potentia, ſeu virtute appetente. Cuius oppoſitum tenuit D.Tho.& multi alij,& potiſſimum argumentum eſt, quia in.3.de anima Ariſt. non fecit capitulum ſeparatum de voluntate, vbi de intellectu pertractat,& de poteſtatibus animæ intellectiuæ.

Appropinquatio & remotio non operantur niſi in motibus, quorũ motor eſt extrinſecus.1.cœli.com.81.vide.7.phy. com.10.& primo cœli.89.

Digreſſio de forma materiæ, & de duplici naturæ cõſilio.

Aqua eſt potentia aer, aer aũt eſt actus quidam & eſt potentia aqua alio modo.4.phyſi.tex.& cõ.49. vbi Cõmẽtator. Aqua eſt creata in potẽtia primitus,& prima intẽtione vt ſit aer: aer vero eſt quaſi i potẽtia aqua propter formã materiæ. ¶Inde patet quòd deterius ſemper eſt nobilioris gratia, vt dicit Philoſophus in.7. politicæ. ſed quia forma materiæ eſt, ipſam nõ habere formã, ſed eſſe i potẽtia oẽa forma, ſiue ſint vniuerſales, ſiue particulares, ſiue pfectæ, ſiue imperfectæ. Iſta.n.eſt forma materiæ, ipſam videlicet eſſe priuatã omni forma,& habere oẽm formã i potẽtia.7. meta.cõ.60.&.t.cap.de ſubſtantia orbis: Materia ſubſtantiatur per poſſe,& potentia eſt differentia ſubſtantialis eius.&.2.phy.cõ.15.Priuatio ĩ materia nõ eſt priuatio ſimpliciter, ſed ẽ ſicut forma materiæ.&.12. meta. cõ. 8.Oẽs formæ ſunt in actu in primo motore,& ſunt in potentia in prima materia. Alio modo igitur aqua (vt dicit Ariſto. in tex.& Auer.in cõmento) dicitur eſſe in potẽtia aer,& alio modo aer dicitur eſſe in potentia aqua: quia in aqua eſt potentia tam ex parte materiæ, quã ẽt ex parte naturæ agẽtis propter finem, quæ nõ errat, cũ rememoretur ab intelligẽtia non errante: & ideo ex eius intentione primaria,& ex eius primo cõſilio fuit vt viliora ordinentur ad nobiliora. Sed in aere non eſt potentia aqua, niſi propter materiam quæ indiſcriminatim & confuſe habet omnem formam. In fundamento.n.naturæ nihil diſtinctum eſt. ſed non eſt ibi potentia quæ dirigatur ad actum ab agente propter finem ex prima intentione,& ex primo conſilio, ſed ex ſecundo: quia ſecundum naturæ agentis conſilium eſt, vt oẽs formæ quæ ſunt in poteſtate materiæ, educantur ad actum. Alioquin potentiæ paſſiuæ materiæ non correſponderet potentia actiua primi motoris adæquatè & accideret quòd potentia illa materiæ eſſet fruſtra.& non omne quòd eſt poſſibile ex parte paſſi, eẽt poſſibile ex parte agẽtis, quod eſt falſum,& contra Ariſt.in.4. meta. in cap. de poteſtate. & in.9.tex.cõ.2.ubi diffinit potentiam paſſiuam per actiuã, & ècontra. Et Cõmen.ibi dicit in cõmento. Immo Ariſt. in tex. quòd in diffinitione cuiuslibet potentiæ paſſiuæ accipitur diffinitio potentiæ primæ materiæ, & in diffinitione cuiuslibet potentiæ actiuæ accipitur diffinitio actionis primæ formæ. Et ne videatur tibi ſermo extraneus de duplici naturæ conſilio, vide frater mi, Auer. in ſimili in primo cœli & mundi.in com.20. Placuit autem nobis in hoc digredi, quia locus ille multos in errorem detruſit, ponentes formam corporeitatis de mente Aue. Sed videãt quæſo ipſi Auerroem ſeipſum declarantem quæ ſit forma materiæ.7.metaphyſi.com.vltimo.

Aquæ ſuperficies ſphærica eſt.2.cœli.tex. com.30. et ibi demonſtratur.

Aqua ſemper nata eſt fluere in magis concauum, tale autem eſt quod eſt centro propinquius. ſuprà.tex.com.31. et ibi vide Auer. quomodo hoc intelligatur.

Aqua videtur magis recipere figuram rotundam quam terra: propter quod eſt corpus liquidum, et de facili deſcẽdit ad centrum. ſuprà.com.

Aqua non naturaliter mouetur ad medium totius, niſi terra eſſet extra ſuum locum naturalem. ſuprà.

Aqua licèt non nutriat, tamen eſt vtilis, quia facit nutrimentum penetrare ad anguſtas partes corporis. Gal.i.4.de vti. particu.ca.5.

Aquæ vniuerſum.ſ.mare, ſi non ſentiretur, tunc ex hoc quod videmus quòd omnes fluuij currunt ad medium, ſciremus quòd inter aerem et terram eſt locus eius, et quòd vniuerſum aquæ eſt in illo loco.4.cœli.com.32.

Aqua facilius mouetur ad locũ terræ quam ad locũ aeris, et aer facilius mouetur ad locum aquæ quam ad locum ignis 4.cœli.com.39.

Aqua propterea primum ſubiectum eſſe credebatur, quod & informiſſimum videretur, et longè carentiſſimum figura.2.phy.Them.ſuper tex.7. Vide ẽt aliam cauſam poſitã ab Ariſt.in.1.primæ philoſophiæ.

Aqua eleuatur in vaſe ignito ſuperpoſito aquæ, et aer nõ eleuatur qui eſt in eo. Cuius problematis expoſitores nõ poſſunt reddere cauſam, quam tu require ab eo.4. cœli.commen.39.

Aqua ſponte mouetur ad locum terræ, et violenter mouetur ad locum aeris: aer autem ſponte mouetur ad locum aquæ et violenter ad locum ignis: ſed ignis violenter mouetur ad locum aeris, et terra violenter mouetur ad locum aquæ 4.cœli.com.39. Vide in concordantijs.

Aqua nõ calefit dum fuerit aqua pura.2.de aĩa.com.115.

Aqua à vulgo conſueuit exiſtimari dũ liquefactio remanet in ea, et ideo exiſtimatur frigiditatem non eſſe inſeparabilem ab aqua, ſicut eſt caliditas inſeparabilis ab igne: ſed in rei veritate nõ eſt aqua pura, ſed admixta.2.de aĩa.cõ.115.

Aqua et terra dominantur in generatione corporum homogeneorum.4.meteo. cõ.primo.

Aqua nõ ingroſſatur ſola humidorum: 4. meteo.tex.com.51.

Aqua proprijſſimè eſt humidi, et terra ſicci. ſupra tex.cõ.29. idem.2.de generatione, tex.com.23.

Aqua mollis non eſt, non enim cædit impreſſioni ſuperficies in profundum, ſed ècõtra circũſtat.4.meteo. tex. com.43.

Aqua et aer ſunt media inter materialia et formalia, licèt ignis ſit veracius medium inter materiam et formam: & ſunt media in ſenſu uiſus.3.colliget.cap.38. de viſu et accidentibus ei.

Aqua feruens calidior eſt quàm ignis exiguus, quãuis citius refrigeſcat: quippe, quòd ignis quãuis exiguus, nunquam frigidus fieri poſſit. ex.2.de partibus animaliũ cap.20. Vide in concordantijs nuper æditis.

Aqua feruens plenius calefacit quàm flamma, ſed flamma urit aut liquat rem uri aut liquari idoneã, quod aqua efficere non poteſt. ſuprà.

Aqua feruens calidior ſentitur, ſed celerius refrigeſcit & cõgelaſcit quàm oleum. ſuprà.

Aquæ natura uiuacior eſt quàm natura terræ, & ideo animalia aquatilia ſunt multiformia & plura quàm animalia terreſtria. Auer. in. 3. de gene. aialiũ. cap. de generatione apũ in fine. & elicitur ex mente Philoſophi. ibidẽ in princ. ca. 11. ubi agit de generatione & ortu teſtatorum.

Aquæ crudæ ſterilitatem aut partum fœmineum faciũt. 4. de generatione animalium. cap. 2. Vide etiam in. 6. de natura animalium. ca. 19. ubi agit de coitu fœtuque ouium & caprarum.

Aquæ calidæ efficiunt colorem album, frigidæ uerò nigrũ. Ariſt. in. 5. de generatione animalium. ca. 6. & ibi uide in quibus animalibus hoc uerificetur. Vide etiam hoc clare in. 3. de natura animalium. ca. 12. de duobus fluuijs in Antãdria, quorum alter candorem, alter nigritiem in pecoribus facit: & de Scamandro qui flauas reddit oues. Vnde Xanthũ pro Scamandro apud Homerum nuncupari autumant. Vide ẽt ibi de amne Thraciæ quẽ Pſyorum uocãt, qui nigras oues producit, ſi ipſius aquæ ante coitũ bibant.

Aquà hordei, quomodo fiat. Vide. 5. colliget cap. 31.

Aqua melior, ſecundum Hippocratem, eſt aqua fontiũ oriẽtalium, quæ ſcaturit ex terra, quæ non habet groſſam ſubſtantiam, nec luteam, ſed eſt mediocris: & propterea eſt ſubtilior & leuior, & cito permutatur à calido & frigido. Sed Rhaſis ſentit quòd melior aqua eſt fluminum magnorum ductuum. Et mihi uidetur quòd Rhaſis non laudarit flumina magna groſſa, niſi propterea quia ſol operatur in eis unam operationem, per quam ſeparãtur partes groſſæ à ſubtilibus. At opus quod fit in aqua, ẽ diuerſum ab aqua: & quod inſpiciendum eſt in aqua, eſt diuerſitas terrarum: quia non poteſt eſſe in æſtate quin fluant ad flumina aquæ multitudo & plouiæ. Et propterea quantò plus elongatur flumen à ſuo ortu, tantò eſt deterius. Vbi finaliter concludit opinionem Hippocratis eſſe magis ueram. 5. coll. cap. 38. de aquis.

Aqua calida quæ eſt inter calidam & frigidã temperata, corpus refrigerat & humectat, & paucam diſſolutionem operatur: & in hac pauca diſſolutione abſtergit ſorditiem q̃ in cute retinetur. 6. coll. cap. 3. de balnei iuuamento.

Aqua grauis eſt reſpectu aeris, & leuis reſpectu terræ, & ideo ſi eſſet in centro mũdi ſcilicet in loco naturali terræ, moueretur ad concauitatem aeris. primo cœli. comm. 17. Conſimile de aere ſi poneretur in loco ignis, ut patet. 1. cœli. cõ. 8. cõtra. Ioan. Grammaticum ponentem loca mediorum non eſſe ſpecie diſtincta ab extremis.

Aqua quodammodo & aer continentur ſub deſcriptiõe grauis & ſub deſcriptione leuis: ſed in aqua magis abũdat grauitas, quia deſcẽdit in duobus elementis: in aere uerò magis abundat leuitas, quia in duobus elementis aſcẽdit. primo cœli. com. 17.

Aquæ ſunt duæ ſpẽs, una eſt ſub terra, reliqua ſupra terrã: & quælibet iſtarũ ſpẽrum uel fluit uel ſtat. ca. 5. primo met.

Aqua etiam ſub terra generari põt ex aere qui eſt infra terrã cùm adiuuabitur per locum conuenientem huic, ſecundũ diſpoſitionem conuenientem ei ſupra terram. ſuprà.

Aqua non eſt exhalabilis ſed uaporabilis, è contrario autem oleũ eſt exhalabile ſed nõ uaporabile. 4. meteo. tex. cõ. 48

Aquila ſola apud hoies diuina perhibetur. 9 de natura aialiũ cap. 32. ubi uidere licet unde locus datus ſit fabulæ de homine conuerſo in aquilam, qui hoſpiti iniuriam intulit.

Aquila ſuos pullos excludit, quos oſſifraga libenter recipit, tuetur, & alit. ſuprà. cap. 33.

Aquila ut plurimum tria oua ædit, ſed binos pullos excludit, ut ex uerſu quem ad Muſæum authorem referunt, colligitur: Excludit binos, ædit terña, educat unum. 6. de natura animalium. cap. 6.

Aquilonis flatu mares potius concipiuntur, auſtri fœminæ. Vis tanta eſt aquilonis ut uel ea q̃ nõ niſi fœminas pariãt, inuitet ad prolis maſculæ procreationẽ. Ariſt. in. 6. de natura aialiũ. c. 19. ubi agit de coitu et fœtu ouiũ et caprarũ.

Aranei ſtatim cùm æditi ſunt fila mittunt, non intrinſecus tã quam excrementum, (ut Democritus ait) ſed extrinſecus de ſuo corpore ueluti corticem, more eorum quæ ſuis uillis iaculantur, ut hiſtrices. 9. de natura animalium. 39.

Architectores manu artificibus circa quodlibet honorabiliores, & magis ſcire putamus, & ſapiẽtiores eſſe, quia factorum cauſas ſciunt. ex procemio metaphyſi.

Architas approbauit terminos qui utrinſq; ſunt. i. diffinitiones datas per materiam & formam. 8. meta. tex. com. 6.

Argentum uiuum & oleũ ſunt plus aeris. 4. meteo. te. cõ. 43.

Aridum ſicci eſt. 2. de generatione. tex. com. 12.

Arietes in Aphrica ſtatim cornigeri generantur, nec ſolum mares (ut Homerus ſcribit) ſed etiam fœminæ. 8. de natura animalium. c. 28.

Ariſtippus mathematicas ſcientias deſpexit. 3. met. te. cõ. 3.

Ariſtoteles tres ſcientias inuenit, logicam, naturalem, & diuinam, & nullus error inuentus eſt uſque ad hoc tempus, quod eſt mille & quingentorum annorum. Et talem diſpoſitionẽ eſſe in uno indiuiduo potius eſt miraculoſum quã humanum. Auer. in prologo primi phyſi. Cõſimile uide in 3. de anima. 14. & in. 3. meteo. ultimo, in expoſitione media. & 2. cœli. com. primo. & 12. meta. com. 14. & 1. de genera. com. 38.

Ariſtoteles ea quæ ſunt manifeſta p ſe, quandoq. ponit pro manifeſtis, apud eos qui innati ſunt recipere illud quod ẽ manifeſtum per ſe. Et quãdoq; utitur in declaratione eorum propoſitionibus ſamoſioribus eis ad confirmandum eas, & ideo quandoq; fit iteratio ſermonis. 2. phyſi. cõ. 85. ¶Collige ex hoc hanc eſſe unam cauſam reiterationis in ſcientia. Alia cauſa tangitur ex diuerſitate conſideratiõis, & hoc obſeruauit Ariſt. in prima philoſophia, ubi multas demonſtrationes philoſophicas reiterauit, ſed altiori modo, ut dicit Commenta. 2. met. cõ. 6. Tertia cauſa eſt ad rememorandum: & hoc præcipue obſeruat in logica, ut dicunt expoſitores in libro priorum. Idem habet Cõmenta. 2. phyſi. com. 90. Quarta cauſa eſt, quando ordo ſciẽtiæ hoc requirit. uide. 3. phyſi. com. 48. de reiteratione tracta. de infinito, in libro de cœlo.

Ariſto. conſuetudo eſt præordinare ſermones logicos ſermonibus demonſtratiuis, qui habẽt cum cognitione rei diſſolutionem illorum ſermonum contrariorum. 4. phyſi. cõ. 3. & 2. de anima. com. 136. & 3. met. com. primo. Quod quo modo ueritatem contineat, uide in concordantiis.

Ariſtoteles utitur exemplis rhetoris, propter difficultatem imaginandi. 4. phyſi. com. 84. & primo phyſi. 81. & tertio de anima. 14.

Ariſt. ut dicitur, compoſuit philoſophiam extraneam. 4. phy. com. 87. Et ibi uide quid ſit philoſophia extranea. Vide etiam in primo cœli tex. com. 100.

Ariſto. in inueniendo diffinitiones, multotiens utitur uia ablationis, quã uiam damnauit Alpharabius. 4. phyſi. c. 101.

Ariſto. plerunq; adducit exempla in interis, ut ſermo eius ſit magis manifeſtus. 6. phyſi. com. 16.

Ariſtoteles & omnes Peripatetici dicunt hic eſſe tranſmutationes quæ ſiunt in non tempore. 6. phyſi. com. 32.

Ariſto. in. 7. phyſi. uerſus finem non loquitur niſi de motoribus materialibus. Auer. 7. phyſi. com. 35.

Ariſtotelis prima intentio eſt in. 8. phyſi. pertractare de primo motore, ideo quæſiuit utrum motus ſit antiquus uel nouus. 8. phyſi. com. primo.

Ariſto. opinio non eſt, ut ante motũ continentem totum, ſit motus, aut ante tranſmutationem quæ eſt prima tranſmutatio, ſit tranſmutatio. 8. phyſi. com. primo.

Ariſto. opinio fuit quòd principia tranſmutationis ſunt quatuor qualitates, caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas; ſed opinio antiquorum fuit quòd principium tranſmutationis ſunt raritas & denſitas. 8. phyſi. com. 55.

Ariſtoteles opinatus eſt impoſſibile eſſe aliquid eſſe æternũ, in quo eſt potentia ad corruptionem: & hoc demõſtrauit in fine primi de cœlo & mundo, contra Alexã. Comm. 8. phyſi. com. 79. & eſt contra opinionem Platonis, & Auic. idem. 1. cap. de ſubſtantia orbis. & 12. meta. 41.

Ariſtoteles primo inuenit & ſciuit naturam primæ materiæ principaliter. primo phyſi. com. 78.

Ariſto. ſcripta atq; commentationes ſunt duarum ſpecierum: una eorum quæ exteriora nominabat, altera uerò quæ auſcultatoria. Vide pro hoc Simplicium clarè loquentem in prologo phy. uide etiam Auer. in primo. cœli. 100.

Ariſto. uia eſt minoris ambiguitatis in philoſophia, & remotior à contradictione: & ideo ſubſtentati ſumus ſuper ſententia eius. Auer. 2. cœli. com. primo. authoritate Alexan. & 12. meta. 18.

Cõtra Pe. Põponac.

Ariſtotelis intentio eſt in libro de cœlo & mundo, inquirere de mũdo eiuſq; primarijs partibus, & de omni inſuper qđ mundum ipſum parteſq; primarias conſequitur. Auer. ſententia in paraphraſi libri de cœlo. in princ. & in 3. cœli. cõ. 1. & ultimo. ubi notat quòd aliter conſiderantur elementa in libro de cœlo, & aliter in libro de generatione: quia in ſcientia libri de cœlo conſiderantur inquantum ſunt partes mundi, in ſcientia autem libri de generatione inquantum ſunt cauſæ corporum compoſitorum. ¶Ex quo patet Auer. non diſcrepare ab Alex. in ſubiecto iſtius libri, ſicut quidam ei falsò impoſuere, quòd ſit corpus ſimplex, ut tenuit Simpli.

Ariſto. utitur diuiſione & inductione, in declaratione eorũ quæ ſunt latentiora primis cognitionibus, & apertiora primis quæſtionibus. 2. cœli. cõ. 2. & 6. phy. 41. & 2. phyſi. cõ. 3. & 1. priorum. in digreſ. de ſyllogiſmo hypothetico.

Ariſto. conſueuit adducere rationes famoſas poſt rationes certificantes. primo cœli. com. 2. idem primo de anima. com. 65. uide in concordantijs.

Ariſto. fuit primus ex Græcis, qui poſuit cœlum eſſe ingenerabile & incorruptibile: ſed fuit opinio antiqua Chaldeorum. primo cœli. com. 22. & 102.

Ariſto. utitur ſermonibus probabilibus duobus modis, aliquando præinducens eos ante demonſtratiuos, & ad exercitandum, & ad dubitandum: & aliquando poſt, ut faciat conuenire. primo cœli. com. 85.

Ariſto. ſermo eſt breuis, & ita eſt de quolibet uerbo eius. 1. phyſi. com. 35. idem. 1. de genera. com. 38. & 1. phy. com. 6. ¶Aduerte tamen quòd breuitate utitur propter obſcuritatem, iuxta illud Horatij: Cum breuis eſſe laboro, obſcurus fio. Et præſertim hoc obſeruat in principijs librorum, (ut notant græci expoſitores) ut rudium ingenia deterreat. Nam nouit Ariſto. non quemlibet eſſe aptum ad philoſophandum.

Ariſto. opinatur quòd ſub polo meridionali ſit habitatio. 2. cœli cõ. 16. idem 3. de aia. cõ. 5. in ſolutione. 1. quæſtionis.

Ariſto. opinabatur ſolem eſſe ſub Mercurio, econtrario quã Ptolomæus. 2. cœli. com. 58.

Ariſto. fecit librum qui dicitur de regiminibus cœleſtibus. ſecundo cœli. com. 68.

Ariſto. plerunq; ſolet deſtructionem conſequentis prætermittere, conſiderando quòd audiens intelligi: ſicut dimittit multas propoſitiones manifeſtas per ſe. 3. cœli. com. 23.

Ariſto. fuit primus qui dixit modum, quo ſit generatio in ſubſtantia: & nullus antiquorum ante ipſum dixit illum. 3. cœli. com. 68. & 11. meta. com. 18.

Ariſto. ſæpe utitur iſto modo arguendi, ex falſo poſſibili deducendo falſum impoſſibile. Auer. in paraphraſi. 3. cœli. in ſumma. 3. parte. 1. in contradictione prima. idem. 4. phy. com. 72. ubi etiam aſſerit quòd etiam Plato ſæpe utitur iſto modo. uide pro hoc 6. phy. com. 15. & 7. phy. com. 2. & 5. phy. com. 45.

Ariſt. reſiſtit Platoni, quia forma non eſt cauſa agens ſimpliciter, ſed quia ſunt cauſæ propinquæ & eſſentiales: ponit enim Ariſt. formas agentes, quãuis eſſe earum apud ipſum ſit aliud ab eſſe earum apud Platonem. Differt quidem à Platone in modo eſſendi formas, & in modo actionis earum tantum: non in eſſe earum ſimpliciter neque in actione earum ſimpliciter. 2. de generatione com. 52. Vide calcẽ cõmenti. 18. 12. meta.

Ariſt. iſtis uerbis, uidetur, & exiſtimatur, utitur loco certitudinis, in locis in quibus certitudo eſt famoſa. 1. de anima cap. 19.

Ariſtoteles aſſimilat intellectũ ſphæræ, quia reuertitur ſupra ſe, & intelligit ſe. ſed aia ſenſibilis & deſideratiua hoc non habet, quia motus earum & actio nõ aſſimilatur circulationi. 1. de aia. cõ. 46. & habetur in tex. ¶Ex hoc patet quantũ à ueritate deuiauerit. Pet. Pomponatius, in apologia ſua de falſa illa opinione de mortalitate animæ intellectiuæ, quã impoſuit Ariſto. Expreſſe. n. in Timæũ arguens dicit non bene dici animã magnitudinẽ eſſe: eam. n. quæ uniuerſi, manifeſtũ, quòd talẽ eſſe uult qualis eſt aliquãdo uocatus intellectus. non. n. ueluti ſenſitiua eſt, neq; ut deſideratiua. harum. n. motus non circulatio eſt. Vbi Cõ. notat præallegatam authoritatẽ, quòd intellectus apud Ariſto. aſſimilatur ſphæræ, quia intelligit ſe & reuertitur ſupra ſe. Sed dicebat quòd oculus eſt organicus, & nullus ſani capitis negare poteſt oculum cognoſcere ſe uidere: et cogitatiua nõne cognoſcit an de aliquo cogitet? Negare enim hoc, ut aſſerit, ſimile eſt inſaniæ. Nam Ariſto. Themi. & cæteri interpretes illud manifeſtè ponunt in. 2. de anima. Authoritas eſt etiam Them. in. 1. de anima ſuper tex. 10. ubi dicit: Sentire ſe & imaginari, nemo eſt qui non intelligat, fide ad id uel experimentis ducta, quorum iudicio nullum exquiſitius eſt. Diuus etiam Tho. in quæſtionibus de ueritate, quæſito. 9. primæ quæſtionis apertiſſimè dicit unumquẽq; ſenſum ſentire ſe ſentire. Decima etiam quæſtione quæ eſt de mente, dicit uiſum uidere: quis autem neget ſenſum uirtutem eſſe organicam? Et ſubdit, quòd non eſt uerũ ſemper, quod organum mediat inter uirtutem et obiectũ, licet fortaſſis illud ueritatẽ habere poteſt de primo obiecto, non autem de ſecundario: Nam quãuis uiſus diſtet à colore uiſo, quod eſt eius primarium obiectum, non tamẽ à ſua operatione quæ eſt ſecundarium obiectum.

Digreſſio an uirtutes ſenſitiuę cognoſcãt ſuos actus, contra diuum Thomã, & Pet. Pop.

¶Dicimus nos quòd mirum eſt de iſto uiro, quomodo talia Ariſtoteli & Themiſtio & alijs expoſitoribus in. 2. de aia imponat. Immo Them. in. 2. de aia. in expoſitione tex. 148. ubi Ariſt. quæſtionem motam, an per uiſum cognoſcamus nos uidere abſoluit, inquit: Quemadmodum. n. quãuis multi magiſtratibus libelliones, pragmatici, exceptores aſſideant: unus tantum eſt qui ius habeat ſententiæ proferendæ. Ita & his tametſi multa inſtrumenta machinamentaq; ſint, in quæ rerũ ſimulachra receptentur: una tamen uis arbitra eſt, quæ de oĩbus ſciſcat, pronunciet, iudicet. Hæc illa uis eſt qua nos uiſu uidere, et auditu audire ſentimus: eadem. n. potẽtia percipi actiones ſenſuũ neceſſe eſt, qua differentias actionũ percipimus. Nõ ergo uerũ eſt quod paulò antè niſi ſumus probare, quum diximus uiſu nos ſentire hoc quòd cernamus, et auditu quòd audiamus: hoc ſuũ eſt ſenſus cõis ingeniũ munuſq;, cui notitiã oĩum ſenſibilium natura mandauit. Vbi quid clarius? ¶Iſtius ſententiæ etiã quã ſequitur Themiſtius, eſt Cõ. 2. de aia. cõ. 144. qui continuando intentionẽ Ariſto. dicit, quòd licet Ariſt. illam qõnem mouerit & ſoluerit ſuprà, in tex. cõm. 136. & interpoſuerit quædam in medio; iterũ tamen reuertitur ſupra eandẽ qõnem, & probat quòd uirtus illa ſit una, ut dicit in tex. 145. ¶Ita ẽt tenet Alber. in. 2. de anima. trac. 3. cap. 7. in digre. de uirtutibus interioribus. Dicit. n. quòd ſenſus cõis utiq; proprium eſt apprehendere operationes ſenſibiles. ¶Amplius Ariſt. in lib. de ſom. et uig. in colũ. 3. expreſſe dicit. Quoniã aũt exiſtit unicuiq; ſenſuũ aliquid proprium, illud uerò aliquid commune: proprium quidem, uel ut uiſui uidere, auditui audire, & alijs ſecundum eundem modum. Eſt autem quædam & communis potentia quæ ſequitur omnes, quia et quod uidet et quod audit, ſentit. Non enim uiſu uidet, quoniam uidet & iudicat. ¶Vide etiam Themi. in lib. de ſomno & uigilia cap. 6. & Alexan. in. 1. de anima. in cap. de ſenſu communi. ubi dicit: Hoc autem ſenſu communi, et uidentes nos & audientes, et ſingulis ſenſibus ſentientes ſentimus: qui enim uidet auditve, audire ſeſe et uidere iam ſentit. Nãq; non alia poteſtate quam ſenſu nos ſentire percipimus, neque tamen nos uidere uidemus, neq; nos audire audimus, quum nec uidere ipſum haud uiſio, uiſibilis ſit, neq; audire haud auditio audibilis ſit, ſed hoc primi et proprij ſenſus qui communis dicitur, opus et functio eſt. Simile in paraphraſi de anima cap. de impulſu, et ui impulſoria. Item in cap. de intellectu in actu. Idem in trac. de intellectu cap. 1. Quid igitur clarius aut apertius ex mẽte Ariſt. Themiſtij, Alexandri, Alberti, et Auerrois? Ariſt. enim ibi in. 2. de ani

Aduerſus Pet. Põp.

na expreſſe. tex. com. 148. & 149. dicit ſenſum communem ſecundum quòd quodammodo eſt uirtus una & indiuiſibilis exiſtens, licèt ſecundum alium modum quodammodo exiſtens diuiſibilis iudicet de contrarijs: nam ut iudicat, eſt una: ut recipit quodammodo, eſt plures. Vnde Com. com. 149. dicit & quaſi opinatur quòd uirtus primi ſentientis melius eſt, ut dicatur una forma & multa inſtrumentis copulatis cum ea, quæ pertranſeunt motus ſenſibilium, quouſq; copulentur cum ea; quam dicere ipſam unam eſſe ſubiecto & multa ſecundum formas, quæ deſcribuntur in ea. Illud enim eſſe eſt dignius ſecundum quòd eſt iudicans, iſtud autem ſecundum quòd eſt recipiens. ¶ Amplius Ariſto. contra antiquos 4. meta. tex. cõ. 25. expreſſe dicit. Non enim ſenſus ſuimet eſt, ſed aliquid alterum præter ſenſum, quod prius eſſe ſenſu neceſſe eſt. Mouens enim moto prius eſt natura, & utique ſi hæc adinuicem dicantur nihil minus. Quem locum exponens Alexan. inquit: Poſtquam ex eorum opinione hoc ſequi docuit, uidelicet quòd ſi ſublatus fuerit ſenſus, auferuntur ſenſibilia; protinus addit uerum eſſe ſenſationes actionesq; ſenſuum non fore, ſi ſenſus non fuerint: at non item ſubiecta non fore in quibus ſenſuum affectiones efficiuntur. Falſum eſt enim dictu ſublatis ſenſibus ſubiecta tolli, à quibus affectiones in ſenſibus gignuntur. Si enim ſenſus non ſui ſenſus & perceptio eſt, ſed extraneæ ſemper cuiuſpiam rei certæ, quod ſenſationem & ſenſus affectionem efficit id, ut prius ſit quam ſenſus percipiens ipſum neceſſe eſt. Nec ualet ſi dicas, quòd hoc eſt uerum reſpectu primarij obiecti, ſed non reſpectu ſecundarij. nam Alexan. dicit quòd ſenſus ſemper eſt externæ cuiuſpiam rei: alioquin oporteret dicere ſenſum cognoſcere ſeipſum, poſt cognitionem aliorum, ſicut eſt de intellectu materiali qui non cognoſcit ſe niſi poſt aliorum cognitionem 3. de anima. tex. com. 8. quod dicere eſt figmento ſimile. Et beatus Thom. ibi etiam in expoſitione tex. 55. expreſſe dicit quòd uiſus non uidet ſe, ſed colorem. Vide tamen com. 39. 12. meta. in fine, & cogita. Vide in phyſicis diſputationibus contra Algazelem, diſputa. 5. in ſolutione 6. dubij. Et in libro de coniunctione intellectus abſtracti cum homine, expreſſe dicit quòd formæ apprehendentes, materiales. ſ. uirtutes ſenſitiuæ, non apprehendunt ſeipſas neq; finem ſuæ diſpoſitionis. ¶ Ioannes etiã Grammaticus in principio primi de anima, ubi ſpecialiter probat intellectum non eſſe corpus, oſtendit quia nullum corpus nec uirtus in corpore eſt conuerſiuum ſupra ſe, nec cognoſcit ſe: unde neq; uiſus cognoſcit ſe neque auditus. ¶ Sed quid cauſæ fuit quod iſte uir deceptus eſt? proculdubio illud quod aſſerit Com. 4. phyſi. com. 95. ubi Ariſto. reprehendit illos qui aſſerebant tempus eſſe motum, ubi Commen. inquit, quòd multotiens exiſtimatur quòd illud quod ſequitur rem, ſit ipſa res: ita in caſu noſtro, quia cum nos oculo uidemus aliquam rem, quia coniungitur uirtus ſuperior, uidelicet ſenſus communis qui eſt apprehendens oculi uiſionem, & quia per ſenſum communem oculo applicatum diſcernimus & percipimus nos uidere, credimus iſtud iudicium fieri in nobis per oculum, cum reuera ſit ſenſus communis. Nam quando aliqua operatio attribuitur duobus, quorum alterum concurrit ut organum, alterum uerò ut agens principale, illa operatio ſimpliciter attribuitur agenti principali & non inſtrumento: ut colligitur ex. 2. de anima. tex. commen. 41. contra antiquos qui motum augmenti attribuebant igni. Ariſto. autem. uult quòd augmentatio ſit ab anima, & non ab igne, quia ignis concurrit ut inſtrumentum & ut concauſa. Immo. 2. de generatione tex. com. 55. inquit: Motio ignis eſt deterior quam motio organi, cuius cauſam uide ab Auer. ibi. ¶ Ad propoſitum igitur bene ſentimus nos ſentire, & percipimus nos uidere, ſed hoc non eſt per uirtutem particolarem cuius eſt talis actus. Vnde non percipimus nos uidere per uirtutem uiſiuam oculi, ſed per uirtutem ſuperiorem illa uirtute, puta per ſenſum communem. Et bene percipimus nos ponere differentiam inter ſenſibilia propria diuerſorum ſenſuum, quod eſt opus ſenſus communis: ſed ſenſus communis non eſt qui percipiat ſe illum actum exercere, ſed eſt uirtus ſuperior & ſpiritualior. In homine enim eſt cogitatiua, & in brutis eſt æſtimatiua. Si autem inter ſenſitiuas iſtæ ſunt ſupremæ, dicemus hominem actum cogitandi percipere, aut per intellectum qui eſt uirtus abſtracta, aut ſi hoc competit cogitatiuæ hominis, eſt ex ſpeciali quodam priuilegio, ex quo eſt multum uicina intellectui, & aliquid ex proprietatibus intellectus participat. Pro hoc autem facit authoritas Simplicij in. 2. de anima. in expoſitione tex. 136. ubi locũ Iamblici, quòd ſenſitiua æquiuoce dicitur de ſenſitiua bruti & ſenſitiua noſtra, interpretatur, dicens quòd ſentire ſe ſentire eſt humanæ uitæ, quæ rationalis eſt proprium, & ſoli homini competit: nam rationalis uitæ opus eſt ſupra ſeipſum conuerti. Et ratio quia uirtus organica & corporalis non poteſt cõuerti ſupra ſeipſam, talis eſt. Nam omne corpus & uirtus in corpore eſt diuiſibilis, & habet partes extra partes, loco & ſubiecto diſtinctas. Conuerſio autem alicuius in ſeipſum in indiuiſibili conſiſtit. Corpus autem & uirtus in corpore in indiuiſibili conſiſtere non poteſt: omne. n. corpus eſt diuiſibile in infinitum. Et ideo ſolius uirtutis imaterialis eſt proprium ſupra ſeipſam conuerti. Tenet autem Simplicius ſenſitiuas uirtutes eſſe potentias animæ rationalis, ſicut & intellectus; & ideo tenet illud eſſe proprium ſenſitiuæ hominis, licèt Cõmen. illud non teneat. ¶ In conſimili tamen habet Diuus Thom. in. 2. de anima. lec. 13. in expoſitione tex. 65. ubi inquit quòd differenter ſe habet cogitatiua hominis ab æſtimatiua bruti. Nam cogitatiua apprehẽdit indiuiduum ut exiſtens ſub natura communi, quod contingit ei inquantum unitur intellectiuæ in eodem ſuppoſito, ut cognoſcit hunc hominem prout eſt hic homo. Aeſtimatiua autem bruti non apprehendit aliquod indiuiduum ſecundum quòd eſt ſub natura cõi, ſed ſolum ſecũdũ quòd eſt terminus, aut principium alicuius actionis aut paſſionis: ſicut ouis cognoſcit hunc agnum, non inquantum eſt agnus, ſed inquantum eſt lactabilis, & hanc herbam inquãtum eſt eius cibus. Ita etiam dico, quòd licèt in brutis uirtus ſuperior apprehendat actum inferioris uirtutis, quia ſunt differentes in perfectione & gradu altiori, & una ſit reſpectu alterius: ubi tamẽ deuentum eſt ad actũ ſupremæ uirtutis, qualis eſt actus æſtimatiuæ aut memoratiuæ, dico quod bruta nõ poſſunt illum actum apprehendere: quia neque per inferiorem uirtutem hoc fieri poteſt, ut clarũ eſt, neq; per uirtutẽ illã cuius ponitur actus, cum ſit organica. Nulla. n. uirtus organica conuerſiua eſt ſupra ſuum actum, quia ſi eſſet conuerſiua ſupra actum ſuum, eſſet ẽt conuerſiua ſupra ſuam eſſentiam, & ita in uirtute ſenſitiua eſſet motus & actio circularis, quod Ariſto. expreſſe negat contra Timæum. Themiſtius ẽt in libro primo de memoria & reminiſcentia cap. 5. ponens differentiam inter memoriã hominis & brutorum, ponit duas differentias: quia bruta hoc ſolũ cognoſcunt præſens & præteritum tempus, in quibus eſt memoria, nõ futurum ut homo. Secunda differentia eſt quia homo percipit ſe recordari, quod tamen brutis eſt negatum. Ecce igitur, quòd cum memoria ſit altior uirtus & ſpiritualior, ut dicit Cõ. 3. de anima. cõ. 6. & tamen non percipit actum ſuũ in brutis. ¶ Nõ poſſum aũt non mirari de D. Tho. in loco præallegato, nam tenet ſenſum non poſſe apprehendere ſuã eſſentiã. Cuius rationem (ut inquit) Auicenna talem adduxit, quia ſenſus nihil cognoſcit niſi per organũ corporale: non eſt aũt poſſibile ut organũ corporale mediũ cadat inter potentiã ſenſitiuã & ſeipſum. Sed ſi hoc eſt, quõ ſenſus cognoſcit ſuũ actum? ſi. n. per ſe organũ non eſt neceſſarium potentiæ ſentienti ad percipiendũ actum ſuũ; uidebitur igitur ſequi actũ ſenſitiuæ uirtutis eſſe magis abſtractum à materia, quã ſit eſſentia ipſius uirtutis. itaque accidentia erunt magis abſtracta quam eſſentia, quod uidetur abſurdum. Confirmatur, quia actus ille magis dependet à potentia iudicante actum & eliciente, quam ab obiecto. Igitur ſi actus ſine organo põt cognoſci ut depẽdet ab obiecto; multo magis ut dependet a potentia. ¶ Et cõfirmatur melius, quia actus iſte uirtutis ſenſitiuæ eſt organicus, & depẽdet à corpe ut ab obiecto, & ut à ſubiecto. Si igitur anima & potentia ſenſitiua nõ eſt cõuerſiua ſupra ſe, quia

Inſtat aduerſus D. Tho.

ſe,quia eſt uirtus alligatã organo,non etiam erit conuerſiua ſupra ſuum actum. Nam,ſi inter actum & potentiam nõ mediat organum,cum deuentum eſt ad actum, quid prohibeat quin poſsit progreſſus ab actu fieri ad potentiam, non uideo. Implicat igitur manifeſtè ſenſum poſſe conuerti ſupra actum ſuum, & non poſſe conuerti ſupra ſeipſum,niſi poneretur actum illum eſſe abſtractum ab organo,ſicut eſt de actu intellectus, & potentiam eſſe organicam: quod nullus ſani capitis adhuc ſomniare potuit. Si enim organum eſt neceſſariũ propter primarium obiectũ, & non propter ſecundarium, cuius eſt actus per uos, ſequitur iſtum actum non eſſe organicum; & ita non erit ſentire actus coniuncti, ſed actus animæ tantum. Cuius oppoſitum dicit Philoſophus.1. de anima.tex. com.14. ubi dicit. Videntur autem & animæ paſsiones omnes cũ corpore eſſe,ira,manſuetudo,timor, miſericordia, confidentia,adhuc autem & amare & odire, ſimul enim iis patitur aliquid corpus.unde contra antiquos ibidem. tex.commen.64.ſubiungit: Dicere autem iraſci animam, ac ſi aliquis dicat eam texere aut ædificare.¶ Præterea. Si potentia ſenſitiua percipit actum ſuum, quare non percipit ſuũ organum? Vnde Auicenn. dicit in. 6.naturalium in fine. quòd imaginatiua non imaginatur ſuum organum, & ita etiam non imaginatur ſuam imaginationem. Sicut enim uiſio non eſt uiſibilis, ſic nec imaginatio eſt imaginabilis. Illa enim ratione Alexand.probat in. 2. de anima per ſenſum communem ſentire nos uidere,& nos audire,quia nõ uidemus ipſum uidere,quia uiſio nõ eſt uiſibilis. Amplius eſſentia animæ potentia & actus ita ſe habent, ſecundum iſtam uiam,quòd potentia mediat inter eſſentiam & actũ: quia tenet D. Tho. potentias animæ realiter diſtingui ab eſſentia animæ. Si igitur potentia ſenſitiua quæ eſt organica poteſt cognoſcere actum ſuum;quare non poteſt eſſentiam animæ cognoſcere? Dices quia inter potentiam & eſſentiam non cadit medium organum corporeum, quia ſenſus quicquid cognoſcit, cognoſcit per organum corporale: Modò ſtante eadem cauſa, ſequitur eadem concluſio, quia neque cognoſcit ſuum actum. ¶ Vnde Alber.cognomento magnus in.3.de anima.cap. 14. in trac. 1. expreſſe tenet quòd nulla uirtus organica apprehendit ſe uel inſtrumentum ſuum: quin imaginatio nec ſe nec inſtrumentum ſuum imaginatur; & ſic eſt de omnibus alijs organicis. Vnde, ſi uiſus cognoſcit ſuum uidere,deberet etiam cognoſcere oculum quo fit uiſio, & cognoſcere ſeipſum, ut deduximus.¶ Veruntamen ipſe etiam Diuus Tho. in.2 de anima,ut prætactum eſt,in expoſitione tex.65.expreſſe dicit,quòd ſenſu cõmuni percipimus nos uidere, quod non poſſunt facere ſenſus particulares. Idem etiam tenet in commento ſuper libro de ſomno & uigilia. ¶ Tandem contra iſtos qui tenent uiſum ſentire ſuum uidere,quærẽdum eſt cur non ſentiat pariformiter ſua organa? cur non ſpecies quibus fit uiſio? unde Ariſto.iſtam quæſtionem terminauit in.2.de anima, & præcipuè ſecundum Themiſt. & Alexan.in tex.commen.57.huius ratio eſt, quia ſentire conſiſtit in quodam moueri: nullus autem motus à iunctis innexiſque prouenit, nam talia organa ſenſitiua,licèt uim ſentiendi contineant, non tamen ipſa ſeipſa mouent, ſed ſenſibilia: ſenſibilia autem non mouent nec impellunt,niſi remotiuſcula ſint: unde ſenſibile poſitum ſupra organum ſentiendi non cauſat ſenſationem. Et ſic à iunctis & innexis nulli ictus eueniunt, quia iam ipſi ſe ferirent ſenſus, quod fieri poſſe reclamat ratio; etenim neque malleolus per ſe excudendo eſt,neque ſerra ſecando, neque cerebrũ inforando; ſed excuſſor & faber adhibendi extrinſecus ſunt,quorum opera atque ui & entia illa conſiſtant, excuſſio,inforatio,ſectio. Themiſtius ibidem: Modò actus uidendi eſt immediatè coniunctus potentiæ per uos, quia non indiget organo: ergo non mouet potentiam propter eandem rationem: quia potentia ſenſitiua ad hoc ut exeat in actum ſentiendi,oportet ut moueatur, & forma exiſtẽs in ſubiecto non mouet ſubiectum nec alterat ipſum.

Ariſtot. conſuetudo eſt inducere ſermones ſufficientes, aut poſt demonſtratiuos,aut in locis in quibus non poteſt habere ſermones demonſtratiuos, 1.de anima.com.65.

Ariſtoteles non opinatur,quòd anima faciat actiones diuerſas,per uirtutes diuerſas & unica membra tantum, neque per unicas uirtutes & membra diuerſa tantum,neque etiã per uirtutes diuerſas & membra diuerſa tantùm. Sed opinatur quòd faciat per uirtutes diuerſas & membra unica, ſcilicet principalia & membra diuerſa. 1. de anima. commen.89.&.92. Vide lucidiſsimum Themiſt. in. 1. de anima.in cap.3.in expoſitione tex.7. Et eundem ibidem cap. 35. ubi ponit differentiam inter opinionem Platonis & Ariſtot. quorum alter diuiſit animam per partes,alter uerò per potentias: magna enim eſt differentia inter potentiam & partem.

Ariſtoteles tenuit,quòd non eſt habitatio ſub æquinoctiali, propter dominium caliditatis.2.meteo. cap.5.

Ariſtoteles fuit regula in natura & exemplar, quod natura inuenit ad demonſtrandum ultimam perfectionem humanam in materijs.3.de anima.com.14. Conſimile etiam habes ſuprà in prologo primi phyſi.&.1.de genera.com.38. &.3.meteo.cap.de iride. Auer.inſuper in.1. de generatione animalium in digreſsio.contra Galenum, ita ſcribit,de Ariſtotele,Laudemus Deum qui ſeparauit hunc uirum ab alijs in perfectione,appropriauitque ei ultimam dignitatem humanam,quam non omnis homo poteſt in quacunque ætate attingere.

Ariſtoteles narrauit, quòd quidam paſſus fuit debilitatem uiſus qui uidebat ante ſe ſuam imaginem ſeu figuram in aere: nam aer fuit ſicut ſpeculum reſpectu uiſus eius. 3. meteor.cap.1.

Ariſtoteles in ſcientia diuina adducit multa,quæ fuerunt declarata in ſcientia naturali propter tres cauſas,quarum prima refertur ad rememorationem, quæ tangitur. 1. meta. commen.15. Secunda,quia utraque ſcientia conſiderat de principijs ſubſtantiæ ſenſibilis inquantum ſenſibilis eſt; ſed diuinus de principijs ſubſtantiæ quatenus ſubſtantia, & inquantum ens. Iſtam etiam cauſam tangit Commen.in eodem loco,& in commen.18. &. 7. met. tex. 9.&.39.& 22.met.1.5.6.&.59.commen.& in.8.met.commen.4.&.4 met.com.1.& 6.met.tex.com.1.&.2.phy.comm.4. &.21. Tertia cauſa,quia licèt eædem demonſtrationes adducantur in naturali philoſophia & in ſcientia diuina, tamen uniuerſaliori modo in ſcientia diuina adducũtur. Vide pro hoc.2.met.commen.6.

Ariſt.opinabatur, quòd intellecta rerum notificant ſubſtantias rerum,& non ſunt ſubſtantiæ earum.1.met.com.45.

Ariſto.innuit ſe comprehendere ueritatem ſimpliciter, aut in maiori parte, ſecundum quòd eſt poſsibile in humana natura.5.meta.com.1.Idem.3.de anima.com. 14. & alibi.

Ariſto. in metaphy. dum adducit demonſtrationes ſcientiæ naturalis,tamen inducit eas uniuerſalius: quoniam quantò demonſtratio fuerit uniuerſalior,tantò magis erit propria illi ſcientiæ. Et Ariſto.obſeruat ſe in hac intentione, ſcilicet in inducendo demõſtrationes uniuerſales, alio modo quàm in ſcientia naturali. Et hæc eſt cauſa reiterationis earum demonſtrationum in ſcientia diuina.5.metaph. commen.6. ¶ Contra fatuos qui dicunt Ariſto.fuiſſe malum metaphyſicum, quia utitur eiſdem rationibus, quibus uſus fuit in ſcientia naturali. Iſti enim non animaduertunt quòd uniuerſaliori & altiori modo inducuntur ibi quàm in naturalibus.

Ariſto.conſuetudo fuit in omnibus ſcientijs,in quæſtionibus difficilibus inducere ſermones diſputatiuos,qui affirmant & deſtruunt idem: nullus enim ſcit quantum ſint difficiles, niſi ſciat illas per ſermones diſputatiuos.3.meta.comm.1. Idem.4.phy.com.3.&.51.

Ariſtotelis mos eſt inducere res famoſas poſt demonſtrationes.4.phyſi.com.133.

Ariſtotelis ſermo in.3.metaph.eſt ſecundum probabilitatem hominum.3.meta.com.11.

Ariſtoteles in.5. met. non intendit loqui de ſpeciebus quantitatis & qualitatis ſecundum quòd ſunt prædicamenta; ſed ſolummodo intendit numerare intentiones quas ſignificant hæ dictiones,quantitas,& qualitas.Sententia Auer. 5.meta.commen.19.

Ariſto.motus fuit ad ponendum motorem ſeparatum in uirtutum

tutum intelligentium factione, quia uirtutes intellectuales apud ipſum ſunt non mixtæ cum materia. Vnde neceſſe eſt ut illud quod non eſt mixtum cum materia, fiat à nō mixto cum materia quoquo modo: quemadmodum neceſſe eſt ut omne mixtum cum materia generetur à mixto cū materia. 7. meta. com. 31. ¶ Ex quo patet, ſecundum mentē Auer. intelligentias dependere à prima etiam in genere cauſæ efficientis quoquo modo, contra Grego. & Ioan. de Baccone, in. 2. ſententiarum diſt. 1. q. 1. qui uiolenter gloſant præſentem authoritatem. Dicunt enim, quòd per uirtutes intellectuales intellexit intellectionem propter quā Ariſto. coactus fuit in. 3. de anima ponere intellectum agentem. Sed tunc impropria eſſet Auerr. oratio ac ſermo, ſumere habitum per ipſam potentiam, & actum ſecundum per actum primū. Virtutes enim intellectuales ſunt intelligentiæ, proprie loquendo, non intellectiones, ſed tales ſunt habitus talium uirtutum, aut ſignificantur per modum habitus.

Ariſto. ſententia (vt dicit Alexan.) eſt minoris ambiguitatis omnium ſententiarum, & magis conueniens ut ſit uera. 12. meta. com. 18. in. 2. col. Idem. 2. cœli. com. 1.

Ariſto. opinio de generatione quomodo fiat, requiratur. 12. metaphyſico. com. 18. iuxta dimidium commenti ibi. Tertia autem opinio Ariſto.

Ariſto. concedit quòd mundus eſt unus & ab uno procedit, & quòd unum eſt cauſa unitatis quodammodo; & pluralitatis cauſa alio modo. ex libro deſtruct. deſtr. diſp. 3. in ſolut. 12. dub. in fine.

Ariſto. opinio eſt ſumma ueritas, prout ſuus intellectus fuit finis humani intellectus: quare præclarè de Ariſto. dicitur, quòd ipſe creatus fuit & datus nobis diuina prouiſione, ut non ignoremus poſſibilia ſciendi. ex libro deſtruct. diſputa. 3. in ſolutione. 13. dub.

Ariſtot. conſueuit in omnibus ſuis libris adducere rationes ſuorum aduerſariorum, & cauſam. ex libro deſtr. diſpu. 3. in ſolutione. 18. dubij. col. 8.

Ariſto. fuit princeps quo perficiuntur omnes ſapientes poſt eū, licèt differant in intelligendo uerba eius, & in eo quòd ſequitur ex eis. Ex libello de continuatione intellectus abſtracti cum homine. Idem. 3. de anima. 14. & alibi ſæpe.

Ariſto. utitur uia compoſita ex diuiſione, & ex ſenſus conuenientia, in enumerandis ſubiectis ſcientiæ de animalibus. Com. in. 1. de partibus. col. penul.

Ariſto. in libris nouem de natura animalium proceſſit ex fide ſenſus, & ex ijs quæ reuelata ſibi fuerunt, per indubitatam reuelationem. Auer. ibidem. ¶ Et inde ſcis quare liber ille dicitur liber de hiſtorijs animalium.

Ariſto. demonſtrationes ſuapte ſunt ex propoſitionibus naturalibus primis, & uniuerſalibus, & eſſentialibus: & proprietas talium demonſtrationum eſt, ut nullus ex quinque ſenſibus eis contradicat. Commen. in. 2. de partibus animalium contra Gale. in cap. de cerebro. Vide de iſtis demonſtrationibus etiam. 8. phy. & 1. cœli. 22.

Ariſtot. opinatus eſt principium ſanguinis & uenarum eſſe cor, propter duas rationes, quas require in. 3. de partibus animalium. cap. de corde.

Ariſt. in libris de partibus animalium, uniuerſalia iuuamenta proſequutus eſt per ſummas, ſed reſtat multa particularia iuuamenta proſequi, quæ Galenus ſolum de homine proſequutus eſt, promittens idem de omni genere animalium ſe facturum. ex Auer. ſuper commen. libri. 4. de partibus animalium. in fine libri.

Ariſto. dixit, quòd in terra Latinorum ſunt duo flumina, ex quorum uno oues bibentes generant maſculos, & ex alio fœminas. 3. colliget. cap. 3.

Ariſto. philoſophiæ pater, non ſtuduit in maiori parte librorum ſuorum facere diuiſiones in unaquaque re, quia illæ non inducuntur ab authoribus niſi propter debilitatem diſcretiuæ ſcholarium. ex ſententia Auer. 1. colliget. cap. 1.

Ariſtoteli non debetur tribui in defectum, ſi eius tempore non fuit cognitum aliud iuuamentum diaphragmatis, niſi ut diſtinguat membra ſuperiora ab inferioribus. Nam eius tempore ars anatomiæ non erat completa ſicut fuit tēpore Galeni, qui poſuit quòd prima operatio iſtius membri eſt propter modum anhelitus. 2. colliget. ca. 19. de iuuam. membro. motus anhelitus. Idem. 2. de anima. 123.

Ariſtotelicus mos eſt generum loco uti uocabulis ſpecierum. Themiſtij ſententia in. 4. phyſic. in tex. commen. 45. ubi dicit per accidens ibi ſummi generalius quàm ſuprà, vt eſt per aliud.

Ariſto. in. 1. de anima potius cauſa diſcernendi, diſputandiq; diligentia, quàm cum ſententia aut fiducia decernendi diſſeruit. Themi. 1. de anima. ca. 26. & eſt in expoſitione textus. 66. ¶ Ex hoc patet ſolutio ad Achillem Pet. Pomponatij, qui propter rationem Ariſto. in. 1. de anima. tex. cō. 12. tenuit animam intellectiuam ſecundum Ariſtot. eſſe mortalem. & non animaduertit quòd Ariſtot. ibi proponit quæſtiones difficiles circa animæ ſubſtantiam, & circa accidentia eius, & eſt ſermo eius in diſputatione. Nam locus decernendi eſt. 3. de anima, ut omnes expoſitores fatentur. So lutio a Achillem & Pet. Pom pon [illegible]

Ariſtoteles mediam quandam rationem ſequutus, frutices animata non animalia nuncupauit, quæ Plato confunderet: Stoici verò neque animata, neque animalia faterētur. Them. 2. de anima. cap. 8. in fine.

Ariſtoteli in more eſt ſubſtantiæ & ſubiecto accidentis appellationem aſciſcere. Themi. in. 2. de anima. cap. 21. in expoſitione tex. 65. Vbi Ariſto. loquens de ſenſibili per accidens, dat exemplum de Diaris filio. Dicit enim quòd accidit albo hoc quòd ſentitur. Et probat hoc etiam per illud Ariſtot. in prædicamentis, in cap. de ad aliquid. ubi inquit: Circumſcriptis ſemotiſque reliquis rebus quæ accidunt domino ideſt circumſcripto ſemotoque homine, & cæteris de genere hoc.

Ariſtoteles in multis libris aliud doctrinæ principium fecit à principio quod eſt principium in rei ueritate. Auer. ſentētia. 5. metaphy. com. 1. & eſt de mente Philoſophi ibi. Dicit enim quod inter alias acceptiones principij, principiū quandoq; ſumitur pro principio rei, ſed à quo quis facillimè addiſcet. ¶ Et per hoc frater mi, poſſunt conciliari tot altercationes & rixæ inter Arabes, Latinos, & antiquos expoſitores de ordine librorum in ſcientia naturali, ſicut declaraui latè in Theorematibus.

Arithmeticus & geometra in enumerandis ſuis ſubiectis utuntur uia diuiſionis; ſed aſtronomus enumerat ea ex ſenſu. Ex com. ſuper primo de partibus animalium. colum. 4. Sed naturalis ſcientiæ diuiſio non ſemper ſufficit de per ſe. Cauſa autem quare mathematicis ſufficiat in hoc diuiſio, & naturali ſcientiæ non deſeruiat, eſt quia ibi eadem ſunt naturæ nota & nobis: in naturalibus ſecus eſt. Comment. ibidem.

Ars medica & aliæ artes, per ſe ſunt paratæ ut agant in alia à ſubiecto in quo ſunt. 2. phyſico. commen. 3. & 1. & 5. phyſic. commen. 2

Artes ſunt duobus modis, aut ars cuius principium extrinſecum eſt neceſſario, ut ædificatoria: aut ars in qua per accidens poteſt contingere quòd principium ſit intrinſecum, vt medicina. 2. phyſico. commen. 3

Artium quædam faciunt formas, & quædam præparant materiam. 2. phy. tex. cō. 24. & 25.

Artes principantes ſunt duobus modis. ſuprà. & 1. ethi. ca. 1

Artes ſunt tribus modis, aut operans ſimpliciter, aut utens ſimpliciter, aut operās quodammodo & vtens quodammodo. 2. phy. com. 35.

Ars aliqua perficit quæ natura non poteſt operari, aliqua uerò imitatur. 2. phy. tex. & com. 78. & 77.

Ars agit extra, natura uerò intra. 2. phyſi. commen. 86. 3. de anima. 18. 12. meta. 13.

Artes quædam utuntur cogitatione, quædam non. 2. phyſico. commen. 86.

Ars eſt inducens ad cognitionem conuenientiæ & diuerſitatis in ſpeciebus, cum non fuerint manifeſtæ per ſe, ſecundum regulas datas in. 7. topicorum. de eodem & diuerſo. 7. phyſico. commen. 31.

Artes mechanicæ & ſcientiæ uoluntariæ omnes utuntur motu; & cum motus deſtruitur, deſtruuntur omnia iſta. 8. phy. tex. commen. 22.

Artes ſpeculatiuæ dicuntur uiæ, quia conſiderans in eis uadit à

dit à determinatis rebus ad res determinatas,& per media terminata.1.phyſic.commen.1.Et ita Alexan. expoſuit locum illum.¶Aduerte tamen,quòd etiam ſcientiæ ſpeculatiuæ appellantur ueritates,ut patet.1.de anima.tex.com.2.quia à fine unumquodque denominare fas eſt, ut patet.2.de anima.tex.commen.49. Finis autem ſcientiarum ſpeculatiuarum eſt ueritas, & actiuarum opus. 2.meta.tex.commen.3.

Artium ſpeculatiuarum aut ſuarum partium, ſunt quædam conſiderantea de rebus ſimplicibus carentibus principijs. Et hæc eſt diſpoſitio ſcientiæ conſiderantia de principijs cuiuslibet entis.1.phyſic.commen.1. ¶ Vbi aduerte quòd iſta eſt ſcientia diuina. Ipſa enim eſt quæ conſiderat altiſſimas cauſas omnium entium in quantum entia ſunt,ut patet ex procemio meta.& 4.met.tex.comm. primi. Nam in una ſui parte conſiderat de principijs entium ſenſibiliũ, inquantum entia ſunt,& inquantum ſubſtantiæ ſunt: in alia uerò de principijs entium ſempiternorum, ut teſtatur Auer.12.met.com.1.2.29.¶Ex hoc loco aliqui accipiunt entia æterna non habere cauſam efficientem, quia Auer. exponit hic per principium,cauſam agentem & mouentẽ. Vide in contractionibus.

Artea non differunt abinuicem niſi aliquo iſtorum modorũ, aut confirmatione demonſtrationis, aut nobilitate ſubiecti,aut utroq; . primo de anima.commen.primo.

Ars imponit formam in tota materia,abſque eo, quòd in materia ſit aliqnid exiſtens de intentione formæ, antequàm artificium fecerit eam.3.de anima.com.18.Idem.6.ethic.cap.5.&.7.metaph.com.29.&.12.meta.t3.&.2.phy.13.&.86.commen.

Artes operatiuæ exiſtimatũ eſt quòd poſſunt acquiri in ſomno:ſed de ſcientijs ſpeculatiuis remotum eſt. In commento libri de diuinatione.

Ars imitatur naturam inquantum poteſt. 4. meteoro. text. comment.28.

Ars ſit cùm ex multis experimentalibus conceptionibus una ſit uniuerſalia, uelut de ſimilibus acceptio. Ex procemio metaphyſic.

Ars eſt uniuerſalium cognitio, experientia uerò ſingularium. ſuprà.

Arte ſcire & intelligere, magis quàm experimento arbitramur. ſuprà.

Artibua pluribus repertis, alijs quidem ad neceſſaria, alijs uerò ad introductionem, talea illis arbitrandum eſt ſapientiores eſſe, propter id quod ſcientiæ eorum ad uſum non ſunt.ſuprà.

Ars quælibet conſiderat de cauſis ſui ſubiecti.1.met.com.47. Vide quomodo in. 2.phy. 22.&.26.&.12.met.5.

Ars non deliberat.2.phy.tex.com.26.¶Nota quod habet ueritatem ut in pluribus,ſed fallit in artibus utentibus coniectura,ut nautica & medicina: & ita gloſant Græci & Auer.in commento,ut patet.

Arte & natura conſtantia habent materiam & agens.7.meta.tex.commen.22.

Arte confecta quædam eadem à natura etiam fieri poſſunt, quædam uerò ſolum ab arte.7.metaph. tex. comment. 29. Et ibi redditur cauſa.

Artes quædam adiuuant ſe inuicem.ſuprà. & in principio libri ethicorum.

Artium quædam materiam exornant, quædam uerò deſectũ & inualentiam corrigunt: Materiam exornant excuſſores ſignifici,ſellularij:inualentiam corrigit medicina & agricultura.Themiſt.1.de anima.16.

Ars eſt ſpecies.7.meta.tex.com.30. ¶ Vbi,ut bene deduxit Cõmen.in com.iſta eſt differentia inter generata à natura & generata ab arte; quia in generatione rerum naturaliũ totum congregatum ex materia & forma eſt, quod generat & quod generatur, ſed in generatis ab arte totum nõ generatur à toto. Artificium enim non eſt niſi forma tantùm generati, & non congregatum ex materia & forma. Vide.2.phyſico.13.&.3.de anima.18.& in.2.de anima.8.metaph.12.

Artium quarundam actio componitur ex natura & arte,quarundam uerò artium à ſola arte eſt.7.met.tex.cõ.29.&.30

Artes omnes & factiuæ ſcientiæ,potentiæ ſunt.9.meta.text.com.3.Et ratio eſt(ut ibi dicitur)quia ſunt principia permutabilia in alio inquantum aliud.

Artes operatiuæ quædam acquiruntur per conſuetudinem, & quædam per rationem, & quædam per rationem & aſſuefactionem.9.meta.com.10.

Ars nihil agit in corpore niſi in extremitatibus tantum,natura uerò in ipſo corpore toto.12.met.com.18. authoritate Themiſtij.& eſt in prima parte digreſsio.

Ars medicinalis eſt aliqualiter ſanitas.12.meta.tex.com.24.

Artes multæ(ut multi opinati ſunt hominum)non acquiruntur ex humanis compræhenſionibus:immo dicunt aliqui quòd traduntur à demonibus,aliqui uerò quòd traduntur ab angelis.ſ.prophetis: & ideo dixit quidam ſapientum quòd hæ artes ſunt maximum teſtimonium prophetiæ. Ex libro deſtruct.diſpu.3.ſol.18.dub.

Ars quælibet contemplatiua duos habet habitus ſeu modos notitiæ;unus eſt rerum inquiſitarum in illa arte:alter uerò eſt canonum & ſemitæ propriæ ſecundum quam ſpeculatur artifex,ſi quid uerum aut falſum dictum eſt. Ex com. ſuper primo de partibus animalium. Et habetur in principio ab Ariſtote.

Ars extra opus ſuum & lucerna extra domus incendium.1.de generatione animalium.cap.18.iuxta dimidium.

Artes practicæ,inquantum ſunt artes, tria continent:primũ eſt ſcire loca ſuorum ſubiectorum: ſecundum eſt ſcire finẽ quæſitum ad ducendum ipſum in locis ſubiecti:tertium eſt ſcire inſtrumenta quibus ualeamus ducere finem illum in locum illius ſubiecti.1.colliget cap.1.

Artes omnes quæ ſuper materiam dominantur, aut ipſam ſunt manifeſtantes,tribus ſunt modis, aut erunt ſuperſiſtentes abſolutè,quæ neq; materiam neq; formam faciũt, ſed præcipiunt: aut efficientes abſolutè quæ non præcipiunt, ſed faciunt formam in materia præparata:aut ſunt mediæ ut ſint efficientea in parte, & ſuperſiſtentes in parte.6.colliget.cap.2. Et habetur.2.phyſic. text.commen.23.&.24.

Artes operatiuæ nonnullæ materiam faciunt, ſed artes ſpeculatiuæ materiam cognoſcunt. Themiſt.2.phyſic.ſuper tex.24

Artes & ſcientiarum genera ſunt tria, uel.ſ.artes ſpeculatiuæ,& ſunt illæ quarum finis eſt ſcire tantum: uel artes practicæ,quarum finis eſt propter opus:uel ſunt artes auxiliantea iis & dirigẽtes,& ſunt artes logicales. Auer.ſententia eſt in paraphraſi ſuæ meta.tra.1.cap.1.in prin. ¶Et ex hoc ſcire potes,male ſentire illos qui aſſerunt logicam eſſe uerè ſcientiam: quorum aliqui dixerunt ipſam eſſe ſpeculatiuam ut Scotus & Antonius Andreæ,nonnulli uerò practicã.Sed ſententia Alex.in topicia & in libro priorum,& ſententia Auer.(ut uides)fuit logicam nõ eſſe partem philoſophiæ,neq; practicæ,neq; ſpeculatiuæ, ſed organum.Et colligitur ſatis bene ex.2.topicorũ, ut notauit ibi Alex.Et propterea in.2.meta. dicitur ſciendi modus. Conſimilem ſententiam habet Commen.in.2.poſteriorũ. in commanto magno,in principio.

Logicam non dici poſſe uerè ſcientiam.

Artes ſpeculatiuæ ſunt uniuerſales & particulares, ut dicitur in libro poſteriorum.

Ars uniuerſalis eſt quæ contemplatur de ente abſolutè, & de cõcomitantibus ipſum eſſentialibus:cuius ſpecies ſunt tres.ſ.ars topicorum, ars elenchorum, & ſcientia diuina. ſuprà.Et habetur etiam.4.meta.tex.com.5.

Ars particularis eſt quæ de ente quoquo modo ſpeculatur, & diuiditur in duo:in naturalem, quæ de ente tranſmutabili conſiderat:& in mathematicam, quæ de quantitate denudata à materia contemplatur.ſuprà.

Artes omnes actiuæ dicuntur potentiæ. Auer. in paraphra.metaph.tract.1.cap.de potentia & actu.& ſunt potentiæ actiuæ,ut notat Alex.in.1.topicorum.

Ars & natura dum errant,non longè diuertunt à fine:neque id quod euenit,diuerſum admodum aut alienum eſt ab eo quod propoſuerant.Themiſt.2.phyſi.82.

Ars & natura intendunt actum & non potentiam.9.metap.tex.com.16.

Artifex neceſſe eſt ut ponat ſubiectum,de quo cõſiderat et

diuidat genera eius quaſi manifeſta in eſſe.

Pro hoc vide auth. Theor. 53. & in concor. ſuper 2. de anima 27.

Artifex enim non poteſt demonſtrare ſubiectum ſuæ artis neq; ſpecies illius ſubiecti. 2. de anima. com. 27. Idem. 7. meta. commen. 1. & 12. meta. commen. 5. & 1. phyſi. com. ultimo. & 2. phyſi. com. 22. ¶ Nota tamen, quòd aliquibus ſcientiis ſufficit diuiſio in numerandis ſubiectis, ut arithmeticæ & geometriæ: quædam autem talem numerum uenantur ex ſenſu, ut aſtronomia: quædam uerò neutra uia ſibi ſufficit, ſicut ſcientiæ de animalibus. Commen. in 1. de partibus animalium. col. 4.

Artifex demonſtratiuus diſtinguit nomina æquiuoca in ſcientia. 4. phy. commen. 24. quomodo ſit intelligendum, uide 3. meta. com. 1. & 5. meta. com. 1.

Artifex naturalis non ſolùm conſiderat corpora, & magnitudines & paſſiones iſtorum; uerumetiam & quæ ſunt extra iſta, ut uacuum & infinitum. 1. cœli. com. 1.

Artifex primò debet deſcribere genus de quo conſiderat. 1. cœli. commen. 2.

Artifex qui poteſt ſe aſsimilare naturæ ſecundum ſuum poſſe, eſt melior. Com. in lib. de ſenſu & ſenſato.

Artifices ſapientiores eſſe expertos opinamur. ex procemio metaphyſicæ.

Artifex quilibet cùm uoluerit, nullo exiſtente impedimento agit ſuum actum. Iſta enim eſt diffinitio communis omnibus actis ab artificio. 9. meta. tex. com. 12.

Artifex artis inquantum eſt artifex, alterius artis non poteſt cognoſcere principia recepta in illa arte, quamuis ſciant illa. Neſcit enim ea niſi inquantum eſt artifex alterius artis. Auer. 1. colliget. ca. 1. Idem. 2. phy. 22. & 26. & 12. meta. com. 5. contra Auicen.

Artificiales res non agunt in ſe niſi per accidens. 5. phy. com. 2. idem. 2. phy. com. 1. & tex. com. 3.

Artificialia non habēt uniuerſalia extra animam, nullus enim dixit hoc. 1. meta. com. 34.

Artificiales res uoluntate fiunt, ſed naturalia fiunt à natura. ex diſpu. 11. in ſolu. 1. dub. Et ex principio. 2. phyſi.

Artificialia & naturalia conueniunt in iſtis tribus, uidelicet quòd habent materiam, & quòd ſunt per aliquid, & quòd ſunt aliquid. 7. meta cō. 22. idem. 3. de anima tex. com. 17.

Artificiale indiuiduum eſt unum per uiolētiam. 10. metaph. com. 1. & 11. & elicitur ex tex.

Artificiatum & uoluntas idem ſunt in forma. 6. meta. com. 1,

Arteriæ non dilatantur, quia implentur ſicut utres: ſed cōtrà, quia dilatantur, ideo implentur ſicut folles. Gale. 6. de utilita. particu. cap. ultimo.

Aſylum quid ſit, uide in. 8. de natura animalium. cap. 19. ubi dicitur eſſe ceu uermiculum effigie ſcorpionis magnitudine aranei.

Aſinæ conceptus incontinens eſt, genituram enim iniectam emittit: quamobrem uerberibus eam ſectantes cogunt ne id faciat. Ariſt. 2. de generatione animalium. cap. 6. idem. 6 de natura animalium. cap. 23.

Aſinus eſt animal frigidum, ideo in locis frigidis gigni non poteſt. ſuprà.

Aſinus ſi ſuperuenerit equam quam equus inierit, peruertet initum ob ſui ſeminis frigiditatem. Si uerò equus ſuperueniat aſinam quam aſinus inierit, non peruertet initum. Ariſto. 2. de genera. animalium. cap. 6. & 3. de generatio. animalium, cap. ulti. & 6. de natura animalium. ca. 23.

Aſinus eſt animal maximè frigoris impatiens, quapropter Scythica & Pontica terra aſinis caret. 8. de natura animalium. cap. 25.

Aſperitas ſignificat ſiccitatem multā in ſuperficie rei aſperæ, lenitas uerò humiditatem in ſuperficie rei lenis. Et ideò lapides qui generantur in aqua, ſicci ſunt & duri, & tamen ſunt leues.

Aſſata habent exteriora ſicciora interioribus: in elixatis eſt è contrario. 4. meteo. tex. com. 27.

Aſſare magis opus eſt maous artificum quam elixare. ſuprà.

Aſub & fulmina deſcendunt per partem aeris humidam permixtam cum eis. 4. cœli. com. 39.

Aſtra ſi non uiderentur à nobis, non minus exiſtimo forent ſempiternæ ſubſtantiæ, poſt eas quas nos uidemus. 7. metaph. tex. commen. 58.

Aſtra & ſol ſemper agunt, & non eſt timendum ne quandoq; ſtent. 9. meta. tex. com. 17.

Aſtrologus conſiderat de figura ſolis & lunæ ſecundū quòd mens abſtrahit eas à motu. 2. phy. comm. 18. & idem habet Themiſt. Vide in concordantijs.

Aſtrologus de ordine & ſitu et qualitate motuū cœli, ut plurimum dat quia: et naturalis, propter quid. 2. cœli. ca. 57.

Aſtrologus et naturalis licèt eandem quæſtionem à priori et per cauſam abſoluant, differenter tamen. 2. cœli. 57.

Aſtrologi omnes diſſentiunt ab opinione tenente, Solem eſſe ſub Mercurio et Venere. 2. cœli. com. 58.

Aſtronomi non dantur ad iudicandum res futuras, niſi quia exiſtimāt ſcire ex corporibus cœleſtibus cauſas proprias generationis cuiuſlibet indiuidui, modorum ſpeciei. In com. libri de diuinatione ſecundum quietem.

Aſtrologiæ ſubiecta licet ſint mota ſcilicet corpora cœleſtia non tamen conſiderat de eis aſtrologus ſecundū quòd ſunt mota, ſed conſiderat de figuris et ſitibus eorum ſecundum qualitatem motuum, et ſecundum uelocitatem et tarditatem: et conſiderat etiam quantitatem eorum. Naturalis uerò conſiderat de naturis eorum ſecundum quòd ſunt mobilia, et declarat qualis modus motuum eſt poſsibilis in eis, et qualis non. 1. met. com. 19. Vide etiam. 12. met. com. 44. èt in. 2. phy. tex. com. 18. 19. et. 2. cœli. comm. 57. Vide de differentia aſtrologi et phyſici, Themiſt. 2. phy. ſuper tex. 18. et pondera bene uerba eius.

Aſtronomi dicūt quòd quædam ſtellæ ſunt fortunatæ & quædam infortunatæ: & hoc non eſt poſsibile, ſed tantum eſt poſsibile ſcire de eis quòd quædam ſunt meliores quibuſdam. Hoc enim inuenitur in abſolutis à motu, nedum in immobilibus. 9. meta. com. 19. & elicitur ex tex. in quo dicitur, quòd in ſempiternis non eſt malum, neque peccatū, neque corruptio.

Aſtronomi ponunt motum cœli menſuram omnium motuū, & iſte motus eſt motus cœli diurnus: tempus enim iſtius motus eſt minimum omnium temporum. 10. metaph. tex. commen. 4.

Aſtrorum natura eſt ſempiterna. 12. meta. tex. com. 43.

Aſtrologia ſola mathematicarum de ſubſtantia ſenſibili ſempiterna theoriam facit, aliarum uerò de nulla ſubſtantia, puta quæ circa numeros, & geometria. 12. met. tex. commen. 44. ¶ Inde ſcire potes quantum deuiauerint qui poſuerunt ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectum mathematicarum: & qui materiam intelligibilem à qua mathematicus non abſtrahit, dixerunt eſſe ipſam ſubſtantiam, ut Scotus & Aegidius Roma.

Cōtra Scotū. 6. ſuæ Meta. q. 1. & Aegidius 10. 2. phy.

Aſtrologi omnes conueniunt in hoc, quòd motus orbium decliuium reuoluuntur in motu diurno, in circuitu, ſuper polis totius. 12. meta. com. 47.

Attractio in rebus naturalibus eſt attrahere aliquid ad ſe, ſed in rebus uoluntarijs eſt utrunque. 7. phy. ca. 10.

Attractio in rei ueritate eſt quando attrahens ſimul mouetur cum attracto, ſed attractio in qua attrahens quieſcit, & attractum mouetur, eſt attractio æquiuocè. ſuprà.

Attractio conſimilis non operatur niſi diuiſionem conſimilem ex omnibus partibus, non ut non ſit diuiſio omnino cum potentia attrahentis, & quod ſit fortior potentia re attracta. contra Themiſt. Com. 2 cœli. 93.

Attractio quædam ſit prima qualitate, & quædam proprietate, & eſt differentia, quia illa quæ attrahunt per primā qualitatem, attrahunt quodlibet: ſed quæ attrahunt determinatam rem, ut adamas ferrum. 5. colliget. ca. 18.

Attractio generaliter quocunque modo fiat, non ſit niſi per calorem. ſuprà.

Attractio medicinarum quæ fit per calorē in eo quòd calor, eſt duobus modis: quædam enim attrahunt per calorē naturalem exiſtētem in ipſis, & quædam per calorem putredinalem, ut ſtercus columborum, & fermentum. ibidem.

Attractio inquantum eſt attractio, licèt ſit appropriata calori, non tamen propterea quod attrahat accidit ut attrahat ferrum, ſed propterea quod attrahit tali attractione propria: & hoc accidit propter proportionem & conuenientiam quæ eſt inter ipſum & ferrum. Et hæc proportio & conuenientia non eſt niſi in menſuris mixtionis elementorum

rum in eis, hoc eſt in trahente & attracto. Et propterea eſt poſsibile inueniri in una re proprietates infinitas, & hoc eſt comparando entibus quaſi infinitis. Et hæc operatio eſt quaſi ſicut accidens in ipſis uirtutibus elementorum, quæ ſunt infuſæ in re quæ habet hanc proprietatem, & nõ inſunt ſubſtãtialiter. & propterea eſt impoſsibile ſcire per arbitrium menſuram mixtionis, propter quam fit hæc operatio in ipſo ente ſicut ſciuntur operationes quæ proueniunt à materia quæ non ſciuntur niſi per arbitrium. Auer. 5. colliget cap. 21.

Attractio humoris à medicina quæ proprium humorem attrahit, differt ab attractiõe ferri à magnete, quia calor proprius quo medicina attrahit humorem, non habet ipſa medicina ipſum in actu, ſed acquirit illum à corpore in determinata quantitate: ſed adamas habet calorem illum in actu quoniam per ſuam formam ſpecificam attrahit magnetẽ. 5 colliget. cap. 21. ubi redditur pulchra cauſa quare medicina purgatiua adaucta in doſi, euacuat alium humorem ab humore proprio: quia illa operatio debetur ei per calorẽ acquiſitum à corpore, ut eſt in tali quantitate & proportione determinata, & non aliter.

Aucti quælibet pars eſt aucta. 1. de genera. tex. com. 31.

Auctum non dicitur augeri in eo quòd eſt quãtum, ſed in eo quòd eſt quantum habens formam. 1. de genera. com. 38.

Auditus eſt connaturalis aeri. 2. de anima. tex. com. 82.

Auditus eſt aeris, pupilla uerò aquæ, olfactus horum alterius eſt. 2. de anima. tex. com. 130.

Auditus dupliciter eſt, & ſonus etiam dupliciter. ſuprà. tex. commen. 139.

Auditus datus eſt animali quatenus aliquid ſibi ſignificetur, lingua autem quatenus ipſum aliquid ſignificet alteri: tertio de anima. tex. com. ultimi.

Auditum nonnulla animalia in capite habent. ex. 2. de partibus. cap. 10.

Auditus ſenſorium aeris eſſe fatemur. ibidẽ. &. 2. de aĩa. 130.

Auditus attribuitur aeri, uiſus aquæ, & olfactus igni. 3. colliget. cap. 36.

Audimus tonitrua poſt uiſionem corruſcationis, & uidet homo ictum lotricis ultra aquam, antequam audiat ſonũ: quã uis cauſa amborum ſit eadem. & uide cauſam. 3. colliget c. 37. & in. 2. de anima. in trac. de ſono & auditu.

Auditus phantaſticus quomodo fiat, uide. 3. colliget. ca. 37.

Auditus incolumis argumentum eſt cum aures inſonant tinniuntq́;, utpote unde conſtet aeri cognito naturalem uigorem & utilitatem ineſſe. Themiſtius. 2. de anima. cap. 28. & eſt tex. commen. 84.

Auempace dixit, quòd opinio eius eſt opinio omnium Peripateticorum, uidelicet quòd continuatio cum intelligentijs eſt poſsibilis, & quòd eſt forma & finis. 3. de anima. commen. 14. &. 36.

Auempace opinatus eſt, quòd diffinitio loci, quæ eſt data ab Ariſto. quòd eſt continens diuiſum à re, intelligitur de corporibus rectis ab extrinſeco, & in rotundis ab intrinſeco. 4. phy. com. 43.

Auerrois fatetur ſe uidiſſe arietem abſciſſo capite ambulare huc, atque illuc, multotiens. 7. phyſicor. contra Galenum. commen. 4.

Aues & piſces aures non habent, ſed meatus quoſdam, & uide duas cauſas huius. 2. de partibus. cap. 12. Et ab Auer. ibidem. in cap. de olfactu, quia Ariſt. unam tantum expreſſit de duabus.

Aues pro labris & dentibus utuntur roſtro. 2. de parti. ca. 16.

Aues quæ literas proferre maximè poſſunt, lingua ſunt latiore quàm cæteræ. 2. de parti. cap. ultimo.

Aues omnes lingua etiam utuntur ad ſui ſenſus mutuam interpretationem. ex. 2. de partibus. cap. ultimo. Vide etiam 9. de hiſtoria animalium. cap. 10.

Aues quæ habent ungues aduncas, habent roſtrum aduncũ, & quare. uide in cap. 1. tertij de parti. animalium.

Aues, & piſces, & ſerpentes, & inſecta, & cortice tecta, ueſica carent. Vide cauſam. 3. de partibus. cap. 8.

Auibus roſtrum oſſeum uice dentium manuſq; datum eſt. 4. de partibus. cap. 11.

Auibus quibus longa ſunt crura, & collum longum eſt: & quibus breuia, collũ breue, exceptis palmipedibus. ſuprà.

Auis nulla eſt quæ pariter & calcar & ungues adũcas habeat natura enim nihil ſuperuacaneum efficit. ſuprà.

Auibus omnibus teſtes adeſſe certum eſt, ſed intus lumbis adhærentes. ſuprà. cap. 11. in fine.

Auium proprium eſt pennas habere. ſuprà.

Auium rapacium terreſtrium collum breue exiſtit, ſed agentium in aqua lõgum eſt. Cuius cauſam uide. 4. de partibus. cap. 11. Et ibidem Auer. clariſsimè cap. de auibus.

Aues & animalia quæ pedibus uacant, inſtrumentum ad coitum accommodatum habere non poſſunt. Cuius cauſam uide. 1. de generatione animalium. ca. 1.

Aues paruæ ſunt fœcundiores. 3. de gener. anima. ca. 1.

Aues aduncæ ſunt infœcundiores propter duas cauſas, propter ſiccitatem complexionis earum, & propter multitudinem pennarum & magnitudinem roſtri et unguium, in quibus abſumitur excrementum ſui corporis. Auer. et Ariſt. 3. de generatione animalium. cap. 1.

Aues nonnullæ imperfectos et cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum corpore paruæ ſint, multos progenerant, ut cornix, pica, paſſer, hirundo: et pauciperi generis qua copiam alimenti parere una cum prole non ſolent, ut palumbes, turtur, columba. Quamobrem ſi quis hirundinum nouellarum adhuc oculos præpungat, rurſum incolumes redduntur. Cùm enim fiunt, non facti iam, corrumpuntur; itaque denuo oriuntur ac pullulant. Ariſto. in quarto de generatione animalium. cap. 6.

Aues minores ſunt garrulæ, et linguaciores. quarto de natura animalium. ca. 9.

Aues quibus ungues aduncæ ſunt, pullos cum primum pro uolandi facultas fuerit, nido expellunt, percutientesque cogunt diſcedere. & cæteræ quoque aues maxima ferè ſui parte id faciunt. cumque enutrierint, nihil amplius adhibent curæ: excepta cornice, quæ aliquandiu prouidet, quippe quæ uolantes iam ſuos pullos paſcens ipſa comitatur. Ariſto. in. 6. de natura animalium. cap. 18.

Auibus anni pluuij incommodi ſunt, piſcibus uerò ſicci. 8. de natura animalium. cap. 12.

Aues aduncæ uiuunt propè dixerim ſine ullo potu, quod Heſiodus neſciuit. Facit enim in narratione obſeſsionis Ninia aquilam augurij præſidem bibentem. 8. de natura animalium. cap. 18.

Auibus ægrotantibus plumæ indicium proferunt: turbantur enim nec poſituram eandem ſeruant, quam habent cum recte ualent. 8. de natura animalium. cap. 18.

Aues cum coeunt, plurimas tunc & maximas uoces emittũt. 9. de natura animalium. ca. 49.

Aues quibus ungues aduncæ ſunt, carniuoræ ſunt. Fruges autem etiam ſi in os indideris, nequeunt deuorare. Ariſto. in 8. de natura animalium. cap. 3.

Aues omnes uncæ & breues collo & lingua lata; aptæ ſunt ad imitandum. Nam & indica auis, cui nomen pſitacæ, quã loqui aiunt, talis eſt: & loquacior, cum biberit uinum, redditur. 8. de natura animalium. cap. 12.

Aues & piſces mammis & lacte carent. 3. de natura animalium. cap. 20.

Auferens impedimentum eſt mouens per accidens. 8. phyſi. tex. commen. 32.

Augmentatio contingit ingrediente aliquo, ex alteratione, ut ſi ex aqua fiat aer. 4. phy. tex. com. 63.

Augmentum in rebus inanimatis dicitur tranſumptiuè, ſed augmentum uerum eſt in rebus animatis, & per aliquod extrinſecum. 4. phy. com. 63. &. 1. coeli. 23.

Augeri & diminui impoſsibile eſt continuè, ſed eſt & medium. octauo phyſi. tex. com. 23.

Augmentum quod eſt digitale in anno, non poteſt dici quòd in qualibet parte tẽporis demonſtrata inueniatur pars magnitudinis in actu, ſicut in ubi. Et cauſa eſt quia quælibet talis in intellectu, eſt determinata in actu: & quælibet earum fit in inſtanti, cum ſit indiuiſibilis in factione. Intelligas quo ad factum eſſe. 8. phyſico. commen. 23. &. 3. phyſico. commen. 6.

Augmentationem eſſe impoſsibile eſt alteratione non exiſtente. 8. phy. tex. com. 55

Augmentatio quodammodo fit à ſimili, & quodammodo cõtrario. ſuprà.

Augmenti & diminutionis termini oppoſiti ſunt, magnitudo aut paruitas, aut perfectio magnitudinis aut imperfectio. 8. phy. tex. com. 62. idem. 4. phy. tex. com. 18.

Augmentatio tam in compoſitis quàm in ſimplicibus, fit in corporibus naturalibus & partibus eorum, mediante alteratione paſsiua. 1. cœli. tex. com. 21.

Augmentabile quodlibet eſt alterabile, & non conuertitur. 1. cœli. commen. 22

Augmentatio ſumitur largè & propriè. ſuprà.

Augmentatio largè eſt tribus modis, aut eſt ſecundum augmentum uerum, & hæc eſt tantum in animalibus & plantis: aut ſecundum raritatem & denſitatem, ut contingit aeris & aquæ: aut ſecundum accumulationem & iuxta poſitionem, & hæc inuenitur in corporibus conſimilium partium, ut in mineris. 1. cœli. com. 22.

Augmentatio in infinitum eſt ex materia, & non ex forma. 3. cœli. commen. 6. idem primo cap. de ſubſtantia orbis. & 3 phyſico. commen. 60.

Augmentabilis finis conueniens eſt menſura terminata in lõgitudine, & latitudine, & profunditate. 4. cœli. comm. 24. conſimile. 5. meta. com. 1.

Augmentatio eſt præexiſtentis magnitudinis additamentũ, diminutio uerò minoramentum. 1. de gener. tex. com. 31.

Augmentatio fit adueniente aliquo ab extrinſeco. ſuprà. tex. commen. 32.

Augmentatio tria requirit, quorum unum eſt, quamcunque partem maiorem eſſe eius quod augetur, & adueniente aliquo, & tertium ut ſaluetur quod augetur & maneat. ſuprà. tex. commen. 33.

Augmentatio fit ſecundum partes formales & non materiales. 1. de gener. tex. com. 35. & 37.

Augmentatio quodammodo fit à ſimili & quodammodo à diſsimili. ſuprà, tex. com. 38.

Augmentum eſt perfectio actionis nutrimenti. 2. de anima. commen. 14. idem primo de generatione te. commen. 38. & 42. 1. cœli. 21.

Augmentationis initium prius eſt in magnitudine, in longitudine, deinde in latitudine, deinde in profundum. 5. metaphy. commen. 1.

Augmentum differt ab additione, quia augmentum propriè eſt in uiuentibus, & per aliquod extrinſecum, & eſt in omnibus partibus: ſed additio eſt in rebus inanimatis, in quibus corpus non augetur in omnibus partibus. ex. 4. phyſic. com. 63. idem primo cœli. 22.

Augmẽtum in magnitudine poteſt fieri dupliciter: ex extrinſeco, & per alterationem. 4. phy. tex. com. 63. & 84.

Augentur in profundum præcipuè animalia poſtquàm ſuæ longitudinis & latitudinis modum adepta ſunt. Ariſto. 3. de natura animalium. cap. 18. vbi loquitur de ijs quæ pingueſcunt. Et nota quòd illud non eſt uerum augmentum.

Augures diſsidia & conſidia colligunt ab auibus. diſsidio bellum omnemq; diſcordiam ſtatuunt, conſidio pace omnẽque concordiam. 9. de natura animalium. cap. 1

Auicenna credidit quòd naturalis non loquitur niſi de materia propinqua, ſed primus Philoſophus conſiderat de prima materia. & peccauit. 2. phy. com. 22.

Auicennæ ſermo ſemper eſt medius inter Peripateticos & loquentes. 2. phyſi. 22.

Auicenna opinatus eſt quòd cœlum non eſt in loco, neque per ſe, neq; per accidens. 4. phy. com. 45. & 6. phy. 85.

Auicenna opinatus eſt quòd motus cœli non eſt in loco, ſed in ſitu. ſuprà.

Auicenna exiſtimauit quòd motus qui mutat locum ſecundum formam & non ſecundum ſubiectum, eſt motus in ſitu, & hoc eſt error. ſuprà.

Auicenna non diſtinxit alietatem in loco per ſe, ab alietate per accidens. 6. phy. com. 85.

Auicenna exiſtimauit, & Algazel ſequutus eſt ipſum, quòd diuinus debet demonſtrare primum principiũ eſſe. Quod ad hoc quòd falſum, etiam tenue eſt, & minimè demonſtratiuum. 3. phy. com. 3. & 1. phyſi. com. ultimo.

Auicenna dixit hominem poſſe generari ex terra, ſed conuenientius in matrice. 8. phyſi. com. 46. & 2. meta. 15.

Auic. in ijs quæ tranſtulit ab Ariſt. in prima facie, talia uidentur eſſe ut demonſtrationes Ariſto. ſed non ſunt in rei ueritate. Vnde libri huius hominis potius faciunt a ſapiẽtia recedere, quàm ipſam largiantur. 8. phy. com. 78. conſimile. 3. de anima. 30. & 3. cœli. 67. & 2. phy. 22.

Auic. opinatus eſt duplex eſſe neceſſarium, ſcilicet ex alio, quod tamen de ſe eſt poſsibile; & neceſſarium ex ſeipſo. 8 phy. com 79. uide pro hoc. 1. cœli. com. 124.

Auicenna non eſt imitatus Ariſto niſi in dialectica, ſed in alijs errauit, & maximè in metaphyſica, & hoc quia incipit quaſi à ſe. 3. de anima. com. 30. Vide conſimile de Auicen. 3. cœli. commen. 67.

Auicen. credidit quòd diſpoſitio trium dimenſionum exiſtentium in prima materia ſimpliciter, ſcilicet non terminatarum, eſt diſpoſitio dimenſionum terminatarum. quapropter dixit neceſſe eſſe primam formam exiſtere in prima materia primitus, antequam dimenſiones exiſtant in ea. Ex quo accidunt ei multa impoſsibilia, quæ uidentur in primo cap. de ſubſtantia orbis. Contra temerarios tenentes formam corporeitatis ſubſtantialem, in uia Auerr. quã ex propoſito deſtruit tam in hoc loco, quàm etiam. 1. phyſic. commẽ. 63. ſicut late diſputatum eſt à nobis in quæſtione ſpeciali de hoc.

Auicenna cũ tota ſua famoſitate in philoſophia, dixit hominem generari ex terra, ſicut murem & alia multa. ſecundo metaphy. commen. 15.

Auic. admiſcuit ſuam ſcientiam diuinam cum loquẽtibus in ſua lege. 4. meta. com. 3. conſimile. 2. phy. 22.

Auic. credidit quòd ens & unum ſignificant diſpoſitiones additas eſſentiæ: & quòd unũ quòd dicitur de omnibus prædicamentis, eſt illud unum quod eſt principium numerorum. 4. meta. com. 3. & 10. meta. com. 8. Vide ibi motiua eius & impugnationem ab Auer.

Auicen. credidit omnes formas eſſe ab intelligentia agente, quam uocat datorem formarum. 7. meta. com. 31. ubi etiã dicit quòd exiſtimatur quòd Themiſt. etiam dicat hoc. Vide clare Themiſt. in 3. de anima. ca. 52. & eſt ſuper tex. 38. ubi Philoſophus dicit animam eſſe quodammodo omnia. Ibi enim dicit Themiſt. animam eſſe formam formarum, non ſolùm quia omnes formas cognitione complectitur, uerumetiam quòd materiæ formas exhibet, & uultus imponit: ipſa enim anima eſt quæ materiam rudem ſignatione & impreſsione formarum inſignit. Nam & uiuacitas omnis & uigor, qui plurimus in materia cernitur, ab anima uidetur ortum habere. Atque hoc quidem in animalibus conſpicuum incontrouerſumque eſt; ſed in plantis & elementis obſcurius. Anima ē forma formarũ: & quare.

Auicenna ignorauit, quòd unum quod eſt principium numeri, eſt aliud ab uno quod conuertitur cum ente. 10. met. cõ. 5. & 8. & 4. meta. com. 3.

Auicen. exiſtimauit quòd unum & ens ſignificant accidens in rebus, & deceperunt ipſum duo. uide. 10. metaphy. com. 8. & 4. met. 3.

Auic. ignorauit quòd hoc nomen ens quod ſignificat genus, differt ab hoc nomine ens quòd ſignificat uerum. ſuprà.

Auicen. abſolutè dixit quòd primus Philoſophus habet declarare prima principia ſenſibilis ſubiectæ, ſiue æternæ ſiue non. 12. met. com. 5. idem. 2. phyſi. com. 22. & 26. idem. 2 phyſi. de natura. com. 3.

Auic. poſuit quòd aiæ hominum ſunt infinitæ, & infinitas nõ eſt impoſsibilis niſi in rebus ſituatis: ſed nullus ueracium Philoſophorum poſuit hoc. ex. diſpu. 4. in ſolutio. 4. dubij.

Aui. uiam ad probandum primum principium per neceſſariũ & poſsibile, & per cauſam & cauſatum ſumpſit a loquentibus; & non eſt nota de ſe diuiſio illa. Diſpu. 4. in ſolutione quinti & ſexti dubij: & ad hunc locum remiſit ſe. Comm. 2. phy. com. ultimo contra Aui. dum dixit, quòd certior illorum ſermonum non pertranſit rationum probabiliũ ordinem, & huius cauſam innuimus alibi.

Aui. opinatus eſt quòd Deus benedictus ſit omnia, modo uniuerſali, tempore non ingrediẽte: & quòd ipſe ignorat particularia, quia ſequitur ex particularium ſcientia permutatio in ſubſtantia. Diſpu. 6. authoritate Algazelis in. 1. dub.

Auicenna ſolus ex Peripateticis dixit, quòd hoc nomen ens ſignificat conſequens uniuerſale in ſubſtantiis rerũ: & nullus alius dixit hoc. ex diſputa. 7. in ſolu. primi dubij. Et. 4. meta. com. 3. &. 10. meta. com. 8. & in libro deſtruct. ſæpe.

Auicenna negauit iſtam naturam mediam inter naturam ſignificatam per nomina uniuoca, & naturam rerum quæ tantum in nomine conueniunt: ita quòd negauit analogũ mediare inter uniuocum & æquinocum. Et iſtam uiam tenuit Scotus. uide in. 7. diſpu. in ſol. ulti. dub.

Auicennæ uia ad probandum neceſſe eſſe, eſt inſufficiens. uide cauſam. diſputa. 8. in ſolu. primi dubij.

Auicen. & ſequaces eius poſuerunt datorem formarum ſeparatarum. ex diſputatio. 9. in ſoluti. 2. uide. 7. meta. com. 31. &. 12. meta. 18.

Auic. ſolus ex Philoſophis dixit quòd corpora cœleſtia habent imaginationes, quantò magis ut habeant infinitas imaginationes? Sed Alexan. in libro de principijs totius dixit quòd iſta corpora non imaginantur. ex diſputa. 16. in ſolutio. primi.

Auic. ſolus opinatus eſt non dari unum membrum in corpore, quod ſit principium uenarum. Et nullus antiquorum opinatus eſt hoc. ex. 3. de partibus animalium. Auer. in capi. de corde.

Auicennæ declarationes ad probandum primum principiũ ſunt topicæ & non ueræ. Et tu ſcies hoc ex contradictionibus adductis ab Algazele cõtra eas in libro deſtru. Auer. in epitome meta. tracta. primo capi. 1. Idem. 1. phyſi. com. ultimo. uide in libro deſtru. diſp. 4.

Aures ſunt in medio capitis, & cauſam uide in. 2. de partibus animalium. cap. 10. Et Com. dicit hoc eſſe in homine: at in aliis animalibus quadrupedibus ſunt in parte ſuperiori, ut patet ab eo ibidem. in cap. de olfactu.

Aurium foramen eſt tortuoſum, ne aer frigidus ingrediens aliquo modo lædat auditũ. Sed melius eſt dicere tortuoſum, ne auditus lædatur à fortiſſimis uocibus. 2. colliget. ca. 16. de iuuamento inſtrumenti auditus.

Auribus internus aer immobilis dicitur, quia non diffunditur, neq; alius ad eius uicem corrogatur. Themi. 2. de anima. cap. 28. & eſt ſuper tex. 84.

Aurum & margaritæ à tota ſubſtantia confortant. cor. 5. colliget. cap. 19.

Auſter eſt humidus & grauis. 8. de natura animaliũ. cap. 52.

Aut, eſt nota diuerſitatis & dubitationis. Com. 1. phy. com. 2. ubi dicit quòd Ariſ. induxit ſermonẽ in forma dubitationis & dixit: habentibus principia, aut cauſas, aut elemẽta.

Autem, eſt nota cõtinuationis, præſertim in principiis librorum qui continuantur cum præcedẽtibus, aut in principiis tractatuum præſupponentium præcedentes. Ita notat Io. Philoponus in principio ſuper libro de generatione, qui incipit: De generatione autem & corruptione. Ex illa enim coniunctione, Autem, innuitur continuatio cum ultimis uerbis quarti de cœlo, ubi dicitur: De graui quidem igitur, & leui, & circa ipſa accidentibus determinatum ſit hoc modo. De generatione autem & corruptione &c. Ita etiam apparet in principio tertij de anima. ubi incipit: De parte autem animæ, per quam anima cognoſcit & ſapit. Nam debet continuari cum fine ſecundi, ubi fuit dictum: De phantaſia quidem igitur quid ſit, & propter quid ſit, intantum dictum ſit. De parte autem animæ, per quam anima cognoſcit. &c. Nam (ut inquit lucidiſſimus Them. in ca. 44. ſuper. 2. de anima) erat maxima ſimilitudo inter phãtaſiam & intellectum, quæ eſt cauſa deceptionis, ſecundũ quam multi non diſtinxerunt inter intellectum & imaginationem: & ideo eorum diſtinctio ex ſuis diffinitionibus erat perquirenda. Et ideo tractatus de intellectu continuatur cum tractatu de phantaſia.

Autem particula ſignificat diuiſionem. 1. de anima. com. 84. &. 1. phyſi. com. 1. &. 3. de anima. com. 16.

Autumni tempus tempori ſenectutis aſſimilatur, & propterea tunc plurima terræ naſcentia ſeneſcunt: nam uirtus generatiua hoc tempore in uegetabilibus, & animalibus debilitatur. quarto colliget. cap. de tractu.

De litera B.

BABYLONICI & Aegyptij habuerunt magnam ſolicitudinem circa ſcientias. 2. cœli. tex. com. 60.

Babylonici conſiderãtes operationes ſtellarũ, aſſerebant ſtellas habere operationes proprias, in propriis generibus entium: & operationes communes in generibus communibus: & non ſolum in corporibus, uerumetiam in animalibus. 2. cœli ca. 68.

Balneum duplicem formam habet, in anima & extra animã & propter illam formam quæ eſt in anima, deſideramus illam quæ eſt extra animam. Forma igitur balnei inquantũ eſt in anima, eſt agens deſiderium & motum: ſecundum autem quòd eſt extra animam, eſt finis motus, & non eſt agens motum. 12. Meta. com. 36.

Balnei iuuamenta require. 6. colliget. cap. 3.

Barbari, & Arabes, & habentes complexiones denſas, à fortibus ægritudinibus euadunt ſine medico & medicina: & illi qui in deſerto habitant: & hoc fit quia aliquantulum cum brutis aſſimilationem habent. Et pro maiori parte accidit hoc illis qui habent complexionem effrenẽ. 7. colliget. cap. 31.

Bene non ſemper fit quod ſæpe fit: nec idem eſt bene quod ſæpe. Themiſt. 1. de anima. cap. 20.

Benefacientem neceſſe eſt facere: ſed ſolum facientem non neceſſe eſt benefacere. 9. meta. tex. com. 4.

Beſtiarum nulli ineſt fides. 2. de anima. tex. com. 157.

Bonitati quæ eſt in intelligentiis ſeparatis, nullum malũ eſt oppoſitum: ſed homo quod eſt in materia, malum opponitur authoritate Platonis. Ammonius in prædicamentis.

Bonitas in intellectu & malitia, ſunt ſicut uoluptas & dolor ſunt in ſenſu. 3. de anima. 28. uide Them. ibi. ca. 47.

Bonitas diſcretionis non ſequitur niſi bonitatem ſenſus tactus, & non ſequitur bonitatem aliorum ſenſuum. Boni. n. uiſus poteſt eſſe indiſcretus, & ſimiliter boni auditus: ſed boni tactus ſemper uidetur eſſe diſcretus. 2. de anima. cõ. 94. & elicitur ex tex.

Bonitas inuenitur tam in potentiis actiuis quam etiam in potentiis paſſiuis. 5. meta. tex. com. 17. in cap. de poteſtate.

Bonitas tranſumptiuè dicitur de malis, ut bonus latro & bonus calumniator. Et ſi bonitas tranſumptiuè dicitur de malis, à fortiori perfectio. 5. metaph. tex. com. 21. in ca. de perfectio. ¶ Valet autem argumentum per locum à minori, quia malum opponitur bono, non autem opponitur perfecto: ſed imperfectum perfecto opponitur.

Boni naturam auferunt infinitum facientes. 2. meta. tex. commen. 8.

Bonum intẽtum in rebus naturalibus eſt bonum uerum, ſed bonum intentum in rebus uoluntarijs eſt bonum apparẽs 2. phyſi. com. 31. ¶ Huius (ni fallor) cauſa eſt, quia opus naturæ eſt opus intelligentiæ non errantis, ut dicit Com. in 12. meta. com. 18. Vnde natura cum agat propter finem, dirigitur in illum (& ſi ipſa non cognoſcat) ab intelligentia cognoſcente, cui nõ poteſt cõtingere error. Et ideo bonũ intentum in natura eſt bonum uerum, licet rarò. nam per accidens ex aliquo impedimento fruſtretur ſuo fine: ut dicitur in. 2. phy. Sed bonũ & finis intentus à nobis à noſtra ratione propoſitus cui plerunque accidit error propter mixtionem aut dependentiam quam habet à corpore. Et ideo bonum iſtud eſt apparẽs, & rarò eſt bonum in rei ueritate: pauci enim dignoſcere poſſunt uera bona, atq; illis multum diuerſa remota erroris nebula, ut dixit poeta.

Bonum ſimpliciter eſt cui non accidit in ſua actione fatigatio. 2. cœli. ca. 3.

Bonũ in aialibus eſt poſſibile, ſed in æternis eſt neceſſarium id quod eſt melius ex duobus poſſibilibus. 2. cœli. cõ. 34.

Bonum, aut apparẽs bonum, eſt appetibile quod ſemper mouet. 3. de anima. tex. com. 51.

Bonum nõ omne ſed actuale bonum eſt quod mouet. ſupra. ¶ Vbi Themi. notat quòd non omne bonũ appetitum mouet, nam & ſummum bonum, aut ſi quod ſimpliciter &

perpetuò bonum eſt, quale fortaſſe id omnibus rebus cōmuniter cupitum & deſideratum habetur, non mouet aut pellit ulla alia ratione quàm qua nunc agitur: de quo nobis in alia inſtitutione dicetur. Hoc autem propterea puto dictum fuiſſe à Themiſtio, quia motio ſummi boni eſt in ratione finis, ut eſt declaratum in 12. meta. tex. comm. 36. ſed motio obiecti mouentis appetitum animalium, eſt in ratione cauſæ efficientis. Et facit iſta Themiſtij ſententia pro tenentibus æterna non habere cauſam efficiētem, ſed finem, ut tenuit Alex. cuius ipſe eſt æmulus.

Bonum cōe omnibus eſt bonum purum. 3. de anima. com. 51.

Bonum actuale eſt motor immobilis, appetitus autē eſt motor motus. 3. de anima. tex. com. 54.

Bonum eſt quod cuius gratia una cauſarum eſt. Ex procemio metaphyſi.

Bonū nihil dicitur eſſe niſi propter cauſas finales. 2. meta. 8.

Bonum quodlibet quod per ſe bonū eſt & propter ſuam naturam, finis eſt: & ita cauſa, quòd illius cauſa & ſunt & fiūt cætera. 3. meta. tex. com. 3.

Bonum in rebus immobilibus non eſt per ſe, ſed per accidēs. 3. meta. com. 3. Vide quomodo ſit intelligendum infrà, ubi de mathematicis feci digreſſionem, an in eis ſit bonum.

Bonum eſt per quod diſponitur cauſa finalis: bonum enim eſt deſiderabile, & cauſa finalis eſt deſiderabilis. 3. meta. com. 3. idem. 2. phy. tex. commen. 31.

Bonum & malum non ſolum ſunt in rebus diuerſis numeratis, ſed etiam in partibus eiuſdem rei cùm fuerint diuerſarum uirtutum. 4. met. com. 18.

Bonum & malum multorum & cognitionis & motus principia ſunt. 5. meta. tex. com. primi.

Bonum, largitas, & propter quid ſeu finis, idem ſunt, ſed tamen non ſunt ſynonyma ſimpliciter. 5. meta. cō. 1. in calce.

Bonum, complementum, & largitas, non inueniuntur in rebus niſi per cauſam finalem: & ideo, quod caret cauſa finali caret bono. 5. metaphyſic. commen. 3. idem. 2. metaphy. tex. commen. 8. & 2. phyſic. tex. commen. 31. & 3. metaph. tex. commen. 3.

Bonum & malum maximè inanimatis, qualitatem ſignificat, & bonum maximè in habentibus prohæreſim. 5. met. 19. in ca. de quali.

Bonum non eſt quod non habet boni eſſentiam. 7. met. text. commen. 20.

Bonum & boni quidditas ſunt idem, ſicut ens & entis quidditas. ſupra.

Bonum eſt natura prius malo. 9. meta. tex. com. 19.

Bonum & melius reperitur in rebus abſolutis à motu, nedū in rebus mobilibus. 9. met. com. 19. vide in concordan.

Bonum maius neceſſe eſt ut ſit magis deſideratum: deſideriū enim non eſt niſi propter exiſtimationem eius, quòd aliquid ſit bonum. 12. meta. com. 36.

Bonum uniuerſi conſiſtit in ordine. 12. meta. 52.

Bonum uniuerſi eſt duobus modis ſicut bonum exercitus, uidelicet in duce & in exercitus ordine. ſupra.

Bonum uniuerſi quod conſiſtit in primo principio, eſt maius bonum, quàm bonum uniuerſi conſiſtentis in ordine: quia ſicut bonum ducis, eſt maius bonum, quàm bonum ordinis exercitus, quòd dux eſt cauſa illius ordinis, & nō ordo eſt cauſa ducis: ita pariformiter eſt de primo principio, cum ordine exiſtente in entibus adinuicem comparatis. 12. meta. tex. & com. 52.

Bonum uniuerſi eſt ſicut bonum in una domo, in qua ſunt ſerui & liberi. ſupra.

Bonum & malum quæ ſunt forma & materia, ſunt principia omnium entium ſecundum quoſdam. 12. met. 54.

Bonum ut mouens ſecundum Anaxa. poſitum fuit principiū omnium. ſupra. tex. com. 55.

Bonum ualde eſt in quacunq; quæſtione audire & ſpeculari rationes duarum partiū, maximè quando partes ſunt prudentes & celebres. ex libro deſtru. diſp. 2. in ſol. 2. dubij.

Bonum & malum ſunt in rebus, uerum & falſum ſunt in mente. 6. meta. tex. commen. 8. ¶ Intelligitur iſto modo. nam ex. 2. de anima, a fine unumquodq; denominare iuſtū eſt. tex. commen. 49. Et quia bonum eſt obiectum in quod tendit appetitus, & obiectum non habet rationem terminandi appetitum niſi ſecundum eſſe reale quod habet extrà, & non ſecundum eſſe cognitum quod eſt eſſe ſecundum quid & diminutum, quod habet in anima. Nam vt dicit Comm. entia quæ ſunt in anima cogitatiua, ſunt entia diminuta & in potentia, ut patet. 9. metaphyſic. text. commen. 7. Vnde auarus appetit aurum quod eſt in burſa, non aurū quod eſt imaginatum in anima. Sic igitur bonum & malū ſunt in rebus. vnde Auer. 12. met. comm. 36. dicit quòd balneum in anima mouet ut efficiens, & balneum extra aiam mouet ut finis; quia ratio finis eſt ratio boni amati & deſiderati: & res habet bonitatem in eſſe extra, & non eſſe intra, quod eſt eſſe diminutum & aduentitium. Sed ueritas & falſitas fundatur in re, & terminatur ad animam: quia ut dicit Commen. in prima diſputatione libri deſtr. in ſolut. 22. dub. Veritas eſt adæquatio rei ad intellectū. unde quādo res oſtēdit ſe intellectui ſicut eſt, in hoc cōſiſtit eius ueritas, & ideo ueritas dicitur in mente conſiſtere. Non propterea autem Ariſt. intentio fuit non eſſe bonitatem in rebus animatis, immo bona animi ſunt diuiniora bonis corporis, ut patet. 5. meta. tex. com. 19.

Bonum & diuinum voco primam formam & primam cauſam, quo referuntur collimantq; omnia, & cui quæq; res cupit fieri quàm ſimillima quantum poteſt. Them. 1. phy. ſuper tex. com. 31. Et ita etiam exponit Auer. locum illū. ¶ Ex quo patet quantum deuient à veritate, qui per primam formam interpretantur formam corporeitatis.

Bonum & malum pertinent ad intellectum actiuum, veritas & mendacium ad intellectum contemplatiuum. 3. de anima. tex. com. 31.

Bonum & melius eſt quærendum in his quæ ſecundum quid deficiunt à ſummitate, & non in his quæ omnino ſine culpa ſunt. Galenus. 3. de vtilitate particularum. cap. 11. ¶ Senſus eſt quòd ſummū in quolibet genere conſiſtit in indiuiſibili, ſed quæ circa ſummū ſunt, latitudinē habent, iuxta illud Ariſto. 10. metaph. tex. com. 5. In omni genere eſt unū primū quod eſt metrum & menſura omnium: menſura aūt inter alias conditiones requirit quòd ſit minima. ibidem.

Bobus fœminis uox grauior eſt quàm maribus: in cæteris autem vox fœminarum tenuior eſt & acutior. In. 4. de natura animalium cap. vltimo. & quinto de natura animalium. cap. 14.

Boues in Phrigia & alibi, cornua ueluti auriculas mouent, idq; argumentum eſt cornua cuti potius quam oſsi adhærere. 3. de natura animalium. cap. 9.

Bouis ſtruma idem eſt quòd in homine febris. 8. de natura animalium. cap. 23.

Bos niſi aqua ſit limpida, frigida, & clara, non vult bibere, è contrario equus bibit aquas turbidas libentius. 8. de natura animalium. cap. 24.

Bos ſi à recenti caſtratum ineat, procreare poteſt. Ariſto. 9. de natura animalium. cap. vltimo. ¶ Contra medicos ponētes virtutem generatiuam in ſemine acquiri in teſtibus.

Bruta percipiunt ſenſibilia ſicut cortices fructuum, homo autem ſicut medullam de cortice. Auer. in fine lib. de ſenſu & ſenſa.

Bruta non mouentur ira à ſenſibilibus ſicut homo: mouetur etenim homo apud cantum, quod non faciunt bruta: & ſimiliter homo mouetur à picturis & figuris motu, quo bruta non mouentur. Ibidem.

Bruta carent actione intellectus. i. voluntaria, non tamen carent actione abſolutè. ex diſpu. 3. in ſolutio. 4. dubii.

Brutorum cognitio non deſiderat aliquam cognitionem. 2. cœli. com. 77. ¶ Ex quo patet error illorum, qui aſſerunt cognitiuas potentias brutorum eſſe eiuſdem ſpeciei cum potentijs cognitiuis hominis, in quibus homo communicat cum brutis. Vnde aſſerunt uiſiuam hominis eſſe eiuſdē ſpeciei cum uiſiua aquilæ, quod ſtare non poteſt, tum quia animæ à quibus fluunt iſtæ potentiæ, ſpē diſtinguūtur, tum ēt quia ſenſus aialibus tantū dati ſunt ad ſalutem: ſed homini nedum ad ſalutem, uerumetiā propter cognitionē. Oēs .n. homines natura cognoſcere deſiderāt, ut dicit Ariſt. in principio primæ philoſophiæ, quod probat à ſigno dicēs: Signum autem eſt ſenſuum dilectio. Præter enim utilitatem

tem propter ſeipſos diligûtur, & maximè aliorum qui eſt per ipſos oculos. Non enim ſolum ut agamus, ſed & nihil agere debentes, ipſum uidere præ omnibus, ut ita dicam, diligimus. Cauſa autem eſt quia maximè hic ſenſum cognoſcere nos facit, & plures differẽtias rerum demõſtrat. Vnde Com. io cõ. ſuper libro de ſenſu & ſenſato, animaduertens iſtam differentiam ſcribit: Proprietas comprehenſionis iſtorum ſenſuum in animalibus nõ eſt eadem: homo enim comprehendit differentias rerum, & intentiones earum proprias, quæ ſunt io re ſenſata, quaſi medullã de fructu. In animali uerò bruto comprehenduntur ea quæ ſunt extrà, quæ ſunt quaſi cortices fructuum.

Butyrum & ſperma ingroſſantur à calido propter admixtionem partium aerearum cum aqueis. 4. meteo. commen. 1. in colum. 6.

De litera. C.

CALIDVM ſimpliciter ſi eſt ignis ſimpliciter, & aliquod calidum eſt aliquis ignis. 4. phy. com. 102.

Calido & frigido res attribuũtur duobus modis, ſecundum naturam & accidentaliter. Com. 4. meteo. io ſumma.

Calidum & frigidum, humidum & ſiccum ſunt cauſæ io formis elementorum, & ſunt cauſatæ io formis animalium. 4. cœli. com. 40.

Calidum & frigidum ſunt actiua, humidum & ſiccũ ſunt paſſiua. Non intelligitur in comparatione actionis & paſſionis in ſe, ſed in comparatione indiuiduorum mixtorum. Auer. 4. meteo. in paraphraſi com. 1. ¶ Vult dicere quòd iſtæ quatuor qualitates primæ ſi io ſe conſiderentur, omnes ſunt actiuæ: quia ſicut caliditas calefacit, & frigiditas infrigidat, ſic humiditas humectat, & ſiccitas exiccat. Sed ſi dicuntur duæ actiuæ puta caliditas & frigiditas, & duæ reliquæ paſſiuæ ſcilicet humiditas & ſiccitas, hoc eſt in cõparatione ad generationem mixti. Generant enim calidũ & frigidum, ut inquit Ariſto. obtinentia materiam. Et ita debet ſtare litera commenti, quia communiter locus ille inuenitur deprauatus.

Calidum & frigidum, humidum & ſiccum quatuor modis dicuntur. ex. 2. de partibus animalium. ca. 1.

Calidum & frigidum, quæ omnium quæ ſenſu ſentiontur manifeſtiſsima ſuot, ſi tantam ambiguitatem recipiunt & cõtrouerſiam; quid de alijs rebus exiſtimare debemus? Ex. 2. de partibus animalium. cap. 2.

Caliditas non eſt motus, ſed calefactio. 11. metaphy. ca. 10. & 5. phy. tex. com 5. noo eſt albedo motus, ſed albatio.

Calidorum quædam externum calorem retinent, quædam uerò ſuum. ſuprà.

Calefacta omnia quæ ſolida & firmiora ſunt, uehementius quàm humida calefaciunt. ex. 2. de parti. anima. ca. 4. Inde dixerunt medici ſiccitatem limam eſſe caloris.

Caliditas habet diſſoluere res congelatas per frigiditatem, ſi ſunt reſolubiles, ut eſt plumbũ & ſtannum. 5. colliget. c. 6.

Calidum decoctionem operatur. 2. de anima. tex. cõ. 50. ¶ Intelligitur autem non de calore abſolute, ſed de calido naturali & conuenienti, ut gloſat Commen. io his quæ determinata ſunt in. 4. meteo. tex. commen. 14. vnde Auenzoar in principio ſui theyſir: Non omne calidum digeſtionem procurat, ut dixerunt uulgares.

Calor in igne eſt propinquior ſubſtãtiæ quã ſit in alijs cõpoſitis, & ideo pooitur in diffinitione eius. 5. phy. cõ. 10. Vide idem. 8. meta. com. 5. & 7. meta. 41. & 4. cœli 6. & 26.

Qualiter autem ſit propinquior ſubſtãtiæ in igne quàm io rebus compoſitis, uide clare Auer. 4. cœli. 40.

Calor naturalis eſt motor & motum in aniomalibus neceſſario. 8. phy. com. 43. & 37. & 7. phy. com. 1.

Calor & lumen generatur a ſtellis, attrito aere ab earum latione. 2. cœli. tex. com. 42. & 1. meteo.

Calor naturalis innatus eſt conſumere humiditatem, cum ſit quaſi materia & nutrimentum illius. Ex commeo. libri de longi. & bre. uitæ.

Calor æquiuocè dicitur de calore cœleſti, quia calor ignis corrumpit entia, & maximè ignis illuminantis: calor uerò corporum cœleſtium largitur uitam uegetabilem, ſenſibilem, & animalem. 2. ca. de ſubſtantia orbis. Idem. 12. met. com. 18. & eſt ſententia Ariſt. 2. de generatione animaliũ. ca. 3. ¶ Per ignem uerò illuminantem intellige ignem qui eſt hic apud nos: talis. n. eſt ſuperabũdantia caliditatis quẽ admodum glacies frigiditatis, ut dicitur in. 2. de geoe. tex. cõ. 21. unde, ut ſcribit ibi Auer. authoritate Alex. hoc noo inuenitur niſi in igne qui eſt hic. ignis autem qui eſt in ultimo continentis, non eſt in fine caliditatis & ebullitionis: quapropter plura elementa ſunt cauſæ generationis.

Calor dicitur duobus modis, quidam qui eſt de qualitatibus paſſiuis quæ tranſmutant ſubſtantiam io qua ſunt: & calor qui noo eſt de qualitatibus paſſiuis. 2. capit. de ſubſtantia orbis.

Caloris naturalis materia eſt ſanguis. 5. colliget cap. 3.

Calor cũ quo ſit ſenſus, non eſt idẽ cũ eo cũ quo ſit motus: & diuerſitas quæ eſt inter eos, non eſt niſi menſura temperantiæ quæ io eſt unoquoq; ipſorum. 3. colliget. cap. 33.

Calor eſt qui tranſmutat materiam ad recipiendum aliquam formam: & ſeparare faciens priorem formam à materia de neceſsitate eſt calor: ſed tamen reſpectu corporis corrupti & putrefacti eſt extraneus, & reſpectu generati eſt oaturalis. 4. meteo. com. 1.

Calor duplex, naturalis & extraneus: naturalis operatur generationem, extraneus corruptionem. ſuprà.

Calor extraneus generatur à duabus cauſis, una eſt per ſe, & eſt calor extrinſecus cum non fuerit conueniens calori naturali: nam diſſoluit ipſum & frigefacit ipſum, & ideo putrefactio multiplicatur in æſtate. Efficiens oerò ſecuodaria intentione eſt frigiditas caloris naturalis, & coogelatio eius. Nam cum ipſe fuerit debilis, non potens congregare materiam, & dominari ſuper ipſam, putrefit materia ſicut fit in corporibus mortuorum & ſeoum & in corporibus inanimatis frigefactis. ſupra.

Caloris naturalis operatio io rebus poſsibilibus, de quarum conſuetudine eſt procedere ad perfectionem, eſt prima decoctio, & poſtea alia decoctio: & eſt quando apparet in re quædam corrugatio ſeu maturatio, & poſtea digeſtio. 4 meteo. comm. 1.

Caloris extranei operatio prima & per ſe io rebus, io quibus eſt calor extraneus, eſt cum dominatur ſuper illas indecoctio ſiue combuſtio. ſupra.

Calor extraneus aliquando facit indecoctionẽ & corruptionem cũ eſt debilis, ſicut accidit in febribus phlegmaticis putridis, & multotiens in fioe febrium combuſtiuarũ: ſed hæc operatio ioeſt ei per accidens. ſuprà.

Caloris extranei cõſuetudo eſt extinguere naturalẽ, & reſoluere humiditates ſubiectas ei: & accẽduntur illæ res & cõburunt, ut in febribus, quæ dicuntur combuſtiuæ. ſuprà.

Calor naturalis eſt forma rei. Com. 4. meteo. io ſumma.

Calor qui tranſmittitur à corde ad hepar & cerebrum eſt mediante quo iſta membra operantur artes ſuas. Qnia calor noo eſt proprius in eorum eſſe, niſi calor partium conſimilium ex quibus ſunt compoſita: & ille eſt ſicut materia: ſed calor tranſmiſſus eis à corde eſt ſicut forma. 4. colliget. c. 2

Calor qui eſt in corpore, aut eſt pars ſanitatis, aut eſt ſanitas in potentia: quia ſequitur ipſum pars ſanitatis quæ eſt quaſi ultima perfectio. 7. meta. tex. com. 30. ¶ Vbi aduerte ſicut bene dicit Pluſquamcommentator io. 2. paruæ artis: Sanitas in complexione non eſt caliditas, aut frigiditas, aut humiditas, aut ſiccitas formaliter loquẽdo, ſed temperamentum in iſtis qualitatibus exiſtens.

Calor noo poteſt eſſe differentia ſubſtantialis in igne. 8. meta. com. 5. idem. 5. phy. 10.

Caloris ablatio aufert ignem, ſed non primò, ſed per ablationem formæ ignis: ſicut ablatio riſibilitatis aufert hominẽ, ſed non primò, ſed mediante ablatione rationabilitatis. 8. metaphyſi. commeo. 5.

Calor ſi in aliquo eſſet ſubſtantia, & in aliquo accidens, tunc diceretur æquiuocè, ſicut hoc nomen ens dicitur de ſubſtãtia & accidente. 8. meta. cõ. 5. ¶ Vbi clarè elicitur quòd in uniuocè dictis impoſsibile eſt, quod uni eſt ſubſtãtia, alteri ſit accidens. Caueant igitur tenẽtes uniuocationẽ eios.

Calor in igne eſt ſicut abſciſsio de acumine gladij, & non eſt ſicut ablatio io ablato.8.metaphyſico.commen.5. ¶ Hoc eſt dictu, eſt actio ſeu proprietas eius. Actio enim ignis eſt calor maximus & motus ad ſuperius;& ideo oon eſt in igne calor ſicut ablatio in ablato,id eſt ſicut differentia ſubſtantialis ſpecifica ignis, ad cuius ablationem primò, ſequitur ablatio ſpeciei. Nã, licet calor auferat ignem, hoc noo eſt primo,ſed mediante ablatione formæ ignis. Vnde eſt à ſigno,non a priori.

Calor extranens ex quo debilitat calorem naturalem & facit ipſum exhalare,nõ eſt impoſsibile ut ſequantur ipſum accidentia frigida:& ideo nõ oportet ut omnem ægritudinem factã propter apoſtemata calida ſequatur ſitis,& permutatio cibi ad fumoſitatem & accidentia calida. 3.colliget.cap.40.accidentibus euenientibus tribus uirtutibus.

Calor cœleſtis generat animalia,ſed calor ignis deſtruit. 12.metaphyſic.commeo.18.idem.2. cap. de ſubſtantia orbis. & quarto cœli.32.pro quo vide Ariſto. 2.de generatione animalium.cap.3.

Calor,qui eſt io ſemine, habet formam per quam conſeruatur in ſua menſura,& iſta forma non eſt anima in actu, ſed io potentia:& eſt quam Ariſt.aſsimilat arti & intellectui. Et ideo uocat calorem iſtum calorem animæ non animatum.12.meta.com. 18.in.4.columna.

Calor,qui eſt in ſeminibus,fit ab habente ſemen & à ſole, & ideo dicit Ariſt.quòd ſol & homo generat hominem,& factus eſt iſte calor ex terra & aqua,& ex calore ſolis admixto cum calore aliarum ſtellarum.ſuprà.

Calor intrinſecus dum extinguitur, accenditur extraneus in materia extranea.3.colliget.ca. 6.

Caloris natura eſt aperire & extẽdere partes,niſi fuerint ſiccæ,eò quòd ſiccitas reſiſtit extenſioni.4.colliget.ca.2.

Calor ſolis & ſtellarum diffuſus in aere & aqua generat animalia ex putrefactione generata, & uniuerſaliter oia quæ noo fiunt ex ſeminibus.12. metaph. commen.18.prope finem .& nota quòd eſt authoritas Philoſophi.in.3.de generatione animalium.cap.11.

Calores generati ex caloribus ſtellarum generantes quamlibet ſpeciem ſpecierum animalium,habeot menſuras proprias illius caloris,ex quãtitatibus motuum, & diſpõnibus earum adinuicem in propinquitate & remotiooe. ſuprà.

Calorum menſura prouenit in generatis à uirtute diuina intellectuali, quæ eſt ſimilis formæ unius artis principalis, ſub qua ſunt artes plures.ſuprà.

Calor hepatis quando fuerit augmentatus, ita ut exeat à ſua forma naturali,tũc operatio proueniet ab eo i eo quòd calor,oõ in eo quòd talis.3.colliget.ca.21. Vbi poteris uidere qũo calor naturalis & præter naturam diſtinguuntur.

Calor extraneus refrigerat intrinſecum, ſicut ſol refrigerat ignem.3.colliget.cap.24.

Calor naturalis primò mouet muſculum, muſculus autem membra in quibus non ſunt oſſa, & noo ſunt ramificata,& ſunt parua, mouet ſine medio: membra autem ramificata mouet mediãte chorda quæ oritur ab extremitatibus eius. ſecundo colliget.ca.18.

Calor oaturalis differt proprijs differentijs in unoquoq; mẽbro,ſecundum operationes quibus appropriatur, & maximè in operationibus nutrimenti: & in hoc nullus diſcordat.2.colliget.ca. 18.

Calor naturalis eſt corpus, & eſt primum quod mouetur ab anima.2.colliget.ca.18.

Calor cuſtoditur p euentationẽ, & extioguitur per eius priuationem.3.de parti.animalium. Com.in ca. de pulmone.

Caloris certus præfixuſque terminus eſt,ultra quem ſi ignem augeas, nihilo reddes aquam calidiorẽ,ſed efficies ut magis euaporetur exiccetur que,ac deleatur. Ariſtot. in.4.de generatione animalium.cap.4. Contra Sophiſtas & philoſophaſtros, qui non concedunt dari minima in qualitatibus aliquo modo,ſed ſolum in magnitudioibus,cum locus iſte apertè ſit contra iſtos,& Auer.ſententia in pleriſq; locis,ut alibi notauimus.

Calor ac frigus indurant: namq; euenit ut ab utriſq; humor euaporetur,ſed a calore per ſe,à frigore per accidens.Ariſto.5.de generatione animalium.cap.3.

Calor naturalis non habet aliquam uiam generandi frigiditatem.& ideo medici quando ſpeculantur operationes medicinarum in corpus,facile eſt eis dicere quomodo calefaciunt,ſed difficile eſt eis dicere qualiter refrigerant. Vnde Gal.dicit quòd hoc non fit niſi per diuiſionẽ in paruas partes.5.colliget.ca.3.& ibi vide impugnationem Galeni.

Calor io actu in nullo cõpoſito reperitur, niſi in animalibus propter eorum perfectionem:& ideo alia compoſita indigent calore extrinſeco ad hoc ut calefaciant, & propterea oon inuenitur in eis temperantia elementorum,ſicut in animalibus.ſupra.

Calor dominatur in omnibus animalibus & in omnibus terræ naſcentibus,ſed quædam eorum reperiuntur calida reſpectu humani corporis,& quædam frigida: & non ſolum frigida, uerum etiam mortifera propter frigiditatem. 5. colliget.cap.24.

Calor naturalis mouetur à uirtute animæ, & ipſe mouet & alterat nutrimentum: ſed uis animæ remanet immorta. 2. de anima.tex.commen.50. Vbi lucidiſsimus Themiſt. notat,quòd ſicut nauta nauim regit manu & clauo,diſsimilis tamen eſt ratio manus & claui in regenda naui,nam manu ut cohærente & coalita,clauo ut extrinſecus adiuncto atque applicito utitur:ita duo ſunt quibus in outritione anima utitur, primum uis animæ ipſa quæ nutrit, deinde calor inſitus innexuſque corpori. Hæc autem duo eo differunt, quòd anima uim ſuam ipſa ex ſe confert, & tanquã de ſinu ſuo promit ad calorem,& tanquam ad machinamẽtum quoddam extrinſecus adhibet, eumque incidens inſtar gubernatoris intemperat. Vbi patet motum caloris naturalis ab anima uel uirtute animæ eſſe ab extrinſeco. Inſuper ex Themiſt.authoritate collige calorem naturalem noo eſſe animatum.

Calor naturalis,qui eſt in ipſis animalibus, ſtatim conuertit multas res quæ conuerti nõ poſſunt à calore ignis:ſed hoc non prouenit propterea quòd calor animalium ſit fortior calore ignis,quia hoc verbũ eſſet uanũ; ſed hæc res prouenit a tota ſubſtantia,ſicut dicitur quòd cũ ſtruthionibus datur ad comedendum aurum & in continenti extrahatur à ſtomacho,iouenitur multum diminutum. & hoc eſt ueritas;quamuis aurum dure patiatur ab igne.5.colliget.c.24.

Calor naturalis eſt humidus, & eſt debilioris caloris quàm igois.5.colliget.ca.26.Idem ibidem.ca.25.ubi dicit quòd calor ſtruthionum non eſt fortior calore ignis, quia hoc verbum eſt uanum.

Calor naturalis quando diminuitur, non poteſt regere corpus:& omnes operationes frigidiores debito exiſtunt.7. colliget.cap.16.

Calor naturalis duobus modis ſecundum Ariſtot. extraneus euadit propter frigiditatem,unde debilitatur & nõ poteſt corporibus humidis dominari, & accidit putrefactio: & propter calorem extrinſecum uenientem. Auer.3.colliget.ca.4.contra Gale.de generatione febris cholericæ & diariæ.ubi vult dari febrem cholericam vſtiuam,quæ non eſt per uiam putrefactionis,ſed aſſationis & uſtionis.

Calor tum liquandi, tum cogendi uim habere uidetur. 2.de partibus.cap.2.

Calor ad miniſtranda omnia opera animæ maximè opportunus eſt.2.de partibus. cap.7.

Calor extraneus ramificatur à naturali.7.colliget. cap.2.vbi impugnat medicos aſſerentes frigidiora magis competere ſeni quàm iuueni febrientibus æquali gradu caloris. ¶Et ex iſta authoritate ſcire poteris calorem naturalẽ & extraneum, non eſſe duos calores eſſentialiter & realiter diſtinctos,ut tenuit Gentilis.

Callias eſt ratio cum materia.10.meta.tex.com.25.

Caluitium homini in parte anteriori capitis contingit, quia in ea cerebrum continetur.4.de gene.animalium.ca. 5.

Caluitium non contingit mulieribus,neq; pueris, neq; ſpadonibus.vide cauſam in.5.de generatio.animalium.cap.3 Et.9.de natura animalium.cap.ultimo.

Caluis quare pilus non redeat,cum tamen auibus quæ pennas amiſerint,& plantis fronde priuatis, rurſus ipſæ pennas recipiant,& iſtæ denuò frondeſcant. Vide cauſam. 5. de generatione animalium.cap.3.in fine.

Caluescere minus ſolent, qui mento ſunt bipartito.3. de natura animalium.cap.11.

Calui non dicuntur diminuti.5.meta.tex.com.32.

Chameleo ſolus pedeſtrium ouiparorum tenuiſsimus eſt, & multiformis efficitur propter metum: metus enim refrigeratio eſt propter inopiam ſanguinis atq; caloris. ex.4. de partibus animalium.cap.10.

Cancri ſuperiorem ſui forcipis partem monent, & non inferiorem. uide cauſam.4.de partibus animalium.ca.10.

Canicies & ceſitas oculorum ſunt duæ affectiones conſequẽtes cruditatem humoris, & eius paucam concoctionem. Auer.in.5.de genera.anima.cap.de cauſa uarietatis coloris oculorum.& habetur ab Ariſt. ibidem.ca.1.

Caniciem effici putredine quadam inditium eſt, quòd pili pĩleo aut alio regmine intecti celerius caneſcũt: flatus enim putredinem prohibẽt, operimentum autem flatum arcet. Ariſt.in.5.de generatione animalium.ca.5.

Canicies in equis maxime omnium animalium quæ nouerimus, innoteſcit, quòd os in quo cerebrum continetur tenuius habeant.ſuprà.

Canicies non cauſatur à phlegmate, quia phlegma eſt nutrimentum primum, & capillus nutritur ex nutrimento ultimo: nutritur autem phlegmate poſtquam fuerit tranſmutatum magna tranſmutatione: quia non poſſumus dicere hunc eſſe colorem phlegmatis. Bene tamen poteſt dici phlegma eſſe unam ex cauſis caloris putrefactiui dealbantis canitiem. Auer.5.de generatione animalium.ca. de caluitie.

Caneſcunt imbecilla quæq; celerius, quapropter ruffi celerius caneſcunt quàm nigri: ruffitas enim imbecillitas quædam pili eſt.5.de generatione animalium.cap.5.

Canicies quibuſdam ob ægritudinem cõtingit, qui mox ubi ualetudini fuerint reſtituti, nigri iterũ facti ſunt. uide cauſam.5.de generatione animalium.cap.4.

Caniciei reſiſtit olei aquæ permixti perunctio: aquæ enim refrigerat, oleum uerò ne celeriter exiccetur prohibet: aqua namque facilè exiccatur.5. de generatione animalium.cap.5.

Canes ſomniare declarant ſuo latratu quem agunt ſecũdum quietem.ex.4.de natura animalium.cap.ultimo.

Canum ætas dentibus iudicatur: iuuenibus enim candidi & acuti, ætate prouectis nigri, obtuſiq;.1.de natura anima. cap.2.&.6.de natura animalium.cap.20.

Canes laconici pariunt catellos, qui uiſum non recipiunt ante duodecim dies.6.de natura animalium.cap.20.

Canum mares ſexto menſæ ætatis mingunt crure erecto: fœminæ omnes conſidentes mingunt, licet in hoc ſexu nonnullæ crure etiam erecto mingant.ſuprà.

Canes nonnulli uſque ad uigeſimum annum protrahunt uitam: quamobrem rectè apud Homerũ Canem ulyſsis.&c. uigeſimo anno mori aliqui iudicant. ſupra.authoritatem Homeri require in.17.odyſſeæ.

Canes & lupi non alio tempore herbas guſtant, quam dum morbo laborant: herba enim ingeſta euomunt, atque ita purgantur.ex.8.de natura anima.cap.5.&.9.de natura animalium.cap.6.

Canes cum lumbricis infeſtantur, comedunt herbam tritici 9.de natura animalium.cap.6.

Canis lupi ſemen poteſt recipere & econtra, ad prolẽ generandam: & uulpes canis, & econtra: ſicut equus & aſinus. 3.de utilitate particularum Galenus, & ibi reddit cauſam quare non ſic eſt de homine & equa.

Cannæ pulmonis longitudo utrum ſit propter neceſsitatem uel propter bene eſſe, uide Auer.in com.ſuper.3.de partibus anima.c.de collo.

Canon maior appellatur prima philoſophia.1.cœli.cõ.10. & hoc ſecundum Arabicam translationem.

Capillorum criſpitudo ex duabus cauſis exoritur ſecundum Ariſto.5.de generatione animalium. require eas cap.3.& ab Auer.ibidem cap.de uarietate pilorum. Prima enim cauſa eſt, fumus ex quo pilus criſpus generatur eſt compoſitus ex portione ignea & terrea, ex quo contingit ut pars terrea moueat ipſum deorſum, & ignea ſurſum: quare contingit pilum inflecti propter hos duos motus contrarios. Secunda cauſa eſſe poteſt propter ſiccitatem & humiditatem, nam ſi ſiccus fuerit pilus & igneus ualde, tunc pilo accidit tortuoſitas: ſi uero humidus, contingit ipſum extendi.

Capillorum & pilorum diuerſitas caloris cauſatur in cæteris animalibus ex cute: alborum enim alba eſt cutis, nigrorum nigra, uariorum permixtorumque partim nigra conſpicitur: at in homine cutis nulla cauſa eſt, qui enim ſunt albi admodum, nigros habent capillos. Ariſtote.5.de generatione animalium cap.5.& ibi redditur cauſa. ¶ Aduerte tamen illam ſententiam Ariſtote. ueritatem habere in regionibus temperatis, quia certum eſt quòd apud Aethiopes omnes capilli eorũ nigri ſunt, & eſt gloſa Gale.in.2.paruæ artis.

Capra gerens cornu in crure uiſa eſt. Ariſto.in.4.de genera.animalium.cap.4.ubi Auer.dicit quòd hoc eſt monſtrũ extraneum.

Capris paſtores nullum ducem conſtituunt, quia natura earum mobilis eſt.6.de natura animalium.cap.19.

Capras ſylueſtres in Creta inſula ſagitta transfixas, dictamnum herbam quærere aiunt: hac enim ſpicula corpore eijciuntur.9.de natura animalium.cap.6.

Caprificus ficarios culices generat, qui mutata ſede ficus immaturas petunt, quibus ſe inſinuantes efficiunt ne decidant: quamobrem agricolæ appendere ficis caprificos, & iuxta eaſdem caprificos ſerere aſſolent.5.de natura animalium cap.32.

Capita in principiis librorum quæ præmitti conſueuerunt, ſecundum expoſitores octo ſunt: intentio, utilitas, diuiſio, ordo doctrinæ, proportio, uia doctrinæ, nomen libri, & nomen authoris. Auer.ſententia in prologo primi phy. & idem Simplicius ibidem. ¶ Aduertè tamen, quòd Latini quatuor capita duntaxat conſueuerunt præmittere, iuxta quatuor genera cauſarum, uidelicet materialem, formalem, efficientem, & finalem. Hac uia inceſsit Doctor Subtilis in principio quæſtionum ſuarum metaphyſicaliũ & multi ſequaces.

Capitis natura in animalibus eſt natura radicis in plantis: 2. de anima.tex.& com.38.

Caput carne priuatum eſſe neceſſe eſt.ex.2.de partibus animalium.cap.10.& ibi redditur cauſa.

Capitis pars, etiam poſterior, carne caret.ſuprà.

Capitis pars poſterior caret cerebro.ſuprà.

Caput abſciſſum uocem emittere non poteſt. ex.3.de partibus.cap.10.ubi agitur de ſepto tranſuerſo.

Capite detracto corpus moueri poſſe non temere credi poteſt: nam quæ ſanguine carent, abſciſſo capite, uiuere diutius poſſunt. ſuprà.

Caput ideſt os quo cerebrum tutatur, utrum ſit propter cerebrum abſolutè, an ut cerebrum ſit in modo nobiliori. uide Auer.in.4.de partibus animalium.capi.de membris animalium ſanguineorum extrinſecis, ubi defendit Ariſtotelem ab argumentis Galeni, qui non intellexit Ariſt. opinionem.

Caput hominis habet partes, priorem, quæ ſincipur: & poſteriorem, quæ occiput dicitur.1.de hiſto. anima.capi.7.

Capitis forma eſt rotunda, ſicut ſphæra ex utroq; latere leniter compreſſa.1.colliget.ca.de forma capitis, & fuit ſententia Galeni in.2.paruæ artis.

Caput non omnibus animalibus commune eſt. Alexander in paraphraſi de anima.cap.ultimo.

Cardiaca ægritudo, à qua plerunq; redduntur incolumes, non propriè cordis, ſed ſtomachi ægritudo cenſenda eſt: nam cor non poteſt tolerare magnam & diuturnam ægritudinem. Alex.in paraphra.de anima.cap.ultimo.

Caro ſecundum Alexã.eſt organum tactus: & uide rationes eius, & impugnationem eiuſdem à Them.in.2.de anima. cap.40. ¶ Pro Alexan.autem dici poteſt ipſum de carne cordis locutum fuiſſe. & uide pro hoc magnum Alber. in.12.lib.de animalibus.tracta.2 cap.8.& uide quæ amplè ſcripſi ſuper hoc in contradictionibus nuper æditis. iſtam opinionem Alexandri uide in ſua paraphra. de anima. cap.ultimo.

Caro organum tactus eſſe non poteſt, quia qualitates cum

materia recipit, more quo ſolent inanima. Nemo enim eſt cui hæc ſæpe non incoluerit, humuerit, frixerit: itaque & hæc materia qualitatum efficitur, quod in cæteris inſtrumentis non contingit: Pupilla enim non albeſcit. aer qui in adiutorio eſt, nec grauis, nec acutus redditur. Themiſt. 2. de anima. cap. 44. ¶ Inde collige contra multos aſſerentes organum tactus realiter immutari, nedum ſpiritualiter in ſentiendo: cum tamen Ariſtot. generaliter dixerit proprium eſſe uniuſcuiuſque ſenſus, receptiuum eſſe ſpecierum ſine materia.

Caro habet magnitudinem terminatam in paruitate, quam non pertranſit. 1. phyſic. tex. com. 37. & 38. & 2. de anima. tex. com. 41. & 97. 6. phyſi. 91. & 7. phyſi. comm. 1. 8. phyſi. commen. 62. 1. cœli. commen. 116. & 1. cap. de ſubſtantia orbis. contra negantes minima.

Caro porci (ut ſenſit Auicen.) ex animalibus ambulantibus eſt magis homini naturalis: & experientia dictat hoc. 5. colliget. cap. 31.

Caro differt ab oſſe in quidditate & diffinitione. primo de anima. commen. 77.

Caro eſt medium, & non eſt organum in ſenſu tactus. ſecundo de anima. com. 116. cōtra Alex. Vide in concordātijs.

Caro non eſt terra & ignis ex quibus componitur, ſed eſt aliud quoddam additum. 7. meta. tex. com. 60.

Caro nō eſt organum tactus. Caro nec pars aliqua eiuſmodi primum eſt tactus ſenſorium, ſed aliquid intimum. ex ſecundo de partibus animalium. cap. 10. Vide in concordantijs.

Caro eſt primum & proprium organum tactus, ſecūdum Ariſto. & uide demonſtrationem eius bene declaratam. 2. de partibus animalium. cap. de carne, per Auer. contra Gale. ponentem cerebrum & neruum eſſe principium ſenſus tactus. Cumque omnium ſententia, tactus conſiſtat in temperamento qualitatum primarum, & cerebrum ſit frigidū & humidum, & neruus frigidus & ſiccus, quomodo ex iſtis reſultare poteſt temperamentum? Caro autem eſt magis temperata inter omnia membra humani corporis. ¶ Vide etiam Auer. in. 2. colliget. cap. 8. de iuuamentis membrorum conſimilium, ubi ponit duas ſpecies carnis, ſimplicē & muſculoſam: & ibi dicit quòd neruus ſecundum Ariſto. eſt inſeruiens carni in ſenſatione, inquantum contemperat calorem trāſmiſſum à corde. & ita dicit ibidem de neruo, ubi ponit iuuamenta nerui.

Caro eſt organum tactus. Caro eſt proprium inſtrumentum ſenſus tactus, propterea quia communicat omnibus animalibus, ſicut ſenſus tactus, qui eſt communis omnibus animalibus. Et in animalium perfectorum carnibus ſunt ſparſi multi nerui, ad temperādam complexionē carnis, quia nerui ſunt ſimiles complexioni cerebri. 2. colliget ca. 13. quod eſt de proprio inſtrumento ſenſus tactus. Vide in cōtradictionib. nuper editis.

Carnis temperantia ſequitur pro maiori parte temperantiā complexionis cordis, & propriè caro exiſtēs in hoc loco: & propter hoc caro habens temperatam complexionem cordis non erit macilenta, neq; pinguis. 4. colliget. ca. 2.

Caro mollis arguit bonitatem ingenij. 2. de anima. tex. com. 94. dummodo mollicies illa ſit naturalis, non arte comparata, aut genere aliquo exercitamenti quæſita. Cauſa fortè illa quòd in molli corpore primus innatuſque ſpiritus animæ facilius funditur, & libentius expeditiuſque diſcurrit. Contra duritiess & craſsities, repagulo ſunt, & meatus obturant oppilantque, ne purus & liquidus tranſmittatur. Themiſt. ibidem.

Carnis, quāuis in eo quòd corpus eſt, infinitā ſectionē poſsis agnoſcere, in eo tamē quòd caro ē, nō potes. The. 1. phy. 37

Caro eſt primum membrum ex ſimilaribus quod generatur: & generatur ex minori concoctione quàm neruæ, & nerui membranæ, & minori tempore. Auer. in. 2. de generatione animalium. cap. 2. prope finem.

Carnis duæ ſunt ſpecies. 2. colliget. cap. 8.

Caro, quam Galen. uocat muſculoſam, eſt membrum officiale. ſupra.

Caro ſpongioſa, ut ingninum & ſubaſſellarum, eſt propter expulſionem ſuperfluitatum. ſuprà.

Carnem aliquam eſſe ad replendum loca uacua, non eſt multum longinquum ad credendum. ſuprà.

Caro in ſumma eſt membrum ſimplex, in quo communicant omnia alia, ſicut cor eſt membrum officiale in quo cōmunicant omnia animalia. 2. colliget. ca. 8. de iuuamento mēbrorum conſimilium. Intellige tamē de carne uel proportionali carni.

Caro eſt tutela æſtus & hyemis. Plato. ſententia in Timæo, citata per Galenum in. 1. de utili. parti. ca. 13.

Carnis tres ſunt ſpecies. ſ. mixta cum neruo, & dicitur lacertus; & caro pura: tertia eſt glandoſa. 1. colliget. c. de carne.

Caro fœminarum eſt humidior. Ariſt. in. 4. de natura animalium. cap. ultimo. ¶ Et ideo cum humidæ diætæ omnibus febricitantibus competāt, caro pullarum magis expedit quā caro pullorum: etiam caro illa eſt frigidior, ſicut bene notat Gentilis in cap. de cura putridarum in generali.

Cartilago & oſſa eandē naturā habent: quapropter neutrum præciſum recreſcere poteſt, ex. 2. de parti. animalium ca. 9

Cartilago rupta nunquā reparatur, quemadmodum oſſa præciſa nunquam recreſcunt. 3. de natura animalium. ca. 7.

Cartilago enumeratur inter partes ſimilares animalium ſiccas ac ſolidas. 1. de natura animaliū. cap. 1. Gale. 7. de utilitate particula. ca. 3. dicit quòd eſt pars ſimplex durior omni alia parte ſimilari excepto oſſe, nam eſt mollior oſſe.

Caſtrati plus uiuunt quā non caſtrati, multum enim coeūtes parum uiuunt: unde propter paucitatem coitus mulus uiuit pluſquā equus. ex com. lib. de longi. & bre. uitæ.

Caſu facta ſunt monſtruoſa non naturalia. 8. phy. com. 46.

Caſu factum ſemper eſt oppoſitū ei, quod fit à natura; & ideo eadem ſpecies nō poteſt inueniri à natura & à caſu. 8. phy. com. 46. idem. 7. meta. com. 22. uide in concordantijs.

Caſu facta rarò fiunt, & citò cōſumuntur. 1. cœli. tex. cō. 135 & 138. idem. 2. phy. 48. & 77. & 1. cœli. tex. com. 15.

Caſus non inuenitur in ſempiternis. 2. cœli. tex. com. 33.

Caſus non eſt in corporibus cœleſtibus. 2. cœli. com. 44. & 2. phyſi. tex. com. 46. & 48.

Caſus impoſsibile eſt ut ſit in uniuerſo alicuius ſpeciei, in cuius genere non cadit caſus: nedum in ſpecie, in qua impoſſibile eſt cadere caſum. 2. cœli. com. 44.

Caſus reperitur in poſsibilibus, non in neceſſarijs. ſuprà. & 2. phy. tex. com. 46. & 48.

Caſus non eſt in corporibus cœleſtibus, quia ibi non eſt materia. 2. cœli. comm. 45. Vide cauſam iſtius deductionis. 6. meta. tex. com. 5. & 2. phy. 45. & 48. & 9. meta. 19.

Caſu generata quorūcunque materia poteſt à ſeipſa moueri hoc motu quo ſperma mouet, poſſunt ex ſe & aliter generari: quorūcunq; uerò non, ea impoſſibilia ſunt aliter quā ex ſeipſis generari. 7. meta. tex. cō. 31. Facit pro tenentibus genita ex ſemine & ex putri materia eſſe eiuſdē ſpeciei. Cuius oppoſitum ſenſit Auer. 8. phy. com. 46. uide in litera H ibi homo non poteſt generari à non ſemine hominis, ubi Com. ſubtiliter defenditur.

Caſus eſt inopinatæ rei euentus. 2. phy. tex. cō. 61.

Caſu facta non habent ordinem, neq; ſunt ſpecies intentæ à natura. 12. meta. com. 13. idem ibidem com. 18. & 7. meta. com. 31. & 8. phy. 46.

Caſus & fortuna, hoc eſt, cum uoluntas aut natura alicuius facta eſt per accidens cauſa. Themi. 2. phy. ſuper tex. 50. & elicitur ex tex.

Caſu factum differt ab eo quod temere ſeu fruſtra euenire dicitur. uide Themiſt. 2. phy. ſuper tex. 62. & 63.

Caſus & fortuna non ſunt in his quæ ſunt ut in pluribus, neq; ſemper; ſed in his quæ ſunt rarò. 2. phyſicor. commen. 48 contra Auic.

Caſus rectus uidetur ſignificare ſubſiſtens & permanens, ſed inflexio de recto uidetur abiens quoddam & recedens ſignificare. Themiſt. 1. phyſic. ſuper tex. 61. ubi reddit cauſam, quare in quibuſdam aliquid fieri ex alio, ut de ſubiecto, loquimur in recto, in quibuſdam uerò in obliquo. & uide pro opinione eius Ariſtot. in. 7. metaphyſic. tex. commen. 25.

Catarrhi, urinæ, & ſeceſsiones bona ſeu cruda dicuntur, eò quòd non ſunt obtenta à caliditate. 4. meteo. tex. com. 22.

Cauda quadrupedibus data eſt ad cooperiendum anum: ſed homini nates & ad hoc, & ad ſeſsionem accommodauit natura. 4. de partibus animalium. cap. 9.

Caudæ lacertorum & ſerpentum truncatæ renaſcuntur. 2. de natura animalium. cap. vltimo.

Cauſa, in propria ſignificatione ſumitur pro fine, ſed cõmuniter poteſt ſumi pro qualibet cauſa. Auer. 1. phyſi. com. 1. ¶ Huius ratio, ni fallor, eſt quia cauſalitas finis eſt incauſata: finis enim eſt cauſa cauſarum. Aduerte tamen apud expoſitores quod differentia eſt inter cauſas & concauſas, vt notat Simplici. in prologo. Nã cauſæ apud Ariſtotelicos ſunt efficientes & fines, concauſæ uerò materia & forma, & poſtremo elementa. Veruntamen Plato cauſis addidit exemplarem, quia poſuit ideas, concauſas verò officialem ſiue inſtrumentariam.

Cauſæ communes omnibus rebus naturalibus inueſtigantur in libro. phy. ex prologo Auer. & etiam ibidem commento. 4. & . 5.

Cauſæ primæ. ſ. prima materia, & primus motor conſiderantur in ſcientia naturali: ſed prima forma, & primus finis à diuino. ſupra. Vide idem. 3. meta. cõ. 3. & . 7. meta. com. 5. & . 9. & in ſuo proœmio ſuper. 12. meta. Et ibi patet error modernorum qui per primam formam intellexerunt formam corporeitatis: nam tunc, ſi iſta daretur, pertineret ad naturalem, non ad diuinum. Amplius prima forma apud Auer. & primus motor, & primus finis ſunt idem ſubiecto, & differunt ratione. 12. meta. com. 5. & . 6.

Examinatio particulæ primi cõ. primi phyſi. Io. à Bac. impugnatur.

Cauſæ ſimplices exiſtentes in re non ſunt compoſitæ: quæ enim ſunt præter primam materiam & ultimam formam, ſunt materiæ compoſitæ & formæ cõpoſitæ. primo phyſi. cõmen. 1. ¶ Non intelligitur (ut expoſuit Ioãnes de Bacco. in quolibetis, quolibet. 2. quæſtione qua quærit utrum materia ſit pura potẽtia) per vltimam formam primus motor. Nam licèt (teſte Auer.) prima materia, & primus motor ſiot extrema latitudinis ſubſtantiarũ, ex hoc quod omnes formæ ſunt in potentia in prima materia, & in actu in primo motore. 12. meta. com. 18. tamen non de tali forma loquitur hic: nam primus motor non eſt de cauſis exiſtentibus in re, immo extrinſeeus. Com. autẽ loquitur de cauſis ſimplicibus exiſtentibus in re. & mirum eſt per vitam meam quomodo iſte vir i re notiſsima adeo hallucinatus ſit. Amplius mos eſt Auer. & Peripateticorũ dicere Deũ eſſe primam formam, nõ vltimam, ut patet. 12. meta. com. 5. & . 6. & alibi frequenter. Egidius Romanus habet pulchrum modum dicendi, fundatũ ſuper propoſitiooe Auer. primo meta. 17. quod in materia ſunt gradus, quia prius recipit formam vniuerſaliſsimam, deinde formas minus uniuerſales, uſq; ad indiuiduales: ita quod oẽs cauſæ mediæ inter primam materiam, & vltimam formam videlicet & generis generaliſsimi, poſſunt dici materiæ compoſitæ & formæ compoſitæ. Et licèt ille modus ſuſtineri poſsit, non tamen credo quod illud intellexerit Com. hic, quia hic loquitur ſecundum eſſe quod habent cauſæ in re, quia naturalis eſt artifex realis. Talis autem imaginatio ſecundũ gradus penes magis abſtractum & minus abſtractum, potius pertinet ad artificem communem & rationalem, quam ad naturalem. Et ideo dico quòd etiam expoſitio Burlei ſtare non poteſt, qui per ultimam formam intelligit formã nõ reſolubilem in ulteriorem formam, cuiuſmodi eſt forma elementi. Nam, tunc propoſitio Auer. non eſſet vniuerſaliter uera, cuius contrarium patet ex verbis eius. Inquit enim, quod Ariſto. per cauſas ſimplices intellexit cauſas exiſtẽtes in re, & ſunt prima materia & vltima forma, quæ enim ſunt præter primam materiam & ultimam formam, ſunt materiæ cõpoſitæ & formæ compoſitæ cuiuslibet rerum naturalium. Si igitur forma vltima eſt, quæ nõ poteſt reſolui in aliam formam, accideret quod mixta non haberent ultimam formam: quia forma mixti per te eſt reſolubilis in aliã, quæ cõtinet ipſam in virtute. Et ideo dico quod Cõmenta. oquitur de cauſis intrinſecis componentibus, non ſecundũ eſſe rationis, ſed ſecundũ eſſe reale: & in uia compoſitionis intelliguntur verba eius, non in uia reſolutionis. Vnde debes ſcire ex doctrina eius in libro de ſubſtantia orbis, quod vnum compoſitum ſubſtantiale non habet niſi unã formam ſubſtantialem: quia unius rei eſt unum eſſe. Et ideo prima materia quæ eſt prima uia cõpoſitiõis. & forma ultima, ẽt in via cõpoſitionis, & eſt illa quæ dat eſſe in actu & perficit rem, ſunt cauſæ ſimplices. Quæ autẽ ſunt in aliquo ente naturali, vltra formam perficientem & primam materiã, dicuntur materiæ compoſitæ, & formæ compoſitæ. Pro quo debes ſcire, quod oẽs ſubſtantiæ compoſitæ naturales ſunt aut ſimplices, aut mixtæ: dico modo quòd in ſimplicibus nõ eſt niſi forma elementi: iſta. n. eſt prima forma perficiens elementũ, & prima materia. & ideo iſtæ ſunt cauſæ ſimplices in elementis inuentæ, prima materia & forma elementi, ita quod in elemẽtis non eſt reperire materias compoſitas neq; formas cõpoſitas, ſed ſolum cauſas ſimplices. ſ. primã materiam & formam vltimã quæ eſt elementaria meritò ſuæ ſimplicitatis. Nam, ſi aliquam vlteriorem materiam aut formam contioeret elementum, non amplius ſimplex eſſet, ſed mixtum. In mixto autem cauſæ ſimplices ſunt prima materia, & forma mixti ex vltima forma, quia illa perficit mixtum. inter autem primam materiam & formam mixti ſunt elementa: & talia dicuntur materiæ compoſitæ cũ forma, & forma compoſita cum materia. Sic igitur in qualibet re naturali vniuerſaliter eſt reperire cauſas ſimplices exiſtentes in re. ſ. primam materiam & vltimam formam in uia compoſitionis, quia prima materia eſt quæ concurrit primitus in uia compoſitionis, quæ eſt ſubiectum præſuppoſitum generationi & forma perficiens eſt ultima in uia compoſitionis, quia generatio terminatur ad formam. Non tamen in qualibet re naturali eſt inuenire materias compoſitas & formas compoſitas, ſed in mixtis tantum. Naturalis enim ut dicit Cõmen. primo cœli commen. 1. habet conſiderare cauſas corporũ ſimpliciũ, quæ ſunt prima materia & forma, & partes ſeu cauſas corporum compoſitorum. Et ne videamur iſta gratis dixiſſe, adduco autoritatem Auer. in. 3. cœli. com. 31. ubi Ariſto. diffinit elementum. Ponit enim Commen. ibi documentum dicens, quod hæc elementa ſunt alia ab elementis de quibus perſcrutatur in. 1. phyſi. Illic enim declarauit elementa vniuerſalia corporum ſimplicium & compoſitorum. ſ. primam materiam & formam: hic autem declarare intendit elementa corporum compoſitorum tãtum, quæ æquiuocè dicuntur elementa cum illis, quoniam cum compoſitum diuiditur, non exiſtant in actu: forma enim corrumpitur, & materia induit aliam formam. Manifeſtum eſt autem, quod ſic elementa de quibus Ariſt. agit in. 1. phy. ſunt prima materia & forma. in hoc enim omnes expoſitores conuenerunt. Vnde Simplic. aperte dicit in. 1. phyſi. agi de cauſis. ſ. materia & forma, & de priuatione: in ſecundo uerò de efficiente cauſa quam naturam eſſe dicit & ſimiliter de ipſo fine. Cauſæ igitur ſimplices cõmunes omnibus rebus tam ſimplicibus quam compoſitis, exiſtentes in re, non ſunt niſi prima materia, & forma perficiens. Amplius Commen. in. 5. phyſi. commen. 10. ſuper illis uerbis, Vno quidem igitur modo natura ſic dicitur de materia prima unicuiq; ſubiecta. Inquit ibi Commenta. quod ideo dixit prima, quia non prima eſt compoſita ex formã & materia: quoniam, quia unumquodq; entium habet ſubiectum proprium, neceſſe eſt præter commune ſubiectũ ipſum habere ſubiectum proprium: eſt igitur non materia pura, ſed compoſita: eſt igitur habens naturam, non natura. Vide pro hac expoſitione etiam. 1. phyſi. commen. 81. & . 5. meta. commen. 59. & . 1. cœli. commen. 1. Sed contra iſtam expoſitionem eſt unum ſatis manifeſtum, quia Auer. per elementa hic exponit cauſas propinquas & eſſentiales: ſi igitur per cauſas ſimplices intellexit primam materiam & vltimam formam, intelligendo per vltimam formam in uia compoſitionis quæ eſt forma perficiens; tunc idem cauſa ſimplex & elementum; & tunc non haberet Auer. intentum ſuum, quia ipſe propter hoc deductus fuit ad illud in quo communiter ab expoſitoribus damnatur, quia mutauit expoſitionem illorum trium terminorum, principium, cauſam, & elementum, in probatione maioris à ſenſu quem poſuit in maiori, vt eliceret documentum illud, quod ex modo loquendi Ariſto. in tali propoſitione innuit nobis ordinẽ doctrinæ. inquit enim: Tunc enim arbitramur cognoſcere unumquodq; cum cauſas ſimplices cognouerimus, & principia prima, & uſque ad elementa. Vbi innuitur quidam motus in ſcientia inter termi-

Egidius.

Burleus.

Opinio authoris.

num

num à quo, & terminum ad quem per medium: nam terminus à quo ſunt cauſæ ſimplices, medium ſunt principia prima, & terminus ſunt elementa. Oportet igitur, quòd cauſa ſimplex & elementum non coincidant, ſicut terminus à quo, & terminus ad quem non debent coincidere. Et per uitam meam hoc argumentum demonſtrat apud me in hoc loco, contra illam expoſitionem quam alibi in theorematibus ſuſtinui: quæ etſi in ſe poſſit ſuſtineri, non tamen in loco ſatisfacit menti authoris ſicut uides. Inquit enim & innuit quòd doctrina ordinata eſt incipere à cognitione cauſarum primarum rei cognoſcendæ perfectæ: deinde intendere ad cognitionem aliarum cauſarum remotarum ſecundum ordinem, donec perueniatur ad cauſas propinquas. Niſi eſſet propter diuerſitatem compoſitorum, quorum cauſas naturalis cõſiderat: quædam enim ſunt ſimplicia, & quædam cõpoſita ex ſimplicibus, ut ſunt mixta: non inconuenit cauſas ſimplices, & elementa coincidere in idem ſecundum ſubiectum, licet non ſecundum rationem: in aliquibus autem diſtinguit utroque modo. Vnde dico, quòd in mixtis, aliæ ſunt cauſæ ſimplices, & aliæ ſunt elementa: cauſæ ſimplices ſunt prima materia, quæ non præſupponit priorem materiam: & forma ſimplex eſt forma elementi, quæ non præſupponit priorem formam. Elementa autem in mixto ſunt cauſæ propinquæ, ex quibus mixtum immediatè reſultat, & ſunt forma mixti & elementa ipſa quatuor, quæ formaliter ſunt in mixto, ſub eſſe tamen refracto ſecundum Auerr. 3. cœli. commen. 67. In ſimplicibus autem eædem ſunt cauſæ ſimplices & elementa, diſtinctis tamen rationibus: quia pro quanto materia prima non præſupponit aliam materiam in elemento, & forma elementi non præſupponit aliam formam, ſic dicuntur cauſæ ſimplices: inquantum aût elementum immediatè ex iſtis duabus ſubſtantijs reſultat, ſic dicuntur elementa. Vnde non poteſt inueniri eadem ratio præciſa in ſimplicibus & in mixtis, propter diuerſitatem naturæ ſimplicis a natura compoſitorum ex ſimplicibus. Ordo igitur doctrinæ in naturalibus eſt, ut ſemper à ſimplicioribus procedant ad cauſas propinquas compoſitiores, ſiue ibi ſit diſtinctio ſecundum rationem tantum, ſiue ſecundum rem & rationem ſimul. Et ideo in hoc loco melius eſt dicere, quòd cauſæ ſimplices ſunt prima materia & ultima forma: per ultimam formam intelligendo formam elementi, quæ licet ſit etiam ipſa prima in compoſitione reſpectu aliarum formarum, ſicut prima materia reſpectu materierum propinquarum, compoſitio tamen magis appropriatur materiæ, quia materia uerè & propriiſſimè eſt ex quo ſit aliquid ut in exiſtente: & ad hoc exprimendum, talem primitatem per antonomaſiam attribuit materiæ, & ultimitatem ex parte reſolutionis appropriauit formæ. Et ex hoc patet error eorum qui tenent in uia Auer. formam mixti eſſe formam realiter compoſitam ex elementis, & ſpecie diſtinctam ab eiſdem. Fuerunt enim moti ex hac authoritate, quia præter primam materiam & formam ultimam, ſcilicet elementariam, omnes aliæ ſunt materiæ compoſitæ & formæ compoſitæ. ¶ Amplius autem Commen. 3. cœli. cõmen. 67. tenet quòd elementa ſunt in mixto refracta, ſicut ſunt colores medij ex extremis: ſed forma coloris medij eſt compoſita ex extremis. 5. phyſi. commen. 52. & ſpecie differt ab extremis, ut patet. 10. metaphy. commen. 23. Igitur eodem modo eſt forma mixti. Sed hoc quidem ſtare non poteſt, quia elementum eſt materia formæ mixti: modò materia non poteſt eſſe pars eſſentialis ſuæ formæ. ¶ Amplius ſi forma mixti eſſentialiter eſt compoſita ex formis elementorũ, cum formæ illæ non ſint ſeparabiles, tunc igitur erit etiã forma illa compoſita ex materia elementorum, & ita forma mixti eſſe eſſentialiter compoſita ex corporibus: ſed omne compoſitum ex corporibus eſt corpus, igitur forma mixtionis eſſet corpus. Sed nullum corpus eſt perfectio neque forma corporis, ut probatur in. 2. de anima. tex. commen. 26. quia corpus non eſt innatum eſſe in ſubiecto, ſicut forma. Amplius ſequeretur quòd forma mixti poteſt intendi & remitti, ſicut colores medij intenduntur & remittuntur, quia extremi ex quibus componuntur intenduntur & remittuntur, eodem modo cum elementa ſecundũ Cõmenta. intendantur & remittantur, eſſet de forma mixti. Et præterea Commenta. expreſſe dicit in. 7. meta. commen. 60. quod caro non eſt terra & ignis, ſed eſt aliquid additum. & primo de anima. commen. 77. idem & primo de generatione, text. commen. 84. & 5. meta. com. 6. & alibi uult quòd in compoſitis eſt natura ſuperaddita naturis componentibus. ¶ Ad authoritatem igitur reſpondetur quòd aliæ formæ dicuntur compoſitæ præſuppoſitiuè, quia præſupponunt alias priores. Ad illud de extremo, non requiritur uerificatio, ſed manifeſtatio: currit ſimilitudo quantum ad permanentiam eorum in medio, ſicut elementa in mixto. Sed aliud eſt mixtum, aliud eſt forma mixti: & ratio diuerſitatis eſt, quia forma coloris non habet materiam ſicut forma elementi: & ideo formæ colorum poſſunt refrangi ut reſultet tertia forma, nec tamen ſic eſt de elementis.

Cauſæ ſunt notiores quo ad naturam, quia natura facit compoſita ex cauſis. Commenta. 1. phyſic. commen. 3. ¶ Alii ſubtiles dicunt quòd ideo cauſa eſt notior naturæ, quia res ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habet ad cognoſci: & per conſequens ſicut ſecundum naturam præcedit in eſſe, ita ſecundum naturam prius eſt cognoſcibilis. Aduerte tamen in illo commen. 3. quòd Commenta. facit iſtam rationem. Si nos faceremus res naturales, cauſæ eſſent nobis notiores: ſed quia non poſſumus agere res naturales, ideo cauſæ non ſunt nobis notiores. Videtur enim peccare per fallaciam conſequentis. Arguit enim penes ſecundum modum ſyllogiſmorum hypotheticorum, deſtruendo antecedens, cum ſit contra artem. Nam ut dicunt Peripatetici, & Auer. in. 1. priorum. in digreſſione de ſyllogiſmo hypothetico, ſyllogiſmorum conditionalium quidam eſt cõſtructiuus continuus, & iſte eſt à poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis, & non econtra: ut iſte eſt primus modus. Secundus eſt à conſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, & non econtra. Niſi eſſet quòd in materia conuertibili licet utroque modo arguere. nam propria ſeinuicem ponunt, & ſeinuicẽ deſtruunt, ut dicit Porphyrius. Sic in propoſito, ſi res naturales eſſent opera noſtra, in his quæ ſunt noſtra opera iſta conuertuntur, quòd quicquid eſt notius, eſt cauſa: & quicquid eſt cauſa in talibus, eſt notius, quia in talibus à cauſis incipimus operari. Et apud agentem per cognitionem, oportet cauſam a qua incipit operari, eſſe ſibi notiorem. Sed contra in agentibus per cognitionem effectus prius cognoſcitur: quia. 2. phyſi. finis eſt primus in cognitione, & ultimus in executione. Soluitur, effectus non eſt primus in cognitione in ratione effectus ſecundum eſſe, ſed quo ad cauſalitatem. unde id quod eſt finis quo ad ſuam cauſalitatem ſecundum quãm mouet agentem metaphoricè, prius occurrit in cognitione & in intentione agentis. unde Philoſophus in. 1. de genera. text. cõmen. 55. ubi ponit differentiam inter cauſam efficientem & finalem inquit Eſt autem efficiens cauſa ut unde principium motus: cuius autem gratia non actiuum niſi ſecundum metaphoram: nam ſanitas non factiuum eſt niſi ſecundũ metaphoram. Id igitur quod eſt finis, ut habet rationem in intentione agentis, ſic eſt cauſa, & mouet metaphoricè in genere cauſæ finalis: non tamen pro eſſe quod habet in anima: quia finis non mouet niſi ratione qua habet bonitatem. Si enim ratione bonitatis mouet in ratione amati & deſiderati, bonitatem habet in eſſe reali, quia aurum ſi appetitur, non appetitur ab auaro pro eſſe cognito quod habet in mente, ſed pro eſſe reali quod habet in burſa. Ideo Commenta. dixit. 12. metaphyſi. Balneum in anima mouet ut efficiens, & balneum extra animam mouet ut finis: non quòd id quod producitur ſecundum eſſe in effectu habeat rationem cauſæ, immo ut ſic eſt effectus agentis realiter productus ab agente: ſed quia bonitas ſecundum quam mouet in ratione finis eſt ſecundum eſſe reale, ſic finis in intentione agentis, cum tali tendentia ad talem bonitatem, eſt cauſa finalis, & metaphoricè mouet agentem. & ſic habet rationem cauſæ, & non effectus. Et hoc ualde pauci intellexerunt.

Examinatio particulæ 3 cõ. 1. phyſi.

Diſcuſſio particulæ 4. & 5. cõ. 1. phyſi.

Notula de primo cognito ab ſ tellectu.

Cauſa in hoc quod uiæ demonſtrationum in ſcientia naturali ſunt de compoſitis ad ſimplicia, & i hoc quod principiū doctrinæ eſt ab uniuerſalibus ad propria, & quod uniuerſale eſt notius apud nos proprio, eſt quod uniuerſum demonſtratum eſt notius apud ſenſum quàm partes. Auer. 1. phyſi.com 4.& idem repetit com.5.¶ Vbi aduerte quantā uim habeat cognitio ſenſitiua in nobis. Tres enim propoſitiones illius prologi dependent ab iſta radice, quia omnia noſtra intellectualis notitia à cognitione ſenſitiua ſumit exordium.¶ Nota tamen diligenter quod intellectus imitantur ſenſum in ſua prima cognitione naturali, ſic.n. incipit à confuſis,& à toto ſuprà partes:in cognitione autem diſtincta procedit à cognitione partium ad cognitionem totius.hoc quidem obſeruauit.1. cœ.tex. com.5. ubi inquit:De totius autem natura utrum finitum ſit aut infinitum magnitudine,poſterius dicēdum. Et imediatè in principio ſexti textus infert: Nunc autem de his quæ ipſius partibus ſecundum ſpeciem dicamus. Non enim poteſt haberi diſtincta cognitio totius,niſi diſtinctè cognoſcantur omnes eius partes, & principia, & elementa: ut dicit Ariſto.etiam in principio.1.phyſi.& ibidem tex. com.35.

Cauſæ ſubiecti ,licèt non poſsint demonſtrari in ſcientia demonſtratione ſimpliciter,& demōſtratione propter quid: poſſunt tamen demonſtrari demōſtratione quia, ubi latuerint .2.phyſi.com.22.&.26.idem.12.meta.com.5.

Cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ.2.phyſi.tex.com.30.&.5 .metaphyſi.tex.com. 2.

Cauſa contrariorum eadem eſt .ibidem.

Cauſæ multæ poſſunt eſſe eiuſdem, non ſecundum accidens 2 phyſi.tex.com.30.

Cauſa per ſe & per accidens qualiter.2.phy. tex. com.33.

Cauſa in actu & cauſa in poteotia.ſupra.tex.com.34.

Cauſa ſimplex & cauſa cōplexa.ſuprà tex.com.36.

Cauſa in actu ſimul eſt cum effectu.2. phy. tex. com.37. &.5. metaphyſi.tex.com.3.

Cauſæ uniuerſalium ſunt vniuerſales, & particularium particulares.2.phyſi.tex.com.38.

Cauſata ſunt notiora apud nos cauſis.2.phyſi.com.48. & primo phyſi.tex.com. 3.

Cauſæ per accidens nō ſunt terminatæ. 2.phyſi. tex. com.50. &.6.metaphyſi.tex.com.4.

Cauſæ per accidens remotæ, magis ſunt de capitulo accidentis,quàm cauſæ per accidens propinquæ.2. phyſi.55.

Cauſa agens aut eſt naturalis aut voluntaria, & non datur tertia cauſa alia ab iſtis duabus cauſis. 2.phyſi.tex.com.65.

Cauſæ tres multoties veniunt in vnum,ſcilicet efficiens,formalis,& finis.2.phyſi.tex.com.70.

Cauſa quòd corpora mouentur ad loca propria,eſt quia ultimum corporis continentis conuenit cum ultimo rei motæ.4.phy.com.48.

Cauſæ eſſentiales ſunt finitæ neceſſario.8. phyſi. com.46. & habetur prolixe.2.meta.

Cauſa fatigationis contingens ex motu, eſt quia motor dum mouet mouetur:& hoc prouenit quia eſt i materia.8.phy. tex.com.83.

Cauſæ quædam ſunt cauſæ ſimplicium, ut materia & forma: quædam uerò ſunt cauſæ compoſitorum,ut quatuor elemēta reſpectu corporum conſimilium partium. primo cœli. com.1.uide in concordantijs.

Cauſa prima alıter attribuitur continenti quam orbi,quia ibi dicitur eſſe ubi apparet eius operatio. primo cœli.cō.100 uide.8.phyſi.tex.com.84.

Cauſæ diuiduntur in duas partes,nam quædam ſunt cauſæ per violentiam,quædam uerò per naturam.8. phyſi.tex. commen.31.

Cauſa fatigationis in animalibus eſt,quia principium motus in eis eſt cōtrarium motui animæ.2.cœli. com.3. idem.2. cap.de ſubſtantia orbis.

Cauſa laboris in animalibus eſt quia potentia moti eſt oppoſita potentiæ motoris.2.cœli.commen.71.idem.8.phy.79.

Cauſatorum conſimilium,cauſæ ſunt conſimiles.2. cœli.86.

Cauſarum contrariarum contrariæ ſunt operationes.2. cœli. 92.&.93.

Cauſa motus & quietis naturalis eſt una & eadem ſecundum diuerſas diſpoſitiones.2.cœli.com.91.contra Them.

Cauſa ſubſtantiæ eſt ſubſtantia.3.cœli,cōmen.1.&.2.de anima.com.2.

Cauſa quod ſuperficies exiſtat in materia eſt, quia prima forma ſubſtantialis exiſtit in ea,ſcilicet grauitas & leuitas.3. cœli.com.17.in calce commenti.¶ Contra illos qui ponūt formam corporeitatis in materia ſubſtantialem eſſe primā formam,& coæternam materiæ.

Cauſas,quarum natura eſt eadem,& non differunt niſi ſecundum magis & minus,non ſequitur natura diuerſa niſi ſecūdum magis & minus.3.cœli.com.72.

Cauſa non eſt cauſa per quantitatem ſuam, niſi accidentaliter:quantitas enim eſt non terminata, & cauſæ agentes & patientes ſunt terminatæ.3.cœli.com.72.

Cauſa æquiuocè dicitur de cauſa agente & fine.primo de generatione.com.55.

Cauſa propter quam non potuerunt confeſſa uidere, inexperientia fuit:ideo quicunq; magis inſudauerunt naturalibus,magis poſſunt ſupponere talia principia quibus poſſunt multa complicare. Qui autem ex multis ſermonibus indocti exiſtentium entis intuentes & ad pauca reſpicientes de facili enunciant. primo de generatione. tex.com.7.

Digreſsio de cāis pp quas cōtigit error ſ ſcīa naturali. Inexperiētia naturalium

¶ Vbi reddit cauſam propter quā errauerit Plato in naturalibus,& eſt paucitas exercitationis & experientiæ in rebus naturalibus. Verſabatur enim in mathematicis, & ex intelligibilibus cauſis uolebat aſsignare rationes rerū ſenſibilium: Vnde.3.de cœlo.tex.com.61. Amor geometriæ & magiſtri duxerunt Platonem in errorem rerum naturalium. Dicit enim Philoſophus in 6.ethicorum.cap.9.quod pueri mathematici quidem fieri poſſant, ſapientes autem uel phyſi.fieri non poſſunt. Ratio autem eſt quia principia ſcientiarum mathematicalium experimēto non indigent, ſicut principia ſcientiarum naturalium. longitudo aūt temporis experientiam facit,ut aſſerit. Sic Auer. reprehendit Auicē.3.cœli.com.67.ubi ſcribit: Paucitas exercitationis iſtius viri in naturalibus,& bona confidentia in proprio ingenio,induxerunt ipſum in multos errores ¶ Placet autē nobis adducere alias cauſas propter quas contingit error in ſcientia naturali, & eſt ignorantia logicæ. Nam Ariſto. plerunq; taxat antiquos,& oſtendit eos erraſſe,& paralogizaſſe propter logicæ defectum. Neceſſe enim erat eos falli qui abiecta ſcientia diſputādi de rerum uarietate perquirerent,ut ait Boetius ſuper Porphyrium. ¶ Alia cauſa erroris eſt,quia propoſitiones naturales ſunt dubitabiles propter duas cauſas,ut teſtatur Auer.1. cœli. com.90. aut enim hoc euenit propter alias propoſitiones probabiles contrarias eis,aut propter exiſtimationē quod principia iſtius artis debent eſſe in fide ſicut principia geometriæ. Et hanc cauſam notauit Ariſt.in.2.meta.tex.com.15. cum inquit:Acribologia mathematica non eſt in omnibus expetenda.& ideo in.1.ethic.ſcribit:Sermones fieri in ſcientijs ſecundum materiam ſubiectam.ſimile quippe uidetur à mathematico expectare perſuaſionem,& ab oratore demonſtrationem requirere.¶ Alia cauſa eſt impedimentum naturæ, ut ſcribit Philoſophus. 2.meta.tex.com.14. & Cōmen.1.cœli.22.¶ Alia cauſa eſt peſsima conſuetudo, quæ radicata eſt in eis,qui accipiunt primo doctrinas falſas,licet ſint apparentes.quam cauſam tangit Philoſophus ubi ſupra.& Auer.1.cœli.22.& in prologo.3.phyſi. & in multis alijs locis.¶ Alia cauſa eſt quia negliguntur tex. Ariſt. & ſolum inſpiciuntur uerba expoſitorum. Hanc cauſam tangit Commen.3.de anima.com.30.contra Auic.ubi ſcribit: Sed quod fecit iſtum hominem errare, & nos etiā longo tempore,fuit quia moderni conſiderant libros expoſitorum.¶ Alia cauſa eſt quia multi nituntur miſcere principia naturalia cum principijs creditis. Hanc cauſam tetigit Commen.aduerſus Auic.in.2.phyſi.commen.21. Via autem quia proceſsit Auicenna in probando primum principium,eſt uia loquentium, & uniuerſaliter ſermo eius ſemper reperitur medius inter Peripateticos & loquentes. Et aduerte,quod hoc contingit noſtris Latinis doctoribus,qui multas concluſiones creditas conantur ſuſtinere cum principijs naturalibus, & multas naturales cum principijs creditis:ita quod illud quod prouenit non eſt neque theolo-

Ignorātia logicæ.

Propōnū dubitabilitas.

Impedimētū naturæ. Mala conſuetudo.

negligētia tex. Ariſt.

principiorū admixtio.

Trāſlatio nū diuerſitas.

theologia,neq; philoſophia. Animaduertant bene & cōſiderent Deum non indigere noſtro mēdacio, ut aſſerit beatus Aug.nec fides Chriſti fundatur in principijs Ariſt.ſed à lumine Spiritus ſancti habet euidentiam,qui nec fallitur nec fallere poteſt.¶ Alia cauſa eſt diuerſitas translationū. Hanc cauſam tangit Commenta.3 .cœli.com.35 .ubi inquit: Et hæc intentio eſt difficilis ad intelligendum ex iſta translatione quam modo habemus,et fortè diminutio eccidit in hac translatione à translatore. Nos enim non habemus niſi translationem Alchiadi,translationes uerò ueriores ſunt Iſaach. Et inde ſcire potes quare Commenta.magis erret in expoſitione libri de cœlo , quam in alijs locis. Quod vel maximè contingit Latinis noſtris , qui ſtuduerunt noſtris temporibus ſequi translationes Theodori, Argyropili,& aliorum:qui conati ſunt non reddere verbum verbo,ſed ſolum iuxta ſenſum.¶ Animaduertant autē ſententiam peritiſſimi Latinorum Seuerini Boetij,ſcribit enim In principio libri prædicamentorum,quod in his ſcriptis in quibus rerum cognitio quæritur, nō luculentæ orationis lepos,ſed incorrupta veritas exprimenda eſt. Et in libro de diſciplina ſcolaſtica ſcribit de ſuis trāſlationibus in Ariſto. Ariſtotelis quoq; tota ſuccincta breuitas, licèt uoce tædioſa,non tamen infructuoſa: malui enim potius fideli deſeruire translationi , quam arrogantiæ reprehendi temeritate. Vtinam & iſti hoc perpendiſſent. Legimus apud Alexandrum,et Auer.ſæpenumero in ſcientijs demōſtratiuis, non vſitari debere uerba ſynonyma: quia ſicut nihil ocioſum eſt in natura , eodem modo nihil ocioſum eſſe debet in ſcientijs de natura rerum conſiderantibus. Vnde Auer.1 .de genera.commen.38 .dicit: Primus magiſter creditur nihil dixiſſe ſine forti probatione.&c. 1.phy. com. 35.inquit: Et uide quomodo eſt ſermo hominis huius breuis,& fortè ita eſt de quolibet uerbo eius.¶ Amplius Ariſto.in.2.poſter.ſcribit non eſſe diffiniendum per metaphoras. Vnde ſæpe taxat Platonem & antiquos, qui utebantur ſermonibus metaphoricis. Et uidemus antiquos expoſitores,vt Alexandrum,Themiſtium,Porphyrium,Iamblicū, Syrianum,Ammonium,Ioan.Grammaticum , Simpliciū, Auerroem:ex Latinis autem expoſitoribus Albertum cognomento magnum,diuum Thomam, & Egidium Romanum,ſingula uerba Ariſto. ponderare uſq; ad minimas particulas,ſicut ſunt coniunctiones,& id genus,tanquam mirabili quadam arte,& ſupra humanum ingenium doctrina eius in indiuiſibili conſtituta eſſe uideatur,ut nihil addi,nihilq; detrahi poſsit. Et quod ualde admiratione dignū eſt, plerunq; euenit,in auſcultatorijs præcipuè ſcriptis eius , quod una met oratio uarios & ſubtiles & admirabiles contineat ſenſus. Mos enim eſt ſapientum, ut ait Linconienſis uerba ornare ſententijs . O temerariam & maniacam , ni fallor,confidentiam hominum noſtræ tempeſtatis, qui perſuadent ſenſa Ariſt.penetrare , & addunt multa uerba , & coloribus rhetoricis ac fucatis & metaphoricis ſinceritatem & ſeriem textus non conuertunt , ſed peruertunt & funditus deſtruunt. Non ſtudio contradicendi iſta ſcribo, ſed propter amorem veritatis , ſicut Philoſophum decet ingenuum. Et conſulo illis qui ingenuè philoſophari deſiderant,ut linguam græcam addiſcant: quia percipient me dixiſſe veritatem cum vtilitate,quam conſequentur. Si uerò hoc aliquis conſequi non poterit,conſulo vt translationes Boetij & antiquas imitetur,quia ſunt magis fideles,& expoſitores græcos præcipuè imitetur: poſtea ex Arabibus Auerroem,ex Latinis Albertum,diuum Thomam, & Egidium Romanum.

In princ.

Cauſæ generationis ſunt duæ,motor & materia. primo de generatione.com.14.¶ Vbi animaduertendum, quod eſt differentia inter principium & cauſam,ut patet in.5. primæ philoſophiæ.tex.com.1 .Omnis enim cauſa principiū, ſed non cōuertitur licèt igitur principia generationis ſint tria: materia,forma,& priuatio,cauſæ tamē generationis ſunt duæ tantum,materia uidelicet & motor. Et hoc uolui dicere in concordantijs quas ædidi dum iunior eſſem .
Cauſa æquiuocè dicitur de cauſa agente & fine, primo de generatione.com.55 .
Cauſa agens differt à forma,quia cum agens fuerit , fiet aliquid in patiente: ſed cum forma fuerit,nihil fiet in patiente.ſuprà.
Cauſa materialis recipit contingentia.2. de generatione.cōmento.55.
Cauſa continuitatis,generationis,& corruptionis eſt primus motus: ſed cauſa generatiōis & corruptionis eſt motus planetarum in orbe decliui.2.de genera.tex.com.56. idē.12. metaphyſi.tex.com.33.
Cauſa & principium multipliciter dicuntur.2. de anima.cō. 36.idem.5 .meta.in principio.
Cauſa ipſius eſſe omnibus ſpecies eſt.2.de anima.tex. cōmē. 37.idem Commentator.ibidem com. 36.& textu. ex quo patet quod eſſe eſt effectus formæ.
Cauſas corporis generabilis & corruptibilis eaſdem eſſe impoſſibile eſt primo cap.de ſubſtantia orbis.idem.3. cœli. 61 .&.3.metaphyſi.15.
Cauſæ remotæ enumerantur in eo quod eſt per accidens. Auer.3.meteo.com.primo.
Cauſæ rerum generabilium & corruptibilium , & uniuerſaliter,tranſmutabilium,ſunt corpora naturalia quæ ſunt principia tranſmutationis in rebus ſenſibilibus. Contra Plato. primo meta.tex.com.31 .& in.7.meta.à tex. com.22 .uſq; ad.31.ubi probat quod ideæ Platonis nihil poſſunt ad generationem.
Cauſa difficultatis in cognitione eſt duplex,uel ex nobis,uel ex rebus ipſis.2.meta.tex .commen. primi. quicquid dicat Scotus in hoc.
Cauſæ entium non ſunt infinitæ,neq; ſecundum rectitudinē, neq; ſecundum ſpeciem.ſupra.tex.com.5.
Cauſarum quatuor uniuerſalis conſideratio, inquantum cauſæ ſunt,eſt primæ philoſophiæ.2.meta.com.6.
Cauſæ mouentes ſunt ſecundum triplicem diſpoſitionem: inueniuntur namq; in eis principium,medium,et poſtremū. 2.meta.tex.com.6.idem.8.phyſi.tex.com.37.
Cauſæ mouētes differunt à cauſis materialibus in hoc , quod in cauſis mouētibus eſt per ſe notum quod habent ultimū , & eſt quæſitum vtrum habeant primum à ſuperiori: ſed in cauſis materialibus eſt è conuerſo , quia eſt notum quod habent principium à ſuperiori,ſed eſt quæſitum utrum habeant ultimum ab inferiori.2.metaphyſi.com.7.
Cauſæ omnes exiſtentes in re ſunt propter finem; agens,materia,& forma,in habentibus agens,aut materiam, aut formam. 2.metaphyſi.com.8.vide.2.phy.tex. com.89.
Cauſæ finalis deſcriptio eſt,ut non ſit propter aliam cauſam. 2.metaphyſi.com.8.
Cauſæ diuerſorum generum ſunt diuerſæ.3.meta. commen. 2.idem.1.meta.commen.19.22.&.10.&.2.cœli.commento.59.&.3.cœli.61.
Cauſa quælibet principium eſt.5 .meta.tex. com .primi. non tamen omne principium eſt cauſa: priuatio enim principiū eſt,ſed non eſt cauſa.
Cauſæ agentes in rebus naturalibus non ſunt extrinſecæ , ſicut in artificialibus. Auer.in.5. metaphyſi . com.1 .¶ Pondera tamen qui uoluit ſaluare literam , quæ erat mendoſa. Vide in concordantijs.
Cauſæ omnes non ſunt principia niſi propter primum principium,quod eſt cauſa finalis omnium entium. ſuprà. idem. 2.metaphy.tex.com.4.
Cauſa multis modis dicitur.5 .meta.tex.com.2.
Cauſæ ſibi inuicem cauſæ ſunt.ſuprà.
Cauſæ plures non ſecundum accidens eiuſdem eſſe poſſunt. ſuprà.
Cauſa eadem contrariorum eſſe poteſt diuerſimode ſe habens.ſuprà.
Cauſæ omnes reducuntur in quatuor genera.5 .meta.tex.cō. 3.idem.2.phyſi.tex.com.31 .
Cauſæ aliæ remotæ,aliæ propinquæ.ubi Commen.5. meta. commen.3.dicit quod iſta diſtinctio non ſolum inuenitur in cauſa efficiente & formali,de quibus Ariſto.ibi exemplum appoſuit,verùm etiam in cauſa finali & materiali.
Cauſarum quædam ſunt per ſe , & quædam per accidens.5. meta.tex.com.3.
Cauſarum per accidens, quædam propinquæ , & quædam remotæ.ſuprà.

Cauſarum

Cauſarum quædam uniuerſales, quædam propriæ. ſuprà.

Cauſarum quædam actu, & quædam potentia. ſuprà. & .2.phyſic.tex.com.38.

Cauſarum quædam cum complexione, quædam ſine.5.meta.tex.com.3.

Cauſa in actu ſimul eſt cum cauſato. ibidem.

Cauſa alia eſt ultima in eſſe, & eſt cauſa remota: alia eſt ultima in quæſtione, & eſt cauſa propinqua.2. phyſi. com.38. ita etiam notat ibi lucidiſsimus Themiſtius.

Cauſæ per accidens ſunt effectuum per accidens, et ſunt infinitæ.6.meta.tex.com.5.idem.2.phyſi.50 &.53.

Cauſa rerum quæ ſunt per accidens, eſt cauſa rerum quæ ſunt in maiori parte, & nulla alia cauſa eſſe poteſt præter iſtam. 6.meta.com.5. Vide.2.phyſi.com.48. contra Auic.

Cauſa agens maximè quæritur in rebus generabilibus & corruptibilibus.7.meta.com.59.&.4.cœli.com.1.idem cōtra Auic.in.12.meta.com.44. ¶ Et nota quod loquitur de uero agente: actio enim fit merito contrarietatis: & contrarietas non eſt in rebus æternis, quomodo Commen. negauit agens in ſempiternis ſubſtantijs, cōcedens interim cauſalitatem cauſæ efficientis ab æterno, ut alibi probaui.

Cauſas proximas uniuſcuiuſq; dicere oportet.8.met.tex.cō.12.idem.2.phyſi.tex.com.38.

Cauſa propter quam eſt forma. ſ. finis, multum intrat diffinitiones perfectas, quæ dicuntur transmutare demonſtrationes in ſitu.8.metaphyſi.c.13.

Cauſæ apud Ariſtotelicos ſunt efficientes & fines, concauſæ uerò ſunt materia & forma. Cauſis Plato addidit exemplarem, concauſis uerò efficialem ſeu inſtrumētariam. Simp. in prologo phyſi.

Cauſa diuiditur ſicut & ens. Nam ſicut ens aliud ſecūdum ſe, aliud ſecundum accidens, ſic & cauſa.11. metaphyſi.cap.7. & ſecundo phy.tex.com.50.

Cauſæ per accidens non cauſis per ſe.2. phy.tex. com.66. & in.11.metaphy.cap.7.in fine.

Cauſa per accidens eſt incerta humanæ cognitioni.11.meta.cap.7.&.2.phyſi.tex.com.47.

Cauſa prima omniū quæ fiunt, intentio actionis eſt, ut ait Plato. Gal.lib.6.de vtilita.parti.cap.12. Et iſtam cauſam idē Plato diuinam ſpeciem cauſæ nominabat. vt patet ibidē. cap.13.& eſt cauſa finalis. ita etiam Ariſt.1. phy.&.2.

Cauſa formalis, finalis, & mouens, ſunt idem ſecundum ſubiectum, & differunt ſecundum modum.12.meta.com.6.&.10.metaphyſi.com.7.

Cauſa prima formalis & finalis à diuino conſideratur: ſed materialis & mouens à naturali.12.meta.com.6. ¶ Duo enim prima genera cauſarum à diuino, & duo reliqua à naturali conſiderantur, ut aliàs declaraui. Vnde Commē.cō.6. iſto modo dicit dictum Alexan. ueritatem habere, quum dixit quod primus Philoſophus habet demonſtrare principia entiū: & qđ talia principia naturalis ponit ea poſitione uidelicet, quod ſunt intelligenda principia quæ ſunt cauſa formalis & finalis. ſed prima materia & primum mouens ſunt naturalis, & à naturali habent demonſtrari. pro quo uide etiam primo phyſi.cō.ultimo. contra Auic.&.2.phy.com.22.&.26.& in.8.phyſi.com.3.

Cauſa agens & mouens differunt à cauſa formali, quia præcedit cauſatum: ſed formalis & materialis ſunt ſimul.12.metaphyſi.tex.com.16.

Cauſæ aut ſunt conuenientes in ſpecie & differunt: numero: aut conueniunt in genere & differunt ſpecie: aut conuenientes in genere dicto ſecundū proportionem, & diuerſæ in uero genere, ſicut cauſæ ſubſtātiarum differunt à cauſis, quantitatis & qualitatis.12.meta.com.27.

Cauſæ rerum genere differentium genere differunt, & cauſæ rerum differentium ſpecie differunt ſpecie: & cauſæ rerū differentium numero differunt numero.12. metaphy.tex.commen.28.

Cauſæ in ſubſtantia æterna inueniuntur ſecundum ſimilitudinem cum cauſis inuentis in ſubſtantia generabili & corruptibili.12. metaphy.comen. 29.

Cauſa ſequitur cauſatum quando cauſa eſt mòdo formæ uel modo finis, ſed non quādo eſt cauſa modo agentis: quia poteſt inueniri cauſa agens ſine ſuo cauſato. Ex lib. deſtru. diſpu.3. in ſolutione.10. dubij. Vide in concordantijs nuper æditis.

Cauſatum quodlibet eſt poſsibile eſſe. Vera eſt de cauſato cōpoſito, non in cauſato æternali. Impoſsibile enim eſt inuenire compoſitum æternale. & ideo quodlibet poſsibile eſt nouū. Ex libro deſtruc.diſp.3.in ſol.19.dub. ubi expreſſè tenet Commenta. æternum aliquid eſſe cauſatum, ſicut vides.

Cauſæ nomen dicitur æquiuocè de quatuor cauſis. ex diſpu.4.in ſolutione.2.dubij.

Cauſa prima non demonſtratur per uiam cauſæ & cauſati, vt Algazel & Auicen. conantur probare. ex diſputatione.4.in ſolutione.2.dubij.

Cauſarum infinitas apud Philoſophos quodammodo eſt neceſſaria, & quodammodo eſt impoſsibilis. ibidem.& in ſolutione.4.dubij.

Cauſæ natura & cauſati impoſsibile eſt quod ſit una & eadē, niſi in particularibus cauſis. diſpu.7.in ſolu. ultimi dubij.

Cauſarum duæ cognitæ fuerunt ab antiquis, materialis & efficiens, ſed efficiens in primis rebus: cauſa autem formalis & finalis non fuit cognita uſq; ad tempora Socratis, ut dicit Ariſto. ex commento ſuper primo de partibus animalium. uide in.2.phyſi.commen.9. authoritate Alexan. Eſt etiam ſententia Ariſto. in erroribus primi metaphyſi. tex.commen.5.&.1.de partibus.cap.1. ſecundum translationē Theodori, & eſt in fine cap. ubi dicit quod cauſa quāobrē antiquiores illi authores non ad hunc uenerunt modum quod quid res eſſet, atque ſubſtantiæ diffinitionem ipſam explicare haud quaquam ſolebant: Socratis uero temporibus uſus quidem diffiniendi increuit, ſed indagatio rerum naturalium deſijt. Nam omne philoſophandi ſtudium ad utilem virtutem, ciuilemque vſum translatum eſt.

Cauſa, quæ primo mouet, cui ratio ineſt, & forma, ſemper melior eſt & magis diuina quam materia. in.2. de generatione animalium in principio. idem.3.de anima tex. com.19.

Cauſa mouens et materia ſunt priores tempore ipſa forma et fine: ſed forma & finis ſunt priores diffinitione. Commen. in.2.de genera.animalium. cap.2.in.7. pagina. vide etiam in.2.de genera.& corrup.com.7.

Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud. ¶ Vulgata eſt propoſitio, & uidetur colligi poſſe ex.5.meta.tex. commē.2. Omnes cauſæ ſunt principia, non tamen omnia principia ſunt cauſæ: nam priuatio eſt principium generationis naturaliū ſed cauſa minimè. Sed eſt propoſitio quæ non habet ueritatem uniuerſaliter, quia fallit in genere cauſæ materialis, nam prima materia eſt cauſa, & ad eius eſſe non ſequitur aliud in hoc ſenſu, quod ſit cauſa eſſendi alterius: quia ſi eſt cauſa eſſendi, aut eſt reſpectu formæ, aut reſpectu compoſiti, nō reſpectu formæ. quia dicit Auic. in.5. ſuæ meta. materia eſt materia formæ, ſed non eſt cauſa formæ, quia forma eſt natura ſimplex, non habens materiā ex qua componatur: tunc enim eſſet proceſſus in infinitum. Sicut bene deducit Ariſt. in.7.metaphyſi.tex.com.26.& infrà. & tex.com.91. Forma eſt cauſa materiæ, ſed non hæc cauſa finis. Vnde iſta fuit opinio antiquorum ponentium omnia eſſe à caſu, & nihil eſſe propter finem: quia aſſerebant formas ſequi materiā ex neceſsitate ſicut notat Com. in.2.phy. in cō.87. Hæc etiam eſt cā compoſiti quo ad eſſe, quia ens & unum cum multipliciter dicantur, quod propriè eſt; actus eſt.2.de anima.tex.com.7. ubi Them. & Alexan. notant quod à forma res habent & eſſe & unum eſſe. Et ita notat Com. in com. Amplius Themi.2.de anima. in principio dicit iſtam eſſe differentiā inter materiam & formam, quia à materia res habent ut fiant, à forma ut ſint. Amplius Commen.7.meta.com.37. expreſſe dicit quod materia cū fuerit, non erit res cōpoſita ex materia & forma, ſed forma exiſtēte res erit. Et ideo ſi intelligatur materiā eſſe cauſam ad cuius eſſe ſequitur aliud, ita quod ipſa ſit cā eſſendi vel formæ, vel formato; eſt ꝓpoſitio falſa, quia oē eē eſt à forma, ut dicit Boetius in libro de unitate & uno. Quod etiam Peripatetici deſcribētes dixerunt: Eſſe, eſt exiſtētia formæ in materia. Si autem intelligatur arguendo à poſteriori & à ſigno, ſic bene ualet. Si materia eſt, igitur forma eſt, quia materia dicitur relatiuè ad formā.2.phy.26. Et in hoc ſenſu intelligitur

tur dictum Auer. 2.phyſi.commen.70.ubi dicit, quòd in quo eſt materia ſunt omnes cauſæ, quia noo poteſt eſſe materia ſine forma. 2.phyſi.comm.12. & ſorma non eſt in materia niſi agens ſit præſens: ut dicit Commenta. in.2. phyſic.commeo.81.Et omne agens agit propter finem.ex 2.phyſic.& illo modo per uiam illationis materia infert omnes cauſas.ſed illud non eſt per uiam cauſæ,ſed per uiã ſigni. ¶Licet igitur materia ſit cauſa compoſiti,quia partes ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ, tamen eſſe compoſiti eſt à ſola forma,& unitas poſitiua eiuſdem. Et iſta eſt uiã omnium ſapientum Peripateticorum, licet multi Latinorum oppoſitum teneant,ut formalizantes & ſequaces eorum. Vnde Commeota.2.de anima. commen.8.expreſſe dicit, quòd indiuiduum non eſt hoc niſi per ſuam formam, non per ſuam materiam: materia enim nullum habet eſſe in actu in rebus naturalibus ſecundum quod eſt materia, & eſſe in actu nõ eſt niſi formæ. Et ita patet,quòd eſſe actualis exiſtentiæ eſt effectus formalis formæ tantùm & non materiæ,quia nihil dat quod non habet: ſed materia nullũ eſſe actualis exiſtentiæ habet ex ſe,ut patet per Commẽta.in præſenti loco,& etiam.5.phyſi.commen.8.Cũ eſſe primæ materiæ non admiſcetur actus omnino. Dixit autem Commentator materiam ſecundum quòd eſt materia,nullum habere eſſe in actu in rebus naturalibus,ad ſpecificandum ipſam ut eſt ſubiectum:quia differeotia eſt inter materiam & ſubiectum apud Peripateticos, ut aliàs declarauí tibi.

Cauſa rei eſt dignior cauſato.2.phyſi.com.4. uide in Theorematibus quomodo ſit intelligenda propoſitio.

Cæcus de coloribus diſputans, de nominibus rationem habebit,nihil tamen intelliget.2.phyſi.tex.com.6.idem primo poſteriorum.

Cæci & ſurdi à natiuitate ſunt perfectiores ſecundum uirtutes interiores, quia uirtutes interiores ſunt perfectiores ex quiete uirtutum exteriorũ. Et ſignum eſt quòd in profundè cogitantibus uirtutes ſenſibiles contrahuntur interius,adeo quod conſequitur ſomnus magnus.ex cõmento libri de diuinatione ſecundum quietem.

Cæcus & non uidens quando non uidet differunt,quia cæcus non habet potentiam uidendi,& clauſi oculi habent potẽtiam uidendi. 9.meta.com.5.& elicitur ex textu iſta differentia ex hoc dicto:Si igitur cæcum eſt quod noo habet uiſum in tempore io quo debet habere uiſum, iídem erũt cæci & ſurdi in eadem die.

Cedens quodlibet aut non cedens diuiſibile eſt.3.cœli.tex.com.11.& hoc patet ex diffinitionibus eorum ut dicit ibi commentator in commento.

Cœlum habere locũ latet.4.phyſi.cõ.32.& ibi uide cauſam.

Cœlum eſſe in loco per accidens diſplicet omnibus expoſitoribus,authoritate Them.4.phyſi.com.43.

Cœlum eſt fixum ſecundum totum, & iſto modo eſt quieſcens,& quies eius eſt propter quietem centri.4.phyſic. commen.43.

Cœlum mutat locum ſecundũ totum quantum ad formã,nõ ſecundum materiam ſupra.&.6.phyſi.com.85.

Cœlum & anima ſunt in loco per accidens.4.phyſi.com.84.

Cœlum non habet qualitatem tangibilem. 4.phyſi.com.58. idem primo cœli.text.com.20.& infrà.& in primo & ſecundo cap.de ſubſtantia orbis.

Cæli potentia finita eſt ſecundum Ariſto.ut elicitur ex.2.de cælo & mundo. Commen.8.phyſi.comm.79.

Cæli ſubſtantia præter conſiſtentias quæ ſunt hic, eſt quædã natura prior & diuinior.1.cæli.tex. com.13.

Cælum non eſt corruptibile neq; cõſumptibile per ſenſum. & eſt propoſitio de illis de quibus dixit Albumaſar, quæ non ducunt ad primæ certitudinis ordinem,ſed tamẽ nullus ſeoſus contradicit eis neq; ratio.1. cæli.com.15.

Cælum eſt ſegregatum à corporibus quæ ſunt hic,tantò ho notabiliorem habens naturam quantò magis elongatum eſt ab his,quæ ſunt hic.primo cæli. tex.com.16.

Vide authorem ſuperius in dict. Ab ppoſitio. char.2.

Cælum aliqui opinati ſunt eſſe primam cauſam,& iſti dixerunt ſimpliciter.1.omnibus modis quòd ſit ingeoerabile. Aliqui uerò opinati ſunt ipſum eſſe creatũ à prima cã, & iſti dixerunt quòd nõ ſit generabile ab aliquo.i.tanquã ex ſubiecto,& iſtum modum generationis qui fit per alterationem paſſiuam,uult Ariſt. remouere à corpore cœleſti. Commenta.in primo cœli.commen.20. ¶ Ex quo patet contra Grego.Ariminen.& contra Ioannem de Baccone,qui tenent in.2.ſententiarum ſecundum mentẽ Ariſto.& Auer.æterna non habere cauſam efficientem. Vide aperte in libro deſtruct.diſputa.3.in ſolutione.18. dubii. uerſus finem.ubi expreſſe dicit quòd in hoc genere entiũ illud quod dat finem entibus, dat etiam formam, & illud quod dat formam eſt agens: ergo illud, quod dat finem huic eſſe,eſt agens. Apparet iccirco,quòd primum principium eſt omnium iſtorum principium ſcilicet agẽs, & forma,& finis.Conſimile habet.in.2.cap. libri de ſubſtantia orbis.

Cœlum habet alterationem quæ non eſt paſſiua,quia alteratio,quæ eſt illuminatio,non eſt impoſſibilis in eo.primo cœli.com.20.idem in.2.cap.de ſubſtantia orbis.

Cœlũ ex primo naturæ cõſilio eſt ingenerabile & incorruptibile,ex ſecundo uerò conſilio natura non fecit ei cõtrarium.primo cœli com.20.& elicitur ex textu.

Cœlum non eſt compoſitum ex materia & forma ſicut quatuor corpora ſimplicia. ſupra.idem.2.cap. de ſubſtantia orbis. &.8.meta.com.12.&.12.meta.com.10.

Cœlum non eſt graue neque leue.primo cœli.tex.commẽ. 17.& infrà.¶ Quod non eſt intelligendum ut ſimplex priuatio,ſicut cum dicitur quòd lapis non eſt cæcus neque uidens,ſed affirmationis uim ſermo obtinet. Commen. in paraphraſi ſuper primo cœli in ſumma.5. & primo cœli.commen.17.

Cœlum ſimplex eſt & non compoſitum ex materia & forma,ſed ueluti ad formas abſtractas materia in actu, magisq; ſimile materiæ quam formæ,licet neutri horum ſimilitudinem obtineat. Adumbrat enim materiam, tum quia ſenſibile,tum quia potentiam habet ad ubi, tum quia eſt corpus. Aſſimilatur autem formæ quia exiſtentiam poſſidet actu, eiuſdemq; ſubſtantia non in potentia eſt. Auer. ſententia in paraphraſi primi de cœlo & mundo, in ſumma.6.iuxta principium.¶ Iſta fuit antiqua Peripateticorum ſententia,& Themiſtius in.3.phyſi.qui fuit abbreuiator Alexandri,ponit eam in expoſitione.3.tex. ubi Philoſophus ponit diuiſionem entis per actum tantum, & per actum permixtum potentiæ(ut habet litera antiqua) & inquit:Ex entibus habentur quædam tãtum actu qualia ſunt prima illa ſummaq; motus & materiæ prorſus immunia, quæ occ alterari nec fieri poſſunt magis diuerſa quã ſunt, ſed ſemper eodem modo & ſui paria & ſui ſimilia inueniuntur,generis planè ſui naturæq; tenaciſſima. Quædam cum actu potentiam iunctam habuerunt, qualia ſunt ea quæ ex materia exiſtunt & forma:actu ſuot,quia formam intra ſe tenent:poteſtate, quia poſſunt aliam formam per reciprocationem & ſucceſſiooem inducere. Sed æthereũ corpus ui ſuæ naturæ ſolo actu eſt,quia nequit de forma & ſpecie ſua mutari: particeps tamẽ quodammodo eſt potentiæ,quatenus in loco mouetur,quia ubiq; ſimul totum eſſe non poſſit. Et hanc etiam ſententiam uerbotenus imitatur Simpli.ibidem. Ex bis uerbis ſoloitur Achilles diui Thomæ in primo cœli.in lectione.6. in expoſitione tex. 20. Inquit enim quòd cum cœlum ſit quodam actu ens, alioquin non ageret in hæc inferiora: omne autem quod eſt actu ens,uel eſt actus,uel eſt habens actum.non poteſt autem dici quòd corpus cœleſte ſit actus:quia ſic eſſet forma ſubſiſtens, & eſſet aliquod intellectum in actu, non autem ſenſu appræhẽſum: & ideo oportet in corpore cœleſti ponere aliquod ſubiectum ſuæ actualitati. Dicimus pro Auerrois opinione, quam ſine dubio credimus fuiſſe ex mente Ariſto.quòd in hac ratione uidetur duplex eſſe peccatum: primo quidem ex æquiuocatione cœli, tum etiam quia argumentum eſt ab ioſufficienti: unde cœlum quandoque ſuoitur ut eſt quoddam animal motum ex ſe, & illo modo dicitur eſſe compoſitum,ex duabus naturis uidelicet natura mouente & natura mota. Et iſto modo ſumpſit Commen. cœlum in primo libro de ſubſtantia orbis,& ſic dicitur eſſe in actu,& dicitur agere in hæc inferiora. Nam ſecundum Philoſophos cœlum non agit niſi

Digreſſio qualiter materia cæli ſit in actu.

lumine

ſumine & motu:& in huiuſmodi diſpoſitionibus eſt cõſtitutum per ipſam intelligentiam, quia primitius intelligitur ſibi aduenire ſecundum naturæ ordinem, quam dimenſiones aut alia accidentia. Alio modo ſumitur cœlum circunſcripta intelligentia, & tunc ſi quæras, utrũ ſit ens aliquod actu, reſpondeo quòd eſt quoddam ens ſimplex, & eſt materia, quæ materia eſt materia in actu, pro quanto ſubiectũ eius non eſt in potentia ad tranſmutationem ſubſtãtialem, ſicut eſt prima materia. Dicit enim Com. in ultimo capit. libri de ſubſtantia orbis, quòd materia habet gradus, ſicut & potentia etiam habet gradus. Tamen cœlum circunſcripta intelligentia non eſt ens in actu, quod agere poſsit aut alterare ipſa inferiora niſi potentia remota: quia circunſcripta intelligentia per rationem, non intelligitur remanere cum diſpoſitionibus ex quibus prouenit alteratio ab eo in hoc mundo inferiori: motus enim tunc ſibi non ineſſet, qui eſt tanquam uita omnium natura conſtãtium. Cœlum igitur pro orbe, non eſt ſubſtãtia compoſita ex materia & forma, quia eſſet corruptibile: nec eſt forma, quia formæ non eſt moueri, ſed mouere potius. unde ipſe. 9. primæ philoſophiæ. com. 17. dicit: Nihil prohibet ut cœlum ſit materia, ſed prohibet ut ſit forma: nec etiam eſt materia in potentia, quæ uidelicet eſt in potẽtia ad generationem & corruptionem, quia hoc cõpetit primæ materiæ quæ in corporibus generabilibus & corruptibilibus, hoc enim ẽ ſibi proprium & inſeparabile, ut teſtatur Com. 1. cœli. cõ. 20. ſed eſt materia in actu, in qua ſolum fundatur potentia ad ubi tantum. Vnde rectè dicit Com. quòd orbis eſt ad ſimilitudinem formæ quodammodo, & quodammodo ẽ ad ſimilitudinem materiæ, & ex conſequenti quodammodo eſt, in actu, & quodammodo in potentia, ut patet ex uerbis eius in præfata authoritate, & tu applica. Et ex hoc patet ſolutio contradictionis in com. 95. & in paraphraſi, quia ibi dicit quòd cœlum pro orbe eſt natura, & non exiſtens per ſe in actu, ſed eſt materia formæ corporis cœleſtis. In paraphraſi autem dicit: Quod habet exiſtẽtiam in actu patet quia eſt in actu, non quanto ſua ſubſtantia non eſt in potentia ad generationem ſicut prima materia, quia ineſt altiori gradu: ſed non eſt in actu ſecundo niſi per intelligentiam, ut ipſemet ſeipſum ibi declarat. Et ex hoc patet etiã ſolutio ad argumentum Ioan. Grammatici, qui etiam credidit in hoc demonſtraſſe. Inquit enim, quòd ſi cœlum nõ habet talem materiam ſicut iſta corpora, ſed ipſum eſt cõpoſitum ex materia alterius rationis, aut ſi ipſum eſt materia alterius rationis à materia iſtorum inferiorum; tunc talis materia adhuc eſſet compoſita, quia haberet aliquod cõmune in quo conueniret cum prima materia, & aliquod per quod differret ab ea. Diuus autem Thomas uolens ſoluere hoc argumentum in præallegato loco, dicit quòd iſta differentia inter materiam generabilium, & inter materiam cœleſtium corporum, non eſt per aliquam compoſitionem, ſed ſolum per habitudines ad diuerſas formas. Sed re uera iſta ſolutio non uidetur ſatisfacere, quia ſubſtantia materiæ primæ, & ſubſtantia materiæ cœli natura præcedunt ſuas habitudines, & in illo priori ſunt adhuc duæ naturæ diſtinctæ: conceſſum eſt enim ſubſtantiã præcedere omne accidens, natura, tempore, & diffinitione. ex 7. metaphyſi. tex. com. 4. Amplius Ariſto. 1. ethico. capi. 7. inquit: Quod per ſe eſt, atque ſubſtantia eſt, prius natura quam id quod ad aliquid eſt: nam id tanquã adiacens quoddam, & accidens ſubſtantiæ uidetur eſſe. Et ideo aliter reſpondeo, quòd nõ eſt uniuerſaliter uerum, quòd quicquid diſtinguitur ab alio, per formã diſtinguatur: ſed bene hoc eſt in cõpoſitis, fallit autem in ſimplicibus: ſimplicia enim ſeipſis diſtinguũtur. Vnde materia prima & orbis, circumſcriptis omnibus habitudinibus ad ſuas formas, adhuc diſtincta ſunt. ¶ Amplius autem ſcire debes non omnem differentiam eſſe ſecundum ſpeciem: illa enim bene à forma proficiſcitur, ſed eſt etiam differentia ſecundum magis & minus: Et ſi dico quòd materia analogum quoddam eſt, in quo analogantur plures modi materierum, & in ſupremo gradu materiæ corporalis, in extremo intenſiori & perfectiori eſt orbis, qui dicitur materia in actu: in extremo autem inferiori & imperfectiori eſt prima materia, & medio ſunt gradus etiam. Vnde Auer. in. 2. c. de ſubſtantia orbis, inquit: Neceſſe eſt ut corpus cęleſte ſit materia animalium cæleſtium quæ mouentur circulariter ex ſe, & ut ſit perfectius cæteris modus materiæ. & reddit cauſam dicẽs: Non enim eſt in eo de potentijs niſi potentia ad ubi tantum, & hoc conſonat cum his, quæ dixit in ultim. cap. quòd materia habet gradus, & potentia ſimiliter. Vnde etiã Alexan. in libro naturalium quæſtionum plerũque dicit, quòd non omne quod ab alio diuerſum eſt, per differentiam dicatur eſſe diuerſum. Et ſic patet ſolutio ſecundum Peripateticos.

Cœlum eſt ligamentum inter generabilia & corruptibilia et entia incorporea. 1. cœli. com. 22. idem. 8. phy. com. 15. & in principio libri meteororum.

Cœlum impoſsibile eſt ut ſit ſemper mobile per ſe niſi per principium extrinſecum non corporeum, neque ut ſit uirtus in corpore. 1 cœli. cõ. 22. idem. 3. c. de ſubſtãtia orbis.

Cœlum non eſt contrarium elementis, quia tunc corrumperet ipſa: ſed apparet contrarium, quia conſeruat ipſa, & cõtinet ipſa, & uniuerſaliter eſt in eis quaſi forma. 1. cœli. com. 24.

Cœlum ſi eſſet contrarium elementis, ſtatim totus mundus corrumperetur. 1. cœli. com. 26. idem Ariſto. 1. meteo.

Cœlum non mutat locum ſecundum ſe totum numero, ſed ſecundum formam. 1. cœli. com. 31. idem. 4. phy. com. 43. & 45. & 6. phy. com. 85. & 8. phy. com. 76.

Cœlum in lingua græcorum dicitur tribus modis, aut de toto mundo, aut de toto corpore rotundo, aut de orbe ſupremo. 1. cœli. com. 55. idem. tex. com. 76. & 96.

Cœlum eſt ſenſibile per materiam, & intelligibile per formam. ſupra. com. 92.

Cœlum dicit formam, hoc cœlum uerò materiam. ſupra. & com. 95.

Cœlum eſt compoſitum ex materia, ſicut & alia corpora. ſupra. tex. com. 95. ¶ Vbi aduerte, ut notat Alexã. Simpli. & Auer. quòd ſumitur cœlum pro toto mundo.

Cœlum quod eſt corpus neutrum, non eſt compoſitũ ex materia ſicut reliqua, & eſt quaſi forma reſpectu mundi, & quatuor elementa ſunt quaſi materia. primo cœli. cõ. 95. & 24.

Cœlum eſt natura neutra non exiſtens per ſe in actu; ſed eſt materia formæ corporis cœleſtis, quæ eſt in actu. ſupra. com. 95. uide in concordantijs.

Cœlum cum ſit materia non compoſita, non habet formam ita ut ſit intellecta, ſed eſt una numero indiuiduata per ſe, & eſt intellecta per reſpectum ad aliud, ut eſt materia cõmunis. ſupra. com. 95.

Cœlum & eum qui ſurſum eſt locum antiqui alijs attribuunt ueluti exiſtens ſolum immortale. 2. cœli. tex. com. 1. idẽ. 2. cœli. tex. com. 22 96. & 100.

Cœlum ingenerabile eſt & incorruptibile: adhuc & impaſſibile omnis mortalis difficultatis eſt 2. cæli. tex. com. 3.

Cælum non habet motum naturalem alium à motu uoluntario. ſupra. com. 3.

Cælum non eſt graue neque leue: ſed ſi quid diceret ipſum eſſe leue, melius diceret, quam qui dicit ipſum eſſe graue. ſupra. com. 4.

Cæli motus non eſt ab anima cogente manere ſempiternũ. 2 cæli tex. com. 6. ¶ Iſte locus fuit cauſa erroris Ioan. Grã. Error Ioã. Gram. qui uidens Ariſt. contradicere huic, tenuit Ariſto. tenuiſſe cælum non eſſe animatum, ut teſtatur Simpli. in. 1. cæli. Sed non animaduertit quòd antiqui ponebant cælum habere contrarium, & de ſe eſſe corruptibile, ſed anima erat cauſa ſuæ permanentiæ: & ad hunc ſenſum. Ariſt. negat cælum eſſe ab anima cogente ipſum manere ſempiternum. et hoc etiam habetur ex textu: quia tunc illa anima non eſſet beata, quia eſſet cum labore & triſtitia. unde Cõ. in cõ. 6. inquit: Et hæc contradictio intrat eos qui ponunt hoc corpus habere contrarium motui animæ. Sed quod Ariſto. tenuerit corpora cæleſtis animata anima intellectuali, quæ non mouet cum labore & pœna, demõſtratũ eſt in. 8. phy, &. 2. cæli. Eſt & authoritas expreſſa Philoſophi. in tex. com. 60.

Cælũ etſi nequaquã incipiat moueri, ſi tamen incepiſſet, ne

ceſſario haberetur principiū unde incepiſſet. 2.cæli.te.cō. 13. Vide in concordantijs, propter manifeſtam contradictionem.ex.76.tex.8.phy.& ex tex.com.100.1.de cælo.

Cælum cum corpus finitum ſit, neceſſario potentiam finitam habet: quapropter Alex. dicit ipſum ex ſe, corruptibile uerò eſſe propter infinitam potentiam mouentem ipſum. & Auic. ſecutus eſt eū in hoc. Com. in paraphraſi. 1. de cælo in ultimo cap. idem. 8. phy. com. 79. & in 12. meta. com. 41. & 2. cæli. com. 71. & in. 3. cap. de ſubſtantia orbis.

Cæli motus etſi circularis ſit, poteſt tamen excogitari in eo principium & finis ex parte motoris. Com. in paraphraſi. 2. de cælo, ſumma ſecunda. quæſito primo.

Cæli motus primaria intentione ſit ſuper orizonta ſuperius .i. ſuper terram habitabilem: & ſecundaria intentione ſit ſuper orizontem occidentis, ut iterum redeat. Commentator ubi ſupra. & 2. cæli. com. 14. & 15.

Cæli dextrum & ſiniſtrum & aliæ differentiæ, reperiuntur in cælo in ordine ad intētionem uirtutis motricis cæli. Auer. pulchre & lucidiſsime. ubi ſupra.

Cælum habere dextrum & ſiniſtrum, conſimili modo eſt intelligendum ſicut dictum Philoſophi in. 8. de phy. auditu, vbi fuit dictum quòd mouens orbem eſt in maximo circulo: præter hoc quia, ibi oſtēdit circulum in quo apparet potentia motoris. In ſecūdo uerò cæli determinauit locū circuli in quo apparet potentia mouendi. Idem in. 2. cæli. cō. 15. & in paraphraſi ubi ſupra. Vide in concordantijs.

Cæli accidentia magis ſunt remota à cognitione noſtra, quā ipſa corpora cœleſtia ſint remota à nobis ſecundum ſitū. 2. cœli. tex. commen. 17.

Cælum eſt quoddam corpus diuinum. ibidem.

Cælum habet melius & maius bonum. ex. 2. cæli. te. com. 34. & ibidem commen. 15. ¶ Vbi infert quòd propter hoc nō ſequitur ut ſit compoſitum ex uirtutibus contrarijs: ſtellæ enim ſunt nobiliores partes cæli.

Cælum non recipit motum rectū, neq; naturaliter, neq; uiolenter: nam ſi reciperet eum uiolenter, reciperet eum naturaliter. 3. cæli. com. 46. uide pro hoc. 1. cæli. com. 14.

Quod itel l:gētia nō eſt forma formali - ter dans eſſe cęlo verbis Auer.

Cælum non recipit diuiſionem: quia ſi reciperet diuiſionem, reciperet etiam corruptionem. ſupra. commen. 46. & tex. commen. 47. ¶ Hic tollitur, quòd diuiſio atteſtatur corruptioni, & eſt uia ad corruptionem.

Cælum primum quod mouetur motu diurno, acquirit ſuam nobilitatem una actione, quia eſt nobilius eorum quæ mouentur, 2. cæli. com. 62.

Cælum totum eſt ſicut unum animal, ſed nō eſt unum animal quaſi ligatum multis ligamentis, ſicut animal diſsimilium partium: ſed eſt ligatum prima potentia ſpirituali diffuſa in ſuo toto, quæ non diuiditur in alijs orbibus niſi quia primo diuiditur in primo orbe; ſicut potentia mouēs animal non diuiditur in alijs membris, niſi quia primo diuiditur in corde. & ſic itelligitur quòd primus orbis mouet alios orbes. ſ. ſicut dicitur quòd nobilius mouet totum. 2. cæli. com. 71. idem. 12. meta. com. 44, &. 2. cæli. com. 42.

Cælum inquantum mouetur per ſe, & inquātum eſt animal, neceſſe eſt ut habeat figuram. 3. cæli. com. 45.

Cælum quare melius eſt ut moueatur quàm quieſcat, & quare circulariter magis quàm rectè, eſt quæſtio propria primæ philoſophiæ. 1. de anima. cō. 51. uide in cōcordantijs.

Cælū nunquā inuenit diaphanū in potētia, quia natura cœleſtis ſp inuenitur illuminata. 2. de aīa. tex. com. 69. & cō. 71

Cælum non recipit primo dimenſiones ante formam, quia tunc forma eius diuideretur ad eius diuiſionem. 1. cap. de ſubſtantia orbis. &. 2. cæli. commen. 3. ¶ Ex hoc aliqui accipiunt intelligentiam eſſe formam formaliter dantē eſſe orbi. quia ſi ſolum aſsiſteret orbi, iſta conſequentia nullius eſſet roboris: quia forma aſsiſtēs, dato quòd uniatī orbi quanto, non pp hoc ſequitur quòd diuideretur ad orbis diuiſionē, ſicut patet de nauta & naui. Dicamus nos quòd opinio Auer. eſt ibi, quod aliter eſt unio & cōpoſitio in iſtis generabilibus, aliter in æternis. In iſtis enim forma unitur mediantibus dimenſionibus interminatis, & ideo iſtæ ſunt extenſæ ad extenſionem ſubiecti: unde quæcunq; forma ſic uniī, eſt diuiſibilis & materialis. Et ex hoc ſequitur, quòd ſi intelligētia unitur mediante dimenſione interminata, ſequeretur quòd eſſet de ordine formarū materialiū. Ad obſeruandā igitur & ſaluandā diuerſitatem inter formas abſtractas & materiales, dixerūt quòd ibi non ſunt dimenſiones interminatæ præparantes materiam ad receptionē formæ, ſed ſolum ſunt dimenſiones terminatæ inſequētes formā, ad hoc quòd ſubiectum eius conſtituatur in diſpoſitionibus neceſſarijs. Sic enim intelligentia conſtituit ſuū ſubiectum in eſſe, pro quanto dat ſibi motum & appetitum. Fit unum enim appetens & intelligens & motum in loco non per formalē inhærētiam, quia intellectus nullius corporis eſt actus. Vnde cōſequētia illa ſequitur ex hoc quòd immediate quod ponitur aliqua forma uniri mediante dimenſione interminata, quæ eſt in potentia, ſequitur talem formam eſſe educibilem de potentia materiæ quæ eſt potentia multa. Dicit enim Comm. ibidem, quòd quia prima materia nō fuit multa in potētia ideo oportuit quòd dimēſio interminata concomitetur eam neceſſario, alioquin nō haberet plures formas in actu in eodē tēpore. Et quòd iſta ſit uia eius, patet ex uerbis eius quæ parū infra in hunc modum ſubſequūtur: Et quia manifeſtū eſt ſenſui quòd corpora cœleſtia recipiunt dimenſiones terminatas ſecūdū ſuas formas, neq; poſſunt recipere formas mediantibus dimenſionibus interminati, ſicut eſt diſpoſitio de formis generabilibus & corruptibilibus, neceſſe eſt ea recipere dimenſiones tali mō, quòd ex quo non contingat formas eſſe generabiles & corruptibiles, quòd eſt quia materia eorū recipit dimenſiones prima receptione, mediantibus illis formis ſuis, & non recipit formas mediantibus dimenſionibus, quæ ſunt in prima materia cum forma iſtius materiæ, ſed dimenſiones quæ ſunt in materia cœleſti ſunt propriū propriorum eius. Et ad inſtantiam de nauta, & naui, negatur nautam uniri naui mediantibus dimenſionibus interminatis, immo nauis habet dimenſiones terminatas: homo etiam non eſt forma ſimplex ſicut eſt intelligentia, ſed eſt compoſitum ex materia & forma.

Cæli & ſtellarum ſubſtantia eſt eadem, & in hoc conueniūt omnes antiqui, ut dixit Ariſt. in libro cœli, & mundi. 2. ca. de ſubſtantia orbis. &. 2. cœli. tex. com. 41.

Cælum non fuit dictum habere animam niſi propter appetitum exiſtentem in eo, & motum localem. 4. cap. de ſubſtātia orbis. &. 8. meta. com. 12. &. 12. meta. com. 36.

Cælum dicitur eſſe motum per principium ſeparatum quod eſt in eo, non per principium quod eſt pars in eo. 1. cap. de ſubſtantia orbis. ¶ Et illo modo etiam dicitur uiuum & intelligens.

Cælum nō aſsimilatur materiæ, niſi in hoc tantū quia eſt materia fixa ad recipiendū formam: & ideo dignius dicitur ſubiectū quā materia. Materia enim quæ eſt hic, dicitur materia, quia eſt in potētia formam in ea figr: & dicitur ſubiectū, quia eſt fixa formæ, & eſt pars cōpoſiti ex materia & forma. Auer. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis. ¶ Pro quo aiaduerte quòd apud Peripateticos, ut notat Alex. i principio libri mete. & lucidiſsimus Them. in. 1. phy. in digreſsione de priuatione & potentia materiæ quòd licèt hæc nomina materia & ſubiectum ſint de numero eorū quæ dicūtur ad aliud, quia materia alicuius ē materia, & ſubiectū alicuius eſt ſubiectū: in hoc tamē eſt differētia, quia nomē materiæ eſt cū priuatione & reſpicit futura. Vnde lignū aut æs ex quo ſtatua fieri pōt, ātequā recipiat figurā ſtatuæ rectè materia dicitur, ſed quāprimū forma illa introducta eſt, non materia dicitur ſed ſubiectū. vnde nomē ſubiecti nō importat priuationē, & reſpicit potētiā. & hoc ē quod dixit Boetius: Materia qualitatibus ſenſibilibus informata non amplius materia remanet, ſed ex materia trāſit in ſubiectum. quia igitur orbis ſp ab æterno ſubiectus eſt ſuæ formæ: nō .n. eſt ibi potētia abijciēs actū, neq; per cōſequēs priuatio ſicut ē in mā iſtorū inferiorū, ubi materia quādoq; hēt formā i potētia, & quādoq; in actu: & quādo hēt eā in potentia dicitur materia, & quādo hēt ea in actu dicitur ſubiectū ſed hoc in cœleſtibus nō eſt ut materia tranſeat de potētia ad actū. & ideo nō eſt ibi materia quæ tranſeat in ſubiectū ſed ſemper ſubiectū eſt, & ſubiectum uerè & propriè dicitur. Ita etiam ſcribit Com. 8. meta. com. 12. loquitur enim ut faciunt ueri Peripatetici, qui utuntur uerbis in propria ſignifica-

ſignificatione, & non utuntur tranſumptionibus, oeque metaphoricis, vt docuit magiſter in ſecundo poſteriorum analyticorum.

Cæli motus non habet continuitatem motus à forma, à qua mouetur; ſed illud quod largitur ei continuitatem, eſt aliquod appetibile: quia continuatio non prouenit niſi à motore nó moto. 4. ca. de ſubſtantia orbis. Sic intelliges dictũ eius in. 12. met. com. 41. ſicut declaraui in theorematibus.

Cæli motus ſi deſtrueretur, cælum etiam deſtrueretur: cælũ enim eſt propter motum ſuum: etſi motus cæli deſtrueretur, motus entium inferiorum deſtrueretur. 4. cap. de ſubſtantia orbis. uide in coocordantijs.

Cælum habet naturam propriam, exiſtentem aliam à natura generabilium & corruptibilium, cum cælũ ſemper eſt in præſenti, præterito, & futuro, & omnia geoerabilia & corruptibilia ſunt tranſmutabilia. 1. meta. cõ. 21. Vide. 2. phy. com. 3. &. 1. cæli. com. 5. quomodo natura æquiuocè, ſeu ſecundum prius & poſterius dicitur de cælo & alijs.

Cælum non habet materiam generabilẽ & corruptibilẽ, ſed localem tantum. 8. meta. tex. com. 4. &. 12. & 12. meta. tex. com. 10. & io libro de ſubſtantia orbis ferè per totum.

Cæleſtes ſubſtantiæ non ſunt compoſitæ ex materia & forma, ſed ſunt ex corpore & forma animata intelligibili, nõ ita quòd aia ſit res animata, neq; ita quòd illic ſit aliquid quod animetur per animã, aut quod uiuat per uitã (Omne enim quod uiuit per uitam eſt generabile & corruptibile) ſed ſunt animata per ſe & uiua. 8. meta. com. 12.

Cælum cum ſit io potentia ad ubi, non prohibet ut ſit materia, iſta enim eſt diſpoſitio materiæ non denudari à potentia; ſed prohibet ut ſit forma. 9. meta. tex. commen. 17. Vide etiam in. 2. ca. de ſubſtantia orbis, &. 8. meta. commen. 12. & primo cæli. 20.

Cælum & oatura à primo dependent principio. 12. meta. tex. commen. 38.

Cælum oon habet aliam poſſibilitatem, oiſi ut quieſcat. 12. meta. com. 41. ¶ Vnde ibidem dicit. Corruptio nõ eſt poſſibilis in eo, ſicut quies: & ideo in motu cæli tantum oerum eſt, quòd poſſibile ex ſe ab alio quærit neceſſitatem.

Cælum unum oumero eſt. 12. meta. tex. com 49.

Cælum eſt manifeſtum per ſe, qoòd ſit aut ſphæra perfecta, aut medietas ſphæræ. 1. cæli. com. 44

Cæli & aliæ res inferiores ſunt de hoc genere eotium, uidelicet, quorum eſſe conſiſtit in motu: & ideo ſuot in cõtinua innouatione ab æterno. ex diſp. 3. io ſolu. 9. dubij.

Cælum quodam modo eſt ſimplex, & quodam modo heterogeneum. Vide modum in. 3. diſp. in ſolu. 23. dub.

Cæli ſecundum Peripateticos id quod deſiderant in ſuis motibus, eſt motus inquãtum motus abſolutè, perfectio enim cuiuſlibet uiuentis inquantum uiuit, eſt motus. Ex diſp. 14 io ſolutio. primi dubij.

Cæli in eorum motibus aſſimilant ſe creatori, inquantũ dant uitam inferioribus corporibus: licet hoc fiat ſecunda intẽtione ſecundum Philoſophos. ſuprà. &. 2. cæli. 17. & 21. & 12. metaphy. commen. 36.

Cælum loco progenitoris, ac ſolem, cæteraque aſtra appellant: terram uerò loco matris. ex. 1. de generatione animalium. cap. 2.

Cælum eſt animal ſempiternum, ac fortè quidem cognoſcẽs ſenſibilia, ſed alia ratione: ideſt illa qua cauſæ generantes effecta, effectu & euentu ſua cognoſcunt. Themiſtius. 3. de anima. ca. 73. ¶ Hoc autem congruit dicto prophetæ: Nunquid qui creauit ignorat?

Centrum aliud eſt mathematicum, & eſt punctus: aliud oerò eſt naturale, & eſt corpus ſphæricũ, circa quod mouetur corpus circulare. 8. phy. com. 76.

Cera quare à medicis fiat materia emplaſtrorum. uide cauſam. 5. colliget ca. 42. ubi dicit quòd cera citrina eſt tẽperata in quatuor qualitatibus, & quia poteſt applicari carni, ideo medici poſuerunt ipſam materiam omnibus cataplaſmatibus, & unctionibus calidis & frigidis.

Cerebrum eſt ſeruiens cordi, dando eidem uirtutes ſenſibiles, per modum quem dat camerarius regi ut faciat uoluntatem ſuam: quamuis rex illi det illam uirtutem per quam agit. 2. colliget. cap. 11.

Cerebri iuuamentum fuit ut temperaret caliditatem & ſiccitatem cordis. 2. colliget. cap. 21. de ſomno. item. 2. de partibus. cap. 7

Cerebrum fuit creatũ propter iſtos ſenſos, uidelicet uiſum, auditum, & olfactum. 2. colliget. cap. 11. Vide in ſecundo de partibus animalium. cap. 10

Cerebrum partium omnium corporis frigidiſſimum eſt. ex. 2 de partibus animalium. cap. 7.

Cerebrũ nullũ ſenſum habet, ſicut patet ſenſũ tactus. ſupra.

Cerebrum habẽt omnia animalia ſanguinea, reliqua aliquid proportionale. ſupra.

Cerebrum eſt ſomni cauſa. ſupra.

Cerebrum eſt commune aquæ & terræ; & hoc experimento demonſtratur. ſupra.

Cerebrum hominis, ſui corporis proportione, maius eſt cæteris. ſupra.

Cerebrum maris maius eſt cerebro mulieris. ſupra.

Cerebri propria & familiaris ægritudo eſt catarrhus. ſuprà. & Commenta. in cap. de cerebro.

Cerebrum habere aliquem particularem principatum ſuper tres ſenſus Ariſto. concedit, ſed non ſupra tactum & guſtũ inquantum ſenſus ſunt. Com. in. 2. de partibus animalium. in ca. de cerebro, in digreſſio. contra Gal. Vide de hoc Ariſt. in. 2. de partibus animaliũ. ca. 10. ubi dicit tria organa, ſẽſus, uiſus, olfactus, & auditus à cerebro manifeſte oriri.

Cerebrum magis alteratur à frigiditate quàm à caliditate: & ideo oportet conſeruare ipſum à frigore cooſeruatione ultima. 6. colliget. ca. 14. idem. 7. colliget. ca. 2. Si indiges calefactione cerebri, fac hoc ſine timore: ſed ſi indiges infrigidatione, fac hoc cum timore.

Cerebri cameræ quamuis ſint membra in quibus complentur operationes uirtutum interiorũ, ſcilicet imaginatiuæ, cogitatiuæ, conſeruatiuæ, & reminiſcibilis; tameo iouenĩuntur radices iſtarum uirtutum in corde: & illa membra nõ ſunt niſi inſtrumenta, in quibus manifeſtãtur operationes illarũ uirtutũ: & oõ eſt hoc obliuioni tradẽdũ. 2. coll. c. 19.

Cerebrum ſincipiti ſubditum eſt, occiput oerò inane eſt. 1. de natura animalium. cap. 7.

Cerebrum primum capitis obtinet ſitum, non ſolùm io homine, ſed io cæteris animalibus quibus ea pars data eſt. 1. de natura animalium. ca. 16.

Cerebrum omnium expers ſanguinis eſt. tertio de oatura animalium. cap. 3. in fine.

Certitudo mathematica oon eſt in omnibus expetẽda. 2. metaphy. tex. com. ultimi.

Certitudo diuerſatur in eadem ſcientia, uerbi gratia, ſecundum demonſtrationem ſimpliciter, & ſecundum demonſtrationem quia. Et cum diuerſatur io eadem ſcientia, magis diuerſatur in ſcientijs diuerſis ſecũdum genus. 2. met. com. ultimo. Vide pro hoc Ariſto. 1. poſte. in illo capite: Certior autem ſcientia altera altera eſt &c.

Cerui omnes continent uermes in capite uiuos, qui naſci ſolẽt ſub lingua in concauo circa uertebram. ex. 2. de natura animalium. cap. 15.

Ceruo ſoli cornua omnibus annis decidua initio à bimatu: omnibus alijs perpetua. 1. de natura animalium. ca. 1.

Ceruus ſolus ex cornigeris habet cornua tota ſolida & ſparſa in ramos, & omnibus annis decidua, niſi caſtrẽtur: cum ex cæteris cornigeris oullum cornua amittat. tertio de natura animalium. cap. 9.

Cerua ferarum prudentiſſima eſſe uidetur. uide. 9. de natura animalium. cap. 5.

Cerui locis difficilibus amittunt cornua, & ubi inueniri nequeant. unde illud prouerbium ortum: Qua cerui amittunt cornua. ibidem.

Ceruus iam captus eſt hederam ſuis enatam cornibus gerẽs uiridẽ, quæ cornu adhuc tenello fortè inſerta, quaſi ligno uiridi coaluerit. ſupra.

Cerui morſi uel à phalangio, uel à quouis generis eiuſdẽ, cãcros edunt, quod idẽ homini etiã prodeſſe putatur. ſupra.

Cibatio ſecundum quid eſt generatio. Com. 4. metc. com. 15

Cibus & potus non ſunt neceſſarij niſi ut reſtauretur deperditum, & ideo indigens cibo eſt corruptibile. 3. met. tex. commen. 15.

Cibus eſt illud quod patitur à corpore, medicina uerò eſt illud à quo patitur corpus authoritate Galeni. Auer. 5. colliget. cap. 2. & ibi ponitur declaratio illius differentiæ.

Cibus quomodo dicitur temperatus & medicina. uide quinto colliget. cap. 3.

Cibus ex una parte eſt ſimilis, & ex alia eſt diſsimilis: & ex parte ſimilitudinis eſt patiens, & ex parte diſsimilitudinis eſt agens. 5. colliget. cap. 3.

Ciborum duæ res conſiderari debent: prima eſt res quæ miſcetur eis, quæ poteſt eorum malitiam remouere ſi eſt: & ſecunda eſt delectatio cibi: quia quando eſt multum delectabilis, læſio quæ prouenit ex eo, non eſt multum manifeſta. Auer. ſententia. in. 5. colliget. cap. de herbis, & oleribus, & eſt. 41. quando loquitur de melongijs.

Cicadarum genus maximè omnium ieiunum eſt. ex. 4. de partibus anima. c. 5.

Ciconiæ, cæteræq; aues cùm uulnus per pugnam acceperit, cunilam herbam plagæ apponunt. 9. de natura aialiũ. ca. 6.

Ciconias ſenectutem parentum educare inuicem inuulgatũ eſt. Sed ſunt qui & meropes hoc idem agere confirment. 9. de natura animalium. cap. 13.

Circa idem & fortuna & intellectus uerſatur. 2. phy. t. c. 52.

Circulum dicunt eſſe humanas res. 4. phy. tex. commen 134.

Circulare alterum à recto in ſpecie eſt. 5. phy. tex. cõmẽ. 33.

Circulus non habet in circumſerentia locum qui ſit dignior ut ſit potius principium, aut medium, aut finis. 8. phyſi. cõ. 76. & elicitur ex tex.

Circulus perfectus eſt. 1. cœli. tex. cõ. 12. idẽ. 5. met. t. cõ. 1 t.

Circuli ſectiones nõ ſunt circuli, ſicut ſectiones lineæ rectæ ſunt lineæ rectæ. 1. cœli. tex. com. 29.

Circulus contrariatur recto ſecundum concauum & conuexum. primo cæli. tex. com. 25. idem Cõmenta. in paraphraſi. uide in concordantijs.

Circulare corpus nullum ſortitur locum, niſi conuexum corporis circa quod reuoluitur uere. Si autem dimenſiones loca dicuntur, hoc erit in loco tranſumptiuè, non uerè: hoc eſt dictu, ſecundum imaginationem, & naturaliter, & præcipue de ultimo intellige. primo cæli, in paraphraſi, ſumma. 8. cap. 6. inde collige ex comment. 91. ubi dicit quòd locus cæli eſt duplex, ſecundum imaginationem, & ſecundum ueritatem.

Circulus eſt prior triãgulo, quomodo intelligatur, uide pulchre in. 2. cæli. commen. 22.

Circulari figuræ non poteſt fieri additio. 2. cæli. tex. com. 23.

Circularis corporis ſpacium eſt magnitudo ipſius corporis: magnitudines enim in corporibus circularibus ſunt ſicut ſpacia in rectis. 2. cæli. commẽ. 42. ¶ Collige ex hoc quòd motus circularis nõ dicitur fieri in ſpacio circulari, quod ſit extra ipſum uel in ipſo, quia non eſt aliud ſpacium circulationis niſi ipſe circulus: nihil autem mouetur in ſpacio quod eſt in ipſo. unde patet quòd circulare ſpaciũ non eſt cauſa quòd motus ſit circularis: ergo à ſimili nec ſpacium rectum eſt cauſa quòd motus ſit rectus. Bene igitur dixit Commen. & dominus Alber. in. 1. cæli. in expoſitione tex. commen. 5. quòd ſimplicitas motus attenditur penes ſimplicitatem magnitudinis mobilium, non penes ſimplicitatem magnitudinum, ſuper quibus ſit motus: licet diuus Tho. & Pariſienſes aliter ſentiant, ut declaraui diffuſius in theorematibus meis.

Ciuitates in quibus ſunt plures principes, facile incurrunt corruptionem, cum habeant unitatem quodam accidentis modo. ex paraphraſi meta. tracta. 4. coll. 8. & eſt Ariſto. in 12. meta. tex. commen. 52.

Clima quintum eſt temperatum (ut dixit Gale.) & non quartum, ut crediderunt multi homines. Cõ. in. 2. mete. cap. 2.

Clima magis temperatum homini, & pluribus animalibus, & plantis eſt quartum & quintum, & hoc ex parte caliditatis cuius cauſa eſt reflexio. Com. in. 2. mete. cap. 2. col. 10.

Clima quartum temperatius eſſe quinto non eſt uerũ. 2. colliget. cap. ultimo contra Galenum.

Coagulata quædam a calido, liquefiũt a frigido, ſicut ſal: coagulata uerò à frigido, liquefiunt à calido, ſicut ferrum: quædam uerò à calido coagulata, non liquefiunt à frigido, ut fictilia: & quædam coagulata à frigido non liquefiunt à calido, ſicut ſunt multi lapides minerales. 4. meteo. com. t.

Coagulatum à calido, & præcipue illud quod à frigido non poteſt diſſolui à prædominio, eſt terreum ſuprà.

Coagulantur quæcunq; coagulantur, aut ex materia aquæ, aut terræ & aquæ ſimul. 4. meteo. tex. com. 35.

Coagulata à calido ſicco, ſoluuntur ab aqua, quæ eſt humida. ibidem tex. com. 36. & 40.

Coagulum antiquum confert ad profluuium alui. Ariſt. in. 2. de natura animalium. cap. 21.

Coagulum cum ſit calidum & ſiccum, quomodo uentrem conſtipat bibitum, uide cauſam. 5. colliget. capitul. 47. ubi dicitur quòd hoc aut facit à proprietate, cuius cauſæ ſunt ignotæ: aut facit hoc quia coagulat humores & eoſdem indurat.

Cogitatiua uirtus uiget in ſomno, & apud quietem aliorum ſenſuum: & ideo homo in ſomno cognoſcit futura, & non in uigilia. ex libro de memoria & reminiſcentia.

Cogitatiua hominis diſtinguit intentionem indiuidualem à forma imaginatiua, & expoliat eam ab eis quæ ſunt adiuncta cum ea ex iſtis ſenſibilibus communibus & proprijs, & reponit eam in memoratiuam, & hæc eadem eſt quam comprehendit imaginatiua, ſed imaginatiua comprehendit eam coniunctam cum iſtis ſenſibilibus. 2. de anima. commen. 63.

Cogitatiua uirtus eſt aliqua actio, & eius ratio eſt ponere intentionem formæ imaginationis cum ſuo idolo apud rememorationem, aut diſtinguere eam apud formationẽ. 3. de anima. com. 20. & com. 6.

Cogitatiua ſcientia, pro ſpeculatiua ſumitur. 6. meta. comm. 1. & 9. meta. com. ultimo.

Cognitio generationis non perficitur niſi dando duas cauſas, primam materiam & primum motorem. 2. phy. tex. com. 7. idem primo de generatione. tex. com. 14.

Cognitio ſimplicis dabit tibi cognitionem compoſiti. 5. coll. capitul. 58.

Cognitio exiſtit in nobis in principio per quietem animæ, & rectitudinem accidentium. 7. phy. com. 20. & habetur in textu.

Cognitio perfecta in pluribus rebus non eſt niſi ſecundum quòd eſt in poſſe hominis, ut ueniat ad illã rem per demõſtrationem, non ſecundum rem in ſe. 2. cæli, c. 80. & 60.

Cognitio rerum non ſit niſi per cognitionem principiorum. 3. cæli. com. tex. 30. idem. 1. phy. tex. com. primi.

Cognitio cuiuslibet generis & ſpeciei eius, non completur niſi per cognitionem ſubſtantiæ eius: & per cognitionem eorum quæ contingunt illi. 1. de anima. com. 3. & habetur. poſte. tex. com. 43.

Cognitio uniuerſalis ſemper debet præcedere cognitionem propriam. 1. de anima. com. 1. idem primo phy. tex. com. 4. & 57.

Cognitionẽ creditam & intellectã præcedunt duo modi cognitionis. ſ. agens & præparans, ut eſt declaratum in poſterioribus. ex com. libri de diuinatione ſecundum quietem.

Cognitio nota ſeu extranea ſecundum Platonem quæ dicatur, uide Themiſt. 3. de anima. cap. 44.

Cognoſcimus omnia ſecundum ſpeciem. 4. met. tex. com. 12. ¶ Inde elicitur quòd cognitio eſt à forma, nam forma eſt actus, & actus eſt ratio cognoſcẽdi. Forma etiam eſt ſubiectum uniuerſalitatis. 1. cæli. com. 92. uniuerſale autem eſt obiectum intellectus.

Cognoſcimus omnia inquantum unum, aliquid, & idem, & inquantum uniuerſale aliquid eſt. 3. meta. tex. com. 12.

Coitum frequenter exercentibus minor uoluptas accidit, & uide cauſam. 1. de genera. animalium. cap. 18. prope dimidium capituli.

Coitus animalium generantium quomodo fiat, uide in. 5. de generatione animalium. cap. 2. ¶ Et ibi nota iuſtum animalium coitum eſſe, ut mas ſuperueniat fœminam.

Coitus plus omnibus complexionibus nocet frigidis, & ſiccis, & complexio calida, & humida cæteris ſuperfluum tollerare poteſt leuius. 6. colliget. cap. 12.

Choleræ duæ. ſ. flaua & atra non poſſunt conuerti in ſanguinem: ſed ſunt in eo in potentia, quia quando ſanguis corrũpitur, multoties conuertitur ad eas. 2. colliget. cap. 1.

Cholera vtraque eſt ſanguinis ſuperfluitas, eo quòd quodlibet generabile habet aliquam ſuperfluitatem quando generatur. 2.colliget.cap.1.in fine. ¶ Conſidera autem vbi ſecundũ Philoſophos iſtæ ſuperfluitates recẽſentur, utrũ in capite, aut in corde: qnia in hoc variæ ſunt opiniones.

Cholera non naturalis habet quatuor ſpecies. 3.colliget. cap. tertio.

Cholera praxina & æruginoſa non ſunt ſimplices, & non recipiunt digeſtionem à calore naturali, ſicut neque venenum.ibidem.

Cholera praxina & æruginoſa vtrum in ſtomacho generetur. vide ibid.

Cholera abſolute non eſt in homine, ita ut ſit pars membri, niſi cholera quæ ſtat in ſacculo fellis ſecundum quoſdam: & propterea Auer. tenet quòd cholera abſoluta non ſit ſubiectum febris, ſed ſanguis, aut humiditas in qua dominatur cholera. 3.colliget.cap.4.

Cholera nõ eſt poſsibile ut recipiat digeſtionem, quia quod tranſit terminum digeſtionis vel decoctionis, impoſsibile eſt ut redeat ad terminum decoctionis: ſicut aſſum nõ poteſt reuerti ut ſit elixum. ſupra.

Cholericũ apoſtema, quod eryſipelas dicitur, ſit duobus modis, uel ex mixtione in qua ſanguis dominatur choleræ, uel quando cholera dominatur. Primum dicitur eryſipelas ruboris, ſecundum eryſipelas formicularis. 3. colliget.ca.5. de ægritudinibus cholericis localibus.

Colliquamentum & excrementum differunt. primo de generatione animalium.cap.18.

Color ſecundum ſe uiſibilis eſt. 2.de anima.tex, commen.66 & ibi Auer. dicit quòd color eſt per ſe uiſibilis in ſecundo modo dicendi per ſe, & idem repetit in commen. 67. contra Auempacem.

Color nihil aliud eſt niſi admixtio corporis lucidi cum corpore diaphano, ut declaratum eſt in libro de ſenſu & ſenſato. 2.de anima.com.67.

Coloris ſuſceptiuum eſt ſine colore. 2.de anima.tex.com.71

Color habet duplex eſſe, unum eſt naturale, & aliud extraneum. 2.de anima.cõ.76.& 97.& 121. Et ita eſt de odore.

Color ſecundum quòd eſt color, eſt uiſibilis, non mediante alia forma contingente ſibi. 2.de anima.comm. 63. contra Anempa. qui aſſerebat non eſſe colores in obſcuro.

Color & lux dixerunt, quia color eſt ultimum diaphani terminati: lux autem eſt complementum diaphani non terminati. 2.de anima.com.67.

Color non de neceſsitate mouet non lucidum, ſed non coloratum.ibidem.

Coloris eſſe eſt magis ſpirituale quàm eſſe odoris. 2. de anima.tex.com.97.& 101.

Color & ſuperficies differunt, qnia ſuperficies eſt terminus corporis quatenus corpus eſt, & color eſt terminus corporis quatenus perſpicuum eſt. Amplius, unius corporis numero una eſt ſuperficies numero: nõ tamẽ ſi una eſt ſuperficies numero, igitur & unus numero color. Sæpiſsimè.n. unam numero ſuperficiem, contrarijs coloribus diſtinctã eſſe contingit. Amplius, terminabilia ſanè perſpicua, ſiue colluſtrata ſiue non colluſtrata ſunt, ſuperficiem & terminum habent, colorem autem tunc ſolum habent cum illuſtrantur Vide Alex. in paraphraſi de anima.cap. 12. uerſus finem, ubi declarat quæ ſunt per ſe ſenſibilia, & quæ per accidens. Et uidetur eſſe contra Auer. in 2.de anima.cõ.67.

Color & uiſibile licèt ſint idem ſubiecto, tamen ratione & diffinitione diſtinguuntur: nam uiſibile refertur ad uiſum, color abſolutus eſt. Item, uiſibile abiuncto uiſu non remanet niſi potentia, at color etiam nunquam conſpectus ſemper eſt color. Themiſt. 2.de anima. cap. 22. & eſt ſuper tex.66.

Color ſit ex admixtione corporis lucidi cum diaphano. ex li. de ſenſu & ſenſa. ¶ Et ideo neceſſe eſt ut colores ſint compoſiti ex iſtis duabus naturis, ſcilicet natura diaphani, & natura luminoſi: & quòd diuerſitas iſtarum duarum naturarum ſit cauſa diuerſitatis eorum.

Color albus ſit ex permixtione ignis clari cum elemento ualde diaphano quod eſt aer: & color niger ſit ex igne turbido cum permixtione elemẽti minimè diaphani. ſ. terra: & colores medij diuerſantur ſecundum magis & minus iſtorum duorum. ſupra.

Color albus, & color niger ſunt elementa colorum mediorum ex commento libri de ſenſu & ſenſa. ¶ Ex quo patet contra Burleum & alios negantes ſecundum uiam Auer. colores medios eſſe compoſitos ex extremis.

Colores non componuntur ex albo & nigro, quoniam nigredo eſt priuatio albi. 10.met.com.7. Vide in concordãtijs.

Color eſt perfectio diaphani terminati, lux uerò ẽ perfectio diaphani non terminati. ex libro de ſenſu & ſenſato.

Colores qui fiunt ex albo & nigro ſecũdum magis & minus, diuerſantur in hoc, diuerſitate infinita ſecundum materiã. ex libro de ſenſu & ſenſato.

Colores non recipiuntur in anima ſecundum extenſionẽ corporalem, ſed ſpiritualem: & hoc apparet ex hoc quòd uiſus per pupillam, licèt ſit ita parua, comprehendit maxima corpora, adeo quòd comprehendit medietatem ſphæræ mundi. Auer. in com.lib.de ſenſu & ſenſato.

Colores non ſunt quæ uidentur in tenebris & uidentur in luce, non enim in diffinitione coloris comprehenduntur, ſi color actu perſpicui mouendi facultatem habet. Alexã. in paraphraſi de anima.cap.12. ubi oſtendit quæ ſint ſenſibilia per ſe, & quæ per accidens.

Colorum differentiæ ſuſcipiunt magis & minus. 10.met.tex. commen.22.

Color diuerſos habet gradus in nobilitate differentes in ſuo eſſe. Vilior enim in ſuis gradibus eſt quem habet in materia: deinde habet nobiliorem eo in uiſu, cum in uiſu ſit comprehenſio & in materia minime. Amplius habet eſſe in phantaſia, quæ eſt ſimplicior & nobilior uiſu, deinde habet eſſe in memoriæ uirtute, deinde in intellectu. Deinde Philoſophi dixerunt quòd habet aliud eſſe nobilius omnibus prædictis ſine comparatione in Dei ſcientia, eo modo quo nobilius eo conſiderari non poteſt. ex diſpu.3. in ſolu.18.col.9.

Colorum diuerſitas in pilis cauſatur in cæteris animalibus ex cute: alborum enim alba eſt cutis, nigrorum nigra, uariorum permixtorumque partim nigra conſpicitur. At in homine cutis nulla cauſa eſt: qui enim ſunt albi, admodũ nigros habent capillos. Ariſto. in.5. & ibi redditur cauſa. ¶ Aduerte tamen illam ſententiam Ariſto. ueritatem habere in regionibus temperatis, quia certum eſt quod apud Aethiopes omnes capilli eorum nigri. Et eſt gloſa Galeni in.2.paruæ artis.

Color albus cauſatur ex permixtione portionis aereæ cum portione terrena aut aquoſa: & ideo butyrum, camphora, & ſpuma alba ſunt. Auer. in.5.de gener. anima. ca.de caluicie. & elicitur ex ſententia Ariſto. ibidem.cap.6. ubi dicit Aer autem perlucens albedinem facit, quemadmodũ ſpumam fieri neceſſe eſt.

Colorum diuerſitas cauſatur ex aquis in ijs quæ ſua natura unicolora, genere autem uerſicolora ſunt: ut aquæ calidæ pilum album, frigidæ uerò nigrum efficiunt. Ariſt. in. 5. de generatione animalium.cap.6.

Color etiam diuerſatur ex nutrimento. ibidem. ¶ Et datur exemplum de apibus quæ ſunt unicolores propter uniformitatem nutrimenti: crabrones uerò & ueſpæ ſunt uerſicolores propter nutrimenti diuerſitatem. Nota etiam (ut dicit Auer.) quòd mutatio coloris poteſt ſequi diuerſitatẽ uentorum. ibidem. ca. de caluicie. Et nota etiam quòd põt cauſari ex imaginatione coloris diuerſitas, ut legimus in ſacris literis Geneſis. 30.c. de Iacob qui cuſtodiebat oues ſoceri ſui, & tempore initus ouium ponebat in canalibus aquarum uirgas diuerſi coloris, ut in conſpectu illarũ conciperent. Vnde ſcire poteris antiquos illos patres naturalium rerum habuiſſe profundiſsimam cognitionem.

Color idẽ inuenitur in re calida & re frigida, ut albedo quæ eſt in ſale & camphora. 5.colliget.cap.29.

Coloris ſignificatio plus uerificatur in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, ſicut eſt in gallinis albis & nigris. ſupra.

Coloris ſignificatio in cognoſcenda complexione medicinarum, eſt debilior, quàm ſignificatio ex ſapore & odore. vide cauſam. 5.colliget.ca.29.

Color niger inuenitur & per calorem & per frigus. 5. colliget.

get.capit. 27. & 29. & ibi ponitur differentia ex eo quod procedit.

Colorum mediorum natura eſt cōpoſita ex natura extremorum. 5. colliget. cap. 29. &. 5. phy. com. 6. 19. & 52.

Color non eſt cauſa ſubſtantialis ad corrumpendas uirtutes animæ. 3. colliget. cap. 40.

Columbarom genus eſt medium inter multiparum & paucorum ouorum. Ariſto. & Auer. in. 3. de gene. anima. ca. 1.

Columbis peculiare eſt in coitu, ut niſi antea oſculētur, mas non aſcendat: ſed iunior ſit an ſenior, intereſt: ſenior enim oſculo coitum exorditur ſequentem, & ſine oſculo agit: at iunior quoties lubet coire, toties oſculatur. Ariſt. 6. de natura animalium. cap. 2.

Columborum calor eſt fortis, cuius ratio eſt, quòd qui uolūt purgare margaritas, dant illis ad comedendum, & ſtatim deuorantes occidunt priuſquam diminuatur quātitas margaritarum. Columbi uerò caro habet mirabilem quandam proprietatem in epilepticis & paralyticis. 5. colliget. cap. 31.

Combuſtibile oportet prius eſſe quam comburi, & combuſtiuum quàm comburere. 8. phy. tex. com. 4

Combuſtibilia ſunt illa corpora in quibus ſunt uiæ pertrānſitionis, & recipiunt ignem, & humiditas eorum eſt conueniens, & eſt aerea non aquea. 4. meteo.

Comparatio quando accipitur inter comprehenſibilia ab intellectu & a ſenſu, non uerificatur niſi quando accipitur in reſpectu communis comprehenſionis. primo phy. cō. 48. ¶ Ex quo ſumitur quòd cognitio quandoq; ſumitur in genere, & quandoq; in ſpecie.

Comparatio eſt accidens ſeparabile à re, res autem non ſeparatur a ſe: ſecundum enim quòd eſt reſpectiuum, habet diſpoſitiones contrarias & infinitas: & ſecundum quòd eſt eſſentia, nō hēt oīō unū; & eſt quaſi ſua eſſentia. 3. cœli. cō. 9

Comparatio in omnibus quæ in comparatione conſiſtunt, quod ſimpliciter tale eſt, alicuius rei tale eſt: non autem omne alicuius tale, ſimpliciter tale eſt: ut aqua quidem leuior eſt terra; non tamen aqua leuis eſt: & aer grauior eſt igne, non tamē aer grauis eſt: Sed bene ualet, ignis leuior eſt aere, igitur leuis eſt: & terra grauior eſt aqua, & tamen terra grauis eſt. 3. cœli. in paraphraſi. ſumma tertia, parte. 2. in contradictione prima.

Comparatio non accidit inter ea quæ ſunt diuerſorum generum. 10. meta. com. 14. &. 7. phy. tex. com. 27.

Comparatio non eſt in æquiuocis. 7. phy. tex. com. 24.

Complexio temperata quæ eſt ſecundum extrema temperātiæ, quam poſuit Gale. eſt impoſsibile. 2. de gene. com. 48. Vide etiam. 1. cœli. com. 7. &. 10. meta. com. 23

Complexiones ſunt ſecundum magis & minus in eadem ſpecie. 2. de gener. com. 58.

Complexio duplex, æqualis & inæqualis. 2. colliget. ca. 1.

Complexio temperata quid ſit, uide in. 2. colliget. in cap. de complexionibus membrorum officialium.

Complexionis temperantia non conſiſtit, neq; dicitur niſi in comparatione omnium partium corporis. ſupra. Et idem ponit Auic. in prima Fen primi, in cap. de cōplexionibus.

Cōplexioni accidit permutatio aut corruptio propter multas cauſas: aut propter clima, aut propter hyle, aut propter agens, aut propter ætates, aut propter cibos, aut propter exercitia, aut propter ſexum. ſupra.

Complexio maris eſt calidior & ſiccior complexione fœminæ, & hoc apparet ex operationibus ipſorum. ſupra.

Complexio iuuenis eſt calida & ſicca, pueri calida & humida, ſenis frigida & ſicca. ſupra.

Complexiones ſunt nouem ſecundum medicos, una temperata, & octo diſtemperatæ.

Complexiones quæ ſignificant ſuper complexiones membrorum, ſunt complexiones innatæ quæ fiūt à prima eſſentia: & hoc dico propterea quia inueniūtur complexiones acquiſitæ calidæ & frigidæ, quæ fiunt à conſuetudine, uniuerſaliter à rebus extrinſecis. 4. colliget. cap. 4.

Complexio appropriata unicuiq; rei de neceſsitate eſt attributa dominio unius qualitatis actiuæ, quæ ſtat ei loco formæ: & dominationi unius qualitatis paſsiuæ, quæ ſtat ei loco materiæ. Et ſi ita non eſſet complexionatum, non eſſet unum in forma, immo duo: etiam operatio una non eſſet recepta in ſuo termino, ſi duæ qualitates contrariæ dominantes eſſent ſuper ipſum, & ambæ in potentia uel in actu ſuper ipſum: quia ex duabus rebus in actu contrarijs non poteſt fieri unum in actu, & etiam de duabus non contrarijs, ſicut ex duabus lineis in actu non fit una linea in actu. 2. colliget. cap. ultimo quod eſt de complexionibus temporum.

Complexio temperata quæ eſt ſecūdum extremitates, in quatuor qualitatibus inueniri nō pōt. 2. colliget. c. ulti. ſuprà.

Complexio temperata in una qualitatum actiuarum tantum inueniri non poteſt, quia quælibet actiuarum habet ſuam operationem propriam propter unam qualitatem paſsiuam, quæ ſtat ei loco materiæ. Contra medicos. ſupra.

Complexio temperata dicitur reſpectu extremitatū ad medias, extremitates autem ſunt octo complexiones: ſed quādo comparamus ipſam dominio elementorum, ſuperfluitates quæ ſunt in ipſa, nos dicimus quòd ſit calida & humida, eo quòd caliditas & humiditas plus dominantur in ipſa quam frigiditas & humiditas. 6. colliget. cap. 11.

Complexio mala calida & frigida, aut ex cauſis intrinſecis, aut extrinſecis prouenit. 7. colliget. ca. 16. de ſinopi.

Complexionatum eſt corpus conſimile in partibus, & differentiæ ſuperuenientes eis à menſuris mixtionis elementorum quædam competunt omnibus corporibus conſimilibus, & ſunt enumeratæ in. 4. met. & quædā ſunt quæ ſunt propriæ quibuſdam corporibus conſimilibus, ſicut ſunt odores, ſapores, & colores. 5. colliget. cap. 25. ¶ Vbi elicitur aperte quòd licet odor, ſapor, & color, uerè non ſint niſi in corpore mixto, non tamen omne mixtum habet odorem, ſaporem, & colorem. Vnde Auer. 5. colliget. cap. 27. dicit non eſſe neceſſarium ut unumquodque mixtum ſit ſaporitum, ut declaratum eſt in naturali philoſophia. Idem habetur in. 2. de anima. com. 31.

Complementum hominum non completur niſi per congregationes, & congregatio per bonitatem. Eſſe ergo boni eſt neceſſarium, & non eſt neceſſarium eos ſcire ueritatē. 2. metaphy. commen. 14.

Compoſita in rebus naturalibus cauſata ex elementis. ſunt notiora nobis. & cauſæ eorum ſunt ignotæ apud nos. commen. 3. primi phy. idem. 3. cœli. com. 61. Idem Themiſt. 2. de anima. cap. 8. in expoſitione tex. 12. exponit compoſita, & concreta maxime ſunt nobis manifeſta: ſimplicia autem naturæ & rationi. Habet hoc ueritatem ut pluribus, quia ſtat quandoque cauſas eſſe notiores quo ad nos, licet rarò hoc contingat.

Compoſitum eſt notius apud ſenſum. ¶ Exponit Commen. totum, ſeu compoſitum, pro indiuiduo demonſtrato: ſingularia enim ſenſibilia, dicuntur indiuidua demonſtrata, quia exiſtunt in rerum natura in actu, & demonſtrari poſſunt ſigno demonſtratiuo, ut hoc lignum, hic homo: quia quicquid exiſtit, eſt ſingulare, contra Platonem. Indiuidua autem in abſtractis in quibus non eſt aliud magnitudo a magnitudinis eſſe, dicuntur indiuidua intellecta, intelligitur, non quòd ſingularia quo ad noſtram cognitionem, de qua loquitur Ariſto. ibi, ſint notiora nobis; quia falſum eſt, ut dicit Commen. in. 1. poſte. com. 12. his uerbis: Senſatum apud nos non eſt notius apud nos ipſo concepto intellecto idest quàm prima intelligibilia, & ibi patet cōtra Gregorium Arimi. & Ioan. de Bacco. qui tenent quo ad nos ſingulare eſſe primum cognitum. Tamē aduerte hic quòd eſt contradictio, quia. 2. poſte. dicitur, quòd ſenſus eſt uniuerſalis. Vide in contradictionibus. Taxat Grego. Arimi. & Io. de Bacco.

Compoſitum quodlibet reſoluitur in ſua componentia. 1. phy. tex. com. 65. &. 3. meta. com. 15. &. 3. cœli. 15.

Compoſitum eſt propter operationem, & materia eſt propter formam. Et hoc eſt uerum tam in naturalibus, quàm in arte conſtantibus. Auer. 2. colliget. cap. 7.

Compoſitum eſt dignius habere hoc nomen ſubſtantia, quā materia & forma. 2. phy. com. 4. 7. &. 8. metaphy. comm. 7 & ſecundo de anima. com. 7.

Compoſitum ex partibus finitis in numero & magnitudine æqualibus, neceſſario eſt finitum. 6. phyſico. commen. 20, & 21. &. 60.

Co npoſita quædam immediatè generantur a ſimplicibus,ut mineralia & plantæ ſine ſemioe natæ, & animalia ex putri materia quæ ex elemētis generantur,quædam verò generantur oiediante aliquo cōpoſito, ut generatio ſaoguinis ex eibo,& membrorum ex ſanguine.1.cœli.com.20.

Compoſitum corpus noo intelligitur eſſe infinitum, niſi aut quia unum ſimplicium ex quibus componitur,eſt infinitū, aut plura uno,aut quia eſt compoſitum ex pluribus infinitis numero,finitis uerò ſecundum magnitudinem.1.cœli, tex.& com.34.ubi Com.dicit quod iſta propoſitio eſt manifeſta in compoſitis ex elementis in actu, ot eſt compoſitio dictionis ex literis,& ſimiliter eſt in compoſitis ſecundum mixtionem.

Compoſitum non differt ab elemeotis niſi quantitate.3. cœli.com.51. Vide in concordantijs.

Compoſita & actiones eorum io naturalibus, ſunt notiora quo ad nos,quam cauſæ compoſitorum,ſecus in mathematicis.3.cœli.com.61.idem.2.phyſi.tex. com. ſecundi.&.7. metaphyſi.tex.com.10.

Compoſitorum cauſæ propriæ ſunt res additæ cauſis ſimplicibus & uniuerſalibus,in ſimplicibus uerò non inueniuntur niſi cauſæ vniuerſales tantum. Simplicium ſiquidem cauſæ ſimplices ſunt. Auer.ſententia, aduerſus Themiſt.in ſumma.2.paraphraſi.4.de cœlo. Conſimile ſcribit aduerſus eundem.4.cœli.com.22.

Compoſita in quibus dominatur terra, ſicut plumbum, ſunt grauia in omnibus locis:compoſita uerò in quibus dominatur aqua,ſunt grauia in tribus locis,quia aqua eſt grauis in tribus locis,ſimiliter compoſita, in quibus dominatur aer,ſunt grauia io duobus locis tantum,ut lignum quod natat ſuper aquam.4.coeli.com.29.

Compoſitum ex aliquibus oeceſſe eſt ut in eo exiſtant quoquo modo exiſtentia io componentibus.2. de anima.158. idem.5.phyſic.com.19.&.52.&.10.metaphy.23.&.3.phy. commen.43.

Compoſitum quodlibet ex materia & forma eſt diuiſibile.5. meta.com.7.idem.7.meta.tex.com.27.

Compoſitum habet,naturam additam naturæ componentiū. 5.meta.com.6.idem.3.de anima.com.5. in ſol.2. quæſtionis,ubi declarat quomodo ex intellectu & icellectis fit uerius unum quam ex materia & forma. & reddit cauſam. Quod enim fit ex eis nō eſt aliud,ſicut in cōpoſitis ex materia & forma.Idem.7.meta.tex.com.26.&.27.& tex.cō. ulti.contra negantes tertiam entitatem in uia Auer.

Compoſitum quodlibet eſt per ſe, aut per ſuam materiam, aut per formam,aut per utrumq;.5.meta.com.23.

Compoſitum ex duobus diffinitur compoſitè ex duabus diffinitionibus illorum duorum.7.meta.com.11.

Compoſitum ex ſubiecto & accidēte differt à compoſito ex ſubſtantijs,quia in primo accidit iteratio; ſed non accidit iteratio in compoſito ex ſubſtantijs.7.meta.tex. com.11.

Compoſitæ ſubſtantiæ manifeſtum eſt ipſas habere diffinitiones,& nomina æqualia eis.7.metaphyſi.com.12. &.8.metaphyſi.com.ultimo.

Compoſitum eſt quod per ſe generatur,non forma neq; materia, & hoc eſt commune prædicamento ſubſtantiæ, & alijs prædicamētis.7.meta.tex.com.32.idem tex. com.23. 26.&.31.

Compoſitum quodammodo eſt prius partibus,& quodā modo poſterius,pro quaoto enim partes non poſſunt cōſiſtere ſeparatæ,totum autem poteſt conſiſtere ſine quibuſdam partibus; ſic totum eſt prius partibus,inquantum autē partes ſunt componentes,ſic totum eſt poſterius.7. meta.tex. com.35.

De modo quo cognoſcimus ſubſtātias abſtractas. D.Tho.

Compoſitorum ſunt quæſtiones per quare aut per qoid, ſed non ſimplicium, ſed in ſimplicibus eſt alter quæſtionis modus.7.meta.tex.cō.60. ¶ Vbi Diuus Tho. exponens locū illum dicit,quod in cognitione habenda de ſubſtantijs ſeparatis procedimus ex effectibus ſenſibilibus, quorum ipſe ſunt cauſæ,tamen de eis oon poteſt haberi ſcientia per doctrinam,quia doctrina eſt generatio ſcientiæ, ſciētia autē fit in nobis per hoc quod ſcimus propter quid. Sed iſta expoſitio non eſt (cum ſupportatione:) Peripatetica tunc enim ſequeretur quod nullam ſcientiam de ſubſtantijs ſeparatis habere poſſemus, niſi quo ad quia eſt & quia iſta eſt oaturalis,ex motu demonſtramus ipſas eſſe. Tunc igitur dicimur noo habere ſcientiam quiditatiuam de talibus ſubſtātijs abſtractis,cuius oppoſitum ſcribit Philoſophus, 1.phyſi.tex.com.ulti.&.2.phyſic.tex. com.26.& in.6. meta.tex.com.2. ¶ Michael oerò Epheſius,ut mihi datur cernere,rectius interpretatus eſt locum illum. Nam cum Ariſto.ipſe late declaret quæſtionem pèr quare, in rebus cōpoſitis ex materia & forma eius eſſe,quod aliud in alio ineſt;ſine dubio in ſimplicibus & quæ ſolū formæ ſunt, quæſtioni locus noo relinquitur, nec interrogationì per quare. Sed eſt alius inquirendi modus, quæ autem ſit inquiſitionis ratio in ſimplicibus, Ariſto.declarabit io illo loco ubi de ſimplicibus diſputare aggredietur, & licèt ipſe nō declaret locum,vide Ariſt.in.9.meta.tex.com.ulti latè determinauerit talem differētiam inter compoſita & ſimplicia,& quis ſit inquiſitionis modus in ſimplicibus & qualis, quia eſt per modum ſimplicis attingentiæ & uiſioois intuitiuæ, & non per modum affirmationis, & eſt, ſicut uiſus, dum cernit colores,nihil de coloribus affirmat, ſed aſpicit tantum & intuetur,eodem pacto quando intellectus humanus intuetur ſimplices ſubſtantias,tunc ipſarum dictionem habet,ſed oon affirmationem. Affirmatio enim de cōpoſito dicitur ex ſubiecto & prædicato, & ideo quando intellectus attingit intuitiuè abſtracta,tūc dicitur uerū dicere,quando uerò non attingit oeq; intuetur neque cernit; ignorantiam de talibus habere dicitur, non tameo dicitur falli. Nam & uiſus dum noctu colores non aſpicit, oon dicitur falli,ſed ipſos igoorare. Vnde de talibus ſimplicibus quæritur ipſum quid eſt,nō ut aliquid de ipſis prædicemus ſed ut intelligamus dumtaxat,& quaſi cernamus. Iſta autē uiſio contingit his qui ad doctrinæ ueritatem peruenerūt, ac optimè uixerunt. Et hoc etiam beoe ponderauit Com. in eodem loco,cum dicit in com.22. ſuper.9. meta. exponens illa uerba Philoſophi in textu, Verum autem,intelligere ipſa, falſum uerò nō eſt deceptio ſed ignorātia, non qualis cæcitas. Cæcitas.n.eſt, vt utique ſi intellectiuū omnino oō habeat aliquis. Dicit.n.& intēdebat cū dicit. Intelligere eas noo eſſe uerū,ideſt cū dicimus quod apud nos non eſt uerum de ſubiectis ſimplicibus,non intendimus quod accidit nobis error,qui eſt ignorantiā ſecundum habitum,ſed accidit priuatio ueritatis, quæ eſt ignorantia tātum;& boc eſt io uirtute rationali ſicut cæcitas in oculo. Et innuit per hoc quod oon iotelligere res ſeparatas per intellectum humanū,eſt in intellectu noſtro io priocipio ſimile cæcitati io oculo,antequam perficiatur intellectus. Hoc.n.noo ſolummodo inuenitur in hac uirtute io ſuo primo eſſe,ſed in ſuo ultimo eſſe,& hoc declarauimus in alio loco,& declarauimus quòd ſortunitas maxima quæ eſt in ſpicere intellectum ſeparatum,eſt per potenitam quæ fit in intellectu ſpeculatiuo apud ſuam ultimam perfectionē ſimilem potentiæ quæ fit in uiſu apud aſpectum ad colores non per potentiam de modo potentiarum cogitatiuarum, quæ acquiruntur per cognitionem,quoniam oon eſt, ſicut exiſtimauit Auempace,quòd hoc acquiritur per cognitionem. Et ita etiam dicit in.3.de anima.com. 36. & in libello de beatitudioe animæ.

Michael Epheſius.

Compoſita per ſe differunt à compoſitis per contactū, quia in compoſitis per ſe,fit ex congregato aliquod additum aliud a compooentibus,quod non fit in compoſitis per cōtactum. 7. meta.tex.cō.ultimi. idem.5.meta. com.6.&.8. meta.com.26.&. 27. Vide in coocordantijs.

Compoſitum eſt cuius ſolius eſt geoeratio & corruptio, & eſt ſeparabile ſimpliciter.8.meta.tex.com.3. ubi Cōmen. dicit compoſitum ideo eſſe ſimpliciter ſeparabile, quia ſeparatur ſecundum diffinitionem & ſecundum eſſe; & hoc ad differentiam formæ,quæ eſt ſubſtantia ſeparabilis ſolū ſecundum rationem. Ideo autem compoſitum dicitur ſeparabile ſecundum diffinitionem,quia alia eſt diffinitio eius & alia partium componentium,& dicitur etiam ſeparabile ſecundum eſſe,quia ſolum cōpoſitum poteſt per ſe exiſtere;forma autem aut materia non poteſt per ſe exiſtere. Simile habetur.2.phyſi.tex.commē.12.& primo cœli.92 &.95.&.12.metaphyſi.cōmen.39. Hoc poſſet eſſe motiuū adte-

ad tenendum compoſitum eſſe perfectius ipſa forma. Cogitet diligenter. Auero iſta.

Compoſita ex duobus, debent habere ex altero illorum minus ex altero maius. 10. meta. c. 23. ubi eſt digreſsio de æquali ad pondus, & de complexione temperata quã poſuit Galenus. Vide etiam pro illo, primo cœli. com. 7. & in. 4. meteo. com. 10. & 2. colliget. cap. primo.

Compoſitum eſt unum in actu per partem dominantem: & ſi non, non eſſet unum in actu. 10. meta. com. 23.

Compoſitum quodlibet ex duobus, quorum alterum inuenitur per ſe, poſsibile eſt ut alterum etiã inueniatur per ſe, niſi ſit compoſitio ſubſtantiæ & accidentis, 12. meta. com. 35. & 8. phyſi. com. 37.

Compoſitum quodlibet ex duobus oppoſitis extremis, ſi unum eorum inuenitur per ſe, etiam & reliquum. 12. meta. commen. 35. ¶ Vbi Commen. ex authoritate Alexan. dicit propoſitionem iſtam eſſe manifeſtam, & nulla alia conditione indigere, niſi ut alterum non ſit accidens in reliquo.

Compoſitum eſt omne cui potentia admiſcetur. 12. meta. cõmen. 37. & 8. phyſi. com. 79.

Compoſitæ res habent præter ſuas formas etiam cauſas agentes, & illæ ſunt cauſæ ipſarum ſecundum compoſitiones & compaginationes ipſarum & earum partium: ſed res ſimplices nullas alias habent cauſas reſpectu actuum procedentium ab eis, niſi ſecundum ſuas naturas & formas earũ. ex diſp. 11. in ſolutio. ultimi dub.

Compoſitum ex elementis, non eſt compoſitum niſi per modum temperantiæ complexionis, & complexio ſit per modum decoctionis: & decoctio per modum caloris. 2. colliget. cap. 9. ubi probat cor eſſe principium uirtutis nutritiuæ. contra Galenum.

Compoſitum naturale non habet partes componentes, quarum quælibet ſit in actu, ſicut eſt in compoſito facto ab arte: immo ipſum indiuiduũ compoſitũ ex materia & forma ita ſe habet, quod materia inuenitur in eo in potẽtia, & forma in actu. Et dicere quod materia inuenitur in indiuiduo in potentia, eſt aliud quàm dicere quod eſt potentiale ad aliquid tale: ſed cum dicimus quod materia eſt in indiuiduo in potentia, intelligimus quod ſeparabitur forma ab ea per corruptionem illius indiuidui, & ſic inuenietur trãſmutari in actu, poſtquam fuit in potẽtia, ex paraphraſi meta. tractatu. 2.

Compoſitum quodlibet eſt notum. 12. meta. com. 39.

Compoſitum quodlibet tendit ad locum dominantis. primo cœli commen. 19. idem ibidem. tex. com. 7. & 8. & 12.

Compoſitio alia ex materia & forma, & alia ex elementis in actu: cœlum autem neutram compoſitionem iſtarum habet. 2. cœli. 1. idem primo cœlli. tex. com. 20.

Compoſitio ſpeciei alia eſt ex cauſis ſecũdum imaginationẽ, alia ex cauſis ſecundum fidem. Vide in diuiſionibus. 1. phyſico. capi. 5.

Compoſitio alia ſpeciei ex ſuis cauſis, alia generis ex ſpeciebus, alia indiuidui demonſtrati. uide ibidem.

Compoſitio quælibet neceſſe eſt ut diſſoluatur in ea ex quibus conſtat uel in actu, uel in potentia, 3. cœli. cõ. 15. Conſimile primo phyſi. tex. com. 65.

Compoſitio quæ eſt in corporibus cæleſtibus, ex duabus naturis fuit cognita, & ex motu locali. cõpoſitio autem quæ eſt in generabilibus & corruptibilibus, fuit cognita per generationem & corruptionem ĩ eis inuentas. Auer. in principio libri de ſubſtantia orbis. ¶ Ex quo patet ſecundũ uiã eius ibi eſſe compoſitionem ex mouente & moto, & non ex forma formaliter informante: naturalis uerò non aſcendit ad illum modum quo intelligentia dicitur forma, ſed diuinus, ſicut dicit Commen. 12. meta, quod diuinus poſtquam accepit pro conſtanti à naturali uia motus ſubſtantiam abſtractam eſſe, declarat quod ſit forma & finis. Nam ſcribit idem Auer. 12. meta. com. 37. quod perfectionũ ad quas mouetur perfectum, quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, ut illud quod mouetur propter ſanitatem. & quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ à re quæ mouetur ad eas, ut aſsimiletur eis: ut inueniuntur omnes actiones ſeruorum, quoniam ſunt erga genera intentionum domini ſui: igitur dicuntur eſſe propter dominũ: & ſimiliter omnia entia cum hoc primo principio. Et hoc idem declarat aperte idem commen. 44. per tria exempla. quorum unum eſt de principe ſub quo ſunt multi conſtituti in regendo ciuitatem: ſecundum eſt de artibus deſeruiẽtibus uni arti principali, ut frænifactiua, & aliæ id genus, quæ deſeruiunt arti equeſtri, ut dicit Ariſt. in principio libri ethico. Et tertium exemplum eſt de cæteris ſcientijs accipiẽtibus ſua principia à prima philoſophia, & iſto modo primum principium dicitur eſſe forma cæli & omnium entium, & non ſicut ſanitas in corpore uiuẽte, quemadmodum dixerunt rudes, imponentes Ariſto. & Auer. Deum glorioſum qui eſt in fine ſimplicitatis, unitatis, & nobilitatis, eſſe formam formaliter inhærentem & perficiẽtem ipſum orbem; & dantem ſibi ne dum eſſe iſto modo, uerum etiam & motum: & non uident quod ineuitabiliter ſequeretur Deum & reliquas intelligentias moueri per accidẽs ad motũ orbis. Quomodo enim fieri poteſt ut formatum moueatur, & quod forma ſua perficiens formaliter & inhærenter non moueatur per accidens? Vtinam ex hoc maniſeſtiſsimo errore excepiſſent Deum glorioſum, quia minus peccauiſſent. De alijs enim intelligentijs concedit Auer. in. 8. phyſi. commen. 52. quod moueantur per accidens non quia moueantur ad motum orbium, ſicut formæ quæ ſunt in ſuo ſubiecto mouentur ad motum ſui ſubiecti per accidens: ſed pro quanto accidit quod orbes moti ab ipſis, moueãtur ad motum primi orbis. Sed de nullo intellectu conceſſerunt Peripatetici moueri per accidens, ſicut forma mouetur ad motum ſui ſubiecti: quia repugnat intellectui inquantum intellectus eſt, quod ſit actus corporis, ut patet. 3. de anima. tex. commen. 4. & 5. & ſi hoc repugnat intellectui poſsibili, qui eſt infimus abſtractorum, quanto magis repugnabit alijs? & quam maximè primo, qui eſt liberatus ab omni potentia? Sed iſti non poſſunt tranſcendere imaginationem, & ideo ſinceram non poſſunt perſpicere formam, ſed ſolam imaginẽ attingunt.

Cõtra ponẽtes Deum & intelligentias dare eẽ formaliter orbibus.

Compoſitio conſiſtit in poſitione partium adinuicem. 5. metaphyſi. commen. 25.

Compoſitio ex genere & differentia, ſimilis eſt compoſitioni ex re potentiali & actuali. Generis enim natura nũquã reperitur à natura differentiæ uel formali, & quodcunque iſtorum duorum compoſitorum apud Philoſophos generabile eſt & corruptibile, etiam habet agens. ex diſp. 7. in ſolu. 3. dubij. Vide idem in. 2. cæli. commen. 49. contra Auicen. & in cap. de ſpecie ſuper Porphyrio.

Compoſitio non determinat, uel infert componens eſſe compoſitum. ex lib. deſtruc. diſpu. 8. in ſol. r.

Compoſitio triplex eſt: una eſt elementorum, ſecunda eſt ſimilarium ex elementis, tertia eſt organicorum ex ſimilaribus ex principio ſecundi de partibus animalium. Et uide quòd aliter Auer. & aliter Albertus diuiſionẽ illam intelligit in. 12. de animalibus.

Compoſitio corporis unius ex pluribus materijs, non eſſe poteſt niſi altero duorum modorum, uel ſicut eſt compoſitio membrorum organicorum ex ſimplicibus, & compoſitio totius ex organis: uel mixtione & temperatura, ut eſt compoſitio membrorum ſimplicium ex elementis. Commen. in digreſsio. contra Gal. de uirtute actiua ſeminis. primo de generatione animalium in. 1. cap. ubi ponitur improbatio antiquorum. in colũ. 8.

Compoſitiones exiſtentes in eadem re, quædam ſunt primæ, & quædam ſunt non primæ. 5. meta. commen. 4. Conſimile. 1. phyſi. commen. 1. 28. & 2. phyſi. commen. 10. & 1. cæli commen. primo.

Compoſitio triplex eſt, una ex partibus corporalibus quæ ſunt indiſtinctis locis: ut cõpoſitio animalis ex carnibus & oſsibus, & compoſitio domus ex lapidibus & lignis. Aliud genus compoſitionis eſt quicquid ex confuſione & permixtione conflatur, ut mulſum ex aqua & melle. Et differt à primo, quia in hoc, quicquid loco ſecernitur non uenit in mixtionem quia totum & partes in eodem loco eſſe uidentur: re uera autem partes abolitæ ſunt, & ſaluatur integritas. Tertius modus eſt quo ex ære & figura conſtare dicimus ſtatuam, ubi partes ſaluantur in toto compoſito quod ex eis reſultat, & nõ ſunt locis & ſubiecto diſtinctæ,

ſicut

ſicut in primo genere compoſitionis. Themiſt. in. 2. de anima. cap. 3. Idem notat Alex. in paraphraſi de anima. in illo cap. ubi oſtendit animam eſſe formam. & in 2. de anima. c. de phantaſia, ubi ponit differētiam inter mixtionem et cōpoſitionem, quia mixtum ex his eſt quibus cum admiſcetur, ſed non illa: compoſitum autem eſt illa ex quibus componitur cum compoſitione quadam & ordine.

Compræhenſio quædam eſt ex diſciplina, & quædam ſine diſciplina. 5. phy. com. 31.

Compræhenſio intentionum indiuidualium ſubſtantiarū eſt propria ſenſibus hominis. 2. de anima. com. 65. idem. 3. de anima. com. 6. & 20.

Compræhenſio differentiarum rerum ſenſibilium à ſenſu, eſt cauſa comprehenſionis earum ab intellectu: & ideo qui caret ſenſu, caret intellectu illius generis ſenſibilis. 2. de anima. com 92. idem. 1. poſterio. com. 33. Conſimile. 2. phyſi. tex. com. 6.

Compræhendere per ſenſum fit per duo ſubiecta, quorum unum eſt per quod ſenſus eſt uerus, per alterum autem habet quòd fit unum entium: & ſimiliter eſt de comprehenſione intellectus. 3. de anima. com. 5. in ſolutione primæ quæſtionis.

Compræhendēs alietatem inter aliqua duo, neceſſe eſt ut ſie unum uno modo, & multa alio modo. 3. de anima. com. 9. idem. 2. de anima com. 149.

Compræhenſibilia humana diuiduntur in hæc duo, uidelicet in comprehenſibile cuius principium eſt ſenſus, & in comprehenſibile cuius principium eſt cogitatio. 3. de anima. com. 33.

Compræhenſio aut eſt de præſenti, aut de futuro, aut de præterito. ex lib. de memoria & remin. in principio.

Compræhenſiones quæ accidunt in ſomno, quædam ſomnia dicuntur, & quædam diuinationes, & quædam prophetiæ. Com. ex libro de ſomno & uigilia.

Compræhenſiones quæ dicuntur ſcientiæ quæ ſunt in ſenſibilibus ſunt ingenerabiles, neque corruptibiles niſi accidentaliter, & ſunt intentiones uniuerſales quas intellectus cōprehendit in eis, & ſunt formæ. Comprehenſiones uerò particularium generabilium & corruptibilium nō ſunt ſcientiæ, ſed imaginationes eorum. prima meta. com. 27. idē 2. de anima. tex. com. 60.

Compræhenſio quæ fit uno ſenſu, & uno modo ſenſus, & in eadem diſpoſitione, eſt ſemper uera. Com. 4. metaphy. cō. 26. in calce commenti. ¶ Videtur alludere ad illas tres cōditiones poſitas à Themiſt. in. 2. de anima. circa illam propoſitionem quòd ſenſus nō decipitur circa ſenſibile: quas require ab ipſo in c. 21.

Compræhenſio eſt cauſa uoluptatis. 12. meta. tex. cōmē. 39. ¶ Signum huius eſt (ut ibi dicit) quia ſenſus, & uigilia, & intellectus ſunt in nobis uoluptuoſi. Et hoc etiam teſtatur Diuus Augu. dicens quòd inuiſa diligere poſſumus, ſed incognita nequaquam.

Compræhenſio non eſt delectabilis niſi reſpectu eius quod ē in actu, & non in potentia: & deſiderium præcedens comprehēſionem magis uidetur dolor quàm uoluptas. 12. meta. com. 39.

Compræhenſio quæ nullum oppoſitum habet, & nunquam ē in potentia, tunc comprehendenti nunquam accidit dolor propter defectum comprehenſionis. ſupra.

Compræhenſiones ſunt duorum entium, in genere. ſ. ſenſibilium quæ ſenſu iudicantur, & eorum quæ comprehenduntur ab intellectu, ſicut ſunt quiditates & naturæ ſenſibiliū rerum. ex diſpu. 6. in ſolutione. 6. dub.

Communia ſunt notoria nobis quam propria, ſunt enim tanquam compoſitiora. Them. 1. phyſico. in expoſitione tex. 3. ¶ Et concordat in hoc Diuus Thomas. Com autem exponit aliter, per confuſa compoſita ex elementis.

Communiora ſunt ordine doctrinæ præponenda in ſcientijs. primo phyſico. tex. commen. 4. Propter tres cauſas, ut dicit Commēta. in prologo, tum quia ſunt notoria apud nos, tum etiam ne fiat in ſcientia repetitio, tum etiam ut demōſtrationes procedant ex primis & proprijs. Prima cauſa aſsignatur etiam a Phyloſopho. in prima phyſico. tex. cōmen. 4. & 57. cum inquit: Eſt enim ſecundum naturam prius communia dicere, & ſic circa unumquodq; propria ſpeculari. Et Commen. ibi reperit iſtas tres cauſas. Secunda cauſa ſumitur ab Ariſt. in primo de partibus animalium in principio. ubi inquit quòd ab ipſis communibus ē incipiendum, ne idem multoties repetere contingat. Et tertia cauſa ſumitur ex libro poſteriorum analyticorum, ex cap. de uniuerſali. Vide tamen quæ ſcripſi in Theorematibus.

Commune non eſt ſingulare, ſed eſt exemplar omnibus ſingularibus habentibus illam formam. 3. meta. com. ulti: idem 12. meta. com. 4. & primo de anima. com. 8.

Commune omnibus generibus entis eſt de accidentibus entis inquantum ens eſt. 4. meta. com. 7.

Commune nullum eſt ſubſtantia, & quia uniuerſalia ſunt communia, ideo uniuerſalia non ſunt ſubſtantiæ rerum. 7. meta. tex. commen. 57. ¶ Ideo Commenta. 1. meta. capitu. 45. bene dixit quòd intellecta uniuerſalia apud Ariſt. non ſunt ſubſtantiæ rerum, ſed ſignificant ſubſtantias rerum. in 7. enim metaphy. a tex. commen. 44. uſque ad tex. commē. 59. oſtendit contra Platonem uniuerſalia non eſſe rerum ſenſibilium ſubſtantias. Vide idem 10. meta. com. 6. & 12. meta. com. 21.

Commune pluribus impoſsibile eſt quòd ſit ſubſtantia, niſi ſecundum quòd eſt in anima tantum. 10. meta. tex. com. 6. uide. 12. meta 4. & 14.

Communitas quæ intelligitur in formis communibus eſt extra animam in potentia: & communitas quæ intelligitur in prima materia eſt pura priuatio, & eſt in anima tantum. 12. primæ philoſophiæ. com. 14.

Commune eſt prius proprio, aut ſecundum formam, aut ſecundum genus in omni genere cauſæ. ſecun. phyſico. tex. com. 32.

Communia ſecundum naturam oportet dicere, & ſic circa unum quodque propria ſpeculari. primo phy. tex. cō. 57. Idem primo phyſi. tex. com. 4. & 3. phyſi. tex. com. 2.

Concurſus ab uniuerſalibus ad particularia eſt maior uia cognitionis in natura. 2. de generatione. com. 51. & habetur. ex tex. idem primo phyſi. tex. com. 4. & 54. & 3. phyſi. tex. com. 2.

Cōgelatio ſeu coagulatio eſt quædam ſiccitas, & liquefactio eſt quædam humiditas. 4. meteo. com. 1.

Conceptum appello primam maris, & fœminæ mixturam. Ariſto. primo de generatione anima. cap. 20. ¶ Et hoc in plantis in quibus mas à fœmina non ſeparatur ſemen dicitur, ut teſtatur Ariſto. ibidem: ſed genitura eſt in animalibus tantum. Et nota, ut tradit Gale. in lib. de accidenti & morbo. 4. ubi pertractat de cauſa ſymptomatū, in illa parte ubi agit de cauſa caninæ appetentiæ, reddens cauſam quare imprægnantibus in primis tribus menſibus eſt iſte paruus appetitus, in 4. uerò menſe quieſcunt. Inter alias cauſas, inquit, quòd primis duobus menſibus fœtus paucū ad ſe ſanguinem attrahit, eo quòd parum adhuc auctus ſit, adeo ut tunc nec fœtus nominari debeat, ſed cyema potius. i. conceptus.

Conceptionis indicia require. 7. de natura animalium. ca. 3.

Conceſſum eſt ab omnibus. quòd nulla res eſt ocioſa in fundamento naturæ & creaturæ. 2. meta. com. 1. cœli. tex. cō. 32. & 2. cœli. tex. com. 50. & 59. & 3. de anima. tex. cō. 45.

Congruit maximè cognoſcentem circa ununquodque genus habere, dicere firmiſsima rei principia. 4. met. tex. com. 8.

Coniunctio & unio ſunt propter humiditatem, ſeparatio autem & diuiſio ſunt propter ſiccitatem. Cōmē. 4. meteo. in commento magno. ¶ Quod intellige de mixtis, ſicut gloſat Auic. in prima Fen primi, in c. de elementis.

Coniunctio duplex eſt, uera & nodatilis. Coniunctio uera attribuitur & appropriatur membris conſimilibus, ſed nodatilis officialibus. Auer. in 2. colliget. in c. de complexionibus membrorum officialium.

Coniunctum ex duabus rebus quæ ſunt unius uirtutis, licet una ſit debilior alia, non eſt impoſsibile ut ſit fortius alia re ſingulari: licet Galen. dixerit quòd eam debiliter, ſicut uidemus, quòd acetum miſcetur medicinis calidis ad iuuandum illarum operationem licèt ſit minus calidum illis. Et ideò dicimus quod medicina debilis mixta cū for-

ti

ti iuuat fortificationem ipſius fortioris, quia operationes medicinarum in corporibus humanis non ſunt niſi per uiã corporationis & aſsimilationis, & non ſunt niſi ex parte ipſius medicinæ, quia nos uidemus multas medicinas quæ ſunt paucæ caliditatis, & comparatæ humanis corporibus inueniuntur calidiores illis, quæ uidentur eſſe calidiores illis. 5. colliget. cap. 57. in fine.

Congregatio eſt generatio, & ſegregatio eſt corruptio. 3. cæli. com. 74. Vide in concordantijs.

Congregatio & ſegregatio faciunt ut res ſint tardioris, aut uelocioris corruptionis. 1. de genera. com. 10.

Conſequentia ſunt illa in quibus ſunt prius & poſterius, aut in ſitu, aut in ſpecie. 5. phyſi. tex. com. 15.

Conſequens eſt poſterius reſpectu prioris. & non econtra, quia nullus dicit quod unum ſequitur duo. ſupra.

Conſecutio poteſt etiam eſſe in rebus carentibus ſitu, ut in numeris & unitatibus: ſed tactus nequaquam. 4. phyſic. 29. Vide Themiſtium ibidem.

Conſequentia non ſolùm ſunt quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, ſed etiam quæ differũt ſpecie, ut certamen eſt conſequens põpæ. Themiſt. 5. phyſi. 27.

Conſequens eſt prius naturaliter quam ſit tangens. 5. phyſi. tex. cap. 27.

Conſequenter, ens contangens, continuum, adunatum, quatuor hæc ſe habent ſecundum ordinem naturaliter. 5. phy. tex. commen. 27.

Conſideratio aſſerentium omnia fieri à caſu, non eſt naturalis. 2. phy. com. 46. & 48.

Conſideratio ſcientiæ naturalis diuiditur in duas partes, prima eſt de communibus omnibus rebus naturalibus, ſecunda eſt de proprijs. & Commentator reddit cauſam ibi iuxta illud: Productio ſcientiæ ſequitur rerum diuiſionem. patet in prologo phyſi.

Conſiderare de primo principio formali pertinet ad primũ philoſophum. primo phy. tex. comm. ultimi. conſimile. 12. meta. com. 6. & 5. & 2. phy. tex. com. 26.

Conſideratio de formis eſt duarum ſcientiarum, nam conſideratio de formis materialibus eſt ſcientiæ naturalis: cõſideratio autem de formis abſtractis à materia eſt primæ philoſophiæ. 1. phyſi. com. ulti. Vide in concordantijs.

Conſideratio de ſubſtantia non eſt proprium ſcientiæ naturalis, quod intellige inquantum ſubſtantia eſt. 2. phyſi. commen. 4. 1. meta. commen. 15. & 18. 7. met. 5. & 9. 12. meta. 1. 5. & 6. 4. meta. commen. 1. 8. meta. commen. 4. & 2. phy. commen. 21.

Conſideratio de magnitudinibus quã habet naturalis & geometer, non ducit ad idem in omni loco, immo inducit ad diſpoſitiones diuerſas. 2. phyſi. commen. 18. Vide pro hoc in primo cœli. commen. 35. & 4. phyſi. 72. & 3. phyſi. 60. & primo cœli. commen. primo. & 3. cæli. com. 5.

Conſideratio perſectiui nõ eſt naturalis, ſed eſt propinquior naturali conſiderationi quam ſit conſideratio geometrica. 2. phy. com. 20. ¶ Contra tenentes ſcientias medias abſolute magis eſſe naturales quam mathematicas.

Conſideratio quiditatiua de primo motore nõ eſt naturalis. 8. phy. tex. commen. 73. Et nota quod ibi redditur cauſa, quia nõ habet in ſe principium motus: unde patet quod natura eſt ratio formalis ſubiecti in ſcientia naturali, ut aliàs declaraui idem. 8. phy. com. 3. & primo phy. commen. vltimo. primo de generatione. commen. 14. & 12. metaphyſi. commen. 5. & 2. meta. commen. 4.

Conſideratio de ſubſtantia ſenſibili & accidentibus eius eſt prima in cognitione, & ſecunda in eſſe: conſideratio autẽ in ſubſtantia abſtracta eſt prima in eſſe, & poſtrema in cognitione. Et ideo ſcientia conſiderans de illa dicitur metaphy. 4. met. com. 4. Conſimile habetur. 7. meta. com. 39.

Conſideratio de rebus naturalibus communibus eſt de phy. auditu. 4. cœli. commen. 2. idem in prologo primi phy. & ibidem com. 4.

Conſideratio de formis habita in naturali phyloſophia & in ſcientia diuina, ſunt diuerſæ. 7. metaphyſi. com. 9. & 5. & alibi multoties.

Conſimiles ſeu homiomeræ partes ſunt, quæ habent eandem diffinitionem totius. 5. met. com. 4. Vide primo cœli. tex. commen. 19. ¶ Vbi Ariſto. inquit: De talibus, quod eſt eadem ratio totius & partis. Vbi Commẽ. notabiliter ſcribit reddens cauſam de hoc, dicit: Natura partis corporum cõſimilium eadem eſt cum natura totius diffinitione: & cum ſit eadem diffinitione, eadem eſt forma: & cum eadem eſt forma, eſt eadem actione proueniente ab ipſa forma. Et ideo dicitur, quod ubi fertur totum, ibi & pars, & è contrà in grauibus & leuibus, putà tota terra, & partis bolus.

Conſiſtere & ſiſti differunt, quia conſiſtere eſt à motu ceſſare, ſiſti uerò eſt ad ceſſationem tendere. Colligitur ex. 6. phy. tex. com. 67. Et ibi uide Themiſtium aperte.

Conſolidatio & contactus differunt, quia contangentia non congregantur per aliquod commune, per quod fiunt unũ, conſolidata uerò fiunt, unum per aliquod commune conſolidans. 5. meta. tex. com. 5.

Conſolidata fiunt unũ ſecundũ aliquod commune per quod fiunt unum ſecundum quantitatem, & non ſecundum qualitatem: è contrario miſcibilibus quæ reuertuntur in unum ſecundum qualitatem & continuationem. 5. meta. com. 5.

Conſtituta per eandem differentiam omnia ſunt eiuſdẽ ſpeciei. 7. meta. com. 18.

Conſuetudo eſt altera natura. primo phyſi. commen. 71. & 2. met. tex. com. 14. idem in prologo tertij phy. & habetur in libro de memoria & reminiſcẽtia. ¶ Vbi aduerte quod iſta fuit Heracliti antiqua ſententia, ut ſcribit Alexan. in libro de fato, qui dixit: ἦθος γὰρ ἀνθρώποις δαίμων. τοῦτ' ἐστὶ φύσις. i. Conſuetudo eſt hominum dæmon. ideſt natura.

Conſuetudo eſt maxima cauſa impediens à pluribus rebus manifeſtis per ſe. Commen. in prologo tertij phy. idem. 2. metaphy. tex. com. 14. & 15. metaphy. tex. com. 50. & primo phy. com. 71.

Conſuetudinem loquendi communem probare oportet, cui pro ratione uſus eſt. Them. 2. de anima. tex. 18.

Conſuetudo in ſcientia naturali eſt, ut procedamus primo à poſterioribus ad priora, & dare ex prioribus cauſas poſteriorum. 8. phy. commen. 53. idem commen. 50. ¶ Vnde ex hoc patet error illorum qui aſſerunt ſcientiam naturalem eſſe imperfectam, quia ut plurimum procedit à poſterioribus ad priora, ac ſi eſſet ueitum poſtmodum regredi à prioribus ad poſteriora.

Conſuetum notius eſt, & ut conſueuimus ita dignamur dici. 2. metaphy. commen. 14.

Conſuetudo quantam uim habeat leges oſtẽdunt, in quibus ſabularia & puerilia magis quidem ualent cognitione de eis propter conſuetudinem, ſupra. Vide Auer. in prologo. 3. phyſico.

Conſuetudo eſt fortiſsimum impedimentum ad percipiendã ueritatem. 2. meta. tex. commen. 14.

Conſuetudo mala eſt paulatim dimittenda, ne ſubitò facta mutatione natura deterreatur. ex. 6. colliget. cap. 14. & 7. colliget. cap. 2.

Conſuetudine dictum eſt à quibuſdam aliquos paulatim atq; gradatim ſumpto ueneno, quod conuerſum fuit in eis in cibum, & in habitu ſine nocumento. Et quamuis ita dicant, ego dictum eorum non concedo: immo argumento demõſtratiuo, & in epiſtola theriacæ & ueneni qua ad Glauconem tranſmiſi. 7. colliget. cap. 2. Vide in concordantijs nuper æditis.

Conſumatio, medium, & principium numerum habent eum qui omnis, hic autem eum qui trinitatis. 1. cœli. tex. commento. 2.

Contactus eſt ratione alterius, & finitas ratione ſuijpſius. 3. phyſi. tex. com. 74.

Contactus mathematicus eſt per lineam, ſuperficiem, & corpus. ſed contactus naturalis eſt per corpus tantum. 5. phy. commen. 30.

Continentia dicitur de tribus, de ſine contingente, & de ſine non contingente, & de forma. 4. phy. com. 34.

Continere eſt formæ, & contineri eſt materiæ. 4. cœli. tex. commen. 35.

Continens & contentum differunt à materia & forma, quia continens & contentum utraq; ſunt in actu, ſed materia & forma non ſunt in actu utraq; per ſe. Commen. 4. phyſi. commen. 49.

Continens honorabilius eſt & finis contento & finito.2.cœli.tex.commen.74.

Continens eſt ſimile formæ,& contẽtum eſt ſimile materiæ.4.cœli.commen.23.& habetur in tex. idem.2. cœli.74.&.2.de generatione.50.idem.4.cœli.tex.com.35.37.&.39.

Contentum non ſemper mouetur ad continentes,ſed ad continens illud in quo fuerit in loco naturali.4.cœli. tex.cōmen.22.& com.23.in calce commenti.

Contentum ſe habet ad continens ſicut materia ad formam. & quemadmodum materia perficitur per formam, ita contentum perficitur per continens.4.phyſi.commẽ.49.&.4.cœli.tex.commen.35.

Contiguatio mathematica differt à contiguatione naturali.5.phyſi.cap.22.

Continuitas eſſentialiter impoſsibilis eſt in omni motore primo,quia non eſt corpus.8.phy.com.44.

Continuatio in naturalibus fit quando ultima ſunt unum, abſq; hoc quod ulterium corrumpatur: & hoc poteſt eſſe uel ſecundum imaginationem uel ſecundum eſſe.5. phyſi. commen. 39.Sed de hoc uide in concordantijs.

Continuatio prima non inuenitur niſi in magnitudine.2.de genera.tex.com.62.idem.6.phyſi.tex.com.4.

Continuatio in motu primo,eſt ex moto,non ex forma, aut termino.ſupra. Vide in concordantijs.

Continuatio cœli cū principio ſeparato eſt ſemper, ſed continuatio cum principio quod eſt in nobis,non eſt ſemper. Illud enim quod continuatur de cœlo, eſt æternum: ſed quod continuatur de nobis, eſt generabile & corruptibile.12.metaphyſi.com.38.

Continuatio in magnitudine primo reperitur,& propter magnitudinem inuenitur in motu,& propter motum reperitur in tempore.6.phyſi.com.72.ibidem.tex.5.&.39.

Continuatio in motu locali eſt manifeſta per ſe,quia impoſsibile eſt imaginari aliquam partem eius fieri ſubitò, ſed in cæteris motibus eſt quæſtio non parua. Commen.6.phyſi. com.74.vide.8.phyſi.tex.com.23.

Continuationis cauſa in indiuiduis eſt forma, & ideo forma dicitur magis unum quam continuatio, quia forma eſt cauſa continuationis.10.meta.com.primo.

Continuum eſt diuiſibile in infinitum.3.phyſi.tex. commen.1.&.31.&.69.idem.1.cœli.tex.com.2.

Continuum eſt in cuius medio eſt aliquis terminus communis duabus partibus.3.phyſi.com.1.& in prædicamentis.in cap.de quantitate.

Continuum habet aliqua accidentia propria continuò, & habet aliqua propria numero.4.phyſi.108.

Continue mouetur quod nihil aut paucisſimum deficit rei, ſed non tempori.5.phyſi.tex.commen.23.

Continua ſunt,quorum ultima ſunt unum.5.phy.tex.commẽ.26.&.6.phyſi.in principio.

Continua in naturalibus ſunt,quorum ultima ſunt unum naturaliter.ſupra.

Continua in mathematicis,quorum ultima ſunt unum ſecundum imaginationem.ſupra.

Continua in artificialibus ſunt,quorum ultima ſunt unum ſecundum artificium. Auer.ſupra com.26.

Continuum eſt poſterius natura tangẽte. ſupra tex. com.27.

Continua neceſſe eſt ut contiguentur antequam fiant continua.6.phyſi.com.primo.

Continuum componentia diuiduntur in ultimum & in hunc ultimum.6.phyſi.tex.com.primi.

Continuum nullum ſecūdum quod continuum eſt,ipſum ſeipſum mouere poteſt.8.phyſi.tex.com.30. & primo de generatione tex com.78.

Continuum,cum ſit diuiſibile in infinitum,ita ſe habet,quod facta diuiſione in aliquo puncto primo, ſtatim deſtruitur poteſtas diuiſionis in alio puncto ſecundo. Primo de genera.tex.com.9. Vide cauſam.8.phyſi.com.67.

Continuū eſt quaſi genus corporis,quia continet ſub ſe corpus,lineam,ſuperficiem,locū & tempus. Commen.1.cœli com.2.¶ Vult dicere quod non eſt uerum genus omniū iſtorum uniuocum,quia non uidetur quod quantitati permanenti & ſucceſsiuæ ſit aliquid proximum genus uniuocum,quia continuitas iſtis non eadem ratione competit. Nam quædam ſunt continua & quanta ex iſtis per ſe,quædam uerò per accidēs,ut patet.5.metaphyſi.in cap. de quāto,& eſt in tex.com.18.

Continuum eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia.1.cœli. tex.commen.2.

Continui diffinitio & ſi ſupponatur à geometra,naturalis tamen nititur probare.1.cœ.4.idem.3.phyſi. com.31.

Continui conſideratio ut eſt in materia,eſt propria naturali, & conſideratio eiuſdem an ſit compoſitum ex indiuiſibilibus,eſt magis proprie in ſcientia libri de cœlo quam in ſcientia libri phyſi.3.cœli.commen.5. Vide cōſimile pro primo dicto in ſecundo phyſi.commen.19.10.&.20.&.2.phyſi.60.&.4.phyſi. commen.72. Pro ſecundo dicto uide conſimile de infinito,cum tractetur in.3.phy. & in primo cœli.tamen magis propriè in libro cœli,ſicut teſtatur Cōmen.primo cœli.com.33.&.54.

Continuum conſideratur à mathematico, ut eſt ſeparatum à materia.3.cœli.com.6.&.1.cœli.com.1.

Continui diuiſio eſt demonſtrata duobus modis in naturali philoſophia,& ſecundum cauſam, & per uiam ſimilitudinis.3.cœli.commen.7. Vbi bene pondera illam doctrinā, quia multum tibi proficiet pro auſcultatione.6.de phyſico auditu.

Continuum unumquodq; eſt unum ens impasſibile. Similiter autem & non appropinquātia ſibijpſis neq; alijs, quæ facere nata ſunt & pati.primo de genera.tex.com.77. unde elicitur quod agens & paſſum debent eſſe diſtincta loco & ſubiecto,& debent eſſe approximata ſi debet actio prouenire.

Contrarium dicitur cuius motus unus ſecundum ſe, & non poſsibile aliter,unus autem cuius indiuiſibilis.4.met.tex. commen.8.

Continua ſunt,non quæ actu ſunt unum.ibidem.

Continua ſunt etiam ſi flexuram habeant,ſed adhuc magis cōtinua quæ flexuram non habent.ſupra.

Continuum & unum,natura magis eſt,quàm id quod arte cōſtat.ſupra.

Continuum naturaliter eſt magis unum, quam illud quod eſt unum per contractum aut ligamentum.10.meta.tex.commento.1.

Continuum tortuoſum non mouetur ſecundum omnes eius partes motu æquali,ſicut continuum rectum.10.metaphy. tex.com.1.

Continuum & conſequenter differunt.11.meta.cap. ultimo. & in.5.phyſi.tex.com.22.

Contingentia prouenit à materia.ex.2. de genera. tex. com. 5.1.&.7.meta.tex.com.22.&.53.

Contingentis æqualiter natura,eſt natura materiæ non natura formæ.2.phyſi.com.48.

Contingens in pluribus differt à neceſſario in hoc, quod in natura eius eſt ut actio eius impediri poſsit i paucioribus. contra Auicen.2.phyſi.com.48.

Contingere ab eſſe, nihil differt in perpetuis.2. phyſi. tex. commen.32.

Contingenti conceſſo nullum inconueniens poterit accidere.7.phyſi.tex.com.9.

Contradictionis nihil eſt medium.5.phyſi.tex.com.26. &.4. met.tex.com.27.idem.1.poſte.

Contradictio aliquando eſt ſecundum ſermonem, aliquando ſecundum rem. Habetur iſta diſtinctio per Auer.6. phyſi. com.19.de ratione Zenonis, quam aliter ſoluit Philoſophus in.6.phyſi.& aliter in octano.

Contradictio eſt prima oppoſitio.10.meta.tex.com.15.

Contradictoriorum ſi alterum eſt impoſſibile, reliquum eſt neceſſarium.9.meta.com.17.

Contrarietas quandoq; dicitur de oppoſitis ſecundum priuationem & habitum.1.phy.commen.41.&.43.&.10.meta. commen.9.

Contrarietas una in uno genere eſt.1.phyſic.text. com.50. & 55.&.10.meta.tex.com.15.

Contrarietas minus eſt in medijs quam in extremis.1.phyſi. commen.54.&.5.phyſi.commen.52.&.3. phyſi. com.49.

Contrarietas in loco non inuenitur in omnibus tranſmutationibus, & in quibus inuenitur non manifeſte inuenitur.6. phyſi.

phyſi.commen.92.idem.5.phyſi.com.9.&.8.phyſi.cōmē.16.&.62.&.4.cœli.com.33.

Contrarietas naturalis in loco nō eſt nota per ſe.8.phy.c.16.

Contrarietas exiſtit in locis contrarijs propter diuerſitatem extremorum in linea recta, & iſta eſt prima cauſa eius.8.phyſi.commen.76.

Contrarietas non inuenitur in motibus circularibus niſi ratione diametri: diameter enim eſt linea recta, & contrarietas non inuenitur niſi in duobus extremis lineæ rectæ. primo cœli tex.com.87.&.28.

Contrarietas aut oppoſitio, aut quomodocunq; uolueris nominare, eſt in motoribus cœleſtibus, quæ eſt inter motorē & rem motam tantum, & ideo eſt proportio terminata.2.cœli.com.63.Vide.7.phyſi.35.

Contrarietas quæ eſt in forma & qualitate, æquiuocè inuenitur & in loco. quia contraria in qualitate ſunt duo in forma, & non duo in ſubiecto, ſed contraria in loco ſunt duo in forma & duo in ſubiecto.4.cœli.com.38.

Contrarietates ſecundum tactum ſolum elementum conſtituunt, hæ autem ſunt calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, graue & leue.2.de generatione.tex.com.8.&.9.

Contrarietas dicitur duobus modis, actu & potentia.4.meta.tex.com.20.

Contrarietas in rei ueritate inuenitur i illis primo quæ ſunt in loco, & ideo accepta eſt diſtantia in diffinitione eorū cùm dicitur, contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant.8.meta.com.4.&.10.meta com.13.& in prædicamentis.in cap.de quantitate.

Contrarietas eſt differentia quædam.10.meta.tex.com.12.

Contrarietas eſt multiplex.10.meta.tex.cō.13.&.14.& .11.

Contrarietas prima eſt habitus & priuatio.ſupra.tex.cō.15.

Contrarietas quælibet habet priuationem alterius contrariorum, ſed nō ſimiliter omnia.ſupra.tex.com.16.

Contrarietas eſt completa diuerſitas, quæ non intelligitur niſi inter duo quæ ſunt eiuſdem naturæ. ſupra.tex.cō.24.

Contrarietas quæcunq; in ratione ſpeciei faciūt differentiā, ſed in concepta cum materia non.ſupra.tex.com.25.

Contrarietas in ſcientia diuina communius ſumitur quam in logica, in diuiſione oppoſitorum: quia ibi fuit dictū contraria eſſe illa quæ ſunt i eodē genere.ex paraphraſi meta.tractatu primo.cap.de oppoſitis.

Contrarium non recipit ſuum contrarium. primo phyſi.tex.com.51.54.57.&.8.phyſi.com.4.&.12.meta.com.53.&.5.phyſi.14.& primo cæli.106.

Contrarium non mutatur in ſuum contrarium. primo phyſi.commen.42.&.51.

Contraria ſunt adinuicem corruptiua.1.phyſi.tex.com.81.

Contrariorum ſemper unum eſt priuatio alterius.2.phyſi.c.15.idem.10.meta.tex.commen.15.&.16.&.7.4.meta.27.primo de generatione.18.2.cœli.18.2.de generatiōe.32.5.meta.cō.17.12.meta.commē.22.3.de anima.25.4.phy.49.&.118.

Contraria dicunt eſſe æquipotentia.3.phy.tex.com.42.

Contra eſſe in eodem genere eſt propoſitio famoſa, & uerificatur in prima philoſophia.5.phyſi.com.8.

Contraria & media in tribus prædicamentis ſunt, in quibus eſt uerè motus.5.phyſi.com.9.& tex.com.10.

Contrarium ſecundum locum eſt quod ſecundum rectitudinem diſtat plurimum.5.phy.tex.com.24.

Contrariorū diffinitio principaliter dicitur de his quæ ſunt in loco, deinde ſecūdum ſimilitudinem dicitur de his quæ ſunt in qualitate.5.phyſi.com.59.idē 10.meta.tex.cō.13.

Contraria impoſsibile eſt ſimul eſſe ſecundū totum, ſed ſecundum partes non inconuenit.6.phy.tex.com.83.

Contraria quæ inueniūtur i alteratione ſunt proprie & principaliter.6.phy.com 91.uide.4.cæli com.38.

Contrarium generari ex cōtrario intelligitur dupliciter, uel ex ſubiecto, uel ex termino. Colligitur ex.8.phyſi.cō.4.

Contrarium fieri ex contrario eſt per accidens. ſupra.phy.4.

Contrarijs omnibus eſt hoc commune quod quædam ſunt determinantia, & quædam determinata.primo phy.tex.com.49.¶ Ariſto.enim aſsignat ibi quomodo antiqui ponentes principia rerum naturalium eſſe contraria, conueniebant ſecundum quod eadem dicebant eſſe principia ſecundum analogiam. Nam quilibet in poſitione propria poſuit principia determinantia & continētia alia, &(ut Alex. ibi exponit) principia determinantia et continētia ſunt quæ ſunt formaliora: quæ autem ſunt materialiora, ſunt contenta & determinata, ſicut impar, amicitia, rarum, magnum, calidū, ſunt determinantia: oppoſita autem ijs ſunt determinata, nam formæ eſt continere, ut patet.4.phy.tex.commē.49.& materiæ contineri, & determinatio eſt à forma.1.cap.de ſubſtātia orbis.& primo cæli com.72.Vnde iſta propoſitio habetur in textu, quod contrariorū alia continent, alia continentur. ¶ Verum melius eſt dicere (ut Simplicius & Auer.in com.49.quod hoc refertur ad diuerſas contrariorum oppoſitiones: nam contrariorū quædam ſunt priora, quædam ſunt poſteriora: ſicut qui poſuerunt par & impar eſſe prima contraria, oēs alias contrariorū oppoſitiones reducebant ad iſtam, & ſimiliter qui poſuerunt magnū & paruum. Vnde hoc non debet referri ad alterū membrū alterius contrarietatis, quia non eſſet ad propoſitum Philoſophi ibi, cum iam dixerit principia non eſſe ex alterutris, neq; cōtraria prima, ſed hoc refertur ad poſteriora. Vnde iſta determinatio eſt reſpectu aliorū, & nō reſpectu ſuimet, cùm nullam adinuicem uideantur habere cauſalitatem ex parte qua ſunt contraria, ut dicitur in textu.

Contraria i poſſunt plura uni, aut quando contrarietas inter ea non eſt maxima, ſicut ſunt media cum extremis: aut quādo idem habet plura contraria diuerſis modis. Auer.eſt limitatio in.8.phyſi.ſuper tex.com.62.

Contrariorum ſi alterum determinatum eſt, et alterum determinatū erit.1.cæli.tex.com.44.¶ Vbi animaduerte quod Commentator declarat hoc duplici ratione. Prima eſt ex deſcriptione contrariorum, & ſecunda eſt ducens ad incōueniens, quia tunc proportio unius ad reliquum non eſſet ſicut reliqui ad primum, quod eſt impoſsibile: quia notum eſt per ſe quod qualis eſt proportio ignis ad aquam in contrarietate, talis eſt aquæ ad ignem. Vide in concordantijs.

Contrarium cùm adiunctum fuerit alteri contrario, manifeſtius redditur, & præcipue cùm fuerit auditum uilius contrariū.1.cæli.tex.com.101.&.2.cæli.tex.com.29.&.40.

Contrariorum ſi unum fuerit in natura, & reliquum.2.cæli.tex.com.18, Vide in concordantijs.

Contrariorum, illo exiſtente quod eſt ſicut priuatio, dignius eſt ut ſit illud quod ē ſicut forma: ſicut ſi graue eſt, dignius eſt ut ſit leue: & ſi quies eſt, dignius eſt ut ſit motus.2.cæli.tex.com.18.

Cōtrariorū aliud eſt ut habitus & forma, aliud uerò ſicut priuatio.2.cæli.18.primo de generatione.18.2.phyſi.15.10.meta.7.&.15.4.met.27.&.12.meta.28.

Contraria non poſſunt attribui eidem agenti eodem modo.2.cæli com.92.idem.1.phyſi.tex.com.30.&.5.meta.2.

Contrario uno exiſtente in aliquo genere, neceſſe eſt inueniri & reliquum.primo de generatione tex.cō.65.idem 2.cæli.tex.com.18.

Contraria ſunt naturæ diuerſæ, & cauſa huius eſt quia ſubiectum eorum eſt duo in potentia.primo de generatione.cōmen.74.& elicitur ex textu.

Contraria quæ contrariantur alicui eadem cōtrarietate, ſunt eiuſdem ſpeciei.2.de generatione.com.36.

Contrariæ qualitates primæ ſunt quatuor, & ad illas omnes aliæ reducuntur.ex.2.de generatione.tex.com.15.

Contraria non innata ſunt coniungi.2.de generatione.tex.com.16.¶ Facit pro opinione tenentium quod ſecundum nullum gradū coniūgi poſſunt, alioquin ex combinationibus quatuor qualitatum primarum, non ſufficienter Ariſt.uenatus eſſet numerum quatuor elemētorum, cuius tamē oppoſitū tenet Auer. & antiqui Peripatetici. Niſi eſſet quod contraria refracta ad mediū, non ſunt diſpoſitio ſimplicis ſed mixti potius, ut elicitur ex fine primi de generatione, & ex.2.de generatione.tex.com.48.&.3.cæli.cō.67.uide ibi.

Contraria tactus non uidentur habere genus quod dicatur de eis, niſi æquiuocè.2.de anima.com.108.

Contraria ſunt alia in ſpecie à medijs.3.de anima.commē.4.¶ Vbi dicit quod pallidum non differt ab aliquo ſecundum magis & minus, ſed ſecundū formam & qualitatē. Sed.10.meta.

meta.cõ.25.videtur dicere oppoſitũ. Vide in cõcordãtijs.

Contraria quodammodo,& quodammodo ſimilia ſunt adinuicem paſsiua.1.cap.de ſubſtantia orbis.idem.1.de generat.tex.commen.50.

Contrarij natura & conſuetudo,eſt fortificari per ſuum contrarium.1.mereo.cap.4.

Contrariorum ſi unum reperitur in rerũ natura in fine,oportet quòd reperiatur,& aliud etiam in fine.Com.2.mete.c.2.col.11.Conſimile habetur.2.cæli tex.com.18.

Contrariorum contrariæ ſunt cauſæ.4.mete. tex. com.40.& 41.&.2.de gener.tex.com.56.

Contraria prima ad quæ omnia alia reducuntur,à prima philoſophia ſunt ſcienda.4.met.tex.com.6.¶ Vbi animaduerte ex mẽte Philoſophi ibidẽ, quòd prima cõtraria ad quæ omnia alia reducuntur,ſunt unum & multa. Et hoc credo fuiſſe in cauſa quòd Ariſt in.1. phy. inueſtigaturus numerum principiorum naturalium, primò poſuit diuiſionem principij per unum & multa,ut patet in tex.com. 6. Vnde Ariſt. omnem contrarietatem poſitam ab antiquis in principijs,uidetur reducere ad iſtam,ut patet.4.meta.tex.cõ 6 ubi Com.dicit quòd entia aut contraria ſunt,aut compoſita ex contrarijs,& caput huius contrarietatis eſt unum & multa.licet illa diuiſio,ut ſcribit Com. ſit ſecundum probabilitatem & non ſecũdum neceſsitatẽ.quia corpus quintum nec eſt contrarium,neq; compoſitum ex contrarijs.

Contraria poſſunt eſſe ſimul poteſtate,actu uero non.4.met.tex.com.20.uide.5.phy.com.6.&.52.

Contraria ſimul eſſe,aut eſſe eadem, nullus intellectus hoc intelligere poteſt.4.met.com.21.idem ibidem. tex.com.9 &.7.meta.tex.com.27.

Contraria ſont quæcunq; eidem ſimul ineſſe non poſſunt, & ſub eodem genere maximè diſtant.5.meta.in cap.de eodẽ & diuerſo,& in.10.meta.tex.com.13. & in poſtprædicamentis.cap.de oppoſitis.

Contraria plura uni ineſſe non contingit.10. metaphyſi.tex.commen.14.

Contrariorum materia eadem eſt.ſupra.

Contrarium unum habet contrarium. & hoc utitur tanquàm ſumptio. in.1.cæli.tex.com.10.Auer.10.met.com.14.

Contrarium non eſt medium inter duo contraria:ſed contraria ſunt illa inter quæ eſt medium.10.meta.com.19.

Contraria poſſunt eſſe mediata.10.meta.tex.com.22.

Contraria non prima & media ſunt ex primis contrarijs.10.meta.tex.com.23.

Contraria differunt ſpecie.ſupra.tex.com.26.

Contraria oportet æquari,& non eſſe unum eorum infinitũ.11.met.com.9.

Contraria adinuicem impaſsibilia ſunt.12.meta. tex.com.58

Contraria ſunt tribus modis.10.meta.com.26.

Contraria unius ſcientiæ eſt ſpeculari.11.meta.com.3.

Contraria primò,nihil.12.meta.tex.com.ultimi.

Contraria omnia materiam habent.ſupra.

Contraria aliter diſtare dicuntur adinuicem,& aliter decem prædicamenta. Vide modum in paraphraſi metaph.tract.3 ¶ Vbi dicitur quòd diſtantia contrariorum prouenit à forma,quia unum eſt corruptiuũ alterius, & ideo nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, & talis diſtantia eſt in eodem genere.Sed diſtãtia decem prædicamẽtorum eſt ex eo quòd ex ſeinuicem generari mutuò non poſſunt,neq; aggregantur in uno & eodem genere: & ideo poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto,quia diſtantia eorum non eſt ex contrarietate.

Contrariorum quodcunq; ſequitur formam rei,eſt de neceſsitate diuerſum forma .i. ſpecie:nam impoſsibile eſt inuenire generabile,corruptibile,& perpetuum in eadem ſpecie. Aliter enim eſſet poſsibile inuenire homines perpetuos. Sed illa contraria quæ ſunt alicui rei propter materiam,poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei,ut mas & fœmina,& albedo,& nigredo,quæ ſunt in eadem ſpecie.ibidem ibi. Et dicamus quòd contrariorum &c.

Contraria eidem ſimul ineſſe nequeunt. Ariſ.ſentẽtia in prædicamentis.& 10.meta.ex diffinitione contrariorum. tex. cõ.13.&.4.met.tex.cõ.9.&.27.ubi ait: Quòd ſi contraria ponantur in eodem,ſequitur cõtradictoria uerificari.¶ Aduerſatur tamen experimentum huic propoſitioni,nã Philoſophi,& medici,inſuper & noſtri Theologi inſtant: Philoſophi quidem, nam experimẽto inueniunt eſurientes dum comedunt ſimul & ſemel triſtitiam pati & lætitiã: eſuri es enim triſtitiam habet annexam,comeſtio uerò lætitiam. Inſuper ſcabie ſeu pruritu laborantes, dum ſcalpunt, ſimul triſtantur & gaudent. Medici etiam aſſerunt in febre epiala & liparica,ſimul p uniuerſum corpus percipi frigus & calorem. Noſtri etiam diuini aſſerunt apertè in anima Chriſti in parte ſuperiori, tempore paſsionis fuiſſe gaudium & triſtitiam ſimul: ut diſputant late in.3. ſen.diſt.15.q.1.¶ Solnit aũt pro Philoſophis Alex. in.1.libro naturalium quæſtionũ.q. 12. quòd delectatio & triſtitia ſunt contraria ad idem comparata, ſed non ad diuerſa: non .n. cuilibet delectationi opponitur quælibet triſtitia, ſed determinata. In eſuriẽte eſt triſtitia reſpectu indigẽtiæ nutrimẽti,ſed lætitia eſt ex aſſumptione cibi remouẽtis illã indigẽtiã. Nõ ſunt igitur cõtraria,quia ſunt reſpectu diuerſorũ. Similiter i pruritu nõ ẽ ex ipſo ſcalpere triſtitiã, ſed quia indigeat eo:nam ſcalpendo euaporat humor ille inter duas cutes incluſus. Ad aliud autem pro medicis ſoluit Gal. in lib.de malitia complexionis,& tertio de ſimplici medicina.ca.3.in diſt.2.& Aui.in.4. cano. in ca.proprio de febre epiala. Dicunt enim quòd cauſa eius eſt iuxtà poſitio humoris actualiter calidi & frigidi ſecũdum minimas partes,ut nõ ſit pars aliqua parua corporis cui aduenit frigus,cui ad latus nõ ſit pars aliqua parua cui aduenit calor, ita quòd iuxta minimas partes mẽbri ſenſibilis eſt res infrigidãs & calefaciẽs. Vnde propterea accidit ut ſenſus cuiuſlibet membri exiſtimet ſe ſentire utrunq; in eadem parte. Et dat exemplum Gale.in.3.de ſimplici medicina, de guſtu,in quo aſſerit ſimile quid accidere. Nã ſi quis accipiat abſinthium & mel inæquali portione, permiſcens in lingua ſimul inueniet ſaporem amarum & dulcem ,quia confunditur ſenſus propter magnam illarum partium permixtionem in partibus minimis:& accidit ut non poſsit diſtinguere quæ pars eſt ſentiens dulcedinem , & quæ amaritudinem. Et ita calor & frigus nõ ſunt præciſè in eadem parte, ſed ſunt in paruiſsimis partibus inuicem iuxta poſitis, unde accidit prædictum accidens. Ita aſſerit etiam Conciliator in differentia ſpeciali de hoc, & omnes moderni ſequuntur iſtam uiam. ¶ Nobis autem uidetur quòd iſta non ſoluunt quæſtionem, ſi uerum eſt Ariſto. dictum in. 2.de anima.tex. commen. 146. quòd ultimum ſenſorium non eſt caro, ſicque contingit, ut demonſtratur ibidem, quòd unum eſt primum ſenſitiuum in quo terminẽtur omnes ſpecies & ſenſationes ſenſuum exteriorum, & eſt una & eadem uirtus,quæ ſenſus communis dicitur,quæ in eodem nunc habet de contrarijs iudicare. Et tunc redditur argumentum difficilius,& ſtat in ſuo uigore & robore. & ſolutio illa data a uiris illuſtribus non ſatisfacit in hoc, ſicut uides.¶ Themi.autem in.2.de anima.uidens Ariſtote. hanc difficultatem examinantem induxiſſe ſolutionẽ quandam,quòd ſenſus communis eſt diuiſibilis ſecundum eſſe, loco autem & ſubiecto eſt indiuiſibilis.per intentiones enim quas recipit eſt diuiſibilis,ſed ſecundum ſubiectum & materiam eſt indiuiſibilis.Sed hanc ſolutionem infringebat Ariſto.quia contraria,ut dicit in tex.commen.148.licet potentia poſsint eſſe ſimul in eodem in actu tamen impoſsibile eſt. Et tranſiuit poſtea Ariſtote. ad aliam ſolutionem,per uiam exempli diſſoluens quæſtionem de puncto in circulo, qui quodammodo eſt diuiſibilis, & quodammodo non: ſic ſenſus, ut eſt iudex, eſt unus ſecundum formam: ut uerò copulatur inſtrumentis ſenſuum, quibus utitur ſicut extremis de lineis terminatis per punctum, qui eſt centrum in circulo. Ex hac autem ſolutione non apparet ſolutio, formaliter ad argumentum de contrarijs, ſed in uirtute tantum, quod declarans Themiſtius inquit: In eodem loco dicit quòd quinque ſenſus extrinſeci ſunt apparitores, & nuntij, & exploratores, & miniſtri: & ſenſus communis eſt tanquam arbiter & iudex, qui eo in ſuggeſtu poſitus, non patitur ipſas contrarias qualitates, ſed ante ſe poſitas ſeu ad pedes genuaque aduolutas iacenteſque contemplatur: ita demum iudicium ſuum promit, & dulce ab amaro di-

ſcernit, & album à dulci diſcriminat. Et quemadmodum unus pluribus uellicantibus litigantibuſq; poteſt ſimul ius dicere; ita non ſit ab ulla ratione remotum, eſſe aliquem ſenſum in nobis promiſcuum, qui contrariis ſenſibus ſimul operam det. Illud eſſet abſurdum putare, ſenſum eundem ſimul cōtraria pati. ¶ Sed in hac ſolutiōe Themiſtii, latitat ambiguitas magna, tum quia uidetur dicere ſenſum communem non recipere ſpecies contrariorum, ſed ſolùm de contrariis iudicare: hoc autem uidetur repugnare communi ſententiæ Peripateticorum, aſſerentium omnes ſpecies in ſenſoriis exteriorum ſenſuum deferri ad ſenſum cōmunem. Amplius non euadit difficultatem, quin contrariorū ſpecies ſimul ſint in eodem ſubiecto, in actu: quia ſi euitet ſpecies albi & nigri non eſſe in ſenſu communi tanquā in ſubiecto, ſed tanquam in iudicante, ſaltem erunt in oculo: & ſic ſpecies dulcis & amari in lingua, & ita adhuc remanet difficultas. Experimur enim dum legimus literas, in eodem inſtanti cernere album & nigrum: nec dici poteſt quòd ſpecies albedinis ſit in alia parte oculi, & in alia ſpecies nigredinis: nullus enim ſapiētum dixit hactenus hoc. Et ita remanet difficultas ſicut uides. ¶ Vnde uidetur nobis Ariſt. in infringēdo primam ſolutionem, non efficaciter eam impugnare. Inquit enim, aut non poſsibile. potentia quidem enim idem & indiuiſibile & contraria, ſecundū eſſe autem nō: ſed in operari diuiſibile, & impoſsibile eſt album & nigrum eſſe ſimul, quia neque ſpecies pati ipſorū ſi huiuſmodi eſt ſenſus & intelligentia. Sed dicam ei quòd non ſequitur, ſi album & nigrum nō poteſt eſſe ſimul in eodem ſubiecto, quòd ſpecies albi & nigri non poſſunt eſſe ſimul: quia ſpecies contrariorum non ſunt contrariæ, quando ſunt abſtractæ à materia: proprium enim uniuſcuiuſque ſenſuum eſt eſſe ſuſceptiuum ſpecierum ſenſibiliū ſine materia: & ideo licèt albedo & nigredo in eſſe materiali contrarientur; in eſſe tamen ſpirituali non contrariantur. Vnde Commen. in. 6. meta. c. 8. expreſſè dicit, quòd etiam in anima contingit ut recipiat duo oppoſita ſimul: ſed quod eſt extra animam non poteſt ea ſimul recipere. Sed ratio Ariſto. ſi quis bene perpendat, aliter ibi procedit: nam prima ſolutio innuebat quòd ſenſus, ut eſt unus ſecundum ſubiectum, ſecundum quòd eſt recipiēs, eſt indiuiſibilis; ſed ſecundum eſſe & rationem eſt diuiſibilis; ratione plurium formarum quæ recipiuntur in eo. Innuit ergo ſolutio ſenſus unitatem & indiuiſionē eſſe ex parte qua recipit, multitudinem & diuiſionem eſſe ex parte formarum quæ recipiuntur. Sed ſi ita eſſet, ſenſus haberet unitatem materiæ, quæ actuatur per formam: & ita receptio ſenſus eſſet ſicut receptio materiæ. Et ex datis ſequitur ut ſicut album & nigrum ſunt contraria, & nō poſſunt eſſe ſimul, ſic & ſpecies albi, & ſpecies nigri. Nō fuit igitur opinio Ariſ. ut ſpecies contrariorū ſint contrariæ, ſed ſermo eius eſt conditionalis. Et ideo bene intulit iuxta illam ſolutionem: Et impoſſibile eſt album & nigrum ſimul eſſe, quia neque ſpecies pati ipſorum, ſi huiuſmodi eſt ſenſus & intelligentia. Ecce quòd ſub conditione cōcluſit quæſtionem dictam: ſi ſenſus & intellectus ſint huiuſmodi qui habeant unitatem & indiuiſionem, ex parte qua ſunt, ſunt ſubiectum recipiēs, & habent diuiſionem ex parte formarum receptarum, in hoc idem erit de receptione materiæ, & de receptione ipſorū. Materia enim, ut dicit Com. 12. meta. com. 14. eſt una numero priuatiuè, & nō ſit plures numero niſi per multitudinem formarū quas recipit: materiæ enim diuerſantur propter diuerſitatem formarum, & non è contra. 2. phy. com. 87. &. 1. de anima. com. 52. &. 2. de anima. com. 60. Et propterea dicit Com. animaduertens ad id quod modò dixi, quòd Ariſto. opinatur quòd uirtus primi ſentientis melius eſt ut dicatur una forma, & multa inſtrumentis copulatis cum ea, per quæ trāſeat motus ſenſibilium quouſque copulentur cum ea: quā dicere ipſam eſſe unam ſubiecto, et multa ſecundum formas quæ deſcribuntur in ea. Illud enim eſt dignius ei ſecundum quod eſt iudicans, iſtud autem ſecundum quod eſt recipiens. Sed tamen quod non ponimus illuc eandem intentionem propter formam, non poſſemus inuenire aliquid per quod iudicet diuerſa eſſe diuerſa. Iudicium enim dignius eſt attribui huic potentiæ ſecundum quòd eſt actus, quam ſecundum quòd eſt potentia: quemadmodum motio eius paſsiua à ſenſibus dignior eſt ei attribui ſecundum quòd eſt ſubiectum recipiens; eſt enim ut uidetur, recipiens ſecundum ſenſus, & agens ſecundum iudicium: recipere enim aliquid, eſt aliud à iudicare illud. Et hæc duo debent inueniri in aliquo duobus modis diuerſis. Et ad hoc tendunt uerba Themiſtii aſſerentis ſenſum cōmunem non recipere contraria, ſed iudicium de cōtrariis afferre: quia obiecta contraria relucentia in ſpeciebus offeruntur illi tanquam iudici, & ſunt comparata ad ipſum, nō tanquam ad materiam, ſed tanquam ad formam & iudicē: quia ſunt ſicut cognitum in cognoſcente, & non ſunt in eſſe materiali cum contrarietate, ſicut afficiunt materiam extra animam. Et iſto pacto ſoluitur quæſtio completa introducta per medicos. ¶ Ad illud quod adducunt diuini, Subtilis Doctor poſt longam perſcrutationem hoc argumentum dimiſit inſolutū, uidēs rei difficultatē. Alii uerò dixerunt in anima Chriſti ſecūdum diuerſas portiones habuiſſe contraria ſimul, quia triſtitia erat ſecundum portionem inferiorē ſenſuum, & delectatio erat in portione ſuperiori intellectiua. Sed dato quod in eadem portione fuiſſent, adhuc non procedit argumentum, ut mihi datur cernere, quia triſticia non erat contraria delectationi: quia, ſicut dixit bene Alexan. non quælibet triſtitia cuilibet lætitiæ, & delectationi eſt contraria: ſed quando ſunt circa idē obiectum. Patet autem quòd obiectum contriſtans uoluntatē Chriſti tunc, non erat illud quo fruebatur illa uoluntas. Et ſic optimè ueritas philoſophiæ non contradicit fidei noſtræ. Sed hæc altioribus reliquantur, quia ſermones fiunt ſecundum materiam ſubiectam.

Conueniens dicere a conuenienti fieri, non eſt quòd conueniens agat per ſe & per ſuam formā ſibi conuenientis: ſed eſt dicere quòd extrahit formam ſibi conuenientis de potentia ad actum, & non eſt agens, quia addit in illam materiam aliquid extrinſecum; & ſic eſt in hoc de ſubſtantia ſicut de aliis accidentibus. Calidum enim non inducit in corpus calidum calorem extrinſecum, ſed facit calidum in potentia eſſe calidum in actu. Et ſic eſt de magnitudine conſequente generationem, & ſimiliter eſt de motu locali: motus enim localis non prouenit ab extrinſeco motore. 12. met. com. 18. parum poſt medium. & eſt ſententia ſumpta ab Ariſto. formaliter in. 4. phyſi. tex. c. 84.

Conueniens ſit à conuenienti. Propoſitio iſta verificatur tribus conditionibus, videlicet ut ſit in agente & non in inſtrumento, ut ſit in propinquo & non in remoto, & ut ſit eſſentialiter & non accidentaliter. 12. met. com. 42. authoritate Alexan.

Cor eſt primum per ſe motum in animali, quòd non mouetur ſecundum totum, quia pars eius mouet ſe, & mouet totum. 7. phyſi. c. 1. &. 4.

Cor uenarum eſt principium. 3. de partibus animalium. c. 4.

Cor animaliū carentiū pulmone non habet uentriculū dextrū, & tamen in illis animalibus inuenitur illa uena, quæ eſt inter hepar & cor, quòd ideo Gale. dixit iſtam nō oriri ex dextro uentriculo cordis. 3. de partib. cap. de corde. ¶ Vide ibi ſolutionē Aue. dicētis illā de neceſsitate oriri à cordis ſubſtātia īquātū cor, nō inquātū dextrū aut ſiniſtrū.

Cordis temperantia principaliter cognoſcitur ex pulſu, & ſecundario ex anhelitu. 4. colliget. cap. 2. vbi vide etiam alia ſigna.

Cor ſecundum Ariſ. eſt principium ſanguinis, ſed ſecundum Gale. cor non eſt principium niſi ſanguinis arterialis; ſed ſanguinis uenalis principiū eſt hepar. 3. de partibus. Auer. in c. de corde. ¶ Vbi uideas tres rationes Ariſto. pro ſua opinione. Vbi aduerte quòd, ut ibi dicit Auer. Ariſto. non opinatur cor eſſe principium ſpecierum ſanguinis, ſed primi qui eſt uerum nutrimentum, & ultimum nutrimentum.

Cor animalium magnorum inuenitur habere os. & uide cauſam in. 3. de partibus cap. de corde.

Cor magnorum animalium ſecundum Ariſt. inuenitur triplicem habere uentriculum: paruorum uerò duplicem. ibidem, ubi dicit Galenū negaſſe aliquod animal habere triplicem uentriculum in corde: Sed dixit animalia habentia

pulmonẽ habere duos ventriculos, carentia verò pulmone habere unum tantum.

Cordi accidentia ſuperuenientia, ſunt ſyncopis, cardiaca, & tremor. 3. colliget: cap. 25.

Cordis ventriculus dexter calidior eſt ſiniſtro ſecundũ Ariſ. & ideo pars dextra calidior eſt ſiniſtra. Et ideo omne animal ſecundum Ariſto. habet iſtam duplicem naturam dextri & ſiniſtri uentriculi, quia iſta eſt cauſa diuerſitatis partis dextræ à ſiniſtra contra Galenum, qui voluit animalia carentia pulmone non habere duplicem ventriculum, ſed unum tantum. ibidem.

Cordis ſitus eſt in medio pectore in aliis animalibus, ſed in homine vergit ad ſiniſtrum. & vide cauſam in. 3. de partibus animalium. cap. 4.

Cordis proprium eſt non tolerare apoſtema, & alias ægritudines, ſicut alia membra. ibidem. ¶ Vide tamen Auer. 3. colliget. cap. 25. vbi dicit quòd medici dicũt quòd poteſt contingere apoſtema in panniculo cordis.

Cor eſt principium motus lætitiæ, triſtitiæ, & omnium ſenſuum. ex. 3. de parti. cap. 4. idem in lib. de ſenſu & ſenſato.

Cor & iecur omnibus animalibus neceſſaria ſunt: alterum propter caloris originem, alterum propter concoquendũ cibum. ſupra. cap. 7.

Cor eſt primum quod in formatione fœtus actu ſecernitur, quod non modo ſenſu ita fieri conſtat, verum etiam ratione. Ariſto. 2. de generatione animalium. cap. 4.

Cor eſt primũ quod uiuit, & ultimũ quod moritur. ſupra. c. 4.

Corde carens nullum unquam animal ortum eſt. Ariſt. in. 4. de generatione animalium. cap. 4. ¶ Ex hoc poterit cordis principatus oſtendi.

Cor triplicem habet ſinum, dextrum maiorem, & mediũ magnitudine inter dextrum & ſiniſtrum. 1. de natura animalium. c. 17. Et. 3. de natura. c. 3.

Cor ſolum ſanguinem extra uenas continet. ibidem.

Cor in alijs animalibus eſt in medio pectore, in quibus, ſ. pectus ineſt, ſed in homine tantùm ad partem potius ſiniſtrã uergit: ibidem. & infra. c. 16.

Cor eſt in medio, quia hic eſt locus regis, ad hoc ut ſit regimen huius proportionatum omnibus membris & circunferentiis, & etiam ut melius cuſtodiatur. 2. colliget. c. 9. de iuuamento membrorum officialium.

Cor poſsibile eſt ut ſit bonæ complexionis & bonæ compoſitionis, & tamen compoſitio aliorum membrorum erit læſa: ſed hoc prouenit à materia. Et ideo temperantia in cõpoſitione & complexione membrorum adiacentium cordi, ut pectoris, & aliorum propinquorum, eſt ſignum certũ temperamentis cordis: quia uirtus informatiua non format alia membra niſi mediante calore cordis: ſed non conuertitur hæc ſignificatio. Auer. 4. colliget. c. 2.

Cor eſt ultimũ membum, quod refrigeratur in morte. 2. colliget. c. 2. & de ſomno &c.

Cor eſt calidum de neceſsitate propter ſpiritum, & propter partem carnoſam, & propter ſanguinem, & eſt ſicut clibanus. Auer. 2. colliget. c. de complexionibus membrorũ officialium.

Cor uidetur mihi quòd ſit declinans ad humiditatem propter ſpiritum in eo exiſtentẽ. ſupra. in c. proprio de corde.

Cor eſt membrum, cuius complexio communicat toti corpori, quia quando complexio cordis eſt temperata, membra pro maiori parte ſunt tẽperata in caliditate, quia cor dat complexionem omnibus membris, qua agunt & patiũtur. 4. colliget. c. 1.

Cor in ſiniſtro uentriculo per paruum foramen continuatur pulmoni, per maius uerò omnibus arteriis corporis: & iſtum uentriculum medici ſpiritualem appellant. Gale. 6. de utili. parti. capi. 7. ¶ Et ideo eſt magis principalis quam dexter uentriculus, quẽ ſanguificũ uocant. Sed nota quòd Ariſt. oppoſitum ſentit.

Cor & iecur omnibus animalibus neceſſaria ſunt, alterũ propter caloris originẽ: locum enim adeſſe aliquem, quaſi lares forumque opportet, quo naturæ fomites & primordia ignis natiui contineantur & ſeruentur, eundemque tutum eſſe ueluti arcam corporis totius neceſſe eſt. Alterum iecur dico, cibi concoquendi gratia adeſt. Et quidem nullum ſanguine præditum iis duobus carere poteſt. Ariſ. ſententia in. 3. de partibus animalium cap. 7. ¶ Ex iſta authoritate, aliqui ſumunt de mente Ariſtot. ſanguinem qui ẽ uerus humor & nutrimentum uerum habentibus ſanguinem, generari in hepate, & quòd à corde non accipit niſi quandam ſubtiliationem & diſpoſitionem accidentalem. Et aſtruunt hoc authoritate Auer. in. 2. colliget. in capi. de iuuamento hepatis, ubi dicit quod hepar eſt mutatiuum cibi ad conuertendum ipſum in ſanguinem, & poſtea mittit ipſum ad omnia membra. Et parum infrà in eodem loco dicit, quòd hepar habet quinque uirtutes prædictas, hoc eſt digeſtiuam quæ facit ſanguinem, retentiuam tempore digeſtionis, attractiuam quando trahit chylum ex inteſtinis, diſcretiuam quando diuidit & diſcernit tres ſuperfluitates hoc eſt ſuperfluitatem aquoſam quã attrahunt renes, cholericam quam trahit burſa fellis, & melancolicam quã trãhit ſplen. Vbi clare patet Auer. dicere ſanguinem generari in hepate. Et confirmatur, quia ibi eſt generatio ueri ſanguinis ubi generantur ſuperfluitates & excrementa eius, quia à qualibet digeſtione reſecatur aliqua ſupfluitas. Sed ſecundum Ariſt. & Auer. in habẽtibus ſanguinem, ſanguis eſt ultimum nutrimentum, phlegma autem & utraque cholera ſecundum Ariſto. ſunt ſuperfluitates, igitur ſi ſecundum ſententiam Auer. præallegatam, hepar per uirtutem ſuam diſcretiuam diſcernit iſtas ſuperfluitates à ſanguine: ſequitur quòd hepar eſt membrum ſanguinis ueri generatiuum. Et ita quidam indubitãter tenuerunt tempore meo Paduæ, dum in circulis diſputarem. ¶ Sed iſta opinio ſtare non poteſt in uia Peripateticorum, licet Gal. dicat illud. Nam Ariſ. expreſſe in. 3. de partibus animalium. c. 4. & eſt in cap. de corde, determinat cor eſſe principium omnium uirtutum. quia ubi fieri poteſt unum, multitudini eſt præferendum. Iſtud eſt maximum fundamentũ in uia Ariſt. quia natura & Deus nihil fruſtra faciũt. 1. cœli. tex. com. 32. unde multæ poſitiones Ariſto. ſunt fundatæ ſuper iſto principio, ob quod. 1. phy. præpoſuit opinionem Empedoclis opinioni Anaxagoræ, qui poſuit principia finita, & in. 12. met. concluſit unum eſſe principem uniuerſi, quia multitudo principatum mala: ut teſtatur etiam doctus Homerus. Et ideo Ariſto. aīm nutritiuam & ſenſitiuam in corde locauit. Et quia tenuit cor eſſe principiũ uirtutis talis, & quia ſecundum ipſum ſanguis in habentibus ſanguinem eſt ultimum nutrimentum, in non habẽtibus uerò eſt aliquid proportionale ſanguini, poſuit ſanguinem qui eſt uerus humor & qui uere nutrit, generari in corde: argumento quòd in nulla parte corporis reperitur extra uenam, niſi in corde. ¶ Amplius lucidiſsimus Them. in com. ſuper libro de ſomno & uigilia. cap. 13. inquit: Deuoratus. n. & ingeſtus per os cibus, indeque in locos ſuos. i. in inteſtina & uentriculum collatus, euaporatur & ſurſum ſpirat per uenas, per quas deinde permanat ad iecur: in iecinore mutatur & natura ſanguinis tingitur: à iecinore influit & ſubit ad cor: in corde uincitur & conficitur pleniſsimè, inibique in ſanguinem perfectè conuertitur. Et idem ſubdit: Et uenæ quidem aliæ cor adeunt, aliæ à corde proueniunt. Venæ quæ adeunt cor, tanquam miniſtræ & gerulæ ſunt: ut quæ a iecinore ad cor in coctum & imperfectum ſanguinem conuehant, quem cor ſuſceptum ſuaue meracum & abſolutum ſãguinem reddit. At uenæ quæ à corde ueniunt, comparatæ ad alium uſum ſunt: uidelicet ut ſuccus per eas concoctus iam perfectuſque, in totum corpus diſtribuatur atque dedatur. Idem dicit Alexan. in paraphraſi de anima cap. ultimo, ubi agit de animæ principatu in qua parte corporis conſiſtat. Auer. etiam. 2. colliget cap. 11. dicit quòd hepar ſeruit cordi, & hoc eſt quia præparat ei ſuum nutrimentũ: & ideo oportet declarare uiam per quam cerebrum ſeruit cordi. ¶ Amplius, quia generatio ueri humoris nõ niſi per digeſtionem perficitur, & iſta à calore procedit, cùm cor ſit principium & fons caloris, ſequitur igitur cor habere huiuſmodi principatum. Hepar uerò eſt neceſſarium in ſanguinis generatione, pro quanto decoquit cibum. Nam licet cibus in ſtomacho conuertatur in chylum, & per uenas meſæraicas attrahatur ad hepar: non propterea ibi materia eſt ſufficienter præparata, ut forma ſubſtantialis

Digreſsio pulchra de generatione ſanguinis apud Ariſt. & Peripateticos.

ueri ſanguinis inducatur:& ideo īdiget ulteriori decoctio
ne quam decoctione hepatis,per quam generatur non ve
rus ſanguis,ſed aliquam ſpecies ſanguinis.i.modus quidā:
& in tali decoctione celebrata in hepate, ſequeſtratur pi-
tuita.i.phlegma,& ſi quid aliud eiuſmodi ē,ut dicit Ariſt.
in.1.de gene.animalium.cap.18.ubi dicit quòd pituita eſt
excrementum primi alimenti. Vbi per primum alimentū
intelligit cibum,qui iā in chylum conuerſus attractus fuit
ad hepar.Nā(ut notat Philoponus in illo loco) alimentū
utile duplex eſt.ſ.primū & ultimum:primū eſt cibus,putà
panis,aut uinum:ſecundum autem ſeu nouiſsimus eſt ſan-
guis,quia tale ubiq; ab Ariſt.appellatur ultimum alimen-
tum.Et ſic duplex eſt excrementum,primum quod eſt re-
ſpectu primi,& tale eſt pituita, aut aliquid huiuſmodi, ſi-
quid eſt.quod dixit propter utranq; choleram, & propter
aquoſitatem urinalem. Talia enim ſequeſtrātur ab illa de
coctione,quæ fit in hepate,in generatiōe ſanguinis qui nō
eſt uerus humor ſecundū Ariſt.ſed eſt aliqua ſpecies eius
.i.modus,quia eſt ſanguis in potentia propinqua; ſed non
eſt uerus ſanguis qui eſt humor, de quo Ariſt. dicit ipſum
eſſe ultimum nutrimentū. Et iſto modo intelligitur dictū
Auer.in 2.colliget ſupra allegato per iſtos uiros oppoſitū
tenētes. Et ne uideamur dicere iſta gratis, adducamus uer
ba Auer.in eod.ca.de iuuamēto hepatis,ubi poſtquā mul-
ta intulit cōtra Gal.opinātē hepar habere principatū i nu
tritione,tandē dicit finaliter cōcludēdo: Et eſt cōfirmatus
iſte ſermo ut cor ſit de neceſsitate princeps uirtutis nutri-
tiuæ,quia nec Ga.nec alius ex anatomicis dixerūt nec cre
diderunt,quòd cordi ueniret calor ab alio mēbro, ſed eſt
ſufficiens per ſe ſicut conueniēs eſt principi. Et ego iā pro
baui tibi uirtutē a calore per modū doctrinæ reſolutiuæ.
Et ſi tu uides quòd indiget cor hepate propter præparatio
nem nutrimenti;non propterea hepar indiget uocari prin
ceps,ſicut non eſt conueniens ſtō propter præparationem
cibi ut uocetur princeps hepatis. Nec bubulcus qui præpa
rat cibum alijs bubulcis uocabitur princeps. ¶ Pro hoc fa-
ciunt etiam uerba Auer.in ſecundo colliget.ca.8. de iuua
mentis membrorum conſimilium ubi dicit quòd phlegma
eſt ſanguis indigeſtus,& propter hoc debet dici ſuperflui-
tas ſanguinea,hoc eſt diminuta ſuperfluitas, ut ſit ſanguis
non ſuperfluitas cuius ſeparatione remaneat ſanguis com-
pletus,ſicut a cholera & melancholia. Ergo ſi ita eſt, tunc
eſſe phlegmatis aliquid in corpore eſt de neceſsitate, hoc
eſt quòd impoſsibile eſt cibum conuerti, niſi ex eo gene-
rentur ſuperfluitates phlegmaticæ. Præterea Auerr. in
eodem cap. dicit quòd Ariſtote. vult quòd nutrimentum
omnium membrorum fiat ex duobus ſanguinibus mixtis
inſimul: & quòd ſanguis,qui eſt in hepate & in uenis non
pulſatilibus, eſt ſicut materia ſanguinis miſsi in arterijs
cordis: & quòd ſanguis arteriarum eſt ſicut forma ſangui
nis. Et hoc eſt, quia dat eidem complementum, & co-
ctionem facit ipſum cibum propinquum actui. Conſimi-
lem ſententiam inuenies in commen.73.ſuper. 1. canticæ
canticorum ab ipſo,ubi dicit iſtam fuiſſe opinionem Hip
pocratis,Plato.& Galeni, quod ſunt tres uirtutes,& dicit
quòd iſta opinio eſt falſa in duobus. ¶ Amplius Auer.in
4.colliget.cap.2.dicit quòd hepar & cerebrum non habēt
calorem proprium in eorum eſſe, niſi illum qui eſt in mē-
bris conſimilibus ex quibus componuntur: ſed calor me-
diante quo iſta membra operantur artes ſuas, eſt calor
tranſmiſſus eis à corde: & iſte calor à corde tranſmiſſus
eſt ſicut forma reſpectu caloris proprij ſibi debiti merito
partium conſimilium. Talis enim eſt ſicut materia,& ideo
hepar concurrit ut inſtrumentum. ¶ Alexand. etiam in
paraphraſi de anima cap.ultimo vbi agit in qua parte cor-
poris conſiſtat animæ principatus, expreſſe dicit, quòd
cor eſt maximè ſanguinoſum, & ideo maximè ſenſuale:&
ideo oſſa,capilli,& ungues,quia exanguia ſunt, non ſen-
tiunt. Et ſubdit quòd ſanguis qui in iecinore generatur,
indigeſtus atque non coctus eſt, neque propria appella-
tione ſanguis nuncupari debet. ¶ Amplius adducamus in
confirmationem noſtræ declarationis uerba Auer. in com
men.ſuper lib.3.de partibus animalium. in cap. de corde.
ubi in digreſsione de hoc quæſito ſoluens argumenta Ga
leni dicit: Et totum hoc quod uiſum eſt ex anatomia ipſi
Gal.non contra dicit rationi dictorum Ariſt. Ex his enim
propoſitionibus nihil aliud ſequitur niſi quòd illud mem-
brum quod eſt principium uenarum, & in quo eſt uirtus
nutritiua prima, in eodem eſt ſanguis primus ſecundum
naturam. Nam ſanguis exiſtens in hepate, eſt primus in
generatione,& ultimus ſecundum naturam. Ariſtot. enim
non dicit cor eſſe principium ſpecierum ſanguinis,uel om
nium ſpecierum ſanguinis: ſed dicit eſſe principium pri-
mi ſanguinis, qui eſt uerè ultimum nutrimentum: quem
ſanguinem dicit exire à corde & tranſire per uenas ſcili-
cet pulſatiles ad omnia membra, adeo quòd ſanguis non
uenit ad cor ex alio membro. Ipſe igitur non opinatur
cor mittere ſanguinem ad hepar, eo modo quo ſtoma-
chus tranſmittit ſuccum chyloſum ad hepar, aliter autem
hepar non iuuaret. Arbitrari tandem debemus,quòd pro
portio ſanguinis generati in corde ad ſanguinem genera-
tum in hepate, eſt proportio formæ ad materiam. Quid
clarius dici potuit in hoc negocio? ¶ Et quòd iſta fuerit
opinio Ariſtote. clariſsimè patet ex.3.de partibus anima-
lium in cap.de corde,& eſt ca.4.ubi formaliter ita ſcribit.
Iecur autem omnibus ſanguine præditis ineſt, ſed nemo
id cenſuerit eſſe principium uel corporis totius, uel ſan-
guinis: ſitum enim nequaquam obtinet principalem. Lie
nem uerò ſibi habet aduerſum in ijs quæ exquiſitius con-
ſtent. Nec uerò ſanguinis conceptaculum intra ſe conti-
net modo orbis, ſed ut reliquæ partes ſanguinem in uenis
incluſum habet. Ad hæc uena per iecur tendit, nec ulla
ex eo prouenit: uenæ enim omnes ex corde ſua initia tra-
hunt. Itaque cum alterum iſtorum principium eſſe ne-
ceſſe ſit,iecur autem non ſit: cor etiam principium ſangui
nis eſſe neceſſe eſt: animal enim ſenſu diffinitur. uis au-
tem illa ſentiendi illi tribuitur, quod primum ſanguine
præditum eſt. Tale autem eſt cor, quippe quod & origo
ſanguinis ſit, & primum quod ſanguinem habet. Hæc
ſunt uerba eius. ¶ Ex quibus facile patet erroris cauſa opi
nantium oppoſitum ſecundum Ariſtot. propter inductam
authoritatem in principio iſtius digreſsionis ex cap.7.ter-
tij de parti.animalium, ubi Ariſto. dicit cor & hepar eſſe
duo membra neceſſaria omnibus ſanguine præditis, alte-
rum propter concoctionem cibi: nam æquiuocatio deci-
pit eos. Cibus enim apud Ariſt.duplex eſt, (ut colligitur
ex mente eius aperte in.1.de gene.animal.ca.18.)primus
& ultimus. Decoctio cibi primi apud Ariſto. fit primo in
uentre,deinde in hepate, ſed decoctio ultimi cibi ideſt e-
ius generatio fit in corde:nam ſanguis qui generatur in he
pate(ut dicit Auer.in loco prææallegato in.3.de parti.ani-
mal.)comparatur ad ſanguinem generatum in corde,ſicut
materia ad formam:quia Ariſt.non opinatur cor eſſe prin
cipium ſpecierum ſanguinis,aut omnium ſpecierum ſan-
guinis,ſed ueri ſanguinis,qui eſt ultimū nutrimētū. Verus
igitur ſanguis, qui eſt uerus humor,& habet nutrire, ge-
neratur ſubſtantialiter in corde, & ibi recipit oīa acciden
tia neceſſaria conſequentia formā ſanguinis, quia non eſt
aliud agēs quod largitur formā ſubſtantialē, & aliud quod
largitur accidētia neceſſario conſequētia illā,ut eſt decla-
ratū in naturali philoſophia. Hepar igitur apud Ariſt. præ
parat cibū mō ꝑdicto decoquēdo & trāſmutādo. ſed quod
p talē tranſmutationē inducitur,nō eſt uerus ſanguis; ſed
ſpēs aliqua.i.modus quidā ſang.quia eſt ſanguis in poten-
tia,loquēdo de uero ſanguine. Vnde credo quòd ſicut pa-
nis & uinū in ſtō ſubſtātialiter trāſmutātur i chylū,ita chy
lus ſubſtātialiter trāſmutatur ī hepate:in qua trāſmutatio-
ne generatur illa ſupfluitas.i.pituita,& ſi quid aliud hmōi
ē,ut teſtať Ariſt.in.1.de gen.aīa. Vbi nota quòd phlegma,
ut dicit Auer.æquiuocè dr̃ ſupfluitas reſpectu choleræ &
melācholiæ:nā phlegma eſt ſanguis diminute decoctus,&
ē ſupfluitas ſanguinea.i.diminuta ſupfluitas ut ſit ſanguis:
& illud generať in illa digeſtione quæ fit i hepate. Sed ſan
guis ille i hepate generatus nō eſt uerus ſanguis qui ē ulti
mū nutrimētū;ſed eſt neceſſariū quòd trāſmutatur ad cor;
& cor trāſmutat ipſum ad uerū ſanguinē,qui eſt humor ue
rè nutriēs. Sed dices, Iſtius ſanguinis qui eſt ultimū nutri-
mentū, quæ eſt ſupfluitas eius? Ariſt.in.1.de gene.aīalium
dicit

dicit eſſe ſemen in adultis. Iſtud autem in iis qui creſcunt conuertitur in ſubſtantiam corporis. unde nō debet homo mirari de tot tranſmutationibus: quia natura ordinatè procedit, & non facit ſaltum in ſuis operationibus, (ut teſtatur Ariſt. in. 9. de natura animalium.) Nā & medici dicunt etiam ultra quatuor humores dari quatuor humiditates ex ſecundis, & nos uidemus etiam in trāſmutationibus factis beneficio artis & naturæ, per diuerſas decoctiones diuerſa fieri, & diuerſos liquores emanare: ut patet in ſublimationibus mineralium & mixtorum, ut patet exercitatis. Et immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum. Nota tamen ſecūdum Ariſt. quòd ubicūque locorum inuenitur bilis, aut pituita, ſemper excrementum dici debet: & ita etiam de felle exiſtimandum eſt. nam quædā animalia habent fel iuxta iecur, quædā uerò habent fel iuxta inteſtina, ut piſces. Talia autem locis eſti differunt; tamen ubicunq; ſint, ſemper excrementa ſunt iudicāda. unde Ariſ. in. 4. de partibus animalium. c. 2. ſcribit: Abſurdum autem ſit niſi ubicunq; pituitam aut alui ſedimen uideris, excrementū id eſſe putes. pariquè modo de bile, fellèue cenſeas, ſed locis diſcrimen elicere uelis. Et ibi nota apud Ariſt. quòd bilis in qualibet parte corporis generari poteſt, & eſt excrementum. unde licet Auer. & Ariſt. dicant quòd burſa fellis eſt data ad attrahendam choleram in hepate generatam: hoc eſt intelligendum in animalibus habētibus fel: quia multa animalia felle uacant. ut dicit Ariſt. ibi. ſ. equus, mulus, aſinus, & id genus. & Ariſt. ibi reddit cauſam, nā in animalibus, quorū iecoris conſtitutio ſana eſt, & ſanguis qui eſt in eo dulcis eſt; talia fel non habent, aut ſi habent, uenulis quibuſdā incluſum continent: ſed illa quæ ſanguine minus puro conſiſtunt, tunc iecur talium ſegregat huiuſmodi ſuperfluitatē, quia excrementum eſt contrarium alimento, & amarū dulci, & ſanguis integer dulcis eſt. Auer. n. in. 2. colliget. c. 2. dicit quòd duæ choleræ ſunt potentia in ipſo ſanguine. Et ideo Ariſt. decernit iſtas eſſe ſuperfluitates, in quacunque parte corporis generentur. Nam non negat Ariſt. quin sāguis poſsit in choleram cōuerti, uel melancholiā. Vnde in problematibus de proprietatibus aialiū quæſiuit propter quid febres & acuti morbi, potius in æſtate quā in aliis tēporibus cōtingūt. Reſpondet, quia putredo à calore cōtinentis exoritur, quia calor magis æſtate dominatur. ¶ Ex hoc patet error Iſaach, qui uoluit iſtas ſupfluitates in corde generari, argumento quia ſanguis generatur in corde. immo Ariſ. in. 4. de partibus animalium, fel aſſerit hepatis eſſe excrementum, & non cordis: quia cordi nullus huiuſmodi humor appropinquare poteſt, quoniam illud affectū nullum uiolentum pati poteſt. Cæterorum uerò nullū neceſſarium animalibus eſt niſi iecur. Et ideo cōcludit Ariſ. ibi fel eſſe excremētum ſolius iecoris, & nullius alterius: natura enim de nobilioribus magis ſollicita ē. & (ut dixi) in habentibus fel hoc eſt intelligendum. Vnde nota quòd humor ille cholericus, quem attrahit chiſtis fellis, ſegregatur ab hepate in digeſtione ſanguinis illius qui non eſt uerus ſanguis, ut ſupra dixi. & humor melancholicus attrahitur à ſplene, & aquoſitas urinalis à renibus: pituita, ideſt phlegma eſt habens hoc priuilegium, quòd permixta cum cibo puro. i. cum uero ſanguine, alere poteſt, & labore abſumere. & iſta eſt ſententia Ariſt. in. 1. de generatione anima. c. 18. Vide pro iſta ſententia Auer. 2. colliget c. 8. de iuuamentis mēbrorū conſimilium, ubi loquitur de iuuamento choleræ & melancholiæ. & dicit quòd ſunt propter neceſsitatē, quia cibus chyloſus, qui uadit à ſtomacho ad hepar, nō poſſet digeri, nec eſſe ſanguis, niſi ſepararent ab eo illæ duæ ſupfluitates, una groſſa terreſtris, & alia ſubtilis: & ideo natura præparauit illis propria mēbra, quod nō facit phlegmati & iſtæ duæ ſuperfluitates, nō habent aptitudinem ut poſsint fieri pars membri aliquo modo, quod in phlegmate bene eſſe poteſt. Idē tenet in. 3. colliget. ca. 4. de generatione febris cholericæ tephrariæ. ubi dicit quòd cholera non habet partem ex quo poſsint membra aliquo modo nutriri. & dico hoc de naturali. quanto magis de nō naturali, ſi ſic eſt de naturali? ¶ Sed dices, quare cholera nō poteſt nutrire? Reſpondetur, quia habet diſpoſitiones contrarias nutrimento: quia nutrimentum eſt dulce, & cholera eſt amara. Sed quare melancholia? Quia eſt frigida, & ſicca, & non eſt dulcis ſicut ſanguis: & ideo utraque cholera, ſuperfluitas apud Ariſ. iudicatur. iſta (ni fallor) fuit ſententia & opinio Ariſt. & Auer. & ſiquis melius intelligit, melius dicat: quia non eſt obſtruſa poſteris ad philoſophādum uia. Vnum ſcio, quòd opinio illa quæ tenet in uia Ariſto. hepar eſſe illud quod largitur formam ſubſtantialem ſanguinis, qui eſt ultimum nutrimentum; eſt impoſsibilis. & ratio demonſtratiua apud me eſt iſta. Quando ſunt duo agentia, quorum alterum concurrit ut diſponens, & alterum ut agens; effectus ſimpliciter attribuitur agenti, & nō diſponenti: quia effectus inſequitur agens & non inſtrumentū. iſto modo Ariſt. inuehitur contra antiquos in. 2. de anima. tex. com. 41. & infra, qui attribuebant nutritionem & augmentum igni. Sed hepar, ſecundum Ariſto. & Auer. in præallegatis locis, concurrit ut præparans, & cor ut agens: igitur ſequitur quòd forma ſubſtantialis ſanguinis ē à corde, & non ab hepate. ¶ Sed dices, contra. idem eſt agens diſponens & inducens formam, ut aſſerit Commen. in. 7. meta. com. 31. contra Auic. ſi igitur hepar eſt præparans, erit etiam inducens formam ſanguinis. Soluitur, intelligitur de ultimatè præparante. Vnde dico quòd ſanguis generatus in hepate eſt diminutè ſanguis, & nó eſt uerus, quia eſt diminutè decoctus: ſed decoquitur ultima & perfecta decoctione in corde, & ibi uerè tranſmutatur in uerum ſanguinem: unde non quodlibet præparans eſt inducens formam, ſed ultimatè præparans. Nam ſtomachus etiam apud medicos præparat materiam ad generationem humorum: & tamen ipſi non dicunt humores generari in ſtomacho, ſed in hepate. Ita dicimus nos in uia Peripateticorum. ¶ In circulis autem ille excellens doctor tenens illam opinionem ſuam, ex mente Auer. in uia Ariſtote. iſto modo gloſabat dictum Ariſto. in. 3. de partibus animaliū, aſſerentis hepar non eſſe principium ſanguinis. Nam duplex eſt ſanguis, uenalis, & arterialis, & tunc gloſabat hepar non eſſe principium ſanguinis arterialis, ſed uenalis. Secundo gloſabat, quòd illud dictum intelligebatur in prima corporis generatione, quia primum quod uiuit ē cor. & cum uita ſanguine conſtet in ſanguineis; ſequitur quòd cor eſt principium ſanguinis. Tunc, tertio, dicit quòd in animali completo ſanguis generatur in hepate quo ad formam ſubſtantialem ſecundum Ariſto. & Auer. ſed uirtute cordis; in corde autem recipit quandam diſpoſitionē accidentalē. Et dicit diſcordiā inter medicos & philoſophos conſiſtere in hoc, quia licet ambo conueniant in hoc quòd uerus ſanguis generetur in hepate; tamen diſcordia eſt penes hoc, quia medici dicunt quòd hepar facit hoc uirtute propria; ſed philoſophi, & Auer. dicunt hoc fieri uirtute cordis. ¶ Contra iſtas tres uias & modos, arguitur nullū ex iſtis modis ſtare poſſe. Primus quidem ſtare non pōt, quia Galenus ēt confitetur illud, quòd ſanguis arterialis generatur in corde. ſi igitur uenalis etiā ſecundum Ariſ. & Gale. generatur in hepate, in quo eſt diſcordia? Vnde Auer. contra iſtam primā ſolutionē directè dicit, quòd in. 3. de parti. animaliū in c. de corde, Ariſt. dicit cor eſſe principium ſanguinis; ſed Galen. dicit cor eſſe ſolum principiū ſanguinis arterialis. Alex. ēt in ſua abbreuiatione de anima in ulti. c. ſcribit, quòd ſanguis qui in iecinore redundat, indigeſtus & non coctus eſt: neq; propria appellatione ſanguis appellari debet. & ibi per longū proceſſum probat cor eſſe principium ſanguinis & ſenſus ex conſequenti: & quod nihil ē ſanguinoſius corde. ¶ Confirmatur authoritate Ariſ. in lib. de ſomno & uigilia, ubi dicit, Omnis autem ſanguinis principiū ſicut dictū eſt hic & i aliis, eſt cor: horum autē qui in cordis utriſq; thalamis, communis qui medius, quorū uterque ſuſcipit ex utraq; uena, & ex ea quæ uocatur magna, et quæ aorta: in medio uerò fit diſcretio. Et ſubdit: Quia uerò fit maxime ſanguis poſt nutrimenti oblationē indiſcretus, donec ſecernat ſanguis; ſomnus fit quouſq; ſecernatur ſanguis, hoc quidem puriſsimum ſurſum, illud uerò turbidum deorſum. Vbi patet omnē ſanguinē, & puriſsimū, ut ē arterialis, & turbidum & groſſum ut eſt uenalis, ſecūdum Ariſt. in corde generari. Secunda ēt ſolutio minime ſtare poteſt, quia tunc Ariſtote. nimis inepte locutus fuiſſet, &

pueriliter,

puerilitet, dicendo, quòd iecur non eſt principium ſanguinis in prima geoeratione. quia ſi iecur in prima geoeratione non eſt, non entis nullæ ſunt actiones; operatio enim ē operatio entis io actu, ut patet in naturali philoſophia. Immo ſermo Ariſto. eſt io animalibus habentibus iecur, ſicut ſunt ſanguinea: ubi probat quòd in talibus alterum iſtorum duorum membrorum neceſſe eſt ut ſit principium ſanguinis, uidelicet uel iecur uel cor: & probat, quòd iecur eſſe non poteſt propter tres cauſas: tum quia non habet ſitum conuenientem ut poſsit demandare ſanguinem ad totum corpus, quia non eſt in medio totius ſicut cor: tū etiam quia non habet concauitatem & receptaculum ſanguinis ſicut cor, quia ſanguis qui inuenitur in hepate, inuenitur intra uenas, ſicut in reliquis membris: ſed in corde ubi ſunt tres uentriculi in animalibus magnis inuenitur extra uenas, quia ibi eſt fons & origo ſanguinis. Tertia rō eſt, quia hepar non eſt principium uenarum quæ deferunt ſanguinem ad totum corpus, quia ſubſtantia hepatis ē carnoſa; eſt enim ſicut ſanguis coagulatus: ſed ſubſtantia cordis eſt neruoſa. Modo, natura ubi dat nutrimentum, ibi etiā dat originem uaſis deferentis illud: aliter natura eſſet manca in neceſſarijs. Patet autē quòd rationes iſtæ procedunt in animalibus, non ſolum in fieri, ſed in facto eſſe exiſtentibus. ¶ Tertia ſolutio etiam ſtare non poteſt, quia Auer. in 2. colliget. cap. 9. ubi loquitur de iuuamentis membrorum officialium, quādo loquitur de hepate, expreſſe dicit quòd Gal. opinatus eſt quòd hepar ſit princeps uirtutis nutritiuæ, & ignorauit Gal. quòd ultimum nutrimentū ſit in corde. Et in eodem capitulo uerſus finē illius digreſsionis dicit. Et ſi tu uides, quòd cor in hoc indiget hepate. i. in ſanguinis generatione, igitur hepar eſt princeps. Soluit, hoc non ſequi, ſicut nō ſequitur de hepate quod in ſua actione indiget ſtomacho, nō propterea ſequitur, ut ſtomachus ſit princeps in illa actione: & ſicut bubulcus, qui præparat cibū alijs bubulcis, non ſequitur ut ſit princeps aliorū bubulcorum. Vbi patet manifeſte ſecundum Auer. in uia Ariſt. ſanguinem formam ſubſtantialem recipere in corde, tanquam ab agēte immediato & principali: & quòd hepar nō concurrit niſi ut miniſter. ¶ Sed illud quod eſt inquirēdum diligenter apud uiam Ariſto. eſt, in qua digeſtione reſecentur illæ ſuperfluitates, uidelicet cholera & melancholia. Nā Auer. in prædictis locis libri colliger, uidetur dicere, quòd in hepate. ex aduerſo autem uidetur eſſe ipſemet ibidē, c. 8. ubi loquitur de phlegmate. dicit. n. quòd phlegma aliter dicitur ſuperfluitas ſanguinis, & aliter cholera, & melācholia. phlegma enim eſt ſuperfluitas ſanguinea. i. diminuta ſuperfluitas ut fiat ſanguis: ſed cholera & melancholia dicuntur ſuperfluitates, quia ex ſeparatione earum remanet completus ſanguis. Eſt igitur utraque cholera ſuperfluitas ſanguinis, quia à ſanguine ſequeſtrata in generatione eius: ſed generatio ſanguinis completi eſt in corde; igitur ibi ſequeſtrantur & generātur. Pro hoc facit authoritas Iſaach, & ſtat ratio, quia in qualibet digeſtione aliqua ſuperfluitas generatur. Pro hoc facit authoritas Auer. in tracta. de corde, ubi uult quòd hepar mundificat cor, & non econtra. & tunc ſecundum iſtam uiam dicere poſſumus, quòd in ueri & completi ſanguinis generatione duplex ſuperfluitas reſecatur: utilis, & eſt ſemen: & inutilis, & eſt utraque cholera. Quia autem cor nullum huiuſmodi humorem pati poteſt, ideo ordinauit natura hepar ut mundificaret ipſum cor ab iſtis ſuperfluitatibus: & ita tranſmittit choleram ad chiſtim fellis, & melācholiam ad ſplen. & tunc, quando Ariſt. dicit fel eſſe excrementum iecoris, intelligendum eſt immediate, ſed mediate eſt cordis. & Ariſto. ibi ſumit fel pro membro continente choleram. Tale n. membrum bene poteſt eſſe unitum iecori, & non cordi propter eius excellētiam. Si aūt teneatur alia uia; oporteo dicere quòd in hepate generatur phlegma, qui eſt ſanguis diminute decoctus, & ibi ſequeſtrātur duæ choleræ in habentibus mēbra illa quæ ſunt receptacula earum: poſtea ſāguis ille indigeſtus digeritur & completur in corde, & ſuperfluitas eius utilis ſemen eſt. Et iſta uia uidetur magis Ariſto. eſſe. Et illo modo gloſa authoritates in oppoſitū.

Cor eſt quaſi animal in animali obſeptum, concluſumque. Alex. in paraphraſi libri de anima. c. ultimo.

Cor eſt colligatum cum alijs membris principalibus, ideo, quia cor eſt omnibus his membris in potentia quamuis ſit unum in actu. Auer. 7. colliget. c. 2.

Cor propter quid non attrahit immediatè aerem per guttur, ſed mediante pulmone. uide Gal. 6. de utili. parti. c. 2.

Cordis caliditatem ſequitur caliditas omnium membrorum, excepto quòd non ſit reſiſtentia accidentalis ex membris habentibus dominium in toto, ut eſt hepar, & cerebrum. quarto colliget. c. 2.

Corda animalium calidorum & humidorum ſunt maiora cæteris, ſicut animalia naſcentia in locis humidis. ſupra.

Cor omnium uiſcerum ſanguinem extra uenas continet: cæteræ partes ſanguinem habent uenis contentum. 3. de partibus animalium. cap. 4.

Cor habet omnem modum attractionis, ſiue à uacuo, ſiue à calido, ſiue a uirtute fiat. Galenus. 6. de utili. parti. cap. 15. auriculis cordis.

Cordi nihil eſt familiarius ad refrigerationem, ſpiritu; & ad nutritionem, ſanguine. Gal. ibidem. ¶ Inde patet aerē maximè conferre in regimine ſanitatis & ægritudinis.

Cor cum ſit principium uirtutis ſenſualis & nutricis, ideo ex partibus ſimilaribus & diſsimilaribus cōſtat: ſimilares ſenſui, diſsimilares motui congruunt. Alexander in paraphraſi de anima c. ultimo. ¶ Inde collige aliter cor eſſe principium ſenſus, aliter motus: quod Them. non uidetur intellexiſſe in. 2. de anima ca. 40. ubi digreditur contra Alexā. ponentem carnem eſſe organum tactus: nam ſi caro non ſit, quid aliud afferi poteſt? Sed meminerit, inquit Them. Ariſto. ſenſorium tactus cordi mandaſſe: quaſi Alexan. negeet cor eſſe principium tactus. Sed animaduertat uirtutes paſsiuas appropriari membris ſimilaribus, uirtutes autem actiuas membris organicis, ſeu diſsimilaribus: ut teſtatur Ariſt. in. 1. de natura animalium. cap. 4. Quia igitur ipſum cor utriuſque uirtutis princeps eſt, & ſenſualis & motiuæ: quarum altera actiua, altera in paſsione quadam conſiſtit; ideo diuerſimode iſtarum uirtutum cor princeps eſt: nam ratione ſimplicium eſt princeps ſenſilis; ratione organicorū eſt princeps motus. Et nec hoc Ariſt. contradicit, quando Ariſt carnem ſenſorium conſtituit in tactu, in loco prae allegato de natura animalium, & intelligitur de carne cordis. quando autem in. 2. de anima dicit carnem eſſe mediū, & non organum, loquitur de carne extrinſeca quæ eſt in reliquo corpore. illa enim eſt ut medium: ſed caro cordis, quæ eſt intus, eſt ſenſorium. Iſta diffuſe magis inuenies in contradictionibus noſtris nuper æditis, quod nullus uſque ad noſtra tempora uidit poſt Alex. unde Alex. ibidem dicit. Cor ratione carnis eſſe principium uirtutis ſenſilis: ratione neruorum eſſe principium uirtutis motiuæ.

Cordis membrana qua inuoluitur, dura adeo eſt & denſa, ut uix ferro incidi queat. & dicitur pericardium, ſiue præcordium. Alex. in paraphraſi de anima. cap. ultimo. ¶ Nota tamen quod antiqui præcordium os ſtomachi appellare ēt, conſueuerunt, ut notat Galenus in prima particula ſeparatorum ſermonum.

Corde ablato ab animali poteſt moueri & uiuere, uelut teſtudo & chamæleo, & pari ratione ablato capite. Alexan. ſupra. in fine. ubi dicit argumenta de principatu animæ, utrum in corde uel in capite conſiſtat eſſe communia. Idē Auer. 7. phy. com. 4.

Cordis uentriculi omnes participant ſanguine & ſpiritu, ſed nō æquātur: dexter enim plus ſanguinis, ſiniſter uerò plus ſpiritus particeps eſt. Sunt enim in omnibus omnia, ut dicit Hipocrates. Gale. 6. de utili. parti. c. 16.

Cor habet copiam neruorum. 3. de partibus animalium. cap. 4. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Cor ſine oſſe, exceptis quibuſdā magnis animalibus, quibus datum eſt gratia filamenti. 3. de partibus animalium. capi. 4. idem Galen. 6. de utili. particu. cap. 19. ubi approbat dictum Ariſto.

Corduba eſt ciuitas temperatior omnibus ciuitatibus Andalugiæ & alijs remotioribus. Et huius ciuitatis temperamētum oſtenditur ex uirtutibus hominum eius, & bonitate intellectus, habentque naturaliter optimos mores, præſertim

tim uirtutes, quæ paci & bonæ opinioni tribuitur. Auer. in.4.de generatione animalium. cap.de uarietate pilorũ.

Cornua adhærent potius cuti quàm oſsi: unde fit ut in Phrigia & alibi boues ſint, qui cornua perinde ut auriculas moueant.3.de natura animalium.cap.9.

Coporeitas quæ conſtat longitudine, latitudine, & profunditate, ſecundum aliquos notificant indiuidui ſubſtantiæ quidditatem. Et ideo iſti appellauerunt dimenſiones ſubſtantias, & ſimiliter qui credunt eſſentiam indiuidui conſtare ex partibus indiuiſibilibus, appellant illas ſubſtantias, ut audiuimus loquentes noſtri æui, appellare atomũ; ſubſtantiam indiuiſibilem. & ſimiliter qui imaginantur materiam & formam eſſe principia indiuidui, exiſtimant conuenientius appellari nomine ſubſtantiæ quàm ipſum indiuiduum. Conueniunt autem omnes hoc iudicio, quia idquod notificat quidditatem huius indiuidui, debet magis appellari ſubſtantia, quia propter quod unumquodq; tale & illud magis. Et ideo nemo ipſorum poſuit accidens inquantum accidẽs eſſe partem ſubſtantiæ, ſed inquantum ipſum exiſtimatur notificare eſſentiam indiuidui ſubſtantiæ, ut qui poſuit dimenſiones eſſe ſubſtantias. Auer. in paraphraſi metaphyſ. tracta. 8. cap. de ſubſtantia. De ipſa opinione ponentium dimenſiones eſſe ſubſtantias meminit Com. in. 4. cœli. com. 40.

Corpora cœleſtia non habent materiam omnino, quia eſſent generabilia & corruptibilia. 1. phyſico com. 79. 63. primo cœli. tex. com. 20. 8. meta. tex. com. 12. & 18. meta. tex. cõ. 10 & in libro de ſubſtantia orbis.

Corpus cœleſte caret potẽtia ad aliquam diſpoſitionem, niſi in ubi. 1. phy. com. 63. 1. cœli. cõ. 20. 8. meta. cõmen. 12. 12. metaphy. tex. com. 10. & 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Corpora cœleſtia non mouẽtur ab illis quæ mouent. 3. phy. com. 16. & 1. de generatione tex. com. 43.

Corpus cœleſte eſt ſenſibile uiſu, & non eſt tangibile omnino. 3. phyſico. commen. 48.

Corpora cœleſtia non continentur à tempore, tamen habẽt coexiſtentiam cum tempore, coexiſtentiam quantitatis cũ quantitate. 4. phyſi. commen. 117.

Corpora cœleſtia ſecundum quòd motus illorum eſt uoluntarius, poſſunt moueri uelocius, authoritate Alex. licet Auer. dicat de hoc eſſe conſiderandum. 6. phy. com. 15. ¶Quod ideo dicit meo iudicio, quia ſi intelligatur de aliqua potentia reali & phyſica, illud ueritatem habere non poteſt: quia in æternis non differt eſſe à poſſe, ut dicitur in 3. phyſic. poſsibile enim tale in æternis eſt neceſſarium. 2. cœli. commen. 32. Nam ſi iſta potentia nunquam reduceretur ad actum, eſſet igitur fruſtra in natura: Deus autem & natura nihil fruſtra faciunt. 1. cœli. 32. ſic arguit in ſimili Commen. 1. cœli. com. 20. Si uerò potentia illa ſit logica, quæ non ponit aliquid in re, ſed dicit ſolùm non repugnãtiam terminorum, inquantum non repugnant, ſic illud dictum ſaluari poteſt.

Corpus cœleſte poteſt quieſcere inquantum corpus, non autem inquantũ eſt tale corpus, quod uidelicet non eſt neq; graue neq; leue. 7. phy. commen. 2. ¶Ex illo loco elicitur, quòd aliquod prædicatum poteſt alicui non repugnare ratione generis, quod tamen ſecundum rationem ſpecialẽ ipſi repugnat. Conſimile elicitur de uelocitate motus in infinitum inquantum motus. ex. 6. phyſi. commen. 15. & de regularitate & irregularitate. ex. 5. phy. commen. 45. & de generatione terræ. 2. cæli. commen. 104.

Corporis cœleſtis propinquitas ad quædam quandoq;, & remotio eius à quibuſdam quandoque eſt cauſa tertiæ diuiſionis, uidelicet ut quædam moueantur quandoq;, & quædam quieſcant quandoq;. 8. phyſi. commen. 21.

Corporis cœleſtis motus ſimpliciter eſt naturalis, uidelicet tam ex parte animæ quàm ex parte corporis, cum nullũ ſit ibi principium contrarium. 8. phy. commen. 27.

Corpora cœleſtia ſunt materiæ ſimplices, & formæ eorum ſunt formæ abſtractæ à materia. 8. phy. cõmen. 78. ¶Cõtra illos qui aſſerunt in uia Auer. orbem ſecluſa intelligentia eſſe ſubſtantiam quandam, quæ eſt forma ſimplex: immo dicitur materia ſimplex aut materia in actu, & rectius adhuc dicitur ſubiectum in uia eius, ut patet ex. 8. meta. cõmen. 12. & 2. cap. libri de ſubſtantia orbis: & 9. metaphy. commen. 17. Contra Gregorium Ariminen. & Burleum.

Corpus cælеſte caret materia, & forma eius non habet ſubſiſtere per ipſum. 8. phy. commen. 79. 1. phy. 63. 8. meta. 4. & 12. 1. cæli tex. commen. 20. 12. meta. tex. cõ. 10. & in li. de ſubſtantia orbis. ferè per totum.

Corpus cæleſte ſecundum Ariſto. non poteſt ex ſe ſecundum ſuam naturam recipere trãſmutationem. Et cauſa eſt quia non eſt compoſitum ex materia & forma, & eſt neceſſariũ ex ſe non ex alio. ut Aui. dicit. uerumtamen neceſsitas eſt in ipſo modo recipiendi; in motore uerò, modo agendi. 8. phyſi. commen. 83. Vide in concordantijs.

Corpus cæleſte eſt ingenerabile & incorruptibile, & ſecundum partes, & ſecundum totum: alia uerò corpora generabilia & corruptibilia ſunt, aut ſecundum partes, aut ſecundum totum. 1. cæli. com. 13. idem. 2. cæli. tex. com. 3.

Corpora cœleſtia ita ſunt ordinata in nobilitate ſicut ſunt ordinata in ſitu ſeu loco. 2. cæli. tex. commen. 15. idem. 12. metaph. commen. 44. Ex opinione Ariſto. contra Ptolomæum & Aſtrologos.

Corpus cœleſte nulli eſt elementum, ſicut ex nullo eſt elemento. 1. cæli com. 57. Vide in concordantijs.

Corporis cœleſtis eſſe, neceſſario requirit eẽ corporis quieſcentis, circa quod reuoluitur. primo cæli commen. 97. idẽ 8. phy. commen. 84.

Corpus cœleſte ita ſe habet quòd forma & formatum in eo ſunt idem numero, ſed ſecundum diſpoſitionem magis diminutam quam ſit adunatio recipientis & recepti in forma abſtracta. 2. cæli com. 3. ¶Aduerte tamen quòd Petrus Pompon. legit aliter locum iſtum: dicit enim, in forma nõ abſtracta, quia uult quòd fiat minus unum ex intelligentia & orbe, quàm ex materia & forma. Quia ab ipſa tandẽ ueritate coactus in ſenio mutauit ſententiam. Tenet enim ipſam non dare eſſe formaliter orbi. Sed nos literam iſtam affirmatiue inueniemus in multis antiquis codicibus. & quomodo ſaluetur, uide in tracta. noſtro de intelligentijs, quæſtione propria de hoc, utrum ex intelligentia & orbe fiat uerius unum quàm ex materia & forma. *Lapſus Pet. Pomponatij.*

Corporis cœleſtis forma non cohæret ſuæ materiæ mediantibus dimenſionibus, ſicut formæ materiales. 2. cæli. cõ. 3. idem in primo cap. de ſubſtantia orbis.

Corpora cæleſtia ſunt intelligentia & animata ſecundũ uniuerſalem. 2. cæli. com. 3. idem. 8. meta. com. 12. & 12. meta. com. 36. & cap. 1. & 2. libri de ſubſtantia orbis.

Corporis cœleſtis motus non eſt ab anima cogente manere ſempiternum. 2. cæli tex. commẽ. 6. ¶Iſte locus fuit cauſa erroris Ioan. Gram. qui uidens Ariſto. contradicere antiquis in hoc, tenuit Ariſt. tenuiſſe cælum non eſſe animatum, ut recitat Simpl. in primo cæli. Sed non animaduertit quòd antiqui ponebant cælum habere contrarium, & de ſe eſſe corruptibile, ſed anima erat cauſa ſuæ permanentiæ. Et ad hunc ſenſum Ariſto. negat cælum eſſe ab anima cogente ipſum manere ſempiternum. Et hoc etiam habetur ex textu, quia tunc illa anima non eſſet beata, quia eſſet cum labore & triſtitia. vnde Commen. in commen. 6. inquit: Et hæc contradictio intrat eos qui ponunt hoc corpus habere contrarium motui animæ. Sed quòd Ariſto. tenuerit corpora cœleſtia animata anima intellectuali, quæ non mouet cum labore & pœna, demonſtratum eſt. 8 phyſi. &. 2. cæli. & eſt authoritas expreſſa Philoſophi in tex. commen. 60. *Aduerſus Io. Gram.*

Corpora cœleſtia omnia habent figuram ſphæricam eſſentialiter, & elementa accidentaliter. 2. cæli commen. 22. & 26. & 3. cæli com. 67.

Corpus cœleſte ſupremum eſt maxime perfectum in rotunditate: & alia differunt adinuicem in participando illam, ſecundum quòd ſunt magis illi propinqua. 2. cæli com. 32.

Corpora cœleſtia non habent loca diuerſa, ſed unum locum numero circa quem reuoluuntur omnia: & eſt medium mũdi. Elementa uerò habent loca diuerſa. Vide cauſam in. 2. cæli. commen. 35.

Corpora cœleſtia non habent phantaſiam, ut putauit Auic. quia haberent inſtrumẽtum ſenſus: & tunc ſenſus eis eſſet datus ad ſalutem: & ſi propter ſalutem, tunc eis poſſent accidere

cidere occaſiones, ſeu impedimenta. 2. cæli com. 37. Vide idem, 12. meta. com. 36. &. 1. &. 3. cap. de ſubſtantia orbis. &. 3. de anima commē. 60. &. 61. Idem tenet lucidiſsimus Them. in. 2. de aia, in expoſitione tex. 15. Vide uerba eius.

Corpus cœleſte non eſt ſenſibile, ſed ratione comprehenditur. 2. cæli com. 41. ¶Et animaduerte pro complemento eorum quæ ſcripſi in contradictionibus in præſenti loco dum eſſem iunior: quod intentio Commen. eſt quod cælū nullo ſenſu ſentitur, niſi ſenſu uiſus: ſed uiſus per ſe terminatur ad ſtellas, quæ ſunt partes eius. Vnde proprie loquēdo ſtellæ ſunt per ſe ſenſibiles ſenſu uiſus: ſed eſſe totius cæli non eſt ſenſibile; ſed ratione comprehenditur. Nam cum ſtellæ ſunt partes cæli, & uidemus quod mouētur motu circulari: & cum nō poſsint per ſe moueri, ratio demōſtrat quod ſunt ī corpore quod circulariter mouetur, quod non eſt neq; graue neq; leue. Et iſta eſt reſoluta intentio eius, & ſic uolo dicta mea deberi ſuppleri. unde Commenta. 2. cæli commen. 43. ſuper uerbis Ariſto. ibi dum dicit: Quoniam autem uidentur & aſtra translata, & totum cælum, inquit: Et debes intelligere per hoc quod dicit uidentur in ſtellis per ſenſum, & in cælo per exiſtimationem. & forte dicit hoc, in cælo, propter hoc quod apparet in aſtrologia. &c.

Corpus cæleſte habet eſſe mediū inter purum actum, & res quæ partim ſunt in potētia & partim in actu. Aſsimilatur enim rebus exiſtentibus in actu propter ſempiternitatem, quam habet per ſe: & quia habet potentiam ad corruptionem, ſed aſsimilatur rebus quæ partim ſunt in actu, & partim in potētia propter uarietatem ſituum quæ ſibi accidit, & tandem ratione motus localis. Et animaduerte, quomodo natura diuina colligauit illa duo eſſe, ſcilicet æternum cum corruptibili, ponendo inter actum purum & purā potentiam huiuſmodi potentiam quæ eſt in loco. ex. 3. tractatu met. Vide idem in. 8. phyſi. com. 15.

Corpora cæleſtia, licèt ſint neutra, tamē inquantum ſunt corpora, habent conuenientiam in diaphanitate, illuminatione, & obſcuritate. 2. cæli commen. 42. idem in. 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Corpora cæleſtia in ueritate non generant frigiditates, ſed calores ſimiles unicuiq; elementorum. 2. cæli. 42.

Corpora cæleſtia ſunt eiuſdem ſpeciei, non autem ſunt eadē genere, & ſpecie differentia, ut putauit Auicē. 2. cæli com. 49. quia tūc eſſent compoſita ex materia & forma. ¶Vide cauſam iſtius deductionis ex. 10. meta. tex. com. 12. Nota tamen (ut gloſat Commē. com. 49. ſecundi de cælo) quòd huiuſmodi conuenientia ſecundum ſpeciem in corporibus cæleſtibus non eſt ſecundum uniuocationem, ſed ſecūdum prius & poſterius.

Corpora cæleſtia nō ſunt corpora tantum, immo ſunt participantia actione & uita. 2. cæli tex cō. 61. ¶Et eſt locus diuulgatus notabilis, ut notant Græci expoſitores, & Com. quod cælum ſit animatum. Et aduerte quod commen. in com. 61. ibi adducit tres demonſtrationes ad hanc concluſionem: duæ ſunt à poſteriori, & tertia eſt demōſtratio ſimpliciter confecta ex propoſitionibus acceptis ex ſcientia naturali & diuina. Et bene conſidera circa hoc, quomodo una demonſtratio poteſt confici ex propoſitionibus duarū ſcientiarum non ſubalternatim ſe habentium.

Corpora cæleſtia in quibus ſunt pauciores actiones et motus ſunt nobiliora illis in quibus ſunt plures. Secus eſt in generalibus, quia quæcunq; habent plures actiones, nobiliora ſunt: & ideo nobiliſsimum eſt homo, & uiliſsimum elemēta. 2. cæli. com. 63.

Corporum cæleſtium quædam acquirunt nobilitatē uno motu ſimplici, et quædam uno motu compoſito. 2. cæli cō. 64. uide in concordantijs.

Corpora cæleſtia habent potentias finitas in qualitate, infinitas in tempore. 2. cæli com. 71. idem in. 3. cap. de ſubſtātia orbis, &. 8. phyſi. com. 79. & in paraphraſi primo de cælo in fine. idem. 12. meta. commen. 41. &. 2. cæli com. 63. & 38. &. 39.

Corpora celeſtia manifeſtè uidentur intelligere & moueri, ſed non nutriri, neq; ſentire. 2. de anima. commen. 15. idē 2. cæli. commen. 61. &. 37. &. 3. de anima. 61. & primo cæli 21. & metaphyſi. commen. 36. & primo &. 3. cap. de ſubſtantia orbis. contra Auicennam.

Corpora cæleſtia de uirtutibus animæ non habent niſi concupiſcentiā & intellectum. 2. de anima. com. 32. &. 12. meta. commen. 36. &. 1. cæli. commen. 90. & cæli. 38. &. 61.

Corporum cæleſtium uirtutes conſeruant eſſe ſecūdum omnes diſpoſitiones, & omnes partes eodem modo. 2. de anima. com. 48. idem. 1. cæli. 22. &. 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Corpora cæleſtia ſic ſe habent, quod unuſquiſq; orbium ſtellarum erraticarum uidetur moueri per appetitū orbis ſtellarum fixarum motu diurno, licèt cum ſuo appetitu proprio moueantur motu proprio. 3. de anima commen. 57. idem. 2. cæli commen. 58. &. 12. meta. 37. &. 44. ¶Et ſic intelligere poteſt an motus planetarum a primo orbe ſit motus raptus, aut ſit motus deſiderij contra mathematicos.

Corpora cæleſtia nō habent ſenſum, quia non eſſet neq; propter melius animæ, neq; propter melius corporis. 3. de anima. tex. commen. 61. contra Auic.

Corpora cæleſtia, quia non nutriuntur neq; fatigantur, ideo non indigent ſomno. ex lib. de ſomno & uigi.

Corpora cæleſtia ſecundum Ariſto. non calefaciunt, quia ſint calida, ſed ſecundum uelocitatem motus. 2. cap. de ſubſtantia orbis. &. 2. cæli. 42. & primo meteororum.

Corpus cæleſte eſt indiuiduum demonſtratum, & ens demōſtratum in actu. 1. cap. de ſubſtantia orbis. &. 2. cæli. commento. 3.

Corpus cæleſte eſt materia animalium cæleſtium quæ mouētur circulariter ex ſe, & eſt perfectius cæteris modis materiæ: non enim eſt in eo de potentijs niſi potentia in loco tantum. 1. cap. de ſubſtantia orbis, & cap. ultimo. & primo phy. commen. 63.

Corporis cæleſtis & præcipuè corporis ultimi forma quodammodo eſt anima, & quodammodo intellectus. 2. capi. de ſubſtantia orbis.

Corpus cæleſte non indiget in ſuo eſſe forma, ſicut eſt diſpoſitio corporum animalium quæ ſunt hic. ſecundo cap. de ſubſtantia orbis.

Corpus cæleſte non indiget anima ſenſibili neq; imaginatiua, ſed ſolum indiget uirtute mouente ipſum in loco ſemper, & uirtute quæ non ſit corpus neq; uirtus in corpore, ad largiendum ſibi permanentia æterna & motum æternum. ibidem.

Corpori cæleſti non datur ſubiectum niſi propter motum localem tantum: corporibus autem generabilibus & corruptibilibus datur materia propter generationem & corruptionem: forma autem datur eis propter actionem. 3. capi. de ſubſtantia orbis.

Corpora cæleſtia ſunt corpora abſoluta à materia. ultimo capi. de ſubſtantia orbis.

Corpus cæleſte eſt unum per continuationem & formam totalem, & per motum unum cōtinuum. 5. meta. comme. 11. ¶Vide pro hoc. 1. cæli commen. 42. &. 12. met. 44. & in. 2. cap de ſubſtantia orbis. & in libro. deſtru. diſp. 3. in ſol. 18. dubij.

Corporibus cæleſtibus attributæ qualitates quæ poſſunt eſſe & non eſſe, ut illuminatio lunæ & obſcuritas, ſunt aliæ à qualitatibus quibus attribuitur alteratio. 9. meta. com. 17. ¶Intelligas de alteratione paſsiua. Vide pro hoc primo cæli. com. 21. &. 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Corpora cæleſtia nedum nō habent potentiam ad corruptionem, uerum etiam neq; ad fatigationem. 9. meta. tex. commento. 17.

Corpus cæleſte non habet potentiam diuiſibilem ſecundum diuiſionem corporis. ſ. formam materialem. 12. meta. commento, 10. idem. 8. phyſi. tex. commen. 79. &. 12. meta. tex. commen. 41.

Corpora cæleſtia quia ſunt principia animatorum, & nō animatorum, fuit neceſſe ut eſſent animata, & ut principia eorum eſſent corpus & anima. 12. meta. com. 25.

Corpora cæleſtia idem deſyderant & intelligunt, ſed in nobis deſyderatum differt ab intellecto. 12. meta, commē. 36, in principio commenti, & ibi redditur cauſa. Vide in concordantijs.

Corpora cæleſtis carent ſenſu, quia ſenſus dati ſunt animalibus

libus ad ſalutem.12.meta.com.36.idem contra Auic.in.1.&.3.cap.de ſubſtantia orbis.&.3.de anima.tex.comm.60.61.&.2.de anima.com.ultimo.

Corpora cœleſtia de uirtutibus animæ non habent niſi intellectum,& uirtutem deſideratiuam.12.meta. com. 36. idẽ primo cæli.90,&.2.cæli.39.& tex.com.61.&.2.de anima 35.&.30.&.2.ca.&.4.de ſubſtantia orbis.

Corpora cœleſtia cum ſint nobiliſsima corporum ſenſibiliũ & meliora,neceſſe eſt ut illud quod appetunt ſit nobiliſsimũ entium:& maxime quod appetit totum cælum in motu diurno.12.meta.com.36.in calce commenti.

Corpus cœleſte non mouetur per potentiam exiſtentem in eo,quia aut ẽ finita aut infinita:ſi finita,poſsibile eſſet quieſcere,quod improbandum eſt:ſi infinita,continget moueri in inſtanti.Et ideo mouetur per potentiam non exiſtentem in ſubiecto oino.12.meta.cõ.41. ¶ Cõtra Groſsipedales,qui dicunt intelligentiam formaliter inhærere orbi..

Corpus cœleſte non habet potentiam ut corrumpatur, quia non habet contrarium:eſt igitur remanens per ſe, & per ſuam ſubſtantiam:ſed motus eius impoſsibile eſt ut ſit remanens per ſuam ſubſtantiam quia habet contrarium,ſcilicet quietem.12.meta.com.41.

Corpus cœleſte eſt animatum neceſſariò.12.meta. com.41

Corporum cœleſtium materia eſt corpus.ex diſput. 4.in ſolu.2.dubij.idem in.2.cap.de ſubſtantia orbis. &. 8. metaphyſi.commen.15.

Corpus cœleſte qui eſt nobiliſsimum corporum, habuit nobiliſsimum motuum,ſcilicet localem, qui eſt primus motuum.Et quia motor cæli non recipit motum iſtum qui eſt nobiliſsimus;nõ recipit uiliorem:& quia eſt nobilior corpore cœleſti;ideo cauſa permanentiæ eius fuit in nobiliori diſpoſitione quã ſit motus,quia eſt immobilis.12.meta. com.41 in fine.Ex hoc uidetur quòd quies ſit natura prior & perfectior motu.Vide in concordantijs.

Corpora cœleſtia habent perfectum ordinem, & bonũ perfectum,quia nõ admiſcetur eis aliquid per accidẽs:ſed in corporibus quæ ſunt ſub corporibus cœleſtibus, inuenitur priuatio ordinis per accidens.12.meta. com.52.

Corpora cœleſtium orbium nõ ſunt unum in ſpecie,& multa in numero:immo ſunt multa ſpecie, ſicut eſt indiuiduũ animalium uniuerſalium,quamuis de illa ſpecie non inueniatur niſi unum indiuiduum.ex libro deſtru.diſpu. 1.in ſolutione.11.dubij.

Corpus cœleſte primum eſt unum animal per ſe,cuius natura eſt aut ſecundum neceſsitatem eſſe, aut bene eſſe quod moueatur cum omnibus ſuis partibus motu diurno. & de natura aliorum orbium eſt quòd moueatur uerſus contrariam partem.ibidem.

Corporum cœleſtium eſſe conſiſtit in motu:& ideo dans motum eſt ſecundum ueritatem agens.ex diſputa.3. in ſolut. 20.dubij.

Corpora cœleſtia mouentur erga ſua principia ſeparata modo amoris & obedientiæ,quia ſunt animata & uiua.ex diſputa.3.in ſolutione.13.dubij. ¶ Vbi etiam uide quaſdam pulchras rationes probabiles, per quas oſtenditur cælum eſſe animatum & uiuum.

Corpus cœleſte ſecundum ueritatem habet unum motum uniuerſalem,& eſt ſimile uni animali habẽti unum motum uniuerſalem, & eſt trãſlatio ſui corporis. Et hic motus uniuerſalis in corpore cœleſti eſt unus motus qui in ſuprema ſphæra ſit:alij autem orbes habent motus particulares ſimiles motibus particularibus qui ſunt in membris uiuis animalis.Ex diſpu.3.in ſolutio.18.dubij.columna.4.idem 2.cæli com.42.&.2.ca.de ſubſtantia orbis..

Corpus cœleſte abſit ut ſecundum opinionem Peripateticorum ſit compoſitum ex materia & forma:eſſet enim corruptibile.ſed hoc eſt de erroribus Auicennæ. ex diſputatio. 3.in ſolutione.21.dubij.

Cõporis cœleſtis anima nõ ſuſtentatur in ipſo corpore:hoc enim corpus non indiget anima in ſuo eſſe,neq; in ſua cõſeruatione perpetua,ſicut indigẽt animalium corpora. ex diſputa.4.in ſolut.2.dubij.

Corpora cœleſtia etſi non indigeant anima,quia ipſis ſit neceſſaria in ſuo eſſe;uerumtamen indigent anima ut ſit animatum:quia id quod eſt nobilius,oportet ut habeat nobiliorem gradum.ſed animatum eſt nobilius inanimato. Ex diſpu.4 in ſolu. 2.dubij. Vide in concordantijs.

Corpora cœleſtia(authoritate Themiſtij) aut ſunt formæ, aut ſunt materiæ dictæ cum noſtra materia æquiuocè: aut ſunt materiæ uiuæ de ſe,non ab aliqua alia uita.ex diſp. 4. in ſolut. 2.dubij.idem. 8.meta.com.12.

Corpus cœleſte ſecundum Philoſophos eſt tanquam mediũ inter antiquum abſolute & nouum abſolute,quia quodam modo eſt antiquum & quodammodo nouum:& iſtud antiquũ eſt motus ſupercœleſtis, quia eſt antiquus in ſpecie, & nouus in ſuis partibus:& ideo inquantum eſt antiquus, procedit ab antiquo,& ratione ſuarum partium procedũt ab eo infinitæ nouitates.ex diſput.12.in ſolu.3.dubij,idem in.8.phyſi.commen.15.

Corpus cœleſte non mouetur ab alio corpore, quia neque à corpore extra ipſum,neq; à corpore infra ipſum.Extra cælum enim demonſtratum eſt,quòd non eſt corpus neq; locus:intra ipſum autem ſunt elementa quæ mouentur à cælo,& cælum non mouetur ab eis.ex diſpu.in ſol.2. dubij.

Corpora cœleſtia caſui & fortunæ attribuentes magis errãt quàm qui animalia corruptibilia attribuũt fortunæ. ex primo de partibus animalium. cap. 1. & habetur etiam in.2. phyſi.tex.com.46.

Corpora cœleſtia non habent phantaſiam,ut eſt imaginatus Auic.Vide rationes Auer.in paraphraſi meta. tra.4.

Corpora cœleſtia cum non habeant phantaſiam,impoſsibile eſt quòd habeant motus particulares: ſed motus eorum eſt unus continuus hoc modo, uidelicet quòd, cum ipſa comprehendant bonum, quorum perfectio conſiſtit in eius conceptione,deſiderant aſsimilari ſibi ſecundum perfectionem,ſic uidelicet ut proueniant ad nobiliorem gradum eſſendi ſibi poſsibilem.Et quia melius eſt ut moueantur quam quieſcant,cum motus ſit quædam uita omnibus naturalibus; ideo ſunt in continuo motu. & hoc non eſt quia eorum conceptio ſit gratia motus:nam ſi ita eſſet,tũc nobile eſſet propter minus nobile:ſed quia motus prouenit ex illa perfectione, & inſequitur ipſam ſicut cõbuſtio inſequitur formam ignis:& ſicut quando nos peruenimus ad ultimam perfectionem, eſt melius nobis quòd influamus de illa perfectione alijs iuxta poſſe;non quòd perfectio noſtra ſit propter aliud. ¶ Vbi patet quantum moderni rudes defecerint in hoc,quòd poſuerunt intelligentiam non poſſe mouere cælum niſi ſibi per informationem inhæreret:cum tamẽ motus ſequatur ſimplicem perfectionẽ intelligentiæ per uiam conſecutionis,& non per uiã principalitatis.Et ex hoc etiam ſoluitur argumentum Aui. ponentis animam imaginatiuam, quia imaginatur quòd illa uirtus quæ mouet cœlum,debet apprehendere ſuam hanc & hanc reuolutionem hodiernam tanquam per ſe comprehenſam,ſed non ita ſe habet res: quia intelligentia intelligendo primum intelligibile, in eo perficitur: & ad illam intelligibilis apprehenſionem, per uiam ſequelæ reſultat motus in orbe,ſicut clarè Auerrois uerba teſtantur. Cõtra modernos.

Corpora cœleſtia mobilia communicãt cum primo mobili, & unumquodq; eorum habet comprehenſionem uniuerſalem & propriam. ¶ Et uide modum clarum in paraphraſi meta.tra.4.colũna.8.& per illud intelliges clarius ea quæ ſcribit Com.12.meta.com.44.

Corpus finitum quando exit ex corpore finito,neceſſario cõſumet illud.1.phyſic.tex.commen.37.ubi dicitur, Omne corpus finitum ablatione finiti conſumitur.idem.6. phyſi. commen.20.

Corpora eſſe compoſita ex materia & forma, nulla alia uia ſciri poteſt,niſi ex tranſmutatione in ſubſtantia. 1. phyſic. commen.ulti.& commen.51.& 60.idem.12.meta.comm. 5.&.8.idem.8.met.4.&.12.&.4.phyſi.38.&.1.cap. de ſubſtantia orbis.

Corpora naturalia habent ſuperficies,lineas,& puncta, ſicut mathematica.2.phy.tex.com.16.

Corpus aliud intelligibile,idest mathematicum,aliud ſenſibile.3.phy.tex.com.40.&.1.cæli.35.¶Ex quo patet non dari corpus metaphyſicum contra dominum Albertum.

Corpus quodlibet,aut una,aut pluribus ſuperficiebus termi-

[natum

natum eſt.3.phyſi.tex.commen.35.

Corpus omne figuratum eſt.ſupra.

Corpus rotundum continetur ab una ſuperficie.ſupra.

Corpus non rotundum continetur à pluribus ſuperficiebus. ſupra.

Corpus ſenſibile extra elementa eſſe, eſt impoſsibile.ſupra. tex.commen.45.

Corpora ſimplicia ſunt contraria.3.phyſi.commen.49. ubi Commē.dicit quòd habet locum in iis quæ mouentur motu recto: in cœlo enim non eſt ſubiectum, neque contrarietas.1.cœli.tex.commen.20.

Corpus quodlibet ſenſibile, in loco eſt.3.phy.tex.com.54.

Corpus omne ſuperficie clauditur, iſta enim eſt eius ratio.3. phyſi.te.com 40. Et aduerte quod hoc competit omni corpori, ſiue ſit naturale, ſiue mathematicum, ut ibi habetur.

Corpus circulare non eſt innatum tangere, quia eſt completum & finitum per ſe: corpus autem rectum eſt innatum tāgere, quia eſt completum & finitum per aliud.3.phy.commento.74.

Corpora mathematica non habent dextrum & ſiniſtrum, & loci differentias ex natura rei, ſed ſecūdum poſitionem ad nos.4.phyſi.tex.com.5.& com.47.ibidem.

Corpora naturalia habent locum, & loci differentias diſtinctas in natura.ibidem.

Corpora mouentur ad ſua ultima propria ut perficiātur per illa, & ut tangant illa.4.phyſi.com.36.idem.4. cæli tex.cōmento.24.

Corpora rotunda finiūtur per ſe, quia linea circularis eſt perfecta, & non recipit additionem.ſupra.

Corpora recta finiuntur per aliud.4.phy.43. idem.3.phy.74. & primo cœli commen.12.

Corpora naturalia apud Ariſt.ſunt tribus modis: quædā ſunt in loco eſſentialiter, ut corpora recta: quædam ſunt in loco per accidens, ut corpora rotunda, quædam uerò ſunt in loco per partes.ſ.totus mundus.ſ.corpus compoſitum ex quinque corporibus ſimplicibus. Com.4. phyſi. com43.

Corpus quodlibet attribuitur in motu & quiete, aut per ſe, aut per accidens.ſupra.

Corpus quodlibet in loco eſt.ibidem contra Alexan.

Corpus quoddam eſt in loco actu, quoddam uerò potentia. ſupra.tex.com.45.

Corpus conſimilium partium dum non diuiditur, partes eius ſunt in loco in potentia: & cum diuiditur, partes eius ſunt in actu.ſupra.

Corpus mathematicum eſt in loco ſecundum imaginationē. 4.phyſi.47.idem primo de generatione tex.com.44.&.4. phyſi.com.76.

Corpus quodlibet naturaliter mouetur ad ultimum alterius corporis donec tangat illud, & illud aliud corpus eſt unigeneum cum eod.4.phyſi.tex.commen.48. idem tex.commen.36.&.69.

Corpus mathematicū & uacuum nullam habent differentiā, cum utrinq; ſicut res dimenſiones abſtractæ à materia. Cōmen.4.phyſi.com.51.& tex.com.76.&.77.

Corporibus cæleſtibus; ſi in eodem loco poſsibile eſſet exiſtere: & infinita, & totus mūdus poſſet eſſe in grano ſinapis.4.phyſi.tex.com.53.&.76.

Corpora duo ſimul eſſe impoſsibile eſt.4.phyſi.55.tex.

Corporum penetrationis impoſsibilitas eſt ex ſuis terminis mathematicis, non ex ſuis accidētibus ſenſibilibus.4. phy. com.76.& elicitur ex textu.

Corpora non eſt neceſſarium habere alias dimenſiones, præter dimenſiones ſui.4.phyſi.com.77.

Corpora naturalia non diuiduntur in infinitum, inquantū naturalia ſunt.7.phyſi.com.2.idem.6.phyſi.32.

Corpus quod circulariter mouetur.ſ.cœleſte, eſt medium inter æternum & corruptibile, quia eſt nouum quantum ad ubi, & eſt æternum quantum ad ſubſtantiam.8.phyſi.commento.15.

Corpora ſimplicia, ſunt quæ maxime dubitare faciunt, utrum omne motum habeat motorem.8.phy.com.28.&.2. phy. com.3.&.7.phyſi.com.2.

Corpora ſimplicia à generante habent formam, & omnia accidentia conſequentia formam, quorum unum eſt motus in loco, mediante tamen forma.8.phyſi.com.32.&.3.cœli.com.28.

Corpora ſimplicia habent principium receptionis motus eſſentialiter, nō autem principium quo moueant ſe niſi per accidens.8.phyſi.commen.32.¶ Vbi aduerte quod Ari.i. fine illius textus in illa ardua quæſtione de motu grauium & leuium, concludit finaliter quod non habent principiū mouendi aut faciendi, ſed patiendi. Quæ uerba multos in errorem detruſerunt, non ponderantes uerba Commē.gloſantis mentem Philoſophi fuiſſe, quod eſſentialiter.i.quādo elementa mouentur de potentia eſſentiali, non habent principium intrinſecum actiuum, ſic enim mouentur à generante: ſed bene habent principium intrinſecum paſsiuū, quod eſt materia ex qua generantur. Sed per accidens.i. dum mouentur de potentia accidentali, eſt conuerſo modo: quia ſic habent principium intrinſecum actiuum, & eſt ſua forma: ſed nō habent principium intrinſecum paſsiuū: quia ſi quod eſſet, illa eſſet materia prima, quæ cùm ſit ens in pura potentia, non poteſt eſſe ſubiectum motus & ideo non habent reſiſtentiam intrinſecam: ſed medium eſt illud quod reſiſtit. Vnde elementum de potentia accidētali poſtquam in initio motus fuit motum per acidens à remouente prohibens; tunc ipſum mouendo per ſe medium, mouet ſeipſum per accidens: & iſte motus effectiuè eſt à ſua forma. Ariſto.autem ideo elementa collocauit in numero eorum quæ mouentur ab extrinſeco, quia talia nō mouentur, ex ſe, niſi poſtquam fuerint mota ab alijs, ut teſtatur Commen.8.phy.commen.27.&.29. Et propter aliam cām quā allegat Commen.in.8.phy.commen.44.quia Ariſto.in.8. phyſi.motum ex ſe, deſcribit, non ſolum per habere principium mouendi ſe, ſed etiam quieſcendi ſe: & hoc eſt animalis & animatorum proprium, ut patet.8. phyſico. text. &.commen.29. Vnde ſtrictè ſumitur motum ex ſe ab Ariſto.& iſta eſt ueritas. Vide amplè commen.28.in.3.cæli de hoc, & alibi ſæpe.

Corpus impoſsibile eſt quod moueat in loco, abſq; hoc quod moueatur eſſentialiter.8.phy.com.35.

Corpus mutat locum, & ideo quod in corpore eſt, etiam mutare locum neceſſe eſt.8.phyſi.tex.com.51.¶ Caueant igitur ponentes primum motorem & reliquas intelligentias dare eſſe per informationem orbibus quia tunc ineuitabiliter ſequitur quod moueantur per accidens ad motum orbis. Quia nullus intellectus rectè diſpoſitus, poteſt ſine implicatione contradictionis intelligere eſſe formam abſtractam informantem ſuum ſubiectum, quæ ad motum ſui ſubiecti nullo modo moueatur, neq; per ſe, neq; per accidens. Nec ualet euaſio dum dicunt, quod hoc fallit in formis nō eductis de potētia materiæ: quia tales ex hoc quod non ſunt conſtitutæ in eſſe per ſubiectum, poſſunt informare materiam, tamen nō mouebuntur aliquo modo. Nā certum eſt quod forma illa, aut ibi eſt ubi eſt formatum, aut non: ſi non, igitur informat: ſi ſic, igitur dum formatum mutat locum, etiam forma mutat. Vnde etiam omnes Theologi, qui fuerunt etiam doctiſsimi in philoſophia, concedūt animæ intellectiuā moueri per accidens ad motum corporis, cum tamen nō ſit educta ex materia, nec extenſa ad corporis extenſionem. Cōtra Achilli. & Pet. Pōponatij.

Corpus aut uirtus in corpore, actione infinitam habere non poteſt.8.phyſi tex.com.79.

Corpora ſimplicia ab extrinſecis recipiunt raritatem & denſitatem, & recipiendo denſitatem quaſi recipiunt quādam penetrationem in ſuis partibus.8.phy.commen.82. Et talis penetratio (ut ſubdit) eſt quaſi quid medium intereſſe ſpirituale & corporale.

Corpora ſimplicia carent figura & termino, & multum uicinantur in natura naturæ materiæ.8.phyſi.commen.82.Cōſimile.3.cæli.com.67.&.2.cæli.com.32.

Corpus naturale ſolum inter alia corpora eſt completum. Auer, in procemio primi lib.de cælo.¶ Ex quo datur intelligi eſſe plura corpora quam mathematicum ultra corpus naturale, Et forte iſte locus fuit in cauſa, quod Albertus poſuit tertium corpus, videlicet metaphyſicum, in principio primi phyſ. Vide de hoc in concordantijs nuper æditis à nobis.

Corpus eſt ſubiectum uniuerſale ſcientiæ naturalis. primo cœli.com.2.idem.12.metaphy.com.5.&.3.de anima commen.39.uide in concordantijs.

Corporum quædam non continentur in alijs, ut totus mūdus: & quædam continentur, ut partes mundi.1.tex.com.4.

Corporis cæleſtis eſſe, eſt ſenſibile per ſe.1.cæli.com.5. uide quo ſenſu in.3.phyſi.com.48.ubi dicit quod eſt ſenſibile uiſu, & non eſt tangibile omnino.

Corporis ſimplicis diffinitio, eſt habere principium motus localis in ſeipſo ſecundum naturam: ex qua diffinitione, apparet etiam diffinitio corporis cōpoſiti, & eſt illud quod habet in ſe plura principia uno. Auerro.primo cœli.com.7.& elicitur ex textu.

Corporis ſimplicis ſimplex eſt motus, & compoſiti mixtus. primo cæli.tex.com.7.

Corpora compoſita impoſſibile eſt ut ſint compoſita æqualiter.ſupra.commen.7.idem.2.de generatione.48.&.4.meteo.cōmen.10.&.10.meta.23.& in.2.colliget.cap.ultimo contra Galenum.

Digreſſio cótra Au. Sueſſa. A quo moueatur mixtum.

Corpora compoſita mouentur ab elemento dominante. primo cæli.tex.com.7.&.8.& in.2.de anima.14.&.39.&.2.de generatione.49. ¶ Ex quo patet, quantum deuiet à ueritate ille Sueſſanus, qui tenuit mixtū moueri principaliter à forma mixti: cum tamen Ariſto. hic aperte reclamet, & Auer.in commen.compoſita moueri ab elemento dominante.in textu.7.&.8.primo cæli. Vnde Commenta. ibi in principio com.8.ſcribit formaliter hæc uerba: Quia eadē natura eſt principium unius motus, neceſſe eſt ut unus motus habeat eandem naturam: & quia corpus ſimplex habet eandem naturam, oportet ut corpus ſimplex habeat eundem motum: & quia naturæ plures una, neceſſe eſt ut habeant plus uno motu. Corpora in quibus ſunt plures una natura, oportet ut habeant plus uno motu: & forte ſi habuerint unum motum, erit ſecundum corpus ſimplex dominans, non ſecundum quod eſt compoſitum: quoniam ſi ita eſſet contingeret ut compoſitum ſit ſimplex. Motus.n. unus prouenit ab una natura, & habens unam naturā neceſſario eſt ſimplex. Patet autem cuilibet etiam de nouo incipienti philoſophari, quod illa Auer. conſequentia nulla eſſet, nec dictum Philoſophi haberet ueritatem. ¶ Amplius Commentator, primo cæli.commen.18.expreſſe dicit quod unus motus ſpecie non eſt niſi unius corporis ſpecie: unde impoſſibile eſt quod æquè primò unus motus ſecundum ſpeciem, inſequatur diuerſas formas ſpecie differentes. In hoc damnat Commento. Ioannem Gramma. primo cæli commento.8. quod uoluit motum ignis & aeris eſſe idem ſpecie, & motum aquæ & terræ. ¶ Vnde ſcire debes quod corpora compoſita de quibus Ariſto.loquitur, ſunt corpora mixta inanimata. Non enim loquitur de animatis quæ mouentur motu uoluntario, ut bene notauit Commenta. in ſua paraphraſi in ſumma.4.& fuit dictum Alexan.& Simplicij. Talia enim mouentur illo motu ab anima, & non ab elemento dominante. Corpora autem mixta inanimata ſunt in duplici differentia, quia quædam non ſunt uerè mixta, quia in quadam iuxtà poſitione partium conſiſtit eorum mixtio: & ideo non ſunt uerè mixta, ut patet ex.2.de generatione & corruptione. & talia ſunt ut turbines, & uenti & id genus. Vnde talia non uno motu ſimplici mouentur, ſed mixto: quia una natura mouet ſurſum, & alia deorſum: & cum neutra poſſit ſimpliciter uincere aliam, tunc prouenit quidam motus mixtus & inflexus. Sed in mixtis perfactis & habentibus uerā mixtionem, & formam ſuperadditam formis elementorū: non eſt niſi unus motus ſimplex: & ille inſequitur primo elementum dominans in eo. Impoſſibile enim eſt in uerè mixto plura elementa dominari. Vnde Com. in.10. meta.com.23. inquit quod compoſitum eſt unum in actu per partem dominantem ſi non, non eſſet unum in actu. Et habetur etiā aperte ex determinatis per Philoſophum.2. de generatione.tex.commen.48.&.4.mete. commen.10. ¶ Ne autem aliquis ſuſpicetur nos ita ſcribere ſtudio contradicendi, uideat Auer.in ſua paraphraſi in ſumma.4. Sed quod decepit iſtum hominem & ſequaces eius, fuit, quia cum mixtum habeat formam ſubſtantialem per quā mixtū eſt in ſpecie: igitur ſua forma eſt principium motus per ſe primum in talibus, & non forma elementi, quæ uidetur eſſe in mixto in potentia reſpectu formæ mixti: natura enim eſt principium motus. Sed animaduertat dictum Auer.in primo phyſi.commē.1.ubi dicit, quod quæcunq; ſunt præter primam materiā & ultimam formam, ſunt materiæ cōpoſitæ: unde materia prima & forma elementaris dicūtur cauſæ ſimplices. Diffinitio igitur naturæ (ut inquit Simplicius in primo cæli) magis coarctatè ſumitur in primo cæli, quam in.2.phyſi. quia ſumitur ut eſt principium motus localis tantum. Vnde Ariſto. pro principio ſuæ diſputationis aſſumpſit in tex.commen.5.quod omnia corpora naturalia habēt principium motus in ſeipſis ſecundum locum. Et probat hoc per diffinitionem naturæ. Natura autē iſta quæ eſt principium motus localis, eſt forma corporis ſimplicis, quia illa uerè natura dicitur: forma autem mixti potius dicitur forma naturata, quia ex naturis ſimplicium eſt cauſata. Et ideo falſum eſt, quod elementum dominans, ſit in potentia reſpectu motus ſimplicis qui debetur mixto merito ſui: immo ut ſic eſt in actu ſufficienti ad mouendū, licèt reſpectu formæ mixti una cum alijs ſit quodammodo in potentia, inquantum mixtum, ut eſt quoddam naturatū, reponitur in ſpecie per formam mixti. Sed in motu elemētum, ex quo dominatur cæteris, habet rationem formæ & actus: nam forma mixti non eſt de principijs actiuis motus localis ſimplicis: quia motus ſimplex ē affectus formæ ſimplicis, non formæ compoſitæ. Sed immorari in iſtis diutius eſt ſuperfluum, cum clarum ſit apud Peripateticos, quod differentia (ut dicit Commenta.com.7.primi de cælo.) inter ſimplex & compoſitum eſt ex ſuis diffinitionibus, penes hoc, quia in ſimplicibus eſt una natura mouens, in cōpoſitis ſunt plures una: & ſi fuerit una, eſt ſimplex natura dominans in illo compoſito.

Corpora in quibus ſunt plures naturæ oportet quod ſint plures motus: & ſi fuerit unus, erit ſecūdum corpus dominās. primo cæli.com.8.& habetur ex tex.

Corpora ſimplicia oportet quod ſint tot ſecundum numerū, quot ſunt motus ſimplices.ſupra.Commenta. ¶ Ex quo patet quod numerus ſimplicium corporum nō ſolum ex qualitatibus, uerum etiam ex motibus localibus comprehendi poteſt. Vide tamen quæ uia ſit certior.4.cæli. tex. commento.34.

Corpus ſimplex impoſſibile eſt quod habeat duos motus naturales.primo cæli.tex.com.9.

Corpus infinitum non habet complementum, neq; finem.1. cæli.com.12.&.3.phy.tex.com.64.

Corpus ractarum dimenſionum non eſt finitum, niſi propter corpus continens ipſum exterius.ſupra.com.12.

Corporum ſimiliū eſt eadem natura partis totius. primo cæli.tex.commen.19.

Corpora ſimplicia ſunt quinque, quia numerus earum eſt ſecundum numerum motuum.1.cæli.tex.com.23.

Corpus circulare non habet contrarium, & huius uera demonſtratio (licèt eam Ariſto.ſubticuerit) talis eſt. Qui ſurſum & deorſum contrarietatis cauſa eſt, & ipſius ſurſum & deorſum cauſa eſt: ipſum corpus circulare, unde ipſum circulare corpus contrarietatis cauſa eſt: ei igitur nulla ineſt contrarietas. Auerro.in paraphraſi primi de cælo. in ſumma.6.iuxta finem.

Corpus quodlibet, aut ſimplex eſt, aut compoſitum.1. cæli.tex.commen.34. ¶ Vbi Commenta.dicit quod hæc diuiſio eſt manifeſta per ſe, & nullus poteſt dicere quod nullum corpus ſimplex eſt: plura enim corpora diſſoluūtur in alia: ſed hæc diſſolutio non procedit in infinitum: quapropter neceſſe eſt ut ſint corpora ſimplicia: & etiam iam declarauit corpora ſimplicia eſſe per motus ſimplices, & quod ſunt quinque. Et ideo hæc propoſitio aut eſt manifeſta per ſe, aut iam eſt declarata.

Corpus non poteſt imaginari eſſe infinitum, niſi ex parte generis eius, uidelicet inquantum magnitudo, non autem ex parte differentiæ, primo cæli, com.39.& ſimiliter eſt de linea & ſuperficie.

Corpus figuratum eſt quod continetur ab una ſuperficie, aut à pluribus ſuperficiebus.ſupra.

Corpora

Corpora grauia non pertranſeunt medium, & ex ſuo deſcenſu eundem locum intendunt. 1. cæli. tex. com. 44.

Corporis infiniti grauis aut leuis, neceſſe eſt grauitatem aut leuitatem eſſe infinitam. ſupra. 46.

Corpora ſunt proportionata i grauitate & leuitate, ſicut ſunt in magnitudine. 1. cœli. tex. commen. 47. ¶ Vbi habetur in tex. qood proportionantur magnitudines grauitatibus. Commenta. autem limitat iſtam propoſitionem in tex. 48. in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei maximè, propter id quod eſt de plumbo reſpectu terræ, ut notat Commen. ibidem com. 49. &. 3. cæli commẽ. 8. Vbi aduertat diligens lector tranſpoſitionem in commen. Arabico, quia com. 48. correſpondent textui noſtro. 47.

Corpus quodlibet phyſicum ſemper neceſſe eſt motum habere. 1. cæli. tex. com. 57. & tex. com. 5.

Corpus compoſitum ex graui & leui, aut componitur ſecundum mixtionẽ, aut ſecũdũ uicinitatem partium. ſupra.

Corpus quodlibet aut eſt agens, aut patiens, aut utroq; participans. primo cæli commeo. 63. & ponitur expreſſe in tex. commen. 68. ¶ Hæc autẽ propoſitio eſt manifeſta p ſe, (ut aſſerit Commentator) quia corpora cæleſtia agunt & non patiuntur: corpora autem quæ ſunt hic, & agunt & patiuntur. ¶ Aduerte tamen quod Cõmenta. in com. 68. ibidem limitat iſtam propoſitionem de corpore ſenſibili ſenſu tactus, & tacuit, ut ait, corpus cœleſte: quia antiqui omnes dixerunt ipſum eſſe non patiens, imo omnes dixerunt ipſum eſſe ignem, aut compoſitum in quo dominatur ignis, & maximè de ſtellis.

Corpus infinitum ſi concedatur agere in tempore neceſſario ſequitur ipſum habere proportionem ad finitum, quod eſt impoſsibile. primo cæli. com. 64.

Corpus nullum poteſt mouere in infioito tempore, quia moueret in nullo tempore. & hoc ſequitur in corpore cæleſti ſicut i alijs. primo cæli com. 65. ¶ Ratio autem eſt, quia (ut aſſerit Commenta. ibi in commento) hoc eſt motoris incorporei proprium. idem. 8. phy. tex. com. 79. unde etiã. 3. cæli. com. 100. in fine.

Corpora quæcunq; io loco ſunt, ſunt ſenſibilia. primo cœli. tex. commen. 69.

Corpus, aliud ſenſibile, aliud intelligibile. colligitur ex primo cæli, tex. com. 69. &. 3. meta. com. 17.

Corporum infinitorum, potentiæ ſunt, infinitæ. ſupra. commen. 71. &. 65.

Corpora naturalia, aut ſunt mota, aut quieſcentia. ſupra. 76.

Corpora naturalia, aut mouentur naturaliter, aut uiolenter. ſupra.

Corpora naturalia quieſcentia, aut quieſcunt naturaliter, aut uiolenter. ſupra.

Corpus naturale inueniri, cuius motus non ſit naturalis, impoſsibile eſt. ſupra. commen. 81. &. 57. &. 3. cœli. tex. com. 18. 19. &. 26.

Corpora ſimplicia per ſe naturaliter mouentur. i. à principijs intrinſecis, & non à principijs extrinſecis. primo cœli. cõ. 89. & idem com. 81. & alibi.

Corpora omnia. propter ultimum corporum cæleſtium, ſunt in loco eſſentialiter. primo cæli, com. 91. idem. 4. phy. commen. 43. 45. &. 71.

Corporis quieſcentis eſſe, requirit eſſe corporis mobilis, ſcilicet ignem: & de neceſsitate eſſendi extrema, eſt mediũ, ſcilicet aerem & aquã. primo cæli, com. 97. Vide pro hoc Philoſophum. 2. cæli tex. com. 18.

Corpus quodlibet ſiue rectum ſiue circulare ſit, habet uirtutem finitam in uigore ſeu uelocitate motus, ut oſtenſum eſt in primo cæli, io tractatu de infinito. Cõmenta. 1. cæli in paraphraſi in fine.

Corpus quodlibet compoſitum eſſe ex materia & forma, demõſtratum eſt in primo phyſicæ auſcultationis, ſed iſta nõ eſt uniuerſalis, ſed ſolum de generabilibus & coruptibilibus, quorum ratio inuentione materiæ demonſtratur. Corpora uerò æterna nequaquam hoc modo cõpoſitionis cõponuntur. Commentator in paraphraſi primi de cælo in fine, contra Auicennam.

Corporis potentia, duobus modis finita intelligi pôt. ſupra.

Corpus primum, primam figuram habet. ſecundo cæli. com. 22. & tex. commen. 26.

Corpora quædam ſunt rotunda ex ſuis naturis, quædã verò ex naturis corũ in quibus extant. 2. cœli. tex. com. 26.

Corporis ſphærici partes ſuccedunt ſuper eodem loco ante & poſt, ſecus eſt de partibus corporis non ſphærici. ſupra commen. 27.

Corpus ſphæricum eſt minus in circunferentia, corpore rectarum dimenſionum æquali ei io magnitudine, ut eſt oſtẽſum in geometria. 2. cæli. tex. com. 29.

Corpus ſphæricum continens totum, non eſt in loco, cum nihil ſit extra continens ipſum, quia eſt perfectum. Alia autẽ neceſſario ſunt i loco, & neceſſe eſt ut extra ea ſit aliquid. 2. cæli. com. 27.

Corporis partes naturaliter ſunt ex natura corporis cuius ſunt partes. 2. cæli tex. com. 41.

Corpora duo tangentia unum aliud, ſi æqualia fuerint, & fuerit unum eorum profundius alio, neceſſe eſt ur actio profundioris & ſpiſsioris in corpus quod tangir ſit maior, quãuis ſuperficies quibos ſit contactus ex ambobus ſint æquales, nam potentia diuiditur ſecundum corporis diuiſionẽ. ſupra. com. 42.

Corpora duo æqualia, quorum unum eſt denſius altero, neceſſe eſt quod denſius ſit fortioris actionis. 2. cæli. com. 42.

Corpus calidum cũm fuerit motum, erit in ſua ultima perfectione, quia motus eſt perfectio corporis calidi: & hoc eſt manifeſtum io igne, qui dum non mouetur, extinguitur. ſecundo cæli. com. 42.

Corpus quodlibet habere finitam potentiam, intelligitur de potentia finita in uigore. 2. cæli. com. 71.

Corpora naturalia ſunt naturalia eodem modo, & impoſsibile eſt in illo modo ut inueniantur cõtrarietates. 2. cæli. cõ. 83. Vide in concordantijs.

Corpus ſphæricum ferri poſitum in centro ſphæræ adamantez, neceſſario ſtaret in centro propter æqualitatem attractionis. 2. cæli. com. 90.

Corpora habentia declinationem uigorantur in motu, quanto magis fuerint propinqua loco. ſupra. com. 92. idem tex. com. 35. &. 8. phyſi. 76.

Corpus quod neq; ſit elementum, neq; ex elementis conſtet, inueniri impoſsibile eſt. 3. cœli. tex. commen. 13. ¶ Sed opponebam de cælo, quod nulli eſt elementum, neq; eſt ex elementis. 1. cæli. tex. commen. 57. & tex. com. 5. Vide in concordantijs.

Corpus quodlibet ſimplex habet quietem naturalẽ. tertio cæli. tex. com. 19.

Corpori accidit elementum eſſe, quia elementum non dicitur niſi reſpectu eius cuius eſt elementum. 3. cœli. tex. cõ. 31. ¶ Hoc idem elicitur ex. 10. meta. tex. cõ. 2. ubi dicitur. Non enim idem igni & elemento eſſe, ſed ut quidem re, & natura ignis, elementum uerò nomẽ ſignificat, eo quod hoc acciderit ipſi, quia eſt aliquid ex quo ut primo inexiſtente, & ſic in cauſa, & uno, & talibus omnibus.

Corpus ſemper corpori comparabile eſt ſecundum quantũ. tertio cæli. tex. com. 47.

Corpus minus maiori eſt facilius corruptibile. tex. cõ. 52.

Corpus mathematicum immobile eſt, & nullam habens inclinationem. 3. cæli. tex. com. 55. ¶ Vbi aduerte dictum Cõmentatoris, & pondera quod alio modo corpus mathematicum dicitur nullam habere inclinationem, uidelicet neq; grauitatem aut leuitatem, & alio modo cælum. quia in corpore mathematico eſt ſecundum negationem ſimplicem; ſecus autem eſt de orbe. Vide pro hoc primo cæli cõ. 17. in paraphraſi. Auerrois ibidem in ſumma. 5. in principio inquit. Quum non graue aut leue eſſe profero, circulari motu mobile corpus; non de ſimplici priuatione intentio eſt, ſed affirmationis uim ſermo intendit, non vt lapidem dicimus, neq; tacitum eſſe neq; loquentem.

Corpora mathematica non habent eſſe extra intellectum ſecundum opinionem Ariſt. licèt omnes anteceſſores eius oppoſitum tenuerint, ut reputo. 3. cæli. com. 72.

Corpora conſimiliũ partiũ, ut caro & os, nõ habent diuerſitatem abſolutam, ſed ſecundum magis & minus. 4. cæli. commento. 41.

Corpora diuidentia diuerſificantur in fortitudine & debilitate,

tate,& propter figuras,& propter granitatem. ſupra. tex. commen.44.

Corpus quodlibet ſenſibile, diuiſibile eſſe ſecundum quodcunque ſignum & indiuiſibile non eſt inconueniens: hoc enim poteſtate, illud autem endelechia exiſtit. primo de generatione.tex.com.9.

Corpus ſenſibile ſine cõtrarietate eſſe, impoſsibile eſt. 2.de genera.tex.com.3. ¶ Vbi animaduerte quòd ſumitur ſenſibile pro tangibili, propter corpus cœleſte, de quo demonſtratum eſt non habere contrarium neq; ſubiectum.

Corpus eſt inſtrumentum animæ, & corpora animalium conuenientia ſunt animalibus eorum. 1. de anima. 52. & tex. commen.53.

Corpora maximè ſubſtantiæ eſſe uidentur, & horum phyſica: hæc enim aliorum ſunt principia.2.de anima.tex. commen. 3. vbi Commentator gloſat hoc habere ueritatem, ſecundum quòd eſt magis famoſum. Nam ſecundum ueritatem forma eſt magis ens & perfectius compoſito, ut ipſe tenet in.7.metaphyſi. tex.commen.7.& etiam in.8.tex, commen.7.&.2.phyſi.com.4.

Corpus non perficitur per corpus, cum non ſit innatum eſſe in ſubiecto.ex.2.de anima.tex.com. 56.

Corpora omnia phyſica animæ inſtrumẽta ſunt. 2. de anima. tex.commen.37.

Corpora duo in eodem loco eſſe impoſsibile eſt. ſupra tex. commen.69.

Corpora ſonora tres conditiones habent ſeu requirũt, ut ſint lenia, dura, & lara.2.de anima. com.85.

Corpora duo dura non poſſunt in aere aut aqua ſe immediate tangere.2.de anima.tex.commen.113.

Corpus quod eſt uniuerſalius genus ſenſibilium, in ſenſibilibus exiſtit.3.de anima.tex.com.39.

Corpus nullum eſt ſubiectum animæ in animali, niſi calor naturalis. Commentator in libro de ſenſu.

Corporũ quoddam eſt compoſitum, ita quòd forma non conſtituitur per materiam: quoddam uerò eſt compoſitum ex materia quæ eſt in potentia, & forma quæ conſtituitur per materiam.3.cap.de ſubſtantia orbis.

Corpus dicitur æquiuocè de æterno & non æterno. ſupra.

Corpus ſphæricum, non ſolidum, factum ex cera, ſi ponatur in mari, congregatur in eo aqua dulcis. Et hoc ſignificat quòd ſalſedo accidit mari propter mixtionem. 2.meteororum.cap.primo.

Corpora ſimplicia vtplurimum à natura inclinantur ad figuram rotundam.3.mete. com.1.

Corpora ſubtilia facile corrumpuntur, groſſa uerò econtrario.4.mete.com.1.

Corporum homogeneorum ſunt decem & octo differentiæ. 4.meteo.commen.1.

Corpora homogenea non indigent ex cauſis agentibus niſi elementis & corporibus cæleſtibus; ſed corpora organica indigent alio principio: & ideo Ariſtot. dicit quòd homo generatur ab homine & à ſole. Auerr.4. meteo. in ſumma prope finem.

Corporum homogeneorum differẽtiæ latent, quia ſunt propinqua materiæ, & ideo attribuũtur ſemper ad illud, quod ſequitur ex calido & frigido, uidelicet complexioni: ſed corporum organicorum compoſitorum ex iſtis, differentiæ apparent magis, quia formæ eorum non ſunt complexionales, nec attribuuntur complexioni ſeu admixtioni, ſicut pes, & cætera membra. Et ideo cum remouentur formæ eorum per quas ſunt, organica non remanent niſi æquiuocè. Com. ibidem. vide etiam de hoc. 4.cæli.com.40.

Corporum homogeneorum ſunt duæ ſpecies, una eſt eorum quæ non ſunt materia alterius, ut numeralia: alia eſt eorũ quæ ſunt materia compoſitionis aliorum, vt caro & membra conſimilia, quæ ſunt materia organicorum membrorũ, & compoſitio in eis eſt quaſi forma. Et ideo quando inueniuntur ſeparata ab organicis, nõ dicuntur niſi æquiuocè, ſicut caro dicitur de uiua & mortua. Com. in ſumma ſuper 4.meteo. prope finem.

Corpora omnia terminata, quæ ſunt hic, non ſine terra & aqua ſunt.4.meteo.tex.com.29.

Corpus nullum eſt, niſi mathematicum & ſenſibile. 3. meta. tex.com.15. ¶ Cõtra dominum Albertum, qui poſuit corpus metaphyſicum.

Corpus impoſsibile eſt ut intelligatur ſine ſuperficie, ſed ſuperficies poteſt intelligi ſine corpore.3.met.tex. com.17.

Corpus nonnulli crediderunt, quòd tres dimẽſiones ſunt forma ſubſtantialis corporis, & iſti dicunt corpus. quidam verò dicunt quòd corpus fit per coniunctionem ſuperficierum ad inuicem, & iſti dicunt corporeum.7.metaphyſico. commen.5. vide.3.cæli.commen.60. ¶ De prima etiam opinione vide. 4. cæli. commen.40. vbi dicit quòd quidam exiſtimauerunt quòd corporeitas eſt ſubſtantia, quæ eſt trina dimenſio exiſtens in prima materia. Contra hanc tamen opinionem eſt expreſſa ſententia Ariſtote in.7.metaphyſico.tex.commen.8. ubi ſcribit quòd longitudo, & latitudo, & profunditas, quantitates quædam ſunt, non ſubſtantiæ: quantitas enim non eſt ſubſtantia, ſed magis cui hæc inſunt primum, illud eſt ſubſtantia. Et Auerro. in libro de ſubſtantia orbis. cap. 1.& 1. phyſico.commen. 63. expreſſe tenet trinam dimenſionem quæ primitus ſundatur in prima materia, eſſe accidens, & de diſpoſitionibus accidentalibus à quibus impoſsibile eſt materiam primam ſeparari.

Corpus quod dicitur de corruptibili & ĩcorruptibili, dicitur æquiuocè.10.meta.com. 26.idem.1.cæli. com.5.

Corpus neq; ſenſibile neq; intellectuale infinitum eſt.11.meta.ca.9. ¶ Ex quo patet non dari tertium corpus.

Corpus omne ſenſibile, in loco. ſupra.

Corpus & anima propriè ſunt ſubſtantiæ abſtractæ, non materia, neque natura, authoritate Alexand. Commen. 12. meta.com.25.

Corpus ſphæricum neceſſario eſt ambiens mundum, alioquin corpora procederent in infinitum, aut terminarentur ad uanum: & ambo ſunt falſa. ex libro deſtruct. diſputa. 1. in ſolutio.11.dubij.

Corpus illud diffinitiuè dicendum eſt animatum eſſe, quãdo terminatum in quantitate & qualitate, mobile fuerit ex ſeipſo in loco ab aliqua terminata parte, & non à cauſa aliqua extrinſeca. ex libro deſtru.diſpu.prima.in ſolu. 11.dubij.& eſt ſententia Philoſophi.3.phy.tex.com.29.

Corpus ſecundum Philoſophos non eſt agens umbram, quia umbra non cauſatur à corpore niſi largo modo: quia agẽs ſeparari debet naturaliter ab affectu, & corpus cum umbra non ſic ſe habet. ex diſp.3.in ſol.2.dubij.

Corpus ſecundum Peripateticos omnino à ſeparato nõ procedit.& ſi procederet, dicunt quòd procederet ab eo forma ſubſtantialis: deinde magnitudo ſequitur formam. ex diſpu.3.in ſolutio.22.dubij.idem.7.metaph.commen. 31. in calce commenti. Omne mixtum cum materia fit à mixto cum materia.

Corpus omne componi ex materia & forma, non eſt propoſitio uniuerſalis apud Philoſophos. diſpu.4.in ſolutio. ſecundi dubij. Vbi dicit quòd ſolus Auic. conceſsit iſtam propoſitionem uniuerſaliter. Vide etiam in paraphraſi ſuper primum de cælo & mundo in fine.

Corpus ita eſt uerum in eſſe, ſicut in ſenſu, (hæc radix enim eſt apud Philoſophos.) unde ſi corpora nobis præſentia non eſſent corruptibilia, diceremus quòd eſſent ſimplicia. ex diſpu.4.ſolu.5.dubij.

Corporibus ſi generatio & corruptio non contingeret, non cogeremur dicere quòd ſint compoſita ex materia & forma. ſupra.et.1.phyſico.commen.48. vbi dicit, Alteratio contrariorum inuicem coegit omnes dicere corpora eſſe compoſita ex pluribus uno. & commen. ultimo ibidem dicit contra Auic. Nulla uia eſt ad declarandum corpora eſſe compoſita, niſi ex tranſmutatione. idem in principio libri de ſubſtantia orbis.

Corporis nomẽ dictum de cœleſti & corruptibili, potius eſt nomen æquiuocum quàm uniuocum. diſp.5.in ſol. 3. du.

Corpora omnia ex duabus naturis componuntur, ſcilicet agente, & patiente. Nuncupatur autẽ agens, forma, & quidditas, & ſubſtantia: patiens uerò nuncupatur ſubiectũ, materia, & elementum. diſp.6.in ſol.6.dub.

Corpus non generatur niſi ex corpore, neq; corpus animatũ niſi ex corpore animato. diſpu.9.in ſol. 2.dubij.

Corpus abſolutè non generatur, quia fieret ex priuatiône. ſupra. &. 1. de genera tex. com. 40.

Corpus quinquennio capere uidetur in homine dimidiũ omnis magnitudinis, quæ in reliquo tempore comparatur. 1. de generatione animalium. c. 18.

Corpus ex fœmina eſt, anima autem ex mare. Ariſt. in. 2. de generatione animalium. c. 4.

Corporis partes ſuperiores, prius tempore generantur ſecũdum Ariſt. & partes ioteriores priuſquam exteriores: & in plantarum genere, pars ſuperior prius ſecernetur quam inferior, quod in ſeminibus perſpicuum eſt, quæ quidẽ prius extra geminant, qua ſerantur, ut cepæ & ſimilia. Auer. in 2. de generatione animalium. cap. 1. in. 7. pagina, ubi loquitur de ordine membrorum. & habetur ab Ariſ. ibidem c. 4.

Corpora ſimilium partium, inquantum ſunt ſimilium partiũ, ſunt compoſita ex quatuor elementis: & differentia quæ inuenitur in iſtis corporibus conſimilibus, non euenit niſi ſecundum diuerſam menſuram calidi & frigidi, humidi & ſicci, quæ inuenitur in alia forma temperantiæ in eis. 2. colliget. cap. 1.

Corpora duo communicare æqualiter in calore, quorum unum eſt ſiccius altero, ut dicit Gal. de puero & iuuene impoſsibile eſt: quia menſura duarum qualitatum actiuarum ſequitur à menſura paſsiuarum, ideo quia formæ propriæ habent materias proprias. 2. colliget. c. 1..

Corpus uegetabile & aiale declinat per caliditatem & humiditatem. 3. colliget. c. 34. ¶ Ex quo patet quòd complexio uiuentium declinat ab æquali ad pondus per calidum & humidum, uita enim in calido & humido conſiſtit.

Corporibus quibuſdam accidit propter fortitudinem caloris eorum & propter præparationem corporum ipſorum, ut conuertant omnia quæ eis adueniunt ad ſubſtantiam igneam, etiam ſi eſſent minoris caliditatis quam illa. 5. colliget. c. 57. ¶ Vbi aduerte quomodo poteſt uariari actio ex diuerſa diſpoſitione agentis, ultra id quod aptum eſt recipere paſſum. unde ibidem dicit quòd aqua cucumerum in cauſone, quæ eſt febris incenſiua ualde, conuertitur in choleram in talibus corporibus laborantibus tali febre, licèt talis aqua ex ſui natura habeat in frigiditate & humectare. Et ſimiliter contingit ex diſpoſitione paſsi, ut agens agat maiorem effectum, ſicut habet Auer. in. 2. meteo. c. de uentis, ubi dicit quòd agẽs debile nõ eſt impoſsibile quòd faciat in unomet loco actionem maiorem actione agentis fortis, & hoc propter diuerſitatem ſubiecti in diſpoſitione ſeu præparatione: unde propoſitiones calculatorũ ſeu iunctatorum ſunt imaginariæ.

Corporibus non accidit nocumentum, niſi ex parte elementi dominantis in ipſis. 7. colliget. c. 2. iuxta illud: In habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.

Corpus eſt primum genus in ipſa ſubſtantia. ex paraph. met. tract. 2. in fine. ¶ Vbi aduerte quòd Auer. facit pulchram digreſsionem circa hoc, & recitat duas poſitiones; quarũ prima eſt poſitio antiquorum, quæ (ut aſſerit) uidetur fuiſſe opinio Porphyrii ex intentione Platonis. Iſta enim opinatur tres dimenſiones primò inhærere materiæ, & dixerunt iſti quod iſta trina dimenſio eſt prima forma ſubſtantialis materiæ: & ex ipſa & prima materia conficitur hoc prædicatum quod eſt corpus, & eſt genus ſubſtantialiter dictum de indiuiduis prædicamenti ſubſtantiæ. Et hanc opinionem recitat & impugnat latè. ¶ Secunda opinio fuit Auicennæ, quòd iſtæ demenſiones inſequuntur formam ſimplicem repertam in prima materia, & quòd per hanc formam debet recipere corpus diuiſionem & continuationem: & putant iſtam formam eſſe communem, & unam omnibus rebus ſenſibilibus, ſicut eſt prima materia. Et huius opinionis uidetur eſſe Auicẽna, & ponit corporeũ magis indicare hoc, cũm ſit denominatiuũ ſiue cõcretum, & concretum magis ſignificat accidẽtia. Et Auer. perſcrutatur circa iſtam opinionẽ Auicẽnæ, & inquit: Secunda autẽ opinio, ſi intendit quòd datur forma ſimplex in actu, præter formã corporũ ſimplicium, quæ eſt leuitas & grauitas: & tandè ipſa inclinatio, ut ex uerbis Auicẽnæ poteſt hoc colligi, & quòd coniunctio huius formæ cum materia prima eſt illa ſubſtantia cui accidit corporeitas. i. cui accidunt illæ tres dimenſiones, quod ſignificatur per nomen corporis ſeu corporei, cùm nomen concretum, ut dixit, prius ſignificet illud, eſt opinio quidem falſa: ſequeretur namque ex hoc quòd generatio elementorum eſſet alteratio. Sed ſi intendit per hoc ipſam naturam inclinationis aduenientis materiæ primæ, quæ eſt ueluti genus ipſis formis elementorum, tunc dictum eſt uerum ita me dii ament. Et ſecundum hoc dicemus quòd corpus aut corporeum, eſt communis genus quod reperitur in indiuiduis ſubſtantiæ. ¶ Vbi patet error apertius Ioannis Gandauenſis, & modernorum ponentium ex mente Auerrois formam corporeitatis ſubſtantialem genericam, realiter diſtinctam à formis ſimplicium corporum, coæternam primæ materiæ, in qua fundantur dimenſiones interminatæ, pro quanto ponunt corpus iſtud compoſitum ex prima materia, & tali forma perpetua generali eſſe primum compoſitum: cum tamen Auer. hic expreſsè deteſtetur iſtum ſenſum. Vbi aduerte quòd per formam inclinationis intelligit formam corporis ſimplicis, quæ eſt grauitas uel leuitas iuxta ſuam conſuetudinem, quia per talem formam inclinantur elementa in ſua loca, quando ſunt extra, & per eandem conſeruantur in ſuis locis. Vnde patet quòd non eſt de mente Auerrois iſtam formam eſſe in actu in materia realiter diſtinctam à formis ſimplicibus. ¶ Vnde ſi Auicenna illo modo intellexit, ut prætendunt uerba eius, errauit: quia tunc ſubiectum generationis elementorum eſſet corpus illud compoſitum ex prima materia & illa forma ſimplici corporeitatis ſubſtantialis, & tunc generatio eſſet alteratio. Et hoc argumẽto utitur etiam contra Auic. 1. phy. commen. 63. & in libro de ſubſtantia orbis. Sed ſi Auicenna per hoc intendit formam inclinationis ſeu naturam aduenientis primæ materiæ, quæ eſt ueluti genus ipſis formis elementorum, dictum eſt uerum. Vult dicere, ſi Auicenna intellexit quòd forma elementaris adueniens primæ materiæ, non eſt forma ſimplex, diſtincta ſecundum rẽ à forma corporeitatis ſubſtãtiali, ſed ſecundum rationem: ita quòd intelligatur primo forma iſta informare materiã ſub ratione gradus generalis, quod eſt corpus, quã ſub ratione gradus ſpecifici, quod eſt ignis uel terra; ſic dictum eius eſt uerum. Nam, ut ſcribit Com. primo metaphy. cõ. 17. materia primo recipit formas magis generales, & eis mediantibus recipit formas minus uniuerſales, uſque ad indiuiduales. Non tamen apud ipſum & Ariſtot. eſt realis diſtinctio inter formam generis, & inter formam ſpeciei: unde (ut aſſerit) corpus illo modo ſignificatum, ſignificat & repreſentat quoddam eſſe medium inter potentiam & actum: quia genus apud Auer. ſignificat materiam compoſitam ex materia & forma. Tamen hoc eſt ſecundum rationem. nam corpus ſignificat compoſitum ex materia & forma ſubſtantiali, ut intelligitur ipſa materia per formã perfici in hoc gradu ſubſtantialitatis corporeitatis: non tamẽ iſta forma ſecundum rem eſt alia ab illa qua afficitur materia in ratione ſpeciei: immo una & eadem eſt forma ſubſtãtialis in uno compoſito, licèt ſecundum diuerſos gradus abſtractionis intelligatur differentia. Et ſubdit quòd corporeitas qua communicant corpora ſimplicia, non eſt forma indiuiduationis, ex eo quòd acciderunt ſibi dimenſiones: Vnde in hoc etiam damnat Auicen. quia credidit (ut ſequitur ex uerbis eius, dum dixit magis iſtud genus ſignificari in concreto quam in abſtracto) ut dicatur corporeũ magis, quam corpus in abſtracto, quia concretum plus ſignificat accidẽtia, ac ſi corpus prædicatũ de indiuiduis ſubſtantiæ includat actu dimenſionẽ quæ eſt accidens. Et multum decipitur in hoc, quia prædicata quæ indicant indiuiduum ſubſtantiæ, non ſunt accidentia, nec includunt accidentia, quia eſt differentia magna inter corpus ut eſt pars, & inter corpus quod eſt genus. Et ideo hoc nomen corpus quod eſt genus, non ſignificat corporeitatem quæ eſt forma ſimplex ſubſtantialis, modo declarato, ratione differens, & non re: ex eo quòd acciderunt ſibi dimenſiones, quia dimenſiones iſtæ quæ includuntur in conceptu corporis quod eſt ut genus, non ſunt dimenſiones terminatæ, quia corpora ſimplicia in iſtis dimenſionibus terminatis non communicant. Neque etiam poteſt eſſe dimen-

Aduerſus modernos de forma corporeitatis.

ſio

ſio inde terminata, quia iſta eſt eadem oumero ex parte, qua ioſunt primæ materiæ:neque corpus iſto modo poteſt eſſe genus elementorum, neque poountur uice formæ uniuerſalis.Et Ita patet quòd corpus quod eſt genus omnibus indiuiduis & rebus prædicamenti ſubſtantiæ,ſignificat formam ſub gradu communi in quo communicant,noo ut importatur actualis incluſio dimenſionum,ſed ſolum in aptitudine.& iſta eſt uia eius.

Corpus neque ſenſibile neque intelligibile infinitum eſſe poteſt.3.phy.tex.commen. 40. ¶ Vbi lucidiſsimus Themiſt. dicit hoc,primò probari rationibus communibus, poſtea verò phyſicis.¶ Vbi collige aliquas eaſdem rationes communes eſſe poſſe tam mathematicis quàm ſenſibilibus entibus. Vide tamen in quibus caſibus hoc contingat,diligenter Auer.8.phy.com.76.

Corpus quomodo ex materia quæ corpus non eſt, & ex forma quæ etiã corpus oon eſt,fieri poſsit. Vide pulchre Alexan.in principio abbreuiationis de anima cap.primo.& uide quomodo ſecundum rationem generatio corporis eſt incorporea, ſicut ſeparatio materiæ ab ipſa forma per rationem & cogitationem ſolam conſiſtit.

Corpus organicum io quo eſt anima,ut organicum ſit habet ab anima elicitur ex primo de partibus animalium.ca.primo,ubi habet:Quamprimum enim anima à corpore diſcedit,animal eſſe definit,neq; membrum ullũ niſi figuræ ſuæ rõne idem relinquitur. Idem habet Alexãder expreſſe in paraphraſi de anima.cap.3.ubi oſtendit animam eſſe formam corporis,& formaliter ponit iſtam propoſitionem. Idem dicit beatus Thomas in quæſtionibus diſputatis de anima,& in.2.de anima ĩ expoſitione diffinitionis animæ.

Corpus organicũ illud appellamus,quod habet partes diuerſas & plures, quæ naturalibus poteſtatibus fungi ualeant, Alex.in paraphraſi de anima.ca.3.¶ Inde patet cælum non eſſe corpus organicum, quia licet ſtella ſit nobilior pars orbis,tamen eſt eiuſdem naturæ cum orbe.

Corpus omne aut materiam,aut ex materia eſſe, Stoicorum opinio fuit.Alexander in paraphraſi de anima c.1.ubi probat animam eſſe inſeparabilem à corpore.

Corporis,non omnes partes corporis ſunt, quia materia & forma non ſunt eadem ratione partes corporis, ſicut partes integrales in quas diuiditur corpus. Alex. contra Stoicos io paraphraſi de anima.cap.4.¶ Et ibi nota differentiã inter partes ſecundum quantitatem & ſecundum qualitatem. Vide etiam Com.1.phy.com.5.

Corpus quodcunq; naturale & generabile,tactile eſt. Alex. in libro de intellectu.cap.1.¶ Dicit autem,& generabile, ad excipiendum cælum quod non eſt ſenſibile niſi uiſu, ut habetur.3.phyſico.commen.48.& non eſt tangibile omnino,licèt Plato dixerit cælum eſſe uiſibile & tangibile, dicendo ipſum compoſitum ex quatuor elementis: & quòd eſt uiſibile ratione lucis,ignis uidelicet, & tangibile ratione terræ:& quod ubi ſunt extrema,ibi ſunt & media: & iden poſuit ipſum eſſe compoſitum ex ſinceriſsimis partibus quatuor elementorum.Cuius opinio improbatur latè in.1.de cælo. & mundo.

Corruptio alia ab intrinſeco & alia ab extrinſeco. 4.phy.tex. commen.128.

Corruptio quælibet eſt contriſtabilis, ſed quæ uiolenta, eſt magis contriſtabilis.5.phy.com.58.

Corruptio duobus modis poteſt contingere, à contrario, & hoc eſt per ſe:uel à ſimili,& hoc eſt per accidens: ut lucerna in clibano ſeu furno accenſa extinguitur. Auer. in paraphraſi tertij de cælo.in ſumma.6.& elicitur ex textu ibidẽ tex.commen.52.

Corruptio unius eſt generatio alterius, & contra. primo de generatione.tex.com.18.& hoc in ſubſtantijs, ut habetur ibidem.tex.com.20.

Corruptio contingit indiuiduis duobus modis: aut naturaliter,& eſt quando calor naturalis conſumit humiditatem: aut accidentaliter, & eſt quando in eis adgenerãtur ſuperfluitates per uiam indigeſtionis.ex commento libri de longitudine & breuitate uitæ.

Corruptionis cauſa in entibus, & factionis eorum, eſt contrarietas exiſtens in ſuis formis, & commune ſubiectum. 1.cap.de ſubſtantia orbis.idem.1.cæli.tex.com.20. ¶ Temiſtius etiam in.4.phy.in tex.com.128.ubi Ariſto.dicit tẽpus eſſe cauſam per ſe corruptionis magis quàm generationis,inquit: quòd licet ita uideatur quando latet cauſa, tamen nec interitum per ſe tempus creat, ſed creari accidit illum in tempore. Natura autem & ſubiecta unicuique materia,corruptionis eſt cauſa,ideſt agens naturale & materia. Iſtæ enim ſunt duæ cauſæ per ſe generationis & corruptionis,uidelicet materia & agens,ut dicitur.1.de generatione & corruptione.tex.com.14.

Corruptionis cauſa apud Philoſophos eſt materia, ex quo ſequitur quòd illud,quod eſt incorruptibile, ſit immateriale & ſimplex.ex diſpu.4 in ſolu.2.dubij.

Corruptio & interitus oon proueniunt ab ipſa nobili prima intẽtione. Auerrois in quarto de generatione animalium. cap.ultimo.

Corruptibile,dicitur tripliciter.1.cæli.tex.com.113.

Corruptibile,aliud potentia,aliud actu.1.cæli. 121.

Corruptibile & incorruptibile contraria.10,meta. 26.

Corruptibile & incorruptibile ſunt genere diuerſa. 10.met. tex.commen.26.¶ Ex hoc ſumitur authoritas pro opinione Auer.ſuper Porphyrium in c.de ſpecie.quòd genus generaliſsimum prædicamenti ſubſtantiæ ſit corpus compoſitũ ex materia & forma,& quòd nullũ æternum eſt in prædicamento,ut tenuit etiam Com.2.cæli.com.49.

Coruus ore coire,& Ybin, Anaxagoras & quidam alij opinati ſunt.contra quos uide Ariſtotelem io tertio de generatione animalium.cap.6.

Coruus,perdix,paſſer,& urſa,albo colore uiſa ſunt eſſe colorata. Vide cauſam in.5.de genera.animalium.cap.6.

Corui,tempore quo apud Pharſala hoſpites Mediæ periere, locis Athenarum Peloponneſiq; defuerunt, quaſi ſenſum haberent aliquem,quo inter ſe rerum cruenta ſignificarẽt, & monerentur.9.de natura animalium.cap.31.

Criſis ſigna require in.4.colliget.c.38. ¶ Et nota ibi quòd dicta antiquorum in hac materia nõ uerificantur,niſi in ægritudinibus acutis,quæ terminantur in.14.diebus uel infra.

Criſis dies à principio ægritudinis enumeratur, & eſt quando manifeſtè læſio in operationibus apparet:excepto in pariente, quia ab ipſo partu incipere debemus, quamuis ægritudo poſt partum per.30.dies ſenſibiliter extitiſſet. 4. colliget.cap.40.

Criſium laudabilium & illaudabilium cauſas, require in tertio colliget.cap.9.

Criſis bona quinq; cauſis iudicatur, una ut fiat in ſtatu ægritudinis, item poſt bonam digeſtionem, & ut humor qui euacuatur ſit ſimilis humori ægritudinem facienti, & ut fiat in die laudabili, & ut ſit bonis iudicata diebus. 4. colliget.cap.41.

Crocum eſſe calidum in. 2. & uinum, æquiuocè dicuntur. 5. colliget.ca.3. Vbi uniuerſaliter dicitur de cibo & medicina,dum dicuntur eſſe talia in caliditate,frigiditate, & hu. & ſiccitate,iſta æquiuocè dicuntur,& uide ibi cauſam.

Crocodillus fluuiatilis lingua caret,& ex ouiparis ſolus maxillam ſuperiorem mouet. Vide cauſam in. 4. de partibus animalium.cap.10.

Crocodillus fluuiatilis ouum non maius quàm anſeris parit, minimaque hac origine maximum animal euadit: creſcit enim ad quindecim cubitos. Sunt qui eum tandiu augeri, quamdiu uiuat,confirmant. Ariſtotelis in quinto de natura animalium.ca.33

Crurium natura,& penis,neruoſa eſt.primo de generatione animalium.cap.5.

Cruribus carentia animalia, carent etiam pene. ſupra. capitul.5.&.6.

Cubo poſito in aqua, tantum diſtabit aqua, quantus eſt cubus.4.phyſi.tex.com.76.

Cuculi prudentia in procreanda prole requiratur.9. de natura animalium.cap.29.¶ Vbi dicitur ſatis prudenter agere, eum enim ſe ignauum,minimeq; opitulari potẽtem nouerit,facit quaſi ſuppoſititios ſuos pullos,quo ſeruari poſsit.

Cuius cauſa potiſsimum eſt, & finis aliorum uoluit eſſe. 2. phyſico.tex.com.31.

Cùm fuerit aliquod cõpoſitum ex duobus,neceſſe eſt ut diffi

nitio illius compoſiti ſit compoſita ex diffinitionibus illorum duorum.tertio phyſic.commen.43.& ſecundo de anima.commen.158.

Cum fuerint duo conſequentia ſe completè, & poſuerimus aliquod eſſe præcedens, aut diſponi ut diſponeret per præcedens, neceſſario ſequetur conſequens, licet ſit impoſſibile illud diſponi per præcedens, ut ſi quis poneret lapidē uolare, neceſſario ſequeretur lapidem habere alas. Commentator quarto phyſicorum, commen.93.&.7.phy. commen.2.&.8.phyſi.commen.78.

Cum fuerint duo quorum alterum ex cauſa alterius, & habuerint idem nomen, & vnum habet illud nomeo propter aliud, illud aliud eſt dignius illo nomine.8.met.commen.7.& habetur ab Ariſto.2.metaphyſi.tex. commen.4. Vnumquodque eſt maximè tale, propter quod alijs ineſt uniuocatio.& in primo poſteriorum: Propter quod unū quodque tale, & illud magis.idem habetur.8.phyſi.com.77.&.7.meta.com.7.

Cutis uidetur eſſe propter defendere, & abſcondere, & ſtat foris ſicut coopertura.2.colliget.cap.8.in fine.

Cutis eſt illud quod ſit à natura poſt carnis generationem, & cutis eſt ſiccior carne.5.colliget.capit.11.de medicinis cicatrizantibus.

De litera. D.

DE FABVLOSE ſophiſticãtibus nō eſt dignum cum ſtudio intendere. 3.meta.tex.com.15.

De Deo omnium quæſtionum nobiliſſima & ab omnibus naturaliter deſiderata ſcilicet ſcire quid intelligit. 12.metaphy. tex.commen.51.

De Dei ſcientia formatæ propoſitiones, & de ſcientia humana ſine dubio dicuntur æquiuocè. ex diſpu. 10. in ſolutione.3.dubij.

De apparentibus dicentibus accidit non conſentanea dicere, propter non bene ſumere principia. tertio cæli. tex. commen.61.

Decem prædicamenta ſunt diuerſa adinuicem.5. metaphyſi. tex.commen.33.

Deceptio non accidit in ſubſtantijs ſimplicibus ex ſuis naturis, & ſimiliter eſt in ſubſtantijs compoſitis, cum quibus non admiſcetur potētia, & in actu: ſed deceptio in hoc eſt ex nobis.9.meta.com.22.Et elicitur ex tex.¶ Sed conſidera quia uerba Commentatoris uidentur implicare, uidelicet quòd ſint ſubſtantiæ compoſitæ, cum quibus non ſit admixta potentia. Vide in concordantijs.

Declaratio propria eſt magis manifeſta quam uniuerſalis. 8. phy.com.65. Vide in concordantijs.

Declaratio circularis, licèt per ſe non det fidem ſimpliciter, dat tamen aliquam fidem.authoritate Alex. primo de generatione.commen.50.

Deinde, præpoſitio, & poſt, quandoq; dicunt ordinem temporis, & quandoq; ordinem naturæ ſen cauſæ. Colligitur ex mente Commen.4.cæli.commen.25. vbi Philoſophus dicit quòd aqua conuertitur in aerem, & deinde mouetur ſuperius. Vbi notat quòd ly, deinde, non intelligitur ſecundum tempus, ſed ſecundum cauſam & cauſatum. Conſimile dicit in.1. cap.de ſubſtantia orbis, quòd prius unitur orbi intelligentia, & poſtea accidentia terminata: ubi notat quòd ly poſt, intelligitur ſecundum eſſe, & non ſecundum tempus.

Delectamur per rememorationem, quando imaginati fuerimus illud rememoratum, quaſi iam exiſteret in actu. Et ſimiliter eſt de ſperato. Omnia igitur pendent à ſenſu. 7. phyſi.tex.commen.19.

Delectabile præſens, uidetur ſimpliciter delectabile & bonū ſimpliciter, propterea quòd nou uidetur quid futurum.tertio de anima.tex.commeo.53.

Delectatio ſecundum quòd delectatio, nou eſt cauſa permanentiæ alicuius rei.3.meta.tex.com.15.

Delectationis cauſa eſt comprehenſio.12. metaphyſico. tex. commen.39.

Delectatio quæ eſt in nobis, eſt paruo tempore: delectatio verò quæ eſt in corpore cœleſti, eſt ſempiterna. 12.meta. tex.commen.39.

Delectatio quæ eſt io intellectu Dei non eſt paſſio, quòd habet oppoſitam ipſam triſtitiam, quia iſta comprehenſio non opponitur ignorantiæ. ſupra.

Delectatio ita conſequitur comprehenſionem, ſicut umbra conſequitur corpus.ſupra.

Delectatio quæ eſt contraria dolori, eſt comprehenſio obiecti temperati.3.colliget.ca.31.

Delphinus eſt animal partim communicãs cum aquatilibus, partim cum terreſtribus.ex.4.de parti.anima.ca.11.prope finem. ¶ Et ibi uide quomodo reſpiret. vide etiam Auer. ibidem.in ca.de piſcibus, &.6.de natura animalium.ca.15 &.8.de natura animalium.ca.2.

Delphinus dormire uiſus eſt, & roſtro emerſo ſtertere: uiuit uiginti & etiam triginta annis, & in ortu canis ſyderis tricenis diebus latitat, & adultos fœtus diu comitatur: magna enim eſt in hoc animali erga gnatos charitas.6.de partibus animalium.cap.13.

Delphini celeritas, atq; edendi facultas mira eſſe uidetur.8 de natura animalium.cap.2.

Delphinus omnium uelociſsimum animalium eſſe creditur tum aquatilium, tum terreſtrium.9.de natura aialium. 47. & ibi uide de miſericordia delphinorum erga defunctos.

Democritus dixit impoſsibile eſſe omnia eſſe generata, quia tempus non poteſt generari.8.phy.tex.com.10

Democritus non diſtinxit inter mentem & animã, prohinc ſenſus ueri nuntios eſſe aſſerebat, & omnia quæ ſenſibus viderentur uera eſſe defendebat.1.de anima.tex. com. 24. & Themiſtius ibidem.

Democritus ait, aut nihil eſſe uerum, aut nobis non eſſe manifeſtum.4.met.tex.com.21.

Democritus opinabatur cauſam ſterilitatis mulorū eſſe, quia meatus mulorum in uteris ſunt corrupti. Cuius impugnationem uide in.2.de generatione animalium.ca.6.

Democritus poſuit tres differentias in partibus indiuiſibilibus, figuram, poſitionem, & ordinem.1.phy.tex. commen. 41.&.8.meta.tex.com.5.

Democritus ex antiquis fuit de propinquis ad inſpiciendam naturam materiæ.Commen.12.metaph.commen.9.& habetur in tex.

Democritus opinabatur primum exteriora animalis mēbra diſcerni, poſtea uerò quæ ſunt intus: & malè. Ariſt.2.de generatione animalium.ca.4.

Democritus opinabatur animal in utero manere, ut membra eius formentur ſecundum membra parentis, ſed fallitur. & uide quare. 2.de generatione animalium. cap.4.

Democritus Abderitanus opinabatur nullius ſempiterni, pricipium aut cauſam eſſe quærendã.& malè.accideret enim eorum quæ ſemper fiunt aut ſunt, nullam eſſe poſſe demonſtrationem, quod totum falſum eſt. Triangulus enim ſemper habet tres angulos æquales duobus rectis. Ariſto.2.de generatione animalium.cap.4.idem. 8.phy.tex. commen.7.contra eundem.

Democritus opinabatur à corporibus decidi ſimulachra & imagines quaſdam, quæ dormientium animos pulſant: Peripatetici uerò motiones quaſdam, non ſimulachra aut deciſiones à corporibus decidi uolunt. vide in libro de diuinatione, & Themiſtium ibi cap. 6.

Democriti opinio fuit quòd cauſa maris, & fœminæ ſit, quia ſemen maris & fœminæ ex omnibus membris corporis fluit: & quando ſemen maris uicerit, tunc primò uenit mas: quando uerò fœminæ, tunc primò uenit fœmina.4.de generatione animalium.cap.1. ubi ponitur impugnatio eiuſdem.

Democritus non bene differuit de dentium generatione. 5. de generatione animalium.cap. ultimo.

Democritus unam eſſe animæ poteſtatem aſſeuerebat dūtaxat, quam immutationes functioneſq; ſecus ad alia & per alia diſiunctæ, plures eſſe uideri faciat. Et fuit pluriū aliorum opinio Philoſophorum. Alexan. in paraphraſi de anima.cap.8.ubi agit, quot & quæ ſint partes animæ: & ibi uide impugnationē pulchram ab Alex. Et nota quòd iſtius

opinionis

opinionis fuit etiam Galenus in libro de ſequela potentiarum animæ ad corporis complexionem.

Demonſtrationes cauſæ & eſſe, procedunt ex notioribus naturæ & nobis.1.phyſi.com.2.idem in.2.cæli.com.35.&.1.poſteriorum. ¶ Eſt tamen in hoc altercatio propter Themiſtii authoritatem, qui in.1.poſteriorum.c.4.in expoſitione diffinitionis demonſtrationis ſimpliciter, (nam demonſtratio ſimpliciter, & demonſtratio dans cauſam & eſſe, ſeu demonſtratio potiſsima, ſunt nomina ſynonyma apud Peripateticos, & eſt, ut dixi ſæpe, quando per demonſtrationem ſimul & ſemel, utraque quæſtio compoſita abſoluitur, & quia eſt, & propter quid eſt. Dicit igitur Themiſtius quòd demõſtratio talis, ut etiam teſtatur Ariſt. 1 tex. procedit ex notioribus quantum ad naturam, & non quo ad nos, & huius rationem reddit dicens: Non enim demõſtratio ad menſuram ſe ingenii noſtri ſubmittit, ſed rectam tenet ad ueritatem uiam. Nec quid ipſi poſsimus attendit, ſed in ſolam rei naturam incumbit, illam ueſtigat, illam explorat, etiam ſi nobis ignota inconſpectaque ſit. Vide igitur in contradictionibus. ¶ Videat inſuper diligens lectoe differentiam inter demouſtrationem eſſe & cauſæ, apud Auer.in.5.colliget.capitul.24. pulchrè & copioſè diſputatam.

Demonſtratio facta in ſeptimo, fuit iterata in octauo, quia quòd maximè facit dubitare utrum omne motum habeat motorem, ſunt corpora ſimplicia: & ideo oportuit conſiderare ſermone proprio, & uoluit iterare à principio iſtam quæſtionem, quia omne quod fuit declaratum de eo, fuit deciſum in locis diuerſis, & modo uult congregare illud, & complere per ſcrutationem de eo. Com.in.8 phy.com. 28.uide etiam ibidem.com.27.&.33. ¶ Demonſtratio etiã illa ſeptimi eſt imperfecta, quia non fuit ibi declaratum, utrum motum ex ſe componatur ex motore qui non mouetur, ut non: & ideo neceſſe fuit eam iterare in. 8. ut perficeretur, ut dicit Commentator.8.phy.com. 45. Vide etiã. 4.cæli.& mundi.com.25.

Demonſtrationes differentes, quarum alteri atteſtatur ſenſus, & alteri non atteſtatur: uel quia non eſt innata ſentiti, uel quia non eſt poſsibilis ut ſentiatur. Fides primæ demõſtrationis eſt perfectior.1.cæli.com.22.uide etiam.8.phy. com. 22. & tertio de anima. commen. 7. Vide in concordantiis.

Demonſtratio logica eſt quæ procedit ex propoſitionibus ueris & uniuerſalibus non propriis.1.cæli.com.70.&.8. phy.70.&.4.phy.87.uide diſtinctè Com. in paraphraſi primi de cælo.in ſumma.7. prope finem.

Demõſtrationes ducentes ad impoſsibile ſunt generis ſignorum.1.cæli.com.95.

Demonſtratione plura conuicimus, quæ cogitatione aut imaginatione capere non poſſumus: ut quòd extra cælum non ſit uacuum, aut tempus. Auer.in.1.cæli.in paraphraſi.ſumma.9.

Demonſtrationes ſunt in quibus itur ex notiori ad latentius. Si igitur notius fuerit poſterius, demonſtrationes erunt quia & ſi notius fuerit prius, erit demonſtratio abſoluta, quæ dat cauſam & eſſe: & ſi latentius fuerit cauſa rei quam ſuum eſſe, erit demonſtratio propter quid tantùm. 2. cæli. com.35. ¶ Vbi aduerte quòd litera quæ communiter inuenit, eſt corrupta, & ſic debet ſtare ſicut nos caſtigauimus. Et ſcias quòd nullibi Auer. ita clarè & diſtinctè locutus ẽ in philoſophia de hoc triplici genere demonſtrationis, quia uia doctrinæ nũcupatur ab ipſo in prologo primi phyſi. ſicut hic: Scientias igitur demonſtrationem ſigni ſeu quia, fieri quando procedimus ab effectu qui eſt notior apud nos, quam ſit ſua cauſa. Et ad hoc genus reducunt etiã (licèt Auer.de hoc non meminerit in præſenti loco) demonſtrationes, quæ fiunt à ſigno ſupra effectum: ut quando demõſtratur eclipſis lunæ ex priuatione umbræ. Reducuntur etiam demonſtrationes quæ fiunt per cauſam remotam, ut dicit Ariſt.in primo poſteriorum, dum ponit differentiam inter demonſtrationes quia, & propter quid. Demonſtrationes etiam ducentes ad impoſsibile, ſicut ſcribit Commen.in.2.cæli.& mundi.com.95. ſunt generis ſignorum. Demonſtrationes etiam datæ per cauſam efficientem ſunt de numero ſignorum ſecundum uiam Auer.primo poſte.in cõmen.magno.com.34. Quando uerò eſſe effectus, & propter quid eiuſdem latuerit, ita quòd effectus ſeu paſſio demonſtranda, (quæ ſunt natura poſteriora ſubiecto, & ſua cauſa) ſunt ignota, tam quo ad quæſtionem quia eſt, quam quo ad quæſtionem propter quid: & cauſa fuerit notior, tunc per illam cauſam notiorem ſimul & ſemel demõſtratur utraque quæſtio de effectu, uidelicet et quo ad quia ẽ, quæ quærit de inhærẽtia ſimplici eius in ſubiecto: & quo ad propter quid eſt, quæ eſt quæſtio de cauſa illius inhærentiæ. Et iſta eſt demonſtratio abſoluta ſeu demonſtratio ſimpliciter, ſeu demonſtratio dans cauſam & eſſe, & à modernioribus dicitur demõſtratio potiſsima. Et iſta eſt quæ principaliter intenditur in libro poſte. ſicut dicit Com.in commen.magno, & omnes græci expoſitores. Et lucidiſsimus Themiſt.in.2.poſte. eandem ſententiam ſcribit ca. 2. dicens: Hoc enim demonſtrationis illius potiſsimæ ingenium eſt, ut communi examine utranque abſoluat cognitionem, & ut ſit, & quamobrem ſit. Demonſtratio autem cauſæ tantum, ſeu demonſtratio propter quid, eſt quando propter quid ipſius effectus eſt ignotum: licet quo ad quia eſt, pateat. Tunc, quando per cauſam notiorem demonſtratus fuerit effectus ille, quo ad tale propter quid, iſta eſt demonſtratio propter quid, ſeu cauſæ tantùm. Et ideo his nominibus nuncupatur, quia per tale genus demonſtrationis non utraque quæſtio ex illis quæſtionibus compoſitis abſoluitur, ſed una tantum, uidelicet quæſtio propter quid tãtum. Nam ex quo effectus quia eſt, ante demonſtrationem ut ſupponitur, erat notus quo ad quia eſt: ad nullum notũ ad ſenſum quatenus notum eſt, erigi poteſt demonſtratio. Hoc enim ut ſcribit Ariſto.in.8.phyſi.tex.com.26.eſt hominis male iudicantis quid melius, & quid peius, & quid credibile, & non credibile, & principium, & non principium. Et conſimilem ſententiam habet in.2.phy.tex. com. 6.ubi Commen.in com.dicit quòd iſtud genus hominum qui non diſtinguunt inter ea quæ ſunt per ſe manifeſta, & ea quæ ſunt dubia naturaliter ignota, ſunt cæci corde: & hoc genus hominum nunquam potuit philoſophari, nec poterit. ¶ Et ex hoc ſcire poteris, frater mi, quantũ hallucinentur moderni aſſerentes non eſſe differentiam inter demonſtrationem propter quid, & inter demonſtrationem ſimpliciter niſi accidentalem tantum: cum hoc repugnet ueritati, cùm procedant uariis uiis & intentionibus. Et aperte etiam contradicit opinioni Auer. in commentariis magnis, præſertim in.1.poſter. cap.95.vbi uult quòd iſtæ ſint ſpecie differentes, & uult quòd demonſtrationes cauſæ tantum, ſint quæ componuntur ex cauſis quæ inferunt neceſſario cauſatum eſſe, & non inferuntur à cauſatis. Demonſtrationes uerò ſimpliciter, quæ dant cauſam & eſſe, reciprocè ſe habent, quia inferunt neceſſariò ſua cauſata, & inferuntur ab eis.

Demonſtrationes mathematicæ non ſunt innatæ poni in ſciẽtia naturali. 2.cœli.commen.59. Vide cauſam.3.cœli.cõmen.61.& primo met.19.21.22.25.&.26.& primo poſte. à Philoſopho. Sed dum adducuntur, hoc fit ad confirmandum. 2.cœli.commen. 109. &.59.

Demonſtrationes naturales debent eſſe ex cauſis naturalibus.4.cœli.com.20.idem in paraphraſi tertii de cœlo, in ſumma.8.cap.2.ubi ſcribit quòd rerum naturalium principia conuenit eſſe res naturales, & diuinarum rerum principia eſſe res diuinas, mathematicarumq; principia eſſe mathematica.

Demonſtrationis cuiuslibet principium eſt quod quid eſt.1. de anima.tex. commen.11.

Demonſtrationibus neceſſariis hæc eſt conditio neceſſaria, ut apparentia ſenſui non differant ab eo quod uidetur per rationem. tertio de anima, commẽto ſeptimo. idem octauo phyſicorum commen. uigeſimoſecũdo. & uigeſimoſexto, & primo cæli.com.22.

Demonſtrationes de omnibus eſſe impoſsibile eſt. 3. meta. tex. com. 4.

Demonſtrationes quædam dant quia, & quædam propter quid. tertio metaphyſicorum. commen. quinto. idem. 1. poſteriorum.

Demonſtrationes quædam ſunt ſimplices,& quædam ſunt cōpoſitæ ex ſimplicibus. 5.meta.com.4.

Demonſtrationes quæ componuntur ex primis propoſitionibus ſunt reſpectu aliarum propoſitionum, ſicut elementa de compoſitis & reſoluuntur in eas.ſupra.

Demonſtrationes in ſcientia quæ naſcuntur à cauſis remotis, ſiue ſint affirmatiuæ ſiue negatiuæ, ſunt demonſtrationes eſſe,& non cauſæ demonſtrationis:quia demonſtratio cauſæ eſt per cauſam primam & propinquam.5.colliget. capitul.24.

Demonſtratio non eſt ſubſtantiæ.6.meta.tex. com.1.

Demonſtratio non eſt ad genus ipſius artis,ueque ad ſpecies eius. 6.meta.com.1.idem.2.de anima.com.27.¶ Vide quæ ſcripſi in Theorematibus,in illo Theoremate,Subiectum in ſcientia eſt notiſsimum.

Demonſtratio non eſt de particularibus,licet particulare ſolum ſit ens in rei ueritate.12.met.com. 28.

Demonſtrationes uniuerſales ſumptæ à propoſitionibus naturalibus primis & uniuerſalibus atque eſſentialibus, habent hanc proprietatem quod nullus ſenſus eis contradicit.Com.in.2.de partibus animalium.c. de cerebro. Vide de hoc.1.cæli.& in.8.phyſi.utrobique com.22.

Demonſtratiua oppoſitio non eſt contenta una contradictione, ſed duabus, nam debemus contradicere præmiſsis, & etiam concluſionibus. Auer.1.de gene.anima.c.1.ubi ponitur improbatio antiquorum de ſemine.

Demonſtrationem logicam appello,quia quo uniuerſalior ē, eo remotior à propriis principiis eſt,Ariſt.in.2. de generatione animalium.c.6.

Demonſtratio quomodo cum ſit ex neceſſariis & ſemper ueris,poteſt eſſe de rebus quæ quandoque ſunt, & quandoq; non ſunt? Vide pulchrè Auer.in paraphra.meta.tra.3.coll.5.ibi: Et dicamus quòd oratio uera neceſſario eſt,ubi concludit quòd actus, & perpetuitas in talibus eſt ſecundum quòd ſunt intelligibilia,& non ſecundum quòd ſunt:aliter enim uniuerſalia eſſent ſeparata. Et inde patet error illorum qui uolunt demonſtrationes eſſe de rebus concernentibus actualem exiſtentiam.

Demonſtrationes naturales quæ adducuntur in ſcientia diuina,inducuntur uniuerſaliori modo.2.met.c.6.&.12.metaphy. com.5. Nota etiam quòd quandoque inducuntur ad rememorationem.12.meta.com.53.

Demonſtrare manifeſta per immanifeſta,non potentis eſt indicare per ipſum, & non propter ipſum cognitum.2.phy.tex.cō.6.idē.8.phy.tex.cō.22.&.26.&.4.met.tex.com.9.

Demonſtrationes mathematicæ ſunt in primo gradu certitudinis,& naturales ſequuntur eas.ſecūdo meta .com.16.Vide in concordantiis.

Denominatio fit ab actu.2.phy.tex.com.11.&.12.&.9.meta.tex.com.7.ubi dicitur: Venit autem actus nomen ad endelectiam compoſitus.

Denominatiua nomina ſignificant ſubſtantiam & accidens. 4 meta.com.3.idem.3.meta.com.16.

Denominatiōes quæ denominant ſubiecta, nō eſt neceſſariū quòd omnes ſignificent diſpoſitiones additas ſupra rei ſubſtantiam, extra animam exiſtentes in actu:hoc enim fallit in priuationibus & relationibus. Et ideo quidam opinati ſunt quòd prædicamentum relationis non debet computari cum entibus.ex libro deſtruct.diſpu.3.in ſolu.14. Vide pro ultimo dicto etiam.12.meta.com.19.

Denominationes ſubſtantiales deriuant à denominationibus accidentalibus.ex diſpu.6.in ſol.6.dubii.

Denominationes ſubſtantiales ex quibus conſtituitur ſubſtātia,entibus ſeparatis à materia conuenire non poſſunt,quātò magis denominationes additæ ſupra ſubſtantiam? ex diſputa.5.in ſolu.4.dubii.

Denominationes ſubſtantiales uerificantur de denominato, dicimus enim quòd homo eſt animal:ſed denominationes additæ ſubſtantiæ non uerificantur de denominato,niſi denominatiuè;dicimus.n. quòd homo non eſt ſapientia, ſed ſapiens.ſupra.

Denominationes quibus anima denominatur prudens, uolens,& mouens,ſecundum Philoſophos non ſunt denominationes additæ ſupra ſubſtantiam animæ, ſed ſunt denominationes ſubſtantiales.ſupra.

Denominationum ſubſtantialium natura talis eſt,quòd ſubiectum earum non multiplicatur in actu,ſed ſolum illo modo quo multiplicatur diffinitum ex partibus diffinitionis, ita.ſ.quòd eſt multiplicatio mentalis non realis.ſupra.

Denominatio inuenta in aliquo ente modo defectibili,neceſſario & ſine dubio inuenitur in en ratione alicuius entis illam denominationē perfecte poſsidentis: ut dicimus,quòd quicquid habet detectibilem calorem,habet eum talem reſpectu cuiuſdam perfecti calidi.ex libro deſtru.diſpu. 6.in ſolu.primi dubii. Et elicitur ex.2.meta.tex.com.4. & erat propoſitio qua ſæpe utitur Plato.

Denominationum ſubiectum eſſe non poteſt niſi compoſitū ex duabus naturis.ſ.agente & patiente,& ideo prima cauſa cum ſit denudata à ſubiecto,eſt etiam a denominationibus denudata.diſpu.6.in ſolu.6.dubii.

Denominatio magis fit in rebus factis ab arte & à re, à qua fit permutatio, quàm ab illa ad quam terminatur: ſecùs in rebus naturalibus. Vide cauſam.ſecundo phy. com. 14. & 4.colliget.c.1.

Dentes nulli eidem & ſerrati & exerti ſunt,quia natura nihil fruſtra facit.tertio de partibus animalium.c.1.Vide ibi de dentium natura & utilitate.

Dentes maxillares ſunt ad molendum,ad conficiendumq; cibum accomodantur. quamobrē quibus deſunt maxillares dentes,his deeſt motus maxillæ in latus,& talia ſolum maxillam ſurſum deorſumq; mouent.ut piſces,& aues,& ouiparæ quadrupedes.ex.4.de partibus animalium.c. 10.

Dentes anteriores ſunt ad incidendum cibum, maxillares ut frangant,molares uerò ut molant.2.colliget.c. 9. de iuuamentis membrorum officialium.

Dentes ſoli omnium oſsium tota uita accreſcunt,quod patet in iis dētibus qui mutuum tactum declinant. Cauſa autem incrementi eſt,quoad pertinet ad id cuius gratia, ut fungi officio poſsint. Breui enim tempore attritu conſumerentur,niſi ſubinde repararentur. Ariſt. ſecundo de generatione animalium.c.4.prope finem.

Dentes etſi uita decies millies,aut decies centies annis ſeruaretur,& prægrandes primos oriri oporteret, & ſæpius renaſci. Quamuis enim aſsiduè reciperent incrementum, tamen detriti pluſquam accreſcerent, inutiles demum ad cibū conficiendū euaderēt.ſupra.¶ Vbi nota ex hoc loco Auic.ſumpſiſſe illam uulgatam & celebrem authoritatem in primo canonis. Fen prima, in cap.de complexionibus ætatū.vbi dicit: Amplius ſi virtus infinita foret.

Dentes ex eo gignuntur alimento,quod in oſſa adminiſtratur,quapropter eandem quam oſſa,habent naturam ſupra. ¶Hinc collige cōtra Galenū,quia ſi eadem eſt materia generationis dentium & oſsium,tamen dentes reparari poſſunt,non autem oſſa:ſi illa eſt ratio,quia materia iſtorum membrorum quæ reſtaurari nō poſſunt ubi inciſa fuerint, eſt ipſum ſperma ſecundum Galen. Hoc enim maximum eſt contra opinionem eius argumentum.

Dentes anteriores quare prius oriuntur quam maxillares: Vide duas cauſas in.5.de generatione animalium,in fine.

Dentes ultimi uigeſimo anno exeunt. Nonnullis etiam ſeneſcentibus omnino prodierunt.ſupra. & in.2.de natura animalium.c.4. dicit quibuſdam mulieribus anno etiam octogeſimo,ac etiam uiris non ſine dolore exierunt.

Dentes priores homo mutat, maxillares nullum animal mutat.2.de natura animalium. cap. in fine.

Dentes plures maribus quā fœminis inſunt,ut in genere hominum, ſuum, caprarum patet:in cæteris nondum exploratum eſt.2.de natura animalium.c. 3.

Dentes quibus plures,hæc uiuaciora: quibus rariores & pauciores,hæc magna ex parte breuioris uitæ ſunt.ſupra.

Dentes omnium piſcium genera habent ſerratos pectinatimq; coeuntes,excepto Scaro.2.de natura anima.c.13.

Dentes naturam oſsium ſequuntur, quamobrē hominum nigrorum & æthiopum dentes ut oſſa cādent.3. de natura animalium.cap.9.

Dentes ſunt in unaquaque mandibula uigintiſex. Auer.1.colliget.c.de anatomia dentium.

Denſum ſpectat ut graue ſit & durum, rarum uerò ut leue.

& molle:noo tamen hoc perpetuum eſt, nec ut quicq; eſt durius,ſic etiam grauius: nam diſſonat ea ratio in ferro & plumbo.Themiſt.4.phyſico.85.& Commen.ibidem dicit quòd plumbum eſt grauius ferro,licèt ferrum ſit durius.

Denſum non alteratur niſi ſecundum quòd eſt ſenſibile, & ſecundum quòd eſt in capitulo qualitatis & non poſitionis: & cum eſt in cap.qualitatis, tunc principium motus eius eſt,aut à caliditate,aut à frigiditate. 7. phyſico. commen. 31.¶ Vbi aduerte quòd ponit tres códitiones ad hoc quòd denſum & rarum ſint principia alterationis,primò inquantum ſunt ſenſibilia, quia ſi mathematicè conſiderentur tales qualitates,non ſunt principia alicuius alterationis ſenſibilis: licèt enim (ut dicitur in prædicamentis) quadratum circumpoſito gnomoni creuerit,& quodammodo etiam aliqua alteratio ſit in mathematicis,non tamen ſenſibilis,ſed imaginaria. Secunda conditio eſt quòd rarum & denſum quodammodo pertinent ad prædicamentum poſitionis,& quodammodo ad prædicamentum qualitatis: ſi enim fuerint conſiderata inquaotum dicunt partium diſtātiam aut appropinquationem adinuicem, ſic ſunt poſitiones, & non ſunt principia alicuius alterationis ſenſibilis: non enim ſic dicūt aliquam actiuitatem. Si autem fuerint qualitates,ſic poſſunt terminare motum,inquantum inſequuntur caliditatem & frigiditatém:ſunt enim rerum qualitates raritas & denſitas in generabilibus inuentæ, inſequentes ant caliditatem,aut frigiditatem. Secus autem de illis quæ ſunt in corpore cœleſti, quæ æquiuocè dicuntur cum iſtis quæ ſunt hic,ut recitat Commen.io. 2.cap. libro de ſubſtantia orbis.¶ Sed tunc eſt difficultas, quia pariformiter uidetur quòd ad relatiooem ſit per ſe motus,contra Ariſt.in.5.phy.tex.commen.10.& ad ſitum erit per ſe motus contra Auer.in 6.phyſic.commen. 85. Nam quemadmodum raritas & denſitas non acquiruntur per ſe primò per metum alterationis,ſed ratione primarum qualitatū, quæ ſunt caliditas & frigiditas: inquantum enim aliquid mouetur per ſe primò ad calorem, ſecundariò dicitur moueri ad raritatem: & inquantum mouetur ad frigiditatem primò,dicitur ſecundariò moueri ad denſitatem, ſicut expreſſe habetur in tex.11.7.phyſi. Sic dicam quòd pro quāto aliquid monetur per ſe primò ad albedinē quæ eſt fundamentum ſimilitudinis,mouetur per ſe non primò ad ſimilitudinem: & pro quanto aliquid per primò mouetur ad ubi, per ſe non primò mouetur ad ſitum: & eſt ardua difficultas ſicuti uides. ¶ Niſi eſſet quòd eſt ratio diuerſitatis,quia raritas & denſitas ut ſunt qualitates, ſunt per ſe cauſatæ ex primis. Sunt enim (ut inquit Comment. ibi in commen.)qualitates attributæ alterationi in duplici differentia:quædam ſunt primæ,ut caliditas,frigiditas,humiditas,& ſiccitas:quædam ſunt ſecundæ,& ſunt cauſatæ ex primis,ut raritas & denſitas Amplius qualitates iſtæ ſecundæ habent contrarietatem & intenſionem & remiſsionē,quæ ſunt de conditionibus requiſitis ad uerum motum & uerā alterationem: ſecus autem eſt de relatione, quia illa non per ſe conſequitur fundamentum,quia ſtat eſſe fundamentum ſine relatione. Amplius autem,ratio relationis conſiſtit in indiuiſibili, & eſt de entibus diminutis, intantum quòd ut dicit Auer.12.primæ philoſophiæ,quidam reputauerunt prædicamentum relationis eſſe de ſecundis intellectis.Aduenit etiam relatio ſine aliqua mutatione facta in ſubiecto quod quidem de raritate & denſitate, ut ſunt qualitates conſequentes calidum & frigidum,dici non poteſt:nihil enim rareſieri aut condenſari poteſt, quin illud caleſiat aut infrigidetur.Et ita diceodum eſt de ſitu reſpectu ubi,quia ratio eius conſiſtit in indiuiſibili, & non habet conditiones reqniſitas ad uerum motum.

Denſitas & raritas ſunt principia omnium paſsionum.8.phyſico. tex. commen. 55.& uide ibi Auer. quomodo ſit intelligendum.

Denſitas & raritas ſunt rerum qualitates inſequentes calidum & frigidum.7.phyſico. commen.15. Vide in concordantijs.

Denſitas & raritas ſecundum antiqoos ſunt conſtrictio & expāſio pororum, & quòd hæc dno ſunt cauſæ generationis & corruptionis,cùm generatio apud eos & corruptio ſint congregatio & ſegregatio.7.phyſi. com.15.

Denſitas & raritas noo faciunt tranſmutationem in ſubſtantia,cum ſint de ſitu.1.met.cō.15.Vide in concordantijs.

Denſari & ratificari ſunt motus locales.8.phyſic.tex.cō.77. Vide in concordantijs.

Deſcriptiones in aliquibus locis accidit dari per negationes priuationum,ubi accidit priuationes eſſe notiores nobis quàm ſint ipſi habitus.Auer.8.phy.com. 27.

Deſcriptio primæ perfectionis eſt forma, quæ in tempore in quo poteſt agere,non agit.Sed deſcriptio ſecundæ perfectionis eſt forma quæ agit aut patitur. ſeu res habens formam agit aut patitur in tempore io quo agit aut patitur.2 de anima commen 5.¶ Vnde actus primus eſt ipſa forma, à qua eſt apta nata prouenire operatio, ſed non prouenit: ſed actus ſecundus eſt forma operans. Latini autem aliter ſentiunt.

Deſiderium dicitur de appetitu,& ira,& uolūtate, & uniuerſaliter de pluribus.2.de anima.tex.com.27.

Deſiderij ſenſibilis proprium eſt, ut noo moueatur niſi cum præſentia ſenſati io actu, è contrario de deſiderio intellectuali.3.de anima tex.com.29.

Deſiderium eſt propter exiſtimationem quòd aliquid ſit booum.12.meta.com.36.

Deſiderium præcedens comprehenſiooem magis uidetur dolor quàm uoluptas.12.metaphyſi.commen.39. Vide in concordantijs.

Deſideratum in corporibus cœleſtibus non differt ab intellecto, ſicut differunt in nobis: quia potentia qua in nobis comprehenditur deſideratum, eſt alia potentia qua comprehenditur intellectum. Deſideratum enim comprehenditur ſenſu,& intellectum comprehenditur intellectu,ſed corpora cœleſtia non ſentiunt: ſenſus enim dati ſunt animalibus ad ſalutem.12.metaphy.commen. 36.idem.1.ca. de ſubſtantia orbis.&.3.idem.3.de anima.commen. 60.& 61.& in.2.de anima.commen.ultimo.

Deſiderabilia quæ monent nos ſecundum ſenſitiuam, differunt à deſiderabilibus intelligibilibus,quæ mouent nos ſecundum intellectum.12.meta.com.36.

Deſtructio conſequentis ex deſtructione antecedentis conceſſa eſt in conſecutione conuertibili.7.phy. com.16.

Determinans & determinatum ſunt idem numero. 1. meta. commen.44.¶ Intelligitur, quòd ſi determinatum ſit unū numero,etiam determinans eſt vnum numero,iuxta illud Philoſophi in.2.phy.tex.commen.38.Vniuerſalium cauſæ ſunt uniuerſales,& particularium cauſæ ſunt particulares.idem.12.meta.tex.com.27.

Detruncabile eſt ſecundum latitudinem, ſenſibile autem ſecundum longitudinem.4.mete.tex.com.47.

Deus habet ſolicitudinem eorum quæ ſunt hic.2. phy.cō.75. Vide quomodo ſit intelligendum.13.meta.com. 37.

Deus quandoq; ſumitur pro corpore cœleſti, ut erat famoſum apud antiquos.8.phy.tex.com.64.

Deus & natura nihil fruſtra faciunt.1.cæli.tex.com. 32.idē. 2.cæli.50.&.59.&.3.de anima.43.

Deum eſſe in loco, & corpus eſſe in loco,non eſt ſecundum vnum & eundem modum. primo cæli.commen. 22. &.8. phyſi.commen.84.

Deus & intelligentiæ non ſunt in tempore.2.cæli. commen. 1.Vide.4.phy.tex.commen.118.&.120.

Dei operatio eſt immortalis,hæc autem eſt uita ſempiterna. 2.cæli.tex.commen.17.

Deus compleuit diminutionem contingentem in iſtis, ſecundum quòd generatio facta eſt continua.ex.2. de generatione.tex.commen.59.idem.2.de anima.commen.34.& primo cæli.commen.98.

Dijs omnia plena eſſe aſſeruit Thales Mileſius, primo de anima.tex.commen.86.

Deus,ſecundum Zenonem,per omnem ſubſtantiā permeat, in intellectuali eſt intellectus,in animali eſt anima, in naturali natura,in affectu eſt affectio & habitus. Themiſtius primo de anima.cap.36. Conſimilem opinionem recitat. Commen.in lege ſua quorundam loquentium.12.met.cō. 18.&.9.meta.com.7.

Deus omnium eſt principium & cauſa.ex procemio. meta.

Deos duos ponẽtes quorum unus agit malum, alius agit bonum, uilipendendi ſunt.tertio met.tex.com.15. &.12.metaphyſi.com.52.

Deus uidetur habere curam circa omnia entia.12. metaphy. com.37.Et ibi Commenta.ponit modum ſecundum Peripateticos,de quo uide in concordantijs.

Deum habere ſolicitudinem indiuiduorum quodãmodo uetum eſt,& quodammodo non.ſupra.com.37.&.52.

Deus dicimus animal optimum ſempiternum, cuius uita & duratio exiſtit Deo cõtinua & æterna:hoc enim Deus. ſupra tex.com.39.

Deus eſt uiuus & ſapiens,& hoc modo putauerunt antiqui trinitatem eſſe in Deo.ſupra.com.39.

Deum eſſe unum & habentem uitam,quomodo ſit intelligẽdum. Vide.12.meta.com.39.

Dei multiplicitas attributorum eſt intellectu tantùm,non ſecundum eſſe.ſupra. com.39.

Dei ſcientia eſt ſicut prima philoſophia:& ſcientiæ aliarum intelligentiarum ſunt ſimiles ſcientijs particularibus exiſtentibus ſub prima philoſophia.12.meta. com.44. authoritate Nicolai Peripatetici.

Dei ſcientia non eſt ſicut noſtra,immo ſcientia æquiuocè dicitur de noſtra & ſua.12.metaphyſi.com.51. & in libro de ſtruct.diſputa.12.in ſolutio.2.dubij.

Deus non diſponitur per ſcientiam quæ eſt in nobis,neq; per ignorantiam ei oppoſitam.12.meta.com.51.

Dei ſcientia non eſt uniuerſalis neq; particularis. ibidem, & in libro deſtruc.diſputa.3.in ſolutio.18.dubij.col 8.dicit: Cauemus nobis dicere, quod Dei ſcientia eſt uniuerſalis, aut particularis,quia ambæ iſtæ ſcientiæ cauſantur ab entibus,& ſunt generabiles & corruptibiles.

Dei ſcientiæ no opponitur ignorantia.12.metaphy.com.39. authoritate Alexan. & com.51.

Deus non eſt cauſa mali,ſed mala, & ea quæ ſunt ſine ſolicitudine,proueniunt ex neceſſitate naturæ, & non ex diminutione agentis.ſupra.com.52.

Deo Impedimentum aliquod attribui impoſsibile eſt. ex lib. deſtru.diſp.1.in ſol.2.dub.& habetur.12.meta.in fine.

Deus benedictus non poteſt denominari agens neq; modo naturæ,neq; ſecundum uoluntatem quæ eſt in generabilibus & corruptibilibus.ex diſput.3. in ſolutio. primi dubii. & ibi uide cauſam.

Dei actio ſecundum Philoſophos à ſcientia procedit, abſq; neceſſitate inducente eum ad agendum, neq; ex ſe,neque ab aliqua re extrinſeca, immo tantum ex ſua bonitate, & ideo neceſſario uult & eligit in nobiliori gradu omnibus gradibus uolentium & eligentium. ex diſputat.3. in ſolutio.2.dubij.¶Inde patet error Rabbi Moyſi,quem Scotus ubiq; in hoc & ſequaces eius ſunt imitati, aſſerentes ſecundum Philoſophos Deum agere ex neceſſitate naturæ.

Deus non eſt principium totius ſecundum Philoſophos modo formæ,ſicut anima reſpectu corporis. Nullus enim eorum opinatur hoc.ex diſpu.3.in ſolutio.5.dubij. Vbi nota frater mi,locũ apertum cõtra modernos aſſerẽtes Auer. opinionem fuiſſe,Deum glorioſum eſſe formam formaliter perficientem orbem. Nec ualet gloſa Sueſſani in illo loco,quod Commentator non contradicit ſibi in.4. cæli. commen.1.& alibi, ubi tenet Deum eſſe formam & finem quia dicit quod Commenta. reprehendit Algazelem, in hoc,quòd poſuit Deum ſolum eſſe cauſam formalem ſecũdum Philoſophos:ſed Philoſophi non ſolum formalem, uerumetiam finalem & ut motricem,ut patet.12.meta.cõ.5.&.6.¶Sed non bene ponderantur uerba Auer.in illa accuſatione Algazelis,quia ultra hoc reprehẽdit eum i modo,quẽ impoſuit Philoſophis, Deum eſſe cauſam formalem,quia uerba eius prætendebant quod Deus eſſet forma perficiens,ſicut anima perficit corpus, & eſt formaliter dãdo eſſe, quem errorem iſti tenent de mente eius. Vnde iſta ſunt uerba eius:Dicimus nos quod uerba huius hominis prætendunt concedere aduerſarijs,quod Deus benedictus non eſt agens,immo eſt aliqua cauſarum,qua nulla rerum perficitur ſine ea. Vnde dicimus quod iſta reſponſio eſt debilis:namq; ex hoc ſequitur apud Philoſophos,quod primum ſit principium totius modo formæ ſicut anima eſt principium corporis.& nullus eorum opinatur hoc.Quid clarius,aut apertius dici potuit? Et ideo aliter ſoluimus cõtradictionum iſtam iuxta fundamentum Auerro. & omniũ Peripateticorum. Quòd forma & perfectio eſt duplex,ſeparata & perficiens,de mente Auerro.& eſt ad literam in diſputa.1.in ſolu.vltimi dubij.& in.12.meta. commen.37. vbi dicit quod perfectionum propter quæ mouetur perfectum,quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur,ut illud quod mouetur propter ſanitatẽ: & quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ, ut quæ mouetur ad ens ut aſsimiletur eis,ut inueniuntur omnes actiones ſeruorum, quoniam ſunt erga genera intentionum domini ſui. igitur dicuntur eſſe propter dominum ſuum, & ſimiliter omnia entia com primo principio. Quid enim potuimus in hoc loco adducere pro noſtra opinione,quam Auer. iudicium ſeipſum declarantis? Hæc igitur eſt alia accuſatio, & grauior contra Algazelem, quia impoſuit Philoſophis Deũ eſſe formam formaliter perficientem totum, & omnia entia,ſicut iſti dicunt de orbe, eo modo quo anima perficit corpus. Et Philoſophi dicunt Deum eſſe formam perficiẽtem,ſicut anima perficit corpus, neq; ſicut ſanitas perficit illud quod mouetur ad ſanitatem,ſed dicitur forma extrinſecus perficiens omnia entia, pro quanto omnia entia mouentur naturali deſiderio, ut aſsimilentur illi ſecundum quod poſſunt. Eſſe enim eſt communicatum à prima forma omnibus entibus,ſecundum uarios gradus,quia diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſæ,& iſtum gradum inter corpora in altiori gradu participat primum corpus & inter intellectus,primus ex motoribus planetarum: & ſic deinceps. Et hoc eſt,quod declarat Commẽ.etiam in primo phyſi.com.81.ubi Ariſto.dicit: Exiſtente enim quodam diuino & optimo.dicit enim Commenta.in illo loco, quod cum ſit perfectio diuina maxima,cui omnia entia appetũt aſsimilari:quia igitur omnia entia participant eſſe ſibi cõmunicatum,quædam clarius,quædam obſcurius, & omne eſt à forma. Pro quanto igitur Deus glorioſus communicat eſſe omnibus ſecundũ quod natura eorum apta eſt participare; ſic eſt forma omnium, quam omnia imitantur & appetunt ei aſsimilari,ſecundum quod poſſunt. Similitudo enim & conuenientia in entibus eſt à forma, ut dicit Cõmenta.in prima diſp.in ſolu.7.dubij. Forma enim eſt ratio communicabilitatis.1.cæli.com.92. ¶Et ex his frater mi intelligis,quomodo cognitio ſubſtantiarum & entium inquantum entia,ducit ad cognitionem primi principij in ratione formæ,quia eſſe iſtud eſt impartitum à prima forma: omne enim eſſe à forma proficiſcitur, ut dicit Boe.¶Et ideo non valet declaratio ſubtilium aſſerentium ſecundũ Philoſophos, Deum eſſe formam omnium,inquantum cõmunicat eſſe omnibus,quæ ſunt hic per motum. Nam Philoſophi non ſolum ponunt Deum eſſe ueluti formam reſpectu iſtius mundi inferioris,uerum etiam reſpectu omnium,ut patet.12.meta.commen.44. Tum etiam quia talis declaratio ducit ad rationem primi motoris, & non ad rationem primæ formæ,& ad hoc aſcendit naturalis uia motus.unde Commenta.4 diſpu.in ſolutione.10. dub.declarans quomodo modus habet cauſam agentem,dicit: Et radix huius eſt,quod eſſe corporum cœleſtium cõſiſtit in motu,& ideo dans motũ de neceſsitate dicitur agens. Sed diuinus aſcendit ad rationem primæ formæ, ut dicit Commenta.7.meta.commen.9.& hoc ex cognitione entium & ſubſtantiarum inquãtum entia ſunt,ut alibi declarauimus. Et ut altius iſtam rem intelligamus,ſcies quod etiam formæ iſtæ quæ ſunt hic,habent duplex eſſe.ſ. materiale & abſtractũ:ſecundũ eſſe materiale ſunt in potẽtia in prima materia:& ſunt in actu uel potentia actiua primi motoris. Et ita ex cognitione formarum mobilium quatenus mobiles, uia motus poſſumus peruenire in naturali philoſophia ad primum motorem:quia motus includitur in re mobili quatenus mobilis,& motus ducit ad motorem. Sed formæ ſecundum eſſe abſtractum conſiderantur ſub ratione ſubſtantiæ & entis:quia iſti ſunt conceptus abſtracti,& quia ſecundum eſſe abſtractum iſtæ formæ eminenter continentur in prima forma abſtractarum,quæ eſt ens per eſſentiam. Sic ex rationibus iſtarum, inquantum ſubſtantiæ ſunt, uel inquantum

quantum

quantum entia, deuenimus ad primam formam. Et hoc duplex eſſe quod habet forma, videlicet actuale & formale (ut inquit Commenta.) eſt illud quod fauētes formis voluerunt dicere, ideſt Platonici ponentes ideas: ſed oon perueniunt ad hoc. 12. meta. com. 36. ¶ Et nota bene iſtam declarationem, quia oon innotuit mihi niſi in longo tempore, & non ſine magno labore uitæ meæ.

Deus noo intelligit entia inquantum ſunt cauſæ quod ipſe intelligit ea, ſicut noſter intellectus intelligit ea. Vnde Philoſophi hoc iotendunt dicere, dum aſſerunt Deum ooo intelligere entia poſteriora, eo modo quo nos ea intelligimus, immo modo quo nullus intellectus poteſt ea intelligere. ex libro deſtruct. diſpu. 3. in ſolu. 18. dub. colū. 8. ¶ Et nota quod noſtri Theologi quo ad hoc concordant, quod Deus non intelligit creaturas ſicut nos, quorū intellectus mouetur ab obiectis.

Deus eſt cauſa agens, finis, & forma omnium intelligentiarum. ex diſpu. 3. ſol. 18. prope finem. & ibi uide rationem.

Deus eſt cauſa efficiens, forma, & finis omnium entium ſenſibilium. ibidem.

Deos eſt uous ſimplex ſecundum Peripateticos, licèt pluribus denominationibus denominetur. ex diſputatio. 5. in ſolutio. vltimi dubij.

Deum ſcire ſeipſum, nihil aliud eſt quam ipſum ſcire entia. Vnde ſi homo ſimilis fuerit alijs entibus, & ipſe ipſius propriam quiditatem ſciret, ſcire ipſam quiditatem neceſſario eſſet ſcire alias res. ex libro deſtru. diſp. 6. in ſol. primi.

Dei ſcientia, qualiter ſit una & eadem cum ſeipſo, cum ſcientia eius de rebus extrinſecis ab eo, uide ī diſpu. 6. io ſol. 3. ¶ Vbi animaduerte quod inquit, quod de hoc inuenitur quoddam exemplar ī humano intellectu, de quo ſupra ibidem in ſolu. 2. dixit, quomodo in intellectu humano intelligibile quodammodo eſt idem cum intelligente, quāto magis in Deo. Si enim formæ materiales quæ ſunt potentia intellectæ, prout abſtrahuntur ab intellectu, ſunt in intellectu ſcientia & intellectus; quantò magis hoc in abſtractis ex natura ſua à materia uerum erit.

Dei ſcientia una exiſtente, non eſt impoſsibile quòd retineat ſcibilium multitudinē. non eſt enim impoſsibile apud Philoſophos, quod Deus ſciat ſeipſum, & alia præter ipſum: multitudo autem eſt impoſsibilis apud eos, quod intellectus perficiatur ab intellecto cauſato à tali intellectu, & perficiatur ab intelligibili. ex diſpu. 6. in ſolu. 3. dubij. Vbi aperte colligitur quod Deus intelligit multa, immo omnia intelligibilia alia ab ipſo, ſed oō motiuè, ut intellectus noſter. Et hoc concedunt etiam noſtri Theologi.

Dei ſcientia in numeratiooe ſcibilium noo eſt ſicut oumeratio ſcibilium in ſcientia humana. In ſcientia eoim humana eſt numeratio duplex, una eſt ratinne phantaſmatum: ſecūda uerò eſt prout ſunt in humano intellectu conueoientia in uno genere reſpectu plurium ſpecierum. Et cùm remouemus ſciētiam Dei ab uniuerſalitate, remouetur talis numeratio, & remanebit talis numeratio, qualem intellectus humanus non poteſt comprehēdere, niſi ſcientia noſtra ſimilis eſſet ſcientiæ Dei, quod eſt impoſsibile. ex diſput. 6. in ſolutione. 3. dubij.

Dei ſcientia & ſi neq; uniuerſalis neq; particularis eſt, quia tamen ſcire particularia apud nos, eſt in actu ſcientia, ideo ſcientia Dei eſt magis propinqua ſciētiæ particulari quàm uniuerſali. ibidem.

Deus ſcientia oobiliori modo, quo nos ſcimus ea. ibidem. in ſolutio. 4. dubij.

Deus eſt quiditas abſoluta, & omnia alia entia quiditatem habent. ſupra. in ſolu. 6. dubij.

Deus non eſt ſubiectum denominationum. ſupra.

Deus ſcit omnia entia abſolutè, entia namque habeot eſſe & ſunt intelligibilia primò, ut ipſe ſcit ſeipſum. ſupra.

Dei ſcientia non eſt ſimilis ſcientiæ humanæ, quia eſt cauſa entium, ſed ſcientia humana eſt cauſata ab entibus. ſopra. &c. 12. meta. com. 51.

Deum habere diffinitionem quodammodo eſt uerū, & quodammodo nō eſt uerum. ex diſp. 7. in ſolu. primi dubij. ubi ponitur diſtinctio de diffinitione duplici. ſ. data per genus uniuocum & ueras differentias, & de diffinitione data per genus analogum.

Deo Philoſophi tria attributa attribuūt, & eſt quod ſit ſciēs excellens, & potens: & dicunt quod uoluntas eius prouenit io entibus ſecundum ſcientiam eius, & poſſe eius non deficit à uoluntate eius. ex diſp. 10. in ſol. 1. dubij.

Deus ſecundum Philoſophos operatur per ſcientiam ſuam. & quia ſcientia in eo quod ſcieotia eſt in duobus contrarijs, poſsibile eſt ut proueniat ab eo unumquodq; eorū, & prouenit excellentius cootrariorum, noo uilius ex ſciēte ea & ideo appellatur ſciens excellens. ſupra.

Dei ſcientia ſecūdum Philoſophos oon eſt niſi una in Deo. ſupra. Idem ſentiuot ooſtri Theologi. Dicit enim Augu. in. 6. de trinitate. cap. ultimo: Vbi eſt prima & ſumma uita, non eſt aliud uiuere & aliud eſſe: ſed idem eſſe & uiuere primus ac ſummus intellectus, cui noo eſt aliud uiuere, aliud intelligere.

Deo non aufertur uoluntas, ſed noua uolūtas nō eſt in Den. ex diſpu. 10. in ſolutio. 3. dubij.

Dei ſcientia non diuidit uerum a falſo in oppoſitis, ſicut ſciētia humana, uerbi gratia quia homo aut ſcit alia à ſe aut nō iſta enim ſunt contradictoria. & uerificata una, neceſſario alia eſt falſa. Sed de Deo benedicto ambo uerificantur, quia ignorat ea modo inferente defectum, ſicut eſt io ſcientia humana, & ſcit ea modo non inferente defectum. ex diſpu. 10. in ſol. 3. dub. & in hoc etiam ooſtri Theologi conueoiunt.

Deum agere modo naturæ falſum eſt, immo dicunt Peripatetici ſecundum ueritatem loquentes, quod entia procedunt ab eo, modo altiori quam ſit natura & quam humana uolūtas. Probatum enim eſt demonſtratiuè, quod impoſsibile eſt aliquem actum procedere ab eo naturali modo ſeu uoluntario, iuxta intentionem uoluntatis, quæ eſt in nobis. Quapropter actus diuinus procedit ab eo modo magis oobiliori, quam uoluntario modo, qui clare comprehendi nō poteſt niſi ab eo. ex diſp. 11. in ſolu. primi dubij. contra Algazelem hoc Philoſophis imponeotem. ¶ Ex hoc ſcire poteris Scotum in hoc errore fuiſſe, qui iuxta Rabbi Moy. ſen hoc idem opinantem, ſæpe imponit hoc Peripateticis. Idem dicit Commenta. in diſputationibus phyſicis. diſpu. prima in ſolutio. 4. dubij. ubi dicit: Quod autem attribuūt Philoſophis quod entia ſeparata agunt naturaliter & non electiuè, nemo hoc dixit cui adhæreatur: ſed omnis habens ſcieotiam apud ens agit electione: tamen prnpter dignitatem quæ eſt in eis, non prouenit ex duobus contrarijs niſi dignius eorum, & electin eorum non eſt propter aliquid quod perficiat ſubſtantiam eorum, cùm in eis oulla ſit diminutio: ſed ut perficiatur id ex entibus quod eſt diuinum in natura ſua.

Deus probatur quod ſit uolens, quoniam ipſe ſcit duo cōtraria: & ſi eſſet agens ex eo quod eſt ſciens tantùm, operaretur duo cōtraria ſimul, & hoc eſt falſum: igitur oeceſſe eſt quod operaretur unum contrariorum electione. ex diſputa. 12. in princ. iuxta nouam translatinnem.

Deus non eſt natura quæ eſt principium motus io pluribus rebus, ut diffinitur io. 2. phyſi. Natura enim apud Philoſophos ſumitur duobus modis, uidelicet modo prædicto: & ſecundo modo proferūt eam de omni potentia, à qua prouenit actio intellectualis ordinatè. & iſto modo Deus natura dici poteſt. ibidem.

Dei intellectus quodammodo ono intelligit aliud præter ſe in quantum ſcientia eius non eſt paſsiua: & aliquo modo intelligit aliud præter ſe. ex hoc quod ipſemet eſt ſcientia actiua. ex diſpu. 12. in ſol. primi dubij. ſecundum nouam translatinnem.

Dei ſcientia ſecundum Philoſophos nō eſt uniuerſalis. Multiplicatio enim generum & ſpecierum, neceſſario infert ſcientiæ multiplicationem. ex libro deſtru. diſpu. 12. in ſol. 2. dubij.

Deum dicere qood induit formas oīum entium, & quod mouet oīa quæ ſunt hic ſine medio, eſt auferre cauſam & cauſatum, & oīa intelligibilia. ex diſpu. 13. in ſolu. 4. dubij.

Deo eſt prima cura de nobis, & ipſe eſt cauſa loci habitabilis ſuper terram, & quicquid inuenitur hic de eo quod eſt bonū perfectum, prouenit quidem à uoluntate & intentione eius,

ne eius. Sed proneniũt mala ex neceſsitate materiæ, ſicut corruptio & debilitas, & tabes, & ſimilia: in paraphraſi meta. tra. 4. in fine, ubi agit de diuina prouidentia, & cura omnium entium, quæ ſunt hic.

Deo attribuentes cognitionem & curam rerum particularium, ut dixit Alexand. de neceſsitate attribuunt ſibi impietatem uel iniuſtitiam. Aucr. in paraphraſi metaphyſi. tract. 4. in fine. ¶ Dic pro fide & ueritate quòd eſſet uerũ, ſi Deus eſſet cauſa mali, culpæ.

Dei multiplicitas attributorum eſt intellectu tantum, non ſecundum eſſe. 12. meta. com. 39.

Dei tẽtio eſt intenta ab omnibus intelligentijs. 12. metaphyſicæ. commen. 44.

Dextrum & ſiniſtrum ſunt differentiæ natura poſteriores, quia omne habens dextrum & ſiniſtrum habet ante & retro, & ſurſum & deorſum, ſed non contra. 2. cæli. tex. commen. 7.

Dextrum eſt principium latitudinis. ſupra. tex. com. 8.

Dextrum eſt principium localis motus in animalibus perfectis. ſupra. tex. com. 8. &. 15.

Dexter pes in animalibus eſt motus eſſentialiter, ſiniſter uerò accidentaliter: quia animal primo mouet pedem dextrum, deinde ſiniſtrum, ut ſuper illum ſuſtenteur. Commen. 2. cæli. commen. 8.

Dextrum & ſiniſtrum & aliæ differentiæ ſecundum Ariſtot. ſententiam, non poſſunt aſcribi cælo ſecundum ſimilitudinem per poſitionem ad nos, ſicut ſunt in rebus inanimatis: falſum quoq; eſt ipſum uoluiſſe has, per determinatas in cælo partes uariari, ſicut in animantibus. Commẽtator in paraphra. 2. de cælo, ſumma ſecunda, quæſito primo iuxta finem capituli, contra dominum Albertum.

Aduerſus Albertum magnum.

Dextra pars nobilior eſt ſiniſtra, & ante nobilius eſt retro, nobiliuſque ſurſum quàm deorſum. 2. cæli. tex. com. 34.

Dextra pars ualidior eſt ſiniſtra, & ideo omnia membra quæ ſunt motus gratia, ſuperiora ſunt in parte dextra quàm ſiniſtra, ut renes, ſupercilia, brachia, & id genus. ex. 3. de partibus animalium. cap. 9.

Dextræ partis natura ſiccior & mobilior eſt. ex tertio de partibus. ſupra.

Dialecticæ rationes apud Ariſto. ſunt ſermones ueri, qui cõponuntur ex accidentibus uniuerſalibus non proprijs. 8. phy. com. 70. idem. 4. phy. 87. &. 1. cæli. 70.

Dialectica duob. modis uſitari poteſt in alijs ſcientijs. 8. phy. comm. 70. idem primo phy. commen. 35. Et. 2. meta. 15. & 7. metaphy. commen. 2.

[D]ialecticus diffinit per formam, & phyſicus per materiam. 1. de anima. tex. com. 16. Vide in Theorematibus.

Dialectica priores non participauerunt. primo metaphyſic. tex. commen. 8.

Dialectici tenẽtur de omnibus dicere, ex probabilibus, & eorum theoria eſt de omnibus. 3. met. tex. com. 2.

Dialectici & ſophiſtæ eandem ſubinduunt figuram Philoſophi, quia ſophiſtica eſt apparens ſophia, & dialectici de omnibus diſputant: ens autem omnibus commune eſt. 4. meta. tex. com. 5.

Dialectica & ſophiſtica circa idem genus uerſantur cũ philoſophia. ſupra.

Dialectica differt à prima philoſophia per modum poteſtatis ſeu ſcientiæ, quia illud quod ſcit Philoſophus, ſcit demonſtratiuè, ſed dialecticus ſcit illud probabiliter. 4. metaphyſico. ſupra.

Dialectica & ſophiſtica ſunt de accidentibus entium, ſed non inquantum entia ſunt. 11. meta. cap. 3.

Dianoea nihil aliud eſt, quàm cum imaginatione actio intellectũs iuncta. Them. in. 2. libro de memo. & remi. ca. 14. à Latinis dicitur intelligentia uel cogitatio.

Diaphanum non eſt ſecundum ſe uiſibile, ſed eſt uiſibile propter extraneum colorem. 2. de anima. tex. com. 68.

Analogus terminus an dicat unam naturam communem analogatis.

Diaphanum non competit aeri ſecũdum quòd aer, aut aquæ ſecundum quòd aqua, ſed quia eſt natura eadem in his utriſque, & in perpetuo ſuperiori corpore. 2. de anima, tex. commen. 68. ¶ Ex hoc autem loco elici poteſt contra Them. in. 2. de anima, in expoſitione tex. 30. qui uult quòd terminus analogus non importet unam naturam communem analogatis, ſicut terminus uniuocus, quæ natura intelligi ſeorſum poſsit à naturis analogatis, ſicut genus reſpectu ſpecierum. Patet autem quòd diaphaneitas analogicè dicitur de ſuperiori corpore & de corporib. quæ ſunt hic, quod innuit Philoſophus cum dicit, quòd eſt natura communis utriſque. Niſi uelis quòd per naturam Philoſophus intelligat conceptum aut notionem quandam communem, cui notioni in re non correſpondet natura una communis diſtincta à naturis analogatis: immo correſpondent plures naturæ analogatæ, quarum una habet attributionem ad aliam, ſicut dicunt Peripatetici de ente, quòd bene dicit conceptum unum communem analogum, ſed non dicit naturam aliquam diſtinctam à natura ſubſtantiæ & à natura accidentis. Immo illi conceptui iſtæ duæ naturæ correſpondent in re, ſecundum prius tamen & poſterius: quia prius ſibi ſecundum naturam correſpondet natura ſubſtantiæ, & per poſterius natura accidentis: quia natura accidentis dependet à natura ſubſtãtiæ tanquam ab uno & ad unum. Vnde refert multum dicere, analogo correſpondere conceptum communem diſtinctum à conceptibus analogatorum, & dicere ſibi correſpõdere naturam diſtinctam à naturis analogatis. Etenim primum eſt uerum, & ſecundum dictum eſt falſum: & hoc eſt quod dixit lucidiſsimus Themiſtius in. 2. de anima. cap. 12. Ea nãque (inquit) quæ ita ſe habent inter ſe, ut priora hæc, poſteriora ſint illa; quanquam notionem habent quæ de his dicatur, fieri tamen nequit ut illa aut genus ſit, aut natura una, ita ut ſine his intelligi ſeorſum poſsit, indicatur diciturve.

Diaphragma eſt particula diſtinguens membra ſpiritualia à membris nutritionis, qui etiã apud Græcos dicitur παρὰ τὸ διαφράττειν, quod eſt diſtinguere: etiã phrenes dicitur, à noſtris uerò Latinis præcordia. Vide Gal. in. 5. de utili. partic. cap. 15. ubi hæc duo nomina aſſerit ſibi aſcribi. Vide Ariſt. in. 3. de partibus animalium. cap. 10. vbi etiam iouecoics, quòd dicitur ſeptum tranſuerſum.

Dicẽtem aliquid oportet non ſolum affirmare, ſed cauſam ipſius dicere, & nihil apponere, neq; uelle dignitatem irrationabilem, ſed aut inductionem, aut demonſtrationem ipſius afferre. 8. phy. tex. com. 15.

Dicere hominem alteratum eſſe, & domum accipientem finem, ridiculum eſt. 7. phy. tex. com. 16.

Dicere omnia quieſcere, eſt falſum, ſicut falſum ẽ dicere omnia moueri; ſed minus exit à uia naturali, qui dicit omnia moueri. Com. 8. phy. com. 23.

Dicta ſecundum prius & poſterius neceſſario comparantur ad unum, quod eſt cauſa, quòd illa res inſit alijs. verbi gratia, Nomen caloris quod dicitur de rebus calidis per operationem ad ignem, qui eſt cauſa ut calor ſit in alijs rebus calidis. ex tracta. 4. in paraphra. meta. col. 8. idem. 2. meta. tex. com. 4. & in. 8. phyſi. com. 72

Dies Alcyoneæ quæ ſint, & quare ita appellatæ, uide. 5. de natura animalium. cap. 8.

Dies critici ante uigeſimum, per quaternarium numerantur, ſed poſt uigeſimum, per ſeptimanas. 4. colliget. ca. 40. ubi uide qui ſint laudabiles, & qui mali.

Dies critici à principio ægritudinis computantur, & eſt quãdo apparet manifeſtè læſio in operationibus, excepto in pariente, ubi a partu numerari debent. Eſto quòd ægritudo per triginta dies poſt partum ſenſibiliter extitiſſe. 4. colliget. cap. 40.

Differentiæ ſunt cauſæ ſpecierum, & ſunt cauſæ accidentium in illis ſpeciebus inuentorum. 2. cœli. commen. 80. idem. 3. cæli. 77.

Differentiæ quorundam ſubſtantiarum ſunt de alijs prædicamentis, & Ariſto. concedit hoc. 4. cæli commen. 40. Quomodo autem ſit intelligendum, uide, quia (ut inquit) hæc perſcrutatio non conuenit ſciẽtiæ naturali, ſed primæ philoſophiæ conſideranti de ſubſtantijs & accidentibus. vide 7. meta. com. 41. &. 8. meta. com. 5.

Differentiæ corporum conſimilium partium ſunt propinquæ ſenſus. 7. phy. com. 11. uide in concordantijs.

Differentiæ ſex poſitionis in quibuſdam inueniuntur eſſentialiter & uerè, in quibuſdam non uerè. Et in his, in quibus nõ uerè reperiuntur, in quibuſdam reperiuntur ex ſimilitudine

dine non ex reſpectu, ſicut in imaginibus noſtris, quæ ſunt ſimilitudines noſtri: in quibuſdam ex reſpectu tantum, ut in reliquis rebus inanimatis. Commenta. innuit hanc diuiſionem in. 2. cæli. tex. commen. 10.

Differentia eſt inter dicentes corpora componi ex partibus indiuiſibilibus, & inter componentes corpora ex ſuperficiebus: quia illi non poſſunt ſaluare corpus ſimplex eſſe, ſicut illi qui ponunt, quòd ſunt ex ſuperficiebus compoſita. ſecundo cæli. commen. 24.

Differentia in ſubiecto differunt in eſſe. ſecundo de anima. tex. com. 152. inde collige uiſiuam Aquilæ, & uiſiuam hominis ſpecie diſtingui.

Differentiæ rerum, licet non poſſunt numerari à nobis, tamen non dubitamus eas eſſe finitas apud naturam. 3. meta. commen. 15.

Differentiæ ſubſtantiales ſunt de eſſentia congregati de quo prædicantur: & congregatum ex eis eſt unum eſſentialiter 5. metaphyſi. com. 7.

Differentia dicuntur quæcunq; diuerſa ſunt alicui eidem entia. 5. meta. cap. de eodem & diuerſo.

Locus in Auer. deprauatus.

Differentia ſubſtantialis qualitas dicitur. 5. meta. tex. com. 19. & eſt capitulum de quali. ¶ Vbi aduerte quod commentum in illo loco communiter inuenitur deprauatum. dicit enim: Et in hoc genere concluduntur uniuerſaliter omnes differentiæ ſubſtantiales, ultimæ. ſ. differentiæ ſpecierū ultimarum, ſed non ultimæ. ſ. differentiæ generum ſubſtātiales. ¶ Sed hoc quidem ſtare non poteſt, quia Commen. exponens primum modum quo ſumitur qualitas, dicit quod dicitur de illo ſecundum quod differunt ſubſtantiæ adinuicem. ſ. de generibus & ſpeciebus ſubſtantialibus. & dat exēplum primo de genere. uerbi gratia, homo differt à planta per animalitatem, et ſimiliter in equo, quoniam animalitas eſt in eo qualitas. Amplius Ariſto. in prædicamētis, in cap. de ſubſtantia eodem modo loquitur de ſecundis ſubſtantijs quæ ſunt genera, ſicut de ſpeciebus quod nō ſignificāt hoc aliquid, ſed potius quale aliquid. Et ibi expreſſe dicit quod genus et ſpecies circa ſubſtantiā qualitatem determinant, qualem enim quandam ſubſtātiam ſignificat. licēt (ut aſſerit) maior ſit determinatio in genere quam in ſpecie: dicens enim animal plura complectitur quam hominē. Ideo litera commenti debet caſtigari, ſicq; debet legi: Et in hoc genere concluduntur uniuerſaliter omnes differentiæ ſubſtantiales ultimæ. ſ. ſpecierum ultimarum, & nō ultimæ. ſ. differentiæ generum.

Differentiæ quibus diuiditur genus, ſunt contrariæ. 7. meta. tex. commen. 42.

Differentiæ quæ ſunt ante ultimam, ſunt in diffinito in potentia. 7. meta. tex. com. 42. & 43.

Differentia finalis ſubſtantia erit rei & diffinitio. 7. met. tex. commen. 43. item Porphyrius. cap. de differētia, ubi dicit: Intimius autem perſcrutantes & ſpeculantes differentiā, dicunt non quodlibet quod aptum natum eſt diuidere ea, quæ ſub eodem genere ſunt, differentiam eſſe, ſed quod ad eſſe conducit, & ad quod quid erat eſſe, & quod eſt pars quod eſſe rei.

Differentiæ ſubſtantiales quando latuerint, circumloqui poſſunt per accidentia. 8. meta. com. 5. & 7. meta. com. 41.

Differentiæ quorundā rerū ſunt ex priuatione. 8. men. cō. 5.

Differentiæ in quibuſdam rebus ſunt ex ſuis materijs. 8. metaphyſi. commen. 6.

Differentia non eſt ad ea, quæ ſunt extra genus. 10. metaphy. tex. commē. 14. idem tex. commen. 12. ¶ Talia enim diuerſa propriè dicuntur.

Differentiæ colorum ſuſcipiūt magis & minus. 10. metaphy. tex. commen. 22.

Differentia in materia, & conuenientia in forma, ut duo annuli quorum unus eſt ex auro, alter uerò ex argento, per accidens differunt. 10. meta. tex. com. 24.

Differentiæ ſecundum ſpēm non diuerſantur propter diuerſitatem ſuarum materierum; ſed quia in ſuis formis eſt contrarietas. 10. meta. tex. commen. 25. idem primo de anima. commen. 53.

Differentia nulla genere participat. 11. metaphyſi. cap. primo. ¶ Ex quo uidetur genera non prædicari per ſe & uniuerſaliter de differētijs, cuius oppoſitum ſentit in primo poſte. Them. cap. 12. ubi uult genus de differentijs proximis eius uniuerſaliter prædicari.

Differentia magna eſt inter ea quæ differunt in eſſe & in intellectu, & inter ea quæ differunt in intellectu tantum. 12. metaphyſi. com. 39.

Differentijs ſubſtantialibus multiplicantur res apud Phyſicos, ſed nullis accidētibus fit differētia ſubſtantialis cuiuslibet prædicamētorū decē. ex libro deſtru. diſp. 3. i ſol. 26.

Differentia entium in dignitate, ſi unum non excedat aliud ī ſpecie, ita quod ſint ſpecies plures, quorū una ſit nobilior alia, tūc diuerſitas quæ eſt in eis, fit ex prioritate unius ad aliud in eadem ſpecie, in qua cōmunicant: & quæ ita ſe habent, de neceſſitate unū eſt cauſatum ab alio, & prius omnibus in hoc eſt ultima cauſa eorū, & cauſa ob quā omnia habent eſſe. ex paraphraſi met. trac. 4. col. 7. ibi: Et dicimus quod ſi iſta principia conſiderentur. Et inde collige, quòd omnes intelligentiæ ſunt eiuſdem ſpeciei analogæ, & prima eſt cauſa omnium aliarum.

Differentia rerum in eadem ſpecie exiſtentium eſt participatione materiæ. Themiſt. 1. de anima. cap. 24. & Auer. ſentētia eſt in libro deſtruc. diſpu. prima in ſolutio. 7. dubij. Et eſt ſententia Ariſtote. 7. meta. tex. com. 28. Vide & in contradictionibus nuper æditis.

Differens & diuerſum differunt. 10. meta. tex. com. 12.

Differentia ſunt alicui eidem entia. ſupra.

Differens omne differt, aut genere, aut ſpecie. ſupra.

Difficultas in cognitione quandoq; prouenit propter latentiam naturæ rei. 3. phy. tex. commen. 15. de motu, & de numero habetur. 4. phy. com. 131. & 3. phy. com. 56. De relatione ēt. 12. met. cō. 21. tex. com. primi. Ex quo patet quod aliqua difficultas eſt ex parte obiecti cogniti, cōtra Scotū.

Difficultas in comprehendendo res abſtractas eſt ex nobis, quia ſunt actu intellectæ: ſed difficultas in comprehendendo res naturales, ex ipſis rebus exoritur, quia ſunt intellectæ in potentia. Commen. 2. met. commen. 1.

Difficultas accidit per modum ligamenti, & modus quo aufertur, eſt ſimilis diſſolutioni ligamenti. 3. meta. tex. com. primi. ubi dicitur: Soluere autē nō eſt ignorantis uinculū.

Diffinientes per materiam tantum, diffiniunt rem quæ eſt in potentia tantum: & diffinientes per formam tantum, non perfectè diffiniunt, quia formæ non ſunt ſine materijs, ut diffinientes domum dicendo quod eſt compoſita ex lignis & lapidibus, diffiniunt domum quæ eſt in potentia, non domum quæ eſt in actu: & diffinientes domum dicēdo, quòd eſt id quod tegit corpora & cenſus, diffiniunt domum quæ non eſt in materia. 8. metaphy. tex. com. 6. Cōſimile primo de anima tex. com. 16.

Diffinitum & diffinitio ſunt unum. 7. meta. tex. com. 51.

Diffinitum & ſua diffinitio ſunt unum in actu, & plura in potentia. ibidem. & com. 33.

Diffinitum cum ſuis partibus quodammodo eſt idem, & quodammodo non eſt idem. 8. meta. tex. com. 8.

Diffinitiuus ſermo & affirmatiuus idem nō ſunt. 9. metaphy. tex. commen. 22.

Diffinitiones uniuerſales componuntur ex forma uniuerſali. quæ eſt genus, & propria, quæ eſt differentia. 2. phſi. cō. 28, & 91. & 7. meta. 43.

Diffinitiones rerum naturalium recipiunt materiam, aut manifeſtè aut conſecutiuè. 2. phyſi. tex. com. ulti. idem primo de anima. tex. com. 16.

Diffinitiones datæ ſecundum prius & poſterius intrant in artibus demonſtratiuis. 3. phy. commen. 4. idem. 5. de anima. ex. commen. 30. & 3. de anima. commen. 5. & 4. meta. tex. commen. 2. & 3. phyſi. commen. 3. de diffinitione naturæ, & 1. & 5. poſter.

Diffinitiones naturaliter ignotæ declarātur ſyllogiſmo, aut in declarando diffinitionem & diffinitū eſſe, quādo utrūq; fuerit ignotum: aut in declarando quod diffinitio eſt diffiniti, quādo diffinitum eſt manifeſtum per ſe, & diffinitio ignoratur. 3. phy. com. 12. idem. 2. de anima. cō. 12.

Diffinitio ſubſtantiarū conſimilium partium, eadem eſt reſpectu partium & totius. 3. phy. tex. com. 37. idem primo cæli tex. commen. 19.

Diffinitiones

Diffinitiones entium quæ multipliciter dicuntur, ſunt difficiles, quia appropinquant ei quod non habet naturam cõmunem: & hmõi diffinitiones difficile inueniuntur per regulas dantes diffinitionem, ſicut eſt diuiſio, cõpoſitio, & demonſtratio. 4. phyſi. com. 2. ¶ De huiuſmodi regulis uide ĩ. 2. poſt. &. 1. de anima. cõ. 5. &. 6. meta. com. 1.

Diffinitiones rerũ quæ ſunt ignotæ diffinitionis, prius in talibus eſt perſcrutandũ de genere quã de differentia, quãdo utraq; pars diffinitiõis fuerit ignorati eſſe, ſicut eſt genus & differentia. 4. phy. com. 6. idem. 2. poſteriorum.

Diffinitiones quæ dant quiditatem, debent habere tria propria. quorum unũ eſt ut per illam diſſoluantur quæſtiones contingentes in re, ſecundum ut per illam appareant accidẽtia eſſentialia, quia diffinitiones completæ innatæ ſunt reddere cauſas omnium accidentiũ. tertiũ eſt ut ex diffinitione appareat difficultas, ideſt motiuum difficultatis; & hoc eſt proprium rerũ difficilium diffiniri. Commẽ. 4. phy. com. 31. Vide. 2. de anima. tex. com. 12. &. 26. & primo de anima. tex. com. 11. & cõ. 21. &. 4. cæli. com. 2.

Diffinitio completa licet reddat cauſas oium accidẽtiũ eſſentialium, non tamen conuertitur, ut omne ex quo apparet cauſa accidentiũ ſit uera diffinitio, & ideo hæc regula deſtruit diffinitiones, & nõ conſtruit. Commen. 4. phyſi. 31.

Diffinitiones ueræ debent cõuenire omnibus ſpeciebus rei diffinitæ. 4. phyſi. com. 42.

Diffinitiones conuertuntur neceſſario cum diffinitis. 8. phy. com. 27. idem. 6. topicorum.

Diffinitionem eandem habentia eandem formam habẽt: & & quæcunq; habent eandem formam, habent etiam eaſdẽ actiones. primo cœli. com. 19.

Diffinitionum bonarũ proprium eſt, quod per eas perfici de bene oĩa quæſita quæ neceſſaria ſunt ſciri in illa re apud perſcrutationem. 4. cæli. com. 2. Vide. 4 phyſi. 31.

Diffinitionum eſt uniuerſale præceptum, ut ea quæ in alicuius diffinitione ponũtur, diffinitũ in ſua diffinitione nõ recipiant, alioquin totum euaderet partis pars. Themiſt. primo phyſi. ſuper. 29. textu.

Diffinitionum uia qua uenantur, ſecundum Hippocratẽ, eſt demonſtratio, ſecundum Platonem diuiſio, ſecundũ Ariſ. eſt compoſitio. 1. de anima. com. 5. uide pro opinione Ariſto. etiam in. 6. metaphyſi. com. 1.

Diffinitiones ſumũtur ex principijs proprijs, quæ ſunt in re. primo de anima. com 5. item primo phy. com. 5. &. 2. phy. commen. 28.

Diffinitiones generũ & ſpecierum ſecundum Ariſto. nõ ſunt uniuerſalium exiſtentium extra animam, ſed ſunt rerũ particularium, & intellectus eſt qui facit uniuerſalitatem in rebus. 1. de anima. com. 8. Vide pulchre Alexan. in primo libro naturalium quæſtionum, ubi quærit an diffinitiones ſint rerum particularium.

Diffinitiones quæcunq; ſecundum quas non contingit accidentia cognoſcere, ſed neq; de ipſis imaginari facile, dialecticæ dictæ ſunt, & uanæ oẽs. 1. de anima. tex. com. 11. ubi Commẽ. dicit quod omnis diffinitio, per quam nõ cognoſcuntur accidentia, non dicitur diffinitio niſi æquiuoce, aut quia in ea collocatur aliquod falſum, aut quia componitur ex cauſis remotis, aut accidentalibus. uide pro hoc. 4. phy. com. 31. &. 4. cœli. com. 2. & ſecundo de anima. 12. &. 26. &. 2. cœli. com. 40.

Diffinitio ſi omittit formam & recipit materiam, diminuta eſt: ſi uero ſumat formam & dimittat materiam, uidetur dimittere aliquod non neceſſarium, ſed non eſt ita, quoniã forma debet accipi in diffinitionibus ſecundum diſpoſitiones in quibus exiſtit. 1. de anima. com. 16. Et lucidiſsimus Them. in eodem loco dicit: Diffinitio ea quæ materiã tantum ſectatur, eius eſt qui naturam explorat: ſed ceſſans & manca eſt, niſi formæ meminerit. At formam quidem ſemper in diffinitionem collocare debemus, quæ locum principem obtineat, ita tamen ut à materia non recedamus, et ſi forma ratione poſsit abiũgi: etenim formæ naturali ſemper materia eſt opus.

Diffinitiones uniuerſales nniuocæ non ſufficiunt in cognitione rei perfectæ, nedum cum fuerint uniuerſales multiplices. 2. de anima. com. 52. & elicitur ex textu.

Diffinitioues quæ componuntur ex propinquis cauſis, cum fuerint ignotæ, nulla eſt in cognitione earum, niſi à poſterioribus: ibidem.

Diffinitiones demõſtratiuæ innatæ ſunt dare cauſas oĩum accidentium exiſtentiũ in diffinitio. 2. de anima. cõ. 26. idem 4. phyſi. com. 31. &. 1. de anima. tex. com. 11. &. 4. cæli. 2.

Diffinitio numeri non eſt numerus, ſicut diffinitio animalis non eſt animal. 1. metaphyſi. tex. com. 36.

Diffinitionum duplex genus eſt, perfectum: quod conſtituitur ex genere & differentijs: & non ita perfectũ, & eſt quãdo differẽtiæ ueræ latent, & circũloquimur illas per ſuas actiones. Elicitur ex dictis Auer. iſta diſtinctio ĩ paraphraſi ſuper. 4. cæli. contra Themiſtiũ. in ſumma. 3. cap. 1.

Diffinitionum ſcientia haberi poteſt ſecundum diſſolutionẽ, & etiam ſecundum compoſitionem, ſed diuerſis modis. uide ſecundo metaphy. com. 11.

Diffinitio in rei ueritate non inuenitur niſi in ſubſtantia. 4. meta. tex. com. 13. idem. 7. meta. tex. com. 17. &. 19.

Diffinitio eſt ratio cuius nomen eſt ſignum. 4. metaphy. tex. commen. 28.

Diffinitio non dicitur quæ non ſignificat eſſentiã rei, & diffinitionis cuiuslibet proprium eſt ad minus diuidi in duas partes. 5. metaphy. com. 11.

Diffinitio eſt finis in cognitione, & etiam eſt finis in eſſe. 5. meta. tex. com. 22. ibi Philoſophus dicit quod terminus dicitur de quodquid erat eſſe, quod eſt cognitionis terminus, ſi autem cognitionis; & rei.

Diffinitiones accidentium ſignificant plures intentiones unã intentione: quia in diffinitionibus accidentium ſumuntur ſubiecta in quibus exiſtunt: unde diffinitiones eorum componuntur ex pluribus natura una: ſed diffinitiones ſubſtantiarum ſignificant unam intentionem tantum. Et ideo accidentia dicuntur habere aliquam diffinitionem, ſubſtantiæ uerò habent diffinitionem ſimpliciter. 5. metaphy. cõ. 34. Vide. 7. meta. 17. &. 18. &. 19.

Diffinitiones plures ſubſtantiarũ ſumuntur: ut his tribus uijs. ſcilicet uia diuiſionis, & compoſitionis, & demõſtratione ſigni. 6. meta. cõ. 1. idem. 1. de anima. cõ. 5. &. 4. phyſi. cõ. 2.

Diffinientium & ipſorum quodquid eſt, quædam ſunt ut ſummum, & quoddam ut concauum. 6. metaphy. tex. commen. 2. idem. 7. metaphy. tex. commen. 34. &. 3. de anima. 35. & 5. phy. 19. Vbi põdera unum dictum Commẽta. in. 2. phy. commen. 18. ubi habet quod ſunt aliqua, de quibus poſsibile eſt conſiderare ut ſunt in materia, & ſecundum quod extrahuntur à materia: & alia ſunt illa in quibus conuenit mathematicus, cum naturali: & ſunt aliqua in quibus impoſsibile eſt conſiderare niſi cũ materia; & iſta ſunt propria naturali. Diſtantiæ enim entium ſunt ualde diuerſæ, ut dicit Commentator in. 2. cæli com. 64.

Diffinitiones ſunt duobus modis, aut ſicut diffinitio ſummitatis, aut ſicut diffinitio concauitatis. 6. metaphy. tex. cõ. 2. i. aut ſunt per materiam ſenſibilem, aut abſtrahunt à materia ſenſibili.

Diffinitiones omnium naturalium dãtur per materiam ſenſibilem. idem &. 1. de anima, tex. com. 16.

Diffinitionum partes ſunt illæ, per quas conſtituitur res. 7. meta. com. 4. &. 1. phyſi. com. 28. 1. de anima. com. 5.

Diffinitum eſt unum in actu & duo in potentia. 7. meta. tex. com. 12. idem com. 33. ibidem.

Diffiniones quæ declarant quiditatem rei, ſunt rerum quæ ſignificant totum & unum. 7. meta. com. 12.

Diffinitio non eſt omnis ſermo ſignificans illud quod ſignificat nomen. 7. metaphy. tex. com, 13. omnes enim rationes eſſent utiq; diffinitiones.

Diffinitio ſicut & quod quid eſt, multipliciter dicitur. 7. met. tex. com. 14.

Diffinitio ſimpliciter non eſt accidentium, ſed eſt ſermo maioris declarationis quam nomen. 7. meta. tex. com. 14.

Diffinitionis proportio ad diffinitionem, eſt ſicut proportio quidditatis ad quidditatem. 7. meta. tex. com. 14.

Diffinitiones ſunt duobus modis, quorum unus eſt primò & ſimpliciter: ſecundus eſt nõ primò neque ſimpliciter, ſed ſecundum modum conuenientem naturæ rei, cuius eſt diffinitio. 7. meta. comm. 15.

Diffinitio

Diffinitio principaliter eſt ſubſtantiarum,& ſecũdario accidentium.7.met.com.33.&.14.&.15.

Diffinitio non debetur eis,quæ ſunt unum per ligamentum & contactum, neq; ſimpliciter,neq; ſecundum quid .ſeptimo metaphy.com.16.

Diffinitiones accidentium eſſentialiũ recipiunt ſubiecta ſua, ſecùs de diffinitionibus accidentium per accidens.7.met.com.17.ubi Commentator dicit quod quia ſimitas eſt de accidẽtibus eſſentialibus naſi, ideo ponitur naſus in diffinitione eius:ſed homo nõ ponitur in diffinitione albedinis.

Diffioitio duobus modis capi poteſt, uno modo prout dat quidditatem rei propriam ſibi,& cõuenit nomini,ſine additione & reiteratione,& ſic non eſt niſi in ſubſtãtijs: alio modo ut in ea accipiuntur illa,quæ ſunt præter ſubſtantiã ſecundum quod ſunt entia; & ſic inuenitur in accidẽtibus. 7.meta commen.19.

Diffinitio non eſt aggregati per accidens.7.meta.tex.cõ.19.

Diffinitum & diffinitio ſunt unum.7 meta.tex.com.21.

Diffinitum & ſua diffinitio ſunt unum in actu,& plura in potentia.ibidem.& commen.33.

Diffinitionis partes ita ſe habent ad partes rei,ſicut tota diffinitio ad totam rem.7.meta.tex.cõmen.32. Et nota quòd (ut bene notat ibi Diuus Thomas) non intelligitur iſtud, ita quod partes diffinitionis ſint partes rei (non enim animal eſt pars hominis,neq; rationale)ſed partes diffinitionis ſumuntur à partibus rei, & partes diffinitionis ſignificant partes rei:unde animal ſumitur ab una parte,& rationale ab alia:animal enim eſt, quod habet naturam ſenſitiuam. Animal enim eſt animal per ſenſum,ut dicitur. 2. de anima.tex.17.Rõnale uocatur,quod habet rõnem, natura autem ſenſitiua eſt ut materialis reſpectu rõnis. Et inde eſt quòd genus ſumiť à materia,& differentia à forma,ſpecies autẽ à materia & forma ſimul,nam homo eſt quod in natura ſenſitiua habet rõnem. Hæc etiam eſt doctrina Auer. in 2.de anima.in commen.5. ubi habetur quòd diffinitiones non cõponuntur niſi ex principijs,quæ ſunt in re: quod ſic eſt expoſitum, non quòd propria rei ſint partes diffinitionis, alioquin eadem eſſet compoſitio ex partibus ſecundũ imaginationẽ cum compoſitione ex partibus ſecundũ finẽ, cuius oppoſitum ſcribit Cõmẽ.1.phyſi.cõmen.5. Sed primo cõmen.partes ſecundum imaginationẽ ſumũtur à partibus ſecundum finem & ſignificant illas, & hoc expreſſe. teſtatur Cõmentator in.1.metaphyſi.cõ.45.ubi dicit: Ariſ. opinatur,quòd intellecta rerum notificant ſubſtantiam rerum,& non ſunt ſubſtantiæ earum.

Diffinitiones partium qualitatis ſunt poſteriores diffinitiõe totius & toto,ſed diffinitiones partiũ quãtitatis ſunt priores diffinitione totius & toto.7.meta.tex.com.33.

Diffinitiones quorundam,uidelicet compoſitorum ex materia & forma ita ſe habẽt,quòd in talibus apparet materia, ſed in diffinitionibus ſimplicium nõ apparet materia.7.meta.tex.cõmẽ.34.Vide ẽt.2.phyſi.pro primo mẽbro in tex. commenti ultimi.Et primo de anima tex.commen.16. idẽ 7.metaphy.37.&.39.&.6.metaphy.tex.commen.2.&.8. meta.tex.commen.6.

Diffinitiones quarundam rerum recipiunt materiam, ut linea & ſuperficies:& diffinitiones quarundam rerum recipiunt materiam,ut homo qui nunquã inuenitur niſi cũ carnibus & oſsibus & neruis:& ſunt iterũ aliquæ res,quæ cũ accipiuntur, quodammodo inuenitur in eis materia, & alio modo inuenitur,ut circulus, qui dum accipitur ut eſt cupreus,inuenitur materia in diffinitione eius;& quodam modo non,ut quando ſumitur ut circulus.Commen.7.meta.com.34.Vide conſimile in.2.phyſi.cõmen.18.ubi dicit quod ſunt aliqua,in quibus poſsibile eſt conſiderare ſecundum quod ſunt in materia,& ſecundum quod abſtrahũtur à materia:& talia ſunt illa in quibus conueniunt mathematicus & naturalis,& ſunt aliqua de quibus impoſsibile eſt conſiderare niſi cũ materia,& iſta ſunt propria naturalis.

Diffinitiones ſunt duobus modis.ſ. modo cuius altera pars eſt materia,& modo in cuius diffinitione non apparet materia.7.meta.com.35.& tex.com.34.

Diffinitiones in quibus totum ſumitur in diffinitione partis ſunt de numero illarum diffinitionum,in quibus apparet materia,& non de illis in quibus non apparet niſi pars formæ.7.metaphy.tex.com.35.

Diffinitio animæ,quæ dat eius quidditatem, uidetur eſſe ipſum ſuum eſſe,& in eius diffinitione non apparet materia omnino.Et iſta,in quorũ diffinitione apparet aliud, & diffinitio dicitur in illis principaliter, & in iſtis ſecundario. Commen.7.meta.35.Vide in concordantijs.

Diffinitio eſt formæ uniuerſalis & nõ congregati ex materia & forma.7.met.tex.com.37.Vide in concordantijs.

Diffinitio & diffinitum ſunt unum quoquo modo, quia ſunt unum prædicatione:non quod diffinitio,quæ eſt forma, ſit diffinitum quod eſt cõpoſitum ex materia & forma.7.met. tex.com.40.Vide pro hoc ibidem. in com.21.ubi dicit forma hominis eſt homo uno modo, & forma hominis nõ eſt homo alio modo. Vide etiam ibidẽ.34.&. 36. commẽtis.

Diffinitio competit forma io materia exiſtentibus quoquo modo,quoniã in diffinitione iſtius ſubſtantiæ quæ eſt forma,apparet aliud,& eſt ſubſtantia. Vera autem diffinitio eſt illorum diffinitorum in quibus nõ apparet aliud.7.meta.tex.commen.40.ubi etiã dicit qood anima quia eſt exiſtens in alio,non habet perfectam diffinitinnẽ. Vnde collige duo,primum quod ueræ diffinitiones ſunt compoſitorum uniuerſalium,ut homiois uniuerſalis.in cuius diffinitione ponitur materia & forma,quæ ſunt de eſſentia hominis:ſed diffinitio formæ materialis noo eſt perfecta, quia apparet materia,quæ nõ eſt de eſſentia formæ. Secundum quod colligitur ex hoc,quod diffinitiooes talium formarum ſunt de numero illarum ĩ quibus apparet aliud, & eſt ſubiectum unde quodammodo ſunt ex additione, ut notauit etiam Diuus Thomas in.7. primæ philoſophiæ. in lectione nona ſuper expoſitione tex.34.& Egidius Romanus in.2.de anima in expoſitione tex.commen.2. Mihi tamen uidetur,quod licèt diffinitio formæ comparata ad cõpoſiti diffinitionem non ſit perfecta,quia eſt de numero illarum in quibus apparet aliud.ſ.ſubiectum,nõ tamen propter hoc eſt diceoda eſſe ex additione; quia diffinitiones ex additione ſunt accidẽtium. Et eſt differentia magna ualde,ut dicit Commen.in.7.meta. commen. 17. quia ſubiectum,quod cadit in diffinitione accidentis, eſt aliud ſecundum naturam & ſecundum genus. Similiter illud, quod fit ex ſubiecto & accidente,non eſt unum,modo, licèt materia ſecundum naturam ſit alia à forma, tamen eſt eiuſdem generis cum forma. Et ſimiliter ex materia & forma fit unum per ſe,quod non fit ex ſubiecto & accidente. Vnde uidetur mihi ſecundum Peripateticorum antiquorum diſciplinã, quod diffinitiones formarum materialium ſunt mediæ quodammodo inter diffinitiones accidentium,quæ ſimpliciter dicuntur ex additiõe,et inter diffinitiões ſubſtantiarum compoſitarum uniuerſalium quæ ſunt ſimpliciter & principaliter diffinitiones. Vnde pro quanto diffinitio formæ materialis datur per ſubiectum, quod non eſt de eſſentia formæ, uidetur eſſe de numero illarum quæ ſunt ex additione, & de numero illarum in quibus apparet aliud,pro quanto uero datur per ea quæ ſunt eiuſdem generis,& ex eis fit per ſe unum;accedit ad aliud extremum,& conuenit cum diffinitionibus quæ ſunt ſimpliciter diffinitiones,et hoc teneo.

Diffinitiones in ſe habent quod in eis non eſt remotum, ut illud quod eſt in prædicamento qualitatis, accipiatur in diffinitione eius, quod eſt in prædicamento ſubſtantiæ. Vide idem.8.meta.commẽ.5.&.4.cæli.commen.6. &. 26. et.8.phyſi.commen.32.et.5.phyſi.com.10.et.1.de anima. tex.com.11.

Diffinitio ratio quædam eſt una,& ſubſtantia una.7.metaph. tex.com.42.

Diffinitiooum conſideratio eſt communis Logico & Philoſopho,ſed duobus modis diuerſis. logicus enim conſiderat de diffinitione ſecũdum quod eſt inſtrumentum, quod inducit intellectum ad intelligendum quidditates rerum. Philoſophus autem ſecundum quod ſignificat naturã rerũ. ſeptimo meta.com.42.

Diffinitio ſignificat unum, et dare cauſam huius magis pertinet ad primam phyloſophiam quam ad logicam.ſeptimo metaphy.com.42.

Diffinitio ideo ſignificat unum, quia ultima differentia continet formam, per quam ens eſt in actu, & eſt ens actu. Aliæ autem differentiæ quæ ſunt ante ultimam, ſunt diffinitio in potentia. Et ideo diffinitum non multiplicatur per multiplicationem partium diffinitionis. 7. met. com. 42. & tex. com. 43. & 8. met. com. 6.

Diffinitio eſt ſermo unus, quia ſignificat unam ſubſtantiam, & ideo omnia quæ ſunt unum ſecundum diffinitionē, ſunt unum nu. 7. met. com. 42. & 43.

Diffinitio nihil aliud in ſe continet quàm primum dictum genus & differentias, alia uerò genera ſunt primum, & cum hoc comprehenſæ differentiæ. 7. meta. tex. com. 43.

Diffinitio eſt ex differentiis ratio. ibidem. ubi Comment. in com. 43. notat quia non dixit, quòd eſt ex genere & differentiis, quia genus apud ipſum eſt forma animalis & differentia particularis.

Diffinitio non debet eſſe nugatoria. 7. meta. tex. com. 43. ubi Commentator dicit in com. quòd hoc eſt præceptum diffinitionis, ut patet etiam. 6. topicorum.

Diffinitiones ſunt compoſitæ ex duabus naturis, ſcilicet ex genere & differentia, ſiue in ea ſint multæ differentiæ, ſiue genus & differentia tantùm: quoniam illa quæ ſunt inter primum genus & ultimam differentiam, ſunt quaſi genus. 7. meta. com. & tex. 43. item Boetius in libro de diffinitionibus. Vide in concordantijs nuper æditis.

Diffinitum eſt unum per ultimam differentiam, & diffinitio etiam eſt una, quia illud quod ſignificat diffinitio eſt unū: quoniam in ea non eſt aliquid in actu niſi unum: & multitudo quæ eſt in ea, eſt in potentia. 7. met. tex. com. 43. & 8. met. tex. com. 10.

Diffinitiones, quæ componuntur ex uniuerſalibus, non ſunt partes ſubſtantiarum ſenſibilium, quoniam ſubſtantiæ ſenſibiles non diuerſantur in ſuis ſubſtantijs, quando diffiniuntur & quando non diffiniuntur. 7. met. com. 46. Conſimile primo met. com. 45. Inde collige non dari prædicationem ex rebus reſultantem.

Diffinitio aut eſt ſolius ſubſtantiæ, aut maximè. 7. meta. text. com. 50.

Diffinitiones ſignificant plures ſubſtantias in potentia, & unam in actu. 7. meta. com. 50.

Diffinitio ſcientifica & demonſtratio neceſſariorū eſt. 7. met. tex. com. 53.

Diffinitio ſignificat ſubſtantiam quæ non habet generationē, neque corruptionem. 7. meta. tex. com. 53.

Diffinitiones ſunt rerum permanentium ſecundum quòd sūt uniuerſales, non particulares. 7. meta. com. 53. ubi Philoſophus inuehit contra Platonem dicens, ſi darentur ideæ Platonis extra naturam, cum ſecundū quòd ſunt extra animā ſunt ſingulares, adhuc talium nulla eſſet diffinitio.
» Dicit enim in text. neq; ideam nullam eſt diffinire, ſingulariū
» enim idea, ut dicunt & ſeparabilis eſt. Ex quo elicitur ma-
» nifeſte quòd ſingulare etiam æternum eſt diffinibile, quatenus ſingulare eſt. Eſt & authoritas expreſſa Ariſtotelis etiam in eodem. 7. primæ philophiæ. in tex. com. 55. de ſole. ubi Com. dicit in com. quòd qui laborat in diffiniendo ſinguiaria rerum æternarum, peccat, & eſt unus de erroribus contingentibus circa uniuerſale, ut patet in. 1. poſteriorum analyticorum. in illo capite: Oportet autem nō latere. Scotus autem in. 1. ſententiarum, in prologo, in quæſtione de ſubiecto, limitat hanc propoſitionem in ſcientijs naturaliter inuentis, quia in ſcientia diuina eſſentia diuina ut hæc, eſt ſubiectum.

Scotus in prologo primi ſententiarum in quæſtione de ſubiecto.

Diffinitio ratio eſt, ratio autem partes habet. 8. metaphy. tex. commen. 2.

Diffinitiones Architæ, quæ dantur per materiam & formam, ſunt approbandæ. 8. met. tex. com. 6. ubi Com. in com. dicit quòd tales ſunt diffinitiones perfectæ, & ſunt rerum naturalium. Et aduerte quòd hoc non ſolum ueritatem habet in rebus naturalibus, uerumetiam & in artificialibus, ut bene notauit Ammo. ſuper Porphyrium.

Diffinitiones exiſtentes per ſe ſunt illæ, in quibus genus eſt quaſi materia & differentiæ quaſi forma. Diffinitiones autem compoſitorum ex ſubſtantijs & accidentibus, aut diffinitiones rerum quæ ſunt in ſubiecto, ſunt è contrario. quoniam illud quod eſt in eis quaſi differentia eſt materia: Verū illud quod eſt quaſi genus, eſt forma. 8. metaphyſi. com. 6. & 7. metaphy. tex. com. 17. & infra.

Diffinientes per materiam tantum diffiniunt rem, quæ eſt in potentia tantum: & diffinientes per formam tantum, non perfecte diffiniunt: quia formæ non ſunt ſine materiis: ut diffinientes domum dicendo quòd eſt compoſita ex lignis & lapidibus, diffiniunt domum quæ eſt in potentia, nō domum quæ eſt in actu: & diffinientes domum dicēdo quòd eſt id quod tegit corpora & cenſus, diffiniūt domum quæ non eſt in materia. 8. met. tex. com. 6. Cōſimile in. 1. de anima. in tex. com. 16.

Diffinitum cum ſuis partibus quodammodo eſt idem, & quodammodo non eſt idem. 8. met. tex. com. 8.

Diffinitiones ſunt compoſitorū ex materijs & formis, & formæ ultimæ ſunt ſimplices. 8. meta. tex. com. 9. & ultimi. Et ſeptimo primæ philoſophiæ. tex. com. 40.

Diffinitio numerus quidam eſt. 8. met. tex. com. 10. ubi Com. dicit in com. quòd diffinitio aſsimilatur numero, quia diuiditur in res indiuiſibiles, ſicut numerus: ſed differūt in hoc quia illud quod non diuiditur in numero eſt unitas, ſed illud quod non diuiditur in diffinitione eſt genus & differētia. 8. met. com. 10.

Diffinitio cum numero in tribus conueniunt. 8. met. tex. cō. 10. & ibidem uide etiam differentias.

Diffinitiones perfectæ quæ dicuntur tranſmutatæ demonſtrationes, in ſitu ita ſe habent, quòd in talibus multum interſit cauſam propter quam eſt forma, ſcilicet cauſa finalis. Com. 8. met. com. 13.

Diffinitiones in omnibus rebus eodem modo non ſunt quærendæ. 9. met. com. & tex. 12. Commen. dicit in com. quòd Ariſtoteles ideo dixit hoc, ut innueret diffinitiones rerū non relatiuarum.

Diffinitio uniuerſalis omnibus actibus ab artificio ponitur. 9. met. tex. com. 12. in illis uerbis: Terminus eius quod ab intellectu, actu fit ex potentia exiſtente, dum uolitum ſit nullo exteriorum prohibente.

Diffinitiuus ſermo & affirmatiuus idem non ſunt. 9. metaph. tex. com. 22.

Diffinitiones in quibus ſumuntur differentiæ contrariæ, ſunt contrariorum. 10. met. com. 25.

Diffinitiones datæ per genera analoga multoties non ſufficiunt ad perfectam cognitionē ueritatis, ſed dirigunt ualde ad cognitionem rerum ignotarum, eo quòd ſunt priores illis. ex diſputa. 7. in ſolutio. primi dubij. Et uide quia dat exemplum de diffinitione animæ. Talis autem differentia ſumitur à Philoſopho in. 2. de anima. in tex. com. 30.

Diffinitiones rerum quæ ſunt compoſitæ ex materia & forma perfectiſsimæ ſunt, quia aggregāt iſta duo: nam qui diffinit domum quòd eſt ex lateribus & lignis, tunc dicit domum in potentia: & qui diffinit quòd protegit & continet contentum in ea, & quòd eſt in tali figura, tunc affert formam tantum. ſed non eo modo quo uerè eſt, cum non habeat eſſe niſi in materia, ex paraph. met. tra. 2. col. 13. idem 1. de anima. t. com. 16.

Diffinitiones entium mathematicorum dicuntur per aliquid proportionale materiæ, & per aliquid proportionale formæ, licèt non habeant entia mathematica materiam ſenſibilem. ibidem in paraph. ubi ſupra tracta. 2. col. 13.

Diffinitiones ſunt compoſitorum ex materia & forma, & tandem omnia ſimplicia non habent diffinitiones, niſi per modum ſimilitudinis. ex paraph. met. tracta. 2. col. 14. uide idē in. 7. met. tex. com. 40. & 8. metaph. tex. com. 16.

Diffinitiones in quibus ponuntur genera remota, ſunt diminutæ, ſed completæ dantur per genera propinqua quia in genere propinquo continentur actu genera remota, & nō contra in habentibus plura genera. ex paraph. metaphyſic. tract. 2. col. 16.

Diffinitionis partes quæ tenēt ſe ex parte formæ uniuerſalis quæ eſt genus, & ex parte formæ propriæ quæ eſt differentia, præcedunt diffinitum: ſed partes rei quæ ſe tenent ex parte quantitatis exiſtentis in indiuiduo, ratione materiæ ſunt poſteriores diffinito. ex. 2. tract. in paraph. meta. col. 16. & habetur, 7. met. tex. com. 33. & infra.

Diffintio-

Diffinitiones materierum accidẽtalium ſunt poſteriores diffinito, quia proportio talium diffinitionũ materierum accidentalium eſt ſicut proportio diffinitionum partiũ quantitatis rei: ſed diffinitiones materierum ſubſtantialium neceſſariò præcedunt definitum. ibidem.

Diffinitiones omnium rerum non debemus quærere ſecundum unum & eundem modum, cum nõ omnia habeant genera & differentias, cumq; quædam diffiniantur per ſua oppoſita quædã alia per ſua paſſa: nõnulla itẽ per ſuã actionẽ & paſsionem, & tandẽ per ea quæ inſequuntur ipſa. Auer. ſnia in paraph. met. trac. 3. col. 5. Et uide ibi pulchre cõtra Auic. utrum in diffinitione relatiuorum ſit circulatio.

Diffinitio relatiuorum non eſt circularis, ut dixit Auic. quia de natura correlatiuorum eſt, ut de neceſsitate unum eorũ capiatur in formatione alterius. Nec ex hoc quòd unũ capitur in formatione alterius, uidetur unum eorum præcedere aliud, eo modo quo uidentur cauſæ rei in ſua formatione, quia nullum correlatiuorum eſt cauſa alterius: Vtraque enim ſunt ſimul: & ideo in conceptu ſeu formatione unius applicatur conceptus ſeu apprehenſio alterius. Et bene ſequeretur dictum Auicennæ, ſi ununquodque inueniretur in conceptu alterius inquantum eſſet prius ſecundum eſſe, notiuſq; ſecundum apprehenſionem ſiue formationem: & ſic oporteret rem ipſam inueniri in ſuijpſius cõceptu: ſed res non eſt ita. imo, utraque ipſorum ſunt ſimul ſecundum eſſe, & ſecundum notitiam. ibidem.

Diffinitiones rerum, in quibus eſt prius & poſterius, potius diminutionem quandam & enumerationem continẽt, quã ſimplicem & generalem rationem oſtendant, qualis eſt figuræ diffinitio, qualis eſt propoſitionis. Atque hoc inde manifeſtè patet quòd numeri huiuſmodi diffinitio, ſpeciebus aut membris penitus congruere aut accomodari põt. Veruntamen licèt quamplurima hoc genere finiantur, nõ tamen deterrere id quenquam debet: ſed qualeſcunq; ſint, quia rerum naturam ſequuntur, probandæ recipiendæque ſunt. Themiſt. 2. de anima. c. 12. & eſt ſuper tex. 30. Huius tamen rationem aſsignauit Alexã. in ſua abbreuiatione de anima. c. 8. ubi agit de numero partium ſeu poteſtatum animæ, cùm inquit: In his quorum unum eſt primum, aliud ſecundum, itemq; aliud perfectius aliud imperfectius, horum ſane ſubſtantiam per communem definitionem continenter & exacte ſtatuere non eſt ea de cauſa, quòd in his quæ perfectiora ſunt, rerum natura præcipuè ac maximè deſignari ſolet: communis autem diffinitio uim hæc ipſa demonſtrantem continere poteſt: quandoquidem huiuſmodi ratio iis quæ imperfectiora ſunt aptari nequit. Et nota ſicut inquit Com. in. 2. de anima. com. 15. quòd diffinitiones uniuerſales uniuocæ non ſufficiunt, multò minus cum ſint uniuerſales multiplices.

Digeſtio hominum morãtium in terris frigidis, eſt melior digeſtione hominũ morantium in terris calidis: & ſit fortior digeſtio in hyeme quam in æſtate. 4. meteo. com. 1. & ibi uide cauſam, & fuit ſententia antiqua Hippocratis in prima particula ſeparatorum ſermonum: Ventres hyeme & uere calidiſsimi ſunt natura.

Digeſtio eſt à calido. 4. meteo. tex. com. 14. intellige à calido naturali. Non enim omnis caliditas digeſtionem procurat, ut dixerunt uulgares. ut inquit Auenzoar in principio ſui Theiſir.

Digeſtionis tres ſunt ſpecies pepanſis, epſeſis, & opſeſis. Indigeſtionis etiam ſunt tres ſpecies iſtis oppoſitæ, uidelicet omotes, molinſis, & ſtateſis. 4. meteo. tex. com. 14.

Digeſtio eſt perfectio à naturali & proprio calido ex oppoſitis paſsiuis: hæc aũt ſunt propria unicuiq; materiæ. ibidem.

Digeſta neceſſe ẽ groſsiora, & calidiora eſſe. 4. mete. t. c. 18.

Digeſtio in pericarpijs alimenti pepanſis eſt. ibidem.

Digeſtiones ſunt tres ſecundum Gal. aut quatuor ſecundum dictum hominis quem tu ſcis. Sed mihi melius uidetur, ut ſint tres: & ut in uenis non ponatur tertia digeſtio, quia sãguis in eis nõ tranſit ad aliã formam, ſicut ſit in ſtomacho & hepate & alijs membris: quia ſtomachus conuertit cibũ ad chylum, hepar ad ſanguinem: membra alia conuertũt ad ſperma album. ſed uenæ non faciunt tranſire ad aliam formam, quamuis nutriantur ex eo aliquo modo ex neceſsitate. 3. colliget. capitul. 54.

Digeſtio neceſſariò materiam ingroſſare debet. & defectus digeſtionis prouenit aut ex abundantia cibi & potus: aut propter humorum cruditatem: aut propter defectum uirtutum. 4. colliget. c. 52.

Digeſtione completa ad quodlibet membrum duæ currunt ſuperfluitates, una ſubtilis, & alia groſſa. 7. colliget. c. 32.

Digitus mortuus non eſt digitus, niſi æquiuocè. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 35. conſimile ibidem tex. com. 39.

Digitus pollex ab Hiprocrate magnus, quidã uerò antichira ipſum. i. uice manum appellant, quia uice totius manus utitur: & idem pollex dicitur, quia quatuor reliquis æquipollet. Galenus in. 1. de utilitate particularum. c. 25.

Digitus iudex & medius ſicut ordine ſunt ſecundi à primo, ita & utilitate. Galenus ibidem. c. 23.

Digitus ſemper an primus in natura ſit poſsibile eſſe. 8. phy. tex. com. 56.

Dignitates maximè omnium uniuerſaliter ſunt principia. 3. met. tex. com. 4.

Dignitatibus omnes artifices utuntur inquantum ſufficiens eſt eis. 4. met. tex. com. 7. idem. 1. poſteriorum. tex. cõ. 24.

Dimenſio ſecundum Ariſt. non ſeparatur à materia in magnitudine, nedum in eſſe. 4. phy. com. 15. & in primo c. de ſubſtantia orbis.

Dimenſio in potentia fundatur in prima materia. ibidem.

Dimenſiones quando abſtrahuntur à materia non habẽt potentiam, nedum ut habeant potentiã non conſimilem. 4. phy. com. 65.

Dimenſiones tres in prima materia, ſunt primæ formarum exiſtentium in prima materia in actu. Et ideo innuerũt quidã quòd corporeitas ẽ ſubſtantia. 4. cæli. com. 40. idẽ. 1. cæli. c. de ſubſtantia orbis contra ponentes formam corporeitatis ſubſtantialem coæternam & primã in prima materia.

Dimenſiones terminatæ ſunt poſt formam ſubſtantialem in materia. 1. c. de ſubſtantia.

Dimenſiones interminatæ in quibus communicãt omnes formæ, recipiuntur in materia primitus. ibidem. & primo phyſico. com. 63.

Dimenſiones quæ ſunt in omnibus corporibus generalibus & corruptibilibus, ſunt eædẽ numero in potentia, & non in actu. 1. c. de ſubſtantia orbis. & . 1. phy. com. 63. Vbi habetur quòd dimenſiones ſunt unum, quia ſubiectum eorũ nõ habet unam formam dantem ſibi nomen & diffinitionem: unde eſt unitas numeralis priuatiua & non poſitiua, ſicut ẽ unitas primæ materiæ ſecundum ſe conſideratæ, quæ eſt una numero priuatiuè. 12. primæ philoſophiæ. com. 14.

Dimidium eſt prius toto ſecũdum poteſtatem, totum autem eſt prius dimidio ſecundum actum. quinto met. tex. com. 16. & eſt in c. de priori.

Diminutio eſt ire ad nihil cuius cauſa ẽ materia. 3. phy. c. 60.

Diminutũ in omni genere eſt per admixtionem contrarij. 5. phy. tex. cõ. 45. & . 19. quo intelligatur, uide in concordan.

Diminutus in natura caret uirtute intellectus naturalis, quare impoſsibile eſt ipſum apprehendere primas propoſitiones. 5. phy. cõ. 6. uide pro hoc etiam Auer. & Philoſophũ in. 5. met. in com. 15. Et ex hoc loco elicitur quòd non omnis homo habet aptitudinem ad philoſophandum, nec quilibet homo ex conſequenti habet aptitudinem, ut perfici poſsit per ſcientias ſpeculatiuas: ſicut notat Com. in prologo primi phy. & ego ibi amplè declaraui uiam eius.

Diſciplina quælibet ſit ex præcognitis, aut omnibus aut quibuſdam, aut per demõſtrationẽ, aut per diffinitiones. 1. meta. tex. com. 48. idem. 1. poſteriorum. Vbi aduerte quòd iſta propoſitio ueritatẽ habet tam in artibus operatiuis quàm in ſpeculatiuis, ut dicit Commen. in com.

Diſciplina ita ſit omnibus per minus nota naturæ ad nota magis. 7. meta. tex. commen. 10. idem prima phyſic. tex. com. 5. ubi animaduerte, ut gloſat Commen. in præſenti loco, quòd propoſitio illa locum habet in omnibus ſcientijs præterquam in mathematicis. Similem ſententiam habet item in. 5. met. in com. 16.

Diſcere, memorari, et reminiſci differũt: diſcimus quod prorſus ignoramus: memoramur quæ iugi memoria nulla interuentione obliuionis iuncta tenemus: reminiſcimur dũ ali

quid prius cogniti memoria excidit & aliquid permanet, & ex eo quòd permãſit, deducimur in notitiam eius quod excidit. ex lib. de memoria & remini. Et uide exemplum à Themiſtio. in. 2. lib. cap. 1. Sunt etiam aliæ differẽtiæ, quia memoria eſt etiam in brutis; ſed reminiſcentia in habentibus rationem tantum.

Diſpoſitio ſcientiæ certæ in habentibus quaſdam cauſas inuenitur per ſcientiam illarum, ſicut in habentibus omnes cauſas. 1. phy. com. 1. ¶ Vbi magna altercatio eſt inter expoſitores præcipuè de cognitione incomplexa, quæ habetur per diffinitionem, ſi debeat dari per omnia quatuor genera cauſarum, an per cauſas intrinſecas tantum. Linconienſis in primo poſteriorum in ca. de per ſe, innuit quòd in primo modo dicendi per ſe ingrediuntur omnes prædicationes, quæ prædicant in obliquo ſiue cauſam materialẽ, ſiue formalem, ſiue efficientem & finalẽ. Sanctus Thomas etiã in. 2. ſententiarum dicit quòd licet unius habentis plures cauſas poſsint dari plures diffinitiones imperfectæ; tamen una perfecta debet dari per omnes cauſas. unde diſtin. 27. q. 1. arti. 2. ad ultimum ſic ait: Si accipiatur diffinitio rei quæ complectitur totum eſſe rei, ſecundum quòd ex omnibus cauſis conſtituitur quæ eſt perfecta diffinitio unius rei non eſt niſi una diffinitio, idem tenet primo ſententiarũ diſt. prima. q. ulti. in expoſitione literæ. Ex aduerſo autem eſt Scotus, & ſectatores eius, ut Burleus, qui uolunt quòd ad diffinitionem perfectam ſufficit ponere cauſas intrinſecas, unde diffinitiones datæ per cauſas extrinſecas non indicant rei quidditatem. Aduerte tamen quòd Ariſto. in. 8. meta. in tex. com 12. &. 13. uidetur fauere primæ opinioni, quòd cauſæ extrinſecæ debent intrare diffinitionem. & Com. in. com. 13. expreſſe dicit quòd cauſa propter quam inuenitur forma, multum intrat diffinitiones quæ dicuntur trãſmutare demonſtrationes in ſitu. Et iuxta illam uiam uſque ad diem hunc determinaui, nunc autem inueni Auerroem decidentem huiuſmodi quæſtionem in commẽtarijs magnis: nam in. 1. poſte. in com. 35. aduerſus Alpharabiũ vult, quòd in demõſtrationibus cum non ingrediantur niſi duo modi per ſe tantùm, uidelicet primus & ſecundus, uidelicet in demonſtrationibus ſimpliciter, dicit: Diffinitiones quæ ſunt media, ſunt illa quæ dantur per cauſas intrinſecas. Nam diffinitiones quæ ſunt extra rem, non intrant diffinitiones rerum niſi per accidens, hoc eſt quando contingit cauſam efficientem eſſe non ſeparatam à re, prout eſt ſitus terræ inter ſolem & lunam in eclypſi lunæ: ille enim eſt cauſa efficiens coexiſtens ipſi eclypſi: & ſimiliter finis non ingreditur diffinitionem niſi fuerit ignota differentia, & ponatur loco eius. Et in ueritate, iſta ſententia Auer. quadrat ſententiæ Ariſt. in. 8. met. in loco prællegato, quia ſermo eius ibi eſt de accidentibus talibus à quibus cauſa efficiens non eſt ſeparata. Nã poſtquàm dixerat ibi quòd accidentia non habent materiam, ex qua tamen habent materiam in qua, ut ſubiectum: & dat exemplum de eclypſi, & addit quòd luna eſt ſubiectum quod patitur: & addit quòd etiam eclypſis habet cauſam efficientem, & dicit quòd eſt terra. de cauſa autem finali utrum eclypſis habet talem cauſam, in tex. 13. inquit: Quod autem cuius gratia eſt. ubi colligitur quòd priuationis non eſt finis. ita quòd totus ſermo ibi eſt de huius diffinitionibus accidentium & non ſubſtantiarum: & ideo Commentator ibi dixit quòd in diffinitionibus accidentium ſupple poſitiuorum quæ non ſunt priuationes, uel eſt quòd ſint priuationes, quia Ariſtote. illud ibi dimiſit ſub dubio, debent poni cauſæ extrinſecæ, & finis præcipuè in diffinitionibus, quæ ſolo ſitu differunt à demonſtratione, ſicut eſt in diffinitione iræ, dum dicimus quòd ira eſt accenſio ſanguinis circa cor propter appetitum uindictæ. Vnde ſi quis bene inſpiciat, uidebit, ſcio, quòd iſta deciſio Auer. ex illo loco ſumpta eſt; cum ibi etiam det exemplum de ſomno, in quo aduerte, & pondera quod ſub dubio reliquit, an eclypſis cum ſit priuatio, habeat cuius gratia. i. finem, ueluti & ſomnus qui etſi priuatio eſt, tamen habet finem. Vnde Auicen. ſeo. 1. tertij. in cap. de ſubeth. & ſomno inquit: Quod ſomnus naturalis eſt reditus ſpiritus animalis ab inſtrumentis ſenſuum & motuum cum profundatione ſpiritus uitalis ad interiora, ut digeratur cibus: & propter quietem eius etiam ut ſpiritus reſtauretur, qui in uigilia fuit reſolutus. unde in ſeptimo metaphyſic. ubi poſuit differentiam inter diffinitionem ſubſtantiarum & accidentium, nõ poſuit diffinitiones ſubſtantiarum, quæ ſunt ſimpliciter, dari, per cauſas extrinſecas, ut patet intuenti. Et hoc teneo, quia ut inquit Comment. per ſe non debeat poni, ſed ſi quandoque ponatur, eſt ad circumloquium ad differentias occultas. Sed contra uiam Auer. uidetur eſſe ſententia Ariſtote. in. 2. phyſic. tex. commen. 91. ubi ponit conuenientiam inter artem & naturam, quia ſunt diffinitiones completæ artificialium, & dantur à fine, & ex illis apparet neceſsitas cauſæ materialis, ſic i naturalibus: Vnde per cauſam finalem poteſt demonſtrari cauſa materialis. Vnde non eſt uerum dictum ſuum, quòd ſolum per accidens cauſa extrinſeca intrat diffinitionem, aut quando ponitur circumlocutiuè: immo per ſe poteſt ſumi ad demonſtrandum cauſam materialem; immo illa demonſtratio faciet maximè ſcire: nam ſi ſcire eſt per cauſam ſcire, per maxime cauſam eſt maxime ſcire. Confirmatur ex. 3. met. tex. commen. 3. ubi Commen. inquit iuxta textum: Res ut dixit magis notificatur multis modis, & magis quòd notificatur eſt per ſuam ſubſtantiam. & propter hoc iſta ſcientia debet dici prima philoſophia, & non naturalis ſcientia: ſcientia enim naturalis conſiderat de duabus primis cauſis, uidelicet prima materia & primo motore. Iſta autem de duabus ultimis ſcilicet forma & fine. & quia eæ duæ cauſæ ſunt meliores alijs; ideo iſta ſcientia eſt melior naturalis, finis autem eſt melior cauſis, quia aliæ cauſæ ſunt propter illam. Confirmatur, quia. 6. metaphy. commen. 2. iuxta textum dicit primam philoſophiam eſſe nobiliorem ratione ſubiecti, quia ſicut in diffinitione naturalium ponitur natura, ſic in diffinitione diuinorum ponitur Deus, & ideo ſecundum phyſicam rationem uia S. Thomæ eſt planior. Poteſt tamen in iſta controuerſia ſic reſponderi, quòd ſi diffinitio ſumatur ut diffinitio eſt, & ut habet explicare quidditatem, quia ut ſic pertinet ad primam operationem intellectus, ſic non datur niſi per cauſas intrinſecas. ſi uerò ſumetur ut medium & cauſa, & ut enumeratio; ſic uerò eſt medium in demonſtratione, & ſic poteſt dari per cauſas extrinſecas. Vnde per demonſtrationes quæ procedunt ex medio quod eſt diffinitio data per finem, concluditur illa quæ datur per materiam. & hoc teneas. Licèt Commen. in commentarijs magnis cõ. 35. oppoſitũ tenere uideatur, quòd diffinitiones quæ ſunt mediæ, ſunt per cauſas intrinſecas, hoc meo iudicio non poteſt ſtare propter authoritatem Philoſophi in comm. & tex. 91. quia per diffinitionem datam à fine poteſt demonſtrari neceſsitas materiæ, & illud non erit quia ſit exiſtens, nec circumlocutiuè; & confirmatur, quia Ariſto. in 5. de genera. animalium. cap. 1. reprehendit antiquos, qui opinabantur formas ſequi generationem & materiam. Ipſe autem opinatur oppoſitum, quòd generatio ſequatur ſubſtantiam & formam ipſam, quod notauit etiam Commen. in. 2. phyſi. commen. 87. ¶ Aſsignans autem Ariſtote. cauſam erroris antiquorum inquit, Veteres autem naturæ interpretes contra eſſe putarunt. cuius erroris cauſa fuit, quòd cauſas plures eſſe non putarent, ſed materiæ tantum & motus cauſam, eamq; indefinite cognoſcerent, rationis uerò cauſam finis non conſiderarent. ſed enim alicuius gratia unumquodq; eſt: gignitur autem iam ob eas cauſas & reliquas quæ in ratione cuiuſq; continetur, quæ uel alicuius gratia eſt, uel cuius gratia aliud eſt. Ecce manifeſte in ratione uniuſcuiuſq; entis generalis ponit finẽ. Amplius Comm. in. 2. de anima. com. 159. ubi Ariſtot. demonſtrat non dari ſextum ſenſum per tres demonſtrationes, quarum duæ ſunt ex medijs & inſtrumentis, & tertia eſt ex ſenſibilibus, dicit quòd tertia eſt magis firma duab. prioribus, quia cauſa accepta in ea eſt finalis; ſed cauſa in illis duabus ẽ quaſi materialis, & ita à ueritate coactus ſentit id quod nos diximus. Sed tũc ẽ difficultas in uia Auer. quia in diffinitione motus deberet poni motor, quia motus in ſuo eſſe et fieri dependet à motore. 12. meta. comm. 41. Et tamen Commen. uult in. 5. phyſico. comment. 3.

quod

quod motus ĩ ſua ſubſtãtia depẽdet ex tribus cauſis, uidelicet non extrinſecis,& ſubiecto termino à quo, & termino ad quem:motor enim eſt de cauſis extrinſecis, & tempus eſt de accidentibus eſſentialibus conſequentibus ipſum. Vnde ſine dubio ex illo capitur,mentem Auer. fuiſſe cauſas extrinſecas non poni io diffinitionibus quidditatiuarũ: quia,ſi tenet hoc de motu,multò magis de ſubſtantijs. tamen Ariſt. in. 3.phy.tex.commen. 23. poſitis illis duabus primis diffinitionibus motus,ponit tertiam, quod motus eſt actus motiui & mobilis et dicit illam eſſe notiorẽ prædictis,ut patet intuenti:& ita uidetur quod ad maiorẽ euidentiam poſſunt capi in diffinitionibus cauſæ efficientes, ſicut ex illo loco deduci poteſt,licèt Commenta. dicat ibi in commento quod illa eſt notior,propter quæſtionẽ utrũ motus ſit in motore,aut in mobili.

Diſpoſitiones oppoſitæ in compoſitis non ſunt nominatæ ſicut in ſimplicibus. 1. phyſi.tex.com.45. ubi aduerte quod Ariſt.uolens indicatiuè probare quod in omni generatione tam ſimplicium & eorum quæ alteratione fiunt, quã in generatione compoſitorũ quæ per concretionem ſecretionemq; generantur,omne quod fit,ex ſuo oppoſito fit: ponit tamen hanc differentiam quia in compoſitis oppoſitæ diſpoſitiones non ſunt manifeſtæ, ſicut in ſimplicibus. Nã in ſimplicibus patet quod muſicũ fit ex immuſico, & albũ ex nigro:ſed in cõpoſitis,ut inquit lucidiſsimus Themiſt. licèt cõmunia oĩbus cõpoſitis inuenire nomina facile eſſet,cum ſunt conuenientia inconueniẽtia,ex quibus generatio oĩs proficiſcitur,& in quas corruptio oĩs reuertitur, particularibus uerò ſingulisq; cõpoſitis propria in cõmuni loquendo cõſuetudine non habentur. Huius aũt rei cauſam ſolus Albertus cognomẽto magnus adducere conatus eſt dicens,quia oporteret illud nomen à proportione imponere, Proportio autem illa frequẽter ignota eſt,& nullus imponit nomen rei quam ignorat, ut dicit Cõmmẽ.7. meta.com.54.& habetur.4.met.tex.com.10. Sed propter quid illa proportio eſt ignota?ſoluitur,quia eſt relatio, & eſt debilis entitatis.12.met.com.19.io tantum quod ut inquit Com. ibi aliqui opinati ſunt prædicamentum relationis eſſe de ſecundis intellectis:& ideo ẽ difficilis cognitionis,ut teſtatur ẽt Ariſto. in prædicamentis in cap. de ad aliquid. Accedit ad hoc quod iſtæ proportiones inquãtũ proportiões,nõ ſunt terminatæ,ut ſcribit Cõ.ĩ.4.cæli. cõ.40.

Diſpoſitio naturalis & diſpoſitio præter naturam, non poſſunt eſſe æquali tempore. 2.cæli.tex. cõ.38. &.3. cæli.tex.
Nota pro opin. Monachi. com.24. Et Auer.in paraphraſi. 2.de cœlo, ĩ ſumma. 2 quæſito. 5. ſcribit quod tempus morbi longe breuius eſt tẽpore ſanitatis. Et facit pro opinione pluſquam Com. tenentis ægritudinem non poſſe contrahi à principijs generationis uidelicet ægritudinem ut nunc.

Diſpoſitiones ſecundum Auicen. quædam ſunt intentiones, & quædam ſunt naturales ſeu eſſentiales.4.meta. com.3.

Diſpoſitiu primi principij.ſ.Dei,talis eſt,quòd nulla eſt ĩ eo imperfectio.5.met.cõ.21.¶ Ex quo patet quantum errent Moderni,tenentes ſecundum Ariſt.& Auer. in Deo phyſicè eſſe aliquam imperfectionem,quia poſuerunt ipſum eſſe finiti uigoris,& per conſequens ſequitur ipſum non poſſe mouere in inſtanti,quod ut aſſerunt imperfectionis eſt. quod ridiculũ caput, ò de Peripateticis male merite uide Auer.in.8.phyſi.com.4.ubi agens nõ poſſe agere aliquod impoſsibile,ibi. Non dicitur eſſe diminutio:ſed dicere ipſum facere aliquod impoſsibile,& poſſe facere, eſt deceptio. Dato igitur quod Ariſto. & Commen. aſſerant Deũ eſſe finiti uigoris, non tamen propter hoc dicunt phyſicè in eo aliquam imperfectionẽ,ex hoc quod non põt mouere in inſtanti,quia motum fieri in inſtanti implicat contradictionem in uia eorũ:quia,motus eſt actus entis in potentia:& inquantum potentia abſcinditur,ceſſat motus,ut dicit Commen.& Themiſtius in.3.phy. unde Commen.ĩ.3. de anima.com.5.in ſol.3.quæſtionis dicit intelligentiam primam liberatã eſſe prorſus ab omni potentia & imperfectione,& in.12.primæ philoſophiæ,cõ. 27. dicit expreſſe quod Deus glorioſus eſt in fine unitatis, ſimplicitatis, & nobilitatis: Nulla igitur perfectio aut perfectionis gradus poſsibilis reperiri in natura entis deficit primo principio: nec aliqua perfectio eſt extriſeca ab eo, ut expreſſe dicit Commen. io præſenti loco.

Diſpoſitio demõſtrationis cum ſermonibus logicis talis eſt, quod diſtinguunt partem ueram à parte falſa. Commen.7. met.com.19.idem.1.phy.com.52.&.53.

Diſpoſitio & diſpoſitum in rebus abſtractis à materia ſunt unum in eſſe,& duo in conſideratione.12. meta.com. 39. ſed tum ſubdit Commentator: Non ſunt ſubiectum & prædicatum io talibus,ſicut eſt in propoſitionibus categoricis ſubſtantialibus. Vbi uide ſecundum mentem Commen. de attributis diſtinctionem eſſe ſolùm ſecundum modum, intelligendi noſtrum,& quod non ſit aliqua diſtractio ex natura rei.

Diſputatio exigit ut concluſioni contradicatur & argumentis. primo phyſi.com.22.

Diſputatio debet eſſe remota ab odio, & amicitia: odiũ.n. & amicitia ſunt cauſæ maximæ diuerſitatis. 1.cæli.tex. cõ. 101. unde.3. cœli accuſatur Plato, quia propter magiſtri amorem.i.Socratis,& propter amorem geometriæ in multis deuiauit à ueritate,ut patet tex.com.60.

Diſputatiui ſermones in ſcientia ex natura ſua requirunt, ut præponantur in ordine ſermonibus demonſtratiuis.3. meta.cõ.1. Quod bene uerum eſt quando inducuntur ad exercitandum intellectum:ſed dum inducuntur ad confirmandum,inducuntur poſt demonſtratiuos, ut gloſat Commẽ. in.1.cœli & mundi in com. 85. Sed tunc inſurgit opinio Ioan.Gram.& Auic.qui uoluerunt tõpicorum præcedere librum poſteriorum,quia natura ſermonum probabilium requirit,ut præponantur ſermonibus demonſtratiuis,ſicut & Commen.in præſenti loco:tum etiam quia intellectus aſſuefactus in cognitione probabilium,melius aſſentit neceſſarijs. Sed oppoſitum tenere tutius eſt. nam Ariſto. in principio libri Priorum exorditur librum illum cum intẽtione ad librum Poſteriorum, ut patet. Inquit enim: primum oportet dicere circa quid & de quo eſt intentio artis,quoniã circa demonſtrationem & de demonſtratiua diſciplina. poſt ea uerò in calce ſecundi libri poſteriorũ analyticorum epilogat,dicens,de ſyllogiſmo & demonſtratione,quid unum quodq; & quomodo fit,manifeſtum eſt: Similiter autem & de ſcientia demonſtratiua:idem enim eſt nullam mentionem de dialectico ſyllogiſmo faciens. Non eſt autem conſuetudo Ariſto. aliquid omittere ĩ epilogis ex is quæ ſunt neceſſaria. Argumentum autem & motiuũ Ioan.Gramma.& Auic. nullum eſt,ut dicit Auer.in commẽtarijs magnis ſuper lib. Poſter.analyticorũ, quia nõ ſequitur ſi inquiſitio per rationes probabiles in ſcientijs realibus præordinatur inquiſitioni demonſtratiuæ in caſu iã declarato,quod eadem ratione io ſcientia rationali pars illa,quæ tradit artem in dignoſcendis præmiſsis probabilibus,dicatur præordinari arti docenti dignotionem præmiſſarum demonſtratiuarum,quia non eſt talis ordo artis ad artem,nec talis connexio,qualis eſt inter inquiſitionem in aliqua materia per ſermones dialecticos & demonſtratiuos:quia iſtæ artes ſunt diuerſæ,& diuerſis innituntur principijs & fundamentis. Nam ars cognoſcendi præmiſſas probabiles ſumit robur ex teſtimonio & opinione: ſed artis cognoſcendi propoſitiones demonſtratiuæ aliunde dependent, uidelicet ex cõditionibus de omni, per ſe, & primo:& ideo non eſt neceſſarium intellectum promotum ad artem demonſtratiuam, ut præexercitetur in arte dialectica,quia præmiſſarum probabilium notitia acquiſita per artem,eſt diuerſa ab iſta: immo ſi rectè conſideras, ſi contingat unam artem ex iſtis deſeruire alteri, ſecus ſe habet res,quia potius ars cognoſcendi præmiſſas demonſtratiuas deſeruiet arti diſcernendi probabiles. quia probabile uidetur eſſe ſicut defectus,& priuatio, reſpectu neceſſarij & demonſtratiui,& priuationes cognoſcuntur per habitus,& non è conuerſo.3.de anima. commen. & tex. 25. unde Albertus cognomento magnus in principio libri Poſteriorum,cap.1.inquit. Id quod addit ſyllogiſmus dialecticus ſupra conſequentiæ neceſsitatem ſubſtantialem, ſyllogiſmo potius diminuit neceſsitatem conſequentie, quam promoueat:quia probabile non habet conſequẽtiæ uerã neceſsitatẽ:& quomodocunq; res ſe habeat, expediẽ

 & utilius

& utilius eſt incipere ab ea, quæ naturaliter eſt magis dilecta, & quæ magis naturaliter eſt honoranda. ſ. ſcientia demonſtrationis. Quod ideo dixit, quia in ſcientiis non ſemper ſeruatur ordo naturæ ſecundum uiam generationis, ſed quandoque uariat iſte ordo. Vnde plerunque ſcientia incipit à priori ſecundum uiam perfectionis. certum eſt enim quòd ſenſus tactus eſt prior natura aliis ſenſibus uia generationis, ſicut materia eſt prior forma. ut dicit Com in. 2. de genera. & corruptio. in com. 7. & tex. Tactus enim eſt baſis & fundamentum omnium aliorum ſenſuum. 2. de anima. 17. Animal eſt animal per ſenſum. i. tactus. & tamen Ariſto. in. 2. de anima tractans de ſenſibus incepit à uiſu, qui eſt prior uia formæ & nobilitatis. ut dicit Com. in. 2. de anima. in commeo. 77. & in libro cæli & mundi, in quibus duobus prioribus libris egit de corporibus cæleſtibus, & in duobus reliquis de quatuor elemeotis inquantū ſunt partes mundi, & tamen corpora cæleſtia ſunt nobiliora illis, & multoties hoc contingit. & immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum.

Diſputationis modus non eſt idem ad omnes, hi namque perſuaſione egent, alii uerò ui. 4. meta. tex. com. 19. ubi dicit Comment. in commento, quòd ars eſt in hoc, ut cogantur ad concedendum aliquid poſitum quouſque uideatur ſuus defectus. Iſte enim non uult concedere per rationem intrinſecam, qua propter neceſſe eſt ut faciant ipſum concedere uiolenter per uerbera. ita etiam dicit Auicē. quòd illi qui negāt contingentia & libertatem arbitrii, torquendi ſunt & uerberandi, donec concedant an ſit in poteſtate torquentis eos uerberare, & non, aut uelle & nolle. ita in ſimili ſcribit Philoſophus in. 1. Topicorum. c. 8. qui dubitāt utrū oporteat Deos uenerari, & parētes honorare, indigēt pena: qui uero dubitant utrū nix ſit alba, indigent uiſu.

Diſsimilia ſi paterētur ab inuicem, tunc quodlibet poneretur a quolibet. 1. de generat. & corrup. tex. com. 49.

Diſſolutio eſt duobus modis. 3. cæli. tex. com. 52.

Diſolutio fit incipiendo à poſteriori, & perueniendo ad primum principium in cognitione. 7. meta. com. 23. Vide retractationem quam feci in theorematibus circa partem cōtradicentem.

Diſtantia maxima & minima non diffiniūtur niſi per lineam rectam. Com. 5. phy. com. 24. & reddit cauſam. pro quo ēt uide in. 1. cæli. in tex. com. 27.

Diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſæ. 2. cæli. tex. com. 64.

Diſtantia ultimorum maxima eſt, quare & quæ contrariorū. 10. meta. tex. com. 13.

Diſtantia in loco eſt maxima. ſ. centri ad circumferentiam: & iſta diſtantia eſt cauſa in contrarietate ſubſtantiarum corporum propriorum iſtis locis. Et ideo dictum in diffinitione cōtrariorum ſimpliciter quòd ſunt illa, inter quæ eſt diſtantia in eſſe maximè. 10. metaph. com. 13. Vide in concordantiis.

Diſtantiæ unius plura nōn ſunt quā duo ulti. 10. met. t. c. 14.

Diſtantia æterni ab innouato maior eſt quam diſtantia ſpecierum ab inuicem. ex diſpu. 10. in ſolutio. primi.

Diſtantia decem prædicamentorum non eſt ſicut diſtantia cōtrariorum: nam contraria ſunt uerè quæ ſub eodem genere maximè diſtant, & nō poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto. ſed decē prædicamenta non diſtant merito contrarietatis, quia poſſunt eſſe in eodem ſubiecto: ſed dicuntur ſtare pro quanto oon generātur ex ſe inuicem mutuo: neque aggregantur in uno & eodem genere. ex paraph. meta. tracta. 3. colum. 12.

Diſtinctio rerum nō ſolum eſt per ſuas formas, uerumetiam & per ſuas materias: & non ſolum per hæc duo, uerumetiā per ſuas cauſas efficientes & finales. ex paraph. meta. tracta. 2. colum. 15.

Diſtenſiones inſunt corporibus perfectis omnes rationabiliter. 2. cæli. tex. com. 8. Non intellexit Philophus per diſtēſiones, tres dimenſiones. ſ. longitudinem, latitudinem, & profunditatem, quia tales ſunt in omnibus corporibus, nedum in perfectis. ut bene notauit ibi Simplicius, & Com. in cō. Sed intellexit iſtas differētias poſitionis. ſ. dextrum, ſurſum, & anterius: & per conſequens alias his oppoſitas. & per corpora perfecta noo intellexit corpora animata habentia uirtutem nutritiuam & augmentatiuam tantùm, ut ſunt plantæ: nec quæcunque ultra hæc quæ habent ſenſum tactus tantùm, ut ſunt animalia quæ græci zoophyta appellant: ſed quæ ultra hæc habent appetitum & motum localem. Idem Philoſophus. 8. phy. tex. com. 57. & 58. animalia perfecta talia nuncupat: & hoc habetur etiam ex ſecundo cæli. tex. com. 9.

Diuerſa in forma diuerſantur in materia. 3. phy. tex. com. 26. idem primo de anima com. 53. & 2. de anima. com. 70. idē 2. phy. com. 87.

Diuerſa ſecundum magis & minos neceſſariò communicant in eadem natura. 4 phy. com. 71.

Diuerſarum rerum diuerſæ ſunt diffinitiones. 4. metaph. tex. com. 28.

Diuerſa dicuntur, quorum aut ſpecies plures, aut materia, aut ratio ſubſtantiæ. 5. met. in c. de eodem & diuerſo.

Diuerſa ſpecie & eadem ſpecie quæ ſunt, uide. 5. met. in c. de eodem & diuerſo.

Diuerſa genere dicuntur quorumcunque non eſt idem ſubiectum primum, & non reſoluitur alterū in alterum, nec ambo in idem ſpecies & materia. 5. meta. tex. com. 33. & eſt in c. de genere.

Diuerſa per materiam ſunt eadem in forma, ut Socrates & Callias. 7. met. tex. com. 28. Inde elicitur quòd indiuidua eiuſdem ſpeciei intrinſecè diſtinguuntur per materiam, & non per aliquod accidens, & habent conuenientiam ratione formæ. idem notauit Com. in lib. deſtructio. in diſpu. 1. in ſolu. 7. dubii. Vide quæ ibi notaui in litera M. ibi, materia diuerſa ſunt eadem in forma. Vide etiam in hanc ſententiam coocurrere Themiſtium in. 1. de anima. c. 24.

Diuerſum & diſsimile multipliciter dicuntur. 10. meta. tex. com. 10.

Diuerſum & idem opponuntur. 10. met. tex. com. 10.

Diuerſum non dicitur in non entibus, ſed non idem. 10. met. tex. com. 10.

Diuerſum differt à differente, quia diuerſum eſt per ſuam eſſentiā, ſed differens eſt per aliquid exiſtens in eſſentiam, ex paraph. trac. 2. c. de differente. & habetur ab Ariſt. in. 5. meta. c. de diuerſo. Idem differens ſuſcipit magis & minus, ſed diuerſum non. ex paraph. tract. 3. in col. 12. Et dicamus quòd unum opponitur multitudini multis modis.

Diuerſitas in finibus eſt manifeſtior quàm diuerſitas in actionibus. 3. phy. com. 19.

Diuerſa ſecundum formam non habent eandem actionē. tertio phy. 19.

Diuerſitas ſecundum appropinquationem & remotionē non eſt diuerſitas in ſubſtantia. 1. cæli. com. 81.

Diuerſitas partium motuum non facit diuerſitatem formarū ſpecificarum: nam eſt diuerſitas motuum io animalibus in parte dextra & ſiniſtra, & manifeſtum eſt quòd inueniūtur in eadem ſpecie. 2. cæli. com. 49.

Diuerſitas formæ partium corporum cōſimilium eſt propter diuerſitatem modorum. uerbi gratia: quòd os non differt à carne, niſi quia habet plus de terreitate quam de aquoſitate, & caro è conuerſo: unde eſt diuerſitas ſecundum magis & minus, & non eſt diuerſitas abſoluta. 4. cæli. commē. 41. contra ponentes formas partiales ſpecificè diſtingui. Animaduertant enim entia noo eſſe multiplicanda ſine neceſsitate. *Contra ponentes formas partiales.*

Diuerſitas naturæ recepti facit diuerſitatem naturæ recipiētis. 3. de anima. com. 5. iuxta priocipium.

Diuerſitas artium fit per dioerſitatem modi terminorum utēdorum. Commen. 6. meta. com. 2. ubi per terminos intelligas diffinitiones, & per artes ſcientias ſpeculatiuas: nam ſcientiarum ſpeculatiuarum diuerſitas ſunt per diuerſum modum diffiniendi. Nam principia in ſcientiis ſpeculatiuis ſunt ſicut fines in agibilibus. ut dicitur in. 2. phyſic. tex. commen. 69.

Diuerſitas rerum eſt duplex, quædam eſt cum contrarietate, & quædam ſine contrarietate. 10. meta. com. 24.

Diuerſitas per contrarietatem exiſtens in rebus facit quòd talia non ſunt in eodem ſubiecto, ſed diuerſitas ſine contrarietate hoc non efficit. ibidem.

Diuerſitas intelligentiarum prouenit ex diuerſitate naturarum

rum,quas recipiunt io eo, quòd intelligunt de primo principio.ex diſpu.3 in ſolu.ultim.dub.uide idem.12.metaph. commen.44.

Diuerſitas orbium procedit ex diuerſitate ſuorum motorum & formarum,& materierum,ſi materias habēt:& ipſorum operum in hoc mūdo , licèt orbes ſecundum Philoſophos non ſint pro operibus,ex diſpu.3.in ſolu.ultimi dubii .

Diuerſitas quæ primò accidit in inferioribus entibus, ut ſunt ſimplicia corpora.ſ.elementa,procedit ſine dubio à diuerſitate materiæ , quæ ſumitur ex ipſius propinquitate & diſtantia à ſupercœleſtibus corporibus,ut diuerſitas ignis à terra.ex libro deſtructio.diſputa.3.in ſolutio ulti.dubii.uide in concordantiis nuper æditis.

Diuinus accipit prima principia mouentia à naturali, & nullam habet uiam ad demonſtrandum eſſe primum motorē, niſi accipiat ipſum pro conſtantia naturali.1.phy.com.ult. contra Auic.&.2.phy.com.22.&.26.

Diuinus qui uerificat ſubiecta ſcientiarum particularium, dicitur diſputare contra negantes generationem & corruptionem,& contra illos qui dicunt quòd nihil eſt fixum & permanens:& ſimiliter contra negantes ſcientiam.3.cæli. com.4.idem.1.phy.tex.com.8.&.12.&.8.phy.22. &.1.cæli.com.78.idem.4.meta.com.1.

Diuinum non inuidum eſſe cōuenit. ex procemio primæ philoſophiæ.

Diuinum ſi in aliqua natura exiſtit,in tali natura exiſtit. ſ. in natura entium ſeparatorum & immobilium.6. metaphyſi. tex.commen.2.¶ Vbi animaduerte quòd Ariſto. ibi diſtinguit tres partes philoſophiæ theoricæ,ſcilicet mathematicam,phyſicam,& theologiam,& ait quòd ſcientiam honorabiliſsimam oportet circa genus honorabiliſsimum eſſe: nullum autem genus entium diuinius & honorabilius eſſe poteſt rebus immobilibus & ſeparatis . Quod ideo dixit, quia ſcientia theorica,ut notat Alexander in ſecundo topicorum,dicitur παρὰ τὸ θεωρεῖν,hoc eſt à contemplandis rebus diuinis,& ideo ſcientia diuina eſt maximè theorica,& maximè honorabilis.¶Et ex hoc loco frater mi,ſcire & elicere clarè poteris quantum deuiauerit à peripateticorū uia Scotus & Antonius Andreæ, & ſequaces iſtorum, qui non ſolum logicam ſcientiam , uerum & theoricam ſcientiam eſſe aſſeuerant:cum tamen ſcientia theorica ſit de eo tibus in quibus eſt aliquid diuinitatis,ut etymologia uocabuli denotat:& ut ex prædicta authoritate clarè colligitur ex mente magiſtri . ſcientia autem logicalis eſt de ſecundis intellectis,quæ ſunt entia diminuta. unde Ariſto. in.6. met.à contemplatione ſcientiæ diuinæ,quæ ſpeculatiua ē, duo entia remouit,ens.ſ.per accidens, quia non eſt determinatum:& ens in anima,quia eſt ens diminutum . & ideo caueant iſti talia fingentes .

Cōtra Scotum & Antonium Andree in. 6. metaphy. ponentes logicā eſſe ſcientiam & theoricam.

Diuina natura elucеſcit in generatione animalium tam perfectorum quam imperfectorum,quia non eluceſcit inquātum animal nobile aut ignobile.ex fine li. de parti. anima. Comment.

Diuiſio,& inductio, & ſyllogiſmus hypotheticus per naturā uſitantur ad declarationem eorum,quæ indigent modicula intuitione.Com.2.phy.com.3.& in prologo. 1. phy.& 2.cæli.cō.22. in.1. prioru in digreſsione de ſyllogiſmis hypotheticis.&. in.6.phy.com.41.&.1.cæli.com. 2.

Diuiſibilitas competit rei,ut eſt mēſura uel numerus.3. phy. commen.35.idem.5.meta.tex.commen.18. idem 3. cæli. commen.5.

Diuiſio magnitudinis in partes eiuſdem proportionis creſcit in infinitum,ſed non diuiſio io partes eiuſdem quantitatis. 3.phy.tex.com.69.&.8.phy.com.69.

Diuiſio in numerando eſt certior uia inductione.5. phyſico. commen.7.

Diuiſionis uia & exempli uſitatur in diffinitionibus & deſcriptionibus , non ſecundum quòd declaratur illud quod eſt naturaliter ignotum à noto , ſed ſecundum quòd declaratur illud quod eſt minoris latentiæ , eo quòd eſt ignotum naturaliter.6.phyſi.com.41.uide conſimile.2. phy. com.3, primo cæli.com. 2. & in primo priorum in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.

Diuiſio in motu quòd eſt in loco, & quanto, eſt eſſentialiter ſed in qualitate & ſubſtantia eſt per accidens.6.phy.com. 59.&.37.39.&.49.

Diuiſione Ariſtoteles nō utitur niſi ad declarandum ea quæ ſunt latentiora primis cognitionibus, & apertiora primis quæſtionibus: & ſimiliter utitur inductione. idem in prologo ſuo ſuper primo phy. & in primo priorum in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.4.cæli.cō.22.& in.2.phyſi. com.3.& in.6.phy.com.41.

Diuiſio qualitatis eſt ratione quantitatis in eo quòd quantitas.3.cæli.com.7.

Diuiſio non competit materiæ niſi per quantitatem.1. ca. de ſubſtantia orbis.

Diuiſio alia eſt ſecundum qualitatem , alia ſecundum quantitatem.5.meta.tex. com. 30.

Diuiſiones non ſunt neceſſariæ in ſcientia ex natura ſcientiæ, ſed inducuntur ab authoribus propter debilitatem diſcretiuæ ſcolarium.tex.1.colliget.c.1.

Diuiſio alicuius io materiam & formam , eſt alia à diuiſione ſpeciei in formam communem & propriam.5.meta.com. 30.&.1.phy.com.5.

Diuiſio generis per differentias ordinatè facta largitur diffinitiones.7.meta.tex.commen.43.& in.2. poſte .in illo ca. ad probandum autem terminū per diuiſionem oportet cōiecturare. &c.

Diuiſio non accidit niſi quanto . Propoſitio iſta non eſt uera uniuerſaliter,ſed ſolum de illo quod per ſe diuiditur: fallit enim in eo quod diuiditur per accidens,ut albedo, & forma.ex lib.deſtruc.diſpu.prima in ſolu. 8. dub.

Diuiſio entis per neceſſarium & poſsibile, intelligendo per poſsibile illud quod habet cauſam,ut intellexit Auic.non eſt diuiſio nota de ſe : quia id quod diuidit ens in habētem cauſam,& non habentem cauſam , non eſt diuiſio nota de ſe.ex diſputa.4. in ſolutione quinti dubii.

Diuiſio aliquibus ſcientiis ſufficit in enumerandis ſuis ſubiectis: aliquibus uerò deſeruit uia ſenſus in hoc:aliquibus uerò neutra ſufficit.ex com.ſuper primo de partibus animalium.c.1. in col. 4. Arithmeticæ enim & geometriæ diuiſio ſufficit,aſtronomiæ uerò uia ſenſus deſeruit , ſed ſcientiæ naturali non ſemper deſeruit aliqua iſtarum uiarum de per ſe, ut ſciētiæ de animalibus neutra uia deſeruit uel ſufficit.& ibi uide cauſam.

Diuiſioni quæ fit in ſcientia naturali, quandoq; accidit æquiuocè in genere diuiſio,quod non accidit in mathematicis. ibidem .

Diuiſio in partes paruas æqualiter competit tā medicinæ calidæ quam frigidæ ad hoc,ut facilius proueniat actio:quia res cōuertibiles quando conuertuntur in partes minimas, facilius conuerſionem recipiunt.5.coll.c.3.contra Gal.uide etiam in fine primi de generatione & corruptione .

Diuiſio in partes paruas difficilius fatigat naturam.Vnde iſta eſt una res ex rebus,quæ adiuuant ad uelocitatem digeſtionis,quia calor in eis magis dominatur.5.colliget.c. 26.

Diuiſio accidit rei ex eo quòd materialis,non ex eo quòd habet formam : forma enim non eſt diuiſibilis niſi per accidens.ex paraphra.meta.2.tracta.2.col. 15.

Diuiſibilia io potentia non eſt impoſsibile in eis dari primū , licèt ſecundum quòd ſunt in potētia nō ſit in eis primū. 8. phy.tex.com.44.ubi expreſse colliget dari minimum motum contra negantes minima. Immo Commentator dicit quòd ſuper hoc principio Ariſt.fundauit illam demonſtrationem in principio.7.phyſi.adductam,& ita dicit in com. 2.etiam ſuper.7.phyſi.

Diuiſio continui in partes æquales terminat continuum , & numerat ipſum . diuiſio uerò quæ non terminat ipſum eſt diuiſio in qua maius ſemper diuiditur in minus. Et iſtā diuiſionem moderni noſtri appellant in partes proportionales.Auerroes.8.phy.com.68.idem.3.phy.tex. com. 59.

Diuinatio ſecundum quietem contingens a Deo non eſt , quia diuinatio ſecundum quietem potius fatuis quam ſapientibus cōtingit.& uide cauſam in libro de diuinatione.

Diuinatio ſecundum quietē data eſt propter magnam ſolicitudinem erga hominē,& dicitur quòd eſt pars prophetiæ. Com. in commento libri de diuinatione ſecundum quietem unde Iſaach.2.lib.de elementis dicit, ſomnum ſecun-

dum

dum Iudæos, Chriſtianos, & omnes qui prophetizant, eſſe unam partium prophetiæ.

Doctrina ordinata debet incipere à cognitione cauſarũ primarum rei cognoſcendæ perfectæ, deinde intẽdere ad cognitionem aliarum cauſarum remotarum ſecundum ordinem, donec perueniatur ad cauſas propinquas. 1. phyſico. commen. 1. vide. 2. phyſi. tex. commen. 72. Non intelligitur ut Conciliator in differentia. 4. & Vgo Senenſis, & plerique, de aliquo genere demonſtrationis, ſicut eſt demonſtratio propter quid. Nam magna eſt differentia inter ordinem doctrinæ, & inter uiam doctrinæ. Via enim doctrinæ eſt triplex, genus demonſtrationis, demonſtratio ſigni, demonſtratio cauſæ tantum, & demonſtratio ſimpliciter: ſed ordo doctrinæ eſt reſpectus ſecundum prius & poſterius, inuentus in ſcientia ex natura ſcibilium. Nam cum in ſcientia rerum naturalium quæ haberi debet ex cognitione cauſarum, cauſæ aliæ ſint uniuerſales & communes omnibus rebus conſtitutis per naturam; aliæ uerò propriæ. & ſimiliter cum res naturales de quibus ſcientia haberi poteſt ſint in tali diſcrimine: quædam enim ſunt uniuerſales & communes, quædam propriæ. ex hoc inſurgit talis ordo doctrinæ in ſcientia, nunquid prius debeant præponi quæſtiones & problemata de rebus communibus & uniuerſalibus per cauſas communes & uniuerſales terminandæ, an de proprijs. Et ſententia Commenta. & Ariſto. 1. phyſic. tex. commen. 4. eſt, quod ordo doctrinæ eſt ab uniuerſalibus ad particularia. Et iſtum ordinem innuit etiam ſecundum expoſitionem Auer. in probatione maioris. Ariſto. in principio primi phyſi. Tunc, inquit, arbitramur cognoſcere unumquodq; cum cauſas eius ſimplices cognouerimus & principia prima, & uſq; ad elementa. Dicere autẽ Auerroem intellexiſſe in prædicta authoritate de demonſtratione propter quid, error eſt: nam demonſtratio propter quid non ſit per cauſam remotam, quum Ariſto. in primo poſteriorum, huiuſmodi demonſtrationes per cauſas remotas uideatur collocare in numero demonſtrationum quia, ſeu ſignorum.

Differentia ordo doctrinæ & uia doctrinæ.

Doctrina quæ incipit à communibus, eſt naturalis: tum quia propoſitiones acceptæ ſunt immediatæ: tum quia ſunt maniſeſtiores: tum quia non accidit iteratio. 1. phyſi. com. 58. idem in ſuo prologo. ibidem.

Doctrina eſt actio docentis, & eſt in addiſcente. tertio phyſi. tex. commen. 20.

Doctrina nominum ſynonymorum uſitatur ad expoſitiones 4. phyſi. commen. 45.

Doctio & diſciplina, etſi idem eſſent, non propterea docere & addiſcere ſunt idem. 3. phy. tex. com. 21. ubi colligitur, quòd licèt abſtractum & concretum idem ſignificent, differunt tamen ex connotato, quia aliquid connotat concretum quod non connotat abſtractum. Vnde, ut ibidem dicitur, tametſi diſtantia Athenis ad Thebas, & Thebis ad Athenas una & eadem ſit: non tamen idem eſt diſtare hinc illuc, & illinc huc: quia diſtare connotat unũ in ratione termini à quo, & aliud in ratione termini ad quem: & ideo ſunt duo diſtare, licet una ſit diſtantia. Nota tamen authoritate Alexandri, & luciduſsimi Themiſtij locum illum in 3. phy. debere legi ex ſuperabũdanti, uidelicet, dato quòd concederetur quòd doctio & diſciplina ſint idem, & actio & paſsio ſint eadem, non tamen ſequeretur propterea docere & addiſcere, aut agere & pati, eſſe eadẽ, propter cauſã quã prædiximus. Nihilominus re uera doctrina & diſciplina nõ ſunt eadẽ, neq; actio & paſsio eſt unũ & idem: & ideo actio & paſsio, ſi dicunt eadẽ, eſt ſecundũ ſubiectum, ſed nõ ſunt rõne formali eadẽ: negatiua. n. in qua unum genus generaliſsimũ negatur de alio, ẽ immediata & uere, ut dr̃ in. 1. poſteriorũ. Vnde iſta eſt uera: Nulla actio ẽ paſsio, quia coordinationes p̃dicamẽtales ſunt impermixtæ: Vnde ſicut album & dulce ſunt eadem ſubiecto, pro quanto enim albedo & dulcedo fundantur in lacte, ideo uerificatur album de dulci & contrà: quia accidens accidenti non accidit, niſi quando ambo eidem accidunt, ut dicit Philoſophus in. 5. meta. in tex. commen. 14. ſic, quia actio & paſſio fundantur in motu tanquam in ſubiecto, ſic dicuntur eſſe eadem ſubiecto; ſed non ſunt eadem, ratione formali, & quia denominatio ſit à forma potius quã à materia; ideo Ariſto. dixit, quòd proprie actio cum paſsione non eſt idẽ totius, cui rerum identitas & diuerſitas eſt uenanda à forma magis quàm à materia, præſertim apud Peripateticos, ſicut bene notat Commenta. in 2. phyſi. in commen. 87. ubi dicit quòd Ariſto. in hoc reſiſtit antiquis aſſerentibus formas diuerſificari propter materias, & ipſe opinatur ẽ contrario, & ita ſcribit notabiliter etiam ipſe in. 1. de anima. commen. 52. quòd membra cerui non differunt à mẽbris leonis, niſi quia anima differt ab anima. et. 2. de anima commen. 60. aſſerit quòd melius eſt exiſtimare diuerſitatem eſſe per formam quàm per materiam. Ex præſenti loco etiam elicitur quomodo ſit intelligendum dictum Cõmenta. in. 12. metaphyſi. commen. 44. ubi ſcribit quòd in abſtractis à materia non eſt uerum agens, niſi ſecundum ſimilitudinem: quia actio uera & paſsio fundantur in motu uero, qui eſt actus unus in potentia, quia ibi non eſt motus uerus, ſed motus æquiuocus, & ſecundum ſimilitudinem, ut intellectio motus dicatur, ut patet. 8. phy. commen. 40. ſic ibi eſt actio ſecundum ſimilitudinem: nam ſcientia & intellectio eſt cauſa omnium entium: duo enim ſunt principia efficientia, natura, & intellectus. in. 2. phyſi. ſicut autem dicit Commenta. 12. metaphyſi. commen. 5. ſcientia æquiuocè dicitur de ſcientia Dei, & de ſcientia noſtra: quia ſcientia noſtra cauſatur à rebus, ſed ſcientia Dei eſt cauſa rerum: & ſic ibi non eſt agens, niſi ſecundum ſimilitudinem, quia intellectio Dei eſt cauſa productiua, natura, non tempore præcedens talia æterna. ex. 2. cap. de ſubſtantia orbis, & eſt forma & finis conſeruans illa. 4. cæli. commen. 1.

Quomodo in abſtractis à materia ſit uerum agens.

Doloris cauſa non eſt ſolutio continuitatis, ut dixit Gal. ſed eſt mala complexio, quæ ſequitur ſolutionem continuitatis. 3. colliget. 31. cap. quod eſt de accidentibus ſuperuenientibus uirtuti ſenſibili.

Doloris cauſa non ſunt duæ res ſimul ſcilicet ſolutio cõtinuitatis, & cruditas & frigiditas, ut dixit errans Auic. ibidem.

Dolor eſt cauſa attractionis, aut propter malam complexionem calidam quæ eſt cauſa doloris, aut propter malam cõplexionem quæ ſit propter ſuperfluitatem motus uirtutis expulſiuæ, cum ſuperfluitates expellit, aut propter ambas iſtas. 7. colliget. cap. 29.

Domus ſine materia facit quodammodo domum materiam habentem. 7. meta. tex. com. 23.

Domui eſſe non ſit, ſed huic domui. 7. metaphyſi. tex. comm. 53. ubi Commen. dicit quòd quidditas domus ſimpliciter non habet generationem: generatio enim non eſt niſi huius domus demonſtratæ. idem in procemio meta. actus & generationes ſunt ſuppoſitorum, idem in. 1. de genera. & corrup. tex. com. 40.

Dormire eſt ligamentum & quies ſenſuum, & reuerſio ipſorum ab inſtrumentis eorum ad partem intrinſecam corporis. 2. colliget. cap. 21. de ſomno.

Dormientium partes, exteriores corporis, refrigerantur. ibidem.

Dormientium digeſtio fortis eſt. ibidem.

Dormiendi operatio non attribuitur niſi uirtuti ſenſibili, & propriè ſenſui communi. ibidem.

Dualitas in una re eſt propter materiam. 1. metaphy. com. 40 idem. 1. phyſi. com. 6.

Dubia in ſcientia diuina contingentia ſiquis ſoluere perpenderit, ex his quæ ſunt in humana ſcientia, ille transfert iudicium præſens ad abſens in duobus entibus maxime diſtãtibus, in ſpecie uidelicet, & in genere. ex libro deſtru. diſpu. 6. in ſolutio. 4. dubij. 2.

Dubitatio eſt quaſi ligamentum, & reſponſio eſt quaſi diſſolutio. 2. cæli. com. 106.

Dubitatio & admiratio atteſtantur ignorantiæ. ex procemio primæ philoſophiæ.

Duæ diffinitiones diuerſæ eidem rei conuenire non poſſunt. Auer. ſententia eſt in. 1. de generatione animalium. cap. 1. contra illos qui tenent animam intellectiuam, quidditatiue conſiderari in particulari in duabus ſcientijs, ſcilicet in ſcientia naturali, & in ſcientia diuina: unius enim rei non eſt niſi una quidditas.

Dulcedo attribuitur caliditati & humiditati, amaritudo autē caliditati & ſiccitati. ex libro de ſenſu & ſenſato. Auer.

Dulcedo temperata ſignificat caliditatem & humiditatem. 5 colliget cap. 42. de liquiritia.

Durum eſt quod non cedit in ſeipſum ſecundum ſuperficiē. 4. meteo. tex. commen. 30. & in. 2. de gene. & corrup. tex. commen. 13.

Durities & mollities cauſæ ſunt facilitatis & difficultatis receptionis non localis mutationis, ſed alterationis. 4. phyſi. tex. commen. 86.

Dux eſt cauſa ordinis exiſtentis in exercitu, & ordo non eſt cauſa ducis. 12. meta. tex. commen. 52.

Ducis bonum eſt maius bonum, quàm bonum quod eſt in ordine exercitus. ibidem.

De litera. E.

EADEM eſt cauſa contrariorum ſecundum diſpoſitioues diuerſas. 2. phyſi. com. 30. & tex. idem. 5. metaphyſie. commen. 2 &. 2. cæli. 92.

Eadem eſt diſpoſitio de cauſis generationis, & de cauſis actionum: unde qui attribuit generationē neceſsitati, attribuit actiones neceſsitati: & qui attribuit generationem fini, & actiones attribuit fini. 2. phy. com. 75.

Eadem, alia per accidens, alia ſecundum ſe. 5. meta. in cap. de eodem & diuerſo. & eſt tex. noo habens commentum poſt tex. com. 15. immediate.

Eadem ſunt quorum ſubſtantia una eſt: ſimilia uerò quorum qualitas una: æqualia quorum quantitas eſt una. 5. metaphyſi. tex. commen. 20.

Eadem omnia non inſunt quolibet modo eiſdem, ſed ſolùm quibus idem eſt eſſe. 3. phyſi. tex. commen. 21. hoc eſt, quæ habent eandem diffinitionem & rationem formalem, illa etiam habent eadem accidentia ſeu proprietates, ſed non qualitercunque eiſdem eadem competunt. quia ſtat aliqua eſſe eadem ſubiecto, ut album & dulce, & quia talia noo habent eandem diffinitionem, non quicquid competit albo, cōpetit dulci: albo enim competit, inquantū albū eſt, diſgregare uiſum, quod tamen non competit dulci, inquantum dulce. Ratio autem iſtius propoſitionis eſt, ut notat Commen. in. 1. cæli. commen. 19. ubi Ariſto. in litera habet, quòd in ſimplicibus & homogeneis eadem eſt ratio totius & partis, ut ſi gleba terræ tendit ad medium, & tota terra etiam ſi eſſet à ſuo loco ſeparata, tenderet ad medium: talia enim habent eandem diffinitionem, & quæ habent eandem diffinitionem, habent eandem formam: quia forma eſt ratio, & quicquid erat eſſe rei: & quæ habent eandem formam, habent eaſdem operationes conſequentes formam.

Eccētrici, quos ponunt mathematici, ſunt impoſsibiles. 2. cæli. com. 32. & ibi uide cauſam.

Eccentricum aut epicyclum dicere, eſt res extra naturam: epicyclum autem eſſe impoſsibile eſt omnino. 12. metaph. commen. 45. uide etiam in. 2. cæll. commen. 35. & in iſtis duobus locis uide rationes contra Ptolomæum & modernos Aſtrologos. & 1. cæli. com. 5.

Echinus habet quinque oua, totidemq; dentes, & quinq; partium uentrem. 4. de natura animalium. cap. 2. & uide cauſam in. 4. de partibus animalium. cap. 2.

Echini ſpinis ac pedibus utuntur: iis enim nitibundi mouentur, ſedemq; permutant. 4. de natura animalium ca. 2.

Echini pelagici uſus ad ſtillicidia orinæ confert. Ariſtote. in 4. de generatione animalium. cap. 3. idem in. 4. de natura animalium. cap. 2.

Echo ſemper fit, ſed non manifeſtè. 2. de anima. tex. commen. 80.

Aegrotantibus omnia amara nidentur, quia habent linguam ſubmerſam huiuſmodi humore. 2. de anima. text. commen. 104.

Aegritudo eſt mala diſpoſitio in membro, per quam membrum agit & patitur contra naturam. 2. colliget. cap. 1.

Aegritudinis numerus ſpecierum, eſt ſicut numerus ſpecierum ſanitatis: quamuis opinatum ſit quòd plures ſunt ſpecies ægritudinum quàm ſpecies ſanitatis, quia multæ ægritudines habent nomina, & ſanitates oppoſitæ illis non habent nomina: & tamen impoſsibile eſt cognoſcere ægritudines perfectè, niſi per cognitionem ſuorum oppoſitorum; & ideo dictum eſt quòd diſciplina contrariorum una eademque eſt. ibidem.

Aegritudinum compoſitio, aut eſt compoſitio cōplexionis, aut eſt compoſitio uicinitatis. 3. colliget cap. 9.

Aegritudinum quatuor ſunt tempora. ibidem.

Aegritudinibus duplex contingit declinatio, una eſt ex debilitate uirtutis ſicut in mortiferis, alia ex debilitate ægritudinis ſicut in ſalubribus. ibidem.

Aegritudinum genus quod eſt continuitatis ſolutio eſt duobus modis, unus eſt ſolutio continuitatis uirtutis, alius eſt ſeparatio contiguitatis termini à termino. 3. collig. ca. 14.

Aegritudinum quædam ſunt terminabiles criſi, & quædam ſine criſi. 4. colliget cap. 38.

Aegritudines ſunt cholericæ, aut ſanguineæ, ſiue fiant cū apoſtemate mēbrorum principaliū, ſiue non. 4. col. cap. 38.

Aegritudinum quædam ſunt per eſſentiam in mēbro, & quædam per colligātiam alterius membri. 4. colliget. cap. 45.

Aegritudines plures uni membro poſſunt contingere, quarum una ſit ſibi propria, & alia ſit propter colligentiā cum alio membro. ibidem.

Aegritudines plures per colligantiam diuerſorum membrorum uni membro poſſunt contingere. ibidem.

Aegritudines quæ ſunt acutæ in terris Hippocratis, io terris noſtris peracutæ ſunt: & hoc manifeſtatur quod Hippocrates non curabat ægritudines acutas niſi cum aqua hordei & melicrato. 7. colliget. cap. 9. de cura febrium putridarum in generali.

Aegri qui à natura euadunt ſolum ex fortibus ægritudinibus in fine remanent in ægritudinibus quæ temporaneæ dicūtur: ſicut mihi accidit quando ægrotaui febre fortiſsima, & criticaui ex illa per apoſtemata in teſticulis, eo quòd mihi neceſſaria adminiſtrata non fuerunt, & remanſi arthriticus & podagricus. 7. colliget. cap. 31.

Aegritudines quædam à ſola natura curari poſſunt, quædam requirunt artis iuuamen: & in hoc oſtenditur potentia medicinæ: quædam uerò nec arte nec natura poſſunt curari, ſed ſi aliqui euadunt, per accidens euadunt; ſicut in rebus naturalibus monſtra fiunt. 7. colliget. cap. 31.

Electio non ſine mente eſt. 2. phy. tex. commen. 52. &. 11. primæ philoſophiæ. cap. 7.

Electio cuiuſdam boni rei abſolutè apud eligentem ſemper debet eligi: & quilibet eligēs qui ſic ſe habet, continue dicitur eligere & diligere ipſum electum, niſi impedimentum contingeret, aut quòd dimitteret ipſum pro meliori bono. ex lib. deſtruct. diſput. 1. in ſolutio. 2. dubij. idem. 8. phyſi. commen. 15.

Elephantes generantur io his duobus locis, uidelicet in ultimo orientis, & in ultimo occidentis. 2. cæli. tex. com. 111.

Elephantus ſenſorium olfactus peculiari quadam proprietate præ cæteris animalibus ſortius eſt, nam utitur eo & ad potum & ad cibum. ex. 2. de partibus animalium. cap. 16.

Elephantus eſt animal terreſtre ſimul & paluſtre. ibidem.

Elephantus nare arbores complectendo euellit, & utitur ea loco manus. ibidem.

Elephantus non reperitur in prouincia Andalugiæ, neque in regionibus meridionalibus: fertur tamen quòd inuenitur in extremis regionibus meridionalibus, ubi ſunt magna deſerta. Auer. in. 2. de partibus animalium, in cap. de inſtrumentis olfactus.

Elephas ſolus uiuit pluſquam homo. Ariſto. in. 4. de genera. animalium. cap. ultimo.

Elephantorum uterus diutinus eſt, biennio nanque geſtatur propter exuberantiam magnitudinis. ibidem.

Elephanti naris prolixa & ualida, eiusque uſus idem qui manus: ea namque cibos tam humidos quàm ſiccos colligūt, capiunt, & in os admonent ſoli animalium omnium. 5. de natura animalium. cap. 11. uide etiam de hoc in. 2. de natura animalium. cap. 1. ubi etiam multa de elephanto inuenies.

Elephantus

Elephantus fœmina incipit coire anno aut duodecimo cùm celerrimè, aut quintodecimo cum lètiſsimè. Mas quinque aut ſex annos natus ſuperuenit, & poſt coitum triennio interpoſito reperit quam grauidam reddidit, eandemq; præterea tangere nunquam patitur. 5. de hiſtoria animalium. capi. 14.

Elepnantem alii annos ducentos, alij trecentos uiuere aiũt. 8. de natura animalium. cap. 9.

Elephantus ferarum omnium mitiſsimus eſt & placidiſsimus 9. de natura animalium. cap. 46.

Elementa Plato primus appellaſſe traditur cauſas intrinſecas componentes rem, quæ principia ab antiquioribus dicebãtur, ut tradit Eudemus, ut recitat Simplicius in prologo primi phyſi. Ad hoc alluſit Ariſt. in. 1. phy. in tex. com. 48. ubi dicit: Omnes enim elementa & ab ipſis uocata principia, & uere ſine ratione ponentes tamen contraria dicunt tanquam ab ipſa ueritate coacti. Ad hoc etiam aſpiciens Philoſophus i. 11. primæ philoſophiæ. cap. 1. quærit dicẽs: Dubitabit autem utiq; aliquis ſi oportet quærere quæſitã ſcientiam circa principia, uocata ab aliquibus elemẽta. & in principio. 2. de partibus animalium, ubi ponit triplicem eſſe compoſitionẽ: primã utiq; quis ponit eam quæ ex uocatis ab aliquibus elementis, puta terra, aqua, aere, igne.

Elementum in propria ſignificatione ſumptum ſumitur pro cauſis intrinſecis, ſicut & materia & forma. Commentator in prologo. 1. phyſi. com. 1. & facit expoſitio Alexan. uide cauſam in. 5. meta. com. 4.

Elementorum cœlum eſt cauſa agens & conſeruans, & ueluti forma & finis. trac. 4. in paraphraſi meta. col. 15.

Elementa cauſantur à motu magno, & ideo corpus circulare neceſſario eſt eorum agens & cõſeruans. ex paraphraſi metaphyſi. trac. 4. col. 15.

Elementa eſſe contraria non eſt propoſitio per ſe manifeſta, ſed declaratur in ſcientia naturali. Commenta. 3. phyſi. cõ. 42. uide ibidem com. 44. &. 2. de generatio. & corruptio. tex. com. 7. & in tex. com. 49.

Elementa non habent motorem in actu & motum in actu, quia ſunt compoſita ex materia & forma, & motor eſt in actu & motum in potentia. 4. phy. com. 71. 8. phy. com. 30. 3. cæli. com. 28. 4. cæli. 22. 24. &. 25.

Elementa non poſſunt moueri in uacuo, quia motus fieret in inſtanti. 4. phyſico. commen. 72. 74. & 8. phyſi. commen. 82. 5. cæli. 28.

Elemẽta in ſuis naturis ſuccedunt ſibi in nobilitate, ſicut ſuccedunt ſibi in ſitu; & non ſolum hoc eſt in elementis, uerũ etiam & in corporibus cœleſtibus. Auerroes. 1. cæli. com. 16. idem in. 12. primæ philoſophiæ. com. 4. & in. 2. cap. de ſubſtantia orbis. & in. 2. cæli. 42.

Elementa habent figuram accidentaliter, cælum uerò eſſentialiter. 2. cæli.. com. 22. &. 3. cæli. com. 67.

Elemẽtorum eſſe eſt propinquius materiæ, cæli uerò eſt propinquius formis. 2. cæli. com. 22. idem. 1. cæli. 24.

Elementa ex ſuis ſubſtantijs requirunt dum ſunt in ſuis locis naturalibus, ut figurentur ſphæricè, quoniam motus eorũ à centro & ad centrum eſt motus æqualis ex omnibus partibus, ideſt, quòd intendunt dimenſiones æquales, & quieſcunt in dimenſionibus æqualibus. 2. cæli. comm. 26. idem. ibidem. commen. 30.

Elementa quantò magis appropinquant corpori cæleſti, tantò magis recipiunt leuitatem & connexionem. 2. cœli. commen. 32.

Elementa non habent quantitatem terminatam. 2. cæli. com. 95. vide in concordantijs.

Elementa non habent figuram naturalem cum recipiant omnem figuram. vnde æquiuocè dicuntur habere figuram elementa, animal, & cælum. 2. cæli. com. 108.

Elementa conſiderantur in ſcientia libri de cælo, inquantum ſimplicia ſunt. 3. cæli. commen. 1. ¶ Inde eliciunt aliqui ex mente Auer. corpus ſimplex eſſe ſubiectum, non mundum ſeu uniuerſum, ut tenuit Alexand. imitans in hoc Simpliciũ: Sed hoc non eſt uerum, ſicut latè probauimus in quæſtionibus noſtris Miſcellaneis. Quantum autem ſpectat ad præſentem authoritatem uerba ſequentia declarãt mẽtem eius quia ſubdit quòd conſiderare de ſimplicibus eſt in hoc libro, vt daret intelligere quòd ſimplicia conſiderãtur in hoc libro, ſed non ſub ratione ſimplicitatis: quia in eodemmet commento dicit quòd elementa in ſcientia libri de cælo, conſiderantur inquantum ſunt partes mundi. Ne igitur illa nota reduplicatiõis eſſet cauſa erroris, ideo ſtatim declarauit ſeipſum, quòd, ly, inquantum, reduplicabat formale ſed materiale: quia uerũ eſt quòd corpora ſimplicia conſiderantur ibi, ſed non ratione ſimplicitatis inquantum ſunt partes mundi.

Elementa in ſcientia libri de cælo conſiderantur inquantum ſunt partes mundi, & inquãtum ſunt ſubiectum: ſed in ſciẽtia libri de generatione & corruptione, conſiderantur inquantum ſunt cauſæ compoſitorum generabilium & corruptibilium. 3. cæli. com. 7. & com. ultimo.

Elementorum motus quia non eſt à generante, niſi mediante forma generati, & motus primò & eſſẽtialiter fit à motore & nullo alio mediante, & propter hoc iſte motus primò & eſſentialiter non eſt à motore extrinſeco, ſed à forma moti. 3. cæli. com. 28.

Elementorum idem eſt motor & motum ſecundum ſpeciem, ſed differunt ſecundũ modum: lapis enim mouet ſe inquantum eſt grauis in actu, & mouetur inquantum eſt potentia inferius. 3. cæli com. 28. idem. 4. cæli. com. 22.

Elementum ſeu lapis non eſt motus per ſe, ſed aſsimilatur ei quod eſt motum per ſe: & ideo indiget in ſuo motu motore extrinſeco, neq; etiam numeratur inter ea quæ mouentur ab extrinſeco, quia non mouetur ab extrinſeco immediate, ſed à ſua forma. uide in concordantijs.

Elementum mouet ſe mouendo medium, ſicut nauta mouendo nauem mouet ſe per accidens. 3. cæli. com. 28.

Elementum corporum eſt ad quod alia corpora reſoluuntur intus exiſtens potentia, aut actu. ex. 3. cæli. tex. com. 31.

Elementum dicitur in comparatione eius, reſpectu cuius eſt elementum, & ideo corpus eſſe elementum eſt ei accidẽs. Commentator. 3. cæli. com. 31.

Elementa de quibus Ariſtoteles egit in libro phyſi. ſunt alia ab illis, de quibus egit in. 3. & 4. cæli. & elementum æquiuocè dicitur de illis & de iſtis. 3. cæli. com. 31.

Elementa aut ſunt partes mixti ſecundum quantitatem, ſecũdum dicentes generationem fieri per congregationẽ: aut ſecundum qualitatem & quantitatem, ſecundum dicentes generationem eſſe tranſmutationem in ſubſtantia ex pluribus uno corpore. 3. cæli. com. 31.

Elementum ſi eſt ex quantitate, debet eſſe pauciorum partium: & ſi eſt ex qualitate, debet eſſe ſimplicius. 3. cæli. commen. 42.

Elementorum generatio ex corpore duobus modis intelligi poteſt. 3. cæli. com. 56.

Elementum eſt pars elementati, & ideo quòd apud generationem alterius corrumpitur ſecundum totum, nõ eſt elementum eius, 3. cæli. com. 67.

Elementa non eſt neceſſe ut ſint denudata à formis omnino, ſed ſolum à formis quas recipiunt. 3. cæli. com. 67. ſecus autem eſt de prima materia, ut ibidem eius cauſam uidebis, & intelliges num forma corporeitatis ſit ex mente Auerrois, contra Groſſpedales.

Elementa concurrentia ad generationem mixti, corrumpuntur ſecundum medietatem. 3. cœli. com. 67.

Elementorum ſubſtantiales formæ ſunt diminutæ à formis ſubſtantialibus perfectis, & eſſe earum eſt medium inter ſubſtantias & accidentia. 3. cœli. com. 67.

Elementorum formæ non recipiunt ſeipſas, nec elementa ſunt ſibi inuicem elementa, quia ſunt eiuſdem generis, & ſunt in eodem ordine in ſubſtantialitate. 3. cœli. com. 67.

Elementum indiſſolubile & incorruptibile eſt. 3. cœli. cõ. 62.

Elementa mouent ſe accidentaliter, quòd mouent ſe propter ſuam motionem in medium, ſicut gubernator nauis mouet ſe cum mouetur nauim. 4. cœli. com. 22. &. 3. cœli. cõ. 28.

Elementa ablatò medio non poſſent moueri. 4. cœli. cõ. 22. & 4. phy. com. 71. & 8. phy. com. 82. & 3. cœli. com. 28.

Elementa mouentur ad ſua loca, ſicut res mouentur ad ſuas formas. 4. cœli. com. 23. & tex. com. 22. &. 23. ibidem.

Elementa non mouentur ex ſe in rei ueritate, ſed ex extrinſeco: & hoc uult determinare. Ariſto. 4. cœli com. 25. Vide in con-

in concordantiis.

Elementa remoto impedimento mouentur à remouente impedimentum per accidens,& tunc etiam formæ eorũ erũt mouentes per accidens, & aſsimulantur illis quæ mouentur per ſe.4.cœli.com.25.

Elementa poſſunt impediri à motu,licèt non impediantur a forma,ita quod impedimẽtum diuidit inter formam,& accidens conſeqnens formam,uerbi gratia: Lapis poteſt impediri à motu ad inferius,licèt non impediatur à forma:ſecus eſt in alijs motibus.4.cœli.com.25.

Elementa mouentur ad ſua loca tanquam ad fines: nam loca ſunt fines motuum eorũ,& ſunt quaſi forma,quia ſunt perfectiua.4.cæli.com.25.& habetur ex tex.com.24.

Elementa media ut aer & aqua,licèt dicantur grauia & leuia ſunt tamen naturæ ſimplices,& non dicuntur eſſe compoſita ex duabus naturis ſeu potentijs,niſi ſecundum comparationem.Commen.4.cœli.com.26.

Elementa omnia grauitatem habent præter ignem, & leuitatem præter terram.4.cœli.tex.com.29.

Elementa media ut aer & aqua,habent reſpectu inferentis uiolentiam,magis uelocem motum deorſum quã ſurſum: unde & dicuntur magis eſſe grauia quã leuia.4.cœ.cõ.29.

Elementorum trium.ſ.aeris,aquæ & terræ,uniuerſum & partes ſentiuntur ſenſu in ſuo loco naturali : partes aũt eorũ cum ſunt extra ſuum locum naturalem, comprehenduntur moueri ad totum,ſed de igne nihil comprehẽditur niſi partes:unde notum fuit quòd illæ partes mouentur ad uniuerſum exiſtens in ſuo loco naturali: & hæc eſt demonſtratio quia.4.cœli.com.32.

Elementum quandoq; dicitur de quatuor corporibus, & quãdoq; de prima materia.4.cœli.com.37.Vide.3.cœli.tex.com.31.&.5.metaphyſi.tex.com.4.

Elementa non generãtur reciprocè,quia habent eandem materiam,& ſi haberent materias diuerſas, non poſſent reciprocè generari.4.cœli.com.37.&.8.meta.tex. com.12.cõſimile in.8.phyſi.com.46.

Elementorum potentiæ ſunt æquales.4.cœl.com.30.Vide in concordantijs.

Elementa ſi ita differrent in materia ſicut differunt in forma, tunc fugerent ſe adinuicem & ſegregarentur adinuicẽ in loco,& non mouerentur adinuicem ſecundum perfectionem,cum contraria fugiant ſe,& conſimilia ſunt ea quæ copulantur adinuicem.4.cœli.com.39.

Elementũ quod dicitur per prius,debet eſſe omnino intranſmutabile.2.de generatione & corrup.cõmẽ.6.ubi aduerte quod hoc tamen elementum dicitur ſecundum prius & poſterius,& ratio elementi primo competit primæ materiæ: ut eſt uidere in quinto primæ philoſophiæ.com.4.Vide ẽt Auer.10.meta.com.2.&.3.cæli.com.31.

Elementum a primis contrarietatibus quæ ſunt ſecundũ tactum,ſolum conſtituitur.2.de genera.tex. com.7.

Elementa non inueniuntur in ſuis locis ſimplicia, & pura. Commenta.4.metheorum.com.10. Vbi nota quod(ut dicunt Peripatetici)ſimplicitas elemẽtorũ ſola ratione perpenditur:& dicunt inſuper quod nõ quælibet impuritas remouet elementum à ſua ſimplicitate, ita quod fiat mixtũ, Vnde Auicenna in capit. de febre peſtilentiali in.4.canone dicit:Nos namq; cum aerem dicimus, nolumus dicere aerem ſimplicem,nũdus quoniam ipſe non eſt aer qui nos circundat: & ſi fortè inuentus fuerit purus,forte eſt alius. & ſubdit:Et nos non dicimus illum aerem,niſi quemadmodum dicimus aquam maris: & tamen cum illa non ſit pura aqua ſimplex, ſed mixta ex terra, aere,& igne, ſed ſuper tranſiens eſt aqua.

Elementa omnia contrarietatem habent adinuicem,quia differentiæ contrariæ ſunt.2.de generatione & corruptione tex.com.24.&.22.&.49.

Elementa ſymboleitatem habentia facilius trãſmutantur.2.de genera.& corrup.tex.com.25.

Elementum,inquantum elementũ,innatum eſt manere,cum ſit pars rei elementatæ.2.de generatione & corrup.cõ.32. idem.5.meta.com.& tex.4.idem.3.cœli.com.67.

Elementa ex qualibet parte carnis generari poſſunt, contra Empedoclem.2.de gene.& corrup.tex.com.47.

Elementa digniora ſunt ut corrumpant,quam ut generẽt:quapropter ſi generent res,oportet ut habeat agens, quod faciat ea per temperamẽtum,& alteratione apta, ut aliquid fiat.2.de genera.& corrup.tex.cõ.54. Ex quo patet quod aliam,imo contrariã diſpoſitionẽ habere poteſt aliquid in ratione agentis principalis, & in ratione inſtrumẽti. Vnde elementa in ratione agentis potius corrumpunt entia, quam generant:ſed in ratione inſtrumenti, reſpectu primi alterantis & mouentis ea ad mixtionem,ſic ſunt cauſæ generationis.Et nota illud,quia multas difficultates euades ĩ philoſophia naturali,& in medicina Vnde cõſimile habetur,ex.2.de anima,contra Antiquos, tex. com.41. de igne reſpectu augumenti, quia concurrit ut cõcauſa, & non ut agens.Et ideo in.2.de generationẽ.tex.com.55.cõtra Antiquos Ariſt.inquit quod ſimile aliquid faciunt, ut ſi quis ſerræ & unicuiq; inſtrorum attribuit cãm eorũ quæ generantur.Neceſſe enim eſt ſerrante diuidi, & incidẽte coæquari,& in alijs ſimiliter.Quocirca ſiquidẽ maximè facit ignis,& mouet:ſed quomodo moueat,non uident, quoniã deterius eſt quàm organa.

Elementa omnia iudicem acceperunt præter terram. primo de anima tex.com.59.

Elementa comparantur materiæ.1.de anima.tex.com.82.

Elementa carẽt ſapore & odore,quia ſapor & odor ſunt mixti ſecundum quod eſt mixtum,ex lib.de ſen. & ſenſa.

Elementa ſunt elementa per quatuor uirtutes,ut eſt declaratum in libro de generatione & corrup.4.meteo.com.1.& in.2.de generatione & corrup.tex.com.8.

Elementorum diſpoſitio eſt,ut ſint æterna ſecundum ſpeciẽ, & ſint generabilia & corruptibilia ſecundum partem.Cõmentator in.2.meteo.cap.primo.

Elementa non habent ambas qualitates ſubſtantiales in fine. 4.meteo.com.10.

Elemẽta nõ inueniuntur in ſuis locis ſimplicia & pura.ibidẽ.

Elementorum conſideratio rerũ mobilium eſt propria ſcĩæ naturali,ſed in ſcĩa diuina conſiderantur,ut ſunt principia ſubſtantiæ.1.meta.com.18.conſimile ibidẽ.com.5.&.15.

Elementa rerum diuerſarum in ſpecie eſſe conuenientia in ſpecie improbabile eſt.tertio metaphy.contra Zenonem. tex.com.16.in fine.

Elementum non habet odorem neq; ſaporem, eo quod iſta duo non ſunt niſi in compoſito.3.colliget. cap.34.

Elementum non dicitur de cauſis extrinſecis, ſed de cauſis intrinſecis.& dignius de materia.5.metaphy.com.4.intellige dum ſumitur in ſignificatione propriè dicta, ut limitat Commen.1.phy.com.1.

Elementi diffinitio ponitur,& explanatur.5.meta. tex. cõ.4.

Elementi conditio non eſt,ut non ſit diuiſibile ſecundũ quantitatem,ſed ut ſit diuiſibile ſecundum formã, ſicut ſunt mẽbra organica quæ componũtur ex membris conſimilibus, quæ non diuiduntur ſecũdum formã. Quælibet enim pars membri conſimilis participat nomen & rationem totius: quælibet enim pars carnis eſt caro,& oſsis os,& tamen bene talia ſunt diuiſibilia ſecundum quantitatem. Commen. 5.meta.com.4.Nota tamen ut ex eodem commento colligitur,quod hoc non eſt uerum ſecundũ opinionem illorũ, qui aſſerebant lineas componi ex punctis,& corpora componi ex corporibus indiuiſibilibus:unde ſecundũ uiã iſtorum elementi conditio non ſolũm eſt,ut non ſit diuiſibile ſecundum formam,uerũ etiam dicitur eſſe indiuiſibile ſecundũ quantitatem.Dictum igitur illud eſt uerũ ſecũdum ſniam Ariſtu.Et aduerte,quod licèt Ariſtoteles dicat elementum non de neceſsitate debere eſſe indiuiſibile ſecundum quantitatem,quia multa ſunt elementa, quæ ſecundũ quantitatem diuidi poſſunt:tamen Ariſto.non negat, neq; Cõmenta.quod etiam aliquod indiuiſibile ſecundum quantitatem inexiſtens rei,quam componit,ſit indiuiſibile: alioquin unitates non eſſent elementa numeri.

Elementi diffinitio data in.5.meta.uidelicet elemẽtum eſt ex quo primo inexiſtente indiuiſibili ſecundum ſpeciem in aliam ſpeciem componitur, uerè cõpetit primæ materiæ. Commenta.5.meta com.4.in calce commenti.

Elementum eſt,in quod diuiditur inexiſtens, ut materia.7. meta.tex.com.ultimi.

Elementa quæ non corrumpuntur ſecundum totum ſed ſecũdum partes, aſsimilantur in hoc quòd agunt perpetuò illis, quæ non corrumpuntur neque ſecundum totum neque ſecundum partem. ſ. corporibus cœleſtibus. 9. meta. 20. & in. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 59.

Elementa quatuor ſunt corporum compoſitorum elementa, ſed non primò, quia ſunt compoſita ex prima materia & formis ſimplicibus: ſed elementi nomen uerè habet prima materia in compoſitis. 10. meta. com. 2. Inde collige duo, quòd uidelicet prima materia uerè elementi ratione poſſidet, pro quo etiam uide in. 5. primæ philoſophiæ in text. com. 4. Secundo uerò quod elicitur eſt, quòd forma elemẽti apud Auer. appellatur forma ſimplex. Et ſic intelligas dictum eius quòd quæcunq; ſunt præter primam materiam ultimam formam, ſunt materiæ compoſitæ & formæ cõpoſitæ: omnes enim alias formas à formis elementarijs, Com. appellat compoſitas formas.

Elementa ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ, & elementa relationis ſunt relationis: unde ſi ſubſtantia eſſet elementum relationis & aliorum, tunc omnia eſſent ſubſtantiæ: omne enim cuius elementum eſt ſubſtantia, eſt ſubſtantia. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 19. Vide tamen quòd intelligitur de elementis propinquis: nam elementa ſubſtantiæ ſunt elementa remota aliorum prædicamentorum, ſicut notat Cõ. & philoſophus. 12. meta. tex. com. 21. &. 22. & infra.

Elementum & elementatum ſunt einſdem naturæ, ſed elemẽtum in illa natura eſt ſimplex, & elementatum eſt compoſitum. 12. primæ philoſophiæ. com. 20. authoritate Alexan.

Elementum non eſt idem cum ſuo elementato. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 21.

Elementa nullo alio motu ex ſe mouẽtur quã locali. Them. in principio. 2. phy. & idem tenet Auer. ibidem.

Elementa ſunt ſphæricæ figuræ, quia ambiuntur à corpore ſphærico. ex lib. deſtru. diſpu. 1. in ſolu. 11. dubij.

Elementorum comparatio ad cœlos eſt, ſicut puncta ad circulum. ex lib. deſtru. diſpu. 1. in ſolu. 3. dubij.

Elementa ſunt materia membrorum ſimilarium, & ſimilaria ſunt materia organicorum. ex. 2. de parti. animalium. ca. 1.

Elementum quodlibet inuenitur in compoſito in potentia, ſed non conuertitur, ut quicquid continetur in aliquo in potentia, illud ſit ei elementum. Com. contra Gale. in. 2. colliget. c. 1. cholera enim utraque in potentia continetur in ſanguine, tamen ſanguis non eſt elementum eis: ſimiliter acetum in potentia continetur in uino, uinum tamen non eſt elementum aceti, aut fex & ſpuma non ſunt uini elementa, ſed ſuperfluitates.

Elementa quando occurrunt corpori, non dant ei niſi qualitatem ſiue intus, ſiue extra adueniant: & ideo mouet noſtra corpora, ſed non mouentur ab eiſdem, propterea quia qualitates cum quibus operantur elementa, ſunt in actu, ſicut eſt calor in igne, & frigus in niue: & quando elementa mouẽt corpora ipſa, non mouentur, ideſt non conuertuntur. 3. colliget. c. 3.

Elementum dicitur tripliciter, uno modo illud, ad quod reſoluitur aliquid ratione formæ, & iſto modo ignis, aer, aqua, & terra dicunt elementa cæterorum compoſitorum. Alio modo pro eo quòd creditur eſſe minima pars rei, ut ſumunt ponentes atomos. Tertio modo uniuerſalia dicuntur elementa particularium. apud opinantes uniuerſalia eſſe principia rerum. Ex paraphraſi metaphy. tracta. 1. c. 1. de elemento.

Embrio eſt pars animalis, & ideo neceſſe eſt ut nutriatur ex nutrimento illius rei, cuius ipſe eſt pars. Auer. in. 2. de genera. animalium. c. Quod fœtus in utero animalium augeatur, habetur ab Ariſt. ibidem in c. 5.

Empedocles poſuit cauſam efficientem in prima generatione, & Anaxagoras, ſed in alijs dimiſerunt eam. 2. phy. tex. com. 75. uide in concordantijs.

Empedocles generat mundum ex quatuor elementis, quæ erant principia materialia apud ipſum: lis uerò & amicitia erant cauſæ agentes. 8. phy. tex. com. 2.

Empedocles opinabatur mundum generari quando multiplicatio fit per litem: & corrumpi quando adunatio fit per amicitiam. ibidem.

Empedocles opinabatur cælum eſſe compoſitum ex quatuor elemẽtis & amicitia tantum. non enim eſt in eo lis, quia in cælo non ſunt partes diuerſæ. Com. 8. phy. com. 2.

Empedocles poſuit amicitiam & litem in entibus ſecundum ſimilitudinem amicitiæ & litis in hominibus: ut quemadmodum amicitia congregat homines, lis autem ſegregat: ita in entibus ſint duo entia ſimilia iſtis, uidelicet odium naturale, & amicitia naturalis. 8. phy. tex. com. 14.

Empedocles opinabatur elementa & ſphærum. i. Deum eſſe principia. Themiſt. primo phy. ſuper tex. 32. Nota tamen quòd ſphærum cœlum appellabat, & hoc apud ipſum Deus erat.

Empedocles ponens mundũ generari de nouo, poſuit motũ localem præcedere omnes motus: & ſimiliter Anaxagoras & Democritus. 8. phy. tex. com. 77.

Empedocles poſuit corpora ſimplicia ſecũdum tempus fuiſſe ante motum. 2. cæli. tex. com. 89.

Empedocles opinatur orbes eſſe Deos, & erant apud ipſum compoſiti ex quinque, uidelicet ex quatuor elementis, & ex amicitia. Et ideo reputabat Deum eſſe immortalem: lis enim eſt cauſa corruptionis. Et licèt bene narrauerit quòd ipſe iam opinabatur mundum corrumpi & generari, forte tamen non opinabatur hoc niſi in eis quæ ſunt ſub ſphæra: quamuis ipſe uidetur hoc opinari in omnibus partibus mũdi. 1. de anima com. 80. Them. etiam ibidem dicit Empedoclem Deum ſphærum appellaſſe.

Digreſsio de cognitione Dei benedicti ſecundum Peripate.

Empedocli accidit inſipientiſsimum eſſe Deum, ſolus enim elementorum unum non cognoſcit diſcordiam: mortalia autem omnia. ex omnibus enim unumquodque eſt. 1. de anima tex. com. 80. &. 3. meta. tex. com. 5. Conſimile ſcribit Philoſophus in. 3. primæ philoſophiæ. tex. com. 15. ubi dicit: Propter quod & accidit ipſi fœliciſsimum Deum minus prudentem eſſe alijs, non enim cognoſcit elemẽta omnium. nam odium non habet: notitia uerò ſimili ſimilis fiat. Ex hoc ſcire poteris de mente Ariſto. fuiſſe Deum omnia intelligere, alioquin argumentum quod adducit in præallegatis locis, facile poteſt in ipſum retorqueri. Et licèt in. 12. primæ philoſophiæ excluſerit à diuina cognitione ſingullarium ipſorum cognitionem, & quia infinita ſunt, & quia uileſceret, non propter hoc omnem cognitionem de iſtis inferioribus excluſit in intellectu diuino. Cognoſcit enim ea nobiliori modo quam ſi intellectio eorum in propria forma exiſteret. Vnde non derogaretur perfectioni intellectus diuini, talem cognitionem ſub ratione qua ſingularia ſunt, & cum proprijs eorum proprietatibus ab intellectu diuino remoueri; ſed ut attribueret ſimpliciſsimam & perfectiſsimam cognitionem. intellectus enim diuinus intelligit entia in altiori gradu unitatis, ſimplicitatis, & nobilitatis, quã aliquis intellectus poſsit intelligere. Nã intelligendo ſe qui eſt ens per eſſentiam, nihil aliorum dicitur ignorare, quia omnia ſunt entia per participationem reſpectu eius, quæ nobiliori modo ſunt in ipſo quam ſunt in propria forma: & nobiliori modo intelliguntur in ipſo quam intelligant, aut intelligantur in propria forma. Et ſic dixerunt Peripatetici intellectum diuinum unum intelligendo ſolummodo omnia cognoſcere, & nobiliori modo quã aliquis intellectus poſsit capere. Et ideo dixerunt ſciẽtiam Dei benedicti non eſſe, neque uniuerſalem, neq; particularem, neque in potentia quandoque neq; in actu quãdoq; iſtæ enim ſunt diuiſiones & modi ſciẽtiæ noſtræ, quæ æquiuocè dicitur cũ ſcientia Dei: nam ſcientia Dei eſt cauſa totius entis cauſati, & ſciẽtia noſtra eſt cauſata ab ente: & ſic poſuerunt mundum eſſe ſub diuina prouidẽtia. & talis dependentia eſt in nobiliori gradu quam eſſe poſsit aut intelligi. Vnde ſcribit Com. in. 2. phyſicæ ſuæ auſcultationis in com. 35. & iſta propoſitio uidelicet quæ dicit: Naturam agere propter finem, eſt maxima, & eſt fundamentum in ſcientia naturali & in ſcientia diuina. & declarans quomodo ſit maximum fundamentum in ſcientia diuina dicit: Quòd ſi diuinus non conceſſerit eam, nõ poterit probare, quòd Deus habet ſolicitudinem circa iſta quæ ſunt hic. Et. 12. primæ philoſophiæ com. 37. oſtendens modum quo intellectus diuinus habet ſolicitudinem eorum, quæ ſunt hic, dicit: Dicentes autem quòd Deus ſolicitus eſt cir

ea unumquodque indiuiduum, aliqualiter eſt uerum & aliqualiter non: quia nullum indiuiduum habet diſpoſitionē propriam, niſi illa diſpoſitio inueniatur in aliquo modo illius ſpeciei. Et hoc igitur modo uerum eſt Deum ſolicitari circa indiuidua: ſolicitudo autem circa indiuiduum tali modo, quòd nullus habeat communicationē cum eo, hoc non eſt fas bonitati diuinæ. quod quomodo & qualiter ſit intelligendū amplè declaraui in concordantijs. Et qui uult diffuſè & reſolutè uidere Peripateticorū uiam, uideat quæ ſcripſi in proprio theoremate de intellectione primi contra Ioan. de Bacchone, & alios. Nos autem, licèt iſta ſcripſerimus ex mente eorum, firmiter tamē credimus, & nullatenus dubitamus Deū omnia cognoſcere ſub rationibus ſingularibus: uerum enim eſt, quod diuino afflatus ſpiritu propheta teſtatur: Et humilia reſpicit in cælo & in terra.

Empedocles quatuor elementa aſſeruit eſſe principium materiale omnium. Ex erratis primi meta.

Empedoclis mentem ſi quis inſpexerit, & non ad ea quæ dicit balbutiendo, inueniet concordiam bonorum, litem uero malorum cauſam eſſe: quia ſi quis dixerit Empedoclem bonum & malum quodammodo cauſas ſeu principia dicere, bene dicet. ex. 1. meta. c. 5.

Empedocles primus præter ueteres hanc cauſam diuiſam adduxit. ſ. efficientem, & non unum principium motus, ſed diuerſa atque contraria fecit. 1. met. c. 5.

Empedocles primus in materiæ ſpecie quatuor elementa dixit, non tamen utitur quatuor, ſed ut duobus exiſtentibus ſolum igne ſecundum ſe, oppoſitis uerò quaſi una natura terra, aere, & aqua.

Empedocles ſolus ex antiquis ultra materiam innuit cauſam formalem, ſed non dixit eam apertè. primo meta. tex. com. ultimi.

Empedocles exiſtimauit coelum eſſe Deum conſtantem ex quatuor elementis, & amicitia ſine lite: ſed omnia generabilia & corruptibilia ſecundum ipſum ſunt compoſita ex quatuor elementis & amicitia & lite. 3. met. tex. com. 15.

Empedocles dixit permutantes habitum permutare prudentiam: ad præſens enim augetur conſilium in hominibus. 4. met. tex. com. 21. idem. 2. de anima. tex. com. 150.

Annotatio ſup. 11. phy. tex. co. 22. cōtra Ale. & Simpli.

Empedocles, licèt dixerit mixtionem eſſe formam rerum: ipſe tamen nō poſuit ueram mixtionem ſecundum quòd de eo narrauit Ariſto. alibi, ſed per mixtionem intellexit cōpoſitionem. Commen. 5. met. com. 5. pro hoc dicto Auer. uide in. 2. de genera. & corrup. tex. com. 37. & etiam in. 1. eiuſdem. text. com. 85. Ex quo patet ſolutio ad argumentum & dubitationem Alex. in. 2. phyſico. in text. com. 22. ubi Ariſto. ſoluēs quæſtionem ibi propoſitam an eiuſdem ſcientiæ ſit utranque naturam cognoſcere. ſ. materiā & formam, an alterius ſolummodo, dicit: In antiquos quidē aſpicienti uidebitur utique eſſe materiei, ex parua enim parte quadam Empedocles & Democritus ſpeciem & quicquid erat eſſe, tetigerunt. ¶ Dubitat autem Alexā. propter quid non meminit etiam Anaxagoræ: nam quemadmodum Empedocles ea rationem formam, & quod quid erat eſſe, tetigiſſe uiſus eſt, quia ultra quatuor elementa quæ poſuit cōcurrere in ratione materiæ, poſuit etiam litem & amicitiā quæ concurrebant in ratione efficientis, ſic pariformiter Anaxagoras ultra partes ſimilares quæ gerebant uicem materiæ, poſuit intellectum, qui ſupplebat uicem cauſæ efficientis. Soluens autem Alexand. huiuſmodi dubitationem reſpondet propterea Anaxagoræ opinionem a Philoſopho fuiſſe neglectam, quia intellectu illo ſeparato nō uteretur Anaxagoras in generatione. Sed contra iſtam ſolutionem inſtat Simplic. nam generatio ſecundum Anaxagoram ponentem quodlibet eſſe in quodlibet, fiebat per ſegregationem, ſegregatio autem fiebat per motum localem: ſed cauſa motus ſecundum Anaxagoram erat intellectus ſeparatus, ut patet. 8. phyſic. tex. commen. 77. & clarius in. 8. phy. in tex. commen. 37. ſcribit Ariſto. unde Anaxagoras intellectum impaſſibilem affirmans & immixtum eſſe: quoniam quidem motus principium eſſe facit: ſic enim utique ſolum mouebit cum ſit immobilis, & imperabit cum ſit immixtus. Simplicius autem aliter ſoluit, inquit enim quòd ideo Ariſtote. non meminit Anaxagoræ, quia intellectus ille non erat forma materialis, ſicut eſt forma naturalis, quæ eſt in materia. Sed in ueritate iſta ſolutio Simplicij minus longe ſatisfacit quam ſolutio Alex. Nam ea ratione etiam Ariſtote. non debuit meminiſſe opinionis Empedoclis, quia ut habetur primo phyſico. tex. commen. 48. ubi Ariſt. ponit differentiam inter opiniones antiquorum, inquit: Differunt autem adinuicem, quòd hi quidem priora, & alii poſteriora ſuſcipiunt: & hi quidē notiora ſecundum rationem, illi autem ſecundum ſenſum: hi quidem enim calidum & frigidum, illi autem humidum & ſiccum: alii autem in parem & parem: quidam aūt concordiā & diſcordiam cauſas ponunt generationis: hæc autem differunt ſecundum prædictum modū. Vbi patet quòd enumerat opinionem Empedoclis ponentis concordiā & diſcordiam in numero eorum, qui poſuerunt principia notiora ſecundum rationem: ut exponit Themiſt. Comment. & ipſemet Simplicius citat carmen Empedoclis in illo loco loquētis de lite & amicitia, uidelicet ἀλλὰ δείρχεν φυσὶ νῶ, μιδ' ὄμμασιν ἧσο τεθηπὼς, id eſt, ſed, mēte, inquit, inſpice, neq; oculis conſpicere ſperes. Aliā etiam Smplicius intulit ibi expoſitionem, quòd ideo Anaxagoras nō meminit, quia intellectus eſt cauſa efficiens, ſed ſegregans iam inexiſtentes res. ſed ſermo Philoſophi eſt de cauſa uerè efficiēte. Sed nec iſta ſolutio ſtare poteſt, quia etiam pariformiter nec opinionis Empedoclis debuit meminiſſe, quia lis & amicitia non ſunt cauſa generationis & corruptionis, niſi per congregationem & ſegregationē, ex qua uerè non reſultabat aliquod mixtum ſecundum rem, ſed ſolum ſecūdum apparentiam tantùm, ſicut habetur in. 1. de generatione & corruptione tex. com. 85. & in. 2. de gener. text. com. 37. & habetur in præſenti loco. 5. metap. com. 5. Dicamus igitur nos ſermonem conuenientem, quòd Alexā. & Simplicij expoſitiones in hoc cōueniunt, quia credunt Ariſt. ea ratione dixiſſe Empedoclem aliqualiter tetigiſſe formam, & quod quid erat eſſe rerum naturalium, quia poſuit litem & amicitiam ultra elementa, quæ ſunt tanquam materia. Sed in ueritate hoc non intellexit Ariſto. in præſenti loco, quia ſine dubio tunc meminiſſet opinionis Anaxagoræ, ſi hoc ad cauſam efficientem Ariſt. retuliſſet, cuius argumēto eſt quòd in eodem. 2. phy. in tex. com. 75. ubi in ſimili dicit quod in cauſam materialē omnes inducunt, quoniam quia calidum huiuſmodi eſt & frigidum, unūquodq; igitur talium hæc ex neceſſitate ſunt, & fiunt, & apta nata ſunt. Etſi aliam cauſam dicunt, quantacunque gaudere ſinūt: hic quidem concordiam & diſcordiam, ille uerò intellectum: ubi Com. in com. ſcribit: Et quia quidam iſtorū dicunt agens in generatione mundi non in omnibus generationibus, ut Empedocles amicitiam & litem, & Anaxagoras intelligentiam dixit: quoniam etſi ponunt, dicimus tamen quòd iſti homines reducunt omnia in cauſam materialem: quia iſti, etſi ponunt aliam cauſam. ſcilicet agētem, ut Empedocles & Anaxago. modicum perceperunt eam: & conceſſerunt eam in principio generationis mundi, deinde dimiſerunt eā in alijs rebus. Et propterea uidetur mihi quòd Ariſtote. refert hoc ad cauſam formalem & non ad cauſam efficientem. & fundo opinionem meam in præſenti loco. in. 5. metaphyſico. tex. com. 5. ubi Ariſto. ponēs ſignificata naturæ, dum ponit naturam, quæ eſt forma, per quam oſtenditur quid ſit res, dicit: Amplius autem alio modo natura dicitur exiſtentium ſubſtantia, ut dicentes naturam primam compoſitionem eſſe, ut Empedocles dicit, quòd natura nullius eſt exiſtentium, ſed ſolum mixtio & permutatio mixtorum eſt. Vbi Com. in com. ſcribit: Nā tertio modo dicitur illud quod eſt ſubſtantia rerum naturalium, quæ datur ad interrogationem factam per quid, ſcilicet formam, ſicut quidam dicunt, quòd natura rerum eſt forma primæ compoſitionis in unaquaque rerum naturalium. Qui enim opinabatur elementa non admiſceri, & quòd ſunt exiſtentia in actu in eo cuius ſunt elementa, nō tenent formam rei factæ ex elementis niſi in compoſitione & figura, ſicut eſt diſpoſitio in domo, quæ fit ex lateribus & lapidibus: & hoc dicit propter Democritum, Commē. & Philoſophum, ut patet. 1. phy. tex. cō. 41. dicit quòd poſuit principia differre poſitione figura & ordine. Dein-

de ſequitur :Sicut Empedocles qui dicit, quòd mixtio & mutatio mixtorum ſunt in miatione naturæ rerum generabilium.ſ.quòd formæ & ſubſtantiæ rerum generabiliũ ſunt in miatione & mutatione partium : & iſte homo licèt expreſsit hoc nomen, mixtio, tamen non opinabatur ueram mixtionem eſſe,ſecundum quòd Ariſto.narrauit de eo alibi, ſed ſolummodo per mixtionem intelligebat compoſitionem. Ecce per uitam meam quantum iſte locus facit aperte ad iſtam expoſitionem illius loci in.2. phyſi.quia ibi generaliter omnes antiquos, dicit in quæſtione quærente, Vtrum naturalis interſit cognoſcere utranque naturam.ſ. materiam & formam,reſpondere quòd ſolum de materia, exceptis duobus.ſ.Democrito,qui ultra propria atomalia, quæ concurrebant in ratione materiæ, poſuit quodammodo etiam formam: quia reddens cauſam diuerſitatis in cõpoſitis aſſerebat illam diuerſitatem prouenire eapoſitione,figura,& ordine. Empedocles etiam ultra elementa, quæ erant materia,& litem & amicitiam quæ erant nõ cauſæ formales mixtorum,ſed efficientes;tetigit quodammodo formam:quia dicebat mixtum nihil aliud eſſe niſi talem elementorum compoſitionem: ſed quia illa mixtio non erat uera mixtio, quia ea illa non reſultabat aliqua forma ſuperaddita miſcibilibus,ut tenet Ariſto.& rei ueritas eſt, ideo dicitur Empedoclem etiam tetigiſſe quodammodo formam.pro hoc uide etiam in.2. de generatione & corruptione in tex.com.41.&.40.ubi Ariſt.reprehendit Empedoclem,quia non aſsignauit ueram cauſam, quia generata habent magnitudines terminatas.dicit enim:Non enim amicitia,aut lis ſunt cauſa,quia congregationis hæc, illa uerò ſegregationis cauſa eſt,hæc autem eſt ſubſtantia uniuſcuiuſque,ſed non ſolum & mixtio & ſeparatio miatorum. quemadmodum ille inquit. Ecce quod non perfectè Empedocles cognouit formã, quæ eſt ſubſtantia, & quodquid erat eſſe uniuſcuiuſque , ſed ſolum tetigit aſsignando eſſe miationem illam,quæ non erat uera, ſed compoſitio ſola. Vnde mirum eſt de Aleaandro & Simplicio, qui referunt hoc ad cauſam efficientem,cum quæſtio phyſicalis de forma ſit non de efficiente,licèt idem ſubiecto efficiens & forma eſſe poſsit,& eſt ſolutio quietans intellectum ſicut uides. Vnde ex hoc elice unum pulchrum contra commune dictum, quòd Empedocles licet communiter dicatur duo principia poſuiſſe materiam & efficiens,dic tamen ex præſenti loco.& ex.2.phyſico.25.quòd etiam aliqualiter tetigit formam.

Empedocles cauſam ſterilitatis mulorum miaturam ſeminũ opinabatur,quæ ex molli utraque materia generatur.cuius impugnationẽ uide in ſecundo de generatione animaliũ. capitul.6.

Empedocles opinabatur quòd cauſa maris & fœminæ ſit caliditas & frigiditas uteri. Cuius impugnationẽ uide in quarto de generatione animalium cap. primo ab Ariſtotele & Auer. ibidem.

Empedocles non rectè putauit,aut non bene uſus uerbo trãſlatiuo eſt, cum diaerit octauo decimo menſis pus extitit album.putredo enim concoctioni contrarium eſt, pus aũt putredo eſt:lac uerò eſt res concocta prorſus.Ariſto. in.4. de generatione animalium.c. 8. Inde ſcire potes quomodo in philoſophia naturali, & in demonſtratiuis ſcientijs translatitia uerba & metaphorica minimè adduci debent. Vide in.2.poſteriorum analyticorum,ubi præcipitur non eſſe diffiniendum per metaphoras.

Entelechia & perfectio abſque eo cuius eſt,eſſe non poteſt, quemadmodum neque terminus abſque eo cuius eſt terminus. Alex.2.de anima cap.1.quo probat animam eſſe inſeparabilem à corpore. Tu tamen nota quòd entelechia æquiuocè dicitur de anima intellectiua, & de alijs, ut notat Commenta. 2.de anima.com.12.&.3.de anima.commẽ.5. Nota etiam quòd refert conſiderare animam intellectiuã ut anima eſt, & refert conſiderare ipſam ut intellectiuam, quia differt ualde anima ab intellectu.ut patet primo de anima.com. & teat.23.& infra, & per hoc ſolues Achilles Alexandri & ſequacium.

Entis nomen dicitur de neceſſe eſſe & de alijs analogicè, ſicut iſtud nomen caliditas dicitur de igne & de alijs rebus calidis.diſputatione 5.in ſolu.3.

Ens eſt genus ſubſtãtiæ, & ſumitur in ſua diffinitione illo modo,quo ſumuntur rerum genera in diffinitionibus earum, ut habetur ab Alpharabio in ſuo libro de demonſtratione. Ex diſpu.7.in ſolutio.primi dubii contra Auic. Nota tamẽ quòd loquitur de genere analogo propter dictũ Porphyrii & Ariſto.in.3. meta. contra Platonem aſſerentium ens, non eſſe genus, Plato enim opinabatur quòd ens eſſet uerum genus uniuocum, ut notat Alexander in tertio metaphyſicæ,& Diuus Thomas.

Ens nomen eſt quod dicitur multipliciter de decem prædicamentis.1.phyſico.commen.& tex.13.idem.5.met.tex.cõ. 2.&.7.met.tea.commen.10. Non ualet gloſa Scotizantiũ qui aſſerunt ens eſſe multiplea multiplicitate ſuppoſitorũ. quia decem genera generaliſsima,ſimiliter Deus, & creatura,ſunt partes ſubiectiuæ entis:Non tamen iſta multiplicitas impedit uniuocationem:alioquin genus æquiuocè diceretur de ſuis ſpeciebus,& ſpecies de indiuiduis: Sed multiplicitas ſignificationum eſt quæ impedit uniuocationem, ſicut canis.Sed in ueritate iſta gloſa eſt contra Ariſtote.in.1.phyſico. in loco præallegato,ubi diſputatur contra dicẽtes ens eſſe unum. Principium ſuæ diſputationis, fundat ſuper diuiſione ſignificatorum entis, ſicut clarè patet intuenti textum.13.& omnes expoſitores Græci & Commenta. hoc aſſerunt. Amplius autem ſi Ariſto. diſputans in illo loco accipit principium ſuæ diſputationis hoc præſuppoſitum,quòd ens dicitur multipliciter:ſi illa per uos eſt multiplicitas ſuppoſitorum,cum ibi arguat contra illos qui ponebãt unum eſſe ens, (tales enim non faciebant differentiam inter ens & principium) ineuitabiliter igitur ſequitur quòd in tali diſpoſitione Ariſto.peteret, quia aduerſarius ſtatim dicens ens eſſe unum,negat de facto ens habere ſub ſe multitudinem ſuppoſitorum,ut patet intuẽti. Amplius Ariſto.in eodem primo phyſico.tea.com.25.ubi ſpecialiter arguit contra Parmenidis ſyllogiſmum, in quo arguebat,quicquid eſt præter ens eſt nõ ens,& quicquid ens eſt,non eſt nihil, igitur tantum unum eſt ens: dixit, quòd paralogizat per fallaciam æquiuocationis; quia ratio ſua falſa eſt & non concludens, quia ſimpliciter accipit quod eſt multipliciter dictum. Vnde Commentator in commẽto eaponens illum locum dicit, quòd propoſitiones eius ſunt falſæ,quia utitur hoc nomine ens, ita quòd dicatur de una intentione, ſed dictũ eſt de pluribus. Ecce igitur quòd iſta multiplicitas importata per nomen entis, eſt multiplicitas intentionum; quia, inquit, quòd hoc nomen ens dicitur de decem prædicamentis. unde inquit. Quando per hod nomen intendimus unum decem prædicsmentorum, uerbi gratia, ſubiectum aut quantitatem:tunc non erit uerum dicere, quodquid eſt non ens eſt nihil, quoniam non ſequitur, ut illud quod non eſt ſubſtantia, aut quantum, ſit nihil. Ergo propoſitiones eius nou ſunt ueræ,niſi per hoc non ens intelligamus omnia decem prædicamenta. Sed tunc non concludit illud quod intendebat quòd ens eſt unum, & patet quòd ratio Ariſtote. conſiſtit in hoc quòd Parmenides paralogizat, ea hoc præcipuè, quòd multipliciter dicto quantum ad ſignificata,utitur tanquam ſimpliciter dicto. & confirmatur, quia conſuetudo Ariſtote. in omni diſputatione in qua eſt terminus multiplea tali multiplicitate ſignificatorum,quæ ex æquiuocatione,eſt diſtinguere illam multiplicitatem.imo dat regulam de hoc in libro elenchorum. Et eſt etiam expreſſe in.1.cæli.in text.comment.110. ubi dicit eapreſſè: Multipliciter enim dictis & ſi nulla differentis ad ſermonem neceſſe intellectum confuſum habere, ſiquis diuiſo multipliciter tanquam indiuiſo utatur, immaniſeſtum enim ſecũdum quam naturam ipſi acciderit quod dictum eſt. Amplius lucidiſsimus Themiſtius in expoſitione illius tex.commen.decimo tertio ſic exponit: Initium igitur eorum omnium, quæ ſumus dicturi, commodiſsimum eſt percunctari,quid illis ſignificet id quod ens uocamus;utrũ putent multiplicem eſſe illius ſignificatum an ſimplicem: ſi multiplicem ut nos in prædicamentis oſtendimus,&cæ. Ecce bone Deus quod dicit de mente Ariſtot. in prædicamentis fuiſſe ens eſſe multiplex, quo ad ſignificata; quod

oſtendit

oſt cadit ſermo Ariſto. in prædicamentis. Eorum enim (inquit) quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, ſingulum ſignificat, aut quantitatem, aut ſubſtantiam, aut qualitatem, & cætera. Et. 5. primæ philoſophiæ, tex. commen. 14. facta diuiſione inter ens ſecundum accidens, & ſecundum ſe, ens ſecundum ſe ſic diuidit dicens: Secundum ſe verò dicuntur eſſe quæcunque ſignificant figuras prædicationis: quoties enim dicitur, toties ſignificat. Amplius. 4. meta. tex. ſecun. dicit quòd ens dicitur multis modis, ſed ad unum & ad unam aliquam naturam, & non æquiuocè. vbi Commentator bene ponderat illod io commento, dicens: Et ita aſſerſit omnes Peripatetici antiqui, quòd hoc nomen ens dicitur multis modis, & non æquiuocè, ſicut canis qui dicitur de latrabili & marino: neq; uniuocè, ut animal de homine & aſino: ſed è de nominibus attributis uni, & ſunt media inter uniuoca & æquiuoca. Eſt enim æquiuocum analogum, non purum æquiuocum, quia tale nullius ſcientiæ poteſt eſſe ſubiectum. Sed immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum, cum alibi ſcripſerim diffuſius. Amplius Ariſto. in. 1. phyſic. expreſſe teſtatur in tex. commẽ. 21. dicens hoc nomen ens dici de pluribus ſecundum rationem, quæ tamen ſunt unum ſecundum ſuppoſitum. unde Commentator ibi in commento dicit: Hoc nomen ens dicitur de pluribus ſecundum diffinitiooem, & uno ſecundum ſubiectum.

Ens & non ens dicuntur de decem prædicamentis. 1. phyſic. commen. 25.

Entia eſſe unum in forma impoſſibile eſt opinari; ſicut poſſibile eſt opinari, quòd ſint unum in materia. 1. phy. com. 24 Vide in concordantijs.

Ens in potentia non eſt prioatio pura, neq; eſt actio pura. 1. phyſi. comm. 78.

Ens in potencia eſt aliquid cui accidit priuatio non in ſubſtãtia eius. primo phyſi. commen. 29. Ex quo patet materiam in ſui prima notione præcedere potentiam & priuationẽ, ut dicit lucidiſſimus Themiſtius io aurea digreſſione primi phyſic.

Entia ſeparata eſſe non demonſtratur niſi in ſcientia naturali. 1. phy. com. ultimo. contra Auic. & 8. phyſi. com. 3. & 2. phyſi. 26. & in libro deſtru. in diſpu. 4.

Ens cùm diuiditur ſecundum diuiſionem demonſtratiuam, intrabit una natura in plures artes. 2. phy. comm. 75. Pondera quòd dixit ſecundum diuiſionem demonſtratiuam, quia aliæ ſunt diuiſiones entis abſolute conſiderati, & aliæ ſunt diuiſiones entis, ut cadit ſub opere animæ, ut alias declaraui tibi in Theorematibus. Ex hac authoritate colligitur, quòd de eadem re poſſunt plures ſcientiæ conſiderari ſecundum diuerſas rationes formales. idem. 2. phyſic. tex. com. 18. de lineis mathematicis & naturalibus.

Entia naturalia ſunt in potentia & in actu tribus modis, aut in duobus temporibus reſpectu eiuſdem, aut in eodem tẽpore reſpectu duorum, aut in eodem tempore reſpectu eiuſdem, ſed duobus modis. 3. phy. 8. & 9. com.

Ens tribus modis, ſcilicet actu & potentia, & ſecundum cõpoſitionem ex actu & potentia. 3. phy. com. 58. uide Com. 3. tertij phyſi.

Entia ſucceſſiua non habent eſſe completum extra animã, ſed eſſe eorum completur ex opere animæ. 4. pby. com. 88 & 104. & 109.

Entia completa ſunt illa, in quorum eſſe nihil facit anima. 4. phy. com. 88. & 131.

Entium quædam ſemper mouentur, ut cælum: quædam ſemper quieſcunt, ut terra: quædam quandoque mouentur, & quandoque quieſcunt; & ſunt quæcunque ſunt infra cælũ, & ſupra terram. 8. pby. com. 19.

Entia naturalia in motu & quiete diuiduntur quinque aut ſeptem modis. 8. phy. tex. com. 21.

Entia in actu terminus eſt ut ſit tangibile, cum ſit impoſſibile reperire corpus noo tangibile. Et omne tangibile comprehenditur per ſenſum tactus. 8. phy. commen. 23. uide in concordantijs.

Ens quodlibet io actu eſt in tempore, uidelicet demonſtrato, 8. phy. tex. commen. 62.

Entia, quorum nobilitas eſt in actione, ſunt diminuta reſpectu entium, quorum nobilitas eſt in ipſis: quia illa, quorum oobilitas eſt in actione, nõ acquirunt nobilitatem per ſe, ſed oportet quòd habeant aliquod exemplum quod dedit eis illud propter quod eſt actio. & etiam quia ſunt propter illud quod facit ipſum, & illud propter quod facit illud quod eſt factum. ſecundo cæli. com. 63. Videtur Auerrois ponere exemplaria & ideas quas Ariſtote. impugnat ubique. Vide in concordantijs.

Entia quæcunq; non intendunt per ſuas operationes niſi ut aſſimilẽtur perfecto nobili, quod eſt Deus, ſecundũ quòd poſſunt. 2. cæli. cõ. 64. idem. 2. de anima. tex. com. 34. & 1. phy. tex. com. 81. & 12. meta. com. 44.

Ens cui accidit reſpectus ſecundum quod eſt reſpectiuum, habet diſpoſitiones contrarias, & infinitas. 3. cæli. commen. 9 comparatio enim eſt accidens ſeparabile à re.

Ens in potentia non inuenitur, niſi in ente in actu. tertio cæli. commen. 29.

Ens eſt comprehenſum, & oon comprehenſum naturaliter eſt noo ens. primo de generatione & corruptio. com. 19. idem ſecundo phyſicorum, commen. 47. & habetur ex. 3. de anima. tex. com. 4.

Ens rationabilius eſt, ut ſit cauſa generationis non entis quã non ens entis. 2. de gene. & corru. tex. com. 55.

Ens aliquod ſimpliciter nobile in iſtis rebus inferioribus eſſe, impoſſibile eſt, propter remotionem à prima cauſa. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 59.

Ens & unum, licèt dicantur pluribus modis, tamẽ prima perfectio in omnibus illis ſcilicet forma magis digna eſt, ut habeat hoc nomen unum & ens, quàm illud quod eſt congregatum ex materia & forma. Congregatum enim non dicitur unum niſi propter unitatem exiſtentem in forma. 2. de anima. commẽ. 7. & eſt ex mente Philoſophi. io tex. contra ponentes compoſitum eſſe magis ens & uerius ens ipſa forma. idem ſcribit Commen. 7. & 8. primæ philoſophiæ utrobique io tex. com. 7. & 2. phyſi. commen. 4. licèt compoſitum ſecũdum famoſitatem dicatur magis ens; ſed ſecundum rei neritatem forma eſt magis ens, ut notaui tibi in concordantijs, & hoc tene.

Ens, potentia, & actus, ſunt genera multipliciter dicta. 2. de anima. com. 30. idem. 4. metaphyſi. tex. com. 2. & 1. phyſic. tex. commen. 13. & 5. meta. tex. commen. 14. 7. meta. 15. et 12. meta. 21. et. 22.

Entia nihil aliud ſunt niſi ſcientia Dei, et cauſæ entium oihil aliud ſunt, niſi ſcientia eius. 3. de anima. commẽ. 36. authoritate Themiſtij.

Entia omnia aut ſunt ſenſibilia aut intelligibilia. 3. de anima. tex. commen. 37.

Entium ſenſibilium diſpoſitio apud ſenſum eſt, ſicut diſpoſitio intelligibilium apud intellectum. 3. de anima. com. 37. et tex. commen. 3.

Entia in quibus dominatur mixtio ignis et aquæ ſuper mixtionem terræ & aeris, ſunt longioris uitæ, et exiſtentiæ: in aqua enim et igne ſunt qualitates actiuæ fortiores quàm in aere et terra; et in aere et terra ſunt paſſiuæ fortiores.
In elemẽtis qualitates ambas nõ eſſe in ſummo.
Commen. in commen. libri de cauſa longitud. et breuitate uitæ. Inde patet de mente Auerro. non eſſe in ſummo ambas qualitates in unoquoque elemento. et ſine dubio eſt opinio Ariſt. in. 2. de generatione et corruptione. tex. commen. 23. et Commeota. 4. cæli. commẽ. 39. dicit quòd omnes conueniunt in hoc quòd humiditas in aere eſt maior quàm caliditas. Et iſta fuit opinio eius in comm. ſuper primo canticæ canticorum. cõ. 15. et eſt opinio Alex. in primo meteororum, et libro naturalium quæſtionum, quam ſequitur etiam Ioannes Gramma. 2. de generatione et corrupti. et Simplicius in. 4. cæli. quicquid ſenſerit Galenus et alij de hoc.

Enti in potentia et enti in actu non eſt aliqua una intentio communis uniuocè. 1. meta. com. 46.

Entia omnia non acquirunt eſſe et neritatem niſi à prima cauſa: eſt igitur ens per ſe et nerum per ſe: et omnia alia ſunt entia et uera per participationem eius. ſecundo metaphyſi. tex. commen. 4.

Ens ſimpliciter eſt ſubiectum utriuſq; ſcientiæ, quia communicat ſcientiæ diſputatiuæ in uniuerſalitate cõſiderationis

5.metaphy.commen.1.idem in commẽ.2.&.4.meta.tex.commen.5.

Ens quodlibet comparatum ad aliud, aut eſt idem, aut diuerſum, aut ſimile, aut diſsimile, aut contrarium, aut non contrarium: talia enim ſunt de cõſequentibus eſſentialibus entis inquantum ens. Commenta.3.metaphy.com.2.idem.4.meta.tex.com.5.& tex.com.6. Ex quo patet ens inquantũ ens habere paſsiones eſſentialiter conſequentes ipſum.

Ens & unum quæ dicuntur de generibus altiſsimis, non ſunt genera eorum; non enim notificant de eis unam naturam, cum naturæ eorum ſunt diuerſæ: genera enim altiſsima ita ſe habent, quòd neutrum collocatur ſub altero, & unumquodq; habet differentiam unam propriam abſq; eo quòd conueniunt in unam naturã.3.meta.com.10.idem.10.meta.com.8.& 12.meta.com.19.&.20.&.1.phyſi.com.13.& 4.meta.tex.com.2.& in prædicamentis, item Porphyrius, in cap.de ſpecie.

Ens & unum ſecundum aliquos ſignificant ſubſtantias, ſecundum aliquos accidentia.3.meta.comm.16. Etiam Auic.de numero illorum fuit, qui dixerunt quòd ſignificant diſpoſitiones accidentales additas eſſentiæ: quia non diſtinxit inter ens, quod ſignificat uerum, & inter ens, quod ſignificat eſſentias decem prædicamentorum.4.meta.com.3.&.10.metaphyſi.commen.8.

Ens & unum ſecundum Platonem & Pythagoricos ſignificãt naturas ſimplices, & non naturas compoſitas, ſicut nomina denominatiua: & in hoc conueniunt naturales, & Empedocles cum eis; ſed differunt, quia Pythagorici dixerunt quòd ens quod eſt ſubſtantia entium, eſt ipſe numerus: Plato autẽ dixit quòd ſunt ipſæ formæ numerales: ſed naturales dixerũt ſermonem manifeſtiorem in hoc, quia dixerunt quòd ens & unum ſignificant elementum rerum ſenſibilium: quidam enim dixerunt illud eſſe ignem, quidã aerem, quidam aquam &c.3.meta.com.16.

Ens & unum ſunt magis uniuerſalia alijs. tertio metaphyſic.tex.commen.16.

Ens multis modis dicitur, ſed ad unum & ad unam aliquam naturam, & non æquiuocè.4.meta.tex.com.2.

Ens non eſt æquiuocum, ſi enim eſſet æquiuocum, non conſideraret de eo una ars.4.meta.com.2.

Ens non dicitur æquiuocè, ſicut canis qui dicitur de latrabili & marino: neq; uniuocè, ſicut animal dicitur de homine & aſino: ſed eſt de nominibus quæ dicuntur de rebus attributis eidem, & ſunt media inter uniuoca & æquiuoca. ibidẽ com.2. Ex quo patet, quòd inter uniuoca propriè & purè æquiuoca, dicatur medium.

Ens dicitur de affirmatione & negatione, & uniuerſaliter dicitur de primis intelligibilibus & ſecundis, & ſunt res logicæ.4.meta.com.2. Et habetur etiam in textu.

Ens & unum ſe conſequuntur, ſicut principium & cauſa; ſed non ut una ratione oſteoſa.4.meta.tex.com.3.

Entis tot ſunt ſpecies quotcunque ſunt unius.4. metaphyſic.tex.commen.3.

Ens & unum aut ſignificant eãdem naturam omnibus modis ſcilicet ſubiecto & diffinitione, aut utrunque conuertitur ſuper alterum & conſequitur ipſum, quia ſignificat eandẽ naturam ſubiecto & duas diffinitiones.4.meta.com.3.

Ens & unum ſignificant eandem naturam in forma, licèt diuerſificentur ſecundum modum. ibidem.

Entis inquantum ens, & unius inquantum unum, eædẽ ſunt paſsiones ſecundum ſe.4.meta.tex.com.5.

Entis, inquantum ens, ſunt quædam propria, de quibus Philoſophi eſt perſcrutari ueritatem, ſicut numeri inquantũ numerus ſunt propriæ paſsiones, ut imparitas & paritas, cõmenſuratio, æqualitas, excedentia, & defectus.4.met.tex.com.5. contra illos qui aſſerunt entis inquantum ens eſt, non eſſe ueras paſsiones demonſtrabiles de ipſo.

Ens & non ens ſunt duæ differentiæ uniuerſaliores rerum opinabilium, ſicut unum & multum ſunt rerum entium.4.metaphy.commen.6.

Ens & unum, licèt dicantur multis modis, attribuuntur uni primo, ſicut alia contraria attribuũtur uni primo in eis: ſic unum & multa alicui primo attribuuntur. quarto metaph.tex.commen.6.

Ens in potentia eſt indefinitum.4.meta.tex.com.15.

Ens non ſequitur exiſtimationem, niſi entia habeant eſſe in anima, ſed exiſtimatio ſequitur ens.4.meta.com.15.

Ens quod non eſt in actu, non eſt ens.4.meta.tex.com.15.uide.9.meta.tex.com.7.&.12.meta.com.11.

Ens dicitur dupliciter, actu & poteſtate.4.meta.tex.com.10.

Entia ſempiterna non acquirunt eſſe neceſſarium ab aliquo alio, neq; in eis eſt aliquid extra naturam.5.meta.com.5. vide in concordantijs.

Ens aliud ſecundum ſe, aliud ſecundum accidens.5.metaph.tex.commen.13.

Ens ſecundum ſe diuiditur in decem prædicamenta.5.meta.tex.com.14.&.6.meta.tex.com.4.

Ens ſignificat uerum, & non ens falſum.5.meta.tex.com.14.

Ens quod ſignificat eſſentiam rei, eſt aliud ab ente, quod ſignificat ueritatem. Commen.5.meta.com.14. idem in libro deſtruc.in diſputa.8.in ſolutione primi dubij.

Ens primò diuiditur in ens per accidens, & in ens per ſe.6.metaph.commen.1. Vide in concordantijs, ubi declaraui quòd ſunt plures diuiſiones entis primæ: & illud eſt bene dictum, quia quælibet eſt prima in ſuo ordine. Dixi tamẽ ibi illas diuiſiones eſſe diuiſiones entis, quod eſt ſubiectum in metaphyſica, Sed aduerte limitando & melius digerendo dicta noſtra, quæ alias iuxta modum loquendi communem diximus, quòd entis quod eſt ſubiectum in ſcientia diuina, quòd eſt ens extra animam, & ens per ſe, (nam Ariſto.in.6.primæ philoſophiæ excluſit ens in anima à conſideratione metaphyſici, quia eſt ens diminutum & excluſit ens per accidens, quia non eſt terminatum, nec eſt ſcibile) quòd entis extra animam, & per ſe, non ſunt niſi tres dimenſiones, ſecundum quas tota ſcientia diuiditur diuina. Prima eſt diuiſio in ſubſtantiam & accidens, & de iſta diuiſione tractatur in.7.& 8.met. qui duo libri ideo appellantur tractatus de ſubſtantia, quia denominatio ſit à principaliori differentia. Vnde Commen.2.phyſic.commen.41 dixit, quòd ſubſtantia & accidens ſunt differentiæ entis ſecundum quòd eſt ens, & iſtam diuiſionem appellant moderni formalizantes, diuiſionem in partes ſubiectiuas. Secunda diuiſio eſt per potentiam & actum, & de tali diuiſione egit Philoſophus in.9. primæ philoſophiæ, quia appellatur tractatus de potẽtia & actu: & iſta ſunt oppoſita relatiuè, ut patet.9.meta.tex.cõ.13. Et ſic intelligitur dictum Com.2.de anima.com.6.ubi dicit, quòd potentia & actus ſunt differentiæ ualde oppoſitæ, & contingũt omnibus prædicamentis, quia.12.meta.tex.com.22.& infra, in omni prædicamẽto eſt propria potentia & proprius actus, & inter oppoſitiones relatiuas iſta eſt prima & ſumma. Tertia diuiſio entis eſt per unũ & multa, & talem diuiſionem moderni appellant diuiſionẽ per paſsiones entis: & hoc eſt ſecundum Auic.ſententiam, quem ipſi ſequuntur in metaphyſica. Nos autem iuxta Ariſt.& Com.ſentẽtiam iſtam diuiſionem appellamus eſſe per priuatiuè oppoſita: & de iſta Ariſt.locutus eſt in.10.meta. Et aduerte quòd aliæ diuiſiones ab iſtis, ſicut eſt diuiſio entis in ens per accidẽs, & in ens per ſe, & ſicut eſt diuiſio entis in ens in anima, & in ens extra animam, ſunt diuiſiones logicales & aliæ quæ ſunt conſimiles illis. Et ſcias frater mi, quòd alia eſt diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens, & alia eſt diuiſio entis in ens per ſe & in ens per accidens, cuius argumento eſt quòd Ariſt.5.meta.tex.com.14.ens ſecundũ ſe diuidit in.10.prædicamenta, quorum nouem ſunt accidentia. Et ideo diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens eſt de diuiſionibus entis, quod eſt ſubiectum in metaphyſi. quod ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem non euadit quin ſit, aut ſubſtantia, aut accidens: ſed diuiſio entis in ens per ſe, & in ens per accidens, eſt diuiſio penes modũ prædicandi per ſe uel per accidens. Et per conſequens eſt ſecundum attributa rationis, & ſic diuiſio entis in ens in anima, & in ens extra animam eſt diuiſio uocis puræ æquiuocæ in ſua æquiuocata. Dicit enim Commen.in.7.meta.cõmen.15.ens non dicitur de ſubſtãtia & accidente purè æquiuocè, ſicut dicũtur nomina de affirmatione & negatione, & uniuerſaliter de oppoſitis.i.contradictorijs. Et ideo patet quantum errant, qui tenent ens in ſua maxima communitate,

munitate:ut dicitur de affirmationibus & negationibus,& de entibus in anima & extra animam, eſſe ſubiectum adæquatum in ſciẽtia diuina. Et patet quantum à ueritate deuiauerit ille magiſter abſtractionum Franciſcus de Mavrone,qui etiã abſtrahit, ubi nulla penitus poteſt eſſe abſtractio,uolens enti in anima & enti extra animam eſſe conceptum communem uniuocum.

Entium conſideratio eſt duobus modis . ſ. modus communis & proprius.6.met.tex. com.1.

Ens prima diuiſione diuiditur in ens per ſe, & in ens per accidens.6.met.com.4.idem.5.met.tex.com. 13.

Ens per ſe diuiditur in decem prædicamenta . ibidem.

Ens prima diuiſione diuiditur per potentiam & actum.6.meta.tex.com.4.idem.9.primæ philoſophiæ.tex. com. 1.

Ens per accidens à nulla ſcientia conſideratur,neque ſpeculatiua,neque operatiua.6.met.tex.com.4.

Entia per accidens nullam habent ſpeciem,neque generationem,neque corruptionem.6.met.tex.com.4.ubi Com.deducit nullam ſpeciem per accidens inueniri.Vide pro hoc 8.phy.com.46.&.7.met.com.22.

Ens per accidens & ens uerum excluduntur à conſideratione ſcientiæ diuinæ,quia ens per accidens non habet cauſã terminatam:& ens uerum non habet cauſam niſi animam & ideo utrunque numeratur in genere entis diminuti. 6. primæ philoſophiæ.tex.com.8. Ex quo elicitur error illorum, qui ponunt ens communiſſimè ſumptum ad ens reale,& ad ens rationis eſſe uniuocum,& in tali communitate ponunt illud eſſe ſubiectum adæquatum in ſcientia diuina.Primum enim ſtare non poteſt, quia ens dictum de affirmationibus & negationibus eſt purè æquiuocum , ut dicit Comment.7.meta.comment. 15.Secundum eſt contra Philoſophum hic.

Ens non ſignificat prædicamenta,nec modo uniuoco, nec æquiuoco.7.metaph.com.15.&.4.meta.tex.commen. 2.& 2.phyſico.13.&.2.de anima.30.&.12.meta.21.&.22.&.5. metaph.14.

Ens dicitur de decem prædicamentis ſecundum quòd ens deriuatur ab eſſe : ſed eſſe non ſecundum unam intentionem eſt in unoquoque eorum.7.met.com. 15.

Ens ſi non eſt idem cum ſua quidditate,tunc nihil eſt idem cũ ſua quidditate.17.met.tex.com. 20.

Entia inueniuntur duobus modis, uidelicet forma ſine materia,& forma in materia.7.met.com.34.

Ens & unum non contingit ſubſtantijs rerum eſſe , ſicut neq; elemento aut principio eſſe. 7. primæ philoſophiæ . text. commen.57.

Entia ſenſibilia ſunt entia,licèt non intelligãtur,ſicut ſunt entia licèt non ſentiantur.7.meta.tex.com. 58. Ex quo patet eſſe cognitum accidere quidditatibus rerum &c.

Entia compoſita ex materia & forma ſunt entia & unum per ſuas formas, ſed entia carentia materia ſenſibili & intellectuali,non habent alias cauſas à ſeipſis in hoc quòd ſunt entia & unum.8.met.com.16.& habetur ex textu.ibidem.

Ens quod fuit in potentia,illud idem eſt in actu , & non ſunt duo diuerſa.8.met.tex.com.15.&.16.idem.12. met. com. 18.& agens extrahens aliquid de potentia ad actum nõ cõgregat inter diuerſa , largitur enim non multitudinem ſed perfectionem,ut dicit Com.in com.15.in.8.meta.

Ens diuiditur eſſentialiter in potentiam & actum. 9. primæ philoſophiæ tex. com.1.

Entia, cum non habuerint actiones proprias , non habebunt eſſentias proprias:actiones enim non diuerſantur , niſi per diuerſas eſſentias.9.metaphy.com.7.uide etiam primo cæli.com.8.

Entia quæ non ſunt extra animam,non dicuntur eſſe ſimpliciter,ſed dicuntur eſſe in anima cogitatiua , aut appetitiua ; ſed non dicuntur entia,ſicut res mobiles.9.met. tex. com. 7.uide etiam.5.met.com.15.&.10.met.com.2.

Ens in potentia eſt ſimile rei.10.met.com. 2.uide.9. met.cõ. & tex.7.

Ens & unum uniuerſaliter prædicantur maximè de omnibus. 9.met.tex. com. 6.

Ens & unum ſunt uniuerſalia,quæ non habent eſſe niſi in anima tantum.10.met.tex.com.6.idem.7.met. 57.

Ens dicitur de pluribus quam unum,ut cum dicitur dẽ ſignificato rei.10.met.com.6. Vide in concordantiis.

Ens & unum dicuntur æqualiter.tex.cõ.7.in.10.met. & tex. com.8.

Entia ſi colores eſſẽt,eſſet utique numerus quidam entia.10. met.tex.com.7.

Ens & unum ſunt ſynonyma,& æqualiter prædicamenta diuiduntur ſecundum ea.10.met.tex.com.8.

Ens & unum ſecundum Auic.ſignificant intentionem additã eſſentiæ rei,non enim opinatur quòd res eſt ens per ſe,ſed per diſpoſitionem additam ei, ut dicimus aliquid eſſe albũ 10.met.com.8. Et ibi uide impugnationem,& in.4.primæ philoſophiæ.in com. 3.item in libro deſtruct. diſputa.7.in ſolutione primi dubij.

Ens & unum ſecũdũ Auic.ſignificant accidens in rebus. ibidẽ.

Ens quod ſignificat uerum,differt ab ente quod ſignificat genus:nam ens quod ſignificat uerum,eſt accidens: quod autem ſignificat genus, ſignificat unum quodque decem prædicamentorum multipliciter.10.met.cõtra Auic. qui ignorauit huiuſmodi differentiam,ut patet ibi.com.8. &. in.5. met.in com.14.

Ens & unum ſignificant.10.prædicamenta prima ſignificatione & ſine medio, & non mediante aliquo communi , ſicut genus ſignificat ſuas ſpecies.10.meta.com.8. ubi pondera differantiam inter genus uniuocum , & inter genus analogum.Nam analogum non ſignificat aliquam naturam communem analogatis, ſicut genus reſpectu ſpecierum. Iſtam differentiam uide etiam apud luciduſſimum Themi. in. 2. de anima.in c.12.Et eſt in expoſitione tex. 30. Vide etiam Auer.de hoc in libro deſtru.in diſpu.7.in ſolu.5. dubij.

Ens & unum ſignificant eandem eſſentiam,ſed differunt ſecũdum modum.10.met.tex.com.8.ubi per rationes tres,hoc ibi oſtenditur,ut exponit Com.

Ens & unum non ſignificant idem omnibus modis, ſed ſignificant idem ſecundum ſubiectum,& diuerſa ſecundum modum.10.met.com.8.

Ens & unum nõ ſunt genera uera.10.met.com.12. ubi per uera genera intelligas genera uniuoca, talia enim ſunt genera multipliciter dicta.

Ens in quantum ens habet accidentia propria,quæ prima philoſophia ſpeculatur.11.met.c.3.& idem habetur in.4. primæ philoſophiæ.tex.com.5.

Ens eſt aliud ſecundum ſe,hoc autem ſecundum accidens,ſic & cauſa.11.primæ philoſophiæ.c.7. idem in ſecundo phy. tex.com.50.

Ens per accidens non poteſt eſſe prius ente ſecundum ſe . 2. phyſi.tex.com.66.& in 11.met.com.7.

Entium hoc quidem eſt actu ſolùm,hoc autem potentia & actu.11.primæ philoſophiæ c.8.in principio. & in 3. phyſi. tex.com.3.

Ens ſiue ſignificet & demonſtret unum genus & unam naturam,ſiue demonſtret genera diuerſa , & naturas diuerſas , quomodocunque ſit,ſemper ſubſtãtia eſt prior cæteris.12. met.com.2.

Ens diuiditur in potentiam & actum in omnibus prædicamẽtis.Com.12.met.com.9.&.1.de anima.com.6.&.12. met. com.26.

Ens in potentia dicitur non ens,ſcilicet in actu.12. met.text. com.11.&.5.phy.tex. com.8.

Ens & unum ſunt ex rebus uniuerſalibus,quæ non habent eſſe extra animam.12.met.com.21.

Ens & unum non ſunt aliqua natura communis alia à decem prædicamentis.12.met.com.21.& cõ.19.&.20.&.10.met. com.8.idem.3.metaph.com.10.&.1.phy.13.&.4.metaph. commen.2.

Entium quædam ſunt ſeparabilia, & quædam non. 12. meta. tex.com.25.ubi per ſeparabilia intelligit ſubſtantias , per inſeparabilia uerò accidentia.

Entia ſunt duobus modis , modo ſcilicet permanente in numero,& modo permanente ſecũdũ ſpeciem.9.met.com.32.

Entia nolunt male diſponi: multitudo enim principum bona non eſt . unus ergo ſit princeps . 12. primæ philoſophiæ . tex.com.ultimi. Et aduerte quòd fuit ſententia doctiſſimi Homeri in 2.Iliados.

Entium omnium principia contraria non ſunt, quia corporũ cœleſtium principia non ſunt contraria. 12.meta.tex.com. 53.contra antiquos.

Entium ſpecies duæ ſunt, quarum altera eſt de natura motus, & non poteſt ſeparari à tempore: alia eſt ab æterno, & nõ eſt de natura motus, & nequit aliquo modo à tempore denominari. ex libro deſtru. diſpu. prima in ſolu. 14. &. 15. dubij. Iſta etiam eſt Platonis ſentẽtia in Thimæo, ubi inquit: Atqui, erat & erit, quæ nati temporis ſpecies ſunt, non rectè æternæ ſubſtantiæ aſsignamus.

Entia aliqua ſunt, quorum ſubſtantiales diffinitiones cõſiſtũt in motu, ut uentus, & aliæ res conſimiles ut cæli, & aliæ inferiores res ſunt de hoc genere, ſcilicet ſunt de entibus, quorum eſſe conſiſtit in motu. ex diſpu. 5. in ſolu. 9. dubij.

Entis unitas nihil ſignificat niſi diuiſionis priuationem, ſicut neceſſarium eſt denominatio priuatiua. ſ. quòd ſuum eſſe non eſt ab alio. ex lib. deſtru. diſpu. 3. in ſolu. 14. dubij.

Ens nõ ſignificat aliquid additum extra ſuper rei ſubſtantiã, ut albedo. diſpu. 3. in ſolu. 14. contra Auic. idem. 4. met. cõ. 3. &. 10. met. com. 8. Vide diffuſè in diſpu. 5. in ſol. 3. dubij.

Entis diuiſio per neceſſarium & poſsibile non eſt diuiſio, ſicut diuiſio animalis per rationale & irrationale, aut per ambulans, uolatile, & natans. ex diſpu. 3. in ſolut. 14. dubii. Vbi aduerte quòd loquitur de diuiſione neceſſarij & poſſibilis facta ex intẽtione Auic. & Algazelis, quã diuiſionẽ dicit eſſe ignotam & imaginariam, quia non datur in rerũ natura: ſed ſecus eſt de uero poſsibili: quia illud eſt aliquid in rebus ex parte materiæ, & aliquid ex parte agentis. Dicit. n. Com. quòd ſi non eſſet potentia, non eſſet agens. 12. met. com. 18. Et in. 1. diſpu. in ſol. ulti. dubij, dicit quòd poſſibilitas agentis eſt ſine dubio aliquid reale extra animam.

Entis diuiſio aut eſt in ſubſtantiales differentias, aut ad differentias relatiuas, aut ad accidentia addita ſuper entis ſubſtantiam. diſpu. 3. in ſolu. 14. dubij.

Entis diuiſio in ſubſtantiales differentias, infert neceſſariò multiplicatione actionum in eodem ente: ſed entis diuiſiones per relatiuas differentias, aut per accidentia addita ſuper ſubſtantiam rei, nullam inferunt pluralitatem. ibidem. Vbi aduerte quòd hoc dupliciter intelligi poteſt, uel de diuiſione entis tranſcẽdenter & uniuerſaliter ſumpti; & tunc diuiſio entis per ſubſtantiales differentias eſt per ſubſtantiam & accidens: & talis diuiſio infert neceſſario multitudinem actionum. i. actiuum, quia ſubſtantia & accidens sũt primò diuerſa, & ſunt de differentijs entis. 2. phyſi. com. 4. Alia eſt diuiſio entis per relatiuas differentias, ſicut eſt potentia & actus, & talis non largitur multitudinem, ſed perfectionem. 8. met. tex. com. 15. &. 12. meta. com. 18. Tertia diuiſio entis eſt per differentias accidentales, quæ dicunt diſpoſitiones additas eſſentiæ, & iſta non uariant eſſentiã, nec inferunt multitudinem. Vnde non eſt expoſitum hoc, ut ſomniauit ille expoſitor de diuiſione per unum & multa: quia ſi intelligat de uno quod eſt ſynonymum enti, non dicit diſpoſitionem additam ſupra rei ſubſtantiam. Contra Auic. poteſt etiam exponi de diuiſione entis limitati: quia ens quod eſt animal, uerbi gratia, poteſt diuidi per differẽtias ſubſtantiales, ut per rationale & irrationale, uel per relatiuas, uel per accidentia: unde patet quòd prima neceſſariò infert pluralitatem actionum, ſed non duæ reliquæ. Nã de diuiſione per relationes quòd non inferant multitudinem in eſſentia rei, patet ex his quæ dicit Commen. hic, uidelicet quòd priuationes & relationes non ſunt denominationes ſignificantes aliquam diſpoſitionem additam ſupra rei ſubſtantiam in actu, ut quidam putauerunt, dicẽtes quòd prædicamentum relationis non eſt connumeratum cum entibus extra animam, ut etiam dicit. 12. meta. cõ. 19. Amplius ens ſecũdum quòd eſt reſpectiuum, habet diſpoſitiones contrarias & infinitas; ſed ſecũdum quòd eſt eſſentia, non eſt niſi unum tantum. De diuiſione etiam facta per accidentia, quæ dicunt diſpoſitiones additas ſuper rei ſubſtantiam, quòd non inferant multitudinem, patet: quia infinita alicui poſſunt accidere. Nota bene hoc.

Ens quodlibet appetit finem ſuum cum motu, ſcilicet primum principium, prout erga illud mouetur deſiderando finem: ſed homo uoluntariè; & alia entia naturaliter. ex diſputa. 3. in ſolutio. 18. dubij. in fine.

Entia procedunt gradatim à primo principio ſecundum localem ordinem ſecundum Peripateticos. qui, unde ad hanc opinionem deuenerint, uide in diſpu. 3. in ſolu. 18. in fine, etiam uide. 12. meta. com. 44.

Ens duas habet entitates, una eſt nobilis, & alia uilis: & nobilis eſt cauſa uilis. ex diſpu. 12. in ſolu. 2. dubii.

Entium nobilium ſunt duo genera, unum ſempiterni motus ingenitum atque immortale ſecundum indiuiduum, ut sũt cœleſtia corpora: aliud uerò eſt genus rerum, quæ quandoque mouentur, & quandoque quieſcunt, ex. 2. de generatione animalium. Commen. cap. 1. & habetur ibidem ab Ariſtote. in text.

Ens & unum ſignificant decem prædicamenta prima ſignificatione, & ſine medio. 10. primæ philoſophiæ. comment. 8. Vbi ſcias multiplicem eſſe differentiam, ut aliàs notaui in 12. primæ philoſophiæ. in com. 2. inter genus uniuocum, & analogum. quia, genus uniuocum ſignificat ſuas ſpecies mediàte aliquo communi, quia dicit, Aut unam naturam, aut unum conceptum realem, obiectiuum, indifferentem ad omnes ſuas ſpecies, & illæ in ſuis ſpeciebus, licet diuerſetur per differẽtias diuiſiuas per quas contrahitur ad ſpecies: ut tamen in ſe ſpectatur, & quo ad ſuam rationem nõ permutatur, nec quo ad ſuas differentias conſtitutiua, quia talis diuiſio ex una parte non cõpetit, uidelicet ex his quæ rationem eius complet, ſed ſolum ex his quæ ſunt ſibi aduenientia, ſicut ſunt diuiſiuæ differentiæ, quæ ſunt extra conceptum diuiſi. et ideo animal quod eſt in homine & aſino, licèt re diuerſitatem habeat, quia hoc eſt rationale, illud irrationale, differens in actu; non tamen inquantum eſt ſubſtantia animata ſenſitiua permutatur; quia ſic non diuiditur, ſed remanet indiuiſum. ſed genus analogum, ut eſt in ſuis analogatis, non ſolum diuerſitas eſt ex parte analogatorũ; immo ſua communitas in ipſis inuenta diuerſificatur ſecundum intenſius & principalius, & debilius & remiſsius: ſicut ens quod eſt commune ſubſtantiæ & accidenti, non ſolum differt ex naturis in quibus ſaluatur; immo ratio eius communis etiam in ipſis differentiam ſuſcipit; ita quod entitas in ſubſtantia principalior & prior eſt, & in accidentali poſterior; ita quòd non remanet in aliqua ratione communi & indifferenti. Ita etiam bonum quod dicitur de per ſe bono, & per ſe appetibili, & de bono ſecundũ quid appetibili, non ſolum differẽtiam eſt inuenire ex iſtis analogatis; immo ratio communis ipſius bonitatis uariatur in iſtis, & hoc non eſt propter aliam rationem quàm, quia uniuocis generibus eſt aſsignare tertium commune diſtinctum ab uniuocatis, ſiue illud ſit natura, ſiue realis conceptus: ſed in analogis hoc non eſt, quia talia non habent aliam rationem, per quam conſtituantur ab illa ſecundum quam diuiduntur. Et hoc eſt quod egregiè notauit Commen. in præſenti, & ante ipſum Ariſto. & Themiſtius colligit hoc in. 1. de anima. ex. tex. 3. Et ſequitur etiam eos Simplicius in. 2. de anima in principio. ubi Ariſto. diuidit ens in ſubſtantiam, & alia prædicamenta. Alias autem differentias require ſupra. Et ideo mirandi ſunt formalizantes, qui, ponunt conceptus tranſcendentes eſſe ſimpliciter ſimplices, & cum hoc ponunt uniuocationem in ipſis.

Ens dicitur multis modis, uno modo de decem prædicamentis, & eſt de nominibus quæ dicuntur ſecundum ordinem & proportionem non de nominibus, quæ dicuntur ſecundum meram æquiuocationem; neq; uniuocationem. ex paraph. met. tract. 1. c. 1. idem. 4. met. com. & tex. 2. idem ibidem in tract. 2. in principio.

Ens ſecundo modo dicitur de uero, quod ſcilicet ita ſe habet in intellectu, ſicut extra intellectum, ſicut cum dicimus, ſi natura eſt, ſi uacuum non eſt ibidem. Ex hoc poteris ſcire contra Bononienſes, quòd quæſtio ſi eſt in. 2. poſteriorum analyticorum, eſt quæſtio de ente uero, ut alias notaui tibi.

Ens ut dicitur de 10. prædicamentis, aggregantur in eo duo modi, quia. ſ. dicitur de eis inquantum habet eſſe extra animam: & ſecundo inquantum ſignificant quidditates illarũ eſſentiarum. ibidem.

Ens eſt de nominibus tranſumptiuis, quia illud quod ſignificat

eat in philoſophia eſt aliud ab eo, quod à uulgo ſignificatur per ipſum: nam Philoſophus indicat aliquid ineſſe alicui rei cum dicit, inuenitur prædicatum, tandem apud eos ſignificat aliquid ioeſſe io ſubiećto. ibidem.

Ens ſi ſignificaret accidens in re, ut pluries repetit Auic. aut eſſet de accideotibus, quæ ſunt primæ intentiones, aut ſecundæ. Et uide pulchram rationem contra Auic. in hoc loco, quam noo adduxit in.4.meta.com.3. & eſt in paraphraſi.ubi.ſupra.tracta.1.cap.1.

Ens quod ſignificat verum, eſt accidens, & eſt de ſecundis intelligibilibus, ut ibidem expreſsè colligitur ab Auer. Ex quo ſequitur qoòd quæſtio ſi eſt, in ſecundo poſteriorum, quærit de eſſe uero, quod eſt accidens noo reale, ſed intentionale, & eſt ens dimioutū. Et ideo abijcitur io.6.primæ philoſophiæ ab Ariſt. quod nota contra Modernos.

Ens eſt ſubiećtum eſſentiale ſcientiæ diuinæ, & decem prædicamenta ſunt ſpecies eius, & dicitur de eis, neq; æquiuocè, oeq; uniuocè, ſed ſecundum prius & poſterius. ex trac. 2. in paraphraſi meta. in principio.

Entia ſunt duplicia, unum uidelicet quod aptum eſt inſeruire alteri, quod ė finis eius: aliud uerò eſt quod perficit aliud, nó, quia ſit gratia eius, ſed quia eſt princeps, ideo perficit illud. ex tracta.4. in paraphraſi meta. col.7.

Entia omnia eſſe ſub cura & prouidentia Dei glorioſi, uide pulchrè in paraphraſi metaphy. tracta. 4. ab Auer. io fine. Et dicamus quòd eſſe harum rerum inferiorum & earum perpetuitas.

Ens uerè & maximè ens à Platone dicebatur ens ipſiſsimū, vt ita loquar. Them.1.phy.ſuper tex.26. Et idem infra ibidem ſuper tex.31. inquit quòd Plato ipſum uerè ens cōſtituebat ideam; materiam uerò primam atq; inferiorem, eſſe quidem, ſed nihil habere entitatis exiſtimabat: arbitrabatur enim nos entia quodammodo eſſe.

Enunciare in omni re & prætermittere nihil, forſan utiq; uidebitur eſſe ſignum, aut multæ ſtultitiæ, aut multæ promptitudinis. 2.cæli.tex.com.34.

Eorundem eſt permixtio & ſeparatio. 1. metaphyſico. text. commen.16.

Hepatis principatus in generatione ſanguinis eſt paruulis, & oon principalis, contra Galenum. ex.3. de partibus animalium. Auer. in cap. de corde.

Hepar ooo eſt ſufficiens in faciendo per ſuam operationem, niſi propter calorem tranſmiſſum à corde, temperatum in quantitate & qualitate. 2. colliget. cap.9. de iuuamētis mēbrorum officialium.

Hepar eſt in latere dextro, licèt quidam hominum narrent in aliquibus hominibus fuiſſe repertum in ſiniſtro, & ſplenē io deſtro. Auer.3. de partibus animalium. io ca. de hepate.

Hepar, ut dicit Ariſto. io quibuſdam hominibus inuenitur in latere ſiniſtro, & ſplen in latere dextro. 4. colliget. cap.4. de ſignis hepatis.

Hepatis caro eſt principium geoerationis ſanguinis & uenarum. Gal.3. de utili. parti. cap.12.&.13.

Hepar habet panniculum in qoo eſt neruus. Vide cauſam à Galeno.4. de utili. parti. cap.12.&.13. & ibi redditur cauſa, quare habet arteriam, & cur non habet unum uentriculum magnū, ſicut duo ſunt in corde, & alia problemata io illo.13. cap. ſoluit ſecundum uiam ſuam.

Hepar eſt rubicundius ſpleoe, ſed ſpleo eſt rarius & leuius hepate. & uide cauſam in.4. de util. parti. à Gale. cap.15. deſcriptam.

Hepar à quatuor organis expurgatur, à duobus renibus, à ſplene, & ciſti fellis.5. de util. parti. cap.10. & ibi redditur cauſa, quia habuit minimum neruum.

Epicurus exiſtimauit mobile poſſe per magnitudinem componi ex indiuiſibilibus punćtis, & quòd mobile mouetur per totam magnitudinem, licèt io nullo punctorum moueri dicatur: cuius errorem præuidit Ariſto. tanquam præſagiens futurum aliquando hominem qui ad talem errorem eſſet impetiturus. Them.6.phy. ſuper tex.8.

Epicycli quos ponunt Aſtrologi, ſunt falſi: & ſimiliter eſt de eccentricis, & magis. primo cæli. commen.5. idem com.10 &.2. cæli com.35.

Aequalitas dicitur duobus modis ſecundum continentiā, & ſecundum hoc dicitur quòd circulus eſt æqualis figuræ rećtorum laterum, & dicitur etiam quando duo æqualia habent meoſuram communem qua menſurantur.4. phyſic. commen.43.

Aequalitas eſt propria quantitati non qualitati, nam qualitati propria eſt ſimilitudo.7.phy.tex.com.32. idem.5.meta. tex.com.20.& in prædicamentis.

Aequalitas eſt proprium coniunćtionis, ideſt comparationis 7.phyſic.comm.34.

Aequiuoca iouicem comparari oon poſſunt. 7. phyſico. tex. commen.24.

Aequiuocorum alia ſunt quorū diffinitiones ſunt diuerſæ uoce & ratione, alia uerò quorum diffinitiones ſunt æquiuocè, ſicut nomina.7.phy.com.26. Notandū tamen eſt quòd talia non ſunt purè æquiuoca, ſed ambigua, ut ootat Commenta. ibidem in calce commenti.

Aequiuocationum aliæ ſunt multum diſtantes, aliæ uerò habentes quandam ſimilitudioem, aliæ uerò proximæ, aut genere, aut ſimilitudine.7.phy.tex.com.31.

Aequiuocis uerbis rećtum oon eſt uti io doćtrina demōſtratiua, oiſi in his quæ licèt ſint diuerſa, tameo conueniunt in omnibus intētionibus de quibus dici poſſunt.3. de anima. com.20. conſimile.2. de anima. com.30. uide.4. primæ philoſophiæ. com.2.

Aequiuoca non habēt prædicatum eſſentiale, licèt io eis poſſit eſſe prædicatum, quod uerè dicitur de omnibus ſignificatis eius, ut omnis canis eſt pulcher: ſed in æquiuocis analogis poteſt eſſe prædicatum eſſentiale, ſicut in uniuocis.4 meta. commen.2.& tex. idem. 2. poſteriorum. ubi dicitur quòd ſi ſubiećtum ſcientiæ & demonſtrationis fuerit analogum, & paſsio erit analoga; talium enim ſunt diffinitiooes, ſeu deſcriptiones quæ poſſunt eſſe media in demonſtrationibus, ut patet.2.phyſic. de natura. tex. commen.3. & de motu.3.phyſi.commen.4.& tex.commen.6. ſicut eſt etiam de animæ diffinitiooe, ut patet.2. de anima. commē.7.&.30.& commen.5. in tertio de anima cootra Alexan. Aduerte tamen, quòd licet purè æquiuocis aliquod prædicamentum ſecundum omnem ſenſum uerè dici poſsit: tamen adhuc propoſitio eſt diſtinguenda, ne remaneat intellećtus confuſus.1.cæli.tex.commen.110. Etiam, ut puto, propter aliam cauſam, ne uideantur ignorare dićtā æquiuocationem &c.

Aequiuocè purè dicitur nomen de affirmatiooe & negatiooe, & uniuerſaliter de oppoſitis.7.meta.tex.com.15.

Aequiuocationis modus multùm apud Arabes uſitatus inueoitur, uidelicet quando aliquod nomen ſignificat, aliquid, & ſuum oppoſitum, uerbi gratia: Cearam, quod ſignificat lucem & tenebras. & alum, quod ſignificat magnū & paruum. Com.7.meta.com.15. ſic etiam apud nos ačtio quandoq; ſignificat ačtionem, & quandoque paſsiooem æquiuocè.5.phy.com.38.

Aequiuocè ioterrogatiooes ſunt diſtinguendæ, quando datur reſponſio talibus interrogationibus.7. metaphy. com. 36.& eſt regula Philoſophi in primo cæli.tex.comm.110. & in libro elenchorum.

Equus maximè omnium cæterorum animalium diuerſicolor eſt oculis: alij nanque cæſij altero oculo naſcuntur, quod oulli ex cæteris beſtijs euenit, quamuis homines oonnulli altero oculo diuerſo gignantur. Ariſto. in.5. de generatiooe animalium. cap.1.

Equus inter cætera animalia unus euideotius albeſcit pilo per ſenećtutem. ibidem. ubi & cauſam eiuſdem in capit.5. ibidem inuenies.

Equis contra quàm in cæteris animalibus accidit: cum enim io cæteris ſeoećtute dentes nigreſcant, equo candidiores redduntur.2. de natura animalium. cap.3.

Equus mas uiuit circiter annis quinque & triginta, fœmina pluſquam. 40. iam & quinque & ſexaginta annos uixiſſe equum traditum eſt.5. de hiſtoria animalium. cap.14

Equæ potiſsimum ex fœminis incendūtur libidine, mox uacæ. equæ itaque equiunt: unde uocabulum id ab hoc uno animali, traditur maledićto in mulieres libidinoſas. Ariſt. in.6. de natura. anima. cap.18.

Equæ tempore coitus humorem ſuis genitalibus ſimilem genituræ

nituræ emittunt, ſed multo tenuiorem quàm mares, quem hippomanes nonnulli appellant, non quod pullis naſcentibus adhæret. Accipi eum humorem difficilem aiunt eſſe quod paulatim labitur. Ariſt. 6. de natura animalium. cap. 18. & ibidem dicit, quod hoc præcipuè ad ueneficia petitur, quod etiam Theocritus in pharmaceutria ſentire uiſus eſt, licèt Ariſt. ad uerſetur in hoc, quia ſuſpicatur hippomanem plantam eſſe.

Equus ſalacisſimum omnium animalium, tum marium, tum fœminarum eſt, homine excepto. Ariſtote. in. 6. de natura animalium cap. 22.

Equi mares ſunt propter coitū minus uiuaces fœminis. ibidē.

Equorum uita annos ut plurimū longiſsima, uſq; ad triginta protrahi poteſt, licet etiam nonnullis uſq; ad quinquaginta protracta ſit. ibidem.

Equa cum peperit, ſtatim ſecundas deuorat, atq; etiam quod pulli naſcentis fronti adhæret, hippomanes dictum. minus carica parua. ibidem. Vbi aduerte quod aliter ſumitur hippomanes in hoc loco, & aliter ſupra, in eodem libro. cap. 20. eſt enim nomen multiplex apud Ariſto. ut elicitur ex cap. 18. Et ut notaui tibi in loco proprio, licèt Theocritus in pharmaceutria ab utraq; ſignificatione diſſentiat, et opinetur etiam habere tertiam ſignificationem pro plantæ genere.

Equi ſeniores profecto tam mares quam fœminæ ſunt fœcūdiores. 6. de natura animaliū. cap. 22. quod ea ratione euenire credendum eſt, quia cùm omnium animalium excepto homine ſalaciſsimū ſit equus, ex coitus iuuentute immodico uſu ſemen refrigeratur, & eſt ſterile: quod & in hominibus plerunq; euenire cernimus.

Equus non peruertit initum aſini, ſed aſinus equi. 6. de natura animalium. cap. 23. uide cauſam in tertio de generatione animalium. cap. ultimo.

Equa non aſinum, ut aſina equum recipit, niſi aſinus ſit, qui equam ſuxerit: admittunt de induſtria, quod hippotetales uocant, ac ſi equimulgos cognomines, qui in paſcuis modo equorum uiribus bonis ſuperantes coeunt. 6. de natura animalium. cap. 23.

Equi, muli, & aſini potu maximè pingueſcunt. 8. de natura animalium. cap. 8.

Equi & cameli libentius aquam turbulentam & craſſam bibunt, quippe quæ ne ex fluuio quidem prius auriant, quam pede inturbent. ibidem. & infrà. cap. 24.

Equum & ouē homines uſu periti tot morbis infeſtari quot hominem referunt. 8. de natura animalium. cap. 24.

Equarum genus miro quodam amore ſuæ prolis putatur teneri, cuius rei indicium eſt quod ſæpius ſteriles auferunt pullos a matribus, quos ipſæ amore proſequentes tueantur. 9. de natura animalium. cap. 4.

Equam regi Scytarum ferunt fuiſſe egregiam, ex qua mares generoſi omnes generarentur, quorum unum qui præſtantior haberetur cum ut ex matre procrearet placeret admiſſum omnino recuſaſſe, opertam deinde latuiſſe matrem, ut prudens ſuperueniret, uerum ubi à concubitu faciē matris detectam agnouerat, fugam properaſſe atq; ſeipſum actum præcipitem interemiſſe. ex. 9. de natura animalium. cap. 47.

Erinaceus & elephantus teſtes intus habent, & uide cauſam 1. de generatione animalium. cap. 12.

Error & peccatum habent latitudinem, quia unus error eſt maior alio. 4. met. tex. com. 18. & ponitur exemplum in tex. quod magis errat ille qui dicit quatuor eſſe mille, quā qui dicit quatuor eſſe quinque.

Eſſe ſecundum ueritatem in entibus eſt quid intellectuale, uidelicet eſſe res extra intellectum, ſicut eſt intellectu, ita quod eſſe & uerū nomina ſynonyma ſunt. ex libro deſtru. diſpu. 5. in ſolutione. 3. dubij.

Eſſe eſſentialiter non eſt niſi ex cauſa agente & generante, quæ eſt aut natura, aut anima, aut intellectus. Commen. 4. phyſi. com. 118.

Eſſe & non eſſe dicuntur de ſubſtantia ſimpliciter, & de accidentibus non ſimpliciter. 5. phyſi. com. 7. & primo de generatione & corruptione. tex. commen. 12. & primo phyſic. tex. commen. 62.

Eſſe non prædicatur per accidens de aliquo. dicere enim aliquid eſſe, non eſt prædicatio per accidens. Commē. 1. phyſi. commen. 27. Ex hoc aſſumit Alexan. Achillinus in libro ſuo de diſtinctionibus in principio. Et in. 1. libro de elementis. dubio. 23. quod eſſe exiſtentiæ & eſſe eſſentiæ ſunt idē & ſunt nomina ſynonyma, unde ſum & exiſto ſunt uerba ſubſtantiua ſynonyme idem ſignificantia. Vnde ponit tria corollaria, primum quod exiſtentia quidditatiuè dicitur de his quæ ſunt. ſecundum eſt iam allegatum, quod ſum & exiſto ſunt uerba ſubſtantiua idem ſignificantia ſynonymè, tertium eſt, quod duæ primæ quæſtiones ſimplices, uidelicet quæſtio ſi eſt, & quæſtio quid eſt, ambæ pertinent ad quidditatem, ſed differunt penes hoc, quia quæſtio prima an eſt, pertinet ad quidditatem uniuerſalem rei: & dicitur prima, quia uniuerſalia ſunt nobis notiora, & particularis cognitio uniuerſalem præſupponit, cum ſcientifica fuerit, aut diſtincta. ex primo phyſi. tex. commen. 4. & ideo particularis cognitio ſecunda dicitur: ſecunda uero quæſtio quid eſt, ad particularem rei cognitionem ſpectat, & ideo per proprium genus & per propriam differentiam, ut patet ex. 7. primæ philoſophiæ. cō. 43. et ſubdit quòd ex his intelligitur dictum Auer. in. 5. meta. commen. 14. ponentis diuerſitatem expoſitorum in quæſito ſimplici, ſcilicet utrū aliquid ſit, an ſcilicet collocetur hæc quæſtio in quæſtionibus accidentis. Et eſt opinio Aui. quam ſequitur Scotus ut aſſerit: aut in quæſtionibus generis, & eſt opinio Ariſto. quam ſequitur Auer. quia intelligunt per hoc nomē ens aliquod commune decem prædicamētis analogicè dictum. Deus enim non eſt in genere uniuocè dicto, ſed bene eſt in genere analogo. In libro etiam de elementis, loco præallegato, dicit quòd ens & eſſe ſola grammaticali differentia diſtinguuntur, qualis eſt inter uerbum & participium. Nam ens eſt deriuatum ab eſſe, ut dicit Commen. 7. meta. commen. 15. Et ſic dicit tria. primo quòd cum ens diſtinguatur in potentiam & actum, & in congregatum, dicit quòd forma eſt ipſum eſſe, quia eſt id quo aliquid eſt, ſed forma eſt quo aliquid eſt: igitur forma eſt ipſum eſſe. Secundo dicit quòd materia eſt eſſe potentiale. Tertio compoſitum eſt ipſum eſſe in tranſitiue, & eſt ipſum eſſe compoſiti, ſed non eſt eſſe tranſitiue, & eſt eſſe quo ipſum eſt, quia tale eſt forma. Sed iſta opinio ſtare non poteſt in fundamētis Peripateticorum, quia licèt in abſtractis à materia, eſſentia & exiſtentia idem ſint, tamen ſecus eſt in generabilibus & corruptibilibus. Scribit enim Philoſophus, quòd in conceptis cum materia, aliud eſt quidditas, & aliud eſſentia. 7. primæ philoſophiæ. tex. comm. 34. & 3. de anima. tex. commen. 9. ubi ſcribit quòd in quibuſdā aliud eſt caro, & aliud carni eſſe, & magnitudo, & magnitudini eſſe. Nam illud quod diuerſificauit eſſentiam à quidditate in iſtis generabilibus, ut ſcribit Commenta. 3. de anima commen. 5. in ſolu. 3. quæſtionis, eſt materia. Et inde prouenit maxima diuerſitas inter naturas entium abſtractorū à materia, & naturas generabilium: indeque uidemus Ariſto. ſæpe dicere, quòd nihil eſt commune uniuocum illis & iſtis. Et propter hoc tenendum eſt exiſtentiam in iſtis inferioribus in materia conſiſtentibus, non eſſe de quidditate. quod ſic oſtenditur. Illud quod eſt de intrinſeca ratione quidditatis, non poteſt, nec re, nec intellectu ſeparari à tali quidditate: ſed quidditas poteſt intelligi ſine exiſtētia. igitur exiſtentia non eſt de quidditate. Sed ad hoc præfatus doctor nititur reſpondere, & inquit quòd duplex eſt eſſe, naturale & intentionale. & ſimiliter ens diuiditur per reale & rationis. & tunc negat minorem, quia licèt eſſentia concipiatur ſine eſſe naturali, non tamen concipitur ſine eſſe, immo ipſa in conceptu animæ eſt ens rationis, & oportet proportionabiliter correſpondere ens reale in eſſe naturali, & ens rationis formæ habenti eſſe cognitū per intellectum: nulli enim dubium eſt quòd res poteſt eſſe concepta, quamuis non exiſtat. Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt, nec euacuat uiam argumenti, quia certum eſt quòd eſſentia aut quidditas rei, ut eſt in anima quidditatiue intelligi poteſt: & tamen in tali eſſe illud eſſe cognitum eſt ſibi aduentitium, & non quidditate includitur in conceptu quidditatis, quia quando intellectus intelligit homi-

Digreſsio de eſſe & eſſētia cōtra Alex. Achill.

nis

nis quidditatem, quæ eſt animal rationale mortale, nõ intelligit eſſe cognitum, ut clarum eſt. Vnde Commenta. 7. meta. inquit: Senſibilia ſunt entia, licet non ſentiantur, ſicut ſunt entia licet non intelligantur. Arguit enim Philoſophus ibi contra Platonem aſſerentem, quòd illud quod ſignificat diffinitio, ſit pars ſubſtantiæ ſenſibilium, tunc enim (ut aſſerit) ſequeretur, ut eas eſſe intellectas ſit pars eorum eſſe, adeo quòd ſi iſta ſenſibilia non fuerint, intellecta nõ erũt. Arguo igitur ſic, ſicut ſe habet ſeoſibile apud ſenſum, ſic ſe habet intelligibile ad intellectum, 3. de anima. tex. com. 2. ſed eſſe ſenſatum accidit ſenſibili in eſſe naturali, nam ut inquit Ariſt. in loco præallegato contra Platonem, ſi aſtra non uiderẽtur à nobis, adhuc eſſent. igitur pariformiter eſſe cognitum, & eſſe intellectum accidit intelligibili, ſed per te ita proportionabiliter eſt eſſe rationis ad ens in anima, ſicut eſſe naturale ad ens extra animã: igitur ſicut eſſe cognitum accidit obiecto intellecto, ita eſſe actualis exiſtentiæ accidit eſſentiæ in eſſe naturali, ita ſcilicet intelligẽdo quòd nõ eſt de intrinſeca ratione eius. Et confirmatur, quia tale eſſe cognitum eſt ens diminutũ, & eſt comparatio quædam: comparatio autem accidit rei, & eſt ſeparabilis à re, ſicut dicit Commenta. 3. cœli. com. 9. Dicit enim quòd ens reſpectiuum eſt, habẽs infinitas diſpoſitiones & contrarias, res autem ſecundum quòd eſt eſſentia, non habet niſi unum, & eſt quodammodo ſua eſſentia. Et hoc etiam eſt quod apertè dicit Auicen. in 5. ſuæ meta. cap. 1. his uerbis: Equinitas eſt tantum equinitas, non eſt in actu, nec in potentia, non eſt ſingularis, nec uniuerſalis, nec eſt exiſtens in his ſeoſibilibus, nec in anima. Ecce igitur quòd tam eſſe ſenſibile & naturale, quàm eſſe in anima, ſeu eſſe cognitũ ſunt aduẽtitia quidditati. Cõfirmatur, quia diuiſio ꝑ potentiã & actũ eſt diuiſio ꝑ modos qui sũt accidẽtia, ſicut ſcribit Com. 2. phyſi. com. 32. ubi per diuiſionem cauſarum per modos exponit diuiſionem per accidentia, uidelicet quia noo ſunt de intrinſeca ratione cauſarum, ſicut per ſingulare & uniuerſale, per ſimplex & cõpoſitum, per potentiam & actum. Vnde ſicut ſingularitas & uniuerſalitas nõ ſunt de intrinſeca ratione quidditatis, ſic neque actus, neque potentia. Amplius, ſi aliqua eſſentia includeret quidditatiue exiſtentiam actualem, quæ tẽpore perficitur, maxime eſſet eſſentia motus: nam tempus aut eſt idem quod motus, aut eſt paſsio quædam ipſius 12. meta. tex. com. 29. ſed eſſentia motus abſtrahit ab exiſtentia temporis, ſicut ſcribit Commenta. in. 4. phyſicæ auſcultationis authoritate Alexan. com. 101. ubi dicit, quòd quãdo Ariſto. dicit tempus eſſe numerum motus, non eſt intelligendum, quòd menſurat eſſentiam motus, & ibidem commen. 97. dicit quòd motus poteſt imaginari ſine tempore, quia eſt prior natura: & hoc patet manifeſtè, quia in diffinitione motus nõ apparet tẽpus. Vnde non animaduerterunt iſti, qui ponunt exiſtentiam eſſe de quidditate rei, quod auferunt prioritatem naturæ, quia exiſtentia non eſt niſi reſpectu ſingularis. Et ita nõ poſſet intelligi genus ſine ſpeciebus, cum exiſtentia generis ſit in ſpeciebus, nec poſſet intelligi ſpecies ſine ſingularibus, cum exiſtẽtia ſpeciei ſit in indiuiduis: & multa alia quæ contra Ioannem ſuperius annotauimus in conſimili materia. Amplius, ſi exiſtẽtia per ſe quidditatiue diceretur de natura humana, ſequeretur quòd omnia attributa, quæ uerè competunt naturæ humanæ, quatenus eſt exiſtens, ſibi per ſe competerent: & ita cum naturæ humanæ, quatenus exiſtens eſt, cõpetat quòd ſit ſingularis, quia nihil exiſtit niſi ſit hoc, & ſingulare: & ſimiliter ſibi ut exiſtens competit quòd generet, quòd ſanetur: ſequeretur igitur quòd homo per ſe ſanaretur, per ſe generaret, & per ſe generaretur; quod conſequens eſt contra Philoſophorum 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 28. & in procemio meta. Actus & generationes omnes ſunt circa ſingulare: unde homo ſanatur, quia Socrates ſanatur. Vnde mirum quomodo non animaduertãt, quòd non eſt maior ratio ut exiſtentia ſit de quidditate rei quàm ſingularitas, unde Commenta. 2. de anima com. 9. dicit quòd indiuiduum ſecundum quòd indiuiduum eſt per formam, quia non eſt indiuiduum niſi ſecundum quod eſt in actu, & nõ eſt in actu niſi per formam. Ecce igitur quòd exiſtentia eſt, quæ indiuiduo competit ſecundum quòd indiuiduum: non igitur competit naturæ ſub qua indiuiduũ eſt collocatum. Principium enim per ſe notum eſt, & ab omnibus conceſſum Peripateticis, quòd nihil exiſtit niſi ſingulare, unde 12. meta. com. 27. uerus reſpectus eſt particularis, cum uniuerſalia non habeãt eſſe extra animam. Amplius autem falſum eſt & ab omni ueritate remotum, quòd quæſtio ſi eſt, & quæſtio quid eſt, ſint ambæ quæſtiones ſpectantes ad quidditatem, & quòd non differant oĩſ per particulare & uniuerſale: quia tunc ſequeretur quòd de rebus ſimplicibus in quibus non ſunt niſi cauſæ uniuerſales, non poſſunt ambæ iſtæ quæſtiones formari, ſed ſolum iſtæ quæſtiones formarentur de rebus compoſitis, in quibus aliæ ſunt cauſæ propinquæ à cauſis uniuerſalibus: hoc autem falſum eſt, & contra Philoſophum, & omnes expoſitores, nam de omnibus formari poſſunt. Scribit enim Cõmen. contra Them. 4. cœli. com. 22. & in paraphraſi ibidem. clarius in ſumma ſecunda. quòd eſt differentia inter ſimplicia & compoſita. Nam ſimplicium cauſæ ſunt ſimplices, & tales ſunt etiam propriæ cauſæ: nam in ſimplicibus non inueniuntur niſi cauſæ uniuerſales tantum, & hæ ſunt ſibi etiã cauſæ propriæ, in compoſitis uerò cauſæ propriæ ſunt res additæ cauſis ſimplicibus & uniuerſalibus. Et ideo ad illorum notitiam non ſatis eſt cauſas uniuerſales exponere, & proprias negligere. Amplius ſi demonſtratio non abſtrahit ab actuali exiſtentia, ſequeretur quòd demonſtrationes mathematicæ omnes eſſent ſophiſticæ paralogicantes, quia omnes innituntur principijs & propoſitionibus quæ non habent eſſe extra animam, ut dicit expreſſe Cõmenta. in 3. phyſi. com. 60. uidelicet quòd iſtæ propoſitiones, punctus motus facit lineam, & linea ſuperficiem, & ſuperficies corpus, ſunt propoſitiones opinabiles geometricæ, quæ non habent eſſe extra animam. Amplius Ariſt. primo poſteriorum dicit quòd arithmeticus ſupponit unitatẽ eſſe, & quid eſt unitas. Aliud autẽ eſt unitatis eſſe, & quod quid eſt unitatis. Alterans autem dicit diuerſitatem in eſſentia, & non alteritatem, qualis eſt inter quidditatem uniuerſalem & particularem. Amplius quæſtio ſi eſt, terminatur ſyllogiſmo hypothetico per naturam, ut docuit Comment. in libro priorum. in cap. de ſyllogiſmo hypothetico: ſed nulla quæſtio quærens de quidditate, nec uniuerſali, nec particulari terminatur ſyllogiſmo, nec categorico, nec hypothetico, nec alia uia quàm per diffinitionem: diffinitio autem nõ dicit aliquid eſſe, aut aliquid non eſſe. ex primo poſteriorum. Sequitur ergo quòd iſtæ quæſtiooes longè aliter differunt inter ſe, quam per uniuerſale & particulare. Nec obſtat authoritas Commẽtatoris in 5. meta. cõ. 14. dum dicit quòd in quæſito ſimplici ſunt diuerſificati expoſitores, in quo quæritur, an aliquid eſt: quia quidam dixerunt in 2. topico. quòd reducuntur ad problema de accidente, & quidam ad problema de genere: ſed illud non fuit dictum propter Auic. qui reduxit illud ad problema de accidente, & propter Ariſto. qui reduxit illud ad problema de genere. Nam non eſt cooſuetudinis Aue. & Auicen. dicere Ariſt. expoſitorem, cum per expoſitores appellare conſueuerit Alexandrum & Themiſtium ex nouis, ex antiquis uerò Theophraſtum & Eudemum, ut eſt uidere in doctrina eius. Amplius Ariſto. oon dicitur Ariſt. expoſitor, nec eſt uerum ſecundum Ariſt. quod quæſtio ſi eſt, quærat de eſſe quod eſt genus; imo quærit de eſſe quod ſignificat ueritatem, & ex conſequenti quod ſpectat ad problema de accidente. Et de hoc adduco uerba Auerrois in propria forma io diſputa. 8. in ſolutione primi dubij. ubi dicit contra Auic. Auicẽ. enim, ut recitat Cõmenta. 4. meta. com. 3. uoluit quòd ens & unum ſint diſpoſitiones accidentales conſequentes propriam naturam. Hoc autem eſt error, & ideo dicit, omnia iſta fundantur ſuper unũ errorẽ, uidelicet quòd eſſe rei eſt unum ſuorum conſequentium; & reddit cauſam. id enim quod præcedit in ſcieotia noſtra quidditatem rei, eſt id quod ſignificat uerum eſſe. Et ideo, quando petimus ſi res eſt ens, uel ſi habet eſſe, & illa res habet cauſam inferentem ſuum eſſe, tantum ualet quãtum dicere: Vtrũ habet cauſam uel oon. ut patefecit Ariſt. in principio ſecundi poſte. ſed ſi illa res non habet cauſam,

tantum

tantum ualet quantum dicere: Verum res habet conſequẽs
inferens ſuum eſſe. & quando intelligitur de ente id quod
intelligitur de re uel ſubſtantia, tunc ſumitur modò gene-
ris analogicè dicti. Ecce igitur locũ manifeſtiſsimũ quòd
quæſtio ſi eſt, in principio libri poſteriorum quærit de eſ-
ſe quod ſignificat ueritatem propoſitionis, & nõ quærit de
eſſe quod eſt genus. Et ſic etiam ſecundum Ariſt. illa quæ-
ſtio reducitur ad problema de accidente, & non ad proble
ma de genere: nam eſſe quod ſignificat ueritatem propoſi
tionis ſignificat accidens, & eſſe quòd ſignificat ſubſtantiã
rei, reducitur ad genus. Sed quid fuit ĩ cauſa quòd iſte uir
& ille Sueſſanus inciderunt in talem errorem, ut aſſerant
ambas illas quæſtiones eſſe de eſsẽtia & quidditate? Quia
non potuerunt uidere, quomodo illa prima quæſtio, cum
ſit demonſtratiua, poſsit quærere de illo eſſe, quod ſignifi-
cat accidens, quia illa eſt quæſtio topica: ſed ſi uidiſſent
Auer. in 2. poſteriorum, in magnis Commentarijs com. 3.
utique hoc non dixiſſent. Ibi enim apertè uult Commen.
quòd quæſitis, quæ numerantur in libro topicorum, utitur
demonſtratiuus, ſicut eis utitur topicus, ſed diuerſo modo:
quia demonſtrator quærit quæſita in ordine ad diſpoſitio-
nes, quæ ſunt extra animam, & per relationem ad primas
intentiones: topicus uerò tractat de illis in ordine ad ſecũ
das intentiones, ſicut dicit, & tu uideas ibi eum: Igitur in
propoſito. Ita quæſtio, an ſit, poteſt ad utrunq; ſpectare,
& ſemper quærit de eſſe quod pertinet ad problema de ac
cidente, quando quærit de eſſe uero, & de topico, non eſt
dubium; & de demonſtratore patet per authoritatẽ Auer.
ubi ſupra. in diſputatione octaua. Sic igitur eſſe actualis
exiſtentiæ non eſt de quidditate rei. Non autem intelligas
quæſtionẽ ſi eſt, quærere an res actualiter exiſtat: ſed quæ-
rit utrum habeat cauſam, uel in eſſendo, uel inferendo, per
quam poteſt oſtẽdi quòd actualis exiſtentia ſibi poteſt cõ-
petere, nam demonſtrationes & diffinitiones abſtrahunt
ab actuali exiſtentia, ſicut probatum eſt ſupra, contra Ioã-
nem de Gandauo, qui fuit author iſtius opinionis manife-
ſti erroris. Non obſtant authoritas Auerrois primo phyſ.
com. 27. ubi aſſerit quòd dicere aliquid eſſe, non eſt præ-
dicatio per accidens, quia ſumitur eſſe nominaliter ideſt
dicere aliquid eſſe ens, quia tunc ens ſignificat ſubſtantiã
rei, & eſt prædicatio in primo modo: quia prædicatur ſupe
rius de inferiori, quia ens illo modo eſt genus analogum,
& hoc declarant uerba eius ſequentia in illo com. Sed ubi
eſſe, ſignificat ueritatem propoſitionis, bene erit prædica-
tio per accidens. Nec obſtat authoritas Commen. 2. phy.
com. 71. quòd prima philoſophia conſiderat de rebus exi-
ſtentibus, inquantum exiſtunt quia ibi ſenſus eſt, quòd pri
ma philoſophia conſiderat de entibus inquantum ſunt en-
tia, & non ſignificat quòd ſit de rebus accidentaliter exiſtẽ
tibus. Et quòd dicit quòd ens eſt deriuatum ab eſſe: ut aſ-
ſerit Commen. in 7. meta. com. 15. Reſpondetur quòd ut
exponit Albertus illam authoritatem in tracta. primo. ca.
4. tale ens quod dicitur de prædicamentis accidentium eſt
deriuatum ab eſſe; ſed non ens quod dicitur de forma ſub-
ſtantiali, quia talis non eſt ens, ut eſt deriuatũ ab eſſe, imo
eſt ens cuius actus eſt eſſe: ſed actus accidentium non eſt
eſſe, quia talia non dant eſſe niſi ſecundum quid, & eſſe ſe
cundum quid non eſt eſſe ſimpliciter, ſed deficit ab illo: &
ideo eſt deriuata ſimilitudo eius. Quod autẽ aſſerit, quòd
ſunt tria eſſe, uidelicet eſſe quod eſt forma, & eſſe quod
eſt materia, & eſſe compoſiti. Dicimus nos quòd ſi per eſ-
ſe intelligit exiſtentiam, unum eſt omnium iſtarum trium
ſubſtantiarum exiſtẽtia, quia non oportet multiplicare en-
tia ſine neceſsitate: ſed exiſtentia eſt à forma principaliter
compoſito uerò & materiæ competit per participationẽ:
ens enim & unum cum multipliciter dicantur, quod uerè
eſt, actus eſt. 2. de anima. unde Boeth. in libro de unitate &
uno, dicit, omne eſſe eſt à forma. quod etiam Peripatetici
deſcribentes dixerunt, eſſe eſt exiſtentia formæ in mate-
ria. Nec ſequitur quòd ſit dare medium inter actum pri-
mum & ſecundum, quia forma non dicitur actus primus,
niſi pro quanto dat eſſe ſimpliciter ipſi compoſito, & for-
maliter tale eſſe eſt effectus formæ, effectiuè uerò eſt effe-
ctus agentis, quòd mediante forma producit tale eſſe, &
tale eſt in prædicamento ſubſtantiæ, ſicut effectus reduci-
tur in illud genus in quo eſt cauſa eius. Vnde etiam pun-
ctus propriè loquendo nõ eſt ſubſtantia, neque quantitas,
neq; qualitas. &c. ſed eſt principium quantitatis: nõ opor-
tet enim omnia quæ pertinent ad rem alicuius prædicamẽ
ti, recipere prædicationem formalem, & in recto illius,
ut clarum eſt: & ſic non oportet quòd ſi exiſtentia differt
realiter ab eſſentia, ut ſit dare medium inter ſubſtãtiam &
accidens, quia eſſe exiſtentiæ eſt reductiuè in prædicamẽ-
to ſubſtantiæ, licet enim non ſit formaliter, neque mate-
ria, neque forma, neque eſt ſubſtantia compoſita, eſt tamẽ
effectus formalis formæ & efficientis effectiuè, ut dictum
eſt. Poteſt tamen dici accidens non ſumendo accidens, ut
ſecundum rem diſtinguitur contra ſubſtantiam, ſed prout
diſtinguitur contra id, quod eſt de quidditate, & ſic exiſtẽ
tia accidit quidditati, ſicut dicit Philoſophus in prædica-
mentis, quòd homo accidit animali. Teneo ergo mate-
riam & formam eſſe partes eſſentiæ compoſiti, & quòd ip
ſa eſſentia ſit ipſum compoſitum in iſtis generabilibus &
corruptibilibus, & quòd eſſe actualis exiſtentiæ, eſt reali-
ter diſtinctum ab eſſentia, & eſt ſecundum rem in prædi-
camento ſubſtantiæ reductiuè modo prædicto. Et hoc in
uia Ariſto. & Commenta. & in hoc concordes ſunt Tho-
mas, & Aegidius Romanus in ſpeciali tractatu de ente &
eſſentia. Sed diſcordia eſt in duobus inter uiam Commẽ.
& Latinorum, quia Latini dixerunt materiam non ſolum
eſſe partem eſſentiæ, uerumetiam partem quidditatis, imi
tati in hoc opinionem Auicen. in. 5. ſuæ metaphyſi. cap. 5.
Et Scotus in 7. meta. & in. 3. ſententiarum idem tenet. An
tiqui autem Peripatetici & Commenta. diſtinguunt inter
quidditatem & eſſentiam in iſtis inferioribus, & nolunt
materiam eſſe partem eſſentiæ, ſed non partem quiddita-
tis, nam tota quidditas eſt ipſa forma. Materia autem eſt
quidditatis uehiculum, & ſub hac ratione apparet in defi-
nitionibus, ſcribit enim Commenta. quòd quidditas homi
nis eſt homo uno modo, & non eſt homo alio modo, & eſt
forma hominis, & non eſt homo, qui eſt congregatus ex
materia & forma. Alia differẽtia eſt quia iſti tenent in om-
nibus creaturis eſſe diſtingui ab eſſentia: in ſolo enim Deo
eſſe & eſſentia ſunt idem omnibus modis, ſed ſecundum
Auer. & Ariſt. in omnibus abſtractis a materia, eſſe & eſsẽ
tia ſunt eadem, licet nullibi æquè perfectè uerificetur hoc
niſi de primo principio: ſed in generabilibus & corrupti-
bilibus ſecus eſt, ut iam declarauimus. Placuit enim nobis
digredi in hoc loco, quia multi ſunt decepti tempeſtate no
ſtra in iſtis manifeſtè, ſicut uidiſti.

Eſſentia non eſt elementum, neque ex elementis, & hoc ne-
ceſſe eſt in omnibus compoſitis: nam formæ rerum ſunt ſu-
peradditæ elementis. 1. de anima cõ. 77. idem. 7. meta. tex.
com. ult. & . 1. de generatione & corruptione. 84.

Eſſe ſenſibile & nutribile eſt ſecundũ eſſe uiuum in eo quod
uiuum, ſed eſſe calidum, uel frigidum uel graue, aut leue
eſt ſecundum quòd eſt corpus naturale. primo de anima.
commen. ultimo.

Eſſe ſenſibile, quemadmodum diuiditur in materiam & for-
mam, ſic eſſe intelligibile diuiditur in conſimilia his duo-
bus ſcilicet in aliquid ſimile materiæ, & in aliquid ſimile
formæ. 3. de ani. cõ. 5. in ſolutione quæſtionis. 3.

Eſſentialiter tale prius eſt eo quod eſt per accidens. 4. meta.
com. 14. idem. 3. phyſi. tex. com. 66. & . 4. phyſi. com. 43. idẽ
primo cœli. com. 14.

Eſſentiæ rerum ignotæ cognoſcuntur ex ſuis actionibus. 7.
meta. com. 9. Vide in primo de anima. in tex. com. 11. & in
2. de anima in tex. com. 33. & 42.

Eſſentia rerum intelligibilium ſunt exiſtẽtes, licèt non intel-
ligantur. 7. met. tex. com. 58. Vide in concordantijs.

Eſſe eſt nobilius non eſſe. 9. meta. 20. & in 2. de generatio. &
corruptione. tex. com. 59.

Eſſentiæ prædicamentorum & quidditates non habent ali-
quod commune, ſed ſunt diuerſæ. 10. meta. com. 8.

Eſſentia prima non habet materiam. 12. primæ philoſophiæ,
com. 49. Et elicitur ex tex.

Eſſe rerum ſequitur colligationem earum, & ſic dans ergo
colligationem eſt dans eſſe, & quia quodlibet colligatum

unitur

unitur ex aliqua re à qua fit unum, & unum ex quo colliga
tur procedit ab uno per ſe ſemper exiſtens : ſequitur ergo
quòd ſit unum ſolum per ſe exiſtens, & quòd illud det unã
rem per ſe,& ex hoc procedunt entium ſpecies ſecundum
naturalem diuiſionem earum , ex libro deſtru. diſpu. 3. in
ſolutio.12.dubij.

Digreſsio cõtra modernos de quidditate compoſitione & eſſe ſecundum Aui. & ſecundum Aue. in quo cõſiſtat eorũ differentia.

Eſſe ſecundum Auicennam ſignificat diſpoſitiooem additam
ſupra ſubſtantiam rei, extra animam & res & ens, quaſi ac
cidens rei cui attribuitur. ex libro deſtru. diſputa.5.in ſo-
lu.13.dubij.Ita etiam dicit in.4. meta.com.3.& in.10.me-
ta. com.10. de ente & uno. idem inquit Auicen. ſpeciali-
ter autem in lib. deſtr. loco prælleg. iſto modo. deduci-
tur ex uerbis Auic. iſtam fuiſſe eius opiniooem quòd eſſe
& ens, ſignificat aliquod accidens extra animam additum
ſupra rei ſubſtantiã iſto mõ,quia Aui. dicebat quòd quiddi
tas rei eſt ante eſſe , hoc autẽ iſta ratione oſtendebat , quia
poteſt quidditas hominis per diffinitionem ſciri, etiã quid
ditas trianguli & figuræ , non conſiderando utrum habet
eſſe in rẽ extra animam,uel non.& ideo dixit quòd tale eſ-
ſe eſt adueniens poſt rei quidditatem, & eſt accidens inhæ
rens ei. Vnde tale eſſe ooo eſt pars conſtituens rei quiddi
tatẽ, & inde contingit quòd intellectus comprehendit rei
quidditatem, ignorando utrũ tale ens habet eſſe reale ex-
tra animam, aut non. Ex iſtis Auic. uerbis deducit Cõ.hãc
fuiſſe ſententiã Auicennæ , & aduerte quòd litera antiqua
ẽ deprauata ibi , & fuit cauſa erroris quod expoſitor illius
loci,& Alexander Achillinus,& alij ſequaces non intelle
xerunt mentẽ Aue.in illo loco,tamen potuerũt intellexiſ-
ſe ex alijs locis. legatur itaq; : Patet qòòd illud eſſe quo
utitur, oó eſt illud quod ſignificat ſubſtantias rerũ,ſcilicet
illud quod eſt tanquã genus, neq; illud quod ſignificat rem
eſſe extra intellectũ &c. Et uis rationis Aue. ad probandũ
Auic.tenuiſſe,eſſe dicere quoddam accidens aduenies ex-
tra animã ſupra rei ſubſtantiã, & inhærere ei, in hoc conſi
ſtit,cũ apud Peripateticos ens ſumatur duobus modis: uno
modo pro uero ; & alio modo pro oppoſito priuationi, id
eſt pro illo cui opponitur priuatio id eſt noo ens,quod di-
cit entis priuationem. Sed Aui.dictum aſſerentis rei quid-
ditatem eſſe ante ipſum eſſe , non poteſt uerificari nec pro
ente uero,nec pro ente quod opponitur priuationi. Igitur
ſumitur tertio modo, ut uidelicet dicit quoddam accidens
aduenieos extra animã,ſicut albedo corpori. ut ſtatim pro
babitur . Aſſumptum probatur , nam ens quod opponitur
priuationi , diuiditur in decẽ prædicamenta: & eſt ſicut ge-
nus, uidelicet analogũ dictum de eis: quia prius dicitur de
ſubſtantia , & poſterius de alijs. Dicitur enim ſicut ſanũ de
ſanis.4.meta.tex.com. 2.& inde præcedunt: Iſto modo de-
bent ſtare alia entia,quæ ſunt io ſecundo modo. Vult dice-
re quòd cũ ens quod opponitur priuationi diuidatur in de
cem prædicamenta. Ariſt.enim in 5.metaph.tex. com. 14.
& in fine ſexti , ens extra animam diuiſit in prædicamenta
decem : Tale eoim eſt quod opponitur non enti , quod eſt
entitatis priuatio , ideo quia ens eſt prius ſua priuatione ,
res igitur quæ ſunt in decem prædicamentis,præcedũt om
nia quæ ſignificant priuationes, quæ priuationes contineo
tur io altero modo ſcilicet ſub priuatione oppoſita enti :
Figurata eoim & uoiuerſaliter ea,quæ formaliter entia nõ
ſunt,ſub priuatione, & non ente continentur, priuatio aũt
eſt poſterior habitu,& oſtendit tale ens dici ſecundũ prius
& poſterius, quia abſolute dicitur de ſubſtantia & ſimpli-
citer , ſed accidẽs dicitur ens eo quòd habet eſſe i eo quòd
eſt ens per ſe,iuxta ſententiam Philoſophi in 7.primæ phi
loſophiæ tex. cõ.2. Alia uerò dicuntur entia, eo quia tali-
ter entis. Et aduerte quòd in litera antiqua ſequitur. Et ens
quòd pro genere intelligitur eſt commune omnibus præ-
ſentis. Et ſi ſic iaceat, ſeoſus clarus eſt , quia iſtud ens quod
ſignificat eſſentias decẽ prædicamentorum prima ſignifica
tione & ſine medio,ut dicit Cõ.10.meta.ca.8. eſt illud qđ
eſt ſicut genus, & eſt commune cõmunitate prædicationis
analogicæ, ut dictũ eſt. Sed alia litera nouiter impreſſa ha-
bet : Sed ens quod dicitur pro uero , cõmunicat in eo om-
nia prædicameota æqualiter. Et ſi iſto modo iaceat,ſenſus
etiã eſt clarus , & facit nos lucrari iſta ſecunda translatio
unam differentiam inter ens quod ſumitur pro uero,& in-
ter ens cui opponitur priuatio:quia eus cui opponitur pri
uatio dicitur ſecundum prius & poſterius,& analogicè ſe-
cundum Peripateticos, ſed ens pro uero dicitur de omni-
bus prædicamentis æqualiter & quaſi uniuocè. Et ratio eſt
iſta , quia ens pro uero, non ſignificat oiſi ens diminutum ,
quod eſt reſpectu ad animam, quia tunc aliquid dicitur ha-
bere eſſe in ueritate , quando ita eſt extra animam ſicut eſt
in animam. Veritas enim,ut dicit Cõ. in diſpu. prima.in ſo
lutione.22. dubij. & ẽt hic, eſt adæquatio rei ad intellectũ.
Et hic dicit ſecundum ouam translationem, quòd eſſe in
rei ueritate in entibus eſt quid intellectuale , & eſt eſſe rẽ
extra animam,ſicut eſt in anima,& id quod illud ſignificat
eſt ſynonimum ueri, & eſt id quod ſignificatur per copulã
categoricam in propoſitionibus categoricis. Nam dictio ,
eſt, dicitur dupliciter : primò id quod ſignificatur, ut cùm
dicimus, ſi res eſt, aut non eſt , aut ſi hoc erit hoc , aut non
erit hoc: ſecundo modo id quod prædicatur de entibus tan
quam genus, & ibi patet quòd ens quod eſt ſynonymũ ue-
ri,ſumitur pro eſſe quod eſt copula, quæ in categoricis ſẽ-
per eſt oota prædicati , ſignificat enim quandam compara-
tionem, quam ſine extremis noo eſt intelligere, & ueritas
in tali compoſitione & diuiſione conſiſtit , ut dicitur in.3.
de anima . Et ideo tale ens uerum, quia eſt in anima,& eſt
ens dimioutum , Ariſtote. excluſit aditum ſuum , ſed ens
extra animam,quia opponitur, diuiſione retiouit. Et illud
diuiſit tribus diuiſionibus pœnes quas ſcieotia illa diuidi-
tur , ſicut pulchrè notauit Commenta.in prologo ſuper.7.
metaphy. Et ideo ſcias frater mi , quòd iſto modo ens pro
uero ſumptum uniuoce dicitur de decem prædicamentis ,
quia ueritas æque bene poteſt adaptari & conſiſtere in cõ
poſitione conceptuum ſignificantium ſubſtantiam, ſicut in
compoſitione conceptuum ſignificantium qualitatem. Si-
cut enim iſta eſt uera & quidditatiua, homo eſt animal: ita
ſine aliquo diſcrimine iſta eſt uera,albedo eſt color , & li-
oea eſt quantitas. Noo enim hic eſt analogia , & ita patet
quòd ſi tenẽtes uniuocationẽ entis tenuiſſent hoc de ente ,
quod eſt ſynonymũ ueri ; tunc Peripatetici non eſſent di-
ſcordes ab ipſis , ſed ipſi tenent hoc etiam de ente, quod ſi
geoerat eſſentias decem prædicameotorũ, & æquiuocatio
decepit eos, & opinio Platonis. Sic igitur intelligis quo-
modo ſecunda trãslatio uerior eſt, & tunc ſequitur etiã de
tali ente uero , quod eſt quid intellectuale.i. ens io anima
& diminutum. Vnde litera antiqua eſt corrupta quæ dicit,
ſed ens quod intelligitur pro genere eſt quid intellectuale
ſcilicet res eſſe in anima, ſicut eſt extra animã,patet enim
quòd falſa eſt, ſed debet ſtare pro uero,ubi dicit pro gene
re.iã enim prædixerat in illo loco quod eſſe in ueritate ſi-
gnificat eſſe extra animã,ſicut in aoima, & hoc eſt quid in-
tellectuale , & ens rationis, & ens diminutũ,ut patet ẽt ex
cõ.8. in eadem quæſtione cõtra Auic.& ita etiã noua trã-
slatio iacet, ut poteris uidere. Et dicit Com.quòd hæc ſciẽ
tia ſcilicet etiam uerã præcedit quidditatem rei . Pro quo
debes ſcire, ut eſt ſententia Aue. in.8. diſpu.in ſolu.1.du-
bij contra Auic. id quod præcedit in ſcientia noſtra quiddi
tatem rei eſt id quod ſignificat eſſe uerum. Vnde cũ io prin
cipio. 2.poſteriorum analyticorũ Philoſophus ponat duo
quæſita ſimplicia, ſcilicet ſi eſt,& quid eſt,dicit quod quæ-
ſitum quo quæritur an aliquid ſit , præcedit quæſitum quo
quæritur quid ſit.uult Comm.quod quæſtio ſi eſt,quærit de
eſſe uero,quod ſignificat ens diminutum, importans com-
poſitionem quandam ſine extremis noo poſsibilem intelli
gi,io qua compoſitione cõſiſtit ueritas aut falſitas,unde ut
dicit quãdo quæritur an res ſit,uel habeat eſſe ſi illa res eſt
habens cauſam uel non,& ſi noo habuerit cauſam, & de il-
la quæritur,utrum ſit, tantum ualet ac ſi quæratur, utrũ ha-
bet aliquid conſequens,putà, effectum uel proprietatẽ,uel
operationem, ex quo poſsit inferri à poſteriori ſuũ eſſe,&
hoc eſt quod dicit etiã in 5.meta.cõ. 14. quòd expoſitores
in ſecũdo topicorum diuerſati fuerũt in quæſito ſimplici ,
quo quærit , an res ſit, utrũ coordinetur in problematibus
accidẽtis,uel in problematibus generis:qui.n.intellexerũt
per eſſe uerũ coordinant io problematibus accidẽtis, quia
eſt uerum ſicut accidens quoddam rationis , ut ſupra dictũ
eſt, ſed eſſe quod eſt ſignificat eſſentias decẽ prædicamen-

torum & eſt genus: ita quòd, quando quæro, utrum Deus eſt, iſta quæſtio eſt multiplex, quia iſta dictio eſt, duo ſignificat, ut paulo antè dicit Commen. uel ſignificat copulam categoricam in categorica propoſitione, & tūc ſenſus eſt: vtrum iſta categoria ſit uera, quæ ſignificat Deum eſſe? & quærit in hoc caſu, utrum ſit aliqua cauſa in inferēdo, quia Deus non habet cauſam in eſſendo per quam poſsit oſtendi ueritas iſtius. Si autem ly, eſt, ſignificat eſſentiam; ſenſus eſt, utrum Deus ſit eſſentia quædam, & tunc primus ſenſus reducitur ad problema de accidente: & ſecūdus ad problema de genere: quia ens quod ſignificat rei eſſentiam eſt genus analogum. Et ex his locis intelliges quantum errauerit Alex. Achillinus, & moderni, qui uoluerunt quòd quæſtio ſi eſt, in. 2. poſte. eſt quæſtio de eſſentia rei, & de ente, quod ſignificat eſſentiam: cuius tamen oppoſitum aperte colligitur ab Auer. in omnibus iſtis allegatis locis. Et ſequitur Commen. Et illa quidditas quæ præcedit in noſtro intellectu eſſe, non eſt uera quidditas, immo ex expoſitione quadam nominis. iſto modo debet ſtare litera, ut patet ex noua tranſlatione. & ſenſus eſt talis: quòd quando dicimus, quod quid eſt, præcedit, ſi eſt: hoc intelligitur non vera rei quidditate, ſed ſolum quid nominis. Nam ut patet in. 2. poſteriorum, duplex eſt quid, ſeu diffinitio quid nominis & quid rei. Quid nominis non eſt uera quidditas, quia ut dicitur ibi, & notatur per expoſitores, diffinitio quid nominis indiſcriminatim competit tam entibus quam nō entibus, & complexis & incomplexis: ſed quid rei, non niſi entibus & incomplexis tantùm, ut hominis enti albi, nō eſt diffinitio. ex ſeptimo metaphyſi. Sed, licèt diffinitio quid nominis, præcedat quæſtionem ſi eſt, & quæſtionem quid rei, (illa enim præcedit omnem quæſtionem & omnem ſcientiam, nam ut dicitur in. 4. primæ philoſophiæ, oportet præſupponere ſignificata nominum in omni quæſtione & inquiſitione ſcientifica) tamen quæſtio quid rei præſupponit quæſtionem ſi eſt, quæ quærat de eſſe uero: nam quærit utrum res habeat eſſe reale extra animam, ſicut eſt in anima, hoc enim eſt eſſe ueritatis correſpondentia rei extra ad rei intra. Ex hoc igitur (ut colligamus fragmenta ne pereant) completur tota Auerrois deductio, ex verbis Auic. inferendo ipſum poſuiſſe ens & eſſe extra animam, ſignificare quoddam accidens reale inhærens & aduenīens ipſi quidditati, & additum ſupra rei ſubſtantiā ſic. Nam Auicen. dicit quòd quidditas rei eſt ante eſſe reale rei, quia intellectus poteſt ſcire quidditatem hominis, aut trianguli in generando, utrum habeat eſſe reale extra materiam uel non. tunc ſic: aut Auic. intelligitur ſecundū diuiſionem bimembrem Peripateticorum diuidentiū ens in duo, uidelicet in ens uerum, & in ens quod ſignificat ſubſtantiam ſeu eſſentiam rei: aut oportet addere tertium mēbrum, quòd eſt ens, prout ſignificat aliquod accidens reale adueniens quidditati & inhærens ei. ſed non poteſt intelligi pro illis duobus membris, ex diuiſione uulgata Peripateticorum: igitur ipſe poſuit tertium membrum. Antecedens probatur, & primo quòd non poteſt intelligi pro ente uero: quia quidditas uera rei, quæ exprimitur per ueram diffinitionem, non præcedit eſſe uerum, quia quando Peripatetici dicunt, quòd quidditas præcedit eſſe, non intelligunt de uera quidditate, ſed ſolum de quid nominis, quia quid nominis præcedit ſi eſt, & quid rei præſupponit ſed quæſtio ſi eſt, (ut diximus ex mente eius in principio diſputationis octauæ) quærit de eſſe uero, igitur dictum eius non eſt uerum de primo membro. Nec etiam eſt uerum pro ſecundo membro, uidelicet quòd quidditas præcedit eſſe quod ſignificat eſſentiam rei: quia uero quidditas includit in ſuo intellectu ens, quod ſignificat rei quidditatem & eſſentiam. igitur relinquitur quòd Auic. uoluerit eſſe reale extra animam dicere quoddam accidens reale ſuperueniens quidditati rei, ſicut ſunt accidentia extra animam, quæ adueniunt ſupra rei ſubſtantiam, ut albedo & ſapor. & iſta (ni fallor) eſt indubitata ſententia Auer. in omnibus prædictis locis, quia uerum uero conſonat ex omni parte. Et ex hoc ſcire poteris quæ fuerit mens antiqua Peripateticorum de iſta compoſitione quinta, quæ eſt ex quidditate & eſſe, ſeu ut loquuntur Latini ex eſſentia & eſſe. Et nos (ſi Deo placuerit) faciemus opuſculū propter multos errores, qui paſsim circunferuntur, & Deus ſit dator auxilij in hoc. In hoc tamen unum præcipuum dubium remanet in uia Auer. iuxta ſententiam Peripateticorum, & eſt quia etiam ipſe concedit dictum Auic. & fundamentum, uidelicet quòd quidditas rei diffinitiue, cognoſci poteſt ſine reali rei exiſtentia: alioquin diffinitiones non eſſent niſi exiſtentium, quatenus ſunt exiſtentes, & per conſequens diffinitio eſſet rerum ſingularium, quatenus ſingulares, quod eſt falſum. Vnde ipſe in. 4. cæli. ſumma. 3. cap. primo, concedit etiam diffinitiones abſtrahere ab actuali exiſtentia, & tunc reddit dubium Auic. uidelicet quòd tale ſit aliquid additum ſupra rei ſubſtantiam, & per conſequens accidens. Soluitur, ut mihi datur cernere, quod eſſe realis exiſtentiæ extra animam fundamentaliter eſt natura rei quæ denotatur exiſtere, tamen tale eſſe ut dicitur uerum ſit ad animam, quia importat talem adæquationem rei ad intellectum, & tale eſſe reale iſto modo definitio præſupponit, licèt tale eſſe definitio non includat. Aliud enim eſt præſupponere ſeu præexigere, aliud eſt includere, & ſic conciliantur uerba eius. Vnde Auic. dicebat uerum eſſe quidditatiuum præcedere ipſum eſſe. Sed hoc non eſt uerum, quia præſupponitur ueræ quidditati, ut ſit habens ueritatem ideſt non habens conceptum qui ſit ratio in ſe falſa: de tali enim non poteſt haberi diffinitio quid rei, ſed quid nominis tantùm.

Eſſe in primo principio non eſt ſine quidditate, neque primum principium habet quidditatem ſine eſſe ſecundum Philoſophos: immo opinati ſunt, quòd eſſe compoſiti eſt denominatio addita ſupra ſubſtantiam, & quod hæc denominatio acquiritur ei ab agente: & ſic putant quòd id quod eſt ſimpliciter & abſque agente, non habet dictā denominationem additam ſupra ſubſtantiam, ſeu quidditatem, & quod quidditas ſua non differt à ſuo eſſe. ex libro deſtruct. diſputa. 8. in ſolut. primi dubij. Vide in concordantijs nuper æditis.

Eſſentia dicitur abſolute de indiuiduo, quod non eſt in ſubiecto, neq; dicitur de ſubiecto, quod eſt indiuiduum ſubſtantiæ. ex paraphraſi meta. cap. de eſſentia, in tract. 1.

Aetas nouella & ſenectus magis quàm florens, fœminas generat: in altera enim calor nondum perfectus eſt, in altera deficit. Ariſto. in. 4. de generatione animalium. cap. 2

Aetas quadrupedum quomodo dignoſcatur, uide in. 6. de natura animalium. cap. 25.

Aeterna non continentur à tempore. 3. phyſi. 32. & . 4. phyſi. tex. commen. 118.

Aeternæ res non continentur à tempore, & res æternæ ſeparatæ à materia, neque continentur à tempore, neque habent coexiſtentiam cum tempore. 4. phyſic. comment. 117.

Aeternitas in continuo eſt eſſentialiter, & in ſucceſsiuo accidentaliter. 8. phy. tex. com. 56.

Aeternum quodlibet à parte ante eſt æternum à parte poſt, & è conuerſo. 1. cæli. tex. com. 124. & infra.

Aeternum ſi corruptibile foret, natura neceſſarij conuerteretur in naturam poſsibilem. 1. cæli. com. 138.

Aeterna aut cauſa ſunt, aut cauſam habentia. & quod ex his cauſam habet, quicquid illi ineſt & accidit, cauſatum eſt neceſſario. ſecundo cæli Auerro. in paraphraſi. ſumma. 2. quæſito. 4.

Aeternæ res non habent agens niſi ſecundum ſimilitudinem, neq; habent ex quatuor cauſis niſi formalem & finalem: & ſi habuerint aliquid quaſi agens, non erit niſi inquantum eſt forma illi, & conſeruans ipſum. 4. cæli. com. 1.

Aeterno & non æterno nihil eſt omnino commune. 3. ca. de ſubſtantia orbis.

Aeternum non poteſt eſſe pars rei generabilis & corruptibilis. 1. meta. tex. com. 35. Caueant igitur qui tenēt ex mente Com. animam intellectiuam eſſe uerè partem eſſentialem hominis in ratione formæ dantis eſſe.

Cōtra ponētes animam intellectiuā ſecundū Cōmen. eſſe formā dātē eſſe.

Aeternum & corruptibile ſunt contraria immediata, & hoc eſt manifeſtum: nulla enim eſt natura media inter eſſe abſtractum & materiale. 1. metaphyſic. commen. 39. uide in concordantijs.

Aeterna non habent potentiam.9.meta.tex.com.17.idem.2. cæli.32.&.34.&.12.meta.30.&.1.cæli.20.Et in fine etiam ubi nota quòd intelligitur de potentia ad corruptionem. quia in eodem.9.met.in loco allegato dicitur in tex.quòd bene poteſt eſſe potentia ad aliquod accidens.

Aeternũ quodlibet eſt actio pura,& quod eſt actio pura,non habet potentiam.12.primæ philoſophiæ.tex.com.30 idẽ. 9.primæ philoſophiæ.tex.com.17.Eſt autem nihil potentia ſempiternum.3.de anima.com.5.in ſolutio.quæſtionis. 3.uidetur loqui ſolũ de primo tantũ. Vide in cõcordãtijs.

Aeternum eſt duplex, quoddam eſt cauſa actionis æternæ, quia non facit niſi unam actionem æternam,& hoc eſt primum cælum,quod mouetur motu diurno: & aliud quod agit actiones diuerſas,ut quæ mouentur in omnibus declinibus:& maximus eorum eſt ſol.remotus enim & propinquus facit contraria.12.meta.tex.com.33.& in.2.de generatio.& corruptio.tex.com.56.

Aeternæ res differunt à rebus creatis in hoc, quòd quando ſunt effectæ,non adiungitur eis priuatio propter quam indigeant agente,ut ab eo continentur earum eſſe. ex libro deſtruct.diſpu.3.in ſolu.8.dubij.

Plato in Cratilo.

Ethera antiqua appellauerunt ſupremum locum, à currere ſemper ſempiterno tempore ponentes denominationem ipſi.primo cæli.tex.com.22. Conſimile legitur apud Platonem in Cratilo, qui aſſerit Græcos Deos θεοὺς appellare. ἀπὸ τοῦ θεῖν quod eſt currere:quia ſolem, aſtra, lunã,& coelum Deos eſſe arbitrabantur,quæ ſunt in perpetuo curſu ſeu motu.

Aethiopum uita eſt nõ naturalis,& complexiones eorum exeunt à complexionibus humanis ualde,& habitatio eorũ in ſuo loco eſt per accidens,ſcilicet, cùm ſint illic ſpeluncæ,in quibus habitant,ſicut reliqua animalia. Auero.in.2. meteo.cap.2.in col.13.

Aethiopes ſunt una extremitas latitudinis humanæ, & Theutonici & Sclaui ſunt alia extremitas.ibidem.

Ex,præpoſitio denotat in idiomate Arabum quandoq; ſubiectum,& quandoq; oppoſitum.1.phy.com.58.uide in.5.primæ philoſophiæ.com.29.ubi habetur quòd famoſior ex ſignificationibus iſtius præpoſitionis ex,eſt quando importat genus cauſæ materialis:materia enim diffinitur per eſſe id,ex quo fit aliquid,ut inexiſtente.

Ex,præpoſitionis famoſior ſignificatio eſt quando aliquid dicitur fieri ex aliquo tanquam ex materia.5.met.com.29.

Ex, præpoſitio tranſumptiuè ſumitur pro iſta præpoſitione poſt.5.met.tex.com.29.

Ex aliquo fieri aliquid,dicitur duobus modis, potentia ſcilicet & actu.1.phy.tex.com.78.

Contra ponentes intenſionem fieri per partes graduales.

Ex calido fit magis calidũ, nullo facto calido ĩ materia quod non eſſet prius calidum.4.phy.tex.com.84.facit contra tenentes intenſionem formarum fieri per additionem partis gradualis ad partem gradualem.

Excellens neceſſe eſt diuidi in excellentiam,& in id quod excellitur.4.phy.tex.com.71.

Excrementum aliud utile,aliud inutile eſt.1.de generatione animalium.c.18.

Excrementum & colliquamentum differunt.ibidem.

Ex duobus elementis ſummè contrarijs tertium generari poteſt.ſecundo de generatione & corruptione. tex. com.27.

Ex duobus actu exiſtentibus impoſsibile eſt unum actu per ſe fieri.7.metaphyſico.tex.commen.49.&.8. metaph.text. commen.15.

Exempla,licèt non uſitentur in doctrina demonſtratiua,in rebus tamen quæ non intelliguntur niſi per comparationem ad aliud,uſitari poſſunt.primo phyſico. comment. 81.conſimile.3.de anima.commen.14.4.phyſico. commen.84. & 2.de anima.149.

Exemplis poſitis de literis ſi poſt adducantur exempla de materijs,demonſtratio erit manifeſtior. quarto phyſicorum, commen.71.

Exemplorum non requiritur uerificatio,ſed manifeſtatio.ſecundo de anima.com.67. ita etiam dicit Philoſophus in libro priorum,exemplis utimur non ut ita ſint,ſed ut audiãt, qui addiſcunt.

Exemplaria dicere eſt propinquum ad dicere formas ſenſibilium eſſe ſeparatas.7.met.com.56.

Exemplum ad faciendam fidem eſt infirmiſsimum argumentum,& propterea illorum demiror prudentiam, qui arbitrantur exempla uim probationum habere. Themiſtius. primo de anima.cap.24. & habetur ab Ariſtote. in ſecundo priorum.

Exercitium largitur naturæ hominis præparationem, quæ in ea non erat ante ad ſcientiam: & non eſt remotum ut uirtus moralis operetur in hoc, & maximè caſtitas. 7.phyſic. commeo.20.

Exercitium quid ſit,& quotuplex ſit, require ſexto colliget. capitulo 2.

Exercitium temperatum ſanitatis mirabilis cauſa exiſtit; & malitia quæ propter priuationem exercitij accidit, in carceratis manifeſtatur: quod eſt, quia illorum facies cachexiæ ſiunt,& eorum color eſt impurus,& omnes operationes eorum ſunt læſæ: & hoc non ſolum homini accidit,uerùm etiam alijs animalibus calcantibus contingit,ſicut uolucribus in cameris detentis.ibidem.

Ex fundamentis quæ ponit naturalis, eſt quod plures formæ ſunt in materiis.2.phy.com.21.idem.1.phy.21.

Exiſtens in alio per ſe,aut exiſtit tanquam ſubſtantia, aut exiſtit tanquã accidens:& utrunq; aut exiſtit cũ medio, aut ſine medio. Subſtantia cum medio eſt ſuperficies colorata. Vnde dicitur in textu quòd anima dicitur (tanquam pars quædam eſt hominis) in qua primò eſt ipſum uiuere: & ideo iſta,rationale uiuit,eſt immediata;ſed homo uiuit,eſt mediata. ¶ Et ex hoc loco ſcire poteris quomodo uiuere æquiuocè dicitur in corruptibilibus & in ſempiternis. Nã corruptibilia uiuunt mediante anima, in qua primò dicitur eſſe ipſum uiuere:& quia anima informat talia per formalem inhærentiam,ideo uiuere transfunditur ad talia cõpoſita,ita quòd ibi aliquid dicitur uiuere per uitam, & animari per animam: ſed corpora cæleſtia ſunt uiua, quia intelligentia eſt uita, & quia ipſa habet ſuam ſubſiſtentiam, & non formaliter inhæret orbi: ideo ibi nihil dicitur eſſe animatum per animam, nec dicitur ibi eſſe aliquid uiuum per uitam, ſed dicuntur uiuentia per ſe pro quanto intelligẽtia ipſa eſt uita: & dicuntur animata per ſe, pro quanto intelligetia aſsiſtens eſt anima: & hoc eſt quod pulchrè dixit Commentator in.8.metaph.in commen. 12. & in.1. cap.de ſubſtantia orbis habet eandem ſententiam,ſicut poteris uidere.

Exiſtimatur uerbum apud Ariſto.quandoque dicit certitudinem & ſcientiam certam.4.phy.com. 33. uide etiam.1.de anima.com.19.&.2.de anima.52.

Exiſtimatione Ariſt.quandoque utitur pro certitudine. 2.de anima.com.52.&.1.de anima.com.19.

Expellentis duo ſunt modi,aut quòd expellens ſeparatur ab expulſo & expulſum remaneat in motu: aut quod non ſeparatur ab illo.8.phy.tex.com.85.& habetur etiam.7.phyſi. tex.com.10.

Experimentum ſermonum ueriorum eſt, ut conueniant ſenſatis,non è conuerſo.8.phy.com.22.&.1.cæli.com. 22.& 3.de anima com. 7. Et nota quòd eſt authoritas Philoſophi in.3.de generat.animal.c.10.

Experientia artem efficit, ut ait Polus, in experientia uero caſum.ex proœmio met.

Experientia ad agere nihil ab arte differre uidetur. ibidem.

Expertos magis proficere uidemus ſine experientia rationẽ habentibus.ibidem.

Experientia eſt ſingularium cognitio,ars uerò uniuerſalium. ibidem.

Experimento carens & uniuerſale cognoſcens,in hoc autem ſingulare ignorans multotiens in curatione peccabit, ſingulare enim magis curabile eſt.ibidem.

Experti ipſum quidem,quia,ſciunt:ſed propter quid neſciũt. ibidem.

Expoſitores Ariſt.dixerunt quòd demonſtratio in principio. 7.phy.eſt ſuperflua.7.phy.com. 1.uide pro hoc.8.phy.cõ. 27.&.33.&.4.cæli.com.25.

Expoſitio nominum eſt pars ſcientiæ diuinæ,ſecus eſt in ſciẽtia naturali,& in alijs ſcientijs ſpecialibus.Com. 5. meta. com.1.uide conſimile.3.meta.com.1.

Cõtra Alexan. Achillinũ & ſequaces, ni de in epitome meta. Auer.trac. 1.in principio, ubi dicit quòd ens uerum dicit quòd ita ſe habet in intellectu ſicut extra intellectũ: ut ſi diceremus ſi natura eſt ſi uacuum non eſt.

Expoſitores diuerſificantur in ſecundo topicorum in quæſito ſimplici, quo quæritur, utrum aliquid ſit, utrum collocetur in quæſtionibus generis, uel in quæſtionibus accidentis. Qui enim intelligit de ente illud quod eſt commune decẽ prædicamentis, dicit quòd collocatur in quæſtionibus generis & qui iotelligit de ente illud quod intelligitur de uero, dicit quòd collocatur in quæſtionibus accidentis. Cõmentator. 5 .meta.commen. t 4. Iſte locus præcipites duxit Bononienſes ad aſſerendum quòd quæſtio ſi eſt, io ſecundo poſteriorum, pertinet ad rei eſſentiam: & quod eſt quæſtio de quidditate. cuius tameo oppoſitum ſcribit Commẽtator in diſputatione . 8. in libro deſtructionum io ſolutione primi dubii, cõtra Algazelem, qui fuit in opinione Auicen. tenentis ens & unum ſignificare diſpoſitiones accidẽtales conſequẽtes eſſentiam rei. ſcribit enim: Sed omnia iſta fundantur ſuper unum errorem, uidelicet quòd eſſe rei eſt unum ſuorum conſequentium: id namque quod præcedit in ſcientia noſtra quidditatem rei, eſt id quod ſignificat eſſe uerum. Et ideo quando petimus ſi res eſt ens, uel ſi habet eſſe, & illa res habet cauſam inferentem ſuum eſſe, tantum ualet quantum dicere, utrum habet cauſam uel oon: ut patefecit Ariſtoteles in principio ſecundo poſteriorũ. ſed ſi illa res non habet cauſam, tantum ualet, quantum dicere, utrum res habet conſequens inferens ſuum eſſe. Sed quando intelligitur de ente id quod intelligitur de re uel ſubſtantia, tunc ſumitur modo generis analogice dicti. Ecce igitur quòd eſſe quod quæritur io quæſtione ſi eſt, eſt eſſe quod ſignificat ueritatem quæ in complexione cõſiſtit, & non ſignificat eſſentiam rei, quia tunc illa quæſtio pertineret ad quæſtionem generis: ens enim quod ſignificat eſſentiam rei eſt genus analogicè dictum de decem prædicamentis. ut dicit Commentator in prædictis locis, & etiam in. 5 .metaphyſic.commmen. 4. & in ſecundo de anima. cõmen. 3 0. & . 5 .phyſico.commen. 4. & iſta eſt expreſſa ſentẽtia Auerrois ſine dubio.

Expreſsibilia ſunt illa, in quibus profundatur digitus & poſtea redeunt, ſicut eſt conſuetudo latioorum. 4.meteo. cõmento primo.

Extenſibilia ſunt illa quæ poſſunt trahi ex uno latere, & elongantur, & non inciduntur: & ſunt uniuerſaliter res conglutinatiuæ. 4.meteo.com. 1.

Extra omne & totum nihil eſt. 4.phy.tex.com. 45. &. 1. cæli. à tex.com. 96. uſque ad 100.

Extra & iotra notant locum. 1 .cæli.tex.com. 69.

Extrema continentis & contenti io eodem ſunt. 4.phyſi.tex. com. 35.

Extrema longitudinis ſunt ſurſum & deorſum, latitudinis dextrum & ſiniſtrum, profunditatis ante & retro. 8.phyſi.cõ. 64. idem. 1 .cæli.tex. 13. &. 2. cæli.tex.com. 9.

Extrema non cognoſcuntur niſi per comparationem eorum ad media. 4.colliget.c. 1.

Extremorum permutatio non eſt neceſſe ut fiat per omnia media. 1 .de anima.com. 105.

De litera. F.

FABER adeſt ligno, & figulus limo. 1 . de generatione animalium.c. 20.

Fabuloſè tradita ab antiquis ſunt multa ad multorum perſuaſionem, & ad opportunitatem multorum, & conferens ad leges. 12.meta.tex.com. 50.

Factiones omnes ſunt ab arte, aut à poteſtate, aut à mente. ſeptimo metaphyſico.tex.commento. uigeſimo ſecundo.

Factum eſt de operationibus facientis ſicut finis. 2. cæli. cõ. 17. & elicitur ex textu. ibidem.

Factum eſſe ut dicitur, impoſsibile eſt ſi nihil præextiterit. 7. meta.com. 23.

Falſum poſsibile non infert falſum impoſsibile. 8.phy.tex.cõ. 36. & ex. 1 .priorum.

Falſum aliud poſsibile, aliud impoſsibile, & falſum poſsibile differt ab impoſsibili. 1 .cæli.tex.com. 119.

Falſum ſemper in compoſitione eſt. tertio de anima comm. & tex. 21.

Falſitas eſt propria imaginationi, ſed ſenſui non competit niſi per accidens. 4.met.com. 24.

Falſum aliud ſemper, aliud uerò quandoque, & ſub aliis reſpectibus. Falſum poſsibile & falſum impoſsibile. 5 . meta. tex.com. 34. & eſt in capitulo de falſo.

Falſa ratio oullius eſt ſimpliciter ratio. ibidem.

Falſa eſt omnis ratio alterius, quam cuius eſt uera, ut quæ circuli falſa. trigoni. ibidem.

Falſum poſsibile & falſum impoſsibile ſunt duæ naturæ diuerſæ. Commentator quinto meta.comm. 34. idem 1 . cæli. tex.com. 119.

Falſitas primus modus eſt io intelligere, ſecundus in credere. 5 .com. 34.

Falſum eſt duobus modis, eſſentialiter, & per accidens. 5 .meta.com. 34.

Falſificans in potentia eſt intelligens & cognoſcens, ſed qui actu fallitur, non habet cognitionem. quinto metaphyſico. ibidem.

Falſum poſsibile & falſum impoſsibile differunt, quia alterũ poteſt recipere ueritatem, aliud uerò oequaquam. 9.meta. tex.com. 8.

Falſum & impoſsibile non idem ſunt: nam te nunc ſtare falsũ quidem eſt, ſed oon impoſsibile. nono metaphyſico. text. commen. 8.

Falſum impoſsibile non ſequitur ex falſo poſsibili. 9. metap. tex. com. 9.

Falſum eſt quod intellectu aliter eſt quàm ſit extra intellectum, & hoc poteſt conſiderari uarijs modis. ex paraphraſi met. tract. 2. col. 11.

Fames eſt appetitus calidi & ſicci, ſitis uerò frigidi & humidi. 2 .de anima.tex.com. 28.

Fames eſt ſenſus reſolutionis ſubſtantiæ groſſæ calidæ & ſiccæ, ſitis eſt ſenſus reſolutionis ſubſtantiæ frigidæ & humidæ. ſecundo colliget. capitul. decimotertio, quod eſt de inſtrumento tactus.

Fames eſt una ſpecies euacuatioois, præſertim in ægritudinibus in quibus ſtatus & criſis ſunt propinqua. ſeptimo colliget. c. primo.

Famoſa apud omnes, aut ſunt neceſſaria ſecundum totũ, aut ſecundum partem: impoſsibile enim eſt ut famoſum ſit falſum ſecundum totum. ex libro de ſomno & uigilia. Cõmentator.

Fato eueoire dicitur quod naturale eſt, & naturæ inſtitutionem ordinemq; ſequitur. Themi. ſuper. 5 .phy. tex. comm. 57. ubi Ariſt. inquit aliquas generationes eſſe uiolentas, & non fato deſtinatas ſeu diffinitas. & in quarto de generatione animalium. cap. ultimo inquit: Multa principia incidũt quæ geoerationes deſtinatas ſecundum naturam & corruptiones ſæpe impediant, atque in cauſa ſint earũ quæ ueniunt præter naturam. Inde Alexã. in libro de fato pulchrè & eleganter colligit ex ſententia Peripateticorum, fatum à natura non differre, quod & Maro intellexiſſe uiſus eſt io quarto Aeoeidos, ubi inquit: Nam quia nec fato merita oec morte peribat. ubi de morte Didonis loquitur.

Faciem in homine partem illam dicimus, quæ caluæ ſubiecta eſt: nam piſcis aut bouis faciem dicere oon ſolemus. primo de natura animalium. cap. 8.

Febres quæ ſiunt a phlegmate groſſo, ſunt magis periculoſæ, quàm illæ quæ ſiunt à cholera. uide cauſam tertio colliget. cap. 6.

Febris ethicæ tres ſunt ſpecies. 3 .colliget.c. 21.

Febris ephemeræ duo ſunt ſigna propria: primũ quòd pulſus in hac febre non eſt diuerſus: ſecundum quòd ſuum naturale ſedimeo non mutat, quia ſolùm urina mutat colorem. 4.colliget.c. 26.

Febrium putridarum duo ſunt ſigna, unũ quòd urina io principio hypoſtaſim oon habet: aliud uerò quia pulſus eſt uarius & diuerſus. 4 .colliget.cap. 27.

Febris de cholera pura in corpore fieri oon poteſt, quia talis de neceſsitate mortifera eſſet: quia cholera non eſt apta recipere aliquam digeſtionem niſi in hoc, quòd cum ſanguine eſt admixta, aut cum materia qua nutriũtur mẽbra radicalia,

eſlia,hoc eſt ſanguis dealbatus.quarto colliget.cap.31.de ſebre ſanguinea.

Febribus acutis propria eſt alienatio mentis. ibidem.

Febris ethicæ ſignum proprium eſt,quòd pulſus poſt tres horas aſſumpto cibo ſit uelox, & calor augmentatur:quod in febribus putridis non euenit,quia calor extraneus in membris radicalibus non eſt fixus, ſicut in ethica.Membra aũt agunt in cibum,& ideo cibus acquirit calorē extraneum, & iſta ē uera cauſa,& cauſæ aliæ datæ à medicis ſuper hoc ſunt ſicut fabulæ cantatorũ,quia dicunt quòd cibus in talibus eſt ad ſimilitudinem aquæ proiectæ in calce;quod eſt impoſsibile . Virtus nutribilis enim non poteſt tantum eſſe elongata à nutriente,ut ipſum eidem ſit contrarium , ſicut aqua calci reperitur.quod unumquodque iſtorum alterum corripit.4.colliget.c.33.

Febris diffinitio eſt hæc,eſt calor compoſitus ex calore naturali & extraneo putredinali miſſo à corde in totũ corpus , & lædit omnes actinnes & paſsinnes. 3.colliget.c.3. facit pro opinione Gentilis.

Felicitas praxis quædam eſt,eupraxis enim eſt.2.phy.58.

Felicitas eſt quædam uita,& eſt in anima.9.met.tex.com.16. ubi Commen.dicit quòd eſt qualitas uitæ nobilis .

Felle quædam animalia omnino carent, ut equus, mulus,aſinus,ceruus,dama.ex.4.de partibus anima.c.2.

Fel in eodem genere animalium quædam habent,quædã non habent,ut in genere murium,quod & homini accidit:quidam enim fel in iecore habere uiſuntur , quidam uero carent.ex.4.de parti.animal.c. 2.

Fel morborum acutorum cauſam Anaxagoras eſt arbitratus, & male.ibidem.

Fellis carentia non eſt cauſa longitudinis uitæ: nam multa animalia felle prædita diutius uiuunt,ut camelus & delphinus.ibidem.

Fellis priuationem uel in uictimis nonnúſquam percipi certum eſt: quippe cùm parte quadã agri Chalcidici Eubœæ fel minimum pecori ſit.primo de natura animalinm. c.18. uide in ſpeciali quæ animalia felle uacent,in.2.de natura animalium.c.15.

Fellis paucitas ſequitur temperantiam & lõgitudinem uitæ. colliget.c.49.

Fel galli ueteris eſt illud quod magis quæritur in medicinis . ibidem.

Fœmina eſt mas occaſinnatus.1.phy.com.81.

Fœminæ uiuunt pluſquam maſculi propter coitus paucitatem.ex libro de longitudine & breuitate uitæ .

Fœminæ authoritate Parmenidis ſunt calidiores uiris: Empedocles autem contrario opinabatur,cum quo concordat Ariſt.in.2.de partibus animalium.c.3.

Fœminæ inter inſecta coeuntia,& inter piſces ouiparos , & quadrupedia ouipara,magna ex parte ſunt maribus maiores.uide cauſam.1.de generatione animalium.c.16.

Fœmine in uiuiparo genere animalium , minora corpora obtinent quam mares ob menſtruorum profluuium.1 . de generatione animalium.c.19.

Fœminis eodem tempore ſeu ætate menſtrua fluere incipiũt quo maribus ſemen. & illa ætate qua mares amittunt generandi facultatem,deſinit mulieribus menſtruorum profluuium.1.de genera.animalium.c.19.

Fœminis fluentibus menſtruis,non mariſcæ, non uarices,nõ fluxus ſanguinis narium contingere ſolet.ibidem.

Fœminæ ſunt minus uenoſæ quam mares,& lautiores,leuioreſque.uide ibidem cauſam .

Fœmina non emittit ſemen.ibidem.

Fœminæ ſæpenumero concipiunt ſine ea, quæ per coitũ ſit, uoluptate.ibidem.

Fœmina,qua fœmina,patiẽs eſt:& mas,qua mas,agens.1.de generatinne animalium.c.20.

Fœmina & mas in plantis non ſeparantur , ſicut in animalibus greſsibilibus.1 . de generatio.animalium.c.20.

Fœmina cùm eadem habeat animam, & materia excrementum fœminæ eſt,deſiderat marem, quia ex ſeipſa generare non poteſt.uide cauſam in. 2. de generatio. animalium. c.4.prope dimidium.

Fœmina in animalibus in quibus eſt diſtinctio ſexus,ex ſeipſa generare non poteſt : quia mas eſt qui perficit generationem,alioquin mas fruſtra eſſet . Sed ſi quod genus fuerit quod fœmina ſit , & marem diſtinctum non habeat ; id ex ſeipſo generare poteſt . quod & ſi nondum dignum fide exploratum habemus,tamen facit ut in genere piſcium dubitetur:eorum enim quos Rubeos ſeu Rubelliones ; ut in genere piſcium uocant, nullus adhuc uiſus eſt , ſed fœminæ omnes fœtu plenæ reperiuntur.Ariſt.in.2.de generat. animalium.c.4.iuxta dimidium capituli.

Fœmina cruditate frigiditateque ſanguinei alimenti deſcribitur Ariſt.in.4.de genera.animali.c.1.

Fœmina magis generantur nouella ac ſeneſcente ætate,quã in ætate florida.& uide cauſam in.4.de genera.c.2.

Fœminæ generantur auſtrinis flatibus , mares uerò aquiloniis.ibidem.

Fœmineum ſexum quaſi læſionem naturalem,& detrimentũ putandum eſt.ex.4.de genera.c.6.

Fœminarum mulier eſt maxime ſanguinea.3 . de natura animalium.c.19.

Fœminæ in pedeſtribus animalibus ex maiori parte ſunt minores, & minus uiuaces,quam mares. præterquam in mulorũ genere : eius enim fœminæ & maiores & uiuaciores ſunt maribus. Ariſt.in.4.de natura animalium.c. ultimo.

Fœminæ piſcium uiuaciores maribus , eo quòd uetuſtiores capiantur,eſſe conſtat.ibidem.

Fœminarum partes ille quæ inferiores poſterioreſque dici poſſunt,robuſtiores habent quam mares . ibidem.

Fœminæ partes illas quas natura uelut arma animalibus tribuit,ut dentes, cornua,calcaria,& cætera id genus,aut nõ habent,aut imbecilliores habent quam mares. ibidem.

Fœminarum caro humidior eſt.ibidem.

Fœminæ magis quam mares pediculum ſentiunt. 5 . de natura animalium.c.31.

Fœminæ potiſsimum id temporis cuſtodiri debent , cum ſemen ferre incipiunt.7 .de natura animal.c.1.

Fœminæ ut plurimum matri,mares patri ſimiles procreãtur. 7.de natura animal.c.6.

Fœminæ omnes minus quam mares ſunt animoſæ , excepta panthera & urſa : fœminæ enim in his generibus uidentur eſſe animoſiores,cùm in cæteris ſint proculdubio mollioes.9.de natura animal.c.1.

Fœminæ ſunt malitioſiores,aſtutiores,inſidioſiores,atque in enutrienda prole ſollicitatiores maribus. ibidem.

Ferè,eſt nota dubitationis.2 phy.com. 30.

Fermentum ponitur in pane,ad hoc ut faciat ipſum ſpongioſum,& in eo dominetur aereitas, & ſit facilis ad digerendum: propterea quia corpus aereum leuius eſt ad permutandum propter ſuam humiditatem;quia ſubſtantia ſicca ē dura ad permutandum & ad digerendum. quinto colliget. capitul.26.

Ferrum & cornu mollificantur . quarto meteororum , text. commen.36.

Ferrum quod habet minorem purificationem,melius eſt. ibidem.tex.com.40.

Foetus qui forma animalis naſcuntur , augentur in utero per umbilicum.2.de genera.animalium.ca. 5 . in principio .& idem.4.cap.ibidem.

Fibrorum duo ſunt genera.3 .de natura animalium.c.6.

Fides uulgi eſt fortior fide Philoſophorum. in prologo tertii phy. Commentator.

Fides nulli beſtiarum ineſt.2.de anima.tex.com.157.

Fidem ſequitur ſuaſum eſſe,ſuaſionem autem ſequitur ratio. ibidem.

Fieri aliquid ex aliquo dicitur duobus modis, uel ex oppoſito,uel ex ſubiecto.2.metaphy.tex.commen.7.idem primo phy.58.59.61.

Fieri ſimpliciter eſt ſubſtantiarum , fieri ſecundum quid , eſt accidentium.1.phyſi.text.com.62.&.1.de generatione & corruptione tex.commen.11.&.18.&.5.phyſi.tex.com.7. &.8.phy.tex.com.46.

Fieri hoc ex hoc dupliciter contingit.8.metaphy. tex. commen.11.aut quia principium erit , aut quia ex reſoluto in principium.

Figura diuiditur in contraria ſecundum eſſe & non eſſe, ſci-

licet in habens angulos & carens angulis. primo phyſicor. commen.41.

Figura diuiditur in contrarias differentias ſecundum famoſitatem, ſcilicet in rectam & rotundam. ibidem uide in concordantijs.

Figura eſt qualitas in quantitate in eo quòd quantitas. 7. phy. com. 15. idem in prædicamentis.

Figuræ in hoc aſsimilantur formis ſubſtantialibus, quia non acquiruntur per ueram alterationem. ſeptimo phyſicorum commen. 16. idem in calce commen. 67. ſuper tertio cœli & mundi.

Figuræ diuerſitas non eſt ſecundum differentias ſubſtantiales rei, figura enim qualitas. 7. phy. com. 19.

Figura ſphærica eſt ſubſtantia & natura prima. ſecundo cæli. tex. com. 22.

Figura rotunda eſt maximæ capacitatis, & minimè paſsibilis. Gale. 4. de utilita. parti. c. 7.

Figuræ ſphæricæ ad alias figuras proportio eſt, ſicut proportio ſubſtantiæ corporis cæleſtis ad alia corpora. Com. 2. cæli. commen. 25.

Figura cæli non eſt in eo accidentaliter ſicut eſt in elementis. 2. cæli. com. 22. uide etiam quomodo elementa habeant figuram accidentaliter. in. 3. cæli. com. 67.

Figuræ rotundæ non poteſt fieri additio. ſecundo cæli. text. commen. 23.

Figuræ ſphæricæ prioritas ad alias figuras ſecundum ſimplicitatem, unitatem, & diffinitionem, non eſt uerè, ſed ſecundum ſimilitudinem. 2. cæli. com. 22. &. 25.

Figura prima eſt primi corporis. ſecundo cæli. tex. com. 26. & com. 25.

Figura ſphærica differt ab alijs figuris, quia quomodolibet mutetur axis, non ſequitur euacuatio loci aut repletio: ſecus autem eſt in alijs figuris.

Figura terræ fortè ita eſt, ſicut eſt de generatione & corruptione, quia uidelicet eſt ſeparabilis a parte, ſed non eſt ſeparabilis à toto. 2. cæli. com. 108.

Figuræ omnes componuntur ex pyramidibus, rectilinea quidem ex rectilineis, ſphæra autem ex octo partibus. 3. cæli. tex. com. 40.

Figuræ regulares ſunt finitæ, enormes uerò ſunt infinitæ. Co. authoritate Themi. 3. cæli. com. 40.

Figuræ ſunt ex qualitatibus aſſociatis formis ſubſtantialibus perfectis in hoc quòd non recipiunt diuiſionem. 3. cæli. commen. 67. Non intelligitur ut expoſuit Albertus magnus. 3. cæli. tract. 5. cap. 8. quòd figuræ concomitantur formas ſubſtantiales perfectas, ſicut ſunt formæ animatorum: & ideo elementa ſecundum quòd ſunt elementa, non habent figuras determinatas: unde non eſt propria figura niſi in corporibus animatis. Et ſic etiam intellexit præſentē authoritatem Henri. de Gandauo in quolibeto. 16. q. 14. Nam etiam corpora inanimata ſunt figurata: quodlibet enim corpus figuratum eſt. 3. phyſico. text. comment. 35. & quodlibet corpus aut pluribus, aut una ſuperficie continetur. ibidem. Et ideo dicamus, quòd ſenſus ſecundum mentem Auer. eſt, quod quærit ſi formæ ſubſtantiales elementorum recipiunt magis & minus, pariformiter erit & de figuris eorum, & ſoluendo dicit quòd figuræ ſunt de qualitatibus quæ aſſociantur, ideſt aſsimilantur formis ſubſtantialibus perfectis, in hoc quòd non recipiunt diuiſionem: hoc eſt, quòd ſicut formæ ſubſtantiales perfectæ non recipiunt magis & minus, ſic etiam figura quæ eſt qualitas fundata in quantitate, non recipit, neque magis, neque minus: & hoc declarant uerba ſequentia cùm ſubdit: Et ideo carent motu alterationis, ut declaratum eſt in. 7. phyſi. & iſta eſt rei ueritas. Vnde ſicut in ſubſtantia non eſt motus, quia non recipit magis neque minus, nec eſt ibi contrarietas, ut demonſtratum eſt in. 5. phy. tex. comment. 10. ſic etiam in 7. phyſi. demonſtratum eſt, quòd in quarta ſpecie qualitatis quæ eſt forma, uel circa aliquid conſtans figura, non eſt motus alterationis. Et hoc ipſe Commentator expreſſè tenet, & ſeipſum declarat in. 7. phyſi. in commen. 16. & ex iſto loco patet quòd aliquid quod atteſtatur perfectioni, poteſt reperiri in accidente, quod non inuenitur in forma ad quam concomitatur illud accidens, uel quod eſt coniunctum cum illa, ſicut tenentes potentias animæ realiter diſtingui ab anima intellectiua patiuntur conſimilem difficultatem, quòd intellectus eſt plus eleuatus quam eſſentia animæ.

Contra Albertum & Henricum de Gandauo.

Figuræ adinuicem non admiſcentur. 3. cæli. com. 68.

Figura ſphærica & figura pyramidalis facilè pertranſeunt in re, & faciunt ad uelocitatem motus. 3. cæli. tex. com. 69. licet ex opinione antiquorum ibi loquatur Philoſophus.

Figura circularis non debet moueri naturaliter niſi circulariter. 3. cæli. com. 70.

Figura rotūda eſt magis remota à læſione, ut probant caſtra, quæ turres rotundas ne à machinis lædantur, extruūt. Etiā figura rotunda plura continet, & eſt magis apta ad motum continuum. 2. colliget. c. 11.

Figuræ per accidens competit incidere aut diuidere. tertio cæli. tex. com. 73.

Figuræ nihil eſt contrarium. 3. cæli. tex. com. 74.

Figuræ non ſunt cauſæ quòd quædam feratur ſimpliciter, aut ſurſum, aut deorſum, ſed eius quod uelocius aut tardius. 4. cæli. tex. com. 42.

Figura acuta diuidit corpora continua citò, & ſimiliter corpus ualde graue. 4. cæli. com. 44.

Figura eſt magnitudo quædam. 2. de anima. tex. com. 133.

Finis duplex. 2. phy. tex. com. 24. aut ſicut forma eſt finis materiæ, aut illud cuius eſt res, dicitur finis rei. idem. 2. de anima. tex. com. 37. finis cuius & finis cui.

Finis eſt nobilior ijs quæ ſunt ad finem. 2. phyſi. 31. &. 2. met. tex. commen. 8. & ſecundo phyſicorum 53. &. 5. metaphy. tex. commen. 2.

Finis generationis eſt alter à fine rei generatæ. 5. phy. cō. 70. &. 24. idem. 8. met. com. 12. &. 4. cæli. 25.

Finis dicitur æquiuocè de forma & loco. ibidem. i. 4. phyſico. commen. 14.

Finis non inuenitur abſque eo, cuius eſt finis. 4. phy. com. 42. &. 107. &. 6. phy. com. 32. 3. de anima. com. 5. contra Alex. 6. etiam phy. com. 57.

Finitum continuum unum finem habere non poteſt, ſed duos ſaltem. 4. phy. tex. com. 91.

Fines ſunt in eo cuius ſunt fines. 4. phy. tex. com. 107. & com. 42. &. 120. &. 129.

Finis non eſt de natura rei cuius eſt finis. 4. phy. com. 119. & 6. phy. com. 32.

Finis eſt indiuiſibilis, & differt ab illo cuius eſt finis. 6. ph. cō. 35. idem infra tex. com. 46.

Finis rei non eſt res cuius eſt finis. 6. phy. com. 35.

Finitum ad infinitum nullam rationem habet. 8. phyſico. tex. commen. 15.

Finem deſtruens deſtruit etiam quæ ſunt ante finem. 8. phy. commen. 24.

Finita ſemper eiſdē contingentibus magis accipienda ſunt, in his enim quæ ſunt natura, oportet finitum, & melius ſi contingat eſſe & magis. 8. phyſi. text. com. 48. conſimile. 1. phy. tex. com. 50.

Finitas actionis in duratione eſt à materia. 8. phyſi. com. 78. & 2. cæli. com. 38.

Finitum & infinitum agere æqualem actionem in eodem tēpore impoſsibile eſt. 8. hhy. tex. com. 79.

Finitum & infinitum ſolū de corporibus dici poſſunt. 8. phy. commen. 79. idem. 1. phyſi. tex. commen. 15. &. 3. phy. tex. com. 35. &. 36.

Finiti cuiuslibet diſpoſitio eſt habere principium & finem. 1. cæli. com. 36.

Finitatis & magnitudinis cauſa eſt forma, & ideo, ſi magnitudo eſt infinita, & forma etiam eſt infinita. 1. cæli. com. 61. idē. 1. c. de ſubſtantia orbis, &. 3. phy. 59. &. 69. 65. 68. 67. 72. idem. 4. phyſi. tex. com. 35. &. 49. idem. 3. cæli. com. 72. uide in concordantijs.

Finis duplex, ſecundum primam intentionem, & ſecundum ſecundam. ſecundo cæli. com. 17. &. 21. idem. 12. metaph. commen. 36.

Finis actio & finis paſsio. 2. cæli. com. 17.

Finitas uigoris competit formis inquantum formæ ſunt, ita quòd talis finitas eſt communis formis exiſtentibus in materia, & formis ſeparatis à materia. 2. cæli. com. 38. &. 39. &. 71.

&.71.idem in.3.capitulo,libri de ſubſtantia orbis. uide in concordantijs.

Finium diuerſitas eſt cauſa diuerſitatis actionum.ſecūdo cæli.commen.65.

Fines entium ſunt tres quos poſuit Ariſtot. uide ſecundo cæli.commen.65.

Finis eſt nobilior finito,& continens contento.ſecundo cæli.tex.commen.74.

Finis ſeu cuius gratia non actiuum eſt,ſanitas enim non eſt factiuum niſi ſecundum metaphoram: unde elicitur quòd finis metaphoricè mouet.1.de generatione & corruptione.tex.com.55.

Finis non ſeparatur à finito,neq; perfectio & complementū à ſuo perfectibili.2.de anima.com.22.

Finis ſeu cuius cauſa,duplex eſt,hoc quidem cuius, illud uerò cui.2.de anima.tex.com.35.& 37.idem.2.phy. tex.cō.24.uide Themiſtium.2.de anima. cap.14.

Fine omnia appellari,ſeu à fine omnia appellare iuſtum eſt.2.de anima.tex.com.49.

Finalis cauſa eſt dignior omnibus cauſis. ibidem Com.

Finis ſignificata agens ſignificatione neceſſaria,ſicut motum ſignificat mouens.2.cap.de ſubſtantia orbis,quod ideo dixit,quia finis eſt propter quem agens agit.ex.2.phy.ubi animaduerte quantum deuiauerit Ioā. de Baccone & Grego.de Arimino in ſecūdo ſententiarū,diſtinctione prima. tenentes in uia Cōmētatoris æterna habere finem,& nō habere efficiēs,cùm apertiſsimè totum oppoſitum probet ibi Commentator,ut bene patet inſpicienti & ponderanti uerba eius. Dicit enim quòd cum quidam ignorauerunt quòd duplex eſt agens,uidelicet præcedens ipſum actum, & quoddam natura tantum,dixerunt Ariſt.non dicere cœlum habere cauſam agentem,ſed mouentem tantū.& Cōmentator dicit quòd illud fuit ualde abſurdum. Vnde non eſt dubium in hoc,quòd agēs ipſum eſt mouens ipſum. Et iſti hanc opinionem quam ipſe reprobat,imponunt ipſi,dicentes cœlum non habere cauſam niſi reſpectu motus & accidētium. O bone Deus quomodo ingenia præclara plerunq; hallucinantur in re clariſsima. Manifeſte enim Auerroes in illa digreſsione quā ex amore dicit ſe feciſſe, quia uidebat pleroſq; in hoc ſua tempeſtate errare, dicit: Tametſi cœlum non ſit corpus compoſitum ſed ſimplex,& non habeat principiū intrinſecum,uidelicet materiam per quā poſsit corrumpi,ſic enim formaliter eſt neceſſe eſſe, quia tamen eſt finitarum dimenſionum & terminatarum ſuperficie terminante ipſum,& omne tale quum intellectus poſuerit ipſum exiſtens per ſe abſq; hoc quod aliud largiatur ſibi permanentiam & æternitatem, neceſſe eſt ut ita ſit de finitate ſuæ permanentiæ,ſicut eſt de finitate ſuæ actionis: & ideo neceſſe eſt in intellectu eſſe potentiam largiētem ſibi permanentiam æternam, quemadmodum largitur ſibi motum æternum. Vbi expreſſe Commentator uult, quod ſi intellectus circūſcriberet ab orbe intelligentiā quid eſſet de orbe,ſoluit quòd erit ſicut eſt de motu: manifeſtum autem eſt quòd niſi intelligentia eſſet, motus non eſſet: igitur neq; ſubſtātia orbis eſſet,quia in eodem genere cauſæ dependent motus & orbis ab ipſa,ſicut in iſtis forma & accidentia conſequentia formam dependent ab agente: Vnde, licèt orbis non poſsit deſinere eſſe per principium intrinſecum,quod eſt cauſa corruptionis, quia caret materia per quam res poteſt eſſe & non eſſe, poſſet tamen deſinere eſſe per ablationē principij ſeparati, à quo eſſentialiter dependet tanquam à cauſa extrinſeca: cœlum enim & tota natura dependet à Deo glorioſo,& in hoc nō eſt dubium in uia Auer. Vnde uide ſi placet ipſum in libro deſtructio. in diſputatione.3.in ſolutione.18.dubij.inquit enim. Amplius quòd dat entium ſeparatorum à materia finem,eſt illud quod dat eis eſſe: Forma enim & finis ſunt idem & unū in hac ſpecie entium. Ergo quod dat finem entibus, illudmet dat formam:& illud quod dat formam, eſt agens: ergo quod dat finem,hoc eſt,eſſe,eſt agēs. Apparet idcirco quod primum principium eſt agens, & forma, & finis:& immorari in hoc eſt ſuperfluum.

Finis terminus eſt.2.meta.tex.com.9.

Finis eſt melior alijs cauſis,quia aliæ cauſæ ſunt propter illā, forma autem eſt melior alijs, quia ſcientia rei per illā eſt perfectior quam ſcientia rei per alias.3.meta. com.3.

Finis non poteſt eſſe priuatio eius cuius eſt finis. Themiſtius quinto phyſicorum. 47. ſic enim probatur ibidem, quietem in termino ad quem tendit motus, non eſſe contrariam motui.

Finalis cauſa eſt magis manifeſta in rebus uoluntarijs quā in rebus naturalibus.5.meta.com.1.

Finita magis quàm infinita, & unum magis quàm multa oportet exiſtimare: eiſdem autem accidentibus ſemper finita magis accipiendum,in his enim quæ ſunt natura, oportet finitum,& melius ſi contingat.8.phyſico.tex.commen. 48. Vbi aduerte quòd iſtud eſt maximum fundamentum in uia Peripateticorum,& quàmplures opiniones Ariſtotelis ſunt fundatæ ſuper hoc principio. & in libro de partibus animalium.capitulo quarto in libro tertio, expreſsè dicit: Vbicunque fieri poteſt, unum quamplura eſſe melius eſt. loquitur enim ibi de principio uenarum, & probat quòd principium unum eſſe oportet,ubi fieri poteſt. Et ſic per hoc fundamento tenet cor eſſe primum principium omnium motuum & ſenſationum,contra medicos ponentes pluralitatem principiorum ſuper hoc principio. Etiā in.12.metaphyſi. unum eſſe principem uniuerſi concludit, quia pluralitas principantium mala,ex ſententia doctiſsimi Homeri in primo Iliados. Super hoc principio prætulit in primo phyſicorum, opinionem Empedoclis ponentis principia finita,opinioni Anaxagoræ & Democriti,ponentium principia eſſe infinita,ut patet primo phyſic. tex. commen. 50. Et ratio iſtius eſt quia Deus & natura nihil fruſtra faciunt. primo cæli.tex.commen. 32. natura enim non abundat in ſuperfluis,immo euitat multitudinem quoad eius fieri poteſt: ut uidere licet in plantis & animalibus quæ per unum inſtrumentum ſæpe conſequuntur uarias utilitates; minuſque habent ob id multiplicata inſtrumenta ex actionum diuerſitate ubi hoc fieri poteſt: ut patet in ſecundo de anima in inſtrumento anhelitus, quo natura utitur ad duas utilitates, & ad reſpirationem & ad formationem uocis,ut eſt in tex.commen.88.vbi dicit Ariſtoteles: Iam enim aere reſpirato utitur natura ad duo opera, ſicut lingua ad guſtum & locutionem. Et nota cum ars imitetur naturam, quòd hoc etiam ueritatem habet in arte ſicut in natura,ut gloſat Commentator in primo phyſicorum,cōmen.50.dicens: Qui enim ſanare poteſt modica actione, agit actione artificiali: ſi autem laborauerit maiori actione,aget ocioſè & ſuperfluè. Tene igitur in uia peripatetica,quòd in naturalibus ubicunq; apparentia ſaluari poſſunt ex uno aut ex finitis principijs,unitas multitudini, & finitas infinitudini eſt præferenda.

Finis quarundam rerum eſt agere tantùm, & finis quorundā eſt aliquod actum.9.meta.tex.com.16.

Finis penes philoſophum dicitur tribus modis, unus ad quē res neceſſario tendit,& hic abſolutè dicitur finis. Secundus ē ſicut forma dicitur finis eſſe materiæ, & hic apparet finis entis ſeparabilis. Tertius eſt ut eo exiſtente ſtent res per ipſum ordinatæ,& hic finis cauſarum appellatur: ſicut dicitur exemplariter quòd terra eſt finis uaſorum quæ per eam fiunt. Auerroes.6.colliget.cap.1.

Finis non omnium rerum optimus eſt, alioquin finis unus omnium rerum eſſet fingendus; ſed id rei cuiq; melius eſſe dicendum eſt,quòd maximè ſit cuiq; naturæ congruum atque idoneum. Themiſtius.2.phy.ſuper.tex.4.

Fines corporum diuerſantur ſecundum diuerſitatem naturarum corporum.4.phy.com.36.& primo cap.de ſubſtantia orbis.idem primo cæli.com.72.

Finitum eſt quicquid à ſua parte menſuratur.6.phy.61.

Flamma ſpiritus aut fumus ardens eſt. quarto meteororum. tex.commen.48.

Flamma eſt fumus ardens,fumus autem eſt ex aere & terra. 2.de gener.& corrup.tex.com.28.

Fluuij & uenti conſtituuntur per motum.1.de anima.cō.36. &.37.idem.8.phy.40.&.20

Flexibilia ſunt illa,quæ poſſunt redire à rectitudine ad flexibilitatem ſeu curuitatem,ut uirgæ humidæ & calami. Cōmentator in.4. meteo. in ſumma.

Phlegmaticum corpus ſi ad ætates reſpicias non eſt dare, uidelicet frigidum & humidum, quia ætas ſenum eſt frigida & ſicca. Galenus in.6.de accidenti,& morbo prope finē.

Flamma magis urit quàm aqua feruens. ex ſecundo de partibus animalium.cap.ſecundo,licèt aqua feruens magis calefaciat quàm flamma.

Phlegma eſt materia remota membrorum cōſimilium, quia non fiunt ex ea niſi conuertatur in ſanguinem, ſed cholera & melancholia nō ſunt aliquo modo in materia membrorum.ſecundo colliget. cap. 1.nec propinqua nec remota. Idem uide ibidem cap.8.de iuuamentis membrorum. ubi reddit cauſam quare natura phlegmati non ordinauit receptaculum, ſicut fecit choleræ & melancholiæ.

Phlegma eſt ſanguis diminutè decoctus,& aliter dicitur eſſe ſuperfluitas ſanguinis, aliter utraque cholera. 2.colli.ca.8. de iuuamentis membrorum conſimilium.

Phlegma non naturale eſt quadruplex.ex. 3.colliget.ca.6.

Phlegmatica apoſtemata quædam fiunt à phlegmate groſſo, quædam uerò à phlegmate ſubtili. 3.colliget.cap.6

Flumen quantò magis elongatur à ſuo ortu, tantò eſt deterius: & propterea noſtrū flumē melius eſt in Corduba quā in Sibilia, propter crementum & decrementum, & propter admixtionem aquæ ſalſæ in eo, quāuis non ſentiatur, 5.colliget.cap.38.de aquis.

Flumina, flumen, & flabra ſeu uenti ita ſe habent quòd in eſſentia eorum eſt motus, flumen niſi fluat non erit amplius flumen ſed aqua aut colluuies: flabra niſi flentur non erunt flabra ſed aer aut napor: nihil enim aliud uentus eſt niſi fluctus aeris. Themiſtius. 1.de anima.ca.19.idem Com. 1. de anima.com.36.&.37.

Phlebotomia, ut dicit noſter chariſsimus Auenzoar, non debet fieri niſi poſt corporis mundificationem: quia quando uenæ ſunt à ſanguine inanitæ, ſugunt ſuperfluitates malas ad nutriendum ineptas,& ab his malam acquirunt cōplexionem: ſicq; phlebotomia erit cauſa maioris conſtipationis uentris, quia membra ſugendo ſuperfluitates fæculentas, magis exiccant.7.colliget.cap.1.

Phlegma non eſt cauſa caniciei, ut quidam putant. Auer.in 5.de generatione animalium. capitulo de caluicie. & ibi uide cauſam.

Formæ naturales, licèt non moueantur, tamē ſunt naturales, quia ſunt in mobili.1.phy.com. 11. Ex quo ſequitur quòd ſi intelligentia eſſet forma cæli, eſſet naturalis cōſiderationis quidditatiuè, contra Groſsipedales.

Forma eſt principium generationis per ſe, & priuatio per accidens.1.phy.64.67.&.71.75.&.79.

Formarum aliæ ſunt in materijs, aliæ uerò non in materijs. 1.phyſic.commen.ultimo idem. 12. metaphyſi. commen. 25.&.2.phyſi.com.26.

Forma ſubſtantialis non eſt in ſubiecto per quod ipſa ſuſtentētur ſicut accidentia.2.phy.commen.4. &. 2.de anima.4. &.8.commentis.

Forma comprehenditur per intellectum.2. phyſi. commen. 10.idem primo cæli.com.92.&.12.metaphy.commen. 14 uide in concordantijs.

Forma non ſeparatur a materia in eſſe, ſed ſecundum diffinitionem tantùm.ſecundo phyſi.tex.commen.12.idē primo cæli.com.92.&.8.meta.com.8.

Forma eſt dignior natura quàm materia.2.phyſic. tex. comment. 12. & primo cæli. commen. 5. &. 5. metaphyſic. commen. 5. idem. 7. &. 8. metaphyſico. utrobique text. commen.7.

Formæ artificiales, licèt ſint accidentia in corporibus naturalibus, tamen conſtituunt res artificiales ſecundum quòd ſunt artificiales.2.phyſic.commen.13. uide idem ſecundo de anima.commen.8.

Formæ naturales, quanquam à materia animo & cogitatione eximuntur, non tamen poſſunt actu aut ſubſtantia eximi. Themiſtius.2.phy.ſuper tex.26.idem habet ibidē tex. com.12.& Com.12.meta.com.39.

Formæ quædam ſunt magis ſeparabiles à materia, quam quædam.2.phyſico.commen.19.uide. 6.metaphyſico. tex. commen.2.

Formæ habent duplex eſſe, ut eſt declaratum in ſcientia de anima, ſenſibile & intelligibile. Nam formæ inquantum formæ non habent tertium eſſe. ex paraphraſi metaphyſi. tracta.4.colomna.6.

Forma relatiuè dicitur ad materiam.2.phy.tex.com.26.

Forma per ſe conſideratur à naturali & materia propter formam.2.phy.com.26.& tex. com.91.

Forma ultima ad quam peruenit materia, eſt forma hominis. 2.phyſi.commen.26.

Formæ naturales ſunt in materijs.2.phyſi.tex.commen.26.& 3.cæli.tex.commen.primi. Nota tamen quòd habet ueritatem ut in pluribus, quia fallit in intellectu.uide in.6.metaphy.tex.commen.primi. propter Alexand. & ſequaces, qui aliter intellexerunt iſtam propoſitionem uerificari: & ſic ſolue infinitas authoritates Petri Pomponatij de mortalitate intellectus.

Formarum abſtractarum conſideratio ſecundum quòd ſunt abſtractæ & de quidditatibus earū, eſt primæ philoſophiæ non ſcientiæ naturalis.ſecundo phyſic.comm. 26.pondera reduplicationis notam.

Formarum abſtractarum eſſe conſideratur in ſcientia naturali, non in prima philoſophia.contra Aui.2.phy.com. 26.& 1.phy.com.ultimo.& in lib.deſtru.diſpu.4.in ſolut. 5.dubij.8.phyſi.comm.3.

Forma triplex, compoſitionis, alterationis,& utriuſq; ſimul. 2.phyſi.tex.commen.31.

Forma exemplar ab Ariſto. nuncupatur, non eo modo quo hi qui ideas poſuere ſeparatas quaſdam ſpecies, atq; ipſas per ſe nullo inexu materiæ ſubſiſtētes: ſed propterea quia definita, præſcriptaq; eſt omnium forma quæ a natura proueniunt. Themiſtius ſecundo phyſi. 28. idem Commenta. 12.metaph.commen.18.in illa parte: Et hæ ſunt ideæ quas comminiſcebatur Plato.

Forma eſt actio agentis,& eſt illud quod exiſtit in recipiente. 2.de anima.tex.com.24. ubi dicitur: Videtur etiam in diſponente & diſpoſito actiuorum ineſſe actus.uide in cōtradictionibus nuper æditis.

Forma non ſequitur neceſſario naturam materiæ, ut opinati ſunt antiqui.2.phyſic.com.74.&.87.uide Ariſto. expreſſe contra antiquos in.5.de generatione animalium. cap.1.& ibidem require cauſam erroris eorum.

Formis non accidit nobilitas niſi ſecundum quòd forma eſt finis. 2.phyſi.commen.74. Vnde Commentator inde colligit in mathematicis non eſſe nobilitatem, quod ſic intellige: cum lineæ & magnitudines naturales & mathematicæ ſint, eadem tamen forma magnitudinis non habet rationē boni, niſi ut eſt terminus & finis generationis naturalis, aut terminus corporis ſenſibilis, non autem abſolute inquantum magnitudo eſt abſtrahens à tali motu, & ſenſibili eſſe, ſicut eſt dum eſt in ſola imaginatione: ſic enim propoſitiones geometriæ ſunt fundamenta imaginationis. 3. phyſi.commen. 60. & iſto modo intelligitur uulgata propoſitio, quòd in mathematicis non eſt ratio boni neq; finis in reſpectu quo à naturali conſiderantur: nam bonum & malum ſunt in rebus,& in tali eſſe conſiderantur à naturali: ſed à Mathematico conſiderantur, ut ſunt in imaginatione huiuſmodi,& eſſe tale eſt eſſe in anima, & eſſe in anima eſt eſſe diminutum.6.metaphyſic.commen. & tex. ultimo. Sic in ſimili dicimus, quod aurum in mente non mouet in ratione finis, quia aurum non pro illo eſſe apparet, ſed pro eſſe reali quod habet in burſa: ſic enim mouet ut finis, ſicut dicit de Balneo Commentator.12. metaphyſic.commen. 36. Non intelligas autem in ſcientijs mathematicis non ineſſe nobilitatem & bonitatem in uia Peripateticorum, quicquid de Platone dicatur in hoc, ut alias declaraui.uide in concordantijs.

Forma eſt cauſa terminationis & continentiæ.3.phy. tex.cō. 67.idem.1.de anima.com.90.

Forma ſi ex ea eſſet infinitum, poſsibile eſſet inuenire corpus infinitum in actu.3.phy.com.67.

Forma eſt cauſa quod omnis res ſit una, & forma eſt indiuiſibilis per ſe.tertio phyſicorum, commen. 68. idem ſecundo de anima.tex. commen.7. idem primo de anima. commen.90.&.53.idem.3.meta.cōmen.15.1.cæli.95.8. metaphy.commen.ultimo.7.metaphyſicæ, commento quinto,

37.&

37. & 60. 2.de anima.5.7.8.9.60.8.meta.com. 3. & cō.7. Caueant igitur ponentes primum principium indiuiduationis materiam & unitatis numeralis.

Cōtra ponentes primum principium indiuiduationis eſſe materiā.

Formæ in rebus generabilibus quodammodo ſunt formæ, & quodammodo ſunt fines. 4.phy.11.&.2. phyſi.tex.cō.7.

Forma, totum, & compoſitio ſunt idem ſubiecto, & differunt ſecundum modum, uide Them.2.phyſi.ſuper tex.31.

Forma eſt ultimum rei quam continet.4.phy.com.14.

Forma eſt determinans dimenſiones & materiam.4.phyſi. com.15.& 1.cap. de ſubſtantia orbis.

Formæ ſeparatio à materia eſt eius corruptio, & eſt unū de poſitis á naturali.4.phy.com.17. idem. 5.phyſi. commē.5. &.4.cœli.commen.23.

Formæ ſeparatio & loci differunt.4.phyſi.cō.17.

Forma aliter dicitur eſſe terminus, & aliter locus.4.phy.te. commen.35. & uide Them.ibi notantem præſsius, loquēdo formā non nuncupari terminum, ſed rationem, & quod quid erat eſſe rei.

Forma non mouet neque mouetur, quoniam motor, & motū ſunt compoſita ex materia & forma.5.phy.commē.& tex. 3.& ibidem commen.5.

Formas qui finxerit moueri, non eſt loqoendum cū eo in philoſophia naturali. Com.5.phyſi.com.5.

Forma ſumitur tribus modis, largè, propriè, & magis propriè 5.phyſi. commen.5.

Formæ & paſsiones ſi ſunt in ſubſtantia corporum, neceſſe eſt ut moueantur, & fluant, quia neceſſe eſt, quòd omne quod inuenitur in corporibus motis & fluentibus, moueatur & fluat. Com.5.phy.com.37. Caueant ergo qui de mēte eius tenēt quamlibet intelligentiam dare eſſe cœlo per formalem inhærentiam. Accideret enim per uitam meam ineuitabiliter intelligentiam moueri per accidens. Et mirum eſt de iſtis Groſsipedalibus, quòd in tali paſsione manifeſti erroris, non exceperint primam, in qua nulla prorſus eſt potentia.3.de anima com.5.

Contra Groſsipedales ponentes intelligentiam dare eſſe p formalem inhærentiā.

Forma eadem poteſt agere diuerſas actiones in temporibus diuerſis.5.phyſi.com.38.

Forma eſt indiuiſibilis.6.phy.com.45.&.3.phy.68.

Forma quælibet exiſtens in materia eſt diuiſibilis ad diuiſionem ſui ſubiecti.8.phy.tex.com.78. aliter demōſtratio illa Ariſtotelis nulla eſt.

Formæ in materia contrariæ ſunt, & ſi eſſet forma in materia ſine contrario, tunc natura ocioſè egiſſet. primo cœli. cō. 20.idem.1.cap.de ſubſtantia orbis.

Formæ diuerſarum naturarum innatæ ſunt habere materias diuerſæ quantitatis, cum diuerſitas formarum ſit cauſa diuerſitatis quantitatum 1.cœli.com.72.

Formæ acceptio ut eſt abſtracta à materia, & ut cōcernit materiam, differens eſt.1. cœli. tex.com.93.

Formæ exiſtentes in materia multiplicari poſſunt ſecundum numerum, quādo aliquid remanet materia extra: ſi uerò tota materia comprehenſa fuerit in uno, nequaquam. primo cœli. tex.com.93.

Forma eſt ſubiectum uniuerſalitatis, & is eſt intellectus cuiuslibet formæ: & ideo dicitur in diffinitione uniuerſalis, quod eſt illud quod aptum natū eſt prædicari de pluribus. primo cœli. com.92.

Formæ ſubſtantia alia eſt ſubſtantia materiæ, & hoc manifeſtum eſt, primo cœli.com.92. & 2. phy.commen.12. &.8. metaphyſi.commen.8.

Forma eſt aliud ab habente formam. 1.cœli.commen. 93.& 7.metaphy.21.& 26.27.&.60.

Formæ generaliter in omnibus quæ ſunt apud nos, ſunt cauſa permanentiæ entium in aliquo tempore. 2.cœli.com. 6.idem primo de anima.com.90.

Forma eſt ante priuationem.2.cœli.tex.com. 18.

Formam inquantum forma, impoſsibile eſt augeri in infinitū 3.cœli.commen.6.

Forma patris prior eſt materia filij tempore, & natura. 3. cœli com.25.idem.9.meta.tex.com.13.

Forma inquantum forma mouet, & mouetur inquantum eſt in materia.3.cœli.com.28.& 4.cœli.com.22.

Forma ad materiam eſt ſicut continens ad contentum.4.cœli.tex.com.35.& 1.de anima tex.com.90.

Formæ elementorum ſunt diminuti eſſe. 4.cœli com. 40.& 3.cœli.commen.67.

Forma quantò magis fuerit perfectior, tanto magis erit manifeſtior, ut ſit accepta in diffinitione accidentium in formato: & quanto magis fuerit diminuti eſſe, tantò magis erit ècoouerſo. Et ideo uidemus quòd calidum, & humidum, & frigidum, & ſiccum ſunt cauſæ in formis elementorum, & ſunt cauſatæ in formis animalium.4.cœli.com.40. ubi ponderabis ipſum ſequi opinionem Alexandri, ut ex prætextu uerborum elici poteſt.

Forma eſt manifeſtior in membris officialibus quā in membris conſimilibus, cuius argumento eſt quòd mortuus magis dicitur habere carnem aut os, quā manum aut brachiū. 1. de generatione & corruptione tex.cō. 37.

Forma inuenitur duobus modis: ſicut ſcientia, & ſicut conſiderare. 2. de anima.tex.com.2.&.5.

Forma ſubſtantialis æquiuocè dicitur eſſe in ſubiecto, & accidens eſſe in ſubiecto: quia ſubiectum accidentis eſt ens in actu: ſed ſubiectum formæ ſubſtantialis eſt ens in potentia, & præcipue primum ſubiectum quod non denudatur a forma omnino. 2.de anima com.4. idem.1.phy.com. 63.&.1.cap. de ſubſtantia orbis. Sed quid dicemus de qualitatibus interminatis, & uniuerſaliter de accidentibus interminatis? quorum ſubiectū eſt prima materia, ut uult Cōmen. Niſi eſſet quòd differunt adhuc talia accidētia à forma ſubſtantiali per aliam differentiam poſitam per Auer. in eodem com.42. de anima. & eſt quia forma ſubſtantialis eſt pars eſſentialis ſubſtantiæ compoſitæ, ſed nullum accidens ſiue terminatū ſiue interminatum eſt pars ſubſtātiæ.

Formæ rerum naturalium cùm fuerint ablatæ, auferuntur materiæ, & nullum ens remanet niſi æquiuocè. 2. de anima. tex. commen. 8. ſecus autem eſt de forma artificiali, ut ibidem dicitur.

Forma eſt propter quam attribuitur primitus actio enti, & iſta conuertitur.2. de anima.cō.24.idem.2.phy.c 7.&.2.de generatione & corruptione. tex.com.53.

Formæ materiales non ſunt ſeparabiles.3. de anima.cō.4.idē 4.phyſi.com.18.&.3.cœli.com. 31.

Forma nulla eſt liberata à potētia ſimpliciter, niſi prima forma quæ nihil intelligit extra ſe, ſed eſſentia eius eſt quidditas eius: aliæ autē formæ diuerſificantur in eſſentia & quidditate quoquo modo. 3. de anima.commen. 5. in ſolutione quæſtionis tertiæ.

Forma eſt indiuiſibilis per ſe, ſed eſt diuiſibilis per accidens. 3. de anima tex.com.24.

Formæ extra animam habent eſſe materiale purum, & in anima ſpirituale purum, & in medio habent eſſe medium inter ſpirituale & corporale. Auerro.in commento libri de ſenſu & ſenſato.

Formæ habent tres ordines, quorum unus eſt corporalis, ſecundus eſt in ſenſu communi, & eſt ſpiritualis, tertius eſt in uirtute imaginatiua, & eſt magis ſpiritualis, ibid. Auer.

Forma in ſenſu communi ſtatim deſinit in abſentia ſenſibilis, & tunc uirtus imaginatiua imaginabitur illam. ibid.

Formæ uniuerſales non indiuiduantur niſi per materiam. Cōmenta. in commento libri de diuinatione ſecundum quietem. idem primo cœli. tex.comm.92.& primo meta.com. 40.& 12. meta.commen.14.

Formam unam habere niſi unum ſubiectum impoſsibile eſt. 1.cap.de ſubſtantia orbis.

Forma compoſiti quanto magis fuerit remota a formis ſimpliciū, tanto magis erit contraria illis formis, quapropter actio ſimplicium fortior eſt in ea. Comm.in commento libri de longitudine & breuitate uitæ.

Formæ omnes communicant in dimenſionibus non terminatis.1.cap. de ſubſtantia orbis.

Formæ corporum cœleſtium ſunt abſtractæ in eſſe, & non ſunt neque in toto, neque in parte, neque indiuiſibili, neque in indiuiſibili.1.cap. de ſubſtantia orbis.

Forma abſtracta differt a formis conſtitutis in eſſe per ſubiectum, quia in ea idem eſt efficiens & finis: ſecus in formis conſtitutis in eſſe per ſubiectum, quia forma à qua mouetur dicitur a forma ad quam mouetur. primo.cap.de ſubſtātia orbis.idē 12.metaph.com.36.

Formas remanere, & res quarũ ſunt formæ deficere, impoſsibile eſt, quia tunc non eſſet generatio neque corruptio. Commenta. 1. metaphyſi. com. 33. ubi etiam dicit, quòd impoſsibile eſt exiſtimare formas eſſe abſtractas a ſubſtãtijs, quarum ſunt formæ. Caueant igitur qui ponunt de mente Aue. animam intellectiuam eſſe formam dantem eſſe formaliter homini: quia tunc homo non eſſet generabilis & corruptibilis, inquantum homo. Vnde quæcunque ſolutio daretur, eadem dabitur à Platone, contra quẽ arguit Philoſophus ibi de idea, ut patet conſideranti.

Contra aſſerentẽ animam intellectiuã ſecundum Aue. dantem eſſe formaliter homini.

Formas ſpecificas eſſe proprias in materijs, licet ſit principium in philoſophia: aliqui tamen negauerunt illud, ut Auicenna, qui cum ſua ſamoſitate dixit hominem generati ex terra ſicut murem. 2. meta. cõ. 15. uide phy. cõ. 46.

Formæ formarum conſiderandæ ſunt in ſcientia diuina. 4. meta. commen. 2. ubi Aue. in calce commenti dicit quòd formæ, quas quidam dicunt, conſiderandæ ſunt in hac ſciẽtia. ſicut enim apud dicentes eas formas formarum entium cũ hæc ſcientia conſiderat de formis, igitur conſiderat de formis formarum. Vbi animaduerte quòd hoc dicitur propter ideas Platonis, qui exiſtimabat eas eſſe extra animam, & appellabat eas formas formarum: & ſi tales formæ eſſent, pertinerent ad ſcientiam diuinam, quia eſſent de numero entium abſtractorum ſecundum eſſe. ¶ Et ex hoc loco uolo tibi declarare locum adhuc non intellectum in doctrina Commenta. in. 2. phyſi. commen. 26. ubi in calce commẽti ſcribit, quòd ſcientia naturalis de eſſe formarum conſiderat quouſque perueniat ad ultimam formarum materialium, & primam abſtractarum, aut ad formas formarũ quæ ſunt mediæ in eſſe inter illas, ſicut exiſtimatur de forma hominis ultima, quòd cum diſiunctiua detur per membra oppoſita. Dico ſenſum eſſe quòd naturalis ſcientia, quo ad quidditatiuam cõſiderationem de eſſe formarum ideſt de eſſentijs formarum, ſe extendit incluſiuè uſque ad illã formam, quæ eſt ultima inter formas naturales, & eſt prima inter abſtractas, ſcilicet uſque ad formam hominis ultimã ideſt ad animam intellectiuam: quia aſcendendo ex iſtis inferioribus, progrediendo uſque ad primam formam, quæ eſt Deus glorioſus, anima eſt ultima inter formas habentes habitudinem ad materiam, & eſt prima inter abſtractas: licèt deſcendendo à primo ad infima intellectus hominis ſit poſtremus inter abſtracta, ut patet. 3. de anima. com. 19. Quia autem opinio Commenta. fuit, conſiderationẽ quidditatiuam de intellectu hominis pertinere ad naturalem, ut patet. 3. de anima. com. 17. & alibi, ideo incluſiuè ſe extendit uſque ad animam intellectualem, aut ſe extendit uſque ad formas formarum quæ ſunt mediæ in eſſe inter ipſas ſcilicet uſque ad ideas excluſiuè, quia conſideratio de ideis, ſi eſſent, pertineret ad ſciẽtiam diuinam, ut dicit Cõmenta. in commento præſenti, & ideæ à ponentibus illas appellabantur formæ formarum, & erant mediæ in eſſe ſecundum Platonem inter formas immerſas in materia, & inter formas ſimpliciter abſtractas. Ita quòd Commenta. uoluit in iſtis uerbis obſcuris aſsignare terminum conſiderationis quidditatiuæ naturalis & incluſiue terminantẽ, & iſta eſt anima intellectiua, & terminum excluſiue terminãtem ſi daretur, & ſunt Platonis ideæ, & nõ poteſt aliter intelligi, quia nil melius eſt quàm Aue. per Auerroem interpretari. Et hoc concordat cum iis quæ dixerat Commẽ. in eodem cõ. 26. ubi exponẽs illud dictum Philoſophi: Quæ ſunt ſpecies ſeparatæ in materia dicit: Et dicit hoc quaſi contradicendo dicentibus formas ſeparari. Ecce quomodo uerum uero conſonat ex omni parte: & ideo illa uerba ſic per parentheſim debent legi, uidelicet quòd conſideratio naturalis ſe extendit uſque ad formam ultimam materialium & primam abſtractarum, ſicut exiſtimatur de forma ultima hominis, & hoc eſt primum membrum, aut ad formas formarum quæ ſunt mediæ in eſſe inter illas ſcilicet ad ideas quæ ſunt mediæ inter ſimpliciter abſtractas, ut eſt Deus, & ſimpliciter materiales, ut ſunt iſtæ formæ ſingularium.

Nota locũ in Aue. ad hoc nõ intellectum.

Formæ quædam ſunt magis ſeparabiles à materia, & quædam minus. 2. phy. tex. com. 18. & 19.

Formæ quæ indifferenter poſſunt concipi & diffiniri abſque materia ſenſibili & cum materia ſenſibili, ſunt illæ in quibus communicat naturalis cum mathematico. Comment. 2. phyſi. commen. 18.

Formarum ſunt multi ordines ſcilicet abſtractæ à materia, & non abſtractæ. 2. phy. com. 26. & 1. phy. com ulti.

Forma eſt ſpecies & exemplar, hæc autem eſt ratio & quodquid erat eſſe rei. 5. phy. tex. com. 28. ubi pondera dictum Alexandri, quod etiam abbreuiator eius Themiſtius ibidem annotauit, quod Ariſto. non appellat formam exemplar eo modo quo hi, qui ideas poſuere ſeparatas quaſdam ſpecies atque ipſas per ſe nullo nexu materiæ ſubſiſtẽtes, ſed propterea quia diffinita præſcriptaque eſt omnium eorum forma, quæ à natura proueniunt. hominis, equi, bouis, fici, olei, platani, etiam illud principiũ unde hæc oriuntur eatenus pergit mouendo & exercendo materiam, donec forma illa & ſpecies materiæ coaptetur, & congruat plenè atque perfectè. Vnde, ut inquit Alexãder, forma eſt tanquam ſcopus & naturæ intentio. Fortè etiam, ut notat Simplicius, forma naturalis quæ in materia exiſtit, illa. n. ibi diffinitur, & ea ratione exemplar dicitur, uidelicet reſpectu artis: iam enim Philoſophus multoties dicere conſueuit artem imitari naturam, & iam ibi. in tex. 21. dixerat.

Forma recepta habet tres gradus, primum corporeum, ſecũdum ſpiritualem, & iſte eſt in ſenſu communi: tertius autẽ eſt ſpiritualior, & iſte eſt in imaginatiua uirtute, & ab iſto gradu deuenit ad alios gradus altiores & nobiliores. 3. colliget cap. 38. de uiſu & uidentibus.

Forma eſt ſubſtantia, per quam indicium ſubſtãtiæ ſit ſubſtãtia. 5. meta. tex. cõ. 15. idem. 2. de anima te. com. 2.

Forma eſt finis materiæ & compoſiti ex materia & forma, ut forma hominis eſt finis ſuæ materiæ, & finis hominis qui componitur ex forma & materia. 5. meta. tex. com. 22.

Forma eſt finis, perfectum autem eſt habens finem. 5. metaphy. tex. commen. 29.

Forma ſpeciei diuiditur in genus & differentiam. 5. metaphyſi. tex. commen. 30.

Formæ ut ſunt genera & ſpecies ſeu differentiæ differũt a ſeipſis, ut ſunt formæ tantum: illas enim genus eſſe aut differentias accidit illis. 5. meta. com. 30. idem. 7. meta. cõ. 46. ubi colligitur quòd uniuerſale poteſt ſumi duobus modis, & pro prima intentione & pro ſecunda.

Forma eſt cauſa ſubſtantiæ demonſtratæ, & ſubſtantiæ demõſtratæ nõ ſunt ſubſtantiæ niſi per illam. 7. meta. com. 5. idẽ in. 2. de anima. cõ. 2. 7. & 8. meta. com. 7. idem. 1. de anima com. 90. & 2. phy. com. 4.

Forma ſecundum illum modum ſecũdum quem eſt prior materia, eodem modo eſt prior compoſito. 7. meta. tex. com. 7. ubi, aduerte de mente. Com. ibi, & in 8. metaph. in tex. com. 7. & in. 2. phy. com. 4. formam eſſe magis ens & magis ſubſtãtiam quã ſit compoſitum, quia textus iacet quòd eadem ratione forma eſt prior eo quod ex utriſque, & ita communiter inuenitur litera hodiernis tẽporibus, & etiã in quibuſdã græcis codicibus. Simplicius tamẽ in 2 phy. auſculta. & Argyropylus aliter legit locũ iſtũ in recto, & ſenſus eſt, quòd propter eandẽ rationem illud quod ex utriſq; compoſitum eſt, eſt magis ens utriſque ſcilicet materia & forma: unde tenuit Simplicius ſubſtantiam compoſitã eſſe magis ens et ſubſtantiam quàm ſit materia et forma, et forma eſt magis ens quàm materia, et iſta fuit etiam opinio Alexan. ut recitat Commenta. in. 12. primæ philoſophiæ. Hanc opinionem ſequuntur Diuus Thomas et Scotus, et ferè omnes Latini, ſed Comm. eſt alterius opinionis. Vide in concordantijs de hoc, & in quæſtionibus Miſcellaneis in proprio quæſito.

Forma non eſt eſſentialiter in materia, neque priuatio: quoniam ſi aliqua forma eſſet eſſentialiter in materia, tunc materia non reciperet omnes formas. 7. meta. com. 8. idem. 1. phy. com. 63. & 69. & 79. & 1. cap. de ſubſtantia orbis. idẽ 3. cœli. comm. 67. uide tamen Alexan. pulchre in 1. libro naturalium quæſtionũ capitulo uel quæſtione ultima: ubi pulchre declarat quomodo forma, licèt nõ ſit per ſe in materia primo modo dicendi per ſe, & ſimiliter de priuatione, ſi tamen loquamur de per ſe ſecũdo modo, de quo meminit Ariſtote. & Theophraſtus in poſterioribus analyticis, &

Ale. 1 libr. naturaliũ quæſtionum.

cis,& eſt quando aliquid per ſe ineſt alicui, quod ponitur in ratione dicente quid eſt,ſicut par & impar per ſe inſunt numero,quia numerus ponitur in ratione iſtorum: ſic forma materialis per ſe ineſt materiæ,& priuatio etiam, quia materia ponitur in ratione iſtorum & non contra. Et ita quando Commen. dicit quòd forma & priuatio non ſunt eſſentialiter in materia; intelligitur eſſentialiter, primo modo,& non ſecundo modo.nam, ut ſcribit Commenta. in.2.de anima.commen.67.iuxta doctrinam Ariſtot. in.1. poſterio. analyti.duo ſunt modi propoſitionũ eſſentialiũ, unus in quo prædicatum eſt cauſa ſubiecti, ſicut dicendo, quòd homo,eſt rationalis: alius, ubi ſubiectum eſt cauſa prædicati,ut homo eſt riſibilis.

Forma habet intentionem magis ſeparabilem quã materia.7 meta.tex.com.8.ubi Commenta. dicit, quòd intentiones ſeparabiles intellectu,quæ ſcilicet non intelliguntur in reſpectu aliorum, ſicut eſt in materia ſed quæ intelliguntur per ſe;ſunt magis ſubſtantiæ. Et ideo exiſtimatur quòd forma etiam ſit ſubſtantia, cùm ſit quidditas quam ſignificat diffinitio, & congregatum ex materia & forma etiam eſt ſubſtantia. Et hæc duo ſunt magis ſubſtãtia quàm materia. Vbi aduerte quòd ut ſcribitur in.9.primæ philoſophiæ.te.commen.13.licèt potentia & actus opponantur relatiuè, potentia tamen per ſe refertur ad actum: actus autem non refertur ad potentiam niſi pro quanto potentia refertur ad ipſum. Et inde prouenit alia differentia, quòd potentia intelligitur per aliud,actus autem per ſe,ut colligitur ex.9.primæ philoſophiæ tex.com.10. & quia potentia ad materiam reducitur,& actus ad formam, ut ſcribit Comm.in 12.primæ philoſophiæ.in cõ.& tex.26.ſic intellectus formæ eſt magis ſeparabilis,quã intellectus materiæ. De hoc tamen uide latius in contradictionibus.

Formæ ſunt plures & non habent eandem actionem communem,ideo ex actionibus formarum non potuit in naturali philoſophia declarari prima forma,ſicut ex paſsionib. materierum potuit declarari prima materia. Comm.7.meta. com.9.uide in concordantijs.

Formæ Platonis ſunt deſtructæ ab Ariſt. in ſcientia diuina, & quia nõ proſunt ad ſcientiam, & etiã quia nihil proſunt ad generationem.7.meta.com. 22.

Forma non eſt generabilis & corruptibilis niſi per accidens, & ſimiliter eſt de materia, & generabile & corruptibile in rei ueritate eſt indiuiduum compoſitum ex materia & forma.7.metaph.tex.com.23.&.26.27.31.33.idem. 8.meta.tex.com.8.&.12.meta.com.18.

Forma ſi per ſe generaretur & faceret,tũc generationes protenderentur in infinitum.7.meta.tex.com. 26.

Forma eſt cauſa ipſius eſſe omnibus.2.de anima.tex.com.37 inde Boetius in lib.de unitate & uno: Omne eſſe eſt à forma.quod etiam Peripatetici deſcribentes dixerũt: Eſſe eſt exiſtentia formæ in materia,

Formæ ſeparatæ non poſſunt tranſmutare materiam: non enim tranſmutat materiam niſi illud quod eſt in materia:& ideo contingit dicentibus mundum generari, quòd tranſmutans ipſum ſit aliquod indiuiduum, ſcilicet corpus particulare.7.meta.tex.com.28.&.31.

Formæ nõ generantur per ſe;quia ſi ita eſſet, tunc generatio eſſet non à materia.7.meta.com.31.

Forma & materia differentiam habent,quoniam forma prædicatur per ſe de habente formam,ſecundum quòd declarat quidditatem eius ſubſtantialem:materia uerò non prædicatur de habente formam uera prædicatione, nedum ut prædicetur per ſe: idolum enim non dicitur cuprum, nec homo caro.7.metaph.commen.34.ubi animaduerte quòd notabiliter appoſuit illam conditionem ſpecificantem, uidelicet ſecundum quod declarat quidditatem eius ſubſtantialem. Nam forma & materia poſſunt comparari ad ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma dupliciter: uno modo in eſſe reali, & ſic appellantur partes ſecundum ſidem apud Commenta.in primo phyſi.commen.5.& ſic tã materia quàm forma ſunt partes eſſentialer ſubſtantiæ cõpoſitæ ex materia & forma,ſicut fatetur ibidem Commentator in principio iſtiuſmet comm. 34. ubi dicit quòd materia ſecundum conſiderationem ad ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma eſt pars ſubſtantiæ compoſitæ. Alio modo poſſunt comparari in eſſe quidditatiuo, & ſic ſola forma indicat rei quidditatem,& eſt tota rei quidditas, & materia ſic non eſt pars quidditatis,ſed eſt uehiculũ deferens ipſam quidditatem:& hoc eſt quod dicit Commen. quòd forma in tali conſideratione ut habet declarare quidditatem rei, prædicatur per ſe de formato:unde forma hominis eſt homo uno modo,ideſt in eſſe quidditatiuo conſiderato ipſo homine:alio modo non eſt homo, & eſt dum homo conſideratur in eſſe reali,ut teſtatur Commenta. etiam in eodem.7. metaph. in commen. 21. ex quo collige iſtam eſſe per ſe in primo modo,homo eſt anima eius; illo modo conſiderando hominem: ſed materia non prædicatur uera prædicatione de formato:per ueram prædicationem Commenta.intelligit prædicationem formalem, & in recto;quia iſta eſt falſa,homo eſt caro aut ſanguis; nedũ ut prædicetur per ſe:ſed ſolum materia prædicatur de formato denominatiue,quia dicitur homo carneus, & idolũ cupreum. Conſimilem ſententiam imitatur Themiſtius.in 3.de anima.in cap.27.

Forma inuenitur ſine materia & in materia.7. metaphyſico. commen.34.

Forma non dicitur de forma uniuerſali & de forma particulari,quæ eſt forma materiæ demonſtratæ.7.metaph.commen.35.&.36.

Forma differt à materia, quia cum fuerit forma,erit res: ſed materia cum fuerit non erit res.7.meta.comm. 37. Et fuit ſententia lucidiſsimi Themiſtij in paraphraſi ſuper. 2. de anima in principio,ubi dicit hoc eſſe diſcrimen inter materiam & formam:à materia enim res habent ut fierent, à forma uero ut eſſent.

Formæ quæ non niſi in una materia exiſtunt,à qua nunquã ſeparantur in eſſe,poſſunt tamen intellectu ſeparari.7.meta. tex.com.37.idem.2.phy.tex.com.12.cogita tamen de tali abſtractione ad quem artificem ſpectat.

Formæ mathematicæ differunt à formis naturalibus, quia cũ inueniantur in diuerſis materijs,intellectus facilè comprehendit diuiſionem talium formarum à materia;ſed in naturalibus cum difficultate.7.meta.com.37.

Formæ naturales,aut plures,aut omnes non poſſunt eſſe ſine materia. Commen.7.metaphyſico.commen. 39. idem Philoſophus in.6.primæ philoſophiæ.tex.commen. 1. Et ibi Commentator declarat, quare dixerit,aut plures, ad excipiendum intellectum.

Formas quarum actiones apparent in materia, ſeparatas eſſe eſt ſermo magis exiſtimabilis quàm ſermo Platonis de Ideis,& de hoc perſcrutatus eſt Ariſtote. in libro de anima.7.meta.com.51.

Forma eſt ratio,& hoc aliquid ens ratione ſeparabile.8.metaphyſi.tex.commen.3.idem. 2.phyſi.tex.commen.12.ubi dicit Commen.quod forma eſt ſeparata a materia ſecundum diffinitionem non in eſſe: impoſsibile enim eſt formam ſeparari a materia,ſeparatio enim formæ a materia eſt corruptio eius.4.phyſic.commen.18.& in eodem octauo,inquit Commen.in commen.8. quod formæ quum diſtinguuntur ab intellectu a materijs,inuenit eas aliud a ſubiecto,& aliud compoſito ex eis & ſubiecto, cum autem intelligit congregatum ex eis ideſt ſenſatum, inuenit eas idem in diffinitione & non diuerſa.

Forma nulla artificialis eſt ſubſtantia, nedum ut ſit ſeparata 8.meta.com.9.&.2.phy.com.13.

Forma nulla ſubſtantialis recipit magis aut minus, non enim eſt homo maioris humanitatis quam alius homo ſecundũ formam,ſed ſi fuerit, erit ſecundum quod eſt in eo forma in materia.6.metaph.tex.commen. 10. & hoc eſt rationabile,quia in.1.cæli & mundi in tex.commen.92.&.95.ſcribitur in omnibus his quæ natura,& his quæ ab arte conſtãtibus alterum eſt ipſa ſecundum ſeipſam forma, & quæ eſt mixta cum materia.

Forma quæ eſt ultimum in generatione, & finis, ſunt unũ in ſubiecto, & duo ſecundum modum.8.meta.tex. commen. 12.idem in.2.phy.tex.com.30.

Forma non patitur ſecundum quod eſt forma, a primo tranſmutante eſſentialiter;ſed patitur per accidens. Vnde tranſ

mutatio

mutatio eius non eſt prima tráſmutatio;ſed ſecundú quòd eſt forma in paſsiuo ſcilicet in materia.Com.9.primæ philoſophiæ.com.2.idem in.4.cæli.com.22.& in.3.cæli.cō.28.ubi habet quòd in motu elementorum.

Forma inquantum forma,mouet:ſed ut eſt forma in materia, mouetur.

Formæ quæ non ſunt in materia,non patiuntur,neque eſſentialiter,neque accidentaliter.9.metaphy.commen.2.uide in concordantijs.

Forma eſt cótinuationis cauſa,& ideo forma eſt digniori modo una quàm continuatio,quia forma eſt cauſa continuationis.10.meta.com.1.idem.1.de anima.com.90.

Forma eadem in ſpecie impoſsibile eſt ut quædam ſit æterna quædam non æterna,quia ſic poſsibile eſſet ut quidam homines eſſent æterni,& quidam generabiles & corruptibiles.10.met.com.ult.& elicitur ex textu quòd formas ſeparatas ponentes dicunt,quòd tales formæ ſunt ſubſtátiæ formarum ſenſibilium.10.meta.com. ulti.

Formas ſeparatas ſi quis poſuerit non uniuocè ſed æquiuoce dici,ut hominem ſeparatum cum homine ſenſibili,non eſt loquendum cum eo.ibidem.

Fortuna eſt cauſa per accidens in factis ſecundum electionē eorum quæ gratia huius ſiunt.11.metaphyſi.cap.7.& in.2 phyſi.tex.com.52.

Fortuna & mēs circa eadem uerſantur, electio enim ſine mēte eſt.11.meta.ca.7.&.2.phy.tex.com.52.

Forma non generatur nec materia,ſed compoſitum.12.meta.tex.com.12.idem.7.primæ philoſophiæ.23.26.27.31.vide in concordantijs.

Forma,poſito quòd ſit generata,ſequeretur quod eſſet compoſita ex materia & forma.12.metaphy.tex.commen.12.idem.7.metaphyſic.26.& 27.ubi nota quòd Commentator ponit pulchrum documentum in iſto commento.12.limitans dictum Ariſtot. inquit enim quòd hoc quod dixit, non eſt impoſsibile in materijs compoſitis & in cupro,ſed in prima materia,& in formis ſimplicibus.

Forma non comprehenditur ſecundum ſenſum, ſed ſecundú ſuam actionem,& ideo non comprehenditur niſi in intellectu.12.meta.com.14.

Forma artis eſt in anima,& eſt aliud ab eo quod eſt extra animam.12.meta.com.14.

Formæ artificiales non habent generationem neque corruptionem cum ſint accidentia.12.meta.com.14.idem in.2.phyſi.commen.13.

Formæ artificiales non ſunt abſtractæ, quia aut ſunt in anima aut in materia.ibidem Comment.in calce commen.14.& in commen.36.& in.7. primæ philoſophiæ de forma ſanitatis.tex.commen.23.

Formas abſtractas eſſe eſt perſcrutatio naturalis, ſed utrum formæ abſtractæ ſint aliæ à formis ſenſibilibus, non eſt perſcrutatio naturalis.12.meta.com.15.

Formarum rerum naturalium quædam ſunt quæ ſunt materia aliarum formarum,ut forma ignis,& aliorum elementorum quæ ſunt materiæ aliorum:& ſimiliter forma carnis & oſsis,quæ ſunt materia capitis.Commen.12.metaphy.commen.15.authoritate Alexan.idem.3.cæli.commē.67.colligitur ex mente Philoſophi in princ.2.de partibus animalium ca.1.ubi ponit triplicem compoſitionem. Ex hoc loco poterimus gloſare ſatis ſubtiliter authoritatē Auerr. in.1.phyſicæ auſcultationis,in comm.1.ubi per cauſas ſimplices exponit primam materiam & ultimam formā, quæ ſunt exiſtentes in re:nam quæcunque ſunt præter primam materiam & ultimam formam, ſunt formæ compoſitæ, & materiæ compoſitæ. Vbi prima materia appellatur materia ſimplex, quia ſolum habet rationem materiæ & nulli eſt forma:& forma ultima quæ non ordinatur ad aliam formam eſt forma ſimplex,quia nulli eſt materia,ſed quæcúq; ſunt præter primam materiam, & ultimam formam ſunt materiæ compoſitæ,& formæ compoſitæ, quia habent rationem formæ, & habent rationem materiæ reſpectu diuerſorum:ſicut forma ignis in mixto ratione primæ materiæ habet rationem formæ,ſed ratione formæ mixti habet rationē materiæ:& ſimiliter forma carnis reſpectu formæ elemētariæ habet rationem formæ;ſed reſpectu formæ organicæ,ſic habet rationem materiæ:nam ſicut membra cōſimilia componuntur ex elementis,ut ex materias ſic organica componuntur ex conſimilibus, ut dicit Ariſt. in loco præallegato.& in primo de generatione & corruptione.tex.comm.35.membra anomœomera augentur,quia homœomera augentur.Et eſt expoſitio ſatis ſubtilis, & bona,ſi bene conſideras,licèt alias uarijs modis locum illum expoſuerim: & ſic illud uulgatum quòd forma ſimplex ſubiectum ſeu materia eſſe non poteſt,gloſari poteſt, & ſatis philoſophicè iuxta Peripateticorum doctrinam.

Formæ omnes ſubſtantiales ſiunt a forma abſtracta extrinſeca,quæ a quibuſdam dicitur dator formarum: & eſt intelligentia ages.12.primæ philoſophiæ.com.18.in fine primæ columnæ. Vbi aduerte quòd iſta fuit opinio Auicennæ, de qua uide etiam in.7.primæ philoſophiæ.com.31.

Forma apud Ariſt. non habet generationem neq; corruptionem niſi accidentaliter.ſ.per generationem & corruptionem compoſiti.& cum homo conſeruauerit hoc fundamētum,nullus error accidet ei.12.primæ philoſophiæ.cō.18

Formarū imaginatio,quòd per ſe generentur, induxit homines dicere formas eſſe, & datorem formarum: & induxit loquentes trium legum,quæ hodie ſunt,dicere aliquid fieri ex nihilo.12.primæ philoſophiæ.com.18.prope finem.

Formæ ſimplicium ſunt aliæ a formis compoſitorum, & materiæ eorum propinquæ ſunt aliæ a materijs eorum, ſed tamen ſunt eadem proportionaliter: in ſimplicibus autem ſunt prima materia & formæ contrariæ ſubſtantiales; & in compoſito ex ſimplicibus uirtus quæ eſt in ſimplicibus ad recipiendum formas cōpoſitas ex formis finalibus, & iſtis formis.12.metaphyſi.commen.22. Hinc ſumitur, formas ſimplicium eſſe alias a formis mixtorum. pro quo uide etiam in.7.metaphy.com.60.& in.1.metaph.comm.12.& primo de generatione.84.&.3.cæli.commen.67.hinc etiam ſumitur pro expoſitione Burlei, quid ſit forma compoſita.Et ex hoc loco poteris exponere commentum.20,2.phyſi.quia dum ibi Commentator dicit, unumquodque habet principium proprium motus præter commune, intellexit in mixtis & non in ſimplicibus, quia in eis nō eſt niſi prima materia & forma ſimplex.

Forma primi mouentis eſt quodammodo omnes formæ.12.meta.tex.com.24.& com.18.in calce commenti.

Forma prima eſt tantum abſtracta apud Alex.12.meta.com.25.ubi colligitur de mente Alex.animam cæli non eſſe abſtractam, ſed ſolùm primam formam eſſe abſtractam: niſi fortè uoluerit dicere Com.12.meta.com.41.cælum moueri ex duobus motoribus,ex intentione fortè Alex. Nā ſecundum Com.12.primæ philoſophiæ com.36.motor corporis cœleſtis mouetur ut finis,& ut efficiens.& idem tenet contra Auic.in.1.cap.de ſubſtantia orbis.

Forma mouens corpora cœleſtia in.8.phyſic. eſt demonſtratum quòd ſit abſtracta,& quòd in nulla exiſtit materia: & in libro de anima eſt demonſtratum quòd formæ abſtractæ ſunt intellectus.12.metaph.commen.36.idem primo de anima.commen.2.&.3.de anima.in ſolut. tertiæ quæſtionis.commen.5.&.2.cæli.commen.61.& in ultimo ca.libri de ſubſtantia orbis.

Forma balnei ut eſt in anima mouet ut agens, & forma balnei ut eſt extra animam mouet ut finis.12.meta.com.36.

Forma balnei ſi non eſſet in materia,moueret ſecundū agens & ſecundum finem.12.meta.com.36.

Formæ materiales uidentur habere duplex eſſe, in actu & in potentia:in actu.ſ.materiale eſſe:in potentia autem ſecundum quòd ſunt in forma abſtracta.ut formæ artificiales habeant eſſe in actu in materia, & habeant eſſe in potentia in anima artificis.12.meta.com.36.

Formarum intellecta ſunt in intellectis per ſe,ſed intellecta materierum ſunt in intellectis per aſsimilationem.12.meta.com.37.authoritate Alexandri.idem.7.meta.comm.8.in calce commenti.&.12.meta.com.14

Formarum quædam ſunt ſubſtantiales,& quædam non:& ſubſtantialium quædam ſunt materiales, & quædam non.12.metaph.commen.37.

Forma hominum in eo quòd ſunt homines,ſecundum Ariſt. opinionem non eſt niſi per cōtinuationem cum intellectu

quã declaratus eſt in libro de anima, quod eſt agens nos & mouens nos: intelligentiæ enim abſtractæ duobus modis ſunt principia, in eo quòd ſunt abſtractæ eorum quorum ſunt principia, ſecundum quòd ſunt mouentes; & ſecundum quòd ſunt fines. 12. meta. commen. 38. Ex hoc accipiunt aliqui ex mente Aue. animam intellectiuam eſſe formam formaliter perficientem hominem: ſed iſti multũ errant, tum quia ſequeretur ſecundum mentem eorum intellectum agentem, quem aſſerunt ex mente Auer. eſſe Deũ, eſſe formam hominis, quia iſta authoritas eſt de intellectu agente: de illo enim fuit declaratum quòd eſt agens & mouens nos, & ita iſti incidũt in maiorem errorem. Amplius non habetur ex iſto loco intellectum eſſe formam formaliter perficientem per inhærentiam, ut ipſi gloſant: quia probatio eſt, quòd intelligentiæ abſtractæ in eo quòd abſtractæ duobus modis ſunt principia in ratione mouẽtis, & in ratione finis: talis autem finis non perficit ſicut ſunt qualitates quibus perficitur res perfectibilis, ſed talis finis eſt forma & ſubſtantia extrinſecus perficiens ſicut ſunt actiones ſeruorum erga intentiones domini ſui, ſic eſt diſpoſitio primi principij cum omnibus entibus. 12. meta. com. 37. Vnde iſti Groſſipedales nõ potuerunt imaginari aliud genus perfectionũ, niſi illarum quæ ſunt qualitates & perfectiones inhærentes perfectibilibus, iuxta rudem imaginationem antiquorum non ualentium aſcendere ad perfectiones abſtractas & per ſe ſubſiſtentes. Vult igitur Commẽta. dicere quòd forma & perfectio hominũ in eo quòd homines, eſt per continuationem id eſt per copulationẽ cum intellectu abſtracto, de quo locutus eſt in. 3. de anima. Homo enim eſt homo per ſupremum quod eſt in eo, ut dicit Philoſophus in 10. ethi. & tale eſt intellectus, ſed intellectus apud ipſum non eſt de genere formarum inhærentium, ſed abſtractarum quæ extrinſecus perficiunt, ſicut dominus eſt forma ſerui ſui, ut dicit Commenta. in commento allegato, licèt uia eius ſit contra fidem & ueritatẽ, tamen iſta eſt uia eius.

Formæ, quæ ſunt abſtractæ à materia, ita ſe habent, quòd diſpoſitio & diſpoſitum in eis reducuntur in unum in eſſe, & duo in conſideratione. 15. meta. com. 39.

Formæ quæ ſunt hic, ſecundum aſtrologos obediunt formis cœleſtibus. 15. meta. com. 50.

Forma artificialis quæ eſt in materia, & quæ eſt in anima medici eſt eadem: quanto magis in rebus intelligibilibus, quibus non admiſcetur materia? 12. metaphyſi. com. 55. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Forma & anima diuiduntur diuiſione ſubiectorum. ex libro deſtruct. diſpu. 1. in ſolu. 8. dubij.

Forma duplex habet eſſe, ſeparatum a materia per intellectũ & eſſe ſenſibile ex diſpu. 3. in ſol. 18. dub. ubi dicitur quòd lapis ſine dubio habet materialem formam in materia, & aliã formam quæ eſt intellectio & comprehenſio facta in anima, prout anima rationalis capit eam ſeparatam.

Formæ apud Peripateticos non ſunt ſcientes prout in materia conſiſtunt, & ſi fortè inueniretur aliquid in materia nõ conſiſtens, manifeſtũ eſt quòd eſt pura ſcientia. ex lib. deſtr. diſpu. 6. in ſolutio. 5. dubij.

Formæ naturales aliquo modo à materia ſeparatæ inueniuntur, & ſunt pura ſcientia & intellectus, & intellectus in eſſentia nihil aliud eſt à forma rerum à materia ſeparatarũ: unde poſtquam res quæ de ipſarum naturis non ſeparãtur ſic ſe habent; quanto magis illæ quæ de natura earum continue ſeparantur, digniores ſunt in hoc quòd ſint purus intellectus & pura ſcientia? ibidem.

Formæ ſignum Philoſophi ſumpſerunt ex operationibus, & ſignum ſubiecti ſumpſerunt ex paſsionibus: impoſsibile enim eſt quòd actio & paſsio ab una & eadem natura procedant. ex diſt. 6. in ſol. 6. dubij idem. 4. cœli. commẽ. 5. & 12. metaph. commen. 14. & 4. phyſi. com. 38. & in cap. de ſubſtantia orbis.

Forma in rebus compoſitis ex materia & forma, ut ex duabus naturis, eſt ſolum comprehenſa ab intellectu, quia formæ ſunt intelligibiles & intellectæ, quando intellectus humanus ſeparauerit eas à ſubiectis earum. ex diſput. 6. in ſolutio. 6. dubij.

Forma eſt per quam ens eſt ens, & ab ea prouenit operatio in quolibet ente. ex diſpu. 10. in ſolu. 2. dubij.

Formarum materialium quædam ſunt propinquiores ad actũ quam aliæ, prout magis purificantur à paſsione, quæ eſt ſignum materiæ. ex diſt. 10. in ſol. 2. uide de elementis exẽplum. 2. cœli. com. 32. & 3. cœli. com. 67.

Formæ ſignum apud Philoſophos eſt operatio, & materiæ ſignum eſt paſsio ex libro deſtru. diſpu. 6. in ſolu. 6. dubij. & ex diſpu. 10. in ſolu. ſecundi dubij.

Formæ ſubſtantiales ſecundum Philoſophos non agunt adinuicem, ſed in accidentibus omnes conueniunt quòd calidum agit calidum ſibi ſimile, & omnes aliæ qualitates quatuor. Ex diſputationibus phyſicis in diſputatio. 1. in ſolutione. 4. Hoc etiam habetur à Philoſopho in libro de ſenſu & ſenſato, ubi dicit, quòd ignis non agit inquantũ ignis, ſed inquantum calidus.

Forma una non habet niſi unam materiam. ex. com. ſuper. 2. de partibus animalium. in cap. de carne.

Forma eſt per quam aliquid eſt unum, alioquin aliquid eſſet unum per aliquid poſterius. Aue. in. 3. de partibus animalium. cap. de corde. ubi Arguit contra Gale. Platonem, & Hippocratem ponentes plures animas in uno & eodẽ animali. Aduerte tamẽ unum, quòd licèt Aue. & multi ex Latinis aſcribant iſtam opinionem Platoni: Themiſtius tamẽ oppoſitum ſentit in ſua paraphraſi ſuper primo de anima in cap. 2. cum inquit: Sit ridiculum, ut Diuinus inquit Plato, tanquam Troianum equum inſideant, plures animas in quolibet homine contineri, ſed ſingulas in ſingulis, quæ partibus indifferentibus conſtent.

Forma una non eſt niſi in una materia. ex primo de generatione animalium cap. 1. Auer.

Formam unam habere unam materiam eſt ſuppoſitio in ſciẽtia naturali, ſicut naturã eſſe, & multa alia per ſe nota. Aue. in. 1. de generatione animalium. in digreſsione contra Galenum, utrum ſemen mulieris concurrat actiuè ad generationem. idem. 8. phy. com. 46.

Formã habere partes, quarum quædam ſunt in una materia, & quædã in alia materia, impoſsibile eſt uerbi gratia, corpus animalis quod eſt ſubiectum propinquum animæ, uidetur, quòd eius partes non poſſunt habere materias diuerſas, quãuis partes ſui corporis quæ ſunt ſicut ſubiectũ propinquum reperiantur in diuerſis modis ueluti in diſcrepãtia membrorum ſimilarium in ſe in duritie & mollitie &c. Aue. in 1. de gene. animalium cap. 1. ubi ponitur improbatio antiquorum in col. 7. ex quo collige contra ponentes formas partiales ſpecie ſubſtantialiter differentes. Contra ponentes formas partiales.

Formæ agentis conditio non eſt ut ſit in materia eiuſdẽ ſpeciei cum materia in quam agit forma, exempli gratia, forma agens ipſius lecti reperitur in anima artificis, quæ differt à materia formæ lecti, quæ eſt lignum Aue. in. 2. de generatione animalium, capitulo utrum ſemen ſit animatũ.

Forma & efficiens proprium & determinatum tẽpus habet ſibi ad agendum, & ſimiliter materia ad patiendum habet tempus proprium & determinatum: & quãuis tempus ueraciter formæ non attribuatur ſed materiæ, tamen hoc eſt dictum in formis abſtractis, uerum etiam in formis relatiuis hoc poteſt dici quod dictum eſt. 4. colliget. cap. 38. de ſignis criſis, quod ſic intelligo: Tempus enim habet ſecum annexam ſucceſsionem, ſed ſucceſsio cauſatur ex reſiſtentia paſsi ſeu mobilis, & reſiſtentia cauſatur ex contrarietate. 4. phyſi. com. 71. materia autem eſt ſubiectum contrarietatis, & eius ẽ proprie pati & reſiſtere, nõ formæ, quia illius proprium eſt agere & mouere. Hoc autẽ dictũ principaliter ueritatem habet in formis abſtractis, quæ ſunt abſolutæ à ſubiecto pro quanto nõ ſunt conſtitutæ in eſſe per ſuum ſubiectum: & ideo tales nullo modo ſunt patientes, neque per ſe, neque per accidens, ſed ſolum ſunt agentes. 9. metaph. com. 2. Tamẽ hoc etiam ueritatem habet in formis relatiuis, formas autem relatiuas (ni fallor,) appellat iſtas formas materiales quæ ſunt conſtitutæ in eſſe per ſubiectum, quibus competit agere per ſe, & competit pati per accidens: forma enim inquantum forma mouetur, ſed ut eſt forma in materia, patitur & mouetur. 4. cœli. cõ. 24. & 3. cœli. com. 58. & ideo etiam in talibus formis relatiuis Formæ relatiuæ q.

nis ueraciter & per ſe loquendo tempus attribuitur materiæ & non formæ. Ex hoc inferas unum pulchrum, & ſubtile ualde, quòd licèt tempus ſit, aut motus, aut paſsio quædam mouens, ut dicitur 12. meta. com. & tex. 29 & 4. phy. tex. com. 90. eſſentia tamen motus magis dependet à motore. 12. meta. com. 41. licet quo ad denominationem magis attribuatur mobili, quia motus eſt in mobili & non in motore. 3. phyſi. tamen tempus magis denominatur pati mobilis quam agere motoris. Et ideo quo ad denominationem eſt differentia, quia motus denominat mobile non motorem, ſed tempus ueraciter magis attribuitur mobili quam motori.

Forma dicitur multis modis, nam quandoq; ſumitur prò formis corporum ſimplicium non organicorum: quandoque pro formis corporũ organicorum, & iſtæ ſunt animæ: quandoque pro formis corporum cœleſtium quæ ſimilantur partibus ſimplicibus pro quanto ſunt non organica, & partim organicis pro quanto ſunt mobilia ratione illarũ, & quandoque pro qualitate & quantitate aduenientibus mixto in quantum mixtum, & per hunc modum differũt formæ corporum ſimilarium partium, & acquirunt diuerſas proprietates. ex paraphraſi metaphyſi. tra. 1. ca. de forma. Ex quo

Quòd animæ diffinitio non competat intelligentijs.

patet diffinitionem animæ non competere intelligẽtiæ cõtra modernos, tũ quia corpus cœleſte propriè non eſt corpus organicum compoſitum ex partibus conſimilaribus: tum quia non eſt habens uitam in potentia. Et omnes Græci expoſitores, ut Alexander in principio ſuæ abbreuiationis de anima, & Themiſt. 5. de anima cap. & Ammonius & Simplicius uolunt ſolum illam diffinitionem competere uiuentibus generabilibus & corruptibilibus: unde Simplicius in principio. 2. de anima, & alibi plerunque notat hoc Amplius ſequeretur quòd intelligentia quidditatiue conſideraretur a naturali, quia cognitio per diffinitionem eſt cognitio quidditatiua. Nec reſponſio chimerica ualet quòd habet duas quidditates, quia unius rei nõ eſt niſi una quidditas, præſertim in rebus per ſe ſubſiſtẽtibus, ſicut eſt intelligentia ſeparata.

Forma mixti eſt ſuperaddita formis elemẽtorum, neque eſt elementum, neque eſt compoſita ex elementis. Cuius uide rationem in paraphraſi meta. trac. 2. col. 12.

Forma eſt cauſa ut res ſit intelligibilis, & materia eſt cauſa ut res ſit ſenſibilis. ex trac. 2. in paraphraſi metaphyſi. col. 15. idem primo cœli commen. 95.

Formarum eſſe intelligibile Ariſto. diſtinxit ab eſſe earũ ſenſibili: etenim eſſe intelligibile non habent extra intellectũ inquantum eſt intelligibile, habent tamen eſſe extra intellectum, inquantũ ſunt ſenſibiles, in tract. 3. paraphraſis meta. col. 11. ibi. Et dicamus quòd iam fuit oſtenſum hic.

Forma & finis ſunt agentia quodammodo ſimilitudinis. Aue. in paraphra. meta. trac. 4. col. 14.

Forma naturalis non poteſt niſi ſola ratione à materia ſeparari, ſeparatio enim talis formæ eſt eius interitus. Alexan. in paraphraſi de anima. in cap. de intellectu agente. & idẽ habet. Com. in 4. phyſi. com. 18.

Formæ quæ ſunt hic cum habeant eſſe in ſubſtantijs ſeparatis nobiliori modo quàm in materia, quæri poteſt, quia ſi ibi ſunt in eſſe nobiliori, deinde fuit neceſſe ut habeant eſſe ignobilius. Et uide ſolutionem iſtius dubij. ibidem. col. 16. ubi dicitur quòd hoc fuit neceſſarium propter ſuum ſecundum eſſe, quia eſſe eſt nobilius quàm non eſſe.

Forma eſt à qua res eſt id quod eſt nõn à ſubiecto. Themiſt. in. 2. phyſi. in tex. 11. idem habetur in. 2. de anima tex. cõ. 7. idem. 73. Commen. 1. de anima. com. 90. Et ideo, licèt materia & forma ſint partes eſſentiales compoſiti eſſe, tamen & unitas eſt à forma non à materia; quia materia ſolum eſt ut ſubiectum.

Forma à materia non re ipſa, ſed ratione abiungitur. 2. phy. tex. com. 12. idem Themiſtius & Commenta. ibidem. idẽ Commen. in 12. primæ philoſophiæ. com. 39.

Forma & finis tunc coniunguntur atque concurrunt, cum ex rei diffinitione ſtatim apparet melius ac potius rem illo modo quam alio quouis ſe habere, quòd in rebus naturalibus paſsim aduertere eſt: quum uero non ſtatim apparet, tunc eſt forma ſolum, & non habet rationem finis, ut in mathematicis cernitur. Themiſtius in 2. phy. ſuper tex. 74. idẽ etiam tenet. Aue. ſub uerbis obſcuris. ibidem. ſed eſt eadẽ fermè ſentẽtia. gloſat etiã Aue. de fine generationis quòd eſt idem cum forma rei generatæ: fallit autem de fine rei generatæ. ut patet. 2. phyſi. commen. 70. & 24. & 8. meta. commen. 12.

Forma preſsius, ſi quis de me quærat, id terminus non nuncupatur, ut potè quæ non ſit ſuperficies, ſed ratio: & id quod ſub hoc uerbo quid ſit rem eſſe percipitur, niſi quis dignationi eius hoc tribuat, quatenus materiam fuſam diffluentemque quaſi coercet finibus & intra certos limites reuocat, ueluti norma quædam menſuraq; rerum ac numerus. Themiſtius. 4. phyſi. ſuper. 35.

Formæ nonnullæ mouere dicuntur, ut animal anima, & lapidem grauitas, non tamen ab his mouentur illa quatenus procreãtur, ideſt quatenus ad ea genialis tranſmutatio inita eſt. Hæc enim grauitas lapideſcentem & concreſcentẽ uaporem progignit, ipſa alioqnin motus in his neceſſariò haberet, quod ſtatim conuincitur eſſe falſum: quoniam in rebus motis non in mouentibus, motum eſſe eſt perſuaſum. Themiſtius. 5. phyſi. tex. 4. Ex quo habetur quod forma non mouet ut terminus motus, ſed ut agens.

Forma aut naturalis, aut mathematica, aut artificiaria eſt: naturalem & phyſici & dialectici occupant, ſed dialectici materiam negligunt, phyſici ſemper accurant. Them. 2. de anima. 17. & colligitur ex ſententia Ariſt. ibi. tex. com. 16.

Forma eſt rei cauſa quantum ad eſſe, materia uerò quo ad fieri. Them. 2. de anima. in princi. & ibidem. cap. 6. inquit: Sicut à forma res habet ut ſit, ita etiam à forma habet ut ſit unum. Alexan. etiam in paraphraſi de anima, ubi oſtendit animam eſſe formam, inquit: A ſpecie res habet ut ſit. uide etiam Alexan. ibidem. 5. cap. ubi dicit: Forma eſt a qua unumquodque eſt id quod eſt, & differentia rei eſt per formam non per materiam. Et elicitur ex tex. ibidem tex. cõ. 7. ens & unum quũ multis modis dicantur, quod uere eſt, actus eſt, ubi Them. aſſerit: Quot modis autem eſſe quid dicitur, totidem unumquodq; dicitur. Decem autem ſunt rerum initia, decẽ quoque erunt appellationes unius, atq; utrunq; præſtat forma ea quã nos entelechiã appellamus.

Forma licèt in materia producitur, non tamen eſt ipſi materiæ forma, ſed eius quod ex ambabus facultatibus conditũ eſt. Them. 2. de anima. cap. 6. Vide pro hoc Auer. & Philoſophum. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 26.

Forma nullus uidetur poſſe per ſe ſubſiſtere quam materia, licèt materia ſecundum ſe ſubſiſtere nequeat abſque forma. Alexander in principio abbreuiationis de anima. cap. 1. Vide in concordantijs nuper æditis.

Forma eſt principium a quo differẽtijs quæ ſecundũ id quod eſt agere & pati corporibus inſunt. omnia enim quæ agũt. & quæ patiuntur, quatenus corpora ſunt, ut hoc, aut illud agant patiantur ue à ſpecie poſsident. Iccirco non ab re dicitur pati & agere corporea per ea quæ incorporea ſũt. Alexan. in paraphraſi de anima. cap. 2. Vide in concordantijs nuper æditis.

Forma dicitur in reſpectu materiæ, & è conuerſo. 9. metaph. com. 11. Vide in concordantijs nuper æditis.

Formicarum quædam ſunt pennatæ, quædam uerò pẽnis priuatæ. 4. de natura animalium. cap. 1.

Formicæ origani ſulfuriſque puluiſculo inſperſo ſuas relinquunt cauernas, alioque migrant. Ariſt. in. 4. de natura animalium. cap. 8.

Formicæ nihil uenantur, ſed facta ab alijs colligunt. Ariſt. in 9. de natura animalium cap. 40.

Fortuna eſt cauſa per accidẽs in his quæ ſunt in minori ſecũdũ propoſitũ, quæ propter hoc ſunt ſecũdo phy. tex. c. 52.

Fortunitas eſt in actionibus, nihil enim aliud eſt quam actiones laudabilium finium, ibid. in com. 58.

Fortitudo eſt diſpoſitio ſecundum curſum naturæ eius in potentia, & dicitur reſpectu debilitatis. 7. phy. com. 7.

Fortuna & caſus, hoc eſt cũ uoluntas, aut natura facta eſt alicuius p accidẽs cã. The. 2. phy. ſup t. 50. Et elicitur ex tex.

Fortuna differt ab alijs cauſis per accidens, in eo quòd illæ ideo cauſæ nuncupãtur, quia accidentia ſunt cauſæ per ſe, ut albus grãmaticus, muſicus, deambulator, quo ſtatu mu-

lum

lum talium ſit cauſa ædium: at in fortuna actio una eadêque eſt huius effecti cauſa per ſe, illius uerò per accidens. Themiſt. 2. phy. 51.

Fortuitæ rei ſi cauſas per accidens quæ propinquiores ſunt, & quæ remotiores, ſcire uoluerimus; oportet illas actu cõſtituere, quandoquidem in cauſis per accidens ſimpliciter liceat in infinitum procedere. Themi. 2. phyſico. ſuper. 55. Ex his liquet ſolutio ad quæſtionem, quam teſte Simplicio Ariſto. mouit in. 2. phyſico. ſed non ſoluit, relinquens nobis ſolutionem. Nam uideri poſſet fortuitam non infinitã rem eſſe, cum ſit cauſa per accidens; ſed in cauſis per accidens, quædam ſunt propinquæ quædam remotæ. In infinitis autem non eſt propinquum neque remotum, quia non eſt primum nec ultimum: ex dictis autem Themi. patet ſolutio ſicut uides.

Forma conſtare non omnia dicuntur quæ citra conſilium & uoluntatem eueniunt. Euenit namque nauiganti in hyeme naufragium facere, hoc, neq; ex propoſito conſilioue, neque fortuito euenire dicimus, quia plurimum ſolet exitus ille nauigantibus hyeme euenire. Them. 2. phy. ſuper. 61.

Frangibilia ſunt illa, quæ diuiduntur ad partes magnas, & minutim frangibilia ſunt oppoſita iſtorum, & diuiduntur ad partes paruas; cauſa autem eſt diſtantia pororum & propinquitas pororum in minutim frangibilibus. Com. in. 4. meteo. in ſumma.

Frangi eſt diuidi in partes magnas, & comminui eſt diuidi in partes ſubtiles. 4. meteo. tex. com. 44.

Frigidum calefacit conuerſum quodammodo, & ambiens. quemadmodum peccat uoluntarius ſciens, quando è contrario utitur ſcientia. 8. phy. tex. com. 8.

Frigus quodammodo eſt defectus caloris. 1. de generatione & corruptione. tex. com. 18. &. 2. cæli. com. 18. &. 2. phyſi. 15. &. 10. primæ philoſophiæ. tex. com. 7.

Frigus congregat homogenea & heterogenea. 2. de genera. & corru. tex. com. 8.

Frigiditatis operatio prima & per ſe eſt priuatio operationis caloris naturalis, & eſt indecoctio & corruptio. 4. meteororum in ſumma.

Frigiditas aliquo modo adiuuat in generatione, & hoc ſecundaria intentione, inquãtum coæquat ipſum calorem naturalem: & etiam frigiditas conſeruat calorem naturalem generati ne exhalet, ſeu uaporet. ibidem.

Frigiditas eſt duarum ſpecierum, uidelicet frigiditas aquea, & frigiditas terrea: frigiditas aquea operatur humiditatẽ, terrea uerò ſiccitatem. Auer. ſententia in. 4. meteo. in col. 5. ex quo uidetur quòd qualitates primæ in elementis inuẽtæ tam actiuæ quàm etiam paſsiuæ ſpecie diſtinguntur, de intentione eius: & fuit etiam ſententia Alex. in. 1. lib. naturalium quæſtionum. quæſt. 6. quam etiam ſequitur Simpli. in. 4. de cælo & mun. Conſidera tamen inſtantiam contra iſtam uiam, quia tunc non ſufficienter Ariſt. uenatus fuiſſet ex coniugationibus qualitatum primarum numerũ quaternarium elementorum in. 2. de genera. & corrup. in tex. com. 16. Accidit enim iuſta iſtam uiam quatuor qualitates primas eſſe geminatas, & ita erunt octo, Niſi eſſet, quòd ſunt quatuor genere ut ſunt interminatæ, & ut præcedunt formas elementarias in materia, ſic enim cõſiderantur ibi. Vnde Ariſt. dicit quòd primum principium eſt prima materia, ſecundum uerò ſunt primæ contrarietates, tertium uero ignis & aqua, & talia: ſed huiuſmodi contrarietates ut ſunt terminatæ, ſic ſpecie diſtinguuntur ſpecialiſsima: unde quidam dixerunt quòd ratio Ariſto. demonſtrat quatuor eſſe elementa in genere, non autem in ſpecie atoma. Nam ignis tres ſunt ſpecies, ignis carbo, flamma, & lux. ſimiliter uariæ ſunt ſpecies terræ, & aquæ. Vnde Commen. in. 3. de cælo & mundo. com. 52. dicit: Quòd cum ſit declaratum quòd elementa non ſunt æterna, oportet quærere numerum elementorum in corporibus ſimplicibus generabilibus & corruptibilibus. In hoc igitur eſt iuuamen in hac perſcrutatione in ſciendo numerum, & deus ſcit. Tamen conſidera ſuper hoc diligenter, requirit enim ſpecialem quæſtionem circa hoc.

Frigiditas ſecundum Alexã. facit ſubſtantiam in corporibus frigidis, & caliditas in corporibus calidis, è contrario in rebus in quibus ſunt accidentia, ſcilicet quòd caliditas & frigiditas non ſunt ſubſtantiæ in rebus, quarum ſpecies non faciunt caliditas & frigiditas, ſed aliæ uirtutes. ſ. anima in animatis. 12. meta. com. 22. idem. 1. phy. com. 52. &. 5. phyſi. com. 10. &. 8. meta. com. 5.

Frigiditas eſt contraria calori naturali & impedit ipſum in omnibus ſuis operationibus propter ſuam qualitatem. 3. colliget. com. 20.

Frigiditas, ut eſt declaratum in naturali philoſophia, eſt in corpore ſicut inſtrumentum temperans calorem naturalẽ qui eſt primum ageos & ſubſtanriale. 3. colliget. cap. 21. de accidentibus ſuperuenientibus uirtuti hepatis. Et ibi nota, quòd quando augmentum frigiditatis eſt paruum, tunc operatio naturalis mẽbri diminuitur: & ſimul quando augmentum caloris extranei eſt paruum, tunc operatio naturalis membri diminuitur: & ſimiliter quando augmentum caloris extranei eſt paruum, tunc operatio membri augetur, & ſit mala: ſed quando augmentum frigiditatis & caliditatis eſt notabile, ut trahant calorem naturalem extra ſuam formam naturalem, tum membrum faciet operationem contrariam ſuæ operationi naturali.

Frigiditate natura non utitur per ſe & prima intentione ut frigiditas eſt in aliqua operatione eius, ſed per accidens, et ex ſecunda intentione, uidelicet in temperando & cõmenſurando calorem naturalem. in. 2. de parti. animalium. c. de cerebro, & in. 4. meteororum. com. 1. in digreſsione. Et iſto modo intelligitur dictum Galeni. in. 6. de accidenti & morbo prope finem, ubi habet quòd frigiditas nulli functioni utilis eſt, uidelicet per ſe & eſſentialiter: per accidens enim iuuat, ut patet in prima particula aphoriſmorũ: Ventres hyeme & uete.

Frigiditas, quæ non eſt terreſtris, eſt debilis operationis. 5. colliget c. 12. uide in contradictionibus nuper æditis.

Fulmina quæ conſtant ex materia ſubtili aerea non corrumpunt corpora mollia in quæ cadũt, ſicut narratur quòd quædam fulmina reſoluunt ſiue liquefaciunt æs & non comburunt pannum ſeu bombicem qui eſt cum eis, & occidunt multa animalia abſque hoc quòd appareat in eis ſignũ cõbuſtionis. 2. meteo. c. 2. de fulminibus prope finem.

Fulminibus cadentibus in aliquibus locis, inueniuntur in illis corpora ſimilia ferro & æri, ut narrauit Auicen. dicens quòd ipſe laborauit in diſſoluendo illud, & nõ potuit, quia diſſoluebatur & conuertebatur in ignem. Et quòd nullus Peripateticorum meminit de hoc. Dixit etiã Auic. quòd lapis magnus cecidit in Corduba igneus in die ſereno ſeu claro, & ipſe uidit illum lapidem, & habebat odorem ſulphuris, & quaſi naturam armoniaci, & hoc non eſt remotum. ibidem.

Fulmen ſeu uentus accenſus deſcendit inferius cum uelocitate, quia hæc pars fumoſa eſt compoſita ſeu conſtituta ex parte leui & graui, & hoc cum accidit parti graui frigefieri, tunc ab illa parte graui mouetur inferius: & impoſsibile eſt propter fortem mixtionem ſeparari partem leuẽ à graui. ibidem.

Fumus eſt ex aere & terra. 2. de generatione & corruptione. tex. commen. 28.

Fumus eſt calidus & ſiccus. & quamuis fumus habeat hanc complexionem, tamen ſemper remanet in eo uirtus rei ex qua ſit fumus: propterea utitur in medicatione palpebrarum inuerſarum fumo thuris ad generandam carnem bonam. 5. colliget. cap. 42. in fine capituli dum agit de fumo, hoc eſt, contra ponentes reſolutionem fieri uſque ad materiam primam. Ibidem etiam paulo ſuperius idem Auer. dicit de cinere, quòd cineres diuerſificãtur ſecundum diuerſitatem rerum ex quibus fiunt, unde uidemus quòd habent diuerſas proprietates iuxta naturam rerum, ex quibus generantur. Et Seneca in lib. naturaliũ quæſtionũ dicit, quòd ſapor herbæ remanet in lacte: & experimento hoc patet, quòd caro animalium retinet ſaporem ciborum & herbarum, ex quibus nutriuntur, ſicut Paduæ caro uituli tempore hyemis habet ſaporem raparum.

Futurus incedere quis non incedet. ex. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 64. ex quo patet non quæcunq; eueniunt, ex neceſsitate euenire.

¶ De litera G.

GALENO ſæpe accidit opinando aliquas eſſe demonſtrationes Ariſtotel. in illis quæ intelliguntur ex uerbis Ariſtote. primo aſpectu, & non ſunt in rei ueritate. quapropter mox incepit ei contradicere, neſciens ſe ſibimet contradicere in ueritate. 8. phy. commen. 78. idem. 4. phyſi. in tract. de tempore, ſuper tex. commen. 97. & 98. ubi etiã lucidiſsimus Themi. hoc idem aſſeuerat dum inquit. Verum Galenus in pleriſque omnibus ferè ad hunc modum moleſtus importunuſque eſt. & dominus Albertus cognomento Magnus, ibidem. 4. uidelicet phyſi. tracta. cap. 4. inquit: Nec Galenus, nec Auguſtinus ſciuerunt bene naturas rerum.

Galenus errauit circa intellectum demonſtrationis in principio. 7. phy. quia non intellexit quid ſit primum motum per ſe. 7. phy. com. 1. & 2.

Galenus opinatus eſt cor non eſſe primum principium motus in animalibus, quia uidit animal extracto corde moueri per duos paſſus: & quia animal non mouetur abſciſſo capite, opinatus eſt caput eſſe principium motus. 7. phyſico. commen. 4.

Galenus exiſtimauit quòd nos non percipimus tempus, niſi perceperimus nos moueri in anima noſtra & eſt imaginatio corrupta per ſe. 4. phy. com. 97.

Galenus redarguit temporis diffinitionem datam ab Ariſto. uide. 4. phy. Themiſtium ſuper tex. 102. ubi ponit duas ſolutiones ad eius argumentum.

Galenus cum exiſtimaret quòd nullus poteſt ſcire mundũ eſſe æternum, niſi propter has propoſitiones, quarum origo eſt à ſenſu & teſtimonio uetuſtatis, dixit in ſuo libro quem compoſuit de his quæ dubitauit, quòd nullam certitudinẽ habebat de mundo, utrum eſſet nouus aut antiquus. Et manifeſtum eſt ex uerbis ſuis quòd ipſe nõ utitur in antiquitate mundi, niſi talibus propoſitionibus, & in libro ſuo quem appellauit de demonſtratione. 1. cæli. commen. 22. uide etiam quæ ratio maxime fecit Galenum dubitare. 1. cæli. commen. 92.

Galenus non ſufficienter determinauit de anhelitu. 2. de anima com. 88.

Galenus exiſtimauit, quòd uirtus cogitatiua eſt rationalis materialis. 3. de anima. com. 6.

Galenus tãtùm applicabatur errori, quòd exiſtimauit aerem eſſe ſentientem. Auer. in com. libri de ſenſu & ſenſato prope finem.

Galenus dubitauit utrũ uirtus informatiua eſſet creator aut creatura. 7. meta. com. 31. Et uide ibi cauſam.

Galenus dubitauit an uirtus dãs animam ſit deus, aut aliquid. ibidem. diſputation. 3. in ſolution. 18. dub. & 7. metaphy. commen. 31.

Galenus opinatus eſt principium ſanguinis & uenarum non pulſatilium eſſe iecur per duas rationes. Ariſto. autem opinatus eſt eſſe cor. ex. 3. de parti. anima. ca. de corde, etiam duabus demonſtrationibus.

Galenus conceſsit unam propoſitionem, & dixit eam conuerti, quòd ubi eſt principium uirtutis alicuius animalis, quæcunque ſit illa uirtus, ibi etiam eſt principium inſtrumenti illius uirtutis: & è conuerſo, ubi eſt principium inſtrumenti alicuius uirtutis, ibi etiam eſt principium uirtutis illius. ex tertio de partibus animalium. in capitulo de corde. Cõmentator.

Galenus in libro de ingenio ſanita. dicit quòd in apoſtemate hepatis eſt phlebotomanda baſilica dextra, & in ſuis ſermonibus uniuerſalibus dicit contrarium, ponit Auerro. 7. colliget. cap. 29. & ibi ponit ſolutionem iſtius apparentis contradictionis.

Galenus in his quæ apparent in anatomia ubi diſcordat ab Ariſt. maximam facit difficultatem, quia hac noſtra ætate non poſſumus acquirere ueritatem. Com. in. 3. de partibus animalium. in cap. de corde. & eſt authoritas Damaſceni in ſuis aphoriſ.

Galenus fuit qui inuenit aliud iuuamentum diaphragmatis à iuuamentis poſitis ab Ariſt. & aliis antiquis, quod eſt magis nobile, quia huiuſmodi uelamen, ut ipſe opinatur, eſt lacertus quo animal mouet pectus in reſpiratione, quod genus membrorum ſcilicet lacerti, per quod ſit motus uoluntarius, ut imaginor, non fuit cognitum tempore Ariſtote. Et ideo laudemus Galenum de hoc, ſicut tenemur laudare ipſum in aliis rebus manifeſtatis ab ipſo in arte anatomica. Auer. in. 3. de partibus animalium in capit. de ſepto tranſuerſo.

Galenus non intellexit Ariſto. opinionem de capite. i. de oſſe tutante cerebrum, an ſit propter cerebrum. uide Auer. contra Gal. in. 4. de partibus animalium. in c. de mẽbris animalium ſanguineorum extrinſecis.

Galenus opinatus eſt fœminam habere uerum ſemen, & actiuè concurrere ad generationem. Contra quem uide Auer. in. 1. de generatione animalium. ubi adducit rationes eius, & impugnationem opinionis eius in illo capitulo, ubi ponitur improbatio antiquorum in col. 7.

Galenus non perſpexit fundamẽta naturalia, & ideo non eſt mirum ſi errauerit in modo generationis corporis ex mẽbris. ſed de ſequentibus ipſum mirandum eſt. ſcilicet de Auicenna, qui habebat notitiam ſcientiarum ſpeculatiuarum. ibidem.

Galenus dicit quòd in hepate eſt fons ſpiritus naturalis. 2. colliget. c. 8.

Galenus poſuit neruos, & membra phlegmatica, & uiſcoſa, generari ex ſpermate, & reliqua membra ex ſanguine: contra quem uide Auer. ibidem.

Galenus poſuit neruos eſſe inſtrumentum motus uoluntarii & ſenſus. & uide motiuum eius. 2. colliget. cap. 8. de iuuamentis membrorum conſimilium.

Galenus aſsimilat in uno ſuo libro animam lapidi adamanti. 2. colliget. c. 7.

Galenus opinatus eſt illa membra reſtaurari non poſſe quæ ex ſpermate generantur. ſed non eſt ita. nam ſi ita eſſet, tũc non uideretur aliquod membrum reſtaurari in aliquo animali, & in alio non: & in aliqua ætate reſtaurari, in alia uero non. dicitur enim quòd ſi oculi pullorum hirundinum erumpantur mox reuertuntur. Oſſa uerò ſenum aut non reſtaurantur, aut difficile recuperantur: ſed priuatio partis aereæ quæ eſt in ſemine, & primi humidi inutilius reperti eſt in cauſa quòd talia membra, quæ inciduntur, non coniunguntur, neque reſtaurantur. 2. de generatione animalium. capitulo ſecundo. Auer. uide etiam in eodem cap. in fine capituli. ubi apertius Auerr. huius problematis explicat cauſam.

Galeni doctrina in libro de complexionibus non incedit per uiam, per quam inceſsit in libro de elementis. ſ. per uiam demonſtratiuam. Auer. 2. colliget. c. 1.

Galeni error, quem dixit de complexione temperata, eſt paruus. ibidem.

Galenus dixit quòd pilus generatur ex uno uapore fumoſo aduſto. ſed hoc indiget ſpeculatione, quia uidetur quòd pilus ſit corpus extenſibile ſiccum. Auerro. in ſecundo colliget. c. 8. de iuuamen. membrorum conſimilium. Opinio iſta Galeni eſt in. 2. complexionum. c. 5. Poteſt tamen dici pro Galeno, quòd extenſionem illam pilus ſumit ex cute, in qua eſt uiſcoſitas quædam: ut eſt uidere ad ſenſum, ubi extracto pilo eſt in extrema radice unctuoſitas quædam, et ſic per conſumptionem eius in nobis contingit caluitium: ut dicit Ariſt. in. 5. de generatione animalium.

Galenus opinatus eſt locum eſſe ſpacium ſeparatum, contra quem uide pulchrè Themi. in. 4. phy. ſuper tex. 36. ubi pulchrè digreditur ibi, ſed ſtatuamus inquies.

Galenus opinabatur quòd hepar, propter dominium quod habet ſuper omnia membra nutritiua, eſſet penitus in uirtute nutritiua princeps, neſciens quòd poſtremum nutrimentum eſt in corde, & quòd in eo eſt prima uirtus nutritiua princeps. 2. colliget in cap. 9. de iuuamen. membrorũ officialium.

Galenus dixit, quòd Ariſt. & ſi uir doctus, & ad quãcunq; partem rationem adducere eximius extiterit: nullã tamen potuit probabilem rationem reddere, cur repleto capite uia

ſentiendi quieſcat, ſi in corde eſt collocata.ex fine quarti li
bri de cauſis ſymptomatum.

Galenus dixit quòd reſticuli habēt uirtutem principalem ge
neratinam.Sed uide impugnationem eius in. 2.colliget.c.
10.de iuuamentis membrorum deſeruiētium generatiuæ,
ubi tenet uirtutem iſtam ſecundum Ariſt. eſſe in corde, &
ibi eſt uirtus principalis, quia cor tranſmittit eis calorem
temperatum in debita quantitate,& qualitate.Et ideo iſta
membra inſeruiunt,& concurrunt, ut inſtrumentum. & ſi
qua eſt uirtus in eis,illa eſt particularis.

Galenus opinatur quòd inſtrumentum tactus eſt neruus, qui
uenit à cerebro; & Ariſto. opinatur quòd organum tactus
eſt caro.2.colliget.c.11. de iuuamento membrorum offi-
cialium deſeruientium uirtuti ſenſitiuæ.

Galenus quando dicit quòd in euacuatione membri maior
cadit timor in euacuando quam in alterando, non ſane lo-
quitur,ſed errat, quia ſicut timenda eſt euacuatio ne uirtu
tem lædamus,ita eſt in alteratione,& maxime in alteratio
ne frigiditatis.Sed dic tu pro Gale.quòd ſermo eſt compa
ratiuus & non abſolutus.

Galenus dixit quòd ſenſus communis eſt in cerebro.& Ariſt.
dicit,quòd primo & principaliter eſt in corde. 2.colliget.
c.11. Opinionem Ariſt. require in libro de ſenſu & ſenſa-
to.& in.3.de parti.anima.c.4.

Galenus dixit odoratus ſenſum fieri in duabus carunculis,
quæ ſunt ſimiles capitibus mammillarum:ſed Ariſt. dixit,
quòd fit in duobus meatibus qui ſunt in naſo.2.colliget.c.
17.de iuuamento inſtrumenti odoratus. Et ibi require im-
pugnationem Auer.contra Gale.

Galenus ſentit quòd origo & ſitus caloris naturalis deſeruiē
tis motui uoluntario ſit cerebrum,& ad totum corpus mi-
ſcetur per neruos ab eo.Sed Ariſt. opinatur quòd cerebrū
ſit ſeruitor cordis in hac operatiōe per uiam qua ſeruit ei
in ſenſibus,& origo eius eſt in corde.2.colliget.c.18.de iu
uamentis membrorum uoluntarii motus.

Galenus & omnes medici confitentur, quòd uirtus uolunta-
ria eſt in corde.ibidem.

Galenus opinatus eſt quòd motus uoluntarius non ſit niſi per
muſculos: & non eſt ita. muſculi enim non ſunt niſi in ani-
malibus ſanguineis perfectis, & non eſt impoſsibile eſſe
motum uoluntarium ſine muſculo: quod ſi eſt, eſt propter
calorem naturalem, aut propter rem quæ ſtat loco eius in
animalibus quæ ſunt ſanguinea neque carnoſa.2.colliget.
c.18.de iuuamentis membrorum uoluntarii motus.

Galenus motum anhelitus dixit eſſe motum uoluntarium,&
eius dixit duo eſſe iuuamenta,& primum eorum ſolum ue
rum eſt.2.colliget.ca.19.de iuuamentis membrorum, ubi
etiam uide impugnationem,an ſit motus uoluntarius.

Galenus opinatus eſt quòd uirtus uoluntaria motiua princi-
paliter ſit in cerebro,& quòd immediatum inſtrumentum
iſtius uirtutis ſit neruus.Ariſt.autem & Auer.tenent uirtu
tem iſtam principaliter eſſe in corde, & quòd primum in-
ſtrumentum per ſe mobile ab iſta uirtute ſit muſculus in a-
nimalibus perfectis.Et ideo ægritudo, à qua prouenit læ-
ſio in motu,eſt primo,& per ſe in muſculo, & in neruo:&
cerebro non eſt niſi per uiam & modum colligantiæ.2.col
liget. cap. 18.&.19.

Galenus non habuit ueram radicem in logica.ibidem. ca.19.

Galenus in maiori parte rerum, in quibus putant homines
quòd contradicit Ariſt.non eſt uera contradictio, ſed ſunt
ſicut concluſiones & complementa. Et ideo non eſt dicen
dum quòd illud quod dicit Gal.in particularibus rebus,cō
tradicit in uniuerſalibus Ariſt.ſecundo colliget.c.19.de iu
uamentis membrorum motus anhelitus.

Galenus & ſi tempore ſuo ars medicinæ eſſet plenè comple-
ta, dixit tamen: Non eſt impoſsibile quòd aliquis ueniat
poſt me, & inueniat aliquid, quod per me non fuit inuen-
tum.2.colliget.c.19.

Galenus dixit quòd in motu anhelitus pulmo nullum habet
proprium motum in ſe, ſed ſequitur motum pectoris. ſed
Ariſt.tenet oppoſitum.ibidem.

Galeni ſententia motus pulmonis eſt uiolentus uel per uio-
lentiam.i.per uiam per quam mouentur corpora artificia-
lia. Et melius eſt dicendū quòd illud principium eſt in eo
per motum ſecundum quem mouentur naturalia. ibidem.

Galenus ſentit, quòd tēperatior regio eſt terra Græcorum,
& inter alias eſt terra Hippocratis.Et dicit quòd totum tē
pus illarum terrarum eſt,ſicut tempus ueris.2. colliget.ca.
ultim.quod eſt de complexionibus temporum. Vide tamē
tu,Gal.in prima particula ſeparatorum ſermonum.comm.
14. & in libro de tuenda ſanitate parum poſt principium,
quia Auer. non bene habuit mentem Galen. quia non di-
cit Gale.totum tempus illius regionis abſolutè eſſe, ſicut
ueris;ſed reſpectu climatum inter quæ mediat quartum cli
ma:quia reſpectu tertii,eſt ſicut æſtas; & reſpectu quinti,
eſt ſicut hyems.

Galenus opinatus eſt quòd cholera non naturalis uitellina, ē
calidior naturali:& alii medici præter ipſum tenēt oppoſi
tum,& Auer.laudat dictum Gal. 3.colliget.ca.4. de cauſis
ægritudinum naturalium.

Galenus non cognouit uirtutem diſcretiuam,cuius officium
eſt ut cognoſcat ſanguinē à ſuperfluitatibus, ut nutriat mē-
brum ex conuenientiori, & mittat unicuique mēbro quod
eſt ei.& uirtus ſeparatiua non eſt hæc uirtus de qua ipſe lo
quitur.Etenim eſt magna differentia inter uirtutem diſcre
tiuam & ſeparatiuam,& in eſſe,& in tempore.3. colliget.
cap. 16. de accidentibus ſuperuenientibus uirtuti nutriti-
uæ in generali.

Galenus dixit quòd ſolutio continuitatis ſit cauſa doloris:cō
tra quem uide Auer.3.colliget.c. 31.de accidētibus ſuper
uenientibus uirtuti ſenſibili.

Galeni & medicorum cauſæ inductæ ſuper accidentibus ui-
ſus ſunt fundatæ ſuper falſa fundamenta. quia non eſt ali-
quid in oculo niſi calor naturalis qui aduenit ei à cerebro
per duos neruos perforatos, nec calor pōt ſeparari à cor-
pore in momento etiam remanente calore intrinſeco, &
homine uiuente:& impoſsibile eſt ut extendatur uſque ad
ſtellas,quia antequam ueniret illuc, eſſet corruptus. Nec
etiam in eo eſt corpus cœleſte,nec igneum habens ſplen-
dorem.3.colliget.c. 38. & facit contra illos qui tenent ui-
ſionem fieri extra mittendo.

Galenus conatur per rationes oſtendere quòd ueritas ordi-
nationis in circuitibus febrium,prouenit à calore putredi
nali.ſed rationes eius infringuntur.nam mea ſententia pe-
nitus eſt, quòd natura iſtos circuitus cum calorē intrinſe-
co operatur,quamuis huic calori aduenerit aliquid extrin
ſecum in quantitate aut qualitate in eo, quòd eſt agens in
materia non naturali.4.colliget.c. 27.

Galeni uerba de febre ſanguinea uaria ſunt, quia aliquando
dicit,quò eſt cholerica continua, & aliquando dicit quòd
eſt aliud a continua cholerica. & tu ſententiam meam no-
ſti in hoc.quarto colliget.capit. 31. de febre ſanguinis,&
ſignis eius.

Galenus ſicut fugitiuus dixit,medicinæ frigidæ non refrige-
rāt corpus,niſi propter diuiſionem in paruas partes:cuius
impugnationem uide.5.colliget.c.3.

Galenus ſaporem amarum non appropriauit niſi calido tan-
tum,ſed amaritudo poteſt eſſe & à calido & à frigido, ſi-
cut color niger inuenitur,& per calidum, & per frigus. 5.
colliget.c.27.& in.2.de anima.com. 105. & argumentum
efficax contra Gal. & medicos eſt de oppio quod eſt in fi-
ne amaritudinis,& inducit paralyſim propter ſuam frigidi
tatem. Et quamuis poſſent dicere quòd non prouenit ama
ritudo à parte frigida, nos dicemus iam amaritudo eſt do-
minans in ſuo ſapore, & ſapor fortis eſt in iudicio ſuper
naturam ibi. Vnde debet iudicari quòd ſit magis calidum
quam frigidum, & quomodo non cogitauit hoc?

Galenus fuit uerax & legalis experimentator in arte medici
næ,& nullus poteſt ei comparari,niſi is qui cū clamat non
intelligit id quod clamat.5.colliget.c. 31. Fortè dicit hoc
propter Rhaſim qui fuit maximus experimentator, & ille
dum Galeno contradicit plerunq; uocem propriam uide-
tur ignorare.alii referunt hoc ad Auic.ſed primus intelle
ctus eſt magis conſonus ueritati.

Galenus opinatus eſt medicinæ compoſitæ operationes con
trarias prouenire à contrariis qualitatibus, & non ab una
media reſultante ex contrariis. cuius impugnationem re-
quire ab Auerro. in. 5. colliget. capitu. 57.ubi etiam ex-

eluditur reſponſio Galeni aſsimilantis operationem medicinæ compoſitæ operationi ſenſus & ſenſibilium, nã ſenſus ſimul a contrarijs ſenſibilibus immutatur, ſicut uiſus ab albo & nigro, ubi ponitur ratio diuerſitatis. & ibi uide pulcebre de hoc.

Galenus dicit quòd quando ſunt duæ medicinæ eiuſdem uirtutis, & una eſt debilior alia, ſi miſceantur, debilis diminuit fortiorem. cuius oppoſitum poteſt prouenire. & uide motiuum. 5. colliget. c. 57. uerſus finem.

Galenus dixit in regimine infantium complexionis temperatæ, quòd quando naſcuntur, ſal tritum ſuper corpus illotũ aſpergatur, ſed melius eſt ut inungatur cum oleo de glandibus: quia mordicationem non inducit, & facit conſimilem operationem, quia corpora eorum, propter extrinſecus aduenientia indurantur, ut dicit Auenzoar. 6. colliget. c. 6.

Galenus dicit quòd quidam medici dicunt, quòd homo temperatus ter debet exercitari in die, & ter balneari, & hoc eidem placere uidetur. de quo nõ modicum admiror. quia ſi hoc fiat ter, & horæ ciborũ ternam ſectionem habebunt. Auer. 6. colliget. cap. 6. ubi recitat opinionem aliorum aſſerentium complexionibus tẽperatis in duobus diebus ter comedendi tempora diſtribuantur, & totis uiribus exerceãtur. & opinio iſtorum eſt magis ueritati propinqua, cui mirabilis Auenzoar aſſentire uidetur.

Galenus præcepit ſi ſanguis ſit coagulatus ĩ pulmone, ut propinetur acetum cum aqua mixtum. ſed hæc medicina ẽ contraria iuuamento cauſæ & accidenti, propterea quia aceto ineſt per naturam ut moueat tuſsim, & tuſsis eſt prauum accidens, & hoc eſt timendum. Et acetum cum ſit pungitiuum, uulneri nocet & ſanguinem ſubtiliat, & aperit, & propterea acetum eſt dimittendum. 7. colliget. cap. 34. Solue pro Galen. quòd in caſu neceſsitatis minus malum præfertur maiori, quia ſi ſanguis eſt coagulatus indiget ſubtiliatione, quæ fit per acetum, & tuſsis adiuuat ad expulſionẽ eius: nocumento autem derelicto poteſt medicus poſtmodum obuiare.

Galenus dixit complexionem calidam & humidam eſſe temperatam: contra quem uide. 6. colliget. c. 11.

Galenus in febribus arſiuis ex dominio ſanguinis, quando ſãguis nondum putruit, præcepit euacuationem ſanguinis per phlebotomiam fieri uſque ad ſyncopim. Cuius opinio eſt erronea. & uide rationes Auerrois in. 7. colliget. c. 8. quia ſunt fortes contra Gale.

Galenus dicit quòd patientes febres ex humoribus uiſcoſis, & mucillaginoſis non ſunt euacuandi niſi per frictionem ſolum. Ego autem dico, quòd climata in hoc ſunt multum conſideranda: & propterea in hoc non eſt danda regula generalis. 7. colliget. capitul. 9. uide etiam de hoc ibidẽ. capitulo 10.

Gallinas procurantes ut generoſæ procreentur, mutatis admiſſarijs id efficiunt. Et uide cauſam. 1. de generatione animalium. c. 20.

Gallinæ cum mares uicerint, cucurriũt, & exemplo marium tentant ſuperuentu coire, criſta etiam caudaq; erigitur, ita ne facile præterea ſit, an fœminæ ſint cognoſcere: nonnũquam etiam calcaria parua ijs enaſcuntur. 9. de natura animalium. c. 49. Ex illo loco ſcire poteris mores & actiones mutare poſſe complexionem.

Gallinæ paruæ ſunt fœcundiores generoſis. 3. de generatio. animalium. c. 1.

Gallinæ bis parientes in die citò pereunt. Ariſto. in. 3. de generatione. c. 1.

Gallinæ iuuenis & pinguis caro melior ex omnibus uolatilibus, & habet mirabilem proprietatem in temperando complexionem: & ideo brodium ſuum eſt optima medicina leproſis. 5. colliget c. 31.

Gemini ſæpenumero euenit ut in eadem parte generentur mas & fœmina, idque ſatis inſpeximus in diſſectionibus animalium ouiparorum, tũ pedeſtrium, tum etiam piſciũ. Ariſt. 4. de generatione animalium. c. 1. aduerſus Democritum & Empedoclem.

Geminos pariunt quandoq; oues uel capræ, uel pabuli beneficio; uel ſi mater, aut pater uim eam geminandi per naturam obtineat. 6. de natura animalium. capit. 19. ubi nota ex indiuiduali proprietate poſſe prouenire ut mas uel fœmina geminos edat.

Gemini in ſolo humano genere ſi alter mas alter fœmina ſit, raró ſeruantur: in reliquis animalibus, ſi alter mas alter fœmina ſit, enutriuntur & ſeruantur. 7. de natura animalium. capitul. 4.

Gemini uel diſsimiles inter ſe non ſunt, ſed plurimi magna ex parte ſimiles procreantur. 7. de natura animalium. ca. 6.

Generatio alia ſimplex, & eſt in qua unũ fit ex uno: alia uerò compoſita, & eſt in qua unũ fit ex pluribus. primo phyſico. commen. 44.

Generatum in actu, licèt ſit unum numero, ideſt ſecundũ ſubiectum, non tamen eſt unum ſecundum rationem ſeu diffinitionem. 1. phyſi. com. 60. Vbi per generatum intelligit ſubiectum generationis, quia illud dicitur uerè generari, ut ipſe habet in præſenti commẽto. Ex hoc elicitur apud Peripateticos quòd aliqua poſſunt eſſe eadem ſubiecto, ſed differunt ſecundum diffinitionem, quod etiam colligitur ex. 5. phy. com. 47. & ex. 2. de anima com. 147. & ex. 3. phy. 19. & 21. & 3. de anima com. 1.

Generatio ſimpliciter eſt ſubſtantiæ, ſecundum quid uerò accidentium. 1. phy. 62. & 1. de generat. & corruptio. tex. cõ. 11. & 18. 5. phy. tex. com. 7. & 8. phy. tex. com. 46.

Generatum in rei ueritate eſt compoſitum ex ſubiecto & forma. 1. phy. com. 64. & 7. meta. tex. com. 23. 26. 27. 31. 33. & 8. met. tex. com. 8. & 12. met. com. 18.

Generatio eſt uia in naturam. 2. phy. tex. com. 14.

Generatum duplex, completum & incompletum. 1. cõ. 64.

Genera ſunt formæ uniuerſales, & differentiæ sũt formæ propriæ. 2. phy. com. 92. & 91. Vide in concordantijs.

Generatio eſt ex contrarijs, ut declaratum eſt in. 1. phy. & inter aerem & aquam non eſt corpus medium in actu denudatum à differentiis aeris & aquæ contrariis, ſcilicet à calore & frigore. 3. phy. cõ. 49. Ex quo patet quantum errent qui tenent formam corporeitatis ſubſtantialem coæternã primæ materiæ, ſecundum Ariſt. & Comme. idem. 3. phy. tex. com. 45.

Contra tenẽtes formam corporeitatis ſubſtantialẽ coæternam in materia.

Generabilia quæcunque & corruptibilia, & omnino quæ aliquando quidem ſunt, aliquando uerò non, neceſſe eſt in tẽpore eſſe. 4. phy. tex. com. 120.

Generabilia & corruptibilia menſurantur à tempore duabus de cauſis, & quia ſunt mota, aut mobilia, & quia tempus excedit illa. 4. phy. com. 120.

Generatio alia ſimpliciter, alia ſecundum quid. 5. phyſic. tex. comm. 7. & 1. de generatione & corruptione. tex. com. 11. & 20. 1. phyſi. tex. com. 62. & 8. phy. tex. com. 46.

Generationis cauſa eſſentialis quòd non ſit motus, eſt quia ſubiectum motus eſt ens in actu: ſed generationis ſubiectum eſt ens in potentia. 5. phy com. 8.

Generationes in prædicamentis accidentium non dicuntur generationes niſi cum determinatione. 5. phyſi. com. 8. Et habetur in tex. ibidem. & alibi ſæpe.

Generatio eſt exitus eius, quod eſt in potentia ad actum. 5. phy. com. 16.

Generatio non eſt motus. & cauſa eſt, quia forma eſt indiuiſibilis, & quia generatio eſt de non eſſe. 5. phy. commẽ. 22. Ex quo patet in uia Auer. tranſmutationem in formis ſimplicibus quas ipſe ponit. 3. cæli, eſſe diuiſibiles & recipere magis & minus: quòd talis non eſt uera generatio, nec etiam eſt uerus motus: tum quia ſubiectum motus eſt ens in actu, ſed ſubiectum tranſmutationis talium formarum ẽ prima materia. prima enim habilitas in materia eſt ad tales formas ſimplicium. 3. cæli. commen. 67. & 12. primæ philoſophiæ. commen. 11. Tum etiam quia motus eſt inter contraria, ſed formæ illæ non ſunt contrariæ ſecundum ſe, ſed ſecundum ſui qualitates, contra Alexan. ut patet. 5. phyſi. commen. 10. Sed dic quòd ſic Commen habet conſequenter loqui iuxta ſua fundamenta, quòd quemadmodum ipſe tenet quòd formæ elementariæ ſunt mediæ inter ſubſtãtias & accidentia, ſic trãſmutatio earum, neq; eſt uerè motus, nec uerè generatio, ſed eſt medium quodammodo: idẽ enim eſt iudicium de motu & termino motus, & de uia & termino uiæ, quia non differunt niſi ſicut perfectum à diminuto, ut patet in. 5. phy. com. 9.

Genus eſt prius in ratione. Commentator quinto phyſicorum,commen.27.

Generatio & corruptio mutationes ſunt, & nō ſunt motus. 5.phy.tex.com.51.& tex.com. 8.

Generatio & corruptio ſequuntur alterationem, & non ſunt motus,ſed ſequuntur motum.6.phy.com.32.&.45.

Generatio quodammodo eſt in magnitudine.6.phy.com.59

Generabilia quædam ſunt indiuiſibilia,ut ſentire & intelligere.ibidem.

Generationis motus eſt compoſitus ex trāſmutatione in qualitate,& ex tranſmutatione in ſubſtantia.6.phy. commen. 59.&.31.

Generationis finis neceſſario eſt de alia ſpecie motus, cùm finis ſit ſubſtantia,& tranſmutatio cuius eſt finis, eſt in qualitate.6.phyſi.com.59.

Generatio eſt tribus modis,aut ſimplicium,aut organicorū, aut complexionis & mixtionis.6.phy.com.59.

Generatio & corruptio non ſunt extra magnitudinem, licèt non ſint in ipſa magnitudine.6.phy.tex.com.59.

Generatio primæ partis carnis componitur ex alteratione & generatiōe,ut cū generatur caro ex ſanguine,primò amittentur qualitates & accidentia ſanguini propria,& fiet accidentia propria carni donec amittatur forma ſanguinis & fiat forma carnis,ſcilicet,in fine motus,ſcilicet in non tempore.6.phy.com.59.idem.1.phy. com. 62.

Generabile quodlibet habet aliquam quantitatem naturaliter in initio generationis & fine,& iſta quantitas habet extrema & medium. Vide conſimile.9.phy.cō. 32.&. 1.phy. 34.&.2.de anima.tex.com.41.

Generatio ita ſe habet,quòd in ea ſorte eſt magis manifeſtū quàm in alijs motibus,quòd generans eſt ſimul cum generato.7.phyſi.com.10.

Genus non uidetur eſſe ſubiectum propinquum formarum, 8.phyſi.tex.commen.29.

Genus unum aliquid non eſt, ſed iuxta hoc latent multa. 7. phyſi.tex.com.30.

Generatio impoſsibile eſt ut ſit ex non eſſe puro, ut apparet ex diffinitione motus.8.phyſic.commen. 4. idem.1.phyſi. commen.71.

Generatio impoſsibile eſt ut ſit ex prima materia ſecundum quòd poteſt intelligi nuda a forma.8.phy.commen.4. Vide in concordantijs.

Generibus licet quandoq; abuti loco ſpecierum: licet enim omnibus uocabula arbitratu ſuo interpretari ac fingere. Themiſtius.1.de anima.cap.19.

Generari contrarium ex contrario, poteſt intelligi duobus modis.8.phyſi.commen.4.

Generatio non eſt primus motus temporalis, quia generatio non eſt motus,ſed finis motus.8.phy.commen.7. idem 6.phyſi.commen.32.

Generatione exiſtente erunt alij motus,quia generatio eſt finis aliorum motuum:& qui deſtruit finem deſtruit omnia quæ ſunt ante finem.8.phyſicorum,commen. 24. Vide in concordantijs.

Generans eſt quod dat generato formam ſuam corpori ſimplici & omnia accidentia contingentia formæ, quorum vnum eſt motus in loco.8.phyſic.commen.32.&.3. cæli. commen.28.

Genus aut mera notio eſt ſine euidenti ſoliditateq; aliqua, ſed ex tenui ſuboſcuraq; ſimilitudine ſingulariū collecta: aut peniriſsimè nihil:aut quàm ſingularia multò poſterius At ſpecies natura quædam eſſe amat & forma, nam ratio hominis ſimul atq; iugata materiæ eſt,homo fit. Themiſt. 1.de anima.tex.8.idem Boetius in prædicamento ſubſtantiæ.& Com.12.metaphyſic.com.4.&.27.& primo de anima.commen.8.

Generum & ſpecierum nomina,utrum notiones ſubraq; animi ſint,an naturæ aliquando in ſingularibus contentæ,pulcherrima conſideratio eſt. Themiſtius.1.de anima.tex.cōmen.8.item Porphyrius. Vbi pondera, quia dicit quòd neque animalis notio ſubſtantia eſt animata ſenſibilis,multoque minus notio hominis poteſt eē animal rationale mortale:ſed ſingulares homines propriè animalia rationalia, & dicuntur & ſunt.idem uide ab Auer.ibidem commen.8 &.1.metaphyſi.commen.45.tenet Alexan.in. 1. libro naturalium quæſtionum,quæſtione tertia, ubi quærit quorū ſint diffinitiones.

Generabilia ex ſemine habent eſſe perpetuum, quia habent in ſeipſis generās propinquum,ſecus eſt de genitis ex materia putri.Com.in.8.phy.com.46.

Generatio eorum quæ generant ſe, non completur niſi illic ſit generans extrinſecus præter generās propinquū,quod dedit ſolum generationis principium.8.phyſi.comm. 46. & habetur.2.phyſi.tex.commen.26.&.12.primæ philoſophiæ.tex.commen.13.ubi dicitur: Sol & homo generant hominem.

Generans extrinſecum neceſſariò eſt alterans, & ſua alteratio eſt temperata,ita quòd neceſſe eſt, ut ſit ſimilis calori naturali per quem completur illud ens.8.phyſi.commen. 46.idem habet in.12.metaphyſi.com.18.& in. 2.de generatione animalium.

Generatio Ciceronis à Platone non eſt propter generationem eius ex Socrate,ſed eſt propter uolūtatem eius, quia noluit proijcere ſemē in illam fœminam: Socratem enim generare Ciceronem eſt per accidens.8.phyſi.com.47.Ex quo patet contra illos qui aſſerunt,quòd Plato non potuit generari niſi à ſuo patre,& non ab alio.

Generatio aut eſt alteratio,aut ſequitur alterationem.8.phyſico.commen.55.

Generatio in animalibus quæ ſunt hic,præcedit alios motus, ſecundum quòd prædicamentum ſubſtantiæ præcedit reliqua prædicamenta,in quibus eſt motus.8.phyſi.tex.cō.57. Et iſta eſt gloſa Auerrois in com.

Generationem ſi alteratio præcedat, hoc eſt per accidens. ibidem.commen.57.

Generatione poſterius natura prius eſt.8.phyſico.tex. commen. 58. &. 9. metaphyſic.tex.commen.15.&.2.de parti. anima.cap.1.

Generatio & corruptio cum ſint motus oppoſiti, non tamen habent alterationem per quietem mediā: ſicut cæteri motus.8.phy.commen.62.& ibi require cauſam. Inquit enim quòd hoc eſt,quia ſubiectum non eſt aliquod demonſtratum in actu,ſub ambobus extremis motuum. Caueant igitur ponentes corporeitatem de prædicamento ſubſtantiæ coeternam in prima materia, ſecundum uiam Ariſtote.& Auer.tunc enim iſtud dictum minimè uerificari poſſet, ut patet intelligenti.In generatione & corruptione inconueniens penitus eſſe uidebitur,ſi factum mox neceſſe eſt corrumpi, & nullo tempore permanere.8. phyſicorum, tex. commen.63.

Cōtra ponētes formam corporeitatis

Generatio quælibet ex contrario fit in contrarium, & ex ſubiecto quodam,& ſimiliter corruptio.1.cæli. tex. commē. 20.idem.1.phyſic.tex.com.43.&.44.

Generatio duplex, uera & tranſumptiua. Generatio uera eſt quæ fit per alterationem paſsiuam, quæ requirit ſubiectum, & contrarietatem, & tempus. inquit enim Commentator primo cæli. commen. uigeſimo: Generabile uerè eſt terminatum tempore, & fit ab aliquo, ſcilicet tanquam ex ſubiecto, nedum tanquam ab agente: ſed generatio tranſumptiua eſt quæ non fit ab aliquo, ſicut ex ſubiecto, & in nullo tempore. Auer. eſt diſtinctio.1.cæli.commen. 20.

Generabile quodlibet non generatur niſi ex aliquo ente ſibi contrario:& iſta propoſitio eſt uera, tam in generatione ſimplicium,quàm in generatione compoſitorum ex ſimplicibus,quàm in generatione unius compoſiti ex alio cōpoſito.1.cæli.com.20.

Generatio triplex,ſimplicis ex ſimplici,compoſiti ex ſimplici,& compoſiti ex compoſito:& ita eſt triplex corruptio. 1.cæli.com.20.

Generatio compoſitorum fit duobus modis,uel fit ex primis contrarijs nullo alio compoſito mediāte,ut generatio mineralium,& eorum quæ ſine ſemine generantur ab elemētis,ut plantæ:& ſicut generatio animalium, quæ per putrefactionem generantur. Et eſt etiam alius modus,quando unum compoſitum generatur mediante alio compoſito,ut generatio ſanguinis ex pane,& generatio membrorum a ſanguine.1.cæli.com.20.

Generans eſt ſimile generato, & eſt contrarium ei, ex quo fit generatum: non enim agit in materiam generandi niſi in quantum eſt contrarium. 1. cæli. com. 10.

Generabile quodlibet & corruptibile eſt terminatum à tempore, & ideo quod non eſt terminatum à tẽpore, eſt ingenerabile & incorruptibile. 1. cæli authoritate Ale. & Themiſt. in com. 100. Non generabile non uerè dicitur duobus modis, aut illud quod fit ſine cauſis generationis, aut quod eſt difficilis generationis. 1. cæli. com. 111.

Generabile tribus modis ſumitur. 1. cæli. tex. com. 112.

Generatum uel illud quod generatur neceſſario, non fit ſecũdum uiam generationis, ſcilicet per alterationem. Comm. 1. cæli. com. 112. Vbi patet ex intentione Auer. in entibus æternis & neceſſarijs eſſe alium modũ generationis a modo ueræ generationis, quæ fit per alterationem: contra Grego. Ariminenſem, & Ioan. de Bacone, qui dicunt ſecũdum Ariſto. & Commentaro. nullum alium modum generationis ipſos intellexiſſe niſi illum qui fit per alterationẽ temporalem: cum Commenta 1. cæli. commen. 105. dicat, Quod ſi Plato dum dixit mundum eſſe generatum, intellexit quòd partes eius præcedunt ipſum natura, non tempore, Ariſto. non diſcrepat ab eo. & in eodem lib. comm. 106. inquit: Quod innatum eſt inueniri in tempore, non inuenitur ſine tempore: & quod non eſt innatum inueniri in tempore, non omnis habet prius & poſterius, niſi ſecundum eſſe, quod eſt de lineis cum figuris. & magis de rebus abſtractis: quoniam ſi aliqua generatio fuerit ex rebus non temporalibus, tunc illæ res non erunt priores niſi in eſſe tantum. Si igitur intendebant dum dicebant eſſe generatum, quia eſt ex cauſis prioribus in eſſe, erit uerũ: ſed uerba eorum non compatiuntur hoc. Ecce igitur quomodo in uia Commenta. & Ariſto. datur aliquis modus generationis in rebus æternis, & non temporalibus, in quibus eſt prioritas naturæ, non temporis. Negauit autem Ariſt. ibi eſſe generationem quæ fit ex ſubiecto præſuppoſito & priuatione, quia talis fit per ueram alterationem, & cum tempore. Et hoc ſequebatur ad uerba Platonis, quia poſuit ipſum eſſe generatum ex inordinatione elementorum reductorum in ordinem. Inordinatio autem eſt priuatio, & talis generatio quæ fit ex priuatione præexiſtente, eſt cũ nouitate & tempore: & ideo dixit Commenta. quòd uerba Platonis non patiuntur illam defenſionem. Et confirmatur per Auer. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, ubi, poſtquã dixit quòd finis ſignificat agẽs ſignificatione neceſſaria; intulit, quòd agens eſt duplex, quoddam eſt prius tempore acto, et hoc eſt in rebus generabilibus: quoddam uerò eſt prius ſecundum eſſe, ideſt ſecundum naturam, quod etiam illo modo eſt prius ipſo tempore. Et ideo uia iſtorum uirorum multum deuiat à uia Commenta. ſicut uides. Vnde Comment. 1. cæli. commen. 1 4. ſcribit et innuit per hoc, ut reputo, opinionem Platonis dicentis quòd mundus ante hoc non fuit æqualis per naturam: et hæc eſt ordinatio quam intendebat, cum dixit, quòd mundus prius fuit inordinatus, deinde poſt uenit ad ordinem. Et uoluit hic notificare quòd mundus ſi ſemper fuit ordinatus, non eſt in eo potentia ad ordinationem: et ſi uenit ex inordinatione ad ordinationem, potentiam habet ad ordinationem, et inordinationem. Sic igitur Philoſophus ſecundum Auer. negat iſtum modum generationis qui fit ex priuatione ad eſſe in rebus non temporalibus, quia talis eſt generabilibus proprius et corruptibilibus, ut patet in. 1. phy.

Generationem rei cuiuslibet prædicamenti diffinimus, uel potentiam ad generationem per primum tempus in quo poſsibile eſt generari, et corruptionem determinamus ex primo tempore in quo poſsibile eſt corrumpi. 1. cæli. 118.

Generabile quodlibet eſt corruptibile. et è conuerſo. 1. cæli tex. commen. 131.

Generatur quodlibet à ſuo ſimili, et corrumpitur à cõtrario. 1. cæli. tex. com. ultimo.

Generatio cuiuſlibet ſpeciei iſtius mundi non perficitur, niſi per aggregationem motuum corporum cœleſtium. 2. cæli. tex. commen. 2.

Generatur quodlibet à ſuo ſimili in ſubſtantijs, in accidentibus autem non eſt neceſſariũ, ut omne accidẽs fiat à ſuo ſimili ſpecie uel genere. 2. cæli. com. 42. Vide in Theorematibus noſtris quo modo ſit plenè intelligendum hoc.

Generatũ & non generatum non differũt in neceſsitate quæ eſt inter cauſam & cauſatum. 2. cæli. com. 108.

Generatio & alteratio ſunt in qualitate, ſed hæc in ſubſtantiali, illa uerò in accidentali. 3. cæli. commẽ. 38. uide. 5. metaphy. in cap. de qualita. Etenim forma ſubſtantialis qualitas quodammodo dici poteſt.

Generatio elemẽtorum ex corpore duobus modis poteſt intelligi. 3. cæli com. 56.

Generatio uera & ſophiſtica. 3. cæli. com. 56.

Genus quodlibet habet differentias oppoſitas ſecundũ perfectum & imperfectum. 4. cæli. tex. com. 35.

Generatorum & corruptorum cauſæ ſunt, quia elementa inueniuntur extra ſuum locum naturalem. 4. cæli. com. 41.

Generatio unius eſt corruptio alterius, & corruptio unius, alterius eſt generatio. 1. de genera. & coruptione. tex. cõmen. 17. &. 18. & hoc in ſubſtantijs, ut habetur ibidem. tex. commen. 20.

Generatio alia ſimpliciter, alia non ſimpliciter. 1. de generatione. tex. com. 18. &. 5. phyſi. tex. commen. 7. &. 1. phyſic. tex. commen. 62.

Generatio eſt tranſmutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente ut ſubiecto. primo de generatione & corruptione. tex. commen. 23.

Generatio eſt in toto & crementum in parte. 1. de generatione & corruptione. com. 27.

Generatur quodlibet, aut ab homœogeneo, aut ab homœoideo. 1. de generatione & corruptio. tex. com. 30. Vide in Theorematibus quomodo ſit intelligendum.

Generatio non eſt uniuerſalis, ſequeretur enim generationẽ eſſe ex non ente. 1. de generatione. tex. comm. 40. idem. 7. metaph. tex. com. 27.

Generatio & corruptio omnibus natura ſubſiſtentibus ſubſtantijs non eſt ſine ſenſibilibus corporibus. 2. de generatione & corruptione. tex. com. primi.

Generantur natura conſtantia aut ſemper, aut ut multum. Ea autem quæ ſunt præter ſemper, aut ut multum, ab euentu proueniunt. 2. de generatione & corruptione. tex. comm. 39. idem. 2. phyſi. tex. com. 48.

Generatio eſt continua & æterna, quia motus localis eſt continuus & æternus, quoniam motus generat faciẽdo appropinquare generantem generãdo. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 55. &. 56.

Generationis perpetuitatis tres cauſæ ſunt aſsignatæ ab Ariſtotele, materialis, formalis, & cauſa agẽs. 2. de generatione & corruptione. com. 60.

Generationes quorundam entium ſunt neceſſariæ, & quorũdam ſunt contingentes. ex. 2. de generatione & corruptione. tex. commen. 66.

Genus demonſtrat materiam, & differentia formam 2. de anima. Commen. 8. Non eſt intelligendum genus eſſe materiam: Alex. enim in libro naturalium quæſtionum demonſtratiuè ſcripſit genus eſſe diuerſum à materia: & hoc etiã ſentit Commen. in. 1. primæ philoſophiæ commen. 17. & & in. 12. commen. 14. ſed intelligitur quòd genus comparatur ad differentiam, ſicut potentia ad actum & ſicut materia ad formam. Vnde teſte Porphyrio in cap. de differẽtia, genus eſt proportionale materiæ, & differẽtia formæ. ex. 7. primæ philoſophiæ tex. com. 43.

Genus non eſt præter generis ſpecies, & ſiquid eſt illud, ut materia eſt.

Genera impoſsibile eſt elemẽta rerum eſſe. 1. de anima. tex. com. 78. ubi Themiſtius dicit, genera porrò ſunt notiones animi noſtri, & non elementa rerum.

Genera accepta in diffinitionibus, aut ſunt uniuoca, ut animal in diffinitione hominis: aut dicta multipliciter, ut ens & potentia & actus. 2. de anima. commen. 30. Vbi patet duplex eſſe genus ſecundum Peripateticos, uniuocum uidelicet & analogum. uide pro hoc etiam. 4. meta. com. 2. &. 5 met. com. 4. & primo da anima. com. 7. &. 3. de anima. commen. 4. et. 3. phyſi. com. 4.

Generat nihil ipſum ſeipſum, ſed ſaluat. 2. de anima. t. c. 47.

Genera rerum ſcitarum, aut ſunt ſcientiæ ſpeculatiuæ, aut artes

tes operatiuæ,aut uirtutes cogitatiuæ particulares. Commentator in commento libri de diuinatione.

Generatio & corruptio & omnis motus eſt à uirtute quæ eſt habitus,& omnes quod caret cauſis motus, eſt neceſſe habere quietem , quæ eſt priuatio motus. Commenta. in ultimo cap. de ſubſtantia orbis.

Geous rei cum ignotum fuerit, non debemus ſtabilire illud. 1. meteo. cap. 2. Com. in ſua media.

Generatio mixti eſt dum uirtutes actiuæ dominantur paſsiuis, corruptio autem fit quando paſsiuæ dominantur actiuis.4.meteororum. in principio.

Generatio ſimplex & naturalis eſt permutatio ab his uirtutibus,cùm habeant rationem ex ſubiecta materia 4. meteororum. tex.com.2. Vbi ſcire debes,quòd triplex inuenitur generationis diffinitio tradita ab Ariſto. una eſt generalis quæ principaliter uerificatur de communi generatione, in qua unum generatur ex uno, ſiue ſit ſimplicium, ſiue compoſitorum, & iſto modo fuit diffinita in ſermonibus uniuerſalibus de generatione & corruptione in tex.commen. uigeſimo tertio : Generatio eſt tranſmutatio totius in totum,nullo ſenſibili remanente ut ſubiecto. Secunda deſcriptio eſt quæ competit generationi mixtorum homogeneorum, in qua unum fit ex pluribus,& eſt deſcriptio aſsignata hic.tertia eſt quæ competit uiuentibus, quæ fuit tradita ab Ariſto. in libro de morte & uita, dum dicit,Geoeratio eſt prima participatio animæ in calido naturali, & uita eſt eius permanſio.

Genus eſt diſtinctum à materia.1.meta.com.17.

Genus eſt forma uniuerſalis, & eſt unum io forma media inter potentiam & actu primo meta. commen.17. & ſecũdo meteororum.com.14.

Generatio ſemper eſt medium inter eſſe & noo eſſe.2.metaphyſi. tex. commeo.7.

Genera nõ ſunt io actu, niſi in ſuis ſpeciebus.3 .meta.tex. cõ. 11. idem.7. meta.tex.com.43.

Genera generaliſsima non habent genus niſi multipliciter dictum: quia omne quod habet differentiam,habet genus,& noo conuertitur. Com.5. meta.com.4.

Genus duplex, uniuocum & multipliciter dictum:elicitur diſtinctio ex.4. quinti meta.&.4. meta.cõ.2.& primo de anima. com.7.&.2.de anima.com.30.&.3.de anima.com.4.

Generatio eſt natura,quia eſt uia in naturam.5 .meta. tex.cõ. 5.&.2.phyſi.tex. com.14.

Generatio rerum naturalium nõ ut contingit, quemadmodũ Empedocles ; ſed ratione quadam conſiſtit. 2. de geoeratione & corruptione. tex. com. 40. Vide in concordãtijs.

Genus eſt ſimile materia. 5. meta. tex commen. 10. item in Porphyrio,io cap. de differeutia : nota tamen quòd nõ eſt uera materia. primo meta.com. 17.& 12. meta. com. 14. Alexander eoim demonſtratiuè ſcripſit quòd materia non eſt genus.in libro natoralium quæſtionum ſecundo.ca.ult.

Genus pars ſpeciei dicitur , aliter autem ſpecies generationis pars dicitur.5. meta.tex.commen.30.

Genus multifariam dicitur.5.metaphy. tex. comm.33.Et eſt in cap. de geoere.

Genera diuerſa dicuntur , quorum diuerſum primum ſubiectum , & noo reſoluitur alterum in alterum , nec ambo in idem.5. metaphyſi.tex.com.33.

Geoere dioerſa ſunt materia & forma.ibi.

Genera diuerſa ſunt decem prædicamenta ibid.

Generatio hominum potius attribuitur primo patri quã primæ matri , quia motor eſt nobilior materia .5. metaphyſi. com.33.& habetur in textu.

Genus dicitur tribus modis.5. meta. tex.com.33.

Generatio quælibet,aut à natura,aut ab arte,aut a caſu eſt.7. meta. tex.com.22.

Generatio propriè eſt reſpectu ſubſtantiarum, accidentia autem magis dicuntur pati,quam geoerari.7.meta. com. 22.

Generationes quædam dicuntur factiones.7.meta.t.c.22.

Generatiooum & motuum hæc quidem intelligentia uocatur, illa uerò factio.7. meta.tex.com.23.

Generabile in rei ueritate eſt indiuiduum compoſitũ ex materia & forma:ſed forma nõ eſt geoerabilis neq; corruptibilis niſi per accidens , & ſimiliter eſt de materia. 7. meta. cõ.23.& tex. com.26.&.17.31.33.&.12.meta.com.18.

Geous differt à materia , quia genus prædicatur eſſeotialiter & in recto de ſpecie , & materia prædicatur denominatiuè.7. meta.tex.commen. 24.& 43.idẽ.1. metaphy.cõ.17. & 12. meta.com.14. Vide de hoc pulchre Alexan. in.2. libro naturalium quæſtionum, quæſtione ultima,ubi oſtẽdit quòd materia non ſit genus demonſtratiuè, & apponit uarias & diuerſas differeotias.

Generatio magis attribuitur priuationi quam ſubiecto priuationis.7.meta. com.25. Vide io concordantijs.

Generatum ex materia & forma , eſt aliud ab eis. 7. meta. io com.26.&.27.& 60. idem.5. meta.cõ.6.& in 3. de anima. com.5.iuxta dimidium , contra teneotes compoſitum oon dicere entitatem io uia Auerrois.

Generatum quodlibet neceſſe eſt, ut ſit diuiſibile in duas partes ratione non actu,in materiam ſcilicet & formam.7.meta.tex.com.27.Et ratio eſt,quia io hoc eſt differentia ioter per ſe generata à oatura,& inter geoerata ab arte, quorum generatio fit per contactum, quia in talibus compoſitũ poteſt diſſolui in duo , uel in partes ipſius componentis in actu , nedum ſecundum rationem: ſed iu generatis à natura præſertim ſimplicibus , nõ poteſt compoſitum diuidi in duo actu,quia ſeparatio formæ à materia eſt corruptio ipſius.4. phy. com. 17. ubi ſcribit quòd eſt poſitio naturalis, quòd forma non mutatur per ſe, ſcilicet nõ mutatur de materia in materiam ſecundum quòd corpora mutantur de loco ad locum, ſed ſeparatio eius à materia eſt corruptio: ſimiliter etiam ſeparatio materiæ ſecundum actum ab omni forma impoſsibilis eſt , quia quod oon eſt in actu eſſet in actu, ut deducit Commen. io 1.phyſi.in commeo.12.Dixi autem notabiliter hoc ueritatẽ habere io ſimplicibus , oã ut ſcribit Commen.in.3. cœli & mundi io commen.31.ubi Philoſophus ponit elementi diffinitionem aſſerens ſic: Igitur elementum corporum ad quod alia corpora diuidũtur intus exiſtens potentia , aut actu , hoc enim utro modo ſe habet, dubitabile eſt. Dicit Com. ibi. Et debes ſcire quòd hæc elementa de quibus perſcrutatus fuit in primo phyſi. ſunt alia ab elementis , de quibus perſcrutatur hic. Illic enim declarauit materiam primam,& formã quæ ſunt elementa uniuerſalia corporum tam ſimplicium quam compoſitorum. Hic autem declarare intendit elementa corporum compoſitorum taotùm, quæ æquiuocè dicuntur elemẽta cum illis,quoniam quum compoſitum diuiditur nõ exiſtunt io actu , forma enim corrumpitur & materia induit aliam formam. Vnde Ariſto.etiam io 2. phyſi. tex. comm. 12. dicit deſcribendo naturam , quæ eſt forma : Quia alio modo natura dicitur habeotium io ſeipſis principium motus, forma & ſpecies non eſt ſeparabilis ens, ſed aut ſecũdum rationem. Et ſic etiam dicit Commen.ibi quòd eſt ſeparabilis, non in eſſe,ſed ſecundum diffinitionem tantum: & 12. metaphyſicæ.comm.39.dicit quòd intellectus innatus eſt diuidere adunata in eſſe io ea, ex quibus componũtur , quamuis noo diuidantur in eſſe , ſicut diuidit materiã à forma & formam a compoſito ex materia & forma , & Ariſt.in primo cœli & mũdi , hoc idem aſſerit in tex.com. 92.& 95.in omnibus tam natura quàm etiam arte conſtantibus, aliud eſt ipſa ſecũdũ ſeipſam forma,& quæ eſt mixta cum materia.de tali autem abſtractione facta ab intellectu qualis ſit, & ad quem ſpectet artificem, pulchra difficultas eſt,& tu recurre ad ea quæ ootaui tibi in concordantijs.

Genus quod eſt commune & proximum equo & aſino , oon eſt nominatum 7. meta. tex. 28. Ex quo patet quòd non eſt uniuerſaliter uerum, quòd uniuerſalia ſunt ootiora minus uniuerſalibus io cognitione confuſa: talia enim genera proxima rerum quandoque lateot , & ſunt minus nota quam ſpecies,ex hoc enim prouenit quòd ſunt innominata. Nullus eoim impooit nomen rei quam ignorat, ut habetur. 7. primæ philoſophiæ.comm.54. & 4. etiam primæ philoſophiæ. tex.commẽ.10. Cuius oppoſitum tenuit Diuus Thomas & ſequaces. Contra diuum To.

Generans & generatum ſunt duo oumero,& unum in intentione uniuerſali.7. meta.tex.com.28.

Genus aliud uerum, aliud rethoricum. 3. de anima. com. 6.

Generatio quælibet fit per tranſmutationem materiæ,& materia

teria

teria eſt indiuiduum generationis.7.meta. tex.com.28.

Generatum quodlibet generatione actuali ideſt generatione non ceſſabili generatur à ſuo ſimili.7.meta te.com. 28. Vide limitationem huius propoſitionis. 12. primæ philoſophiæ.in com.24. authoritate Alexandri.

Generatio ſi à formis ſeparatis proueniret, non eſſet poſsibile, ut iſtæ formæ eſſent cauſæ eius, quod apparet, ſcilicet quòd generans & genitum eſſent duo in numero & unũ in forma.7.meta.cõ.28. Et ratio eſt quia multiplicatio indiuiduorũ in una ſpecie prouenit ratione materiæ, ut ibi dicit Com.& in primo meta.com.40. Et in libro deſtru.in diſp. prima in ſolutione ſeptimi, & octaui dubij.

Generabilia ita ſe habent, ſicut mobilia: nam quemadmodũ eorum quæ mouentur in loco, quædam mouentur ex ſe, & quædam ex alio, ita eſt de generabilibus. 7.meta.com.29. Vide in concordantijs.

Generata ab arte ſunt in duplici differentia, nam in materia quorundam eſt pars potentiæ naturalis ſimilis artificio, & talia indiſcriminatim, & à natura & ab arte generari poſſunt: & in materia quorundam non eſt pars potentiæ naturalis, & talia non niſi ab arte generari poſſunt, ut domus. 7.metaphy.tex.com.29.

Generata per accidens non generãtur à ſibi ſimili. 7. met.cõ. & tex.28. & 30. uide etiam in. 12. primæ philoſophiæ. in com.24. ubi inter illas tres limitationes iſta eſt una, authoritate Alexan.etiam ut ibi refert Com.

Generatis ex ſemine, formas exhibent ſemina p formas quas dederunt generantia ſemina; ſed generatis non ex ſe ideſt caſu, corpora cœleſtia ſunt illa, quæ dant iſtis aliquid loco ſeminum & uirtutum, quæ ſunt in ſeminibus. 7.meta.cõ. 31.& 12.meta.com.13.& 18.

Generatum eſt formatum, & generans eſt formans, ſcilicet illud quod mouet materiam, donec recipiat formam, ideſt illud quod extrahit illã de potẽtia ad actum: & illud quod mouet materiam neceſſariò eſt corpus habens qualitatem actiuam, aut potentiam quæ agit per corpus habens qualitatem actiuam.7.meta.com.31.idem.12. metaphyſicæ.cõ. 18.ubi dicit, Imaginatio ſuper creationes formarum induxit homines dicere formas eſſe, & datorem formarum.

Generans ſubiectum formæ ſi aliud eſſet à generante formã, tũc ſubiectum & ſua forma eſſent duo in actu, quod eſt impoſsibile.7. metaphy.com.31. Inde colligitur uulgata propoſitio, quòd idem eſt agens diſponens materiam, & introducens formam. Nota tamen, quòd fallit in generatione artificialium rerum, ut patet in.2.phyſi.in tex.cõ.24.& 25.

Generatio ſubſtantiæ proprium habet quod requirit aliquã ſubſtantiam actu exiſtentem, quæ facit, ut putà animal, ſi animal naſcitur: generatio autem qualis aut quanti non neceſſarium, niſi poteſtate ſolum.7. metaph.tex.com.32.uide pro hoc in.2. cœli. com.42.

Generatio eſt ipſius compoſiti formæ neque materiæ & hoc eſt commune tam ſubſtantiæ quam alijs prædicamentis. 7. metaphy.tex.com.32.

Generatio qualitatum & accidentium fit duobus modis, nam quandoque generantur a ſibi ſimili, & quandoque ſequuntur formã mixtionis primarum qualitatum.7. meta. cõ.32.

Genus non uidetur participare differentias, ſimul enim contrarijs idem participaret: nam differentiæ contrariæ ſunt quibus differt genus.7. meta.tex.com.42.

Genus non eſt præter eas quæ ſunt, ut generis ſpecies: aut ſi eſt quidem, ut materia eſt. uox enim genus & materia. 7 meta. com.& tex.43.

Genus propinquum appellatur primum, quia in diffinitione ponitur primum.7. meta.com.43.

Generis rationem obtinent quæcunque mediãt inter primũ genus & ultimam differentiam in diffinitionibus. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 43. ubi per primum genus non intelligitur proximum, ſed generaliſsimum, quod eſt primum ſecundum naturam: & ita uides quomodo in paruo ſpatio æquiuocat Philoſophus de primo genere in eodẽ tex. in habendo modicam ſollicitudinem de nominibus, ſicut in ſimili notauit Commen. in primo phyſicæ auſcultationis in com. primo, quod durum uidebatur expoſitori.

Genera diuerſantur quia quædam magis aſsimilantur formæ & quædam magis materiæ.7.primæ philoſophiæ.com.43.

Genus aſsimilatur materiæ. ibidem & primo meta. cõ.17.& 12.meta.com.14.&. 5.metaph.com.33.& 10. metaphyſicæ.com.24.& 8. metaphyſicæ. 5.&.6.

Genera ſunt repræſentatio & exemplar materierum compoſitarum, quæ ſunt partim actus, partim potentia: unde huiuſmodi eſſẽ quòd repræſentant genera, eſt medium inter formam quæ eſt in actu, & materiam primam quæ non habet formam. Et ideo genera habent diffinitiones, ſicut & ſpecies, donec perueniatur ad primum genus, quo nihil eſt propinquius materiæ primæ: & proptereà huiuſmodi genus non habet diffinitionem, ſicut neque ultima forma, niſi per modum ſimilitudinis. Et unumquodque iſtorũ genus dicitur uniuocè, quia id quod repræſentatur per iſta genera inuenitur perfectius, quam ea quæ repræſentatur per genera analoga, ut ens & res, ex paraphraſi metaphyſi.tracta. 2. colum.16.

Genus per ſe non prædicatur de differentia. 3. meta.t. c.10.

Genus generaliſsimum eſt ſimplex, & genera ſubalterna sũt compoſita. 3.meta.com.11.

Genus duplex propinquum, & remotum. 5. meta. commen. 10.&.2. phyſi.28.

Genus quodammodo aſsimilatur materiæ, & quodammodo aſsimilatur formæ: ſonus enim quodammodo aſsimilatur materiæ quia eſt propinquius materiæ literarum. Et quodammodo aſsimilatur formæ quæ prædicatur de literis in quid.7. metaph.tex. com.43.

Genus apud Ariſto. eſt forma uniuerſalis, & differentia particularis.7. meta. com.43.1. meta. com.17.8.meta. com.6. & 2. phyſi. commen.28. & com. ultimo. Vbi per formam intellige formam declarantem quidditatem, ſeu uniuerſalem conceptum, ne incidas in errorem Burlei & Ioannis de Gandauo.

Genus primo debet diuidi in primam differentiam & ſibi oppoſitam, & non primo debet diuidi in differentiam ſuæ differentiæ.7. metaphyſi. tex.comm.43.& in primo poſteriorum in illo capitulo, ad probandum autem terminum per diuiſionem oportet coniecturare rem. & eſt in tex.comm. 21. in tranſlatione antiqua.

Genus prædicatur de homine ſecundum materiam, ſed materia non prædicatur.8.primæ philoſophiæ.com.6.& ibi Cõmenta. reddit cauſam, dicens: Et non debes dubitare in hoc & ex hoc quod dictum eſt in nono ſcilicet quòd materia non prædicatur de aliquo ſecundum numerum.& ſecundum diffinitionem. Dictumque ibi eſt quòd diffinitiones naturales conſtituuntur ex formis & materijs: in diffinitionibus enim compoſitorum ex ſubſtantijs, & accidentibus, & in diffinitionibus rerum quæ ſunt in ſubiecto, eſt materia quaſi differentia, & forma quaſi genus, & ſi non attribuitur ei niſi ſecundum aliquam prædicationem. Quod ideo dixit. quia.7. metaphy. com.43.&.23. materia non prædicatur de habente materiam nomine principali ideſt in recto, ſed in obliquo, aut denominatiuè: & ſequitur, uerbi gratia, ut dicatur quòd ſimitas eſt cõcauitas in naſo, & idolum terreſtre idolum ex terra. In diffinitionibus uerò rerũ exiſtentium per ſe, genus eſt quaſi materia, & differentia quaſi forma: & ſic genus non dicitur materia de diffinito, niſi ſecundum quòd eſt genus ei, hoc eſt, materia induit rationem generis, aut quod uerius eſt, pro quanto genus eſt proportionale materiæ, non quòd materia fiat genus. & hoc declarant uerba ſequentia: Nomẽ enim generis ſignificat materiam ſecundum quod eſt in potentia illud quod habet materiam, & ſic prædicatur de habente materiam ſecundum quod eſt. Nomen autem materiæ ſignificat in materia aliquid in actu, pars enim eius materia eſt. Et ideo non prædicatur de eo cùm non prædicetur aliquid in actu de aliquo in actu niſi per aliquam prædicationem importantem habitudinem. Et hoc eſt quòd confirmauit etiam dominus Albertus cognomẽto Magnus ſuper Porphyrio in cap. de genere. ubi inquit quòd hæc eſt cauſa uera quòd genus prædicatur, non ideo tantùm quia eſt forma: ſed quia eſt forma, & ſecundum aliquem modũ totum eſſe dicit, nam eſt totum eſſe ſpeciei, ſed nõ eſt perfectum eſſe ſpeciei: totum enim eſt in potentia, & nihil eſt

de eſſe

de eſſe in potentia quo non ſit ante ultimum actum ad quē terminatur motus potentiæ: eſſe autem in potentia eſt eſſe in genere,& quòd ſic ſe habet ad ſubiectum,prædicatur de eo prædicatione eſſentiali, & non per prædicationem ſeu denominationem accidentalem.& hoc eſt quod à multis dicitur quòd eſt forma partis quæ nō prædicatur, & eſt forma totius quæ prædicatur.ſed hoc nō ſufficit,ſed oportet addere quòd forma totius ſit, & totum eſſe ſignificet, & non ſignificet eſſentiam,cuius eſt actus proprius. Animalitas enim non prædicatur,nec etiam humanitas, quamuis animalitatis eſſe ſit animal, & humanitatis eſſe ſit homo.talis ergo forma deſignans formam totius & eſſe prædicatur et non aliter:et anima ſenſibilis loco animalis poſita non prædicatur,quia animal non eſt anima ſenſibilis. Et ſimiliter anima hominis non prædicatur de homine, hæc enim dicit formam partis & non totius eſſe. Animalitas autem & humanitas non prædicantur de his, quorum ſunt formæ; non enim deſignant formas ut eſſe ſubiecti, ſed ut eſſentias: animal autem & homo prædicantur quia deſignant formas,ut totum eſſe ſubiecti,uel in potētia,uel in actu,ſubiectum dico de quo prædicantur. Et ſic eſt etiā in omnibus formis accidentalibus,homo enim eſt riſibilis & non riſibilitas,& eſt albus & nō albedo.hæc ille. Et hâc etiam ſententiam ſequitur diffusè Diuus Thomas in ſpeciali tractatu de ente & eſſentia, ſicut poteris uidere: & eſt doctrina etiam Auicennæ in ſua logica & in ſua prima philoſophia.

Genus uniuocum quomodo diſtinguatur ab analogo, uide Simplicium in. 2.de anima in tex. 2.

Genera altiſsima ſunt ſimplicia cum non habeant genera,diffinitiones uerò ſunt compoſitorum.8.meta.com.16.

Generatio ex tribus perficitur, additione, diminutione, & tranſmutatione.9.meta.tex.com.12. Nam ut inquit Commenta. In com.neceſſe eſt quando aliquid generatur,ut aliquid ſuperfluum quod non conuenit ad recipiendum formam,diuidatur à ſua materia:& neceſſe eſt ut aliquid addatur ei,ſcilicet formæ per quam dicitur generari:& additio et diminutio non fiunt ſine tranſmutatione. Vbi aduerte, ut habetur ibi in textu, quod hoc tantum habetur in his, quorum generatio eſt ab extrinſeco, ſicut eſt generatio domus et rerum factarum ab arte: nam in naturalibus generatio non fit per congregationem, uel additionem, aut diminutionem, ſed alterationem, ut dicitur primo phy. tex. com. 63. et in primo de generatione et corruptione, contra antiquos.

Generabilia ex ſe ſunt quæcunque ſunt in potentia, et ſunt illa in quibus non eſt aliquid, quod indiget primo motore extrinſeco,ita quòd ſit in potentia illud ſicut ſperma, non quando fuerit in aliquo in quo indiget tranſmutatione, ut dum eſt ſanguis in uenis,ſed quando fuerit ſperma in actu. 9.meta.tex.com.12

Generatione poſteriora,ſpecie et ſubſtantia ſunt priora, ut uir puero, et homo ſpermate.9.meta.tex.com.15.

Genera non ſunt ſubſtantiæ et naturæ ſeparabiles ab alijs.10 meta.habetur in tex.com.6.

Genus quodlibet habet in ſe unum primum, quod eſt metrum omnium in illo genere. 10. primæ philoſophiæ. tex.commen.7.

Genus uniuocum ſignificat ſuas ſpecies mediante aliquo cō muni,ſed analogum ſignificat prima ſignificatione, et ſine medio,ut ens et unum ſignificat decem prædicamenta prima ſignificatione,et ſine medio.10.met.com.8.et in libro deſtru.in diſpu.7.in ſolutione quinti dubij. Vide de hoc lucidiſsimum Themiſtium in.2.de anima.in cap.12.& eſt in expoſitione tex.trigeſimi. Vide etiam de hoc.12.primæ philoſophiæ.com.19.&.20.

Genera entium naturalū repræſentant materias ſenſibiles, ſed genera in diffinitionibus entium mathematicorum repræſentant materias fictas intentionales,quia in diffinitionibus eorum non apparet materia ſenſibilis, ex paraphraſi metaph.tracta.2.col.16.

Genere differunt,quorum nō eſt communis materia,nec generatio adinuicem.10.meta.tex.com.15.

Genere differentia mutuam ad ſe uiam non habent,ſed plurimum diſtant.10.meta.tex.com.13.

Genus ſignificat materiam.10.metaphy.tex.comm.24.Vide in concordantijs.

Genere diſtantia non conueniunt in una natura omnino.10. metaph.com.ultimo. Ex quo patet quòd genus analogum non ſignificat unam naturam communem analogatis ſecūdum Peripateticos,ut ſentit lucidiſsimus Themiſtius in.2 de anima.cap.12.Et eſt in expoſitione tex. 30.idem tenet Cōmenta.10.meta.com.8.de ente & uno.idem tenet in libro deſtruct.diſpu.7.in ſolutione.5.dubij.

Genus uerum nō habet ſpecies priores ſe adinuicem.12.meta.Commen.ex authoritate Alexand.Et eſt ſententia Ariſto.in prædicamētis in cap.de ſimul.Et eſt authoritas Porphyrij in communitatibus, licèt Auerroes ibi dicat quòd prioritas inuenitur,& in eodem genere, & in diuerſis generibus quæ dicuntur in reſpectu eiuſdem rei.Themiſtius etiam in.2.de anima in cap. 12. in expoſitione textus. 30. expreſsè dicit:Ea namque quæ ita inter ſe habent ut priora hæc,poſteriora ſint illa,quanquàm communem aliquā notionem habeant, quæ de his dicatur; fieri tamen nequit, ut illa aut genus ſit, aut natura una, ita ut ſine his intelligi ſeorſum poſsit,de quibus iudicatur diciturve.Vide quid ſenſerim de hoc in.12.primæ philoſophiæ. in expoſitione ſecundi commentarij.

Genus quandoque dicitur uniuocè,& quandoque ſecundum prius & poſterius.12.metaphyſi. commen. 2. idem primo de anima.com.7.& in ſecundo de anima.com.30.Et in.3. de anima.commen.4.&.4.metaphy.commen.5.&.5.metaphyſic.commen.4.

Generationes priuationum non propriè dicuntur,nec eſt rectum eas appellari generationes, quia non proueniunt ſecundum primam intentionem: ſed ſunt ex erroribus cōtingentibus,& hoc eſt tam in natura quàm in arte.12.metaphy.commen.13.

Genita ex materia putri uidentur eſſe ſpecies intentæ à natura,& plura eorum generātur in temporibus terminatis,& etiam in locis terminatis.12.metaphy.commen.13.Et lucidiſsimus Themiſtius in primo de anima. in cap. 24. inquit. In Aegypto mures ſpōte naſci,& in noſtro cælo uermes & locuſtæ.

Genitorum ex materia putri,uirtus quæ eſt in materia putri ſimilis arti eſt à ſole tantùm: ſed genitorum ex ſemine ſit uirtus à ſole, & habente ſemen. 12. primæ philoſophiæ. comm.13.&.18.&.7.metaphy.commen.31.idem.12.metaphyſic.commen.40.

Generatio quomodo fiat, require quinque opinionum duas extremas,quarum una eſt ponētium latitationem,& quodlibet eſſe in quolibet,& fuit opinio Anaxagoræ: & ſecunda eſt ponentium creationem ex nihilo. Tres aliæ opiniones ſunt mediæ inter ipſas.12.meta.com.18. Ab illa igitur parte dicamus quòd omnes dicentes agens aliquod & generationem eſſe,ſunt bipartiti & contrarij, & habent medios uſq; ad calcem com. Iſtarum autem mediarum, una eſt Aui.ſecunda eſt Themiſtij,& tertia eſt Ariſto.

Generatio aſsimilatur creationi quodammodo inquantū illud quod eſt in potentia fit in actu, ſed differt à creatione inquantum non conuenit per formam ex nō forma.Et aliqualiter aſsimilatur latitatione.12.primæ philoſophiæ.cōmen.18.iuxta dimidium commenti.

Generans animam non ponit animam in materia, ſed extrahit illud quod eſt anima in potētia ad eſſe animam in actu 12.metaphy.com.18.

Generabile quodlibet & corruptibile, & omne generabile & corruptibile reciprocatur infinities.12. meta. com. 50.

Generatio nihil aliud eſt niſi res conuerti de potētia ad actū, nulla nāque permutatio de ſumma priuatione fit. ex libro deſtr.diſpu.prima,in ſolu.21.dubij.

Generationem fieri in infinitum recte impoſsibile eſt, ſed non circulariter,quia daretur infinitum in actu, ex diſput. 3.in ſolu.18.in col.7.

Generabile inquantum generabile,pars eſt huius mundi ſenſibilis.ex libro deſtr.diſp.3.in ſol. 18.dubij.

Generabile quodlibet uere genaratur,ex re,& de re, & pro re,& in loco,& tempore.ibidem.diſtin.3.in ſol.28.

Genera

Genera apud hominũ opiniones, ita ſe habẽt quòd tres ſunt de generibus opiniones: quidam poſuerunt quòd genera ſunt omnia generabilia & corruptibilia, prout continent finita indiuidua: ſecunda opinio tenet, quòd quoddam genus eſt ab æterno ſcilicet ſine principio, & ſine fine, prout apparet continere infinita indiuidua. Et hæc opinio eſt bipartita, nam aliqui tenent quòd talia genera acquirũt æternitatem ab aliqua cauſa extrinſeca neceſſaria, & iſta eſt uia Philoſophorum: alij uerò dicunt quòd prout continent infinita indiuidua, optimè dici poteſt quòd ſunt ab æterno: hæc eſt opinio illorum qui dicuntur æternales.

Genus uniuocum & differentia uniuoca ponuntur in diffinitionibus rerum compoſitarum ex forma uniuerſali & particulari. ex diſpu. 7. in ſolutione primi.

Generis compoſitio & differentia eadem eſt compoſitioni ex re potentiali & actuali, generis nanq; natura nunquam actu reperitur nuda à natura differentiali ſeu formali: & quodcunq; compoſitum ex iſtis duabus naturis apud Philoſophos eſt generabile & corruptibile, & habet agẽs. ex diſput. 7. in ſolut. 3.

Generis uniuoci communicatio oppoſita eſt communicationi generis analogi. uide cauſam in libro deſtru. in diſput. 7. in ſolutione ultimi dubij.

Genitum membrum debet eſſe de ſubſtantia illius membri, ex quo genitum eſt ſecundum Ariſt. ſed Galenus negauit hanc propoſitionem. Com. in. 3. de partibus animalium. in ca. de corde, & Auic. etiam negauit illam propoſitionem. Dixit enim quod corallium, quod eſt duriſsimũ, oritur ex terra molli. Auer. aũt dicit propoſitionem iſto modo intelligi, quòd quoties ortum eſt eiuſdem ſpeciei cum mẽbro à quo oritur, & quoties ramus eſt eiuſdem formæ cũ ſua radice, ſemper ſunt eiuſdem ſubſtantiæ: & ideo nõ poteſt naſci malum punicum in ramo citri.

Generationis natura eſt, quòd poſt multa genera ſimilitudo redditur, ut in Elide quæ cum Aethiope concubuerat, non filiam forma Aethiopis peperit, ſed ex filia erat Aethiops 1. de generatione animalium. cap. 18.

Generatio, & compoſitio naturalis non eſt, ex ſimplicibus prius tempore & loco diſtinctè generatis, generare compoſita, ſicut in generatione artificiali contingere poteſt. ibidem.

Generatio animalibus data eſt ad ſpecierum perpetuitatem quum numero perpetuari nequeant. Ariſt. ſententia eſt in princ. 2. de gene. anima. & eſt ſententia repetita per ipſummet, & per Auer. in. 2. de anima. tex. com. 34.

Generare tale quale ipſius, & hoc eſt cuiuſque perfecti, tum animalis, tum ſtirpis ſecundum naturam officium eſt. in. 2. de generatio. animalium. in ca. 1. in fine. & in. 2. de anima. tex. com. 34. & in. 4. meteo.

Generatio animalium quinq; modis perficitur, quorum primus eſt animalium gignentium ſibi ſimile, figura & ſimilitudine intra ſe & extra ſe: ſecundus eſt aialium quæ ouum generant intra ſe, mox animal ædunt foras, & hoc eſt dum ouum intra corpus animalis erumpitur, & eſt ſpecies animalium chartilaginea nuncupata: tertius eſt animalium generantium ouum intus perfectum, & egreditur perfectũ, ut aues: quartus eſt animalium generantium intus ouũ imperfectum & extra perficitur, ut piſces non habentes ſquamas & pinulas: quintus eſt animalium quæ uermiculũ extra pariunt, & ſunt animalia quæ non gignuntur, ſed ſponte naturæ gignuntur. Auer. ex. 2. de gene. animalium, colligit hanc diuiſionem ex Philoſopho. ibidem. cap. 1.

Generationes ſecundum naturam diſtinctas & corruptiones principia quædam incidunt, quæ illas impediunt, atq; ita cauſæ fiunt eorum quæ præter naturam eueniunt. Ariſt. in 4. de generatione animalium. cap. ultimo. inde patet quòd non omnia ex neceſsitate proueniunt.

Generatio ſimilis in ſpecie & quidditate magis uidetur apparere in artificialibus quàm in naturalibus, tamen ita eſt in natura ſicut in arte. ex paraphraſi meta. trac. 2. col. 7.

Generationis proprium in his quæ gignuntur, in paruo conſiſtit, paruum autem facile moueri deprauariq; poteſt. Ariſ. in. 5. de generatione animalium.

Generatio præcedit motum localem ſingularium: ſed uniuerſaliter motus localis præcedit omnem motum. Them. 8. phyſico. 58.

Generoſum eſt quod non à ſua natura degenerauit: nobile autem eſt quod ex bono prodijt genere. primo de hiſtoria animalium. cap. 1.

Genera multa in ſpecies diuidi poſſunt, ſed nullis nominib. nominatas. primo de hiſto. anima. cap. 6. Et ibi etiam colligitur, quòd multa ſunt genera carẽtia nomine, & habetur etiam in. 7. meta. tex. com. 28.

Generatio animalium & ſtirpium alia ex ſemine, alia uerò ſponte naturæ proficiſcitur. Ariſto. in. 5. de natura animalium. cap. 1. & 1. de genera. animalium. cap. 1. & 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 27.

Generatio animalium ſponte naſcentium, aut ex humo, aut ſtirpe putreſcente conſiſtit, aut in animalibus & eorum excrementis fit. 5. de generatione animalium cap. 1.

Generatio piſcium ex ouo differt à generatione auium. 6. de natura animalium. cap. 50.

Gentes diuerſantur duobus modis, quorum unus eſt naturaliter ſcilicet ſecundum uirtutes eorum, & ſecundum entia propria ſuis regionibus: ſecundus eſt ſecundum ſimilitudines & opiniones eorum ſecundum leges ſuas. Commentator in com. libri de diuinatione.

Geometer non habet diſputare contra negantes principia geometriæ. 1. phyſico. tex. commen. 8. Nam redditur ibi ratio, quia hoc pertinet ad ſcientiam communem. Idem habetur in primo poſter. ab Ariſto. item. 3. cæli. com. 4. & 8. phyſic. commen. 22.

Geometer habet pro principio, quòd diuiſio magnitudinis procedit in infinitum. idem. 3. phy. com. 60. & 1. phy. com. 11. 3. cæli. com. 6. & 4. phy. com. 72.

Geometer conſiderat, ſuperficies, lineas, & puncta, & corpora, ut abſtrahunt à materia ſenſibili. 2. phy. tex. com. 18. 1. cæli. com. 1. 3. cæli. com. 5. 6. metaphy. tex. com. 2. 3. meta. tex. commen. 3. ſeptimo met. tex. com. 34. & 35. primo de anima. 17. primo cæli. 92.

Geometer habet pro maximo fundamento, quòd omnis magnitudo diuiditur in duo æqualia. 3. phy. com. 56.

Geometer dicit magnitudinem augeri in infinitum, & diminui etiam in infinitum. 3. phyſi. com. 60.

Geometer conuenit cum naturali in hoc, quòd magnitudo eſt diuiſibilis in infinitum, ſed non conuenit in hoc quòd ſit augmentabilis in infinitum. 3. phyſico. commen. 60. & 3. cæli. commen. 6.

Geometricæ propoſitiones ſunt de capitulo opinabiliũ propoſitionũ, quæ ſunt fundamẽta geometriæ abſq; eo quòd ſunt extra animam. 3. phyſic. commen. 60. & 3. cæli. comm. 72. Nota tamen quòd ex hoc non ſequitur, ut ſcientia geometriæ ſit ſcientia rationalis, & de ſecundis intellectis, ut alibi notaui.

Geometer dicit quòd linea recta eſt breuiſsima linea ducta inter duo puncta, ſed hoc eſt largè: & ſimiliter quòd figura circularis eſt æqualis figuræ polygoniæ. 7. phyſico. commen. 29.

Geometer imaginatur quòd linea recta incuruetur, & decipitur in hoc. 7. phy. com. 29. Vide in concordantijs.

Geometra, licèt ponat diffinitionem continui, tamen naturalis experitur probare. 1. cæli. comm. 4. Vide idem. 3. phyſic. commen. 31

Geometra & naturalis communicant in tribus magnitudinibus, ſed diuerſis modis. 3. cæli. commen. 6. & 3. phyſicor. com. 60. & alibi.

Geometriæ certitudo in demonſtrandis rebus & iudicandis, maior; aſtronomiæ nobilitas amplior eſt meritò eius naturæ, circa quam uerſatur: demonſtrationes uero eius probationesq; eius imbecilliores ſunt quàm geometriæ aliquantò, propterea quia agit de rebus agnoſcentibus motum. Them. 1. de anima. & Com. ibidem tex. com. primi.

Geometriæ principia non omnia ſunt eadem numero, ſed principia numerorum ſunt eadem numero. 3. cœli. commen. 35.

Geometriæ principium eſt quòd omne corpus eſt diuiſibile, & quòd omne corpus diuiditur in quocunq; puncto. 3. cæli. com. 37. & tex. com. 38.

Geometria erat in magno precio tempore Platonis, & Plato propter amorem geometriæ, & magiſtri, in multis errauit opinans res geometricas eſſe principia rerum ſenſibilium. 3. cœli. com. 61.

Graue & leue non habent motus naturales à medio impeditos. 4. phyſi. com. 71. & 74.

Grauitas quandoque ſeparatur à denſitate. 4. phy. tex. cō. 85. ubi dicitur in textu: Diſſonant autem graue & durum, in plumbo & ferro, ubi dicit Com. quòd plumbū eſt grauius ferro, & tamen eſt rarius. uide idem in. 3. cœli. in cō. 10. & in. 2. de generatione & corruptione in com. 15.

Grauitas & leuitas ſunt numeratæ in tactu, & ſimiliter mollities & durities. 7. phy. com. 11 uide in concordan.

Grauis & leuis eſſentia efficit ut leue ubique locetur ſuperius, & graue inferius. 8. phy. tex. com. 32.

Grauitas & leuitas in deſcriptione grauis & leuis ſumuntur pro habitu & forma, quæ eſt principium mouendi, licèt uulgariter ſumâtur pro qualitate. 1. cœli. com. 17. Ex quo patet grauia & leuia habere principium intrinſecum actiuum reſpectu motus. uide etiam in primo cœli. cō. 81.

Graue & leue habent duas deſcriptiones, unam ex motu, aliā ex quiete. uide primo cœli. tex. com. 17. uide quæ ſit magis declarans ſubſtantiam in. 4. cœli. com. 26. & 31.

Grauitas eſt leuitatis priuatio. 2. cœli. tex. com. 19.

Grauium corporum deſcenſus ad medium totius, coegit nos dicere ea eſſe rotunda, ita motus leuium à centro æqualiter ad circunferentiā ſit rotūda. 2. cœli. com. 30. & cō. 26.

Grauitas quandoque ſumitur pro motu ad medium, & quandoq; pro forma corporis graui. 2. cœli. tex. com. 104.

Graue & leue quodlibet quod eſt, grauitatem aut leuitatē habens non per ſe, ſed in comparatione alterius, neceſſe eſt ut ſit grauius alio, & leuius alio. 3. cœli. tex. com. 9.

Grauitas & leuitas non ſunt eiuſdem naturæ in ſimplicibus, quia terra eſt grauis ſimpliciter, & aqua eſt grauis ſecundum comparationem. 3. cœli. commen. 8. Simplicia enim, ut aſſerit, non ſunt eiuſdem naturæ inter ſe nec cum compoſitis, & compoſita etiam adinuicem non ſunt eiuſdē naturæ inter ſe. ubi ponit tres concluſiones. Prima concluſio quæ elicitur eſt iſta, quòd grauitas & leuitas non eſt eiuſdem naturæ. In ſimplicibus nanque differunt ſpecie, quia grauitas terræ eſt grauitas ſimpliciter, & grauitas aquæ eſt grauitas cōparatiua. Similiter leuitas ignis eſt leuitas ſimpliciter, & leuitas aeris eſt comparatiua. Secunda concluſio eſt quòd grauitas & leuitas ſimplicium non ſunt eiuſdē naturæ & ſpeciei, cum illis quæ ſunt in corporibus compoſitis id eſt mixtis; quia, ut aſſerit, parua pars plūbi eſt grauior magna parte terræ. Tertia concluſio eſt, quòd grauitates & leuitates mixtorum corporum adinuicem comparatæ differunt ſpecie, ut grauitas plumbi & grauitas auri, quia pars parua auri eſt grauior magna parte plumbi.

Graue ſimpliciter non eſt grauius alio ſecundum Ariſto. in quantum eſt terra, aut aqua, ſed inquantum eſt graue. 3. cœli. com. 8. Cōſimile de ſubtilitate dicit Com. 10. 4. phy. com. 72. & de uelocitate motus. 6. phy. com. 15. & de regularitate motus. 5. phy. com. 45.

Graue quodlibet denſum eſſe, & omne leue eſſe rarum, non eſt uniuerſaliter uerum: lapis enim diaphanus eſt grauis, & tamen eſt rarus, & nubes ſunt denſæ, & tamē ſunt leues. 3. cœli. com. 8.

Graue eſſe oportet quòd graui grauius eſt, quemadmodū albo albius album. 3. cœli. tex. com. 12.

Graue aliquod eſſe compoſitum ſecūdum quantitatem ex nō grauibus impoſsibile eſt, & ideo additum eſt ſecundū quātitatem ad excipiendum materiam & formā, quæ non ſunt graues aut leues, ex quibus comparantur corpora grauia & leuia, quia compoſitio ex materia & forma eſt ſecundū qualitatē. 3. cœli com. 12. Ex quo habes, quòd ſint partes ſecundum qualitatem ſecundum uiam eius.

Graui quolibet dato grauius aliquid accipi poteſt. quomodo ſit intelligendum hoc dictum Philoſophi. 3. cœli. tex. commen. 9. uide Aue. in paraphraſi. 3. cœli. in ſumma. 3. parte. 2. in contradictione prima.

Graue & leue quandoque ſignificant habitum & formam, & quandoque ſignificant actionem. 4. cœli. commen. 2. Vide etiam primo cœli. commen. 17.

Graue & leue aliud ſimpliciter, aliud ad alterum. 4. cœli. tex. commen. 3.

Graue & leue ſecūdum comparationem eſt illud in quo non eſt pura grauitas, neque pura leuitas. 4. cœli. comm. 3. uide quomodo ſit intelligendum. 4. cœli. in com. 26.

Graue & leue ſimplicia fuerunt cognita ex motibus eorū naturalibus, quia cum inuenimus duo corpora, quorū unum eorū mouetur ex eodem loco ex partibus omnibus ad partes oppoſitas, & alterum eorum mouetur ad illum eundē locum ex omnibus partibus oppoſitis, neceſſe eſt ut ſint hic duo loca naturaliter oppoſita, medium, ſcilicet, quod uocat inferius, & circunferentia, quam uocat ſuperius ſimpliciter, & non ſecundum comparationem. 4. cœli. comm. 3. & habetur in tex.

Grauitas in magnitudinibus quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, non differt niſi ſecundum magnitudinem & paruitatem, ſed in magnitudinibus dictarum ſpecierum ſunt diuerſæ in grauitate, quia quædam uelocius mouentur ad medium. 4. cœli. com. 6. uide. com. 8. 3. de cœlo. & bene intelliges illud.

Grauitas in compoſitis magis dominatur, rarò enim dominatur leuitas in eis. 4. cœli. com. 6.

Grauitatem diuerſificari ex diuerſitate corporum intelligibile eſt, ſed non ex diuerſitate ſuperficierum, quia grauitas non dicitur de ſuperficie. 4. cœli. tex. com. 11. Vbi præfertur opinio Democriti opinioni Platonis in aſsignāda cauſa grauitatis et leuitatis maioris et minoris in corporibus.

Grauitatis et leuitatis cauſæ traditæ ab antiquis diuerſimodè ſunt, & uniuerſaliter ſunt quatuor opiniones antiquorum. de hoc uide. 4. cœli. com. 20.

Grauitas in elementis mouet ut eſt forma, & mouetur ut eſt in prima materia. 4. cœli. com. 22.

Graue ſimpliciter eſt illud quod quieſcit ſub omni corpore, & leue ſimpliciter eſt illud quod naturaliter quieſcit ſup omnia corpora. 4. cœli. tex. com. 26.

Grauis & leuis diffinitiones datæ per quietem magis demonſtrant naturas eorum, quam diffinitiones datæ per motum, quia motus à medio, uel ad mediū non accidit eis, niſi poſt uiolentiam. 4. cœli. com. 26. & 31.

Grauitas & leuitas, ut tradit Ariſ. in græco idiomate ſunt duo nomina ſignificantia potētias quibus hæc corpora mouētur, ipſorū uerò corporum motus nullum, ut inquit, nomē effertur: in Arabica uerò lingua uſus horum nominum uidetur eſſe in contrarium. Auerro. in paraphraſi. 4. de cœlo. ſumma. 1. cap. 1.

Grauis & leuis ſubiectum, perfectum eſt & propinquum eſt ſubſtātiæ elementorum, ſecus eſt de ſubiectis aliorum motuum: ſubiectum enim albedinis & nigredinis, & ſubiectū receptiuum ſanitatis & ægritudinis longe diſtant à ſubſtātia & perfectione rei recipientis ſanitatem & ægritudinē. 4. cœli in paraphraſi. in ſumma. 2. idē. 4. cœli. tex. com. 24.

Grauis & leuis diffinitiones ſecundum Them. rectius dātur per motum quam per quietem: huius tamen oppoſitū ſentit Auer. in paraphraſi. 4. de cœlo. ſumma. 3. cap. 1. Et conſidera ibi auream digreſsionem contra Themiſt. uide etiā ipſum. 4. cœli. com 26. & 31. ubi habetur quòd diffinitiones datæ per quietem demonſtrant magis naturam eorum: licèt deſcriptiones datæ per motum magis oſtendunt differentias quæ ſunt inter abſolutum, & comparatiuum.

Grauitatis & leuitatis diuerſitas inuenta in compoſitis proficiſcitur ex diuerſitate ſimplicium multitudine & paucitate. 4. cœli. tex. com. 28.

Grauitat magis aurum quam argentum in eodem loco, quia conſtat ex pluribus partibus terreſtribus quam ex quibus componitur argentum, & hoc eſt manifeſtum. 4. cœli. commen. 28.

Grauitat ex compoſitis quoddā magis quam alia in eodē loco, et quædam in locis diuerſis. 4. cœli. ibid.

Grauitat in aere magis lignum centum librarum quam plumbum unius libræ, in aqua uerò eſt leuius. 4. cœli. tex. com. 28. uide. cauſam ibi contra Themiſtium.

Grauitas & leuitas elementorum mediorum in proprijs locis eſt alterius rationis & æquiuoce cum grauitate & leuitate dictis, quando ſunt extra loca propria, & hoc ignora-

uis

uit Themiſtius.4.cœli.com.29. idem habet in paraphraſi. uide etiam.4.cœli.com.39.contra Themiſtium.

Graue & leue uno modo ſunt contraria, & alio modo ſunt relatiua, cum unum ſit perfectio alterius.4.cœli.com.35.

Grauitas in aere magis dominatur quam leuitas.uide cauſam & ſigna.4. cœli. tex.com.39.

Grauitatis & leuitatis ſimpliciter cauſa eſt terminatio in parte ſuperiori & inferiori ſimpliciter, & cauſa quod ſuperius & inferius ſimpliciter ſint, eſt finitas extremorum loci, & cauſa finitatis extremorum in loco eſt quòd unũ extremorũ eſt centrum, & reliquum eſt circunferentia: alioquin non inueniretur finitas in longitudine recta, quia longitudo recta non eſt forma per ſe, & propter aliquod finitum per ſe, ſed propter lõgitudinem rotundam, & ex hoc apparet quòd loca ſunt duo tantum: & impoſsibile eſt eſſe plures mundos uno. ex.4.cœli.com.40.

Grauis & leuis antiqui cauſas aſsignauerunt ex quantitatibus: Ariſto. autem ex formis, & non eſt parua differentia: quia finitas non eſt ex quantitatibus rerum, ſed ex formis. 4.cœli.commen.40.

Grauitas aeris in ſuo loco proprio non eſt ſicut grauitas, quã dicitur in loco ignis. Commentator contra Themiſtiũ in paraphraſi. 4. de cœlo. in ſumma.3.cap.2.

Grauitas & leuitas non ſunt qualitates actiuæ.2.de genera.& corrup. tex.com.8. uide in concordantijs.

Graue & leue ſunt in prædicamento ſubſtantiæ. 2. de anima com.108.idem.4.cœli.com.20.

Grauitas & leuitas ſunt in prædicamento quantitatis ſecunda intentione.5.meta. com.18.

Grauitas terræ cauſa eſt maxima diſtantiæ à motu orbium, & per contrariam cauſam ignis eſt in maxima leuitate. ex libro deſtruc. diſpu. 1. in ſolutio.11. dubij. idem.in.2.cœli. commen.94.

Grauitas ſequitur priuationem motus, & leuitas ſequitur ad calorem qui cauſatur à motu. ex paraphraſi. metaph.trac. 4.col. 14.

Granis granatorum ineſt proprietas reſiſtendi putrefactioni, & ut cibus in fumoſitatibus malis minimè conuerti poſsit 7. colliget.cap.16. Ideo in cura putridarum febrium ſolet a medicis expertis adhiberi in digeſtiuis ſyrupis, commiſcendo uinum granatorum.

Gradus uirtutum actiuarum eſt ſuper unam eandem complexionem ſecundum comparationem graduum uirtutũ paſſiuarum. ex.2.colliget. cap.de complexionibus membrorum conſimilium, ubi etiam dixit contra Galenum, quòd menſura duarum qualitatum actiuarum ſequitur à menſura duarum paſsiuarum, quia formæ propriæ habent materias proprias ſub eis.

Grando eſt aqua congelata in nube.1. meteo.cap.4.

Grando magis generatur in autumno, & in uere, è contrario diſpoſitioni niuis.ibid.

Groſsitudinem habens ex admixtione aeris cum aqua eſt aereum à prædominio, ſicut oleum; ideo natat ſuper aquam, Com.in.4.meteo. in ſumma.

Grues ſeneſcentes nigreſcere aiunt, cuius effectus cauſa eſſe poteſt, quòd pennarum natura earum albicet, pluſquam humoris his ſeneſcentibus conſtituitur in pennis quam ut facilius putredini pareat. Ariſt.in.5. de genera.anima.ca.5.

Grues ex Scytis campis ad paludes Aegypto ſuperiores, ubi Nilus profluit, ueniũt, quo in loco pugnare cum Pigmeis dicuntur. Non enim id fabula eſt, ſed certe genus tum hominum, tum equorum puſillum eſt, ut dicitur, deguntque in cauernis: unde nomen Troglodite à ſubeundis cauernis accepere. Ariſt. in.8.de natura animalium. cap.12. Credo autem ideo Ariſto. dixiſſe id non eſſe fabulam, quia de hac re multiſcius Home. meminit in tertio libro Iliados. ¶ Aduerte tamen quòd tametſi & Ariſto. & Homerus aſſerãt eſſe hominum genus, non propterea intelligendum eſt quòd ſint eiuſdem ſpeciei: non enim habent animam rationalem, ſicut bene notauit Albertus cognomento Magnus in libro ſuo de animalibus, libro 7.cap.6. Eſt igitur genus ſimile homini, quia ſunt figuræ rectæ, ſed non ſunt uerè homines.

Grues uolant de ultimis in ultima, ut dictum eſt, & uolãt flatu ſecundo. Quod de lapide narrant falſum eſt: lapidem enim eas tenere fulcimẽto, quem, ubi deciderit accipi utilem ad auri probationem.ibid.

Gruum prudentia requiratur in 9.de natura animaliũ. ca.10.

Grues inter ſe tam acriter pugnant, ut dimicantes capiantur: hominẽ enim expectant potius quam pugna deſiſtere patiantur.9.de natura animalium.cap.12.

Gummi ſunt ingroſſata & inſpiſſata a calore quia ſunt ſuperfluitates de terra naſcentium, & in omnibus eſt ſiccitas aliqua propter uiſcoſitatem exiſtentem in ipſis.5.colliget.ca. 42.ubi loquitur de harmoniaco.

Guſtus & tactus in unamet parte linguæ ſunt. Them.in.2.de anima. cap. 39.ubi collige non eſſe ſemper neceſſarium diuerſorum ſenſuum eſſe organa diuerſa ſecundum rem.

Guſtus eſt quidam tactus.2.de anima.tex. com.94.

Guſtus cum ſit in homine abſolutior & certior odoratu, cur deguſtatis rebus ſtatim uoluptas, ægritudo ue conſequatur, neque Ariſt.neque expoſitores attingunt. Them. 2.de anima.cap.32.& eſt ſuper tex.95.

Gutta ultima lapidem cauat.8.phy.tex.com.23.& uide Themiſtium in.2. libro de memoria & reminiſcẽtia, quòd præcedentes molliunt & ſubigunt lapidem.cap.8.

Gutta quomodo cauet lapidem, uide.8.phyſi.tex.com.23.& uide Them. in.7. phyſi. uerſus finem ſuper tex. 38. ubi dicit: Neque ſi lapidem multa ſtillicidia incauant, neceſſe eſt ſingulis ſtillicidijs ſeparatim ſua ramenta reſpondeant: nec enim ſemper ad diſcretionem potentiarum ſubiectæ magnitudines diſſecantur, & nonnullæ quoque potentiæ ſunt quæ illas quaſi tranſcurſu prætereunt non diuidendo, ſecando ue, ſed ita afficiendo, & præparando, ut ſecari & diuidi aliquando poſsint.

Guttur quod & arteria dicitur, corpore conſtat chartilaginoſo. 2. de partibus anima. cap.3.uide.7. de utilitate par. Galenum.cap.3.ubi agit de trachea arteria, & ibi uidebis quid ſit chartilago. Et nota etiam ibi, quòd anuli qui ſunt in trachea iuxta ſubſtantiam pulmonis, non ſunt completi contra Mundinum, & Modernos anatomiſtas.

De litera H.

HABITVS non indiget ad ſui cognitionẽ concipi reſpectu priuationis, niſi eſſet habitus inquantũ eſt perfectus, & priuatio ex parte qua eſt quid imperfectũ, & ut uniuerſalius dicam, inquantum eſt perfectus, & priuatio ex parte qua eſt relatiuum, ex commento magno in prologo primi poſteriorum Commentator.

Habituum continuas paſsiones facit ſeries & continuatio tẽporis: Actum uerò unum eſſe non conceſſerim niſi iunctus ſit & continuo defluat. The.5.phy.38.& habetur in tex.

Habitus eſt prior priuatione in re carente habente, habitu. 4.phy.cõ.67.ubi ſubdit.Com.hæc propoſitio, ut mihi uidetur, non conceditur ab Auie.& eſt fatuitas in illo.

Habitum eſt quod conſequẽter eſt cum tangat.5.phy.t.c.26.

Habitibus præſentibus nondum generatur aliquid, ſed iã eſt. 1. de genera & corrup.tex.com.55.

Habitatio tota impoſsibile eſt ut fugiat à philoſophia, & forte philoſophia inuenitur in maiori parte ſubiecti. 3.de anima.com.5.in ſol.quæſtio.2.

Habitatio eſt poſsibilis in quarta meridionali.ibid.

Habitus diffinitio eſt, ut habẽs ipſũ operetur per ipſum quãdo uoluerit, & ex ſe abſque hoc quòd indigeat aliquo extrinſeco.3. de anima com.18.

Habitus mediat inter habentem & habitum. 5. metaphyſi. tex.commen.25.

Habitum haberi non contingit, alioquin finitum erit, ſi habiti fuerit habere habitum.ibid.

Habitus eſt prædicamentum ſecundum quòd contentum dicitur habere continens. Com.5 meta.cõ.28. ſed quando continens habet contẽtum, tunc hoc eſt prædicamentum ubi, ut idem dicit.

Habeo uerbum demonſtrat tot reſpectus quot demonſtrantur per hanc præpoſitionem, in: ſed differunt, quia habere dignius

gnius dicitur reſpectum continentis ad contentum; ſed in præpoſitio eſt conuerſo modo.Com.5.meta.com. 28.

Hanelitus inſtrumenta ſunt,canna, diaphragma, pulmo trachea arteria,epiglottis,& uuula.2.colliget. c. 19.

Hanelitus ſecundum Gal. eſt motus uoluntarius, & uide rationem. 2.colliget.c.19.

Hanelitus ſecundum alios eſt motus naturalis . ibidem . ſicut motus pulſus.

Hanelitus ſecūdum aliquos ſapientes eſt compoſitus ex duabus uirtutibus,uidelicet naturali & uoluntaria: & iſta opinio eſt uerior ſecundum Auer. ibidem. Comparando autem duas primas opiniones adinuicem,ſecunda eſt uerior prima.ibidem.

Harmonia eſt poſterior inſtrumento.

Harmonia non pugnat cum inſtrumento.

Harmonia intenditur & remittitur.

Harmonia conſtante non pōt conſonantiæ accidere offenſio.

Harmonia corporis nihil aliud eſt quàm firmitas,ualentia,& pulchritudo.

Harmonia eſt quædam ratio mixtorum aut compoſitio. 1. de anima.tex.com. 53.

Harmonia non eſt ſubſtantia.ibidem.

Harmonia non mouet inſtrumentum.ibidem.

Heraclitus ignem principium omnium eſſe aſſeruit, & orbē quandoque deflagraturum, ut huc omnia redeant, unde profecta deriuataque fuerint.3.phyſi.text. com. 46.Forte hoc eſt quod Ouidius cecinit in.1.metamor.

Eſſe quoque in fatis reminiſcitur affore tempus.
Quo mare,quo cœlum,correptaque regia cœli.
Ardeat,& mundi moles operoſa laboret.

Heraclitus negauit ſcientiam, & exiſtimauit omnia entia ſenſibilia eſſe, & quia ſunt in continua tranſmutatione, ideo nulla de eis poteſt haberi ſcientia.4.meta.tex.com.22.ibidem dicitur,quòd Cratillus increpauit ipſum aſſerentē eūdem non poſſe bis in idem flumen intrare, imo nec ſemel.

Herinaceus ſolus inter animalia,quæ animal generant, lumbis habet teſtes adhærentes:cætera autem habent ante,uel intus,uel extra,uide cauſam.1.de generatio.anima.c. 2.

Herinacei commutant ſua cubilia auſtrorum & aquilonum mutatione,qui autem intra tecta aluntur,ad parietes diſcedunt:quod ita fieri cūm Bizantij quidam aduertiſſet, conſecutus exiſtimationem eſt, ut tempus futurum poſſet præſagire.9.de natura anima.c.6.

Heſiodus primum omnium chaos,deinde terram,litem & amorem fuiſſe teſtatus.ex erratis primi metaph.

Hirci pingues minus fœcundi ſunt, quorum argumento uides quoties per nimiam alimenti copiam luxuriantes fructum non ferunt,hirciſſare ruſtici dicunt.Ariſt.in.5.de natura animalium.cap.14.idem in primo de generatione animalium.cap.18.

Hyems noſtra eſt æſtas in partibus meridionalibus:& cū fuerit frigiditas in parte ſeptentrionali erit caliditas in parte meridionali,& è conuerſo.Com.in principio libr. meteo.

Homo eſt magis aptus ad diſcernendum indiuidua odorabilium quā cætera animalia,quamuis quædā animalia habeāt fortiorem ſenſum odoratus à remotis.3.colliget.c. 34.

Hominum perfectorum in artibus una conditio eſt, ut ſit dominus artis ex ſe, ita ut cognoſcat res neceſſarias perfectè cum inſpexerit rerum diuerſitatem.ex. 7.colliget.c.28.

Hominis tactus eſt fortior quam in cæteris animalibus.3.colliget.cap.36.

Homo diuerſificatur in ſenſu olfactus à cæteris animalibus, quia homo nō poteſt odorare niſi cum olfactione, ſed multa animalia odorant ſine olfactione, ut animalia carentia ſanguine,ut apes & formicæ.3.colliget.c.36.

Homo pluries cribrat unum modium ſabuli, ut inueniat unā margaritam. Auer.4.colliget.ca.9. de ſignis ægritudinis in generali.

Homini ab Apolline Pythio iniunctum eſt, ut ſeipſum noſcat,perinde quaſi omnibus ex ſua cuiuſque cognitione naturalis uiuendi ratio ſtatuenda uideatur. Alex. in princ.paraphraſi de anima.

Homini ſoli pariendi tempus multiplex datum eſt:cætera autem animalia omnia ſingulari ac ſimplici modo partū ſuū perficiunt:nam & ſeptimo menſe, & octauo, & nono parere poſſunt homines,& quod plurimum decimo:nonnullæ etiam undecimum attingunt. 9. de natura animalium capitul.4.

Homo cum animalia alia ſingulos pariant alia plures,in ancipiti eſt:nam quod plurimū & in locis plurimis agitur,mulieres ſingulos ſingulæ pariunt,ſed ſæpe & locis pleriſque geminos etiā,ut in terra Aegypti fieri certum eſt. Pariunt etiam tres & quatuor,& quidem locis nonnullis ualde ita ſit quod dictum eſt,ſed & quinque cum plurimum naſcuntur:iam.n.hoc pluribus eueniſſe certū eſt,& quædam partubus quatuor uiginti enixa eſt, quinos enim ſingulis partubus edidit.ibidem.

Hominibus ſolis cōtingit ut ſi gemini concipiantur,quorum alter mas alter fœmina ſit,pauci ſeruentur:in cæteris autē animalibus gemini nati ſi mas & fœmina ſint enutriuntur atque ſeruantur.ibidem.

Homines octauo menſe geniti in terra Aegypto uiuere & adoleſcere poſſunt,& quibuſdā alijs locis ubi mulieres fertiliores ſunt multoſque ſimul & ferunt & pariunt:ſed locis Græciæ multi intereunt, nec niſi perpauci ſeruantur: unde ſit ut ſiquis ſeruetur, non octauo menſe natus exiſtimetur.ibid.Ex quo patet rationem mathematicorum nullam eſſe,quia natus octimenſis non poſsit uiuere.uide Cōciliatorem in differentia propria de hoc.

Hominis oſſa ſunt numero. 348. exceptis paruis,quæ replēt ſpatia iuncturarū, & oſſe epiglotidis,& oſſe chartilaginoſo,quod eſt in corde ſecundum aliquos anatomicos.1. colliget.c.de anatomia dentium & oſsium.

Homines ætatis ratione immutantur,ut iuuenes inter ſe fœminas generent, ſeniores facti mares, & quidam iuuenes nihil procreant,ſeniores iam incipiunt procreare.7.de natura animalium.c.6.

Homini in pueritia ſinciput molle eſt,ſeroque duratur: cæteris autem animalibus diſcrimen oſsium nullum eſt, ſed omnia perfecta iam inde a natiuitate proueniunt. Ariſt. in.7. de natura anima.c. 10.

Homo eſt id quo coniungitur eſſe ſenſibile cum intelligibili,& propterea perfecit Deus in ipſo eſſe ſenſibile,cui euenit imperfectio propter diſtantiam ab ipſo.ex paraph.meta.tract.4.col.16.

Homo,cum cætera animalia naſcantur cum dentibus,in pueritia ſeptimo menſe dentire incipit.ibidem.

Homo ſicut cætera animalia quæ ſecundum naturam inuerſa in caput naſcuntur,manus etiam ad coſtas porrectas extenſaſque habet,qui cum exierit,ſtatim uocem emittit,& manus in os admouet. ibidem.

Hominis animam in pueritia ab anima belluarum nihil differre propè dixerim.8.de natura anima.c.1.

Hominis ſaliua plurimis morſibus uenenoſorū animalium aduerſatur,uel animalibus uenenoſis.8.de natu. anima.c.29.

Homo eſt perfectiſsima natura, & ideo affectus animi in eo cōſpectiores cōtinentur,quam in cæteris.9.de natura anima.cap. 1.

Hominis ſtercus panthera quærit, cum uenenum pardaliancheſ ab angore dictum comederit quo etiam leones intereunt.9.de natura animalium.ca.6. unde uenenis aduerſatur, ut Medicis etiam uidetur.

Homo ſolus ambidexter naſcitur. Ariſt.in.2.de natura animalium.c.1.

Homo ſolus pectus latum habet.& uide cauſam. ibidem.

Homo paucſsimis pilis integitur niſi in capite, qua quidem parte hirſutiſsimus omnium eſt.ibidem.

Homo maximè omnium animalium ſuæ magnitudinis proportione plurimum ſeminis emittit, & inter mares qui humidiores ſunt natura,nec ualde carnoſi.7.de natura anima. capitu.1.

Homo ſolus ex animalibus pedes habentibus, pedes carnoſos habere cernitur.ibidem.

Homo cūm ad iuſta incremēta peruenit partem ſuperiorem minorem habet quā inferiorē,contra atq; cætera animalia quæ ſanguine conſtant. Partem ſuperiorem intelligi uolo quantum de capite ad eam pertēdit partem, qua exitus patet excrementis:inferiorem uerò, quantum ab ea ipſa ſub-

ſequitur reliquum corporis.ibidem.

Homo priuſquam adultior ſit,partem corporis ſuperiorẽ habet maiorem quam inferiorem. ibidem.

Homo dentes priores mutat, maxillares autem nullum animal mutat.ibidem.

Hominis ſanguis eſt tenuiſsimus & minutiſsimus.4. de natura animalium.c.19.

Homines tam mares quam fœminæ à primo ortu infœcundi naſci poſſunt.7.de natura anima.c.1.

Homines mares nimis ſalaces, & fœminæ quæ frequentius pariunt,citius ſeneſcunt. ibidem.

Homo corporis proportione plurimum ſemen emittit. Ariſ. in.3.de natura anima.c.ultimo.

Hominis proprium eſt locutio. Ariſt.in.4. de natura anima. capitu.9.

Homines locutione utuntur uaria,cùm uocem omnes emittant eandem 4.de natura anima.c.9.

Homines ſurdi à natiuitate ſunt etiam muti, & uocem emittere poſſunt,locutionem uerò nullam.ibidem.

Homo maximè animalium ſomniat. Ariſt.in.4.de natura animal.cap.10.

Homo anno quarto aut quinto ſomniare incipit.ibidem.

Homines quidam nunquam ſomniauerunt,& nonnullis accidit in proceſſu ætatis, ut uiſo ſomnio mutarentur habitu ſui corporis,uel in mortem,uel in morbum. ibidem.

Homini maximè temporibus omnibus coitus opportunus ẽ, atque etiam plura alia pedeſtris generis. 5.de natura animal.cap.8.

Hominum mas ſtimulatur magis ad Venerem hyberno tempore, fœmina æſtiuo.ibidem.

Hominum in genere & quadrupedum animal gignentiũ, maximè patet ut nouellorum prima emiſsio ſeminis, ut in cæteris generibus animalium,aut infœcunda,aut ſi fœcunda ſit imbecilliora tamen generat.5.de natu.anima.c.14.& in 7.de natura animal.c.1.

Homo in quartodecimo anno ſemen incipit ferre,ſed uim genitalem recipit circa annos ter ſeptem.ibidem. & in.7.de natura animal.c.1.

Homo mas ad annum uſq; ſeptuageſimum, uidelicet termino ultimo poteſt generare,fœmina uſquè ad quinquageſimũ, uerùm id raró: paucis enim proles in eo ætatis tẽpore procreata eſt, ſed magna ex parte maribus quintus & ſexageſimus annus finis progenerandi eſt:fœminis,quintus & quadrageſimus.Ariſt.in.5.de hiſto.animalium. ca.14. Vide in contradictionibus nuper æditis ſuper.7.lib.de natura animal.c.5.ubi oppoſitum habetur.

Hominibus tempore quo ſemen incipiunt ferre, qui iam fricari contractarique per libidinem ceperint,accidit ut cum ſemem emittunt,non modo uoluptate, uerum etiam dolore afficiantur.7.de natura anima.c.1.cogita quomodo hoc ſit poſsibile,& uide in ſimili de hoc Alex.in.1.lib.naturalium quæſtionum.quæſtione.12.

Hominis uox,& fœminarum immutatur,dum ſemen ferre incipiunt,quod caprire denominant.7. de natura animaliũ. capitu.1.

Homines nonnulli a natura biuertices nati ſunt, uerum non oſſe, ſed capillorum æquamento. 1. de hiſtoria animaliũ. commen.7.

Homo per ſe tempus ſentit,ſed cætera animalia per accidẽs, utpote quæ non ipſius temporis ſenſum propriè habeant, ſed motionis & paſsionis eius,quam tempore aliquo acceperunt.Them.3.de anima.c.64.

omo audit,homo guſtat,olfacit,obtuetur,quanquam propoſitiones iſtæ receptæ ſunt,non tamen primariæ ſunt,nec primum competunt functiones illæ homini,ſed ſenſarijs, & internuntijs ſuis,hoc eſt,auribus, linguæ, naribus,oculis : ſicut dicitur triangulus æquilaterus duos rectos habere,ſed non primum, quia ea affectio primo debetur triangulo:quicquid.n.in partibus aut in genere primũ ineſt, nõ poteſt de integritate aut de ſpecie primum afferri.Themi. 6.phy.ſuper.tex.44.uide in concordantijs nuper æditis.

Homines habentes magnam frontem,ſunt ſegnes: quibus autem parua eſt,ſunt mobiles,quibus lata,mente moueri idonei:quibus rotunda,iracundi.Ariſtotel. in primo de natura animalium.capitul.octauo.

Hominis ſupercilia ſi in rectum porrigantur, mollem animũ ſignificant:Ariſt.in.1.de natura animalium c.9.ſi iuxta naſum inflexa ſunt,auſterum notant & acerbum : ſed ſi iuxta tempora inflectantur,deriſorem ſimulatoremque indicãt: ſi uero in totum demerſa,notam inuidiæ habent.

Hominis oculi duos angulos habent, quorum alter iuxta naſum, alter iuxta tempora eſt, & angulus ille albugo oculi dicitur:qui ſi iuſtò longiores fuerit,notam maleficorum et morem præbent.ibidem.

Homo ſolus animalium numeroſa oculorum uarietate notatur. Ariſt.in.1.de natura animal.c.10.

Hominis oculi id quod nigrum appellatur, & etiam id quod pupillam,in qua fit uiſio,ambit,in quibuſdam eſt atrum,in quibuſdam ualde cæſium,alijs fuluũ, alijs caprinum,quod morum optimorum indicium eſt, & ad cernendi claritatẽ primatum obtinet. Ariſt.in primo de natura animalium.c. 10. Credo quòd iſtud ſit glauci coloris, & ideo Homerus Mineruam glaucopiam appellat.

Hominis oculi qui mediocriter conniuent,notam morũ laudabilium habent.ibidem.

Hominis aures tantum ſunt immobiles. Ariſt. in primo de natura animalium.c.11.

Hominis aures magnæ arrectæque ultra modum ſtultitiæ indices ſunt aut loquacitatis.ibidem.

Hominis ſternutamentum ex naſu et uniuerſi ſtatus eruptio per naſum, ſignum augurale, & unum ex ſpirituum omniũ generibus ſanctum & ſacrum. Ariſtote.1. de natura animalium.c.11.

Homines quorum interior pars plantæ pedum non caua, ſed ita pleniuſcula eſt,ut ſolum toto attingat ueſtigio, hi ueruti ſunt,& fraudulenti. Ariſtote.in. 2. de natura animaliũ. capitu.25.

Hominem omnium maximè animalium ſuperiora ac inferiora habere ratione locorum naturalium intelligimus. 1. de natura animalium.c.15.

Hominibus,quibus pedes exigui, ijs etiam magnus paruæ habentur,& quibus cubiti breues,ijs etiã ſemora breuia magna ex parte ſunt.ibidem.

Hominis ſiniſtra omnia imbecilliora dextri ſunt.ibidem.

Homines inferiora ſimilitudinẽ ſuperiorum præſeferre ea ratione dixerim, qua uenter imus reſpondere dicitur faciei in gracilitate & corpulentia.ibidem.

Homines duo eiuſdem complexionis temperatæ æqualiter, qui uno utuntur regimine, poſsibile eſt, ut alter deueniat ad finem naturalem ſuæ uitæ, quæ poteſt habere per naturam,alter uerò non poterit.& uide cauſam. 6. colliget.capitu. 2. ubi dicit quòd eſt propter indiuidualem præparationem in materia.Et ibidem dicitur quòd non eſt impoſsibile,ut homo temperatus bono utens regimine,non uiuat diutius alio utente malo regimine, licèt hoc rariſsimè contingat.

omo plurimum cerebri proportione magnitudinis ac humidum habet.1.de natura animalium.c.16.&.2.de partib. animalium.c.7.

Hominis tantùm cor ad partem potius ſiniſtram uergit, ſed in cæteris quibus pectus ineſt,eſt in medio pectore.primo de natura anima.c.17.

Homo, cùm cætera animalium in ſenectute non caneſcant manifeſte, maximè omnium ita afficitur, Ariſtote. in.5.de generatione animalium.c.1.

Homo ſolus caneſcit,& inter cætera animalia equus ſolus pilo albeſcit,& euidentius per ſenectutem: canities enim debilitas quædam humoris ſita in cerebro & cruditas eſt.Ariſto.in.5.de genera.animal.c.1.

Hominis oculi diuerſicolores ſunt, ſed cæterorum animaliũ in ſuo cuiuſq; genere unicolores potius ſunt,ut bouum nigri,ouiũ aquilini, aliorum ruffi toto genere, aut cæſij ſunt nonnullorum: caprini ut caprarij generis, Ariſt.in.5.de generatione animal.c.1.

Homo præ magnitudine minimè ferè animalium omnium procul ſentire poteſt, cùm tamen differentiarum ſenſu maximè omnium ualeat, cuius rei cauſa eſt quòd ſenſorium ſincerum minimeque terrenum corpulentum ue obtinet.

cuterũ

cutem etiam tenuiſsimam præ cæteris animalibus homo ſuapte natura pro magnitudine habet. Ariſt.in.5.de generatione animalium. c.2.

Homines caluefcunt parte capitis priore, caneſcunt primo temporibus, ſed nemo uel tẽporibus uel occipite calueſcit. Ariſt.in.5.de genera.animal.c.3. & ibi uide cauſam.

Homines ſuis ætatibus hyemem æſtatemque faciũt, quamobrem nemo antequam coire incipiat calueſcit, ſed à uenereo potius coitu id euenit, ſcilicet ijs qui sũt ſua natura eo propenſiores. Ariſtote. in.5. de generatione animalium. capitulo 3.

Hominis cutis eſt tenuiſsima, & ideo diuerſitas in colore pilorum in homine non ſequitur cutim, ſicut in cæteris animalibus. Ariſt.in.5.de genera.animal.c.5.

Homo ſolus animalium utitur ratione. Ariſt.in.5. de gener. animal.c.7.idem in.1.politic.

Homo unus ex numero omnium animalium uim obtinet cogitandi: & cum memoriæ atque diſciplinæ compluresanimantes eſſe participes poſsint, nullus tamen præter hominem poteſt reminiſci. Ariſtot. in primo de hiſtoria animalium.c.1.in fine.

Hominis naturam ancipitem ſocietatis & ſolitudinis apertum eſt.1.de hiſtoria animalium.c.1.

Hominis comparatione aliqua ſunt calidiora quæ abſolutè ſunt minus calida, ut uinum antiquũ reſpectu muſti. Auer. in.2.de genera.anima.c.2. Vbi etiam conciliat dicta Medicorum cum Ariſt.de albumine oui, quod ſecundum Ariſt. eſt calidum, & ſecundum Medicos frigidæ complexionis. uide etiam in.2.de anima.com.105.

Homo animalium omnium maximè notum nobis neceſſario eſt, & ideo primum hominis partes nobis explicandæ ſunt: ut enim nummos ad id quod ſibi quiſque exploratum certumque habet probare ſolet; ita cæteris etiam in rebus agendum eſt. Ariſt.in.1.de generatione animalium.c.6. Ex hoc collige quòd ordo doctrinæ quandoque incipit à perfectiori, & hoc ubi illud fuerit notius: & hoc cauſa fuit, quòd etiam Ariſt.in.2.de anima prius egit de uiſu quã de tactu, cuius tamen oppoſitũ obſeruauit Auic.in.6.naturalium. In libro etiam de partibus animalium.2. c. 10. idem inuenies, quòd primum de homine eſt diſſerendum. Aduerte tamen quòd illud habet locum de partibus exterioribus, ſed in interioribus ſecus eſt. Et ideo Ariſt. in primo de natura animalium cap. 16. huiuſmodi partes interiores ex aliis animalibus dignoſci præcipit. in quibus homo conuenit cum aliis.

Homo in obſecto & nudiſsimo omnium animalium corpore eſt, & ungues minimos pro magnitudine habet, minimum namque eſt in eo excrementum terreum. Ariſt.in.2.de generat.animal.c.4. in fine capituli.

Homines habentes membra gracilia ſunt ſalaciores. Ariſ.in 3.de genera.animal.c.1.

Homini monſtruoſitates minus accidere ſolent quam aliis animalibus quæ plura pariunt, quia ſingulare perfectumque parit: quapropter & homini locis, quibus mulieres perfœcundæ ſunt, magis id euenit, ut in Aegypto. Ariſt. in.4.de generatione animalium.c.4.

Homo ſolus ex animalibus metuere, cõfidere, atque ſperare poteſt: nam audacia, metus, & ſpes ſtatim oſtendunt ſe naturalis animæ ditioni ſubeſſe, quia futurum & conſequens tempus uidentur reſpicere, quòd bruta non poſſunt. Themi.3.de anima.c.38.

Homo cum omnibus generibus ambigit, nam & uiuiparum eſt, & pauciparum, & multiparum interdum eſt. Ariſto.in 4.de genera.anima.c.4.

Homini non unum tempus pariendi conſtitutum eſt ſicut cæteris animalibus, ſed plura quippe cùm & ſeptimo menſe & decimo naſcatur, atq; etiam inter ſeptimum & decimũ poſitis: qui enim menſe octauo naſcuntur, & ſi minus, uiuere tamen poſſunt. Ariſ.in.4.de genera.animal.c.4. Contra Medicos aſſerentes octimenſes uiuere non poſſe. de hoc uide Conciliatorem in differentia.49.

Cõtra medicos.

Homines piloſi libidinoſiores & ſeminis copioſiores ſunt quã leues: pili enim abundantia, & hirſuties copiã indicat excrementi. Ariſt.in.4.de genera.anima.c.5.

Hominum genus magis in maribus quam in fœminis generãdis læſionem recipit, cùm in cæteris animalibus nihilo potius mares quam fœminæ ita proueniant. Cuius rei cauſa eſt quòd in hominibus longè mas à fœmina in calore diſfert naturæ: quo fit, ut mobiliores ſint mares in utero quàm fœminæ, motu autem ipſo franguntur, cum recens quodlibet præ ſua imbecillitate facile frangi poſsit. Ariſto.in.4. de genera.anima.c.6.

Hominum in genere qui gemini mas & fœmina prodeunt, minus ſeruatur, cùm in cæteris animalibus nihilo referat: hominibus enim hic concurſus præter naturam eſt, cũ non pari tempore mas, & fœmina diſcernantur. Ariſto.in.4.de generatione animalium.c.6. Quod ideo dixit, quia mas citius in utero concipitur & perficitur quam fœmina.

Homines in ferendo utero cum cæteris animalibus diſsidẽt, cum enim cætera plurimum temporis ualeant corpore, cũ uterum ferant; mulieres magna ex parte ægrè degunt. 4.de generatio. anima.c.6. & ibi uide cauſam. Nam, ut ait Philoſophus, cæteris animalibus aut exigua purgatio aut nulla manifeſta ſit, mulieri plurima euenit, quæ cùm ꝑ uteri geſtationem deſierit, infeſtat atq; perturbat.

Homo plus tempòris quam quiduis animal uiuit, excepto elephante. Ariſt.in.4.de genera.animal.c.ultimo.

Hominis perduratio prouenit ex eius complexione, quæ ſimilis eſt complexioni aeris ambientis ipſum calidi & humidi. Auer.in.4.de generat.anima.c. ultimo, & elicitur ex text.ibidem.ubi Ariſt. dicit: Cauſa ne quoduis animalium diutius uiuat, eſt quòd pro aere ambiente temperantur.

Homo quia prudentiſsimus animalium fuit, ideo manum obtinuit; ſed non quia manus obtinuit prudentiſsimus fuit, ut malè Anaxagoras opinabatur. 4.de partibus animali.ca.9. Eandem ſententiam approbat Gale. in primo de utilitate particularum.c.3.

Hominis renes bubulis ſimiles ſunt, qui ſunt tanquam compoſiti ex pluribus renibus, neq; æquabiles ſunt, ut ſunt cæterorum quadrupedum. quo fit, ex eorum morbis difficile ut curari poſsint, etiam ſi nuper ægrotare inceperint. Accidit enim ut quaſi multis renibus laborent, difficilius remedium adhibeatur quàm ſi uno infeſtaretur. ex.3. de partibus animal.c.9.

Hominibus qui uitio renum laborãt, licèt pingueſcere iuuet, tamen ſi pingues admodum efficiantur, letales accidũt dolores. ibidem.

Homo ſolus animalium titillatur propter cutis tenuitatem, & quòd ipſe ſolus rideat. ex.3.de partibus anima.ca.10.de ſepto tranſuerſo.

Homo ſolus quum dormit ſternitur, quia ſolus erectus incedit. ex libro de ſomno & uig. & uide Them.c.21.

Homini accidere ſolet, ut quidam fel in iecore habere uideãtur, quidam uerò careant. ex.4.de parti.anima.c. 2.

Hominibus animalia bruta dementiora ſunt, quia pomilionis figurã habent oĩa: & inter homines pueri qui pomiliones ſunt, ideo uiris ſunt dementiores: & inter uiros qui pomiliones ſunt, dementiores ſunt. ex lib.4.de parti.anima.c.9.

Homo quia animalium prudentiſsimus eſt, ideo manus ei natura tribuit: Anaxagoras autem contrarium opinabatur, quòd quia homo manus obtinuit, ideo animalium prudentiſsimus eſt, & malè. Natura.n.rem minorem maiori potiorique addere ſolet, non maiorem nobilioremque minori. ex.4.de parti.anima.c.9.

Hominem non bene à natura ſed deterrime fuiſſe creatum, eo quòd nudum & inermem natura eum produxerit, nõ recte ſentiunt qui ita dicunt, ex.4.de parti.anima.c.9.

Homo & uiuiparæ quadrupedes maxillã ſurſum, deorſum, atque in latera agitant: piſces uerò & aues, & ouiparæ quadrupedes ſolum ſurſum atque deorſum, & nullo modo in latera. uide cauſam. in.4.de parti.anima.c. 10.

Homo quinquẽnio ferè capere uidetur diminutione omnis magnitudinis, quæ reliquo toto tempore comparatur. 1. de generatione anima.c.18. prope finem.

Homines quidam in uno tempore nõ generant, & in alio generant, quia cum ſemine eorum admiſcetur aliquod inutile excremẽtũ. Auer.1.de genera.anima. cap.1. ubi ponitur improbatio antiquorum de ſemine, & eſt ſententia Ariſt.

etiam ibidem. in c.18.& inde etiam euenit, quòd ægri minus ſunt prolifici.

Homo omnium animalium prudentiſsimus eſt. Ariſt. 2.de genera. animal.c.4.prope finem.

Homo authoritate Hippo.ſi eſſet ſimplex, uel ex una ſola re conſtitutus, nunquam permutaretur, neq; aliquam paſsionem recipere, imo eſſet incorruptibilis & impermutabilis, neque generabilis eſſet, ſed eſſet ab æterno. Simplex enim non permutatus, nec ad aliam naturam conuertitur. ex lib.deſtru.diſp.2.in ſolutio.ultimi dubij. Authoritas eſt Hip.in lib.de natura humana.hoc etiam teſtatur Galen.in prin.tertii paruæ artis.

Hominis natura nedum uiuendi ſed etiam bene uiuendi rationem obtinuit, quippe qui ex animalibus nobis cognitis, aut unum ex omnibus diuinitatis eſt particeps, aut omnium maxime.ex.2.de partibus animalium. capitul. 10. Si cupis mirabiles hominis proprietates intelligere, require Albertum cognomento magnum.in.22. libro de animalibus. capitu. 5.

Hominis caput macilentum omniqne carne exutum eſſe neceſſe eſt. 2.de parti.animali.c.10. Et ibi additur opinio antiquorum, & reprobatur tenentium hominis caput ſi carnoſius eſſet quòd diutius uiueret.

Homo mouet magis palpebras quam aliquod aliud animal, quia habet eas molliores, & quia natura plus de nobilioribus ſollicita eſt.ex.2.de partibus anima. Com.in c.de mēbris uiſus.

Homo omnium animalium maximè piloſo capite eſt. uide cauſam in.2.de parti.animal.c.14.

Homo eſt finis rerum creatarum propter ipſum.2.phy.com.24.& ibi uide tex.quomodo ſit intelligendum.

Homo non debet decipi in uita ex hoc quòd accidit ſibi de bonitate caſus, qui eſt res incerta.2.phy.com.56.

Homo hominem generat ex materia, & ſol.2.phy. tex.com.26.idem.12.primæ philoſophiæ.tex.com.13.

Hominem generari ab homine in infinitū, eſt uerum per accidens, & in eius generatione eſt primum, & eſt ſol, & intelligentia operans.5.phyſi.com.13. Per intelligentiam autē poteſt exponi ſubſtantia abſtracta, quæ eſt primus motor, in quo ſunt omnes formæ in actu, licèt in prima materia ſint in potentia.12 meta.comm.18. Poteſt etiam intelligi uirtus informatiua exiſtens in ſemine hominis, nam ſol & homo generant hominem.2.phy.tex.com.26.&.12. met. tex.com. 13.nam uirtutes informatiuæ docentur ab Ariſt. in.2.de genera.animalium.ca.3.& etiam Com. teſtatur in 7.meta.com.31.aut utrunque.idem in lib.deſtru.diſpu.prima.in ſolutione.5.dubii,&.12. & uide clariſsimè in diſpu.4.in ſolu.2.dubii.

Homo non intelligitur magis quàm homo, aut equus magis quàm equus, ſicut intelligitur albedo magis quàm albedo. Com.9.phy.com.45.ubi patet differentias accidentium ſuſcipere magis & minus.& idem tenet Auer. in communitatibus ſuper Porphyrio.

Homo & album ſunt idem ſecundum ſubiectum, & quæ ſunt eadem ſecundum ſubiectum, ſunt eadem per accidens. 6. phy.tex.com.85.

Homo quilibet conuenit nobiſcum in hoc, quòd illud quod mouetur ex ſe eſt dignius, ut ſit primum principium quam illud quod mouetur ex alio.8.phy.com.39.

Digreſsio de genitis ex putri materia, ubi deleudetur quia Auer. contra latinos

Homo non poteſt generari à non ſemine hominis, quia tunc ille homo diceretur æquiuocè cū homine generato ex ſemine. Auer.in 8.phiſicæ auſcultationis in tex.commē. 46. & eſt locus ubi digreditur aſtruendo nullam ſpeciem fieri à caſu in natura, & quòd genita per putrefactionem non ſunt eiuſdem ſpeciei cum genitis ex ſemine & per propagationem, & eſt iſta opinio damnata ferè ab omnibus Latinis. Vnde & Beatus Tho.& Sco.in.1.ſenten.diſti. 2.q.5. arguit contra Auer. deducendo primo ipſum ad contradictionem. Nam in accidentibus eadem ſpecies poteſt fieri, & ab uniuoco & ab æquiuoco, ut calor à motu generari poteſt, ut patet.2.cæ.com.42.& tex. & ex primo mete. itē calor fit à calore, item hoc idem habet concedere in ſubſtantiis, & de facto concedit ipſe Commentator de igne qui generatur à motu ſicut generatur ab igne.12.metaph. com.28. Amplius quæcunque poſſunt oſtendere eadem eſſe natura ſecundum ſpeciem, ſunt eadem in genitis ex putri materia & in genitis ex ſemine: nam habēt eoſdem motus, unitas autem motus arguit unitatem & identitatē naturæ, ut patet primo cæli.& Commenta ibidem.com.8.dicit Vnus motus non prouenit niſi ab una natura. Amplius habent eaſdem operationes, eadem organa, & reſpectu motus progreſsiui ab eiſdem conſeruantur & ab eiſdem corrumpuntur, habēt etiam eadem membra: unde ſequitur ut habeant eaſdem formas; quia membra cerui non differunt à membris leonis, niſi quia anima differt ab anima, ut ipſemet Commentator teſtatur.1.de anima. com. 52. Habent etiam eaſdem operationes, ut dicit Auguſtinus, quòd generatum per putrefactionem generat alia, ut uidemus de apibus, & ueſpis generatis ex putri materia, & etiam apparet de plantis.¶ Pro Auer. facit authoritas Philoſophi in 2.de anima.tex.com.38. ubi habetur quòd inſtrumenta eadem, aut diuerſa iudicantur operibus. & eſt ratio in promptu, quia organa ſunt propter opera, ſicut propter finem: & à fine unumquodque perpenditur. 2. de anima. 49. ſicut in ſimili, potentiæ per actus diſtinguuntur, & innoteſcunt, quia ex his quæ primo gerimus ut dicit Themiſt. & ex his quantæ & quales ſint uires in nobis perpēdimus. Amplius contradicit ſibi magiſter eius Ariſto.in. 7. primæ philoſophiæ.in tex.com. 23.&.31.ubi habet, quòd quemadmodū aliqua ab arte fiunt eadem & à caſu, ſic etiam in natura poſſunt aliqua fieri in eadem à natura & à caſu, ita quòd (ut aſſerunt) ſi opinio eius uniuerſaliter intelligatur, eſt opinio. Nos autem credimus doctrinam iſtius uiri fundatam eſſe in ueris principijs philoſophiæ. Ariſt.enim in.1.phiſicæ auſcultationis, uolēs probare quomodo ex primis contrariis fiunt omnia quæcunque fiunt in natura, inquit quod hoc oportet in ratione conſiderare: & ideo altius exorditur, ubi inducit dignitates quaſdam: quarū ueritas, ut dicit Simplicius, ſe extendit non ſolum ad naturalia, uerumetiam & ad generationes artificialium, ut aſtipulatur etiam ipſe Ariſto. in exemplis adductis.& Com. etiam idem notat in cō. 45.quæ tales ſunt. Nō quodlibet agit in quolibet patitur à quolibet, nec quodlibet fit ex quolibet, nec quodlibet corrumpitur in quolibet: ſed determinatum fit ex determinato, & corrumpitur indeterminatum. Et inducit hoc primò in his quæ ſunt ſimplicia, & quæ fiunt per alterationem: deinde inducit illud idem in compoſitis, & in his quæ fiunt ꝑ cōcretionem, ut dicit Them.& ſecretionem. unde aſſerit: Similiter autem hoc eſt & in aliis, quoniam non ſolū ſimplicia eorum quæ ſunt, ſed etiam compoſita ſecundum eādem ſe habent rationem, ſed diſpoſitiones oppoſitæ latēt. & ibi concludit quòd in generatione compoſitorum tam à natura quā ab arte omne quod fit, fit ex ſuo oppoſito determinato: & cum generatio compoſitorum in quadam cōſonantia conſiſtat, dicit quòd omne conſonans fit ex inconſonanti, ſed non ex quolibet. Vnde, ut inquit Them. conſonantia domus non fit ex inconſonantia nauis, aut è contra: nec conſonantia hominis ex ea, quæ aſini, aut è contra, ſed ex propria ſibi correſpondente. Propter quod ibidem tex. com.46.dicit: Domus fit nō ex eo quòd cōpoſita ſunt hæc, ſcilicet ex eo quòd diuiſa ſunt hæc ſic. ubi Comment. uult quòd domus fit ex ſua priuatione oppoſita, quæ non conſiſtit in quibuslibet rebus, quia nō reperitur in lignis ex quibus fit nauis, uel in ære ex quo fit ſtatua, ſed in determinatis rebus. quia dicit Them. iſta inconſonantia domus inuenitur in lapidibus & in cemento, & incōſonantia nauis in lignis ex quibus fit nauis: & etiam quia litera Arabica habet: Et in determinata diſpoſitione. uult Com. iuxta intentionem Philoſophi, quòd priuatio formæ domus non conſiſtit in lapidibus in quacunque diſpoſitione exiſtentibus. Nam non dicimus, quòd in monte, unde adhuc lapides nō ſunt exciſi, cōſiſtat priuatio formæ domus: nec priuatio nauis eſt in arboribus, quæ ſunt in nemore: priuationes enim formarum ſecūdum Philoſophos ſunt in ſubiectis propinquis non in ſubiectis remotis. Non enim priuatio hominis conſiſtit in elementis, aut in cibis, ſed in mēſtruo mulieris, non in quacunque diſpoſitione exiſtente: eſt enim, ut aiunt Phyſici & Medici, aliquod menſtruum adeo fœtulentum,

quòd

quòd non poteſt eſſe materia conueniens ad hominis generationem, ut teſtatur experimentum in illis, quæ in primis menſtruorum diebus cócipiunt, quarum fœtus leproſi euadunt. Sic igitur Ariſt. inductio completur, quòd cuiuſlibet compoſiti generatio fit ex priuatione determinata exiſtente in ſubiecto determinato, & ſic determinato, videlicet quòd ſit in diſpoſitione propinqua. Nam. 2. de anima uniuſcuiuſq; actus in potentia exiſtente, & diſpoſito aptus natus eſt fieri, ſic paſſum diſpoſitú patitur ab agente. ¶ Mirum ergo eſt ſanè uiros illuſtres, qui cum uideant generationes rerum artificialiú requirere priuationes determinatas, & in ſubiectis determinatis, & in diſpoſitionibus determinatis exiſtentibus, & hoc non cócedere in naturalibus præcipuis & in compoſitis perfectis, ſicut ſunt animalia & plantæ. Si enim priuatio domus non inuenitur in quacunq; materia indiſcriminatim, ſed in determinata, multo magis credendum eſt hoc in rebus naturalibus, & præcipuè in rebus animatis. Quod cum ſit, quomodo fieri poteſt ut eadem priuatio reſpectu eiuſdem formæ, ſecundum ſpeciem inueniatur in materia digeſta, & in materia putrefacta? nam materiæ quæ fundat priuationes proprias ſunt materiæ propinquæ reſpectu formæ, non materiæ remotæ. Amplius reſpectus formarum ad materiam propriã eſt neceſſarius, quia formæ propriæ diffiniuntur per materias proprias, & unius rei nó poſſunt eſſe plures diffinitiones: & inde ſequitur unam formam non poſſe inueniri niſi in una materia. Amplius, niſi ita eſſet, quomodo demóſtratio Philoſophi in. 1. de gene. anima. deduci poſſet? dú probat quòd talia quæ ex putri materia genita ſunt, generant quidem, ſed illud quod genitum eſt, diuerſum eſt è gignentibus, ita quòd non eſt mas neque fœmina. Amplius, ſi una & eadem ſpecies poſſet fieri ex putredine & ſemine, tunc natura faceret aliquid ociosú, & ſi natura poſſet generere ſpeciem aliquam ſine ſemine maris, ſequeretur quod fœminæ coitus cum mare ſit res uacua. Amplius ſi hoc eſſet, non eſſe niſi propter ſolicitudinem naturæ in conſeruãda forma, ſed natura rei nobilioris magis ſolicitudinem gerit: uideretur igitur naturam iſtum duplicem modum magis applicuiſſe ſpeciebus perfectioribus, quod non uidemus. Nam, ut inquit, ſi talia genita ex genitis ex putri materia haberent mas & fœmina, & coire poſſent, & generarét; tunc aut talia genita eſſent eiuſdem ſpeciei cum gignentibus; aut alterius ſpeciei: ſi eiuſdem ſpeciei, pariformiter eſſet etiam de animalibus gignentibus quòd debuerunt generari ex his quæ erant eiuſdem ſpeciei. Nam hoc in cæteris, ut inquit, animalibus, uidemus: unde Socrates, ex quo gennit aliquem ſibi ſimilem in ſpecie, Sophroniſcus eius pater etiam genitus eſt ab aliquo ſibi ſimili in ſpecie, hoc autem in caſu non uidemus: unde pulices & pediculi, ut inquit Io. Philoponus in illo loco, qui ex materia putri geniti ſunt, generant quoſdam uermiculos albos qui nõ ſunt eiuſdem ſpeciei cum ipſis. Si igitur iſti uermiculi generare poſſent aliqua quæ eiuſdem ſpeciei ſunt, pariformiter & tales uermiculi fuiſſent geniti ex his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei: quod eſt falſum, & cõtra ſenſum, & experimentú. Si autem generãt aliqua diuerſarum ſpérum pariformiter erit ét de illis genitis quòd generabunt alia & non eiuſdé ſpéi propter prædictam cãm: ergo alterius ſpéi. & ita generatio ſpecierum excreſcet in infinitú. natura aút abhorret infinitum, modo ſtante uia Latinorum aſſerente in animalibus priuationem eiuſdem formæ ſecundum ſpecié ſaluari poſſe in diuerſis materijs, uidelicet digeſta & putri. dicam quòd ratio Ariſt. nulla eſt, obijciendo quòd iſta animalia genita ex his quæ ex putri materia genita ſunt, ſunt eiuſdem ſpeciei cum generantibus, & talia etiam generabunt alia quæ ſunt eiuſdem ſpeciei cum illis, & ſic nó procedit generatio ſpecierum in infinitum: quia pulices & pediculi nati ex putri materia ſunt eiuſdem ſpeciei cum illis uermiculis genitis per propagationem ex illis: & inferam quòd eadem priuatio formæ reperitur in materia putri ex qua generata ſunt prima, & in materia digeſta ex qua generata ſunt ſecunda, & ita rueret demóſtratio Philoſophi in loco allegato, quia mens Auer. eſt mens Ariſt. ut uides. Ad rationes autem Scoti, primum nego quòd Comm. ſibi contradicat, quia in accidentibus quæ reſpectu ſubſtantiarum habent entitatem diminutam, illud non incóuenit, ut idem poſſit generari ab uniuoco & ab æquiuoco, ſicut ipſe bene gloſat in. 12. meta. com. 18. Et ſimiliter eſt de elementis, quæ ſunt ſubſtantiæ imperfectæ, & ſunt, ut dicit. 3. cæl. có. 67. mediæ inter ſubſtãtias & accidentia: ſed loquédo de generatióe ſubſtãtiarú perfectarú præcipuè, ut ſunt aialia & plãtæ, ſecus é, quia plura requirunt ad gñationes perfectorú quã imperfectorú entiú. In iſtis. n. generabilibus & corruptibilibus, ut dicit Có. in. 2. cæ. có. 62. quantò aliquid eſt nobilius & perfectius, tantò pluribus motibus conſequitur finé ſuú: & ideo in talibus eadé ſpecies nó poteſt fieri à natura & à caſu. Ad authoritatem Auguſtini reſpondetur, quòd, ut dicit Albertus Magnus in tractatu de tempore, Auguſtinus & Galenus non cognouerunt naturas rerum. tamen dato quòd dictum Auguſtini habeat locum, quòd animalia & plantæ ex materia putri generant alias ſicut illæ quæ ſunt genitæ ex ſemine: reſpondet quòd verú eſt, ſed non ſequitur quòd ſint eiuſdem ſpeciei: quia, ut dicit Philoſopus in. 1. de generatione animalium, licèt genita ex putri materia generant, tamen illud non eſt mas neque fœmina, ſed ea quæ ſunt ex ſemine nata generant aliqua quæ ſunt eiuſdem ſpeciei. Vide etiam in. 8. de natura animalium, cap. 1. ubi dicit plantarum nullum aliud munus eiſe, niſi quòd generant alteram ſibi ſimilé in his, quæ ex ſemine generantur. Et mirú eſt quo iſti accuſant Auer. & non aduertũt quòd accuſant Ariſt. in hoc, quia Ariſt. in illa demonſtratione allegata præſupponit, quòd aialia generantia ſimile in ſpecie, differunt ſpé ab animalibus generantibus illud quod nó eſt mas neq; fœmina: modò aialia illa quæ ex putri materia ſunt genita, ſunt huiuſmodi, quia non generant neq; mas neq; fœminam: igitur ſunt diuerſarum ſpecierum ab animalibus generantibus marem & fœminam, talia autem ſunt quæcunque ex ſemine gignuntur.

Imo & Ariſtote. & Com. 2 cæli. text. 62. perfectiora dicunt paucioribus actionibus indigere.

Confirmatur ex ſententia Ariſt. in. 5. de hiſtoria animaliú, ca. 1. ubi dicit quòd in piſcium genere non nulla nec mares nec fœminæ gignútur, quæ licèt genus idem cum alijs ſortiantur, tamen ſpecie differunt. Et in eodem cap. poſita diuiſione in qua animalia cum ſtirpibus conueniũt, uidelicet quia quædam ex ſemine, quædam ſponte naturæ naſcũtur, quæ aut humo putreſcente aut ſtirpe putreſcẽte conſiſtũt, ut plura inſecta cernimus generari in animalibus ipſis excrementumque partium generantur. de his in fine capituli dicit. Quæ autem per ſe, aut in animali, aut in terra, aut in ſtirpe generantur, uel in eorum partibus generantur: eademque maris & fœminæ ſexu diſtincta ſunt, ijs coeuntibus gignitur quidem aliquid, ſed ex quo nihil amplius gigni poſſit verbi gratia coitu pediculorum lẽdes dictæ procreantur, muſcarum uermiculi, pulicum genus uermiculorum in ſpeciem referens, ex quibus nec ea quæ generarint proueniant, nec aliud ullum animal, ſed id quod ſunt ſordes tantum perſiſtunt. Adduco Ariſtote. authoritatem in. 6. de natura animalium in hac materia. capi. 15. ubi loquitur de piſcibus qui ſponte naſci poſſunt, ubi habetur, quod ex his quæ coitu naſcuntur naſci poſſunt ſponte etiã nonnulla, ut aſſerit de mugilibus qui naſcuntur in ſtagnis in quibus neque ouum neque ſemen continetur. Ex hoc autem clarè oſtenditur, quod iſtud genus mugilum taliter procreatum non eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ cum illo quod ex coitu fit, quia in illo ex coitu eſt mas & fœmina, ſed in iſto nequaquam, ſicut dicit ibidem Ariſto. cap. 14. de anguilla, quæ neque ouum neque ſemen habet, & ideo non eſt mas neque fœmina, ut dicit Ariſtot. in. 4. de natura animalium. cap. ultimo. & hoc oſtenditur ex ſententia Philoſophi ibidem dicentis, Sunt qui omne mugilum genus ſponte oriri opinentur, ſed non rectè. Nam & oua eorum fœminæ & mares ſemé genitale habere cernuntur, uerum genus quoddam eorum eſt quod non coitu ſed ex limo, arenave enaſcatur. Ecce igitur apertè, quod aliud genus ſecúdum Ariſt. eſt mugilum ex coitu, & aliud eorum qui ſponte prodeunt, ſumit enim genus pro ſpecie, ut ſui moris eſt in illis libris, plerunq;. Fallacia igitur cóſequẽtis decepit eos, quia, licet eadem animalia apud Ariſt. ex coitu & ſpóte naſci poſſunt; nó ex hoc propterea ſequitur

tur eadem ſpecie prouenire, quia hoc impoſsibile eſt propter allegatas rationes:& quòd genus pro ſpecie, plerunquo in libris de animalibus ab Ariſto. ſumatur, oſtenditur ex octauo de natura animalium. Ad ratione negatur aſſumptum quòd quæcunque poſſunt arguere, quia non habent eaſdem operationes, quia non poſſunt generare ſibi ſimile in ſpecie. 2. de anima. tex. com. 34. Naturaliſsimũ opus uiuentium eſt quæcunque non orbata ſpontaneam generationem habentia generare tale quale ipſum: & ſimiliter non habent eadem membra, quia tunc in eis eſſet mas & fœmina, quod Ariſt. negat. De motu autem patet, quòd unitas motus infert unitatem naturæ in ſimplicibus, nam de illis Ariſt. loquitur ibi: tamẽ dico quòd nec motus ſunt idẽ ſpecie, quia anima mouens & corpus motum differunt ſpecie, ut ego teneo: ſi autem tu hoc aſſumas; tũc petis,q; hoc enim eſt quæſtio. De colore autem & de alijs accidẽtibus communibus non eſt cura, quia talia inueniuntur etiam in rebus ſpecie & genere differẽtibus. Ad illud uerò in quo dicitur, quod contradicit Magiſtro in. 7. meta. reſpõdetur quod, ut inquit lucidiſsimus Them. in. 1. de anima, mirandum eſt de illorum prudẽtia, qui uolunt exempla uim probationum habere, cum ab exemplo ſit argumentum infirmiſsimum. & Com. 2. de anima com. 67. dicit: Exemplorũ requiritur manifeſtatio & non uerificatio: exemplis enim utimur non ut ita ſint, ſed ut audiant qui addiſcunt. Dico igitur quod Ariſto. in. 7. metaphyſico. dum dicit, quod quẽadmodum in artificialibus eadem ſanitas poteſt fieri à natura & ab arte ſeu caſu, ſic in natura eadem animalia poſſunt fieri cum ſpermate & ſine ſpermate: quod ſimilitudo in hoc exemplo de ſanitate non currit quantum ad omnia: quia, ſicut eadem ſanitas ſecundum ſpeciem poteſt fieri à natura & ab arte ſeu caſu, ſic idem animal ſpecie poteſt fieri à caſu & à natura, & tunc cõtradiceret ſibi Philoſophus in. 1. de generatione animalium manifeſte: quoniam ſimilitudo ſolum currit penes hoc, quod ſicut ſanitas poteſt fieri diuerſis modis ſcilicet ab arte & à caſu, ſic aĩalia poſſunt fieri cum ſpermate & ſine ſpermate. Amplius iſti peccant per fallaciam conſequentis, quia textus dicit, eadem: ſed non dicit, eadem ſpecie. Sunt igitur eadem genere, aut ſpecie ſubalterna, non ſpecialiſsima. Amplius ſunt eadem accidente, & ſimilitudine, quæ eſt cauſa deceptionis.

Homo in generatione hominis non largitur aliud, niſi illud quod eſt quaſi inſtrumentum, per quod agunt corpora cœleſtia: & uirtutes informatiuæ etiam quæ ſunt ĩ ſeminibus ſiunt à corporibus cœleſtibus. & ideo corpora cœleſtia concurrunt ut artiſex, & homo ut inſtrumentum. 8. phyſi. com. 47. idem. 12. met. com. 13. et. 18.

Homo eſt paruus mundus, et aĩa. 8. phy. com. 17. et. 57.

Homo minimus naturaliter eſt terminatus in natura, et maximus ſimiliter: ſi enim magnitudines rerum nõ eſſent terminatæ, non haberent perfectionem quæſitã in natura per motum augmenti. 8. phyſic. commen. 62. et. 44. et. 6. phyſico. 32. et. 91.

Homines multi putando ſcientiam habere, ignorant. ex diſp. 3. in ſolutio. 13. dubij.

Homo proportione ſui corporis præ cæteris animalibus plurimũ cerebri habet, et inter homines magis mares mulieribus. ex. 2. de partibus animal. ca. 7.

Homo ex animalibus ſolus rectus incedit. ibidem.

Homini linguam natura aliter quàm animalibus dedit. Habet enim homo linguam idoneam, et ad duplicem utilitatem datam, ut natura plerunque facere ſolet: nam et ad ſaporum ſenſum, et ad formationem ſermonis ſibi confert. ex. 2. de partibus animalium. cap. 16. idem in. 2. de anima. tex. com. 88.

Hominis lingua abſoluta molliſsima et lata præ cæteris animalibus eſt. ibidem. cap. ultimo.

Hominis cor uergit ad ſiniſtram partem, in cæteris uero animalibus in medio pectore eſt, quia homo animalium maximè habet refrigeratam partem ſiniſtram. Ariſto. in. 3. de partibus animal. cap. 4. ubi agitur de corde.

Hominis ſolius animalium, ut ita dixerim, cor palpitat, quia ſolus homo expectatione aut ſpe rei futuræ mouetur 3. de partibus animalium. cap. 6. ubi de pulmone agitur.

Homini ſoli animalium ungues natura tãtum operimẽti gratia dedit, tegunt enim extremos digitos. ſed alijs animalibus ad alium uſum molita eſt. ex. 4. de partibus animalium cap. 9. Et aduerte quòd Galenus & Medici accuſant Ariſto. in hoc.

Homo unus cauda caret, nates habet, quod nulli quadrupedũ datum eſt. ex. 4. de parti. anima. ca. 9.

Homini nates natura tribuit, & ad ſedendum, & ad cooperiẽdum anum. ibidem.

Hominis pedes maximi ſunt proportione magnitudinis, ſolus enim homo animalium rectus incedit. ex. 4. de partibus animalium. cap. 9.

Homini eſt quid proprium ſeſsio ſecundum Galenum, ſicut eſt habere ſtaturam rectam. Auerroes in. 4. de partibus animalium. in cap. de pectore.

Hominis præcipuè cerebrum ſerò ab humore frigoreq; uendicatur: nam & ſincipnt inter oſſa ultimum confirmatur. Ariſto. in. 2. de genera. animalium. cap. 4. prope finem, ubi dicit cerebrum hominis præ cæteris eſſe humidiſsimũ, & maximum proportione corporis.

Homines multi nõ poſſunt recipere primas propoſitiones, aut propter diminutionem in natura, aut propter defectũ exercitationis, aut propter peſsimam conſuetudinẽ, quæ radicata eſt in eis. 1 cæli. cõ. 22. uide etiam in. 2. primæ philoſophiæ. com. 15. & tex. &. 1. cæli. com. 90. & in. 2. phyſic. com. 6. & in prologo ſuper. 3. phyſi.

Hominis actio prima intentione non eſt propter ſuum eſſe, & ipſe etiam non eſt niſi propter complementum diminutionis iſtius eſſe, ſecundum hoc, erit actio huius, prima intentione propter aliud; ſecunda propter ſe. In rebus autẽ diuinis eſt è conuerſo ſcilicet quòd actio eorum prima intentione eſt propter ſe, ſecũda uerò propter aliud: & hoc ponendum eſt in ſcientia naturali, & declarandum in ſciẽtia diuina. 2. cæli. com. 17. &. 21. &. 12. met. com. 36.

Homo in pluribus rebus enuntiare non poteſt ſecundum rei naturam, ſed ſecundum ſui poſsibilitatem. 2. cæli. com. 60.

Homines tres mouere nauim, & quòd unuſquiſque trium hominum non moueat nauim, eſt falſum: iſte enim ſermo, ſcilicet quòd impoſsibile eſt, ut unuſquiſq; trium hominũ non habeat potentiam; quã moueat nauim per ſe, & unuſquiſque eorum in congregatione habeat potentiam qua moueat nauim per ſe, ita quòd unuſquiſq, non habeat potentiam qua moueat nauim in actu, & cum eſt in congregatione habeat potẽtiam ut moueat ipſam actu: eſt ſermo ualde impoſsibilis. 3. cæli. com. 8.

Hominis iuuentus ſecundum Medicos eſt uſq; ad. 35. annos, & ſi poſuerimus quòd tempus iuuentutis eſt æquale tempori ſenectutis, tunc uita naturalis hominis eſt uſq; ad. 70. annos. ex. 2. de genera. & corrup. com. 58.

Homo praue odorat. 2. de anima. tex. com. 92.

Homo habet guſtum certiorem olfactu. 2. de anima. tex. cõ. 94. idem ex libro de ſenſu & ſenſato.

Homo habet tactus ſenſum certiſsimum. ibidem.

Homo eſt prudentiſsimus animalium. ibidem.

Homines ingenioſi, & non ingenioſi ex ſenſu tactus dignoſcuntur. ibidem.

Homines molli carne ſunt bene apti mente, duri autem carne ſunt inepti. ibidem.

Homo & animalia anhelantia impoſsibile eſt ut olfaciant ſine inſpiratione. 2. de anima. tex. com. 98.

Homo per uirtutem rationalem differt ab alijs animalibus, ut dictum eſt in multis locis. 3. de anima. com. 1. conſimile. 12. primæ philoſophiæ. com. 38. &. 10. ethicorum. ca. 9.

Homo non eſt intelligens in actu niſi propter continuationem intellectus cum eo in actu. 3. de anima. com. 5. in ſolutione ſecundæ quæſtionis.

Homo ponit principium ſuæ conſiderationis de rebus poſsibilibus, ex præſentibus rebus quas uidet: & ideo poſsibile eſt, ut homo cogitet in aliqua re adeo quòd inueniet ex eo aliquod indiuiduum, quod ante non ſenſit, ſed ſenſit ei ſimile, non ipſum. idem. 3. de anima. commen. 33. idem commen. 5. &. 20.

Homo non eſt generabilis & corruptibilis, niſi per uirtutem cogitatiuam. 3. de anima. com. 33.

Homo in ſtatu quo habet intellectum adeptum, ſecundũ Themiſtium aſsimilatur Deo quodãmodo, in hoc quòd eſt omnia entia, & quodammodo ſciens ea, quoquo modo. 3. de anima.com. 36.

Homines poſſunt ſeinuicem iuuare ad habendum intellectũ adeptum, ſicut iuuant ſe in ſcientijs ſpeculatiuis. 3. de anima. commen. 36.

Homo inter omnia animalia eſt melioris tactus, & præcipuè caro palmæ, & maximè caro indicis. ex commento libri de ſenſu & ſenſato.

Homini non ſolum proprium eſt erectum ſtare, uerum etiã & ſedere, cùm ſolus uertebrum habeat quo utiliter ſedere poteſt, & hoc multos latet. Gale. in. 3. libro de utilita. particu. capitulo. 1. &. 3.

Homo ſolus inter animalia pedeſtria bipes eſt, & erectus incedit, quoniam manus habet. ibid. Gale.

Homini ſoli dorſum eſt ſecundum rectitudinem tibiarum: & ideo ſolus rectus incedit. Galenus in. 3. de utilitate particula. capitulo tertio.

Homo non ideo erectus incedit, ut cœlum poſsit intueri. Gale. in. 3. de utilitate parti. cap. 3. ubi improbat hãc opinionem, & oſtendit quõ Platonis dictum ſit intelligendũ.

Homo melius diſtinguit differentias ſenſibilium olfactu quã cætera animalia, & tamen multa animalia comprehendunt fortius odores a remotis. Auerroes in libro de ſenſu, & ſenſato, & eſt ſententia Ariſtote. in 5. de generatione animalium. cap. 2.

Homo comprehendit differentias rerum ſenſibiliũ quaſi medullam de cortice, bruta aũt quaſi cortices fructuum. Auerroes in fine libri de ſenſu.

Hominis auditus eſt uia ad diſciplinam, quia diſciplina nõ fit niſi per loquelam, quæ non redditur niſi per auditum: ſed intelligere quid ſignificant uerba non eſt auditus, ſed intellectus. Com. in fine libri de ſen. & ſenſa.

Homini proprium eſt reminiſcentia, memoratio autẽ eſt in omnibus animalibus, imaginantibus, & exiſtimatur quòd multa animalia nõ imaginantur, ut uermes & habentia cõchas. ex com. libri de memoria & reminiſcentia.

Homo bonæ rememorationis eſt ille, qui eſt tardi motus, in cuius anima figuntur formæ, & eſt ille cuius complexio poſterioris cerebri eſt retinens formam cõſiſtentem in ipſo, & eſt ille in cuius hac parte dominatur ſiccitas magis quã humiditas. ex comm. Auerro. ſuper libr. de memo. & remi. prope finem.

Homo rememorat multoties quod ſenſit in pueritia, quia in pueritia multũ amat formas & miratur multum in eis, quapropter figitur in aſpectu earũ, & propter id difficilè amittit eas. ex lib. de memoria. ibid.

Homo ſentit quandoque in ſomno quod ſenſit per quinque ſenſus, abſque hoc quòd ſit ibi aliquod ſenſibile extrinſecum per contrarium motum ei qui accidit in uigilia. ex libro de ſomno & uigil.

Homini accidere poteſt, ut ſomnium unum ſibi interpretetur in alio ſomnio, ſicut accidit Herculi. ex libro de diuinatione ſecundum quietem.

Homini accidit, ut uideat ſomnium & poſtea obliuiſcatur, & poſtea forte rememorabitur illud in uigilia. ibid.

Homines habentes complexiones melancholicas & frigidas ſunt uerioris ſomnij propter uirtutem imaginatiuam: nam humiditas cooperit uirtutes & oppilat uias ſpirituum, & facit ſomnium ſimile morti, ita quòd ferè nihil imaginetur dormiens. ibid.

Homo habet naturam comprehendendi ſcientias ſpeculatiuas per proprias propoſitiones habitus, & ſi habeat comprehendere eas ſine propoſitionibus, tunc illæ propoſitiones eſſent ocioſæ. ibid. prope finem.

Hominum uita ſequitur proportionem cordis complexionalem, quæ eſt inter uirtutes actiuas & paſsiuas: & ideo uidemus multos homines, quorum membra manifeſte ſunt fortia, & uirtutes eorum ſunt magnæ, & contingunt eis ægritudines mortales, & moriuntur ante ſenectutem: & uidemus alios minoris uirtutis, & debilioris uenire ad ſenectutem, licèt utantur regimine conſimili. ex libro de cauſa lõgitudinis & breuitatis uitæ. Aue.

Homines habitantes in inſulis marinis ſunt longioris uitæ quam habitantes in agreſtibus. ibid.

Hominũ genus arte & rationibus uiuit. ex procœmio meta.

Hominibus ex memoria fit experimentum. ibid.

Hominibus ſcientia & ars per experimentum euenit. ibid.

Homines propter admirari, & nunc & tunc, inceperunt philoſophari. ibid.

Homo liber eſt, qui ſua cauſa, & non alterius gratia eſt. ibi.

Hominum natura multipliciter ſerua eſt. ibid.

Homini nõ eſt impoſsibile intelligere abſtracta, ſicut impoſſibile eſt ueſpertilioni inſpicere ſolẽ, licet ſit difficile. Cõmen. in. 2. meta. commen. 1. uide idem in 9. meta. in ultimo tex. ubi dicit: Ignorantia enim talium in nobis nõ eſt talis, qualis cæcitas. idem. in. 3. de anima. commen. 36. &. 12. meta. tex. comm. 38. & 39.

Hominum complementum non perficitur niſi per congregationes, & congregatio per bonitatẽ: eſſe ergo boni eſt neceſſarium, & nõ eſt neceſſarium eos ſcire ueritatem. 2. meta. commento. 14.

Homines quidam non concedunt prima intellecta niſi inquãtum ſunt famoſa: & ſi contingat quòd oppoſita illorum ſunt, negabunt ea. 2. meta. com. 15.

Homines quidam in quibus imaginatiua dominatur ſupra cogitatiuam, non credunt demonſtrationibus niſi concomitetur eas imaginatio: & ideo iſti non poſſunt credere extra mundum nõ eſſe non plenum, aut uacuum, aut tempus, neque credere eſſe entia quæ non ſunt corpora, neque in loco, neque in tempore. 2. meta. com. 15.

Homo, & ens homo, & unus homo, idem & non diuerſum aliquid oſtendit ſecundum dictionem repetitam. 4. meta. tex. commen. 3.

Homines decipiuntur circa ea quæ ignorant. 4. meta. tex. cõ. 8. ubi Com. in com. ſupplet & dicit. Homines enim non decipiuntur, niſi aut in eo quod neſciunt, aut in eo cuius cognitio non eſt ualde manifeſta.

Homo hic ſingularis, cum fiet terra, nõ eſt iſte homo in actu, neque potẽtia propinqua aut remota, ſicut entia: ſed ſi iſta terra fuerit homo in potentia, erit alius homo numero, nõ autem erit ille homo corruptus. 4. met. com. 20. Ex quo patet quòd ad præterita non eſt potentia, neq; propinqua neque remota. Vbi ſcire debes, quòd (ut ſcribit Comm. in 4. phyſico. com. 120) duplex eſt priuatio, quædam præcedit eſſe, & cum iſta priuatione coniungitur poſsibilitas eſſendi: quædam uerò ſequitur poſt ipſum eſſe, & cum ipſa non coniungitur aliqua poſsibilitas eſſendi rem ſecundo: & de iſta loquitur Comm. quòd corruptum non eſt in potentia neque propinqua, neque remota, ut idem numero redire poſsit. Vnde. 12. meta. com. 11. ſi talis potentia quæ in aduentu formæ corrumpitur, poſſet eadem numero redire, tunc corruptum poſſet redire idem numero.

Homo quodammodo eſt finis omnium: (2. phyſi. tex. commẽ. 24.) non intelligitur illa propoſitio ſicut intelligunt eam uulgares, quòd homo ſit finis omnium entium, ſicut patet intuenti uerba & intentionem Ariſtote. Loquitur enim ibi de rebus factis ab arte: reſpectu talium homo quodammodo eſt finis. Et exponit Themiſt. & Simplicius, & Commen. in com. dicit hominem quodammodo eſſe finem rerũ creatarum propter ipſum, non quia ponat creationem; ſed ſecundum ſuam conſuetudinem appellat omnem factionem & generationem rei, creationem. Quia autem hominis natura multifariam ſerua eſt, ut dicitur in prœmio metaphyſices, artes quædam propter neceſsitatem, & quædam propter delectationem inuentæ, omnes ſunt propter hominem. quia autem finis duplex eſt, cui & cuius gratia, ut in philoſophia dicit ſe determinaſſe, aut in morali ut exponit Themiſt. & Simplicius, aut in prima philoſophia (in. 12. enim meta. tex. com. 37. uidetur ponere iſtam duplicem diſtinctionem finis, ſcilicet cui, & eſt finis præexiſtens motui; & finis gratia cuius, & eſt finis motus: ſicut æger eſt finis cui, id eſt ad cuius commodum accerſitus eſt medicus; & ſanitas eſt finis gratia cuius, propter quem medicus eſt accerſitus) aut per philoſophiam etiam poteſt intelligi naturalis. Nam in. 2. de anima. tex. commen. 35. & 37. ponitur iſta diſtinctio, homo igitur eſt quodammodo

finis

finis rerum artificialium, quia eſt finis ad cuius commodũ omnes artes inuentæ ſunt. Sed nunquid ſit aliquis locus in philoſophia in quo elici poſsit hominem quodámodo eſſe finem omnium entium, dico quòd Com.in.2.de anima. cõ. 32.dicit. Finis autem & complementum animalium quem cum potuit natura producere, ſtetit; eſt modus animalium habentium uirtutem cogitatiuam ideſt intelligibilem. idẽ 2. phyſi.com. 26. hominis forma eſt ultima propter quam fuit materia.& Ariſt.in.2.de anima.in tex. com.37. oſtendit quomodo anima eſt finis corporis in genere cauſæ finalis iſta ratione, quia omnia corpora phyſica ſunt animæ inſtrumenta,& quia anima hominis eſt perfectiſsima, quæq; maximè de illa uerificabitur illud. unde.7. politic. ſemper deterius nobilioris gratia eſſe dicitur. reſpectu igitur rerum corporearum generabilium, patet quomodo ex naturalibus dici poteſt hominem eſſe finem, ſed reſpectu æternorum, ſi quæratur quomodo homo ſit finis? reſpondebo, quòd eſt finis ſecundaria intentione. Nam.12.meta. cõ.36. &.2.cœli.tex. com.21.&.17. æterna primaria intentione agunt propter ſe, & ſecundaria intentione agunt propter iſta inferiora. &, ſi Deus & natura de rebus nobilioribus magis curant: ſequitur quòd homo præcipuus erit finis ſecundaria intentione intentus à Deo & ab intelligentijs. Vnde Com.in.2. phyſi.com. 75. ſcribit quòd naturam agere propter finem, eſt maximum fundamentum in ſciẽtia diuina ad probandum, quòd Deus habet maximam ſollicitudinem circa ea quæ ſunt hic, dicẽs: Natura autem & Deus de nobilioribus rebus maiorẽ ſollicitudinem gerunt. hinc que.2.phyſi.tex.comm.46.deridet antiquos aſſerentes caſum & fortunam eſſe in cœleſtibus animalibus,& nõ in generabilibus,& in libro de diuinatione ſecundum quietem ubi oſtẽdit quæ ſit cauſa ueri ſomnij de futuris, dicit quòd ſunt ab intelligẽtia propter maximam ſollicitudinẽ quam habet erga ipſum hominem. Secundum uiam etiam Themiſtij, homo eſt finis ſecundaria intẽtione maximè & principaliter & magis quam alia quæ ſunt hic propter ſimilitudinem. Nam homo fœlix eſt quodammodo ſicut Deus in hoc quòd eſt omnia entia quoquo modo, ut dicit Commẽ. authoritate Themiſtij. 3. de anima. com. 36. & ut Ariſto. in 10. ethico.cap.10.inquit: Si Dij curam habent humanarum rerum, ut creditur & rationabile eſt; maximè gauderent optimo & cognatiſsimo: tale autem habenti mens eſt &c.& 12.meta.tex.com.38. Deductio autem qualis optima paruo tempore nobis.

Homo demonſtratus non diuiditur in partes quæ ſunt homo contra ſophiſtas & Petrum de Mantua. Commen.5.metaphyſic.com.11.

Homo eſſentialiter diſtat ab animali uno modo, & alio modo eſt idem eſſentialiter.5. metaphy.com.13.

Homo conualeſcens eſt,& homo conualeſcit, nihil differt.5. meta.tex.com.14.

Homo differt à planta per animalitatẽ, quæ eſt qualitas in eo. Commen.in.5.meta.com.19.& eſt in cap. de quali.ubi elicitur quòd ſpecies diffinita per genus ſuum differt à rebus non contentis in illo genere: per ſpecificas autem differẽtias differt à ſpeciebus in eodem genere contentis. Vult enim Comm. in illo com.quòd prima acceptio qualitatis ſecundum quam differentia ſubſtantialis dicitur qualitas, ſe extendit tam ad differentias ſpecierum ſpecialiſsimarũ, quæ ſunt ſpecies ultimæ, quam ad differentias generum, licẽt commentum communiter inueniatur ibi deprauatum: ſed iſta eſt rei ueritas, ſicut ſuperius notaui, cum in litera D. de differentia memini.

Hominis multæ ſunt cauſæ, animal bipes, re attamẽ homo ſecundum ſe homo eſt.5.meta.tex.com.53.

Homo non omnis bonus, aut malus, aut iuſtus, aut iniuſtus, ſed & medium.5.meta.tex.com.27.

Hominum genus denominationẽ potius aſſumit à primo patre quam a prima matre.5. meta.com.33. & eſt ratio, ut dicit Com. quia motor eſt nobilior materia. ex quo ſumitur, denominationem quandoque ſumi à nobiliori.

Homo falſus dicitur qui eſt promptus & electiuus talium rationum, non propter aliud aliquid, ſed propter ſeipſum.5. meta.tex.commen.34.

Hominis quiditas eſt homo uno modo, & non eſt homo alio modo, & eſt forma hominis, & non eſt homo qui eſt congregatus ex materia & forma.7. primæ philoſophiæ. com. 21.& com. 33.& 34.&.43.&.12.meta.com.14. Inde collige de mente Peripateticorum formam eſſe rei quiditatẽ, & quòd materia non eſt pars quiditatis, ſed eſt uehiculum deferens ipſam quiditatem: licẽt Auic.in.5.ſuæ meta. cap. 5. teneat quòd in compoſitis forma eſt pars quiditatis, & non eſt tota rei quiditas. Quem ſequitur bea. Tho.& Scotus in.7.meta. & Antonius And. qui non diſtinxerunt inter eſſentiam,& quidditatem in rebus compoſitis ex materia,& forma, & iſta fuit cauſa erroris. Nam Ariſt.in.3. de anima, expreſſe reclamat huic ſententiæ dicens: In conceptis cum materia, aliud eſt caro & carni eſſe, & magnitudo & aliud magnitudini eſſe. unde materia bene eſt pars eſſentiæ, ſed non eſt pars quiditatis, ut declaraui in Theorematibus.

Contra Auic. Sanctũ Tho. & Scotũ.

Homo hominem generat niſi quid præter naturam fiat.7. meta.tex.com.com.28.

Hominẽ intelligere ſine carnibus & oſsibus impoſsibile eſt. 7.meta.tex.com.37.uide in concordantijs.

Hominis affectus ſunt ſubditi rationi, non autem brutorum. uide Themiſt.3.de anima.cap.38.

Homo albus eſt unum per accidens.7.meta.tex.com.41.

Homo non dicitur albedo, ſed albus, neque ambulatio ſed ambulans.9. meta. tex. com.12.

Homo authoritate Protagoræ eſt metrum omnium rerũ. 10. meta.tex.com.5.

Homo heremita qui non eſt pars ciuitatis, non eſt bonus neque malus.10. meta. com.16. idem.5.meta.com.27. quia ciuitati neque bonum neque malum affert.

Hominis ſpecies non ſunt homines, quamuis diuerſæ carnes & oſſa, ex quibus hic & hic. 10.meta.tex.com.25.

Homo eſt albus, quia Callias eſt albus.10.meta.tex.com.55. Inde collige accidentia per accidens, ſeu communia prius competere indiuiduis,& ſecũdariò ſpeciebus, quod etiam Porphyrius aſſeruit.

Hominis albi, & equi nigri eſt diuerſitas ſpecie, ſed non inquantum hic albus,& hic niger.10. meta.tex.com.55.

Homines facit hominis rationalitas. Com.10. meta.commẽ. 25.& elicitur ex tex.

Homo hominẽ generat.12.meta tex.com.18.idem in.1.phyſic.tex.com.26.12. meta. tex.com.40.

Homines prædicẽtes futura nihil intelligunt de illo quod loquuntur.15.meta.com.18.in prima parte digreſsionis.

Homo eſt prior ſpermate,& eſt principium & perfectum, & non ſperma.15. metaphy.tex.commen.40.&. 9. metaphy. tex.commen.15.

Homo per acquiſitionẽ ſcientiæ diuinæ inuenitur in ſua perfectione eſſendi.12.meta.com.44.

Homines quidam de ueritate comprehendunt id, quod comprehendit debilis uiſus de umbra rei in loco ipſius rei, ita quòd putant umbram rei eſſe rem. ex libro deſtruc. diſpu. 2.in ſolu.5.dubij.

Horror fit ex aſperſione rei calidæ,& uide cauſam in libro de ſom.& uigil.& ibi Themiſt. cap.21.

Hoc nomen ens dicitur de pluribus ſecundum diffinitionẽ, & uno ſecundum ſubiectum.primo.phy.tex.com.21.

Hoc nomen prima contraria exiſtẽtia in unoquoque genere non dicitur uniuoce nec equiuoce, ſed ſecundum prius & poſterius.primo phy.com.56. Et aduerte quòd reddit Cõ. ibi cauſam, quia ſunt cauſæ aliorum contrariorum. Vnde elicitur quòd prioritas cauſæ ad cauſatum tollit uniuocationem in cauſis, quæ per ſe ſunt cauſæ. uide in phyſic. 8. commen.77.

Hoc nomen tranſmutari deriuatur in rebus naturalibus à termino ad quem, non à termino à quo.5. phyſic. tex. comm. 14.idem.5. phyſico.tex.com.48. &.2. de anima.tex.com. 49. à fine unumquodque denominare licet, ſecus in artificialibus quandoque, ut patet ibid. ſecundo phyſic. 14. ſicut de medicatione.

Homerus ſapere & ſentire idem eſſe aſſeruit.2.de anima.tex. com.150.&.4.metaph.tex.com.21.

Humida omnia ſuapte natura in corpore exiſtentia uaſculis

quibuſdam

quibuſdam continentur, ut ſanguis in uenis, & medulla in oſsibus.3.de natura animalium.cap. 20.

Humana comprebenſio in propoſitis profundis deficit. ex diſpu.3.in ſolu.16.dubij.

Humoi uiuificus eſt, ſiccitas longè a uita remota eſt. 2.de generatione animalium.cap.1.

Humidum eſt iodeterminatum proprio termioo, & bene rerminabile alieno.2.de geoeratione & corruptione.tex. commen.9.

Humeſactio in aqua eſt manifeſta ſenſui, ſed ea quæ eſt in aere latet ſenſum.2.de anima.com.113.idem.1.phy.com.54 &.1.de generatione & corrup.com.19.&.2.de anima.cō. 115.in calce com.de aqua.

Humor melācholicus cōuenit ſomno & actioni uirtutis imaginatiuæ, quia iſte humor eſt multi uaporis, & aſcendit ad caput, & facit ſomnum, & conuenit ſomno. ibidem.

Humiditatis proprietas eſt, ut ſit facilis retineri ab alio, & obediens recipere paſsionem abſque boc quod retineat formam quam recepit, aut habeat retentionem ex ſe. 4. mereor.commen.1.idem in. 2.de generatione & corrup. tex.commen.9.

Humiditatis & ſiccitatis diffinitiones differenter uerificantur in compoſitis et ſimplicibus.4.meteo.commen.1.et uide conſimile de graui et leui.in.3.cæli.com.9.et uide uniuerſaliter de omnibus primis qualitatibus in commento 13.in primo canticæ.

Humidum eſt bene terminabile, ſiccum autem difficile terminabile, humido eoim ſicco cauſa terminationis eſt, et utrunque utriq; uelut cola.ſit.4.meteo.tex.com.28.

Hypolepſis, quam nos ſuſceptionē dicere poſſumus aut exiſtimationem, eſt tanquam genus omnium babituum exiſtentium in intellectu, ut eſt ſcienria, opinio, intellectus, et id genus. Themiſt.2.de anima ſuper tex.comm.152. Nota tameo, quod etiam quandoq; ſumitur pro aliqua ſpecie, ut pro opinione, ſicut ibidem in tex.cō.157. ſicut in. 2.phyſi. eſt in ſimili de caſu, ut noſti.

Hypotheticæ propoſitiones ſyllogiſmorum ducentium ad inconuenieos ſunt duobus modis, modus in quo præcedēs eſt poſsibile aut neceſſarium, et couſequentia neceſſaria, et in his ſemper ponitur præcedens et concluditur conſequens, et modus in quo præcedens eſt impoſsibile, et conſequentia eſt neceſſaria, et in boc ſemper deſtruitur præcedens.7.phyſi.commen.2.idem.in.1.prio.in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.

Hyppomanes quid ſit, uide Ariſtote. in.6.de natura animalium.cap. 18. licet Theocritus in pharmaceutria ſit alterius opinionis. Et aduerte diligenter apud Ariſto. hoc uocabulum eſſe multiplex. quandoque enim ſumitur pro humore ſimili ſemini, quem genitale equæ tempore coitus emittit: quandoque uero ſignificat carunculam quandam fronti pulli adhærētem naſcentis, ut patet ibidem lib. 6.de natura animalium.cap.22.et hoc etiam ueneficijs eſſe idoneum dicunt. ¶ De Hyppomane etiam uide quæ ſcribit Ariſto.in.8.de natura animalium.ca.24.ubi dicit. Quæ autem de hoc fabulantur, figmenta mulieicularum et profeſſorum carminis incantamentorum potius eſſe credendum eſt.

Hippocrates et alij medici dixerunt quod cauſa putrefactionis eſt caliditas et humiditas, et hoc quia non diſtinxerūt illud, quod eſt per ſe, ab illo, quod eſt per accidens. quarto meteororum.commen.1.

Hypaſus Metapontinus, et Heraclytus Epheſius, ignem aſſeruerunt eſſe principium omnium. ex erratis. 1.meta.

De litera. I.

IDINTER eſſe dicitur, in quod prius aptum natum eſt peruenire quod permutatur, quam in quod ultimum ſecundum oaturam continue permutans. 11. primæ philoſophiæ. cap.11.et.5.phy.tex.com.12.et ideo Arabes mediū i motu iter appellāt.

Idem ſecundum ſubiectum eſt idem per accidens, ſed uerè idem eſt illud quod eſt idem per formam. Commenta. 6. phyſi.commen.85.

Identitas eſt unitas quædam plurimum eſſendi, quando utimur uno ut pluribus, ueluti quando dixeris ipſum ipſi idem, nam ut duobus utimur uno.5.metaphyſi. in cap. de eodem, et diuerſo.

Idem ſeipſum trāſmutare non poteſt.1.de generatione. tex. commen.73.

Idem et ſimiliter ſe habens ſemper idem aptum eſt facere. 2. de generatione et corrup.tex.com.56.

Idem ſecundum idem non poteſt eſſe in actu, et in potentia. 3.phyſi.tex.com.8.

Idem eidem non erit per ſe cauſa contrarij. 4. meteoro.tex. commen.36.

Iecur ad temperiem ſanitatemq; corporis multum confert, finis namq; eorum in ſanguioe ſitus eſt potiſsimum: iecur autem omnium uiſcerum, excepto corde, ſanguine refertiſsimum eſt.ex.3.de partibus animalium.cap. 12. uide in contradictionibus nuper æditis.

Iecur latere ſiniſtro, lien latere dextro contineri uiſus eſt Ariſto.in.4.de generatione animalium.cap.4. uide etiam io 1.de natura animalium. cap. 17.ubi dicit hoc uiſum fuiſſe in nonnullis quadrupedibus.uide etiam in. 2.de geoeratione animalium.cap.17.ubi dicit, Quādo hoc euenit, id prodigioſe euenire putandum eſt.

Iecur hominis rotundum eſt, ſimile bubulo.primo de natura animalium.cap.18.

Iecur magna ex parte maximoque animalium numero felle caret, uerum in nonnullis id habere ſibi annexum uidetur. ibidem.

Ignis generatur ab igne ſicut à motu.12.primæ philoſophiæ. commen.18.&.7.primæ philoſophiæ.commen.31. uide.2 cæli & mundi.com.32.

Ignis quia eſt in fine ſubtilitatis, ideo non recipit quantitatē maiorem: & terra, quia eſt io fine corruptionis & groſsitiei, ideo oon recipit quantitatem minorem.4. meteo.cō. 1.idem.2.de anima.com.97.

Igne excepto omnia reliqua elementa putreſcunt: etenim terra, aer, aqua, omnia hæc ſunt materiā igni. 4. meteororum.tex.commen.4.

Ignis nullum animal generat, neq; conſtitui quicquam denſis uel humidis uel ſiccis uidetur.2.de generatione animalium.cap.3.idem in.2, cap.de ſubſtantia orbis. Commen. & in.12.meta.com.18.

Igni & elemento eſſe non idem eſt, ſed ut quidem re & natura ignis elementum, nomen uerò ſignificat eo quod acciderit ipſi, quia eſt aliquid ex hoc ut primo inexiſtente, ſic & in cauſa & in uno & in talibus omoibus. 10. meta. tex. commen.2.inde colligitur nutrimentum reſpectiuum eſſe de quiditate abſoluti.

Ignis aufertur ablatione caloris, non primò, ſed mediante ablatione formæ ignis: ſicut riſibilitas aufert bominem, ſed non primò, ſed per ablationem rationabilitatis. 8. metaphyſi.commen.5.

Ignis actio eſt calor maximus & motus ad ſuperius. 8. meta. commen.5. Ignis calor eſt in eo ſicut abſciſsio in gladio, & actio manus in manu, nō ſicut albatio in albato. 8.metaphy.com.5. Hoc dictum eſt ſicut proprietas eius, & oō eſt differentia ſubſtantialis, per cuius ablationem primo auſertur oatura ſpeciei conſtitutæ per talem differentiā ſpecificam conſtitutiuam.

Ignis oon eſt primum calefaciens, quia eſt paſsiuus, ſed neceſſe eſt ut primum calefaciens caleſaciat per qualitatem non paſsiuam.ex.2.cap.de ſubſtantia orbis.

Ignis ſolus & maximè ſpeciei eſt.2.de generatione & corru. tex.com.50.idem.4.mete.tex.com.5.ubi dicitur quód omnia elementa putreſcunt excepto igne.

Ignis quilibet eiuſdem ſpeciei eſt cum alio igne.1.cæli. tex. commento.77.

Ignis noo lucet niſi cum adunatur cum alio corpore, & differentia in hoc inter ignem & corpora cœleſtia eſt manifeſta. Conmen.in libro de ſenſu & ſenſato.idem. 4. cæli. commen.32.

Ignis generatio amota non eſt immediatè, ſed à calore cœleſti

leſti diffuſo in aere:& motus prædiſponit ſubiectum. Cômen.in paraphraſi meta.tract.2.col.7.ibi: Et dicamus.

Ignis eſt ueracius medium inter materiam,& formam, quam ſit aqua & aer.3.colli.cap.38.de uiſu & accidentibus ei.

Ignis qui eſt ſuperius,non dicitur ignis cum iſto, qui ê apud nos ſecundum Alexandrum,niſi æquiuocè.1.cæli.com.91 idem in.2.de generatione & corrup.com.21.&.4.cæli.cô.32.& in prima parte canticæ canticorum.com.15.ubi clariſsimè loquitur de hoc.

Ignis quando non habet euentationem,citò extinguitur,uel debilitatur: & ideo carbonarij tegunt carbones terra, ut ignis non tranſeat per omnes partes carbonum,& faciat cinerem.3.colliget.cap.3.

Ignis quilibet calefacit,non tamen conuertitur quòd quodlibet calefaciens ſit ignis.2.cæli tex.com.42.

Ignis quilibet non lucet.Com.in paraphraſi.2.de cælo ſumma.3.quæſito.1.& idem in.4.cæli.com.22.

Ignis corrumpitur duobus modis aut ex ſe ideſt propter defectum materiæ,aut à ſuo côtrario:& corruptio eius propter defectum materiæ eſt etiam ex contrario, ſed modo accidentali, cum contrarium non poteſt corrumpere ipſum donec habuerit materiam conuenientem ſibi.3.cæli commen.52.

Ignis calidum proprium eſt,terræ uero ſiccum, ſicut dictum eſt in his quæ de elementis. Philoſophus in libro de ſenſu & ſenſato.& habetur in.2.de generatione & corruptione tex.commen.21.&.23.

Ignis exitus à lapide non eſt in capitulo tranſlationis, ſed eſt in cap.alterationis & tranſmutationis.3.cæli.com.56.

Ignis ſemper uidetur conſeruare figuram pyramidalem.3.cæli.commen.67.

Ignis non eſt ignis in actu niſi in calore & ſiccitate, quæ ſunt in ſummo.3.cæli.com.67.

Ignis per uelocitatem motus ſecundum antiquos habet figuram pyramidalem,& ſecundum alios habet figuram ſphæricam.3.cæli.tex com.69.

nis per ſe & prima intentione congregat homogenea: ſecundaria autem intentione & per accidens ſegregat heterogenea.3.cæli.tex.com.74.idem in.2.de generatione & corruptione.tex.com.8.

Ignis in aquam conuerti non poteſt,niſi prius in aerem conuertatur ſecundum Themiſtium.5.phy.ſuper tex.10.côtra quem ui de Auerroem.ibidem.

Ignis duobus modis corrumpitur,à côtrario, & à ſeipſo marceſcens.3.cæli.tex.com.62.

Ignis partes & motus earum ad ſuperius demonſtrant ignem eſſe ſuperius.4.cæli.tex.com.32.

Ignis eſſe ex motu partium demonſtratur demonſtratione quia, & eſt demonſtratio ad ſpeciem ſubiecti in ſcientia, quod rarò contingit.4.cæli.com.32.

Ignis qui eſt apud nos non eſt ignis,qui eſt elementum.4.cæli.commen.32.

Igni cùm fuerit extra ſuum locum,accidit illuminatio, ſicut congelatio aquæ.4.cæli.commen.32.idem in libro de ſenſu & ſenſato.

Ignis qui eſt hic,corrumpit corpora: ſed ignis qui eſt in ſuo loco naturali,eſt generans.idem.in.2.cap.de ſubſtantia orbis,& in.2.de generatione animalium habetur ab Ariſtot.cap.1.&.12.primæ philoſophiæ.commento.18.uide in concordantijs.

Ignis qui eſt apud nos diffinitio,eſt ebullitio corporis calidi & ſicci.idem in.2.de generatione & corru.tex.com.21

Ignis non mouetur ad locum aeris niſi uiolenter, & aer etiã ad locum eius.4.cæli.com.39.

Ignis cum per ſe inceditur,eſt generatio: & quando apponuntur ei ligna,eſt augmentatio.1.de gene.tex.com.39.

In quibus facere eſt & pati,neceſſe eſt unam horum eſſe naturam ſubiectam. primo de generatione & corruptione. tex.commen.43.

Ignis eſt ſuperabundantia caliditatis, quemadmodum glacies frigiditatis. 2. de generatione & corruptione. text. commen.21.

Ignis nihil generat neque glacies. ibidem. vide in concordantijs.

Ignis non agit quatenus ignis,nec terra quatenus terra: quatenus autem ineſt contrarietas,eatenus in unoquoque hæc & faciunt & patiuntur. Philoſophus in libro de ſenſu & ſenſato.

Ignis qui eſt in ultimo continentis,non eſt in fine ebullitionis authoritate Alexãdri:ſed ignis qui eſt hic, eſt huiuſmodi.2.de generatione & corruptione.com.21. idem cô.15. in prima parte canticæ canticorum Auicennæ, &.4.cæli. com.32.uide in concordantijs.

Igni contrarium eſt aqua,& terræ aer.2.de gener.& corrup. tex.com.22.uide in concordantijs.

Ignis & terra magis ſincera ſunt,aqua & aer ſunt magis mixta.ex.2.de generatione & corruptione tex.com.22. Vide. 4.cæli.commen.26.quomodo ſit intelligendum.

Ignis eſt magis calidi quàm ſicci.2.de generatione & corruptione.tex.comm.23.ubi patet unam ſolam qualitatem in ſummo attribui cuilibet elemento, & iſta eſt opinio Alexandri in libro naturalium quæſtionum,& in lib.meteo.& eſt opinio Auer.ſine dubio.

Ignis maximè & ſolus ſpeciei eſt.2.de generatiooe & corru. tex. com. 50. ubi Com.dicit quòd proportio ignis ad alia elementa eſt ſicut formæ ad materiam.

Ignis mouet deterius quàm inſtrumentum. 2. de generatione & corruptione.tex.commen. 55. ubi Commen. reddit cauſam dicens: Motio ignis eſt uilior motione inſtrumenti; inſtrumentum enim non mouet ſine artifice,& cum mouerit cum artifice, mouebit ad generationem: ignis uerò cum mouebitur per primum mouens mouebit ad corruptionem.vide in concordantijs.Ammonius tamen in.2.de natura.in tex.commen.41.dicit motionem ignis eſſe deteriorem motione organi:nam organa quando ſunt proportionata agenti, attingunt finem propter quem agunt, ſed deſtituta ab agente & artifice nullius damni ſunt cauſa: at ignis deſtitutus ab anima & non regulatus, eſt cauſa corruptionis. unde Galenus recte dixit febrem eſſe calorem naturalem mutatum in igneum.

Ignis eſt concauſa in augmento,non tamen ſimpliciter cauſa ſed magis anima.2. de anima.tex.com.41.

Ignis augmentum in infinitum eſt quouſque fuerit combuſtibile.2.de anima.tex.com.41.

Ignis dominatur in corporibus nutribilibus.2.de anima. cô. 41.uide in concordantijs.

Ignis in utriſq; uidetur in tenebris & in lumine. 2. de anima. tex.commen.74.

Ignem qui infrigidatus eſt propter admixtionem corporum frigidorum, uulgus non appellat ignem: & fortè uocat ignem corpora calida, licèt ſint humefacta per mixtionem, dum remanent calida calore igneo.ſecundo de anima.commen.115.

Ignis eſt maxima dimenſio quam materia recipit, & minima eſt dimenſio terræ.2.de anima.com.97.

Ignis aut nullius ſenſus eſt, aut eſt communis omnibus: nihil enim ſine calore ſenſitiuum eſt.ſecundo de anima tex. commen.130.

Ignis innatus eſt alterare omne corpus per uirtutem exiſtentem in eo, ſed tamen cum hoc patitur quoquo modo ab eo quod alterat,& aſsimilatur cum eo aliquo modo ſimilitudinis.i.acquirit ab eo formam igneam minorem forma ignea alterãte.3.de anima.com.20.ubi innuit dari ſreactionem.idem.1.de generatione & corruptione.53.&.3.phy. com.8.&.4.meteo.com.10.

Illud quod in rei ueritate dicitur generari, eſt illud in quo inuenitur iſte motus.1.phy.cô.60.Ex quo patet,quòd materia cum ſit ſubiectum generationis & corruptionis, uerè generatur & uerè corrumpitur. Nam, ut inquit Com. hic motus eſt in moto,quia motus eſt actus mobilis,& per côſequens mobile eſt illud quod denominatur à motu. ex:3. phyſi.Cum igitur generatio ſit in materia tanquam in ſubiecto mobili,generatio enim eſt actus generabilis inquãtum generabile eſt.Sed propter quid,iſte modus loquendi non eſt in uſu,ſicut eſt in alijs motibus? Dico quòd eſt, quia ſubiectum generationis & corruptionis ſubſtãtialis ẽ ens in pura potentia,& latet nos:ſubiectum uerò aliorum motuum eſt ens in actu, & eſt manifeſtum. denominatio

autem attribuitur entibus in actu, ut patet. 9. primæ philoſophiæ.tex.com.7. Si autem dicitur quòd Ariſt.in fine primi phy. demonſtrat quòd materia non generatur neq; corrumpitur: dico quòd illud intelligitur terminatiuè, non enim accipit eſſe per generationem, neq; nõ eſſe per corruptionem: non enim generatur æs neque corrumpitur, ſed ſphæra ænea, ut dicitur in. 7. meta. & ideo rectè dixit Com. quòd ſubiectum generationis uerè generatur, licèt hoc non ſit famoſum.

Illud quod in rei ueritate dicitur fieri, hoc apud Græcos eſt ſubiectum. primo phyſi.com. 61. uide quomodo ſit intelligendum Ariſt. in.7.primæ philoſophiæ in tex.com. 25. Et inde accepit eam luciđiſsimus Themiſtius. Nam quando priuatio latet, ſolemus in obliquo loqui, ut ex ære dicimus ſtatuam fieri, & ex lignis nauim: quãdo uerò nota eſt in recto, ut hominem muſicum fieri dicimus, aut ſanũ, quia priuationes ſunt manifeſtæ.

Illud quod eſt per ſe intelligentia & intellectus, non eſt impoſsibile, ut ſit cauſa plurium entium ſecundum quod de eo intelliguntur multi modi. 12.meta.com.44.

Illa quæ ſunt inter primum genus, & ultimam differentiam, ſunt quaſi genus. 7.meta.tex. com.43.

Illuminatio & obſcuritas quæ ſunt in corporibus cœleſtibus & in iſtis inferioribus, uidentur magis dici æquiuocè, quã ſecundum prius & poſterius. 2. cap. de ſubſtantia orbis. Et ibi uide cauſam.

Ille eſt primus locus ubi naturalis inſpicit alium modum eſſendi ab illo de quo conſiderat, patet in.8.phy. ubi demonſtrat primum principium mouens eſſe abſtractum à magnitudine. 1.phy.comm.ulti. dixit autem illum locum eſſe primum reſpectu tertij de anima. ubi etiam demõſtrat eſſe entis abſtracti eſſe intellectum.

Illa quæ non conueniunt, neque in genere propinquo, neq; in genere remoto: ut hoc nomen corpus quod dicitur de corpore cœleſti & corruptibili: & intellectus nomẽ quod dicitur de intellectu humano & de ſeparatis intelligẽtijs: & ſicut nomen entis quod dicitur de rebus corruptibilibus & æternis: conuenietius eſt ut talia uocabula ingrediãtur nomina æquiuoca quàm uniuoca. Ex libro deſtruc.diſputa.5. in ſolu.3.

Illud, quod eſt propinquum ad habendum, habet tanquam habitum apud intellectum.

Illud quod attribuitur alicui per ſuam partem apud Ariſto. eſt aliud ab eo quod attribuitur per accidens. 4. phy. com. 43. idem. 5. phy. tex. com. primi.

Illud quod innatum eſt moueri, innatum eſt quieſcere. quinto phyſi.com. 11.

Illud quod eſt per accidẽs admiſtum cum eo quod eſt per ſe, frequenter decipit. 8. phyſi. com. 27.

Illud quod eſt per accidens, notius eſt illo quod eſt per ſe. 8. phy.com.27.

Illuminatio & ſimilia ex qualitatibus, quæ ſiunt ſine alteratione, ſunt in cœlo. primo cœli. com. 21. & ibid. com. 20. & in. 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Illius in quo nõ eſt potẽtia, diffinitio eſt, ut nunquã exeat ad actum. 1. cœli. com. 137.

Illud quod inuenitur propter ſe prima intẽtione, neceſſe eſt ut inueniatur propter aliud ſecunda intẽtione, niſi illic ſit natura, quæ non innata ad largiendum. 2. cœli. com. 21. & ex hoc loco malè intellecto quidam eliciunt Deum bene dictum ſecundum mentem Com. nõ mouere effectiuè cœlum, quia dicunt quòd illa exceptionis nota in præfata propoſitione fuit addita ad excipiendum primam cauſam, quæ non eſt innata ad largiendum. Sed iſti errant uehemẽter, imo quælibet ſubſtantia ſeparata eſt innata ad largiendum, & prima cauſa eſt in fine largitatis, ſicut eſt in fine bonitatis. Vt ideo dic quòd illud fuit dictum per Aue. ducẽdo ad impoſsibile. quaſi diceret: Omne agens propter ſe prima intentione, cum omne tale ſpirituale & non corporeum; ſecunda intentione agit propter aliud, niſi ibi eſſet natura, quæ non eſt innata largiri ſuam bonitatem, quod impoſsibile eſt, quia ibi non eſt malum, neque liuor. Et hoc poteſt colligi ex uerbis eius in fine illius com. 21. ſic enim in ſimili Ariſt. arguit & accuſat Simonidem in procœmio primæ philoſophiæ, qui aſſerebat ſcientiam diuinam in ſolo Deo eſſe, & illam nulli communicari.

Imaginationem ita diffiniunt ut eam τύπωσιν. i. figurationẽ in anima & in parte principi faciant; ſed figura hæc imaginatio non eſt, ſed circa eiuſmodi figuram imaginatricis poteſtatis functio eſt: nanque ſi figuram & imaginationem idem eſſe conceſſeris, ſtatim efficies ut hi qui figurã illam habuerint, etiam cum nihil imaginentur, nihilominus in imaginatione ſint: pariter id abſurdiſsimum ſequitur, ut ſimul atque eodem puncto temporis in pluribus imaginationibus uerſemur, quæ etiam tot numero ſunt quot illa ſũt, quorum in nobis ſimulachra ſeruantur. Alex. in paraphraſi de anima. in cap. de phantaſia. Eandem fermè ſententiã inuenies in Themiſtio in cõmento ſuper primo libro de memoria & reminiſcentia cap. 11. Ex hoc nota contra illos qui tenent ſpeciem ſenſibilem non eſſe realiter diſtinctam à ſenſatione, & ſpeciem intelligibilem non eſſe diſtinctam ab intellectione. Vnde Ale. in prædicto loco expreſſe aſſerit, ſicut in ſenſu tria ſunt ſenſibile, & uirtus ſenſibilis, & poteſtatis eiuſdem functio; ita in imaginatione & intellectu eodem modo tria ſunt, uidelicet imaginabile & uirtus imaginatiua & eiuſdem uirtutis circa imaginabile functio. Sic etiam eſt intelligibile & uirtus intelligens, & eiuſdem uirtutis circa intelligibile functio, quæ intellectio dicitur. Idem aſſerit Themiſt. abbreuiator Alex. circa hoc, & propterea Alex. relicta illa imaginationis diffinitione uerã adducit, quæ ab Ariſt. poſita eſt. inquit enim: Imaginationis imaginatrix uis & ſenſibilis ſubiecto una ſunt, ratione ac diffinitione diſpeſcuntur. Alex. ibid. in. cap. de phantaſia: Ergo diffinitio huiuſmodi afferri poteſt, ut motio à ſenſu in actu profecta dicatur. Hi enim qui imaginationem figurationem quandam in parte animæ principi eſſe aſſerunt: in relicto ueſtigio, non autem in actione circa ueſtigium imaginationem ponere uidentur.

Imaginationes ueras & uehementes catalepticas ideſt apprehenſorias appellare conſueuimus, ea de cauſa quia apprehenſio in talibus nihil aliud quàm aſſenſus eſt; imaginationem uerò falſam, & quæ in uero hebes, ac dubia eſt, catalepron ideſt ui apprehenſoria carentem uocamus. idem. Alex. ibid.

Imago & animal depictum in tabula ſunt eadem ſubiecto, ſed ratione differunt. ex libro de memoria & reminiſcentia, uide Themiſtium de hoc ibi. libro, 1. cap. 13.

Imaginatio confert in intelligendis mathematicis, impedimento autẽ eſt uiſenti, & tractanti diuina, quibus uis hæc magnitudinẽ & colorem affingit, ita committit ut quæ ſtatu æterno ſunt, & quorum ſubſtantia temporarias uices nõ ſentit, ſine mole & tempore cogitari non poſsint. Themi. ſententia in primo libro de memoria & remini. capi. 9. & uide ibi pulchram Platonis in Phædone authoritatem. ca. 7. ubi inquit quòd imaginatio implexa, aſſociataq; animo actiones eius turbidat, nec puras & dilucidas reddi patitur. Iſta ẽt eſt ſniã Diui Aug. in. 1. de trinitate. Idem ſentit Boe. in. 2. de Trini. Idem ſentit Alber. cognomẽto magnus in princi. ſuæ primæ philoſophiæ. ubi ſcire potes cauſam, quare aliqui ſatis proficiunt in mathematicis diſciplinis, & in diuinis non poſſunt proficere & è contra &c.

Imaginatio & memoria ſunt eadem ſubiecto. Ex lib. de memoria & reminiſcen. & Themiſt. ibi. lib. 1. cap. 10.

Imaginatio ſeu uiſio eſt effigies in uiſcere primario ideſt cordis: imo imaginatio non ipſa impreſsio habenda uiſio eſt, quippe quando uiſio actus & adminiſtratio ſit eius uirtutis cui imprimitur, & quæ concipiendi uiſa potẽtiam obtinet, alioquin nihil uiſentibus & imaginantibus nobis imaginatio & uiſio haberetur, quia teneretur effigies; imo ueræ imaginationes plures eſſent ſimul, quia plures effigies & plures impreſsiones ſimul reperirentur. Themiſt. in libro. 1. de memo. & reminiſcen. cap. 14.

Imaginatores prouenientes ab artifice ſunt mediæ inter comprehẽſiones uniuerſales & particulares, & ſunt mediæ inter diffinitionem rei & ſuam imaginationem ſibi propriã, & ſimiliter ſunt imaginationes animalium in operationibus artificialibus naturaliter operatis, ut ſunt domus apum & hirundinum, ex philoſophorum ſententia, ex libro de

ſtructio-

ſtructionum, diſpu.16. in ſolutione. 5. dubij.

Immobile tripliciter dicitur. 1. philoſophiæ.cap.10. in fine, & 5.phyſic.tex.com.20.

Impoſsibile factum eſſe dicens, aut eſſe, aut futurum eſſe mẽtitur.9. meta.tex.com.6.

Imaginatio eſt uirtus per quã imaginem præſciſceres, quæ uidentur impoſsibiles. Et ideo falſitas eſt propria imaginationi, & ſenſui non contingit niſi per accidens.4.metaphyſi.commen.24.

Impotentia eſt priuatio potentiæ.5.meta.tex.com.17.

Impoſsibile eſt ſcire aliquid eorum quæ ſunt poſita in artibus, niſi præſciantur intellecta prima in illa arte.primo metaphy.com.47.

Imaginatio in animalibus perfectis fit ex quinq; ſenſibus. 3. de anima.com.56.

Imaginatio eſt in alijs animalibus, ſed cogitatio eſt rationalibus.3.de anima.tex.com.57.

Imaginatiua ſemper eſt in motu, & actione continua, & illi attribuitur actio ſomniandi: quia uirtus rememoratiua & cogitatiua non agunt in ſomno.Commẽ.in libro de ſomno & uigilia.

Imaginatio duplex perfecta & imperfecta: perfecta eſt in animalibus perfectis, imperfecta & inexplanata io imperfectis, ut ſunt uermes & muſcæ. Them.3.de anima.cap.68. idem habet Com.in.2.de anima.com.20.

Imaginatiuæ uirtutis motus intenditur in ſomno, propterea quia ſoluta eſt à ligamento uirtutis cogitatiuæ, quia tunc non miniſtrat ei.ibid.Commentator.

Imaginatiua uirtus propter ſui diuerſitatem in complexione, eſt cauſa quòd quidam homioes ſunt uerioris ſomnij quã alij, ex com.libri de diuinatione.

Imaginatiua uirtus ſemper eſt in motu in ſomno & in uigilia. ibidem.

Imaginatio propriè, & ſecundum tranſlationem ſumitur. & quando ſumitur ſecundum tranſlatiooem de opinione & ſcientia, & alijs habitibus prædicatur. Alex.io paraphraſi de anima. in cap. de phantaſia. Vnde Aue.in.3. de anima. intelligere p'...unque appellat imaginari per intellectũ. Imaginatio autem propriè ſumpta, eſt motio quædam per quam nobis ſecundaria quædam gignuntur in anima.

Imaginatiuæ malitia actionis eius eſt in uelocitate motus de una imagine ad aliam, & in paucitate confirmationis formæ: & bonitas ſuæ actioois eſt in bene imaginando, illam rem quã imaginatus fuerat, & in confirmãdo; & huic actioni conuenit compleſio frigida & ſicca, quia frigiditas facit tarditatem motus, & ſiccitas confirmationem formæ.ibidem.

Imaginatiua uirtus habet maximum dominiũ in melancholicis, ita quòd in uigilia comprehendunt illud quod alij cõprehendunt in ſomno.ibid.

Imaginatiuæ motus ſemper eſt in theſauro uirtutis rememoratiuæ & cogitatiuæ, quòd in theſauro ſenſus communis. ibid. prope finem.

Impedimentum intellectus ſemper eſt a falſitate, & nunquã à ueritate.Com.in prologo.3. phyſi. & eſt Ariſt. ſentẽtia. in.1. ethico. cap. 8. Verum uero conſonat ex omni parte, falſum autẽ ſtatim diſſonat à uero. idem.3.de anima. cõ.5.

Impoſsibile eſt ut aliquid in uno ſit de uno prædicamento, & in alio de alio 5. phy.com. 10.&. 8. met. com.5.& primo phyſi.tex.com. 27. Intelligitur tamen in his, quæ uniuoce dicuntur, nam ſcientia in nobis eſt qualitas, & in Deo eſt ſubſtantia.

Impoſsibile eſt ire Thebas, & ſimul itũ eſſe Thebas. 6. phy. tex.comm.7.

Impoſsibile eſt ut idem motum æqualis uelocitatis pertranſeat totum & partem in eodem tempore, nedum in tempore infinito.6. phy. com.20.

Imaginatio eſt generatio, & omnis generatio eſt motus. 8. phyſic.tex. commen.26.

Impoſsibile non ſequitur ex falſo poſsibili, ſed ex impoſsibili. 8. phy. tex. com.36.& ex primo priorum.

Imaginatio in corporibus cœleſtibus eſt eadem omnibus modis, & cum ita ſit, eſt eadem ſicut imaginatum eſt idem: & cum imaginatio ſit eadem non inuenietur niſi in uno imaginato. Secus autem eſt in hominibus.1.cœli. commẽ. 90. Et eſt locus à paucis intellectus. Dubitat enim Cõ. ibi in demonſtratione illa quæ uidetur eſſe ſumpta ex prima philoſophia: Cur qoemadmodum in hominibus, unum obiectum mouet plures imaginantes & appetentes, ut idem cibus; pariformiter etiam non poteſt fingi, quòd ſint plures cœli & plures mundi, qui tamen idem primum principiũ appetent, cum motus cœli fiat per deſiderium & intellectum. Et ipſe ſoluit per uerba prædicta, quæ ſunt ualde confuſa, & (ni fallor) ſolutio eios in hoc conſiſtit, quòd in intelligentijs abſtractis, & corporibus cœleſtibus, cum primo principio eſt ordo & dependentia eſſentialis; in nobis uerò eſt ordo accidentalis in quibus imaginans & intelligens cum intellecto non ſunt eadem omnibus modis. Et ideo in nobis poteſt contingere quòd unum moueat in ratione amati, & deſiderati plura æquè primo per diuerſas imaginationes, ſicut uidemus quòd unus Imperator poteſt duos conſiliarios æqualiter diligere & honorare, quia hic eſt ordo per accidens; ſed inter mundum & primum principium eſt ordo per ſe & eſſentialis: & ibi quia intellectũ intellectio & intelligens ſit unum, quod eſt motum ab eo eſſentialiter io ratione amantis, oportet quòd ſit unum. Et hoc eſt unus mundus ſeu unum cœlum. ita eſt ſua ſolutio. Alexan.autem dixit rationem illam eſſe probabilem. Simplicius autem dixit quòd multitudo non poteſt immediate coniungi unitati.

Imaginatiua uirtus ualde iouat in hoc quòd poſsit eſſe alius mundus, quia poſſumus imaginari extra mundum uacuum continentem ipſum in quo poſsibile ſit eſſe alium mundũ. 1.cœli.com.92.&.93.

Imaginatio uidetur intellectus eſſe propter duo, primũ quia ſicut imaginatio fallitur quandoq;, & quandoque uera eſt, ſic etiam intellectus: quia ſicut intelligimus dum uolumus, ita etiam imaginamur dum uolumus. ſecundo de anima. Themiſt.ſuper tex.159.

Impoſsibile & falſum differunt. 1.cœli. tex.com.119. intelligitur de falſo poſsibili, quia falſum duplex eſt, ut dicit Cõ. in com.& habetur in. 2.priorum.

In imaginibus noſtris ſurſum & deorſum non ſunt ex reſpectu, ſed ex ſimilitudine. Commen.2.cœli.com.10. ita quòd Commentat. uult & innuit iſtam diuiſionem, quod iſtæ ſex differentiæ poſitionis ſunt duobus modis; ueræ, & noo ueræ. ueræ ſunt in animalibus perfectis in quibus eſt principium motus localis: non ueræ autem dupliciter, aut ex ſimilitudine, ſicut in imaginibus noſtris quæ aſsimilantur nobis, aut ex reſpectu tantum, ut ſunt reliqua inanimata, ut columna & id genus.

Impoſsibile dupliciter dicitur, aut quòd ſimpliciter non uerum erit dicere quòd fiet utique, aut non facile, neque cito aut bene.ibid.

Imagioatio ſemper iotelligentiæ adhæret, ut comes aſſecla, que eius indiuidua. The.in lib. 1. de memoria. ca.8.& habetur in tex.ibi.& etiam 3. de anima tex.com.30.&.39.

Impotentia quælibet præter naturam eſt, etenim in animalibus impotentiæ omnes præter naturam ſunt, ut ſenectus & decrementum. 2. cœli.tex.com.37.

Imaginatio per intellectum in abſtractis à materia ſemper eſt in actu.2.cœli.com.37.

Imaginatio (ut inquit Plato) aſſociata implexaque animo actiones eius turbidat, oeque puras & dilucidas reddi patitur. Themiſt.refert in libro de memoria. libro primo.cap. 7.& oota quòd eſt authoritas Platonis in Phædone.

Imaginatio diuerſificatur in animalibus quæ ſunt hic propter diuerſitatem continentis ea extrinſece, & propter diuerſitatem paſsionis prouenientis in corporibus eorum ab eo. 2.cœli.com.40.

Imaginatio quam græci phantaſiam uocant, alia eſt à ſenſu, & ab intellectu.2. de anima.tex.com.153.

Imaginamur dum uolumus.ibid.

Imaginatio nõ eſt in omnibus animalibus, ut ſunt apes & formicæ & uermes. 2. de aoima tex.comm.156. Vbi pondera gloſam Auer.nam apes & formicæ imaginantur, ſed Ariſt. non curat de exemplo. Nota tamen quod Themiſtius melius exponit locum illum, & uide ipſum. Intelligitur autẽ

de

de imaginatiua perfecta & terminata.2.de anima. cõ. 20. Alex.autẽ in paraphra.de anima.c.de phantaſia dicit,quòd oſtreacea & uermes carent imaginatione.

Imaginationes quamplurimum ſunt fallaces.2.de anima.tex. com.156.

Imaginatio eſt in ratione carentibus etiam.2. de anima text. com.157.

Imaginatiua uirtus poteſt imaginari formas imaginabiles, quarum indiuidua nunquam ſenſimus.2.de anima.cõ.153.

Imaginatio eſt falſa in maiori parte.2.de anima.tex. cõ.156.

Imaginatio eſt in confinio ſenſus,& intellectus.Them.in.2. de anima.in tex.152.

Impoſsibile eſt aliquid tranſmutari ad ſpeciem eius quod habet in actu.1.phy.comm.76.idem ſecundo de anima.67.& 3.de anima.com.4.

Impoſsibile eſt aliquam ſcientiam, neq; uniuerſalem,neque particularẽm declarare ſuum ſubiectum eſſe.1.phy.com. ult.&.2.phy.22. &.26.3.cœli.4.

Impoſsibile eſt fieri quod non contingit factum eſſe.1.cœli. tex. com.58. & inductiuè probatur ueritas iſtius propoſitionis ibi per omnia decẽ prædicamẽta, ut d. Com. in cõ.

Imaginatio ſequitur ens, ſed ens non ſequitur imaginationẽ 3.phy.com.ultimo.

Immobile dicitur tribus modis.5.phy.com.& tex.10.

Intellectus agens non recordatur poſt mortem, eorum, quæ ſimul cum intellectu mortali exercuit. 3.de anima.tex.cõmen.20.E uide Them.ibi in c.28. &. 29. ubi conciliat dicta in.1.de anima.tex.com.66.

Intellectus agens non eſt propoſitiones primæ, neq; Deus. Them.3.de anima.c.31.

Intellectui peculiare eſt actiuum eſſe,& intellectio eſt ei actio non paſsio. Alex. in tractatu de intellectu.c.5.uide in contradictionibus nuper æditis.

Intellectus agens in prima ſeminis trãſmutatione aſsiſtit nobis,& cum per omnia permeet,& actu ſicut in quouis alio corpore,poſtquam per poteſtatem noſtram operatus fuerit,tunc hic intellectus noſter dicitur,& nos intelligimus ex tractatu de intellectu.Alex.c.ultimo.

Intellectus diuinus ſemper operatur & actu eſt, & operatur per inſtrumentum quando ex compoſitione corporum, & temperamento factum fuerit huiuſmodi inſtrumentum,& tunc materiali actione agit, ſicut artifex quando operatur cum inſtrumentis, ſed ſecundum ſe conſideratus eſt ſicut artifex qui agit ſine inſtrumentis.ibidem Alex.

Intellectus agens eo modo egreditur quo ingreditur,non.n. alibi exiſtens mutat locum,ſed ſeparabilis dicitur, & nobis extrinſecus:non ut qui aliò ſe transferat,& locum mutet;ſed ſeparabilis quidem eſt,ceu qui per ſe ſit,& a materia abiunctus. Separatus uerò à nobis quando non intelligitur,non quia transferatur, nam eo modo etiam nobis aduenerat.ibidem Alexan.Et quo patet in uia Alex.quòd illa authoritas in ſecundo de anima:Separatur hoc ab hoc, ſicut perpetuum à corporali: interpretari debet de intellectu agente ſecundum Alex.

¶De intellectu in habitu quomodo ſe intelligat.

Intellectus in habitu & operans ſeipſum intelligere poteſt,non quatenus intellectus eſt,quia ſimul ſecundum idẽ intelligeret & eſſet intelligibilis;ſed quatenus intellectus in actu idem eſt his quæ actu intelliguntur. Hæc itaque intelligens ſeipſum intelligit, ſiquidem hæc quæ intelligit, dum intelliguntur intellectus fuerit. Alex.in tracta de intellectu.cap. 4. idem ſequitur ipſemet Com. in paraphraſi de anima.in c.de intellectu in actu,& etiam in.3.de anima in expoſitione tex.com. 8. ubi recitat etiam aliam expoſitionem Alpharabii,quæ tamen non eſt tenenda. Nota etiã quòd alium modum Alex.in eodem loco adducit,quo intellectus ſeipſum intelligit, non quatenus eſt intellectus, ſed quatenus & ipſe intelligibilis eſt. Accidit. n. intellectui ut etiam intelligibilis ſit, nam cum ipſe ſit de numero entium,& ſenſibilis non ſit,relinquitur ut intelligibilis ſit: nam ſi intellectus quatenus intellectus eſt ſeipſum intelligeret,tunc ſequeretur quòd nihil aliud intelligeret quòd intellectus non eſſet.Hæc ille.

Intellectus & ſenſus percipiunt receptionem formarum ſine materia.Vnde ſicut intellectus ſeipſum intelligere dicitur pro quanto hæc quæ intelligit,ſunt actu intellectus; ſic ſenſus ſeipſum ſentire dicitur,quando hæc ſentit quæ actu eadem ſibi fiunt. Alex.in trac.de intellectu.in c. 4. Vide in contradictionibus nuper æditis.

¶De intellectu agente,ex Alex.in trac.de intellectu. c. 3.

Intellectus agens eſt à quo intellectus materialis acquirit habitum ſimilis,ut inquit Ariſto.lumini, nam ut lumen cauſa coloribus eſt, ut uiſibiles ſint actu cum poteſtate uiſiles ſint;ita intellectus iſte intellectum poteſtatis, & materialem actu intellectum facit habitum intellectualem in eo aſformans.

Intellectus agens eſt ſui natura intelligibile & actu huiuſmodi.ibidem.

Intellectus agens eſt effectiuum intellectionis, & ad actum ducens intellectum materialem.ibid.

Intellectus agens ab extrinſeco accedere dicitur qui non eſt pars, nec poteſtas aliqua animæ noſtræ; ſed ab extrinſeco nobis accedens,quando ipſum intelligimus: ſi quidem per formæ ſuſceptionem intellectio fit.ibidem. Ex quo patet ſecundum Alex.authoritatem illã Philoſophi in.2.de generatione anima.c.3.eſſe de intellectu agente interpretandam,& non de intellectu materiali.

Intellectus agens forma eſt & ſubſtantia abſque materia incorruptibili,ideo ab Ariſ.immortalis meritò nuncupatur: ſed unaquæq; aliarum formarum materialium intelligibiliũ intellectus eſt quãdo intelligitur,ſed nõ eſt intellectus qui deforis accedit,ſed qui fit dum intelligitur;intellectus autem agens etiam eſt intellectus antequã intelligatur in re cum à nobis intelligitur extrinſecus eſt & dicitur.ibid.

Intelligere diuerſificatur ſecundum diuerſitatem naturæ. 3. de anima.com.35.

Intellectum materialem aſſerentes eſſe uirtutem generabilẽ & corruptibilem,nullam uiam habent quo poſsimus continuari cum intellectibus abſtractis.3.de anima.com.36.

Intellectus agens ſecundum Alpharabium in Nichomachia tenent opinionem Alex. de intellectu materiali nõ eſt cauſa noſtri niſi agens tantum.3.de anima.com.36.licèt oppoſitum ſenſerit in epiſtola continuationis.

Intellectus & ſenſus omnes ſpecies rerum recipere nati ſunt; ille ſenſibiles,hic uerò intelligibiles. Alex. in paraphraſi de anima.in.1.ca.ubi declarat,quomodo anima eſt quodã modo res omnes,contra illos qui negant ſpecies intelligibiles.& eſt expreſſa ſententia Ariſto.3.de anima.tex.com. 58. uide quæſtionem noſtram in ſpeciali de hac materia.

¶De intellectu materiali quare materialis dicatur.

Intellectus materialis dicitur,quia eſt in potentia omnia intelligibilia, quia quod eſt in potentia ſecundum quòd huiuſmodi,materiale eſt.Alex.in trac.de intellectu.ca.1. Vbi aduerte,quòd ut Com.etiam dicit.12.meta.com.26.potẽtia reducitur ad materiam.&.1.c.de ſubſtantia orbis: Materia ſubſtantiatur per poſſe,ita quòd eſt differentia ſubſtantialis eius.&.7.meta.tex.com.22.Sed materia eſt per quã res poteſt eſſe & non eſſe.Sic.n.potẽtia & actus ſunt principia omnium decem prædicamentorum,quia in quolibet prædicamento eſt aliquid proportionale materiæ, & aliquid proportionale formæ, & potentia reducitur ad materiam,& actus ad formam,ut dicitur.12.meta.

¶De eodem.

Intellectus cum nec per corpus aliquid percipiat, nec corporis facultas ſit, nec patiatur; nullum omnino entium actu eſt,nec eſt hoc aliquid potens, ſed eſt ſimpliciter poteſtas quædam huius perfectionis & animæ ſpecierum & notionum ſuſceptiua.Alex.in libro de intellectu.c.1. ubi de intellectu materiali agit. Vide in contradictionibus nuper æditis.

¶Differentia inter intellectum materialem & intellectum in habitu ſecundum Alexan.in tract. de intellectu.cap.2.

Intellectus in habitu eſt ſimilis artificibus qui habitũ habent, & poſſunt per ipſum operari quæ artis ſunt. ſed intellectus materialis eſt ſimilis his qui poſſunt artem aſſumere, & artifices euadere. Item intellectus in habitu non ineſt niſi perfectioribus, & illis qui iam intelligunt, ſed

intellectus materialis in omnibus eſt qui perfecta anima communicant, hoc eſt ipſis hominibus. Com. autem in. 3. de anima. iſtam differentiam ſecundam ponit inter intellectum ſpeculatiuum & practicum, quia intellectus practicus eſt communis omnibus, ſed ſpeculatio non, ut patet in com. primo. ubi per cognitionem interpretatur intellectũ ſpeculatiuum, & intellectum operatiuum.

¶ Intelligibile materiale quomodo dicatur intellectus.

Intelligibile materiale fit actu intelligibile, & actu intellectus, ab intellectu agente denudante ipſum à materia. & quando actu intelligitur, intellectus fit, cum ante ſui natura non eſſet: intellectus. n. in actu nihil aliud eſt quam forma quæ intelligitur, quia unumquodq; eorũ quæ ſimpliciter intelligibilia non ſunt, quum intelligitur, intellectus fit. Ale. in tractatu de intellectu. cap. de intellectu agente. idem in paraphraſi de anima. in capitu. etiam de intellectu agente.

Intellectus ſecus percipit ſpecies rerum ſenſilium, ſecus ſenſus: ſenſus. n. non fit idem cum rei ſenſibilis ſpecie, quamuis non more materiæ ſpeciem excipiat. Nam cum in his tum in omnibus paſsim quæ ex materia & ſpecie conſtituuntur, aliud eſt id quod eſt rem eſſe, aliud eſt id quod eſt rei eſſe. Neque. n. eſt idem æs & æri eſſe, quippe æs ſimul utrunque eſt & materia & ſpecies: æri autem eſſe non per utrunque eſt, ſed per diffinitionem & ſpeciem, quæ ſubiectæ materiæ ingenita æs ipſum efficit. Alex. in paraphraſi de anima. c. de intellectu ſecundum actum. uide in contradictionibus nuper æditis.

Intelligibilia alia poteſtate, alia actu: poteſtate ſunt materialia, quia ad hoc ut intelligibilia fiant, indigent intellectu, qui disiungit earum formas ab appendicijs materiæ: abſtracta autem ſuapte natura intelligibilia ſunt, & non indigẽt cognoſcentis auxilio ad hoc ut intelligibilia fiant. Alex. in parap. de anima. in c. de intellectu, & eſt intelligibile ſecũdum actum. idem Com. 3. de anima. com. 18. idem Alex. ibidem in c. de intellectu agente ſcribit, quòd res materiales tunc ſunt intellectus dum intelliguntur: quòd ſi non intelligantur, non ſunt intellectus.

Intelligẽs & id quod intelligitur idem ſunt ſimpliciter in abſtractis à materia; ſed in materialibus res intellecta non eſt idem ſimpliciter intelligenti, quia hoc non euenit, ut fiat idem niſi dum intelligitur; tunc. n. eſt ſolum intellectus: ſed ſpecies abſtracta etiam intellectus eſt, & ſi non intelligatur. Alex. in paraph. de anima. in c. de intellectu in actu & re intelligibili. uide. 3. de anima. text. commento. 13. uſque ad. 15.

Intellectus materialis & ſubiectus corruptibilis eſt, & ſimul interit cum anima, cuius eſt poteſtas. Alex. in paraphr. de anima. in c. de intellectu agente, contra illos qui aſſerunt intellectum poſsibilem ſecundum Alex. eſſe incorruptibilem, nam in præſenti loco ſolum intellectum agentem aſſerit eſſe incorruptibilem.

Intellectus actionis cum intellectu materiali idem efficitur: ubi ipſum conſiderat ob id quod ſingulis rebus intellectis idem fit cum res eædem intelligũtur: & qualecunq; eſt id quod intelligitur, tale cum id ipſum intelligit, fit. Alex. in c. de intellectu agente in paraph. de anima. ubi conſidera modum quo intellectus fit ipſum intelligibile.

Intellectus agens deforis nobis genitus eſt & incorruptibilis. Alex. ibidem. in cap. de intellectu agente, ubi pondera quòd authoritas Ariſt. in. 2. de generatione anima. c. 3. exponitur de intellectu agente, & non de intellectu poſsibili: quod non uiderunt ſequaces eius.

Intellectus potẽtiæ ſtatim eſt in nobis dum generamur & in lucem ædimur. Alex. in paraphraſi de anima. in c. de intellectu potentiæ. idem Them. in. 3. de anima. cap. 39. authoritate Theophraſti, licet differentia ſit inter Alexã. & Theophraſtum.

Intellectus in habitu poſterius innaſcitur, & eſt forma & habitus atque perfectio intellectus materialis. Alex. in paraphra. c. de intellectu in habitu.

Intellectus materialis recipit ſpecies ſine materia, ſicut ſenſus: & licèt ſenſus alteratio non ſit, non tamen abſque alteratione quapiam fieri poſſe uidetur: in intellectu uerò non idem modus eſt quod ad intelligibilium rerum ſuſceptionem. intellectus nullius ſenſorii corporalis officio fungitur, ſed ad id quod intelligibile & dignoſcendum ipſe ſibi ſatis eſt. Alex. in paraph. de anima in c. de intellectu practico & ſpeculatiuo. uide etiam in iſto c. quid ſit ſuſcipere more materiæ, & quid ſine materia, & uide etiam Themi. in 2. de anima. in c. 42. ſuper tex. com. 122. pulchrè de hac materia & diffusè.

¶ De intellectu in habitu.

Intellectus in habitu ſpecies uirtus atque perfectio eſt intellectus materialis. Alax. in paraph. de anima. in c. de intellectu in habitu.

¶ Quare appellatur intellectus in habitu.

Intellectus cum ab aſsidua functione in habitum redigitur, ita ut per ſe deinceps operari poſsit, tunc is intellectus gignitur quem uelut habitum appellamus, redacta ad ſcientem ſimilitudine & proportione qui in medio cõſiſtit eius qui ſecundum poteſtatem ſciens, & eius qui ſecundũ ſciẽtiam agens dicitur. & quantum ab eo qui per ſcientiam actu operatur deficit, tantò ſcientem ſecundum poteſtatem exuberat. ibidem. Alex.

¶ De intellectu in actu.

Iam uerò agens habitus intellectus in actu dicitur: intellectus namque in habitu nil aliud eſſe uidetur quàm depoſitæ illæ coaceruatæque & quieſcentes conſiderationes. Alex. in paraphraſi de anima. c. de intellectu in actu, ubi etiam dicit, quòd intellectus in actu nihil aliud eſt quàm intellecti ſpecies.

Intellectus practicus eſt in animalibus diuinis. colligitur ex ſententia Ariſt. in ſcientia libri de cœlo, ut notat Simplicius & Amonius in. 2. de anima. in expoſitione tex. comm. 31. ubi tex. dicit quòd in corruptibilibus in quibus eſt rationatio quam græcis logiſmon appellant, in illis ſunt reliquæ potẽtiæ aiæ: & hoc fuit dictũ propter corpora cœleſtia quæ habent intellectum practicum, & ratiocinationẽ conuenientem ſuæ uitæ. Non tamen eſt intellectus practicus in eis ſicut in nobis, qui propter indigentiam ſinia, & cum inquiſitione & dubitatione inquirimus ex ſine ad ea quæ ſunt ad finem, ut docet Philoſophus in. 2. ethico. de proceſſu conſultatio: ſed eſt alterius rationis: Nam intellectus Dei, ut intelligit ſe, dicitur contemplatiuus: ut autem gubernat ſua prouidẽtia mundum, ſic practicus dicitur, & elicitur ex. 2. cæli. tex. com. 61. ubi dicit tex. Nos autem de „
his ut de corporibus ſolis, & unitatum ordinem habentibus, „
inanimatis autem omnino perquirimus: oportet autem „
tanquam participãtibus exiſtimare praxim & uitam. „
Idem apparet. 1. cœli. tex. commen. 20. ubi dicitur: Recte uidetur natura foturum ingenitum & incorruptibile exemiſſe à contrariis: inter contraria enim generatio & corruptio. ubi Commen. in commen. pouit duplex naturæ cõſilium in alio caſu, primum & ſecundum. Conſimile uide apud Platonem in Timæo, ubi inducit mundum opificem conſilio utentem in conditura mundi, ut poteris uidere.

In intellectu tria ſpectantur, intelligibile, uis intelligendi, & actus; qui de ambobus paritur. Themiſtius in. 2. de memoria & reminiſcentia. cap. 12. ubi dicit quòd etiam in ſẽſu tria ſunt, ſenſibile, uis ſentiendi, & actus qui ex utriſque conficitur. Habetur etiam ſimilitudo ex. 3. de anima. text. commen. 2.

Intelligentiæ cœleſtes ſeu animal cœleſte., forte cognoſcẽs quidem ſit ſenſibilia, ſed alia uia quam ſenſu. i. illa qua cauſæ generantes affecta, & euenta ſua cognoſcunt. Themiſt. in. 3. de anima. ca. penul. & eſt in expoſitione tex. com. 66. Simplicius autẽ in. 2. de anima. in expoſitiõe tex. com. 29. exponens illud. Alterius autem cogitatiuum & intellectiuum, ut hominibus, & ſi aliquod alterum huiuſmodi eſt, & honorabilius: inter alias expoſitiones dicit hoc poſſe intelligi de animalibus diuinis; ut ſunt cœleſtia, quia talia habent ſenſum, & appetitũ; non paſsiua, neq; à ſenſibilibus extrinſecis excitata & mota; ſed ab intrinſeco cognoſcentes, & diſtinguentes omnia ſenſibilia. & oportet hoc reducere ad iſtum modum Them. Nam ſi uelit ultimum intellectum eſſe aliam uirtutem ex numero uirtutum ſenſitiuarum, non eſt mens iſta Ariſ. ut bene notat Com. in. 3. ca. de

ſubſtantia

ſubſtantia orbis contra Auer.& in.12.meta.com.36. & in fine tertii de anima. Hoc etiam Theologi noſtri ſentiunt. unde Auer.in tractu.4. ſuæ paraphraſi ſuper ſcientia diuina, allegat authoritatem Iob aſſerentis, nunquid ille qui creauit, ignorat?

Intellectus quo cogitamus & ſapimus, non uidetur cum aliis uirtutibus communem rationem habere, nec enim potentia, aut pars animæ eſſe poteſt, ut cæteræ; ſed ſubſtãtia quædam intelligitur longe præclarior, melior, pulchrior, quæ tamen in naturam inferiorem ignobilioremque ſe inſerta recepta ſit. Lucidiſsimi Themiſtii. ſcientia eſt in. 2. de anima.tex. com.32.ubi Ariſtot.dicit: De intellectu autem ſpeculatiuo alia ratio eſt.ibidem notat Ariſt.in. 2. de anima.tex. com. 21.ubi dicit. De intellectu autẽ ſpeculatiuo nihil adhuc manifeſtum eſt, ſed uidetur eſſe aliud genus animæ: Et hoc ſolum contingere ſeparari ſicut perpetuum à corruptibili, ubi ſecundum Com. ſoluit illam quæſtionẽ: Vtrum unaquæque uirtus ex prædictis ſit anima, aut pars animæ: & dicit in quibuſdam patere, in quibuſdam uerò eſſe dubium: & dubium erat de intellectu de quo deciditur, quòd non eſt anima, nec pars animæ, immo eſt de natura ſuperiori ad naturam animæ. ut notat Com. ibi, & hic cõ. 32. Hinc ſcire poteris quòd intellectiuum quod numeratur inter potentias animæ, non eſt intellectus abſtractus, qui mens à Latinis ornatè loquentibus dicitur, ſed eſt dianoeticum, & eſt intellectus paſsiuus qui corrumpitur, & ẽ in parte ſenſitiua. Nam omnes Peripatetici notant ex mẽte Ariſtote. intellectum abſtractum qui de foris accedit, non eſſe animæ potentiã, ſed eẽ ſubſtãtiam quandam longe pulchriorem quam ſit anima. Hinc ẽt nota contra illos qui ponunt intellectũ non eſſe ſubſtantiã, ſed potentiam quæ eſt de ſecũda ſpecie qualitatis, ut tenuit Beatus Tho.in.1. de anima.diſputãs.q.12. Et in prima parte ſententia.q.77. arti.1. Et uide pro ſententia Them.& Auer. Authoritatem Ariſ.in.3.de anima.in tex.com.65.ubi dicit: Intellectus autem uidetur in alio fieri uel accedere, ut habet alia litera, ſubſtãtia quædam exiſtens, & non corrumpi.

Intellectus non hoc modo intelligit res quo afferuntur à nobis uerba. Nam hoc mirabile in intellectu eſt. audimus in tempore, intelligimus non in tempore, ſed momento. Themiſt. 3.de anima.c.41.

Intellectus agẽs, & eo amplius cauſa rerum princeps.i. Deus & uniuerſaliter intellectus qui ab omni potẽtia abſolutus eſt, neque malum, neq; priuationes intelligit. 3. de anima. tex.com.25.& ibi uide Them.

Intellectus agens etſi priuationes & mala non intelligit, ſicut intellectus poteſtatis, non propterea imperfectior uideri debet. non enim numero rerum quæ ſciuntur perfectio aut præſtantia corrogatur, ſed pondere. nec qui plurima intelligit, idem etiam pluris eſt; ſed qui meliora nobilioraque nouerit. Them. 3.de anima.cap. 45. & cap. 51. inquit. Diuinus ſeparatusque ille animus qui intellectus agens uocatur, nullam intelligit naturalium formarũ, propterea quòd potentia liber eſt, & imperfectione qua priuationes ſolent cognoſci: atque hoc nõ ignobilitatis, ſed nobilitatis potius & præſtantiæ argumentum eſt: nam neque mori poteſt, aut occidere: neq; tamen eo ualior uis ẽ quæ poſſunt occidere.

Intellectus agens differt ab intellectu poteſtatis, quia intellectus & intelligibile in eo diſtincta non ſunt, quemadmodum in intellectu potentiæ, ſed intelligibilis eſt qua intellectus rectoque intellectus, quia intelligibilis. Item ueritas alio modo intellectu agente ſpectatur, alio in intellectu potentiæ. Intellectus.n. agens ueritas ipſe eſt, quia nõ eo uero efficitur, quòd alia, quòd ſeipſum intelligit: ſed intellectus noſter potentiæ ut qui ſimilitudinem illius prætenuem referat, ueritatem ſimplicem non attingit; ſed eã quæ obuerſa & oppoſita falſitatis atque mẽdacio eſt: quia neceſſe eſt ſi in affirmatione ueritas ſit, in negatione haberi & contineri mendacium. Quo ſit, ut ueritati noſtræ mixtum ſemper mendacium ſit, ut quotiens de ueritate inſtituitur mentio, ſimul quoq; de mendacio cogitemus, & quaſi admoneamus. Them. 3.de anima.c.45. Inde collige nullum intellectum præter intellectũ potentiæ, intelligere componendo & diuidendo ſecundum Peripateticos.

Intellectus poteſtatis nihil actu eſſe dicitur.3.de anima. tex. com.5. quod ſic intelligendum authoritate Theophraſti, ut omnia hæc ad poteſtatem referantur, ſicut in ſenſu: non tamen uſque eo ad uiuum reſecanda res eſt, neque tam nihil actu probandus, ut neque ipſemet ſit. calumnia. n. hæc eſſet, & oratio contentioni cauilloque proxima. ſed ita intelligendum, ut in animo talis quædam ſui generis potentia ſit, pro ſubiecto formarũ ac gremio qualis in rebus materialibus facultas illa eſt, quæ conſtitutioni earum, & concretioni ſubſternitur. Them.3.de anima.c. 39.

Intellectus & ſenſus formarũ receptiones, ſine materia quæ ſibi propria ſunt, percipiunt. Alex. in tract. de intellectu.c. 4. ubi oſtendit quomodo intellectus in habitu ſeipſum cognoſcit. ex quo patet cõtra negãtes ſpecies intelligibiles.

Intellectus ſeu mens dicitur extrinſecus accedere. 2. de generatione animalium. capitu. 3. authoritate Theophraſti, referente Themiſtio. 3. de anima. cap. 39. non ita ſtatuendum eſt, ut qui uerè appoſitus inuectusque habeatur, ſed ut qui ſtatim ab ortu quaſi comprehendere nos complectique ſoleat.

Intellectus agens & intellectus potentiæ, partim duæ naturæ ſunt, partim una. Nam & id quod ex duabus facultatibus forma, & materia conditur, unum eſſe intelligimus. Intellectus.n. duplex apud Ariſt. & Theophraſtũ eſt, unus patibilis, & corruptibilis, quem communem illi uocant, & corpore non abiunctum: alter autem totum id quod ex intellectu agente & intellectu potentiæ componitur, quem & ſeparatum a corpore & incorruptibilem, & ingenitum ſtatuunt. Them. 3.de anima. 39.cap.

Intellectus cum incorporeus ſit, quomodo pati à corpore poteſt, aut immutari? utrum à corpore, an ab ipſo principium ſit? quæſiuit Theophraſtus. & ſolutio eius eſt, quod planè ipſum pati uideri poteſt ab illo ortum habere: nihil enim ipſum a ſe ipſo patitur. At uerò cauſam præſtare omnium actionum, hoc eſt ut intelligatur res, uel non intelligatur, quemadmodum & in ſenſu perſpicitur, utiq; ab ipſo intellectu proficiſci uidetur. Themiſti. 3. de anima. capitu. 39. Vbi innuit tam in ſenſu quàm in intellectu paſsionem cauſari in potentiam ab ipſo obiecto, ſed actionem cauſari à potentia. ſic intelligas dictum Ariſto. in libr. de ſenſu quòd ſenſibile ſenſum agere facit, quia per ſui motionem excitatus ſenſus operatur & ſentit. Sic intelligis dictum Auer. in 2.de aïa.cõ. 149. quod recipere aliud eſt à iudicare illud.

Intellectus præteriti & futuri temporis agnitionem habet, & illa facultas quæ ſuperior eſt uiſis, & imaginatione. 3. de anima Themi.c. 41. ubi per uirtutem ſuperiorem intellige memoriam ſecundum Themi. quia illa percipit tempus præteritum, ut dicitur in lib. de memoria & remi.

Intellectus utrunque pontificium obtinet, & quòd multas notiones in unam poteſt conducere, & cohibiliter nectere: & quòd notitiam temporis cum rerum cognitione coniungit, quorum neutrum, neque imaginationi, neque ſenſibus datum. Them. 3.de anima.cap. 41. ubi de mente eius uidetur, quòd propoſitio non poteſt fieri niſi ab intellectu ſolo. Auer. tamen tenet cogitatiuam etiam poſſe particulariter diſcurrere, & Diuus Tho. in.2.de anima in lec.13.in expoſitione tex. 65. quòd cogitatiua apprehendit indiuiduum, ut èxiſtens ſub natura communi quod conuenit ei inquãtum unitur intellectiuæ in eodem ſubiecto &c. ¶ Teneo cum Them. intellectum poſsibilem, & agentem eſſe unum ſubiecto & ratione ſola diſtingui, quia. 2. de anima. tex.com.21. inquit: De intellectu autẽ & perſpectiua potentia qua cõtemplatur anima & ſapit, nihil liquet adhuc, ſed uidetur genus aliud animæ eſſe, & hoc ſolum contingere ſeparari, ſicut perpetuum à caduco, & in.3.de anima. tex.comment.20. loquens de intellectu agente, dicit hoc ſolum eſſe perpetuum, & immortale. Patet autem quòd iſtæ duæ ſententiæ coincidunt. Et nunc quæro utrum hoc dictum Ariſtote. eſt abſolute, & ſimpliciter intelligendum, quod uidelicet nihil ſit immortale niſi intellectus agens: & ſi ſic, malè dicit, quia etiam aliæ intelligentiæ quæ mouent orbes, quarum numerum inueſtigabit in.12. primæ philoſophiæ, etiã ipſæ immortales ſunt. Aut intelligitur in

ter partes animæ, & ſic habeo intentum: ſed quia intellectus etiam poſsibilis immortalis eſt, ſequitur quòd ſit idē cum agente. Sed ſecundum uiam Aue. dic quòd litera trāſlationis Arabicæ io. 3. de anima. an. ubi eſt ſermo de intellectu agente, non habet ly, ſolum. Sed hoc non ſaluat, quia ſaltem ly, ſolum, habet io. 2. de anima. in text. 51. Et tunc quæro quid per intellectum ibi Ariſt. intelligat, num poſsibilem: & tunc agens non erit ſeparabilis: an agentem? & tunc non erit poſsibilis. Ideo aliter oportet dicere in uia Auerro. & eſt quòd intellectus poſsibilis non eſt ſimpliciter, & quo ad eſſe etiam, & quo ad operationem abſtractus, & immortalis, quia ſententia Ariſt. eſt ut dicit Commen. 12. commē. primi de anima. quòd eſt abſtractus ſecundum ſubſtantiam, & quòd nihil intelligit ſine imaginatione, & ſic quodammodo intellectio eius, ut dependet ab imaginatione, eſt corruptibilis, ſed intellectus agens, & ſecundum eſſentiam, & ſecundum primam eius operationem eſt abſtractus, & ſic ipſe hoc modo utroque inter partes animæ ſolus eſt immortalis. Et nota bene hoc. Et ſi dicatur, quia 3. de anima. comm. 36. intellectus poſsibilis habet intellectionem æternam per quam ſemper intelligit intellectum agentem, ut in ſe conſideratur, ut uidetur elici ex mente Auer. in. 3. de anima. in com. 36. &. in. 3. de anima. com. 5. in ſolu. q. 3. ubi expreſſe dicit, quòd intellectus materialis ſi intelligit iſta quæ ſunt potentia intellecta, multò fortius intelligit ea quæ ſunt actu intellecta: & expreſſe dicit ibi, quòd hoc quod intelligit intellectum agentem, non impedit ipſum quòd non poſsit intelligere materialia, quia illa propoſitio: Recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti: non intelligitur ſimpliciter, ſed cum conditione. Reſpondetur, quòd intellectus materialis poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo in ſe, & ſic dicitur intellectus rectius quam anima, aut animæ pars, quia anima nō eſt reſpectu eſſentiæ. ut dicit Auicē. in principio ſexti naturalium, nec ſine corpore eſſe poteſt. 2. de anima. tex. com. 56. Dico igitur conciliando quòd in primo de anima. com. 12. conſiderat intellectum materialem, ut eſt pars animæ, & ut eſt in nobis, & ſic eſt abſtractus ſecundum eſſentiam, non ſecūdum opus; quia de intellectione, quæ habetur per diſcurſum, patet: de alia, quæ eſt in ſtatu adeptionis, illam non poteſt habere in nobis niſi in poſtremo poſt complemētum, & adeptionem intellectus ſpeculatiui qui eſt dependens non ſolum ab agente poſsibili, uerum etiam ab intentionibus imaginatis. Ecce quomodo ſemper talis intellectus, ut eſt anima, uel pars animæ, in ſua operatione, quodammodo eſt ligatus cum phantaſia: ſed intellectus agens ſolus eſt abſtractus, quia non eſt paſsiuus, nec intelligit ut eſt in nobis per imaginationem, licet in copulatione, qua copulatur ut agens, abſtrahit ab imaginatione: ſed ut unitur ut forma, intelligit per eſſentiam. In hoc eſt diuerſitas in uia Auer. inter abſtractionem intellectus materialis & agētis. Aut dic quòd intellectus agens ſolus eſt immortalis, & abſtractus inter uirtutes animæ in ſupremo gradu abſtractionis poſſibilis in uirtutibus animæ: ſic ſoli ſibi competit abſtractio & immortalitas: ſed intellectus materialis, licèt ſit abſtractus & immortalis, non tamen ita perfectè, ſicut ſi quis dicat ſolem eſſe magis abſtractum quàm lucem, & eſt etiam ſententia iſta Them. 3. de anima. c. 36.

Intellectus agens eſt hominis eſſentia & forma. Them. 3. de anima. c. 27.

Intellectus agens eſt forma formarum reſpectu eorum quæ ſunt hic, quam cum natura attraxit, receptui canit, in eoq; finem quaſi extremam manum imponit. Them. ibid. quod etiam Com. aſſerit in. 2. de anima. tex. com. 32 ubi dicit: Cōplementum autem animalium, & finis eorum qui intendebatur in generatione, quem cum natura potuit pertingere ſtetit, eſt mundus animalium habentium uirtutem ſpeculatiuam, cogitatiuam, & intelligibilem.

Intellectus agens indiuiſibiter intelligit, & quæ ipſe indiuiſibiliter tradit, intellectus potētiæ diuiſibiliter recipit. Nec ex hoc debemus mirari, quando huius rei exploratum exēplum habemus, quia affectiones corporum, cādor, nigror, & eius generis cæteræ quanquam propria ratione, & ſuapte natura indiuiſibiles atq; inſeparabiles ſint, in materia tamen diuiſibiliter & ſenſibiliter recipiuntur. ibidem.

Intellectus agens nō intelligit ea poſt mortem, quæ unà cum intellectu mortali didicit. Them. 3. de anima. c. 28. &. 29. ubi conciliat dicta in. 1. de anima. in tex. com. 66.

Intellectus qui ex poteſtate componitur, eadem quæ conſiderat ſcribit, & literis mandat; nō tamen ſcribit ea quæ poteſtate conſtat; ſed quatenus intellectus agēs eſt. Them. 3. de anima. c. 27. hic oſtenditur de mente eius quòd iſti duo intellectus ſunt unum ſubiecto. quod notauit etiam Com. 3. de anima. com. 20.

Intellectus agens non eſt primæ propoſitionis. ibidem. Intellectus agens non eſt Deus. ibidem, ſcilicet. 3. de anima. ca. 28. &. 29.

Intellectus agens ab Ariſt. comparatur luci. 3. de anima. tex. com. 18. ubi Them. dicit c. 35. Quod Plato comparauit intellectum agentem ſoli, quia intellectum & animum hominis Deo quam ſimillimum uolebat.

Intellectus impaſsibilis eſt. 3. de anima. tex. com. 7. ubi nota ſecundum Ariſ. de ſenſu & ſenſorijs, tum de intellectu ita exiſtimaſſe, ut ſenſus minus quidem paſsioni obnoxius eſſet quàm inſtrumenta: non tamen in totum immunis ſeparatuſq;. Intellectus autē ut qui citra inſtrumentū corporeū functiones ſuas abſolueret, omnino impatibilis abiunctuſque diceretur. Them. 3. de anima 34. c.

Intellectus potentiæ differt ab intellectu patibili. uide Themiſt. 3. de anima. c. 35.

Intellectus agens unus eſt in omnibus hominibus, & eius æternitas ad ſingulos homines nihil pertinere uidetur, & illuminat omnes ſicut ſol obtutus omniū animalium, ſecūdum Them. 3. de anima. c. 32.

Intellectus agens eſt magis ſeparatus quàm intellectus poteſtatis, ſicut ſi quis diceret ſolem eſſe magis ſeparatum quā lucem. Them. 3. de anima. c. 36.

Intellectus agens eſt prior dignitate natura & perfectione, intellectus uerò poteſtatis eſt prior tempore in nobis. 3. de anima. tex. com. 59. uide Them. 3. de anima. c. 36.

Intellectus agens dat actum intellectui poſsibili, per quem poteſt intelligere, & dat actum phantaſmatibus, ut fiant actu intellecta, ſicut lumen dat actum & uiſui & coloribus. Et uide pulchre de hoc Them. 3. de anima. c. 24. & intelligens ex hoc dictum Auer. in. 3. de anima. com. 5. in ſolu. quæſtionis tertiæ, ubi dicit quod intellectus agēs illuminat intellectum poſsibilem.

Intellectus agens eſt effectiuus intellectionis, & ad actū ducens intellectum materialem. Alex. in tractatu de intellectu. in c. de intellectu agente.

Intellectus non ſicut ars ſeorſum à ſua materia eſt, ſed totus intellectui potentiæ intextus immerſusque eſt, ut ſi fingamus excuſorem in ære aut ferro eſſe. & ideo intelligimus dum uolumus. Them. 3. de anima. c. 35. & eſt ſuper tex. 19. & uide in. 1. c. ex mente Them. quòd intellectus agens, & poſsibilis ſunt idem re, ſed diſtinguuntur ratione, ſicut bene notauit Com. 3. de anima. com. 20.

Intellectus agens eſt ſicut architectus quidam fabricatorque notionum. ibidem Them.

Intellectus agens eſt proximus intētione Deo, nam et Deus quodammodo eſt res ipſæ, & ad quēdam modum creator, & opifex rerum. Them. 3. de anima. c. 25. contra tenentes ipſum eſſe uerè Deum.

Intellectus agentis ſubſtantia eſt actus non de potentia aliqua profectus erutuſue, ſed ſuapte natura. Themiſt. 3. de anima. ca. 26. Ex hoc loco patet ſolutio ad rationes illorum qui tenent ad mentem Ariſto. & Commenta. intellectum agentem eſſe Deum, moti authoritate Ariſto. 3. de anima. tex. commen. 19. ubi uidetur dicere, quòd ſubſtantia intellectus agentis ſit purus actus, cum quo non eſt admixta potentia: & ideo quandoque dicitur intelligere, & quandoq; non, ſed ſolus Deus eſt cui nulla eſt admixta potentia. 3. de anima, in ſolutione. 3. q. in com. 5. &. 5. meta. ca. de perfecto: Ipſe enim ſolus eſt perfectio ſimpliciter ſine imperfectione. Amplius intellectus agens nihil intelligit eorum quæ ſunt hic, & eſt cōditio Dei. 12. meta. tex. com. 51. Amplius Commentator. 3. de anima dicit ſe eſſe concordem cum Alexandro de intellectu agēte, ſed Alexander poſuit intelle-

Digreſsio contra modernos de intellectu agente, an Deus ſit.

intellectum agentem Deum eſſe. Amplius. 12.metaphyſi. com.38. in quæſtione: Deductio autem qualis optima: dicit quòd nos in ſtatu felicitatis dependemus ab illo principio à quo cœlum dependet: ſed hoc eſt primum principium. Dicimus nos ex mente Themiſtij intellectum agentem dici actum, ut ipſe exponit, quia non eſt forma educta de potentia materiæ: ſed non dicitur actus ſimpliciter, cui nulla ſit annexa imperfectio, quia hoc eſt Dei tantùm, & ita dico etiam ſecundum Commentatorem. Vnde æquiuocatio decepit eos primum in hoc, deinde decepit eos locus conſequentis, quia arguunt in ſecunda figura ex ambabus affirmatiuis in materia non conuertibili: nam & aliæ intelligentiæ præter Deum non intelligunt apud Peripateticos aliquod eorum quæ ſunt hic: hoc enim non eſt ſolius intellectus agentis proprium. Ad tertium concordat cum Alexandro in modo ponendi intellectum agentem, non in re poſita, quia Alexan. ponit intellectum agentem non ratione tantum, uerùm & re ipſa diſtinctum eſſe à poſsibili: ſed Themiſtius ponit quòd eſt diſtinctio ſecundum rationem tantùm, & quòd iſta ibi actio, & paſſio ſunt ſecũdum ſimilitudinem, & in hoc diſcordat à Themiſt. & tenet quo ad iſtum modum ponendi cum Alexan. ſed non concordat omnino opinando quòd ſit Deus. Ad ultimum, uerum eſt quòd homo fœlix dependet à Deo, ſed eo modo quo poteſt, uidelicet per intellectum agentem; quia diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſæ. Amplius Ariſt. 3.de anima. tex.com.17. expreſſe concludit intellectum agentem, & poſsibilem eſſe partem animæ, quia in omni natura &c. & hoc non Deo competit. Amplius ibidem. 20. ſolum hoc immortale modo hoc non poteſt referri ad Deum, quia etiã aliæ intelligentiæ ſunt immortales. Et ideo oportet ut hoc referatur ad partes ſeu potẽtias animæ; quia ſolus intellectus agens eſt qui eſt idem ſecundum Themiſtium, licèt Commen. aliter dicat.

¶ Ordo.

Intelligentia prima, quæ mouet orbem ſtellarum, eſt principium à quo deriuatur ordo in cæteris ſeparatis intelligentijs. tracta.4. in paraphraſi metaphy. col.12. Et ibi uide qualis ſit ordo in cæteris. & uide de hoc diffusè in.12. metaph. commen.44. vbi tanguntur duæ uiæ, uidelicet uia Mathematicorũ, & uia Ariſto. ordo in intelligentijs à prima quo modo ſit nõ habemus propoſitiones ſufficiẽtes circa hoc. ibidem. colum.13. idem repetit ibidem. colũ. 14. ubi tenet utranq; uiam, quòd motor Saturni ſit ſecundus in ordine, & etiam quòd motor Solis.

Intellectus agens eſt ultimus in ordine motorum cœleſtiũ. Et ponamus ipſum eſſe motorem orbis Lunæ. ex paraphraſi meta. trac.4. col.14. ubi loquitur de ordine intelligentiarum, & ex hoc patet ipſum non eſſe Deum. uide in cõtradictionibus nuper æditis.

Intellectus opus magis eſt quieti quàm motui ſimillimũ, unde abſtemij purgatius & uibratius quàm temulenti cognoſcunt, & ſilentio noctis magis quàm interdiu, corpore inoffenſo quàm conturbato, ſenecta ætate quàm iuuẽta: quia iuuenum corpora plurifario motu interæſtuant. 2.de anima. tex. com.49. & Themiſt. ibidem. cap.21.

Intellectus authoritate Auer. in diſpu.1. in ſolu. ultimi dubij eſt forma abſtracta à corpore, ſicut nauta reſpectu nauis, ſcribit enim: Dicimus nos, quòd nõ eſt impoſsibile reperiri perfectiones ſimiles diſpoſitionibus quæ ſeparantur à ſubiecto, ut nauta à naue, & artifex à ſuo inſtrumento. Vnde ſi corpus eſſet tanquam inſtrumentum animæ, eſſet ergo diſpoſitio ſeparata. & Themi. 2.de anima. in expoſitione. tex.21. inquit:
» Nec tamẽ ratio ulla prohibet haberi ali
» quam animæ partem, quæ à corpore abſoluta diſparataque
» ſit, qualis ea quæ neq; corporis totius, neq; partis alicuius
» ita actus aut perfectio ẽ, ut forma & figura ferri, qualis ui-
» detur mens intellectuſq; eſſe: nondum enim oſtenſum eſt,
» an eius uis ita ſit corporis humani perfectio, ut poſsit tamen eſſe abiunctus & ſeparatus à corpore, ſicut rector & gubernator nauis, qui quanquam eſt actus & perfectio nauis, tamẽ iunctus aut adhærens naui nõ dr. Et ex hoc patet in uia Peripateticorum eſſe duplex genus formarũ, uidelicet dantium eſſe per inhærẽtiam, & dantium ſolum operari: quod multi negauerunt &c. Et ex hoc tex. 21. collige cõtra illos qui ex diffinitione uniuerſali data de anima, uolunt apparere de intentione Ariſt. animam intellectiuam eſſe formam formaliter inhærentem, & formaliter dantẽ eſſe homini: quum tamen Ariſto. poſita illa diffinitione cõfiteatur non apparere ex illa diffinitione, an ſit aliqua pars animæ, quæ ſit ſicut nauta nauis, perfectio, ſcilicet abiũcta & ſeparata, nam hoc demonſtratur in. 3. Et ex hoc etiam collige multò fortius contra illos, qui dicunt Ariſt. determinaſſe in.1. de anima. per illam rationem in tex. com. 12. nullam animam eſſe à corpore abſtractam, quia ſi qua eſſet maximè, eſſet intellectiua, quia ſi eſt aliqua abſtracta anima, habet operationem ſibi propriam: quum tamen Ariſt. cõfiteatur in. 2. de anima, poſita diffinitione animæ uniuerſali ex illa non apparere hoc. Vnde lucidiſsimus Themiſt. in præſenti loco vult illam rationẽ potius eſſe deſcriptionem quàm diffinitionem, quia perfectè diffinitiones quæ dant quidditatem, debent eſſe media in demõſtrandis omnibus proprietatib. eſſentialibus, ut patet. 1. de anima. tex. commen. 11. Et ideo eſt ſicut deſcriptio, quia actus non uniuocè dicitur de omni anima. Vnde Ariſto. hic expreſſe dicit: Figuraliter igitur determinetur, & ſic deſcribatur de anima.

In omnibus intelligentijs corporum cœleſtium eſt uerũ dicere, quòd intelligunt omnia, & etiam eſt uerum dicere, quòd non intelligunt ea quæ ſunt ſub ipſis, quia non eſt defectus illi qui cognoſcit aliquid ſcientia perfectiori, ſi nõ ſciat illud ſcientia imperfectiori; imo imperfectio eſt quid oppoſitum huius. Nam ille qui non poteſt uidere aliquid uiſione mala, ſed uidet ipſum uiſione perfecta, nequaquã habet imperfectionem in hoc. ex paraphraſi metaph. trac. 4. col. 11. Inde patet Ariſt. & Peripateticos tenuiſſe Deũ non intelligere ea quæ ſunt hic eo modo, quo ſunt in ſeipſis, ſicut intelliguntur ab intellectu noſtro; ſed cognoſcuntur nobiliori modo & eminentiori.

Intelligentias ſeparatas eſſe ſubſtantias nullum habet dubiũ, Subſtãtia.
quia ſunt principia ſubſtantiæ. Item cum reſpectu ſubſtãtiæ ad materialia trasferantur, multò magis ad immaterialia. & nomen ſubſtantiæ uerius dicitur de primo principio, cùm eius ſubſtantia ſit cauſa cæterorum. in paraphraſi. tract. 4. col. 11.

¶ Subſtantiæ ſeparatæ uiuunt uita nobili. ibidem. Vitæ

¶ Subſtantiæ ſeparatæ habent delectionem. ibidem. Delectio enim conſequitur apprehẽſionem. idem. 12. metaphyſic. commen. 39. ubi dicit, quòd quemadmodum umbra cõſequitur corpus &c. Delectio.

Intelligentia prima delectatur in eſſentia ſua tantùm, & delectatio eius eſt ſuprema omnium; ſed aliæ intelligẽtiæ delectantur in eſſentia ſua, & etiam in eſſentia primæ. ibidẽ.

¶ De pluralitate intelligentiarum.

Intelligentijs ſeparatis neceſſe eſt eſſe unum primum quod præcedat alias ſecundum naturam, quia omnis pluralitas ab unitate procedit. ibidem. col. 11.

¶ Pluralitas in intelligentijs ineſt eis ex hoc, quòd unaquæq; itelligit de ſeipſis pluralitatem, ideo oportet quòd prima intelligentia ſit unũ indiuiſibile, quod per id intelligit niſi unam rem ſimplicem .ſ. eius eſſentiam. ibidem. col. 12.

Intelligentia prima non poteſt intelligere aliquam pluralitatem, neq; in eius eſſentia, neq; extra eius eſſentiam: ipſum enim eſt idem ſimplex de ſe. ibidem.

¶ Vnitas.

In intelligentijs ſeparatis eſt unitas, ex hoc quod intelligibile in eis eſt unum. Et hoc ſit eleuãdo illa intelligibilia plura, quibus identificatur unumquodq; ipſorum ad unum intelligibile. ſequitur de neceſsitate quòd ipſa unitas uerè, & primò reperitur in ipſo primo, deinde in ſequenti ipſum, poſtea in ſequenti illud ſecundum ordinem. ibidem.

In intellectu noſtro eſt maior pluralitas intelligibilium quã in aliquo alio intellectu. ibidem.

In prima intelligentia unitas & ſimplicitas æquantur, licèt ab ipſa proueniant plura, quorum unum eſt altero nobilius. ibidem. Et habetur in. 12. metaphyſic. commen. 44. ubi diſcutit quomodo ab uno ſimplici poteſt immediatè prouenire multitudo.

¶ Ordo.

In intelligentijs nobilitas attenditur ex una quatuor rerum, videlicet ex uelocitate motus, aut ex magnitudine corporis mobilis maioriq; ambitu, aut ex magnitudine ſtellarũ, aut ex pluralitate motuum, quibus perficitur motus ſtellæ & paucitate. tract. 4. col. 12.

In intelligentijs ſeparatis iſta duo conuertuntur, uidelicet quòd quæcunq; comprehendit aliquid aliud, illud quidem aliud erit eius cauſa, & quod quodcunque eſt eius cauſa, concipitur à cauſato, & impoſsibile eſt ut cauſatum intelligat eſſentiam ſuam præter hoc quòd concipiat id quo extat ſua eſſentia. Sed iam fuit declaratum quòd quodlibet ipſorum comprehendit eſſentiam ſuam. Ergo neceſſe eſt quòd cauſatum ab ipſis concipiat ſuam cauſam, ex trac. 4. in paraphraſi meta. col. 9. ibi: Et dicamus quòd iam fuit declaratum in libro de anima, uidelicet quòd inde patet intelligentiam inferiorem intelligere ſuperiorem intelligendo eſſentiam ſuam, & non per eſſentiam ſuperioris, ut quidam malè intellexerunt ex mente Auer.

Intelligibile eſt perfectio intelligentis, & eius forma, ut eſt oſtenſum in libro de anima. ex paraphraſi metaphy. tract. 4, col. 8. Non intelligitur quòd ſit forma perficiens per formalem inhærentiam, ſicut tenent illi, qui tenent intelligẽtiam ſuperiorem formaliter inhærere inferiori, & dare ſibi eſſe formaliter, & quòd intelligit inferior per eſſentiã ſuperioris, moti ex authoritate Com. 12. meta. comm. 44. Solum ibi eſt cauſa & cauſatum, ſecundum quòd intellectum eſt cauſa intelligentis. Patet autem in intellectu eſſe cauſam intelligentis, ſicut formam, ut declaratum eſt in libro de anima: ſed in libro de anima, non fuit declaratum intelligibile informare intellectum per inhærẽtiam, quia intellectus dicitur locus ſpecierum & nõ materia ex. 3. de anima. immo neque ſenſus eſt materia ſenſibilium, ut bene notat lucidiſsimus Themiſt. in. 2. de anima. ponens differẽtiam inter paſsionẽ ſenſuum & paſsionem corporum inanimatorum, ſicut & Ariſt. ibidem. tex. com. 57. & 58. & 3. de anima. tex. com. 38. Idem declaratur de ſenſu communi à Themiſtio. 3. de anima. 8. cap. unde eſt obiectum in ſenſu ut forma in eſſe abſtractionis perficiens, dedicet cognitum perficit cognoſcentem, non autem eſt per informationem, & per inhærentiam. Et ideo concludit quòd intellectus habens lapidem in eſſe abſtractionis non demonſtratur lapideus. Et ideo illa authoritas. 12. metaphyſi. eſt contra illos, qui utuntur ea pro ſe, quæ authoritas etiam fuit adducta à Grego. de Arim. & à Ioan. Bacco. in. 2. ſen. ad probationem, quòd intelligentia non eſt cauſa efficiẽs orbis. nec quòd ipſæ habeat efficiens ſempiternum, quia in illis nõ eſt cauſa, niſi eo modo quo intelligibile eſt cauſa in intelligentis, ſed intelligibile eſt cauſa formalis non efficiens. Sed equiuocatio decepit eos, quia ſecus eſt in rebus abſtractis, ſecus in nobis, quorum intellectus eſt paſsiuus. Audiant quæſo Auer. in libro deſtruct. diſput. 3. in ſolut. 18. dubij. iuxta finem, quòd in hac ſpecie entium ſeparatorum forma & finis idem ſunt. Igitur illud quod finem dat, eſt forma, & illud quod dat formam, eſt agens. igitur idem primum principium quod eſt omnium iſtorum agens forma & finis, & hoc ipſi non attingunt. Vide etiam Themiſ. 3. de anima. ſuper tract. 6. ubi dicit animam intellectiuam & ſenſitiuam eſſe locum nõ ſicut locum qui ambit nos, ſed pro quanto quodammodo anima fit illud quod ſentit & intelligit: & ſic intelligentia inferior quodammodo fit ſuperior, & intelligit ipſam.

In intelligentijs ſeparatis impoſsibile eſt ut cauſa comprehẽdat cauſatum ſuum: nam aliter non poſſet conuerti cauſa in ſuum cauſatum, & perficeretur nobilius per minus nobile, quod eſt impoſsibile. ibidem.

Intelligentia prima cum non ſit cauſata ab alia non intelligit aliud niſi eſſentiam ſuam, & non comprehendit cauſatum ſuum. Et hoc non ſolum eſt proprium primo principio, uerumetiam eſt quid commune omnibus corporibus cœleſtibus, quia non uidemus ipſa cõcipere res eo modo quo habent eſſe, quia ſi ita fieret nobilius perficeretur per ignobilius, & eorum conceptus eſſent generabiles & corruptibiles, quemadmodum fit in intelligibilibus humanis.

Ubi pondera illud uerbum eo modo quo habent eſſe. ibidem. col. 9.

In intelligentijs ſeparatis quodcunq; indiget ad intellectionem ſuæ eſſentiæ pluribus principijs, illud eſt minoris ſimplicitatis. ibidem.

In intelligẽtijs ſeparatis agens & paſsiuum, ſeu cauſa & cauſatum diuerſificantur in gradu nobilitatis, & exceſſus in eadem ſpecie & non in diuerſitate ſpeciei. ibidem. col. 10. ſecus autem eſt in principijs materialibus.

Intelligentiarum omnium præter primam intellectio eſt cõparatiua. ibidem.

Intelligentijs ſeparatis, ſi id quod intelligit cauſatum de his principijs, eſſet idem cum eo quod intelligit cauſa de ſe ipſa, tunc nulla eſſet diuerſitas inter cauſam & cauſatũ, & nulla eſſet pluralitas in rebus ſeparatis. ibidem. Ex hoc patet contra illos qui tenent inferiorem intelligere ſuperiorem per eſſentiam ſuperioris, tũc igitur nulla eſt diuerſitas inter inferiorem & ſuperiorem.

Intelligentiæ abſtractæ perficiuntur ad inuicem, & in eis eſt recipiens, & receptibile. Vide in concordantijs nuper æditis. ibidem.

In intelligentijs abſtractis eſt multitudo propter naturã poſſibilitatis intellectus inuentæ in eis, unde ſolum primum intelligens eſt liberatum ab iſta natura. ibidem.

Intelligere & cognoſcere differunt: nam intelligere eſt ſimplices terminos comprehendere, cognoſcere uerò eſt terminos complexos iungere aut diuidere. Themiſt. 1. de anima. capit. 16. & ibi uide differentiam quæ uirtus ſit præſtantior, an quæ ſimplicia apprehendit, an quæ componit & diuidit.

Intellectus poſsibilis efficitur omnino modo ſimilitudinis & receptionis. 3. de anima. commen. 18. idem in tex. commen. 6. & 38.

Intellectus, cuius eſt abſtrahere intellectum, neceſſe eſt ut prædicat in nobis intellectum, cuius eſt recipere intellectum. 3. de anima. com. 18.

Intellectus agens transfert intentiones imaginatas de ordine in ordinem, & facit de potentia intellectis actu intellecta. ibidem.

Intelligentia agens nihil intelligit ex eis quæ ſunt hic. 3. de anima. commen. 19.

Intelligentia agens neceſſe eſt ut ſit abſtracta, & non mixta, neq; paſsibilis ſecundum quod eſt agens omnes formas intellectas. 3. de anima. com. 19.

Intellectus quo cogitamus & ſapimus non eſt potentia, aut pars animæ, ut cæteræ; ſed ſubſtantia quædam intelligitur longè præclarior, melior, pulchrior, quæ tamen in naturã inferiorem ignobilioremq; ſe inſerta recepta ſit. Themiſtius. 2. de anima. & cap. 12. ſuper tex. 22. inde patet intellectum eſſe potentiam de ſecunda ſpecie qualitatis ſecundum Peripateticos.

Intellectus non intelligit aliquid eſſe indiuiſibile per aliquã rem eius, niſi perceperit ipſum habere aliquid indiuiſibile abſolutè, ſicut non intelligit differentiam unius rei ab alia niſi poſtquàm intellexerit differentiam abſolutam, ex tra. 1. in paraphraſi meta. cap. de uno.

Intelligibiles ex ſui natura ſunt res ſenſibiles in potentia, ita quòd poſſunt ĩtelligi. Cuius cãm diuinã Auer. in paraphraſi met. tra. 2. col. 7. tradit, dicens quia principia ultima rerũ ſenſibilium eſt cõceptio per intellectum. In hoc. n. eſt ſimilitudo inter artem & naturam, ut dicit. Et inde ſubtiliter elice cãm, quia intelligibilitas eſt à forma, & ſenſibilitas à materia: & quia uniuerſalitas eſt à forma, & idiuidualitas à materia: & quia entia, ut entia, & ut intelligibilia ptinent ad diuinum; & ut ſenſibilia & tranſmutabilia ad naturalem. Nam primus actus qui eſt ſine potentia: & materia prima, ſunt duo extrema in latitudine entiũ. forma eſt participatio diuini eſſe: & ideo ex hoc habuit quòd ſit intelligibilis, à materia, quòd ſit ſenſibilis. inquãtũ forma ẽ, talis partitin habuit quod eẽt ſubiectũ uniuerſalitatis, primo cæli. nã ut inclinat ad materiam, habet, quòd eẽt ſingularis ut forma ẽ, hẽt quòd ſit quidditas. ut in materia, hẽt quòd ſit eſsẽtia ſic materia diuerſificat eſſentiã a quidditate. ut eſt diuina participatio, pertinet ad diuinũ qui eſt artifex,

tifex,per primas participationes,& ſimplicisſimas: quo ad ſecundas ad artificem particularem. Et licèt iſto modo cõcepta forma, ut forma, ſit ſubiectum ultimum: tamẽ ſi cõparetur hæc forma, & hæc materia ad indiuiduum compoſitum; potius eſt hoc, & unum numero per hanc formam quàm per hanc materiam,ut alibi declaraui ex mente Ariſtot.& præſertim ſecundum uiam Auer. quia non inconuenit ſecundum diuerſos reſpectus, ut oppoſita uerificentur de eodem &c.

Intellectus ex hoc quòd comprehendit infinita in propoſitione uniuerſali,& iudicat de eis iudicio uniuerſali,eſt nõ materialis omnino. & hoc eſt fortisſimum argumentum. Et ideo Ariſto. laudat Anaxagoram quòd poſuerit primũ motorem ſeparatum à materia,& formam ſeparatam. Et ideo non patitur ab aliquo entium,cauſa enim pasſionis eſt materia ex phyſicis diſputationibus,in diſp. 3. in fine. idem uide. 3. de anima. in com. 19. uide in. 8. phy. tex. com. 37. de Anaxagora,& in 3. de anima. tex. com. 4.

Intellectus ab intelligibilibus non patitur, ſed in ipſa intelligibilia quaſi tranſit. Them. 3. de anima ſuper tex. 14.

Intellectus & intelligibile in nobis non ſunt idem omnimodè, & uide cauſam huius in diſputa. 6. in ſolutiõ. ſecundi dubij.

Intellectus,ſi quis omnino ſine materia, fuerit,tunc intelligibile idem omnimodè eſſet cum intellectu.ibid.

Intellectus ſeparatus non dependet ab entibus in ſua intellectione. quilibet nanque intellectus dependẽs à rebus intellectis, ſequitur neceſſario ordinem entis, & perficitur ab eo. Et ideo deficit in eo quod intelligit de eo,ſicut intellectus humanus deficit in comprehenſione rerum.ibid.

Intellectus fit ſimilis rebus quas cognoſcit,compoſitus ſi cõpoſitas,ſimplex ſi ſimplices. Them. 3. de anima. ſuper t. 10.

Intellectus in intelligendo eſſentiam aſsimilatur lineæ rectæ ſecundum Ariſ. ſed in intellecto indiuiduum aſsimilatur lineæ curuæ. uide cauſam in The 3. de anima. ſuper tex. 10.

Intellectus ſeparatus, quem naturæ entium ſequuntur,eſt ordo, ex quo cauſatur ordo entium, & ipſius comprehenſio non denominatur nec uniuerſalis nec particularis: uniuerſalia nanque intelligibilium entium ſequuntur entia,& ſũt eis poſteriora.ibid.

Intellectus ille quem ſequuntur omnia, intelligit neceſſariò entia in eo quod intelligit de ſeipſo ordinem cuiuslibet entium, non quòd intelligat aliquid extra ſe:tũc enim cauſaretur ab illò quod intelligit, & nõ eſſet cauſa ipſius.ibid.

Intellectus eſt locus ſpecierum. 3. de anima.tex.comm. 6. & uide Themiſtium ibid.

Intellectus ſeparatus ſecundum Peripateticos non intelligit niſi ſeipſum, & intelligendo ſeipſum intelligit omnia entia,quia intellectio ſua nihil aliud eſt niſi omnium entiũ ordo.ibi.

Intellectus noſter & intellectus Dei ſeparatus differũt, quia in noſtro comprehendens & comprehenſum differunt aliquo modo,ſed in Deo ſunt idem omnimodè: ueruntamen intellectus noſter habet ſimilitudinem quandam cum intellectu ſeparato, quia noſter intellectus ſumit illam ſimilitudinem ab intellectu ſeparato. Et declaratio huius eſt, quia intelligibilia dicti intellectus ſunt pura & nuda ab omnibus defectibus qui noſtrum intellectum cõſequuntur. uerbi gratia. Intellectus eſt intelligibilis inquantum eſt intellectus. Hoc enim eſt intellectus qui eſt intelligibilis omnimodè: nam quicquid habet denominationem aliquam defectibilem, neceſſario habet eam ratione cuiuſdam entis, perfectè rationem illam habentis.ibid.

Intellectus diuinus comprehendit multitudinem intelligibilium alio modo quàm intellectus noſter. ex diſputatio. 6. in ſolutio. 3. & ibi oſtendit pulchrè quomodo Philoſophi negauerunt Deum intelligere plura, & eſt modus quẽ nõ negant noſtri Theologi.

Intelligibilia humana dupliciter numerantur, ſed intelligibilia Dei neutro illorum modorum. ſed modus ille à nobis non eſt comprehenſibilis.ibid.

Intelligentiæ terminum habent limitatum,quem non pertrãſeunt.ibid.

Intellectus poteſtatis eſt cõiunctior humanæ animæ, & addictior quàm ſit intellectus agens. Themiſt. 3. de anima cap. 23. & eſt ſuper tex. 17.

Intellectus noſtri ſcientia potentialis eſt, ſed ſcientia Dei actualis eſt & neceſſaria.ibid.

Intellectus humanus non poteſt comprehendere infinitum in actu,quia ſcibilia apud nos ſeparabilia ſunt,ſed ſi poneretur aliqua ſcientia in qua omnia ſcibilia uniri poſſent, ſinitum & infinitum in ea eſſent æqualiter.ibid.

Incorporeum aliquod quod ſit recipiens impoſsibile eſt, ſiue per ſe ſiue per accidens, niſi in aliquo: quia dubium eſt de intellectu in potentia. ex libro deſtru. diſputa. 7. in ſol. 3. dub. Hoc autem (ni fallor) dixit propter opinionẽ Themiſtij & Theophraſti,qui uoluerunt quòd intellectus poſſibilis agens, & ſpeculatiuus ſint unum ſubiecto: & quòd actio,& receptio non intelligantur niſi ſecundum ſimilitudinem in eis.ipſe autem tenet oppoſitũ,quia recipit intellectus poſsibilis ſpecies intelligibiles; ſed nullus alius intellectus recipit apud ipſum aliquod accidens. 12. metaphyſi.com. 25.

Intellectus ſimplex & intelligibile ſunt unum & idem realiter; ſed plura reſpectiuè & per accidens, uidelicet ratione ſubiecti: ubi per ſubiectum,expone obiectum. ex diſputa. 7. in ſolutione. 3. dubij.

Intellectus nomen apud Philoſophos dicitur analogicè de ſeparatis intelligentijs,ita quòd primus intellectus eſt cauſa aliorum. ex diſputa. 7. in ſolutione ultimi dubij.

Intellectus humanus an ſit ex materialibus formis,fuit maximum dubium apud Philoſophos ex diſpu. 10. in ſolutio. 5. dubij.

Intelligentiæ nullo alio modo mouent corpora cœleſtia,niſi per modum imaginationis per intellectum,quam ſequitur deſiderium,ſicut deſideratum mouet ipſum deſiderans: & ideo corpora cœleſtia habent intellectum de neceſsitate cum ſint comprehenſiua, & hæc demonſtratio eſt propter quid, & quia. in paraphraſi metaphyſi.trac. 4. col. 6.

Intellectus diuinus & humanus tantùm æquiuoce communicant.ex diſpu. 10. in ſolu. 3. dubij.

Intellectus diuini ſcientia non diuidit uerum à falſo in oppoſitis,ſicut reperitur in humana ſcientia: uerbi gratia, quia aut homo ſcit alia aut non, & iſta duo ſunt contradictoria: unde uerificata una ipſarum, neceſſario alia eſt falſa. Sed in Deo benedicto ambo uerificantur duobus reſpectibus, uidelicet quòd ignorat ea modo inferẽte defectum, ſicut eſt in humana ſcientia: & ſcit ea modo non inferente defectum.ex diſputa. 10. in ſolutione. 3. dubij.

Intellectus natura,ut dicit Ariſtoteles princeps Philoſophorum,dominatur toti.ex diſpu. 11. in ſolutione primi dubij, & eſt in. 3. de anima.in tex.com. 4. & in. 8. phyſi.in tex.cõ. 37. ex ſententia antiqua Anaxagoræ.

Intelligentiæ motum aliquem non patiuntur, neque aliquo modo innouantur.ex diſpu. 12. in ſolu. 3. dubij.

Intelligentiæ ſeparatæ non ſolum ſunt motor, uerùm etiam agens quoquo modo corporum cœleſtium. in paraphraſi metaphyſi.trac. 4. col. 7. ibi. Ex dictis apparet ubi. ut notaui ſuperius. Differentia eſt inter agens & mouens,nam motor reſpicit motum tantum; agens uerò eſſentiam mobilis ut notaui ex mente eius ſupra in capitulo de agente.

Intelligẽtiæ ſunt quodammodo formæ corporum cœleſtiũ. cuius modum uide apud Aue. ubi dicit, quòd ſunt formæ aliquo modo. Nã formæ corporum cœleſtium nihil aliud ſunt, quam id quod intelligunt ex ipſis,pro quanto uidelicet cœlum dicitur,intelligens,ſic intelligentia dicitur forma cœli quodammodo, quia non eſt alius modus uitæ niſi gradus uitæ intellectualis. Et ideo dicit quodãmodo, quia non eſt forma inhærens, ut finxerunt quidam. intellectus enim nullius corporis actus eſt.

Intelligentiæ ſeparatæ ſunt fines corporum cœleſtium, pro quanto mouentur ab eis per modum deſiderij.ibid.

Intelligentiæ ſeparatæ ſunt iſtius eſſe ſenſibilis cauſæ, ueluti forma & agens & finis,& ibid.ponitur declaratio.

Intellectus humanus ualde deficit in ratione & cauſis naturalium rerum,& maximè in illis altioribus & ſublimibus corporibus,quorum neſcimus quantitates, & eſſe ſubſtantiarũ illorum totaliter ignoramus: & dicimus quòd corpus ſuper

per cœleſte non eſt neque graue, neque leue. ex diſpu. 14. in ſolu. ultimi dubij.

Intellectum poſsidentia habent producere res, prout proueniunt ab imaginationibus uniuerſalibus. ex diſputatione. 16. in ſolutio. 2. dubij. idem in libro de diuinatione ſecundum quietem.

Intellectus non alligatur alicui uirtutum animæ alligatione formæ in ſubiecto ex diſputationibus phyſicis, diſputatione ſecunda, in ſolu. 2.

Intelligentiarum ſeparatarum cauſa pluralitatis earũ eſt diuerſitas earum naturarum, quas recipiunt in eo quòd intelligunt de primo principio, & in eo quòd acquirũt ab eo de unitate, quæ eſt una actio in ſe recipiens plura ſecundũ earum pluralitatem. ea libro deſtru. diſpu. 3. in ſolutio. ultimi dubij.

Intelligentiæ ſeparatæ quæ materiam non habent, & ſunt per ſe exiſtentes, & non ſunt corpora, non poſſunt habere ſubſtantiales denominationes, ea quibus conſtituitur ſubſtantia: quantò magis denominationes additæ ſupra ſubſtantiã eis conuenire nõ poſſunt ea diſputati. 5. in ſolutione. 4. dubij. Vide tamen quomodo de ſeparatis prædicationes ſubſtantiales, uel denominatiuæ fieri poſsint, uel non poſsint. 12. metaphyſi. com. 39.

Nota pro Io. Scoto.

Intellectus nomen proprium eſt Dei ſubſtantiæ apud Peripateticos excepto Platone. ea diſputa. 5. in ſolutione ultimi dubij, ubi impugnat Algazelem imponentem Peripateticis, quod nomen intellectus dictum de Deo ſignificat relationem. Facit locus iſte pro opinione ſubtilis Doctoris in prima quæſtione quolibetorum, quæſtione prima, ubi tenet quòd intellectualis non habet rationem attributi eo modo quo de attributis loquuntur Theologi. Deus enim eſt uita intellectualis. ex. 12. primæ philoſophiæ. tex. commen. 39.

Intellectus nihil aliud eſt in eſſentia quam forma rerum ſeparatarum à materia: & ſi hoc eſt in rebus quæ de earum naturis non ſeparãtur quòd ſunt plura ſcientia & intellectus ut ſunt per intellectum ſeparatæ; quantò magis illæ quæ de earum natura ſunt ſemper ſeparatæ, digniores ſunt, quòd ſint purus intellectus, & pura ſcientia. ea diſputatione. 6. in ſolu. 2. dubij.

Intelligentia rerum eadem ſunt quæ rerum ueritates. ibid.

Intellectus nihil aliud eſt niſi compræhẽſio intelligibilium. ibidem.

Intellectus & intelligibile in nobis ſunt idem inquantum intelligibile. ibid. ubi dicit quòd nulla eſt differentia niſi inquantum ſunt rerum intelligibilium, quæ res non ſunt intellectus, immo fiunt intellectus, prout intellectus ſeparat eas a materia.

Prima cõcluſio.

In intelligentijs ſeparatis declaratũ eſt, quòd illud quod dat ſibi finem, eſt illud quod dat eſſe: forma enim & finis idem ſunt in hoc genere entium: igitur illudmet quod dat finem. illudmet dat formam: & illud quod dat formam, eſt agens: igitur illud quod dat finem huic eſſe, eſt agẽs. Apparet igitur quòd primum principium eſt omnium iſtorum principium, ſcilicet agens, & forma, & finis. ex libro deſtruc. diſpu. 3. in ſolu. 18. dub. contra Greg. Arim. & contra Ioan. de Baccone. in. 2. ſen. diſ. 1. q. 1. aſſerentes intelligentias & uniuerſaliter ſempiternas ſubſtantias, non habere cauſam æternam in genere cauſæ efficientis.

Secunda cõcluſio. Contra Grego. de Arim. & Ioan. de Bacco.

Intelligentia prima quæ eſt primum principium, dat entibus ſenſibilibus unitatem, & eorum unitas cauſa eſt colligatiuæ pluralitatis ab illa unitate, & ideo eſt principium horũ entium efficiens ſcilicet forma & finis. ibid. Vbi aduerte in iſtis duabus concluſionibus Com. uelle Deum glorioſum eſſe cauſam in triplici genere cauſæ omnium entium intelligibilium, ut patet ex prima ſenſibilium, ut patet & ex ſecunda.

Intellectus non eſt in omnibus animalibus, ſicut eſt ſenſus, ſed nec in homine quoque comparet omni. Themiſt. 3. de anima cap. 11. Vbi aduerte, ut dicit etiam Com. 3. de anima. com. 1. quòd intellectus ſpeculatiuus non eſt in omnibus. idem impunit Greg. Nazianzenus Ariſtot. in libro de homine. &c.

Intelligere ſubſtãtias ſeparatas in principio per intellectum humanum, eſt ſimile cæcitati in oculo: hoc enim non reperitur in hac uirtute in ſuo primo eſſe, ſed ſolũmodo in ſuo eſſe ultimo. 9. metaphyſic. cõmen. 22. Et ita debet iacere, ſicut caſtigaui, quia uerba illa cõmuniter male iacent. Cõſimile. 3. de anima. com. 36.

In ſeparatis ſubſtãtijs differentia quæ eſt inter cauſam & cauſatum, eſt quòd prima cauſa habet eſſe in ſe, & ſecunda cauſa habet eſſe reſpectiue ſcilicet reſpectu primæ cauſæ. ex diſpu. 3. in ſolu. 20. dubij.

In ſubſtantijs ſeparatis cauſatis à prima cauſa, eſſe cauſatum eſt in ſua ſubſtantia ſubiecta, & non eſt quid additum ſuper eam, ſicut eſt in materialibus cauſis, uerbi gratia, color eſt quid additum per ſe exiſtens in corpore, & eſſe ipſius ad uiſum eſt quid relatum. Et ideo entia ſeparata ſunt ſubſtãtiæ relationis materiæ, ſed formæ ſenſibiles ſunt de natura relationis, ut declaratum eſt in libro de anima. ex libro deſtructionum diſputa. 3. in ſolu. 20. dubij.

Intellectio ſubſtantiarum fit per potentiam, quæ fit in intellectu ſpeculatiuo apud ſuam ultimam perfectionem ſimilẽ potentiæ, quæ fit apud uiſum in aſpectu colorũ nõ per potentiam de modo potentiarum cogitatiuarum, quæ acquiruntur per cognitionẽ, ut exiſtimauit Auempace. 9. met. commen. 22. & 3. de anima. com. 36. ubi patet fœlicitatem humani intellectus conſiſtere ſecundum Peripateticos in præſenti uita, in cognitione intuitiua ſubſtãtiarum ſeparatarum, & nõ in cognitione ſcientifica, quæ habetur per demonſtrationem: licèt hoc non ſit conſonum fidei noſtræ.

Intellectus noſter licèt non ſit infixus materiæ, habet tamẽ aliquam dependentiam cum materia: & ideo, ſi in eo intellectus & intellectum ſunt idem, ex eo quod non eſt infixus materiæ, multò magis hoc uerum eſt in alijs ſeparatis intelligentijs, quæ nullam habent dependentiam à materia. ex trac. 4. in paraphraſi metaphyſi. col. 9.

Intellectus adeptus ſecundum Alexan ſolus remanet, & non eſt pars animæ noſtræ, neque eſt forma materialis, ut declaratum eſt in libro de anima. Commenta. 12. meta. commẽ. 17. & idem habetur in. 3. de anima. comm. 5. in prima parte digreſsionis, ſed alia eſt opinio Theophraſti. Themiſtij. & aliorum Peripateticorum.

Intelligentia agens eſt quaſi forma in intellectu materiali, & ipſa agit intellecta, & recipit ea ſecundum intellectum materialem. 12. metaphyſi. com. 17. idem. 3. de anima. com. 4. 18. & 19. & com. 5. & 20. & 36.

Intellectus in habitu habet partẽ generabilẽ & corruptibilẽ, & ipſum illud quod corrumpitur, eſt actio eius, in ſe autẽ nõ corrumpitur, & ex extrinſeco intrat nos. 12. metaphyſi. com. 17. & 3. de anima. comm. 5. in ſolu. 2. quæſtionis, & in cõ. 20. idem habetur.

Intellectus de intelligentia agente & eius loco, & proſperitate eius ea ipſa, quæ eſt potentia, eſt quaſi locus iſtius intellectus non quaſi materia. 12. primæ philoſophiæ. com. 17. Ex quo patet intellectum poſsibilem reſpectu agentis rectius dici locum quam materiam.

Intellectus aliquis æternus poſsibile eſt ut intelligat aliqđ generabile & corruptibile. 12. meta. com. 17.

Intelligentiæ non mouent ut formæ exeant ea potentia in actum, ita quòd hoc ſit prima perfectio ipſarum, ſed eſt cõſequens earum perfectionum. 12. primæ philoſophiæ. cõ. 36. conſimile. 2. cœli. 17. & 31. commentis.

Intellectus ab intelligibili mouetur. 12. meta. tex. com. 37.

Intellecta formarum collocantur in intellectis per ſe, ſed intellecta materierum collocantur in intellectis per aſsimilationem. 12. meta. comm. 37. authoritate Alexan. idem. 7. metaphy. com. 8. in calce com.

Intelligentiæ abſtractæ in eo quòd ſunt abſtractæ, dicuntur eſſe principia eorum quorum ſunt principia, duobus modis: uidelicet, ſecundum quòd ſunt mouentes, & ſecundũ quòd ſunt finis motus. 12. meta. com. 38. & 36. & 44. idem primo cap. de ſubſtantia orbis, contra Auicennam, & etiã in ſecundo.

Intelligentia agens inquantum eſt abſtracta, & eſt principiũ in nobis, neceſſe eſt ut moueat nos ſecundum quod amatũ & amans: & ſi omnis motus neceſſe eſt ut continuetur cũ eo à quo ſit ſecundum finem, neceſſe eſt ut continuetur in poſtre-

Cõtra ponentes intellectũ agentẽ eſſe Deum.

poſtremo, cum hoc intellectu abſtracto, ita quòd erimus dependentes à tali principio à quo cælum dependet, quãuis hoc ſit in nobis paruo tempore, ſicut dixit Ariſtot. metaphyſic. commen. 38. Ex quo uidetur de mente Auer. intellectum agentem eſſe Deum ut aliqui ſibi ex hoc loco imponunt: ſed hoc non eſt de intentione eius, ut notaui ſuper expoſitione. 17. commen. ſuper. 12. huius, & ibi uide quomodo hic locus ſit intelligendus. Quãtum autem ſpectat ad præſentem locum, patet error iſtius opinionis ex tex. com. 39. ubi Ariſto. & Commen. continuando ſermonem ſuum de tali principio ponit differentiam inter talẽ ĩtellectum à quo cælum dependet, & inter intellectũ qui eſt in nobis: quia ille ſemper eſt actus, noſter autem quandoq; eſt potentia, quandoq; actus, quod non eſſet ſi idem eſſet intellectus agens qui eſt in nobis cum quo continuatur immediate & ipſe Deus.

Intellectum cum intelligitur, ſit idem cum eo. 12. metaphy. commen. 39.

Intellectus uoluptas qui quandoq; eſt in potentia, & quãdoque in actu, differt à uoluptate intellectus qui ſemper eſt in actu. & eſt ille qui ĩ nulla exiſtit materia, quia uoluptas eius eſt ſempiterna. 12. meta. tex. com. 39.

Intellectus, & intellectum, & intelligens reducuntur in unũ, & non differunt niſi reſpectu diſpoſitionum. Intellectus enim inquantum intelligit intelligibile, dicitur intelligẽs & inquãtum intelligit per ſe dicitur quòd intellectus per ſe, eſt ipſe intellectus, è contrario illi quod intelligit per aliud, & inquantum quidem intellectus eſt illud quod intelligitur, dicitur quod intellectus eſt res itellecta. 12. primæ philoſophiæ. com. 39.

Intelligere quod eſt in nobis eſt ualde delectabile, & nobilius omnibus rebus quæ ſunt in nobis. 12. metaphyſic. tex. commen. 39.

Intellectus natus eſt diuidere ea quæ ſunt adunata in eſſe, ſicut diuidit materiam à forma, & formam à cõgregato ex materia & forma. 12. meta. com. 39.

Intellectus in propoſitionibus quas format de rebus abſtractis, non intelligit differentiam ex natura rei inter ſubiectum & prædicatum, nec intelligit quòd ſint nomina ſynonyma, ſed intelligit eſſe differentiam inter ſubiectũ & prædicatum in talibus ſecundum aſsimilationem tantum, ita quòd diſpoſitio & diſpoſitum reducũtur ad unã intentionem omnibus modis, abſq; aliqua diſtinctione in rei eſſentia: ſed in propoſitionibus ſubſtantialibus formatis ab intellectu de rebus compoſitis ex materia & forma, licèt ſubiectum & prædicatum reducantur ad unam intentionẽ in actu ſunt tamen duo in potentia, quando intellectus diuidit ſubiectum à prædicato: quia intellectus natus eſt diuidere adunata in eſſe. 12. meta. com. 39.

Intelligentiarum ordinatio à prima cauſa eſt præciſa, ſed ordinatio ipſarum adinuicem non eſt præciſa. 12. metaphyſi. commen. 44.

Intelligentiæ ſeparatæ præcedunt ſeinuicem in nobilitate, & prima quæ mouit motu diurno non præcedit omnes in nobilitate, & eſt omnium cauſa in paraphraſi metaphyſi. trac. 4. col. 7.

Intelligentiarum ordinatio ſecundum Ariſtot. eſt ſecundum ordinem orbium motorum ab eis. 12. meta. com. 44.

Intelligentiæ ſecundum Auicen. habent adinuicem conſecutionem, ita quòd una conſequitur aliam, ſicut cauſatum conſequitur ſuam cauſam: ab uno enim & ſimplici nõ prouenit niſi unũ. Et iſte ſermo eſt imaginabilis, quia illic nõ eſt prouentus nec cõſecutio nec actio, ita quòd una actio conſequitur unum agens: tãtum enim eſt illic cauſa & cauſatũ, ſicut intellectum eſt cauſa intelligẽtis. 12. met. cõ. 44.

Intelligentiarum perfectio conſiſtit in intelligendo cauſam primam & propriam. 12. meta. com. 44.

Intelligentiæ omnes intendunt motum diurnum qui eſt primi motoris actio. 12. primæ philoſophiæ. com. 44.

Intelligentia prima mouens primum cælum, eſt quaſi finis communis & uniuerſalis, habens actionem communem: diſpoſitio enim in iuuamento corporum cœleſtiũ in creando entia quæ ſunt hic, & conſeruando ea, eſt ſicut diſpoſitio regentium bonorum qui iuuant ſe adinuicem in regendo bonam ciuitatem. 12. meta. com. 44.

Intelligentiæ mouentes orbes propter iſtas aſsimilantur artibus ſibi ſubſeruientibus, quæ tandem ordinantur ad unã artem principalem à qua accipiunt ſua principia: ſed differunt, quia formæ artis mouentes ſunt in materia; intelligentiæ autem non. 12. meta. com. 44.

In intelligentijs non eſt potentia, quare neq; agens ab agente enim nihil prouenit niſi extractio eius quod eſt in potentia ad actum. 12. meta. com. 44.

Intelligentiarum differentia in dignitate & nobilitate eſt rerum in eadem ſpecie exiſtẽtium, & propterea una eſt cauſa alterius. in paraphraſi meta. trac. 4. col. 7.

In intelligentijs tãtum eſt intellectus & intellectum, & perficiens & perfectum, quemadmodum artes perficiũtur adinuicem in hoc, quòd accipiunt principia abinuicem & reducuntur omnes ad artem uniuerſalem continẽtem illas, à qua omnes ſua principia ſumunt. 12. meta. com. 44.

Intelligentiæ primæ ſcientia comparatur primæ philoſophiæ, & ſcientiæ aliarum intelligentiarum ſunt ſimiles alijs ſcientijs proprijs particularibus, quæ ſunt ſub prima philoſophia, ſicut dicit Nicolaus Peripateticus. 12. metaphyſi. commen. 44.

Intellectus primus ſeipſum intelligit: etenim non uidere quædam melius eſt quàm uidere, ſi optimum ſit intelligentia. 12. meta. tex. com. 51.

Indiuiſibile omne eſt quod materiam nõ habet. 12. metaph. tex. commen. 51.

Intellectum eſt perfectio intelligentis. 12. meta. com. 51.

Intellectus in nobis non intelligit ſe niſi accidentaliter. 12. meta. com. 51. & habetur ex. 3. de anima. tex. com. 8.

Intelligentia ſemper uidetur alterius ſcientia & ſenſus & opinio & meditatio, ſui uerò non ex propoſito. 12. meta. te. com. 52. ubi Comm. dicit. quòd accidit in nobis intellecto quòd ſit forma intellectus, & ſenſato quod fuerit ſentire ſenſus: & cauſa in hoc eſt, quia intellectus in nobis non eſt intellectum omnibus modis. & magis remotum eſt hoc, quod ſenſatum ſit ipſe ſenſus.

Intellectus & intellectum habent plus de unione in alijs intelligentijs quàm in intellectu noſtro: nã licèt intellectus noſter ſit ipſummet intellectum; aliquam tamẽ habet trãſmutationem ex hoc quòd attribuitur materiæ. in paraphraſi. trac. 4. col. 9.

Intelligere, intellectus, & intelligibile idem ſunt in abſtractis à materia, ſecus in nobis. 12. meta. tex. com. 51.

Intellectorum multitudinis in nobis cauſa eſt alietas in intellectum & rem intellectam. 12. meta. com. 51.

Intellectus primus ſemper neceſſe eſt, ut ſit ſimplex & unũ ſimpliciter. 10. primæ philoſophiæ. commen. 51. Intellige quòd in qualibet compoſitione eſt deuenire ad unum ſimplex & indiuiſibile in illo genere, ut colligitur ex uerbis eius.

Intellectus primi intelligentis eſt ſimplicior omnibus intellectibus, & eſt unus ſimpliciter ſine aliqua multitudine, neque propter alietatem intellectus & intellecti, neque propter multitudinem intellectorum. 12. primæ philoſophiæ. commen. 51.

Intellectus & intellectum, cum fuerint adunata perfecta adunatione, contingit ut intellecta multa plura quæ ſunt intellectus unius, adunentur perfecta adunatione, & fiant unum & ſimplex omnibus modis. 12. primæ philoſophiæ. commen. 51.

Intellectus diuinus ſecundum Themiſt. intelligit omnia ex hoc quòd intelligit ſe principium eorum. 12. meta. com. 51. Et ibi uide impugnationem eius.

Intellectus Dei ſcit naturam entis ſimpliciter in eo quòd eſt ens tantum. 12. meta. commen. 51. & in lib. deſtru. in diſp. 10. in ſolu. tertij dubii.

Intellectus Dei ſecundum ueritatem ſcit omnia, quia ſcit ſe tantum ſcientia in eſſe, quod eſt cauſa eorum eſſe. ibidẽ.

Intellectus diuini ſcia æquiuocè dicitur ſcia cũ ſcia noſtra: ſcia enim eius eſt cauſa entis, & ſcia noſtra eſt cauſata ab ente. ibidem. & in diſpu. 10. in ſolu. tertii dubii.

Intellectus diuini ſcientia non eſt uniuerſalis neq; particularis. ibidem.

Intel-

Intellectus diuinus non diſponitur per ſcientiam, quæ eſt in nobis, neque per ignorantiam ei oppoſitam. 12. metaph. commen. 51.

Intellectus Dei ſcit ſe tantum, & nihil aliud extrinſecum. 12. metaphy. comm. 51.

Intelligibilia uera exigũt ſine dubio ens reale extra animã: ueritas enim eſt adæquare rem ad intellectum, ſcilicet ut ſit ita in anima, ſicut eſt extra animam. ex libro deſtru. diſpu. 1. in ſolu. 22. dubij.

Intellectus alio genere unus eſt, alio communis. Themiſt. 1. de anima, cap. 20.

Intelligibilia una ſunt, propterea quòd conſequũtur ſe, ut numeri, non ut magnitudo: quum enim hoc poſt hoc intelligo, tunc diſtincti & diſcreti ſunt actus, nec attinentur, ſed deinceps & conſequentes ſunt. Them. ibidem.

Intelligentiarum & orbium productio à prima ſecundũ Alphara. Aui. & Algazelem qualis ſit, uide in diſpu. 3. in dubio. 13. & in ſolutione eius: uide & quæ ſit opinio Peripateticorum. Vide etiam ibidem in ſolutio. 18. prope finem, vbi dicit: Id quod narrauit Algazel nomine Philoſophorum in intelligentiarum ordine & modo ipſarum influentiæ, & in earum numero, non eſt demonſtratum, neq; determinatum à Philoſophis: & ideo de hoc nihil in libris antiquorum reperitur. Et ibidem in ſol. 20. dub. dicit hoc: Quod dicit Algazel nomine philoſophorum, in entiũ proceſſu tantum apud Auic. reperitur, & nonnullis ſequacib. eius. & ibidem in ſolutio. 24. dicit quòd Alpharabius & Auic. fuerunt primi, qui has ambages poſuerunt.

In intelligentijs cauſa eſt ſimplicior cauſato, & in prima intelligentia cum ſit ſimpliciſſima, non eſt cauſa neque cauſatum, ſed omnimoda ſimplicitas & unitas: ſed in poſterioribus intelligentijs bene poteſt pluralitas intelligi, & ſecundus intellectus uel ſecundum cauſatum eſt. Simplicius. 3. & ſic deinceps diſput. 3. in ſolutione. 14. dubij. uide etiam pro hoc. 3. de anima. commen. 5. in ſolu. 3. q. & in commen. 14.

Intelligentia ſecunda ex hoc quòd intelligit ſeipſam, & ſuum principium, ſi ex hoc quòd ſeipſam intelligit, ab ea procedit quædam res, & ex eo quod intelligit ſuum principium procedit alia res, quæ habent duas formas; ſequeretur quòd eſſet compoſita, contra Algazelem, & Auicen. ibidem.

Intelligere quo ſecunda intelligentia intelligit primam, eſt idem cum ſeipſa. ex diſpu. 3. in ſol. 15. dubij. Inde patet ſecũdum Auer. quòd intelligentia ſecunda intelligit primã per ſuam propriam eſſentiam contra modernos.

Intellectio ſecundæ intelligentiæ eſt de relationis natura, ſed in hoc deficit a gradu primi principij; primũ enim eſt de natura entis de ſe eſſe habentis. ibidem.

Intellectio, & iudicium, & comprehenſio non ſunt motus. Themiſtius contra Theophraſtum. 1. de anima. cap. 17. cõcordat Auerroes. 8. phyſic. commen. 40. ubi tales comprehenſiones dicit eſſe motus æquiuocè dictos. Vide etiam Themiſt. 1. de anima. cap. 25. ſuper tex. commen. 62. & 63. ubi dicit quòd iudicium non eſt motus, ſed quies & tranquillitas potius. & in eodem cap. ſuper tex. 64. inquit: Iudicare, ſentire, comprehendere, nullo pacto ſunt motus, aut ſi ſunt, non ſunt eodem iure cum cæteris; ſed functiones & actus animæ appellantur. & hoc probat authoritate Ariſto. 2. de anima. tex. commen. 57. & 58. & 3. de anima. tex. commen. 28.

Intelligentiæ non differunt ex ſimplicitate & pluralitate ad inuicem, ſed ex cauſa & cauſato. diſpu. 3. in ſolutio. 16. dubij. uide in concordantijs nuper æditis.

Intellectus primus, ut eſt ueritas cõceſſa apud Philoſophos non intelligit niſi ſeipſum, non aliud relatiuum ſcilicet ipſum eſſe principium. ibidem. & 12. metaphyſi. commen. 51. contra Themiſtium, quia aſſerit Deum intelligere omnia relatiue, inquantum ſe intelligit, & inquantum eſt cauſa omnium.

Intellectus primus ſolus hẽt ueram & ſummam ſimplicitatẽ inter intelligẽs & intellectum: aliæ aũt intelligẽtiæ differunt in hac proprietate ſecundum magis & minus. ibidẽ.

Intellectus perſcrutatorem oportet præſcire quid ſit anima, & antè præſcire quid ſit animatum. ex libro deſtru. diſp. 3. in ſolu. 16. dubij. Vide conſimile in principio lib. meteor. ubi ponit ordinem librorum ſcientiæ naturalis.

Intellectus indiuidua comprehendit, quia ipſe indiuiduus ẽ: diuidua uerò, quia ui ſua contrahit & ſequeſtrat, ita ut tanquam indiuidua poſſint intelligi: nã cũ hoc uerbo quid ſit rẽ eſſe ſignifico, rõnem & formam ipſe cõmunit, ipſe diuiduã & ſimplicem facit, & primæ finitiones ipſæ ſunt formæ, quas ille in materia poſitas à materia primũ exoluit, deinum intelligit. Themiſtius. 1. de anima. ca. 19.

Intellectus, licèt immobilis ſit, afferre tamen poſſumus quẽadmodum res quæ in motu ſunt, intelligit. Nec enim intelligit quatenus mouentur, ſed quatenus eandem formam & ſpeciem obtinent: nec ſecundum numerum, ſed ſecundum formam intelligit, etiam ſi res innexam materiam habeant. Et motum etiam intelligit eodem modo quo cætera, quia ſcilicet formam ipſam, & rationem motus intelligit, ut cum motum talem aut talem actum eſſe declarat. Themiſtius. 1. de anima. cap. 21.

Intellectus nihil aliud eſt niſi comprehenſio entium formarum, prout immateriales ſunt. ex libro deſtru. diſput. 3. in ſolutione. 18. dubii.

Intellectus humanus, & alii intellectus communicãt in hoc quòd intelligunt entium formas, & quòd forma cuiuslibet eſt id quod comprehendunt de formis entium, & eorum ordine: ſed differunt quia entium formæ cauſæ ſunt humani intellectus, ab eis enim perficitur ſicut quælibet res perficitur à ſua forma: ſed intellectio aliarum intelligentiarum eſt cauſa entium. ex libro deſtruc. diſputatio. 3. in ſolutione. 18.

Intellectum eſt perfectio intellectus ſicut forma. ibidem.

Intelligentiæ ſeparatæ ad unum principium ſeparatum reducuntur, quod eſt principium omnium cauſarum. & forma & ordo quæ in hoc principio ſunt, nobilior eſt formarum & ordinum. & hic ordo eſt cauſa & principiũ omnino ordinum. ex libro deſtruct. diſputa. 3. in ſolutione. 18. dubii. in columna. 4.

Intellectus primus non intelligit niſi ſeipſum, & intelligendo ſeipſum omnia entia intelligit: ſed in nobiliori eſſe, & ordine qui eſſe poteſt. ibidem. in col. 5.

Intellectus qui eſt poſterior primo intellectu, ita ſe habet, quòd ſubſtantia eius eſt hoc quod comprehendit de formis, & ordinibus in primo intellectu exiſtentibus, & non intelligit poſteriora, eo quia cauſatus eſt, & ſi intelligeret poſteriora, iterum eſſet cauſatus à cauſa. ibidem.

Intellectus primus id quod intelligit de ſeipſo, ut dicũt Philoſophi, eſt omnium entium cauſa. & id quod intelligit quilibet poſteriorum de primo eſt quodammodo, quod eſt cauſa propriorum entium. & quod eſt cauſa ſuiipſius. ibidem. in col. 5.

Intellectus diuinus ſeipſum cognoſcendo nihil dicitur ignorare. & licèt non intelligat entia ſicut nos, quorum ſcientia cauſatur ab entibus; intellectus tamen Dei intelligit omnia in nobiliori ordine, qui eſſe poteſt. ex eodem loco in colum. 8.

Intellectus Dei ſcientia non eſt uniuerſalis neq; particularis quia ambæ iſtæ ſunt cauſatæ ab entibus, & ſunt generabiles & corruptibiles. ibidem.

Intellectus Dei ſi intelligeret entia prout ſunt cauſæ ſuæ ſciẽtiæ, eſſet generabilis & corruptibilis, & nobilius perficeretur à uiliori. ibidem.

Intellectus diuini ſcientia eſt omnia entia, ſed in nobiliori eſſe quam ſint in ſeipſis. ibidem.

Intelligẽtiarum prouentus poſitus ab Aui. propter hoc quòd ab uno non prouenit niſi unum, nullus eſt, non enim ſequitur ex extẽſione unius uirtutis in pluribus rebus, quòd ſit in ipſa uirtute pluralitas. ex diſput. 3. in ſolutione. 18. prope finem. ubi etiam adducit rationẽ ex imaginatione ſeu intellectione omnium intelligentiarum, quæ ſunt de eadem prima intelligentia. Nam, ut inquit, non eſt impoſſibile quòd ab eadẽ re ſumantũ diuerſæ imaginationes, ſicut nõ ẽ impoſſibile quòd ex diuerſis rebus ſumatur una imaginatio. Nos. n. in diurno motu opinamur quòd omnia corpora cœleſtia unã rẽ imaginantur: quapropter oĩa in tali

motu

motu diurno ab uno motore mouentur ſcilicet a motore ſtellarum fixarum. Conſimile uide, contra Auic. 12. metaphyſi. com. 44.

Intellectus nomen dictum de intellectu humano, & ſeparatis intelligentijs rationabilius eſt, ut ingredi debeat tã uocabula æquiuoca quàm uniuoca, ex libro deſtruc. diſpu. 5. in ſolu. 3. dubij.

Intelligibilia ſecundum opinionem Ariſt. ſunt noua, & ſecũdum opinionem dicentium formas eſſe, ſunt æterna. 7. meta. com. 58. idem. 1. meta. com. 49. & 7. phy. com. 20. & in. 2. poſteriorum analyticorum in paraphraſi. com. 2. & in. 3. de anima. com. 20. ¶ Ex quo patet quantum errauerint qui tenent Auerroem tenere Ariſto. non diſcrepare à Platone in hoc, quòd noſtrum ſcire ſit reminiſci. nam authoritates adductæ in dictis locis nõ recipiũt gloſam ſicut uides.

Intelligere quod eſt in potentia, non uenit ad actum niſi per aliud intelligere in actu. 9. meta. tex. com. 20.

Intelligentiæ ſeparatæ impoſsibile eſt, ut dent aliquã formã formarum mixtarum cum materia. 7. meta. com. 31.

Intellectus in mathematicis comprehendit facile diuiſionẽ formarum à materijs, qua illæ inueniuntur in diuerſis materijs: in naturalibus uerò difficile eſt, quia non poteſt abſtrahere eas in imaginatione à materia.

Intellectus non differt à ſenſu ſecundum Empedoclem, Parmenidem, & Homerum: & mutatur ſecundum complexionis mutationem. 4. metaphy. tex. commen. 21. & 2. de anima. tex. com. 150.

Intellectus nullus intelligit quòd contraria ſunt ſimul, aut quòd ſunt idem. 4. meta. com. 21. & tex. com. 9.

Intellecta rerum ſecundum Ariſ. notificant ſubſtantias rerũ, & non ſunt ſubſtantiæ earum. 5. meta. com. 45.

Intellectus motus non eſt motus. ibid.

Intellectus animæ noſtræ ſic ſe habet ad ea quæ manifeſtiſsima ſunt in natura, ſicut oculi nycticora cum ſe habẽt ad lucem diei. 2. meta. tex. com. primi. ubi conſidera quòd ſecũdum Auer. exemplum illud non dicit impoſsibilitatẽ, ſed difficultatem. Et licèt beatus Thomas & Scotus cum ſequacibus, ſtudeant iſtam Aue. impugnare ſententiam, aduertant tamen iſtam fuiſſe Ariſt. opinionem, nam in. 9. primæ philoſophiæ Ariſt. loquens de intellectione taliũ rerum ſimplicium & abſtractarum, inquit: Ignorantia talium non eſt ſicut cæcitas: cæcitas enim eſt, ut utique ſi intellectiuũ non habeat aliquis. Quem locum exponens diuus Thomas, ab ipſa tandem ueritate coactus, dicit: Ex quo patet, quòd ſecundum ſententiam Ariſto. humanus intellectus poteſt pertingere ad intelligendum ſubſtantias ſimplices, quod uidetur ſub dubio reliquiſſe in. 3. de anima. ad hoc quod fuit ſententia Theophraſti, Alexan. & Them. & omnium antiquorum Peripateticorũ, ut patet. in. 3. de anima. com. 36.

Intellectus diſpoſitio de re intelligibili, eſt ſicut diſpoſitio ſenſus de ſenſibili. 2. metaphy. comm. 1. idem. 3. de anima tex. commen. 2.

Intelligere nõ ſolum eſt ſubſtantiarum, ſed accidentium. primo meta. tex. com. 29.

Intellectus practicus differt à ſpeculatiuo, fine. 3. de anima. tex. commen. 49.

Intellectus ſpeculatiui finis eſt ſcire tantùm, operatiui uerò operari. 3. de anima. com. 49. idem. 2. meta. tex. com. 3. & 3. de anima. tex. com. 34.

Intellectus eſt mouens ſecundum quòd eſt deſiderans, non ſecundum quòd eſt compræhendens. 3. de anima. commẽ. 49. & com. 29.

Intellectus omnis principiorum rectus eſt. 3. de anima. tex. commen. 51.

Intellectus in actu eſt, cuius eſſe declaratum eſt in libro de anima, qui dat principia uniuerſalia in rebus ſpeculatiuis, & qui dat uera ſomnia. Cõmen. in libro de ſomno & uig.

Intelligentiæ abſtractæ intelligunt naturas uniuerſales, ut eſt declaratum in prima philoſophia. ex libro de ſom. & uig.

Intelligentiæ abſtractæ ſi intelligerent indiuiduum, neceſſario eſſent materiales. Com. ibid.

Intelligentia abſtracta non eſt inopinabile, ut det naturã uniuerſalem indiuidui facti animæ imaginatiuæ: & anima imaginatiua recipit ipſum particulariter ſecundum quòd eſt in materia, quemadmodũ dat perfectiones animales uniuerſales, & materia recipit eas particulares. ibid.

Intellectus & intellectum ſunt idem in corporibus cœleſtibus. 1. cap. de ſubſtantia orbis.

Intelligentiæ credere inconueniens eſt: ubi aduerte quòd intelligentia ſumitur pro imaginatione. 3. phyſi. tex. cõ. 75.

Intellectus tria habet quæ poſſunt quæri de ipſo, quorũ unũ eſt utrum in ſubſtantia intellectus ſit tranſmutatio aut alteratio: ſecundum utrum ſuum eſſe in ſe ſequatur alterationem, & tranſmutationem eſſentialiter, ita quòd ſit facta in rei ueritate: tertium eſt utrum ſuum eſſe ſequatur alterationem per accidens. 7. phyſi. com. 20.

Intellectus qui eſt poſtrema perfectio hominis, non eſt admixtus cum materia. 2. meta. com. ultimo. idẽ. 3. de anima. tex. cõ. 4. & in com. 5. diffusè.

Intelligibile eſt per formam, & ſenſibile per materiam. primo cœli. com. 92.

Intelligentia quæ eſt uirtus in natura cœleſti, quodammodo aſsimilatur formæ naturali, & quodammodo aſsimilatur formæ abſtractæ. 2. cœli. com. 3.

Intellectus humanus non poteſt comprehendere ueritatẽ cõparationis inter partes cœli quæ ſit nobilior, an illa quæ eſt ſub polo meridionali, an ſub polo ſeptentrionali. 2. cœli com. 16. uide in concordantijs.

Intellectus abſtractus acquirit perfectam nobilitatem ſine actione, quia actio eius eſt ſubſtantia. 2. cœli. com. 62.

Intellectus ex profundarum rerum ſcrutinio exercetur, & in actum deducitur, & ſummum inde perfectionis gradũ pertingere poteſt. Auer. in paraphraſi. 2. de cœlo, ſumma. 3. quæſito. 5.

Intellectio non fit in tempore, licèt tempore exiſtente intelligamus, & contemplemur. 7. phyſico. 20. Themiſtius ibi apertè.

Intellectus eſt qui facit uniuerſalitatem in rebus. primo de anima. com. 8. idem. 2. de anima. tex. cõ. 60. & 3. de anima. com. 18. & 11. meta. com. 4.

In intellectu materiali iſta eſt ſententia Ariſt. ſcilicet quòd eſt abſtractus a corpore, & quòd impoſsibile eſt, ut intelligat aliquid ſine imaginatione. 1. de anima. com. 12.

Intellectus ſecundum prudentiam dictus, non eodem modo exiſtit in omnibus animalibus, ſed neque in omnibus hominibus. 1. de anima. tex. com. 24.

Intellectus actio aut eſt diffinitio aut demonſtratio. 1. de anima. tex. com. 48. conſimile. 3. de anima. 21. 22. & 36.

Intellectio quælibet ſeu practica ſeu ſpeculatiua eſt terminata. 1. de anima. tex. com. 48.

Intelligere melius attribuitur quieti quam motui. primo de anima. tex. com. 48.

Intellectui melius eſt non cum corpore eſſe, quemadmodũ conſuetum eſt dici, & multis uidetur. 1. de anima. tex. cõ. 49. ubi Commen. dicit quòd natura intellectus uidetur ualde oppoſita eſſe naturæ corporis.

Intellectus materialis comprehendit intentiones omniũ entium. 1. de anima. com. 65. idem. 3. de anima. tex. com. 4.

Intelligere & conſiderare marceſcunt quoddam interius corrupto, ipſum autem impoſsibile eſt. 1. de anima. tex. c. 66.

Intelligere & amare aut odiſſe non ſunt illius paſsiones, ſed huius habentis illum ſecundum quòd illum habet. primo de anima. tex. com. 66.

Intellectus fortaſsis eſt diuinum aliquod & impoſsibile. ibi.

Intellectus eſt aliud genus animæ: & ſi dicatur anima, erit ſecundum æquiuocationem. 2. de anima. com. 21. & tex. idẽ. 3. de anima. com. 3.

Intellectus ſpeculatiuus exiſtimatur quod non eſt anima neque pars animæ: opinandum enim eſt propter nobilitatem eius & diuerſitatem ad alias partes, quòd eſt de natura ſuperiori naturæ animæ. 2. de anima. com. 32. idem ibid. tex. commen. 21.

Intelligimus dum uolumus, ſed non ſentimus dum uolumus. 2. de anima. tex. com. 60.

Intellectus eſt communis omnibus, cognitio autem nõ. 3. de anima commen. primo. ubi per intellectum intelligit cognitionem operatiuam, per cognitionẽ uerò ſpeculatiuã.

Intellectus

Intellectus cùm omnia intelligat, neceſſario eſt immixtus. 3. de anima. tex. com. 4.

Intellectiua uirtus, ut intellecta mouent eam, eſt paſsiua: ut uerò mouentur ab ea, eſt actiua: & ideo dicit Ariſt. quòd neceſſe eſt ponere in anima rationali has duas differentias ſcilicet uirtutẽ actionis, & uirtutẽ paſsionis: & dicit apertè quòd utraque pars eius eſt neq; generabilis neque corruptibilis. 3. de anima. com. 4. Ex quo patet quantum deuiauerint moderni Bononienſes, & ille Sueſſanus à uia Auer. aſſerentes ipſum non diſcrepare ab Alexan. de intellectu agente. Dicunt enim quòd intellectus agens ex ſententia Aue. eſt Deus, & tamen in præſenti authoritate citant ſententiam Ariſto. has duas uirtutes eſſe in anima rationali, & quòd ſunt eius differentiæ, & partes. Nam hoc eſt maximum Themiſtij argumentum contra Alexan. in. 3. de anima. cap. 31. ex demonſtratione Ariſto. in. 3. de anima. tex. com. 17. ubi demonſtrat quòd cùm in omni natura ſit unũ tanquam materiam, quod eſt omnia fieri: aliud uerò quod ſit omnia facere, cõcludit in anima has duas naturas & differentias eſſe oportere. ¶ Amplius Commenta. 3. de anima. com. 19. expreſſe dicit, quòd qui concedit demonſtrationem de intellectu agente, per quã oſtẽditur ipſum eſſe immixtum & ſeparatum, de neceſsitate oportet concedere conſimilem demonſtrationem de intellectu materiali. Nam, quemadmodum intellectu agens ex hoc quòd creat omnes formas materiales abſtrahendo eas à materia, & transferendo eas de ordine in ordinem, oportet quòd non ſit corpus, neque uirtus in corpore, nec uniuerſaliter aliqua forma materialis; eodem modo intellectus materialis cum recipiat omnes formas materiales, debet eſſe denudatus ab omni materialitate, ita quòd erit ſimplex & ſeparatus. Manifeſtè autem patet, quòd dictum ſuũ nullum robur obtineret, ſi tenuiſſet intellectum agentem non eſſe partem animæ noſtræ, ſed Deum: nam tunc habet manifeſtam inſtantiam aduerſarius, quia dicam ſibi, quòd non oportet ſi cõceſſero uirtute illius demonſtrationis intellectum agentem eſſe ſeparatum, quòd per conſimilem debeam concedere de intellectu materiali. quia dicam non eſſe conſimilitudinem, immo eſt maxima diuerſitas. Nam ſcientia Dei eſt cauſa entium, & ſcientia intellectus materialis eſt cauſa ab entibus: ſcientia Dei eſt ſubſtantia eius, & intelligibile, & intellectus in eo ſunt idem omnibus modis. ſecus longe eſt de intellectu noſtro. ¶ Amplius. 12. primæ philoſophiæ. com. 17. recitat opinionem Alexan. ponentis ſolum intellectum adeptum eſſe immortalem, uidelicet intellectum agentem & intellectum materialem eſſe generabilem & corruptibilem, & ſimiliter intellectum in habitu, uidelicet ſpeculatiuum. poſtea recitat opinionem Theophr. & Themiſtij, & aliorum Peripateticorum aſſerentium intellectum materialem remanere, & quòd intellectus agens eſt abſtractus, & eſt quaſi forma in intellectu materiali, & quod eſt quaſi compoſitum ex materia & forma, & quòd ipſe creat intellecta uno modo, & recipit ea alio modo. Poſtea uerò ipſe recitat opinionem, ubi dicit: Quòd in lib. de anima pſcrutati ſumus de iſtis duabus opinionibus: & diximus quòd intelligentia agens eſt quaſi forma in intellectu materiali, & quòd ipſa agit intellecta, & recipit ea ſecundum intellectum materialem, & quòd intellectus materialis eſt in generabilis & incorruptibilis: declarauimus etiã illic quòd hæc eſt ſcientia Ari. & quòd intellectus in habitu habet partem generabilem & corruptibilem: illud autem quod corrumpitur, eſt actio eius: in ſe autem non corrumpitur, & quòd ex extrinſeco intrat nos. &c. ubi patet quòd refert ſe ad declarationem libri de anima. Manifeſtum eſt autem ex præſenti authoritate in com. 4. & etiam in com. 5. & in com. 17. 18. 19. & 20. 36. quòd ipſe ponit intellectum agentem, & intellectum materialem eſſe duas differentias ſiue partes eſſentiales, aut poteſtatiuas animæ rationalis: quarum una eſt tanquam forma, & alia eſt tanquam materia, aut tanquam locus reſpectu alterius: quia intellectus materialis ſecundum aliquem reſpectum poteſt dici ſicut materia, & ſecũdum alium reſpectum uerius dicitur locus intellectus agentis quam materia, ut declaraui in. 12. primæ philoſophiæ. in comm. 17. Nec obſtat authoritas Auer. in. 3. de anima. com. 20. ubi dicit. Conſidera igitur quoniã eſt differentia inter iſtas tres opiniones, ſcilicet Platonis, Them. & noſtram opinionẽ: & ſecundũ expoſitionem Themiſtij non indigetur in iſtis intellectis, niſi ad ponendum intellectum materialem tantùm, aut intellectum materialem, & agentem ſecundũ modũ ſimilitudinis: ubi enim non eſt uera generatio, non eſt agens. Et nos conuenimus cum Alexan. in modo ponendi intellectum agentem, & differimus ab eo in natura intellectus materialis: & differimus a Themiſtio in natura intellectus qui eſt in habitu, & in modo ponendi intellectum agentem. Non enim intellexit Commenta. ſe conuenire in intellectu agente cum Alexandro, pro quanto poſuit intellectum agentem eſſe Deum, quia de hoc nulla fuit facta mentio ab Auer. in illo loco, nec in toto. 3. de anima, eſt aliquis locus expreſſus ubi ponat hoc, ſed conuenit in modo ponendi intellectum agentem, quæcunque intelligentia ſit, uel Deus, uel alia, de hoc non curat: nam in tali modo diſcrepat à Themiſtio, & conuenit cum Alexan. Themiſtius enim non poſuit intellectum agentem niſi ſecundum modum ſimilitudinis, ſicut ſibi imponit Commen. ibi. & in. 3. de anima. com. 5. in ſolu. 1. q. uoluit enim Themiſt. & Theophraſtus, quòd intellectus materialis, & intellectus agẽs, & intellectus ſpeculatiuus ſunt unus intellectus ſecundum ſubiectum, & non differunt niſi per tres diſpoſitiones quæ accidunt ſibi. Vnde ſecundum Them. intellectus agens non agit uerè producendo ſpecies & intentiones in intellectu materiali: nec intellectus materialis uerè recipit: ſed iſta intelliguntur ſecundum ſimilitudinem & ſecundum modum intelligendi noſtrum: & ideo opinati ſunt intellectum ſpeculatiuum ſimpliciter eſſe æternũ. Sed Alexand. poſuit intellectum agentem uerè producere ſpecies, & intellectum materialem recipere. In hoc modo igitur ponendi concordat Auer. cum Alexand. in intellectu agente, & diſcrepat à Themiſtio, quia Themiſtius poſuit ſecundum modum ſimilitudinis, & Alexan. ſecundum ueritatem. & non eſt conuenientia in ſubſtantia poſita, quia iam aperte dicit intellectum agentem eſſe partem animæ, & eius differentiam. Nunquam autem Ariſt. nec Commẽta. alicubi dixit Deum eſſe partem, aut differentiam animæ noſtræ: hoc enim eſt remotum ualde ab excellentia & ſimplicitate Dei. Non obſtat authoritas Comm. in 12. primæ philoſophiæ. in cõ. 38. ubi dicit ſuper illis uerbis Philoſophi: Deductio qualis optima paruo tempore nobis. Ex hoc apparet bene quòd Ariſt. opinatur quòd forma hominũ in eo quòd ſunt homines, non eſt niſi per continuationem eorum cum intellectu, qui declaratur in libro de anima eſſe principium agens nos, & mouens nos. Intelligentiæ enim abſtractæ in eo quòd ſunt abſtractæ, debent eſſe principia eorum quorum ſunt principia duobus modis, uidelicet ſecundum quòd ſunt mouẽtes, & ſecundum quòd ſunt finis: intelligentia enim agens inquantũ eſt abſtracta, & eſt principium nobis, neceſſe eſt ut moueat nos, ſicut amatum amãs: & ſi omnis motus neceſſe eſt ut continuetur cum eo à quo fit ſecũdum finem, neceſſe eſt ut in poſtremo continuetur cum hoc intellectu abſtracto, ita quòd erimus dependentes a tali principio à quo cœlum dependet, quamuis hoc ſit paruo tempore nobis, ſicut dixit Ari. Non enim uoluit Com. dicere in præſenti authoritate, intellectum agentem eſſe Deum, qui eſt primus motor, & qui ſit noſtra perfectio immediate: nam dicit quòd perfectio ſeu forma hominis in eo quòd homo, eſt per cõtinuationem eius cũ intellectu abſtracto, qui declaratur in lib. de anima: ſed intellectus qui declaratur in lib. de anima, qui eſt hominis forma, eſt intellectus agens, qui eſt pars animæ noſtræ, & non eſt primus motor, quia de primo motore non uerificatur, quòd ſit pars animæ noſtræ. Vnde ratio Auer. in hoc conſiſtit, quælibet forma abſtracta inquantum eſt abſtracta, eſt duobus modis principium & cauſa: ut comparatur ad ſuum cauſatum, uidelicet ſecundum agens, & ſecundum formã ſeu finem: ſed intelligentia agens, quæ eſt abſtracta, eſt hominis inquantũ homo perfectio & forma per ſuam continuationem cum eo, ut eſt declaratum in 3. de anima. in com. 5. & 36. Igitur eſt principium hominis

nis duobus modis, uidelicet ſecundum agens, & ſecundum finem: ſecundum agens continuatur homini in principio, ſecundum finem continuatur homini in poſtremo. Vnde quemadmodum cœlum dependet à primo motore quod ē principium abſtractum, duplici modo, ſecundum agens, & ſecundum finem: ſic etiam à principio abſtracto, quod eſt intellectus agens, dependet homo iſto duplici modo. Eſt igitur ſimilitudo in genere principii abſtracti quatenus abſtractum, ſed non ſimilitudo in ſpecie uel in numero, uel illudmet principium numero quod mouet cœlum in ratione formæ, & finis illudmet moueat nos immediate hoc duplici modo. Hoc.n. falſum eſt, quia tale quod mouet nos, ē intellectus, qui eſt declaratus in libro de anima. & iſte eſt pars animæ noſtræ, & non eſt primus motor: bene uerum eſt quòd homo per intellectum agentem continuatur etiā primo motori, quia ab illo & cælum & tota natura dependet, unde in.3.de anima.com.36. ubi loquitur de iſta continuatione dicit: Manifeſtum eſt, quòd cum iſte motus cōplebitur, ſtatim iſte intellectus nobiſcum copulabitur omnibus modis, & tunc manifeſtum eſt, quòd proportio eius ad nos in illa diſpoſitione eſt ſicut proportio intellectus i habitu ad nos: & cum ita ſit, neceſſe eſt ut homo intelligat p intellectum ſibi proprium omnia entia; & ut agat actionē ſibi propriam in omnibus entibus, ſicut intelligit per intellectum qui eſt in habitu, quando fuerit cōtinuans cum formis imaginabilibus omnia entia intellectiōe propria. Homo igitur ſecundum hunc modum, ſicut dicit Them. aſsimilatur Deo in hoc, quòd ē omnia entia quodammodo, & ſciēs ea quodammodo. Patet autem Them. non tenuiſſe intellectum agentem eſſe Deum, cuius authoritatem adducit Com. in declarando hominis fœlicitatem per intellectum ſibi proprium conſiſtere in intellectione omnium entium quodammodo. quia Them.3.de anima. 31.c. expreſsè inuehitur; contra Alex. hoc opinantem & dicentē: Non aduertunt iſti, quòd ſunt ordines & gradus in perfectione & beatitudine entium, & quòd diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſæ in hoc. Vnde Ariſt.2.cæli.tex. com.64.&.65. diſtribuit entia in quatuor ordinibus, ut bene colligit Com. in com.66. Primus.n. ordo eſt entium conſequentium nobilitatem perfectam ſine operatione: & talia, ut aſſerit, diuerſantur ſecundum magis & minus Fœlicitas.n. ſubſtātiarum ſeparatarum non conſiſtit in puncto, ſed habet latitudinem: ſcribit.n. Auer. in lib. deſtru. diſpu.3. in ſolu. 16. dubii quod non omnes intellectus ſunt in uno ſimplicitatis gradu. Non.n. ſunt in uno relationis gradu ad primū principium, neque aliquis eorum ſimplicitatem habet ſimilem ſimplicitati primi principii: primus.n. habet de ſe eſſe, & alii habent eſſe relatum, & poſt paulo dicit. Non.n. ſequitur, quamuis intellectus, intelligens, & intelligibile in ſeparatis intelligētiis ſit unum & idem, quòd ſint æquales in ſimplicitate. Philoſophi. n. ponunt quòd intellectus differunt in hac proprietate ſecundum magis & minus. & dicta ſimplicitas non reperitur ſecundum ueritatem niſi in primo intellectu. & cauſa huius eſt quòd ſubſtantia primi intellectus eſt quid per ſe exiſtens, & alii intellectus intelligunt de ſeipſis quòd in primo intellectu conſiſtant. Vnde ſi intellectus, intelligens, & intelligibile in quodlibet horum intellectiuum eſſent in gradu unitatis quod ſunt in primo, eſſet ipſorum ſubſtantiæ ſimilis ſubſtantiæ aliorum, quod eſt falſum. Eandem ſententiam ſcribit.12. primæ philoſophiæ com.44. contra Auic. ponentem primam intelligentiam non eſſe cauſam immediatam omnium, & dicentem quòd iſte ſermo eſt imaginabilis: nō enim eſt illic prouentus, aut conſecutio, neque actio: ita quòd dicamus, una actio conſequitur agentem. Tantum enim eſt illic cauſa & cauſatum, ſecundum quod dicimus quòd intellectum eſt cauſa intelligentis. & cùm ita ſit, non eſt impoſſibile ut illud quod eſt per ſe intelligentia & intellectus, ſit cauſa plurium entium ſecundum quòd de eo intelliguntur multi modi. Illud igitur quod intelligit motor corporis cæli de primo motore, & eſt cauſa in anima cæli, aliud eſt ab eo quod intelligit ex eo motor Saturni orbis: & ſimiliter eſt de unoquoque eorum. ſ. quòd perfectio uniuſcuiuſque eorum eſt in intelligendo cauſam primam & propriam. Ecce igitur quòd ſi in ordine abſtractorum eſt differentia in perfectione, & cùm in unoquoque orbe alicuius planetæ ſunt plures motores partiales, qui ordinantur ad motorem principalem illius ſtellæ: & fœlicitas eorum conſiſtit in intelligendo cauſam primam, quæ eſt uniuerſalis omnibus & etiam in intelligēdo cauſam propriā. nam in talibus intellectibus eſt perficiens & perfectum: ſic hominis beatitudo conſiſtit in intelligendo cauſam primā, & in intelligēdo cauſam propriam. Vnde per propriā cauſam intelligit cauſam primam, quia per intellectum agentem intelligit Deum & alia abſtracta: & iſta eſt uia Com. Nam.3.de anima.com.5. in ſolut.2. quæſtionis uerſus finē dicit. Et ideo opinandum eſt, quod iam apparuit nobis ex ſermone Ariſt. quòd in anima ſunt duæ partes intellectus, quarum una eſt recipiens, cuius eſſe declaratum eſt, alia autem eſt agens, & eſt illud quod facit intentiones, quæ ſunt in uirtute imaginatiua eſſe mouentes intellectum materialem: & hæ duæ partes ſunt non generabiles, neque corruptibiles. Quid clarius dicere potuit? & parum infra, quia Themi. tenuit intellectum ſpeculatiuum eſſe conſtantem ex intellectu agente & materiali. Tantum ipſe dicit quòd in anima ſunt tres partes intellectus ſcilicet agens, recipiens, & factum, & duæ iſtarum ſunt æternæ ſimpliciter. ſ. intellectus agens, & intellectus recipiens: ſed intellectus tertius, uidelicet ſpeculatiuus quodammodo eſt generabilis & corruptibilis, & quodammodo eſt æternus. Nam ratione intentionum imaginatarum, à qua habet quòd ſit uerus, intellectus ſpeculatiuus eſt corruptibilis; ſed ratione intellectus materialis à quo habet quòd ſit unum entium, ſic eſt æternus: ſimiliter eſt æternus ſecundum ſpeciem, ſed ſecundum indiuiduum eſt corruptibilis Amplius Comment. in.3. de anima comm.10. exponens uerba text. commen.19. ubi litera translationis Arabicæ habet: Et iſte intellectus eſt etiam abſtractus. dicit quòd ly etiam, ſignificat non ſolum intellectum agentem eſſe impoſsibilem & immixtum, uerum etiam alium intellectum, uidelicet materialem: & dicit quòd in hoc conuenit Themiſt. cum eo, & diſcrepat Alexand. Patet autem ſi uideantur uerba Themiſti. quòd ipſe poſuit intellectum agentem non eſſe Deum, ut Alex. ſed poſuit ipſum pertinere ad animam rationalem, licèt ratione diſtinguatur ab intellectu materiali ſecundum Themiſt.

Intellectus materialis nullam habet in ſui ſubſtantia de formis materialibus.3. de anima.tex.com.4.

Intellectus materialis non eſt corpus neque uirtus in corpore. ibidem.

Intellectus quo opinatur & intelligit anima, nihil actu eorum quæ ſunt ante intelligere.3. de anima.tex.commen.5. ubi Comment. dicit in principio comment.5. quòd iſta eſt diffinitio intellectus materialis, uidelicet quòd eſt illud quod eſt in potentia omnes intentiones formarum materialium uniuerſalium, & non eſt in actu aliquod entium antequam intelligat illud.

Intellectus agens eſt principium ad quaſdam res quæ ſūt ſub orbe Lunæ, ſed primum principium eſt principium omnium rerum. Auer. in paraphraſi meta. tract.4. col.6. Inde patet contra Alexan. Achillinum, & Sueſſanum, qui tenēt intellectum agentem eſſe Deum ſecundum Auer. Idem etiam collige ex Auer. ibidem. in tract.4. in col.10. ubi dicit: Intellectus noſter ſiquid intelligit de abſtractis, eſt ſecundum ordinem, & id quod primo compræhendit eſt id quod eſt propinquius nobis, & eſt intellectus agens: & ſic gradatim uſque ad primam intelligentiam, & parum infra. col.11. dicit: Et id quod diximus eſt uia Ariſt. & ſociorum eius: nam ipſi oſtendunt intellectum agentem cognoſcere ea quæ ſūt hic. i. ſub ipſo, & nihil differt, ſiue admiſcerimus hoc in intellectu agente, ſiue in eo quod eſt ſupra ipſum de his principiis.

Intellectus materialis recipit omnes formas materiales uniuerſales, ſed materia recipit formas omnes materiales ſenſibiles non cognoſcens neque comprehēdens.3. de anima com.5. in princ. & ibid. com.28. & Commenta. reddit cauſam in com.5. quia materia non cognoſcit ex hoc, quia recipit formas diuerſas & uarias. & tn conſidera ſuper hoc.

Intellectus ſpeculatiuus eſt generabilis & corruptibilis propter ſubiectum per quod eſt uerus. i. propter intentiones imaginatas, non propter ſubiectum per quod eſt unum entium. i. propter intellectum materiam. 3. de anima. com. 5. in ſolu. 1. dubii.

Intellectu materiali & intentione intellecta in actu fit maximè unum: quod enim fit ex eis non eſt aliquid aliud, ſicut eſt in aliis compoſitis ex materia & forma. 3. de anima. cō. 5. in ſolutione. 2. quæſtionis.

Intellectus agens nunquam ceſſat à creando intellecta ſimpliciter, & intellectus materialis in recipiendo, licèt ceſſent ab hac, ſcilicet generatione, uel ab hac receptione. 3. de anima. com. 5. in ſolu. quæſt. 2.

Intelligentia quælibet, excepta prima, habet aliquid ſimile materiæ, & aliquid ſimile formæ: & nulla intelligentia eſt liberata à potentia ſimpliciter, niſi prima, quæ nihil intelligit extra ſe. 3. de anima com. 5. in ſolu. q. 3.

In intelligentia prima eſſentia eius eſt quidditas eius: in aliis autem quidditas & eſſentia diuerſantur quoquo mō. ibid.

Intelligentiarum multitudo intelligi nō poſſet, niſi eſſet hoc genus entium, quod ſciuimus in ſcientia de anima. ibidem. & com. 14.

Intellectus recipiens neceſſe eſt, ut intelligat intellectum in actu: cū. n. intellexerit formas materiales, dignior eſt, ut intelligat formas abſtractas. 3. de anima. com. 5. in ſolutione quæſtionis. 3.

Intellectus agentis reſpectu ad intellectum materialem eſt reſpectus lucis ad diaphanum, & reſpectus formarum materialium ad ipſum eſt reſpectus coloris ad diaphanum. ibidem.

Intellectus materialis perficitur per intellectum agentem, & illuminatur per ipſum. ibidem.

Intellectus materialis cum fuerit continuatus nobiſcū, ſecundum quòd perficitur per intellectum agentem, tunc nos ſumus copulati cū intellectu agente, & iſta dicitur adeptio, & intellectus adeptus. ibidem.

Intellectus materialis ſi eſſet putificatus, ſequeretur, ut res intellecta in te, & in me eſſent unum in ſpecie, & plura in indiuiduo: etiam diſcipulus non poſſet addiſcere à magiſtro, niſi ſcientia ſit uirtus generans & creans ſcientiam quæ eſt in diſcipulo, ſicut ignis generat ignem. 3. de anima prope finem commen. 5. Vide Themiſtium à quo accepti. 3. de anima. c. 32. &. 33.

Intellectus materialis non eſt uirtus attributa complexioni, quoniam cum anima ſenſibilis non ſit uirtus attributa cōplexioni, quantò magis intellectus? 3. de anima. commē. 6. & etiam com. 5. contra Alex.

Intelligentiarum quidditas & quot modis ſunt principia diuinorum corporū conſiderare eſt, ut ſupponamus id quod in ſcientia de anima fuit declaratum, quia plura principia ſcientiæ diuinæ ſunt ab illa & nulla eſt alia uia ad hoc niſi poſt notitiam illius ſcientiæ, & ideo dictum eſt in legibus diuinis: Cognoſce teipſum, & cognoſces creatorem tuum. Auer. in trac. 4. in paraph. meta. col. 6.

Intellectus cum intelligit aliquid ualde intelligibile, non minus intelligit infima, ſed & magis. 3. de anima. tex. com. 7.

Intellectus ſeparabilis. 3. de anima. tex. com. 7.

Intellectus eſt immixtus. 3. de anima. tex. com. 4.

Intellectus quodammodo potentia eſt intelligibilia, ſed actu nihil antequam intelligat. 3. de anima tex. com. 14.

Intellectus eſt ſicut tabula in qua nihil actu eſt ſcriptum. ibidem.

Intellectus alio modo eſt in potentia, alio modo res materiales, quia potentia, receptio, & perfectio æquiuoco modo dicuntur de intellectu, & de rebus materialibus. tertio de anima. com. 14.

In his quæ ſunt ſine materia, idem eſt intelligens, & quod intelligitur. 3. de anima. com. & tex. 15.

In habentibus materiam potentia ſolum intelligibile eſt. 3. de anima. tex. com. 16.

Intellectu materiali iudicamus infinita in propoſitione uniuerſali. ibidē. Iudicium & diſtinctio non attribuitur nobis per intellectum agentem, ſed per intellectum materialē. 3. de anima. cō. 19. contra Auēpacem aſſerentē nos per intellectū agentē cognoſcere infinita in propōne uniuerſali.

Intellectus agens differt à materiali, quia intellectus agens eſt pura actio, & intellectus materialis eſt utrunque. 3. de anima. tex. com. 19.

Intellectus materialis ſecundum Ariſt. eſt ultimus in genere intellectuum abſtractorum. 3. de anima. com. 19.

Intellectus materialis diuerſitas ab intellectu agente nō fuit cognita niſi propter diuerſitatem actionum, quia actio intellectus materialis eſt potius actio quam paſsio, ſed actio intellectus agentis eſt actio pura. ex. 3. de anima. com. 19.

Intellectuum abſtractorum multitudo non fuit ſcita niſi propter diuerſitatem actionum ibidem.

Intelligentiæ ſeparatæ neceſſario faciūt ad unum principiū, quod non dicitur de eis neque uniuocè neq; æquiuocè, ſed ſecundum prius & poſterius: cuius cauſam uide in paraphr. meta. trac. 4. col. 8.

Intelligentiarum prioritas adinuicem non eſt generica, ſed eſt prioritas cauſæ ad cauſatum. ibidem.

Intellectui agenti ſicut accidit ut quandoq; agat in res exiſtētes hic & quandoq; non: ita accidit intellectui materiali, ut iudicet quandoq; res exiſtentes hic, & quandoq; non: ſed differunt quia iudicium eſt aliquid in capitulo perfectionis iudicis, actio autem non eſt ſecundum illum modū in cap. perfectionis agentis. 3. de anima. com. 19.

Intellectus paſsiuus corruptibilis eſt, & ſine hoc nihil intelligit anima. 3. de anima. tex. com. 20.

Intellectus materialis eſt prior in nobis quam intellectus agens ſecundum continuationem, ſecundum Them. & Cō. ſed ſecundum Alex. eſt prior ſecundum eſſe, & generationem. 3. de anima. com. 20. contra ponentes in uia Com. intellectus eſſe formam formaliter inhærentem homini.

Intellectus materialis cum fuerit acceptus ſimpliciter, & nō reſpectu indiuidui, nō erit prior aliquo modo prioritatis intellectu agente. 3. de anima. com. 20.

Intellectus in habitu eſt alius ab intellectu agente ſecundum Alex. & hoc oportet credere: artifex enim aliud eſt ab artificiato & agens ab acto, contra Them. qui opinabatur oppoſitum. 3. de anima. com. 20.

Intellectu materiali non accidit, ut quandoq; intelligat, & quandoq; non niſi reſpectu indiuidui, non in reſpectu ſpeciei. 3. de anima. com. 20. idem com. 5. &. 19. ibidem.

Intellectus agens cum non fuerit acceptus reſpectu alicuius indiuidui, non inuenitur quandoq; abſtrahens, & quandoque non, ſed ſemper inuenitur abſtrahere. 3. de anima. cō. 20. &. 19.

Intellectus materialis, & intellectus agens ſunt duo uno modo, & ſunt unum alio modo: ſunt enim duo per diuerſitatē actionis eorum: actio enim intellectus agentis eſt generare, iſtius autem informari. Sūt autē unum quia intellectus materialis perficitur per agentem, & intelligit ipſum. 3. de anima. com. 20.

Intellectus in libro de anima dicitur quatuor modis. ſ. de intellectu materiali, & de intellectu agente, & de intellectu in habitu, & de uirtute imaginatiua. 3. de anima. com. 20.

Intellectus agens, & intellectus materialis non ponuntur in anima noſtra ſecundum opinionem Themiſt. niſi ſecundū modum ſimilitudinis: ubi enim non eſt uera generatio, nō eſt agens. 3. de anima. com. 20.

Intellectus agens, patiens, & factus, idem ſunt ſecundum ſubiectum, ſecundum opinionem Themiſtii. 3. de anima. cō. 20. uide pro hoc Them. 3. de anima. c. 25.

Intellectu quem Ariſt. uocauit paſsiuum in. 3. de anima. diuerſantur homines in quatuor uirtutibus dictis in Topicis: & per iſtum etiam intellectum homo differt ab aliis animalibus. 3. de anima. com. 20.

Intellectus materialis eſt qui apprehendit ſimplicia, & qui componit ea: oportet enim ut uirtus comprehendens ſimplicia & compoſita ſit eadem: contra Auempacem aſſerētem uirtutem compoſitiuam eſſe diuerſam ab imaginatiua. 3. de anima. com. 22.

Intellectus agens non intelligit priuationem omnino. 3. de anima. com. 25.

Intellectus comprehendit priuationem per habitum. 3. de anima. tex. com. 25.

Intellectus non omnis, ſed ipſius quodquid erat eſſe nerus ē. 3.de anima. tex.com. 26.

In intellectu materiali non accidit fides, niſi quia intellectum eius eſt materiale. i. compoſitum. 3.de anima.com. 26.

In intellectibus ſeparatis comprehenſio eorũ eſt formatio tãtum,& ueritas in eis nunquam admiſcetur cum ſalſitate. 3. de anima.com. 27.

Intellectus in propoſitione negatiua prius diuidit prædicatum à ſubiecto, poſtea componit ea. 3. de anima.com. 22.

Intellectuale deſiderium differt à deſiderio ſenſibili, quia ſenſibile non mouetur niſi apud præſentiam ſenſati in actu è contrario intellectuali. 3.de anima.com. 29.

Intellectiuæ animæ phantaſmata, ut ſenſibilia ſunt. 3. de anima.tex.com. 30.

Intellecta uniuerſalia colligata ſunt cum intentionibus imaginatis,& corrupta per corruptionem earum. 3.de anima. com. 30.

Intelligibilium proportio ad imagines eſt ſicut proportio coloris ad ſenſum uiſus, & non eſt ſicut proportio coloris ad corpus coloratum. ibidem contra Auempacem.

Intellecta ſunt intentiones formarum imaginationis abſtractæ à materia, & indigent neceſſario alia materia ab illa quam habeant in formis imaginationis. 3.de anima.cõ. 30.

Intellectuum ſpecies in phantaſmatibus intelligit. 3.de anima tex.com. 32.

Intellectus actio alia eſt ab actione uirtutis cogitatiuæ, quã Ariſt. nũcupauit intellectum paſsiuum. 3.de anima.cõ. 33.

Intellectus materialis nihil intelligit ſine uirtute cogitatiua, & uirtute imaginationis: & ideo ſicut dixit Ariſ. non rememoramur poſt mortẽ. 3.de anima.com. 53.&. cõ. 20.& tex.

Intelligere diuerſificatur ſecundum diuerſitatem naturæ rei intellectæ. 3.de anima.com. 35.

Intellectum materialem aſſerentes eſſe uirtutem generabilem & corruptibilem, nullam uiam habent quomodo poſſimus continuari cum intellectibus abſtractis. 3. de anima. commen. 36.

Intellectus agens ſecundum Alphar. in Nicomachia tenentẽ opinionem Alex. de intellectu materiali, non eſt cauſa noſtri niſi agens tantùm. 3.de anima.com. 36. licèt oppoſitum ſenſerit in epiſtola continuationis.

Intelligere non eſt non ſtatuentem. 2.meta.tex.com. 11.

In intelligentiis quæ non ſunt admixtæ materiæ, quicquid cõprehendit imperfectius comprehendit perfectius, ſed non conuenitur. 3.de anima.com. 36.

Intellecta in nobis ſunt duobus modis: naturaliter,& ſunt primæ propoſitiones quas neſcimus, unde & quando extiterunt, aut quomodo, aut uoluntariæ,& ſunt intellecta acquiſita ex primis propoſitionibus. 3. de anima.com. 36. idem. 1. cæli.com. 2.&. 2. primæ philoſophiæ.com. 1.

Intellectus agens in poſtremo copulatur nobis, ut forma. 3. de anima.com. 36.

Intellectio quæ habetur per intellectum adeptum, non eſt aliquid ex ſcientiis ſpeculatiuis. 3.de anima.com. 36. &. 9. primæ philoſophiæ.com. ultimo.

Intellectus ad hominem duplicem habet reſpectum, agentis & formæ, ex calce.com. 36. 3.de anima.

Intelligibilium diſpoſitio ad intellectum eſt ſicut diſpoſitio ſenſibilium apud ſenſum. 3.de anima.com. 37.& tex.cõ. 3.

Intellectus eſt ſicut ſpecies ſpecierum,& manus organum organorum. 3.de anima.tex.com. 38.

Intelligentem neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari. 3.de anima. tex.com. 39.

Intellectus ſpeculatiuus nihil dicit de fugibili & proſequibili, neq; ſpeculatur aliquod agibile. 3. de anima.tex.cõ. 46.

In præpoſitio tot reſpectus importat, quot demonſtratur per hoc uerbum Habere: ſed differũt, quia hæc præpoſitio In, dignius dicitur de reſpectu contenti ad continens: ſed hoc uerbum Habere, eſt è contra. 5. meta.c. 28.

Inanimata habent ſurſum,& deorſum,& dextrum,& ſiniſtrũ ſolùm per reſpectum ad nos. 2.cæli.tex.com. 10.

In inanimatis non ſunt quærenda principia ſecũdum loci differentias. 2.cæli.tex.com. 9.

Inanimatæ res non alterantur niſi alteratione corporali: animatæ autem alterantur alteratione ſpirituali exiſtente in ſenſibus, & non corporali exiſtente in rebus ſenſibilibus. 7.phy.com. 11.

Inanimata ſemper mouent aliquod exteriorum, animal autẽ dicimus ſeipſum mouere. 8.phy.text.com. 17. idem Com. ibidem.com. 27.&. 29.

In conceptis cum materia non eſt idem quod quid eſt, cum eo cuius eſt quod quid eſt. 7.meta.tex.com. 41. idem. 3.de anima tex.com. 9.&. 8.meta.tex.com. 8. uide in theorematibus in proprio theoremate.

Incontinens agit ſecundum concupiſcentiam. 3. de anima. tex.com. 47.

Indiuiduum artificiale eſt unum per uiolẽtiam. 10. meta.tex. com. primi.

Indiuiduum naturale quod eſt unum in rei ueritate, eſt unum per continuos exiſtentes per ſuam formam. 10 meta.cõ. 1.

Indiuiduum ab alio indiuiduo diſtingui non debet ab aliqua proprietate, niſi per accidens: imo indiuidua abinuicem diſtinguuntur materia. ex libro deſtructionum diſpu. 1. in ſolu. 7. dubii.

In dictis ſecundum eſſe neceſſe eſt idem eſſe ſubiectũ & prædicatum. 7.meta.tex.com. 19. &. 20.

In dictis ſecundum accidens non eſt idem ſubiectum & prædicatum. ibid.& in ſequenti tex. com. 21. ubi dicitur quòd in dictis ſecundum accidens, non eſt idem quodquid eſſe, id inquam cui ipſum accidit,& id quod accidit.

Indiuiduum compoſitum ex materia & forma eſt generabile in rei ueritate, ſed forma nõ eſt generabilis, neq; corrupribilis niſi per accidens: & ſimiliter eſt de materia. 7.meta.com. 23. idem. ibidem. tex. com. 26. 27. 31.&. 33. idem. 12. meta.com. 18.

Indiuiduum animalis, & indiuidum hominis. 3.meta.com. 2. ex quo patet genus habere indiuiduum.

In indiuiduo non eſt ſubſtãtia niſi materia & forma particularis ex quibus componitur. 7.meta.com. 44. Intellige quo ad partes componentes, quia. 5. meta.com. 6. in compoſito eſt natura addita naturæ componentium: & in. 3.de anima.com. 5. in ſolutione. 2. quæſtionis iuxta dimidium. idẽ. 7.meta. 26. 27.&. 60.com.

In indiuiduis eiuſdem ſpeciei non eſt hoc prius et illud poſterius. 3.meta.tex.com. 11.

Indiuiduum ſubſtantiæ quod ſit prius indiuiduis accidẽtium, eſt manifeſtum per ſe. Auer. 7.meta. com. 2. Ex illo loco clarè elicitur in accidentibus eſſe propria indiuidua ꝑ principia intrinſeca conſtituta ex proprio genere, contra illos qui aſſerunt accidentia indiuiduari per ſubiectum. ſed aduertãt ſubiectum eſſe cauſam extrinſecam reſpectu accidẽtis & materialem tantum: ſicut bene notat Commen. in. 4. meta.com. 2. Ita etiam tenet expreſſe Simplicius in. 4. phyſicæ auſcultationis, in expoſitione tex.cõ. 132. ubi expreſſe dicit quòd albedo exiſtens in niue & in ceruſa etiamſi à ſubiectis cognitione abſtrahatur, differt tamen propriis differentiis: ſunt enim albedinis & dulcedinis propriæ ſecundum ſeipſas differentiæ, etiamſi a ſubiectis abſtractæ intelligantur accidentia.

Indigeſtio eſt à frigiditate. 4.meteo.tex. 14.

Indigeſtionis tres ſunt ſpecies, homotes, molinſis, ſtatheuſis. ſupra.

Indigeſtio eſt imperfectio propter indigentiam propriæ caliditatis. 4.meteo.tex.com. 18.

Indiuidua alia ſunt ſubſtantiarum, alia accidentium. Com. in com. libri de diuinatione ſecundum quietem.

Indiuidua ſubſtantiarum quædam ſunt ſubſtantiarum ſimplicium. ſ. partes elementorum: quædam uerò ſunt ſubſtantiarum compoſitarum. ibidem.

Indiuidua ſubſtantiarum compoſitarum quædam habent animas, ut animalia & uegetabilia: quædam ſunt carentia anima, ut mineræ. ibidem.

Indiuidua ſubſtantiarum omnia ſunt terminatarũ cauſarũ agẽtium, cum nullum indiuiduum ſubſtantiæ inueniatur caſu. ibidem.

Indiuidua aĩaliũ & plantarũ ſunt determinata in eſſe, & ſunt determinatarũ carũ per motus corporum ſuper cæleſtiũ, ut eſt declaratũ in libro de animalibus & uegetabilib. ibid.

Indiuidua accidẽtium quædam ſunt à cauſis naturalibus, quæ-

dam uerò à naturalibus & uoluntariis. ibidem.

Indiuiduum nullum à natura fit eſſentialiter niſi ſecundû ſciẽtiam antecedentem, & ſicut inſtrumentum eius artificis, ut dicit Ariſtote. non mouetur niſi ſecundum artificem. ex com. lib. de diuinatione ſecundum quietem.

Indiuiduum compoſitum, licèt non ſit principium in doctrina demonſtratiua, eſt tamen principium acquiſitionis uniuerſalis, quod eſt principium doctrinæ demonſtratiuæ. 5. phy. com. 1. & eſt ſententia Ariſt. in calce primi poſteriorum in illo cap. De principiis autem hoc idem habet. Cõ. 12. meta. com. 4.

Contra ponẽtes quãtitatẽ aut accidens aliquod eſſe principium indiuiduationis

Indiuidua cæterorum prædicamentorum præter ſubſtantiã, ſunt in indiuiduis ſubſtantiæ. 1. phy. com. 15. & 7. metaphyſico. com. 2 ubi dicitur quod manifeſtum eſt quòd indiuiduum ſubſtantiæ eſt prius indiuiduis aliorum accidẽtium. Caueant igitur ponentes principium indiuiduationis eſſe quantitatem, aut aliquod accidens ſiue abſolutum ſiue reſpectiuum.

Inductio, in qua non inducuntur omnia particularia, eſt ratio imperfecta. 1. phy. com. 48. uide ſecundo priorum. c. 23.

In deſcriptionibus non poteſt aliquis facere plus iſto, ſcilicet Ariſt. ideſt nullus potuit melius deſcriptiones aſsignare. 2. phy. com. 1.

Inductio & diuiſio & ſyllogiſmi hypothetici, uidelicet q ſũt natura hypothetici utantur in declaratione eorum, quæ indigent modicula innuitione, & non adducuntur ad declarandum naturaliter ignota. 2. phy. com. 3. & in. 6. phyſi. com. 41. & in. 1. priorum in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico, & alibi frequenter.

In diffinitione paris & imparis non apparet materia, quæ eſt cauſa tranſmutationis. 2. phy. com. 19. & 6. meta. tex. com. 2. & 7. meta. tex. com. 35.

In diffinitione ſimi apparet materia, non autem in diffinitione concaui. idem ubi ſupra.

Indiuiduum ſubſtantiæ famoſius dicitur ſubſtantia, inter omnes ſignificationes ſubſtantiæ, cuius cauſa in paraph. meta. Auer. tract. 1. c. 1. de ſubſtantia orbis.

Inductio demonſtratiua eſt quando acquiritur certitudo & uniuerſalitas antequam compleantur omnia particularia. 2. phy. com. 80. uide idem. 2. prior. c. 23. & 8. phy. com. 33.

In diffinitionibus rerum naturalium apparet materia, aut manifeſte, aut conſecutiue. 2. phy. tex. com. ulti.

Indiuiſibile ſuperpoſitum indiuiſibili, ex parte qua eſt indiſibile, non facit aliquid maius. 6. phy. com. 2.

Inductio in qua non percipitur, quòd prædicatio ſit eſſentialis, non dat certitudinem naturalem, licèt in ea omnia particularia inducantur. 8. phy. com. 33. uide in. 2. priorum. c. 23. uide etiam in. 2. phy. com. 80.

Nota contra D. Thomã. & Egi. Ro. & ſequaces ipſorum.

Indiuiduum prædicamenti ſubſtantiæ eſt prius in eſſe indiuiduis accidentium, & hoc eſt manifeſtum. 7. primæ philoſophiæ. com. 2. ¶ Ex quo elicitur primò, indiuiduum prædicamenti ſubſtantiæ nõ eſſe hoc & unum numero per aliquid de prædicamentis accidentium: ſecundò elicitur alia prædicamẽta habere propria indiuidua formaliter diſtincta ab indiuiduis ſubſtantiæ, & quòd non tantum accidentia indiuiduentur ex ſubiectis in quibus exiſtunt. Cuius opinionis fuit etiam Simplicius in. 4. phyſicæ auſcultationis, in tract. de tempore. in expoſitione tex. com. 132. quòd albedo in niue, & albedo in ceruſa ſi cogitatione abſtrahantur à ſuis ſubiectis, adhuc differunt ab inuicem per proprias differentias albedinis, ſunt. n. differentiæ albedinis & dulcedinis, & aliorum accidentium ſecundum ſe ſeorſum à propriis ſubiectis ſumptorum. Sed pro opinione oppoſitã uidetur facere tex. com. 3. in. 7. primæ philoſophiæ, ubi Ariſ. mouet quæſtionem: Vtrum uadere, & ſanare, & ſedere, unumquodq; eorum ſit ens, cum nihil ipſorum ſecũdum ſe ſit, nec ſecundum ſe aptum natũ eſt, nec ſeparari poſsibile à ſubſtantia, ſed magis uadens entiũ aliquid eſt, & ſedens, & ſanãs. uide pro hoc quæ notaui in cõtradictionib. 7. met.

Indiuiduorum multitudo in eadẽ ſpecie ex diminutione prouenit. Com. 1. cæli. com. 4. & 98. idem. 2. de anima. cõ. 34.

Inductio in qua inducuntur omnia particularia, eſt primus ordinum certificationis. 1. cæli. com. 128.

Indiuidua, ſupra quorum compoſitionem uincit ignis, perfectiora ſunt in eſſe, quam eam in quorũ compoſitione uincit terra. 1. de generatione & corruptio. com. 18. & elicitur ex textu.

In indiuiduis eſt proceſſus in infinitum per accidens. 2. de gene. & corrup. com. ult. & 5. phy. com. 13. & 1. cæl. com. 22.

Indiuiſibile eſſe eſt dubium: ſed ignem eſſe eſt manifeſtum. uide in concordantiis. 1. de anima. com. 29.

Indiuiduum fit hoc per formam. ex. 2. de anima. tex. com. 2. dicente. forma eſt per quam fit hoc aliquid idem. ibidem rurſus tex. 8. & 60. Non ualet autem gloſa Thomiſtarum gloſantium hanc & conſimiles authoritates, quo ad actum exiſtendi. dicunt enim quòd Com. & Ariſt. dum dicunt indiuiduum eſſe hoc per formam, intelligunt quòd indiuiduum exiſtit in actu per formam, ſed dicunt quod non habet unitatem numeralem à forma, ſed à materia: & iſto modo nituntur euadere. Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt, quia Cõ. 2. de anima. com. 9. in princ. commenti dicit. Cum declarauit quòd ita eſt anima de corpore ſicut forma de materia; Forma enim in corporibus naturalibus magis habet nomẽ ſubſtantiæ quam materiæ. & quòd indiuiduum non ſit indiuiduum niſi per formam, quia non eſt indiuiduum niſi ſecũdum quòd eſt ens in actu, & eſt ens in actu per ſuam formã non per ſuam materiam. Vbi patet quòd Com. probat indiuiduum eſſe indiuiduum per formam, quia eſt in actu per formam. Si autem Com. intelligit indiuiduum eſſe indiuiduum per formam. i. exiſtens per formam, tunc accipit idem ſecundum idem in probatione ſuiipſius, & eſſet probatio eius, indiuiduum exiſtit in actu per formam quia exiſtit in actu per formã indiuiduũ; & ita eſſet petitio pricipii. Et ideo dicimus nos quòd indiuiduum unitatẽ naturalem habet à forma, & actualem exiſtentiam etiam habet à forma: materia autem eſt principium receptiuum quod eſt de integritate indiuidui, ſicut pars eſſentialis eius. unde. 1. de anima. com. 90. Forma eſt cauſa continuationis, & unitatis numeralis; omne. n. quod eſt unũ, & cõtinuum, eſt per ſuã formã, & non per ſuã materiam. Et nota quia multi Auerroiſtæ in hoc grauiter decepti ſunt.

Nota de principio indiuiduationis.

Indiuiſibile dupliciter dicitur actu, uel potentia. 3. de anima. tex. com. 23.

Infinitum non deſideratur ab aliquo, neque poteſt acquiri ab aliquo; & ideo errauit Auic. dicens ex mente Philoſophorum, fuiſſe quando cæli in ſuis motibus appetunt infinitos ſitus particulares. ex lib. deſtru. diſpu. 14. in ſolu. 2. dubii.

Infinitus proceſſus in cauſis apud Philoſophos, eſt quodammodo impoſsibilis & quodammodo neceſſarius: uidelicet quando infinitum ſumitur per ſe & recte, ita quòd præcedens ſit ſub ſequentis cauſa, tunc eſt impoſsibile: ſed quando ſumitur per accidẽs & circulariter, ita quòd corruptio præcedentis ſit neceſſaria in eſſe ſubſequentis, & quòd ſit ibi primum agens; tunc infinitas eſt poſsibilitas: & dat exẽplum pulchrum de pluuia, uapore & nube, & etiam in artificialibus. uide in lib. deſtruct. diſpu. 4. in ſolu. 2. dubii.

Infinitas ſecundum Auic. nõ eſt impoſsibilis, niſi in rebus habẽtibus ſitum: ſed nullus ueracium Philoſophorum poſuit hoc, imo oppoſitum poteſt oſtendi demõſtratiuẽ. ex diſpu. 4. in ſolu. 4. dubii.

Infinitas cauſarum lucidiſsimẽ demonſtratur in omni genere cauſæ ab Auer. in paraph. meta. tract. 3. uerſus finem ab illo loco. Et dicimus quòd ſi ponamus plura cauſata quã duo uſq; ad finem illius tractatus, ubi breuiter & ſuccinctẽ adducit omnes rationes. Ariſt. 2. meta. circa hoc.

Infinitatem cauſarum ſiquis negauerit, non poterit primam cauſã ab æterno aſſerere: eſſe enim cauſatorum infinitorũ primam cauſam æternalem infert, ex qua acquirit eſſe infinitum. ex diſpu. 4. in ſolu. 6. dubii.

Infinitum corpus non erit, neq; ſenſibile, neque intellectuale. 11. primæ philoſophiæ. c. 9.

Infinitum non idem in magnitudine & motu & tempore, ut una natura quædam: ſed quod poſterius eſt dicitur ſecundum prius; puta motus ſecundum magnitudinem in qua mouetur, aut alteratur, aut augetur: tempus autẽ propter motum. 11. primæ philoſophiæ. c. 9. in fine. idẽ. 3. phy. tex. com. 70. uide in concordantiis nuper æditis.

Infiniti quædam ſpecies reperitur, neceſſariò ſequens eſſe cuiuſdam

iuſdam principij primi ab æterno : & hoc non tantùm reperitur in motibus continuis uel ſeparatis,immò in rebus etiam in quibus putari poteſt quòd præcedens ſit cauſa ſequentis,ut dicimus quòd homo generat hominem ſibi ſimilem.ex libro deſtr.diſpu.1 .in ſolutione.5.dubij. idem.5 phyſic.commen.13.

Infinitum non poteſt intelligi in ſuo eſſe ab anima . ex libro deſtruct.diſputa. 1. in ſolu.6.dubij.& habetur ex.2.primæ philoſophiæ in tex.com.11.ubi dicitur intelligere nõ eſt non ſtatuentem.

Infinitum in actu impoſsibile eſt apud Philoſophos , tam in rebus corporeis quàm in rebus incorporeis:nullus ſapientum potuit intelligere talia diſtinguendo inter habentia ſitum & carentia ſitu, niſi Auic. ex libro deſtructionũ diſp. prima.in ſolut.7.dubij.

Infinitum non ita potentia eſt tanquam actu futurum ſeparabile,ſed notitia:eo enim quòd non deficiat diuiſio, oſtendunt hunc actum eſſe potentia,in ſeparari uerò non. 9.metaphyſi.tex.commen.11.

Infinitum eſſe in potentia quomodo intelligitur , uide in.9. metaphy.tex.commen.11.

Infinitum non eſt determinatum.6.meta.tex.com.4.idem.2. phyſi.40.&.50.

Infinitum non eſt pertranſire in tempore finito. 2. metaphy. tex.commen.13.

Infinitam lineam intelligere nõ poſſumus , niſi acceperimus eam finitam & iterando eam infinities , & hoc nos facit intelligere infinitum.2.meta.tex.com.11.

Inflammabilia ſunt quæcunq; non humida exiſtentia, exhalabilia ſunt.4.meteo.tex.com.49.

Inflammabilium quædam ſunt liquabilia ut æs, quædam non ſunt liquabilia ut lignum,quædam uerò utrunq; habent ut thus.4.mete.tex.com.48.& ibi redditur cauſa.

Infinitum dicitur duobus modis in tempore & in uigore . 3. cap.de ſubſtantia orbis . & ſecundo cæli. 39. &.71.&.12. metaphy.commmen. 41.

Infinitum eſſe in uigore,cuius cauſa eſt corpus inquantũ corpus,impoſsibile eſt i corporibus ſiue cœleſtibus ſiue alijs 3.cap. de ſubſtantia orbis.

Infinita uirtus in uigore eſſet in corpore cõpoſito ex materia & forma.ſi in eo eſſet uirtus infinita in tempore.ibid.

Infinitum & finitum ſunt de differentijs quantitatis. 1.phyſi. tex.com.15.Infiniti enim & finiti ratio congruit quantitati & non ſubſtantiæ.idem.8.phy.com.79.&.3.phyſi. com. 24.idem.1.phy.18.

Infinitum etiam nec imaginatione poteſt comprehẽdi, quia deponit quandoq;,tum etiam quia id quod adijcit ſemper finitum eſt, idq; eatenus donec mens labore cogitationis affecta deſtituat faſtidioque manus det. Themiſtius in. 3. phy.in fine.& habetur in tex.ibidem.

Infinitum & finitum non dicuntur niſi de quanto , non de fine.quanti.1 .phy.com.18.

Infinitum ſecundum quòd infinitum,eſt ignotum. 1.phy.tex. com. 35.&.2.meta.tex.com.11 .&.1 . poſterio.

Infinitum primò apparet in continuo.3.phy.tex.commen.1. uide in concordantijs .

Infinitum contingit continuo,aut eſt differentia eius. Commen.3.phy. commen.1.

Infinita multiplicari per infinita eſt contra rationem . primo phyſi.commen.38.

Infinitum apparet primum in continuo.3.phy.tex.com.1.

Infinitum ponentes,poſuerunt illud primo principio.3.phy. tex.commen.25.

Infinitum , à naturaliter loquentibus fuit poſitum tanquam accidens principijs & elementis rerum mobilium.3.phy. tex.commen.27.

Infinita duo eſſe non poſſunt , quia alietas exigit diſcretionem, & diſcreta inquantum ſunt diſcreta ſunt finita.3.phyſico.commen.30.

Infinitum dicitur quinq; modis.3.phy.34.

Infiniti perſcrutatio utrum inueniatur in intellectis , aut in quantitate ſecundum quòd non eſt in materia,eſt ſcientiæ diuinæ.Commen.3.phy.commen.39. & eſt ſententia Ariſto.in tex.ibidem.

Infinitum impoſsibile eſt ut ſit numeratũ in actu,& iſta propoſitio eſt per ſe nota.3.phy.com.41.

Infiniti conſideratio perfectius tradita eſt in libro de cælo quàm in.3.phyſi.Commen.3.phyſi.commen.48.&.49.idẽ 1.cæli.commen.33.

Infinitum non dicitur æquale neque maius neque minus . 3. phyſico.commen.49.idem in lib.deſtruct.in diſpu.1 .in ſolut.5.dubij.

Infinitum impoſsibile eſt quòd diuidatur in duo æqualia . 3. phyſi.commen.53.

Infinitum corpus dicitur infinitum in omnibus dimenſionibus.3.phyſi.com.53.&.43.

Infinitas in re eſt propter materiam,& finitas eſt ex forma.3 phyſi.com.59.65.60.3.cæli.72.4.phy. 38.49. 1.cæli.61.3. cæli.commen.6.

Infinitum eſt cuius ſemper aliquid extra eſt.3.phy.62.

Infinitum inquantum infinitum ignotum eſt. 3. phyſico. tex. commen.65.

Infinitum potius habet rationem partis quàm totius.3. phy. tex.commen.66.

Infinitum non eſt in actu propter formam , & infinitum eſt in potentia propter materiam.3.phy.com.67 .

Infinitum in motu , & tempore , & magnitudine , non eſt unius naturæ,ſed eſt ſecundum prius & poſterius.3. phyſic. tex.commen.70.

Infinitum in potentia dicitur alio modo , ab eo , quo æs dicitur in potentia ſtatua.3.phyſico.tex.commen.57. & uide Themiſt.ibidem.

Infiniti quidditas eſt priuatio finis. 3.phy.com.72.

Infinitatis quæ eſt quædam priuatio, ſubiectum eſt continuũ corpus ſenſibile,quod eſt compoſitum ex materia & forma,ſecundum quòd eſt materiatum , & non ſecundũ quòd formatum.3.phy.com.72.uide in concordantijs.

Infinitum non habet naturam terminatam, neq; eſt pars ſciẽtiæ demonſtratiuæ. 5.phyſi.com.& tex.6.idem.6.metaph. tex.commen.6.

Infinitorum ſi non eſt primum non erit utique ultimum . 5. phyſi.tex.commen.13.

Infiniti nulla pars eſt menſurans ipſum . ſexto phyſico. text. commen.61.

Infinitum impoſsibile eſt ut componatur ex finitis ſiue æqualibus ſiue inæqualibus.6.phy.com.61.

Infinitum impoſsibile eſt menſurari à ſua parte.6.phyſi. tex. commen.61.

Infinitum non poteſt moueri in tempore finito.6. phyſi.tex. commen.62.

Infantes nec poſſunt addiſcere,neq; iudicant ſenſibus ſimiliter ſenioribus:multa enim turbatio circa hos & motus.7. & phyſi.tex.com.20.

Infinita eſſentialiter quod præcedãt aut ſubſequantur eſt impoſsibile,ſed accidentaliter eſt neceſſarium.8.phyſi. com. 15.&.5.phy.com.13.

Infinitorum nihil eſt primum.8.phy.tex.com. 34.

Infinitum habens potentiam , non eſt magis determinatũ ad unum tempus quàm ad aliud.8.phy.com.46.& fuit demõſtratum.1.cæli.in fine per longum proceſſum .

Infinitum ſimiliter ſe habet in longitudine & tempore. 8. phyſi.tex.com.68.

Infinita media ſunt in continuo non actu,ſed potentia.ibid.

Infinitum nunquam pertranſitur neque deſinit . 8. phyſicor. commen.68.

Infinitum principij habet uirtutem & quanti maximam . 1. cæli.tex.com.33.

Infiniti perſcrutatio firmior eſt in libro cæli quàm in.3.phy. 1.cæli com.33.uide etiam.3.phy.48.&.49.uide clarius.1. cæli.tex.com.54.¶ Et ex illo.54. tex.aduertat diligens Peripateticus,contra nonnullos temerarios imponẽtes Ariſto.repetitionem & ſuperfluitatem , cum tamen nihil ſine forti ratione dixerit,ut ſcribit Com.1.de genera.com.38. Vbi Ariſtot. expreſſe teſtatur ſe alio modo determinaſſe de infinito in phyſicis,quia uniuerſaliter:hic uerò alio modo.Etiam quòd in diuerſis ſententijs eaſdem demõſtrationes adducit eodem modo (ſicut dicũt quidam quòd fuerit malus metaphyſicus,quia uidet eaſdem demonſtrationes

Cõtra ꝗ̃m ponentes repetitionem & ſuperfluitatem in dictis Ariſtot

adduci in pleriſq; locis) quas adduxit in ſciētia naturali, uideant quæſo quòd non adducuntur eodem modo, nec ad eundem finem: uideant commentum ſextum eius in. 2. meta. & commentum quintum ſeptimi.

Infinitum aſſerentes mundum eſſe in quantitate, negant ipſum habere principium ſiue æternum ſiue non æternum: & qui ponunt quòd mundi ſunt plures, coguntur ponere plura principia. 1. cæli. com. 33.

Infinita potencia eſt maxima potentia omnium potentiarum corporum, cum ſit maioris quantitatis omnium corporũ: potentiæ enim corporum ſequuntur magnitudines eorũ. 1. cæli. tex. com. 33.

Infiniti corporis neceſſe eſt infinitam eſſe grauitatem: & ſimiliter eſt de leui. 1. cæli. tex. com. 46.

Infiniti ad finitum nulla eſt proportio. 1. cæli tex. com. 52. & 64. & 8. phy. tex. com. 15.

Infinitum corpus ſi conceſſum fuerit agere in tempore, de neceſsitate ſequitur ipſum habere proportionem ad finitum, quod eſt impoſsibile. 1. cæli. commen. 64. in fine commenti.

Infinitum in magnitudine eſt infinitum in potentia, ubi per potentiam intelligas uirtutem ſeu uigorem. 1. cæli. commen. 65. uide cauſam. ibidem. ex tex. commen. 33. & in. 3 cap. libri de ſubſtantia orbis.

Infinitum comprehendit duo tempora neceſſario, niſi infinitum eſſet maius infinito. 1. cæli. 128.

Inter infinitum & finitum non eſt medium, & hæc diuiſio eſt nota per ſe. primo cæli. 133.

Infinitum in tempore inuenitur accidentaliter. 1. cæli. comment. 133. ut ſit maius altero, quia de tempore nihil exiſtit actu: ſed infinitum in actu reperiri maius alio impoſſibile eſt.

Infuſum eſt quod habet alienam humiditatem in profundo, humidum uerò quod habet alienam humiditatem in ſuperficie. ſecundo de generatione & corruptione. text. commen. 14.

Infinitum eſt duobus modis, ſecundum circulum, & ſecundum rectitudinem. 2. de generatione & corruptione tex. commen. 67. & 68.

Infinitum non habet principium neq; ultimum. 2. de generatione. tex. com. 68.

Infinitum cũ oporteat abſcindi, melius eſt, ut hoc fiat in principio. 2. de anima. tex. com. 136.

Infinitum melius eſt, ut abſcindatur in principio. 3. de anima com. 36. & 2. de anima. tex. com. 136.

Ignorare uilia eſt melius quàm ſcire. 12. metaphyſico. tex. commen. 51.

Ignarus debet curare de ueritate, ſicut infirmus de ſanitate. 4. metaphyſico. tex. commen. 18. immo magis: quantò enim intellectus eſt nobilior corpore, tantò intellectus perfectio eſt nobilior perfectione corporis, ſimile enim ſcribit Ariſtote. primo ethicorum. capitu. 17. de ciuili & medicina.

Ingroſſatio fit à frigido duobus modis, per ſe uidelicet & per accidens. 4. meteo. col. 7. in ſumma.

Ignotum & indeterminatum inconueniens eſt, & impoſsibile determinare & continere. 3. phy. tex. com. 66.

Ingenitum dicitur tribus modis. 1. cæli. tex. com. 111.

Ingenitum dicitur quinq; modis, licèt Ariſt. non poſuerit niſi tres propter breuiloquium. 1. cæli. com. 111.

In his quæ dicuntur ſecundum prius & poſterius, incipiendum eſt à communioribus & ueniendum ad proprium, ſicut in diffinitione motus & loci. Com. 2. phy. com. 3. contra dominum Albertum in hoc aliter ſentientem.

In omni continuo neceſſe eſt quòd inter duo ultima ſit aliquid de genere illorum continuorum. Commen. 6. phyſi. commen. 26.

In omnibus natura & ab arte conſtantibus & generatis, alterum eſt ipſa ſecundum ſeipſam forma, & quæ eſt mixta cũ materia. 1. cæli. tex. com. 92.

Inordinatum & informe duobus modis dicuntur, uel quòd caret decenti ordine aut forma, ſicut dicitur homo inordinatus: uel quòd eſt priuatus ordine & forma, ſicut dicitur materia informis. 3. cæli. com. 25.

In potentijs agentibus per ſe non inuenitur contingēs æquale, ſed in potentijs paſsiuis. 2. phy. com. 48

In quolibet genere eſt unum primum quod eſt metrum omnium in illo genere. 10. primæ philoſophiæ. tex. com. 7.

In quolibet genere ſunt aliqua nota naturaliter, & aliqua ignota. 2. phy. com. 55.

In quo eſt materia, ſunt omnes cauſæ. 2. phy. com. 71.

Inſecta coeunt non more animalium cæterorum, uidelicet ut mas membrum aliquod genitale immittat in fœminam: ſed fœmina ſurſum in maris receptum caudæ ultimũ ſuæ meatum quendam inducens reflectit, qui in nonnullis maior quàm proportione totius corporis eſſe uidetur, cũ ipſa parua admodum ſint. 5. de natura animalium. c. 8.

Inſecta aut ex animalibus eiuſdem generis generantur, aut ſponte naſcuntur. 4. de natura animalium. cap. 19.

Inſecta omnia ſi tangātur oleo intereunt, ſed celerrimè ſi capite illito exponantur ſoli. 8. de natura animalium. ca. 8.

Inſectorum officioſiſſimorum, & præ cæteris, ferè omnibus animalibus genus formicarum & apum eſt. 9. de natura animalium. cap. 38.

Inſtrumentum naturæ & artis in duabus proprietatibus conueniunt, & in una differunt: Nam inſtrumentum ſiue artis ſiue naturæ nõ eſt pars rei factæ, & utrunq; ſeparatur poſt conſtituti perfectionem: ſed differunt quia inſtrumentum naturæ tangit rei factæ partes omnes intus, & extra eodē modo. Arte autem non tanguntur niſi exteriora ab organo. Auerrois ſententia in. 2. de generatione animalium. c. 2. in quo quæritur utrum ſemen ſit animatum.

Inſtrumenta non inſunt in quæ efficiuntur, neque ipſum efficiens. ex. 2. de generatione animalium. ca. 4.

Inſtrumentum & facultas utens illo ſimul a natura dantur. Ariſt. 4. de generatione animalium. c. 1.

Inſtrumentorum diuerſitas eſt cauſata à diuerſitate uirtutũ, & non è contra. Auerroes. 4. de generatione animalium. ca. 1. & elicitur ex tex. Ariſt. ibidem.

In ſecta animalia quæ ſint, uide. 1. de natura animalium. ca. 1. & 4. de natura animalium. c. 1.

Inſecta diuiſa uiuere poſſunt. 4. de natura animalium. c. 7.

Inſectorum nullum ſpirat, ſed ſonus his ſpiritu interiore mouetur. 4. de natura animalium. c. 9.

Inſectorum quædam aculeos intus gerunt, ut apes & ueſpæ, quædam extra, ut ſcorpio. ibidem.

Inſecta omnia tam pennata quàm non pennata, olfactum habere certum eſt. 4. de natura animalium. c. 8.

Inſtrumentis omnium ſenſuum proprium eſt, quòd nihil habent actu ex illis, quæ comprehendunt niſi inſtrumentum tactus, quod eſt compoſitum ex qualitatibus quas comprehendit. ex commen. libri de ſenſu & ſenſato. idem. 3. de anima commen. 66.

Inſtrumentum nutrimenti non eſt de ratione eius, ut ſit inſtrumentum motus, qui eſt magis conueniens, ut nutrimentum fiat per inſtrumentum quietis. ſecundo colliget. capitulo. 18.

Inſtrumenta iudicantur eadem aut diuerſa operationibus. 2. de anima. tex. commen. 18. quia opera ſunt fines inſtrumentorum.

Inſciſsibilia ſunt illa quæ non diuiduntur ſecundum longitudinem, ſed ſecundum latitudinem, & cauſa eſt in hoc cauſa poſitionis filorum ſeu uillorum. 4. meteo. in ſumma.

In ſpermate apud generationem hominis non ceſſant partes fieri hominis, & partes ſpermatis recedere donec forma humana perficiatur; & hoc ſi forma hominis recipit partitionem. 1. phy. com. 62. & 6. phy. com. 59.

Inſomnia in ſomnio ultimo ſunt ueriora. uide cauſam in. 2. de ſomnijs, & Themiſtium ibi. c. 17.

Inſtrumenta artium quodammodo motum artis habent. 1. de generatione animalium ca. 20.

In ſitu non eſt motus. 4. phy. 45. & 6. phy. 85.

Inſtantis natura eadem eſt ſecundum ſubiectum, & diſtracta ſecundum rationem. 4. phyſico. commento. 104. & text. commen. 121.

Inſtans duplex eſt, per ſe & per accidens, inſtans per ſe eſt indiuiſibile, & eſt in ratione intrinſeca, inſtās per accidens eſt diuiſibile, & eſt in ratione extrinſeca. 2. de anima. commen.

men.146.licet Themiſtius aliter exponat.

Inſtans & prius & poſterius in tempore ſunt, ſicut unitas, & impar, & ſuperfluum in numero.4.phyſi.tex.com.115.

Inſtans agit tempus, ſicut translatum agit translationem, & punctus menſuram, ut geometræ dicunt, quòd punctus cũ mouetur facit menſuram.4.phy.com.104.&.121.

Inſtans eſt notius tempore.4.phy. ibid.ubi dicit Themiſtius. 4.phyſi.104.quòd momentum notius & manifeſtius eſt tẽpore: nam de tota immenſitate temporis ſolum momentum attiogitur.

Inſtantis proportio ad tempus eſt ſicuti moti ad motũ.4. phyſico.commen. 104.

Inſtans & tempus ſeinuicem conſequuntur,ut alterum ſine altero conſiſtere non poſsit. Etenim tempus,ut inquit Themiſt.4.phyſico.104. ferè de momentis conflatus conſtitutusq; numerus, nam momentum quodammodo unitas temporis. uide in contradictionibus nuper æditis.

Inſtantis multiplicationem ſi quis non percipiat, non poteſt tempus percipere.4. phyſic.tex.com. 100.& com. 106. & 8.phyſi.com.11.contra Themiſtium opinantem quòd tempus poteſt percipi per perceptionem unius inſtantis.

Inſtans non poteſt bis demonſtrari in actu ſicut punctus. 4. phyſico. tex. commen.121. &.105.&.106. uide Themiſt. 4.phy.in tex.127.

Inſtans uerè & tranſumptiuè. 4.phy.tex. com.122. &.6.phy. commen. 24.

Inter puncta & inſtantia ſemper aliquod unigeneum eſt,uide licet puncta & inſtantia.6.phyſic.com.2.

Inſtãs eſt indiuiſibile ſecundum ſubiectum,& diuiſibile ſecũdum rationem.6.phy.tex. com.24.idem.4.phy.com.121

Inſtãs eſſe unum & eſſe indiuiſibile in eodem ordine ſunt. 6. phyſi.com.25.uide cauſam.4.meta.com.3.

Inſtans in ſua eſſentia non includit diuiſionem niſi per accidens.6.phyſico.com.27.quomodo ſit intelligendum,uide 4.phyſi.tex.com.121.

Inſtans pro parte temporis tranſumptiuè capitur. 6. phyſico.commen.54.

In inſtanti non eſt motus neque quies.6.phſi.tex. cõ.74.

Inſtans non eſt in actu tempore.6. phy.com.76.

Inſtans facit tempus & non inuenitur niſi in tempore, & eſt finis præteriti,& principium futuri.8. phy.tex.com.11.

Inſtans imaginari non poteſt eſſe finis temporis præteriti abſque hoc quòd ſit principium futuri,aut quòd ſit principiũ futuri abſq; hoc quòd ſit finis præteriti, niſi imaginando tẽpus eſſe quaſi lineam rectam.8.phyſi.com.11.

Inſtans ſi demonſtraretur in actu in tempore ſicut pũctus,natura temporis deſtrueretur, quia neceſſario deſtrueretur motus,& eſſet punctus non inſtans.8.phyſi.com.11.

Inſtrumenti diuerſitas facit in translatione diuerſitatem figuræ.7.phy. com.30.

Inſtrumentum non mouet ſine eo cuius eſt inſtrumentum.

Inſtrumentum in mouendo aut eſt propter melius, ideſt propter facilius, aut ex neceſsitate.3.cœli.com.28.

Inſtrumenta dicuntur eadem uel altera ex operibus. ſecundo de anima.tex.com.38.

Inſtans in quo aliquid dicitur, eſt aliud ab inſtanti comprehẽſione.2.de anima.com.146.

Inteſtinorum eſt bina utilitas: prima quia ſunt uia per quam uadit cibus ab illis ad hepar: ſecunda uerò propter ſuperfluitatis ſiccæ expulſionem. colliget.cap.9. de iuuamẽ.mẽbrorum officialium.

In inteſtinis eſt uirtus digeſtiua, quia illorum ſubſtantialis complexio eſt ſimilis complexioni ſtomachi.ibid.

Inteſtina non habent tunicam in longitudine, quia attractiua uirtus non eſt manifeſta in eis.ibid.

Inteſtina habent multam reuolutionem ut moretur cibus, donec hepar trahat illum ab ipſis:& ideo Ariſ. dicit quòd animalia habentia paruam inuolutionem in inteſtinis,ſunt guloſa.ibidem. ſicut eſt in lupo.

Interrogatio facta per utrum de duobus per diſiunctionem, dicitur eſſe de oppoſitis, quæ ſimul eſſe non poſſunt: aliter enim ridiculoſa erit interrogatio. 10.meta.tex.com.17. ex quo patet cõtra Sophiſtas, qui aſſerunt iſtam eſſe uerã diſiunctiuam,tu curris,uel baculus eſt in angulo.

Interrogatio omnis eſt de oppoſitis. ibidem & tex.commen. 18. ubi dicitur: In oppoſitis ſemper eſt interrogatio ipſius, utrum.

Interminatum extra animam non poteſt terminari niſi ab anima.ex.2.primæ philoſophiæ.tex.com.11.

Interrogationes multiplices ſunt diſtinguẽdæ, quando datur reſponſio.7. met.com.36.& eſt regula Philoſophi in libro elenchorum, & in libro de interpretatione.&.1.cœli.tex. commen.110.

Interpretator ſomniorum eſt homo, qui habet animam præparatam naturaliter ad diſtinguẽdum ſimilitudines rerum & ſomniorum: & eſt ille cui largitur intellectus intentiones corporales,cui aſsimilantur in ſomnio intẽtiones ſpirituales. ibidem. ideſt ex commen. libri de diuinatione ſecundum quietem.

Interpres ſomniorum, ut dicit Ariſto. debet eſſe ſemper cogitans & mundus,non declinans ad mores animæ brutalis. ibidem.

Intentio prima Ariſt.non eſt contradicere opinionibus falſis in hac ſcientia, ſed declarare ſubſtantias & quidditates rerum naturalium.Commen. 1. phyſi.com.11. ¶Ex quo patet quòd quidditates rerum naturaliũ in propria forma cõſiderantur à naturali non à diuino. idem.2. phyſi. tex.com. 17.&.26. &. 27. ubi quærit Ariſt. uſque ad quem terminũ ſe extendit conſideratio naturalis.& ut dicit ibi Commentator & expoſitores,intelligitur de quæſtione quid eſt,nõ ſi eſt.idem.6.meta.tex.com.primi & ſecundi.4.meta. tex. commenti quarti.&.2.de anima de animæ diffinitione. et. 1. de anima.com.3.et.11.

Intentiones iſtæ de quibus dicitur hoc nomen ens ſcilicet uniuerſale, & indiuiduum,multum differunt.1.phyſi.com. 13.de qua oppoſitione uide.7.metaphy.com.57.&.12.meta.commen.27.

Inter non eſſe purum, & eſſe purum, eſt aliqua natura media 5.phy.com.78.idem.12.meta.com.11.

Interrogatio per quid nominis præcedit quæſtionem ſi eſt. 4. phy.com.50.&.57.in.2.poſteriorum.

Intentio uniuerſalia alia eſt ab intentione imaginata. 2. de anima.com.60.contra negantes ſpecies intelligibiles.

Inteſtina habent multa inuolucra.& uide cauſam.4. de utilitate particularum cap.17.à Galeno authoritate Platonis.

Inteſtina habent duas tunicas, ſed non habent uillos rectos ut plurimum,exceptis quibuſdam,ut inteſtino recto:& uide cauſã ibidem à Galeno.uide etiam de hoc.5.de utilitate particu.ca.11.ubi reddit cauſam quare ſolum habent unũ genus uillorum tantùm per quod ſit expulſio.

Intentiones quas recipit ſenſus ſunt particulares, ſed intẽtiones quas recipit intellectus ſunt uniuerſales. ſecundo de anima.com.121.& 149:et.3.de anima.com.4.&.5.19.28. & 30. contra negantes ſpecies intelligibiles.

Intentio coloris alia eſt à calore.2.de anima tex.cõ.121.

Intentio per quam intellectus materialis ſit intellectum in actu, eſt quia eſt intellectum in actu: ſed intentio per quã res extra animam ſit intellecta in actu, eſt intentio intellecta in potentia.3.de anima.com.16.

Intentiones imaginatæ non ſunt ſolæ mouentes intellectum materialem.3.de anima.com.18.

Intentiones imaginatæ ſi reciperent intellecta,tunc res reciperet ſe,& motor eſſet motum.ibidem contra Auẽpacem.

Inueniũtur diagrammata ſeu deſcriptiones geometricæ actu 9.metaphyſic.tex.com.20.ubi elicitur quòd actus eſt ratio intelligendi.

Ioannes Grammaticus mouit quæſtionem magnam & difficilem Peripateticis,quòd cœlum ſit corruptibile.12. metaphy.com.41.idem uide in.8.phy.com.79. &.2.cœli.cõ. 71.& in libro de ſubſtantia orbis prope finem.

Ioannes Grãmaticus dedit quæſtionem Peripateticis, à qua plures non potuerunt euadere. ultimo cap.de ſubſtãtia orbis,& require etiam eam in.8.phy.com.79. & in. 12.primæ philoſophiæ.com.41.& in 2.cœli.com.71.

Ioannes Grammaticus poſuit locum eſſe & dimenſiones & uacuum, & non ſeparatum a corporibus.4.phy.com.43.

Ioannes Grammaticus ignorauit quòd potentia naturalis ſit in ſubiecto,quod eſt alterius ſpeciei à ſpecie in qua eſt ipſe motus

motus.8.phyſic.com.4.uide.4.cœli.com.25.

Iracundus in hora iræ ſuæ, & habens calorem aſcendentem, habet uiſionem corruptam, & forte uidebit unum, ac ſi eſſent duo propter motum contingentem ſpiritus apud irã. ex.com.libri de ſenſu & ſenſato idem. 3. de anima. cõ.66.

Ira eſt appetitio ulciſcendi cuiuſpiam, qui nos ferè contempſerit: quæ non in omnibus ſenſu præditis, ſed in abſolutis & perfectis aoimalibus habetur: non enim oſtreæ & uermes tametſi ſentiunt, iraſcuntur. Alexan.in paraphraſi.in cap.de ui impulſoria.

Ira eſt feruor ſanguinis circa cor.1.de anima.tex.cõ.16.

In ira indicat animus rem ſucceſsione uendicationeq; dignã, ſed cor animalis agitatur, & ſanguis qui cordi diffuſus eſt, inflammatur atque ſuccenditur. In metu uerò indicat anima rem dignam formidine: pars deinde quædam contrahitur corporis, mox frigeſcit & conſternitur, & ut poeta inquit: Pallor ſimul occupat ora. Themi.1.de anima.cap.25. & eſt ſuper tex.63.

Iſte modus hominum, qui per ſuam naturam non poſſunt diſtinguere inter illud quod eſt manifeſtum per ſe, et illud quod eſt manifeſtũ per aliud, nunquam potuit philoſophari, nec poterit. 2.phyſi.com.6.conſimile primo cœli.com. 22. uide.2.metaphy.tex.com.15.

Iſta propoſitio eſt maximum fundamentum in ſcientia naturali, et in ſcientia diuina naturam agere propter finem. 2. phyſi.comm.75.

Iudicia hæc exiſtimare opus eſt, putà imaginari, aſſentire, apprehendere, ſuſpicari, opinari, ſcire, ratiocinari, conſiderare, intelligere quæ proculdubio ab uno quopiã fiunt, quod commune ſit omoibus atque illud criticum ſiue iudiciale eſt: Iudicium uerò ab eodem per aliam atque aliam poteſtatem fit eadem in ſenſibus perſpecta ratione. Nam ſicut in ſenſibus ſingularia, et propria ſenſibilia ſingularibus ſenſorijs agnoſcimus, communia communi ſenſu percipimus perinde quaſi ſeorſus omnis ab eodem quidem fiat, ſed per aliud atq; aliud: ita iudicialis quædam poteſtas eſt, et imaginari, et aſſenſum præſtare, comprehendere, ſuſpicari, opinari, deprehendere, quarum functionum differentias communi iudiciali parte dignoſcimus. Alexã. in paraphraſi de anima. cap. de impulſu et ui impulſoria, contra illos, qui ponunt uirtutem ſenſitiuam apprehendere ſuum actum.

Iuuenum complexio eſt calida et humida, et ſenum eſt frigida et ſicca. ex libro de longitudine et breuitate uitæ.

Iuuẽtutis tempus æquale eſt ſenectutis. 2. de generatione et corruptione. commen. 57. et elicitur ex tex. commen.58. ibidem. ubi dicitur tempus generationis æquale eſſe tempori corruptionis.

Iuuentus hominis ſecundum medicos, eſt uſque ad.35. annos et ſi poſuerimus quòd tempus crementi eſt æquale tempori ſenectutis, tunc uita hominis naturalis eſt uſq; ad ſeptuaginta annos, et ideo Magiſter dicit, quòd uita eſt media in 70.et.60.annos. Com.in.2. de gene.et corrup.com.58.

Iudicantur res aliæ quidem per intellectum, aliæ uerò ſcientia, aliæ autem opinione, aliæ uerò ſenſu. primo de anima. tex.commen.27.

Iudicium attribuitur potentiæ inquantum eſt actus & forma. receptio autẽ eſt ſubiectum & potentia: recipere enim aliquid aliud eſt iudicare illud.2. de anima.com.149.

De litera. L.

LABRA Data ſunt animalibus pro dentium tutela, homini autem etiam propter ſermonem. ex. 2.de partibus animalium.cap.16.

Lac eſt commune terræ & aquæ, lignum uerò terræ & aeris, oleum uerò aquæ & aeris.4.meteo.te.com.48.

Lac non reperitur in ouiparis, ſed in uiuiparis animalibus: & ideo aues, ſerpentes, & piſces lacte uacant.ex. 4. de partibus aoimalium cap.10.

Lacte carent aues & piſces.3. de natura animalium cap.20.

Lac cameli eſt tenuiſsimum, poſt equæ, tum aſinæ.ibidem.

¶ Ex quo colligi poteſt lac equæ in hecticis nõ minus, immo magis conferre quam lac aſinæ: nam idem eſt iudicium de ſanguine & lacte; ſed ſanguis hominis eſt tenuiſsimus & mundiſsimus.3.de natura animalium.cap.19. Et ſic uidetur quòd lac equæ ſit magis conueniens cum lacte humano contra medicos. Niſi forte dicerent ratione frigiditatis lac aſinæ magis cooferre.

Lac mulieribus quibuſdam natu maioribus ſuctu frequẽtiore prodijt.3. de natura animalium.cap.20.

Lac maribus aliquibus interdum gignitur, & uide de Capro Lemnio exemplum.ibid.

Lac cogit ſuccus ficulneus & coagulum.ibid.

Lac mulierum lactentibus commodius eſt, quod liuorem trahit quàm quod candidum eſt, & fuſcæ ſalubrius habẽt quã candidæ: eſt porrò ad alendum ualidius in quo plus caſei eſt, ſed infantibus ſalubrius quod minus caſei contrahat. 3. de natura animalium.cap.21.

Lactis copiam medica herba extinguit, ſed cytiſus & eruum auget.ibid.

Lactis odor & ſapor permutatur in fluxu ſanguinis mẽſtrui, ideo nutrix debet abſtinere à coitu, quia coitus prouocat ſanguinem menſtruum.ex.6.colliget.cap.6.

Lac & caro cameli ſuauiſsima ſunt.6. de na. anima.ca.26.

Lactis bonitas & malignitas requiratur.7. de natura animalium.capitulo.5.

Lactis aduentus in muliere requiratur.7.de natu.ani.ca.11.

Lac ſeruatur, quandiu mulier concipit, tum deſinit atq; extinguitur tam in homine quam in quadrupedibus uiuiparis. ibidem.

Lacte fluente ut plurimum creſcunt purgationes.ibid.

Lac melius eſt fœminæ, deinde aſinæ, poſtremo capræ. Auer. 5.colliget.cap.34.&.cap.44.

Lac citius recipit immutationem omnibus alijs rebus ab aere, 5.colliget.cap.44.

Lac, quia eſt materia ſimilis materiæ primæ humiditatis radicalis, ideo eſt magis iuuatiuum hecticis, omnibus alijs rebus.ibidem.

Lac bonum eſt ſenibus habentibus uenas largas, ſed neceſſe eſt ut cum melle exhibeatur.6.colliget.cap. 9.

Lac fit his fœminis quæ animal intra ſe generant.4.de generatione animalium.cap.8.

Lac eſt ſanguis concoctus.ibidem.

Lapis non eſt in anima, ſed ſpecies.3. de anima.tex.com.38.

Lapides carẽt odore quia ſunt inſipidi, ligna uerò cõtra odorem habentia & ſaporem continent. Alexander in primo de anima.cap.de olfactu.

Lapis pyrimacus liqueſcit, ut ſtillet & fluat.4. meteororum. tex.commen.40.

Lapides quanquam grandeſcere uidentur, non tamen uiuũt, quia crementum illud non ex alimento intus molito diſpẽſatoque in penitiores partes attollitur, ſed fit ex appoſitione materiæ. aut ſi per omnes partes attollitur, erit in his utique aliqua ratio uitalis, ſed ſubobſcura, & admodum tenuis: Neque mirum eſt lapides adoleſcere, quando & parere quidã putãtur. ut Clearchus eſt author; uidetur enim ſæpiculè natura ſuos fines tanquam tranſgredi, unde in aliquibus dubium ſit, utrum animalia ſint an radices an lapides. Themiſt.2.de anima.com.5.

Lacerti in corpore hominis ſunt ſecundum Galenum, numero.529.primo.colliget.cap.de lacertis.

Latibile quodlibet eſt diminutũ, quia poſsibilis eſt in eo additio. primo cœli, com.4.& elicitur ex tex. ubi probatur ſolum corpus ex magnitudinibus eſſe perfectum, quia non poteſt ferri in aliam dimenſionem.

Latentia propoſitionum eſt duplex: quædã enim indiget inductione, & quædam indiget ſyllogiſmo. 4.cœli. commẽ. 22. idem in primo priorum, in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.

Latitudines magis faciunt ad diuerſitatem terrarum quã longitudines. Com.in.2. meteo. cap.2. ubi tractat de uentis.

Latio eſt prima mutationũ, huius autem quæ circulo. 12. primæ philoſophiæ.tex.com.38.

Latificabilia ſunt illa, quæ fiunt lata per uerberationem mallei, & mouentur ſecundum tres dimenſiones ex una uerberatione: ſicut eſt conſuetudo plumbi: ipſum enim cũ uerberatur

beratur, recipit augmentum in longitudine & latitudine, & diminuitur in profunditate. Commen. in 4. meteoror. commen. 1. magno.

Lationum contrariarum cui altera ineſt præter naturam, alia ineſt ſecundum naturam. 1. cæli. tex. com. 18.

Latiooes contrariorum ſunt contrariæ. 1. cæli. tex. com. 20.

Lex & inſtitutio poſitæ ſunt uoluntariæ, & res uoluntariæ quæ uerè ponuntur, aſsimilantur naturalibus, & ſequitur opus naturæ. 1. cæli. com. 2. idem in prologo primi phy.

Leges noo ponuntur niſi ſecundum exiſtimationem ponētis legem in principijs mundi. 1. cæli. com. 33.

Leges multæ dicunt quòd hic ſunt cauſæ ſcientes res infinitas, & quòd ab eis proueniunt res infinitæ. 2. metaphyſic. commen. 14.

Lex Maurorum prohibet diſputare de ſcientia Dei, tam reſpectu ſui quàm reſpectu aliorum entium. ex diſputa. 6. in in ſolu. 5. dubij.

Lex non prohibuit abraſionem pilorum pectoris, neque illorum qui iuxta pudenda naſcuntur, ſicut prohibuit abraſionē illorum qui ad aliquam utilitatem à natura creati ſunt, ſed illi ſolom ex neceſsitate materiæ ſunt. uide Auerr. in ſecundo de partibus animalium. capitu. de membris uiſus prope finem.

Legales ſunt inimici Philoſophorū. ex procœmio libri deſtr.

Leges quæ ſunt in hoc tempore, non differunt à lege Græcorum, niſi quia iſtæ leges dicunt angelos eſſe corporeos. 1. cæli. comm. 22. Nota tamen quòd hoc noo eſt uerum de lege Chriſtianorum.

Leonis oſſa medullam exiguam ac perobſcuram obtinēt. ex 2. de partibus animalium. ca. 6.

Leonis oſſa fortiter attrita inuicem ignem eijciunt, ut ex attritione ſilicis. ibidem. cap. 9.

Leones ſunt liberales, fortes, & nobiles. Ariſt. 1. de hiſtorija animalium. cap. 1.

Leonis ceruix oſſe uno rigida conſtat, nec uertebris ullis iungitur. 2. de natura animalium. cap. 1.

Leoois oſſa nullam intra ſe continere uidentur medullam, quòd admodum exiguam ac tenuem habeat, eamq; in paruis oſsibus: ſunt enim oſſa eius adeo dura, ut ex eis concuſſis ignis, ueluti à ſilice elidatur.

Leones terræ Syriæ quinquies in uita pariunt, primum quinque, pòſt uno ſubinde pauciores, deinde ſteriles degunt. 6 de natura animalium. ca. 31.

Leones in Europa pauci ſunt. ex. 8. de natura anima. ca. 28.

Leporum fœmina ſæpenumero ſuperuenit marem. 5. de generatione animalium. cap. 2. contra uulgares aſſerentes in leporum genere ſexū maris & fœminæ nō eſſe diſcretū.

Lepra quæ fit à generatione & hæreditaria, non recipit curā per medicamina. 3. colliget. cap. 7.

Lepra eſt cancer uniuerſalis. ibidem.

Læſio actionum & paſsioonū eſt tribus modis, diminutè, corruptè, & ablatè. 3. colliget. cap. 16.

Leuis actus eſt alicubi eſſe & ſurſum. 8. phy. tex. com. 32.

Leucippus & collega eius Democritus plenum & inane elementa dicunt eſſe. 1. meta. ca. 2.

Leucippus & Plato poſuerunt motum ante mundi generatiooem. 12. metaphyſi. tex. commen. 30. ubi aduerte quòd ut deducit Commentator in commen. iſtis antiquis accidit ut uiolentum ſit prius natura naturali, & præcipue Platoni, qui poſuit motum æternum eſſe inordinatum: inordinatio enim eſt priuatio ordinis, & ita priuatio eſſet etiā natura prior habitu.

Liber phyſicorum diuiditur in libros de principijs, & in libros de motu, Adraſti ſententia, referente Simplicio in prologo phy. qua diſtinctione ut ait, Ariſt. ſæpe utitur, ubi Adraſtus uoluit priora quinq; uolumina eſſe de principijs, reliqua uerò tria de motu.

Liber de cælo conſiderat de corporibus mūdi primis & ſimplicibus, & de omnibus exiſtentibus in mundo inquātum eſt mundus. Commentator in procœmio. 4. libri de cælo. Ex quo patet quòd malè ſenſit Pomponacius ex mente Auer. corpus ſimplex eſſe potius ſubiectum in lib. de cælo cum Simplicio, quàm mundum aut uniuerſum cum Alexandro, Simpli. opinionem & fundamētum, uide in prologo. 1. phyſi. in diuiſione philoſophiæ naturalis, licet Themiſt. inſcripſerit Themiſtio prologum illum, ſed ſecundū ueritatem eſt Simplicij.

Contra Pomponacium.

Liber phyſico. eſt de principijs & cauſis omnium rerum ſenſibilium. Commen. in prologo phyſic. &. 2. phyſico. comm. 3. idem Simplicius in prologo, ubi dicit quòd eſt de principijs uniuerſalibus & annexis principijs: & ibi uide quid per principia, & quid per annexa principijs ſit intelligendum.

Liber phy. inſcribitur de phy. auditu ſeu auſcultatione, quia eſt ita exactum & elaboratum opus, ut alijs in auditionem perceptiooemq; ſit propoſitū. Simplicius in prologo phy. & eſt melior, quam expoſitio Auer.

Liber de cælo & mundo præcedit librum de generatione & corruptione. 3. cæli. tex. com. 42. com. 56. idem in principio libri meteororum.

Liber de partibus animalium præcedit librum de anima, nā hæc ſunt materia animæ. Commenta. in principio libri meteororum.

Liber primus phyſicorum inquirit in principia ſubſtantiæ generabilis & corruptibilis. Auer. ſententia in paraphraſi primi de cælo in fine. & Themiſtius idem ſentit. 1. phyſico. ſuper expoſitione tex. 50. idem notat Simplicius ibidem contra illos, qui uolunt etiam ibi inquiri principia corporis cœleſtis.

Liber de partibus animalium ordine doctrinæ præcedit librum de anima. Commenta. in princip. libri meteo. idem aſſerit Alexand. in princip. enarrationis de anima, ubi inquit: Quia ſi ea quæ commodè & aptè de animæ ſubſtantia proferuntur, cootradictionibus implicare ooo uolumus: primo loco ipſe poſsidentis animam corporis apparatus cootemplandus eſt, & internarum inuicem & externarum partium cum ipſo uenuſtatis & pulchritudinis conſenſu, lex & diſpoſitio conquirenda. Simul enim hæc ipſa ſpeculati fuerimus, haud quaquam ulterius admirabile & noſtra opinione maius eſſe uidebitur, ut, in corpore ſupra quàm opinari poſſumus, mirabiliter atque ambitioſe diſpoſita anima tot in ſe motionum principia poſsidens contineatur.

Librum de mineris, & de plantis noo habemus, niſi duos tractatus. Com. 1. phy. com. 57.

Literarum quædam lingua producūtur, quædam uerò labris comprimuntur. ex. 2. de partibus animalium. c. 16.

Literæ uocales uoce & gutture, conſonantes autem lingua & labris proferuntur. 9. de natura animalium. c. 9.

Lien in dextro latere, iecur in ſiniſtro conſpectus eſt Ariſto. in. 4. de generatiooe animalium. c. 4.

Lignum centum librarum magis ponderat, quam plumbum unius libræ, quia conſtat ex tribus grauibus: io aqua oerò eſt leuius, quia tunc ſunt in eo duo grauia. quarto. cæli, tex. commen. 30.

Ligna ſupernatant in aqua præter ebenum. 4. meteororum. tex. commen. 42.

Ligamentum eſt corpus medium inter corpus oſsis, & corpus muſculi. 1. colliget. cap. de ligamentis.

Liooea recta nulla perfecta eſt. 1. cæli. tex. com. 12.

Linea ſecundum quòd linea poteſt diuidi io infinitum, nō autem ſecundum quòd eſt terreſtris aut ignea. 4. phy. comm. 72. &. 3. phyſi. 60.

Linea recta non ſuperponitur circulari. 7. phy. com. 24.

Linea recta ducta ioter duo puncta eſt breuiſsima, & ipſa eſt menſura. 5. phy. com. 24.

Lines recta dicitur imperfecta, quia poteſt ei addi & minui ipſa adhuc exiſtente linea, ſed oon circularis. ex tracta. 1. in paraphraſi meta. ca. de perfectio.

Linea circularis habet extrema adunata, immo in rei ueritate noo habet extremum. 1. cæli. com. 35. uide. 8. phyſi. tex. commen. 73. &. 3. de anima. 55.

Linea recta una ſolummodo cadere poteſt inter duo puncta, ſed infinitæ curuæ inter duo puncta cadere noo poſſunt. 1. cæli. tex. commen. 27.

Linea recta cadit io diffinitione contrariorum, quod quomodo eueniat, uide in paraphraſi ſuper primo cæli, in ſumma. 6. & 1. cæli. com. 59.

Linea

Linea non poteſt imaginari eſſe infinita niſi ex parte longitudinis, quæ eſt in ea quaſi materia, & quaſi genus: ſed ex parte differentiæ, quæ ponitur in deſcriptione eius, uidelicet ipſam eſſe ſine latitudine, eſt finita. & ita etiam eſt de ſuperficie & corpore. 1. cæli. com. 39.

Linea impoſsibile eſt, ut tangat ſphæram, niſi contactus ſit mathematicus non naturalis. 1. de anima. tex. com. 13. vide etiam. 5 phyſic. com. 22. &. 30. &. 1. cæli. 32. &. 3. meta. cõ. 8. &. 1. de generatione & corruptione. 44. de duplici contactu naturali, & mathematico.

Linea infinita intelligi non poteſt, niſi acceperimus eam finitam iterando eam. 2. meta. tex. com. 15.

Linea recta eſt magis una & continua quàm flexa. 5. meta. tex. commen. 8.

Linea reflexa & angulum habens, una & non una dici poteſt. ibidem.

Linea tortuoſa quaſi eſt compoſita ex duabus lineis. ibidem. Commenta.

Lineæ tortuoſæ partes non æquè uelociter mouētur ſicut partes lineæ rectæ. 5. meta. com. 8.

Linea maxima in mundo cuius unus finis eſt ſuperius ſimpliciter, & alter eſt inferius ſimpliciter, neceſſe eſt ut determinetur per terram, quia hæc eſt uia Com. 5. phy. com. 24. idem. 1. cæli. tex. com. 27.

Lineæ arcuales inter duo puncta ſunt infinitæ. ibidem.

Linea non mouetur, ſed corpus. ibidem. idem. 6. phyſicor. commen. 32.

Linea circularis maximè una eſt, quia tot, & perfecta eſt. 5. meta. tex. com. 11. idem. 1. cæli. 12.

Linea circularis eſt perfecta, & linea recta ē diminuta. 5. metaph. tex. commen. 11.

Linea diuiditur ſecundum unum, ſuperficies ſecūdum duo, corpus ſecundum omnem modum. 5. metaph. tex. com. 12 idem. 1. cæli. tex. com. 2.

Linea arcualis non poteſt æquari lineæ rectæ, neq; non recta rectæ. 10. meta. com. 10. uide in concordantijs.

Linea recta eſt breuiſsima linea ducta inter duo puncta ſecūdum geometricam conſiderationem, & eſt dictum largè. 7. phyſic. commen. 29.

Linguam habet animal quatenus ſignificet aliquid alteri 3. de anima. tex. com. ultimi.

Lingua non habet aliquem ſaporem in actu, & ideo quando imbibitur aliquis humor in ea, corrumpitur guſtus. ex cõ. libri de ſenſu & ſenſato.

Lingua mollis, lata, & abſoluta, ad literarum explanationem & ad ſermonis expreſsionem maximè accommodata eſt, ex. 2. de partibus animalium. cap. ult. ubi dicit quòd ea ratione euenit, ut aues quæ literas exprimere poſſunt, ſint latiori lingua quam cæteræ.

Lingua utuntur aues ad ſui ſenſus mutuam interpretationē. ibidem. &. 9. de hiſtorijs animalium. ca. 10.

Lingua mouet ſenſum ſaporum, eſculentorum autem omnium uoluptas in deſcendendo contingit. Dum enim deglutimus, lingua ſentimus & ſalſa, & dulcia, & reliqua generis eiuſdem. ex. 4. de partibus animalium. capit. 10. ubi agitur de partibus ouiparorum. idem in. 2. de anima. in tractatu de guſtu.

Linguam omnia ouipara habent excepto uno crocodillo fluuiatili, & uide cauſam in. 4. de partibus animalium capit. 10. & ibi etiam quòd omnia maxillam inferiorem mouēt, excepto crocodillo, qui ſuperiorem mouet, quia utitur illa loco pedum, quia pedes eius cum ſint breues, ſunt inutiles ad capiendum.

Lingua lacerti inter quadrupedes ouiparas bifida, ut ſerpentibus eſt, parteq; extrema piloſa admodum. ex. 4. de partibus animalium. ca. 10.

Lingua in moli animalium nulli data eſt, ſed eſt caro quædam exigua, qua uice linguæ utuntur. 4. de natura animalium. cap. 1.

Linguæ uice aliquibus palatum tributum à natura eſt, ut inter fluuiatiles cyprino. ita ut niſi diligenter inſpexeris, linguæ id eſſe uideatur. 4. de natura animalium. ca. 8.

Lis & amicitia propriè non inueniuntur niſi in animalibus, & præcipuè rationalibus, non in eis quæ non ſunt animalia. 8. phyſico. commen. 15.

Locus aut eſt medium aut orizon. 1. cæli. tex. com. 74.

Locus idem numero eſt totius & partis. 1. cæli. cõ. 84. &. 80. & habetur ex tex. uide in concordantijs.

Locus terræ & aquæ eſt ultimum aeris. 1. cæli. com. 91. uide in concordantijs.

Locus cæli eſt duplex ſecundum imaginationem, & ſecundū naturam. colligitur ex eodem com. ibidem.

Locus cæli eſt unus, & eſt medium mundi, circa quod reuoluitur. 1. cæli. tex. com. 100.

Loca cæli ſunt infinita. primo cæli. commen. 10. uide in concordantijs.

Locus idem eſt antè & poſt, ſuper quo ſuccedunt partes corporis ſphærici: ſecus autem eſt de non ſphæricis. ſecundo cæli. commen.

Locus ſphæræ naturaliter eſt conuexum centri. ſecundo cæli commen. 27.

Locus aquæ naturalis in quo quieſcit, & unde uiolenter mouetur, eſt terræ ſuperficies. Commē. in paraphraſi. 2. de cælo. ſumma ſecunda, quæſito tertio. Vide in concordantiis.

Locus infimus locorum qui eſt terræ, eſt centrum: non autē qui eſt centro propinquior. Com. 2. cæli. com. 31.

Locus ſuperior diuinior eſt loco inferiori. 2. cæli. tex. cõ. 34.

Locus omnium corporum, quæ circulariter mouentur, quod eſt medium mundi, debet eſſe unum: quoniam ſicut locus totius & partis eſt unus in corporibus grauibus & leuibus ſic eſt in circularibus: contra ponentes eccentricos, & epicyclos. 2. cæli. com. 35. ubi aduerte quòd ſecundum uiam Auer. in. 2. cæli. in commen. 42. & in. 2. ca. de ſubſtantia orbis, ex omnibus orbibus reſultat unum totum, & ſit unus actus: & ita etiam. 1. cæli. comm. 10. ſcribit contra Ptolemæum, quòd planetæ ſunt partes corporis rotūdi, nec mouentur motu locali per ſe, ſicut oportet dicere ponentem epicyclum eſſe. uide pro hoc etiam. ſecundo cæli. text. commen. 48. &. 49.

Cõtra ponentes eccentricos & epicyclos.

Loca non diuerſantur adinuicem, niſi inquantum ſunt in dimenſionibus rectis, & in corporibus rectarum dimenſionum: & ideo loca elemētorum ſunt diuerſa, locus uerò orbium eſt unus numero. 2. cæli. com. 35.

Loca in quibus eſt quies naturalis, & motus naturalis, ſunt eadem numero. 3. cæli. com. 5.

Locus eſt conueniens, & ſimile ei quod mouetur. 4. cæli. tex. commen. 22.

Locus differt à forma, quia licèt uterque finis ſit, tamen locus ſeparatur, & forma non eſt ſeparabilis. 4. cæli. commen. 3. uide quomodo ſit intelligendum. 4. phyſicor. tex. commen. 18.

Loca ſunt fines motuum localium in grauibus, & leuibus, & ſunt quaſi forma, quia ſunt perfectiua. 4. cæl. com. 25. & habetur ex tex. com. 24. ibidem. &. 25.

Loci contrarietas non eſt manifeſta per ſe. 4. cæli. commen. 33. idem. 6. phyſico. commen. 92, &. 8. phyſico. 16. &. 62. & 5. phyſi. com. 9.

Locus in corporibus ſimplicibus eſt perfectio & forma. 4. cæli. com. 34. Vide in concordantiis.

Locus ſuperior eſt ſicut forma reſpectu loci inferioris. quarto cæli. tex. com. 35.

Locus eſt cauſa eſſentialis conſimilitudinis, & contrarietatis corporum ſimplicium. 4. cæli. com. 35.

Loca quæ ſunt inter duo extrema, neceſſe eſt quòd ſint duo, quia impoſsibile eſt quòd contraria admiſceātur. & oportet ut in natura mixtionis inueniatur intentio ī medio duorum extremorum. 4. cæli. com. 34. contra Themiſtium.

Loca ſunt tantum duo ſcilicet circumferentia & centrum. 4. cæli. commento. 40. & tex. commento. 5. uide in concordantiis.

Loca in ultimis elementis ſunt cauſæ locatorum: ſed in aliis corporibus eſt à conuerſo, uidelicet quòd locata ſunt cauſæ locorum, licèt hoc inueniatur in eis ſecundum prius & poſterius, & non æqualiter: & quòd compoſitorum illud quod eſt uicinius elementis, locus eſt magis neceſſarius in ſuo eſſe, & indiget plus loco ſecundum illud eſſe: & quantò remotius, tantò minus: ita quod exiſtimatur quòd neceſsitas locati ſit neceſsitas eſſe loci. 4. cæli. com. 40.

Locus

Locus & tactus eſt in mathematicis, primo de generatione & corruptione.tex.commen.44.uide in concordantijs nuper æditis.

Loca efficiunt morum diuerſitatem in animalibus. Ariſto.in. 8. de natura animalium.cap.29.

Locus nó debetur corpori niſi propter ſuas dimenſiones, nó per accidentia aliorū prædicamentorum:& ideo mathematici non abſtrahunt magnitudines mathematicas à loco.

Locata in aliquo loco neceſſario, aut ſunt illud corpus, cui naturaliter debetur ille locus, aut ſunt aliquid in quo illud corpus dominatur. 2. de gene. com.49. & elicitur ex tex. idem.1.cœli.tex.com.12.& 19.

Loco indiuiſibili exiſtente reſpectu aliquorū, neceſſe eſt cū illa ſuperponuntur adinuicem, ut nullum diuiſibile proueniat, ut duo puncta: immo infinita ſi exiſterent in eodē loco.1.de anima.tex.com.70.

Loca frigida & ſicca per accidens ſunt cauſa longitudinis uitæ, quia carent putrefactione quæ fit ex humiditate, & carent putrefactione quæ fit ex calore.ibid.ubi collige duplicem eſſe putrefactionem.

Locus ſenſibilis circa nos in generatione & corruptione perſeuerat ſolum ens.4.meta.tex.com.23.

Locus in quo eſt generatio & corruptio, eſt inſenſibilis reſpectu totius.4.meta.tex.com.23.

Loca maris littoralia ſunt bene ex calido & frigido temperata: quo fit ut caro piſcium littoralium magis conſtet, cū pelagiorum mollis humida ſolutaq; fit. Ariſt.in. 8. de natura animalium. cap.13.

Locus utrum ſit ſeparatum ſpatium, uide. 4. phyſi.36. & ibidem Themiſt. qui pulchre digreditur cōtra Galenum ibi: Sed ſtatuamus inquies.

Locum utrum augeatur adaucto corpore locato, uide Themiſtium ibidem, & 4. phyſico.tex.comm. 47.ubi ſoluuntur rationes antiquorum.

Locus debetur omni corpori quod delatione mouetur. ex.4. phyſic.tex. com.39. quod ponderans Themiſt. ibidem dixit hoc fuiſſe dictū, ut diuinum corpus exciperet: differt enim delatio & circulatio.

Locus quomodo debeatur cœlo quod localiter mouetur, & quomodo debeatur uniuerſo, uide.4.phyſic.commen.43. & uide Themiſt. & euidentem ſententiam Themiſtij recitatam in eodem loco.

Locus totius & partis idem eſt. 3. phyſi.48.& 52.&. 1. cœli. tex.com.19.58.73.&.80. uide limitationem Themiſtij & Auerrois.3.phy.ſuper.52.

Loci differentiæ ſunt ſurſum & deorſum, antè & retrò, dextrum & ſiniſtrum.3.phyſic.tex.com.54.

Loci differentiæ ſex, non ſunt naturaliter diſtinctæ niſi in corporibus animatis.3. phyſico. commen.54.&.2. cœli.tex. comm.9.&.4.phyſi.comm.5.

Locū & tempus eſſe eſt manifeſtum per ſe, ſed cūm perſcrutatur ſecundum dialecticam de quidditate loci, accidunt quæſtiones quæ faciunt dubitare de ſuo eſſe. quarto phyſico.commen.primo.

Locus uidetur habere potentiam naturalem conuenientē ei quod mouetur ad ipſum. 4. phyſico. tex.commen.5. uide. 4.cœli.tex.com.24.

Loci differentiæ ſunt diſtinctæ ex natura rei in corporibus animatis, ſed in corporibus anima carentibus non ſunt niſi in reſpectu noſtri.4.phyſico.com.5.&.2.cœli.tex. com. 9.3.phyſico.com.54.

Locū non eſſe cauſam agentem eſt manifeſtum per ſe. 4. phyſico. com.11. Nam ſi locus rei eſſet res, tunc aliquid eſſet in ſe, quod eſt impoſsibile. 4.phy.com.9.

Locum eſſe in aliquo, eſt propoſitio æquiuoca.commen.12. in. 4. phy.

Locus alius communis, alius proprius.4.phy.tex.com.14.

Locus & materia aſsimilantur, quia ſicut materia eſt fundamentum ſucceſsionis formarum, ſic locus eſt ſucceſsionis corporum, & ideo exiſtimatur quòd locus eſt materia.

Locus ſecundum opinionem Ariſtotelis non ſeparatur à locato, ſed corrumpitur.4.phy.com.17.

Loci ſeparatio à locato, & ſeparatio formæ differunt. 4.phy. comm.17. Nam de loco notum eſt quòd eſt illud ad quod motus eſt naturalis, cùm motū fuerit extra ipſum, & quòd eius differentiæ ſunt ſurſum & deorſum.4. phy.tex.cō.19.

Locus ſecundum quòd eſt quantitas, non mouetur: ſed ſecundum quòd eſt locus, eſt non mobilis per ſe. 4.phyſico.cō. 20. contra Alexandrum.

Loco quinque eſſentialiter competunt.4.phy.tex.com. 30.

Locus non quæreretur niſi eſſet aliquis motus ſecundum locum.4.phy.tex.com.32.

Locus ita ſe habet in motu translationis, ſicut materia in motu ſecundum ſubſtantiam & ſubiectum in alteratione: ſed differunt, quia tranſmutatio quæ induxit nos ad credēdum materiam eſſe, eſt tranſmutatio in ſubſtantia: ſed tranſmutatio quæ induxit nos ad credendum locum eſſe, eſt tranſmutatio in loco.4.phy.tex.comm. 38.De materia uide cōſimile.1.phyſic.63.com.& com.ulti.&.2.phy.com.22.primo cap.de ſubſtantia orbis.& primo cœli.commen.20.& 8.metaphy.commen.4. &.12. & in.12.metaphyſico.commen. 10. De loco uide ſimile. quarto phyſico.commen.3. & 32.&.61.

Locus eſt ultimum continentis immobile primum. quarto phyſico.tex.com.41.

Locus differt à uaſe, quia uas mouetur eſſentialiter: & locus eſt immobilis per ſe, & ſi mouetur eſt per accidens. quarto phyſico.tex.comm.41.

Locus nauis potius eſt totum flumen quam pars continens nauim. Com.ibid.

Locus debetur corpori ratione dimenſionis, non ratione aliorum accidentium. 4.phy.tex.com.76.77.& Themiſtius, & Commentator.ibid.

Locus aquæ eſt inferius, ſed non ſimpliciter, & locus aeris eſt ſuperius, ſed non ſimpliciter.4.phyſi.42.&.4.cœli.26.

Locus & locatum ſunt relatiua.4 phy.com.42.

Loci propria æqualitas eſt ſecundum continentiam, non ſecundum menſuram communem reſpectu locati. quarto phyſico.commen.43.

Locati collocatio ad locum, eſt ſicut contenti ad continens. 4.phyſico.com.43.

Locum eſſe per ſe, non eſt de neceſsitate ut res ſit mota per ſe, ſed potius eſt ut ſit de neceſsitate eſſendi quietem naturaliter.4.phy.com.43.

Locus licèt non ſit de neceſsitate corporis, tamen eſt de neceſsitate ut res mota ſit in loco, aut per ſe, aut per accidēs: locus enim eſt de neceſsitate motus.4. phyſi.commen.43. contra Alex.

Locus eſt prior ſitu, & ideo aliquid non poteſt habere ſitum quod non habet locum, quia locus accipitur in diffinitione ſitus.4.phy.com.45.uide etiam.6.phyſi.com.85.

Locus ſecundum quod eſt finis, accidit ei augmentum per accidens in corporibus, quæ ſunt facilis paſsionis ſecundum quòd eſt finis eorum, ut eſt aqua & aer.Commen. 4.phyſi. commen.47.

Locus ſecundum quòd eſt finis, eſt in aliquo nō ſecundū modum quo aliquid eſt in loco, ſed ſecundum modum quo ſuperficies dicitur eſſe in corpore.4.phyſic.tex.com.47.

In loco proprio uunumquodq; naturaliter manet rationabiliter.4.phyſico.tex.commen.48.

Loci æqualitas non eſt æqualitas dimenſionum, ſed eſt æqualitas continentis.4.phyſico.com.77.

Locus & tempus generari non poſſunt.8.phy.com.15.

Loci mutatio ultimum eſt in his quæ ſunt in generatione. 8. phyſico.tex.com.58.

Loci ſex ſunt differentiæ oppoſitæ, ante retro, ſurſum deorſum, dextrum & ſiniſtrum: & ratio eſt, quia tres ſunt corporis dimenſiones, longitudo, latitudo, & profunditas. Extrema longitudinis ſunt ſurſum & deorſum, latitudinis dextrum & ſiniſtrum, profunditatis uerò ante & retro. Com. 8.phyſico.com.64.

Loci differentiæ in homine ſunt manifeſtæ per ſe, in mundo uerò indigent demonſtratione.8.phyſic.com. 64.idem.2. cœli.9.&. 12.commen.

Loca contraria habent contrarietatem ex diuerſitate extremorum in actu in linea recta, et iſta eſt prima cauſa eius.8. phyſico.commen.76.

Loci remotio eſt ſicut remotio naturarum in ſubſtantia, et hoc

hoc noo ſolùm eſt in elementis, uerùm etiam in corporibus cœleſtibus. primo cœli. com. 16.

Locus totius & partis idem eſt. 1. cœli. tex. com. 19. quomodo ſit iotelligendum. uide in. 3. phyſi. Themiſtium. & Aue. in expoſitione. tex. 52. & Themiſt. in. 3. phyſico. in tex. 48. ubi dicit: Non quòd eadem exæquataq; moles ſit utrunque complectens, ſed quòd quemadmodum ipſi toti, ſupernus aut infernus peculiaris eſt locus, ſit idem peculiaris & partibus.

Locus in quo mouetur terra, naturaliter eſt idem cũ loco in quo mouetur uiolenter. 2. cœli. commen. 62. uide infra. ibidem. in comm. 70. ubi ponitur pulchra differentia inter locum in quo aliquid mouetur, & ioter locum ad quem aliquid mouetur: quia locus in quo mouetur aliquid naturaliter, eſt idem cum loco in quo mouetur uiolenter: ſed locus ad quẽ mouetur naturaliter, eſt diuerſus à loco ad quẽ mouetur uiolenter. Nam quod oon eſt in loco, neque per ſe, neque per accidens, noo poteſt eſſe per ſe motum. quarto phyſi. com. 45. & 43.

Logica argumentatio eſt cuius propoſitiones declaratæ ſunt in logica. 1. phy. com. 35.

Logica uſitatur duobus modis. ibidem. & 8. phyſi. com. 70. & 2. meta. com. 15. & 7. metaph. com. 2.

Logicæ res uſitantur dupliciter, uel ſicut inſtrumenta & methodi & regulæ dirigentes intellectum, & cuſtodientes ipſum ab errore, & hoc eſt proprium officium illarum: uel ex eo, quia accipiuntur res ibi declaratæ tanquam partes artis demonſtratiuæ, & utuntur eis aliæ artes demonſtratiuæ, & utuntur eis aliæ artes tanquam præſuppoſito & radice ſuppoſita eo modo quo artes demonſtratiuæ ſolẽt cõmunicare in hoc, quòd aliquæ utuntur aliquo quod in alia ſcieotia ſcitur per demonſtratiooem: ut aſtrologus, mathematicus, aſſumunt à geometra quòd ſemidiameter ſit æqualis coſtæ hexagooæ. in paraphraſi metaphyſi. trac. 2. in principio.

Logici ſermones appellantur extranei, & philoſophiã quæ componitur ex ipſis Ariſt. appellat extraneam, indeq; dicitur quòd ipſe compoſuerit philoſophiam extraneam. 4. phyſi. com. 87. uide in. 2. cœli. com. 70. & uide quæ appellentur logicæ demonſtrationes. Ariſt. in. 2. de generatione animalium. cap. 6. Et quomodo Ariſto. cõpoſuerit philoſophiam extraneam, uide ipſum in. 1. cœli. in tex. c. 100.

Logica demonſtratio eſt quæ procedit ex ueris propoſitionibus, ſed non proprijs, ſed geoerabilibus. 1. cœli. commẽ. 70. idem. 8. phy. commen. 70. & 4. phyſic. commen. 87. Vide clariſsimè io paraphraſi primi de cœlo. in ſum. 7. prope finem. ¶ Nota authoritate. Alexand. ut refert Simplicius in 3. phyſic. in expoſitione tex. 19. quòd ratio logica dicitur, aut quia procedit ex probabilibus, aut quia in ſolo ſermone ſua fides conſiſtit, & non ex rebus ſumit firmitudinem: ſicut rationes Zenonis deſtrueotes motum, dicuntur logice, aut ratio logica dicitur, quia procedit ex communibus, & non ex proprijs: ſicut dicit Commen. in præfatis authoritatibus, & eſt authoritas Ariſt. in. 2. de genera. animaliũ. cap. 6. ubi dicit: Logicam appello demonſtrationem, quia quo uniuerſalior eo remotior proprijs principijs eſt. & parum infrà dicit: Rationes enim quæ non ex proprijs ducuntur principijs, ioanes ſunt. Eadem ratione. 1. de anima. tales diffinitiones logicas appellat & inanes. tex. 11. Mihi autem uidetur quòd logicæ ſeu dialecticæ rationes etiam dicuntur, quæ concludunt & arguunt ad utranque partem contradictionis, quia hoc opus eſt dialectici, & ſic ſunt rationes dialecticæ adductæ in. 1. phyſico. quæ probant principia eſſe contraria, & quòd nõ ſunt contraria, ut notat Cõmenta. 1. phy. com. 52. Et ita etiam dubitatio introducta io 3. phy. in tex. 19. eſt dialectica, quia probat quòd mouere & moueri noo ſunt actus diuerſi ſecundum eſſentiam, neque quòd ſunt unus actus ſecundum eſſentiam, ut patet ibidem.

Logica ars quædam eſt uoiuerſalis omnibus ſcientijs, & quædam eſt propria unicuique ſcientiæ. 2. metaphyſi. comm. 15. idem in procemio ſuo ſuper. 12. meta. & in paraphraſi ſuper. 1. de partibus animalium. & in. 3. ethic. comm. 3. & colligitur ex tex. ibi. ubi dicit Ariſt. quòd quiſque bene iudicat quæ cognoſcit, eorumq; bonus eſt iudex: ſingula igitur is qui in ſingulis, ſimpliciter autem is qui in cũctis eruditus eſt. idem. 1. de anima. com. 5. idem. 1. phyſic. commeo. 8. & 35. & 2. phyſico. com. 16. & 8. phyſico. com. 70. & 7. metaph. com. 2.

Logicus & philoſophus, ideſt diuinus conueniunt in perſcrutatione de eiſdem rebus, quia uterque conſiderat de ente ſimpliciter. 3. meta. com. 2. idem. 4. meta. tex. com. 5.

Logicales rationes magis appropriantur ſcientiæ diuinæ quã alijs ſcientijs. Com. in. 3. meta. com. 4. idem. 1. phy. cõ. 35.

Logicus cõſiderat de diffinitione, ſecundum quòd eſt inſtrumentum ducens intellectum ad intelligendum quidditates rerum: ſed Philoſophus ſecundum quòd ſignificant naturas rerum: ubi per Philoſophum, intelligas primum philoſophum, per antonomaſiam. 7. meta. com. 42.

Logica conſideratio appellatur illa quæ non ſit ex propoſitionibus conuenientibus: propoſitiones enim falſæ, quædam ſunt conueoientes, & quædam non. 12. metaphyſico. commen. 4.

Logica ars ponit poſitionem quòd ſint hic cauſæ & cauſata, & quòd ſcientia illorum cauſatorum non erit perfecta, niſi ex ſcientia cauſarum eorum. ex phyſicis diſpu. diſputa. 1. in ſolu. 3. dubij.

Logica demõſtratio appellatur, quæ quò uniuerſalior eſt, eò remotior à proprijs rei principijs eſt. Ariſtote. in. 2. de geoeratione animalium. cap. 6.

Longitudo eſt latitudine prior. 2. cœli. tex. com. 12.

Longitudo cœli eſt ſecundum polorum diſtantiam. ſecundo cœli. tex. com. 14.

Longitudo recta non eſt finita per ſe, ſed finitur per aliquod quod eſt finitum per ſe, & eſt longitudo rotunda. 4. cœli. com. 40. idem primo cœli. tex. com. 12.

Longitudo & breuitas uitæ dicuotur multis modis, aut ſecũdum comparationem ad genus, aut ſecundum comparationem ad ſpeciem, aut ſecundum comparationem ad diuiduum, aut ſecundum comparationem ad aliquem modum. uerbi gratia: Quòd habitantes in regionibus calidis & humidis ſunt longioris uitæ, habitantibus in regionibus frigidis & ſiccis. ibidem.

Loquentes Saraceni habẽt pro poſsibili aliquid generari ex nihilo. 8. phyſi. com. 4.

Loquentes opioantur, quòd omnia ſunt poſsibilia, & quòd nihil eſt neceſſarium. 2. cœli. commeo. 78. uide quomodo debeat intelligi. 1. cœli. comm. 22. & 9. primæ philoſophiæ. commen. 7.

Loquentes propter conſuetudinem negant naturam eſſe, & etiam ueritatem, & ponunt omnia poſsibilia eſſe. 2. meta. com. 14. uide cõſimile. 9. metaphy. commen. 7. & 12. meta. com. 18. & 8. phy. com. 4. & 15.

Loquentes Sarraceni dicunt agens unum eſſe, quod operatur omnia ſine medio. 7. meta. com. 31. in fine commenti. idẽ 9. meta. com. 7. & 12. meta. com. 18. & in. 8. phyſi. com. 15. Vbi nota, ut dicit Com. in lib. deſtruc. diſp. 3. in ſolu. 18. dub. in col. 5. quòd ſunt duæ ſectæ Sarracenorum, una dicitur Monanzela, & alia dicitur Aſſaria: & iſta Aſſaria expreſſe tenet hoc, quòd agens ſit quoddam agens omnia ſine medio.

Loquentes in diuinis dicuntur qui loquuntur ſermooem extra intellectum homiois. 3. meta. com. 15.

Locutio eſt hominis proprium. 9. de natura anima. cap. 9.

Locutio non omnibus ineſt quibus & uox. ibid.

Locutio non ita à natura eſt ſicut uox. ibid.

Locutio non eſt niſi uocis per linguam explanatio. ibid.

Lubricum eſt humidi. 2. de generatione. tex. com. 10. & 11.

Lubricum quodlibet eſt humidum, ſed non omne humidum eſt lubricum. 2. de genera. commen. 11.

Lumen per reflexionem calefacit, ut apparet in ſpeculis cõburentibus. 2. cœli. com. 42. & in paraphraſi ibid. ſumma. 3. quæſito primo, & idem in. 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Lumen eſt actus diaphani ſecundum quòd eſt diaphanum. 2. de anima. tex. com. 69.

Lumen cõtrarium uidetur eſſe tenebris, ſunt autem tenebræ priuatio huius habitus atque ignis, uel corporis talis abſẽtia à diaphano. 2. de anima. tex. com. 70.

Lumen eſt lucentis corporis præſentia: ſecundo de anima. tex.com.70.quomodo ſit intelligendum. uide Themiſt.& Com.ibidem.

Lumen ut color,eſt diaphani.2.de anima.tex. com. 69. quod ideo(ut dicit Them.)dicitur quaſi color eſſe, quia lumen non propriè aerem colorat,ut candor niuem:ſed quòd aerem uiſilem facit,ſicut color corpora.

Luminis refractio apud uiſum cauſatur etiam ex debilitate uiſus,ſicut ex groſsitie medii. Auer.1.meteo.in digreſsione de uia lactea,in ſua expoſitione media.

Luminis lunæ receptio a ſole , non eſt per refractionem ſeu reflexionem , ut declarauit Auemrhan.in tractat.proprio. Commen.1.meteoro.in digreſsione de uia lactea,& in.2. cæli.com.49.

Luminarium tempus coniunctionis eſt ſimile hyemi,& tempus oppoſitionis eſt ſimile æſtati. Auer.in.2.de generatio. animalium.cap.2. & elicitur ex ſententia Ariſto. ibidem cap.4. ubi habetur quòd finis menſis eſt frigidus & humidus,& ideo ut plurimum fluxus menſtruorum contingit de creſcente luna,ut dicit.

Lumbricorum triplex gẽnus eſt, latum ,teres,& quod aſcarida appellant: ex quo nihil aliud procreari poteſt;latum autem illud ſolum inteſtino adhærens parit ſimile cucumeris ſemini , quo indicio medici genus id lumbrici eſſe intelligunt.5.de natu.anima.c.19.

Lunæ facies quid ſit,& uide tres opiniones. 2. cæli. com.49. & in. 2.c.de ſubſtantia orbis.

Lunæ natura eſt ſicut natura terræ,ut dicit Ariſt.in lib.de animalib.2.cæli.com.49.&.32.&.42. idem primo cæli. com. 16.& in.2.cap.de ſubſtantia orbis. Vnde ſicut terra non eſt luminoſa de ſe,ſed ab igne: ſic luna non eſt luminoſa de ſe, ſed à ſole.

Lunæ lux acquiſita à ſole non eſt ſecundum reflexionem , ut declarauit Auemrha. in trac. ſpeciali. 2.cæli. com.49

Luna eſt inferior omnibus planetis, & in hoc cõueniunt omnes aſtrologi.2.cæli.com.60.

Luna uidetur eſſe denſa & obſcura recipiens lumen à ſole: & in libro de animalibus dicit Ariſto.quòd natura eius eſt unigenera naturæ terræ pluſquam cæterarum ſtellarum. 2. capite de ſubſtantia orbis.idem.2.cæli.com.49. &.1.cæli. commen.16.

Lunæ natura dicitur quòd ſit frigida & humida.1. meteo.cõ. 4.& ibi uide cauſam.

Luna in eclipſi non patitur in ſua ſubſtantia ut accidit in qualitatibus paſsiuis,ſed ſolum tranſmutatur in loco tantum. 8.meta.tex.com.12.

Luna ſecundum aliquos eſt cauſa inuentionis criſium, ſed tu debes ſcire quòd eſt cauſa remota , quæ non eſt neceſſaria medico.3.colliget.c.9.de cauſis ægritudinum compoſitarũ materialium.

Luna per menſem agit hyemem & æſtatem,ſicut ſol per totũ annum: ſed differentia eſt , quia ſol iſta operatur per ſuam appropinquationem ad zenith noſtrorum capitum, & remotionem,ſed luna per incrementum & decrementum luminis iſta efficit.ex.4.de generat.anima.cap.2. & idem habet Auer.ibidem.

Luna principium eſt propter ſolis ſocietatem receptumque lucis,ſit enim quaſi minor ſol,quamobrem cõducit ad omnes generationes perfectioneſque: calores enim & refrigerationes cum moderatione quadam , generationes ſine moderatione corruptiones efficiunt. Ariſt.in.4.de gener. anima.c.ultimo.

Lunæ natura ſimilis eſt naturæ terræ, ut dicit Ariſt. in lib.de anima.1.cæli.com.16.&.2.c.de ſubſtantia orbis.&.2.cæli. 32.&.42.&.49.conſimile.12.meta.com.44.

Luporum gẽnus habet fœminas multum libidinoſas & ſalaces, ita quòd mares ad coitum ipſæ frequẽter alliciunt,incitant,cogunt,puniuntque etiam niſi pareant. Ariſ.in.5.de natura anima.cap.2. Inde fortè Romanæ linguæ inſtitutores meretrices lupas merito nuncupauerunt.

Lupi cum canibus coeunt in Cyrenſi agro . 8 . de natura animalium.c.8.

Lupi & canes nõn alio tempore herbas tangunt , niſi cũ morbo laborant: herba enim ingeſta euomunt , atque ita purgantur.8.de natura animalium.capitu.5.

Lutum & terra liqueſcit.4.meteo.tex.com.40.

Lux & color differunt.2.de anima.com.67.

Lux ſecundum Auempacem largitur coloribus habitum & formam,in obſcuro enim ſunt colores in potentia: ſed ſecundum Auerr.lux ſolum eſt neceſſaria propter medii diſpoſitionem,ut poſsit moueri à colore. 2. de anima. com. 67.&.69.& com.73.&.74.

Lux eſt illud in quo fit umbra ex corpore groſſo.tertio colliget.cap.38.

Lux eſt uiſibilis per ſe,color autem mediante luce. 2.de anima. com.72.

Lux habet duas reflexiones,fortem & debilem.2. de anima. com.80.

Lucentia in nocte quare luceãt, uide rationem Soſigenis,qui fuit præceptor Alex.quæ fidem facit, referente Them.in 5.de anima.c.24.& eſt ſuper tex.72.

Lux non eſt in oculo per naturam oculi , ſed intrat ipſum ab extrinſeco.ex com.libri de ſenſu & ſenſato.

Lux in eo quòd lux,uidetur caleſacere quando reflectitur.5. c.de ſubſtantia orbis.2.cæli.com.42.

¶De litera. M.

MAGISTER Primus nunquam creditur aliquid dixiſſe ſine forti probatione. primo de generatione & corruptione cõment.38.

Magis & minus & æquale eiuſdem generis ſunt. 2.de generatione & corruptione.tex. commen. 37.

Magis & minus in rebus differentibus communicant in eadẽ natura.4.phy.com.71.

Magis & minus eſt in quo plus aut minus contrarii eſt.5.phyſi.tex.com.19.

Maius eſt manifeſtius minori.10.meta.tex.com. 9.

Magnetis complexio quando tranſmutatur non attrahit ferrum,ſicut dum e ònfricatur cum alliis,ut dicitur.8.phy.cõ. 35.&.7.phy.com.10.

Magnitudines non eſſe indiuiſibiles declarauit Ariſt.ex natura contiguorum & continuorum.2. ex natura moti & motus.3.ex natura uelocioris & tardioris.6.phy. com. 22.

Magnitudines in corporibus circularibus ſunt,ſicut ſpatia in corporibus rectis.2.cæli.com.46.

Magnitudinis expers eſt illud ad cuius conſtitutionem abſolutionemque nullus eſt uſus magnitudinis , etiam ſi diuidi aut diſtrahi ex accidenti poſsit:non enim plus album eſt quod bipedale eſt quam quod pedale. Them.1. de anima. c.20.uide in concordantiis nuper æditis.

Magnitudinem & figuram motu ſentimus.2.de anima.textu. com.33.

Magnitudo eſt de natura continui, & uoum eſt de natura diſcreti.3.meta.tex.com.16.

Magnitudinum diuiſio in infinitum eſt maximum fundamentum inter mathematicos.3.phyſicor. comment. 31.&.39. 56.&.60.

Magnitudo non eſt actu infinita,ſed potentia.3.phyſico. tex. com.56.

Magnitudo ut cõſideratur à naturali,& ut conſideratur à geometra,habet diſpoſitiones oppoſitas,& etiam conuenientes.3.phy.com.60.idem.3.cæli.com.6.

Magnitudo eſt diuiſibilis in infinitum,ſed non eſt augmentabilis in infinitum.3.phyſi.tex.commen.68. uide commen. 60.ibidem.

Magnitudo quanta poteſt eſſe in potentia, tanta poteſt eſſe ĩ actu.tertio phy.tex. commen. 69. & uide cauſam huius in commen.ibid.

Magnitudinem,motum,& tempus ex indiuiſibilibus compoſi eiuſdem rationis eſt.6.phy.tex. com.4.

Magnitudo ſi fuerit indiuiſibilis , motus erit indiuiſibilis . 6. phy.tex.com.9.

Magnitudinem habens latius ſe diffundit, quam corpus quale.Commentator in paraphra. primi de cœlo. ſumma prima. Vide pro hoc etiam.3.cælj.commen.6.& philoſophũ

In.12.primæ philoſophiæ.cap.3.ubi habetur:Mathematicus circa ea quæ ex ablatione theoriam ſacit.circuntollens enim omnia ſenſibilia ſpeculatur,puta leuitatem & grauitatem, & duritiem, & contrarium:adhuc autem caliditatem,& ſrigiditatem,& alias ſenſibiles contrarietates. Solum enim derelinquit quantum & continuum,horum quidem ad unum, horum autem ad duo, horum uerò ad tria. & paſsiones horum inquantum quanta conſiderat & continua,& non ſecundum aliud aliquid ſpeculatur. Idem etiam ſcribitur.6.primæ philoſophiæ.tex. comment.2. ubi habetur quòd phyſica ſe habent ut ſimum,& metaphyſi.ut concauum.

Magnitudinem habentium aliud eſt locus, aliud linea, aliud ſuperficies,aliud corpus:ibidem in paraphra. uide in concordantiis.

Magnum non eſt contrarium paruo,neque æquale eſt mediū inter illa: magnum enim & paruum non maximè diſtant, ideſt perfecte, cùm inueniatur maius magno, & minus paruo.decimo metaphyſicorum commen.19.cogita de illa deductione.

Magnum & paruum unò modo ſunt in cap. relationis,& alio modo ſunt accidentia quantitatis.5.meta.com.18.Ex quo patet unum & idem poni poſſe in diuerſis prædicamentis ſecundum diuerſas rationes.

Magnum & paruum appropriantur quantitati continuæ;multum uerò & paucum quantitati diſcretæ.Auerro. in ſecundo colliget.in capitul.de cōplexionib.membrorum officialium.

Magnum & paruum Plato reducebat ad materiam,& unum ad formam,uidelicet ad ideam.1.phy.com. 80.

Magnum & duplum non diuerſantur propter diuerſitatem in ſe, ſed propter diuerſitatem recipientis.7. phyſicor. text. commen.27.

Malum de neceſsitate eſt propter priuationem, aut propter alterum contrariorum,cui accidit priuatio alterius contrarii.uerbi gratia: Aegritudò cùm ſit quoddam eſſe, eſt malum,pro quanto ineſt ei priuatio ſanitatis.ex.3. tract.paraphra.meta.col.5.

Malum non exiſtit in rebus diuinis, ſed in natura mortalium, cæli.com.25.idem.9.meta.tex.com.19.

Malum ex priuatione proficiſcitur,atque ex ea contingit interius. Themiſtius.1.phy.ſuper.80.tex.& eſt ſententia Ariſto.ibi.in tex.

Malum eſt natura poſterius bono.9.meta.tex.com. 19.

Malum & peccatum non eſt in ſempiternis, neq; corruptio. 9.meta.tex.com.19.

Mala & ea quæ ſunt ſine ſolicitudine, proueniunt ex neceſsitate materiæ,& non ex diminutione agentis.12.metaphy. commen.52.

Malum & bonum quæ ſunt materia & forma,à quibuſdā poſita ſunt principia.12.meta.com.54.

Malum pilare quid ſit, requiratur ſeptimo de natura animalium.cap.11.

Malum non eſt diſtinctum à rebus quæ ſunt in potentia.nono meta.19.

Mammæ in mulieribus ſunt maiores gratia lactationis, in uiris autem ſunt propter tutelam cordis.ex.4.de parti.animalium. Auer. in c.de pectore.

Mammæ datæ ſunt animalibus his, quæ animal intra ſe concipiunt,& in lucem ædunt: ſed quæ oua pariunt, aut ouo intus concepto animal poſt in lucem excludunt, hæc mammis & lacte carent, ut piſces & aues. tertio de natura animalium.c.20.

Manus eſt organum organorum.3.de anima. tex. comm.38. idem Gale.in.1.de utilitate particu.c.2.&.4.

Manus eſt ſoli homini propria.quarto de partibus animaliū. capitu.9.

Manus diuiditur in tres partes magnas, ſcilicet ulnam, brachium,& extremam manum. Gale.2.de utili.parti.c.2.Notanter autem dicitur in tres partes magnas, quia manus diuiſio in partes paruas,eſt in tres partes,ſcilicet in digitos, & quod græci metacarpon appellant,& carpon:ſicut diuiſio pedis etiam eſt in digitos,. & quod græci tarſon appellant,& in planum.3.de utili.parti.c.6.

Manus non eſt unum inſtrumentū,ſed multa,& ut ita loquar, eſt inſtrumentum ante inſtrumenta. Ex lib.de parti.anima. c.9.idem.3.de anima.tex.com.38.

Manus hominis non ſemper eſt hominis pars, ſed potens opus perficere.7.meta.tex.com.39.idem ibidem. tex.com. 35.de digito.

Materies diſciplinæ ſunt diffinitio,diuiſio, inductio, enthymema,& exemplum. Auer. in prologo phyſi. Adde etiam ſyllogiſmū hypoteticum per naturam,de quo egit in libro primo priorum in digreſsione. Talibus enim inſtrumentis utimur in declaratione eorum, quæ indigent aliqua innuitione aut confirmatione: in hoc enim differunt à uia doctrinæ,ut notaui in differentiis.

Manifeſtum eſt quòd quicquid ſeparatur ſecundum eſſe,ſeparatur ratione,& non conuertitur.2.phy.com. 19. & elicitur ex tex.contra Platonē de ideis. Vide conſimile in. 12. meta.com.27.& com.39.

Manifeſtum eſt per ſe, quòd natura agit propter aliquid. 2. phy.com.80.

Manifeſtum eſt quòd in ſola mutatione quæ eſt ſecundum qualitatem,contingit indiuiſibile eſſe.6.phyſico.comm.& textu.49.

Mare ſui natura calidum eſt.Ariſtote.3. de generatione animalium.c.11.

Mare aliquid dulcis humoris continere, argumentum eſt eo experimento,quod ſi ex cera uas tenui latere finxeris, idque annexa linea in mare demittas inane, die ac nocte una humoris copiam dulcis intra ſe colligit.8.de natu. animalium.cap.2.

Mare ſub caniculæ tempore euertitur. 8. de natura animalium.c.15.

Mare eſt elementum aquæ.2.meteo.c.1.

Mare eſt æternum ſecundum ſpeciem, generabile & corruptibile ſecundum partem.ibidem in principio.

Mari accidit ſalſedo, non ſecundum quòd eſt elementum,nā ſapor accidit mixto & complexionato.ibidem.

Mare fœtidum quod eſt in Philiſtea, dicitur quòd in illo impoſsibile eſt animal aliquod uiuere propter fortitudinem amaritudinis eius.& etiā putatur quòd hoc mare, cùm aduenit in ipſo aliquod animal magnum,ſeu groſſum,nō deſcendit propter admixtionem partium terreſtriū,cū aquis eius.2.meteo. Commenta.com.1.

Mare eſt ubi quandoque fuit arida.2.meteo.cap.1.& ibi uide cauſam.

Mare ſecundum partem diuiſum citò putreſcit,ſecundum uerò totum non.4.meteo.tex.com.13.

Marem dicimus id animal quod in alio gignit, fœminam uerò quod in ſe.ex generatio.anima.ca. 2.uide etiam primo de hiſtoria anima.c.3.

Maris & fœminæ ſexus ubi diſtinctus non eſt, in his ſemen ueluti conceptus eſt:conceptū autem dico primam ex mare & fœmina mixturam. ibidem.

Mares & fœminæ pollutionem, quæ noctu quidem accidit, patiuntur. Ariſt.in.2.de genera.animal.c.4.

Marium & fœminarum ortus, fit ſeruata proportione terminata in quantitate & qualitate, inter ſemen maris, & ſemen fœminæ:& ideo aliqui homines reperiuntur non habuiſſe liberos in una ætate, qui tranſlati ad aliam ætatem habuerunt: & quidam uiſi ſunt ex una muliere non generare, qui cum alia generant. Aliqui etiam in uno anno generant marem & in alio fœminam: nonnulli etiam ex una muliere generant marem, & ex alia fœminam. Auerro.in 4. de generatione animalium. capitul. 1. in fine capituli, & eſt ſententia, quæ aperte colligitur ab Ariſtote.ibidem. in capitu. 2.

Mares magis flatibus aquilonis, quam auſtrinis gignuntur. Ariſt.in.4.de generatione animalium.c.2.ubi etiam ſubdit quòd paſtores aiunt intereſſe ad maris ac fœminæ fœturā pecoris, non ſolum ſi ita accidit, ut initus aquiloniis flatibus,aut auſtrinis fiat,ſed etiam ſi cum pecus coit ſpectat ad aquilonem,aut ad auſtrum: ita minimo interdum momēto datur cauſa caliditatis,aut frigiditatis.

Marium ac fœminarū procreationis cauſa & diuerſitatis ex quinque rebus prouenire poteſt,ex ætate, ex cōplexione,

ex flatu uentorum,ex natura loci,& ex aere & aqua. Auer. in.4.de generat.anima.c. ubi ponuntur indicia quibus generatio maris à generatione fœminæ diſcernatur.& habētur ex tex.Ariſt.ibidem.c.2.

Mares in utero cœlerius conficiuntur & creſcunt quam fœminæ,extra uterum uerò fœminæ. & uide cauſam in.4. de generatione animalium.c.6.& Auer. ibidem.

Marium partes ſuperiores & priores ualidiores ſunt, quam ĩ fœminis.4.de genera.anima.c. ultimo.

Mares,partes illas quas uelut arma natura tribuit, robuſtiores habent quam fœminæ.ut dentes,cornua, calcaria,uogues,& id genus.4.de natu.anima.c.ult.

Mares in genere inſectorum & locuſtarum ſunt minores fœminis,& minus ſuperuenit in coitu maius:in talibus.quinto de natura animalium.c. 28.

Mares in genere piſcium,qui muſtelli appellantur,generātur in parte leua uteri,fœminæ uerò in parte dextra : atque etiam parte eadem mares & fœminæ . 6. de natura animalium.c.10.

Mares ferociunt ex coitu,fœminæ uero ex partu. Ariſt. 6. de natura anima.c.18. .

Mares aquilonis flatu potius,auſtri fœminæ concipiuntur.6. de natura anima.c. 19.

Mares uel fœminæ ut generentur, aquarum natura efficit. ibidem.

Mares canum, quia plus laborant fœminis, minus uiuaces ſunt, in Laconicis tamen.in cæteris autem & ſi non admodum conſtat,uiuaciores ſunt,ut in reliquis.6.de natura anima.cap. 20.

Mares ut plurimum ſunt uiuaciores fœminis.6.de natura animalium capi. 20. Vbi aduerte quòd poteſt contingere oppoſitum,ut in aliquo genere animalium, fœminæ ſint uiuaciores maribus.Tradit enim Ariſto.in. 6. de natura animalium.cap. eodem, quòd canes Laconici ita ſe habent, quòd quia mares plus laborant quam fœminæ, ideo fœminæ ſunt uiuaciores maribus. Amplius autem propter coitum hoc prouenire poteſt,ut in geoere equorum fœminæ diutius uiuunt quàm mares,ut teſtatur Ariſt.in.6.de natura anima.cap.22.

Mares ſuum caſtrati maiores, ferocioresq; euadunt, ut ſcitè Homerus fingit cum dicat: Nutriit exectum ſyluis horrentibus aprum, Inſtar oon bruti,ſed dorſi mootis opaci.6.de natura anima.c.28.

Mares fœtus magna ex parte circa.40.diem,dextro potius latere mouentur,fœminæ ſiniſtro.7.de natu.anima. c. 3.

Mares plurimi uſque ad.60.annum generant.quem ſi exceſſerit uſque ad.70.procedunt, & iam quidam annos ſeptuaginta nati genuerunt.7.de natura anima.c.6.

Mares in pedeſtribus ſanguineis non ouiparis,ſunt maiori ex parte maiores,& uiuaciores fœminis, excepto mulorum genere, eius. n. fœminæ & maiores & uiuaciores ſunt. 4. de natu.anima.c.ult.

Maſticatio cibi nullius concoctionis cauſa eſt, ſed facilitatē concoquendi potius præſtat.ex.2.de partib.animalium. c. 3.& uidetur eſſe contra Auic.in c.de humoribus.ubi dicit: Nutriens maſticatione aliquam recipit digeſtionem. & forte ſunt concordes, quia illa præparatio appellatur aliqualis digeſtio,ſicut generatio appellatur natura, quia eſt uia in naturam.ex.2.phy.tex.com.14.

Maſculinum & fœmininum ſunt diuidentia animal, ſicut ſimum & non ſimum, & ſicut æquale & inæquale diuidunt quantum.7.meta.tex. com.17.

Mas nullus in prole elaborare ſolet. Ariſt.in.3.de generatio. anima.cap.10.

Mas & fœmina potentia quadam & impotentia diffiniuntur, quod enim poteſt concoquere,& ſecernere, & conſtituere ſemen,atq; principium obtinet formæ,id mas eſt:quod autem recipit & non poteſt conſtituere, & ſecernere, id fœmina eſt. Ariſt.in.4.de gener.anima.c.1.

Mas in ſemen agit tres formas.una eſt ſpecifica propria huic ſpeciei:alia eſt forma maſculinitatis, quæ eſt ueluti differentia illius ſpeciei : tertia autem eſt forma indiuidualis, quæ eſt hoc agens determinatum. Et ideo quando agens dominabitur perfecto dominio ſupra materiam, præſtabit ei illas tres formas,& erit ſimilitudo perfecta. Auerr. in 4.de generatione animalium. capitu. ubi ponuntur cauſæ ſimilitudinis inter natos,& parentes,& eſt ſeotentia Ariſto.ibid.cap.3.

Mas & fœmina ſunt animalis paſsionis propriè, ſed noo ſecundum ſubſtantiam ueram in materia & in corpore. 10. meta. tex.com.25.

Mas tribuit formam, & motus principium, ſed fœmina materiam exhibet,ſicut in lactis coagulatione ſuccus aut coagulum eſt quod inſpiſſat. primo de generatione animaliū. capitu.20.

Mas in conſtitutione corporis animati oim creandi præbet, ſed fœmina materiam exhibet:corpus enim ex fœmina ē, anima uerò ex mare. Ariſto.in.2.de genera.animalium.c. 4.& ibidem parum ante principium capituli, in ſolutione quæſtionis: Quare fœmina non poteſt ex ſe generare animal. Dicit quod ideo eſt,quia mas eſt efficiens animæ:mas enim ratione diffinitur.

Materia non eſt ſeparabilis in rebus.4 phyſi.tex.comm. 59. ubi Commen. exponit quòd quando dicimus quòd materia non eſt aliquid demonſtratum in actu,non debemus intelligere quòd poſsit ſeparari à rebus demonſtratis in actu, ſed intendimus quòd in ſua eſſentia non eſt aliquid demonſtratum, neque eſt in ſe aliquod demonſtratū, quoniá ſi ita eſſet,non reciperet res demonſtratas. Ex quo patet contra ponētes actum entitatiuum ſiue exiſtentiæ propriū in prima materia.

Materia contrariorum una eſt.4.phy.tex.com.84.

Materia prima in ſuo eſſe non habet actum admixtum omnino.Commenta. 5. phyſico. commen. 8. contra ponentes actum entitatiuum in uia Auerrois.

Materiæ quæ recipiunt formas,non dicuntur formæ.7. phyſic.commen.15.idem.7.meta.24.&.34.

Materia prima non eſt exiſtens in actu, ideo non poteſt eſſe per ſe motum.8.phyſic.com.30.&.5.phyſi.tex.com. 8.

Materia,ex qua aliquid generatur, eſt illud quod in rei ueritate dicitur moueri motu qui eſt de potētia eſſentiali.uerbi gratia : Aer qui eſt in potentia ignis ad ſuperius, eſt id quod mouetur in rei ueritate & eſſentialiter ad ſuperius quando fit ignis. 8.phyſic.commen.37.& commen. 4.contra Ioannem Grammaticum,&.3.cœli.commen.28. &.4. cæli.com.2. 24.&.5.

Materia exiſtēte diuerſa,diuerſabitur & forma. 8. phy. com. com.46.4.cæli.com.37.8.meta.tex.com.11.

Materia eſt cauſa contingens eius accidentis, quod præterquam in pluribus euenit.6. meta.tex.com.5.

Materia recipit contraria ſucceſsiue. 6. metaphyſico. commen.8.

Materia eſt multiplex,alia enim eſt alterationis tātum, ut panis reſpectu ſanguinis:alia eſt cōpoſitionis,ut lapides domus : alia eſt compoſitionis & alterationis,ut elementa reſpectu mixti : alia eſt ſecundum quantitatem,ut partes totius : alia ſecundum ſimilitudinem, ut præmiſſæ reſpectu concluſionis.ex.2.phyſi.tex.com.31.

Materia ſecundum ſe non eſt quid neq; quantitas, neque aliquid eorum quibus ens eſt determinatum. 7. metaphyſic. tex.commen.8. uide in Theorematibus noſtris quomodo ſit intelligeoda iſta propoſitio in proprio Theoremate de hoc. Et aduerte unum annotatione dignum quod ibidem Philoſophus ſubdit dicens : Quare quod eſt ultimum ſecūdum ſe,neque quid,neq; quantitas,neq; aliquid aliud eſt, neq; negationes:etenim hæc erūt ſecundum accidēs.¶ Ex quo loco uidetur ſequi quod materia in ſe, neq; eſt formata,neq; non formata;quia tam affirmatio formæ quam eiuſdem negatio eſt extranea à natura materiæ:& ita uidentur duo mala ſequi, primum quòd contradictoria oppoſitæ nō diuidunt uerum & falſum in omnibus, quod eſt cōtra Philoſophum in prædicamentis, in ſermone de oppoſitis, & eſt contra primum principium, quod eſt per ſe notum & conceſſum ab omnibus, uidelicet de quolibet dicitur eſſe uel non eſſe. Amplius eſt cōtra determinationem antiquorum Peripateticorum,uidelicet Alexandri & Themiſt. in digreſsione de priuatione & potentia materiæ, & Simplicij etiam,aſſerentiū quòd quando Peripatetici aſſerūt ma-

Digreſsio utrum materia ſecūdum quòd materia habeat aliquam affirmationem uel negationē ſibi propriam.

teriam eſſe inaffectam ſeu informem, nõ intelligunt nomi
ne inaffecti priuationem qualitatis, ſed prorſus negatio-
nem:qualia ſunt illa literatus, immuſicus, pro eo quod eſt
non muſicus,& non literatus. Nam ſi inaffectio illa priua-
tionem ſignificaret, quum priuatio qualitas quædam eſſe
uideatur, hoc ipſo materia ipſa qualitatem amplecti præ-
ferriq; materia uidetur. In quibus itaq; negatio uera eſt, in
his priuatio non ſequitur: non enim de quo poteſt dici nõ
iuſtum, de eodem dici poteſt iniuſtum:neq; de quo uerum
eſt dicere quòd comam aut capillicium non habet, de eo-
dem uerũ eſt dicere quòd caluet. Nulla igitur eſſentia ma-
teriæ in eo poteſt conſiſtere, quod eſt priuatũ eſſe, ſed quẽ
admodum cera ex qua fingi leo poteſt, non eſt amplius ce-
ra quum factus eſt leo, ita & primum illud ſubiectum quod
poteſt formas omnes ſuſcipere, quamuis priuatũ omnibus
uideatur eſſe, non tamen in eo quod ſubiectum eſt, priua-
tum eſſe, dicitue poteſt. Subiectum.n.nullo modo eſſe poſ-
ſet, ſi formam cum priuatione reciperet, ſed priuatum eſſe
dicitur ea ratione ſecundum quam ei accidit accommoda-
tio atq; habilitas quædam ad formas omnes ſuſcipiendas.
Dixi, accidit, quia priuatio in ſe abſoluta, quædam res eſt
quæ referatur & accommodetur ad altera. Sed reuera in
hac ſententia eſt maxima difficultas, iſtiq; incidunt in eaſ-
dem anguſtias quas euitare contendunt. Nam certum eſt
quòd quando Peripatetici aſſerunt materiã eſſe inaffectã
Dubiũ contra Them. & Alex. ſecundum ſe, conſiderant illã in prima illa ſui notione qua
non refertur ad alia, ſed eſt abſoluta & prima eius notio.
Si igitur in illa concedunt materiam eſſe inaffectam, non
quòd inaffectio ſit priuatio, ne cogantur materiam dicere
aliquam qualem ſibi propriam aut formam; eadem ratione
uidetur ſequi ſi ipſi intelligant uocabulo inaffecti, purã ne
gationem, tunc.n. uidetur materia in ſua prima notione in-
cludere aliquam negationem:& hoc eſt lõgè deterius quã
primum, quia negatio non poteſt conſtituere intellectũ ali-
cuius entis poſitiui. Et confirmatur, quia, ut dicit Philoſo-
phus in præſenti loco, negationes omnes formarum uerifi
cantur de materia per accidens & earum affirmationes: ſi-
cut etiam bene declarat Com. in præſenti loco dicens: De
inde incipit declarare, quæ ſit natura iſtius materiæ, dicẽs:
Intelligo per materiam illud quod eſt exiſtẽs per ſe, quod
eſt neque quale, neque quantum, neque aliquod prædica-
mentorum, quoniam eſt in potentia omnia iſta decem
prædicamenta, ut declaratum eſt in phyſicis. Declaratum
enim eſt eſſe ſubiectum omnibus decem prædicamentis,
& quod ſuum eſſe eſt aliud ab eſſe cuiuslibet eorum, & ul
timum ſubiectum quod eſt ſubiectum per ſe, & primò, nõ
eſt illud in quo dicitur quale, nec aliud prædicamentorum
decem, nec priuatio iſtorum entium, quoniam hoc eſt ei
per accidens, & intendit ſubiectum. Igitur ultimum quod
per ſubſtantiam ſuam, eſt aliud ab unoquoque prædicamen
torum & à ſuis priuationibus, cum omnia iſta ſint ei per ac
cidens. Et dicit hoc. quoniam ſi aliqua forma, aut aliqua
priuatio eſſet in materia eſſentialiter, non reciperet om-
nes formas. quod confirmatur per Ariſto, in. 2. de interpre
Cap. 10. tatione ubi dicit: Quod prius & ſecũdum ſe bonum eſt bo
num & poſterius, & ſecundum accidens bonum nõ eſt ma
lum. in nõ facere enim intelligitur facere, ut dicitur in. 1.
elenchorum, negatio enim eſt natura poſterior affirmatio
ne, unde. 3. primæ philoſophiæ. tex. com. 3. dicitur: Multis
enim modis idem ſcientibus, magis quidem ſcire dicimus
eum qui nouit in ipſo eſſe quid res ſit, quam in non eſſe, &
horum eorundem magis alterum altero, ſed maxime quid
eſt & non quantum, aut quale. Ex quibus uerbis manifeſte
colligitur quòd prima materia in ſua prima notione, ſicut
non includit priuationem aliquam, ita etiam non includit
aliquam negationem, & ita expoſitores non euadunt diffi-
cultatem iſtam, ſicut uides. Ex aduerſo autẽ ſequitur quòd
contradictio non eſt oppoſitio cuius non ſit dare medium
ſecundum ſe, quia materia in prima notione, neque eſt for
mata, neque non formata, quod eſt contra primum princi
pium, ut diximus, & eſt quæſtio ſatis ardua, ſicut uides.
¶ Auicen. in. 5. ſuæ primæ philoſophiæ. c. 1. multum ſubtili-
ter & diffuſe proſequitur iſtam difficultatem. nam poſtquã
declarauit quòd qualibet natura in eſſe quidditatiuo conſi
derata eſt tantùm ipſa, & ſolum includit in tali eſſe prædi-
cata quidditatiua quæ in primo modo dicuntur de ea, ut
dicit de equinitate quod eſt tantum equinitas, & non eſt
una, nec multa, nec exiſtens in anima, nec in iſtis ſenſibili-
bus, nec in actu, nec in potẽtia: parum infra quærit: Siquis
autem interrogauerit nos de equinitate ſecundum contra
dictionem. ſ. an equinitas ex hoc quod eſt equinitas ſit ali-
quid uel non, non erit reſponſio niſi ſecundum negationẽ
quicquid illud fuerit: non autem ſecundum negationem
eius quod eſt, ſed eius quod dicitur de ea, quoniam non de
bet dici quòd equinitas ex hoc quod eſt equinitas non eſt,
ſed ex hoc quod eſt equinitas non eſt equinitas aliqua, nec
aliquid aliorum: ſi autem partes quæſtionis fuerint duæ af
firmatiuæ immediatæ, tunc non erit neceſſe reſpondere ali
quam illarum ullo modo: quoniam alterius earum. ſ. affir-
matiuæ quæ cõcomitatur negationem, intellectus eſt quòd
cum res non fuerit appropriata, altera affirmatiua appro-
priabitur hac altera affirmatiua. Cum autem fuerit appro-
priata hac eius eſſentia, non erit ipſa proprietas: homo. n.
cum eſt unus uel albus, tamen eſſentia ipſa humanitatis nõ
erit eſſentia albedinis aut unitatis. Cum ergo ſubiectum
quæſtionis fuerit poſitum ipſa humanitas ueluti aliquod
unum, & interrogauerit nos ſecundum aliquod contrario
rum, dicetur utrum eſt unus, aut multa; tunc non erit neceſ
ſe reſpõdere aliquod illorum: ipſa enim humanitas ex hoc
quod eſt ipſa humanitas, non eſt aliquod illorum, in cuius
diffinitione non accipitur, niſi ipſa humanitas &c. Ita pa-
riformiter dicendum puto de prima materia in ſua prima
notione conſiderata, quo ad prædicata primi modi, ſi quis
interrogauerit nos ſecundum contradictionem, an mate-
ria ex hoc quòd eſt materia ſit aliquid, uel non: Reſponden
dum eſt per diſtinctionem: nam ſi quæſtio ſiat de his quæ
conſtituunt intellectum eius, ſic materia eſt aliquid, eſt e-
nim ſubſtantia et ens, & tale ens quod eſt materia: ſic enim
negationes iſtorum de materia dici non poſſunt. Si autem
quæſtio ſit de aliis aduẽtitiis materiæ, quæ de materia per
accidens prædicantur; ſic reſpondendum eſt per negatio-
nem: nam materia ex hoc quòd eſt materia, non eſt forma
ſubſtantialis, nec accidẽtalis, nec compoſitum ex materia
& forma, nec uniuerſaliter aliquid de his quæ ſunt aduen-
titia ei. Sic intelligitur dictum iſtud Ariſtote. in præſenti
loco, quòd negationes omnium prædicamentorum per ac
cidens prædicantur de materia, intelligendo per ſubſtan-
tiam, ſubſtantiam in actu, quia materia non eſt ſubſtantia in
actu, nec aliquod accidens. Et ſimiliter illo modo intelli-
gunt Peripatetici materiam eſſe inaffectam. i. non haben-
tem aliquam qualitatem aut formam, ita quòd negatio om
nium formarum adducitur in reſponſionem ad quæſtionẽ
propoſitam nobis de materia ſecundum ſe conſiderata, an
uidelicet materia ſecundum quòd materia, ſit forma ali-
qua, uel negocio cuiuslibet formæ uerificetur de ea. Et di-
co ſecundũ uerum eſſe, non tamen materia in ſuo intelle-
ctu includit talem negationẽ, ſed ex intellectu primo eius
conſequitur uerificatio illius negationis, ſicut bonum ex
primo ſuo intellectu bonum eſt, & ſecundum ſe bonũ, bo-
num. Et ex hoc cõcomitatur bonum non eſſe malum. Simi
liter iuxta iſtam ſententiam ſi proponũtur duæ affirmatiuæ
contrariæ immediatæ de materia ſecundum quòd eſt mate
ria uidelicet utrum materia ut materia eſt formata, uel ma
teria, ut ſic eſt priuata forma, tunc non eſt neceſſe dare ali-
quã illarum, quia materia ut ſic, neq; formata eſt, neque eſt
priuata forma, licèt in eſſe realis exiſtentiæ non euadat ab
utroq; illorũ. Et eſt ac ſi diceremus, utrum corpus uiuens Obiectio.
ut uiuens quiditatiue conſiderandum ſit ſanum aut ægrum,
quum ſanum & ægrum ſint cõtraria. ¶ Sed dices, quare de
materia nõ uerificatur immediate per uiam ſequelæ, priua
tio formæ ſecundũ quòd materia eſt materia, ſicut uerifica
tur negatio formæ per uiã ſequelæ? ¶ Soluitur, quia ex in- Solutio.
tellectu primo quidditatis rei, primò apparet negatio alio
rũ, quæcunq; nõ ſunt id quod eſt. & nõ apparet aliqua affir
matio ex his, quæ res nõ eſt quidditatiuè, ſicut ſunt proprie
tates rei. Vnde cum intellectus priuationis ſit, ſaltẽ ex con
notato, aliquam qualitatem ſignificans, ut dicit Themi. &
expoſitores, & ſunt quaſi quædam materiæ proprietas, ut
dicit

dicit Commen. in ſua media expoſitione ſuper. 8. phyſi. & etiam: 1. cæli. commen. 20. ubi dicit, quòd in materia non eſt alia poſsibilitas, niſi per ſeparationem à forma, & eſt ſicut abſciſsio ex acumine gladij. Vnde ſi ita eſſet, ſequeretur materiam habere aliquam priuationem, & qualitatẽ inſeparabilem, & ita non eſſet denudata ſecundum eſſentiam ab omni qualitate & forma, ſicut bene deducit Commen. in præſenti commen. Cõſidera igitur diligenter, quia vidi plures meo tempore, qui non potuerunt euadere ab hac inquiſitione. Immediate patet quòd neutrum uerum eſt. & ſcias pro ſolutione difficultatis, quod licèt contradictoria abſolute diuidant uerum & falſum in quocunq;, & non ſit dare medium inter illa, tamen quando contradictorijs additur aliquid diſtrahens ab oppoſitione eorũ, non ſunt amplius contradictoria, ſicut inter eſſe & non eſſe nihil mediat, ſed inter non eſſe ſimpliciter & eſſe mediat aliquid, ut dicitur in. 1. phyſico. tex. commen. 77. quia eſſe in potentia mediat, ſic inter formatum & non formatum nihil mediat, vnde materia aut eſt formata, aut non formata, & dicitur quòd eſt non formata. Sed quando dicitur, vtrum materia per ſe ſit formata, uel per ſe, aut quidditatiue ſit non formata: dico quòd utraque falſa eſt quidditatiuè, & ſic non contradicunt. & ita eſt in ſimili de materia ſecundum quòd materia, quia illa reduplicationis nota non eſt pars ſubiecti propoſitionis, ſed eſt conditio ſpecificatiua, ſecundum quam conſideratur: Et nota bene hoc, quòd iſta ſententia concordat cum dictis & determinatis per Alexand. in. 1. libr. naturalium quæſtionum q. vlti. ubi quærit: Vtrum forma ſit ſecundum ſe in materia, uel ſecundum accidens. & tandem concludit quòd forma non eſt per ſe in materia loquẽdo de primo modo perſeitatis. ſicut neque priuatio: tamen forma & priuatio ſunt in materia per ſe in ſecundo modo, ſicut par & impar nõ ſunt per ſe de ratione numeri, ſed ſunt numeri proprietates, in quarum ratione ſumitur ſubiectum: ſic in ratione formæ materialis ſumitur materia, ſicut apparet ex ratione, in qua ponitur corpus organicum, & in ratione etiam priuationis ponitur materia, quia priuatio non eſt niſi carentia formæ in materia apta nata recipere formam. Vnde ſicut non omnis numerus eſt par, nec omnis impar, ſed uel eſt par, aut impar, ſic materia aut eſt formata, aut eſt priuata forma.

Materia eſt ſubſtantia diminuta, quia eſt in potentia. 7. metaphyſi. commen. 9.

Materia prima in. 1. phyſico. declaratur eſſe ſecundum quòd eſt ſubſtantia. ibidem. & io. 2. phyſico. com. 21. & com. 4. vide in ſimili in. 1. metaphyſico. com. 15. & 18. & 4. metaphyſic. commen. 1.

Materiæ actio eſt tranſmutatio. 7. meta. com. 9. idem. 8. cæli. com. 20. ubi dicit: In materia non eſt potentia, niſi apud ſeparationem eius à forma, & operatio iſtius potentiæ quæ eſt ex ea quaſi abſciſsio de acumine gladij, eſt generatio & corruptio. uide in concordantijs.

Materia in naturali philoſophia conſideratur, & eſt principium tranſmutationis, ſed in prima philoſophia conſideratur ut eſt ſubſtantia in potentia. 7. meta. com. 9.

Materia non prædicatur de eo cuius eſt materia niſi ſecundũ denominationem. 7. metaphyſi. com. 25. & 34. & 43. & 9. metaphyſi. com. 12. & primo metaphyſi. com. 17. & 1. phyſico. commen. 15.

Materia non eſt generabilis & corruptibilis niſi per accidẽs. 7. meta. cõ. 23. idem. 1. phy. tex. com. 82. & 12. meta. com. 18. idem. 7. meta. tex. com. 26. 27. & 31. & 33.

Materia prædicatur denominatiuè de materiato, & non formaliter prædicatione dicente, hoc eſt hoc, ut ſtatua nõ eſt lapis, ſed lapidea. 7. metaphyſi. tex. commen. 24. ubi aduerte quòd iſta eſt una differentia inter genus & materiam, ſicut bene notauit Commen. in præſenti comm. & etiam. 7. metaphy. com. 43. & 1. metaphy. com. 17. & 12. metaphy. com. 14. Et longe uberius ante ipſum Alex. ſcripſit demõſtratiuè de hoc in. 2. lib. naturalium quæſtionum. q. ultim. quòd materia non ſit genus.

Materia diuerſa ſunt eadem ſpecie, ut Socrates & Callias. 7. meta. tex. com. 28. inde ſumitur diſtinctionem indiuiduorum in eadem ſpecie eſſe à materia. Conſimile ſcribit Cõmen. in lib. deſtru. in. 1. diſp. in ſolu. 7. dub. ubi inquit: Cauſa pluralitatis & numerabilitatis apud philoſophos eſt materia, & cauſa cõuenientiæ in multitudine numerali eſt forma, ſed quòd poſsint inueniri res plures in numero in una forma ſecundum materiam impoſsibile eſt: nullum namque indiuiduum ab alio indiuiduo diſtingui debetur ab aliqua proprietate niſi per accidens, immo indiuidua ab inuicem diſtinguuntur à materia. idem. 1. primæ philoſophiæ commen. 40. Vbi aduerte, ut declaraui ſubtiliter in quæſtione ſpeciali de principio indiuiduationis, quòd diſtinguendo principium aſsimilatiuum contra principium diſtinctiuum, ſicut forma à proprietate eſt principium conuenientiæ & ſimilitudinis, & materia appropriata eſt principium diſtinctionis, genitum enim aſsimilatur generanti in forma: tamen principium conſtitutiuum & diſtinctiuum reſpectu compoſiti magis eſt forma quã materia. Omne enim quod eſt unum numero, & continuum eſt unum per ſuam formam, & non per ſuam materiam, ut dicit Commen. 1. de anima. commen. 90. Et hoc intelligitur principaliter. Similiter etiam philoſophi uidentes multitudinem numeralem in eadem ſpecie non inueniri, niſi in habentibus formam in materia, quia in abſtractis à materia non eſt talis multitudo apud Peripateticos, ut patet in 1. cæli & mundi. in tex. com. 93. ubi dicitur, quòd quando materia tota eſt comprehenſa ſub una forma, non poteſt eſſe niſi unum ſuppoſitum in una ſpecie. Ideo appropriauerunt principium numeroſitatis & diuerſitatis iſtorum materiæ & non formæ. ¶ Et ex iſta authoritate Commen. in lib. deſtruct. collige manifeſte contra illos qui aſſerunt primum principium diſtinctionis indiuiduorum in eadẽ ſpecie, eſſe aliquam proprietatem accidentalem, ſicut qui dixerunt quòd diſtinguatur primo per quantitatem. Hoc enim licet uerum ſit, à poſteriori tamen ſed nõ à priori: indiuidua enim diſtinguuntur ab inuicem materia. Vnde Comment. 7. primæ philoſophiæ. commento. 2. expreſſe dicit: Indiuiduum ſubiectum eſt prius alijs indiuiduis accidentium.

Materia non eſt ſeparabilis à rebus niſi à diffinitione. Themiſtius. 4. phyſicor. tex. commen. 59. & habetur in tex. idem tex. 84.

Materia immediate tranſmutari non poteſt à formis ſeparatis, non enim tranſmutat materiã niſi illud quod eſt in materia. 7. metaphyſi. tex. com. 28. & idem habetur infra. ibidem ca. 31. ubi Com. dicit: Omne mixtum cum materia fit à mixto cum materia. idem in. 8. phyſi. com. 15. & in libro deſtruct. in diſpu. 1.

Materia eſt cauſa multiplicationis generabilium ab uno generante. 7. metaphyſico. tex. com. 28. idem. 1. metaphyſic. com. 40. & in lib. deſtruct. diſputat. 1. in ſolut. 7. dubij, inquit: Pluralitas numeralis ſcilicet diuiſio ſequitur unum in forma ratione materiæ.

Materia tranſmutatur à corpore habente qualitatem actiuã, aut potentiam quæ agit per corpus habens qualitatem actiuam. 7. meta. com. 31. idem ibi: com. 28. & 12. metaph. com. 18. idem. 8. phy. com. 15.

Materia ſecundum conſiderationem ad ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma eſt pars ſubſtantiæ, ſed ſecundum conſiderationem ad ſubſtantiam declarantem eſſentiam rei non dicitur eſſe pars ſubſtantiæ, ſed eſſe apparens deferens formam in ſuam diffinitionem. Auer. ſententia in. 7 primæ philoſophiæ in com: 34. idem ibidem. cõ. 21. & 43. Vbi apparet ex mente eius materiam non eſſe partẽ quidditatis rei, licèt ſit pars eſſentialis compoſiti. differentia enim magna ualde eſt apud Peripateticos inter eſſentiam & quidditatem in rebus generalibus compoſitis ex materia & forma. 3. de anima. tex. cõ. 9. Sic etiam ſentit lucidiſſimus Themiſt. in. 3. de anima. cap. 27. & eſt opinio Alexan. & omnium Peripateticorum. ¶ Auic. autem in tract. 5. ſuæ primæ philoſophiæ. cap. 5. de aſsignanda comparatione diffinitionis et diffiniti, tenet formam non eſſe totã rei quidditatem, ſed partẽ: unde uult materiam eſſe partẽ quidditatis, ſicut eſt pars eſſentiæ, et non diſtinxit inter eſſentiam, et quidditatem. Et hanc opinionem imitatur etiã

Dinus Tho.in.7.metsphy.in lec.9.ſuper expoſitione tex. com.34.& in li.de ente & eſſentia,& in prima parte ſummæ.q.75.& in.3.parte.q.50.& in.4.diſ.44.& Scotus in.7. ſuæ meta.q.16.& in.3 ſentẽtiarum diſtin. 22.& Antonius Andre.in.7.meta.q. 12. Sed ut dixi cauſa erroris Auicen. fuit,quem errantem iſti ſunt ſequuti,quia non diſtinxerũt in materialibus eſſentiam à quidditate, neque diſtinxerũt inter partes ſecundum finem ipſius ſpeciei, & inter partes ſecundum imaginationem,& eſt differentia magna ualde: nam ut ſcribit Commenta.in.1.metaphyſico.in commen.45. Ariſtoteles opinatur quòd intellecta rerum non ſunt ſubſtantiæ rerum, ſed ſignificant & notificant ſubſtantias rerum. Certum eſt enim quòd materia eſt pars eſſentiæ, quia eſt ex partibus ſecundum finem componentibus in eſſe reali ſubſtantiam compoſitam, tamen genus non eſt materia, licèt ſit materiæ proportionale per Porphyrium.in cap.de differentia, & per Philoſophum in. 7.primæ philoſophiæ.in tex.commen.43.& Alexand. in lib. 2. naturalium quæſtionum,quæſtione ultima,demonſtratiue probauit hoc, ut etiam confitetur Commen.1. metaphy. commen.17.&.12. metaphyſi. commen. 14. & tamen genus eſt de quidditate ſpeciei. Si igitur idem in compoſitis ex materia & forma eſſet eſſentia & quidditas, partes eſſentiæ eſſent partes quidditatis: ſed ſecùs res ſe habet, ut dicitur in.7.primæ philoſophiæ.in tex.com.41.& in.3. de anima.tex.cõ.9. De hoc uide quæ ſcripſerim in Theorematibus,in proprio Theoremate,quod incipit: In conceptis cum materia,aliud eſt quod quid eſt,ab eo cuius eſt quod quid eſt.

Materia & forma differunt, quoniam forma prædicatur per ſe de habente formam,ſecundum quòd declarat quidditatem eius ſubſtantialem, materia uerò non prædicatur de habente formam uera prædicatione, ne dum ut prædicetur per ſe. Idolum enim non dicitur cuprum, nec homo caro.7.metaphyſi.commen.34.idem ibidem com.23. ubi dicitur: Materia non prædicatur niſi ſecundum dominationem. conſimile.7.metaphyſi.43. &. 45. commen.& 9.metaph.com.12.

Materia,alia ſenſibilis,alia intelligibilis.7.met.tex.com.34. &.35.&.39.&.5.metaphy.com.3.&.8.meta. tex.com.15. uide in Theorematibus.

Materia ſecundum ſe ignota eſt.7.meta.tex. com. 35. conſimile primo phyſi.tex.commen.69.& in primo cap.de ſubſtantia orbis.

Materia ſenſibilis eſt,ut æs & lignũ & quælibet mobilis materia.7.meta.tex.com.35.

Materia intellectualis eſt,quæ in ſenſibilibus exiſtit, non in quantum ſenſibilia ſunt,ut mathematica. ibidem.

Materia cùm fuerit,non erit res;forma autem cum fuerit,erit res.7.meta.comm.37.& fuit ſententia iſtius dicti Commentatoris ſumpta à lucidiſsimo Themiſt.in.2.de anima. in principio.ubi ſcribit illud eſſe diſcrimen inter materiã & formam,nam res à materia habent, ut fierent: à forma uerò, ut eſſent.

Materia etiam erit quorundam non ſenſibilium.7. meta. tex. commen.39.

Materia non ſolum à phyſico ſciri debet, uerumetiam ratio ſeu forma magis.7.meta.tex.comm.39.idem.2.phy.21.& 26.& in.1.de partibus animalium.c.1.

Materia eſt propria entibus naturalibus.7.meta.com. 39. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Materia non prædicatur de re nomine principali.7.meta.cõ. 43.&.23.idem.9.meta.tex.com.12.

Materiæ naturæ talis eſt,quod per eam poteſt res eſſe & non eſſe.7.meta.tex.com.53.

Materiæ natura talis eſt,quòd eius quidditas & forma eſt recipere formam.7.meta.com.ultimo.idem. 1. cap. de ſubſtantia orbis,ubi dicit: Naturæ materiæ ſubſtantiatur per poſſe.& in. 2.phy.com.15.

Materiam dico, quæ non eſt hoc aliquid ens actu, poteſtate autem eſt hoc aliquid.8.meta.tex.com. 33.

Materiam localem ſi quid habet,non eſt neceſſe illud habere materiam generabilem & corruptibilem.8.metaphyſi. tex.commen.4.idem.infra.tex.commen.12. &. 15.metaphyſico.tex.commen.10.idem primo.phyſic.commen.63. & in lib.de ſubſtantia orbis,per totum ferè, & in. 1. cæli. commen.20.&.95.

Materiam eſſe ſubiectum,eſt declarandum in ſcientia naturali,ſed materiam eſſe ſubſtantiam eſt declarãdum in ſcientia diuina. Commentator in.8.metaphyſi.commen.4.uide idem in.2.phyſi.commen.21.&.7.meta.commen.9.&.12. metaph.commen.5.

Materia, quæ eſt ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis, quando recipiet formam, aſsimulatur ei quod eſt in actu, & quando dimiſerit eam,aſsimulatur non eſſe.8.metaphy. commen.4.

Materia non dicitur de diffinito niſi ſecundum quòd eſt genus eius:genus enim ſignificat materiam, ſecundum quòd eſt in potentia illud quod habet materiam, & ſic prædicatur de habente materiam. Nomen autem materiæ, ſignificat materiam ſecundum quod eſt aliquid in actu exiſtens pars illius,cuius eſt materia,& ideo non prædicatur de habente materiam.8.metaphy.com. 6.ubi elicitur differẽtia inter genus & materiam,quia genus prædicatur formaliter de cõpoſito ex materia & forma:materia uerò nequaquam,ſed ſolum denominatiuè non nomine principali. 7. meta.tex.com.23.&. 43.

Materia neq; elementum eſt,neq; ex elementis.8.meta.tex. com.8. Vide in concordantijs nuper æditis.

Materia, alia communis, alia propria. 8. metaphyſico.tex. commen.11.

Materia una exiſtente contingit fieri diuerſa propter mouentem cauſam.ibidem.

Materia ex una plures fieri materias cõtingit duobus modis uel in eodem ordine,& diuerſantur ſecũdum magis & minus:uel in diuerſis ordinibus.8.meta.com. 11.

Materia exiſtente una & motore uno,de neceſsitate generatum erit unum.8.metaphy.commen.11.idem in.12.meta. commen.11.

Materia exiſtente diuerſa & motore diuerſo, de neceſsitate generata erunt diuerſa.8.metaphy.commen.11.& tex. commen.12.

Materia exiſtente una,generata poſſunt eſſe diuerſa propter mouentem cauſam.8.meta.tex.comm.11.ubi Commen.limitat illam propoſitionem habere locum in artificialibus tantùm:fallit autem in naturalibus,ut patet in.8. phy. tex. com.46.Eſt enim in naturalibus principiũ quòd nõ quodlibet fit ex quolibet,ſed determinatum ex determinato.& in eodem comm.11.expreſſe dicit:Quædam materiæ recipiunt formas diuerſas,& quædam formæ non recipiunt niſi unam materiam:quod quidem uerum eſt in entibus artificialibus. in entibus autem naturalibus quælibet forma habet propriam materiam.

Materiam forſan quædam non habent,aut non talem, ſed ſecundum locum mobilem.8.meta.tex.com. 12.

Materia in rei ueritate cuius eſſe eſt in potentia, non inuenitur niſi in ſubſtantijs generabilibus & corruptibilibus:ſubſtantiæ uerò æternæ, quia in eis non eſt potentia ad corruptionem,non eſt in eis materia; ſed materia earum, eſt aliquid exiſtens in actu: ſcilicet, corpus indignius habet hoc nomen ſubiectum, quam hoc nomen materia. 8. metaphyſi.commen.12.idem in.2.cap. de ſubſtantia orbis, & alibi ſæpe.

Materia quæ eſt in potentia,eſt cauſa alterationis paſsiuæ.8. meta.tex.com.15.&.1.cæli.tex.com.21.

Materia prima eſt in potentia utrorunq; contrariorum eodẽ termino.8.meta.com.14.idem.1.phy. com. 6.&.82.&.2. phyſi.commen.48.

Materiam intellectualem aut ſenſibilem non habentes, ſtatim ſunt id quod ſunt.8.metaph.tex.comm. 16. ubi Commenta.in commen.dicit: Illa quæ non habent materiam, non habent cauſam aliam à ſe in hoc quòd ſunt unum, & in hoc quòd ſunt ens,è contrario eis quæ ſunt in materijs: per formas enim fiunt,compoſita ex materia, & forma unum & aliquid ens &c.

Materia eſt principium paſsionis & cauſa, propter quam patiens patitur.9.met.tex. com.2.uide limitationẽ ab Auer. in.3.de anima.in com. 5. in principio digreſsionis, & ibidem

dem in comm. 28.ubi declarat, cuius paſsionis materia ſit cauſa. Inquit enim quòd materia non eſt cauſa receptionis ſimpliciter, ſed cauſa receptionis tranſmutabilis, ſcilicet receptionis huius entis indiuidualis.

Materiam eſſe in potentia ad infinitas formas, eſt ſicut infinitum eſſe in potentia: talia enim potentia non dicitur reſpectu actus, quia potentia quæ dicitur reſpectu actus, eſt finita: ſed hoc intelligitur quod potētia ſemper aſſociatur ei. 9. meta. com. 11. & habetur ex tex.

Materia remota non dicitur eſſe in potentia illud, cuius eſt potentia. 9. primæ philoſophiæ. tex. com. 12. Inde collige differentiam inter materiam remotam & propinquam, quā innuit. Comm. in com. dicens: Et intendit declarare quòd materia quæ poteſt ſimpliciter, non indiget in hoc quòd exeat in actum, niſi uno motore tantùm. Materia autem quæ non dicitur poſſe ſimpliciter, ſed per potētiam remotam, exit in actum per plures motores uno motore ſecundum remotionem, aut propinquitatem.

Materia propinqua rei non prædicatur de re, cuius eſt materia nomine principali, ſed denominatiue: ut nō dicitur idolum cuprum, ſed cupreum. 9. metaph. tex. com. 12. Idem. 7. meta. tex. com. 43. & com. 23. Et aduerte quòd Com. dicit in. 9. meta. com. 12. quòd hoc non eſt proprium idiomati græcorum, ſed in noſtris idiomatibus id eſt Arabicis, hoc eſt manifeſtum in rebus naturalibus, ſed in artificialibus non eſt manifeſtum.

Materia propinqua dicitur eſſe in potentia ſimpliciter, & dicitur materia ſimpliciter non remota. 9. metaphy. com. 12. Vide in concordantijs nuper æditis.

Materia & uniuerſale differunt, quia materia non prædicatur de re nomine principali, ſed nomine denominatiuo: uniuerſale autem prædicatur de re, ut homo eſt animal. 9. metaphy. tex. com. 12.

Materia potentia eſt, donec ueniat ad ſpeciem: quando uerò actu eſt, tunc in ſpecie eſt. 9. meta. tex. com. 16.

Materia dum eſt in potentia, non eſt perfecta per formam, neque habet eſſe quod habet forma, ſed dū uenit ad actū, tunc perficitur per formam, & habet eſſe quod habet forma. 9. meta. com. 16. Ex quo patet ſecundum Auer. doctrinam, quòd licèt materia ſit eſſentia diuerſa ab ipſa forma, eſſe tamen habet á forma, & non eſt aliud eſſe materiæ, & aliud formæ: dicit enim diuinus Boethus in lib. de unitate & uno. Omne eſſe eſt á forma. quod deſcribentes Peripatetici dixerunt: Eſſe eſt exiſtentia formæ in materia.

Materiam communem habentia adinuicem tranſmutantur. 10. meta. tex. com. 12. & habetur propriè, in primo de generatione & corruptione in tex. com. 43. & 53.

Materia contrariorum eadem eſt. 10. meta. tex. com. 14.

Materia negatione oſtenditur. 10. meta. tex. com. 24. Vide in concordantijs nuper æditis.

Materiæ diuerſitas eſt cauſa differentiæ rerum per accidens, quia quæ conueniunt in forma, & differunt ſecundum materiam, differunt per accidens. ut duo annuli, quorū unus eſt ex auro, alter uerò ex argento. 10. meta. tex. com. 24.

Materia non facit differentiam. 10. meta. tex. com. 25.

Materiam primam eſſe probare, eſt ſermo naturalis, è contrario Auic. 12. meta. com. 8. idem primo phy. com. ulti. & 2. phy. com. 22. idem. 12. meta. com. 6.

Materia aſsimilatur mixtioni, quia res admixtæ propinquæ ſunt, ut ſint in potentia. 12. meta. commen. 9. ubi declarat, quare Anaxagoras poſuit mixturam.

Materia, propterea quia eſt in potentia omnia, eſt cauſa in hoc quòd generatio non abſcinditur. Com. 12. meta. com. 9. & eſt dictum Ariſt. de quo inquirit in. 1. de generatione & corrup. tex. com. 15. & infra.

Materiam nullus ſciuit in rei ueritate ante Ariſ. Com. 12. meta. cō. 9. colligitur, & ex primo phy. tex. com. 79.

Materiam habent omnia quæcunque tranſmutantur, ſempiterna autem mobilia latione non habent materiam generabilem, ſed unde & quo. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 10. & 8. metaphy. tex. com. 12.

Materierum naturæ diuerſantur ſecundum diuerſitatem naturæ trāſmutationis. 12. primæ philoſophiæ. cō. 10. & 1. phy. cō. 63. & in. 3. de anima. in cō. 5. in principio digreſsionis.

Materia generabilium eſt in potentia, translatorum autē eſt in actu. 12. meta. tex. com. 10. idem in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, & primo cœli. com. 95.

Materia quæ eſt in potentia, eſt in omnibus corporibus, ut opinatus eſt Aui. ſed errauit in hoc. Ipſam opinionem imitatus eſt etiam Aegidius Roma. in trac. ſpirituali de materia cœli.

Materia quæ eſt in potentia in ſubſtantijs generabilibus & corruptibilibus, eſt cauſa fatigationis & corruptionis in eis. 9. metaphyſi. tex. com. 17.

Materia prima eſt una, tamen multa eſt in potentia & habilitate. 12. primæ philoſophiæ. com. 11. idem. 1. de generatione. com. 22. & tex. com. 29. & 3. phy. tex. com. 84.

Materia prima, primò habet potentias ſeu habilitates ad recipiendum primas contrarietates ſcilicet formas omniū quatuor elementorum. Secundo uerò habet potentias conſimilium partium mediantibus formis quatuor elementorū, & iſtæ potentiæ diuerſantur ſecūdum diuerſitatem mixtionis quatuor elementorum. 12. metaphyſi. commen. 14. idē 3. cœli. com. 67.

Materia ſecundum quòd caret differentijs formarum indiuidualium dicitur una numero, & non quia ſiat unam formā numero. 12. meta. com. 14. idem. 1. phy. com. 63.

Materia & forma uniuerſalis, & præcipuè quæ eſt genus differunt. 12. meta. com. 14.

Materiæ communitas eſt dura priuatio, & eſt in anima tantū, & communitas quæ intelligitur in formis communibus eſt extra animam in potentia. 12. meta. com. 14.

Materia ſecundum quòd intelligitur communis omnibus rebus generabilibus, non habet eſſe ſecundum hunc intellectum extra animam, cùm non intelligatur ſic, niſi ſecundū priuationem omnium formarum. 12. meta. com. 14.

Materiæ perfecta imaginatio quæ ſit, uide. 12. metaphyſico. commen. 14.

Materia non eſt ſenſibilis per ſe, ſed forma 12. metaphyſic. commen. 14.

Materia non habet eſſe, niſi per hoc quòd ſentitur, & nō per ſe. 12. meta. com. 14. ubi patet quòd materia non habet eſſe niſi à forma, licet alia ſit ſubſtantia & eſſentia materiæ, & alia formæ, contra Scotum & Henri. de Gan. Cōtra hēs de Gan. & Sco.

Materia, quia non formam habet, ideo non habet intentionē intellectam ab ea. 12. meta. comm. 14. pro quo uide primo cœli. com. 92. ubi dicit Commen. quòd forma eſt ſubiectū uniuerſalitatis. Et iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ, & ideo materia non habet rationem alicuius communis prædicabilis de pluribus, quia eſt primo diuerſa ab oi forma.

Materia quia non habet formam, ideo non habet naturā propriam, ſed ſua natura eſt in comparatione. 12. met. com. 14. idem primo phy. tex. com. 69.

Materia eſt illud ad quod innuitur ſecundum ſenſum, forma autem non compræhenditur ſecundum ſenſum, niſi ſecundum ſuam actionem, & ideo non compræhenditur, niſi ſecundum intellectum. 12. meta. com. 14.

Materia & natura non ſunt propriæ ſubſtantiæ abſtractæ, ſed corpus & anima. Com. 12. meta. com. 25. authoritate Alexandri. ubi aduerte quòd Ariſt. ibi ponit diuiſionem entiū, quòd uidelicet quædam ſunt ſeparabilia, & ſunt ſubſtātiæ, quædam inſeparabilia, & talia ſunt accidentia. Et Aleſander ſecundum unam expoſitionem dicit, quòd ſubſtātiæ uere ſeparabiles ſunt corpus & anima: materia uerò & natura non ſunt propriæ ſubſtantiæ ſeparabiles. ubi collige naturam eſſe infra animam, & materiam eſſe infra corpus. & ideo orbis cœleſtis rectius dicitur corpus aut ſubiectum, quā materia. Corpus enim in eo quòd corpus ſeparari poteſt à paſsionibus tranſmutantibus ſubſtantiam; ſed nō materia: quia materiam confeſtim ſequitur contrarietas, ut dicit Ariſt. in libro de longi. & breui. uitæ. Et in. 2. de generatio. io tex com. 6. dicit: Nos autem dicimus aliquam materiam unam ſenſibilium, ſed ſemper eſt cum contrarietate ex qua generantur nocata elementa. Et ita dicit Comm. in lib. de ſubſtantia orbis. cap. 1. Ita etiam natura eſt infra animam, quia anima eſt principium naturæ & omnis motus: animata enim ſunt principia omnium corporum naturalium. 12. met. com. 25. & Them. idem habet in principio

libri

libri de anima. Similiter anima eſt ſeparabilis a contrarietate, quia quæ contrariantur in natura, non contrariantur in anima, lapis enim non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis, ſed lapis bene eſt in natura: & ideo propriæ ſubſtantiæ ſeparabiles potius ſunt corpus & anima, quam materia & natura: ſemper enim reſpectus imperfectionis ad perfectius, eſt reſpectus potentiæ ad actum, aut inſtrumenti ad agens, unde materia conſtituitur per potentiam. Sed corpus dicit actum, & ideo orbis rectius dicitur corpus, aut ſubiectum quam materia: natura etiam eſt animæ inſtrumentum, ut patet. 2. de anima. tex. com. 41. contra Empedoclem & antiquos aſſerentes ignem eſſe cauſam augmenti &c. Et ideo Com. in com. 25. dicit authoritate Alexan. quòd Ari. diuiſit formas naturales & primã materiam, quia non ſunt ſubſtantiæ in actu, ſicut anima, & corpus: aut quia uidẽtur eſſe cauſatæ à ſubſtantijs ſeparatis.

Materia eſt cauſa potentiæ in rebus in quibus eſt potẽtia. 12. primæ philoſophiæ. com. 30. idem. 7. meta. tex. commen. 22. & 53.

Materia non ipſa ſeipſam mouebit. 12. primæ philoſophiæ. tex. commen. 30. ubi aduerte quod hoc eſt uerum tã in natura quàm in arte.

Materia non intelligitur per ſe, ſed per aſsimilationem, forma autem intelligitur per ſe. 12. primæ philoſophiæ. com. 37. idem primo phyſi. tex. com. 69.

Materiam non habẽs eſt ſimplex, & quod eſt ſimplex, non habet materiam. 12. meta. com. 49.

Materia quæ quidem eſt una, nulli eſt contraria. 12. metaphy. tex. com. 53.

Materiæ eſſentia impoſsibile eſt ut ſit eſſentia motoris. 12. primæ philoſophiæ. contra Empedoclem. tex. commẽ. 54. idem. 2. phyſi. tex. com. 70.

Materia eſt cauſa multitudinis & numerabilitatis apud Philoſophos & cauſa conuenientiæ in multitudine materiali eſt forma. ex libro deſtruc. diſpu. 1. in ſolu. 7. dubij.

Materiam uoco non ens ſimpliciter, non quia omnino ſit nihil, & uſquequaque; ſed id quod nuda & mera potentia, cuiuſmodi eſt prima & originalis materia Them. 5. phy. ſuper tex. 2. uide in concordantijs nuper æditis.

Materia inquantum materia non generatur, oporteret nanq; quod materia haberet materiã in infinitum. ex prima diſputatio. in ſolutio. 21. dubij.

Materia & forma à principio ſeparato, ſecundum Peripateticos non procedunt, immo agens apud eos in rebus generabilibus & corruptibilibus non agit, neque formam, neque materiam: immo agit ex materia compoſita, ex eis. ex diſputa. 3. in ſolutio. 22. dubij.

Materia eſt cauſa corruptionis apud Philoſophos. ex diſpu. 4. in ſolutione. 2. dubij.

Materia quælibet habet accidentia propria fixa in ipſa, ſine accidentibus quæ manant à forma: & hæc accidentia quæ ſunt in materia, ſunt cauſæ multitudinis uarietatum, quæ in naturis indiuiduorum inueniuntur, quemadmodũ accidentia propria formæ ſunt cauſæ multitudinis uarietatum, quæ in moralitatibus indiuiduorum hominum cognoſcuntur, ut eſt declaratum in naturali philoſophia. 6. colliget. cap. 1.

Materiæ ſignum apud Philoſophos eſt paſsio, & formæ ſignum eſt operatio. ex diſputa. 6. in ſolutione. 6. dubij. & ex diſpu. 10. ſolu. 2. dubij.

Materia ſemiualis ex qua animalia conſiſtunt non indefinita eſt, nec plus nec minus, ut ex qualibet generari queant, quemadmodum perficiẽdi cuiuſque animalis, certa eſt magnitudo, tum ad maius, tum uerò ad minus, quem terminũ non ſupergradiuntur, ut uel maiora uel minora euadant, ſed in medio magnitudinis ſpatio exceſſum defectũ ne inter ſe capiunt: atque ita homo alius alio auctor eſt, & cæterorum unumquodque animalium. Ariſtot. in. 4. de gene. anima. cap. 4. conſimile habetur in. 2. de anima. in tex. commen. 42.

Materia quæ alit, eadem eſt illi ex qua generationem natura conſtituit. Ari. in. 4. de gene. ani. cap. 8. ubi agit de lacte idẽ in. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 50. ubi dicitur quòd omnia nutriuntur, ex eiſdem ex quibus ſunt.

Materia crementi & generationis eadem eſt. 8. de natura animalium. cap. 1. & 2.

Materia eſt propter formam; & compoſitum ex materia & forma, eſt propter operationes. Auer. in. 2. colliget in cap. de complexionibus membrorum officialium, ubi dicit: Hoc nedum eſt uerum in naturalibus, uerum etiam in artificialibus.

Materia duplex, quædam eſt prima quæ eſt imperceptibilis, & quædam habens formam. ex paraphraſi metaphyſi. tracta. primo. cap. Quid gratia.

Materia habens formã eſt duobus modis, unus eſt ut eius forma non corrumpatur in aduentu alterius formæ totali corruptione, immo ineſt ei forma materiæ medioeri quodam modo, ut ſunt quatuor elementa materia corporum compoſitorum, ut fuit declaratum in libro de generatione & corruptione. Secundus eſt illud genus materiæ in quo remanet forma materiæ adueniente alia forma, ut eſt diſpoſitio in quibuſdam corporibus ſimilarium partium ad recipiendam animam, hoc tamen appropriatur nomine ſubiecti. ibidem.

Materia numeratur in entibus, licèt non ſit aliquid in actu ſecundum quòd eſt materia. primo phy. com. 66. uide. 4. phy. com. 59. & primo. cap. de ſubſtantia orbis. Contra Burleum.

Materia & forma poſſunt diſtingui ſecundum diffinitionem; ſed non in eſſe. 1. phy. com. 65. & 2. phy. tex. com. 12.

Materia non habet formam propriam, neque priuationẽ propriam. 1. phy. com. 66. 63. 69. & 3. coeli. com. 67. & 7. meta. tex. com. 8. 1. cap. de ſubſtantia orbis. 1. etiam phyſi. com. 79. 4. phy. com. 59.

Materia non poteſt intelligi per ſe, ſed ſecundum comparationem. 1. phy. com. 69. & 1. cap. de ſubſtantia orbis. & 7. meta. com. & tex. 35. 4. phy. com. 16. & 2. phyſi. cõ. & tex. 26. uide in concordantijs.

Materia ad ſuam eſſentiam conſtituendam non indiget poteſtate, neque poteſtas ulla in prima ac ſimplici notione materiæ includitur. Themiſt. Alexan. Simplicij, & Auer. indubitata ſententia. Themi. in primo phy. in digreſsione. uide in Theorematibus.

Materiæ modus eſſendi eſt, quòd nõ eſt in actu, ſed eſt modo medio inter non eſſe ſimpliciter, & eſſe in actu. 1. phy. cõ. 70. & 5. phy. com. 7. & 12. metã. 11. & 14. com.

Materia in prima ſui & ſimplici notione eſt quædã res in ſe, & exiſtit actu. Themiſtius ibidem. uide in Theorematibus quomodo ſit intelligendum.

Materia eſt non ens per accidens, & priuatio eſt nõ ens per ſe. primo phy. com. 75. & tex. com. 79. contra Platonẽ. Vide in concordantijs.

Materia eſt quaſi compoſita ex eſſe & non eſſe. 1. ph. 79.

Materia ſubiecta cum forma cauſa eſt eorum quæ ſiunt, ſicut mater. 1. phy. tex. com. 80.

Materia in ſecunda ſui notione qua comparatur ad alia, includit potentiam. idem ibidem.

Materia appetit formam, ſicut turpe bonum, & fœmina marem. 1. phyſi. tex. com. 81.

Materiam ſine relatione intelligere per difficile eſſe ſcio, ut nuda & ſola intelligatur: ueruntamen aſſequi poteris, ſi in eam indaginem paulo acrius incubueris ſtudiumque contuleris. Themi. ibid. idem ſequitur Com. in. 12. metaph. in com. 14. & in com. 39.

Materia recipit formas alternatim, quando forma agens eſt præſens. 1. phy. com. 81.

Materiæ accidit pulchritudo, propter mixtionem cum priuatione. 1. phy. com. 81.

Materia non poteſt declarari eſſe, niſi in ſcientia naturali. 1. phy. com. ultimo.

Materia non prima, eſt compoſita ex forma & materia. 5. ph. com. 10. idem. 1. phy. com. 1.

Materia ſi ſepararetur à forma, tunc quod non eſt in actu, eſſet in actu. 2. phy. com. 12. idem. 3. phy. com. 65.

Materia conſideratur à naturali ut eſt materia formæ, materia conſideratur à diuino ut eſt unum entium. 2. phy. com. 21. idem. 7. metaphy. 9. & 39. & 2. metaph. com. ulti. 1. metaphy. com. 15. & 18. 4. metaphy. com. primo. 5. metaphy. com. 5. & 6. com.

Materia alia particularis, alia generalis, & uide differentiam à Themiſtio. 2. phy. ſuper tex. 7.

Materiam eſſe informem quomodo ſit intelligendum, uide Themiſtium ibidem, ubi dicit quòd inaffectio non ſignificat priuationem ſed negationem.

Materia & ſubiectum differunt. vide Them. in. 1. phyſi. in digreſsione. idem ſequitur Simpli. ibidem, & ante iſtos Boethus & Alexan. Materia enim qualitatibus ſenſibilibus informata non amplius materia remanet, nam ſecundum ſe informis eſt & ſpeciebus omnibus caret, ſed adhibitis qualitatibus materia abijt in ſubiectum.

Materia non poteſt declarari eſſe, niſi per ſignum naturale, & primus motor. 2. phyſico. commen. 21. &. 1. phyſi. commen. ultimo.

Materia eſt eorum quæ ſunt ad aliquid. ſecundo phyſico. tex. commen. 26.

Materia eſt propter formam, non forma propter materiam. 2. phy. tex. com. 26. &. 91

Materia conſideratur à naturali propter formam, forma autem per ſe conſideratur. Vide in concordantijs. 2. phyſic. commen. 26.

Materia eſt cauſa formæ & forma materiæ. 2. phyſic. commẽ. 30. idem. 1. phyſico. comment. 70. uide etiam. 3. phyſico. commen. 65.

Materia diuerſificatur per formam. 2. phyſico. tex. commen. 26. in alia enim ſpecie, alia eſt materia. idem primo de anima. commen. 53. &. 2. de anima. commen. 60. idem. 2. phyſic. commen. 87.

Materia alia ſecundum compoſitionem, alia ſecundum alterationem, alia ſecundum compoſitionem & alterationem ſimul. 1. phyſi. com. 31.

Materia prima eſt apta recipere duo contraria æqualiter. 2. phy. com. 48. idem. 7. meta. tex. com. 53.

Materia infert omnes cauſas. 2. phy. com. 71.

Materiæ eſſentia & infiniti, eſt in potentia. 3. phy. tex. cõ. 59. idem. 1. ca. de ſubſtantia orbis.

Materia non eſt totum, neq; finitum per ſe, ſed per aliud, ſcilicet per formam. 3. phy. com. 65.

Materia non habet formam, ideo eſt delata in alio. i. in compoſito. 3. phy. tex. com. 65.

Materia formæ & accidentia conueniunt in hoc, quòd nõ inueniuntur niſi in alio: ſed accidentia & formæ differunt à materia in hoc quòd ſunt in ſubiecto, aut de ſubiecto. Materia autem eſt ipſum ſubiectum, & non inuenitur per ſe, ſed in alio ſcilicet in compoſito, & cum aliquo ſcilicet cũ forma. 3. phyſico. commen. 65. Vide conſimile. 2. de anima commen. 4.

Materia eſt cauſa diminutionis, quæ eſt terminata & non terminans. 3. phyſi. com. 67.

Materia à forma habet ut tota finita & perfecta ſit. Themi. 3. phy. in tex. 75. ¶ Ex quo patet contra illos qui tenent materiam circũſcripta forma, habere aliquã perfectionem.

Materia eſt cauſa infinitatis. 3. phy. com. 60. &. 65. 3. cæli. cõ. 72. 4. phy. tex. com. 38. &. 49.

Materia eſt cauſa priuationis. 3. phy. tex. com. 72.

Materiæ proprium eſt ut habeat dimenſiones in potentia, & iſtæ dimenſiones dum terminantur per ſuperficies, ſiunt dimenſiones in actu, ſcilicet corpus, & cum auferuntur ſiunt dimenſiones in potentia. 4. phyſic. commen. 15. & in. 1. ca. de ſubſtantia orbis.

Materiam ſcire ſine forma, aut formam ſine materia, impoſsibile eſt. 4. phyſi. com. 16. conſimile. 2. phy. 26. &. 1. phyſic. tex. commen. 69.

Materia & forma non numerantur in actu, aut ſeparantur, ſed ratione. 4. phyſico. tex. commen. 17. idem. 2. phyſi. tex. commen. 12.

Materia & forma ſunt partes rei ſecundum qualitatem, & nõ ſecundum quantitatem. 4. phy. com. 20.

Materia & forma mouentur per motum rei. 4. phyſico. tex. commen. 20

Materia neque diuiſa eſt à re, neque continet rem. 4. phyſic. tex. commen. 38.

Materia non cognoſcitur eſſe niſi per tranſmutationẽ in ſubſtantia. 4. phy. tex. com. 38. &. 1. phy. com. 63. & com. ulti. 8. metaphyſi. 4. &. 12. com.

Materia eſt ſubſtantia ſecundum quòd ſubſtat formæ, & forma eſt ſubſtantia ſecundum quòd conſtituit. 7. metaphyſi. commen. 7.

Materia ſpecies non eſt, quia ſpecies qualitas eſt, materia autem eſt ſine qualitate, neq; eſt. Alexander in paraphraſi c. 4. ubi probat quòd anima eſt inſeparabilis à corpore.

Materiæ more ſuſcipere idem eſt, ac materiam fieri rei quæ ſuſcipitur. in paraphraſi de anima. in cap. de intellectu practico & ſpeculatiuo. Alexand. & ibi uide quid ſit ſuſcipere ſpecies ſine materia. idem etiam aſſerit Themiſt. in paraphraſi de anima. lib. & cap. 42. & eſt ſuper tex. comm. 122. uide pulchre.

Materia nulla de forma ſibi inhærente iudicium ferre poteſt, quia materia ſuapte ingenio bruta irrationabiliſq; eſt, ratio uerò tum de alijs iudicat, tum ratione & forma rationẽ & formam apprehẽdit. Them. 2. de anima. 42. & eſt ſuper tex. com. 121. ¶ Inde collige quomodo intelligunt Peripatetici materiam impedire cognitionem, quia ſenſus nõ eſt vt forma exiſtens in materia ſit cognitione priuata. Alioquin animalia & homines carerent cognitione. ſed modus recipiendi materiæ appropriatus eſt cognitioni repugnans, quia materia recipit cum trãſmutatione reali, quæ ſit per quatuor qualitates, & recipit formas diuerſas, & iſtas. vt dicit Com. in. 3. de anima. com. 5. in princip. digreſſionis. Et quod more materiæ recipit, eſt materiã fieri rei quæ recipitur: ſed ſenſus recipit non more materiæ, quia non ſit materia agentis formæ, uiſus enim non albet neque nigricat: & forma coloris recipit non materia, quia forma coloris agit in ſenſum non compoſitum. vt dicit Themiſti. in præſenti loco. Amplius in eodem puncto organi eſt ſpecies albedinis, & ſpecies nigredinis: ſecus eſt de materia.

Materia ipſa infinitum, ſi per ſe ſola ſpectetur. i. in priuatione: infinitas autem ipſa priuatio eſt, non tamẽ idcirco quia infinitas i materia & priuatione eſt, materia ipſa per ſe poteſt eſſe diuiſionis ſubiectum: ſed corpus continuum ſeoſile, nam diuidundæ res actu ſubſiſtunt. Sed quamobrem dictum eſt infinitatem diuiſionis pertinere ad materiam? nẽpe quia compoſitum, & id quod diuiditur corpus nõ amittit formã in diuiſione, ſed retinet: ita cum non poſsit à forma pendere, à materia pendeat neceſſe eſt. Themiſtij aurea & notabilis ſententia. in. 3. phy. ſuper. 72.

Materia & forma hoc diſcrimine diſtant, quia à materia res habuerunt ut fierent, à forma uerò ut eſſent. Themi. in. 2. de anima. in principio. Quam ſententiam tranſtulit Auer. in. 7. primæ philoſophiæ in commen. 37. ubi habetur quòd materia cum fuerit, non erit res, ſed forma cum fuerit erit res. Nam recte dicuntur à materia res habere, ut fiãt; quia materia eſt, ex quo ſit aliquid, ut inexiſtente, ut dicitur in calce primi phyſic. Eſſe uerò eſt à forma, quòd ut inquit Boethus in lib. de unitate & uno. Peripatetici deſcribentes dixerunt eſſe, eſt exiſtẽtia formæ in materia: ens enim & unum quum multipliciter dicãtur, quod uere eſt, actus eſt. 2. de anima. tex. com. 7.

Materia ſecundum Platonem cognoſcitur cognitione nota & extranea: cognitio autem adulterina ſeu extranea nũcupatur, tam in ſenſu quàm in intellectu, propriè illa, quæ nõ de facie aut uultu rei, quam cõtemplamur, elicitur, ſed de forma illa qua priuatur. Themiſt. 3. de anima. c. 44.

Materia corporum ſimplicium eſt ſimplex quædam, & à ſpecie ſequeſtrata natura, quæ ſuapte ratione informis atq; infigurata omni ſpecie carere dignoſcitur, & eſt ſimpliciter materia: ſed materia quæ compoſitis corporibus ſubijcitur materia quidem eſt, ſed non ſimpliciter materia, quandoquidem non ſine ſpecie aliqua ſubijci uidetur. Alexander in principio ſuæ abbreuiationis de anima. idem tenet Commen. 4. phyſi. com. 71. &. 8. phyſi. com. 30. &. 3. cæli. com. 67. contra fatuos qui ponunt ex mente Auerro. formam corporeitatis.

Materia cum dicatur analogicè. i. ſecundum prius & poſterius de materia corporum cœleſtium, & de prima materia: & in his quæ dicuntur ſecundum prius, & poſterius prius eſt cauſa poſterioris, neceſſe eſt ut materia corporis cœle-

cœleſtium ſit cauſa, ut hæc materia ſit. ex paraphraſi meta. tract.4.col.16.

Materia prima ut ſit, indiget formis elementorum, quæ ſunt cauſæ propinquæ per modum formæ & finis. Nam materia impoſsibile eſt, ut de cauſis habeat aliã cauſam niſi has duas cauſas, quia agens ideo efficit aliquid, quia præſtat eſſentiam ſuam, quæ uidetur eſſe eis forma, & materia prima nõ eſt eſſentia formæ quod habeat agens. ex paraphraſi meta.tract.4.col.16.

Materiam in compoſito indiuiduo eſſe in potentia intelligimus, ita quòd ſeparabitur forma ab ea per corruptionem illius indiuidui, & ſic inuenietur tranſmutari in actu poſtquam fuit in potentia. in paraphraſi metaphyſicor. tract. 2.columna.16.

Materierum quædam ſunt ſubſtantiales, & diffinitiones taliũ neceſſario præcedunt diffinitum: & quædam ſunt accidẽtales, ut æs, & lignum reſpectu trianguli, & figuræ: & diffinitiones talium non præcedunt diffinitum. ex paraphraſi metaphy.tract.2.col.17.& habetur in.7.meta.de partibus diffinitionis.tex.com 33.& infra.

Materia quòd ſit intelligibilis oon habet ex hoc quod eſt materia, quia res nõ eſt intelligibilis niſi per hoc quod eſt in actu: ſed ſi intelligimus ipſam, hoc ſit cõtinuo, illud ſit per attributionem, & hoc de materia prima: uel accidit ſibi habere actum, & hoc de materijs proprijs unicuique enti. Auer. ſententia in paraphraſi meta.tract. 2. col. 8. idem.1. phyſi.tex.com.69.¶ Ex hoc patet contra formalizãtes, qui uolunt intelligibilitatem eſſe paſsionem primo competẽtem enti inquantum ens, ſed Peripatetici dicunt quòd eſt primo competens enti in actu: licèt enim omne ens ſit intelligibile, non tamen primò ex parte qua eſt ens.

Materia eſt cauſa ut res ſit ſenſibilis, & forma eſt cauſa ut res ſit intelligibilis. primo cæli.com.95.& in paraphraſi metaph.tract. 2.col.15.

Materierum duo ſunt genera, unum eſt ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis, & propriè nominatur materia: aliud eſt ſubiectum aliarum tranſmutationum, & appellatur ut plurimum ſubiectum. ibidem in paraphr.

Materia alia communis, & alia propria, & differunt inter ſe, quia quæ habent materiam communem, poſſunt adinuicem tranſmutari, & unum eſt in potentia ad ſuum oppoſitum, ſicut & reliquum, ut ſunt corpora ſimplicia: (aqua enim eſt potentia aer, & aer eſt potentia aqua) ſed in his quæ habent materias proprias & diuerſas, non eſt tranſmutatio reciproca, interea nec unum eſt in potentia reliquum: ut materia propria phlegmatis eſt unctuoſitas, & materia choleræ ſunt res amaræ: & licèt unctuoſitas uel pinguedo ſit in potentia phlegma, tamen phlegma non eſt in potentia pinguedo: & licèt uinum ſit potentia mortuum, tamen mortuum non eſt in potentia uinum. Et ideo non quodlibet ſit ex quolibet, & res non ſolum diſtinguuntur per ſuas formas, verũ etiam & per ſuas materias, & per cauſas efficientes & finales. 2. tractat. metaph.col.15.

Materia non habet potentiam niſi apud ſeparationem eius à forma: & ſi aliqua forma eſſet in materia quæ non poſſet ſeparari à materia, tunc natura ocioſe egiſſet. 1. cæli. commen.20.

Materiæ operatio quæ eſt ex ea, ſicut abſciſsio de acumine gladij, eſt generatio & corrup.1.cæli.com.20.

Materia cõmunis eſt in potentia, ſed orbis cœleſtis eſt materia in actu.1.cæli.com.95.idem.2. cap.de ſubſtantia orbis et.8.metaph.com.12.

Materiæ plurimorum indiuiduorum ſunt terminatæ quantitatis, exceſſus inter eas eſt terminatus.1.cæli. commen. 95.idem. 2.de anima.tex.commen.41. et.6. phyſicorum. 32. et 91.

Materia eſt cauſa abſciſsionis continuitatis eſſe, et eius æternitatis.2.cæli.comm.38.idem.7. primæ philoſophiæ.tex. com.22.et.53.et.1.cæli.20.

Materia eſt cauſa quòd in rebus generabilibus inuenitur caſus, et ideo corpora cœleſtia carent caſu, quia non eſt ibi materia.2.cæli.com.45.et idem.2.phy.com.48.9.met. te. com.19. 6.meta.tex.com.5.

Materia et forma non habent grauitatem, ſed congregatum habet. 3.cæli authoritate Alexandri. com.8.

Materia et forma propinqua rei ſunt generabilia et corruptibilia per accidens, quia exiſtunt in compoſito per ſe generabili & corruptibili: ſed materia remota, ut eſt prima materia, eſt ingenerabilis et corruptibilis.3.cæli.com.61.idẽ 1.phyſi.com.81.

Materiam habens formam eſt receptibilis quarundam formarum, ſed materia prima cùm ſit ſecundum ſe ſubſtantiarũ informe, eſt receptibilis omnium formarum. tertio cæli. commen.67.

Materia prima eſt uniuerſalis cum nullam habeat formã omnino.3.cæli.com.60. uide in concordantijs.

Materia prima non eſt ens in actu, ſed eſt ens in ente in actu non diſtincta ab eo.3.cæli.commen. 29. idem. 2.phyſico. commen.12.

Materia eſt una ſecundum ſubiectum, et plura ſecundum habilitates: et hoc eſt declaratum in pluribus locis. 4. cæli. com.35.idem.12.primæ philoſophiæ. com. 11. primo de generatione & corrup.tex.com.22.& tex.comm.29.&.4. phyſico.tex.com.84.

Materia recipit contraria æqualiter, ſecus autem de corpore compoſito: nam corpus ſanitatem recipit eſſentialiter, & ægritudinem accidentaliter.4.cæli.com.35.

Materiam unam ſemper contrarijs ſupponere oportet, ſiue tranſmutetur ſecundum locum, ſiue ſecundum augmentationem & diminutionem, ſiue ſecundum alterationem.1. de generatione & corrup.tex.com. primi.

Materia principaliter eſt ſubiectum generationis ſeu tranſmutationis ſubſtantialis, aliarum uerò tranſmutationum eſt ſubiectum ſecũdum poſterius.1.de generatione & corruptione.tex.com.14.

Materia eſt una numero, & plures potẽtia & habilitate. 1.de generatione.com.& tex.29. Quomodo autem ſit una numero, uide.12.primæ philoſophiæ.com. 14.

Materiam impoſsibile eſt à magnitudine eſſe ſeparabilem.1 de generatione & corrup.tex.com.32.

Materia eſt in continuo fluxu, forma autem eſt permanens.1 de generatione & corrup.com.35.

Materia authoritate Alexandri non diſſoluitur ſecundum totum, ſed remanet in ea aliqua pars fixa, alioquin poſsibile eſſet formam ſeparari.1.de generatione & corruptione. commen. 38.

Materia eſt cauſa paſsionis, cauſa autem paſsionis conſimilis eſt eadem materia, paſsionis autem diſsimilis cauſa eſt diſsimilitudo materiæ. 1. de generatione & corrup. com. 54.& elicitur ex tex.

Materia ſecundum quòd materia, eſt paſsiuum. 1.de gener. & corrup. tex. com.55.

Materia non prædicatur de eo, cuius eſt materia, uera nominatione in rebus generatis, ſed in rebus alteratis. 2. de generatione.tex.com.4.

Materia in generabilibus, eſt cauſa, per quam res poteſt eſſe & non eſſe. 2 de generatione & corruptione.tex.com.51. idem.7.meta.tex.com.22.&.53.

Materia eſt principium tranſmutationis inquantum tranſmutatio: forma autem cum inuenitur, quieſcit tranſmutatio. Et ideo antiqui qui aſsignauerunt cauſam materialem trãſmutationis, melius dixerunt quàm qui poſuerunt cauſam formalẽ, ſicut fecit Plato. 2.de generatione & corruptione.tex.com.52.

Materiæ eſt moueri & pati, mouere autem & facere alterius eſt potentiæ. 2. de generatione & corruptione. tex. commen.53.

Materia eſt potentia, ſpecies autem entelechia. 2. de anima. tex.commen. 2.

Materia non differt à forma in compoſito niſi potentia. 2. de anima.com.7.idem.10.meta.com.23.

Materia nullum habet eſſe in actu in rebus naturalibus ſecũdũ quòd eſt materia, & eſſe in actu nõ eſt niſi ipſius formæ 2.de anima com.8.idem.5.phy.cõ.8. ubi dicit quòd in materia nõ eſt actus omnino.¶ Ex quo patet, quòd actus exiſtẽtiæ competit formæ per eſſentiã; & materiæ & cõpoſito competit ratione formæ. Et nõ oportet dicere aliũ eſſe

actum

actum exiſtēdi materiæ, & alium formæ, & alium compoſiti ex materia & forma: nō enim oportet multiplicare entia ſine neceſsitate, omne enim eſſe a forma eſt, ut dicit ēt. Boethus in libro de unitate & uno. Licèt igitur ſubſtantia materiæ alia ſit a ſubſtantia formæ, & ſimiliter compoſitū ex utroque; tamen unum eſt exiſtere: & iſta eſt uia Peripateticorum antiqua. Conſimilem ſententiam de materia inuenies. 2. phyſi. com. 12. & primo phy. com. 76. & 3. cœli com. 29. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 8. & uide amplè quæ ſcripſit in illo Theoremate quod incipit: Materia nō eſt quid, neque quantum, neque quale. &c.

Materia prima non eſt cauſa receptionis ſimpliciter, ſed eſt cauſa receptionis tranſmutabilis. tertio de anima. cō. 14, & com. 18. & com. 5.

Materia ita à phyſico cōſideratur, ut cogitationem ad formā referat uniuerſam. Them. 2. phy. ex tex. com. 16.

Materia ſuſtentatur per poſſe, & potentia eſt differentia ſubſtantialis materiæ. primo cap. de ſubſtantia orbis. ¶ Ex hoc inualuit opinio multorum aſſerentium materiam non dicere aliquam entitatem in actu, ſed meram potentiam: & pro hoc adduxerunt aliam authoritatem in. 5. phy. com. 8, ubi Commenta. ſcribit: In eſſe materiæ non admiſcetur actus omnino. & adducunt pro hoc etiam authoritatē Philoſophi in. 7. primæ philoſophiæ tex. com. 8. aſſerentis materiām non eſſe quid, neque quantum, neque quale, neque uniuerſaliter aliquid eorum quibus ens eſt determinatum; ſed eſt poteſtate omnia hæc. ¶ Ex aduerſo autem aliqui aſſeruerunt materiam eſſe actum quendam entitatiuum, ſicut fuit Hēricus de Gandauo, & Scotus, & Gregorius Arimin. ita quòd materia non ſolum eſt eſſentia quædam diſtincta ab eſſentia formæ, uerum etiam eſt exiſtentia quædam diſtincta ab exiſtentia formæ: & ita cum exiſtētia realiter non diſtinguatur ab eſſentia, ſicut materia habet eſſentiam diſtinctam à forma, ſic habet & exiſtentiam: & ſic dicunt Deum per ſui omnipotentiam poſſe facere materiam exiſtere ſine omni forma. Pro hac opinione facit authoritas Themiſtij, qui aſſerit materiam in prima ſui notione conſideratam, eſſe aliquid actu. ¶ Et quia authoritas multos tempore meo philoſophātes in errorē traxit, cogor in hoc digreſsionem adducere ex mente Alexandri in primo phyſi. & c. 5. libro naturalium quæſtionum capite ſeu quæſito. 7. & declarabo digreſsionem auream Themiſtij, qui uoluit exponere mentem Alexan. fuit enim (ut inquit Cōmen.) abbreuiator Alexan. Sententia igitur Them. eſt in illa digreſsione, quòd priuatio tametſi non ſit aliqua res in natura ſubſiſtens, ſed ſola ratione conſiſtens, eſt tamen neceſſaria in tranſmutatione rerū: alioquin res fieri non poſſet, niſi diceretur rem eſſe antequam fieret. Sed tunc dubitat, ſi enim priuatio conſequitur materiam, & eſt de ſubſtantia eius, cum priuatio deſinat eſſe in aduentu formæ, tunc ſequitur materiam corrumpi in aduentu formæ. Et cōfirmatur, quia cum materia ſit ens in potentia, potentiam autem concomitatur priuatio, ſequitur quòd cum priuatio deſinit in aduentu formæ, deſinat etiam poteſtas materiæ, & per conſequens eſſentia eius. Volens autem Them. ſoluere huiuſmodi argumenta altius exorditur, aſſerens quòd entium qualitercunque exiſtentium quædam ſunt ſibi attributa ſecundum ſe, quædam uerò ut comparantur ad alia: ut ligno bipedale eſſe competit, ut ſecundum ſe cōſideratur, ſed bipedale eſſe non competit ligno, niſi ut comparatur ad alterum, puta ad pedale: eodē modo aſſerit materiam ſecundum ſe conſideratam aliquid eſſe, & hoc ſecūdum ſe ſibi competere, ſed poteſtate, eſſe hoc habet, ut cōparatur ad alterum: non enim penes hoc qòd eſt materiā eſſe, habet hoc poteſtate, eſſet enim materia materiæ. Sed manifeſtum eſt quòd ipſa exiſtens primò aliquid, & ipſa exiſtens actu, ſic quorundam eſt, & poteſtate ad talia ſe habet. & iſta eſt mens Themiſtij ad uerbum, licèt ille Hermolaus modicum curans de uerbis aliter tranſtulerit. ¶ Ex quo elicitur quomodo ſecundum Themiſtium & Alexandrum intelligatur materiam ſecundum ſe conſideratā eſſe aliquid actu: non enim intelligitur materiam habere actū entitatiuum, ſumendo actum entitatiuum pro actu exiſtētiæ: ita ut materia habeat alium actum exiſtendi ab actu quem habet à forma in compoſito cuius eſt pars: ſed bene habet actum entitatiuum quia eſt quædam entitas diſtincta ab entitate formæ, & eſt ſubſtantia & natura quædā diſtincta a forma, quia pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, & materia eſt pars ſubſtantiæ demonſtratæ: & ideo eſt ſubſtantia & alia quam forma, ut patet. Vnde bene materia eſt entitas, & ſubſtantia quædam diſtincta à ſubſtantia quæ eſt forma, & eſt ſubſtantia quædam quæ actu eſt materia & ſubiectū. Hoc enim quod eſt eſſe materiam pūt ſubiectum, non ſibi competit potentia ſed actu: nam ſi, ut inquit, hoc etiam ſibi competeret potentia, tunc materiæ eſſet materia: quia dicit Comm. 12. metaph. com. 26. quòd potentia reducitur ad materiam, & ita primum potentiale eſſet in potentia alterius materiæ, quod eſt abſurdum: tunc enim primo daretur prius, & eſſet etiam proceſſus in infinitum in materijs, ſicut bene apparet deducenti. Vnde male intellexerūt proterui aſſerentes materiam nihil actu eſſe, ſed eſſe purā potentiam: tunc enim eſſet pura priuatio ſi nihil omnino actu poſsideret. Dicit enim Com. 3. de anima. com. 5. in ſolutione quæſtionis. 3. quòd propoſitio dicens quòd recipiēs debet eſſe denudatum à natura recepti, non dicitur ſimpliciter, ſed cum conditione, ſcilicet quòd nòn eſt neceſſe, ut recipiens non ſit in actu omnino, ſed ut non ſit in actu aliquid eorum quæ recipit: & ita etiam materia ſi dicitur eſſe in potentia ad omnes formas ſubſtantiales & accidentales ſecundum ſe eſt denudata ab omni forma: quia de ſe non eſt forma nec habens aliquam formam ſibi propriam, ſed non propter hoc quòd materia eſt in potentia ad omnem formam, dicitur eſſe in potentia ad omnia ſimpliciter: nō enim eſt in potentia ad ſeipſam, alioquin eſſet a ſeipſa denudata: & ita materia eſſet in potentia materia, quod non capit intellectus. Materia igitur ſecundum ſe eſt actu materia, & ſecundum ſe actu eſt ſubiectum, & ſubſtantia quædam actu ſubſtans: iſta enim non competunt ſibi poteſtate, ſed actu: & ſic materia actu exiſtente materia efficitur poſtea potentia ad alia diſtincta ab ea: ſic patet exemplū adductum per Themiſtium de ære, quòd æs cum actu ſubiectum ſit quoddam, efficitur poſtea materia poteſtate reſpectu aliorum. Non eſt igitur mens Alex. & Themiſtij quòd prima materia ſit in actu exiſtendi diſtincto ab ipſa forma, ſed quòd eſt actus quidam, ideſt entitas quædam actu diſtincta à forma & per ſe: quia ſimplicia ſeipſis diſtinguuntur. Quod ſi hoc intellexiſſet Henricus, & Scotus cum ſequacibus Peripateticis conſentirent, ſed alius eſt eorum ſenſus. Inſuper addit Them. quòd duobus nominibus aſcriptis materiæ, uidelicet ſubiecto & materia, alterum quidem uidetur conuenire ipſi ſecundum ſe conſideratum, hoc autē magis ſecundum reſpectum quem habet ad alia a ſe: ambo enim ad alterū dicuntur, quoniam materia alicuius eſt materia, & ſubiectum alicui eſt ſubiectum. Veruntamen quando ut materia capitur, tunc eſt cum priuatione & poteſtate: dicitur enim materia reſpectu eius quod nondum factū eſt. ſed quando ſumitur ut ſubiectum, nō omnino cum priuatione dicitur. nihil enim prohibet ſubijci inexiſtēti ſpeciei. Materia autem quomodo eſſe poterit reſpectu illius cuius non habet poteſtatem? unde æs donec infiguratū fuerit, dicère poteris materiam ſtatuæ eſſe: ſed dum determinatum & perfectum fuerit per formam, nullatenus materia, ſed ſubiectum dicitur. Iſta ſunt uerba Themiſtij iuxta literam: ex quibus cognoſcitur error, qui uſque ad mea tempora perſeuerauit: nam in tranſlatione Hermolai dicitur oppoſitum, uidelicet quòd iſtorum duorum nominum materia ſcilicet & ſubiectum, hoc nomen materia potius cōpetit materiæ ſecūdum ſe conſideratæ, ſubiectum uerò cōpetit ſibi, ut comparatur ad alia. Et per uitam meam eſt totum oppoſitum: nam ratio quam adducit, eſſet contra conclusionem, quia cōcluſio eſt ſecundum literam Hermolai, quòd hoc nomen materia rectius competit materiæ in ſua prima notione quam ſubiectum: & ratio, eſt quia nomē materia concernit priuationem & potentiam, quod non concernit ſubiectum. Sed per iam allegata per Themiſtium in principio digreſsionis, potentia & priuatio non competūt materiæ in ſua prima notione, ſed in ſecunda. Igitur hoc nomen materia potius competit materiæ, dum cōſideratur

in

In comparatione ad alia, quam dum conſideratur in ſe, & quia ſubiectum non includit ex ratione ſui modi ſignificandi priuationem neque potentiam, & materia in ſua prima notione etiam non includit potentiam neque priuationẽ, Rectius igitur in prima notione ſui materia dicitur ſubiectum quam materia. Et ſi ille Barbarus ita curaſſet de medolla, ſicut curauit de cortice, non detruſiſſet in errorem multos in philoſophantibus tempeſtate ſua & mea. ¶ Et aduerte quòd abſoluta notio materiæ eſt prior quo ad naturam, quam ſecunda eius notio quæ eſt in comparatione: quia. 1. ethico. cap. 5. eos per ſe eſt prius natura ente ad aliud: ſed ſecunda notio eius eſt prior quo ad nos, uidelicet dum comparatur ad alia præſertim per tranſitionem, ſicut naturalis ſcientia quo ad nos præcedit diuinam. Confirmatur quia materia in prima ſui notione, ut eſt res quædam abſoluta, pertinet illa conſideratio ad diuinum, ut teſtatur Com. 7. meta. com. 9. &. 12. meta. comm. 14. Et quia ſecundum Peripateticos materia non comparatur ad alia niſi pro quanto eſt potentia ad alia, cum reſpectus potentiæ & priuationis importetur per nomen materiæ: & iſte reſpectus potentiæ & priuationis non importetur per hoc nomen ſubiectum. Rectius igitur illud nomẽ, uidelicet ſubiectum transfertur ad materiam in ſe conſideratam quam hoc nomen materia: licet etiam ſubiectum ſit de nominibus importantibus reſpectum, quia ſubiectum dicitur reſpectu alicuius ſubiectum. Et ideo ſoluitur contradictio inter Themiſt. & Com. quia Commentator. 8. meta. com. 4. dicit quòd ad ſcientiam diuinam pertinet declarare materiam eſſe ſubſtantiam, & ad naturalem pertinet declarare ipſam eſſe ſubiectum: & tamen materia, ut à naturali cõſideratur, dicitur relatiuè ad formã. 2. phyſi. com. & tex. 26. Soluitur concedendo totum quòd naturalis cõſiderat materiam, & reſpectu futuri ex quo aliquid poteſt fieri, & ſic dicitur materia: & reſpectu præſentis, ut dicitur ſubiectũ formæ per quam actu perficitur. Cum hoc tamen ſtat quòd tametſi utrunque iſtorum nominum in reſpectu conſiſtat, quia materia alicuius eſt materia & ſubiectum alicui eſt ſubiectum: quia tamen materia non dicitur relatiuè ad alia quæ eſt ſecunda eius notio, niſi per potentiam, & priuationem: ſic enim potentia & priuatio competunt materiæ, ut comparantur ad alia: ideo hoc nomen materia potius cõpetit ſibi in ſecunda notione, & hoc nomen ſubiectum magis in prima. Eſt enim nomen ſubiecti magis remotum ab illa ratione contrahente materiam ad ſecundam ſui notionem, quam hoc nomen materia, licet utrunque reſpectum dicat. Et iſta ſine dubio eſt mens antiqua Alexan. & Simplicius in primo phyſi. in expoſitione tex. com. 56. expreſſe recitando ſententiam Alexan. ita aſſerit, ſicut ſcripſi, & notaui. Ita etiam notat dominus Albertus cognomento magnus in. 5. meta. tract. 2. cap. 4. quòd materia, ut ſubſtantia & fundamentum eſt prior ad materiam, ut eſt in potentia: quia iſto ſecundo modo eſt ſubiectum mutationis & motus, priori autem modo eſt ante mutationẽ & motum: ut non exhibeatis fidem trãſlatoribus modernis, qui curãt ornatum uerborum & dimittunt ſenſum, & ſatius putant errare mentem quam linguam. ¶ Ad authoritates igitur Commenta. in libro de ſubſtantia orbis reſpondetur, quòd non eſt intentio eius dicere, quòd potentia ſit uera differẽtia ſubſtantialis materiæ: alioquin contradiceret ſibi ipſi in primo phy. com. 70, ubi legitur: Quod ſi potentia eſſet de eſſentia materiæ, tunc materia corrumperetur in aduentu formæ. ſed uoluit dicere, quòd ut aſſerit Themiſtius, licèt materia in prima ſui notione ſit quædam res abſoluta, eſt tamẽ ſubſtantia. Sic enim non eſt potẽtia de ratione eius, tum propter rationem adductam, tum quia conceptus potentiæ eſt conceptus entis ad alterum. 9. enim primæ philoſophiæ potentia relatiuè dicitur ad actum, ſubſtantia autem materia eſt conceptus entis ad ſe ideſt abſolutus: ſed in ſecunda ſui notione competit ſibi tanquam differentia, ſicut albedo, licèt non ſit de ratione hominis, eſt tamen de ratione hominis albi. Ita licet potentia non ſit de ratione materiæ in ſe abſolutè conſideratæ, in ſecunda tamen notione ſui ſic eſt de ratione eius: quia ſi materia comparatur ad alia, oportet ipſam per potẽtiam comparari, cui de neceſſitate eſt annexa priuatio. Dicere enim aliquid eſſe in potentia, eſt dicere aliquem modum priuationis: uerè tamen loquendo potius talis potentia eſt materiæ proprietas: ſicut etiam præfatus Com. in ſua media expoſitione ſuper primo phyſi. dicit: Ita rerum proprietates plerunque circunloquuntur nobis differentias occultas rerum, ſic ut potentia circunloquitur nobis rationem illam quæcunque ſit, per quam materia diſtinguitur à forma. ¶ Ad aliam autem Auer. authoritatem in. 5. phyſi. com. 8. reſpondetur quòd ſenſus talis eſt quòd in eſſentia materiæ nullus actus omnino includitur, quia licet in ſua eſſentia conſiderata, eſt primò diuerſa ab omni actu & ſubſtantiali & accidentali, & nec eſt forma nec formatum, nec habet aliquam formam neque priuationem, tamẽ cum hoc ſtat quòd ſit actu entitas quædam, quæ eſt ſubiectum, in quo fundatur potentia ad omnem formam & priuationem. Vnde Com. 7. primæ philoſophiæ, com. ultimo ſcribit de prima materia, quòd natura iſta eſt illa, cuius quidditas & forma eſt recipere omnem formam. ¶ Ad authoritatem Philoſophi in. 7. meta. reſpondetur quòd materia non eſt quid ideſt ſubſtantia in actu, ſicut eſt forma & habens formam: & ita ẽ non eſt quãta in actu aut qualis, ſed bene eſt ſubſtãtia quæ eſt in potentia omnia hæc, ut ibidem dicitur per Auerroẽ in commento. Sic igitur habes, quòd licèt materia poteſtate ſit reſpectu omnium formarum tam ſubſtantialiũ quã accidentalium, in ſe tamen ſecundum naturam prius eſt aliquid actu, & poſterius natura efficitur alia poteſtate. Nã quod in ſe nullo modo aliquid actus habet, nullo pacto potẽtia reſpectu aliorum eſſe poteſt. Sic igitur materia in ſe eſt actu materia, & actu ſubſtantia quædam, quæ potentia eſt omnia alia quorũ capax eſſe poteſt. Recipiens enim debet eſſe denudatũ ab eo quod recipit, non quòd debeat eſſe denudatum ab eſſe ſimpliciter.

Materia non denudatur à corporeitate, quia tunc haberet diſpoſitionem ſubſtantialem, & haberet nomen & diffinitionem. ſententia iſta eſt Aue. in primo phyſicæ auſcultationis. com. 63. quam conſequentiam Burleus iſto modo nititur deducere ſtantibus tribus præſuppoſitis, quorum primum eſt quòd materia prima nunquam poteſt denudari ab omni forma ſubſtantiali: ſecundũ eſt quòd ad hoc quod materia prima recipiat aliquam formam ſubſtantialem diuiſibilem aut materialem, oportet quòd ſit extenſa, aliter non quantum reciperet quantum: tertium eſt quòd materia non eſt extenſa, niſi per dimenſiones quæ dicuntur corpus. Ex quibus ſequitur quòd ſi materia prima nõ eſſet denudata a corporeitate, non eſſet extenſa per tertium ſuppoſitum, & per conſequens non poſſet recipere aliam formam ſubſtantialem materialem diuiſibilem, quia quælibet forma ſubſtantialis materialis eſt diuiſibilis & extẽſa: & per conſequens nullam formam ſubſtantialem materia poſſet recipere, & quia non poteſt ſtare ſine omni forma, ſequitur quòd ſi materia denudaretur à corporeitate, quòd materia haberet aliquam formam ſubſtantialem dãtem nomen & diffinitionem. ¶ Sed in ueritate primum ſuppoſitum eſt uerum per ea quæ ſcribit Commen. 2. phy. cõ. 12. Si enim materia poſſet eſſe ſine omni forma, tũc quod nõ eſſet in actu, eſſet in actu, & tertium ſuppoſitum eſt uerum de facto, quòd omnis forma materialis ſit extenſa in uia eius, qui ponit quantitates eſſe coæternas primæ materiæ, & omnem formam aduenire materiæ quantæ: Sed qui poneret oppoſitum, non eſt admittendum illud ſuppoſitum. & etiam ſecundum ſuppoſitum abſolutè eſt falſum: nam dimenſio fundatur immediate in ſubſtantia materiæ, & tamen materia non eſt quanta de ſe. Et ideo non oportet quòd recipiens quantum, ſit quantum in actu, ſed ſufficit quòd ſit potentia quantum. ¶ Et ideo aliter deduco illam conſequentiam ex mente Auerrois, in primo ca. libri de ſubſtantia orbis, dicit enim Commentator, quòd cauſa propter quam materia primitus recipit dimenſiones recipientes dimenſionem terminatam, eſt, quia eſt multa in potentia. & ideo ſi illa potentia debet reduci ad actum, oportet quòd ĩ eodem tẽpore materia reducatur de potẽtia ad actum, ſub pluribus formis, cum formæ iſtæ ſint diuerſæ, & non poſſint ſimul eſſe in eadem materia. Oportet igitur

quòd

quòd materia habeat diuiſionem in ſuis partibus, & ita cum diuiſionem habere non poſsit niſi per dimenſiones; oportet ut dimenſiones præcedant, aliter eodem tempore non poſſet habere plures formas in actu, ſed ſolum unam haberet in uno tempore, & ſi illa corrumperetur, ſuccederet alia: & ſic ſemper reciperet unam. Si autẽ materia non eſſet in potentia ad multas formas nec ſimul nec ſucceſsiue: & cum materia non poſsit ſtare ſine forma; oporteret illam formam eſſe perpetuam in materia, & eſſet in ſubſtãtia eius dans ſibi nomen & diffinitionem, & ab illa ſeparari non poſſet, quia non eſt in potentia ad multa, & cum nõ poſsit ſtare ſine forma, tunc igitur illa forma quam haberet, eſſet incorruptibilis, & nulla alia eſſet generabilis, ex quo non erat potentia ad aliam per ſuppoſitum. Nam quod impoſsibile eſt factum eſſe, impoſsibile eſt fieri, & quod impoſsibile eſt fieri, impoſsibile eſt factum eſſe. Bene igitur dictum eſt quòd ſi materia denudaretur à corporeitate, oporteret quòd haberet aliquam formam ſubſtantialem dantem ſibi unitatem numeralem, & eſſe actualis exiſtẽtiæ, quæ corporeitas fuit ſibi ab æterno, propterea quia erat potentia multa: & ideo ſi non haberet corporeitatem, ſignum eſt quòd non eſt potentia multa; & ideo cũ ſine forma ſtare non poſsit, eſſe igitur in actu ſub ea quòd non eſt potentia ad aliam, & ita nunquam à prima poſſet expoliari. Vnde deductio ſtat ſuper illa diuiſione, quòd materia aut eſt in potentia multa, aut non. Si primum, aut eſt in potentia multa in eodem tempore exiſtente poſsibili illam multitudinẽ reducere ad actum; aut in diuerſis temporibus. Si primum, oportet quòd diuidatur. ſed non habet diuiſionem niſi per dimenſiones: igitur illæ præcedunt. Si uerò illa potentia eſſet in diuerſis temporibus; tunc materia ſolùm in uno tempore haberet unam formã, unum enim ſubiectum habere niſi unam formam ſubſtantialem, eſt impoſsibile: ut dicit Commentator primo capitul. de ſubſtantia orbis. Vnde circunſcripta dimenſione à materia non negat Commentator multitudinem iſtam formarum cum ſucceſsione, ſed ſemper in uno tempore una forma eſſet. Si uerò detur ſecundum condiuidens principale, uidelicet quòd materia non eſt in potentia ad plures formas, nec in eodem tempore, nec in diuerſis temporibus: tunc cum ſine forma ſtare non poſsit, habere de neceſsitate ſemper illam eandem formam: & quia non eſt in potentia ad aliam partem illa alia generabilis non eſſet; nec iſta quam poſsideret, eſſet corruptibilis: quia tunc ſi corrumperetur, materia ſtaret ſine omni forma, & tunc quod non eſt in actu eſſet in actu, quod eſt impoſsibile. Vnde nil melius eſt quàm exponere Auerro. per ipſummet Auerroem.

Materia prima eſt una numero. primo phyſic. comment. 63. Iſta concluſio declaratur per Auerro. in. 12. primæ philoſophiæ. in commen. 14. per iſtam diſtinctionem, unum numero bifariam ſumitur poſitiue & priuatiuè. Vnum numero poſitiue eſt, quòd habet unam formam ſubſtantialem dantem ſibi talem unitatem: dicitur enim in. 2. de anima. tex. commẽ. 2. quòd forma eſt ſubſtantia per quam eſt hoc aliquid. & primo de anima. comment. 90. Omne quod eſt unum numero, & continuum, eſt per ſuam formam & nõ per ſuam materiam. Alio modo aliquid dicitur unum numero priuatiuè, quia uidelicet nõ habet in ſe aliquam formam dantem ſibi unitatem numeralem, quemadmodum Socrates eſt unus numero per unam formam: unde Commẽtator uult quòd materia differt à forma uniuerſali. Multi enim quia natura materiæ primæ eſt communis omnibus rebus generabilibus & corruptibilibus, crediderunt materiam eſſe genus: ſed, inquit Commentator differentia eſt inter communitatem formæ generalis ſeu communis, & inter communitatem primæ materiæ, quia communitas formæ generalis eſt extra animam in potẽtia: & ideo ſcire aliquid in uniuerſali, eſt ſcire in potentia, ſed communitas primæ materiæ eſt pura priuatio, & non eſt extra animam, ſed in anima tantum: & eſt locus ſatis obſcurus. Nam ſi communitas formæ communis extra animam eſt in potẽtia, cùm potentiæ ſit annexa priuatio de neceſsitate. 9. metaphyſico. commen. 3. uidetur ergo quòd etiam talis communitas formarum ſit priuatiua. Ex aduerſo etiam ſi communitas materiæ eſt priuatiua, cùm priuatio ſit annexa potentiæ, ſequitur etiam talem communitatem eſſe potentialem: & ita non erit ſolum in anima, uerumetiam extra animam, ſicut erat de forma communi. Soluitur ex mente Alexan. & Themiſtii, qui fuit abbreuiator eius in digreſſione aurea de priuatione materiæ, quòd illa non eſt uera priuatio dum dicitur materiam ſecundum ſe eſſe inaffectã ſeu informem, ſed eſt negatio pura. Dicit enim negationẽ formæ & formati, quia materia prima de ſe neque eſt forma, neque formatum: differentia enim magna ualde eſt inter negationem puram & ipſam priuationem, quia ut habetur in ſecundo libro de interpretatione, negationem puram affirmatio priuatoria non ſequitur: quia non ſi aliquid non uidet, cæcum propter hoc eſſe affirmabitur: de lapide enim uerum eſt dicere quòd non uidet; tamen lapis cæcus non eſt. neque ſi aliquid capillicium non habuerit, caluũ propterea eſſe affirmabitur: priuatio enim quodammodo eſt qualitas quædam, & ideo talis informitas uel inaffectio in prima materia non eſt uera priuatio, ſed negatio ſola, alioquin ſequeretur materiam in ſui ſubſtantia habere aliquam qualitatem. Vnde Ariſtotel. 10. primæ philoſophiæ tex. commen. 24. materia negatione oſtenditur. Pro quanto igitur materia in ſe conſiderata non eſt forma neq; formatum, ſic dicitur una numero, quia non habet formam dãtem ſibi unitatem numeralem, & ſic etiam dicitur communis pluribus, quia non habet differentias formarum indiuidualium ex quibus eſt multitudo. Et ſic uides quomodo communitas materiæ eſt priuatiua, ſumendo priuationem large pro negatione, negatio autem eſt purum ens rationis. & ideo Commentator in commento. 14. dixit: Communitas materiæ iſto modo eſt ſolum in anima tantum: ſed communitas formarum uniuerſalium eſt extra animam in potentia: quia extra animam non ſunt niſi ſingularia in actu, in quibus ſaluatur natura formæ communis. Non enim uniuerſalia ſunt extra animam in actu, ſicut poſuit Plato; tunc enim non opus eſſet ponere intellectum agentem ſicut dicit Commentato. tertio de anima. commen. 18. ſed ſolùm ſunt ſingularia à quibus intellectus abſtrahit uniuerſale, & ideo communitas formæ habet aliquid extra animam potentiale, & ſunt ſingularia in quibus ſaluatur, & iſta eſt ratio diuerſitatis. Licet igitur priuatio propriè dicta quæ diſtinguitur contra negationẽ, præſupponat potentiam; tamen priuatio largè quæ eſt ipſa negatio, nullam potentiam præſupponit, nec aliquem habitum ponit aut qualitatem, & talis eſt priuatio communitatis materiæ, quia eſt negatio formæ. ¶ Sed tunc iterum eſt difficultas, quia uidetur quòd materia habet intentionem uniuerſalis prædicabilis de pluribus numero differentibus, quia certum eſt quòd materia prima extra animam per dimenſiones interminatas eſt diuiſa & multiplicata in uarias & diuerſas partes, quæ ſtant ſub diuerſis formis. Eſt enim ſententia Philoſophi in. 12. primæ philoſophiæ in tex. commen. 27. quòd ſingularium cauſæ ſunt ſingulares, etenim dicit. Singularium aliud tua materia, & ſpecies, & mouens, & mea; uniuerſali autem ratione eadem. & in ſecundo phyſicor. tex. comment. 38. idem habetur: & tunc certum eſt quòd illa portio materiæ primæ quæ ſtat ſub forma Socratis, eſt materia, & ſimiliter portio materiæ quæ ſtat ſub forma Platonis, & ita cùm iſtæ portiones ſint numero differentes ſicut uult Ariſtoteles, ſequitur quòd materia prima dicta de illis, habet unitatem ſpeciei ſpecialiſsimæ. ¶ Ad hoc reſpondet Alexander Achillinus in primo libro de elementis, in dubio octauo negando materiam habere intentionem ſpeciei, quia ſpecies habet partes ſubiectiuas de quibus ſpecies prædicatur in recto, ſed materia reſpicit plures materias indiuiduis communicatas tanquam partes integrales, quæ non recipiunt totius prædicationem cuius ſunt partes, tamen materia homogeneum eſt habens partes eiuſdem rationis. ¶ Sed iſta ſolutio ſeipſam interimit, nam quotiens aliquod totum integrale eſt homogeneum, dum diuiditur in ſuas partes, ibi eſt duplex diuiſio, una in partes integrales, alia uerò eſt in partes ſubiectiuas; quia iſtæ homogeneis inſeparabiliter ſe conſequuntur,

Priuatio materię n. ē uera priuatio.

Quomodo materia ſ numero.

ſicut aqua eſt quoddam totum integrale homogeneum, & quando diuiditur in plures partes, eſt ibi duplex diuiſio, & totius integralis in partes integrales, & totius uniuerſalis in ſuas partes ſubiectiuas: & licèt aqua non prædicetur in recto ex parte qua eſt totum integrale; prædicatur tamen ex parte qua eſt totum uniuerſale, ut clarum eſt. Amplius ſi materia prima per ſe eſt totum homogeneum, de neceſſitate ſequitur materiam habere rationem uniuerſalis prædicabilis de pluribus. ſcribit enim Commentator primo cœli.commen. 19. ubi Ariſtoteles probat quòd in elementis cum ſint homogenea quo fertur pars, fertur & totum, quia eadem in talibus eſt ratio de parte & toto, ſic: Natura partium corporum cõſimilium eadem eſt cum natura totius diffinitionis, & cum ſit eadẽ diffinitione eſt eadem forma, & ſi fuerit eadem forma erit eadem actione proueniente ab illa forma. Si igitur prima materia per ſe eſt homogeneum totum eiuſdem rationis cum ſuis partibus, tunc natura partis cum toto eſt eadem diffinitione, & ſi eſt eadem diffinitione, eſt eadem forma: & ſic matera habet rationem formæ communis prædicabilis de pluribus, quod prius negabas. ¶ Dixit autem Sueſſanus ſuper illa authoritate Commenta. 12. metaphyſi. comment. 14. quòd materia poteſt ſummi ut pars, & ſic non prædicatur niſi de ſeipſa: & poteſt ſumi ut totum, & ſic poteſt prædicari de pluribus in quale. Vnde uult quòd Auerro. licèt neget primam materiam non habere rationem uniuerſalis prædicabilis in quid ſit genus, habet tamen rationem cõmunis prædicabilis de pluribus in quale ſicut differentia. ¶ Iſta ſolutio eſt purus error, quia prima materia ſi eſt primo diuerſa à forma potentiali qualis eſt forma generica; multo magis erit diuerſa à forma actuali, qualis eſt differẽtia; maior enim eſt conuenientia inter genus & materiam, quàm inter materiam & differentiam, ut eſt uidere.7. met.tex.cõ. 43. cum inquit: Genus non eſt præter generis ſpecies, & ſi quid eſt illud, ut materia eſt. Amplius Porphyrius in cap. de differentia dicit: Genus eſt proportionale materiæ & differentia formæ. unde propter conuenientiam inter materiam & genus Alex. in libro naturalium quæſtionum, demonſtratiuè ſcripſit materiam non eſſe genus, ut teſtatur etiam Commen. t. meta. commen. 17. &. 12. metaphyſico. commen. 14.

Materia prima habet duplex eſſe.

Dicamus igitur ſermonem non intellectum à Modernis, quòd materia prima ſecundum mentem Auerrois. in illo commẽ. habet duplex eſſe, unum eſt eſſe quo intelligitur, aliud eſt eſſe ſecundum quòd ſentitur. In primo eſſe conſideratur in ſe, ut dicitur eſſe una numero priuatione modo expoſito: & illo modo non prædicatur, nec de ſeipſa, nec de aliis: nõ de ſe ipſa, quia prædicatio eiuſdem de ſeipſo ẽ innaturalis, & eſt in fine abhominationis, ut dicit Commẽtator in primo, in digreſsione de quarta figura, & eſt nugatoria, ut dicit Commentator contra Auicen. unde prædicatio præter naturam non meretur dici prædicatio, ut dicit lucidiſsimus Themiſtius primo poſteriorum. cap. 38. Materia prima illo modo conſiderata non prædicatur de aliis, quia forma eſt ſubiectum uniuerſalitatis, ut dicit Cõmentator primo cæli. commento. 92. ſed materia prima illo modo non habet formam intellectam ab ea, et ideo non habet rationem alicuius formæ communis neque generalis neque ſpecificæ: & de tali materia illo modo conſiderata nulla prorſus trahitur prædicatio, neque eſſentialis, neque denominatiua, quia eſt preſsiſsimè conſiderata, & habet eſſe ut ſic, in anima tantùm. Habet iterum materia aliud eſſe ſecundum quòd ſentitur, & hoc habet extra animam in compoſito ſenſibili cuius eſt pars, & in tali eſſe materia conſiderata, licèt ſit una ſecundum ſubiectum, eſt tamen plures ſecundum potentias & habilitates, & in primo quidem eſſe pertinet ad diuinum, & in ſecundo eſſe pertinet ad naturalem. Vnde Philoſophus in primo de generatione & corruptione, in tex. commen. 22. dicit, quòd materia eſt qualiter eadem, eſt autem qualiter altera. ubi Commentator ſcribit in commento, quòd materia eſt una ſecundum ſubiectum, & multæ ſecundum potentias & habilitates ad recipiendum formas contrarias, & ſic recipit diuerſitatem & ſecundum ſpeciem & ſecundum numerũ, ſecundum diuerſitatem formarum quibus afficitur: & recipit rationem prædicabilis de pluribus, quia tunc conſideratur ut eſt formata: ſic enim rerum in ſpecie differẽtium materiæ ſunt ſpecie differentes, ut dicit Commentator. 8. phy. commen. 46. & primo de anima. commen. 53. & materiæ rerum numero differentium ſunt numero differentes, ut dicit Ariſto. in. 12. metaphyſico. tex. commen. 27. &. 7. metaphy. tex. commen. 28. Socrates & Callias diuerſa ſunt propter materiam, & de materia taliter conſiderata, uerificatur etiam dictum Philoſophi in. 7. & in. 8. metaphyſico. tex. commen. 6. ubi Commenta. ponit documentum dicẽs: Et non debes dubitare in hoc, quod fuit dictum in. 7. ſcilicet quòd materia non prædicatur de aliquo ſecundum nomen & ſecundum diffinitionem, et eſt dictum hic quòd diffinitiones naturales conſtituuntur ex formis & materiis.

Vbi patet conſiderãti quòd loquitur de materia, ut eſt ſub forma & in ſecunda ſui notione, & ut comparatur ad materiatum; tunc enim prædicatur ut denominatiuum prædicatum. Dicimus enim idolum eſſe ligneum aut æreum, ſed non æs aut lignum. & de tali materia formata etiam uerificatur, quòd in diffinitione accidentium cadit ut differẽtia, præſertim quando in abſtracto diffiniuntur, ſicut naſus in diffinitione ſimitatis. Sed patet quòd non eſt conſideratio iſta de illa materia, de qua Auerro. loquebatur, nec ſecundum illam conſiderationem, ſecundum quam dicitur habere eſſe in anima tantùm: unquam igitur materia habet rationem prædicabilis niſi ratione formæ, ſed non ratione ſui in ſe præciſe conceptæ. & ſic patet ſolutio ad omnia obiecta. ¶ Sed tunc eſt una difficultas, quia nõ uidetur quòd prima materia poſsit intelligi per priuationem omnium formarum. quia materia cæli eſt magis actualis quàm materia prima, & tamen materia cæli quæ eſt orbis, non poteſt intelligi ſine forma. quod oſtenditur per Auerro. in libro de ſubſtantia orbis. cap. 2. ubi dicit. Quòd ſi intellectus poneret illa ſine intelligentia, eſſet ſicut de motu, unde ſicut motus non remanet, ſic nec orbis: igitur orbis non poteſt abſtrahi à ſua forma. Multò igitur magis prima materia quæ eſt in fine, & in ultimo gradu potentialitatis & imperfectionis, poterit abſtrahi ab ipſa forma. ¶ Ad hoc reſpondet præfatus Achillinus ubi ſupra, aſſerendo differentiam eſſe inter materiam cæli & inferiorum, quia materia cæli nullam prioritatem habet ad formam cæli, & nullo modo præſcindi poteſt a forma ſua, quia hoc eſſet abſtrahere poſterius à ſuo priori, quod implicat: ſed materia iſtorum inferiorum, licèt abſolutè ſit ſimul natura cum forma, quia eſt correlatiua formæ, & ſic materia poſterius forma in genere cauſæ formalis, quia in illo genere eſt cauſata; tamen prioritatem habet ad formam in genere cauſæ materialis, & ſic minus repugnat materiæ inferiorum abſtrahi à ſua forma quam materiæ ſuperiorum, quamuis ipſa ſit magis potẽtialis quam materia cæli: quia materiam primam præſcindere à forma, eſt quodammodo præſcindere prius à poſteriori. ¶ Sed iſta ſolutio ſtare nõ poteſt, quia tunc Auer. in. 2. c. de ſubſtantia orbis, poſuiſſet caſum implicantem cõtradictionem in eſſe intelligibili, & tunc caſus ille eſſet deriſibilis. Amplius Com. in. 1. cæli. com. 92. & in. 3. c. de ſubſtantia orbis, comparat materiam cæli ad materiam primã ponendo differentiam, quia materia cæli eſt in actu, & materia prima eſt in potentia, & tunc quæro utrum in tali cõparatione intellectus, Auerro. abſtrahit materiam cæli à ſua forma, quando comparauit ipſam materiam primæ, aut non. Si primum; habetur propoſitum, quòd intellectus poteſt abſtrahere materiam cæli à ſua forma. ſi non; igitur eſt mala comparatio, quia cætera non ſunt paria, quia comparatur materia cæli, ut eſt habens formam, ad materiam primam ſine forma: & tunc dicam ſibi, quòd ſi materia cœli eſt in actu, eſt ratione ſuæ formæ, & non eſt ex ſua intrinſeca ratione: dicam enim quòd materia prima etiam ut eſt formata, eſt in actu, & ita non habet Commentator intentum ſuum. Amplius ſi cœlum non poſſet intelligi ſine forma; quomodo igitur diuerſificati fuerunt Philoſophi, cùm quidam aſſeuerunt ipſum eſſe primam cauſam: aliqui uerò dixerunt quòd eſt cauſatum à prima cauſa, ut dicit Commentator in primo cæli. comment. 20? Amplius falſum eſt

quòd

quòd cœlum nullo modo prioritatis præcedit ſuam formam: quia præcedit ſecundum noſtram cognitionem: cœlum enim eſt ſenſibile ſenſu uiſus: & certum eſt quòd Philoſophi uia motus prius cognouerunt naturas corporales, quam naturas abſtractas. Amplius, ſicut res ſe habet ad ſe, ſic ſe habet ad cognoſci, ſed materia prima eſt magis prope nihil quàm orbis: dicit enim Commenta. in ultim. capi. libri de ſubſtantia orbis, quòd materia habet gradus, & potentia habet gradus. unde ex ſecundo cap. de ſubſtantia orbis, eſt ex perfectiſsimis modis materiæ, quæ poſſunt inueniri in corporibus: & ita magis uidetur dependere tam in eſſe quàm in cognoſci materia prima à forma materiali, quam materia cæli à forma ſpirituali: & hoc teneo ſine dubio. Nec ualet, quia tūc poſterius abſtraberetur à ſuo priori: nam, ut ſcripſi in Theorematibus, propoſitio illa uulgata, quæ aſſerit poſterius non poſſe abſtrahi à ſuo priori, locum habet ubi prius eſt de quidditate inferioris ſeu poſterioris: ſed fallit ubi ſecus eſt. Nam certum eſt quòd puræ mathematicæ conſiderant numeros & magnitudines nulla habita conſideratione ſubſtantiæ: nulla enim mathematicarum de ſubſtantia conſiderat niſi aſtrologia. 2. metaph. tex. commen. 44. Et ex hoc etiam ſequitur, ſi illa opinio uera eſſet, quòd tunc ſi cælum non poteſt abſtrahi à ſua forma, quòd cum aſtrologus conſiderat de ſubſtantia cæli æterna, conſideraret de intelligentia, quòd nullus unquam Peripatericus aſſeruit. Et propterea dico, quòd quæcunque ſunt realiter diſtincta, intellectus poteſt ſeorſum ſeparare, licèt in re non ſeparentur. diuidit enim materiam a forma, licèt natura nō diuidat; & hoc tam in corruptibilibus quàm rebus æternis: maior enim longe eſt diuerſitas inter intelligentiam & orbem, quàm ſit inter materiam iſtorū & formas corporales: & maior eſt diuerſitas cæli ab intelligentia, quàm ſit diſtantia & diuerſitas corporum cæleſtium à corporibus quæ ſunt hic, quia corpora omnia ſunt in eodē ordine, licèt ſit ibi prioritas & poſterioritas, & natura corporis & natura intellectus ſunt in diuerſis ordinibus: & ideo ſicut intellectus poteſt abſtrahere corpus corruptibile à corpore æterno; ſic poteſt abſtrahere corpus æternum à ſubſtantia ſpirituali. Vnde Comm. ſecundo cæli com. 3. dicit: Licèt ex intelligentia & orbe fiat unum numero, tamē eſt ſecundum diſpoſitionem mágis diminutam quam ſit diſpoſitio recipientis & recepti in forma abſtracta propter cauſam prædictam. Tunc dico, quòd caſus Auerrois eſt poſſibilibis ſecundum imaginationem, & quærit Commenta. poſito quòd intelligentia non eſſet quid eſſet de orbe, & ipſe reſpondet quòd eſſet ſicut eſt de motu, ut oſtendat, quòd tametſi cælum non habeat compoſitionem, neq; principium intrinſecum per quod poſsit corrumpi: ſic enim ex ſe formaliter loquendo eſt neceſſe eſſe: eſt tamen cauſatū ab intelligentia in ratione cauſæ efficientis & finalis ab æterno. Et ita ſicut motus cæli non eſſet ſi intelligentia efficiens motum non eſſet; ſic cælum non eſſet ſi intelligentia quæ dat ſibi permanentiam æternam non eſſet. Non dicit igitur Commentator, quòd intellectus non poteſt intelligere cælum non intellecta intelligentia, quia hoc falſum eſt, ſed dicit quòd cælum non remaneret in exiſtentia, ſi cā eius non exiſteret. & iſta eſt uia eius, ut patet inſpicienti uerba eius. ¶ Sed eſt ardua difficultas adhuc, utrum materia illa in prima notione ſui, qua à diuino conſideratur, ultra unitatem illam priuatinā, qua dicitur una numero, habeat aliquam unitatem poſitiuam, cum ens & unum eandē naturam ſignificent. ¶ Ad hoc reſpondetur quòd materia ſicut in ſe conſiderata eſt ſubſtantia & ens, ſic etiam eſt una unitate tranſcendenti, quæ conuertitur cū ente, nec Auer. hoc negare poteſt. Vnde Albertus cognomento Magnus qui fuit diligens ſpeculator in ſcientia diuina, in trac. 2. c. 4. dicit, Materia poteſt conſiderari duobus modis: uno modo ut eſt ſubſtantia & fundamentum, & ſic eſt diuerſa ſubſtantia à forma, & forma etiam ut eſt ſubſtantia eſt diuerſa à materia, & illo modo conſideratæ non referuntur ad inuicem, nec illo modo una eſt cauſa alterius: Materia enim non eſt cauſa ſubſtantiæ formæ, quia materia eſt potentia; & id quod eſt potentia, non eſt cauſa eius quod eſt in eſſe actu: forma autem ſecundum ſuam naturam actus eſt. Forma etiam nō eſt cauſa, quare materia ſit ſubſtantia, uel quare materia ſit materia; tamen forma cauſa eſt quare materia ſit in effectu ſiue in actu, quia forma dat materiæ eſſe in actu, non inquantum eſt hæc forma uel illa, ſed inquantum forma eſt abſolute: & ideo per ſucceſsionem formarū materia ſemper eſt in actu, & corruptio unius eſt generatio alterius, & quia forma eſt propter quam eſt actu materia, & materia non poteſt eſſe in rerum natura niſi ſit in actu e ideo forma eſt cauſa quare materia ſit, & ideo ſequiť quòd ſi nulla ſit forma, quòd materia non erit; & ſi non ſit materia, non erit materiatum. Et ex hoc accipitur quòd forma aliquo modo eſt prior materia prioritate cauſæ: quia licèt non ſit cauſa materiæ uel ſubſtantiæ eius in eo quòd materia, uel in eo quod ſubſtantia eſt; tamen eſt cauſa eſſe materiæ, & non eſt cauſata ab ea. & paucis interpoſitis dicit: Aliud eſt dicere materiam in eſſe ſubſtantiæ eſſe eandem numero, & aliud in eſſe materiæ eſſe idem numero, & aliud ē dicere hoc aliquid ideſt ſubſtantiam demōſtratam eſſe idē numero: ſicut enim ſupra dictum eſt, indiuiſio cauſa eſt unius, & inde contingit quòd materia in eſſe fundantis ſubſtantiæ indiuiſa eſt & manet, & diuiditur in eſſe materiæ, prout materia eſt in potentia, quia ſecundū eſſe fundamenti uidetur eſſe una materia in omnibus, quæ materiam habēt: & hoc modo nihil prohibet eſſe unum in formis, quæ ſibi ſuccedunt. Sed in eſſe materiæ cui coniuncta eſt potentia, non eſt ſic, quia potētia ad unum non neceſſario eſt potentia ad alterum: materia enim ut ſubſtantia & fundamentum prior eſt ad materiam ſecundum quòd materia eſt in potentia, quia iſta ſecundo modo eſt ſubiectum motus & mutationis, priori autem modo eſt ante mutationē & motum. Et ſi quæritur, quid ſibi tribuit unitatem numeri? dicēdum eſt quòd nihil, niſi indiuiſio ſui eſſe ſecundum quòd ſic uel ſic conſideratur. Hæc ille, & eſt ſententia conſonās, ſicut uides, opinioni Alex. & Them. in digreſsione primi phy. & omnibus Peripateticis, ſicut uides.

Poſterius abſtrahi non poſſe à priori quomodo intelligendum.

Materia nulla habet formam ſibi propriam & naturam exiſtentem in actu, ſed eius ſubſtantia eſt in poſſe. 1. c. de ſubſtantia orbis, &. 1. phy. com. 63. & 69.

Materia difficile intelligi aut imaginari poteſt, niſi per comparationem ad alterum, ſicut dicit Ariſto. 1. c. de ſubſtantia orbis, & eſt authoritas Philoſophi in. 1. phy. tex. com. 69. uide in concordantiis.

Materia non habet diuiſionem niſi per dimenſionem: ideo primitus recipit tres dimenſiones quæ dicuntur corpus. 1. c. de ſubſtantia orbis &. 1. phy. com. 63.

Materia nunquam denudatur à dimenſionibus non terminatis, quia tunc corpus fieret ex non corpore, & dimenſio ex non dimenſione. 1. c. de ſubſtantia orbis.

Materia ideo primitus recipit dimenſiones recipientes dimēſionem terminatam, quia eſt multa in potentia: quoniam ſi non haberet dimenſiones, non reciperet ſimul formas diuerſas nec numero nec ſpecie, niſi in temporibus diuerſis: ſed in eo eodem tempore non inueniretur niſi una forma, & cum hoc materia eſſet una numero. ibid. ¶ Ex quo patet qualiter deducatur conſequentia in qua tantum laborauit Burleus. 1. phy. com. 63. ubi Commenta. habet: Si materia expoliaretur à corporeitate, tunc materia haberet formā dantem ſibi nomen & diffinitionem.

Materia ut dicit Ariſto. non habet eſſe in actu niſi ſecundum quòd uidetur, quemadmodum forma nō habet eſſe in actu niſi ſecundum quòd intelligitur. Com. in. 1. c. de ſubſtantia orbis. idem. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 14. Vide in concordantiis quomodo ſit hoc intelligendum.

Materia habet gradus, & potentia ſimiliter. ultimo capite de ſubſtantia orbis. ¶ Ex hoc patet ſolutio ad argumentum Ioannis Grammatici, arguebat enim quòd ſi materia corporum cæleſtium non eſt eiuſdem rationis cum iſtis, tunc talis materia eſſet compoſita, ex aliquo cōmuni in quo cōueniunt, & ex aliquo proprio utrique, per quod differunt. ¶ Diuus Thomas tenens corpora cæleſtia eſſe compoſita ex materia & forma alterius rationis ab iſtis inferioribus, iſto modo nititur ſoluere iſtud argumentū in primo de cælo & mundo, in lectione. 6. ubi inquit. Iſtæ materiæ ſunt diuerſæ, ſed non propter aliquam compoſitionem, ut imaginabatur

nabatur Ioannes Grammaticus, ſed propter habitudinem ad diuerſas formas: quia una eſt totalis, & alia eſt partialis: ſic enim potentiæ diuerſantur ſecundum diuerſitatem actuum. ¶ Sed iſta opinio non uidetur eſſe de intentione Ariſtot. quòd orbis ſecluſa intelligentia ſit compoſitus ex materia & forma, immo eſt corpus ſimplex, ut late probatum eſt per Auerroem in libro de ſubſtantia orbis, tum quia, licèt materiæ diſtinguantur per habitudines ad diuerſas formas; hoc eſt extrinſecè, quia habitudines iſtæ ſunt reſpectus, & pertinent ad prædicamentum relationis, ſed iſtæ materiæ cùm ſint ſubſtantiæ & ſubſtantia à toto genere eſt ens abſolutum: ens enim ad ſe ẽ natura prius ente ad alterũ. Quæro igitur in illo priori ſi ſunt diuerſæ, uel idẽ; & ſi ſunt diuerſæ, quæro rurſus quo diuerſificentur. & ſic argumentum Ioannis Grammatici ſtat in ſuo robore. ſi uera eſt propoſitio Philoſophi, quòd omnis diſtinctio ſit per actum. 7. metaphyſico. tex. commen. 49. & ſic iſtæ erunt compoſitæ ex communi utriq; & ex aliquo proprio. ¶ Et ideo melius eſt dicere iuxta uiam Auerrois, quòd orbis nõ eſt ſubſtãtia compoſita, ſed ſimplex: & eſt materia in actu, & eſt diuerſa à materia in potẽtia quæ eſt in illis per ſuam rationem intrinſecam. Materia enim habet gradus, & potẽtia gradus: unde ſecus ẽ de ſimplicibus & de principiis, ſecus de compoſitis & de principiatis. Compoſita.n. diſtinguũtur per ſuas formas principaliter, & principiata differunt per ſua principia; ſed ſimplicia ipſa & principia non differunt per alia priora, ſic enim procederetur in infinitũ. & illo modo locum habet in compoſitis, quòd diſtinctio eſt per actum, ſed nõ eſt uniuerſaliter uera de ſimplicibus. Vnde dico quòd orbis eſt in ſupremo & perfectiſsimo gradu materierum corporalium, & prima materia eſt in gradu infimo, & in medio ſunt alia, ut elementa & id genus, quæ differunt etiam ſecundum magis: & iſta uia tutior eſt, ſicut uides.

Materiæ entium oppoſitorum ſeu contrariorum, debent eſſe oppoſitæ ſiue contrariæ. 2. meteo. c. 2.

Materia non mouetur per ſe. 1. meta. com. 11. uide etiam. 5. phy. tex. com. 8.

Materia prima uerè recipit diffinitionem elementi poſitam in. 5. meta. Com. 5. meta. com. 4. in calce commenti.

Materia non eſt genus. primo meta. commen. 17. &. 12. meta. comment. 14. ubi Commentator dicit quòd Alexand. ſcripſit demonſtratiuè quòd materia non eſt genus, pro quo uide Alexandr. in ſecundo libro naturalium quæſtionum. q. ultima.

Materia primò recipit formam magis uniuerſalem, & ea mediante formam minus uniuerſalem uſq; ad indiuiduales. 1. meta. com. 17.

Materia eſt una numero in multis ſecundum quòd eius eſſe ẽ in potentia. 1. meta. com. 17. &. 12. met. com. 14. & primo phy. commen. 63.

Materia nõ poteſt prædicari de ſpeciebus generatis ex ea. 1. meta. com. 17. &. 12. meta. com. 14.

Materia eſt una numero ſecundum quòd eſt ſubiectum formarum indiuidualium, & multa ſecundum formas, quia diuiditur per eas. 1. meta. com. 17. &. 12. meta. com. 11. &. 14. 1. de generatione & corruptione. com. 22. & tex. com. 29. &. 4. phy. tex. com. 84.

Materiale non tranſmutatur niſi ab alio materiali. 1. metaph. tex. com. 31. &. 7. meta. com. 31.

Materiam oportet intelligere in re mota. 2. meta. text. com. 12. ubi Commenta. gloſat in generatis compoſitis ex materia & forma, aut formis.

Materia, alia intelligibilis, alia ſenſibilis: materia ſenſibilis ẽ, ut lignum, & æs: materia autẽ intelligibilis eſt, ut ſunt mathematica. 7. meta. tex. commen. 35. idem. 8. meta. comm. tex. 15. ¶ Sanctus Thomas in ſecundo phyſi. in lectio. 3. in expoſitione tex. commen. 18. & in quæſtionibus ſuper Boetio de Trini. quæſtione qua quærit, utrum conſideratio mathematica ſit ſine materia, uidetur dicere ſubſtantiam circumſcriptis accidentibus eſſe materiam intelligibilem, quia ſic non remanet comprehenſibilis niſi intellectu, eo quòd ſenſibiles potentiæ non pertingunt uſque ad ſubſtantiæ comprehenſionem, & quia ſubſtantiæ accidunt accidentia ordine quodam: quia prius natura accidit ſibi quantitas, deinde qualitas, deinde paſsiones & motus. Vnde cũ accidentia ſecundum ſui rationem dependeant à ſubſtantia, non poſſunt per intellectum abſtrahi à ſubſtantia, ſed quantitas poteſt intelligi ſine qualitatibus ſenſibilibus, à quibus dicitur materia ſenſibilis: quantitas enim non dependet à qualitatibus ſenſibilibus, & ideo poteſt abſtrahi ab eis, ſed non poteſt abſtrahi a ſubſtantia, quæ eſt materia intelligibilis. Et ibidem dicit quòd cùm dicimus quòd forma abſtrahitur à materia non intelligitur de forma ſubſtantiali, quia forma ſubſtantialis & materia ſibi correſpõdens dependent adinuicem, ut unum ſine alio non poſsit intelligi, eo quòd proprius actus in propria materia fit: ſed intelligitur de forma accidentali, quæ eſt qualitas, & figura: à qua quidem materia ſenſibilis abſtrahi non poteſt. cũ qualitates ſenſibiles non poſsint intelligi non intellecta quantitate, ſicut patet in ſuperficie & colore: nec etiam poteſt intelligi ſubiectum motus, quod non intelligitur eſſe quantum. ¶ Conſimilem ſententiam imitatur Aegidius Romanus, in ſecundo phyſi. in loco allegato. Scotus etiam in. 6. metaph. quæſtione prima, tenet ſubiectum ſcientiarum mathematicarum eſſe ſubſtantiam corpoream. & Auicen. & uniuerſaliter omnes ponentes formam corporeitatis coæternam in materia, uidentur tenere ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectum & materiam intelligibilem, à qua non abſtrahunt ſcientiæ mathematicæ. ¶ Sed in ueritate, iſta non eſt mens Ariſt. nec antiquorum expoſitorum. Ariſto. n. in. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 44. expreſſe dicit quòd è mathematicis ſola aſtrologia de ſubſtantia ſempiterna ſenſibili mentionem facit, aliæ uerò de nulla ſubſtantia mentionem faciunt. Amplius Themiſtius primo de anima, in expoſitione tex. commẽ. 16. expreſſe dicit mathematicum ſolum inania ſpacia contemplari: & Simplicius in ſecundo phyſi. in expoſitione tex. 18. &. 19. dicit geometram ſolum corpus quod eſt trina dimenſio, non autem materiam, aut motum conſiderare, ita etiam Themiſtius: immo Themiſtius dicit quòd aſtrologus quando una cum mathematico, ideſt, cum geometra cœleſtium corporum accidentia ſpeculatur, non illorum ſubſtantiam quærit. &c. Ita Commentator dicit quòd non conſiderat de eis, ut ſũt cœleſtia mobilia, ſed ut ſunt figuræ tantùm. Amplius patet ex diffinitionibus poſitis in geometrica & in arithmetica, ubi patet nullam dari per ſubſtantiam neque compoſitam neque ſimplicem: ut patet in libro elementorum Euclidis de diffinitione lineæ, ſuperficiei, corporis, figuræ, circuli, trianguli, & ita eſt de diffinitione numeri & paſsionum eius in arithmetica. ¶ Amplius quòd dicunt Diuus Thomas, & Aegidius, quòd cum accidentia ſint poſteriora ſubſtantia, non poſſunt abſtrahi, & ſic cùm qualitates ſẽſibiles ſint poſteriores quantitate non poſſunt abſtrahi, quia poſterius non poteſt abſtrahi à ſuo priori. ¶ Reſpondetur quòd quando prius eſt de quidditate poſterioris, tũc poſterius non poteſt abſtrahi a ſuo priori, ſicut ſpecies nõ poſsũt abſtrahi a generibus, nec inferiora à ſuperioribus, ſed ſi prius non eſt de quidditate poſterioris, intellectus bene poteſt abſtrahere: intellectus enim, ut dicitur. 12. meta. commen. 39. poteſt multa ſeparare, quæ natura nõ poteſt. Quia autem ſubiectum nõ eſt de quidditate accidentis, intellectus poteſt abſtrahere accidẽs a ſubiecto: quia poteſt intelligere accidens intellectione ſimplici non conſiderãdo de ſubſtantia, quæ eſt ſubiectum eius. Vnde Ariſ. in prædicamentis docuit, quomodo intellectus poteſt intelligere uerum correlatiuum alicuius, & iſto modo procedit per uiam abſtractionis, circumſcribendo omnia ab illo quæ accidunt, & ſunt extranea illi, ſicut à non circunſcribendo ab ipſo quòd ſit homo & animal, & eadem ratio ſubſtantia ſola remanente relatione dominii apud intellectum, quia tali remanente adhuc ſeruus dicitur ad dominum: ideo dominus eſt per ſe correlatiuum ſerui. Ariſ. igitur docuiſſet modum impoſsibilem, ſi intellectus nõ poſſet abſtrahere accidens à ſubiecto: immo magis, quia loquitur ibi de accidentibus quæ ſunt in capitulo relationis, quæ habent eſſe diminutum, intantum quòd quidam reputauerunt prædicamentum relationis eſſe de ſecundis intellectus, ut dicit Commentator.

Digreſsio contra dictum Tho. Aegi. Ro. & Sco.

mentator.11.metaphyſi.com.19. Multò igitur fortius in
tellectus poterit abſtrahere quantitatem & qualitatem à
ſubſtantia,quæ ſunt entia abſoluta & maioris entitatis.
¶Amplius quòd dicit Thomas,quòd intellectus formam
ſubſtantialem non poteſt abſtrahere à materia,quia in qua
dam relatione conſiſtit: reſpondetur quòd non ſunt relati-
uæſecundum eſſe,ſed ſecundum dici. Amplius eſt contra
Ariſt.in.2.phyſi.tex.commen.12. ubi dicit quòd natura di
citur de forma quæ non eſt ſeparabilis ſecundum eſſe, ſed
ſecũdum rationem.ubi lucidiſsimus Themiſtius dicit. For
mam porrò dicimus non re,ſed ratione à materia abiũgi.
Amplius hoc eſt contra Ariſtotelem.2.phyſi.tex.com.26
ubi,licèt dixerit materiam eſſe quodammodo ad aliquid,
in eodem tamen textu terminans quæſtionem,io qua quæ
rebatur uſque ad quem terminum ſe extendit cõſideratio
quidditatiua naturalis Philoſophi,dicit quòd uſq; ad ſpe-
cies ſeparatas quidẽ ſed in materia exiſtentes. Vbi Them.
& Græci exponunt,qoòd quãquam formæ materiales quã
doque poſſunt cogitatione à materia ſeparari; non tamen
poſſunt actu aut ſubſiſtentia eximi,licèt Commentator lo
cum illum aliter interpretetur, & Diuus Thomas dicat il
lud propter alias rationales:tamẽ illud ſecũdum antiquos
expoſitores ueritatem habet de omnibus formis materiali
bus.& eſt authoritas Philoſophi primo de generatione &
corrup.tex.com.41.ubi dicit:Hæc autem ſpecies ſine ma-
teria,ut immaterialis potẽtia io materia exiſtens.&c.Am
plius Com.12.meta.com.39.expreſſe dicit:Intellectus in
natus eſt diuidere coniuncta in eſſe in ea ex quibus com-
ponuntur,quamuis io eſſe noo diuidantur ſicut diuidit ma
teriam à forma,& formam à compoſito ex materia & for
ma.ita etiam dicit.7.meta.com.27.quòd generatum eſt di
uiſibile in duas partes ratione,oon actu ſcilicet in materiã
& formam.&.2.phyſi.com.12.dicit formam eſſe ſeparatã
à materia ſecundum diffinitionem. Quod etiam dicit Di-
uus Thomas,& Aegidius de qualitatibus,falſum eſt: quia
Ariſto.in.12. primæ philoſophiæ uult quòd in omni præ-
dicamento eſt propria potentia & proprius actus,& ex eõ
ſequenti intellectus poteſt intelligere qualitatem per ſua
propria principia,nihil conſiderando de principijs quanti
tatis: in omni enim genere eſt iouenire quid proprium. ut
dicitur in.6.topico.Dicamus igitur, ut aperiamus uerita-
tem in hoc quæſito,quòd ut notat Alexander in principio
libri priorum,naturalis in pleriſque locis utitur mathema
tica abſtractione:ſcientiæ enim ſibi inuicem famulantur.
Dat autem exemplum Alexander dicens:Sicut quando io
tellectus ratione abſtrahit formam a materia, & ſicut ab-
ſtrahit accidentia à ſubſtantia.unde licèt naturalis per diffi
nitiouem naturalem non poſsit diffinire formam ſine mate
ria,nec è contra:qoia ſic ut naturaliter conſiderantur,in re
latione quadam conſiſtũt,ut dicitur in.2.phyſi.io tex.com
men.26.& ſic etiam diffinitiones completæ accidentium
propriorũ debent dari per ſubiecta.&c. Nihilominus per
cogitationem & abſtractionem ſimplicem poteſt conſide
rare formam,non conſiderando materiam,aut è contra:&
ſimiliter de accidente & ſubiecto:ſed tũc naturalis in iſtis
caſibus utitur mathematica abſtractione, non naturali qua
tenus naturalis;quia diffinitiones naturales coocernũt ma
teriam ſenſibilem. & quòd hoc uerum ſit, oſtenditur Ari
ſtotelis authoritate in primo cæli & mundi.tex.comm.92
&.93.Quòd in omnibus habentibus formam in materia,ſi
ue ſint arte,ſiue natura conſtantia: alterum eſt ipſa ſecun-
dum ſeipſam forma, & quæ eſt mixta cum materia: unde
dico iſtam propoſitionem ueram eſſe in ſolutiooe illius
quæſtionis. Et confirmatur, quia uidemus intellectum ali
quas diſpoſitiones attribuere formæ ſecundum ſe conce-
ptæ, quarum oppoſitas attribuit eidem, ut concipitur cũ
materia. Dicit enim Commenta. in.3. cæli.commen.28.
& etiam in.4.cæli.commen. 22. quòd grauitas in motu e-
lementi ſecundum quòd eſt forma tantum eſt motor; ſed
ſecundum quòd eſt in prima materia, eſt mota: quod qui
dem fieri non poſſet, ſi intellectus non eſſet aptus abſtra-
here formam à materia, ſeu diuidere eam. Animaduer-
te igitur bene & conſidera quòd eſt magna differentia, di-
cere intellectũ poſſe abſtrahere uel diuidere hoc ab hoc,
& dicere intellectum poſſe diffinire hoc ſine hoc. Nam
abſtrahere hoc ab hoc nihil aliud eſt, quàm intelligere
hoc alio non intellecto, & hoc intellectus uniuerſaliter fa
cere poteſt in omnibus inuicem coniunctis in eſſe, ubi u-
num non eſt de quidditate alterius:& quia materia & for-
ma ſunt primo diuerſa,& ſubſtantia, & accidens ſunt pri-
mo diuerſa; & ſubiectum non eſt de quidditate propriæ
paſsionis, dico, quod intellectus indiſcriminatim poteſt
iſta per abſtractionem & diuiſionem quandam apprehen-
dere,quia innatus eſt diuidere ea quæ ſunt coniuncta in eſ
ſe;tamen intellectus non poteſt diffinire formam materia-
lem ſine materia,nec è contra:nec poteſt diffinire accidẽs
ſine ſubiecto proprio, quia diffinitio explicat completæ
rei eſſentiam:& licèt forma non ſit de quidditate materiæ
nec è contra:quia tamen in quadam relatione conſiſtit, ut
dicitur in.2.phyſi.ideo non poteſt complete diffiniri, niſi
in eius diffinitione ponatur materia uel expreſſe uel con-
ſecutiuè,ut dicitur in.2.phyſi.in tex.com.ultim. & ſimili-
ter completa diffinitio accidentis debet dari per ſubiectũ,
quod cadit tanquam additum,ut dicitur in.7.metaphyſic.
tex.com.17.Noo diſtinxerunt igitur iſti doctores inter a- [Abſtrahe-di & diffi-niendi a-ctus diſtin-gui.]
ctum abſtrahendi,& diffiniendi:& tamen eſt magna diſtin
ctio,licèt uterque ad primam intellectus operationẽ per-
tinere uideatur, ſed eſt differentia magna, ſicut inter actũ
imperfectum & perfectum,ſi bene conſideras. Vnde Ari-
ſto.iſto modo docuit in.2.phyſico. in tex.commen.19.ad
diſcernendum diuerſitatem in natura formarum in ſua ab-
ſtractione à materia ſenſibili,ex diffinitionibus earum po-
nendo regulam, quod quæcunque formæ diffioiri poſſunt
ſine materia ſenſibili, tales ex ratione ſui ſunt abſtractæ à
materia, & ut ſic,pertinent ad mathematicum: quæcun-
que uero impoſsibile eſt ut ſine materia diffiniantur, per
tinent ad naturalem:impoſsibile enim eſt quidditates na-
turales diffinire ſine materia & tranſmutatione, ut dicit
Commenta.7.metaphyſi.commen.39. Vnde ex diffinitio-
nibus,quæ completæ rei naturam oſtendunt,talem differẽ
tiam uenatus eſt,& iſto modo etiã proceſsit io.6.meta.dũ
uenatus eſt diffinitionem formalem io ſcientijs ſpeculati-
uis ex diuerſis modis diffiniẽdi.propter hoc igitur dixit in
2.phyſi.in loco præallegato.Fiet autem hoc utique mani-
feſtum,ſi aliquis tentauerit utrorunq; dicere terminos &
ipſorum accidentium, impar quidem enim & par, & re-
ctum,& curuum,adhuc autem & numerus, & linea, & fi-
gura ſine motu,caro autem,& os,& homo non adhuc,ſed
hæc ſicut naris ſima,ſed non ſicut curuum dicitur. Vbi no-
tat Com.com.19.quod formarum quædam ſunt magis ſe-
parabiles,& quædam minus,unde formæ illæ quæ indiffe-
renter concipi poſſunt ſine materia ſenſibili & cum mate-
ria,ſunt illæ in qoibus conuenit naturalis cum mathemati-
co;ſed mathematicus conſiderat & diffinit eas abſque ma
teria,quæ eſt principium tranſmutationis; naturalis uero
cum materia. ſed illæ formæ quæ nullatenus ſine materia
diffiniri poſſunt, illæ ſunt appropriatæ naturali, aut arti-
bus medijs, quæ etiam ſine materia ſeoſibili diffinire non
poſſunt.ut dicitur in.2 phyſi.tex.commeo.20. licèt minus
appareat io eis quam in puris naturalibus. Et ut redeamus
ad propoſitum,materia intelligibilis, ut Ariſto.dicit, ſunt
mathematica.i.res mathematicæ, ſicut uerbi gratia in geo
metria punctus & magnitudo, ſeu cõtinuum & paſsiones
eius,ut abſtrahunt à qualitatibus ſenſibilibus,dicuntur ma
teria intelligibilis, ſiue tale continuum ſit ad unum diuiſi
bile ut linea,ſiue ſecundum duo ut ſuperficies,ſiue corpus
quod eſt undequaque diuiſibile. unde Comment.in.3.cæ
li.com.6.inquit,quod geometer conſiderat corpus inquã-
tum eſt quantum,ſine accidentibus aliorum prædicamen-
torum:ſed naturalis conſiderat corpus tunc cum accideo-
tibus cæterorum prædicamentorum, & iſta etiam eſt ex-
preſſa ſententia Ariſtote.in.11.metaphyſic.cap.3. inquit
enim. Mathematicus circa ea quæ ex ablatione theoriam
facit,circumtollens enim omnia ſenſibilia ſpeculatur,pu-
ta leuitatem & grauitatem,& duritiem,& contrarium;ad
huc autem & caliditatẽ,& frigiditatem, & alias ſenſibiles
qualitates ſeu cõtrarietates,ſolum autem derelinquit quã
tum & continuum,horum quidem ad unum, horum uero

ad duo, horum autem ad tria: & paſsiones horum inquantum quanta ſunt & continua, & non ſecundum aliud ſpeculatur. hæc ille. ¶ Ita dic conſequenter in arithmetica quòd numerus, & unitas, & paſsiones numeri inquantum ſunt quantitas diſcreta, & abſtrahunt à cæteris prædicamentis, ſunt materia intelligibilis in arithmetica. ¶ Sed cõtra iſtã determinationem inſtatur, quia Ariſto. in. 4. primæ philoſophiæ. tex. com. 4. tot ſunt partes philoſophiæ, quot ſunt partes ſubſtantiæ: & ita non uidetur eſſe aliqua ſciẽtia ſpeculatiua, quæ non ſit de ſubſtantia: & cum ſcientia mathematica ſit in numero ſcientiarum ſpeculatiuarum, uidetur ergo quòd ſit de ſubſtantia. Amplius, tu dixiſti quòd naturalis nõ poteſt diffinire formam ſine materia, neq; accidẽs ſine ſubiecto proprio: & quæ ẽ ratio diuerſitatis quòd mathematicus diffinit ſine ſubſtantia, quæ eſt ſubiectum quantitatis, ſi materia intelligibilis à qua mathematicus non eſt abſtracta non eſt ſubſtantia, ſed eſt quantitas uel cõtinua, uel diſcreta? ¶ Ad primum reſpondetur ſecundum expoſitionem Auer. per philoſophiam Ariſt. intellexit primam philoſophiã quæ per antonomaſiam philoſophia dicitur, & quia ſubſtantiæ quædam ſunt abſtractæ à materia, quædam uerò inter ſe in materia; ſic prima philoſophia ſecatur in duas partes, quarum altera contemplatur ſubſtantias materiales, quatenus ſubſtantiæ & entia ſunt: alia uerò cõſiderat de abſtractis. & iſta eſt uia Auer. ſine dubio ibi. Vel ſecundum Alex. ſicut in entibus mathematicis quædã ſunt prima, quædam ſecunda; iccirco mathematicarum quædã eſt prima, quædam ſecunda, quædam tertia. Prima (verbi gratia) eſt, quæ circa plana uerſatur: ſecunda quæ circa ſolida, deinde aſtrologica quæ ſolida quæ in motu ſunt conſiderat, tum mechanica quæ naſcentia & pereuntia tractat, qui ordo in ſubſtantijs quoque reperitur: nam primæ ſunt ingenitæ & immortales quæ corpore uacant nec mouentur, de quibus prima philoſophia ediſſerit: Secunda uerò philoſophia de ſempiternis quæ motu cientur, tertia quæ ſubſtantias conſiderat naſcentes & intereuntes: nam hæ ſubſtantiæ ultimæ ſunt. Vbi patet quòd duo ultima mẽbra pertinent ad naturalem ſub rationibus ſenſibilibus, licèt eadem pertineant ad diuinum ſub rationibus tranſcendentibus, ut notat Com. 12. met. cõ. 1. 6. &. 29. & ita quòd ſecundum nullam expoſitionẽ cogimur dicere mathematicas puras de ſubſtantia theoriam facere. Ad aliud reſpondetur quòd mathematicus, ut dicit Com. in. 1. phy. com. 1. ſolum cauſam formalem conſiderat, unde ſolum formã cõſiderat declarantem quidditatem cõtinui, aut diſcreti, uel paſsionum iſtorum ut abſtrahunt à ſubſtantia, & à cæteris prædicamentis: & tales diffinitiones ſunt media, quæ ſufficiunt in demonſtrandis accidentib. quæ emanant à ſuo ſubiecto in tali eſſe imaginabili: & ideo non ingreditur (ut inquit Com.) in diffinitionibus talium materia, quæ eſt cauſa tranſmutationis ſed naturalis, quia eſt artifex ſenſatus: uerſatur enim circa res ſenſibiles, non poteſt abſtrahere à tali materia ſenſibili, nec a ſubſtantia tali à qua fluit eſſe ſenſibile: & ſi quandoq; diffiniret, illæ eſſent diffinitiones dialecticæ & uanæ, ut dicit Philoſophus in. 1. de anima. tex. com. 11. unde Com. 1. phy. com. ult. dicit, quòd formarum quædam ſunt in materijs, & quædam ſunt abſtractæ à materia. Et ideo conſideratio de formis eſt duarum ſcientiarum ſcilicet naturalis & diuinæ, quia quidditatiuè naturalis conſiderat formas materiales; & diuinus abſtractas: & patet quòd nulla fit mentio de ſciẽtijs mathematicis, quia opinio eius fuit mathematicum purum ſolum circa quantitates uerſari. & hoc teneo.

Materia dupliciter dicitur, aut quæ ad ipſum prima, aut omnino prima. 5. meta. tex. com. 5. ubi Com. dicit quòd materia dicitur duobus modis, aut cõmunis omnibus entibus, aut propria unicuique enti. idem. 3. cæli. com. 67. & primo phyſi. com. 82. &. 2. phy. 10.

Materia non dicitur natura, niſi quia recipit naturam ſcilicet formam quæ principaliter eſt natura. 5. meta. tex. com. 5.

Materiam unam habent uniuerſaliter quæ adinuicem tranſmutantur. 5. meta. tex. com. 11. idem. 1. de generatione & corruptione. tex. com. 43.

Materia eſt prior forma ſecundum poteſtatem, forma autem eſt prior materia ſecundum actum. 5. meta. tex. com. 16. & eſt in capitulo de priori.

Materia prima eſt tanquam genus altiſsimum: materia autem propinqua eſt ultimam formam habens in generatione. i. quæ recipit ultimam formam. 5. metaphyſi. commen. 19. Ex quo loco poſſumus declarare authoritatem Auerro. in primo phyſicæ auſcultationis. in comment. 1. in qua adeo laborauerint expoſitores, ut Aegidius Roma. in quolibeto. 5. q. 19. & ſimiliter Ioan. de Baccone in quolibeto. 2. q. qua quærit, utrum materia ſit pura potentia. ſimiliter Burleus in illo loco multum laborat: tamen ex præſenti loco Commenta. poteſt declarari per ſeipſum. Prima enim materia eſt ſicut genus altiſsimum, per genus altiſsimum intelligo genus generaliſsimum. Vbi aduerte quòd non eſt intentio Auer. aſsimilare primam materiam generi generaliſsimo, quantum ad prædicationem & uniuerſalitatem prædicationis: tunc enim ſibi manifeſtè contradiceret in. 1. metaphyſico. commen. 17. & in. 12. metaphyſic. commen. 14. ubi inquit, quod prima materia non habet intẽtionem alicuius communis, aut alicuius uniuerſalis prædicabilia de pluribus ſicut genus. Alexan. enim ſcripſit demonſtratiuè quòd materia non ſit genus, ſicut dicit & eſt uidere in. 1. libro naturalium quæſtionum. q. ultim. Sed talis ſimilitudo eſt penes hoc, nam ſicut genus altiſsimum non habet ſuperueniens genus in quod poſsit reſolui: ſunt enim decem genera generaliſsima, ut dicit Porphyrius, tanquam decem rerum principia: principij autem proprium eſt primum eſſe. 5. metaphyſico. tex. commen. Sic prima materia non habet priorem in quam reſoluatur, & ideo appellatur ſimplex. Per ultimam formam autem intellexit formam ultimatam non ordinabilem ad ulteriorẽ formam, ſicut in mixta ultima & ultimam formam, appellantur materiæ compoſitæ & formæ compoſitæ, quia materia talium reducitur ad primam materiam, & forma talium ordinatur ad ultimam formam. Sic igitur præter primam materiam & ultimam formam omnia media ſunt materiæ compoſitæ & formæ compoſitæ; ſed illa duo tantum ſunt cauſæ ſimplices. ¶ Quod autem Aegidius illud intelligit ſecundum diuerſum modum abſtractionis, quia forma generis & forma ſpeciei ſecundum Auerr. ſunt unum realiter, ſed differunt ſecundum maiorem aut minorem abſtractionem, materia enim, ut dicit Commenta. 1. metaph. com. 17. prius recipit formãs magis uniuerſales, & eis mediantibus recipit minus uniuerſales uſque ad indiuidualea. Licet hoc uerum ſit quòd huiuſmodi gradus dãtur in forma, & etiam in materia, ut eſt uidere in ultimo cap. libri de ſubſtantia orbis ab Auer. ubi dicit quòd materia habet gradus: nihilominus uidetur mihi quòd iſta expoſitio nõ quadret expoſitioni Auer. qui uult quòd Ariſto. in probatione illius maioris, in qua dicit: Tunc. n. opinamur cognoſcere unumquodq; cũ cauſas primas cognoſcimus, & principia prima, & uſq; ad elemẽta. Vbi dicit quòd per cãs primas itelligit cauſas ſimplices exiſtẽtes in re primas nõ compoſitas, & ſunt prima materia & ultima forma, & ex cõſequẽti loquitur de cauſis realibus, & in eſſe reali cõſideratis, & non ſecũdum abſtractionem rationis, quia Philoſophus naturalis eſt artifex realis, & ſua intereſt cognoſcere omnes cauſas reales, & propinquas, & remotas. ſed illa conſideratio ſecundum differentiam rationis inter gradum maioris abſtractionis pertinet ad artificem rationalem uel communẽ, unde dicit: Quæ enim ſunt præter primam materiam & ultimam formam citius libet rerum naturaliũ, ſunt materiæ & formæ compoſitæ: loquitur enim ſecũdũ eſſe naturale. ¶ Et ex hoc patet quãto plus ſit accuſatione dignus ille bonus Ioan. de Bacco. in loco allegato qui per ultimam formam expoſuit primum motorem, motus authoritate Com. in. 12. meta. com. 18. ubi habet quòd omnes formæ naturales ſunt in potentia in prima materia & ſunt in actu in primo motore. Sed hoc iterum ſtare non poteſt, quia licèt dictum Commen. ſit uerum, tibi tamen non facit ad propoſitum. quia Comm. dicit hic, quòd per cauſas ſimplices Ariſt. intellexit cauſas exiſtẽtes re primas & non compoſitas, ubi patet quòd loquitur de cauſis intrinſecis primis. Manifeſtũ eſt autem quòd primus motor

Impugnatio Aegidij Rom.

Impugnatio Ioan. de Bacco.

non eſt de principijs intrinſecis, ſed extrinſecis. ¶Sed dices, tunc iſta expoſitio non poteſt uerificari niſi in mixtis, & in habentibus plures formas: in elementis autem nõ uidetur uerificari, ubi non eſt niſi una forma tantum. ¶Soluitur quod (ut dicit Commen. primo phyſico. com. 1.) propoſitio illa philoſophia omnia habentia principia cauſas & elementa, non cognoſcuntur niſi ex cognitione principiorum, aut cauſarum, aut elementorum ſuorum, impoſsibile eſt ut hæc coniunctio, aut, ſit ſicut copulatiua natura: nam diſpoſitio ſcientiæ certæ inuenitur in rebus habentibus cauſas quaſdam per ſcientiam illarum cauſarum, ſicut inuenitur in habentibus omnes cauſas. Tunc igitur in ſimili in elementis non eſt niſi materia prima & forma elemẽti, & illa eſt ultima forma in elemento, quia ulteriorem nõ habet neque priorem ſecũdum rem: & ideo ſcientia de elementis perficitur in ſcientia cauſarum ſimplicium præciſè quantum ad cauſas intrinſecas; ſed ſcientia mixtorum habentium plures formas & plures materias perficitur ex cognitione cauſarum ſimplicium & compoſitorum. Non igitur impedit expoſitionem Commen. aliquid hoc quod obijciebatur, ſicut uides clare. Nã quòd dicitur, quòd enim eſt inter primam materiam & ultimam formam cuiuslibet rerum naturalium, ſunt materiæ compoſitæ & formæ compoſitæ; intelligitur in quibuſcunque ſunt plures formæ, & plures materiæ: in carentibus enim multitudine tali impoſsibile eſt ut hoc uerificetur, maxime ſecundum naturalem conſiderationem, quæ conſiderat res in eſſe reali, & non ſecundum eſſe rationis, ut dictum eſt.

Materia alia remota, alia propinqua. 5. meta. tex. com. 29.

Materia dicitur genus. 5. meta. tex. comm. 33. & eſt in cap. de gene. uide in concordantijs.

Materia & forma dicuntur diuerſa genere. 5. meta. tex. com. 33. ¶Vbi aduerte quòd litera arabica ibi eſt corrupta, quia dicit quòd ſunt idem genere. & Commen. exponit, quia fit ex materia & forma unum. uide in concordantijs.

Mathematicæ demonſtrationes procedunt à notioribus naturæ & nobis ſimul. 1. phy. com. 2. idem. 7. meta. tex. cõ. 10. & 3. cœli. com. 61. & 1. de anima. com. 10.

Mathematicæ conſiderant de cauſa formali tantùm, quod patet primo phy. cõ. primo. uide quomodo ſit intelligendũ. 2. phy. com. 68.

Mathematici non dicunt magnitudinem augeri in infinitum in actu, ſed ſolùm eſſe quantancunque uoluerint finitam. 3. phy. tex. comm. 71.

Mathematicæ magnitudines habent contactum. 5. phyſic. cõ. 22. & habetur in. 1. de gene. & corru. in tex. com. 44. & 4. phy. tex. com. 76. idem. 5. phy. com. 30. & 39.

Mathematicus cõtactus aſsimilatur continuo, quia ultima reuertuntur in unum. 5. phy. commen. 22. & 30. & 39. ſecus de contactu naturali, quia duo ultima remanent duo demonſtrata in actu.

Mathematicus aliter conſiderat magnitudines, & aliter naturalis primo cœli. com. primo. idem. 2. phy. tex. com. 18. & 3. cœli. com. 6.

Mathematica nonnulli crediderunt eſſe ſubſtantias. 7. metaphy. tex. com. 5.

Mathematicus circa ea, quæ ex ablatione theoriam facit, circũtollens enim omnia ſenſibilia ſpeculatur, puta leuitatem & grauitatem, & duritiem, & contrarium: adhuc autẽ caliditatem & frigiditatem, & alias ſenſibiles cõtrarietates, ſolum autem derelinquit quantum & continuum. 11. primæ philoſophiæ. cap. 11. ¶Ex quo loco manifeſtè deduci poteſt materiam intelligibilem eſſe ipſum quantum, ut abſtrahit ſecundum rationem ab omnibus qualitatibus & cõtrarietatibus ſenſibilibus, ut declaraui in Theorematibus in proprio Theoremate de hoc, & dixi quomodo ſit intelligendum mathematicum non abſtrahere à materia intelligibili, contra Aegidium Rom. & alios tenentes materiã intelligibilem eſſe ſubſtantiam.

Materia intelligibilis quæ.

Mathematicorum quidditates poſſunt intelligi ſine ſenſu & motu, & ſine materia ſenſibili. 7. metaph. tex. comm. 39. & 37. & 6. meta. tex. com. 2.

Mathematicus utitur communibus propriè. 11. primæ philoſophiæ. cap. 3. & in primo poſteriorum analyticorum. tex. com. 24. & in. 4. primæ philoſophiæ. tex. com. 7.

Mathematici ſolam quantitatem ſpectant, quo opere neque uſus corporis naturalis eſt, neque affectionum hærentium corpori in eo quòd naturale eſt, quales ſunt caliditas, frigiditas, humiditas ſiccitas: ſed in contemplationem ſola ſpatia ipſa mera, inaniaq; & confinia corporum adhibetur. Themiſt. ſententia. 3. de anima. cap. 50. Inde ſcire potes quid ſit materia intelligibilis contra multos Latinorum, Vide quæ ſcripſi in Theorematibus de hoc.

Mathematica ideo abſtractione & abiunctione conſtare dicũtur: quoniam ab his quæ in naturalibus corporibus uſitantur, loco, qualitate, tempore, actione, motu, affectionibus, & reliquis generibus eximuntur abiunguntur que. Them. in. 3. phy. 71. & habetur ab Ariſto. in. 10. metaphy. cap. 3. & Auer. in. 3. cœli. com. 6.

Mathematicus utitur longitudine, latitudine, & puncto in dimenſibili ſeparatim atque ſeorſum, quamuis minimum illorum ſubſiſtat actu per ſe, quia tamen finguntur ſubſiſtere in conſiderationem per ſe ſine mendacio ueniunt. Themiſt. 3. phyſic. ſuper tex. 71. ¶Ex quo ſcire poteris differẽtiam inter naturalem & mathematicum, nam licet Ariſto. in ſecundo. phy. tex. com. 16. dixerit corpora phyſica habere ſuperficies, & longitudines, & puncta, ſicut mathematica: tamen naturalis non conſiderat talia inquantum naturalis eſt, ut ſunt ſeorſum & ſeparatim ſe habẽtia: ſed ſi quãdo naturalis conſiderat ſolam longitudinem ſine latitudine, tunc utitur mathematica abſtractione, ſicut etiam in pleriſque alijs rebus, ut bene notat Alexan. Vnde nulla eſt phyſica magnitudo niſi corpus, ſicut bene notat Simplicius authoritate eiuſdem Alexan. in. 1. cœli & mundi. Vnde lineæ naturales ſunt corporeæ, & ſuperficies ſimiliter, & puncta naturalia ſunt corporea, quatenus naturalia ſũt, ſicut ſunt minima naturalia, & ſicut ſunt poli mundi naturales, ſed mathematicæ ſunt puncta indiuiſibilia, ſicut notat Commen. in. 2. cœli. com. 14. & in 4. phyſi. in com. 118. Et ſic loquuntur Peripatetici de iſtis. Et nota bene hoc, quia Latini noſtri de hoc ſunt in maxima altercatione. Vnde lucidiſsimus Them. expreſſe in præſenti loco dicit, quòd nõ omnis linea naturalis eſt quæ & naturam requirat & locũ, nam mathematicæ quædam dicuntur, quarum ueluti locus eſt animus ſpeculantis.

Mathematicorũ entium genera repræſentãt materias fictas intentionales. ex paraphraſi meta tracta. 2. colum. 16.

Mathematicæ ſcientiæ, & ſcientia de anima conſiderant res, partim in materia, partim uerò à materia abiunctas res ſimplices. in prologo primi phyſi. & Ammonius (ut Philoponus tradit) in principio libri de anima. de qua opinione uide quæ ſcripſerim in quæſtionibus miſcellaneis &c.

Mathematici omnes naturales affectiones à contemplatione ſua reijciunt, ſolas meraſq; magnitudines, & nuda ac inania ſpacia finiunt, finiendis his neque materiam neque naturalem qualitatem adiungunt Them. 1. de anima. comm. 17. contra illos qui ponunt ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectum ſcientiarum mathematicarum.

Mathematica dicuntur ex ablatione, & naturalia ex appoſitione. 3. cœli. tex. com. 6.

Mathematicis quæcunque inconuenientia accidunt, neceſſe eſt naturalibus accidere. 3. cœli. comm. 6. Vbi uide limitationem Auerrois quòd habet ueritatẽ in pluribus, ſed non in omni loco: & bene conſidera calcem commenti ſexti iã allegati, quia bene intelliges hoc.

Mathematicus & naturalis conueniunt in hoc, quòd continuum eſt diuiſibile in infinitum: ſed differunt quòd ſit augmentabile in infinitum; quia mathematicus concedit hoc, ſed naturalis negat illud. uide cauſam. 3. cœli. com. 6.

Mathematicus conſiderat continuum, ut eſt ſeparatum à materia: ſed naturalis ut eſt coniunctum materiæ. ibid. com. 6. & primo cœli. com. 1.

Mathematici conſideratio de corpore eſt inquantum eſt quãtum ſine alijs accidentibus; ſed conſideratio naturalis eſt de corpore inquantum eſt quantum cum cæteris accidentibus cæterorum prædicamentorum. 3. cœli. com. 6. idem habetur ab Ariſt. in. 11. primæ philoſophiæ. cap. 3.

Mathematici ex diffinitionibus facile in notitiam acciden-

tium

tium deueniunt, naturales uerò è conuerſo procliuius ex accidentibus in diffinitione accedũt. Themiſtius. 1. de anima. tex. com. 11. conſimile habetur ab Auerroe. 1. phyſic. com. 2. & in 7. metaph. com. 10.

Mathematica habent tactum & locum. 1. de genera. & corruptio. tex. com. 44. idem. 4. phyſic. 47. & 76.

Mathematicæ artes primum circa Aegyptum conſtiterunt, ibi namque ſacerdotum gens uacare dimiſſa eſt. ex procemio metaphyſic.

Mathematica exiſtentium ſine motu ſunt extra ea, quæ ſunt circa aſtrologiam, diſputant tamen & tractant omnia de natura. 1. metaph. tex. com. 19.

Mathematica non admiſcetur cum materia. 2. metaphy. tex. commen. ultimi.

Mathematicæ nõ demonſtrant per genus cauſæ finalis. 3. metaph. tex. comm. 3.

Digreſsio an in mathematicis ſit bonum.

Mathematicæ nullam de bono aut malo faciunt rationem. ibidem. ¶Ex illo textu colligitur in mathematicis nõ eſſe bonum, uide tamen & conſidera diligenter quòd (ut inquit Auer. in commento.) iſta res indiget conſideratione. ubi ſcire debes quòd Ariſt. in. 13. meta. in calce primi capitis inquit: Quoniam autem bonum & honeſtum alterum, hoc quidem ſemper in praxi, bonum autem & in immobilibus dicentes nihil dicere mathematicas ſcientias de bono aut optimo mentiuntur, dicunt enim & demonſtrãt maxime, non enim ſi non nominatum, opera autem & rationes oſtẽdunt, non dicunt de ipſis: boni autem maximè ſpecies, ordo, & commenſuratio, & id quod terminatum eſt, quæ maximè oſtendunt mathematicæ ſcientiæ, & quomodo multorum cauſa uidentur hoc &c. Et iſte eſt locus quem innuit Auer. in com. 3. ſuper. 3. primæ philoſophiæ dum dixit ſuper iſtis uerbis: Et ipſe dixit in tracta. de quo loquitur in principijs mathematicorum, quòd ordinatio numerorum & magnitudinum inuenitur in eis, & indiget hoc perſcrutatione. Vbi ſcire debes, quòd ut notat bene Alexand. in præſenti ratione adducta per philoſophum, eſt deceptio quædam: nam hac potiſsimum cauſa mouetur ad oſtendendum immobilibus non eſſe bonum, quia omne bonum finis eſt: finis autem cuiuſdam actus finis eſt. omnis autem actus cum motu eſt. inquit enim: Nam non omne bonum ſuapte natura agendum eſt, ſed partim agendum, partim contemplandum: non agendum cuiuſmodi eſt in mathematicis, ueritas enim eorum quæ bonum quoddã eſt ut finis in ipſis expetitur. Et ideo animaduerte bene & conſidera, quòd etſi Philoſophus iſta adduxit, ibi eſt in parte augmẽtatiua, non quia hæc ſit eius intentio quòd in ſcientijs mathematicis nulla ſit bonitas, alioquin ſcientiæ ſpeculatiuæ non eſſent de numero bonorum & honorabilium, contra Philoſophum in principio libri de anima: patet enim authoritate philoſophi ſciẽtias mathematicas enumerari inter ſcientias ſpeculatiuas. 6. metaphy. tex. com. 2. Et licèt Plato dixerit illas eſſe propter exercitium, ut alias declaraui, quia tamen quandoque Ariſt. ex mente propria uidetur etiam aſſerere illud in entibus mathematicis non eſſe bonum, neque finis rationem: debes ſcire quòd ut eſt ſententia Philoſophi in. 2. phyſi. tex. comm. 18. eædem ſunt lineæ mathematicæ, & naturales: & quia formæ iſtæ nõ terminant motum, nec habent rationem finis, niſi ut ſunt naturales, quia mathematicus abſtrahit à motu, & per huiuſmodi finem per motum attingendo: ſic ſub illa ratione nõ eſt in eis ratio boni, neque finis, ſicut eſt in naturalibus. Et hoc eſt quod pulchrè declarauit Aue. in. 2. phy. in commẽ. 74. forma quæ ſequitur naturam entis, non eſt dicta nobilior, ut forma mathematica: non enim dicimus quòd lineæ exeuntes à centro circuli ad circumferentiam ſunt æquales, ut circulus ſit nobilior, ſed hoc contingit naturæ circuli: & ideo nobilitas nõ inuenitur in formis mathematicis. Hoc enim, ſcilicet nobilitas, non accidit formis, niſi ſecũdum quòd ſunt finis, quare intelligis modo quomodo bonitas & nobilitas non eſt in formis mathematicis, quia cum ſint eædem cum formis naturalibus non habẽt bonitatem, niſi ut ſunt in materia ſenſibili in eſſe naturæ ſeu tali, quia ſic ſunt finis motus agentis & non habent bonitatem iſtæ formæ, & ſunt in imaginatione ut conſiderantur a mathematico. Dicit enim Com. quòd balneum in anima mouet ut efficiens, & balneum extra animam mouet ut finis: bonum enim & malum ſunt in rebus. Et aduerte quòd Commen. 3. meta. com. 3. dicit, quòd poteſt contingere ut ſit in immobilibus bonum, ſed nõ per ſe, ſed per accidens, quod ideo dicit pro quanto ſunt eadem ſubiecto cum rebus mobilibus in quibus per ſe eſt ratio finis, qui attingitur per motum, quia ibidem Com. dicit, quòd mathematica licèt ſint in re mota, tamen non mouentur niſi per accidens, & ſic etiam per accidens, ſunt finis motus, & ſic bonum in eis inuenitur per accidẽs illo modo. ſed non propter hoc tollitur, quia contemplatio entium mathematicorum quorũ finis eſt ueritas, non ſit de genere bonorum, & quia etiam illarum ſcientiarum cognitio multis artibus & mechanicis, & ſpeculatiuis poſsit eſſe proficua & utilis, ut dixi in concordantijs ſuper primo phyſicorum.

Mathematica licèt ſint in re mota, tamen non mouentur niſi per accidens. 4. meta. com. 3.

Mathematicarum ſcientiarum quædã ſunt primæ, ut arithmetica, & geometria, quædam ſunt non primæ, ut perſpectiua & muſica. ex. 4. meta. tex. com. 4. unde colligitur ſcientias medias magis enumerandas eſſe in genere ſcientiarũ mathematicaliũ, quã cũ naturalibus. uide in concordãtijs.

Mathematicorum ſunt principia elemẽta & cauſæ. 6. primæ philoſophiæ. tex. com. 1. ex quo patet Auer. Alexandrumque, & alios Græcos expoſitores etiam aliter potuiſſe exponere authoritatem illam in principio phyſicæ auſcultationis, ubi Ariſt. exorditur dicens, in unaquaque doctrina cuius ſunt principia, uel cauſæ, uel elementa, cognitio ex horum ſit perceptione atque ſcientia. ipſi enim per principia exponunt cauſas agentes & mouentes, & per cauſas fines, & per elementa principia exiſtentia in re, ut ſunt materia & forma: iuxta autem iſtam expoſitionem mathematicorum non eſſent principia, elementa, & cauſæ, cuius tamen oppoſitum ſcribit Philoſophus in præſenti authoritate. Immo Ariſt. in hoc loco ſubdit propoſitionem uniuerſalem dicens. Et totaliter omnis ſcientia intellectualis participans aliquid intellectus circa cauſas & principia eſt, aut certiora, aut ſimpliciora, & licèt non addat, & elemẽta: hoc fecit breuitati indulgens ſecundum ſuam conſuetudinem, ita quòd uniuerſaliter quælibet ſcientia uel ſpeculatiua, quæ eſt uerè intellectualis, uel practica quæ particeps eſt intellectus: quia agibilia, de quibus eſt ſcientia practica, non ſine intellectu fiunt, ut patet. ex. 3. de anima, & ex. 6. ethicorum. & ex. 2. phyſi. Vnde uidetur mihi omnem ſcientiam ſecundum Ariſt. ſententiam eſſe ex principijs, cauſis, & elementis. Nam principia immediata in qualibet ſcientia quæ ſunt propoſitiones per ſe notæ & conceſſæ in illa ſcientia, ratione qua non habent in tali ſcientia priores propoſitiones, per quas demonſtrari poſſunt, ſic talia principia dici poſſunt. Scribit enim Ariſt. in prin. 5. meta. quòd de ratione principij eſt primum eſſe. & primo poſteriorum dicit: Idem autem eſt primum & principium, & eædem propoſitiones inquantum ſunt cauſæ concluſionis demonſtratæ, ſunt cauſæ nõ ſolum in inſerendo, ſed in eſſendo, ſiquidem demonſtratio faciens ſcire eſt ex cauſis utroque modo, & præſertim in demonſtratione ſimpliciter dicta: In demonſtratione autem quia, dicũtur cauſæ in inferendo tantum, in ordine autem ad totam demonſtrationem, quæ formaliter componitur ex eis, dicuntur elementa: ſiquidem ratio elementi eſt ut ſit in re quæ componitur ex eo. unde. 5. meta. tex. cõ. 4. dicit expreſsè quòd elementa etiam dicuntur reſpectu demonſtrationum: & ſic demonſtrationes primæ in unaquaque ſcientia dicuntur elementa reſpectu aliarum demonſtrationum: ubi Cõ. dicit: Primæ demonſtrationes quæ componuntur ex primis propoſitionibus, ſunt elementa omnium demonſtrationum quæ componuntur ex eis, demonſtrationes enim compoſitæ diſſoluuntur in demõſtrationes ſimplices, iſtæ autem non diſſoluuntur in alias, & ita ſaluare poſſumus in omnibus ſcientijs eſſe principia, cauſas & elementa, iuxta iſtam ſententiam. Quid enim melius inuenies, quam Ariſtotelem per Ariſtotelem interpretari?

Mathematica abſtrahit à motu. 6. metaph. tex. commen. 2. & 3. me-

9.metaph.tex.com.3.&.7.metaphy. tex. com.35.& in.2. phyſico.tex.com.18.

Mathematica eſt circa immobilia,ſed inſeparabilia. 6. metaphyſico.tex.com.2.

Maturatio melius & plus dicitur de animalibus quàm de uegetabilibus:& de uegetabilibus pluſquam de mineralibus 4.meteoro.com.26.

Mahumeti lex ponit homines æternos,& homines corruptibiles eiuſdem rationis in nomine & diffinitione. 3. metaphyſic.com.7.

Maxillam inferiorem omnia animalia mouent,excepto crocodillo fluuiali,qui mouet ſuperiorẽ.1. de natura anima. ca.11.& uide cauſam huius in.2.de parti.anima.c.27

Maximum fundamentum eſt ſcientiæ naturalis,naturam agere propter finem.2.phy.com.74.&.75. &.84.

Maxima diſtantia non inuenitur niſi in linea recta. 8. phyſic. commen.73.

Maximum in unoquoque genere perfectum eſt.10. metaph. commen. 13.

Maximum eſt cuius non eſt exceſſus. ibidem.

Maxima remotio non menſuratur niſi ſecundum lineam rectam, & ideo dicitur in deſcriptione lineæ rectæ quòd eſt breuiſsima inter duo puncta.1.cæli.comm.28.idem.5. phyſico.com.13.

Maxima dimenſio, quam materia recipit, eſt dimenſio ignis: & minima eſt dimenſio terræ. ſecundo de animá. tex.commen.97.

Medium determinatum eſt.1.cæli.tex.com.44.& ibi ponitur ratio ad hoc.

Mediũ trifariam ſumitur pro loco inferiori,pro medio ſphæræ,& pro medio quod eſt inter duo extrema contraria.primo cæli.com.45.

Medio non exiſtente totaliter,neque extremum erit, neque ſurſum,neq; deorſum.1.cæli.tex.com.74.

Medium non eſt niſi per corpus ſphæricum,& corpora ſphærica non ſunt niſi propter corpora, quæ ſunt in medio. 1. cæli.comm.78. Prima pars patet,quia ſphæra diuiditur in medium, quod eſt centrum & circumferentiam: ſecunda pars patet ex his quæ habet Com.8.phy.com.84.Conſiſtẽtia,inquit,mundi huius iſtis duabus uirtutibus perficitur, uirtute mouendi,& uirtute quietis.

Medium corporis,quod circulariter mouetur, debet eſſe vnum.2.cæli.com.35.

Medium aliquando dicitur de medio magnitudinis, aliquando de medio quod eligitur á natura,ſcilicet nobili:ut in animalibus,aliud eſt medium magnitudinis,& aliud eſt medium ſecundum naturam. 2. cæli. tex. commen.74.gloſat autem Commen.de animali æterno, quia in animali corruptibili coincidunt.

Medium ſecundum quòd medium,nõ eſt cauſa quòd corpus ſit graue,ſed inquantum eſt medium corporis,quod circulariter mouetur:& medium non eſt cauſa eſſentialis, quare corpus graue quieſcit in medio,ſed eſt grauitas eius.2. cæli.commen.102.

Medium ſi fuerit cõceſſum,quòd ſit cauſa quietis terræ, erit cauſa remota:& melius eſt dicere quòd ſit cauſa cõſeruãs quietem quàm agens.2.cæli.com. 102.

Medium magnitudinis differt á medio ſecundum uirtutem, quia medium uirtutis eſt in omnibus prædicamentis, ſed medium magnitudinis eſt in prædicamento quantitatis tãtum. Auer.in paraphraſi.2.de cælo.ſumma.4.c.1.

Medium aliud ſecundum qualitatem,aliud ſecundum quantitatem.3.cæli.com.42.

Medium mundi eſt diuiſibile habens latitudinem. 4.cæli.cõ. 3.conſimile.8.phyſi.com.76.

Medium eſt duplex,ſecundum comparationem,& tale nõ eſt compoſitum ex extremis.& ſine comparatione,& hoc eſt compoſitum ex extremis.4.cæli.com.26.

Medium eſt terminatum diſtinguendo ipſum ab extremit,& ſi medium eſſet extremum,poſsibile eſſet in ipſo fieri additionem,quo conceſſo ſequetur inueniri poſſe corpus deſcendens ſub terra.4.cæli. com.32.uide pro iſta conſequẽtia.1.cæli tex.com. 12.

Medium mundi,& medium terræ ſunt idem ſubiecto, ſed differunt diffinitione.4.cæli.com.33.&.34.

Medium & illud quod eſt inter,multis modis dicitur.4.cæli. tex.commen.38.

Media quæ ſunt inter contraria in forma.ſ.qualitate, differũt á medijs,quæ ſunt inter extrema contraria in loco: contrarietas enim inuenitur in loco & forma æquiuocè,nam cõtraria in forma ſunt duo in forma,ſed nõ duo in ſubiecto: ſed cõtraria in loco ſunt duo in forma,& duo in ſubiecto. & ideo medium in cõtrarijs in loco oportet ut habeat aliquam contrarietatem in forma & in ſubiecto. Vnde neceſſe eſt,ut non diuidatur niſi propter numerationem ſubiecti,hicq; impoſsibile eſt,ut medium inter contraria in loco ſit unum in ſubiecto.4.cæli.com.38.

Medij diſpoſitio eſt,ut in eo congregentur contraria.4.cæli. com.40.quod qualiter ſit intelligendum, uide in. 4.cæli. com.26.&.38.clarius.

Media extrinſeca non recipiunt ſenſibilia cum corporibus in quibus exiſtunt. 2.de anima.tex.commen.101.& commen. 76. &.97.

Medium eſt ſecundum duas ſpecies: unum eorum eſt ſecundum ueritatem & prius, & eſt medium inter duo contraria,cuius eſſe conſiſtit in complexione duarum extremitatum, & eſt ſecundum quidditatem diuerſum ab extremis: ſecundum autem dicitur ſimilitudinarie, & ſecundum poſterius, & eſt medium inter duo contraria, ſecundum quãtitatem tantum. 3. meteororum. commen. 2. iuxta dimidium, conſimile. 6. phyſico. commen. 32. idem.3.cœli. commen.42.

Medium quodlibet,aut eſt compoſitum ex extremis ſimplicibus ſimpliciter,aut ex rebus ſimplicibus in reſpectu mediorum,aut ex formis mediorum.1.meta.com. 39.

Mediorum extra quæ eſt aliquid ultimum,& primum,neceſſe eſt quòd prius eſt,cauſam eſſe aliorum quæ ſunt poſt ſe. 2.metaph.tex.com.6.

Medium & circulus ſunt principia totius. octauo phyſicor. tex.commen.84.

Media quæ ſunt inter contraria, non ſimpliciter ſunt contraria extremis. 2.metaphyſi.commen.&.5.phyſic. tex. commen.52.& primo phyſico.47.primo cæli. 201.de generatione & corruptione.50.10.primæ philoſophiæ.tex.com. 23.&. 2.de anima.44.

Media inter contraria fiunt ex mixtione contrariorum. 10. metaphyſicorum. tex. commen. 23. &. 5. phyſicor.52.& alibi ſæpe.

Medium eſt utrunq; extremum non pura potẽtia, ſed aliqua potentia.1.phy.com.56.idem.5.phy.6.&.19.&.52. &.10 met.com.23.Contra Burleum, & alios qui negant media eſſe compoſita, ex extremis contrarijs. Contra Burleum.

Media ſunt quaſi materia extremorum.3.phy.com. 49. Vide in concordantijs.

Medium mundi non diuerſatur ſecundum quod medium in reſpectu totius & partis,ſed diuerſatur ſolum in magnitudine & paruitate,quia uidelicet locus totius eſt maior loco partis.3.phyſi.com.52.idem Themi. ibidem. uide pro hoc.4.cæli.tex.com.32.

Mediorum diuerſitas in iſtis duabus cauſis,ſcilicet in difficultate & facilitate reſiſtentiæ,aut motus,aut quietis eorum eſt cauſa in diuerſitate motus eiuſdem moti,aut mobilium conſimilium.4.phyſi. com.71.

Medium quod contraſertur, magis impedit quàm medium manens.4.phy.tex.com.71.

Medium in primis qualitatibus uidetur,quòd ſit temperatũ. 6.phyſic.commen.32.quod differt ſecundum magis & minus ab extremis.

Medium tutiſsimum eſt,& ideo natura cor conſtituit in medio. Ariſto.in.3.de partibus animalium.cap. 4.de corde, & habetur expreſſe ab Alexandro,in paraphraſi de anima ca.ultimo.ideo aſtutus Vlyſſes nauim ſuam conſtituit medio,ut inquit Homerus.

Medium pinguius ſeu ſpiſsius, magis impedit quàm ſubtilius.ibidem.

Medium eſt quodammodo extrema. quinto phyſico. commen.& tex.6.

Medium componitur ex duobus extremis in media diſpoſitione

tione exiſtentibus.5.phy.com.6.&.19,&.52.idem.4.cæl.com.26.& ibi uide quomodo intelligitur.

Medium eſt in quod aptum natum eſt primũ pertingere mutans quàm in quod ultimum.5.phy.tex.com. 22.

Medium in minimis in tribus eſt.ibidem.

Medium eſt contrarium extremo per id quod habet in ſe de alio extremo, quinto phyſico.commen.52. Ex quo bene dixit Burleus quòd non niſi uiolenter gloſari poteſt de mente Commen.contraria non eſſe refracta in medio.Nã expreſſe dicit quòd uiride non tranſmutatur ad album,niſi ſecundum quod eſt in eo de nigro: & non tranſmutatur ad nigrum, niſi ſecundum quòd eſt in eo de albo: & ſimiliter quando album tranſmutatur in uiride, tranſmutatur nigrum in uiridi exiſtens: & nigrum dum tranſmutatur ad uiride, tranſmutatur ad album,quod eſt in uiridi.idẽ.5.phy.6.&.19.&.10.metaphyſico. commen.23.& in.2.de anima.95.&.105.

Locus expreſſus In Auer. qui gloſari nõ põt, quòd prime ſint formaliter in medio quodãmodo.

Medium quoddam differt ſecũdum magis & minus, & quoddam ſecundum formam.6.phyſi.comm.32.ubi notat quòd medium ſecũdum formam eſt illud,quod uere cum acquiſitur,terminat motum, & tale eſt terminatum, & differt ſpecie ab extremis: ſed medium ſecundum magis & minus eſt ad quod non terminatur motus, nec ab extremis diſtinguitur ſpecie,ſed ſecundum magis & minus, & fit tale neceſſarium ex commixtione cõtrariorum in ſubiecto,qđ tranſmutatur de uno extremo ad aliud,& tale eſt in potentia,& ſunt uariabilia in infinitum.Nota bene hoc.

Medietatem pertranſire eſt in potentia,non in actu.6. phyſi. commen.52.

Medium relatiuè dicitur reſpectu extremorum.ſeptimo phyſico.commen.17.

Medium non eſt inter uirtutem & uitium.7.phy.com.18.

Medium ad utrunq; extremum unum & idem numero eſt,ratione autem duo.8.phy.tex.com.65.

Medietas infinitas pertranſire in potentia in tempore finito non eſt impoſſibile,ſed neceſſarium.ibidem.

Media omnia ſunt in eodem genere cum extremis.10.meta.tex.com.22.&.5.phy.tex.com.22.

Media hæc dicimus in quæcunq; permutari prius eſt neceſſe quòd permutatur.10.meta.tex,com.22.

Media omnia ſunt oppoſitorum quorundam.ibidem.

Media contrariorum neceſſe eſt componi ex ipſis extremis.10.meta.tex.com.21.& uide ibi mentem Auer.claram cõtra Burleum oppoſitum tenentem.

Media ſi eſſent ſpecie diſtincta ab extremis, non eſſent medium,ſeu inter, ſecundum Arabes, quod eſt neceſſarium in motu.Com.10.metaphyſico.com.23.uide in concordãtijs nuper æditis.

Media omnia inter contraria eſſe compoſita ex contrarijs non ſolum uerum eſt, uerumetiam & ſua conuerſa eſt uera, uidelicet quòd omnia compoſita ex contrarijs ſunt media. ibidem.

Medicus ædificat, non inquantum medicus, ſed inquantum ædificator.1.phyſi.tex.com.74.

Medicus per ſe non ſanat niſi alium.5.phyſi.com.2.&.2.phyſic.tex.cõmen.5.

Cõtra Cõciliatorẽ in differẽtia octaua

Medicina non eſt ramus ſciẽtiæ naturalis,ut opinatus eſt Algazel,quia ſcientia naturalis eſt ſpeculatiua, & medicina eſt ars factiua. Ex diſputationibus phyſicis in ſolutione primi dubij contra Conciliatorem.

Medicina ſumit principia ſua à ſcientia naturali: & quando aliquid commune in utraque ſcientia iſtarum conſideratur,conſideratur duobus modis diuerſis. Sanitas enim & ægritudo conſiderantur in ſcientia naturali,ut ſunt paſsiones entium naturalium: Medicina uerò conſiderat de eis, ut unam earum conſeruat,& reliquam deſtruit.ibidem.

Medicina eſt ars operatiua exiens ex principiis ueris, in qua quæritur conſeruatio ſanitatis corporis humani, & remotio ſuæ ægritudinis, ſecundum quòd poſsibile fuerit in quolibet corpore. Auerro. ſententia in primo colliget. in principio.

Medicinæ artis finis non eſt ad ſanandum omnino, ſed ad faciendum illud quod poteſt fieri,& in quantitate conuenienti,& tempore conuenienti,& poſtea debetur expectari finis: ſicut eſt in arte nautarum & in regimine exercitus. ibidem. Iſta etiam eſt ſententia Ariſt.in.1.topicorum. cap.2. ubi dicit: Neq; enim rethor omnino perſuadebit,neq; medicus omnino ſanabit,ſed ſi ex contingentibus nihil omiſerit,ſufficientem eum dicemus habere diſciplinam.

Medico conueniens eſt ſumere complexiones membrorum à naturali Philoſopho.Auer.in.2.colliget.in cap.de complexionibus membrorum conſimilium.

Medicinæ artis aliquid eſt ſpeculatiuum, & illud eſt ſcientia naturalis,& aliquid practicum.ibidem. Auer.

Medicinæ pars ſpeculatiua eſt accepta à cauſis multum remotis ſanitatis & ægritudinis,ſicut ſunt elementa & ſimilia.ibidem Auer.& eſt ſententia Ariſtot.in principio libri de ſenſu & ſenſa.ubi dicit: Phyſici intereſt ſanitatis & ægritudinis prima inueſtigare principia.ubi per prima intelligendum eſt remota, quia proxima ſpectant ad medicum præcipuè,ut ſunt intenta per artem, contra Diuum Thomam,qui per prima expoſuit naturalia. Nullibi enim conſueuit Ariſto.ſumere in hoc ſenſu primum, ſed hoc aut ſumitur primò,ut primum diſtinguitur contra proximum, ut primo phyſi.tex.com,primi.ubi notat Comment.quòd doctrina ordinata eſt incipere à cognitione cauſarum primarum rei cognoſcendæ perfectæ, deinde intendere ad cognitionem aliarum cauſarum remotarum ſecundum ordinem,donec perueniatur ad cauſas propinquas.Quòd ſanitatis & ægritudinis cauſæ particulares à medicina conſiderentur,patet ex ſecundo phyſic.tex. com.26.ſed de hoc uide quæ in contradictoribus nuper æditis ſcripſi,ubi dedi alium modum exponendi illam Ariſt. authoritatem in libro de ſenſu & ſenſato.

Simplici⁹ & dicit in ꝓlogo ſcientiam naturalẽ largiri principia medicinæ & alius artib⁹ mechanicis.

Medicinæ practicæ pars eſt ars medicinarum experimentalis,& illius etiam eſt ars anatomiæ. ibidem. Auer.

Medicinæ pars experimentalis indiget uitæ longitudine, de hac enim ſermo Hippocratis intelligitur,dum dixit uitam eſſe breuem,& artem longam.ibidem. Auer.

Medicus & naturalis differenter conſiderant ſanitatem & ægritudinem.ibidem.

Medicina ſecundum Ariſt,appropriatur inter artes mechanicas in uirtute. ibidem.1.de anima.com.27

Medicina & cibus quomodo differant,uide.5.colliget. ca.3.& uide etiam ca.24.ibidem.cap.3.

Medicinis rectius attribuitur intemperantia, & cibo temperamentum. ibidem.ca.3.

Medicinam eſſe calidam aut frigidam,aut humidam uel ſiccã & cibum,eſt æquiuoca intentio. ibidem.

Medicina quomodo temperata dicitur.ibidem.

Medicina quæ dicitur eſſe appropriata alicui operationi,nõ dicitur habere illam operationem niſi comparatione ad corpus temperatum, uel ad propinquum temperantiæ.ibidem.cap.quarto.

Medicinæ oppilatiuæ diuerſificantur ſecundum complexionem membrorum, ſicut dicitur quòd dactyli oppilant hepar,& aperiunt oppilationes pulmonis.5.colliget. c.8.

Medicinæ quæ ſunt aperitiuæ unius membri non ſunt aperitiuæ alterius: ſicut abſinthium aperit oppilationes hepatis, & non poteſt poros exteriores aperire propter ſtipticitatem quæ eſt in eo.5.colliget.ca.9.

Medicinæ ſtipticæ differunt ab oppilatiuis, quia ſtipticæ ſũt in materia groſſa terreſtri, ſed oppilatiuæ ſunt in materia ſubtili.5.colliget.ca.12.

Medicinæ odoriferæ ſunt ſupremæ omnibus medicinis confortantibus principalia membra,& maximè in rebus teſtificatis ab experientia & propriè cordi. Et propterea muſcus plus confortat inter cætera odorifera, nam eius aromaticitas præualet omnibus aromaticis.5.collig. c.19.

Medicinæ quæ frangunt lapidem,efficiunt hoc per frigiditatem & humiditatem,quia tu ſcis quòd res induratæ per caliditatem & ſiccitatem non diſſoluuntur niſi per frigiditatem & humiditatem. Et cùm dico frigiditatem, intelligo diminutum calorem à calore,qui coagulauit lapidem: & intelligo cum dico humiditatem, quia non operantur iſtæ medicinæ lapidibus niſi per operationem ſimilem operationi alicuius decoctionis.5.colliget.ca. 10.

Medicinæ laxatiuæ habent ſuam operationem per attractionem

nem inquantum eſt attractio, & etiam per proprietatem. 5.colliger.cap.21.

Medicinæ purgatiuæ non ſolùm habent hanc uirtutem, ſcilicet trahendi humorem proprium etiam eis; uerum etiam trahunt humorem proprium & ex proprio membro.5.colli.cap.21.

Medicinæ purgatiuæ non operantur niſi per unum calorem proprium eis, qui eſt in eis, qui habet proprietatem trahẽdi talem humorem.ibid.

Medicinæ bezahartıcæ ſecundum medicos ſunt mediæ inter uenena & medicinas:& nos ſic non intendimus, quia media & extrema ſunt unius generis,& quæ ſunt unius generis ſunt ſimilia, & ſic non eſt in bezaharticis cum ueneno, quia medicatio contrarietatis ſemper debet attribui contrarietati.5. colliget. cap.23.ubi dicit: Tales medicinæ ex una parte ſunt uenenum, & ex alia ſunt medicina:non quia ſunt medicina ex parte qua ſunt uenenum: quia non eſt extraneum,ut dicatur quòd diuerſificantur actione unius agẽtis, diuerſificatis diſpoſitionibus ſubiecti locorum. ¶ Dictu pro medicis quòd medium eſt duplex, quoddam quod eſt compoſitum ex extremis, ut colores medij reſpectu albi & nigri: & de talibus uerum eſt quòd ſunt eiuſdem generis, & ſunt ſimilia. Quoddam uerò eſt medium ſecundũ ſimilitudinem in participando diſpoſitiones extremorum, & talia non ſunt neceſſaria eiuſdem generis,nec ſimilia,& illo modo intellexerunt medici.

Defenſio medicorũ

Medicina bezahartica occidit ſanum, quia nõ habet prodeſſe niſi quando in corpore eſt diſpoſitio uenenoſa.ibid.

Medicinæ habent quatuor operationes,primas,ſecundas,tertias,& proprias: ſed cibus nõ habet niſi unam operationẽ, quia nutrit tantum.9.colliget.cap.24.

Medicinæ principia pro maiori parte ſunt inductione, & experimento cognita. uide diffuſe de hoc.5.colli.cap.24.

Medicina ut dicit Gale. duobus inſtrumentis fuit inuenta, ratione & experimẽto.5.colliget.cap.25. Authoritas iſta eſt in principio primæ particulæ aphoriſmorum com.1.

Medicinarum compoſitarum iudicium in complexione perfectè reddi non poteſt ex ſapore, quia poteſt eſſe una medicina compoſita,ex rebus quibuſdam habentibus ſaporẽ, & ex quibuſdam carẽtibus, & non poteſt fieri iudicium de toto ex parte. Similiter medicina compoſita diſcerni non poteſt ex odore propter eãdem cauſam;quia poteſt eſſe cõpoſita ex aliquibus odoriferis, & nõ poteſt ferri iudicium in hac re de toto propter partem,ſicut ille qui iudicauit roſam calidam,quia eſt aromatica.5.colliget.cap.28.&.27.

Medicinarum ſignificatio ex colore eſt multo debilior alijs ſignificationibus ex ſapore & odore ſumptis: propterea quia color non eſt niſi in ſuperficie corporis colorati: & propter ea inuenies ſecundum plurium quòd complexio partis in qua eſt color, eſt alia quam complexio totius colorati.5.colli.ca.29.

Medicinarum purgatiuarum nulla eſt ſine aliquo ueneno, excepto reubarbaro, eo quia cõfirmat omnia membra corporis: ideo cùm do ipſum cum alijs medicinis, refrenat alias medicinas, quia frenum ſuum eſt cum eo.5.colliger. cap.42.ubi loquitur de raueth. ideſt reubarbaro.

Medicinarum ſimplicium compoſitio neceſſaria eſt propter tres cauſas, quas uide in.5.colliget.cap.67.

Medicinæ compoſitæ operatio eſt unum in commixtione artificiali, ſicut eſt unum in commixtione naturali, & non plura. 5. colliget. cap.57. contra Gale. & ibi aduerte expreſſe colligi ex mente Auer.complexionem ex naturalibus qualitatibus reſultantem eſſe unum & non plura,contra opinionem multorum.

Medicina eſt ars operatrix inuenta ratione & experimento, cõſeruans ſanitatem & remouens ægritudinem. & hæc eſt ueracior diffinitio, quæ in aliquo librorum alicuius Aue. fuit inuenta.6.colliget.cap.1.

Medicina ars aliquando deficit in indiuiduis propter materiales præparationes, quæ ſunt in ipſis quod eſt, quia non eſt impoſſibile, ut ſint duo homines unius eiuſdem complexionis temperatæ æqualiter, & utantur uno regimine, & unus ipſorum perueniet ad meliorem finem quem conſequi poterit per ſuam naturam, in alio uerò in eodem regimine generabuntur humores qui mortem inducent. Et cauſa huius eſt,quia in eius complexione eſt mala præparatio fixa, quæ eſt cauſa, ut in ipſo hæc malitia generetur.6. colli.cap.1.

Medicina eſt ars in qua neceſſaria eſt præter uniuerſalium rerum cognitionem experientia, propter quam particularia principia habentur in eo quod in unoquoque indiuiduo fieri debet. Et ſcias quòd iſta principia omnia ſcribi non poſſunt, quia ſunt infinita: & iſta pars ſcientiæ medicinalis nobis uetat habere perfectionẽ in hac arte,eo quia magis appropriata experientiæ quam rationi, & propter hoc dicit Hippocrates: Ars longa & uita breuis. 7. colliget. cap. 6.

Medicina actualiter frigida uniuerſaliter membris principalibus non eſt apponenda, licèt ſit potentialiter frigida. ſeptimo colliget.ca.7.

Medicinæ laxatiuæ faciliùs & citius expellunt humores ſubtiles quam groſſos. Et quidam medici dixerunt quòd nunquam dederunt aliquam medicinam laxatiuã ad purgandũ aliquem humorem, quin prius purgaretur cholera. ſeptimo colliget.cap.9.

Medicinæ multum reſolutiuæ reſoluunt ſubtile, & groſſum purificant.7.colliget.cap.31.

Medicina eſt ars mechanica, & multi mirabantur de hoc,& ignorauerunt quid dixerim de mechanicis artibus in.2. phy.7.colliget.cap.31.in fine & 1.de anima. com.17.

Medicinæ artis finis eſt habendus ſecundum plus, hoc eſt ſecundum plurimas ægritudines, & plurima indiuidua, & plura tempora: ſicut hoc accidit hominibus malis artibus mechanicis, quia artifex quandoque conſequitur intentionem,& aliquando priuatur ea,& cauſa illarum ſunt media quæ in illa arte cadunt,ſicut maris nauigium & agricultura.primo colliget.cap. 31.

Medulla eſt excrementum ſanguinis in oſsibus concocti. ex. 2.de partibus animalium.cap.6.

Medulla ſpinæ dorſi non eſt, ſicut cæteræ. ibid.

Medulla ſuapte natura calida eſt. ex. 2. de partibus animaliũ. cap.7.cuius tamen oppoſitum ſentiunt medici.

Medulla cerebri nõ eſt ſicut medulla quæ eſt in oſsibus, quia tu uides quòd eſt in eo pars pinguoſa, aut unctuoſa:& quãdo coquitur ad ignem, ingroſſatur & exſiccatur, ideo quòd pars aquoſa quæ eſt in eo, reſoluitur per calorem & remanet in eo pars terreſtris. Aue. 2. colli.ca.de cerebro.

Medulla quæ eſt in oſsibus, eſt ſuperfluitas cibi eorum. 2.colliget.cap.8. de iuuamentis membrorum conſimilium.

Mel terræ,oleum uerò aeris.4.meteo.tex.com.41.

Melancholici parum dormiunt, & multum comedunt. uide cauſam in lib. de ſomno & uigilia. & Themi. ibid.cap.18.

Melancholici habent corpora ſimilia lignis infelicibus natis in regione arida & ſiticuloſa.ibid.

Melius fortaſſe eſt non animam dicere miſereri,aut addiſcere aut intelligere,ſed hominem animatum. primo de anima.tex.com.64.

Melius eſt exiſtimare quòd cauſa in diuerſitate materiæ ſit diuerſitas formarum,nõ quòd diuerſitas materiæ ſit cauſa diuerſitatis formarum. 2. de anima.com.60. conſimile.1.de anima.com.53.&.2.phy.com.87.

Melius ſemper prius eſt eo,quòd melius eſt.3. metaph. tex. commen.11.

Melius eſt ſcire ſermones hominum,ubi certitudo haberi nõ poteſt,quàm nihil.12.meta.com.45.

Melius à deteriori ſeparari melius eſt. ex. 2.de generatione animalium.cap.primo.

Meliſſus ad euitandum uacuum negauit motum,& cecidit in peius uacuo,quia negauit motum eſſe.4.phyſi.com.54.

Mellis copia prouenit in annis temperatis, hymbribus uerò fœtus omnino ſuperat, & uide cauſam. 3.de generatione animalium.cap.10.

Mel uernale præſtantius eſt autumnali. 9. de natura animalium.cap.40.

Mel album oculis & ulceribus eſt magis commodum.ibid.

Mel autumnale melius eſt. 5. de natura animalium. cap.22. mel ex rore colligitur ab apibus.ibid.

Membrum uirile habet hoc proprium præ cæteris membris, quòd

quòd augetur & minuitur abſque aliquo morbo. ex. 4. de partibus animalium.cap.9.

Membra corporis ſunt in eodem genere, ſed cor antecedit. ca.12.metaphy.com.2.

Membra non mouentur niſi per calorem naturalem exiſtentem in eis loco formæ,& propter calorem qui eſt in membro, & ille non mouetur niſi per principium animæ.ſecundo colliget.cap.18.

Membra in animalibus noſtris, quæ non ſunt ſphæricæ figuræ, differunt in figura & potentia:ſed in animalibus cœleſtibus poli qui ſunt uitæ membrorum, differunt in potentia ſolum. ex lib.de ſtruc.diſp.1.in ſolutio.11.dubij.

Membra omnia quæ ſunt motus gratia,ſuperiora ſunt in parte dextra quã in ſiniſtra,& eius pars dextra calidior & magis ualida eſt, & motus à parte dextra incipit.ex.3.de partibus animalium.cap.9.

Membra aliqua inciſa non reſtaurantur. uide cauſam ab Aue. in.2.de genera.anima.cap.2.contra Gale.& Medicos.

Membra aliqua inciſa continuari aut reſtaurari non poſſunt, aliqua uerò poſſunt, & uide de hoc uerã cauſam ab Auer. cõtra Gal.in.2.de generatione animalium.cap.2.ubi quærit utrum ſemen eſt animatum, prope finem capituli, ubi dicit hoc ex duobus prouenire, unum eſt debilitas caloris in corporibus exiſtens in comparatione caloris generatiui idest exiſtentis in ſemine & ſpiritu gignitiuo: ſecundũ uerò eſt frigiditas loci extrinſeci, quia accidit quòd frigiditas noceat eis, & congelat ea antequam perficiatur eorũ figura,ut accidit ipſi orosboth.

Membra conſimilia ſunt quorum diffinitio & totius & partium una eſt,membra uerò compoſita ſunt quorum partes non aſsimilantur partibus. ex.1.colliget.capit. de anatomia membrorum.& ibi uide exemplum.

Membrorum quædam ſunt compoſita ex elementis prima cõpoſitione,& quædam ſunt compoſita ſecunda compoſitione mediante prima. 2. colliget.cap.1.ubi aduerte quòd ſecundum ipſum in præſenti loco membra conſimilia dicuntur generari ex elementis prima compoſitione, ſed membra officialia dicuntur generari ex elementis ſecunda compoſitione quia mediantibus conſimilibus illa generantur. Et animaduerte quòd dictum hoc eſt intelligendum ſano modo, nam ſimpliciter non eſt uerum & abſolute dictum eius, uidelicet quòd membra conſimilia generantur ex elementis immediate, immo generantur per media, ſed hoc eſt intelligendum in comparatione membrorum organicorum, quæ per multo plura media generantur, & iſto modo intelligas dicta eius.

Membra conſimilia ſunt materia compoſitorum membrorum.2.colliget.cap.7.

Membra conſimilia licet non ſint inuenta niſi propter compoſita, tamen quodlibet eorum habet operationem propriã, quæ manifeſtatur plus in compoſito.ibid.

Membra conſimilia non generantur ex cholera & phlegmate & melãcholia,ſicut ex elementis,ſicut generatur ex ſanguine 2.colliget.ca.1.& ibi uide cauſam contra medicos, quia in uulua non inueniuntur in actu cholera,phlegma,& melancholia, quæ miſceantur inuicem, ut ex ſui mixtione poſsit reſultare unum tertium.

Membra frigida non dicuntur, quia ſunt priuata calore; ſed quia ipſa caliditas decoxit, & frigiditas ea congelauit: unde quia frigiditas complet ea & dominatur eis, ideo frigida nuncupantur ſimpliciter membra.Sicca ſunt appropriata ſiccitati, ideo quia ſiccitas eſt illa res quæ complet ea & dominatur eis,non quia ſunt priuata humiditate, quia mixtio & digeſtio ſtant per humiditatem. Aue.ſententia in.2. colliget.cap.de complexione membrorum conſimilium.

Membrorum officialium ſanitas inquantum officialia ſunt,cõſiſtit in debita qualitate quantitatis inquantum quantitas eſt, & in poſitione ſua naturali &c. Auerro.in.2.colliget. cap. de complexionibus membrorum officialium. Vbi aduerte intentionem eius in illo capite, quòd ſicut ſanitas membri cõſimilis eſt complexio eius bona per quam agit ſuas actiones, aut patitur ſuas paſsiones, ita eſt quædã ſanitas membri officialis alia ab illa quæ eſt cõſimilis,& quæ ſibi merito conſimilium debetur, quæ uidelicet eſt officialis inquantum officiale eſt,& iſta dependet ex debita quãtitate, figura,& numero,& ſitu, unde ſanitas eius ut ſic,eſt idem quod bonum plaſma.

Membra non exercent actiones & paſsiones niſi per calorẽ innatum, infuſum eis ultra calorem complexionalem, qui eſt in membris conſimilibus: & hoc eſt demonſtratum per ſcientiam demonſtratiuam & cognitum per experientiam anatomiæ. 2. colliget.cap.7. ubi paulo poſt dicit quòd aggregatũ ex iſtis duobus caloribus eſt, ſicut forma per quã membrum agit & patitur: & hoc eſt quod moderni dicũt complexionem innatam actuatam per influentem.

Membra ordinata ad trahendum ſuperfluitates ſanguinis, nõ trahunt, niſi quia ſunt ſibi conuenientes in cibo: & ſcias hoc,& ne tradas obliuioni Auer. 2.colliget. cap.9. de iuuamentis membrorum officialium. Vide in concordantijs nuper æditis.

Membra non agunt neque patiuntur niſi per calorem naturalem contemperatum per frigiditatem proportionatam ei, quia declaratum eſt in naturali philoſophia, quòd frigiditas eſt ſicut inſtrumentum temperans calorem naturalem, qui eſt primum agens & ſubſtantiale: ideo quodlibet mẽbrum operatur ſuam actionem per illum calorem correctum cum iſto inſtrumento conuenienti ei. Et quando frigiditas aduenit ei non multa,ita quòd calor non egreditur ſuam formam naturalem,tunc diminuitur operatio mẽbri, ſicut in cibis qui aceſcunt in ſtomacho,& ſicut in ſanguine phlegmatico qui generatur in hepate frigido. Et quando augmentatur calor agens breui augmentatione, & ita nõ trahit calorem agentem à ſua forma naturali,tunc fit mala augmentatio in operatione membri,ſicut in ſtomacho generante fumoſitatem ex cibis, & ſicut in hepate generante multam choleram.Sed quando fit magnum augmentum in calore uel frigiditate, ita quòd calor naturalis membri exeat à ſua forma naturali;tunc membrum operabitur operationem contrariam operationi naturali,ſicut ſtomachus qui corrumpit cibos. Auer. aurea ſententia in. 3. colliget. cap.21.de accidentibus ſuperuenientibus uirtutis hepatis.

Membri operatio non completur niſi per calorem contemperatum menſuratum, & non eſt differentia ex qua qualitate exeat temperantia.3. colliget. cap.31. idem ibidem. cap. 32.ubi dicit quòd membrum non agit,neque patitur naturaliter, niſi propter complexionem tẽperatam in quatuor qualitatibus.

Membra fortia expellunt ſuperfluitates ad membra debilia, & ad hoc adiuuat communicatio membrorum & habilitatio uiarum.7.colliget cap.28.&.29.

Membrorum utilitas in ſua compoſitione duplici principio dignoſcitur,primo referendo illam ad actum: ſecundo uerò ſi ratione & cognitione uariantes membri conſtructionem nullam magis rationabilem & idoneam inueniamus. Gale.in tertio libro de utilita.parti. cap.13. De prima ſuppoſitione etiam uide ipſum in primo libro. cap. 8. ubi authoritate Hippocratis confirmat illam, aſſerentis omnia membra ſibi eſſe compaſsibilia in miniſterium unius operationis.&c.

Membra cerui non differunt a membris leonis,niſi quia anima differt ab anima, & hoc etiam manifeſtum eſt in indiuiduis eiuſdem ſpeciei, & ideo diuerſi ſunt mores. 2. de anima. commen. 52. idem Galen. in 5. de utilita. parti. cap. primo.& Hippocrates aſſerebat ludicras animas ludibria corpora fuiſſe ſortitas.ut aſſerit Gale. ibidem. cap. 22.ubi de ſimio loquitur,& ibidem dicit Ariſt. dixiſſe animalia quælibet ornata eſſe ornatu ſibi competenti. Vide etiam a Gale.eandem ſententiam in 3. de utilita. parti. in fine ulti.cap.ubi etiam de ſimio confirmat naturam dediſſe & ad mores animæ & uirtutes corporis utiles particulas. Vbi collige cauſam diſtinctionis principalem eſſe à forma,non ſolum in diſtinctione ſpecifica,uerumetiam in diſtinctione numerali,contra Diuum Thomam &.Egidiũ Romanum.

Memoria brutorum differt à memoria hominum,quia homo non ſolum meminit ſe uidiſſe aliquando audiuiſſeue, ſed etiam futurum tempus à præterito diſcriminat: bruta hoc ſolum cognoſcunt ſe modo corruete,aut olim corruiſſe. Diſtinctio nũ numeralem eſſe à forma

ſe. Item homo recordari ſe percipit,hoc mutis negatũ eſt. Them.in.1.libro de memoria & remioiſcentia. c. 5. Inde patet error ponentium bruta cognoſcere per eandem uirtutem ſuam actionem.

Memoriæ bonitas attribuitur habentibus complexionem mediam,& ideo iuuenes habent bonam memoriam, & obliuio accidit pueris & ſenibus: poeris propter humiditatem naturalem,ſenibus propter humiditatem accidentalem.ex lib.de memo.& reminiſcentia in fine.

Menſura in unoqnoque genere quod minimum. 2.cœli.text. com.28.&.10.meta.tex.com.3.&.4.

Menſura cuiuslibet generis eſt quo primo unumquodq; cognoſcimus.5.metaphy.tex.commeo.12.idem. 10. metap. tex.commen.3.ubi Commenta.dicit commeo.12.in loco allegato, quòd menſura in omni genere eſt magis manifeſta apud nos.

Mentitus eſt non ſimiliter qui dixit quatuor eſſe quinq;,ſicut ille qui dixit quatuor eſſe mille.4.metaphyſico. tex. comment.18. ¶ Ex quo elicitur quòd eſt latitudo in falſitate, ſicut & in ueritate. Nam ſicut prima principia ſunt notiſsima in ueritate,& per acceſſum ad illa meoſuratur ueritas aliarum propoſitionum:illud eoim eſt uerius, quod ẽ primo uero propinquius,ut dicit Ariſt.in eodem.4. meta. text. com.18.Similiter oppoſita primorum principiorum ſunt notiſsima in falſitate,& ſunt ſumma in illo genere.Et iſta etiam eſt ſententia Auguſt. in primo de Trini.c. primo. quod magis fallitur qui opinatur Deum eius eſſe potentiæ, ut ſeipſum ipſe genuerit, quàm qui opinatur Deũ eſſe candidum,aut qui opinatur Deũ eſſe nunc obliuiſcentem,tunc nerò recordãtem,nam illa in corpore, hæc uerò in animo reperiuntur.ſed ille qui opinatnr Deum gignere ſeipſum eo plus errat,non ſolum quia Deus ita non eſt,uerum etiam nec ſpiritualis, nec corporalis creatura, oulla .n. res ſeipſam gignit,ut ſit.

Menſibus fluentibus mulier poteſt concipere. ibidem in.7. de natura anima.c.1.

Menſibus fluentibus concipientibus accidit,nt parua pariãt. & proles aut minus uitalis,aut infirma procreetur.ibid.

Menſtrui & ſeminis eadem natura eſt.ex libro de ſomniis. Ariſtote.ubi aduerte quòd Themiſti.in commen.ibidem. capitul. 10. dicit quòd uiri etiam ſua menſtrua patiuntur, & ego noui quendam qui ſingulis menſibus ſanguinem hæmorroidalem patiebatur,qui erat iam octogenarius.

Menſtruis fluentibus macula imprimitur ſpeculis.ibidem. & uide cauſam, quia difficilius abſtergitur in ſpeculis nouis quàm antiquis.

Menſtrua ſunt excrementum ſicut ſemen in maribus.1.de genera.anima.c.19.

Menſtrua fluunt in fœminis illa ætate qua ſemen eſt in maribus,& illa ætate qua mares deſinunt habere generandi ſacultatem,menſtruorum profluuium ceſſat in fœminis. ibi.

Menſtruis fluentibus magna ex parte fœminis oeque mariſcæ,neque uarices, oeque fluxus ſanguinis narium accidere ſolet. ibidem Auerroes iſto modo interpretatur, quòd generatio deficit in fœminis quando menſtrua deficiunt, ſicut deſinit in maribus generatio deſinente genitura.

Menſtruorum profluuium ſolum animalibus uiuiparis datũ eſt.ibidem.c.19.

Menſtrua non ſunt in mulieribus,quia ſint calidiores uiris,ut quidam antiquorum opinati ſunt;immo accidit propter frigiditatem complexionis earum,ex qua accidit indigeſtio. ibidem.

Menſtruum & genitura,licèt utrunque excrementum ſanguinis ſit,differunt tamen, quia menſtruum eſt excrementum inconcoctum; genitura uerò eſt excrementum perfectiſsimæ concoctionis.ibidem.

Menſtrua quare noo appareant in fœminis aliorum animalium,ſicut in mulieribus,uide Auerro. ibidem. & Ariſto, ibidem.cap.20.

Menſtrua nullo circuitu certo deſcribuntur, tendunt tamen moueri decreſcente menſe,& uide cauſam in.2. de gene. anima.cap.4.

Menſtrua nulli generi auium contingunt,ſed ſolum animalibus ſanguineis uiuiparis,ſed oua in auibus ſunt excrementa,ſicut menſtrua in mulieribus.Auer.in.3.de partibus anima.c.1.& elicitur ex tex.

Menſura quælibet finita eſt.10.meta.tex.comm.3.&.4. &.3. phy.com.59.

Menſura debet eſſe eiuſdem generis cum menſurato. 10.meta.com.4.&.4.phy.com.119.&.133.

Menſura prima in aliquo geoere eſt indiuiſibilis. 10.metap. tex.conimen.3.&.4.&.4.phyſico.tex.commen. 133.&.6. phyſico.64.

Menſurantia ſe adinuicem ſunt illa,in quibus eſt æqualitas.7. phy.commen.21.

Menſurantia ſe adinuicem ſuppoouuntur.7. phyſicorum commen.24.

Menſura quanta non datur,ſecundum quam diuidi poſsit magnitudo.1.cæli.com.2.

Menſura non eſt differens à menſurato oiſi multitudine,quia non eſt menſuratum niſi pura metra.quarto phyſico. text. commen.133.

Menſura duplex,æquiuoca ſeu ſecundum prius & poſterius, & uoiuoca.4.phy.com.133.

Menſurãdi ratio primò inuenitur in quantitate:hinc enim uenit ad alia metrum.10.met.tex.commeo.2. & præcipuè habet locum in quantitate diſcreta, quia in illa primò inuenitur ratio menſurandi.

Menſuræ rationem habet unum principium in unoquoq; genere.ibidem.

Menſuræ diffinitio eſt illud per quod menſuratur quãtitas diſcreta.10.meta.tex.com.2.

Menſuræ rationem illud habere dicitur,quo primò unũquodque cognoſcimus.10.meta.tex. com.2.

Menſura habet rationem minimi & indiuiſibilis,aut ſimpliciter, aut ſecundum ſenſum uel inſtitutionem elicitur. ex 10.primæ philoſophiæ.tex.com.3.

Menſura eſt unigenea menſurato. decimo metaphyſicorum tex. com.4.

Menſuræ non omnes ſunt eodem modo indiuiſibiles,ſed quædam ſunt indiuiſibiles ſimpliciter,& quædam ſecundum inſtitutionem.10.tex.com.4.

Mens ſola extrinſecus accedit, eaque ſola diuina eſt:nihil.n. cum eius actione communicat actio corporalis. Ariſtote. in ſecundo de generatione aoimalium. capitu. 3. ¶ Dicit Petrus Pompona.in ſuo defenſorio.cap.3. ipſam authoritatem principaliter intelligi de animalibus cœleſtium corporum,non de intellectu humano. Nam Ariſtote. in iſtomet loco dicit animam ſenſitiuam & intellectualem prius eſſe in potentia quàm in actu,& iſta eſt conditio generabilium & corruptibilium, qnòd quandoque ſunt poteſtate, quandoque actu. Sed fallitur per uitam meam, quia Ariſt. ibi nullam quæſtionem mouet de anima corporis æterni,

Contra Pōponat.

utrum deforis accidat uel non;ſed ſolum de anima & uirtutibus animæ exiſtentibus in animali generabili & corruptibili. Nam propoſitis duabus quæſtionibus, quarum altera erat de ſemioe,ſi non ſit pars conceptus, quo nam uertatur eius corpulentia? & altera de anima ipſius animalis, utrom in ſemine & conceptu ſit; Tertia quæſtio eſt de mẽte ſeu intellectu,quonam tempore, & quomodo eam recipiunt quæ principium impartiri poſſunt:hoc enim(ut aſſerit) plurimum dubitatur. Et incipiens à ſolutione ſecundæ quæſtionis,dicit animam uegetabilem ſenſibilem pariter & intellectualem prius eſſe in potentia quàm in actu, ſed tunc ſubdit: Quod aut omnes contingere cum ante nõ eſſent,neceſſe eſt;aut omnes cum ante fuerint; aut partim cum ante non fueriot: & contingere, aut in materia oon ſubeuntes ſemen maris;aut eo quidem inde uenientes,ſed in mare aut omnes non extrinſecus contingere,aut nullã, aut partim extrinſecus,partim non extrinſecus.In qnibus uerbis manifeſtè dedit intelligi, quòd licet omnes iſtæ tres animæ conueniant in hoc,quòd prius dicuntur eſſe in potentia quam in actu,eſt tamen difficultas an iſte modus poteſtatis ſit uniuocus uel æquiuocus, ſaltem analogus. Alioquin iſta diuiſio incaſſum fuiſſet adducta.& ideo Ariſto.determinans hoc,ſubdit:Cæterum omnes ante eſſe impoſsibile his rationibus oſteoditur. Quorum enim principiorum actio eſt corporalis, hæc ſine corpore ineſſe non

poſſunt,uerbi gratia,ambulare ſine pedibus:itaque extriu
ſecus ea uenire impoſsibile eſt:nec ipſæ per ſe accedere
poſſunt,cum inſeparabilia ſint,neque cum corpore.ſemen
enim excrementum alimenti eſt. Reſtat igitur ut mens ſo-
la extrinſecus accedat,eaque ſola diuina ſit, nihil enim cũ
eius actione communicat actio corporalis. Vbi patet Ari-
ſtote. ſoluere quæſtionem de mente hominis, quia de ea
quærebatur quo tempore & quomodo, & unde eam reci-
piant ea quæ principium imparticipant. Et quis adeo ru-
dis ut non intelligat hoc non eſſe quæſitum niſi de intel-
lectu qui eſt in nobis? Non eſt enim dubium apud Peripa-
teticos, quo tempore accedat intellectus in corporibus
cœleſtibus, & quomodo & unde corpora cœleſtia reci-
piant tale principium. Nam apud Ariſtote. corpora cœle
ſtia ab æterno ſunt animata & uiua, & intelligentia ab æ-
terno. Oſtenditur etiam hoc ex ſolutione quæſtionis pri-
mæ ibi motæ, in qua quærebatur quid fiat de corpulentia
genituræ, formato fœtu. nunquid ſit pars conſtitutæ ma-
gnitudinis? Et quia dixerat in ſemine contineri calorem
non igneum,ſed cœleſtem, qui eſt radix & principium ui-
tæ:dicit ſoluendo iſtam quæſtionem: (Corpus autem ge-
nituræ in quo ſemen animalis principiũ contentum unà
prouenit).i. ut exponit Ioan. Grammaticus, calor qui eſt
ſemen & radix animali principii. i. animæ,quæ habet ina-
nimare corpus,partim ſeparabile eſt à corpore.i. iſtud pro
prium animale,ideſt anima ipſa, partim inquam eſt ſepara
bile à corpore,ſcilicet tale principium animale. & decla-
rat in quibus hoc uerificetur dicens: (In quibus diuina
pars comprehenditur quæ mens appellatur) ideſt in homi-
nibus, in iſtis enim generabilibus mens non eſt niſi in ho-
minibus tantum. (Partim uerò inſeparabile.) hoc dicit
propter alias uirtutes animæ quæ ſunt inſeparabiles à cor-
pore. (Hoc inquam genituræ ſemen diſſoluitur, uerſum-
que in ſpiritum euaneſcit &cæ.) Vbi clariſsimè patet Ari
ſtot. loqui de mente quæ eſt in nobis,& dicitur aliquo mo
do in ſemine contineri,extrinſecus,ſcilicet, modo iam de
clarato,ubi iſte intelligẽtiæ cœli minimè adaptari poſsũt,
Immo Alexand. in tracta. de intellectu,ita etiam intelligit
hæc de intellectu agente,ut terminat generationem homi
nis, & non ut eſt intellectus reſpectu cæli &c.¶ Vide igi-
tur ad quid penè deueneris cum tua pertinacia, qui uis in-
tellectum hominis ſecundum Ariſt. eſſe mortalem,& non
uides quòd alia ratione intellectus dicitur eſſe in poten-
tia in ſemine,& alia ratione anima uegetatiua & ſenſitiua:
quia intellectus terminat extrinſecus, ſed uegetatiua & ſẽ
ſitiua ſunt per ſe termini intrinſeci generationis. Et quis
potuit obſecro locum iſtũ melius interpretari quàm Theo
phraſtus,qui uiua uoce audiuit Ariſtote. cuius hæc eſt ſen-
tentia referente Themiſt. in.3. de anima. in cap.39. inquit
enim: De intellectu poteſtatis hæc dicit Theophraſt. quo-
modo intellectus poteſtatis homini extrinſecus accedat,
quomodoque tanquam oppoſitus inuectusque ſit, quæri-
tur,quemadmodum congenitus nobis dicatur, demũ quæ-
nam confirmatio naturaque eius ſit. Certe id quod dicitur
nihil actu eſſe intellectum,ad poteſtatem omnia, rectè ha
ctenus dicitur,quemadmodum & in ſenſu: non tamen uſ-
que ad uiuum reſecanda res eſt,neque tamẽ nihil actu pro
bãdum,ut neque ipſemet ſit,calumnia hæc eſſet, & oratio
contentioni cauilloque proxima;ſed ita intelligendum ut
in animo talis quædam ſui generis potentia ſit, pro ſubie-
cto formarum ac gremio, qualis in rebus materialibus fa-
cultas illa eſt, quæ conſtitutioni earum & concretioni ſub
ſternitur. Porro quod dicitur mentem extrinſecus accede
re, non ita ſtatuendum eſt,ut qui uerè appoſitus inuectuſ-
que habeatur:ſed ut qui ſtatim ab ortu quaſi comprehende
re nos complectique ſoleat &c. Verum de hoc fuit ſermo
prolixus habitus à nobis in ſpeciali tractatu de hoc, quid
ſenſerit Ariſto. de immortalitate intellectus humani: ibi.n.
oſtendimus cauſas erroris iſtius uiri, qui non diſtinxit a-
pud Ariſto. inter animam & intellectum, & credidit quòd
ſi hominis intellectus habet operationem non dependen-
tem à corpore, ut à ſubiecto, quòd hoc non ſufficit ad de-
monſtrandum ipſum eſſe uerè intellectualem, & tamen
hoc eſt falſum. Nam Ariſt. in. 8. phyſicæ auſcultationis ex
hoc quòd primus motor mouet æterno tempore, demon-
ſtrauit ipſum eſſe abſtractum à magnitudine. quia uirtus in
magnitudine exiſtens non poteſt habere operationem æ-
ternam. igitur uirtus quæ non eſt in magnitudine, non eſt
abſtracta, ſi per te intellectus humanus nõ eſt uirtus in ma
gnitudine,quia nullius corporis eſt actus,igitur eſt uirtus
abſtracta. Nec ualet fictio illa de conſequentia Ariſt. 1. de
anima. tex. commen. 12. quòd ſi intelligere eſt phantaſia,
aut non eſt phantaſia, quòd propterea credis dictum hoc
fuiſſe, quòd ad hoc quòd intellectus ſit uerè abſtractus, o-
portet quòd non dependeat à corpore nec ut à ſubiecto,
nec ut ab obiecto, & ideo Ariſtote. dixit (phantaſiam)
ut denotet quòd eſt in ſubiecto, (uel non ſine phantaſia,)
quia dependet ab obiecto. O Petre quantum erras, non
eſt intencio Ariſtote. iſta: alioquin ipſe ſibi contradiceret.
Nam, primo de anima. tex. commen. 3. dicit: Inquirimus
autem contemplari & cognoſcere naturam eius, ſubſtan-
tiam, & quæ ſunt propriæ paſsionis ipſius, & quæ commu-
nes. Sed conſequentia Ariſto. fuit dicta propter antiquos,
qui poſuerunt intellectum eſſe phantaſiam. & ſecundum
fuit appoſitum ſecundum mentem propriam, & tunc con-
ſequentia Ariſtote. eſt ibi ad oſtendendam difficultatem.
nam fuit maxima difficultas, an intellectus intelligat ab-
ſtracta per eſſentiam, tunc enim operatio illa eſt abſtracta
utroque modo & à ſubiecto & ab obiecto. Vnde ſi nullam
haberet talem operationem, intellectus iſte abſtractus nõ
eſſet, ſed iam hoc ſequitur, licet in.3. de anima, iſta quæ-
ſtio non fuerit determinata, eſt tamen determinata alibi,
ut notat diuus Thomas in.9. primæ philoſophiæ. in textu.
commen. ultim. & Com. & etiam Græci expoſitores ibi.
Iſta igitur conſequentia eſt ad oſtendendum difficultatem
de qua eſt inquirendum, ſed non eſt aſſertiue tenenda. &
Ariſto. in.3. de anima locutus eſt de iſta intellectione quã
paſsim experimur in nobis, ſed de alia dixit eſſe conſide-
randum poſterius. tamen omnes Peripatetici præcipui ut
Theophraſtus, Alex. & Auer. ponunt illam, ut patet intuẽ
tibus opera ipſorum.

Menonis ambiguitas tangitur. 7. meta. tex. com. 14. & in pro-
logo primi poſteriorum analyticorum.

Meridionalis pars uelocius recipit frigiditatem quàm calidi
tatem. Com. 2. meteo. c. 2. in col. 8.

Merularum duo ſunt genera, nigrum & candidum 9. de natu
ra animal. c. 19. ubi dicitur candidum ſolum circa Cyllenẽ
Arcadiæ, & non alibi naſci.

Metaphyſica eſt de rebus non admixtis cum materia, & ſi cõ-
ſiderauerit in rebus admixtis cum materia, conſiderabit in
modo ſecundum quæ non admiſcentur cum materia. uerbi
gratia: Res naturales diuidi in potentiam & actum unum
& multitudinem, & ſubſtantiam, & accidens. ſecundo me-
taphyſico. commen. ultim. ¶ Vbi aduerte, quòd entis quod
eſt ſubiectum in metaphyſica, ſunt tres diuiſiones eſſen-
tiales, uidelicet per ſubſtantiam & accidens: de qua diui-
ſione Ariſtote. egit in tractatibus de ſubſtantia. uidelicet
in.7. & in octauo metaphyſico. iſti enim libri appellantur
tractatus de ſubſtantia. Secunda diuiſio eſt per potentiam
& actum, de qua agitur in nono metaphyſico. Tertia di-
uiſio eſt per unum & multa, de qua agitur in decimo me-
taphyſicæ. ita nobiliter ſcribit Auerro. in procemio ſepti-
mo primæ philoſophiæ. Aduerte autem quòd res non ad-
mixta materiæ, aut ſeparata à materia eſt duobus modis,
uel ſecundum eſſentiam, quia nunquam ſunt in materia,
ſed habent exiſtentiam extra materiam, ut Deus & intelli
gentiæ: quædam uero ſunt ſeparata uel non admixta mate-
riæ per indifferentiam, quia ratio eorum ſaluari poteſt, &
in rebus materialibus, & in rebus ſeparatis à materia ſecũ
dum eſſentiam, ſicut eſt ſubſtantia, & actus, & potentia,
& ens, & unum, & multa, & id genus: & ſcientia diuina di-
citur eſſe de abſtractis à materia utroque modo, unde om-
nes res naturales conſideratæ ſub iſtis rationibus tranſcen
dentibus, ut ſic à diuino conſiderantur, ſicut dicit Com-
menta. 2. phyſico. commen. 4. &. 22. &. 7. meta. comment.
quinto &. 9. &. 12. meta. commen. primo. 5. &. 29. & alibi
infinities &c.

Metaphyſica diuiditur in duas partes, ſicut enim ſubſtantia
eſt

eſt duplex, ſenſibilis & abſtracta. 5.meta.tex.com.4.ubi dicitur quòd ſunt partes ſubſtantiæ,tot & philoſophiæ.i.primæ philoſophiæ,ut esponit ibi Com.

Metaphyſica quare ita dicatur,uide.4.meta.com.4.

Metaphyſica ſumit numerum motorum ab aſtronomica ſciẽtia.ex paraphraſi meta.Auer.tra.1.cap.1.

Metaphyſica diuiditur in tres partes, in prima agitur de ſubſtantijs uel rebus ſenſibilibus inquantum ſunt entia: in ſecunda de principijs ſubſtantiæ, quæ ſunt res ſeparatæ, & de attributis earum: & iſtæ duæ partes ſunt neceſſariæ: tertia uerò pars diſputat, & ſpeculatur de ſubiectis ſcientiarum particularium,& remouet errores eorum in quos inciderunt antiqui,ſcilicet in ſcientia logicali, & in duabus ſcientijs particularibus ſcilicet in naturali philoſophia, & mathematica,& iſta eſt melioris notæ gratia, cum modus eſſe plurium ſubiectorum ſcientiarum particularium, & modus eſſe ipſorum ſit ex rebus per ſe notis: ſed cecidit in eis error apud antiqnos,& eſt de perfectione ſcientiæ ſoluere errores. Aduerte,quòd dicit iſtam ſcientiam ſoluere errores circa ſubiectum logicæ,propter ſcire quod eſt ſubiectum in ea. 3.cæli.comme.4.Nam.4.primæ philoſophiæ diſputatur contra antiquos negantes ſcientiam eſſe, & ex hoc patet error illorum, qui aſſerunt Ariſto. in procœmio poſteriorum analyticorum facere hoc. ex paraphraſi metaph.Auer.tracta.1.ca.1.Vide etiam aliam diuiſionem metaphyſicam,bimembré, penes tres diuiſiones entis in procœmio ſuper.7.metaph.

Metaph.habet conſiderare de ente ſimpliciter, & de generibus & differentijs in quas diuiditur eſſentialiter. 9. meta. com.1.idem.4.&.6.meta.in principio.

Metaph. conſiderat principia ſcientiarum communiter. 11. primæ philoſophiæ.ca.3.

Metaphyſicæ utilitas eſt in nobiliori & altiori gradu, licèt ſit de genere utilitatis ſcientiarum particularium: nam eius proportio ad alias eſt proportio finis & perfectionis,cum per eius cognitionem habeatur ſcientia cauſarum entium quod eſt intentum cognitionis humanæ.ex paraphraſi metaph.Auerro.tracta.1.cap.1.ſic intelligas dictum eius. 12. metaphyſico.comment. 44. ubi dicit quòd per hanc ſcientiam inuenitur homo in ſua ultima perfectione eſſendi,& uide quæ ſcripſerim olim in contradictionibus prologi Auerro.in.1.phyſico.

Metaph.ordo eſt,ut locetur poſt ſcientiam naturalem;nam, ut diximus, ipſa utitur pro radice ſuppoſita eo, quod illic fuit declaratum de eſſe uirtutum, quæ non ſunt in materia.Et uerisſimile eſt quòd hæc ſcientia uocetur metaphy. propter ordinem eius in doctrina,licèt ſit prima in eſſe.ex paraphraſi Auer.in metaph.tracta.1.cap.1.¶Ex quo elicitur ordinem doctrinæ in ſcientijs ſpeculatiuis eſſe,ut præcedat ſcientia mathematica,poſtea naturalis,& poſtremò ſcientia diuina. cuius oppoſitum tenuerunt Platonici, & Albertus ex latinis, & Auicenna. Idem Simplicius in prologo primi phyſico. ubi dicit quòd ideo metaphyſica dicitur, quia poſt naturalium rerum cognitionem ordinata eſſe uidetur.

Metaphyſica pro maiori parte utitur demonſtrationibus ſigni,nam ſemper accipimus ſignum à rebus notioribus nobis ad notiores naturæ. Auer.in paraphraſi metaph. tracta. primo in principio.

Metaphyſica, ut plurimum utitur declarationibus logicalibus: & qualiter, uide in paraphraſi metaph.tracta. ſecundo in principio.

Metaphyſicæ duodecimus quid conſideret, uide in tracta.4. in paraphraſi meta.col.3.

Metaphoræ non ſunt uſitandæ in doctrina demõſtratiua,colligitur ex ſententia Philoſophi in.2.poſter.tex. commen. 22.ubi habetur quòd non eſt diſputandum,neq; diffiniendum per metaphoras.Ita etiam iubet in.2.topico. c.2.ubi dicit: Nã mentientes,& qui quod ineſt alicui, ineſſe dicũt peccant.& qui nominibus exteraneis res appellant, ut plantam hominem traſgredientes nominationem.Et hoc dicit propter Platonem qui diffiniebat,eſſe plantam inuerſam. & Commen.in.1.cæli.commen. 106. contra plurimos inquit: Aut peccant,aut deuiant à ueritate,aut male docent, & lucidiſsimus Themiſtius in paraphraſi primi de anima. cap.20.inquit: Nam non eſt æquum in altiſsimis philoſophiæ quæſtionibus,aliud ſentire, aliud dicere: cum enim ſemper res digna homine eſt,ne à mente uera diſſentiant; tum id maximè in rebus obſcuris & creperis obſeruandũ, quo ea quæ ſuapte ingenio, & natura remota, & condita uideantur uerbis illuſtribus,& quam maximè poteſt declarantibus uendicantur à tenebris. Hoc etiam colligitur ex ſententia Philoſophi in.2.meteororum.c.1.ubi impugnat opinionem Democriti de mari,ubi dicit illam opinionem non deficere à fabulis Aeſopi: & magis reprehendit ipſum quia Aeſopo licebat more poetarum aliquid in metaphoris tradere; ſed Philoſophis ueritatem inquirentibus non licet hoc facere.Et ex illo loco poteſt etiam Homerus defendi à dictis Ariſt.qui in.2.phy.dicit poetam deriſoriè appoſuiſſe mortem eſſe finem, propter quem nati ſumus.Nã dicam ſibi quòd licet ſecũdum ueritatem finis habet rationem boni,& phyſicæ mors finis dici non poteſt,tamen poetis,quibus datum eſt in metaphoris poſſe loqui, hoc bene licuit.Et confirmatur,quia ipſemet Ariſto. in.5.meta.cap. de perfecto,& in tex.comm. 21.expreſſe dicit,quòd mors ſecundum metaphoram dicitur finis: Vnde credendum eſt Ariſt.non increpaſſe Homerum ex eo quòd poeticè uſus eſt illo ſermone metaphorico, quia tunc contradiceret ſibijpſi in locis allegatis, & in ſua arte poetica, ſed locutus eſt ſecundum rei naturam. Et ex hoc frater mi collige quãtum Ariſt.abhorreat locutiones iſtas metaphoricas in ſententijs ſpeculatiuis,quarum finis eſt ueritas, quod plerunque poetarum ſermones metaphoricos damnat,quibus datum eſt ex arte metaphoricè poſſe loqui. Et ideo caueat Alex.& ſequaces eius tenentes ex mente Magiſtri intellectum materialem eſſe mortalem,quum Ariſto.in.3.de anima.& in.1.&.2.appellet eum ſimplicem,immixtum,incorruptibilem,immortalem atque diuinum: oporteret enim omnia iſta metaphoricè poetarum more interpretari, ſicut bene etiam notauit Commen.in.3 de anima. in com.5. quòd opinio iſta manifeſtè diſcordat,& à uerbis Ariſt.& à demonſtratione eiuſdem, & nota bene hoc. Nota tamen quòd ubi eſt indigentia nominum in propria ſignificatione,poſſunt uti tranſumptione,& metaphoris,uide Themiſtium in libro de memoria & reminiſcentia.lib.1.ca. 11.& eſt etiam ſententia Alexã. in paraphra.de anima in cap.de phantaſtica uirtute.

Metaphoræ non ſunt adducendæ in doctrina demonſtratiua, regula eſt Ariſtot.in.2.poſteriorum. ubi docet & præcipit non eſſe diffiniendum, neq; diſputandum in metaphoris. Nota tamen,quòd licet quandoq; uti in rebus quæ nõ poſſunt intelligi niſi per cõparationem ad alterum, ut ſcribit Com.1.phy.com.81,ubi Ariſto.dicit materiam appetere formam,ſicut turpe pulchrum,& fœmina marem.Et habetur etiam in.3.de anima.com.14.de intellectu qui comparatur tabulæ non ſcriptæ. Item fallit ubi uera uocabula deficiũt,tunc enim ars imitatur naturam in hoc,quæ ſemper de poſsibilibus facit quod melius eſt,& ideo ex nominum carentia propriorum poſſumus abuti uerbis metaphoricis ut notat Alex.pulchrè in paraphraſi de anima.in ca.de phãtaſia.idem & abbreuiator eius Themiſt. annotauit in ſimili in primo lib.de memoria & reminiſcentia.cap.11.ubi loquitur de impreſsione & ueſtigio i ſenſu derelicto. inquit enim. Illud enim nemo ignorat, cùm impreſsionem, aut effigiem,aut figuram dicimus, abuſionem eſſe nominum: nam propriè impreſsio & ſigillum receſſu & eminentia partium conſtat.Nota etiam,quòd licet in doctrina demõſtratiua non liceat niſi in iſtis caſibus,licet tamẽ poetis ad libitum iuxta illud Horatij in arte.

Metaphoris quando uti liceat.

Pictoribus, atque poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Minima pars ignis eſt compoſita ex materia & forma. 3.metaph.commen.17.

Minus eſt ante maius in generatione, quia maius reſoluitur in minus.1.meta.com.14.

Minimus color eſt terminatus per ſe,ſicut minima forma; & ita eſt in corporibus ſimplicibus,ſicut in compoſitis.6.phyſic.com.49.idem ibidem.com.91.

Minus exit à uia naturali, qui dicit omnia moueri, quàm qui dicit omnia quieſcere, licèt utrumq; ſit falſum. Cō. 8. phy. in principio com. 23. quod ideo dixit, quia natura licèt ſit principium motus, & quietis, tamen analogicè, ut ſcribit Com. in. 2. phy. com. 1. & 3.

Minus aliquo non eſt neceſſe paucum eſſe. 10. met. tex. com. 21. quia ut dicit Commen. in com. non ſequitur quòd omne quod minus eſt aliquo, ſit diuiſibile, ſed poteſt eſſe omnino indiuiſibile, & iſta eſt diſpoſitio unius cum duobus, & ideo unum non eſt paucum.

Minima pars ignis eſt terminata. 6. phy. com. 32. & 91. 1. ph. 36. 37. 38. & 8. phyſi. 44. & 2. de anima. 41. & 97. 7. phyſic. com. 2. 8. phy. 62. 1. cœli. 116. & 3. cœli. comm. 9. 6. etiam phy. 49. & 57.

Mixtio priuationis cum materia eſt cauſa in hoc, quòd deſiderium naturale eſt, in materia ad recipiendum formam. 1. phy. com. 81.

Mixtum quodlibet cum materia neceſſe eſt, ut fiat à mixto cum materia, & quodlibet non mixtum cū materia, ſit quo quo modo à non mixto cum materia. 7. meta. commento. 31. pondera ly quoquo modo, quia in abſtractis à materia non eſt propriè factio, aut generatio, ſed ſecundum ſimilitudinem. 4. cœli. commen. primo & 12. metaphyſic. comment. 44.

Mixtum quodlibet, ut declaratum eſt in. 4. meteoro. conſiſtit ex dominio partis calidæ agentis, & partis humidæ patientis, cum quibus ſit mixtio & coactio. Auerr. in. 2. colliget. c. 1. ubi impugnat opinionem medicorum de diſtemperantiis complexionum ſimplicibus. ¶ Vbi aduerte quòd ex mēte Ariſt. in. 5. meteo. uidetur fuiſſe omne mixtum perfectū comparatione ad æquale ad pondus eſſe plus calidū quàm frigidum, & plus humidum quam ſiccum propter præfatā rationem, quam Auer. bene perpendit.

Mixtio & compoſitio differunt, quia id quod ex quibuſdam commixtum eſt, ex his eſt quibus cum admiſcetur, ſed non illa, ſed compoſitum eſt illa, ex quibus conſtat, ſed compoſitione quadam & ordine. Alex. in paraphr. de anima. c. de phantaſia. Hinc ſcire potes mixtum dicere naturam diſtinctam, & ſuperadditam miſcibilibus, aliter mixtio eſſet ad ſenſum, ut dicitur in fine primi de generatione & corruptione. Et inde nota quòd ſubſtantia compoſita, dicit tertiam entitatē à componentibus diſtinctā contra uulgares.

Mixto exiſtente, neceſſe eſt ſimplicia eſſe. primo cæli. textu com 97.

Miſceri paſſiones & formæ non poſſunt. 1. de genera. & corruptione. tex. com. 83.

Miſceri quodlibet cum quodlibet impoſſibile eſt. ibidem.

Mixtio & generatio differunt. ibidem.

Mixtio & augmentum differunt. ibidem.

Mixtio & alteratio differunt. ibidem.

Mixtum eſt aliud à miſcibilibus in actu. primo de generatione. tex. commen. 84. idem. 7. metaphyſi. tex. com. 60. & primo de anima. 77.

Mixti quælibet pars mixta eſt. primo de generatione. tex. cō mento. 86.

Miſceri non poſſunt, quorum non eadem eſt materia. primo de generatione. tex. com. 87.

Miſcentur melius, quæ in parua ſunt diuiſibilia. ibid. 88. 89.

Miſcentur bene humida, niſi fuerint uiſcoſa. ibidem.

Mixtio eſt miſcibilium alteratorum unio. primo de generatione & corruptio. tex. com. ultimi.

Miſcibilia ſunt in potentia in mixto ſecundum Ariſtot. ut dicit Auicēna, quia ſaluatur eſſentia eorum, ſed remittuntur accidentia. primo de generatione. com. ult. Vide tamen exquiſitè de hoc. 3. cœli. com. 67.

Miſcibilia quæ miſcentur, corrumpunt intentiones adinuicē. 2. de generatione & corrup. tex. com. 48.

Mixtio non eſt generatio ſimpliciter, neque alteratio, ſed cōpoſita fiunt ab elementis ſecundum mixtionem, & elementa fiunt à compoſitis ſecundum diſſolutionem. 2. de generatione & corruptione com. 48.

Mixtio ſit quando alterum contrariorum non fuerit ſimpliciter dominans, ſed fuerit dominans dominati: & tunc generabitur ex eis aliquod medium, ſed tamen illud medium declinat ad partem dominantis. ibidem.

Mixta corpora quæcumq; circa locum medium ſunt, ex omnibus compoſita ſunt ſimplicibus. 2. de generatione & corruptione. tex. com 49

Miſcibilium quædam ſunt facile paſſibilia, ſicut butyrum, & quædam non ſunt uelociter paſſibilia, ut quæ non liqueſiūt ſicut lana. ex. 4. meteororum. com. 1. in digreſsione.

Mixtio uera nō ſit per paruitatem partium, illa enim eſt mixtio apud ſenſum, ſed uera mixtio ſit, cum miſcibilia alterātur adinuicem, donec ſiat ex eis forma media. 1. meta. commen. 16. Vide etiam. 1. de gene. & corrup. tex. com. 86. 89. & 90. & in. 2. de generatione. tex. com. 48.

Mixtio non intelligitur niſi poſt ſegregationem. primo metaphyſico. commen. 16.

Miſcibilia reuertuntur in unum ſecundum qualitatem & continuationem, & in hoc differunt à conſolidatis. 5. meta. cō. 5. Ex quo patet, quòd in uera mixtione reſultat una forma mixti ſuperaddita, & diſtincta à formis elementorum refractis, & omnia una quantitate terminata terminātur, ita quòd quælibet pars mixti mixta: ſi enim plura corpora ſimul eſſe non poſſunt, eſt propter diuerſas quantitates terminatas, quibus terminantur: ſcribit enim Philoſophus in 4. phyſi. 76. ſi corpus cubum ſeparatum à ſenſibilibus paſſionibus poneretur in aqua, cederet ſibi aqua.

Modus generationis eorum, quæ mouent ſe adinuicem, eſt per accidens, uerbi gratia: Quòd homo in generatione hominis non largitur niſi illud, quod eſt quaſi inſtrumentum, & corpora cœleſtia ſunt quaſi artifex, & uirtutes informatiuæ ſunt à corporibus cœleſtibus. 8. phyſic. commen. 47. idem. 7. primæ philoſophiæ. commen. 31. & 12. meta. commen. 13. & 18.

Modi mouentium deſiderabilium mouentium nos, ſunt alij à modis mouentium intelligibilium quæ mouent nos. 12. metaph. commen. 36.

Modi eſſendi in alio ſunt octo uniuerſaliter. quarto phyſico. tex. commen. 22.

Moderni ponunt unum agens omnia entia ſine medio, ſcilicet Deum 9. meta. tex. commen. 7. idem in. 12. meta. c. 18. uerſus finem, ubi dicit: Et quum loquētes noſtræ legis opinabantur quòd agens agit creando formā ex nihilo, & nullum huiuſmodi agens uiderunt hoc, dixerunt unum agens omnia entia ſine medio, ubi patet iſtam opinionem fuiſſe loquentium in lege ſua. Nam lex noſtra Chriſtianorū hoc non cōcedit. Dicit enim Aug. in libro de libero arbi. Deus res, quas condidit, ſic adminiſtrat, ut eas proprios motus agere ſinat.

Mola mulieribus, aut ſolum, aut maximè accidit, uide cauſam in. 4. de generatione animalium. cap. 7.

Mola gignitur dum ex humore concoctu difficili conceptus conſtitit. ibidem.

Mola dum emittitur adeo obdureſcit, ut uix ferro transfigi poſsit. ibidem.

Mollities & durities, & ſubtilitas & ſpiſsitudo non ſignificāt niſi ſuper uirtutes patientes, ſcilicet ſuper humiditatem & ſiccitatem, & non ſuper uirtutes agentes. 5. colliget. ca. 26

Monſtra rarò accidunt. 2. phy. tex. com. 77.

Monſtra accidunt ex errore naturæ, ſicut in arte. 2. phyſ. 82.

Monſtrum quodammodo eſt qui ſuis parentibus ſimilis non eſt. Ariſto. in. 4. de generatione animalium. cap. 3.

Monſtrum oblæſio quædam eſt. Ariſto. in. 4. de generatione animalium. cap. 3. in fine.

Monſtrum aliquod dari, cuius caput ſit arietis aut bouis, & reliquum hominis impoſſibile eſt. ibidem, ſed bene poteſt eſſe ſimilitudo quædam.

Monſtra contingunt in auibus numeroſos conceptus gignentibus, ut in gallinis magis quàm in paucos generātibus cōceptus. ex quarto, de generatione animalium. cap. quarto in principio.

Monſtrorum cauſa ex materia ſumitur. ibidem. ubi Auer. dicit quòd etiam primò ueniunt ex debilitate uirtutis agentis, aut propter impotentiam receptionis formæ.

Monſtruoſi partus minus homini contingunt, quia ſingulare perfectumque generare ſolet. ex. 4. de generatione animalium. cap. 4.

Monſtruoſi partus contingere ſolent, uel ſecundum qualitatem, uel ſecūdum numerum, uel ſecundum magnitudinē, uel ſecundum ſitum membrorum: in qualitate, ut animal quod non eſt mas, neq; fœmina, quod incertum appellatur: in quantitate, ut ſi habuerit caput maius, aut minus: in numero, ut ſi habeat duo capita: in ſitu, ut ſi habeat iecur in ſiniſtro latere, & lien in dextro. Auer. & Ariſt. ibidem.

Monſtruorum unitas & multitudo ex principali membro dignoſcitur. nam ſi cor fuerit unum, unum animal erit: ſi plura, plura. ibidem.

Monſtroſitates quandoque contingunt in ægritudinibus ſicut in rebus naturalibus, ſicut ſanitas ex ulceratiōe pulmonis & ſimilia. 7. colliget. cap. 31.

Mori utrum in tempore contingat, an in temporis confinio, uide Themiſt. 6. phyſicorum ſuper. 45. ubi ſoluit argutiolā Sophiſtarum probantium aliquem non eſſe mortuum.

Mors eſt ex neceſsitate hyles .i. materiæ. Commentator in prologo primi phyſi.

Mors eſt ultimum proueniens ex neceſsitate materiæ. 2. phyſico. commen. 23. & in prologo ſuper primo phyſi. idem. 2 phyſi. tex. com. 88.

Morbus eſt aduentitia ſenectus, ſenectus uerò eſt naturalis morbus. Ariſt. in. 5. de gene. anima. cap. 4.

Mortuus ex gladio non dicitur quòd corruptio eius eſt ex tēpore, ſicut mortuus ex uita humana completa. 4. phyſico. tex. commen. 128.

Morum diuerſitatem loca efficiunt. Ariſt. in. 8. de natura animalium. ca. 29. Vbi aduerte quòd loquitur de animalibus brutis. Gal. aūt in libro qui inſcribitur quòd potentiæ animæ ſequūtur corporis complexionem, tenet etiam hoc in hominibus: ſed falſa eſt opinio eius abſolutè intelligēdo.

Mos eſt Ariſt. uti abbreuiatione. phyſi. com. 6. &. com. 35. & 1. de gene. & corrup. com. 38.

Mos eſt ut illud quod eſt commune omnibus artibus dicatur in logica, & proprium unicuiq; arti dicatur in illa arte. 2. phyſi. commen. 16. eandem ſententiam habet Com. in ſua paraphraſi, in libro de partibus animalium. Ex hoc ſoluitur Achilles Thomæ in. 1. phyſico. in prologo ſuper tex. 2. contra Auerro. Conſidera, quia conſimile eſt de prima philoſophia.

Mos eſt in ſermonibus demonſtratiuis innuere ſummam. Cōmen. 5. phyſi. com. 5.

Mobilia corruptibilia, & mobilia æterna ſunt unius ſcientiæ. 2. phyſi. com. 71. &. 12. meta. com. 19.

Motu ablato aufertur natura. 1. phyſic. tex. comm. 9. idem. 2. phyſi. 71. &. 1. phyſico. tex. com. 14. &. 8. phy. 22. &. 23. Intelligitur per uiam ſigni, nam ablatio naturæ aufert motū per uiam cauſæ.

Mouentium quædam mota mouent, quædam uerò immobilia manentia mouent. 2. phy. tex. com. 71. &. 73.

Mouentium naturaliter quoddam eſt phyſicum, quoddam uerò non eſt phyſicum, quia non habet in ſe principium motus. 2. phyſi. tex. com. 37. uide etiam in primo de generat. & corrup. tex. com. 14.

Motor primus habet duas proprietates, quia eſt penitus immobilis, & quia eſt omnino primus. 2. phy. tex. com. 73. & uide ibi Simpli. pulchre declarantem.

Motus eſt primus actus rei, quæ poteſtate eſt aliquid, quia ultimus actus uidetur eſſe forma, quam res cum primum aſſecuta eſt, quieſcit. Themiſt. tertio phyſicorum ſuper tex. ſeptimo.

Motui accidit quòd ſit non ens ex eo quòd procul eſt ab ente: unde Pythagorici diffinientes motum per non ens, accidens potius quoddam motus quam naturam uidētur ſignificaſſe. 3. phyſi. Themiſtius ſuper. 13.

Correctio literæ Ariſt.

Mouens & motum ſunt priora quàm agens & patiens. 3. phyſico. com. 3. ¶ Vbi animaduerte quòd litera communiter eſt deprauata, & ita legit eam Burleus & communiter inuenitur, tacet enim quòd ſunt perfectiora. ſed licet Burleus defendat illam literam, tamen uidetur mihi, quòd locus ſit mendoſus, propter cauſam quam immediate ſubnectit Commē. ibi. Nam Ariſt. in tex. enumerans diuiſiones illas, quæ ſunt in ca. relatiōis dicit, in tex. Arabico, & quædam ſecundum agens & patiens, & uniuerſaliter ſecundū mouens & mobile. Com. appoſuit documentum, ponderans ly uniuerſaliter, dicens: Et dixit, & uniuerſaliter ſecūdum mouens & motum, quia mouens & motum ſunt priora quàm agens & patiens, cum omne agens & mouens, & non conuertitur. ubi ſi iaceret, (perfectiora) documentū non eſſet ad propoſitum uniuerſalitatis expreſſæ in litera, ſicut patet clariſsimè intuenti. In re autem perfectiori nō reperitur iſta uniuerſalitas, ſecūdum ſubſiſtendi conſequētiam: non enim dicimus quòd homo ſit perfectior animal, quia omne animal ſit homo, & nō omnis homo ſit animal. & ita ſine dubio locus ille eſt deprauatus, & ſimilitudo eſt cauſa deceptionis, quia ubi ſcribitur, Perfectiora, debet ſcribi, Priora. Illud enim eſt prius, à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ut dicitur in prædicamentis, & in. 5. meta. in cap. de priori, & emendari debet ſine dubio. Conſimilem ſententiam uide in. 1. de gener. tex. com. 45. & 12. metaph. com. 23.

Motu ignorato, neceſſe eſt ignorari naturam. 3. phyſico. tex. commen. primi.

Motus eſt actio motoris in re mota. 3. phy. com. 2. 5. phy. cō. 3. &. 8. phy. com. 4. idem. 3. phy. 6. 18. 19.

Motus non habet diffinitionem uniuocè dictam, ſed ſecundū prius & poſterius. 3. phyſi. commen. 4. & com. 6. idem. 8. phyſic. com. 4.

Motus nihil aliud eſt quam generatio partis poſt partem, ad quam intendit motus donec perficitur, & ſit in actu. 3. phyſico. com. 4. 5. phy. com. 48.

Motus tot ſunt ſpecies, quot & entis. 3. phy. tex. com. 5.

Motus eſt actus entis in potentia, inquantum in potentia. 3. phyſico. tex. 6.

Motum quodlibet ſecundum quòd eſt in actu & eſt in potētia, habet duas perfectiones. 3. phy. com. 6.

Motus diffinitio eſt cōmunis motui nouo & antiquo. 3. phy. com. 6 &. 8. phy. com. 4.

Motus augmenti & alterationis ſunt plures motus, & non ſunt unus motus continuus. 3. phyſic. commen. 6. &. 8. phyſico. commen. 23.

Motus augmenti à principio motus uſq; ad finem, eſt compoſitus ex pluribus motibus, & ex pluribus quietibus.

Motus continuatio magis apparet in motu locali. 3. phyſico. com. 6. &. 8. phyſi. com. 23.

Mouens phyſice omne mobile eſt. 3. phyſic. tex. com. 8. &. 2. phy. tex. com. 71. &. 1. phy. 11. ¶ Vbi aduerte quòd ibi reperitur duplex litera, una eſt iſta, quæ cōmuniter inuenitur, & eſt litera quam ſequitur Aſpaſius & Com. in com. Alia eſt litera Alex. & Themiſtij, quæ dicit: Omne quod mouetur phyſice mobile, & eſt melior, ut notat ibi Simplicius authoritate Alexandri.

Motus diffinitio non eſt nota per ſe. 3. phy. com. 12.

Motus diffinitio declaratur triplici uia. ibidem.

Motor qui in mouēdo mouetur eſt motor in potentia. 3. phyſic. tex. com. 16. cuius immobilitas quies eſt, & ibi dicitur propter cauſam ibi allegatam in commento.

Motus habet duas diffinitiones, quarum prima datur ſecundum formam, & magis demonſtrat ſubſtātiam motus: alia datur ſecundum materiam, & eſt notior prima. 3. phyſico. com. 16. uide in concordantijs.

Motus ſecunda diffinitio, quæ datur per mobile, eſt notior prima, quæ datur per potentiam. uide cauſam à Themiſtio in tertio phyſi. 16.

Motus fit in moto per contactum motoris & moti. 3. phyſic. tex. commen. 17.

Motor non mouet niſi ſecundum quòd eſt in actu, & motum non mouetur niſi ſecundum quòd eſt in potentia. 3. phyſi. tex. com. 17. et. 2. de anima. 54. et. 3. de anima. com. 4. et. 2. de generatione et corruptione. tex. com. 53.

Motor et motum ſunt diuerſa ſecundum formam. 3. phyſico. commen. 19.

Mouere et moueri non ſunt idem ſecundum quidditatem, quia diffinitio eorum eſt diuerſa. 3. phy. tex. com. 22.

Mouere eſt actio motoris in rem motam. 3. phy. tex. com. 16. et commen. 22.

Moueri eſt paſsio moti à motore. ibidem.

Motus localis tria ſunt genera, delatio, augmentum, et diminutio.

minntio.4.phyſic.tex.commen.35.Vide in concordantijs nuper æditis.
Motus poſsibilitates & temporis & numeri,non ſunt partes unius poſsibilitatis.3.phy.com.54.
Motus notior eſt quiete,quia motus eſt habitus, & quies eſt priuatio.4.phyſic.com.32.
Motus localis fecit homines cognoſcere locum eſſe. 4. phy. tex.com.3.32.38.&.61.
Motum per accidens eſt duobus modis, modus qui poteſt fieri per ſe motum, & modus qui impoſsibile eſt ut per ſe moueatur.quarto phyſico.tex.commen.32.idem.5.phyſi. commen.1.
Motus ſi eſt ad motam rem, eſſetocioſus.4.phy. com.41.
Motum diuiditur, quia aliud eſt in loco eſſentualiter,& aliud eſt in loco per accidens.4.phy.com.43.
Motum quodlibet eſt in loco. ibidem.
Mobilia quæ per ſe mouentur, indigent aliquo quieſcēte circa quod mouētur,ut declarauit Ariſt. in libro de motibus animalium.4.phyſi. com. 43.
Mobiliū quædam ſunt in loco uerè,quædam ſunt in loco per accidens,ut accidentia,& color.4.phy.tex.com.45.
Motus non eſt in ſitu.5.phyſi.tex.com.10.& habetur expreſſe per Auer.4.phyſico.cōmen.47.&.6.phyſic. cōmen.85. contra Auicen.
Motum dicere eſſe ſitualem,quia mutatur de ſitu in ſitum,eſt aliud quàm dicere motum eſſe in ſitu.4.phy.com.45
Motus naturalis & quietis eadem eſt cauſa, & eſt ſimilitudo in continente.4.phy.com.40. &.69.
Motus alius uiolentus, alius naturalis. quarto phyſicor. tex. commen.67.
Motus uiolentus eſt poſterior naturali.4.phyſi.tex. com.67. &.1.cæli.14.&.2.cæli.tex.com. 16.
Motus diuerſitas cauſatur à diuerſitate naturarum locorum, & à diuerſitate rerum motarum. 4. phyſico. commen. 67. & commen. 36.
Motus proiectorum ſecundum Platonem fit ab aere ſecundum ſucceſsionem.4.phyſic.cōmen.68.uide etiam.8.phyſico.commen.82.
Motus proiectorum ſecundum Ariſt.fit quando in motu lapidis proiecti poſt ſeparationem proijcientis, cauſa non eſt aeris ſucceſsio,ſed tranſlatio aeris.4.phyſi.cōmen.68. Vide diffuſe de hac materia in.8.phyſico.com.82. & in. 8.de cælo & mundo.com.28.
Magna differentia eſt ponere in motu quòd aptatio ſit neceſſaria,& ponere ipſam eſſe cauſam agentem motum: aptatio enim eſt de neceſsitate motus, & non eſt cauſa agens motum.Com.4 phyſi.com.70.Hinc elicitur aliud eſſe cōditionem neceſſario requiſitam reſpectu alicuius effectus, & aliud eſſe cauſam agentem eiuſdem.
Motus uelocitas & tarditas uariatur, aut ratione medij, aut ratione mobilis.4.phy.tex.com.71.
Mobilia æqualia in grauitate, & leuitate, & magnitudine, & figura,mota in uno & eodem medio ſunt æqualis uelocitatis.4.phyſico.com.71.
Motum æqualitatis & diuerſitatis cauſa,eſt diuerſitas, & æqualitas proportionis motoris ad rem motam. quarto phyſico.commen.71.
Motus uiolenti differunt à motibus naturalibus, nam in motibus uiolentis,cum fuerint duo motores æquales in potentia,diuerſitas erit propter impediens; ſed in naturalibus erit æqualitas & diuerſitas propter æqualitatem,aut diuerſitatē proportionis motoris ad rē motam.4.phyſi.com.71.
Motus uelocitas & tarditas non ſunt motus additi & diminuti ab eo,ut putauit Auempaces.4.phy.com.71.
Motus naturales nullum habent impedimentum. Vnde nota quòd differentia eſt dicere in motu eſſe impedimentum, & in motu eſſe reſiſtentiam.4.phy.com.71.
Motus naturales corporum ſimplicium, qui fiunt mediante aere & aqua,non ſunt impediti à medio.4.phy.com.74.&. 71.&.3.cæli.com.28.
Motum habet aliquam reſiſtentiam cum motore in motibus naturalibus, ut potentia motoris excedat potentiam illius; alioquin quilibet motor moueret quodlibet corpus. 4.phyſico.com.71.
Motus corporum cœleſtium diuerſatur propter diuerſitatē proportionis, quæ eſt inter motorem & rem motam et reſiſtentia.4.phyſico.commen.71.idem.2. cæli. commen. 38. 39. & 71.
Mobile quodammodo eſt ſimile, & quodammodo contrariū motori.4.phyſi.com.71.
Motus reſiſtentia inuenitur inter motorem & rem motam, quando res mota fuerit diſtincta per ſe. Intellige quando poteſt res mota diſtingui per ſe in duo in actu, ſcilicet in partem per ſe mouentem,& partem per ſe motam.71.cō. in.4.phyſi. Cōmentator.
Motus elementorū impoſsibile eſt ſine medio fieri. 4. phyſi. com.71.idem.3.cæli.com.28.
Motus reſiſtentia, aut eſt ex ipſo moto,ut in animalibus, & corporibus cœleſtibus:aut erit ex ipſo medio,ut in elemētis:aut eſt ex utroq;,ut in animalibus quæ mouentur in aere & aqua.4.phy.com.71.
Mobilia quæ diuiduntur in duo in actu, non neceſſario indigent medio in ſui motu; ſed ſi fuerit, erit per accidens.4 phyſi.com.71
Mobilia quæ mouentur ex ſe, ut grauia & leuia quæ non diuiduntur in motorem in actu, & motum in actu, neceſſario indigent medio.quarto phyſico.commen. 71.&.3.cæli commen.28.
Mobilia grauia & leuia, æqualia in magnitudine, figura, & modo,& quæ fuerint maioris declinationis,ſunt uelocioris motus,quā illa quæ ſunt minoris declinationis:& proportio temporis ad tempus, eſt ſicut proportio potentiæ motiuæ ad potentiam motiuam.4.phy.tex.com.74.conſimile.ibidem.in.71.com.
Mobile quod eſt acutioris figuræ, citius diuidit plenum. 4. phyſi.com.74.uide.4.cæli.tex.com. 42.
Motor mouens aliquid per attractionem, neceſſe eſt ut moueatur ad locum illum ad quem attrahit. 4. phyſico. commen.81. quod quomodo ſit intelligendum, require in.7. phyſico commen.10.
Motus qualitates ſunt uelocitas & tarditas, & magnitudo & paruitas ſunt quantitates motus,& utraq; tempore diffiniuntur.4.phy.com.96.
Motus quandoq; ſumitur largè,ut eſt ſynonymum, cum hoc nomine tranſmutatio.4.phy.tex.com. 97.
Motus omnis aut uelox aut tardus.4.phy.tex.com. 96.
Motus imaginatur extra tempus, ſed tempus non imaginari poteſt extra motum;ideo motor præcedit naturaliter tēpus,licet ſint conſequentia ſe completa.4.phy. com. 97.
Motus qui cum ſentitur,ſentitur primò,& eſſentialiter tempus eſt motus,ex quo ſentimus nos eſſe in eſſe tranſmutabili,& nos tranſmutari.4.phy.com.98.
Motus accidentium eſt continuatio,& cōtinuatio motus eſt, quia magnitudo per quam fit motus,eſt continua, & quia motum etiam eſt tale.4.phy.com.99.uide quomodo ſit intelligendum.8.phy.com. 53.
Motum eſt notius motu,quia eſt demonſtratū,& motus non eſt demonſtratus.i.congregatus ſimul; ſed oiens facit ipſum.4.phy. com.104.idem.com.99. ibidem.
Motus cōtinuus eſt unius mobilis & in uno tempore.4.phy. tex.com.105.&.5.phy.tex.com.34 &.41.
Motus qui poteſt idem iterari poſt alium, eſt idem cum motu circulari.4.phy.tex.com. 111.
Motus eſt cum ineſſe temporis, quia eſt ſubiectum eius. 4. phy.com.113.conſimile com.99.
Motum in tempore eſſe eſt tempore menſurari, & ipſum eſſe eſſe ipſius.4.phy.com. et tex.114.
Motus menſurat ſpacium, non eſſe ipſius. 4. phyſicor. tex. commen.113.
Motus diſtare facit.tex.com.117.in.4.phy.
Motus naturaliter habet,ut ſi res auferatur a ſua ſubſtantia, eſt cauſa corruptionis per ſe,et generationis per accidens 4.phy.commen.117.
Mota ſemper non ſunt in tempore,ut orbis, neq; quieſcētia ſemper,ut terra,cum tempus non excedat illa.4.phyſi.cō. 118.et habetur etiam in tex.117. 118.
Motus quilibet in tempore eſt.4.phy.rex.com. 128.
Motum ſumitur tripliciter,per ſe,ſecundum partem, et per accidens.

accidens.4.phyſi.tex.com.primi.

Motus circularis nõ dicitur uelocior eſſe motu recto.4.phy. com.t 29.Vide cauſam.10.metaphyſi.tex.cõmen.14.& 7. phyſi.tex.cõmen.21.&.24.

Motum ſecundum partem reducitur ad motum per accidens 5.phyſic.com.primo,& eſt quaſi medium inter illud quod eſt motum per ſe, & illud quod eſt motum per accidens. ¶ Vbi aduerte quòd eſt æquiuocatio, quia per accidens quandoque ſumitur communiter, ut eſt commune ad motum ſecundum partem, & ad motum per accidens ſtrictè ſumptum, ut ſumitur ibidem in tex.commen.6.& inter tale per accidens motum ſecundum partem habet reduci. Sed alio modo ſumitur ſtrictè, ut eſt id quod mouetur ad motum alterius, & nullo modo per ſe moueri poteſt: & ſic illud, quod mouetur ſecundum partem, mediat inter motum per ſe & motum per accidens iſto modo ſumptũ. Aliud eſt igitur per accidens ad quod motum ſecundum partem reducitur, & aliud inter quod, & id quod eſt per ſe, mediare dicitur.

Motum per ſe eſt illud de quo eſt ſermo Philoſophi naturalis, quia nulla ars conſiderat motum per accidens.5.phyſi. com.1.& habetur in tex.com.6.& uide cauſam iſtius in.6 metaph.tex.com.6.

Motor eſt tribus modis: per ſe, per partem, & ſecundum accidens.5.phy.tex.com.2.

Motus quilibet quinque neceſſario requirit, mobile, motorem, terminum à quo, terminum ad quem, & tempus.5. phy.tex.com.3.

Motus conſtituitur in ſubſtantia eius, ex tribus cauſis tanquam extrinſecis; ſcilicet moto, termino à quo, & termino ad quem.5.phy.com.3.

Motum eſt primum & dignius quod diſponitur per motum, deinde illud ad quod ẽ motus: poſtremo uero illud ex quo eſt motus.5.phy.com.3.

Motor eſt de cauſis extrinſecis motus,& tempus eſt de accidentibus conſequentibus motum. ibidem.

Motus magis denominatur ab eo ad quod eſt, quàm ab eo ex quo eſt.5.phy.tex.cõ.4.& uide cauſam in.2.de anima.tex. com.49.idem.5.phy.tex.com.48.

Motus ſubiectum eſt in actu.5.phy.tex.com.8.

Motus eſt inter contraria mediata. 5.phy.9.

Motus eſt in tribus prædicamentis.5.phyſico. tex. cõmen.9. & tex.cõmmen.10.

Motus non eſt in ad aliquid.5.phyſic. tex. commen.10.vide Themiſt.3.phy.ſuper tex.16.

Motus eſt inter contraria medium, & hoc eſt manifeſtũ per ſe.Com.5.phyſi.com.9.

Motus ſecundum aliquos eſt in prædicamẽto paſsionis quo ad receptionem motus 5.phy.com. 9. & ibi uide etiam aliam opinionem quæ fuit Aui.& tandem uiam ſuam.

Motus habet duplicem conſiderationem ſecundum materiã, & ſecundum formam.5.phy.com.9.

Motus deſtruitur ex contrarietate, non conſtruitur: quia nõ ſequitur ſi conceſſerimus quòd in illo, in quo non eſt contrarietas, non eſt motus, ut in illo in quo eſt contrarietas, ſit motus.5.phy.com.10.

Motus eſſentialiter non ſequitur motum, ſicut formæ quieſcentes ſequuntur motum; ſed ſi hoc fuerit, erit per accidens.5.phy.com.12.

Mobile quodlibet quod tranſmutatur de aliquo ad aliquid, dum mouetur ſemper ſeparatur a parte illius, ex quo mouetur,& acquirit partem illius ad quod mouetur.5. phyſi. tex.com.12.idem.3.phy.commen.4.idem.6.phy.tex.commen.32.&.8.phyſi.70.

Motum quodlibet quod habet motum ſecundum partem, poteſt habere motum ſecundum totum, quia pars cùm diuidatur, ſit totum.5.phy.com.17.idem.com.1. ibidem.

Motus eſt in tribus prædicamentis.5.phy.tex.com. 18.

Motus localis,& ſecundum proprium & ſecundum cõmune, innominatus eſt: ſit autem ſecundum cõmune loci mutatio uocata.5.phy.tex.com.18.

Motum eſſe in tribus prædicamentis innuit Ariſtote. ex iſta cauſa uniuerſaliter, quia in eis eſt contrarietas: hæc e[illegible] un neceſſaria cauſa eſt in eſſe eorum.5.phyſi.commen.18.uide in concordantijs.

Motus alterationis non eſt niſi in genere qualitatis paſsiuæ. 5.phy.com.18.& in.7. phyſi. demonſtratur ab Ariſtote.à tex.com.14.uſq; ad tex.com.20.

Motus in quantitate continet duas ſpecies, & ſecundum ſuã communitatem non habet nomen.5.phyſico. tex. cõmen. 18. Vbi patet etiam in accidentali ſpecies quandoque eſſe magis notas & nominatas, quàm ſint genera. Nullus enim imponit nomen rei quam ignorat, ut dicit Cõmen. in.7.metaphyſico.commen.54.& habetur in.4.meta. commen.& tex. 10.

Motus eſſe non poteſt in contradictorijs, nec in cõtrarijs immediatis.5.phy.tex.com.26.

Motus diffinitio poſita in.3.phyſico.ſimpliciter non competit niſi tribus motibus, qui ſunt in tribus prædicamentis.5 phyſic.commen.21.

Motus in rei ueritate non fuit diſtinctus à generatione in. 3. phyſi.ſed in.5.Com.5.phy.com.21.

Motus unus dicitur multipliciter: genere, ſpecie,& numero. 5.phy.tex.com.31.

Motuum conuenientia aut differentia ſecundum ſpeciem, eſt ex conuenientia termini ad quem eſt motus, aut eſt differentia.5.phy.tex.com.31.&.35.

Motus idem ſecundum ſpeciem requirit unitatem ſpecificã medij.5.phyſi.tex.com.33.

Motus circularis ſpecie differt à motu recto, quia circularis ſit per lineam circularem,& rectus per rectam.ibidem.

Motus unus ſimpliciter eſt, qui eſt unus ſecundum ſubſtantiã & numero eſt.5.phy.tex. com.34.

Motus unus numero tria requirit, unitatem numeralem mobilis, unitatem termini ad quem, & unitatem temporis.5. phy.tex.com.34.&.35.

Motus naturæ accidit quòd ſit in tempore, quia motus non quidditatur per tempus.5.phy.com.35. Vult dicere quod non eſt tempus de quidditate motus, licèt ſit conſequens inſeparabiliter ipſum motum. uide conſimile.5.phyſi.cõ. 3.&.4.phyſi.com.98.

Motus continuus eſt unus numero, ſed modo magis diminuto, quam ſit in re quieſcente.5.phy. com.36.

Motus quorum unus reuertitur poſt alium, differunt à partibus eiúſdem motus continui, cuius una pars generatur, & alia corrumpitur.5.phy com. 36.

Motus quilibet eſt continuus.5.phy.tex.com.39.

Motus unus ſimpliciter eſt continuus,& ſi continuus unus, ibidem.

Motus quilibet non poteſt cum quolibet continuari.ibid.

Motus habiti ſiue ſeſei, ut dicunt Arabes, ſunt, qui neq; idẽ genere, neq; idem ſpecie conſequenter ſe habent.5. phy. tex.commen.40.

Motus unus & continuus in tribus conuenire debent. quinto phyſic.tex.commen.41.&.34.&.4.phyſi.105.&.7.phy. tex.commen.5.

Motus unus genere prior eſt naturaliter motu uno in ſpecie, & motus unus ſpecie eſt prior naturaliter motu uno in numero,& motus unus numero eſt prior motu illo, cuius tẽpus eſt unum.5.phy.com.41.

Motus completus in ſpecie eſt, cui non poteſt fieri additio, ut motus circularis.5.phy.com.42.

Motus completus in genere eſt, qui eſt motus translationis: præcedit enim naturaliter omnes alios, & eſt perfectior. 5.phy.com.42.& in.8.phyſi.probatur à tex. commen. 55. uſq; ad tex.com.61.

Motus eſt de genere perfectionis ad quam peruenit motus, ſed eſt perfectio diminuta.5.phy.com.54.& com.9.

Motus quilibet eſt regularis, aut irregularis. 5. phyſico. tex. commen.43.

Motus diuiditur per æqualem & inæqualem ſecundum quòd genera & ſpecies diuiduntur per modos & accidentia. 5. phy.commen.44.et habetur in tex. quia idem eſt quod regulare et irregulare.

Motus diuerſitas ex quatuor cauſis prouenire poteſt, in uelocitate et tarditate.5.phy.tex.com.44.

Motus corporis cœleſtis non poteſt eſſe irregularis, ſeu, ut dicunt Arabes, inæqualis, inquantum eſt corporis cœle-

ſtis

ſtis:non tamen inquantum motus,hoc ſibi repugnat. 5.phyſic.commen.45.

Motus habiti ſeu ſeſei,non poſſunt adinuicem continuari.5.phyſi.tex.commen.45.

Motus denominatio magis eſt a termino ad quẽ,quàm à termino a quo 5.phyſi.tex.com.48.

Motui contrariatur quies,quæ eſt in termino à quo, nõ quies quæ paulatim generatur per generationem motus, & eſt quæ eſt in termino ad quem.5.phyſic. com. 54.& habetur etiam in tex.

Motus primus & motus ultimus non datur ſecundum Ariſt. licet motus ſit principium & finis. Them. 6.phy.ſuper.48

Motus quilibet diuiditur per differentias contrarias ſecundum naturam & præter naturam.5.phyſi.tex.com. 57.

Motus & quies poſſunt ſimul eſſe in diuerſis partibus eiuſdẽ moti,ſed duo motus contrarij in diuerſis partibus eiuſdẽ moti ſimul ineſſe non poſſunt.5. phy. Com.com.62.& ibi uide calcem commenti, quomodo hoc ſit intelligendum.

Motui uere contrariatur oppoſitus motus, ſed quies opponitur ei priuatiuè.5.phyſi.62.

Mobile impoſsibile eſt maius eſſe motu.6.phy. com.6.

Motus ſi fuerit indiuiſibilis, motum erit indiuiſibile.ibid.

Motum ſi erit indiuiſibile, motum ſimul eſt motum & mouetur.6.phy.tex.com.9.

Mobile quodlibet quod mouetur contingit uelocius & tardius moueri.6.phy.tex.com.15.

Motus inquantum motus poteſt uelocitari in infinitum, non autem inquantum accidit ſibi quòd ſit in corporibus naturalibus.6.phy.com.16.

Mota diuerſa abinuicem non poſſunt habere unum motum continuum.6.phy.com.35.

Motus diuiſiones, & temporis,& eius quod mouetur,& eius in quo eſt motus, neceſſe eſt eaſdem eſſe. 6. phyſico. tex. commen. 37.

Motus habet duas diuiſiones, una eſt ex parte mobilis, alia eſt ex parte temporis.6.phyſi.tex.com.33. & tex.com.35. &.36.&.4. phy.com.102.& ibi uide differentiam.

Motus datur ultimum, ſed non primum. 6.phy. tex.com.40. ubi Them.ſuper. 48. dicit motus dari principium,ſed non dari primum motum: & hoc inquit Ariſto. ſentire authoritatẽ Theophraſti.

Moueri quodlibet procedit mutatum eſſe. 6.phy.tex.cõ.52.

Motus ſi diuideretur in indiuiſibile, daretur primus motus, prima magnitudo,& primum tempus.6.phy.tex.com. 58.

Mobile omne eſt diuiſibile.6.phy. 32.Et Themiſtius intellexit illam demõſtrationem procedere de ueris motibus, & non de ſubitaneis mutationibus, quia de eis nulla eſt controuerſia, contra quem uide Auer.ibid. & cogita an Themiſtius poſsit defendi.

Motus generationis & corruptionis eſt compoſitus ex transmutationẽ in qualitate, & ex trãſmutatione in ſubſtantia: & tranſmutatio in ſubſtantia eſt in non tempore ſcilicet prouentus formæ ſubſtantialis.6.phy.com.59.&. 32.

Motus generati compoſiti, eſt ex pluribus motibus partium in generabilibus compoſitis ex membris diuerſis. 6.phyſi. com.59.facit pro ponentibus formas partiales.

Motus eſt in tempore, & niſi conceſſum fuerit, quòd omnis motus eſt in tempore,non poterit probari quòd motus finitus ſit in tempore finito.6.phy.com.60.

Motus in qualitate & generatione generati diſsimilium partium,ita ſe habent, quòd partes ipſorum motuum præcedunt alias: ſed in motu locali augmenti ſecus eſt,quia partes iſtorum motuum ſunt in toto, ſicut totus motus eſt in toto moto. 6.phyſi.com. 61.pro cuius declaratione uide commen.59. ibid.

Motus habet duplex ſubiectum.6.phy.com.61.

Motus infinitus non eſt in tempore finito.5.phy.tex.com.66.

Motum ſi fuerit infinitum,& ſpatium erit infinitum, ſed non conuertitur.6.phy.com.66.

Motum propriè ſumitur pro eo quod eſt motum in loco. 6. phy.com.66.

Motum & ceſſans ſunt idem ſecundum ſubiectum, ſed differunt ſecundum modum.6.phy.com.70.

Motum & quieſcens propriè dicuntur, quæ mouentur, aut quieſcunt ubi,& quando, & quomodo.6.phy.tex.com.67. & in.5.phyſi. 20.&.6.phy.72.

Motus non fit in aliquo indiuiſibili,quia pars accedens & recedens eſſet eadem.6.phy.com.71.

Mota æqualia in uelocitate pertranſeſit æqualia ſpatia in eodem tempore. Vera eſt propoſitio quando illud,per quod fit motus,fuerit quieſcens. 6. phy. tex.com.83

Motum quodlibet,aut mutat locum ſecundum formam, ſicut eſt in ſphæra: aut ſecundum formam &ſubiectum,ut in eis mouentur motu recto.6.phy. commen. 85. &.4.phyſi. 43. &.8.phyſi.76.

Motus non poteſt eſſe in prædicamento ſitus, quia ſitus eſt ad aliquid.6.phy.com. 85.

Motus partium per motum totius non eſt per ſe, neque eſt per accidens purè,ſicut eſt motus accidentium.6.ph.com. 86.uide conſimile.5. phy.com. 1.&.4.ph.com.32.

Motum eſt cauſa continuationis motus & temporis. 6. phyſico.cap.88.

Motum tunc pertranſit ſpatium, quando menſurat illud per ſe.6.phyſi. 89.

Mobile indiuiſibile ſi moueretur, ſequeretur motum fieri in inſtanti.6.phy.91.

Motus infinitus eſſe non poteſt, niſi motus circularis.6.phy. tex.com.91.&.94.

Moueri aliquid ex ſe apparet ſenſui, abſque hoc quòd motor diſtinguatur à moto.7.phyſic. com. primo. idem ſecundo ph.commen. 3.

Motum quod totum mouetur, quia pars mouet ſe & mouet totum, eſt motum per accidens: ut motus totius corporis animalis per motum caloris naturalis aut muſculorum. 7. phy.commen.primo.

Motum primum per ſe in animali eſt cor, quod nõ mouetur, quia pars eius mouet ſe & mouet totum.7.phyſic.commẽ. primo.&.4.idem.6.phy.commen.59. &.3. de anima.com. 55.&.2.cœli.com.12.

Motum quod à ſeipſo mouetur,non quieſcit ad quietem alterius.7.phy.tex.com.2.

Mota prima per ſe naturalia dari neceſſe eſt, quia corpora naturalia inquantum naturalia ſunt,non diuiduntur in infinitum.7. phy.com.2.uide in concordantijs.

Motum primum per ſe eſt, quod ſecundum ſe totum mouetur, & non ad motum partis, & eſt idem quod minimum motum: & hoc ignorauit Gal. colligitur ex.7. phy. commen.1.&.2.

Mota quæ mouentur ab extra manifeſtum eſt quòd mouentur ab alio, & ſunt omnia quæ mouentur ſecundum generationem & corruptionem, & augmentum, & alterationẽ quædam quæ mouentur in translatione.7.ph. com.3.uide tamen pro hoc commentum primum ſecundi ph.

Motor corporeus non mouet aliud,niſi moueatur in tempore,in quo mouet aliud:& hoc eſt neceſſarium in motu non in quiete.7.phy.tex.com.3.

Motus unus numero tria exigit, ut ſit unius moti numero,& in uno tempore: & quòd ſit ab uno termino numero ad alium numero.7. ph.com. & tex.5. &. 5.ph.tex. commen. 34.&.41.

Mouens primum non ſicut quod eſt cuius cauſa, ſed quod eſt unde principium motus, eſt ſimul cum eo quod mouetur.7.phy.tex.com.9.

Motum quod mouetur, quia eſt in moto, eſt motum per accidens.7.phy.tex.com.10.

Mobilia quæ mouentur, ad ſua loca propria mouentur, ſiue locus fuerit propinquus, ſiue remotus. Sed mobilia quæ mouentur motu attractionis, ut motus ferri ad magnetẽ, & nutrimenti ad nutriendum, eſt mediante aliqua qualitate impreſſa. Commen.7.phy.com.10.

Motus non eſt niſi habentibus medium.7. ph.com. 18.& habetur.5.phy.tex.com.22.

Motus circularis non eſt comparabilis motui recto.7. phyſi. tex.com.21.

Motus localis non eſt comparabilis motui alterationis. ibi.

Motus quilibet, in quo eſt uelocius & tardius, poteſt eſſe æquale.7.phy.com.23.

Motus rectus non habet rectitudinem niſi propter magnitudinem

dinem rectam, & circularis propter magnitudinem circularem.7. phy.com.24.

Motuum æqualium diffinitio eſt pertrăſire in tempore æquali, idem ſpatium in ſpecie.7.phy.com.30.

Motus per hanc uiam numerantur, inſpiciendo mota per ſe, & non mota per accidens ſcilicet translata per ſe & altera per ſe. Si igitur fuerint diuerſa, & motus eorum erunt diuerſi in ſpecie: & ſi in genere, in genere: & ſi in numero, numero: & iſta uia eſt numerandi motum. 7.phy.com.32.

Motum apud nos eſt notius motu. 7.phy.comm.32. idem.4. phy.com.104. &. 99. ¶ Ex quo patet contra diuum Thomam aſſerentem in.6.phyſic. demonſtrari corpus mobile eſſe: tunc enim à fortiori poſſet demonſtrari motum eſſe, quod tamen falſum eſſe liquet. ex primo phyſi. commen. 3.1.& ex.8. phyſi. Quòd mobile autem ſit notius motu, patet, quia ponitur in diffinitione motus.3.phy.16. Vbi lucidiſſimus Them. dicit expreſſe, quòd mobile notius eſt aliquanto quam motus: non enim idem eſt motum eſſe, & quid ſit motus, exploratum habere. Nam ut ſit motus, neminem latet: quid autem ſit, quærimus. At uerò motum eſſe res motæ nobis oſtendunt: hæc autem ſunt quæ nos mobilia nuncupamus, quia is qui in diffiniendo, mouens ad mouitionem mobilis rei mobilis habet, affert rem magis planam & notã ad docendum id quod erat ignotius. ¶ Nota tamen quòd licèt Themiſtius dicat, quòd res motæ motum nobis oſtendunt; non intelligas ex hoc ipſum demonſtrari demoſtratione ſigni, quia demonſtratio eſt ad quæſitum quod eſt propoſitio naturaliter ignota; ſed loquitur de oſtenſione ſenſata: ex hoc enim quòd inſpicimus mobile in alio loco, aut diſpoſitione in una hora & in alia, ex hoc ſentimus motum eius.

Motor qui quando mouet, mouetur, eſt corpus neceſſariò.7. phy commen.35.

Motus uniuſcuiuſque uelocitas ſequitur exceſſum potentiæ motoris ſupra rem motam.7.phy.tex.com.35.

Motio quælibet ſiue naturalis fuerit, ſiue innaturalis, neceſſario requirit reſiſtentiam inter motorem & rem motam: & iſta reſiſtentia communis eſt ſecundum quod alterum eſt agens, & alterum eſt patiens.7.phy.com.35.

Motus prouenies in corporibus cœleſtibus à uirtutibus exiſtẽtibus in materia quòd fiat in tempore, eſt ex natura motus.7.ph.com.35.

Motus exiſtit ut uita, omnibus natura ſubſiſtẽtibus.8.ph.tex. com.primi conſimile in principio libri meteo.

Motum eſſe omnes affirmant de natura aliquid dicentes. 8. ph.tex.com.primi.conſimile primo ph.tex.com.11.

Motus principium de omnis mobilibus eſt ſicut anima de rebus uiuis.8.ph.com.primo.uide.2.cœli. tex.com.68.

Motus perſcrutatio an ſit antiquus uel nouus, non ſolum eſt neceſſaria ad eſſe primi motoris; uerùm etiam ad cognitionem mundi utrum ſit æternus uel nouus. 8. ph.tex. c. primi.

Motus diffinitio non eſt inducta ab Ariſt.in principio.8.phy. ad demonſtrandum quòd ante omnem motum ſit motus, ut credidit Alpharabius, & alij.8.phy.com.1. & com.4.

Motus primus ſecundum opinionem Ariſt. non habet alium motum continentem ipſum.ibid.

Motibus particularibus quos continet motus uniuerſalis, nõ competit continuatio, & æternitas primò & eſſentialiter. 8.phyſi.com. primo.

Mobile eſſe prius in tempore motu, intelligitur duobus modis: primus eſt ut mobile ſit alterius ſpeciei, à ſpecie moti in qua eſt ipſe motus: ſecundus eſt ut ſit idem numero mobile in potentia cum moto in actu.8.phy.c.4.

Motui nouo inquantum nouus eſt, & non inquantum motus eſt competit, ut potentia tempore ſit ante actum. 8.phyſico.commen.4.

Motus diffinitio in principio. 8.phy.fuit inducta ad oſtendẽdum quòd motus eſt in moto.contra Auempacem, & Alpharabium.8.phy.com.4. idem etiam ibid. com primo.

Motor non mouet aliquid mobile in aliquo tempore, & non antè, niſi quia non habebat diſpoſitionem antè per quam poterat mouere, & cum perfecta eſt illa diſpoſitio incipit mouere: & iſta diſpoſitio aut eſt in motore, aut in moto, aut in utroque.8. phy.com.6.&.15.

Motus ante quem eſt motus, non eſt primus tempore, neque ſecundum naturam.8.phy.com.7.

Motus generationis non eſt primus motus temporalis, quia generatio non eſt motus, ſed finis motus.8.phy.com.7.

Motus primus dicitur eſſe æternus.8.phy.com.7.

Mouentium quædam mouent duobus motibus contrarijs, ut ſunt uirtutes comprehenſiuæ: quædam uerò mouent uno motu tantùm, & ſunt quæcunque mouent per uirtutes naturales.8. phyſico.tex.commen.8.idem.8.primæ philoſophiæ.tex.commen. 2.

Motor & motum ſunt in capitulo ad aliquid.8.ph.tex.c.9.

Motus omnes reducũtur ad motum localem, & hoc apparet ſenſui.8.ph.com.9.

Motus ita ſe habet quòd omne diuidens motum neceſſe eſt, ut ante ipſum ſit motus, & poſt ipſum ſit motus. 8. phyſic. commen.11.

Mobile & id quod mouetur, non ſimul quieſcit, ut quod comburitur & quod combuſtibile eſt. 8. phy. tex.com.11.

Mouens eſt duobus modis ſine appetitu, & deſiderio, & dicitur hoc mouere naturale: & mouens à quo procedit uolũtas, & appetitus ad mouendum, & dicitur motio uoluntaria.8.phy.com.15.uide in concordantijs.

Mouere quod ſequitur uoluntatem nouam à uolente eſt nouum neceſſario, ſed mouere quod ſequitur uoluntatem antiquam, eſt æternum neceſſario.8.phy.com.15.

Motus eſt ex contrario in contrarium, & ſi non, motus eſſet ſuperfluus & ocioſus, uidelicet ſi illud ex quo eſt motus, fuerit idem cum eo ad quod eſt motus.8.phy.com.16.

Mota ab extrinſeco quòd quandoque moueantur, & quandoque quieſcant, cauſa eſt uel abſentia motoris, aut diſtantia eius, aut præſentia impedimenti.8.phy. com.19.

Motu poſito quòd ſit notius ſecundum genus, non poteſt reſponderi ad quæſtionem quærentem, cur aliquid incipit moueri.8.phy.com.19.

Mobilium quædam ſemper mouentur ſine ceſſatione, ut corpora cœleſtia: quædam ſemper quieſcunt, ut terra ſupra quam mouentur corpora cœleſtia: quædam uerò mouentur quandoque, & quieſcunt quandoque, & ſunt quæcunque ſunt infra cœlum, & ſupra terram. 8. phy.com.19.

Motus nomen eſt æquiuocum.8.phy. com.20. &.3.phyſico. commen.4.

Motum ex ſe non inuenitur niſi in motu locali: in cæteris autem motibus motor eſt extrinſecus.8.phy.com.50.&.60. &.2.phy.com.1.&.5. de anima.cõ.50.&.1.cœli.com. 54. uide in concordantijs.

Motus ſcientia non perficitur niſi ſciatur quomodo eſt curſus de hoc in omnibus partibus mundi, uidelicet de diſpoſitione motus.8.phy. com.21.

Motus & quies in entibus naturalibus poſſunt inueniri ſecũdum quinque aut ſeptem diſpoſitiones.8.phy.tex.com.2 t. & illarum ſeptem diuiſionum ſemper tres ſunt falſæ manifeſtæ, & quatuor ignotæ.ibid. Com.

Motor primus non dicitur quieſcere niſi æquiuocè.8.phy.cõ, 51.uide conſimile de motu eius.8. phy.com.40.

Motus ita ſe habet, quòd qui dubitat de motu, dubitat de principio motus: & qui dubitat de principio, dubitat de omnibus entibus.8.phy.com.52.

Motus & quies cùm ponantur in diffinitione naturæ, ideo ponere motum eſſe & quietem eſſe, eſt fundamentum naturale, & naturalis non habet propoſitiones per quas poſsit contradicere negantibus alterum iſtorum.8.phy. com.53. &.1.phy.tex.com.11.

Motus termini diuiſibiles ſunt, non tamen eadem ratione.6. phyſi.tex.com. 37. Nam quantum per ſe, quale uerò per accidens diuiſibile eſt.

Motus eſt notior apud nos quiete: quies enim eſt priuatio motus, & motus eſt habitus, ideo dicere omnia moueri eſt ſufficientius quam omnia quieſcere.8. phy.com.23.

Motus augmenti & alterationis exiſtimantur quòd ſunt continui, ſed continuatio eorum latet ſenſum.8. phy.com. 23.

Motus diuiſio quæ declarata eſt in.6 phyſi. eſt in potentia, & eſt infinita: ſed diuiſio de qua Ariſt. loquitur in. 8. phy. eſt diuiſio in actu, & talis eſt finita neceſſario. Aue 8.phy. commen.23. Pro quo aduerte quòd in.6. phy. Ariſt. conſiderauit

ſideraui[t]

ſiderauit tranſmutationem et motum, ut ſunt in tempore ſecundum uniuerſalem conſiderationem: et ſic ibi dixit quòd tranſmutatio diuiditur in infinitum, ſicut et tempus. Sed in.8. phy. Ariſt. limitatius loquitur de tranſmutatione et motu, uidelicet ut concernũt quale, et quantum, & ubi, & ut ſunt ab agente finitæ uirtutis: & in tali conſideratione non itur in infinitum.

Motus diuiditur dupliciter, & ſecundum tempus, & ſecundũ mobilis diuiſionem.6.phy.tex.com.33.

Motus continuus in rei ueritate non eſt niſi motus localis, quia eſt uelociſsimus motuum.8. phy.commen.23.uide in concordantijs.

Moueri uiolenter ab aliquo loco non competit alicui, niſi quies in illo loco fuerit ei naturalis.8. ph.com.24.

Moueri quædam apparent in rei ueritate, & iudicat ſenſus præcisè eas moueri in rei ueritate: propter congregationẽ quinque ſenſuum in teſtimonio è contrario ei quod apparet uiſui, quòd aliqua appareot moueri, quæ non mouentur.8.phy.com.26.

Motus intentio, per quam proceſsit Ariſt. in declarando motum æternum eſſe in ſeptimo, eſt diminuta: & ideo Ariſto. iterauit ipſam in.8. phyſi.com.27. idem ibid.com.33.&.7. phy.com.2.uide clariſsime de hoc.8 .phy.com.28.

Mouens & motum ſunt duobus modis, per ſe, & per accidẽs. 8.ph ſi.tex. com.27.et in principio.5.phy.idem habetur.

Motor & motum per accidens ſunt duobus modis principaliter & ſecundario, & tale eſt quod mouet aut mouetur per ſuam partem.8 .phy.com.27.

Motum per accidens eſt duobus modis: modo quo impoſsibile eſt ut moueatur per ſe, ut anima i corpore: & modo quo poſsibile eſt ut per ſe moueatur, ut ſedentes in naui.8 .ph. com.27.&.4.phy.com.32 &.5 phy.com.1.

Motum per accidens uniuerſaliter eſt omne illud quod mouetur, quia eſt in moto.ibid.

Nota de motu grauiũ & leuium. Mota ex ſe quædam mouentur ex ſe, ideſt per principium intrinſecum exiſtens in eis, ut habentia animas: quædam uerò ab aliquo extrinſeco, ut inanimata 8. phy.tex.com. 27. Vbi expreſſe uidetur ex illa deciſione, & ex proceſſu Philoſophi in.8. phyſic. corpora ſimplicia numerari inter ea, quæ mouentur ab extrinſeco: cuius oppoſitum tamen Cõmentator ſcribit in infinitis locis.uide in concordantijs.

Motum ex ſe mouetur naturaliter, quia omne tale mouetur per principium quod eſt extrinſecum, & tale eſt natura: quia dictum eſt in diffinitione naturæ quòd eſt principium exiſtens in eo quòd mouetur. &c.8 .phy.com. & tex.27.

Motum quodlibet quod mouetur in principio exiſteote in ipſo, mouetur naturaliter. 8.phy.com.27.

Motus animalis quando anima mouet corpus ad illam partẽ, ad quam mouetur corpus per dominium elemẽti dominãtis, in eo eſt naturalis ex parte animæ & ex parte corporis: ſed quando mouetur è contrario, tunc motus corporis ab anima erit non naturalis.8 . phy.tex.com.27.& 10. 2. capitulo libri de ſubſtantia orbis.

Mota tam ex ſe quam ab alio dupliciter moueri poſſunt, naturaliter, & extra naturam.8. phy.tex.com.27. ¶ Nota tamen quòd mota ex ſe corruptibilia poſſunt cadere ſub illa diuiſione, non æterna.

Motus corporis cœleſtis eſt ſimpliciter naturalis, uidelicet tam ex parte animæ quam ex parte corporis. 8. phy. com. 27. Motus autem animalis quidam eſſe poteſt uiolentus ex parte corporis, qui tamen animali eſt naturalis, ut ſaltus, ut dicit Themiſtius hic.

Motum habere motorem dubium eſt propter corpora ſimplicia.7.phy.com.28.&.2.phy.com.3.&.7.phy.com.2.

Mota uiolenter manifeſtè mouentur ab alio. 8. phyſico. tex. commeo. 28.

Mota per declinationem dicuntur quæ mouentur per grauitatem & leuitatem. Com.8. phy. com. 28.

Mota per ſe ſunt tribus modis, in motum uiolenter, & in motum naturaliter: & quæ naturaliter mouentur ſunt duo, aut habentia animas, aut quæ mouentur per declinationem. 8. phy.com.28.

Motor in animalibus eſt anima, & motum eſt corpus, & hoc non latet aliquem.ibid.

Motorem in animalibus eſſe diſtinctum a moto ſecundũ diffinitionem, eſt manifeſtum per ſe.ibid.

Motoris alietas non apparet in corporibus ſimplicibus à moto, ſicut apparet in habentibus animas: immo in eis nõ eſt alietas omnino.8. phyſi.com.28.uide in concordantijs.

Moueri ipſa à ſeipſis uidetur animalis & animatorum proprium, & facere ſtare poſſe ipſa ſecundum ſeipſa.8.phyſic. tex.com.29.& tex.com.17

Mobile quod ex ſe poteſt moueri, ex ſe poteſt quieſcere.8. phyſico.29.

Mobile quod mouetur ex ſe, irrationabile eſt ponere ipſum tantum uno motu moueri.8. phy.tex.com.29.

Motor debet diſtingui à moto, aut ſecundum diffinitionem & eſſe, ut inanimata quæ mouentur à motore extrinſeco: aut ſecundum diffinitionem tantum, & nõ ſecundum eſſe, ut eſt diſpoſitio in habentibus animas. Anima enim quæ mouet corpus, eſt diſtincta à corpore ſecundum diffinitionem, ſed non ſecundum eſſe: quia impoſsibile eſt animam eſſe ſine corpore, niſi æquiuoce.8.phy. com.30. ¶ Ex quo patet contra Scotum & ſequaces, quòd non eſt aliud eſſe materiæ, & aliud eſſe formæ: tunc enim dictum Commentatoris de animatis falſum eſſet, & etiam dictum Ariſt. in.2.phy.tex.com.12.ubi habet quòd forma eſt natura non ſeparabilis ens, niſi ſecundum rationem. Et etiam præcipuũ fundamentum apud Peripateticos eſt, quòd non debent plurificari entia ſine neceſsitate. Cum igitur ponendo unũ eſſe ſeu exiſtere eſſe reſpectu formæ, materiæ, & compoſiti, diuerſimodè tamen ſufficiat, ut alibi probandum eſt: nõ oportet igitur ponere tria eſſe: ſi forma enim haberet eſſe diſtinctè ab ipſa materia, & ab ipſo cõpoſito, accideret ipſam per ſe extra materiam poſſe terminare generationẽ, ut patet intelligenti. Contra Sco.

Motum ex ſe diuiditur in motorem in actu, & in rem motam in actu. Com.8 .phy.com.30.uide in concordantijs.

Mouentur animalium corpora ſaltando contra naturam: his enim cùm glebulenta grauiaq; ſint, ſaltus naturalis eſſe nõ poteſt, tametſi animalium corpora ſaltando contra naturã mouentur: ipſa tamen animalia non dicuntur moueri contra naturam, quia eius quoq; principium intra ſe poſsidẽt: corpora uerò, quia talis motus neque in eo quòd corpora, neque in eo quod grauia conuenit, contra naturam moueri probantur. Themiſtius.8.phy.27.

Mouere ſe non poteſt aliquod continuum, ſecundum quòd eſt continuum.8 .phy.tex.com.30. & primo de generatione. tex.com.78.&.4.phyſi.tex.com.48.

Mouentium quædam mouent per naturam, quædam uerò per uiolentiam. 8.phy.tex.com.31.

Mouetur multotiens aliquid ad qualitatem eſſentialiter, & ſequitur per accidens illud quantitas: ſicut quando aqua mouet aerem ad frigus, & fortè etiam mouetur aliquid ad quantitatem eſſentialiter: & ſequitur illud qualitas per accidens, ſicut id ex quo nutritur animal.8 .phy.com.31 .con ſimile in primo cap. de ſubſtantia orbis. ¶ Rationem autẽ huius aſsignat Commentator, quia unum agens per ſe nõ habet naturam niſi largiendi motum tantum: & ideo ſi ab aliquo agente procedunt duo, oportet quòd unum illorũ ſit per ſe ab illo agente, aliud uerò per accidens. uide in Theorematibus de hoc.

Motus corporum naturalium in loco eſt ab eo quod generat ipſa, ſicut eſt de alijs accidentibus.8. phyſi.tex.com. 31. & 32.uide quomodo ſit intelligendum. com. 28. tertij de cœlo & mundo.

Motum ab extrinſeco apparet in primo aſpectu quòd moueatur uiolenter. 8. phy. commen. 31. ¶ Non conſiderauerunt hoc ponentes intelligentiam dare eſſe formaliter orbi, propter hoc argumentum quod reputant Achill. Arguunt enim quòd motus cœli aũt eſt ab intrinſeco, & ſic habetur intentum quòd intelligentia ſit forma dans eſſe: aut ab extrinſeco, & tunc motus ille eſt uiolentus, quia ut dicunt, omnis motus ab extrinſeco eſt motus uiolentus: & eſt aliquis eorum de quibus Ariſt. egit in.7: phy. tex. commen. 10. & iſtam aſſerunt fuiſſe mentem Auer. ¶ Sed uideant quæſo quòd fundamẽtum ſuum eſt fragile: nam hoc, ut aſſerit Commenta. uidetur in primo aſpectu quod non eſt uniuer- Contra Ret. pompona.

uniuerſaliter uerum, quòd omne motum ab extrinſeco ſit motum uiolenter. Vnde ad pauca reſpicientes de facili enunciant, ut dicitur in primo de genera. & corru. tex cõ. 7. Patet enim de intentione Philoſophi, motum elementorum de potentia eſſentiali & etiam accidentali, eſſe ab extrinſeco, ut concluditur per ipſum ibi in tex.com.32.& in 4.cœli tex.com.25. Nam ut ſcribit Comm.8.phy. motus elementorum enumeratur inter motus qui fiunt ab extrinſeco, quia talia non mouentur ex ſeſe, niſi prius moueatur ab alijs. Item quia Ariſto.in.8.phy. motum per ſe deſcripſit per habere principium mouendi & quieſcendi facere ſeipſum, tale autem eſt animalium & animatorum proprium, ut patet.8. phyſic.tex.com.29. 17.&.50. Plato in Phædro inueſtigat differentiam inter animata & inanimata, per hoc quòd animata in ſeipſis habent principium motus, ſed inanimata mouentur ab extrinſeco: & in libro de legibus, quod intrinſecus mouetur hoc uiuere dicimus, quod & Ariſto.in.2.de anima etiam confirmare uidetur in tex.com.13. Iſta etiam eſt ſententia Philoſophi in 2.cœli. tex.com.9. Vide quæſo, & nota etiam quòd propoſitio illa Philoſophi in.7. phyſi.tex. com. 10.quòd motus ab extrinſeco eſt uiolentus, & eſt aut pulſio, aut expulſio, aut uertigo, aut attractio, aut uectio, eſt uera de motore qui eſt corpus, ut limitat eam Them. in. 8.phy.in expoſitione tex.79.ubi ait, Quicquid enim mouet ſi ſit corpus, aut pellendo, aut trahendo, aut uehendo, aut torquendo mouet, immo etiam in motore corporeo uniuerſaliter non eſt uera, ut dicit Commenta 3.cœli.com.20. ut notaui ſupra, ſicut bene notaui in contradictionibus.8.phy. in additionibus nuper æditis, & tamen motus elementorum non dicitur uiolentus illo modo. Amplius autem nec in motoribus corporeis uniuerſaliter locum habet illa propoſitio ſecũdum uiam Peripateticorum. Nam certum eſt quòd motus ignis a cœlo in propria ſphæra non eſt motus uiolentus cum ſit perpetuus, & tamen eſt a motore extrinſeco. Vnde Commenta.3.cœli.commen.20 limitans illam uulgatam propoſitionem, quæ in primo aſpectu uidetur eſſe uniuerſaliter uera, inquit. Violentia enim in rei ueritate eſt ut aliquod corpus moueat alterum corpus ab extrinſeco, ita quòd in natura illius corporis motoris non ſit, ut moueat illud quod ex eo mouetur ſemper, ſed in aliqua hora: unde motus corporum quæ ſemper mouentur à motu primi corporis, ut eſt motus elementorum circularis a motu cœli, non poſſumus dicere quòd ſit motus uiolentus cum ſemper ſit. &c. Si igitur in motoribus corporeis ſemper mouentibus motus ab extrinſeco non infert uiolẽtiam in motu de neceſsitate; multo minus ſequitur hoc in motoribus abſtractis per ſuam naturam ſemper mouentibus. unde Commen. primo cœli.com. 22.loquens de motu cœli inquit. Vnde apparet quòd impoſsibile eſt quòd ſit ſemper mobile per ſe niſi per principium extrinſecum non corporeum, neque ut ſit uirtus in corpore. ¶ Ad argumentum autem eorum reſpondet formaliter Aue.in.3.capitulo libri de ſubſtantia orbis. & mirum eſt quomodo iſti non animaduerterint hoc, inquit enim. Neceſſe eſt, ut hæc uirtus quæ non eſt neque grauis neque leuis ſit in corpore ſimplici, & ipſum non habere ſubiectum neque contrariũ, & ut ſit anima neceſſario non admixta materiæ, ſed anima corporis æterni: ita ut iſta anima non ſit abſtracta à corpore ſuo, & cum hoc ſeparata ab ipſo inquantum illud corpus non indiget ipſa, quia eſt permanens per ſe, ſicut eſt diſpoſitio de animalibus quæ ſunt cum uirtutibus naturalibus & ut illa anima ſit in eo: nam omne motum ex ſe mouetur per uirtutem exiſtentem in eo. Vbi clariſsimè patet intelligentiam eſſe animã cœli, inquantum dat ſibi motũ, unde ſic ex intelligentia & orbe ſit unũ motũ ex ſe, tanquã ex motore & moto, ut patet in principio libri de ſubſtantia orbis. Principium enim mouens de rebus mobilibus eſt, ſicut anima de rebus uiuis. ut dicit Commen. in principio.8. phyſi.ſed non ſit unum ſicut ex forma informante per inhærentiam: nam cœlum cùm non ſit compoſitum ex ſe contrarijs, non indiget in ſuo eſſe forma informante, & continente ipſum ne fluat, ſicut ſunt corpora animalium corruptibilium: immo, ut aſſerit, cœlum eſt permanens per ſe, quia formaliter eſt ens æternum, & neceſſarium, licèt habeat bene dependentiam ab intelligentia in ratione efficientis & finis, ut ſcribit Cõmentator in.2.cap. de ſubſtantia orbis. Intelligentia igitur, ut eſt motor orbis, dicitur motor coniunctus & intrinſecus; ut autem habet exiſtentiam non dependentem ab orbe nec inhærentem orbi, ſic dicitur principium extrinſecum & ſeparatum: ſeparata enim ſunt de genere entium, exiſtentium per ſe, ut dicit Commenta.7.metaphy.com.48.& non de genere relatiuorum. Si autem intelligentia haberet eſſentiam informantem orbem, eſſet de numero formarum in relatione eſſentiali exiſtentium, ſicut eſt inter formam & formatũ.

Motoris latentia in corporibus ſimplicibus eſt propter mixtionem potentiæ, quam habent accidentaliter cum potentia, quam habent eſſentialiter.8.phy.com.32.

Motores corporum ſimplicium ſunt duo, motor eſſentialiter, & motor accidentaliter.8. phy.tex.com.32.

Motus de potentia eſſentiali ad hoc, ut exeat ad actum, indiget motore eſſentialiter: ſed motus de potentia accidentali ad hoc, ut deducatur ad actum, indiget motore per accidens.8.phy.com.32.

Mouentium utrũq; mouere dicimus & ultimum & primũ, ſed magis primum: idem enim mouet ultimum, ſed non hoc primum: & ſine primo ultimum non mouebit, illud autem ſine hoc.8.phy.tex.com. 33. conſimile ibid.tex.com. 38. Inde ſumpta eſt propoſitio uulgata authoris de cauſis, quòd cauſa prima plus influit in effectum quam cauſa ſecunda.

Motor alter mouet per ſe, alter mouet per medium. 8.phyſi. tex.commen.33. An ſit prioritas naturæ ſine cauſalitate.

Motor primus eſt prior motore medio, & ſecundum naturam, & ſecundum cauſam.8.phy.com.33.38.& 29. Prioritatem naturæ in hoc loco innuit Com. poſſe ſtare quandoque ſine cauſalitate, quod credo ideo dictũ fuiſſe propter prioritatem nobilitatis, quæ ab Ariſt.in prædicamentis appellatur prioritas naturæ: tamen prioritas naturæ ſtrictè ſumpta ſemper eſt cum aliqua cauſalitate.

Motum quodlibet neceſſe eſt habere motorem alium à ſe in eſſe.8.phy.com.34.uide in concordantijs.

Motor inſtrumentalis non mouet ſine principali.8. phy. tex. commen.35.

Motor corporeus impoſsibile eſt, ut moueat in loco abſque hoc, quòd moueatur eſſentialiter.8. phy.com.35.

Motus uenti eſt de numero motuum illorum quæ mouentur animaliter, cùm non moueantur niſi a generante: & ſimiliter eſt de motu ferri ad magnetem.ſupra.uide etiã.7. phy. commen.10.

Motum non eſſe impoſsibile eſt.8.phy.tex.com.36.

Motum poſtremum in mundo nihil mouet, aliter enim procederetur in infinitum.8.phy.com.37.

Motor totius ſecundum quòd eſt primum mouens non ſolũ debet eſſe prius, eo quòd eſt poſt ſolum ſecundum diffinitionem; uerumetiam ſecundum eſſe è contrario motori, qui exiſtit in motis ex ſe, quæ ſunt generabilia & corruptibilia. Et ideo neceſſé eſt, ut iſte motor ſit inſeparatus à moto, & non ſit motum omnino, & ſit ſeparatus à moto. Aue. ſententia in.8. ph.com.37. ¶ Ex quo patet quantum hallucinentur in uia eius, qui tenent primum motorem, & reliquas intelligentias dare eſſe formaliter orbibus: patet.n. quòd in generabilibus ſecundum quòd ſcribit Com. in. 8. ph.nihil dicitur eſſe motum ex ſe, niſi animalia. Elementa enim, ut ipſe dicit in com.27.non fuerunt poſita ab Ari.in illa diuiſione eorum quæ mouentur ex ſe, quia talia nõ mouentur ex ſe, niſi prius fuerint mota ab alijs: in animalibus aũt motor, qui eſt anima, eſt prior corpore, & diſtinguitur à corpore moto ſolum ſecundum diffinitionem, quia principium ſemper eſt prius materia, & mouens moto. 3. de anima. Tamen non diſtinguitur ſecundum eſſe, neque eſt prior ſecundũ eſſe: quia impoſsibile eſt, ut inquit, animam eſſe ſine corpore. Vnde Philoſophus etiã in.2. de anima. tex.com.26. laudat antiquos quicunq; dixerũt animã neq; corpus eſſe, neq; ſine corpore eſſe, eſſe enim in corruptibilibus eſt ſecundũ Peripateticos exiſtẽtia formæ in materia: & ideo nulla forma naturalis, nec illa quæ uerè eſt anima, po- Contra Ale.Achilli. & Pet. Pompo.

Motus circularis ignis,aeris,& aquæ,dicitur æquiuocè quòd ſit circularis.primo cæli.comment.10. & ratio eſt, ut inquit Com. quia non eſt ſimplex neque circularis.Simplex autem non eſt,quia in com.14.eiuſdem primi inquit. Motus ignis & aeris in circuitu eſt compoſitus ex moto recto & ex motu in circuitu.Ideo autem non eſt circularis,quia motus circularis ex diffinitione ſua eſt ,;qui eſt circa medium mundi, quod ſoli motui cœleſti competit, ut ſtatuit commen.5.

Moueri circulariter ſecundum naturam nihil poteſt,niſi ſphæra.ibidem.1.cæli.com.10.

Motus prior eſt corporis prioris.1.cæli.tex.com.12.

Motus ſimplex quidam eſt ſecundum naturam, quidam præter naturam.1.cæli.tex.com.14.

Motus ſimplex qui alteri ineſt præter naturam,alteri ineſt ſecundum naturam.ibidem.& infra tex.com.18.

Motus circularis nulli ineſt accidentaliter. ideſt præter naturam,niſi ſumatur accidentaliter,ut eſt oppoſitum eſſentiali.1.cæli.commen.14. idem ſcribit in paraphraſi in ſumma. 4. ubi habetur. Motus enim circularis iuxta naturæ ordinem,non niſi ſphærico corpori ineſſe potuit.accidentaliter autem ſecundum ue rerum euentum,nil prohibet huic corpori non ſphærico,ut igni aetique competere.

Motus unus ſpecie non eſt niſi unius corporis ſecundum ſpeciem.1.cæli.com.18.idem ibidem com. 8. contra Ioannē Grammaticum.

Motus rectus differt ſpecie à motu circulari:& ideo ſi motus circularis haberet contrarium dignius,eſſet ſibi contrarius motus rectus, quàm motus circularis. primo cæli. textu commen.24.

Motus recti ſunt contrarii adinuicem propter loca. 1. cæli. tex.com.26.&.30.

Motus contrarii ſuper ſemicirculo non ſunt contrarii, inquātum ſunt in circumferentia circuli duo puncta:ſed inquātum ſunt extrema lineæ rectæ,ſeu extrema diametri.1.cæli tex.com.28.

Motus unus eſt, quia id quod fertur, unum eſt non ſimpliciter,ſed in eo quod fertur.4.phy.tex.com.105.uide Them. ibi,& Simplicium.

Motus circulares ſi eſſent contrarii eſſent ſuper eoſdem polos,& ſuper idem centrum.1.cæli.com.32.

Motus circularis non habet contrarium, non inquantum eſt in corpore mathematico,ſed inquantum eſt in corpore naturali.1.cæli.com.32.

Motus circularis eſt ab eodem in idem.1. cæli. tex. com. 30. & tex.com.100.

Motum quodlibet ſecundum rectitudinem non mouetur niſi ad aliquid, ad quod cùm peruenerit quieſcit, niſi motus eius eſſet ocioſus,& hoc uidetur nobis naturaliter eſſe motum.1.cæli.com.58.

Motus aut eſt ſecundum naturam,aut uiolentia.1. cæli.text. commen.62.idem ibidem. tex. commen. 76. uide in concordantiis.

Motus uiolentus non differt à motu naturali niſi ſecundū modum tantùm:motus.n.in aere ſi fuerit ad ſuperius,eſt uiolētus,ſi ad inferius,eſt naturalis.1.cæli.com.62. uide ibidem in com.70.

Motus infiniti utilitas eſt continuatio & perpetuitas eſſendi 2.cæli.com.6.idem.2.de genera.& corrup.tex.com.56.& 12.meta.tex.com.33.&.8.phy.tex.com.53.& in princ.libri meteororum.

Motus quàm uni corpori eſt uiolentus ex ſimplicibus, oportet quòd ſibi cōtrarius ſit eidem naturalis.primo cæli.tex. com.76.

Motuum diuerſitas in corporibus eſt propter diuerſitatē formarum ſubſtantialium, non propter diuerſitatem in relatione aut quantitate,neque in alio prædicamentum.1. cæ. com.81.idem ibidem.com.5.

Motus elementorum non eſt ſecundum attractionem,neque ſecundum expulſionem,neque ſecundum impulſionem. 1. cæli.comment.81.&.89. &. 3. cæli. commen. 28. & alibi infinities.

Motus eorum quæ ſunt eiuſdem ſpeciei ad unum locum numero eſt.1.cæli.tex.com.82.

Motu naturali carens,caret etiam motu uiolento. 1. cæli.cō. 82.idem.3.cæli.tex.com.18.&.19.&.com.25.

Motus termini ſpecie differunt. 1.cæli.tex.com.86.

Motus localis inuenire contrarium eſt magis occultum quā in alteratione.1.cæli.com.86.idem.5.phy.comm. 9. &.8. phy.com.16.

Motus circularis quodammodo habet contrarietatem reſpectu diametri. quapropter ſtella in uno extremo dicitur aſcendens,& in alio deſcendens.1.cæli. tex.com.87.&.88.

Motus elementorum in ſua actione non uariatur ex diſtantia aut propinquitate ad ſua loca naturalia: non ſecus enim mouentur ad propinquum quam ad remotum,eo quòd cauſa illorum motus nihil eſt penitus quàm forma eorum naturalis.1.cæli.Commen.in paraphraſi,in ſumma.8. c. 3.& habetur tex.ex com.81.

Motus ſine phyſico corpore non eſt.1.cæli.tex. commen.99. ¶Ex quo patet quòd idem eſt ens mobile,& corpus mobile phyſicè loquendo,& non fuit ens mobile poſitum in diffinitione motus,quæ data fuit in. 3. phyſi. tanquam aliquid generalius quam ſit corpus mobile,ſicut quidam aſſeuerāt: quia materia eſt ens mobile motu generationis, & tamen non eſt corpus mobile.¶Sed uideant quæſo iſti commentum.21.5.phy. ubi uult Com. quòd intentio Ariſt.in.5.eſt demonſtrare quòd diffinitio motus data.in.3.phyſico.uerè non competit niſi motui, qui eſt in tribus prædicamentis: & quòd generatio & corruptio, quæ ſunt in prædicamento ſubſtantiæ,non ſunt motus niſi æquiuocè.In.5.enim ph. diſtinxit Ariſt.inter motum & mutationem, quod non fecit in tertio,nec etiam in quarto phy. ut patet in tracta.de tempore,ubi in tex.com.97.aſſerit: Nihil autem differat nobis in præſentia dicere motum aut mutationem,& Cō. in.6.phy.com.32.ſcribit, quòd omne tranſmutabile in diuiſibili tranſmutatione, eſt etiam tranſmutatione in tempore,quia tranſmutatio eſt finis motus,& finis non poteſt ſeparari à re cuius eſt finis.dicit etiam Ariſto.in principio libri de generatione & corruptione: Quòd ſi alteratio eſt impoſsibilis,generatio etiam eſt impoſsibilis.

Motuum æternorum quidam ſunt generantes entis, & quidam conſeruantes. 2.cæli.com.2.uide pro hoc in.2.de generatione & corruptione.tex.commen.56.& in. 12. met. tex.commen.33.

Motus cæli non eſt naturalis,ſicut motus elementorū. 2.cæl. com.3.& redditur rō, quia tunc eſſet generabi.& corrup.

Mobilia quorum formæ ſunt in materia,non ſunt infinita,nec in uigore,nec in duratione.Commenta.1.cæli. in paraph. in fine.

Mobilia,quorum formæ ſunt ſeparatæ à materia,non habent infinitatē uigoris, quia finitas uigoris neceſſario ſequitur naturam mobilis ex parte qua corpus eſt,et habens finitam magnitudinem.Hoc enim demonſtratum eſt in. 1. cæli.in tractatu de infinito,quòd omne corpus, ſiue rotundum,ſiue rectum, finitum eſt & finitam habens uirtutem. idem. ibidem.

Mobile quodlibet per ſe ex forma & ſubiecto conficitur.Cōmen.in paraph.1.de cælo in fine. Vnde in nia eius cælum, ut eſt animatum & compoſitum ex duabus naturis,rectius dicitur eſſe compoſitum ex forma & ſubiecto,quam ex materia & forma, quia ſecunda compoſitio eſt generabilibus & corruptibilibus propria,de qua Ariſt. egit in.1.de phy. auditu,ut gloſat ipſe in præſenti loco.

Mobilium,quædam habent formam in materia, quædam uerò ita ſe habent, quòd formæ eorum nullam permanentiæ uim ſumunt à ſuo mobili.1.cæli.in paraph.in fine.

Motuum diuerſitas oſtēdit in rebus animatis diuerſitatē principium mouentium.2.cæli.commen.13. & in primo cæli. com.5.&.81.

Motus ſupra terram eſt nobilior motu ſub terra, & ideo motus cæli ſub terra eſt propter motum, qui ſit ſupra terram. 2.cæli.commen.13.idem in paraphr.ſumma ſecunda, quæ ſito primo.

Motus cæli licèt non habet principium temporale, habet tamen principium in magnitudine:quia aliud eſt principium temporis,& aliud eſt principium magnitudinis.2.cæli.cō. 13.& habetur ex textu.

Motuum multitudo duplici uia inueſtigari poteſt. 2. cœli. com. 17.

Mobile quodlibet monetur circa aliquod quieſcens. 2. cæli. tex.com. 17. idem. 8. phy. tex. com. 84. primo cæli. 97. &. 3. de anima. 55.

Motus cæli eſt motuum uelociſsimus. 2. cæli. tex. com. 27. & 10. meta. tex. com. 3. &. 4.

Motus corporum cæleſtium non ſunt contrarii, ſicut motus elementorum: quorum motus ſunt contrarii, quia formæ eorum ſunt contrariæ. 2. cæli. cõ. 33. uide in concordantiis.

Motus quilibet irregularis intenſionem habet, & remiſsionẽ & uirtutem. 2. cæli. tex. com. 35.

Motus naturalis intenditur in fine. 2. cæli. tex. com. 35. uide in concordantiis.

Motus uiolentus maximus eſt in principio. ibidem.

Motus proiectorum in medio intenditur. ibidem.

Motus circularis non habent principium neque finem neq; medium. ibid.

Motus lenlab eſt ſecundum quòd reputo, quando poli unius orbis mouentur ſuper polos alterius orbis, ſicut eſt motus ſolis cum motu diurno: accidit enim in ſuo motu ut moueatur ſuper lineam lelebiæ. 2. cæli. com. 35.

Mobilia quædam uigorantur in fine motus propter maximũ deſiderium ad finem. ibidem.

Motus irregularis prouenit aut ex parte motoris, aut ex parte mobilis, aut ex utroque. 2. cæli. tex. com. 36.

Motor in animali corruptibili mouet, quandoque per partẽ inſtrumenti, & quandoque per totum inſtrumentum.

Motor cæleſtis non mouet per inſtrumentum, ut declaratum eſt. 2. cæli. com. 36. Vide pro hoc in. 3. c. de ſubſtantia orbis, & in. 12. primæ philoſophiæ. comm. 36. ubi declaratum eſt quòd motor cæli mouet per intellectum & uoluntatem.

Motor primi eſt primus & non corruptibilis, & ingeniti ingenitus & incorruptibilis, & ſimplicis ſimplex. 2. cæli. tex. com. 36.

Motus naturales recti ſunt terminati duobus modis, & quia ſunt inter loca terminata, & quia habent uelocitatem terminatam: ſed motus circularis eſt terminatus ſolum, quia habet uelocitatem terminatam, quia non eſt ab uno loco terminato ad alium. 2. cæli. com. 38. Simplicius autem & Diuus Thom. referunt etiam primum modum terminationis motui circulari ratione unius reuolutionis.

Motus quilibet ſiue naturalis ſiue uolontarius, habet uelocitatem terminatam, quia omnis motus habet motorem terminatum. 2. cæli. com. 38.

Motores corporum cæleſtium differunt in potentia, & in eſſe: & cùm omnes moueant per infinitum, remanet ut non differant niſi propter diuerſitatem proportionis eorum, & unumquodque quod mouetur. 2. cæli. com. 38.

Motores corporum cæleſtium habent potentias finitas. quia ſi potentiæ eorum eſſent infinitæ in uigore mouendi, non eſſet proportio inter motorem & rem motam, & nõ eſſet differentia inter eos neque multitudo: quòd ſi ita, tunc motus proueniret in inſtanti. 2. cæli. com. 38. conſimile ibidẽ. com. 39. &. 71. ¶ Et ex iſtis locis, frater mi, ſcire potes, & etiam ex. 8. phyſi. com. 79. & ex. 3. cap. de ſubſtantia orbis, quantum diſcedant a uia Auerrois, qui ad mentem eius tenuere Deum Benedictum eſſe infiniti uigoris. uide in cõcordantiis.

Motus natus eſt ignire & ligna, & lapides, & ferrum. 2. cæli. tex. com. 42.

Motus corporum cæleſtiũ eſt ex deſiderio rationali: & ideò motus diurnus non prohibet alios motus. prohibitio enim fit uiolenter, & non eſt illic motus uiolentus omnino. 2. cæli. com. 58. &. 2. cæli. com. 3. idem. 12. meta. com. 36. Cõtra mathematicos, qui ponunt primum mobile motu rapto mouere alias ſphæras.

Motus cæleſtes uariantur in uelocitate, ex fortitudine deſiderii. ibidem. com. 58.

Motum quodlibet in loco habens figuram terminatam eſt animatum neceſſario. 2. cæli. com. 61.

Motus neceſſarii in orbibus adhoc non ſunt demonſtrati. 2. cæli. com. 62. eandem ſententiam imitatur Albertus cognomento magnus.

Motus cæli habet contrarietatem quæ eſt inter motorem, & rem motam tantùm. 2. cæli. com. 63. ſiue oppoſitionem ſiue quomodocunque uolueris appellare.

Motus eſt nobilior quiete. 2. cæli. com. 66.

Motum quodlibet ſiue habuerit formam naturalem ſiue nõ, habet uelocitatem terminatam: ſed appropriatur corporibus habentibus formam materialem, & motus eorum eſt abſciſſus. 2. cæli. com. 71. &. 78.

Motus uiolentus non intelligitur niſi in reſpectu naturalis. 2. cæli. tex. com. 83. idem. 1. cæli. tex. com. 14.

Motus remotio largitur grauitatem, frigiditatem, & quietẽ: & uicinitas largitur lenitatem, caliditatẽ, & motum. 2. cæli. com. 94. &. 102.

Motus naturalis eſt unus, & motus præter naturam ſunt plures. 3. cæli. tex. com. 18.

Motus circularis elementorum, ut motus ignis à cælo, non ẽ uiolentus neque naturalis. 3. cæli. tex. com. 20. idem in. 2. meteo. c. 2. uide in concordantiis.

Motuũ diuerſitas conſequitur diuerſitatem formarum. 3. cæ. com. 23. idem. 1. cæli. com. 5.

Motus fortis & motus debilis ſunt eiuſdem ſpeciei, & non differunt niſi ſecundum magis & minus. 3. cæli. com. 25.

Motus lapidis proiecti ab aliquo deorſum eſt cõpoſitus aut quaſi compoſitus. 3. cæli. tex. com. 28.

Motus lapidis proiecti ab aliquo ſurſum eſt ſimpliciter uiolentus. ibid. ¶ Ex quo colligitur quòd motus uiolentus eſt duobus modis, uel ſimplex, uel compoſitus.

Motuum alii ſimplices, alii mixti. 3. cæli. tex. com. 35. &. 1. cæli. tex. com. 7.

Motus quilibet eſt ex contrario terminato ad cõtrarium terminatum, quòd eſt perfectio illi. 4. cæli. tex. com. 22.

Motus in ſimplicibus non habet niſi unam cauſam ſimplicem 4. cæli. com. 22. contra Themiſt. Secus autem eſt de motu in compoſitis: unde ſanitas in homine fit ex pluribus una cauſa.

Motus in loco differenter attribuitur elementis & animalibus, quia in animalibus attribuitur ei quòd eſt in actu, ſed in elementis attribuitur ei quod eſt in potentia illud elementum. 4. cæli. com. 22. &. 24. &. 25.

Motus localis in elementis ſimiliter ſe habet ſicut accidẽtia inſeparabilia à forma, quæ exiſtunt in re ſtatim cum ipſa forma ab agente. 4. cæli. com. 22. &. 8. phy. commen. 32. & 3. cæli. com. 28.

Mouens & motum in elementis non ſunt diſtincta in actu. 4. cæli. commen. 22. idem. 4. phy. com. 71. &. 8. phy. 31. &. 3. cæli. com. 28. &. 4. cæli. 24.

Motor & motum in elementis ſunt idem in ſubiecto, & differunt ſecundum modum: grauitas enim eſt motor inquantum eſt forma, & eſt motum inquantum eſt in prima materia. 4. cæli. com. 22.

Mobili cuilibet contingit, ut primò moueatur à ſuo motore, & ſecundò à remouente impedimentum: & hoc commune eſt in omnibus motibus grauium & leuium, & aliorũ mobilium naturalium. 4. cæli. com. 25.

Motum trium uarietatis duæ cauſæ ſunt, natura mobilis, & natura eius ad quod eſt motus. 4. cæli in paraphraſi, ſumma ſecunda. ubi etiam ſubdit: Diuerſitas naturalium mobilium, & diuerſitas naturarum mouentium, ac diuerſitas finis ipſorum motuũ, cauſæ ſunt quibus uariẽtur ipſi motus in ſe.

Motus qui fit ex neceſsitate uacui, ut quando auffertur aqua, & deſcendit aer ad locum eius, eſt uiolentus. 4. cæli. commen. 39.

Motus aquæ ad ſuperius in uaſe ignito, quando ſuperponitur aquæ, habet tres cauſas. 4. cæli. com. 39.

Mouentium duo ſunt modi, quorum alterum nunquam mouetur, ſed ſemper mouet: altero uerò ſemper mouetur ab eo. primo de generatione & corruptione. textu. commen. 14.

Motus augmenti differt à motu locali, tam recto quam circulari. 1. de genera. & corrup. tex. com. 25.

Mouere amplius quam agere eſt. 1. de gener. corruptio. text. com. 45.

Mouens primũ in motiuis eſt immobile, & in factiuis primũ efficiens impoſsibile. 1. de gener. & corrup. tex. com. 54.

Motus ſi in uelocitatè comparantur, duæ conditiones requiruntur, ut ſcilicet ſiant per idem ſpatium uel rectum utriq;, uel circulare utriq;, & ut uniformes eiuſdem ſpeciei. Themiſt. 4.phy.in tex.c 29.& habetur ex. 7.phy.

Motus localis eſt continuus & æternus, & ideo generatio eſt continua & æterna.ex.2.de generatione & corrupti. text. com.55.&.56.

Motum dicitur dupliciter, uel ſecundum ſe, uel quia ē in moto: motum autem quia eſt in moto, eſt etiam duobus modis, aut modo quo impoſsibile eſt moueri, ut albedo ꝑ motum corporis alibi: aut modo quo poſsibile eſt ut moueatur per ſe, ut nautæ in naui. primo de anima.tex.comm.37. idem.5.phy.commen.primo.&.4.phy.32.&.6.phyſic.68. &.8.phy.27.

Motus attribuitur alterabili & augmentabili, modo accidentabili: ſed alterabili propter corpus differens, ſeu augmentabili & diminuibili, propter partes corporales augmentabiles & diminutibiles.1.de anima com.39.

Mobile quod mouetur motu recto, ſi mouetur, naturaliter mouebitur & uiolenter. 1.de anima.tex.com.40.& iſta eſt gloſa Commentatoris in commen.ibi, uidelicet quòd habet locū de motu recto, quia in motu circulari falſa eſt propoſitio.idem.2.cæli.84.

Motus eſſentia eſt compoſita ex eſſe in potentia, & ex eſſe in actu: & iden plures antiquorum exiſtimauerunt ipſum nō ens.1.de anima.com.43.idem.3.phy.14.

Motus animæ quidam habent principium ab anima, quidam uerò terminantur ad animam.1.de anima.tex. com. 64.

Mouentur & patiuntur omnia ab actiuo & actu ente.2. de anima.tex.com.54.idem.3.phy.tex.com.17.&.2. de gener. & corruptio.tex.com.53.

Motor extrinſecus alius à ſenſibilibus ponendus eſt in ſenſibus animalium.2.de anima.com.60.

Motus, quies, & numerus, ſunt ſenſibilia communia quæ ab omnibus ſenſibus ſentiuntur: ſed figura & quantitas, ſolum à uiſu & tactu percipiuntur. 2.de anima.comm.64.contra Themiſtium.

Motus duplex, quidam qui eſt actus imperfecti, quidam uerò eſt perfecti actus.3.de anima.tex.com.28.conſimile in 2.de anima.tex.com.57.

Motus proceſsiuus animalis fit cum imaginatione & deſiderio: nihil.n.mouetur uolūtariè niſi aut deſiderādo aliquid, aut fugiendo ipſum.3.de anima.tex.com.44.

Motus proceſsiuus animalis ſemper eſt proſequentis aut fugientis.3.de anima.tex.com.46.

Mouentia duo eſſe uidentur, intellectus & appetitus, ſi quis poſuerit phantaſiam eſſe intelligentiam quandam.3.de anima.tex.com.48.

Motor quidam immobilis, quidam uerò eſt motus & motor. 3.de anima.tex.com.54.&.8.phy.tex.com.35.

Motus gitatiuus eſt compoſitus ex attractione & impulſione.3.de anima.com. 55.

Motus rectus habet principium & finem diuerſum in magnitudine & diffinitione, ſed in motu circulari non ſunt diſtincta niſi ſecundum diffinitionem tantum.3. de anima. com. 55.idem.8.phy.73.&.2.cæli.tex.com.35.

Motus proceſsiuus animalis componitur ex expulſione & attractione.3.de anima.tex.com.55.

Motum ex ſe componitur ex duabus naturis. i. recipiente & agente.1.c.de ſubſtantia orbis.

Mouens & motum eſſe in eodem impoſsibile eſt. ibidem. & 3.de anima.com.4.&.8.phyſi.com. 40.

Motus circularis quem habet corpus cœleſte, eſt motus animæ ſecundum quòd anima tantum.Com.in cap.de ſubſtātia orbis.

Motus animalis ſecundum quòd eſt corpus, poteſt eſſe naturaliter, & etiam extra naturam: ſed ſecundum quòd eſt animal, ſemper eſt naturalis: quia non mouetur ſecundū quòd eſt animal niſi ab anima mouet corpus naturaliter.8. phy. tex.com.27.& in.2.cap.de ſubſtantia orbis.

Motus corporis cœleſtis cùm in eo non ſit principium contrarium motui animæ, eſt motus ſimpliciter naturalis, uidelicet per animam, & per corpus.8.phy.com.27.uide in cōcordantiis.

Motus circularis accidit cuilibet elemento præter terram, & non eſt uiolentus neq; naturalis.2.meteo.ca. 2. ubi agitur de uentis.idem.3.cœli.com.20.

Motum primom ex ſe ſecundū Platonem ita ſe habet, quòd motor & motum ſunt idem omnino, ſed ſecundum Ariſt. eſt compoſitum ex moto, & ex motore non moto.2. meta. com.6.idem.8.phy.com.40.&.7.phy.com.2.&.2.phyſico. commen.3.

Motus dicitur ens, quia eſt uia ad uerum ens.4.meta. tex. cō. 2.idem.1.cæli.commen.1.ubi Commen.dicit: Omnia entia aut ſunt ſubſtantiæ, aut accidentia, aut ſunt uiæ ad eſſe iſtorum, & ſunt uniuerſaliter tranſmutatio.uide in theorematibus de hoc.

Mouens eſt prius natura moto, & ſi hæc ipſa adinuicem dicātur nihil minus.4.met.tex.cō.25.idē.3.de anim.tex.cō.19.

Motus & permutatio non eſt niſi in contraria & media.4.meta.tex.com.27.ubi Com.in com.dicit, quòd eſt primū cognitum, quod tranſmutatio eſt ex oppoſitis aut mediis inter ipſa.idem.1.phy.à tex.com.43.uſque ad.50.idem.1.de genera.& corrup.50.idem.10.meta.tex.com.23.

Motus cōponitur ex eſſe & non eſſe, & ideo deſcribitur ſic: Motus eſt actus entis in potentia ſecundum quòd in potētia.4.meta.com.28.

[M]otus diffinitio eſt ambigua, tum quia motus eſt in pluribus prædicamentis, tum quia unumquodq; prædicamentum, ex illis in quibus eſt motus, diuiditur per duos modos, quorum unus eſt nobilior, & alius uilior. Com.3.phy. com. 5. Omnes expoſitores conueniunt iſtam fuiſſe Ariſt.mētem, motum dici de ſuis ſpeciebus, ſicut ens de entibus: ens autē dicitur analogicè de ſubſtantia & accidens. ¶ Et ideo animaduerte & conſidera, quòd ex hoc fundamento ſoluuntur arduæ difficultates in philoſophia contingentes Modernis in ſuis quæſtionibus: quia credunt omnes conditiones motus uniuocè reperiri in motu locali, & in cæteris motibus: & per uitam meam iſti ſunt in maximo errore. Conditiones attributæ motui ſunt, quia eſt ſubiecti entis in actu: ſic enim diſtinguitur à genera. & corrup. ut patet. 5.phy.tex.com.7.&.8.quod fiat de contrario in contrariū. 5.phy.tex.com.6.quòd ſit cōtinuus & fiat in tempore. Modo iſta non unica, & eadem ratione inueniuntur in motu locali, & in cæteris motibus: ſubiectum enim motus localis poteſt ſuam unitatem perfectè poſsidere: nam motus localis non abiicit à ſubſtantia.ut dicitur in.8.phy.tex.com. 55.ſecus eſt de aliis motibus. Amplius contrarietas æquiuocè.i.non ſecundum unā rationem inuenitur in loco, & qualitate, quia contrarietas in loco eſt in forma & in ſubiecto: ſecus de contrariis in qualitate, quia talia ſunt duo forma & unum in ſubiecto: quia loca non numerantur niſi propter numerationem ſubiecti.ut dicit Com.4.cæli.com.38. Amplius contrarietas in qualitate ſeu in motu alterationis eſt diſponens ad corruptionem: eſt enim cum uera actione & paſsione, præſertim quæ eſt inter primas qualitates: ſed quantitatis contrarietas non eſt talis, non enim quantitas eſt de principiis actiuis.4.phy.com.84. Amplius continuatio in motu locali, & in alteratione & augmento, non ſunt eiuſdem rationis: nam continuatio in moto locali eſt manifeſta per ſe: impoſsibile.n.eſt aliquam partem eius fieri ſubito. Sed in aliis motibus eſt quæſtio non parua, utrum aliqua pars eorū uideatur poſſe fieri ſubitò: nam in aliquibus uidetur ſubitò fieri.ut dicit Com.6.phy.com.74.& ita determinat finaliter.8.phy.com.23.& ēt in.3.phy.com.6. quòd motus augmenti non eſt unus & continuus à principio uſq; ad finem, ſed eſt compoſitus ex pluribus motibus, & ex pluribus quietibus. Et rationes Auer. ſunt, ut mihi uidetur, duæ principales: nam cum uera augmentatio quæ ē in ſolis uiuentibus, fiat per additionem nouæ materiæ, neceſſe eſt quòd fiat per minima: & ideo factio & acquiſitio talium minimorum eſt indiuiſibilis, & fit in inſtanti. Ideo, impoſsibile eſt partes motus augmenti ſibi inuicem continuari niſi in inſtanti, & ita inſtans eſſet immediatum inſtāti, & tempus componeretur ex inſtantibus: nam minima caro eſt terminata.primo phyſico.34. Similiter ſi continuatio eſſet in motu augmenti, oporteret quòd cuilibet parti ſenſibilis temporis correſpōderet aliqua magnitudo ſen

ſibilis terminata acquiſita in illo tempore, quod eſt contra ſenſum. Nam uidemus in anno aliquid augeri per digitalem quantitatem, & illa non poteſt diuidi in partes tot actu ſenſibiles in quot diuiditur annus, nam diffinitio entis ſenſibilis & terminati in actu eſt ut tangi poſsit. Ideo non poteſt aliquis fingere tales partes eſſe in actu, & correſpõdere ſingulis partibus temporis: ſed non ſunt à ſenſu comprehenſibiles, quia hoc eſt contra diffinitionem & terminum entis in actu, qui eſt ut ſit ens tangibile, ut dicit Commen. ubi ſupra. Et ideo commen. concludit quòd cõtinuatio uerè non reperitur niſi in motu locali. Vnde motus, primum dicitur de motu locali, ſecundò de motu alterationis, poſtremò autem inter omnes motus eſt motus augmẽti & diminutionis. ¶ Sed tunc eſt difficultas, quomodo motus augmenti fiat in tempore. ſi enim motus iſte augmenti ſit per acquiſitionem quantitatis factam per minima, cum talis acquiſitio fiat in inſtanti, tunc motus augmenti nõ mẽſuraretur à tempore. Hoc autem uidetur eſſe contra Ariſto. in. 4. phyſico. in tex. commen. t 31. ubi quærit utrum tẽpus ſit numerus cuiuſlibet motus, uel unius tantum; & ſoluendo dicit quòd eſt numerus cuiuſlibet motus, inquiens. Eſt nanque quod generatur & corrumpitur in tempore, & augmentatur & alteratur. Amplius in eodem. 4. phyſi. tex. comment. t 29. demonſtratur quod omne quod mouetur, mouetur in tempore, quia in omni motu reperitur uelox & tardum: talia autem tempore menſurantur, & Ariſtote. dicit hoc eſſe in motu locali, & ſimiliter dicit etiam eſſe in alijs motibus. ¶ Et has difficultates euadere uolẽtes Burl. in. 5. phyſic. & Ioan. Ganda. in ſpeciali quæſtione de motu augmenti, dicunt quòd loquendo de motu augmenti dicti; qui ſolùm in uiuentibus reperitur, teſte Commen. 1. cœli commen. 22. ſumitur dupliciter: uno modo pro conuerſione nutrimenti in ſubſtantiam alimenti, & alio modo pro extenſione conſequente materiam ſic conuerſam à calore & ab anima ipſius uiuentis. Et tunc dicunt quòd augmentatio proprie non eſt motus primo modo, tum quia ſubiectum motus eſt ens in actu, ſed ſubiectum augmentationis primo modo eſt prima materia, quæ eſt ens in pura potentia: tum quia terminus motus eſt accidẽs, ſed terminus augmentationis primo modo ſumptæ eſt forma ſubſtantialis: tum quia omnis motus eſt continuus: nulla autem talis cõuerſio poteſt eſſe continua quantumcunque modica, quoniam ſic auctum eſſet infinitum. Sed accipiendo motum ſecundo modo, ſic motus augmenti eſt uerè motus: quia habet omnes cõditiones requiſitas ad motum, ut patet diſcurrenti. ¶ Sed contra iſtam opinionem inſtat Petrus Pomponatius in ſpeciali tractatu de motu augmenti. lib. 1. c. 9. inquit enim quòd ſermo iſtorum eſt corruptus, quia impoſsibile eſt motum augmẽti ſumi in prima ſignificatione, quia impoſsibile eſt ſumere augmentum ſine quantitate, quia in intellectu formali augmenti cadit quantitas, quia motus eſt ad quantitatem. Sed conuerſio illa nutrimenti intelligitur non intellecta quantitate, ut dicit Ariſt. 1. de generatione. quòd nutritio non importat niſi ſolam ſubſtãtiam. text. com. 41. & in. 2. de anima. tex. com. 47. dicit quòd cibus & augmentatiuum differunt ratione: nam inquantum eſt potentia caro ſeu ſubſtantia, nutrit: inquantum autem eſt potentia quanta, caro auget. Quòd ſi dicatur, ut aſſerit, quòd illa conuerſio non importat ſimpliciter ſubſtãtiam, ſed ſubſtãtiam plurem quam ſit deperdita, hoc nihil proficit: quia ſi importat plurem materiam cum quantitas inſeparabiliter inſequatur materiam, ſequitur ſecundum eos (præſertim qui tenent uiam Comm.) quòd quantitas eſt coæterna materiæ, quòd ibi ſit etiam plus de quantitate: & tunc nunquid acquiſitio illius quantitatis ſit motus uerus augmenti nec ne? Et patet quòd ſic, quia habet omnes conditiones, quia eſt ad quantitatem, & eſt de contrario in contrarium, & in ſubiecto in actu: quia quantitas terminata fundatur in ente in actu, & tamẽ nõ eſt extenſio, ut ipſi fatentur. Quòd ſi forte dicatur talem acquiſitionem non eſſe uerum motũ, quia deficit ſibi ſucceſsio, ſed eſt ſubita mutatio in quantitate ſicut illuminatio, uel eſt compoſitum quoddã ex multis nutritionibus inquantum inſequuntur generationẽ ſubſtantiæ: nam ex acquiſitione ſubſtantiæ acquiritur illa quãtitas, quapropter non eſt uerus motus. Hoc, inquit, non ſatisfacit, quia Ariſt. in primo de generatio. agit de illa augmentatione quæ eſt motus, & eſt eadem ſubiecto cum nutritione, & ſola ratione diſtinguitur. Vnde illæ tres conditiones motus augmenti uidelicet, quòd fiat aliquo extrinſeco adueniente, & quòd ſit idem numero quòd augetur, et quòd quælibet pars aucti augeatur, non poſſunt conuenire extenſioni, quia extenſio illa non fit aliquo extrinſeco adueniente. Et ſi concedatur augmentationem, de qua Ariſt. loquitur in primo de generatione, nõ eſſe motum. quæ igitur augmentatio erit? Dices per extenſionem? ſed hoc eſt falſum, quia illa eſt communis uiuentibus & non uiuentibus, ut patet. Quòd ſi dicatur quòd extenſio, ut facta ab anima eſt propria uiuentibus: hoc nihil eſt, quia motus nõ ſpecificantur à cauſis efficientibus, quia efficiens eſt de cauſis extrinſecis motus, ut dicit Commenta. 5. phy. com. 3. Amplius cùm Ariſto. de tali extenſione in primo de generatione non meminerit, uidetur Ariſtot. fuiſſe diminutus. Amplius ſequitur quòd non erũt tres motus, quia ſi motus augmenti eſt talis extenſio, cùm iſte non terminetur ad quantitatem, ſed ad qualitatem: erit igitur alteratio: raritas enim eſt in qualitate. 7. phy. commen. 15. & 8. phy. commen. 84. Et ideo finaliter præfatus Doctor concludit quòd augmẽtatio non eſt formaliter extenſio, loquendo de uera augmẽtatione quæ eſt in uiuente, & de qua Philoſophus loquitur primo de generatione. Vnde illud membrum non dicitur augmentatio propriè, ſed impropriè, quoniam, ut aſſerit, augmentatio propriè poteſt ſumi ſtrictè, & minus ſtrictè. Strictè ſumitur pro acquiſitione maioris quantitatis, quod fieri non poteſt abſque aduentu quantitatis extrinſecæ, ſecundum quam fit acquiſitio maioris loci, ut dicit Philoſophus primo de generatione. tex. commen. 15. Minus ſtrictè autem, eſt acquiſitio pluris materiæ, quæ pluralitas materiæ non dicit propriè quantitatem, quæ maiorem locum occupat, ut manifeſtum eſt. ¶ Et ideo ad argumentum eorum reſpondetur, quòd illa diuiſio non eſt ſufficiens: nam augmentatio propriè nullum illorum duorum eſt neque conuerſio neque extenſio; ſed eſt acquiſitio quãtitatis per aduentum nouæ materiæ. Et ſi dicitur quòd hæc acquiſitio non eſt ſucceſsiua, reſpondetur concedendo totum, quia motus non dicitur uniuocè de omni motu, ſed analogicè: & ideo uera ſucceſsio, & continuitas reperitur in motu locali. Vnde cum ſit coniuncta augmentatio nutritioni quæ fit per minima, ideo non poteſt eſſe cõtinua etiam per modicum tempus: ſed ſi nutritio dicitur continua, eſt quia quãdiu uiuimus, anima uel generat uel diſponit ad generationem: & ſic auctio poteſt dici continua, quia eſt coniuncta nutritioni; ſed nutritio non meruit nomen motus, quia ſubiectum eius in potentia, & terminus eius eſt ſubſtantia, neq; eſt de contrario in contrarium quæ ſunt conditiones motus: ſed has conditiones habet motus augmenti. Iſta sũt dicta eius. ¶ Sed iſte uir in contradicendo iſtis non caret reprehenſione, quia etiam ipſe patitur eaſdem anguſtias, nã ipſe dicit quòd augmẽtatio propriè dicta quæ inuenitur in ſolis uiuentibus, ſumitur minus ſtrictè & magis ſtrictè: & minus ſtrictè acquiritur præciſè p acquiſitionẽ pluris materiæ: & illud plus ſecundum ipſum qui tenet cõtra Auer. quòd dimenſio interminata non datur, non eſt per quantitatem. Tunc igitur reflecto argumentum eius cõtra ipſum. intellectus augmentationis propriè dictæ, non poteſt abſtrahere à quantitate. ſed in hoc caſu in augmẽto minus ſtrictè intellectus abſtrahit à quantitate. Igitur talis tranſmutatio non eſt augmentatio ſed nutritio; quia nõ terminatur per ſe ad quantitatem, ſed ad ſubſtãtiam materiæ, quod eſt contra Philoſophum. 1. de generatione & corrup. tex. cõ. 41. & 2. de anima. tex. com. 47. ubi ponit differentiam inter motum augmenti, & ipſam nutritionem, dicens: Sunt unus motus ſecundum ſubiectum, & duo ſecundum rõnem: quia aliquid ut cibus, ut eſt potentia caro, nutrit: ſed ut eſt potẽtia caro quanta, auget. ¶ Dices quòd talis modus includit quantitatem in potentia, licet non includat quantitatem in actu. ¶ Contra quia tunc non differret nutritio ab augmentatione, quia terminus actualis nutritionis qui eſt caro, eſt in potentia quantus. Amplius demonſtratio fit ab eo quod

eſt ſecundum actum, & non ab eo quod eſt ſecundum potẽtiam. 1. phyſi. tex. com. 11. Amplius illud quod actu includitur in diffinitione augmenti, actu intelligitur in ea: ſed in diffinitione propriè dicta actu includitur magnitudo, quia Ariſtoteles in libro primo de generatione, nõ loquitur niſi de augmentatione propriè dicta, ſicut & iſte concedit, & illam diffinit in tex. commẽ. 30. ubi dicit quòd augmentatio eſt exiſtentia magnitudinis additamentum, diminutio uerò minoramentum. Ecce quomodo actu exprimitur magnitudo in intellectu eius. Et confirmatur, quia illud quod augetur propriè eſt actu quantum, & ſub illa ratione eſt ſubiectum augmenti. Cõfirmatur per uerba Philoſophi in tex. com. 30. ubi expreſſe dicit: Manifeſtum eſt quòd id quod augmentatio non eſt ex potentia habente magnitudinem, actu uerò nullam: ſeparatum enim eſſet quod commune. Quid clarius? Amplius ſi ſolutio ſua uera eſſet, quòd in intellecto augmenti propriè ſumpti debet apparere magnitudo in potentia & non in actu; tunc ſoluitur argumentum eius contra Burleum, & Gandauenſem: quia ipſi dicẽt quòd augmentatio propriè dicta in propria ſignificatione ſecundum primum membrum; ſumitur pro conuerſione nutrimenti, inquantum eſt in potentia ad quãtitatem terminatam. Et ita argumenta eius non magis militant contra iſtos, quàm contra authorem, ſicut uides. ¶ Et ideo dicamus ad argumentum eius, quia adducere ad incõueniens non eſt ſoluere, quòd nutritio & augmentatio dupliciter conſiderari poſſunt: uno modo abſolutè, alio modo comparando unum ad alterum: & tunc dico quod nutritio & augmentatio, ſunt duæ tranſmutationes realiter & formaliter diſtinctæ. Quòd ſint formaliter diſtinctæ, patet ex uerbis Ariſtote. qui dicit quòd ratione diſtinguuntur. Quòd ſint etiam realiter diſtinctæ, patet, quia poſſunt adinuicem ſeparari, quia ſemper nutrimur, non autem ſemper augemur. ut dicitur primo de generatione. tex. com. 41. & in ſecundo de anima. Amplius nutritio eſt mutatio, quia fundatur in ſubiecto ente in potentia, & terminatur ad ſubiectum: ſed augmentatio eſt motus, quia fundatur in ente in actu, & eſt de contrario in contrarium, quia à quãtitate imperfecta ad perfectam. Quòd ſi dicatur quòd hoc eſt contra Ariſto. quia dicit quòd ſunt unum ſecundũ ſubiectum: igitur ſunt idem realiter. Soluitur quod dicuntur eſſe unum ſecundum ſubiectum, ſicut album & dulce, quia lac eſt ſubiectum utriuſque qualitatis: tamen albedo & dulcedo formaliter & realiter diſtinguuntur, ſic nutritio & augmentatio circa idem obiectum materialiter uerſantur, tamen diſtinguuntur re & ratione inter ſe. Conſiderando igitur ſic rationes formales iſtorum, ſic augmẽtatio propriè dicta nullo modo poteſt ſumi pro illa conuerſione nutrimenti præciſè, immo ſic formaliter talis eſt nutritio. Alio modo poteſt conſiderari, ut nutritio ordinatur ad augmentationem, quia cum augmentatio inter alias conditiones requirit quod fiat ex aliquo aduenientе ab extrinſeco, ſic præſupponit neceſſario nutritionem & ſic nutritio illa ſub ratione qua ordinatur ad augmentationem, poteſt dici augmentatio propriè in prima ſignificatione, ſicut Ariſto. dicit in ſimili in, 2. phyſico. in tex. commen. 14. quod generatio dicitur natura, quia eſt uia in naturam. Vnde ſicut ſcribit Commentator in. 3. cæli. commen. 9. quod comparatio eſt accidens ſeparabile à re, res autem nõ ſemper ſeparatur à ſe: ſecundum enim quod eſt reſpectiuum, habet diſpoſitiones contrarias & infinitas: & ſecũdum quod eſt eſſentia, non habet niſi unum, & eſt quaſi eſſentia eius: & ita, licèt conuerſio nutrimẽti abſolutè non includat quãtitatem in ſe conſideratam; tamen nutritio, ut eſt præparatio ad augmentũ, includit quantitatem non intrinſecè, ſed terminatiuè & extrinſecè. & iſte eſt intellectus Burlei & Ioannis. ¶ Pro ſolutione aliorum argumẽtorum eius præſuppono unum, quod duplex eſt extenſio magnitudinis, una quæ fit ex aliquo ingrediente, alia uero quæ nullo ingrediente fit. ut poteſt colligi ex. 4. phyſicæ auſcultationis in textu commenti, puta illa quæ fit ex alteratione: & tũc dico quod eſt magna differentia inter iſtas duas extenſiones, tum quia illa quæ fit ex aliquo ingrediente, dicitur propriè & uerè augmentatio, & eſt in rebus uiuentibus, & fit ſecundum omnes partes. Sed illa quæ fit ex ſimplici alteratione aut per accumulationem, eſt in rebus inanimatis: licèt nihil prohibeat, quod etiam talis in animatis cõtingere poſsit: & talia ut ſcribit Commentator. in. 4. phy. in commen. 63. dicitur additio non augmentatum, & non fit ſecundum omnes partes corporis. Etiam eſt alia differentia, quia augmentum uel extenſio facta aliquo ingrediente terminatur per ſe, & principaliter ad quantitatem, ſed ad qualitatem terminatur per accidens ſeu conſecutiuè: ſed extenſio quæ fit per ſimplicem alterationem, principaliter terminatur ad raritatem quæ eſt qualitas, & ſecundario ad quantitatem: ſicut expreſſe dicit Commenta. quod rarum & denſum ſunt contraria in quãtitate ideſt conſecutiuè. Quod oſtenditur ex uerbis eius, quæ immediatè ſubnectit dicens: Cum tranſlatio de raritate & denſitate ſit tranſlatio de maiori magnitudine ad minorem. Quod autem detur extenſio aliqua quæ primo terminatur ad magnitudinem; & per accidens, aut ſecundario ad raritatem; & quod iſta fit in uiuentibus tantùm, apparet expreſſe ex ſententia Auerrois in primo de generatione & corruptione in commen. 38. ubi expreſſe ponit modum quo fit uera augmentatio in uiuentibus. inquit enim: Aue. dicemus quod in membro naturaliter eſt cauſa extenſionis in omnes dimenſiones, quapropter accidit ei raritas: & illa humiditas cibalis diuidit ſe in omnibus partibus eius, ſcilicet in minimis foraminibus quando illa foramina extenduntur, & quando fuerint impleta illa humiditate, tranſmutatur illa humiditas in partes carneas minimas, & applicabit ſe illis, & iterum contingent in illis partibus carnoſis noua foramina minima, & cùm membrum iterum extendetur, rarefient omnia illa foramina, & implebuntur per humiditatem cibalem per uirtutem attractiuam: & cum calor coagulauerit illam, reuertetur in carnem & os: deinde tertio rarefiet, & ſic erit crementum membri augmentati. Amplius quod detur extenſio quæ propriè terminatur, & primo ad quantitatem & non ad qualitatem, patet ex. 8. phyſicorum. in textu commenti. 32. ubi Ariſtoteles loquitur de ſecunda potentia eſſentiali, & accidentali: & dat exemplum in ſubſtantia de aqua, quæ dicitur eſſe in potentia leuis, & de aere: & ſimiliter dat exemplum de qualitate, ut de ſcientia: ſimiliter ponit exemplum in quantitate dicens: Et quantum extenditur, niſi aliquid prohibeat. ubi ſanctus Thomas dicit quod ſimiliter eſt in motu quantitatis, quia ex quo facta eſt additio ad quantum, ſtatim ſequitur extenſio in corpore augmentabili, ubi patet quod loquitur de uero augmento. ¶ Ex quibus uerbis elicitur manifeſtè, quod cauſa extenſionis quæ eſt in membris ſcilicet anima, & uirtus animæ principaliter operatur illam extenſionem ſecundum omnes dimenſiones, ſecundum uidelicet longitudinem, latitudinem, & profunditatem: licet ut dicit Commenta. quinto metaphyſicor. principaliter reſpiciat longitudinem, ſecundo latitudinem, & poſtremo profunditatem, ut patet in commen. primo. Manifeſtum eſt autem quod iſtæ dimenſiones, ad quas terminatur iſta extenſio, ſunt magnitudines, ut patet in principio primi de cœlo. tex. commen. 2. & in. 5. metaphyſicor. commen. & tex. 18. in cap. de quanto, & ad talem extenſionem conſequitur raritas in membro ex generatione nouorum foraminum. Ex quo patet alia differentia adhuc quod iſta extenſio quæ fit ex aliquo extrinſeco, fit ſecundum omnem dimenſionem, uidelicet ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem ſecundum proportionem naturæ cognitam: ſed extẽſio illa quæ acquiritur per rarefactionem, non credo quod fiat ſecundum omnem dimenſionem, tum quia uidemus quod ſi corrigia rarefiat, fit maior extenſio in longitudine, & tunc diminuitur in latitudine, ut patet ex experimento: tum quia Commentator. in. 4. meteoror. in ſumma, quando loquitur Philoſophus de latificabili, dicit quod plumbum ex una uerberatione mouetur ſecundum omnem dimenſionem; ſed augetur in longitudine & latitudine, & diminuitur in profunditate. Et tu uide frater Ariſtote. in 4. meteoror. in tex. commen. 30. uſque ad finem, ubi loquitur

quitur de cõmunibus paſsionibus mixtorum, & inuenies uerum eſſe quod diximus, quòd talia mixta non poſſunt ſecundum omnem dimẽſionem augeri, uel diminui per uiã condenſationis & rarefactionis, ut patet de impræſsibili, de ſciſsibili, & truncabili, & de alijs multis: & cũ hoc eſt ſententia Com. 4. phy. com. 63 quòd additio non ſit ſecundum omnes partes corporis: Videmus hoc etiam in rarefactione mixti, quòd licèt augeatur ſecundum longitudinẽ, uidetur diminui in profunditate. Amplius dato quòd aliquod inanimatum ſecundum omnes tres dimẽſiones augeri poſſet, tamen adhuc differt ab augmento animatorũ: quia tale eſt ſecundum proportionalitatem naturalem, ut dicit Auic. in loco prællegato, & ita non eſt in corporibus inanimatis. Sed dato quòd iſta extenſio per uiam rarefactionis in inanimatis fieri poſsit ſecundum omnem extẽſionem omnium trium diametrorum, adhuc differt ab illa extenſione animatorum, quæ principaliter terminatur ad dimenſiones terminatas ſpeciei diſtinctas ab illis, ad quas terminatur rarefactio in inanimatis corporibus. Vnde mirum eſt per uitam meam, quòd iſte bonus ita manifeſte errat in hoc, quòd dicit iſtas extenſiones terminari ad eoſdẽ terminos, quaſi dimenſio inquantum dimenſio abſolutè ſit terminus augmenti naturalis: in quo enim differret? Ergo augmentum mathematicum à naturali cum Ariſt. expreſſe reclamat in. 2. phyſico. lineas, corpora, & puncta, conſiderari à naturali ut ſunt termini phyſici corporis. vnde augmentatio eſt ad quæſtionem ſenſibilem, ut eſt terminus naturalis corporis. & Commen. 1. de generatio. commen. 38 inquit: Non augetur inquantum eſt quantum, ſed inquantum eſt quantum habens formam. unde accidentia terminata cum inſequantur formam, ſunt diſtincta ex diſtinctione formarum, ut dicit Commenta. in libro de ſubſtantia orbis. &. 1. de anima. comm. 53. inquit: Membra cerui non differũt à membris leonis, niſi quia anima diſtinguitur ab anima. & hoc non ſolum eſt in ſpeciebus, uerumetiam & in indiuiduis ſpecierum. Dicit enim Ariſto. 12. met. tex. cõmen. 27. quòd unumquodq; indiuiduum habet propriam materiam & propriam formam, & per conſequens habet accidentia indiuidualia propria, quæ ſecundum Porphyrium impoſsibile eſt quòd habeat unus & alter. Et Auicẽ. dicit in cap. de complexionibus, in primo canone, quòd Deus glorioſus dat unicuique indiuiduo complexionem propriam in qua communicare aliud eſt impoſsibile. Immo iſte uir contradicit ſuæ doctrinæ, quia in fine primi libri dicit, quòd ad unitatem numeralem compoſiti requiritur unitas formæ, & ad unitatem formæ requiritur unitas agentis: unde Socrates ſecundum ipſum non potuit generari ab alio quàm à patre ſuo. Vbi patet quòd uult ex cauſis extrinſecis poſſe eſſe diſtinctionẽ in effectibus, & ideo non conſtat ſibi in ſcribendo, ſed fertur ſicut nauis agitata à uentis. Quòd ſi dicat quòd ſecus eſt de efficientibus in ſpecie, quia talia non diuerſificant ſpeciem. Contra, ſicut uniuerſalium cauſæ ſunt uniuerſales, ſic particularium cauſæ ſunt particulares: igitur ſicut efficientia numero diſtincta cauſant diſtinctionem numeralem, ſic & quæ ſpecie diſtinguuntur. Amplius, licèt efficiens in motu quando non eſt finis non diuerſificat motum: tamen quando unum contrariorum eſt efficiens & finis motus, tunc diuerſa efficientia diuerſificant motum & effectum, ſicut quando calidũ ex frigido generat calidum & è contra, talia ſunt efficientia ſpecie diſtincta, & motus iſti ſunt ſpecie diſtincti. Et quia. 3. phyſic. tex. commen. 17. ſemper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens, licet quantitas proprie nõ ſit de principijs actiuis, quia tamen quantum generat quantum ſibi ſimile in ſpecie & forma quantitatis terminatæ, ſic poteſt dici quod extenſiones animatorum ſpecie diſtinguuntur, ut fiunt ab anima ab illis quæ fiunt à natura in rebus inanimatis. ¶ Dicamus ergo quòd motus augmenti ſi dicitur fieri per minima, eſt ratione nutritionis quæ eſt præuia ad uerũ motum, qui formaliter eſt illa extenſio ad omnem dimenſionem factam ab anima ad quam ſequitur raritas, ut dixi, & ille motus fit in tempore: aliter motus augmenti ſi non fieret formaliter in tempore, non eſſet uerus motus. Vnde Commen. 5. phyſico. commen. 21. uult quod diffinitio data de motu in. 3. phyſic. non uerificatur de tranſmutatione quæ eſt in ſubſtantia: & reddit cauſam, quia forma eſt indiuiſibilis & trãſmutatio eſt de nõ eſſe. Ecce igitur quòd de ratione & conditione motus eſt, ut forma ſit diuiſibilis, ideſt diuiſibiliter acquiſibilis & non per minima, quia etiam forma ſubſtantialis quæ eſt uerè ſubſtantia per minima acquiritur. ¶ Sed dices, quare Commen. dicit quòd continuatio non apparet in motu augmenti, ſicut in motu locali? ¶ Reſpondetur quòd Commen. ſeipſum declarat, & mirum eſt per uitam meam quomodo uiri iſti hallucinati ſunt in hac re. Nam Commen. inquit: In motu enim locali id quod mouetur à principio motus uſque ad finem, non interponitur quies: & ideo continuatio eſt manifeſtior in eo, ſed motus augmenti de initio motus uſque ad finem cõponitur ex pluribus motibus, & ex pluribus quietibus: quòd ſi augmentatio ut diſtinguitur formaliter à nutritione, fieret per minima quæ in inſtanti acquiruntur, motus augmenti componeretur non ex motibus, ſed ex mutatis: & ideo dicamus quòd Commen. eſt adeo clarus, quòd clarior eſſe nequit. Nam non eſt dubium quod Cõmen. loquatur de motu augmenti, qui eſt in rebus uiuentibus, quia talis fit per nutritionem quæ fit per minima: patet autem quod talis augmentatio eſt à quantitate imperfecta ad quãtitatem perfectam. Vnde motus augmenti cõpletus in homine perficitur uſq; ad. 25. annos: patet autem quod cum talis motus neceſſario requirat aduẽtum nouæ materiæ, quæ materia transfertur ſubſtantialiter per minima: propter iſtam rationem contingit augmento inquantum augmentum eſt, motus, ut non poſsit eſſe unus numero & continuus à principio motus uſq; ad finem. Vnde ſi per poſsibile fieri poſſet ut augmentatio hominis fieret non præſuppoſita nutritione quæ fit per minima; tunc homo à principio poſtquam natus fuit uſq; ad. 25. annum continuo augeretur: ſed hoc eſſe non poteſt, propter neceſſariam & eſſentialem cõnexionem cum nutritione. Et quia motus localis eſt natura prior omni motu & nutritione, & non neceſſario præſupponit aliquam mutationem ſecum coniunctã, quæ fiat in inſtanti, propter quam abſcindatur eius continuatio; ideo poteſt eſſe unus & cõtinuus à principio uſque ad finem. unde ſi graue eſſet in ſumma diſtantia à centro, remoto impedimento continuè ſine interruptione deſcenderet. Non fuit igitur mens Commen. dicere motum augmenti formaliter diſtinctũ à nutritione eſſe inſtantaneum, quia hoc implicat: quia ſucceſsio in motu, licet non ſit de motus quidditate, eſt tamen de proprietatibus per ſe inſequentibus motum, ut patet in tractatu de tẽpore. Sed intentio eius fuit quòd motus augmenti a principio uſque ad finem non poteſt fieri ſine interruptione, ſicut poteſt fieri motus localis: & ideo augmentatio completa uiuentium fit in tempore, & talis augmentatio eſt cõpoſita ex pluribus motibus & pluribus quietibus, ſicut optimè declarant uerba Com. in com. 38. ſupra adducta. Amplius quòd augmẽtatio ut eſt motus formaliter diſtinctus à nutritione fiat in tempore, alia ratione oſtenditur. Dicit enim Philoſophus in. 1. de generat. & corrup. tex. cõ. 25. ubi ponit differentiam motus augmẽti & motus alterationis dicens: Quòd illud quod alteratur, non de neceſsitate mutat locum, ſed illud quod augetur & diminuitur mutat locum, aliter tamen quam id quod fertur quòd uniuerſum mutat locũ. ſed quod augetur eſt ſicut quod deducitur nõ quemadmodum quæ ſphæræ, hæ enim in ſimili loco tranſmutantur manente toto, quæ autẽ eius quòd augetur ſemper in ampliorem locum: in minorem eius quod diminuitur. Si igitur partes eius quod augetur ſemper in ampliorẽ locum mouentur, hoc autem non poteſt eſſe niſi in tempore, quia non poteſt aliquid in ampliorem locũ mutari ſine tempore: ſed hoc eſt dũ augentur: igitur augmentatio eſt in tempore per quã per ſe primò acquiritur quãtitas in eo quòd augetur, & per accidẽs amplior locus: & iſta eſt ueritas. Nec ualet ſi aliquis dicat quòd augmentatio eſt in inſtanti, ſed ſi id quod augetur dicitur augeri in tẽpore, eſt ratione motus præcedentis, ſicut & ſimiliter dicimus quòd id quod generatur dicitur generari in tempore, & id quod corrũpitur, corrũpitur in tẽpore. Hoc nõ ſoluit, quia licèt

generatio

generatio & corruptio poſſunt dici fieri in tempore ; eſt merito quo ſunt termini immediatè conſequentes alterationem, quæ eſt uerus motus & ſucceſsiuus, ſed de augmēto hoc non poteſt dici: quia motus augmenti immediatè ſequitur nutritionem quæ non eſt motus, ſed mutatio. ¶ Dices, erit ratione alterationis quæ præcedit nutritionem. Sed hoc eſt nimis abſurdum, quia pariformiter relatio dici poſſet acquiri per motum in tempore illo modo. unde Cōmenta. 8. phy. com. 73. dicit: Motus ſequitur motum per accidens, ſicut illuminatio motum candelæ, aut quia unus eſt perfectio alterius, & ſic motus augmenti ſequitur nutritionem tanquam perfectio eius, licèt nutritio non ſit uerè motus. ¶ Et ex his intelligis differentiam inter motum localem & alios motus in continuatione, quia continuatio ut dicit Com. 6. phy. com. 74. eſt manifeſta per ſe, quia impoſsibile eſt aliquam partem eius fieri ſubitò. Sed in alijs motibus habet difficultatem utrum aliqua pars eorum fiat ſubitò, uidetur enim quod aliqua pars fieri poſsit ſubitò: & hoc dicit propter augmentationem, quia cùm augmentatio ſit motus ad quantitatem per acquiſitionem nouæ materiæ: acquiſitio nouæ materiæ eſt pars motus augmēti ſaltem ex connotato: & quia illa acquiſitio ſit per nutritionē & per minima, & ratio eius eſt quòd fiat in inſtanti, ſic quo ad illud dicitur fieri ſubito, ſed quo ad ſuum formale quòd eſt extenſio illius acquiſitæ materiæ, & iam conuerſæ in omnem dimenſionem, ſic eſt in tempore, & ita eſt de illis alterationibus quæ ſunt connexæ cum mutationibus ſubditis. Sed quia motus localis non neceſſario requirit aliquā mutationem ſubitam quæ ſit pars eius, ideo continuatio eius eſt manifeſta à principio uſque ad finem. Et animaduerte, quòd ut ſupra dixi, augmentatio completa uiuentis fit in tempore, licèt non continuè, ſed cum interruptione modo declarato. Similiter poteſt dici quòd id quod generatur, generatur in tempore, loquendo de generatione completa quæ fit per minima, & ita etiam poteſt dici de corruptione uiuentium, ſi eſt uerum dictum Ariſtot. in. 2. de partibus animalium, & in. 3. quòd cor eſt primum quod uiuit, & eſt ultimum quod moritur, & non ſolum ratione alterationis præuiæ, uerùm quia talis generatio completa fit ex pluribus motibus, & ex pluribus quietibus, ſicut de augmentatione completa. ¶ Vnde, ut bene intelligas, ſcire debes, quòd quemadmodum generatio diuerſimodè inuenitur diffinita ab Ariſt. ſic eſt de augmentatione, nam aliter generatio diffinitur in. 1. phy. & aliter in. 1. de generatione & corrup. & alirer in. 4. meteororum, & aliter in libro de morte & uita: cū enim ordo doctrinæ ſit ab uniuerſalioribus, & ſermo libri phy. eſt prior in ordine, & eſt ſermo uniuerſalis, ibi diffinitur generatio in uniuerſali, & reſpicit tam ſubſtantiam quàm accidentia. nam, ut dicit Philoſophus primo phy. tex. com. 57. intentio eius in libro eſt inueſtigare principia omnis generationis. Vbi Com. exponit quod per communem generationem intelligit generationem quæ eſt in ſubſtantia & in omnibus prædicamētis, & de ſubſtantia generationem quæ eſt communis quatuor corporibus ſcilicet igni, aeri, aquæ, & terræ, & corporibus compoſitis, & uniuerſaliter generatio unius ex uno, ſed generatio unius ex pluribus, perſcrutanda eſt in libro de generatione, & ſic exponit etiam Themi. & ideo ibi diffinitur generatio quòd eſt tranſitio ex non eſſe ad eſſe. In lib. autem de generatione & corruptione diffinitur generatio conueniens elementis, quia liber ille dicitur de elementis 2. de anima. tex. com. 117. & ſic diffinitur in tex. com. 23. & 24. Generatio eſt tranſmutatio totius in totum nullo ſēſibili remanente, ut ſubiecto. Licèt etiam in fine primi de generatione & corrup. inueſtigetur modus generationis, quo unum fit ex pluribus, ſed iſta rectius dicitur mixtio quam generatio, ut ibidem declaratur. & ſic concordat dictum Com. in præallegata authoritate primi phy. commē. 57. Tertio diffinitur generatio, ut eſt communis corporibus mixtis inanimatis & animatis ſub ratione generali, & ſic diffinitur in. 4. meteo. in tex. commen. 2. ubi dicitur. Eſt autē ſimplex generatio & naturalis permutatio ab his uirtutibus, cum habeant rationem ex ſubiecta materia unicuique naturæ, generant autem calidum & frigidum obtinētia materiam. Quarto diffinitur generatio propria uiuentium quatenus uiuentia ſunt, in libro de morte & uita, ubi dicitur generatio eſt prima participatio animæ in calido naturali, & uita eſt eius permanſio. Sic ſcire debes quòd augmentatio diffinita in. 5. phyſi. ſumitur uniuerſaliori modo quàm in libro de generatione & corruptione, quia ibi ſolum conſideratur, ut eſt motus factus in ſubiecto ente in actu de quantitate imperfecta ad quantitatem perfectam, non conſiderando aliquam aliam rationem: & ita eſt illa diffinitio communis, & uniuerſalis. Vnde etiam in primo cœli, Ariſtoteles iſto modo loquitur de augmentatione uniuerſaliter in tex. com. 21. ubi dicitur. Secundum paſsionem autem quæcunque tranſmutantur phyſicorum corporum habentia omnia & augmentum & decrementum, putà animalium corporum & partes ipſorum, & plantarum, ſimiliter & elementorum. Vnde Comm. ibid. com. 21. diſtinguit, quòd additio in quantitare, & diminutio ſumitur tribus modis, aut ſecundum augmentum uerum, & diminutionem ueram, & hoc tantùm inuenitur in plantis, & animalibus: aut ſecundum alterationem, ut accidit aeri & aquæ cùm inſpiſſantur, quod fiunt minoris quantitatis: aut tertiò ſecundum accumulationem, ut eſt in muro uel in aceruo lapidum, uel ut habet alia litera, ut eſt in mineris. Sed augmentatio in libro de generatione & corrup. diffinitur in propria ſignificatione, & eſt acquiſitio maioris quantitatis per ingreſſum nouæ materiæ. Et quia talis augmentatio connotat in ſuo intellectu, & neceſſario præſuppponit talem nouæ materiæ appoſitionem, quæ fieri aliter non poteſt niſi per mutationem, ideo eſt neceſſariò motus augmenti merito eius annexus mutationi id eſt nutritioni, licet ratione ſui intellectus formalis qui eſt extenſio illa, iam additæ & conuerſæ materiæ in omnem dimenſionem ſit uerè motus, & in tempore fiat: & ita eſt etiam de alterationibus terminatis ad generationem ueram, & corruptionem ueram, quæ ſunt inſtantaneæ mutationes quòd tales non poſſunt commutari cum ſubſequentibus: ſed alteratio ad quam non ſequitur mutatio, nil prohibet ne poſsit eſſe continua à principio uſque ad finem. Vnde Commen. non dicit uniuerſaliter de omni alteratione eſſe ſimile, ſicut de augmento, ſed dicit de quibuſdam: ſed de augmentatione propriè dicta eſt uniuerſaliter uerū, propter cauſam eius aſsignatam, quia talis intellectus eius importat illam acquiſitionem nouæ materiæ, quæ aliter eſſe non poteſt, quā per ueram mutationem quæ per minima fit, & inſtanti, quod non eſt de intellectu alterationis, inquantum alteratio eſt, licet illud contingere poſsit. & ſic intelligis uerba commenti. 23. octaui phy. ubi dicit: Et ex hoc apparet bene illud quod dicit Alpharabius in principio ſui libri de entibus tranſmutabilibus ſcilicet quod de diffinitione motus apparet continuatio in motu in uniuerſali, eſt ſermo non uerus, ſed nō apparet hoc niſi in motibus localibus, de quibus dicitur hoc nomen principaliter. In alijs autem in quibuſdam apparet continuatio ſcilicet ut partes eorum inueniantur diſtinctæ abinuicem, & in quibuſdam non apparet hoc, quia partes eorum non inueniuntur ſecundum illum modum. Vnde ſic etiam tollitur contradictio in commen. 23. & in commē. 6. 3. ph. quia dicit in commen. 6. ibi. quòd ex diffinitione motus apparet continuatio in motu, & hic com. 23. dicit quòd Alpharabius dicens hoc non dicit uerū. Sed ſoluitur quia Alpharabius dicit ex diffinitione motus apparere in uniuerſali continuationem inueniri in omni motu: ſed Commen. dicit, quòd ſolum ex illa diffinitione continuatio eſt manifeſta in motu locali, quod eſt primum analogatum ſub illa diffinitione, quia in illo apparet a principio motus uſque ad finem eſſe continuationem, ſed in alijs motibus hoc latet, utrum à principio uſque ad finem poſsint continuari. Nam quando motus quieſcit, tūc motus eſt perfectio eius quod eſt in actu, & quia motus annexi mutationibus neceſſariò merito mutationis, quæ fit in inſtanti, quieſcunt; hinc eſt quòd omnis augmentatio uiuentis, & omnis alteratio annexa neceſſario mutationi nō poteſt eſſe continua à principio uſque ad finem, & iſta eſt mens Auer. ni fallor. ¶ Quod autem dixit Gaietanus augmentationem fieri per conuerſionem nutrimenti, & quod

Sicuti generatio diuerſimode diffinitur ab Ariſt. ita & eſt de augmentatione.

primum

primum minimum acquiritur in inſtanti, ſed ſubſequens conuerſio nutrimēti cum maiori quantitate ſit ſucceſsiua; & ſit uerius motus continuus, fruſtra eſt, quia Commē. in 1. de genera. & corrup. com. 38. ubi ponit modum quomodo fiat augmentatio propria uiuentis, uniformiter loquitur de primo, ſecundo, & tertio minimo, ut poteris uidere: & cum hoc contradicit Com. quia ſi augmentatio propriè quæ motus eſt illa ſucceſsiua conuerſio, & illa per illum eſt uerè motus continuus à principio uſque ad finem: Igitur uera augmentatio eſt motus continuus à principio uſque ad finem, & Commen. dicit oppoſitum, quare contradicit Auer. maniſeſte in uia eius. Nec ualet ratio Pomponacij aduerſus iſtam determinationem in. 1. libro. cap. 14. ubi dicit, quòd illa extenſio non poteſt eſſe uerè augmentatio, quia hoc ſupra dicit ſe improbaſſe, tum etiam quia dicit hanc opinionem maniſeſtè contradicere Ariſt. in. 1. de gene. tex. com. 41. ubi dicit, quòd nutritio & augmētum ſunt idem ſubiecto, ſed differunt ratione: qua enim acquiritur ſubſtantia, eſt nutritio; qua quantitas, eſt auctio. Quid expreſsius? Vult igitur Ariſtot. ſimul nutriri & augeri, & dum nutritur acquiritur ſubſtantia, dum augetur quātitas. Vnde ſic ſcribitur in tex. 41. Secundum igitur quòd potentia utrunque uidelicet quanta caro auget, quid eſt enim quamam oportet generari & carnem, ſecundum id enim quod ſolum ſubſtantia, caro nutrit: etenim ſic differt cibus & augmentatiuum. Sed in ueritate iſte homo grauiter fallitur: unde enim ualet, nutritio & augmentatio ſunt idem ſubiecto, igitur ſimul aliquid nutritur & augetur? Patet enim hoc in pluribus habere inſtantiam, nam album & dulce ſunt idem ſubiecto, quia in eodem lacte eſt utraque qualitas, igitur ſi album actu uidetur in lacte, dulce ſimul guſtatur. ualet ne iſta conſequentia? eo magis quòd ipſe in cap. 15. immediate poſt. 14. declarat quòd Ariſto. iſtomet modo intellexit nutritionem & augmentum eſſe idē ſubiecto, non quòd ſint unus motus, aut una tranſmutatio realiter, ſed ſunt duæ tranſmutationes, & re & ratione diſtinctæ, ſed dicuntur unum ſubiecto pro quanto uerſantur in idem materialiter, ſicut inquit dicimus album & dulce eſſe idem ſubiecto, nō quòd ſint una realiter albedo & dulcedo, ſed quia ſunt in eodem lacte. modo argumentum militat. Amplius quomodo ex hoc habetur quòd nutritio & augmentum ſimul ſunt, cum Ariſt. in eodem tex. dicat oppoſitum? quia inquit quòd quandiu ſaluatur aliquid, nutritur, ſed non augetur. Vnde non uidit Auicennam in ſumma de uirtutibus. in cap. de uirtutibus miniſtratis naturalibus, ubi dicit quòd nutritiua uirtus creſcitiuæ uirtuti deſeruit, eo quòd nutritiua quandoque affert nutritiones ei, quod diſſoluitur æquale, quandoque minus, quandoque plus: ſed creſcitiua non erit niſi cum quod ingreditur, plus fuerit eo quod diſſoluitur, & oſtendens non quamlibet additionem eſſe uerum augmentum, ſed ſecundum tres dimēſiones proportionaliter, inquit: Non tamen totum quòd totaliter exiſtit, eſt creſcitiua: impinguari enim poſt macredinem in ætate conſiſtentiæ eſt illius ſectæ, non tamen eſt augmentum. Non enim eſt augmentum niſi illud quod ſecundum naturalem proportionalitatem in omnibus exiſtat diametris, quatenus ipſum ad creſcentiæ ducat complemētum, deinceps uerò poſt hoc nullo modo eſt ibi creſcentia. & poſtea parum infra ponit operationes tres uirtutis nutritiuæ, una quarum eſt permutatio ſubſtantialis quā operatur in nutrimento, & alia eſt adhærentia per quam ... uit, & tertia eſt aſsimilatio in accidentibus, unde iſtæ operationes poſſunt ſeparari abinuicem, ſicut medici ex ſenſatis demōſtrant ex uarijs ægritudinibus. ¶ Ecce igitur quòd prius ſunt operationes uirtutis nutritiuæ, & poſtea ſequitur operatio creſcitiuæ, eſt enim ordo inter iſtas operationes. Non igitur fuit mens Ariſt. quòd pro illa mēſura pro qua aliquid nutritur pro illa augetur, quia cū nutritio fiat in inſtanti, etiam augmentatio eſſet in inſtanti, & hoc nūquam Ariſtot. neque Commen. dixerunt, licet bene Com. dicat augmentum ratione nutritionis quam præſupponit eſſe in inſtanti, ſed non ratione ſui. & ab Auicenna non diſcrepat Com. in fine. com. 38. in. 1. de generatione & corruptione, ut ſupra allegaui, & in com. 91. ſuper primo libro Canticæ Canticorum Auicen.

Motus unus dicitur qui non diuiditur ſecundum tempus. 5. metaph. tex. com. 8.

Motus & tempus ſunt quanta per accidens. 5. meta. in cap. de quanto, & eſt in tex. com. 18. uide in concordantijs.

Motus eſt continuus & quantus, non quia id quod mouetur, ſed quia id ſecundum quòd eſt continuum & quantum. 5. meta. tex. com. 18. uide in concordantijs.

Motus eſt ab Ariſto. 5. meta. enumeratus inter ſpecies quantitatis, quod tamen non fecit in prædicamentis, & uide cauſam huius. 5. metaph. com. 18.

Motus & tempus ſunt quantitates per ſe & continuæ. Commen. 5. meta. 18. uide in concordantijs, quia uidetur eſſe authoritas contra ſententiam Ariſt. in tex. & forte iſta authoritas duxit Burleum in. 3. & 4. phy. ad dicendum motū eſſe per ſe quantitatem. Et aduerte quod Gregorius Arimi. in. 2. ſententiarum, diſtin. 2. q. 1. in fine primi arti. dicit locum iſtum in Auer. eſſe deprauatum uitio ſcriptoris, & male ſenſit, ut oſtendi in concordātijs, & tu uide ſi placet.

Motus non eſt conſuetum ut menſuretur per ſuam partem, ſed per ſuum ſpatium, aut per tempus ibid.

Motus diffinitio quæ dicit, quòd eſt potentia actiui & paſsiui inquantum huiuſmodi notior eſt. 3. phy. tex cō. 23. ubi notat Com. in cō. quòd ſunt tres motus diffinitiones. Prima eſt quæ ponitur in tex. com. 6. Motus eſt actus entis in potentia ſecundum quòd in potentia. Secunda eſt. Motus eſt actus mobilis inquantum mobile, quæ ponitur in. 3. phy. tex. com. 16. Tertia eſt quæ ponitur in præſenti tex. 23. Et differunt quia iſta ultima eſt notior alijs duabus propter quæſtionem, ut exponit Commen. contingentem, utrum motus ſit in motore, aut in moto. ſed ſecūda eſt notior prima, licet prima magis indicat ſubſtantiam motus, ut etiam notauit Com. in. 3. phy. in com. 16. Et licet multi multa dicant in illo loco; ueritas tamen, ut mihi uidetur, eſt iſta; quòd ſecunda quæ datur per mobile inquantum mobile; eſt diffinitio materialis, quia ſubiectum motus formale eſt mobile inquantum mobile, & non eſt ens in potentia inquantum in potentia, licet mobile ſit ens in potentia, nam ratio illa eſt magis tranſcendens quām naturalis ſi bene cōſideras. quia autē ſubiectum comparatur ad accidens, ſicut materia, ut dicit Com. in com. 2. ſuper. 4. metaphy. ideo illa ſecūda quæ magis explicat proximum & formale motus ſubiectum eſt materialis, & eſt notior quo ad nos. Nā ſcribit Philoſophus in. 4. phyſicæ auſcultationis. in tex. com. 104. quòd mobile eſt notius motu, quia eſt hoc aliquid, & demonſtratum in actu, & eſt permanens. Et idem ſcribit Com. in. 2. phy. com. 32. ubi dicit, quòd motum eſt notius motu quo ad nos. Sed diffinitio prima magis demonſtrat eſſentiam ſeu ſubſtantiam motus, quia datur per potentiā inquantum potentia. quia autem ratio potentiæ eſt de cōſtituentibus motus quidditatem, (nā Ari. uenando motus quidditatem à priori per diuiſionem entis per potentiam & actum, & alias diuiſiones; ut patuit in tex. com. 3. & 4.) concluditur quod impoſsibile eſt motū in alio genere collocare, quā in genere actus imperfecti, qui eſt actus permixtus potentiæ, ut patet in tex. com. 12. & 14. Vnde Cō. dicit quòd antiquos latuit iſte actus medius. Quia igitur quidditas motus in actu imperfecto conſiſtit, & talis reſultat ex potentia permiſta cū actu; ideo potentia quæ apparet in prima diffinitione, magis pertinet ad motus ſubſtātiam; & mobile quod apponitur in ſecunda diffinitione; magis pertinet ad materiam. & ſic prima dicitur formalis, & ſecunda materialis propter cauſam prædictam: & ſecunda eſt notior quo ad nos, ſed prima eſt notior quo ad naturam, & prima potius metaphyſicalis ſic abſolutè conſiderata, quia omnes partes eius ſunt termini tranſcendentes, & ſecunda eſt naturalis, quia datur per materiam ſenſibilem; quia per mobile inquantum mobile. Et iſta fuit cauſa quæ coegit Ariſtot. ultra primam ponere ſecundam, quia uidebat illam eſſe altioris ſcientiæ, nam ubi metaphyſicus diffiniens motum, ponit eus in potentia inquantum in potentia, naturalis debet loco eius ponere mobile inquantum mobile. Nam ratio entis in potentia inquantum in potentia, non eſt ratio naturalis, ſed tranſcendens.

dens: & ideo uidemus Ariſt.in.12. primæ philoſophiæ. in ca.8.uenari eandem diffinitionem primam motus præciſe per eaſdem diuiſiones, & uias ſicut fecit hic in tertio, ſed ſecundam diffinitionem poſitam hic omiſit, quia uidebat iſtam pertinere ad ſpecialem artificem. Et nota bene hoc, quia nullus ex antiquis expoſitoribus, nec ex modernis neque Arabibus, neqne Græcis, neque Latinis animaduertit ſuper hoc. Sed Deo ſit laus illuſtrāti intellectum ad ea, quæ patres noſtri omiſerūt. Tertiam antem diffinitionem datam de motu non ſolum propter cauſam allegatam ab Auerr. iudicio notiorem ſecunda; uerū etiam eſt alia cauſa. nam motus cum non ſit actus abſciſſus à motore in mobili, ſed eſt dependens in tota ſua ſubſtantia ab ipſo motore, ſicut dicit Commen.12.met.commen.41. propterea ſecunda quæ datur per ſolum mobile, eſt diminuta, quia facit ſuſpicari motum eſſe actum abſciſſum a motore, cum in illa non appareat niſi mobile: ſed ſecunda quæ ponit utrunque, eſt notior & magis completa. Vnde mirum eſt per uitam meam quomodo Commen.in.5.phyſi.dicat commen.3.motum in ſua ſubſtantia conſtitui ex tribus cauſis mobili, termino à quo, & termino ad qnem, tanquam ex cauſis intrinſecis, quia motor eſt de cauſis extrinſecis, & tempus eſt de accidentibus conſequentibus motum: ſed licèt ſubiectum motus ponatur in diffinitione motus incompleta: tamen in diffinitione notiori & completiori apparet etiā motor, ut dicit Philoſophus. Amplius, licèt motus formaliter ſit in moto, tamen in eſſe & conſeruari plus dependet à motore quàm à moto, ut ipſe tenet. 12. meta. commen.41. ubi reddit cauſam, quare in ſubſtantiis aliquid poſsibile ex ſe non poteſt perpetuari ab alio: in accidentibus autem ſicut eſt motns, ſecus eſt, quia motus ens poſsibile ex ſe, & non habet neceſsitatem eſſendi niſi à motore & non à mobili, quia in cœlo, ut inquit, nulla alia eſt potentia niſi ad quietem. Cœlum enim inquantum corpus pōt quieſcere, ut ipſe aſſerit in.7.phy. com.2. unde mobile non eſt de quidditate motus, ſed cadit tanquam additum, ut patet communiter de ſubſtantia quæ ponitur in diffinitione accidentis: ut patet.7.meta. tex.com.17. & ideo non eſt inconueniens etiam quòd in motus diffinitione ponatur motor. Et confirmatur quòd ipſe in uia ſua habet dicere hoc, quia ipſe tenet in commento magno ſuper.1.poſte. quòd in diffinitionibus accidentium in quibus cauſa efficiens coexiſtit, debet poni illa cauſa, ſicut dicit de eclipſi in cuius diffinitione ponitur interpoſitio terræ, quia eſt coexiſtens illi. Igitur cùm motus ſit actus non interciſus, neque deciſus à motore in mobili, ſed ſit continuus; uidetur etiam ſecundum ſua fundamenta per uitam meam, quòd in diffinitione completa motus non ſolum mobile, ſed motor debet poni. & hoc teneo.

De motus quidd.ta- te.

Motus uidetur eſſe de numero continuorum.3.phy. tex. cō.1. ¶ Accidit in hoc maxima contronerſia apud Peripateticos de motns quidditate. Ariſt. enim in princ.3.phy. continuans intentionem ad præcedentia dicit, qnòd quia in diffinitione naturæ poſita in ſecūdo, fuit poſitus motus, ideo oportet diffinire motum: & quia in ratione motus cum ſit de numero continuorum, (ita etiam dicit Com. in ſua media, ſuper.3.phy. quòd in diffinitione motus apparet continuum) ut uidetur, apparet continuum, & in ratione continui apparet infinitum: ideo oportet conſeqnenter pertractare de continuo & infinito. Vbi lucidiſsimus Them. expreſſe dicit, qnòd in diffinitione motus ſtatim continuitatis mentio habetur. & Com. in com.6. expreſſe dicit, quòd ex diffinitione motus apparet continuatio in motu. Motus enim, nt dicit Philoſophus, de earum rerum numero uidetur eſſe quæ uidentur eſſe continuæ. Amplius ex communi hominum conſenſu, qui, Alexandro teſte, non poteſt eſſe falſus, in libro de fato, quia omnes homines imaginantur motum eſſe quantitatem quandam ſucceſsiuam, & ex hoc ſeqnitur quòd primum prædicatum quòd eſt motus quidditate, ex his quæ ſunt proxima ſui intellectui, ſit quātitas continua. Et confirmatur, quia non eſt maior ratio de motu quàm de tempore: ſed tempus eſt per ſe quantitas cōtinua: ergo & motus. Antecedens probabitur, quia.12. meta.tex.commen.29. tempus aut eſt idem quod motus, aut eſt motus paſsio quædam: & confirmatur, quia Com. in.5.meta.commen.18. expreſſe dicit quòd motus & tempus ſunt quantitates per ſe. Amplius autem Com.in.4.ph. in com.99. declarans dictum Philoſophi, quomodo prius & poſterius in motu ſunt idem ſubiecto cum motu, ſed differunt ſecundum eſſe, inquit: Quod prius & poſterius cū fuerint accepta ſecundum quòd ſunt in ſubiecto, tunc erūt partes motus, cum autem fuerint cōſiderata ſecundū quidditatem & diffinitionem, tunc prius & poſterius erunt aliud à motu, quoniam motus aſt in quantitate, & prius & poſterius ſunt in numero. Si igitur prius & poſterius, ut quidditatiuè, & ſecundum diffinitionem conſiderata diffogrunt motu, quia motus eſt in quantitate, & prius poſterius in numero, igitur motus quidditatiuè eſt quantitas. ¶ Ex aduerſo autem uidetur eſſe ſententia Ariſt. qui inueſtigās à priori quidditatem motus, non diffinit ipſum per quantitatem. Amplius dubitatur contra motus diffinitionē, quia bona diffinitio debet competere omnibus contentis ſub diffinito, ſed cum motus diffinitus in tertio, ſit in quatuor prædicamentis, ut patet.3.phy.tex.com.4. illa autem diffinitio non competit motui in ſubſtantia, quia ibi non eſt perfectio diminuta. Motus enim ut dicit Com.3.phy. com.4. nihil aliud eſt niſi generatio partis poſt partem, donec tota forma perficiatur, & ſit in actu, ſed hoc non reperitur in forma ſubſtantiali, quia illa non recipit magis, neque minus, nt patet ex prædicamentis. Amplius illa diffinitio datur per ignotiora, quia entia in potentia inquantum in potentia ſunt ignotiora motu'. Si dicatur, ſaltem ſecunda diffinitio eſt melior quæ datur per mobile. Sed contra, quia datur per æquè ignotū. Forte dices, tertia eſt notior. contrà, quia datur per cauſam extrinſecam, ſed in diffinitionibus rerum non debent poni cauſæ extrinſecæ, ut tenet Com. in com. magno ſuper.1.poſteriorum.com.35. Et cōfirmatur per Com.5.phy.com.3. ubi dicit: Quòd motus in ſua ſubſtantia ex tribus integratur, mobili, termino à quo, & termino ad quem. Motor enim eſt de cauſis extrinſecis, & tempus de conſequentibus motum. Amplius fruſtra ſit per plura quod poteſt fieri per pauciora: ſed prima diffinitio ſufficit, quæ dicit motum eſſe actum entis in potentia inquantum in potentia. Quare igitur poſuit aliam, qnòd ē actus mobilis inquantum mobile? ita quòd loco potentiæ inquantum in potentia, poſuit mobile inquantum mobile? Vide de hoc Alexan.& Them. ſuper tex. 16. & confirmatur, quia unius rei una eſt diffinitio. ¶ Ad oppoſitum eſt Philoſophus. Primò uideamus an motus ſit per ſe quantitas, ut tangit primum argumentum. Burleus tenet partem affirmatiuā propter authoritatē Cō.5.met.tex.com.18. unde dicit quòd motus ſumitur tripliciter: pro forma fluēte, & ſic non eſt per ſe quantitas, quia ut ſic eſt in quatuor prædicamentis: pro fluxu formæ, & ſic eſt in prædicamēto paſſionis: & pro duratione illius fluxus, & ſic eſt quantitas ſucceſsiua diuiſibilis ſecundum longitudinem ad diuiſionem temporis, & diuiſibilis ſecundum omnem dimenſionem ad diuiſionem mobilis. Sed ut dixi in quæſtione de tēporis quidditate, iſta opinio Burlei contradicit Ariſt.in.5. meta. qui dicit motum eſſe quantum per accidēs. Amplius tunc Com. fuiſſet diminutus ſi iſtam acceptionem motus neglexit. ¶ Gregorius Arimi.in. 2. ſententiarum diſtin. 2. q.1. in fine primi arti. dicit authoritatem Com.in.5. meta. eſſe uitio ſcriptoris deprauatā, & deficit una negatio, quia debet legi quòd motus & tempus non ſunt per ſe quantitates, aliter Com. contradiceret Ariſt. & confirmat hoc, quia uterque ponit qnòd motus eſt diuiſibilis propter ſpatium, & tempus propter motū, & ex conſequenti ſequitur quòd utrunq; ſit quantum per accidens: nec poteſt (ut inquit) gloſari dictum Com. quod ſumit motum pro tempore, ut quidam gloſant, quia Cō. loquitur in numero plurali, quia dicit quòd tempus & motus ſunt quantitates per ſe & continuæ. ¶ Sed tunc remanet maxima difficultas. quia quicquid ſit de motu cum tempus ſit per ſe ſpecies quantitatis continuæ, nt patet in prædicamentis, ut uidetur qnòd Ariſto. ſibi contradicat. Amplius, quomodo dicit Gregorius uitium fuiſſe ſcriptoris quum Comm. ſeipſum ibi declararet? ¶ Vnde uidetur mihi ſententia Com. iſta fuiſſe, quòd

Motus an ſit per ſe quantitas.

aliqua

aliqua ſunt quantitates per ſe duobus modis, uno modo ſubſtantialiter, & in primo modo dicendi per ſe, ſicut eſt magnitudo & numerus: alio modo aliqua dicuntur quantitates per ſe, ſecundo modo, pro quanto accidũt rebus quæ ſunt quantitates per ſe, & per ſuam ſubſtantiam: unde quia motus cõſequitur magnitudinem quæ magnitudo per ſuã ſubſtantiam eſt quantitas quidditatiuè, & in primo modo: ſic motus eſt quantitas per ſe, pro quanto eſt paſsio ueri quanti, & hoc ſtat cum tex. quòd ſit quantum per accidens ipſe motus, ut ly per accidens, diſtinguitur contra per ſe, primo modo; ſed non ut diſtinguitur contrà per ſe, ſecundo modo. ¶ Sed dices, quid de tempore cùm tempus non poſsit dici quantum per ſe illo modo, quia cõſequitur motum, & motus non eſt quantitas per ſuam ſubſtantiam, ſeu quidditatem per ipſum? & ita uidetur eſſe contradictio in paruò ſpatio. Dico quòd etiam tẽpus dicitur quantum per accidens, ratione magnitudinis: quia tempus conſequitur magnitudinem mediante motu, quia quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati. Vnde uide frater mi uerba commẽti quod dicit, quòd iſta, ſcilicet motus & tempus ſunt quãta per accidens, quia motus conſequitur per ſe magnitudinem, & diuiditur per diuiſionem eius, & tempus cõſequitur motum. Vnde non dicit Commen. eſſe quantum per ſe, quia conſequitur illud quod eſt eſſentialiter quantitas immediate: ſed hoc eſt mediante motu. Et iſta ſine dubio eſt uia Commen. Vnde ſi motus & tempus ſunt quantitas per ſe, eſt ſecundo modo, non primo & quidditatiuè, & illo modo ſunt quantitates per accidens, ut ly per accidens diſtinguitur contra quidditatem, ſicut etiam notaui in cõtradictionibus. ¶ Secundum iſtam uiam Commen. dic ad argumentum illud de communi conſenſu quòd non eſt falſus, quia motus eſt quantitas per ſe ſecundo modo, & ſic illa imaginatio eſt uera. Sed tunc eſt difficultas, quia uidetur eſſe in primo, quia eſt prædicatio formalis in abſtracto quæ non poteſt eſſe uera niſi in primo modo, ut bene deducit Scotus & formalizantes: & confirmatur quia eſt prædicatio ſuperioris de inferiori, ut per ſe patet. Reſpondetur, primo negando illud dictum Scoti uniuerſaliter. Sed contra, quia Ariſto. in. 4. phyſic. arguit contra antiquos dicentes motum eſſe formaliter, ut patet in tex. commen. 95 &. 96. ſi autem iſta parte, motus eſt per ſe quantitas & eſt formalis, & eſt uera, quia eſt paſsio quantitatis per ſe: ſic iſta abſolute poſſet concedi: Tẽpus motus eſt per ſe, quia eſt per ſe paſsio motus. & hoc Ariſto. concedit. 12. metaphy. commen. & tex. 29. ubi dicit: Quòd tẽpus aut eſt motus, aut eſt motus paſsio quædam. Cum autem diſiunctiua uera detur per membra oppoſita, refert dicere tempus eſſe per ſe motum; & dicere quòd ſit motus paſsio quædam & ita ſi illa poteſt concedi per Commenta. ita ſequeretur quòd & iſta: & ita nulla eſſet prorſus differentia inter iſtã & illam contra Philoſophum & Commen. Vnde Comm. 4. phyſico. commen. 98. dicit, quòd accidentia motus ſunt multa, quorum unum eſt tempus: unde bene iſta conceditur, tempus eſt paſsio motus: ſed illa abſolutè eſt falſa, tempus eſt motus, quia cum ſit formalis & in abſtracto, ſi eſſet uera, non eſſet niſi in primo modo. Confirmatur quia Ariſtote. 3. phyſico. ex eadem cauſa in tex. commen. 22. dicit, quod omnino & propriè neque doctio cum diſciplina idem, neque actio cum paſsione: & ratio eſt, quia licèt poſsit concedi quòd actio & paſsio ſunt idem ſubiecto, quia motus, ut ibi dicitur cui inſunt hæc, eſt unus & idem: Vel melius, licèt agere & pati ſunt idem ratione motus uel moueri, cui illa inſunt; actio tamen & paſsio non ſunt eadem, quia talia abſtrahunt à ſubiecto. Vnde idẽtitas ex ſubiecto eſt identitas per accidens, ſicut iſta eſt uera per accidens album eſt. ¶ Sed ſecundum Græcos expoſitores, & melius iudicio meo aliter eſt dicendum, uidelicet quòd ſecus eſt de motu, ſecus de tẽpore. motus enim ſecundum Græcos non eſt per ſe in aliquo prædicamento. ſed eſt tanquam uia: unde quidditas motus nihil aliud eſt, quàm actus imperfectus, quia in nullo alio genere poteſt ordinari, ut dicit Ariſtote. expreſſe. 3. phyſico. 13. quia accidens accidenti non accidit, niſi quia ambo eidem accidunt. 5. metaphyſico. in cap. de eodem, & eſt tex. poſt. 15. & caret commento. Et ideo quando abſtractum de abſtracto uerificatur prædicatione formali dicente, hoc eſt hoc: nulla alia ueritatis cauſa eſſe poteſt, niſi quia conceptus unius includit per ſe, & quidditatiuè cõceptum alterius extremi. Et ideo ſine dubio oportet propter prædictas cauſas dicere iſtam de uirtute ſermonis in uia Commen. eſſe falſam, motus eſt per ſe quantitas, & tẽpus eſt per ſe quantitas: ſed debent reduci ad bonum intellectum, uidelicet, quòd ſunt paſsiones rei quæ ſubſtantialiter & quidditatiue & formaliter eſt quantitas, & illa eſt magnitudo, ut diximus. Ad aliud negatur ſecũdum Commen. quòd eſt prædicatio ſuperioris de inferiori, quia ſi quantitas eſſet genus propinquum motus inquantum motus, Ariſto. poſuiſſet illud in diffinitione motus, & tunc quantitas quidditatiuè prædicaretur de omni ſpecie motus, & tunc quomodo alteratio eſt per ſe quantitas? Sed eſt prædicatio magis ampli de minus amplo, ſicut quantum eſt magis amplum quàm quale, & tamen iſta non eſt per ſe in primo modo, quale eſt quantum. Ad illud quod Ariſto. dicit, motum eſſe de numero continuorum, reſpõdetur quod ſecus eſt uideri, ſecus eſt eſſe: textus dicit, uidetur autem: quod propter ea dixit, quòd ſecundum ueritatem quidditatiue motus non eſt quantitas continua, licèt uideatur propter immediatam concomitantiam quam habet ad ſubſtãtiam motus ipſa quãtitas continua, & ut ſcribit Comment. in tracta. de tempore. in commen. 95. multotiens exiſtimatur. quòd illud quod ſequitur rem, ſit uera res, unde Commenta. dicit. 3. phyſico. commen. 2. illa, quæ ſequuntur motum. quæ ſunt propinqua ſubſtantiæ eius eſt continuum: ubi patet quòd continuatio eſt de conſequentibus eſſentiam motus, & non eſt de conſtituentibus motus quidditatem. Nã quod eſt propinquum ſubſtantiæ alicuius, non eſt ſubſtantia eius, licèt appareat eſſe: propinquitas enim & ſimilitudo ſunt cauſæ deceptiõis, ut dicit Beatus Aug. Vnde ſcias: frater mi, ut dicit Commen. 4. phyſico. commen. 98. accidentia motus ſunt multa, quia habet quantitatem, & habet qualitatem: magnitudo enim & longitudo, & breuitas, pertinet ad quantitatem motus, & uelocitas, & tarditas ad eius qualitatem, ut patet. 4. phyſico. commen. 75. Et prius natura motus eſt quantus, quàm ſit qualis: & prius natura accidit motui quantitas & qualitas quàm tempus; quia tempus accidit motui in ratione menſuræ menſurantis ipſum. & quo ad quantitatem, & quo ad qualitatem, & ratio rei menſurabilis præſupponitur rationi menſuræ. Et quòd continuatio ſit de accidentibus motus, apparet etiam ex. 4. phyſico. in tex. commen. 99. ubi Commenta. expreſſe dicit continuationem eſſe unum ex accidentibus motui. Ideo ex diffinitione motus apparet continuatio, quia ueræ diffinitiones hoc habent, ut ex eis appareant accidentia conſequentia: unde ex illa diffinitione poteſt apparere quis motus eſt continuus à principio uſque ad finẽ & quis non poteſt eſſe continuus. Nam in motu locali hoc eſt poſsibile, non autem in motu augmenti alicuius aucti de principio motus quo incipit augeri uſque ad terminum motus completi: & ſic continuatio apparet in deſcriptione etiam motus quæ datur per proprietates, nõ autem in quidditatiua diffinitione. Ad authoritatem Cõmen. 91. commẽ. dico quòd ratio formalis alicuius poteſt ſumi ex deſcriptione & à poſteriori, & ſic dicimus quòd motus ſecundum quod quid erat eſſe ſui differt à priori & poſteriori, quia motus pertinet ad quantitatem, ſed prius & poſterius ad numerum: ſed non loquitur de quod quid erat eſſe motus à priori, & quo ad naturam, quia illud non conſtituitur per quantitatem. Accedit etiam, quòd Commenta. ibi & Philoſophus conſiderant motum, ut eſt menſurabilis per tempus, & quia tempus menſurat, quantitatem accidentem motu, & non motus eſſentiam, ut patet in textu commento. 119. Sic motus, ut menſurabilis per tempus habet ſuum eſſe in quanto, & prius & poſterius in numero.

Motus quia eſt continuus, fuit neceſſe ut ſubiectum eius eſſet continuum, & non de natura diſcreti: cauſa enim continuitatis motus eſt ſubiectum eius. 8. phy. com. 40.

Motum quodlibet, eſt corpus, ſiue ponatur mouere ſe, ſiue

moueatur

moueatur ab alio.8.phy.tex.com. 40. & fuit demonſtratũ in.6.phy.rex.com.32.

Mouere ſe aliquid ſecundum quòd mouetur, impoſsibile eſt in motis & mouentibus, quæ dicuntur uniuocè.8. phy.tex. com. 40. Scotus in. 2. ſententiarum diſtin. ſecunda.q.9.& Grego. Arimi. iſtum locum perſcrutantes conuenerunt in hoc, quòd apud Philoſophũ ille motus dicitur uniuocus, quando principium effectiuum motus & terminus motus ſunt eiuſdem ſpeciei & rationis, ut eſt in motu alterationis, ubi calefaciens per caliditatem tanquam per principiũ productum inducit cõſimilem caliditatem. Vnde talis motus eſt uniuocus, & in tali impoſsibile eſt quòd aliquid idẽ moueat ſe ut clarè deducunt: ſed eſt alter motus æquiuocus, ſicut dum principium efficiens non eſt eiuſdem rationis cum termino motus, ſicut eſt in motu locali. Vbi patet quòd terminus motus, & principium non ſunt eiuſdem rationis, & aſſerunt quòd tali motu æquiuoco aliquid, ut eſt in actu uirtuali, & idem eſt in potentia formali, poteſt localiter mouere ſeipſum, ſicut aſſerunt in uia Auerr.4.cœli. com.22. quòd graue exiſtens ſurſum mouet ſe, ut eſt potentia, deorſum. Eſt enim habens actum uirtualem per quem poteſt ſeipſum mouere, & eſt in illo loco in potentia formali reſpectu ubi deorſum, & ſic in motu æquiuoco ſic intellecto non inconuenit, ut idem ſit mouens ſeipsũ. ¶ Mirum eſt quomodo uiri iſti illo modo hallucinentur in iſto loco. nam demonſtratio Ariſt. ibi eſt ad probandum, quod primum motum ex ſe non poteſt ſeipſum mouere, ita quòd idẽ ſit mouens & motum, & eſt de motu locali præcipue illa demonſtratio: & ſic Ariſt. adducit demonſtrationem in motu æquiuoco, in quo ſecundum uos non inconuenit, ut idem moueat ſeipſum, & ſic eſt extra propoſitum, immo eſt contra propoſitum. Sed cauſa quare iſti & ſequaces eorum in plerisque conſimilibus defecerunt in uia Peripateticorum fuerunt cauſæ, quas imponit Auer. Auicennæ. & prima fuit neglectus textuum, ut patet. 3. de anima. commen. 30. inquit enim. Et cauſa erroris huius uiri in quo etiam nos fuimus longo tempore, fuit quia inſpiciebamus uerba expoſitorum & non uerba Ariſt. Secunda cauſa fuit quam allegat. 3. cœli. com.67. paucitas exercitationis in philoſophia, & bona confidentia in proprio ingenio. Tertia fuit quia miſcent credita cum naturaliter demonſtratis. hanc cauſam allegat Commen. contra Auic. & Philoſophum commen. 22. ubi ſcribit. Sermo eius ſemper inuenitur medius inter Peripateticos & loquentes. ¶ Dicamus igitur cum antiquis expoſitoribus, & cum Auerroe præſertim, quòd per motum uniuocum intellexit Philoſophus motum propriè dictum, qui reperitur in rebus corporeis, qui motus fuit diffinitus in.3.phyſi. unde inquit Commentator: Impoſsibile eſt quòd aliquid ſeipſum moueat ſecundum quod mouetur, & hoc eſt in mouentibus & motis quæ dicuntur uniuocè. & dixit hoc, quia hoc non eſt impoſsibile niſi in motoribus quæ ſunt corpora, aut uirtutes in corporibus, & ſubdit: Et ideo exiſtimauit Plato quòd mota ex ſe mouentur à motoribus abſtractis, & quòd mouens ſe eſt abſtractum, & quòd abſtractum eſt mouens ſe. Sed ſi hoc fuit ita, tunc motus, & mouere illic dicentur æquiuocè cum motu qui eſt hic: quod pro tanto dixit, quia ſi dicamus entia abſtracta mouere ſe, hoc eſt inquantum intelligunt ſe: ſed talis intellectio eſt motus æquiuocus, & alterius rationis à motu qui eſt in corporibus, aut in uirtutibus exiſtentibus in corpore. Vnde in illo comm. imponit Platoni quòd ipſe poſuit tria: primum quòd primus motor non eſt corpus, & hoc eſt uerum: ſecundum fuit quod omnis motor, ſiue fuerit corpus, ſiue non, non mouet niſi moueatur eodem modo motus uniuocè; ita quòd ſi primus motor localiter mouet cœlum, etiam localiter mouetur. tertium quod intulit ex hoc fuit, quòd Plato poſuit animã eſſe extra corpus & eſſe æternam quia mouet ſeipſam. Et Commen. ſoluit quòd hoc eſſet uerum, ſi anima moueret ſeipſam eſſentialiter, & moueret ſeipſam motu proprio abſtracto: & declarat quis ſit iſte motus abſtractus proprius, dicens, ſcilicet ut intellectus & intellectum in ea eſſent idem, ut eſt declaratum de primo motore, & de cæteris motoribus abſtractis: ſed iſte motus dicitur æquiuocè cum motu qui eſt à motoribus qui ſunt corpora, aut uirtutes in corporibus quid clarius, aut quid manifeſtius dici potuit contra iſtam opinionem iſtorum? ¶ Breuiter colligendo fragmenta ne pereant, dicamus apud Peripateticos nullum ſimplex poſſe ſeipſum mouere motu propriè dicto, ſed motu æquiuoco, ut eſt motus metaphoricus, eſt neceſſarium, quia Deus intelligit ſeipſum, & ibi, idem eſt intelligens & intellectum, & intellectio omnibus modis & ſimpliciter, & in alijs intelligentijs eodem modo; ſed ſecundum diſpoſitionem magis diminutã quam ſit in primo principio, ut declaratum eſt alibi &c.

Digreſsio cõtra Scotũ & Gre. Arimině.

Motus animæ intelligentiarum eſt æquiuocè dictus cum motu, qui eſt in motoribus, qui ſunt corpora, aut uirtutes in corporibus.8.phy.com. 40.

Moueri totum à parte eſt per accidens, & magis remotum eſt totum mouere partem eſſentialiter.8. phy.com.42.

Motum impoſsibile eſt, ut diuidatur in infinitum in actu. 8. phy.tex. com.44. ubi elicit Commentator dari motũ primum ſeu minimum, & illud eſt principium ſuper quo Ari. fundauit demonſtrationem ſuam in principio.7. phy. idem 7. phy.com.2.&.6.phy.32.&.91.

Motores primi apud Ariſt. ſunt duobus modis, uidelicet materialis, & iſte conſtituitur per rem motam: & immaterialis, & iſte non dicitur continuus niſi per accidens. Continuitas enim eſſentialiter non eſt poſsibilis in omni motore primo, quia non eſt corpus.8. phy.comm.44. Non conſtruas autem ly hoc, referendo ad propoſitum antecedens, ut ſit ſenſus, quòd motor primus immaterialis ſit continuus per accidens; quia oppoſitum ſcribitur in eodem commen. ſed ad remotum, uidelicet ad motorem primum in generalibus, ſicut eſt anima in animalibus, quæ eſt diuiſibilis per accidens.

Motor in motis ex ſe non eſt diuiſibilis, neque per ſe, neque per accidens, quia non mouetur neque eſſentialiter neque accidentaliter.8. phy. com.44.

Motor primus utrum ſit unus, aut plures, hoc conſiderandum eſt in alia ſciẽtia quàm in ſcientia naturali.8.phy. com. 45. &.1. phy. tex. com. ulti. uide.12.meta.tex.com.49. idem. 8. phy.com.48.

Mota generabilia & corruptibilia niſi eſſent determinata, & continuata à motu corporum cœleſtiũ, non eſſent nedum ut continuaretur eſſe in eis. 5. phy.com. 47. & habetur in principio libri meteororum, ubi dicitur: Oportet mundũ iſtum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe continuum, ut omnis eius uirtus inde gubernetur. idem primo cœli. tex.com.100.

Motus ſi continuus eſt, & unus eſt.8.phy.tex.com. 48.

Motus continuus eſt, qui eſt ab uno mouente, & unius quod mouetur. ibid.

Motus conſequenter ſe habentes non ſunt continui. ibid.

Motus æternitate, demonſtratur eſſe motoris æterni in.8.ph. & etiam ex æternitate motoris oſtenditur æternitas motus.8.phy.com.50. ¶ Vbi manifeſte patet dari regreſſum in ſcientia, unde ſubdit quòd cum iſtæ duæ uiæ fuerint coniunctæ, tunc eſt firmior ſcientia. Conſimilem ſententiam de regreſſu inuenies in Aue. in.6.phy.com. 12. &.15. & 1. de anima. commen.15. idem.8.phy.commẽ.53. Ex quo patet etiam contra illos qui aſſerunt regreſſum non poſſe dari in ſcientia, niſi reſpectu diuerſorum hominum, quia impoſsibile eſt quòd reſpectu eiuſdem hominis ſit notior cauſa & efficiens. Aliqui autem uolentes hoc euitare, poſuerunt quòd habito primo proceſſu qui ex effectu ad cauſam, tunc intellectus negociatur per compoſitionem & diuiſionem, aut per aliam uiam, & ſic acquirit maiorem notitiam de cauſa, ita quòd notitia cauſæ intenditur, & ſic poteſt fieri regreſſus, & non erit petitio principij, immo tunc procedimus a cauſa magis nota. ¶ Nobis aũt uidetur utraq; opinio falſa eſſe. Nam uidemus eundem Ariſtot. in eodem quæſito argumentari utroque modo, & quia, & propter quid, ut clarum eſt, & quilibet in ſe hoc poteſt experiri. Si autẽ illa negotiatio eſt neceſſaria, quomodo igitur omittitur à Philoſopho qui docuit artem demonſtrandi? Vnde in primo poſteriorum, ubi loquitur de demonſtratione quia, & propter quid, dat exemplum de planetis

Digreſsio contra negantes regreſſum.

quòd

quòd non ſcintillant, quia ſunt propè: & oſtendit etiam illos propè eſſe, ex hoc quòd non ſcintillaot, ex ſola mutatione extremi. Si autem negotiatio illa eſſet neceſſaria; mirum eſt quomodo Ariſtote. non docuerit illam, nec utatur ea: nã nulla negotiatione facta, immediate quòd oſtenſum fuit per motum cœli primum motorem eſſe, regreditur, & ita inuenimus obſeruatum ubique locorum. ¶Dicamus igitur nos dari regreſſum, nec propter hoc erit demõſtratio circularis, nam Ariſtot. negat circulum in demonſtrationibus ſimpliciter in ſenſu, quo ponebant antiqui, vnde inquit: Circulo quoque impoſsibile ſit demonſtrare ſimpliciter manifeſtum eſt. Sed Ariſto. vult quòd primus proceſſus qui eſt ab effectu ad cauſam per demonſtrationem quia, non eſt ſimpliciter ſcientificus, nec ſimpliciter demonſtratiuus, quia non generat ſcire ſimpliciter diffinitum in poſterioribus, quod eſt rem per cauſam cognoſcere propter quam res eſt. unde demonſtratio quia, non eſt demonſtratio, licèt ſit demonſtratio quia. unde lucidiſſimus Themiſt. in. 2. poſter. cap. 30. inquit: Nullum inconueoiens ſequitur, ſi cauſa cum ſua concluſione retorqueri dicatur. Nec enim eadem ratio utrinque reciprocandi eſt, ſed cùm ab euentis ad cauſam ſubitur, ſyllogiſmus tantum uocatur: cùm è contrario eſt, abſoluta demonſtratio dicitur. Vnde Alexand. & Ioan. Gramma. & Simplicius, illum primum proceſſum per demonſtrationem quia, appellant fieri per ſyllogiſmum coniecturalem. Amplius autem ſcire debes quòd ſunt tria demonſtrationum geoera, ut ſcribit Commen. in prologo primi phyſic. & . 2. cæli clare commen. 35. uidelicet dans cauſam & eſſe, quæ eſt potiſsima demonſtratio, quæ ſimul utranque quæſtionem abſoluit, uidelicet quia eſt, & propter quid eſt: iſtud enim illius demõſtrationis ingenium, ut dicit lucidiſsimus Themiſti. Aliud uerò eſt ſigni, & eſt quando ex eſſe effectus qui eſt notior quo ad nos, demonſtramus eſſe cauſæ ignotum quo ad nos. Tertium genus eſt demonſtratio propter quid tantùm, quæ dicitur ab antiquis demonſtratio cauſætãtum. Vnde per talem demonſtrationem per quam regredimur à cauſa, non reuertimur ad idem præciſe, à quo inchoauimus motum. Nam in primo proceſſu ab eſſe effectus concludimus eſſe cauſæ, in ſecũdo uerò proceſſu per cauſam oon demonſtratur eſſe effectus, quia non erigitur demonſtratio ad per ſe nota ad ſeoſum: non enim ſit demonſtratio niſi ad quæſtionem, quæſtio autem eſt propoſitio naturaliter ignota. Eſſe effectus fuit præcognitũ à nobis ſine demonſtratiooe, qnia ſupponitur quòd eſt notum apud nos, & ideo in ſecundo proceſſu regredimur demonſtrantes propter quid illius effectus, quod eſt diuerſum ab eſſe eius. Nam quæſtio quia eſt, & quæſtio propter quid eſt, ſunt quæſtiooes diuerſæ: ſtat enim aliquem effectum quo ad quia eſt, eſſe per ſe notum, ut eſſe eclipſis, qui tamẽ latet quo ad propter quid eſt: & ideo nõ eſt motus iſte circularis, ſicut uides: nec ſequitur quòd idem reſpectu eiuſdem ſit notum & ignotum eodem modo, nec eodem proceſſu; & hoc pauci admodum intellexerunt.

demõſtrationũ genera tria.

Motor quilibet non poteſt euadere ab altera iſtarum trium diſputationum: nam aut mouet & non mouetur, aut mouet & mouetur ab altero, aut mouet & mouetur ex ſe. 8. phyſi. tex. com. 50.

Motor unus eſſentialiter non mouet niſi uno moto. 8. phyſi. commen. 51. & . 31.

Mota ex ſe quæ ſunt hic, ſi motores eorum mouent pluribus motibus, hoc eſt per accidens. 8. phy. tex. com. 51.

Motor primus in animalibus, licèt ſit indiuiſibilis, mouetur tamen accidentaliter, quia conſtituitur per corpus. 8. phyſico. commen. 51.

Motor quilibet in ſubiecto mouetur per accidens ad motum ſui ſubiecti deferentis ipſum ſcilicet in loco. 8. phyſic. tex. commen. 51.

Motum quodlibet ex ſe quod quandoque mouetur, & quandoque quieſcit, mouetur ab extrinſeco. 8. phy. tex. com. 51

Motus animæ ad corporis motum, oon eſt ſicut motus partis ad motum totius, ſed eſt ſicut motus albedinis ad motum ſui ſubiecti. 8. phy. com. 51.

Mouetur per accidens quodlibet quod mouetur, quia eſt in moto. octauo phyſico. tex. commen. 51. idem quinto phyſico. in principio.

Motus motui poſſunt fieri à motore non moto mediãte moto æterno. 8. phy. tex. com. 53. & com. 15. ibid.

Motus localis eſt cauſa propinquitatis & diſtantiæ. 8. phyſic. tex. commen. 55.

Motus localis alius eſt prior & eſt circularis, alius poſterior & eſt rectus. 8. phy. tex. com. 55.

Motus continuus eſt dignior motu conſequenter ſe habente 8. phy. tex. commeo. 54.

Motus cõtinuus habet æternitatẽ eſſentialiter, ſed in ſucceſſiuo æternitatis eſt accidentaliter. 8. phy. tex. com. 56

Motus localis eſt primus motuum. 8. phy. tex. com. 55. & . 12. metaphy. tex. com. 38.

Motus localis poteſt eſſe ſine alijs motibus, ſed alij non ſine ipſo, ideo eſt natura prior alijs. 8. phy. tex. com. 56.

Motus localis in mundo maiori præcedit alios motus, in minori uerò ſequitur. 8. phy. tex. com. 57.

Mutatio loci iam perfectorum motus eſt. octauo phyſic. tex. commen. 57.

Motus generationis in animalibus præcedit omnes alios motus, ſecundum quòd prædicamentum ſubſtantiæ præcedit reliqua prædicameota, in quibus eſt motus. 8. phyſi. commen. 57.

Motus localis ultimus eſt in his quæ ſunt in generatione. 8. phyſico. tex. commen. 58. Vbi aduerte quòd Themiſt. ſoluit apparentem contradictionem ibi, quia ſuperius fuit dictum motum localem eſſe priorem tempore alijs, nunc urò uidetur dicere oppoſitum. Sed ad hoc ait facilem eſſe defenſionem, nam ſingulatim ortus & generatio prior eſt motu locali; ſed in uniuerſum motus localis prior eſt ortu. Neceſſarium enim eſt rei quæ paritur quod præceſſerit aliquod pariens, quod antequam pareret, exercuerit motum localem.

Motus localis ſolus non abijcit à ſubſtantia. 8. phyſico. tex. commen. 59.

Motus rei perfectioris perfectior eſt. 8. phy. tex. com. 58.

Motus localis per accidens, quando mouet alio motu ſuum mobile. 8. phyſico. com. 60. uide. 2. cæli. com. 42. ubi dicitur quòd motus calefacit.

Motum ex ſe eſt principium rerum motarum. 8. phyſico. tex. commen. 60.

Motus circularis ſolus poteſt eſſe æternus, ut declaratum eſt in. 6. phy. Sed Ariſtot. ibi non compleuit perſcrutationem de hoc, & ideo iterauit illam declarationem in. 8. Comm. 8. phyſico. com. 61.

Motus localis non habet apparentem contrarietatem, ſicut cæteri motus. 8. phy. com. 62. & com. 16. & . 5. phy. com. 9. 6. phy. com. 92. 1. cæli. com. 86.

Motus oppoſiti non poſſunt inuicem cõtinuari, quia ſemper inter eos cadit quies media. 8. phy. tex. com. 62.

Motus generationis & corruptionis cum ſint oppoſiti, non habeot quietem apparentem, quia illud quod mouetur illis motibus, non eſt aliquod ſubiectum demonſtratum in actu ſub ambobus extremis motuum. 8. phy. com. 62

Motus contrarij habent quietem mediam, uera eſt propoſitio de motibus exiſtentibus io eodem mobili, nõ in diuerſis habentibus principium, & finem, neque io motibus, quorum unus eſt perfectio alterius. Commenta. 8. phyſi; commen. 62.

Motus ſecundum alium modum opponitur motui, & ſecundum alium opponitur quieti. 8. phy. tex. com. 62.

Motuum contrarietas in qua communoicat corpus circulare & rectum, quomodo ſit intelligendum, uide. 8. phy. com. 64. uide clarius primo cæli. com. 32.

Motus ad latus, uerbi gratia, ad dextrum & ſiniſtrum nõ ſunt contrarij motibus qui ſunt ſecundum longitudinem, uidelicet ad ſuperius uel inferius, quia ex iſtis motibus poteſt componi unus motus: & motus contrarij non componuntur, quia nõ eſt impoſsibile, ut aliquid moueatur ſuperius & ad dextrum. 8. phy. tex. com. 64.

Moueri circulariter, & moueri ſecundum circulum non ſunt idem. 8. phy. tex. com. 65.

Mota quæ mouetur eundo & reuertendo habent duas quietes,

tes, & hoc eſt manifeſtum ſenſui in his quæ mouentur motu uoluntario,& his quæ mouentur naturaliter.8.phyſico. com.65.

Motus continuus non habet medium unum numero in actu, ſed in potentia.8.phy.tex.com.65.

Motus continuus continui eſt. 8.phy.tex.com.68.

Mobile quod continue mouetur per accidens,infinita pertrã ſit,ſimpliciter uerò nequaquam.ibidem.

Mobile nunquam pertranſit aliquod ſpatium in actu,niſi quãdo deſcribit aliquod punctum in actu:& ſi poſtquam deſcripſit in actu mouetur, utetur illo puncto pro pincipio & fine,& ſic neceſſario oportet,ut quieſcat inter duos motus. Commenta.octauo phyſic.commen.68.& habetur in tex. etiam.

Mobile dum deſcribit punctum in actu quieſcit. 8. phyſico. com.70.

Mobile quodlibet quod mouetur aliquo motu finito diuerſo ſecundum ſpeciem,neceſſe eſt ut moueatur à quiete oppoſita illi motui.8.phy.tex.commen. 71. & habetur etiam in 5.phyſico.

Mobile quod mouetur motibus oppoſitis, oportet quòd ſingulariter moueatur eis, cùm impoſsibile ſit ſimul moueri. 8.phy.tex.com.71.

Motus quilibet qui non eſt pars motus,neque perpetuus,neceſſe eſt ut incipiat poſt quietem.8.phy. com. 71.

Motus non ſequitur motum niſi quando ſecundus fuerit perfectio primi non oppoſitus illi,aut hoc contingit per accidens, ſicut illuminatio domus per candelam quæ ſequitur motum candelæ.8.phy.com.71.

Motus circularis habet principium & finem unum ſubiecto, ſed duo ſecundum rationem: ſed in motu recto ſunt duo ſecundum rationem,& ſecundum ſubiectum.8.phyſico.tex. commen.73.

Moueri uno motu cõtinuè impoſsibile eſt,excepto motu circulari.8.phy.tex. com. 74. contra antiquos qui aſſerebant omnia eſſe in continua alteratione & tranſmutatione. Inde collige quòd etiam in animatis non eſt unus motus numero,aut una operatio,una continua à principio uitæ uſq; ad ultimum.Si dicatur de nutritione, quia tandiu uiuimus quandiu nutrimur: dic quòd anima nutritiua non ſemper eundem actum habet, ut patet exercitatis in philoſophia. Si dicatur de motu cordis, patet etiam quòd ibi eſt quies media inter motum ſyſtoles & diaſtoles.

Motus augmenti aut diminutionis,cum ſint oppoſiti, habent quietem in medio.8.phy.tex.com.84.unde patet dari ſtatum.idem.8.phy.tex.com.23.&.3.de anima.com.59.uide in concordantiis.

Motus quilibet ſecundum locum, aut circularis, aut rectus, aut mixtus, qui illis poſterior eſt, cùm ex illis compoſitus ſit.8.phy.tex.com.75.

Motus ſimplices ſunt duo,uidelicet rectus,& circularis,quia dimenſiones ſimplices ſunt duæ:motus autem mixtus eſt, qui ſit ſuper lineam curuam,aut giratiuam,quæ eſt compoſita ex linea recta & circulari.8.phy.com.75.idem.1.cæli. tex.com.5.& ibi uide Auer. & Albertum. quomodo hoc ſit intelligendum, an uidelicet ſimplicitas motus ſumatur prius ex mobili,an ex ſpatio.

Motus circularis eſt perfectus, & motus rectus eſt diminutus.8.phy.tex.com.75.idem.1.cæli.& mundi.tex.com. 12. &.2.cæli.tex.com. 23.

Motus finitus eſt diminutus, quia põt ſibi additio fieri, quia inuenitur perfectior eo.8.phy.tex. com.75.

Motus circularis eſt prior ratione.i.diffinitione,motu recto quia accipitur in diffinitione eius, quia motus rectus ẽ qui ſit a medio & ad medium,& medium non inuenitur niſi in circulari.8.phy. commen. 65. Ex quo collige quid ſit eſſe prius ratione altero, ſicut & ſubſtantia propter eandem cauſam eſt prior ratione accidente.ſeptimo metaphy.tex. com.4.

Quid ſit prius ratione aliquo.

Motus circularis non habet principium, medium, & finem, determinata,ſicut ſunt in motu recto.octauo phyſico. tex. commen.76.

Mobile quod mouetur circulariter,ſemper eſt in principio, medio,& fine.ibid.

Motus circularis eſt menſura aliorum motuum, cũ ſit prior natura aliis.8.phy.tex.com.76.

Mobile quòd circulariter mouetur quodammodo eſt quieſcens,& quodammodo eſt motum.8.phy.tex.com. 76.idẽ. 6.phyſi.85.

Mobile circulariter ſemper æqualiter mouetur circa medium, quia ſemper diſtat æqualiter: ſed mobilia motu recto, quanto magis appropinquant locis, in quibus quieſcunt naturaliter, tantò uelocius mouentur. octauo phyſico.text.commen.76.idem.ſecundo cæli. tex. comment. 35.&. 92.

Motus localis eſt prior etiam omnibus motibus, ſecundum ponentes motum fuiſſe factum de nouo.octauo phy. text. commen.77.

Motor qui eſt potentia in corpore poteſt diuidi. octauo phyſicor.comment.78. ¶ Inde elicitur de mente Philoſophi omnem formam materialem eſſe diuiſibilem per accidens & ſecundum ſubiecti diuiſionem, alioquin demonſtratio illa octaui, qua demonſtratur abſtractio primi motoris,rueret.

Nota oẽm formã materialẽ eſſe diuiſibilem ſecundum Peripateticos.

Motiuæ potentiæ poſſunt dici infinitæ duobus modis.8. phy. com.79.

Motores ſiue materiales ſiue immateriales fuerint,conueniunt in hoc quòd habent potentiã finitam in uigore.8.phy. com.79.idem.2.cæli.com.71.&.38.

Motus lapidis aut corporum ſimplicium,neq; naturaliter,neque ſecundum uiolentiam fieri poſſet ſine medio.8. phyſi. commen.82.idem tertio cæli.commen.28.&.4. phyſicor. commen.71.

Mobilia terminabilia,ideſt figuram terminatam habentia,aliter ſe habent in motu quàm ſimplicia corpora,quia in ſimplicibus non oportet, ut idem ſimul ceſſet à mouere & à moueri,ſicut eſt in corporibus terminatis.8.phyſicor.tex. commen.82.

Motus proiectorum eſt multum ſimilis motui nauis in undis qui exiſtimatur eſſe unus, cùm tamen ſit ſucceſsiuus per undationem quæ ſit in aqua, & talis undatio ſit in aere & motu ſagittæ proiectæ.8.phyſi.commen.82. & habetur ex tex.

Motus proiectorum in aere & aqua non eſt continuus,ſed uidetur.8.phy.tex.com.82.

Motus continuus eſt unius motoris & unius moti.ibidem.& text.83.

Motores qui dum mouent,mouentur,fatigantur, & hoc prouenit,quia ſunt in materia.8.phy.com.83. idem. ibid. tex. comm.78.&.97.& in.2.cæli.com.3.&.71.& in.2.c.de ſubſtantia orbis.

Mouẽtur citius proxima mouenti.8. phyſico. tex. comment. 84.¶Ex hoc iterum trahi poteſt argumentum contra tenẽtes intelligentiam dare eſſe formaliter orbi, quia cum intelligentia uniatur orbi, non per dimenſiones interminatas,haberet eandem rationẽ & reſpectu circunferentiæ,& reſpectu aliarum partium:& ita ex illa ratione non deberet motus uelocius apparere in circunferentia quàm in cæteris. Nõ enim orbis illo modo eſſet magis proximus quã reliquæ partes,ſed ideo dicendum eſt,quia eſt forma dans operari tantùm, & actus agentis ſit in paſſo diſpoſito, & ideo circunferentia uel orbis ſecundum illam habet maiorem diſpoſitionem ad recipiendum motum quàm partes centrales,& ſic eſt illa propinquitas.& quod apud me concludit contra iſtam uiam eſt hoc,quia ſi ex intelligentia & orbe fieret unum,ſicut ex forma dãte eſſe, oporteret iſtam compoſitionem cognoſci per Philoſophum naturalẽ,quia in hoc damnat Auerroes Auicennam opinantem naturalẽ ſumere à diuino corpora eſſe compoſita, cum quælibet cõpoſitio in corporibus inuenta non poſsit cognoſci niſi uia alicuius tranſmutationis. Patet autẽ quod ſecundũ Ariſt. uiam,ut teſtatur Com.in prin.lib.de ſubſtantia orbis, compoſitio ex intelligentia & orbe tanquam ex duabus naturis ſuit inuenta per motum localem: ſed per motum localem naturalis non peruenit niſi ad cognitionem primi motoris, inquantum eſt primum mouens, & ſic oſtendit eſſe ipſum in maximo circulo, quia ibi præcipuè apparet eius operatio, ut etiam exponit Comment. in commen.

Intelligentiã non dare eſſe formaliter orbi.

Non autem naturalis per illam uiam aſcendit ad cognitionem primi principii, ut eſt forma dans eſſe, ut iſti fingunt. Nam ut ſcribit Commenta. 12. metaphyſico. commen. 5. licèt primus motor & prima forma & primus finis ſunt eadem ſubiecto, differunt tamen ratione. Vnde primus motor & prima materia à naturali conſiderantur, ſed prima forma & primus finis à diuino, ut dicit Comment. in prologo primi phyſic. & in. 3. metaphyſico. commen. 3. ¶Forte dices quòd poſtquam naturalis aſcendit ad cognitionem primi motoris demonſtrando illum eſſe abſtractũ à materia, diuinus et poſtmodum, qui declarat quod eſt prima forma, & ſic quòd ſit forma dans eſſe orbi declaratur in ſcientia diuina. ¶Sed hoc quidem ſtare non poteſt, quia licèt uerum eſt ut aſſeuerat Commen. in commen. 5. duodecimi primæ philoſophiæ, quòd poſtquam diuinus accepit pro conſtanti à naturali primum principium eſſe abſtractũ ab omni materia & magnitudine, tũc declarat quòd ſit forma & finis omnium entium; tamen nullibi in ſcientia diuina declaratum eſt, primum principium eſſe formam informantem cælum, aut aliquod ens per formalem coniunctionem & inhærentiam: immo oppoſitum inuenitur determinatum, ut eſt aperta ſententia Auerro. 12. primæ philoſophiæ. commen. 37. ubi Ariſtote. ibi erat in tali loco, ut oſtenderet quomodo primum mouet in ratione finis & formæ, & inquit: Perfectionum ad quas mouetur perfectum, quædam ſunt in ſubiecto quod perficitur, ut eſt ſanitas in corpore, & quædam ſunt perfectiones extrinſecæ ad quas mouetur ipſum quod perficitur, ſicut ſunt omnes actiones ſeruorum erga dominum ſuum: & iſta eſt diſpoſitio primi principii reſpectu omnium entiũ. Ecce igitur clarè quòd diuinus dum declarat Deum glorioſum in ratione, qua eſt prima forma, non declarat quòd ſit forma coniuncta, aut inhærens; imo quòd eſt forma ſeparata, & extrinſecus perfectius, quia prima informatio derogat ſimplicitati diuinæ. Non. n. haberet perfectam ſubſtantiam per ſe, ſi cælum informaret, ut patet intelligẽtibus. & ineuitabiliter ſequeretur ipſum per accidẽs moueri ad motum orbis. & iſta demonſtrant in ueritate apud intellectum bene diſpoſitũ & habilitatum ad comprehenſionem ueritatis. Neque naturalis igitur, neque diuinus agnouit iſtam mirabilem unionẽ & extraneam, quam iſti imponunt primo principio qui nõ poſſunt tranſcendere ſenſum.

Motor corporeus non mouet niſi aut expellendo, aut attrahendo, aut utrunque agendo. 8. phy. tex. com. 85. conſimile. 7. phy. tex. com. 10.

Motus quilibet ſecundum locum quem lationem uocamus, aut eſt rectus, aut circularis, aut ex his mixtis. 1. cæli. tex. com. 5.

Motus cæli eſt naturalis ex parte ſubiecti ſimplicis ſecũdum primam ſolutionem, uel ex parte formæ abſtractæ ſecundũ ſecundam. uide. 1. cæli. com. 5. ubi eſt digreſsio.

Motuum diuerſitatis cauſa eſt diuerſitas naturarum agẽtium tam ſecundum genus quàm ſecundum ſpeciem. 1. cæli. cõ. 5. & 81. & 2. cæli. com. 13.

Motus ſimplex non diuiditur in duo, uidelicet circularem & rectum propter diuiſionem, ſed propter diuiſionem mobilis, ut quia mobile ſimplex, aliud eſt rotundum, aliud rectum: ideo motus etiam ſimplex eſt alter circularis, alter rectus. 1. cæli. com. 5.

Motus circularis & rectus diffiniuntur in ſcientia naturali, ut ſunt in corporibus naturalibus motus natura, non uiolentia aut arte, & ut ſunt ſenſibiles. 2. cæli. com. 5. idem habet in paraphraſi.

Motus circularis eſt terminatus natura propter terminationem medii, ſed alii motus circulares qui ſentiuntur, non ſunt naturales, quia non habẽt centrum terminatum. 1. cæ. com. 5. Quod ideo aſſeruit, quia medium quod ponitur in diffinitione motus circularis, eſt medium mundi, ut ſcribit Alex. referente Simplicio: & tale eſt natura terminatũ & unum, ut eſt demonſtratum in. 1. cæli. & mundi. Et tale etiam ponitur in diffinitione motus ſimplicis recti, ut aſſerit etiam Auer. in præſenti loco.

Motus mixti eſt ab elemento prædominante. 1. cæli. tex. cõ. 7. & 8. & 2. de anima. 14. & 39.

Motus omnes compoſitorum corporum quæ mouentur ſecundum elementorum dominans, aut ſunt recti, aut incuruati, uel ad dextrum, uel ad ſiniſtrum, uel antè uel retro, uel circa medium, ut motus uentorum: & omnes ſunt compoſiti præter illos qui fuerint ad ſuperius, uel ad inferius. 1. cæli. com. 7.

Motus cum dicitur eſſe actus entis in potentia ſecundũ quòd in potentia: potentia illa qualis ſit, uide 9. met. tex. cõ. 12.

Motor primus eſt actus in quo non eſt potentia omnino. 9. meta. com. 17. & 12. meta. com. 41.

Motus cæli diurnus ab aſtronomis ſumitur pro menſura per quem menſurant cæteros motus, quia eſt uelociſsimus & tempus iſtius motus eſt minimum omnium temporum. 10. meta. tex. com. 4.

Motor primus in phyſicis fuit declaratum de eo quòd ſit æternus & abſolutus ab omni materia: & poſt. i. in ſcientia diuina fuit declaratum quòd non ſolum eſt principium tanquam motor, ſed tanquam forma & finis. 10. meta. com. 7. idem. 12. meta. com. 5. & 6. 36. 38. 41. & 44. & 4. metaph. com. 1. & 3. meta. com. 3.

Motus nõ eſt præter res in quibus eſt. 11. primæ philoſophiæ cap. 8. & in. 3. phy. tex. com. 4.

Motus & mutationis tot ſunt ſpecies quot entis. ibidem.

Motus eſt actus poſsibilis inquantum poſsibile. 11. metaphy. capit. 8.

Mobilis proportio ad motum eſt proportio materiæ ad formam. 9. meta. com. 11.

Motor mouet tribus modis, aut ſecundum accidens, aut ſecundum partem, aut ſecundum ſe primum. 11. primæ philoſophiæ. c. 10. in princi. & in. 5. phy. tex. com. 2. De motore habetur eadem diſtinctio, ſed diſtinctio iſta triplex de terminis motus ponitur ibi in tex. commen. 5. Animaduerte tamen quòd conſimilis diſtinctio fieri poteſt etiam de tempore in quo fit motus, ut bene notauit ibi dominus Albertus.

Motus cum perpetuus ſit & perpetuũ in tempore non ſint, quomodo motus æternus in tempore erit, uide Themi. 4. phy. ſuper. 117. & cogita.

Motui contrarium, aut motus eſt, aut quies. 5. phy. tex. com. 8. & 11. primæ philoſophiæ. c. 10.

Motus eſſe motum dupliciter contingit, uel ut ſubiecti, uel ut termini. 5. phyſico. tex. com. 21. & 11. primæ philoſophiæ. c. 10.

Motus eſt motus alicuius, & qualitas eſt qualitas alicuius 12. meta. com. 3. & elicitur ex tex.

Mobile & immobile non habent idem principium commune, & iſta eſt cauſa in hoc, quòd ſcientia de mobilibus eſt alia à ſcientia de immobilibus. 12. metà. tex. commen. 6. ¶Caueant igitur ponentes unionem entis, ne cogantur dicere ſcientiam naturalem & diuinam eſſe unam & eandẽ ſcientiam. Cõtra Scotum.

Motus localis non prouenit ab extrinſeco motore. 12. primæ philoſophiæ. com. 18. parum poſt dimidium. Vide in concordantiis nuper æditis.

Mouens nullam efficit paſsionem, ſed omne agens facit paſſionem, & ideo omne agens eſt mouens, & non omne mouens eſt agens. 12. meta. com. 23. & habetur in. 1. de gener. & corru. tex. com. 45.

Mouentis primi forma eſt quodammodo omnes formæ. 12. meta. tex. com. 24. & com. 18. in calce com.

Motum & tempus impoſsibile eſt fieri, aut corrumpi. 12. meta. tex. com. 29. & in princ. 8. phy.

Motus ſic eſt continuus ut tempus, nam ut motus eſt, aut motus quædam paſsio. 12. primæ philoſophiæ. tex. comm. 29. ¶Ex hoc patet contra dominum Albertum in. 4. phyſi. auſcultationis. tract. 3. cap. 6. & eſt in tractatu de tempore, ubi habet aliter motum eſſe continuum, & aliter tempus, authoritatem Auic. ſecutus. Inquit enim quòd motus eſt continuus per accidens, & tempus eſt continuum eſſentialiter: cum tamen Ariſto. hic & in. 4. phy. tex. com. 99. & 5. meta. tex. com. 18. & 6. phy. dicat iſta eſſe eodẽ modo quãta & continua. Cõtra Albertum.

Motus eſt continuus niſi qui ſecundum locum, & huiuſmodi ille qui eſt circulo. 12. meta. tex. com. 29.

Motum impoſsibile eſt imaginari ſine tempore. 12. meta. cō. 29. Vide in concordantiis.

Motor quilibet cuius ſubſtantiæ admiſcetur potentia poſsibile eſt, ut in aliqua hora non moueat. 12. primæ philoſophiæ. tex. commen. 13. idem in. 8. phyſicæ auſcultationis com. 4. 8. & 15.

Mouens primum immune eſt à potentia, et in nulla exiſtit materia. 12. metaphyſicæ com. 35. & 41. idem. octauò phyſic. com. 79.

Motor corporis cæleſtis mouet, quia eſt agens, & quia eſt finis motus. 12. meta. com. 36. idem primo ca. de ſubſtantia orbis contra Auic.

Motor corporeus neceſſariò mouetur eodem motu quo mouet. 1. de anima. tex. commen. 41. uide quomodo ſit intelligendum, Themiſt. ibidem cap. 17. ubi defendit Ariſtot. ab argumentis Theophraſti. Dicit enim hoc intelligi ſecundum genus, quia ſi corpus mouet localiter, oportet quòd localiter moueatur: ſed fallit in ſpecie, quia non ſequitur ſi mouet ſecundum rectum, quòd moueatur ſecundum rectū. Et cogita quia gloſa Themiſt. generaliter non eſt uera niſi in motu locali: quia non ſequitur in motu alterationis: quia primum alterans quod eſt corpus cæleſte, alterat, ſed non alteratur alteratione paſsiua: ſed Ariſt. ratio eſt de motu locali ibi, ut patet.

Motor ut finis, & motor ut agens, differunt in nobis, & habet duplex eſſe in anima & extra animam: quod autem eſt in anima eſt agens motum; ſecundum uerò quod eſt extra animam, & mouens ſecundum finem. 12. meta. com. 36. idem primo c. de ſubſtantia orbis.

Motor corporis cæleſtis cum ſit magis bonus omnibus bonis eſt neceſſario ut ſit magis deſideratus oībus bonis. 12. meta. com. 36. Illud enim quod eſt maius bonum, neceſſe eſt ut ſit magis deſiderandum.

Motus cæli principium non eſt ſenſus, neq; phantaſia, ſed imaginatio per intellectum & deſiderium. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 37. idem com. 36. ibidem, & 8. meta. com. 12. & alibi ſæpe.

Motor primus mouet ut amatum & deſideratum primum cælum, motum ab eo abſque hoc quòd moueatur, & primum cælum mouetur ſecundum deſiderium ut aſsimiletur ei ſecundum ſuum poſſe, ſicut amās mouetur ut aſsimiletur ſuo amato. Alia autem corpora cæleſtia mouentur ſecundum deſiderium ad motum primi corporis 12. metaphyſicor. commen. 37.

Motus cæli ut declaratum eſt, eſt compoſitus ex duobus motoribus, quorum unus eſt finitæ motionis, & eſt anima exiſtens in eo: alter autem eſt infinitæ motionis, & eſt potentia quæ non eſt in materia. 12. primæ philoſophiæ. commē. 41. uide in Theorematibus noſtris, quomodo ſit intelligendum.

Motor non mouet niſi quia potentia eius eſt maior potentia moti: & quantò magis fuerit maius, tantò potentia eius erit maior, & cùm potentia motoris non ſuperabundauerit, non poterit mouere ipſum. 12. metaphyſicorum comment. 41.

Motus impoſsibile eſt ut permaneat per ſuam ſubſtantiam quia habet contrarium. ſ. quietem. 12. meta. com. 41.

Motus cæli eſt poſsibilis ex ſe, & acquirit neceſsitatem eſſendi ab alio, & hoc ſolum in eo uerum eſt, ſed in ſubſtantiis hoc eſt impoſsibile. 12. metap. commen. 41. & ibi redditur cauſa huius.

Motum quodlibet accidentaliter aut eſſentialiter poſsibile ē ut quieſcat ex ſe, & motum eſt ab alio. 12. metaphy. comment. 41.

Motus unus eſt ab uno motore. 12. meta. tex. com. 43. ubi Cōmen. dicit quòd alioquin motus ille non eſſet continuus, neque unus. uide 8. phy. tex. com. 81.

Mobile primum quod mouetur ab anima, quæ non eſt corpus, eſt calor naturalis, & ideo membra quando infrigidātur, motus eorum priuatur. 2. colliget. cap. 18.

Motores plures incitantes ſe ad mouendum ſtellas erraticas ordinantur ad primum motorem illius ſtellæ, & omnes intendunt motum illius, ſicut eſt diſpoſitio de motoribus omnium orbium cum motore totius. 12. metaphyſicorum commen. 44.

Motor qui primò mouet animal eſt uirtus animæ quæ eſt in muſculo, & non eſt corpus de neceſsitate, & uide rationē demonſtratiuam ab Auer. 2. colliget. c. 18.

Motus ſtellarum erraticarum poſiti ab aſtrologis ſunt tribus modis. 12. meta. com. 44.

Motus eiuſdem ſtellæ impoſsibile eſt ut ſit uelox & tardus, niſi ſit compoſitus ex motibus. 12. primæ philoſophiæ. cōmen. 47.

Motus uoluntarius eſt duplex, communis & proprius. 2. colliget. c. 18. & de iuuamentis membrorum, quæ ſunt inſtrumenta motus uoluntarii.

Motus contrarii, qui ſunt ſuper eoſdem polos, ſunt deſtruentes ſeinuicem, ita quòd impoſsibile eſt quòd ſint duo motus contrarii ſuper eundem polum: ſuper polos autem diuerſos, & ſuper centra diuerſa poſsibile eſt. 12. primæ philoſophiæ. com. 47. idem. 2. cæli. com. 33.

Motus giratiuus eſt uiolentus. 12. primæ philoſophiæ. com. 47. & 5. phy. tex. com. 10.

Mouens primum immobile ens eſt unum, & ratione, & numero. 12. meta. tex. com. 49.

Motus & reuolutiones cæli ſunt infinitæ, & prior non eſt cauſa per ſe in eſſe ſequentis, ſed per accidens: & Philoſophi non abhorrent infinitum per accidens. ex lib. deſtruc. diſp. 1. in ſolutio. 5. dubii.

Motus nullus poteſt denominari totum, neq; ſumma, uidelicet quòd ſit principatus, neq; finitus, niſi prout in anima ſūptus fuerit, ſicut de tempore & motu circulari. ſ. quòd non poſſunt denominari a pari & impari niſi ut ſunt in mente. ex libro deſtruc. diſpu. 1. in ſolu. 6. dubii.

Motus reuolutiones præteriti temporis aut futuri, priuatæ à Philoſophis reputantur, quomodo ſit intelligendum. ibid.

Motus aliquis ex ſupercœleſtibus ſi deſineret, ordo totius uniuerſi deſtrueretur, uel ſi eſſet etiam deſtrueretur, aut eſſet alius ordo. Nullus enim iſtorum motuum eſt ſine neceſſe eſſe, aut ſine bene eſſe. ibidem in ſolutione 11. dubii.

Motus in quocunq; animali ex diuina prouidentia conſiſtit in proprio loco eius, uidelicet in meliori naturaliter. ibid.

Motus corporum cæleſtium differunt ſpecie. ex libro deſtru. diſpu. prima, in ſolutio. 11. dubii.

Motus corporum cæleſtium omnes ad unum finem reducuntur, & ad unum principium, ut uerè ſimile reperitur, in pluribus artibus erga unum finem tendentibus. Omnes nanq; illæ artes ad unam & eandem reducuntur, quæ princeps aliarum artium ſine dubio eſt. ex lib. diſtruc. diſpu. 3. in ſolu. 18. dubii. in col. 4. idem. 12. meta. 44. & 2. cæli. 47. & 2. in c. de ſubſtantia orbis.

Motus diuerſi in genere ſecundum Philoſophos conceduntur eſſe æterni neceſſario, quia eſt unus motus in rerum natura, unus numero ab æterno. Et cauſa etiam quòd eſſe corporum generabilium & corruptibilium in partibus & æternorum, ſecundum totum eſt, quia eſt unum corpus, & in partibus, & in toto æternum, & hoc eſt corpus cæleſte. Et infiniti motus ſunt ſempiterni in genere, quia eſt unus motus numerō ſemp æternus, & eſt motus firmamenti: & ille motus nō componitur ex pluribus reuolutionibus in actu, ſed tantùm in intellectu. ex diſpu. 4. in ſolu. 6. dubii.

Motus qui generat ignem, agens ipſius non eſt motus, at agens utriuſque illorum eſt idem genere, ſcilicet calor diffuſus in elementa calore ſtellarum, & eſt ipſemet aer: ueruntamen ipſe motus præſtat diſpoſitionem qua recipit ſubiectum formam ignis. ex paraphraſi metaphyſi. tracta. 2. col. 7. ibi, Et dicamus. idem. 7. meta. 31. & 12. metaphyſic. commen. 18.

Mobile quod mouetur motu circulari non mouetur naturaliter. ex diſputatione 13. in ſolutione prima. Quod intellige ſic capiendo naturam primo principio, quod mouet de loco incompetenti ad locum competentem: qua ſignificatione natura ſumebatur ab Algazele ibidem, ut patet ibidem. in ſolutione. 4. ubi dicit quòd principium motus non eſt uirtus naturalis in cælo, ſicut eſt in elementis, & uide quæ ſequuntur.

Motus orbium non eſt uiolentus, quia eſt principium omniū motuum. ex diſp. 13. in ſolu. 4. & habetur in primo cæli, & 2. diffuſe.

Motus Inſpirationis principium habet à corde, & motus uoluntarius eſt coniunctus huic motui, & ideo accidit quòd pulſus magnificatur per motum, & minoratur per quietem. 2. colliget. cap. 18. de iuuamentis membrorum motus uoluntarii.

Motus eſt perfectio cuiuſlibet uiuentis inquantum uiuit: & ſi animalia nobis præſentia quandoque quieſcunt, eſt per accidens ratione materiæ neceſsitatis, & inducentis laborem. ex. 14. diſpu. in ſolutio. 1. dubii.

Motuum cæleſtium diuerſitas quòd quidā ſint uerſus occidentem, & quidam uerſus orientem, eſt quia cæli habent dextrū & ſiniſtrum, quia ſunt animati, & quod eſt dextrū uni eſt ſiniſtrum alteri, & tandem in hoc nulla alia ratio eſt niſi ſimplex natura. Ex diſpu. 14. in ſolutio. ultimi dubii.

Motor naturalis mouet, ut motor, & agens, ſed motor abſtractus qui mouet animas corporum cæleſtium mouet, ut forma & finis. ex libello de continuatione intellectus abſtracti cum homine. uide in concordantiis nuper æditis.

Motus leuior à uehementiori expellitur. 5. de gener. anima. c. 1. Vbi redditur cauſa propter quid, qui aut ſuum conſpectum à calore ualidiore tranſtulerint, aut de ſole in opacū ſe contulerint, non cernunt.

Motus anhelitus completur per duos motus, naturalem, ſcilicet & uoluntarium. Auer. contra Gal. 2. colliget. ca. 19. de iuuamentis membrorum anhelitus, ubi dicit quòd ſunt duo prima mobilia. Lmuſculus in motu uoluntario, & cor, & pulmo in motu naturali.

Motor planetarum mouetur per accidēs. uide quomodo hoc ſit intelligendum. 8. phy. com. 52.

Motores eorum quæ ſunt hic, mouentur per accidens ratione ſui ſubiecti, quia conſtituuntur per ſua ſubiecta, quia motor in talibus eſt forma & motū materia: ſed motores planetarū dicuntur motores per accidens, quia ſubiectum motus ab eis mouetur etiam à motore totius. octauo phyſico. commen. 52.

Motor per accidens æquiuocè dicitur de illo qui mouetur ad motum ſui ſubiecti, & de illo qui dicitur eſſe motor per accidens, quia ſubiectum eius mouetur ab alio motore. 8. phy. com. 52.

Motori cui accidit in corporibus cæleſtibus, ut ſuum motum moueatur ab alio diminutiori atteſtatur: & ideo pfectior mouentium eſt mouere motu diurno, cum non accidat ſibi hoc. 8. phy. com. 52.

Motus localis eſt primus motuum triplici primitate, temporis, naturæ, & perfectionis. 8. phyſi. à tex. com. 55. uſque ad tex. com. 66.

Motum augmenti præcedit motus alterationis, & motum alterationis præcedit motus localis. 8. phy. tex. com. 55.

Multitudo abſoluta eſt communior multitudine numerali, ſicut unum abſolutum eſt communis uno numerali. Auerr. contra Auic. in tract. 3. meta. in paraphr. col. 8. ibi obiicit autem Auic. ubi per multitudinem abſolutam, & unum abſolutum intellige unum & multa, quæ ſunt entis inquātum ens diuiſiua.

Multitudo ſecundum aliquos antiquos erat priuatio unitatis potius quàm unitas, ut ſit priuatio multitudinis, quia priuatio eſt ignobilior habitu, contra quos uide Auic. in. 3. tract. meta. in paraphr. in columna 14. & ibi ſoluitur dicta eorū ratio.

Multitudinem entium eſſe ex materia, & non propter formā prima philoſophia docuit. Com. 1. cæli. in paraphr. ſumma 8. c. 5. uide. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 28. &. 12. primæ philoſophiæ tex. com. 49.

Multum eſt diuiſibile poteſtate in non continua, magnitudo autem quòd in continua. 5. meta. tex. commen. 18. in capi. de quanto.

Multum & magnum differunt, quia multum eſt in diſcretis, magnum uerò in continuis. 5. meta. tex. com. 18.

Multipliciter dictis & ſi nulla differentia ad ſermonem neceſſe eſt intellectum confuſum habere. 1. cæli. tex. com. 110.

Multotiēs peruertitur intentio rerum propter tranſlatores, & ſequitur ex hoc mutatio in ſermone. Auer. 1. meteor. in digreſsione de uia lactea.

Mundum qui ponit eſſe infinitum in quantitate, negare habet ipſum habere principium, ſiue æternum, ſiue non æternū: & qui ponit mūdos eſſe plures, cogitur ponere plura principia. 1. cæli. com. 33. Vide pro ſecundo dicto Philoſophū in. 12. primæ philoſophiæ. in tex. com. 49.

Mundum eſſe nouum & antiquum maxima eſt differentia. ibidem. com. 33.

Mundi corruptio ſecundum Platonem poſsibilis eſt ex parte materiæ, ſed eſt impoſsibilis ex parte agentis. Vide quomodo, in. 1. cæli. com. 124.

Mundus impoſsibile eſt, ut ſit maior, aut minor. 2. cæli. com. 29. & ibi uide cauſam.

Mundi conſiſtentia nihil eſt niſi exiſtentia partiū in propriis locis. 3. cæli. tex. com. 21. contra Platonem.

Mundi motus qui natura eminentior & nobilior eſt, qualis qui extimo cælo debetur uincit: ſed in homine, qui eſt paruus mundus, contingit quandoque, ut quod natura præſtantius ſit, ab inferiori uincatur. Them. 2. de anima. c. 67. & habetur in tex. com. 57.

Mundus eſt unus per unum principium, aliter eſſet unus per accidens, aut oporteret ipſum non eſſe. ex. paraphr. meta. tract. 4. in col. 8.

Mundi quæſtio utrum ſit unus aut plures, eſt nobilior & difficilior quæſtione, utrum ſit finitus uel infinitus. primo cæl. com. 76.

Mundi ſi plures eſſent, non eſſent neq; ſuperius neq; inferius naturaliter, ſed in ſola comparatione. 1. cæli. com. 79. idem in paraphr. ſumma. 8. c. 2.

Muſtum coagulatur & epſeſim patitur. 4. meteororum. textu commen. 40.

Muſtum licèt ſit calidius uino, comparatione tamen corporis humani eſt frigidius eo, quia plus uinum calefacit corpus hominis quam muſtum. 5. colliget. c. 24.

Multotiens exiſtimatur, quòd illud quod ſequitur rem, ſit ipſa res. 4. phy. com. 95.

Multitudo aut eſt rerum differentium ſecundum formā, aut ſecundum quantitatem. 1. phy. com. 6. & primo metaphyſi. commen. 40.

Multitudo eſt magis ſenſibilis unitate & diuiſibile quam indiuiſibile, quapropter ratione prior multitudo indiuiſibili propter ſenſum. 10. meta. tex. com. 9.

Multitudo quælibet eſt numerabilis per unū ſpeciei ſuæ. 10. meta. tex. com. 20.

Multitudo eſt quaſi genus numeri. 10. metaphyſicorum. tex. commen. 21.

Multitudo eſt uno menſurabilis. ibidem.

Multitudo entium prouenit aut ex multitudine materiæ, aut ex multitudine formæ agentis. 12. metaphyſico. comment. undecimo, ubi Commētator notat pro ſecundo membro, ſi fuerit poſsibile, ut formæ diuerſæ habeant eandem materiam, (in hoc enim cauſa multitudo proueniet ratione agentis) quòd ideo appoſuit Commentator, quia in naturalibus hoc eſſe non poteſt, ſed in artificialibus tantum. uide pro hoc octauo primæ philoſophiæ commen. 12. in calce commen.

Multitudo entium ſecundum ſequaces Pythagoræ prouenit à materia, ſecundum alios prouenit ab inſtrumentis, ſecundum alios uerò prouenit à mediantibus: & primus hoc opinatus eſt Plato ex libro deſtruct. diſputatio. 3. in ſolutio. 15. dubii.

Multæ rerum in artibus poſitarum quando improuiſo intellectui adueniunt, ut conſuetum eſt inter uulgares, apparent illi intellectui recte ſomnia. ex libro deſtruct. diſputa. 2. in ſolutione. 18.

Multa comprehenſibilia uiſu fiunt ex rebus incomprehenſibilibus uiſu, ut dum ſit ignis ex aere. octauo phyſicorum. commen. 4.

Mundus eſt in loco ratione partium. 3. phy. com. 54.

Mundi ſecundum aliquos infiniti ſunt, quidam uerò unum eſſe mundum aſſerunt. octauo phy. tex. com. 1.

Mundum Plato poſuit generatum, ſed non corruptibilem. 8. phy. com. 2. & habetur in. 1. cæli.

Mundus ſecundum Empedoclem corrumpitur, quando adunatio ſit per amicitiam, & corrumpitur quando multiplicatio ſit per litem. 8. phyſico. commen. ſecundo. ſecus autem

erat

erat de partibus mundi, ut uidetur Aue.nelle.

Mundus intelligibilis quem per ſe animal uocant Platonici, ex numeris primis tanquam ex elementis componitur, atque in illo ideæ & principia mundi ſenſibilis ſpectantur. 1. de anima.tex. com. 26.& Themi. ubi clariſsimè authoritate Xenocratis in his quæ de natura commentatus eſt.

Mundus completur per tria, per motorem æternum, & per motum æternum ab eo, & per motum non motorem. 8. phy.com.48.

Mundi huius exiſtentia his duabus uirtutibus conſiſtit, uidelicet uirtute motus, & uirtute quietis.8.phy.com.84. idē primo cœli.97.&.2. cœli.102.

Mundus perfectus eſt, tum quia corpus eſt, tum quia nihil cōtinet ipſum: partes uerò mundi perfectæ ſunt, ſolum quia corpora ſunt, diminutæ uerò, quia partes. Auer.in paraphraſi primi de cœlo. ſumma.3. idem. 1. cœ. com.4.ubi addit etiam tertiam perfectionem, quia mundus eſt unus numero, partes uerò ſunt plures: & ideo diminutæ ſunt etiā partes reſpectu totius ex iſta cauſa, quia multitudo indiuiduorum, ut ait, in eadem ſpecie ex diminutione exoritur, & ideo mundus omnibus modis perfectus eſt. Differentia quo ad duo prima membra inter mundum & partes, habetur etiam ibid.in tex.

Mundus ſi finitus eſt, primum Theorema Euclidis uerum eſſe non poteſt, ut uidetur, & uide ſolutionem pulchram à lucidiſsimo Themi.in.3.phy.ſuper tex.71.

Mundus finitus eſt ratione corporis ſphærici, quod ex ſua natura finitum eſt, & terminatum ab una ſuperficie, ſed corpora recta non ſunt finita per ſe, quin poſsint diminui & augmentari, ex libro deſtructionum diſpu. prima in ſolutione.11. dubij.

Mundus neceſſario habet corpus ſphæricum ambiens ipſum, alioquin corpora procederent in infinitum aut terminarētur ad uacuum,& ambo iſta ſunt falſa. ibid.

Mundus ſecundum Philoſophos non poteſt eſſe maior neq; minor. ex libro deſtructionum, diſputatione prima, in ſolutione.18.dubij.

Mundus ſi eſſet per ſe ens ab æterno, non inquantum mobilis, quia quilibet motus componitur ex partibus nouis, mūdus nullum haberet agens. ex libro deſtruc. diſpu.3. in ſolutio.7. dubij. ¶Facit pro opinione Grego. Ariminen. & Ioan. de Bacco. in.2. ſenten. diſp. 1 q. 1. quòd æterna quæ ſunt ſupra motum non habent cauſam efficientem. Sed hoc non conuincit, quia Comm. hic accipit agens in propria ſua ſignificatione ſumptū, quod ut ipſe Algazel arguebat ſecundum Philoſophos eſt, quod extrahit rem de potētia ad actum, actio enim agētis apud Philoſophos nihil aliud eſt niſi extrahere rem de potentia ad actum, & tale agens eſt uerum & præſupponit potentiam, quia ſi non eſſet potentia, non eſſet agens. 12. meta.com.18.& potentia præſupponit materiam, aut ſubiectum, quia in priuatione nulla eſt poſsibilitas, ut dicit.Com. in diſpu.1. in ſolu.15.dubij. Et ideo mundus inquantum mobilis habet agens, quia motus educitur de potentia mobilis ad actum, & eſt ſemper cū aliqua ſui innouatione in ſuis partibus. Sed ſi eſſet ens æternum ſine motu, non haberet tale agens uerum, quia tale ut diximus præſupponit materiam aut ſubiectum,& agit in tempore, & actio uerè ſumpta fundatur in motu ex. 3. phyſi. & motus in mobili & motum neceſſario ſequitur tēpus, & ita ante mundum eſſet materia & motus & tempus, & iſta patent intelligentibus, tamen mundus & quodlibet æternum, quo ad ſuam entitatem habet agens ſecundum ſimilitudinem, ſumendo illud quod dat eſſe ſine motu. Sic enim æterna dependent à Deo tanquam a cauſa efficiente dante eſſe illis ſine motu, quia licèt res generabiles à prima cauſa nō ſortiantur eſſe niſi mediante motu, tamē æterna cum ſint ſupra tempus & motum, immediatè cauſantur à ſcientia eius, quia ſcientia eius eſt cauſa entium. 12. metaphy.commen.51. Et iſtud eſt agens ſecundum ſimilitudinem dictū, & hoc teſtantur uerba eius in præſenti ſolutione cùm ſubdit: Philoſophi dicūnt mundum eſſe ab æterno, & nominatur ab eis antiquūs ad differentiā illius quod innouatur ex re aliqua, & in tēpore, & poſt priuationem: & hunc modum generationis, ut dicit Commen. intendebat remouere Ariſtot. à corpore cœleſti in.1. cœli ut poteris uidere in commen. 20. ubi dicit quòd generabile uerè non tranſſumptinè ſumptum eſt, quod generatur in tempore, & ab aliquo, quem modum generationis uult excludere Ariſtot. quia talis generatio, ut dicit hic, fit ex aliqua re tanquam ex ſubiecto ſeu materia, & fit in tempore poſt priuationem.

Mundus eſt innouatus à Deo benedicto ſecundum Philoſophos, & quomodo, uide in libro deſtructionum, diſputatione.3. in ſolutione ſeptimi dubij.

Mundus ſupremus cum Deo glorioſo ſic ſe habet cum rebus inferioribus, quòd mundus inferior in ſuo eſſe ſemper eſt adiunctus priuationi in ſuo eſſe, & ad hunc adiungitur ei ſicut eſt in eſſe motus, ſcilicet quòd ſemper indiget mouente:& in hoc differunt res æternæ à rebus creatis, quia effectæ quando ſunt, non adiungitur eis priuatio, propter quā agente indigeant, & ab eo continuetur ſuum eſſe. Ex diſputatione.3.in ſolutione octaui dubij. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Mundus ſi in tali diſpoſitione eſſet, quòd eius ſubſtantia non eſſet in motu, non indigeret poſt in ſuo eſſe Deo benedicto, ſicut domus poſt ſuum eſſe non indiget domificatore. ex libro deſtruc.diſpu. 3. in ſolu.9. dubij.

Mundus ſecundum Auicennam eſt de prædicamento relationis.ibidem.

Mundus, ut opinati ſunt Philoſophi, habet cauſam agentem ab æterno, qui ſemper produxit eum de priuatione ad eſſe ex libro deſtruc.diſpu.3. in ſolutio.10.dubij. Vide in cōcordantijs nuper æditis.

Mundus eſt unus ſecundum Ariſt. & ab uno procedit, & unū quodammodo eſt cauſa unitatis & pluralitatis cauſa alio modo. ex libro deſtru.diſp.3. in ſolu.12. dubij.

Mundus ex quinque conſtat corporibus ſcilicet ex corpore ſuper cœleſti, & ex quatuor alijs corporibus elementalibus, quorum unum eſt graue abſolutè, & eſt terra: aliud leue abſolutè, & eſt ignis: & duo alia media, ſcilicet aer & aqua, & hoc demonſtratiuè à Philoſophis eſt probatum. ex lib. deſtru. diſp.3. in ſolutio.11. dubij.

Mundus habet unam uirtutem diffuſam ſpiritualem, ex qua colliguntur omnes uirtutes ſpirituales & corporeæ, & eſt unigenea, extenſa in toto uniuerſo, alioquin nullus ordo eſſet in eo. Ex diſputa.3.in ſolutione. 18. prope finem, & eſt Philoſophi ſententia. 1. cœ. 100. & in principio libri meteo.

Mundus ſecundum Philoſophos uerè ſimilis eſt uni ciuitati, in qua eſt unus princeps, ſub quo ſunt multi principatus ſubiecti ei. ex diſpu. 3. in ſolutio. 18. dub.in fine. & habetur ex fine primæ philoſophiæ, & etiam.ibid.com.44.

Mundus apud Philoſophos habet cauſam agentem æternā. & ratio eorum eſt, quia mundus eſt opus, aut quid conſequens opus: & quodcunque ſic ſe habens indiget ſine dubio agente eſſendi in ſuo eſſe, quia concluſerunt ex hoc quòd mundus habet agens exiſtens in ſuo eſſe. ex diſp. 4. in lib. deſtruc.in ſolutione.1. dub. ¶Ecce locum apertum contra Grego. Arimi.& Ioan.de Bacco. uolentium ſolum motum habere cauſam efficientem æternam ſecundum Auer. ſed non coelum, aut aliquam ſubſtantiam. Patet enim quòd ſi coelum dependet quantum ad motum, dependet etiam quantum ad ſuum eſſe per eādem rationem. Nec ualet ſi dicatur quòd Commen. loquitur de toto mundo, ſed non de cælo. Sed contra, quia Commen. in libro deſtruc.in.3. diſp.in ſolutio. 10. dubij, facit etiam eandē rationem de cælo. dicens quòd eſſe corporis cæleſtis conſiſtit in motu, & ideo dans motum dat eſſe de neceſsitate. Amplius in.2. ca. de ſubſtātia orbis, expreſſe dicit quod cęlū, etſi ſimplex ſit & corrumpi nō poſsit, & nō indigeat in ſuo eſſe anima ſenſibili, neque imaginatiua, ſed tantū indigeat anima mouēte ipſū in loco ſemper, & uirtute quæ nō ſit corpus, neq; uirtus in corpore ad largiendū ipſi permanentiā æternam & motum æternum, & qui nō habent principium neq; finē. Et debes ſcire quòd iſtud corpus cæleſte nō indiget uirtute mouēte ſemper tantū, ſed largiente uirtute in ſe & in ſua ſubſtantia permanētiam ſempiternā. Ecce quomodo expreſſe ſubſtantia cæli dependet in eodem

genere cauſæ, ſicut & motus ab ipſa intelligentia, quod cõtinuatur ex caſu quem ſubdit ſtatim cùm inquit: Quoniam & ſi ſimplex ſit, & non habeat potentiam ut corrumpatur, tamen eſt finitæ actionis neceſſariò, quia eſt finitarũ dimenſionum & terminatarũ ſuperficie continente ipſum, & omne tale cum intellectus poſuerit ipſum exiſtens per ſe neceſſario eſt, ut ita ſit de finitate ſuæ permanentiæ, ſicut de finitate ſuæ actionis. declarauerat enim iam in. 8. phy. com. 79. &. 12. meta. clarius com. 41. quòd omnis potentia exiſtens in corpore, eſt finita neceſſario: & licet cœlum non habet niſi potentiam ad ubi, illa eſt neceſſaria finita etiam, & propterea non eſt in cælo potẽtia niſi ad quietem. Cùm autem cælum ſuum eſſe habeat in motu conſiſtens, ſi quis poneret cælum per ſe ſine intelligentia; ita eſſet, ſicut eſt de motu eius: unde ſicut motus cæli non eſſet niſi eſſet motor ſeparatus, ita etiam neceſſe cæli. Quid clarius & apertius dici potuit? Mirum eſt iſtos uiros illuſtres ita hallucinatos eſſe in re clariſsima, quia Com. in eodem loco fatetur ſe feciſſe illam digreſsionem propter amorẽ, quia multi dixerunt ſecundum Ariſt. cælum non habere cauſam niſi mouentem tantum & non efficientem, aut agentem. Et eſt opinio iſta quam iſti imponunt Auer. & Ariſtot. & tamen Commenta. ex ſententia iſtam opinionem reprobat, & immorari in hoc eſt ſuperfluum.

Mundus neceſſe eſt ut habeat unum efficiens ſagaciſsimum & ſapiẽtiſsimum, à quo entia cuncta ſeriatim miniſtrẽtur. ex diſputa. 9. in ſolu. 3. dubii, & habetur ex fine. 12. primæ philoſophiæ.

Mundus ſi innouaretur inquantum eſt ens naturale magis eſſet cõueniens, quod innouaretur ex principiis naturalium rerum, quàm ex principiis artificialium rerum. ſ. à uoluntate. ex diſputa. 10. in ſolutione. 1. dubii.

Mundus non poteſt habere aliam diſpoſitionem naturalẽ ab iſta in qua eſt modo 8. phy. com. 9. &. 21.

Mulier inuenitur à maſculo & magis. 7. meta. com. 31. & elicitur ex tex. ubi Philoſophus dicit quòd non in omnibus diſpoſitionibus generatum dicitur aſsimilari generanti. Non enim, ut inquit, oportet quòd ex uiro ſemper uir fiat, etenim ex uiro fœmina etiam fit, & Com. addit, & magis. ubi collige quòd ſunt plures fœminæ quã mares, & huius cauſa naturalis eſſe poteſt, quia maior potentia caloris & uirtutis requiritur ad generationem maris quam fœminæ. Theologi autem aliam huius cauſam aſsignant. &c.

Mulier ſpecie non differt à mare. 10. meta. tex. com. 25. & ibi uide cauſam.

Mulieres molliores, leuiores, & minus piloſæ ſunt quam uiri propter menſtrua. In uiris autem huiuſmodi excrementũ tendit in partes terreſtriores. Auer. 1. de generatione animalium in com. quod correſpondet cap. 19. in tex. Ariſto. & incipit in Auerro. Scrutemur modo de quidditate ſeminis fœminei.

Mulieres concipere poſſunt ſine delectatione in coitu. Ariſt. primo de generatione animalium. cap. 19. ubi Auerr. dicit quòd uulgus putat, quando ſic impregnãtur, parere maſculos, & ipſe interrogauit mulieres, quibus fidem adhibebat & affirmarunt illud.

Mulieres habent humiditatem quam emittũt hora coitus & ex neceſsitate materiæ, & propter delectationem, ſed hoc non arguit illam habere uim ad generandum effectricem: nam puero in ſomno accidit delectatio, & tamen ſemen eius non eſt prolificum. ibidem. Vide etiam Ariſt. 1. de genera. anima. c. 20.

Mulier & equa dum grauida ſunt, coitum patiuntur. Ariſt. in 4. de genera. anima. c. 5.

Mulieres quæ ad rem uenercam incontinentes ſunt, libidine ceſſant cum ſæpius generarint. Ariſtote. in. 4. de generat. anima. cap. 5.

Mulieres laborare aſſuetis facilis eſt partus, labor enim excrementa conſumit, quæ in mulieribus ocioſis augentur. cumque parturigo laborioſa ſit, labor & exercitatio actæ uitæ facit ut ſpiritum retinere poſsint, in qua re partus facilitas conciliatur. Ariſt. 4. de genera. anima. c. 6.

Mulieribus paucis contingit ut pregnantes fœlicius degant, & corpore melius ualeant, uidelicet his quarum in corpore exigua continentur excrementa, quæ abſumi poſſint cũ alimento quod fœtui miniſtratur. Ariſt. in. 4. de generatione animalium. c. 6.

Mulieribus pili in mento non prodeunt, niſi interdum cũ mẽſtrui curſus ſubſtituerunt, & ut in Caria ſacerdotibus mulieribus euenire aiunt, quod diuinationis iudicium interpretantur. 3. de natura anima. c. 11.

Mulierum quibus profluuium menſtruorum deeſt, magna pars ſterilis eſt: uerum fieri poteſt, ut aliquæ etiam earũ ſine eorũ profluuio concipiant. 7. de natura animaliũ. cap. 1.

Mulieres candidiores & minus corpulentæ plus menſibus abundant fuſcis & carnoſis. ibidem.

Mulierem concepiſſe argumentum eſt cùm ſtatim à coitu locus ſeceſsit, & ſi ſemẽ intus ſuſceptum in ſeptimum diem permanſerit, concepiſſe iam certum eſt. 7. de natura anima. cap. 3.

Mulieres in utero tardius quàm mares perfectionem quarũcunq; partium recipiunt: ſed cum in lucem prodierint, fœminæ ocius quàm mares acreſcunt, & ætate florent & ſenectute macerantur, & magis quæ pluries pariunt. 7. de natura animalium. cap. 3. uide cauſam. 4. de generatione animalium. cap. 6.

Mulieribus concipientibus accidunt purgationes, effluxiones, & abortiones: & uide iſtorum differentiam in. 7. de natura animalium. cap. 3. Purgationes enim accidunt cùm conceperint, ut plurimum ad tempus quoddam. ſ. triginta dierũ, maximè ſi concepta eſt fœmina: quadraginta autẽ, ſi mas: à partu etiã purgationes eodẽ modo conſequi uolũt. Effluxiones uocantur, quæ intra ſeptimum diẽ corruptiones incidunt: abortiones autem quæ intra quadrageſimum.

Mulieres quæ marem conceperunt, minus pallent & facilius exigunt: contrà, quæ fœminam: ſunt enim pallidiores & grauius degunt. 7. de natura animalium. ca. 4. & eſt ſententia Hippocra. in libro ſeparatorum ſermonum.

Mulieribus pluribus deſinunt menſtrua circa quadrageſimũ annum, quod tempus quæ exceſſerint. his ad ſexageſimum ſeruantur: etiam nonnullæ eo tempore pepererunt: ſed ultra hoc tempus nulla poteſt protrahere. 7. de natura animalium. cap. 5.

Mulieribus grauidis appetitus uarij prouenire ſolent, citoq; commutari, quod picatio quidam à pica aue denominant, 7. de natura animalium cap. 4.

Mulier quæ fœminam concepit, tardius parit, mas enim ex utero celerius prodit, fœminæ autem partus tardior eſt; dolor etiam continuus ex fœmina ſed obtuſior, ex mare acer & longe moleſtior. ibidem.

Mulier & ſeptimo menſe, & octauo, & nono parere poteſt, & quòd plurimum decimo, nonnullæ etiam undecimum tangunt: hoc autem homini proprium eſt: cæteris enim animalibus pariendi ſtatutum eſt tempus. ibidem.

Mulieres in Aegypto, ut plurimum geminos pariũt. ibidem.

Mulier quædã quatuor partibus uiginti ædidit: ſingulis enim partubus quinque enixa eſt. ibidem.

Mulieribus & uiris multis euenit, ut coniuncti inter ſe nequeant generare, ubi diſſociati ſe aliis immiſcuere, queãt: quod idẽ in maris aut fœminæ procreatione euenire certum eſt. 7. de natura animalium. cap. 6. ¶ Inde collige aliquos ex naturali proprietate eſſe mariũ generatiuos aut fœminarum: ſcribit enim Ariſto. in eodem loco, quòd sũt quædam fœminæ quæ non niſi marem, & quidam uiri qui non niſi fœminam procreant: ut de Hercule fabulantur, qui inter duos & ſeptuaginta liberos fœminam unam tantummodo genuit.

Mulier eſt magis miſericors & ad lachrymas propenſior quã uir, inuida itẽ & magis querula, & maleuolentior & mordacior, & præterea anxia & magis deſperans quã mas, atque impudentior & mendacior, quin etiam facilior decipi meminiſſeque aptior; ad hæc uigilantior, ſegnior, mobilior: denique eſt & minus cibi deſiderans. 9. de natu. animalium. cap. 1.

Mulier prægnans à quarto uſque ad ſeptimum menſem, utrũ pharmacari uel phlebotomari debeat exiſtente neceſsitate, uide. 7. colliget. cap. 4. ubi tenet contra Hippocratem pharmaciam non ducere ad bonum finem, & uide rationes

cium,& de hoc uide Conciliatorem in differentia.

Mulieribus omnium animalium inter fœminas maximè purgatio menſium contingit.7.de natura anima.cap.1.

Muli generatio nũquid fiat à ſimili,& quomodo.uide.12.metephyſi.com.13.

Muli ſunt ſteriles à toto genere,& uide cauſas ueras ab Ariſto.in.2.de generatione animalium.cap.6.contra Empedoclem & Democritum.

Mulam concepiſſe iam conſtat.ex.2.de gene.anima.ca.6.

Muli genitale fœminarum nõ olfaciunt,ut cætera,ſed excrementũ ueſicæ tantũ. Vide cãm ab Ariſt.in.2.de generatione animalium.c.6.in fine. ¶ Vbi aduerte quòd Auerroes fortè ex deprauato textu locum illum malè interpretatur, & dicit oppoſitum,uidelicet quod muli non olfaciunt urinam fœminarum ſicut faciunt equi,& alia animalia.

Mula gemellos peperit,quod pro oſtento accipitur.6.de natura animalium.cap.82.

Mulæ in Syria terra ſuper Phœnicem, & coeunt & pariunt omnes.6.de natura aoimalium.cap.24. ¶ Nota tamẽ quòd iſtud genus eſt diuerſum ab illo mulorum geoere,quod ex coitu equæ & aſini generatur,licèt ſit ſimile facie: & ipſemet Ariſt.ſeipſum declarat infra in eodem lib.cap.36.ubi pertractat de mulis quos terra Syria fert.

Mulabus nulli menſes mouentur.6.de natura anima.cap.18.

Mulus diu uiuit,nam quidam ad octogeſimum annum potuit agere,ut Athenis.6.de natura animalium.cap.24.

Muſciliones generantur ex uino corrupto.12.primæ philoſophiæ.com.18.in principio digreſsionis.

Muſculus eſt primum mobile à calore naturali. ſecundo colliget.capitul.18.

Muſculorum numerus ſecundum Galenum eſt.529.ibidem.

Mus genitus ex ſemine, & mus genitus ex putredine, propter magnam ſimilitudinem uidẽtur eſſe eiuſdem ſpeciei, ſed nõ ſunt:ſenſus enim nequit indicare inquo ſpecies ſit, una autem plures in omnibus locis.Commen.1.de generatione animalium.cap.1.

Muſtela dimicatura cum ſerpẽte rutam comedit: odor enim eius herbæ ſerpentibus moleſtus eſt.9.de natura animalium.capit.9.

Mutatio omnis à natura remotiua eſt.4.phyſi.tex.commen.128.& uide in commento, limitationem.idem.8.phyſi.tex.commen.59.

Mutatio quælibet,aut eſt de ſubiecto in ſubiectum,aut de nõ ſubiecto in ſubiectum,aut de ſubiecto in non ſubiectum.5 phyſic.tex.com.7.

Mutationes concretim fieri intelligo non ſolum illas in quibus partes ſimul omnes mutantur, ſed etiam illas qoomodo indigent tempore. Themiſtius.6.phyſico.56.ubi taxat Alexandrum opinaotem omnem mutationem in tempore eſſe.

Mutatio noſtra de exiſtimatione in exiſtimationem eſt transmutatio neceſſario.8.phy.tex.com.26.

Mutatio ſubita eſt quando omnes partes ſimul toto corpore, aut alterantur,aut augentur.Them.6.phyſi.32.& habetur 1.phy.contra Meliſſum.tex.com.23.

Mutationes momentarias negare,hominis eſt ſane ſenſu carentis.idem.Them.6.phy.32.& Com.ibidem.

Mutatio loci iam perſectorum motus eſt.octauo phyſic.tex.commen.57.

Mutatur autem aliquid tripliciter,ſecundum accidens,ſecundom partem,& per ſe.5.phyſi.tex.com.1.& in.11.primæ philoſophiæ.cap.10.in principio.

Mutatur omne quod mutatur,aut ex ſubiecto in ſubiectum, aut ex non ſubiecto in ſubiectum,aut ex ſubiecto in nõ ſubiectum,aut ex non ſubiecto io noo ſubiectum.5.phy.tex.com.6.& in.11.meta.cap.10.

Mutationes paruæ cauſam afferuut magnarum mutationum non ſui ratione,ſed cum euenit ut principium unà cũ iſtis mutetur:principia enim quamuis magnitudine parua ſint, tamẽ facultate ſunt magna.Ariſt.in.5.de generatione animalium.cap.7.ideo Poeta dixit,

Principijs obſta,ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

Mutatur quicquid mutatur in tempore.6.phy.tex.com.50.

Mutatum quodlibet præcedit mutari.ſupra.tex.commento,53.& infra.

De litera N.

NASVS diuiditur in ſimum & non ſimum,ſicut animal in maſculinum & fœmininum, ſicut quãtum in æquale & inæquale.7.meta.com,17.

Naſus ſimus eſt unum eſſentialiter, ſed homo albus eſt unum per accidẽs.7.metaphyſico.tex.com.41.& uide ibi Auerroem declarantem hoc, quia cõcauitas in naſo eſt ioſeparabilis,ſed albedo ab homine non eſt inſeparabilis: albedo enim inuenitur in pluribus ſpeciebus alijs ab homine.

Natura nihil agit ſuperfluum. 1.phyſico.commen.56.idem 1.cœli.32.

Naturalis non debet contradicere ei qui negat ſua principia 1.phyſi.tex.com.11.idem.8.phy.tex.com.22.¶ Vnde Themiſt.hic adducit pulchram rationem, nam ſi phyſicus poteſt demonſtrare naturam eſſe,aut hoc erit per principiũ naturale, & ſi ſic, tunc eſt petitio principij:aut ex aliquo priocipio extrinſeco,& ſic nõ erit demonſtratio,aut ratio naturalis,ſed alterius artificis,quia demonſtrationes ſpecificantur à medijs:tangit Com.8.phy.com.22.

Naturalis non accipit a primo Philoſopho corpora componi ex materia & forma.primo phyſic.contra Auicennam.Commenta.com.ultimo.

Naturalia differunt ab artificialibus, quia habet principium motus per ſe.2.phyſi.tex.com.1.

Naturæ diffinitio eſt manifeſta per ſe, & ponitur in ſcientia naturali.2.phyſi.com.3.

Naturæ diffinitio non dicitur uniuocè neque æquiuocè, ſed ſecundum prius & poſterius.1.phyſico.commeo.3.&.5.metaphyſico.commen.5.

Naturam eſſe eſt manifeſtum per ſe.2.phyſic.commen.3.& tex.commen.6.

Natura quæ eſt forma,eſt ſubſtãtia, quæ eſt in ſubiecto,quod ſubſtentatur per illam.

Natura quæ eſt materia eſt ſubſtantia, quia eſt ſubiecta.2.phyſico.commen.4.

Naturalis accipit à primo Philoſopho, quòd natura quæ dicitur de forma, eſt ſubſtantia.2.phyſi.commen.4.&.5.metaphyſic.commen.5.

Naturalis conſiderat de ſuperficie,linea,& puncto, & corpore,ut in materia, & ut ſunt ultima corporis ſenſibilis, ſeu tranſmutabilis.2.phy.tex.com.16.1.cæli.commen.1.3.cæli.com.5.6.meta.tex.com.2.

Naturam agere propter fioem eſt propoſitio maxima, & eſt maximum fundamentum in ſcientia naturali,& in ſcientia diuina: quia ſi naturalis non conceſſerit eam, tunc negat principium finale,& negat materiam eſſe propter formã. Ex quo ſequitur ipſum negare agẽs. & ſimiliter ſi diuinus negauerit eam,nõ habet uiam ad probãdum, quòd hoc habet ſolicitudinem de rebus quæ ſiunt hic.2.phy.commen.78.Ex aduerte qoòd rationes illæ adductæ in.2.phyſic.ad probandum naturam agere propter finem, non ſunt naturales,quia naturam agere propter finem eſt manifeſtũ per ſe:& tales rationes uſitaotur cum aduerſariis negantibus principia naturalia,ſicut notat Commen.in eodem.2.phyſico.com.80.& tex.com.84.& per conſequens ſunt dialecticæ uel primæ philoſophiæ,ut dicit Commenta.ibidem.commen.84.Nam propria per ſe nota non poſſunt demõſtrari,ſed elenchice poſſunt perſuaderi,ut patet ex.4.primæ philoſophiæ.tex.com.9.

Natura complet multa quæ ſunt per artem, & ars multa quæ ſunt per naturam.2.phy.com.77.&.79.

Naturalis magis debet conſiderare de cauſa finali quàm de cauſa materiali.2.phy.tex.com.91.

Natura conſtantium nihil inordinatum.8.phy.tex.com.15.

Natura eſt cauſa omnis ordinationis.ibidem.

Natura conſtantium partes etiam à natura ſunt,non ſic in his quæ arte aut manu ſiũt.domus enim per artem ſit, lapides non

non fiunt. Themiſtius in principio. 2. phyſi.

Naturales res non ſunt extra ordinē niſi rarò caſualiter. Cōmen.8.phy.com. 15.

Naturalia uidentur habere eundem ordinem terminatum, ſcilicet currere eodem modo, aut ſemper, aut frequenter: illa autem quorum principium eſt uoluntas, uidentur diuerſificari, & non ſequi eundem modum actus. ibidem.

Naturæ actiones neceſſe eſt ut habeant cōtinuationem & æternitatem, aut in agendo alterum contrariorum tantum, ut motus ignis ad ſuperius ſemper, & terræ ad inferius: aut in agendo duo contraria ſucceſsiuè, ſicut de generatione & corruptione conſequentibus motum ſolis, & alijs contrarijs conſequentibus iſtum motum. 8. phyſic. com. 15. & elicitur ex textu. ibidem.

Natura partis & totius eſt eadem. 8. phy. com. 15.

Naturalis in diffinitionibus utetur materia, ſed diffiniet per formam. Them. in. 2. phy. ſuper tex. 21.

Naturalium quædam ſunt corpus & magnitudo, ut corpora ſimplicia: quædam uerò habent corpus & magnitudinem, ut corpora mixta, & præcipuè animata: & quędā ſunt principia habentium corpus & magnitudinem, ut materia & forma. 1. cæli. com. 1.

Natura rerum omnium eſt trina. 1. cæli. tex. com. 2.

Natura non patitur aliquod torpere aut feriari: ſua enim in ſingulis ingenia cōtinētur, officia quæq; & geſtiones ſuas quæq; agnoſcunt agitantq́;, & quaſi penſa perſoluūt. Themiſt. 1. de anima. tex. cō. 13. & ſumitur ex primo cæli tex. com. 32. & ex. 3. de anima. tex. com. 45.

Natura naturata ita fecit, uidelicet, quòd poſuit numerū ternarium in rebus, & nos ſequimur opus eius. 1. cæli. com. 2.

Natura de cælo & alijs corporibus æquiuocè. 1. cæli. com 5. uide pro hoc. 2. phy. com. 3.

Natura dicitur de forma abſtracta quæ eſt in cælo, ſicut dicitur de alijs formis corpus ſimplicium. Commenta. 1. cæli. com. 5: uide in concordantijs.

Naturale in aliqua ſpecie, neceſſe eſt ut ſit prius accidente. 1 cæli. com 14. & 62. idem. 4. phy. com. 43. & 67. & 2. de anima. 133. & 3. de anima. 28. uide conſimile de quiete. 2. cæl. 84. idem. 17. & tex. com. 83. & 18. idem. 3. cæli. tex. com. 18 & 4. cæli. 41. com.

Naturæ rerum dant eis, ut aut ſemper ſint, aut ſemper non ſint, aut ut aliquando ſint, & aliquando non ſint. 1. cœli. commen. 138.

Natura conſtantia ex eiſdem corrumpuntur ex quibus conſtant. 1. cæli. tex. com. ultimi.

Natura facit de poſsibilibus ſemper quod melius eſt. 2. cæli. tex. commen. 34. idem. 8. phyſi. tex. com. 56. & in. 2. de partibus animalium. cap. 14. ¶ Aduerte tamen pulchram differentiam quam notat Commen. in com. 34. 2. de cælo, quia melius ex duobus poſsibilibus in animalibus quæ ſunt, hic eſt contingēs: ſed melius de duobus poſsibilibus in rebus æternis, eſt neceſſariū. Sic igitur, licèt natura in omnibus efficiat de poſsibilibus quod melius eſt, non tamen eſt eadem ratio corruptibilium & æternorum: quia nō ſunt eiuſdem tribus, ut dicit doctiſsimus Hom. in. 4. Ilia. & Philoſophus. 10. primæ philoſophiæ. tex. com. ultimi.

Natura nihil ut contingit operatur: neq; de animalibus curaſſe quæ ſunt hic, cœleſtia autem quæ ſic prætioſa ſunt, deſpexiſſe putandum eſt. 2. cæli. tex. com. 50. ¶ Inde elicitur quòd natura de rebus nobilioribus magis ſollicita eſt. conſimile. 2. phy. contra antiquos. tex. com. 46. & in primo de partibus animalium. cap. 1.

Natura nihil ocioſum operatur. 2. cæli. com. & tex. 50. & primo cæli. tex. com. 32.

Naturalis & aſtrologus conueniunt in quæſtionibus de ordine & ſitu, & qualitate motuum, ſed in maiori parte aſtrologus dat quia, & naturalis propter quid. 2. cæli. com. 57. uide etiam. 1. meta. com. 19. & 12. meta. com. 44.

Naturalis & aſtrologus eandem quæſtionem abſoluere poſſunt à priori & per cauſam: ſed modus cauſarum eſt diuerſus; quia aſtrologus demonſtrat per cauſas abſtracta ſecundum rationē à materia; ſed naturalis per cauſas quæ ſunt conceptæ cum materia. 2. cæli. commen. 57. idem. 2. phyſi. tex. commen. 18. & 19.

Natura nihil irrationabiliter, neque fruſtra facit. 1. cæli. tex. com. 59. & 2. cæli. 32.

Natura adæquat & facit ordinem. 2. cæli. tex. com. 69. ¶ Idem tangit Cōmen. in prologo phyſicæ auſcultationis, & Græci expoſitores oſtēdentes naturam iuſtitiæ eſſe in entibus, quæ eſt iuſtitia diſtributiua, quæ attenditur ſecundum geometricam proportionem, tribuens unicuique ſecundum eius dignitatem. Quod & antiquiſsimus Hippocrates etiam aſſeuerauit, inquiens naturam animalium eſſe iuſtam, peritam, præuiſiuam: ut allegat Gale. in. 5. de utilitate part. cap. 9.

Naturales ponunt naturam eſſe & naturalia, quaſi hoc ſit notum per ſe. 2. cæli. com. 83. idem. 2. phy. com. 3. & tex. cō. 6 & primo cæli. com. 5. & 8. phy. 23.

Naturalis ſicut ponit quòd corpora naturalia habent motum naturalem, ſic ponit quòd corpora naturalia debent habere quietem naturalē in corporibus, quæ apta nata ſunt moueri & quieſcere. 2. cæli. commen. 84. idem primo phyſico. commen. 11

Naturalis & geometer communicant in tribus magnitudinibus, ſed diuerſis modis, quia naturalis conſiderat ut ſunt in materia: Geometer uerò ut ſunt ſeparata à materia. 3. cæli. commen. 6. primo cæli. commen. primo. & ſecūdo. phyſico. 18. & 19.

Naturalibus magnitudinibus inconuenientia contingētia in maiori parte non contingunt mathematicis, & ratio eſt, quia conſiderat de illis ut ſunt ultima materiæ, ſed mathematicus ut ſunt abſtracta. 3. cæli. tex. com. 6.

Natura ſemper deſiderat quod melius eſt. ex. 2. de generat. & corrup. tex. com. 59.

Naturaliſsimum opus uiuentium eſt quæcunque perfecta & non orbata, aut generationem ſpontaneam habeat facere tale alterum quale ipſum. 2. de anima. tex. com. 34.

Natura conſtantium omnium terminus eſt, & ratio magnitudinis & augmenti. ſupra. tex. com. 41.

Natura nihil fruſtra facit, neq; deficit in neceſſarijs, niſi in orbatis & imperfectis. 3. de anima. tex. com. 45. & primo cæli. tex. com. 32. & 2. cæli. 50. & 59.

Natura entia quælibet habent aſcenſum & deſcenſum in ſuo eſſe. 3. de anima. com. 45.

Natura quæ ſurſum ſemper principalior eſt. 3. de anima. tex. commen. 57.

Natura dæmonis eſt non diuina. Ariſto. in libro de diuinatione ſecundum quietem.

Naturalia omnia aut ſunt propter aliquid, aut ſunt accidētia neceſſario conſequentia materiam. 3. de anima. tex. com. 60. idem. 2. phy. tex. com. 88.

Natura ſpecialis nullum habet eſſe niſi in intellectu. 1. meta. com. 26. idem primo de anima. com. 8. & 3. de anima. com. 18. 12. meta. com. 4.

Nulla natura eſt media inter abſtractum & materiale: hæc enim duo contraria, æternum & corruptibile, manifeſtum eſt quòd ſunt immediata. primo metaphy. commen. 39. idē 1. phyſi. com. ultimo. & 3. de anima in ſolutione. 3. quæſtionis. com. 5. & 12. meta. com. 25.

Natura eſt principium quoddam & cauſa quietis, & motus eius in quo eſt primo, per ſe, & non ſecundum accidens. 2. phyſico. tex. commen. 3. Notanter dicitur eſſe principium, quia notat cauſam efficientem, quia principiū propriè ſumitur pro cauſa agente & mouente. unde Simplicius, & omnes Græci expoſitores aſſeruerunt principium poſitum in diffinitione naturæ, ſtare pro cauſa efficiente. Dicitur autem quoddam, quia etiam intellectus practicus eſt de principijs efficientibus, non enim omnia quæ fiunt à natura, fiunt natura: fiunt etiam nonnulla ab alijs cauſis, ſicut eſt intellectus & caſus. Dicitur autem & cauſa, quia natura non ſolum dicitur de forma cuius eſt agere & mouere, uerumetiam de materia cuius eſt pati & moueri. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 53. & quia ſicut dicit Commen. in. 2. phyſi. commen. 1. aliqua corpora naturalia reſpectu alicuius motus habent principium actiuū tantum, ut elementa in motu locali: non enim habent principium paſsiuum maximè dum mouentur de potentia accidentali, quia non habent reſiſtentiam intrinſecam: non

enim

enim diuiduntur in partem per ſe mouentem & in partem per ſe motam, ſicut animalia cum ſint ſolum compoſita ex prima materia & forma: & materia non poteſt eſſe ſubiectum motus. 5. phy tex. com. 8. & iſta eſt ſententia eius. 4. phy. com. 71. ubi habetur, quòd elemēta io uacuo nō poſſunt moueri. & in. 8. phy. com. 30. & 3. cœli. com. 28. & alibi frequenter. In motu autem alterationis habent principium paſsiuum & ooo actiuum, & ideo principium in deſcriptione naturæ ſumitur æquiuocè pro principio actiuo & paſsiuo ideſt analogicè ſicut dicit, quia in deſcriptionibus non poteſt aliquis facere plus iſto. & ideo cauſa, cum diſtinguatur à principio ſecundum rationem, ſtat pro materia. Aut aliter dici poteſt quod principium dicitur propriè & cauſa proprie, & ſicut principium ſtat pro cauſa efficiente. & ſecundum Commen. etiam pro materia poſſumus ſumere cauſam pro cauſa finali, quia finis eſt cauſa cauſarum: & tunc poſſet ſubtiliter dici quòd cum motus poſitus in diffinitione naturæ, ſit motus largè ſumptus qui diffinitur in. 3. phyſi. unde Ariſt. in principio. 3. phyſic. oſtendens rationem ordinis dicit, quòd quia in diffinitione naturæ ponitur motus, ideo oportet diffinire motum quid ſit, & patet quòd motus ibi ſe extendit ad generationem ſubſtantialem; & tunc poteſt dici quòd natura eſt principium effectiuum aut materiale, ut uult Cō. in alijs motibus propriè dictis: in motu uerò generationis qui rectius dicitur mutatio, natura eſt cauſa ſcilicet finalis. Vnde Ariſt. in. 2. phyſi. tex. com. 14. dicit generationem eſſe aut dici naturam, quia eſt uia in naturam: denominationes enim in naturalibus fiūt à termino ad quem, & à fine, iuxta illud Philoſophi in. 2. de anima. tex. com. 49. A fine unumquodque denominare iuſtum eſt. Aut aliter etiam dici poſſet, & eſt alia ratio, quia ſine dubio diffinitio iſta dicitur analogicè de ſuperioribus & inferioribus, & de principio paſsiuo & actiuo: ſimiliter enim de diuerſis motibus non dicitur ſecundum unam rationem uniuocam, & ſimiliter neque ſecundum unam & eādem rationem poteſt eſſe reſpectu motus & quietis. Vnde in habentibus motum & quietem eſt cauſa utriuſque, & in habentibus motum tantum natura dicitur eſſe proprium motus: & in habentibus quietem tantum dicitur eſſe cauſa quietis: nam ſi quies ſumatur, ut eſt motus priuatio, ſicut dicit Com. in ſua media expoſitione ſuper. 2. phy. & 9. meta. com. 13. & exponit Com. in. 2. meta. com. ultim. quòd natura dicitur eſſe principium quietis in rebus quæ quandoque tranſmutantur & quandoque non: ita etiam dicit Com. in. 2. cœli & mundi in com. 84. ubi dicit quòd ſicut naturalis ponit naturam eſſe principiū motus naturalis, ita ponit quòd ſit principium quietis in his quæ nata ſunt moueri & quieſcere, proprie non dicitur habere cauſam aut principium aut uirtutem agentem: ſicut ſcribit Com. in ultimo cap. de ſubſtantia orbis. quòd quies eſt priuatio & non eſt potētia. Vnde dicit Ariſto. quòd cum ſtellæ careant cauſis motus, quas habent corpora cœleſtia, de neceſsitate habent quietem infinitam, quæ eſt priuatio motus. Etiam ſimiliter dicit quòd terra debet habere quietem infinitam, quæ eſt priuatio motus, quia caret agente motum in ea infinitum, unde dicit quòd quies non eſt per uirtutem, ſed per priuationem uirtutis. Vnde. 2. cæli. com. 102. medium non eſt cauſa quietis terræ, ſed grauitas eius: & ſi medium eſt cauſa, non eſt inquantum eſt medium, ſed inquantū eſt medium corporis, quod circulariter mouetur, & ſi eſt cauſa, eſt remota: & melius eſt dicere quòd ſit cauſa ſeruās quietem quā cauſam agēs, & ideo ly principiū, poſitum in diffinitione naturæ reſpicit motum; & cauſa reſpicit à proprietate quietem. Aut propter aliam rationem: nam corpora naturalia quæ naturaliter mouentur, & naturaliter quieſcunt, mouentur ut quieſcant. Vnde quies in talibus eſt magis naturalis quam motus, quia propter quod unumquodque tale & illud magis. Vnde elementa dum mouentur ad ſua loca de potentia accidentali, dicuntur moueri de potentia uiolenta, quia illa potentia accidentalis non inuenitur in eis, niſi paſſa fuerint uiolentiam, ut dicit Commen. 3. cæli. cō. 28. & 8. phyſic. com. 32. Nam elementum in ſua naturali diſpoſitione debet eſſe in ſuo loco, & quādo eſt in ſuo loco, tunc quieſcit, & ideo ſi eſt extra ſuum locum, naturale eſt ſibi moueri ad ſuum locum, & hoc eſt quia elemēto uis illata fuit, ut eſſet extra ſuum locum. Et ideo Commenta. 4. cæli & mundi in commen. 26. & 31. dicit quòd diffinitiones grauis & leuis datæ per quietem, magis demonſtrant diſpoſitiones naturales & naturam eorum, quam diffinitiones datæ per motum. tunc igitur principium reſpicit motum, & cauſa quæ dicit finem, reſpicit quietem: impoſsibile enim eſt, ut dicit Porphyrius, Auicen. & Auer. iſtam diffinitionem iotelligere niſi diuiſim, omnia enim iſta contingunt, quia non eſt uera diffinitio, nec uniuocè dicta, ſed deſcriptio, ut inquit Albertus, eſt maioris manifeſtationis quam ſit nomen. ¶ Ex quo patet quòd principium non ponitur propter priuationē, ut dicit Albertus qui uoluit formæ inchoationem eſſe in materia, & illa cùm ſit priuatio eſt principium, ſed non eſt cauſa, nam talis aptitudo & forma in eſſe illo imperfecto non eſt ens in actu, omne autem quod agit, agit ſecūdum quòd eſt in actu, & per conſequēs non eſt principium alicuius motus talis priuatio, ſed ponitur principium uel pro cauſa efficiente tantum, ut uoluit Alexander & Them. qui dixerunt quòd elementa nullius motus habent in ſe principium niſi motus localis, plantæ uerò omnium motuum habēt io ſe principium excepto locali, animalia uerò omnium motuum abſolutè. Vel ſumitur ſecundum Commenta. pro principio actiuo & paſsiuo, ſed Com. nō ponderauit quomodo deinde ſumatur cauſa, & quòd oportet ſupplere, ſicut diximus. Et ſimiliter ſentio quòd diffinitio naturæ competit cælo & inferioribus analogicè. ſecundum enim naturam prius competit cælo, ſed ſecundum famoſitatem prius competit iſtis quæ ſunt hic. Diſtinctio habetur ex Auerr. 2. meta. commen. ultimo. et ideo, ut dicit Porphyrius, Auic. & Comm. debet intelligi iſta deſcriptio diuiſim. Vnde ly, &, debet ſumi pro aut: in cælo enim natura eſt principium ciens ſempiternum motum, io terra ſempiternam quietem, in cæteris motum & quietem. Iſta eſt etiam ſententia Commen. in. 9. meta. cō. 13. Alij autem, ut Simplicius, exponunt etiam io cœlo eſſe quietem reſpectu centri polorum & axis, & etiam quia cælum quieſcit ſecundum totum, quia non mutat locum ſecundum ſe totum, ſaltem ſecundum ſubiectū, & terra etiā mouet, quia ſi poneretur extra ſuum locū moueretur, aut quia mouetur motu alterationis, mouetur etiam ſecundū partes. Poteſt etiā dici io cœlo eſſe quietem reſpectu partium, quia ſtellæ quæ ſunt nobiliores partes orbis nō mouentur per ſe, ut demonſtratum eſt in. 2. cæli & mundi: prima tamen uia magis placet. Similiter dico quòd cum motus analogicè dicatur de locali et alijs motibus, natura principaliori modo dicitur eſſe principium motus localis, & ſecundario aliorum motuum. Motus enim localis, ut demonſtrat Philoſophus in. 8. phyſi. a tex. comm. 55. uſque ad 60. eſt prior alijs motibus, natura, tempore, & perfectione: cuius argumento eſt quòd Ariſt. in. 1. cæli & mundi, uolens probare omne corpus phyſicum ſecundum naturam eſſe mobile ſecundum locum, probat illud ex diffinitione naturæ quæ eſt principium motus, quod non procederet niſi motus principaliter in diffinitione naturæ ſupponeretur pro motu locali. Et confirmatur. Nam tenendo diffiniſionem illam eſſe communem analogicè ſuperioribus & inferioribus, oportet partes quaslibet io illa diffinitione eſſe cōmunes utriſque, aut ſaltem principaliores, ſicut eſt motus: ſed in nullo motu communicant cum inferioribus, niſi in motu locali, ut demonſtratum eſt in primo cæli & mundi, & in lib. de ſubſtantia orbis. quia motus localis apparet principaliter in naturæ diffinitione & alij motus cōſecutiue: impoſsibile enim eſt intelligere aliter. Dicitur autem eius in quo eſt primò, ut dicit lucidiſsimus Them. quia principium motus in ſcāno eſt, ſed nō primò, ſed primò eſt in ligno. Dicitur autem per ſe, quia licèt nauta in naui ſit primo, nam in nullo priori poteſt natura eſſe quam in naui, non tamen eſt nauta per ſe de intellectu nauis, neque nauis de intellectu nautæ, talia enim ſunt prædicata, quorum per ſe alterum de altero dicitur, uel quando prædicata ſunt accepta in ratione ſubiectorum, & ſunt cauſæ eorum, aut è contra, ſicut ſunt prædicata per ſe primi modi &

di & ſecundi modi. & ideo ponitur ly per ſe. Non ſecundum accidens autem ponitur ad differentiam Medici, qui licet primo & per ſe habeat artem medicinæ, per quam eſt formaliter Medicus & curatiuus aliorum; tamen per accidens agit in ſeipſum inquantum medicus, hoc enim declaratur ab Ariſto. in litera. Commentator autem aliter exponit, ſed melius placet expoſitio iſta Græcorum. ¶Qui autem ad euitandam ougationē ordinant præpoſtero modo, ut ly non ſecundum accidens præponatur ad ly per ſe, & ly per ſe ad primum, nihil eſt, quia. 7. primæ philoſophiæ.tex.com. 43. ſiue ſuperius præponatur ſiue inferius, non propter hoc euitatur nugatio. Et ideo oportet dicere iſtas tres particulas referri ad diuerſa, & quòd non habent iſtum ordinem, ut unum ſit contrahens & aliud contractū, ſicut eſt in oeris diffinitionibus io quibus totū refertur ad onam intentionem: hoc enim eſt in uniuocis, ſed io analogis & ambiguis oportet ad diuerſa comparare, ſicut diximus: æquiuocatio enim decipit iſtos. ¶Quod autem dicit Boe. naturam hic diffinitam, & Albertus cum eo, non conuenire ſuperioribus, ſed ſolum corporibus quæ ſunt hic, quia motus cæli non eſt à natura, ſed à uoluntate, & à principio ſeparato: tum etiam quia natura non mouet motum infinitum, nec natura mouet corpus in ſuo loco cuiuſmodi ſunt io cælo, qoia infinitus eſt & ſemper circa eundem locum mouetur. Dicimus cum ſupportatione hoc falſum eſſe. Nam Ariſto. in. 1. cæli uenaturus cæli ſubſtātiam quid ſit, & qualis ſit naturæ, ſumit illam propoſitionem pro maximo fundamento, ut dicunt omnes expoſitores, quòd omne corpus phyſicum eſt mobile ſecundum locum, ut patet in tex. com. 5. & probat illud ex naturæ diffinitione. Fruſtra autem hoc feciſſet ſi naturæ diffinitio ſuperioribus nō competit. Et quod dicitur quòd natura non mouet infinitum motum, neque in ſuo loco. Reſpondet Commenta. in diſpu. 17. in ſolu. 4. dubij. quòd eſt uerum de natura inferiorum, & ideo dicit quòd motus cæli non eſt naturalis, ſicut motus elementorum: & ita etiam dicit in. 2. cæli. cō. 3. Patet autem non obſtante quòd motus cæli ſit uoluntarius, poteſt etiam eſſe naturalis, & ex parte orbis qui concurrit, ut materia, ſeu melius ut ſubiectum, & ex parte formæ quæ eſt intelligentia ſeparata, ſicut declarauit Com. in. 1. cæli. com. 5. & . 2. cæli. commen. 3. Ex parte quidem orbis, quia cum ſit corpus ſimplex, & cuiuslibet corporis ſimplicis ſit aliquis motus ſecūdum naturam ſimplex, ſicut motus naturalis leuis eſt ſurſum, & motus grauis deorſum, ſic motus orbis cū ſit neutrum, neq; graue neque leue, habet potētiam naturalem ut moueatur motu naturali circulari ab intelligentia cauſante in eo iſtum motum, & poteſt dici naturalis ex parte formæ, qoia ex quo intelligentia, licèt ſit principium ſeparatum, non dependens io eſſe ab arte, nec cōſtitutum in eſſe per ipſum, quia tam ens eſt appropriatum principium in mouendo ipſum, ſicut forma eſt appropriata materiæ, ſic dicitur anima eius inquantum influit ſibi motum, ut dicit Com. in. 2. cæli. com. 3. & dicitur eſſe in eo, quia intelligentia ibi eſt ubi operatur, & illo modo dicitur eſſe coniuncta ſibi, & ſic cælum, ut eſt quodammodo aoimatum iſto modo dicitur eſſe notum ex ſe, & iſta eſt ſententia. Com. in. 3. ca. de ſubſtantia orbis. Vnde etiā dici poteſt motus cæli eſſe naturalis ex parte animæ, & ex parte corporis, ut habet ipſe in. 8. phy. com. 27. ubi dicit quòd motus corporis cæleſtis eſt ſimpliciter naturalis tā ex parte animæ quam ex parte corporis. Non quòd uelit Com. intelligētiam uerè eſſe naturam, immo eſt ſupra animam, & anima ſupra naturā, ſed per uiā ſimilitudinis & proportionis, quia ſicut forma materialis habet cauſare motum in ſubiecto proprio, ſic proportionabiliter intelligentia io orbe, & motus oaturalis in cælo non eſt alius à uoluntario, ot dicit Com. 2. cæli. com. 3. & fuit dictum Alexandri. ¶Quod autem dixit Albertus, & AEgidius Roma. ly primum, poſitum in diffinitione naturæ ſumi pro proximo, ad excludendum uegetabilem & ſenſitiuam quæ mouent per qualitates tanquam per inſtrumenta & organa; hoc quidē ſtare non poteſt, quia tunc ſecundum iſtam rationem animalia, & plantæ non dicerentur eſſe à natura, cuius oppoſitum dicit Philoſophus in tex. Nec aliquo modo poſſet participare iſtam rationem naturæ, quod eſt contra expoſitores Græcos. Amplius ſequeretur quòd elemēta in motu locali non haberent conterere per formam, tanquā per principiō actiuum quod eſt natura, quia motus localis licet cauſetur principaliter à forma ſubſtantiali, cauſatur tamen mediāte grauitate, aut leuitate accidētali. Dicit enim Com. primo cæli. com. 17. quòd grauitas & leuitas ſignificant habitus & formas, quæ ſunt principia mouentia principaliter, & ſignificant etiam qoalitates: unde ſicut agens naturale non agit per eſſentiam in motu alterationis, tanquam per priocipium proximum agendi, ſic in motu locali. Ariſto. enim in libro de ſenſu, dixit quòd ignis non agit inquantum ignis, ſed inquantum calidus, ſimiliter cum natura ſit principium etiam alterationis, & augmenti, ut dicit Com. in plantis & animalibus, & in talibus concurrunt qualitates, ut concauſæ, & ut inſtrumenta; non eſſent igitur iſti motus naturales, cuius oppoſitum habetur in tex. & a Themiſtio & ab Aue. in com. 1. Et ideo melius eſt exponere, ut Græci, aut ut Com. Et quòd quidam reprehendere uoluerunt iſtam naturæ diffinitionem, quia natura uidetur eſſe aliquid abſolutum, & iſta datur per reſpectū, nihil eſt, quia licèt oatura ſecundum rem non ſit niſi materia & forma, quæ ſunt ſubſtantiæ quædam, & entia quædam abſoluta; tamen ut à naturali conſiderantur, in reſpectu conſiſtunt. ut patet. 2. phy. 26. & ideo conſiderantur, ut ſunt principia motus, quorum unum eſt actiuum, & aliud paſſiuum, ſub rationibus aūt abſolutis & tranſcendentibus à diuino conſiderantur. Sed ſuus intellectus perfectus in relatione ſeu reſpectu conſiſtit, ut à naturali conſiderantur, & quia nomē naturæ dicitur reſpectu principij, ideo in deſcriptione naturæ ponit principiū loco generis, nec obſtat quòd ſi principium ſumitur pro cauſa efficiente, quòd cūm efficiens & finis ſint extrinſeca; igitur nō debent eſſe in eo in quo ſunt, quia, licèt cauſa efficiens ſit extrinſeca à ſuo effectu, tamen poteſt eſſe intrinſeca in ratione qua eſt forma, quæ eſt pars eſſentialis naturati, & forma licèt eſt intrinſeca elemento, tamen eſt principium efficiens motum qui eſt effectus diſtinctus à motore, motor enim eſt de cauſis extrinſecis motus. 5. phy. com. 5.

Natura quælibet forſan materiam habet. 2. meta. tex. com. ultimi. Vbi animaduerte quòd, ut ſcribit Aue. in commēto, ideo dixit forſan ſeu ferè, propter intellectum, intellectus enim qui eſt perfectio hominis, eſt abſtractus à materia. Conſimilē modū loquendi habet Philoſophus in. 6. primæ philoſophiæ. tex. com. 1. ubi dicit. Phyſica theorica quædam eſt, ſed theorica circa tale ens quod eſt poſſibile moneri, & circa ſubſtantiā quæ ſecundum rationem, ut ſecūdum magis non ſeparabilem ſolum. ubi etiam Aue. ponderans ly, ſecundum magis, inquit. Et dixit in maiori parte propter intellectum. Conſimilem modum loquendi habet Philoſophus in princi. 1. de cælo et mūdo. ubi inquit. Sciētia de natura fere plurima uidetur circa corpora et magnitudines, et horum exiſtens paſſiones et motus.

Natura ſecūdum famoſitatem magis ſeu prius dicitur de corporibus generabilibus et corruptibilibus, quàm de corporibus cæleſtibus. 2. metaphy. commē. ultim. ¶Pro quo animaduerte quòd natura et naturæ diffinitio poſita. in. 2. phy. dicitur ſecundum antiquos Peripateticos de utriſq;. ſ. corporibus generabilibus, et ēt de æternis, quicquid ſenſerit in hoc Boetius et Albertus, et dicitur ſecundū prius et poſterius, ubi ſcribit Com. 2. phy. com. 3. dicens. Tamen animaduerte quòd iſta cōparatio poteſt fieri duobus modis, uel ſimpliciter, uel quo ad nos ſeu ſecundum famoſitatem. et tunc ſi comparatio fiat ſimpliciter, et quo ad naturam; dico quòd natura per prius dicitur de cæleſtibus, eſt enim regula quòd quando aliquod nomen dicitur de duobus, quorum alterum eſt cauſa alterius ſimpliciter, per prius dicitur de cauſa, et per poſterius ſecundū quid dicitur de cauſato, ſicut eſt uidere in. 8. phy. ab Aue. in com. 77. et in. 7. meta. et in. 8. utrobique io com. 7. Vt igitur corpora cæleſtia ſunt cauſæ generabilium et corruptibiliū, ut dicit Philoſophus in principio libri meteor. ſic natura per prius inuenitur, et eius ratiō ibi, quā in corruptibilibus, ſed ſecūdum famoſitatē, et quo ad noſtrā cognitionē ſecus eſt, quia

iſta

iſta ſunt nobis propinquiora,& magis operationes eorū, & proprietates iſtorum innoteſcunt nobis quàm illorum. & ideo Comment.dixit quòd iſta ſecundum famoſitatem ſunt magis naturalia.

Natura eſt uniuerſaliter principium tranſmutationis in rebus tranſmutabilibus per ſe,& eſt principium priuationis tranſmutationis in rebus quæ quandoque tranſmutantur, & quandoque non.Illa autem quæ ſemper remanent eodē modo modorum tranſmutationis, ſcilicet in motu locali; æquiuocè dicitur de eis natura & de alijs. Commenta. 2. metaphyſico.commen.ulti. ¶ Vbi clarè potes inde colligere qualiter diffinitio naturæ ſecundum Commenta.non poteſt uniformiter itelligi,nec copulatiuè ſed diuiſiuè & fuit etiam ſententia Porphyrij & Themiſtij in paraphraſi ſuper principio. 2.phyſico.ubi dicit: Cœleſte & diuinum corpus excipio, in quo natura eſt principium ciens ſempiternum motum, non etiam cauſa aut principium quietis. Eandem ſententiam uide ab Auerro. in ſua media expoſitione ſuper libro. 2.phyſico.& in. 2. cæli.in com. 84. & in 9.meta.com.13.de hoc tamen ſuprà dixi contra Albertū, & Boetium diffuſe.

Qualiter diffinitio naturæ ſit intelligenda ſecundū Auer.

Naturaliter inuentum in aliquo,non inuenitur in quodam eius,& in quodam non,niſi hoc ſit uerbis tantum,non ratione.4.metaphy.com. 27.idem.2.cæli.com.59. & primo poſter.tex.commen.8.

Annotatio pulchra.

Naturalis non diffinit ſine materia neq; ſecūdum materiam. ex.2.phy.tex.com. 21. ubi Ariſt. dicit in textu quòd cum natura dupliciter dicatur,ſicut de ſimo quid ſit intēdimus, ſic conſiderandum eſt: quare neque ſecundum materiam huiuſmodi,neque ſine materia.¶Quem locum S.Thomas interpretans aſſerit duas fieri rationes. Prima eſt, quia cū duplex ſit natura materia & forma,& ſcientia naturalis ſit de natura,igitur de utraq; natura conſiderat.Secunda,ſciētia naturalis ita ſe habet circa naturalem,ſicut eſt de ſimo, ſed uolentes ſcire quid ſit ſimum in diffinitione ſimi ponūt materiam,quæ eſt naſus, & concauitatem quæ eſt forma: ſic etiam naturalis in cognitione naturalium utrunque cognoſcit materiam & formam: & ideo cognitio naturalis non eſt ſine materia, neque ſecundum materiam tantùm, quia oportet etiam cognoſcere formam. ¶Themiſtius autem,Simp.& Auer. uolunt ſolum unam ibi fieri rationem ſicut prætendit ſeries & contextus uerborum,quod etiam euidentius apparet in Græco idiomate,& Simplicius multum ſubtiliter introducit intētionem Philoſophi ibi, quia enim in tex. 20. immediate præcedente dixerat, quòd ex mathematicis quædam phyſicam lineam accipiunt, ſed nō conſiderant,neque diffiniunt illam inquantum eſt phyſica ſed inquantum mathematica, ut geometria: quædam autē aſſumunt mathematicam lineam, ſed non diffiniūt eam inquantum mathematica,ſed inquantum phyſica;conſequēs fuit oſtēdere quomodo phyſicus diffinit etiam phyſica: & aſſerit quòd eſt ſicut qui diffinit ſimum, in quo ponitur dū diffinitur tam materia quam forma. Et licèt diffinitio naturalium non ſit ſine materia,tamen naturalis non per materiam diffinit,& cognoſcit compoſitum ex materia & forma,ſed per formam. Vnde lucidiſsimus Themiſtius in eodem loco dicit: Quare naturalis in diffinitionibus utetur materia, ſed diffiniet per formam, & Simplicius eandem expoſitionem ſequitur in illo loco. Non enim litera Græca habet notā excluſionis,ut litera Arabica, propter quā Commen.cogitur exponere, quòd naturalis non ſecundū materiam tantum, ideſt ſine forma cognoſcit & diffinit. Quam expoſitionem etiam Latini ſunt ſecuti Vnde naturalia cognoſcuntur non per materiam,ſed per formam: nā materia etiam ſubſtantia ſcibilis eſt per analogiam ad formam, forma autem eſt origo cognitionis tam compoſiti quàm materiæ: & eſt expoſitio multum ſubtilis & uera,ni fallor. ¶Ex quo patet de mente Themiſtij & Simplicij,& omnium expoſitorum antiquorum formam eſſe quidditatem,ſed materia non eſt pars quidditatis, licèt ſit pars eſſentiæ. Et mirum eſt quomodo Diuus Thom. & Ioannes Scotus in hoc defecerint a uera & antiqua doctrina Peripateticorum: aſſerunt enim materiam & formam eſſe de quidditate,ſecuti in hoc Auicen.5.ſuæ metaphyſic.ſed ſecus ſe habet res. Nam in conceptis cum materia differt eſſentia à quidditate,ut dicitur in.3.de anima.tex.commen. 9 &.7.primæ philoſophiæ.tex.commen.41. Forma enim eſt ratio & quod quid erat eſſe rei,ut ubique locorum Ariſto.formam diffinit. Sicut enim ſcribit Commenta.primo cæli. commen. 92. forma eſt ſubiectum uniuerſalitatis, & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ. Cum autem obiectū intellectus noſtri ſit uniuerſale,forma ſola erit quod quid erat eſſe,quod eſt intellectus obiectum: materia autem ut dicit Commenta.12.metaphyſi.commen.14.non habet intentionem alicuius communis aut uniuerſalis prædicabilis de pluribus,& ideo Ariſto.7.metaph.tex.commen.35. dixit materiam ſecundum ſe eſſe ignotam. Modo nihil dat quod non habet,& ideo materia inquantum ſecūdum ſuā puram naturam conſideratur, non poteſt eſſe cognitionis principium: ſed ſi aliquo modo facit ad cognitionem,hoc eſt,ut eſt ſubiecta formæ:& ideo materia ut dicunt præfati uiri,& eſt cum hoc ſententia Auer.in.7.metaphy. commen.34.ponitur in diffinitionibus rerum naturalium tanquam uehiculum deferens quidditatem, ſed non quia ſit pars quidditatis.¶Sed tunc contra iſtam uiam ſunt tres arduæ difficultates:& prima eſt contra Themiſt. quia dicit quòd naturalis utetur in diffinitionibus materia, ſed diffiniet per formam.Sed hoc contradicit Ariſto. in primo de anima.tex.commen.16.ubi ponit differentiam inter phyſicum & dialecticum. Dialecticus enim (ut aſſerit) diffinit per formam,ſed phyſicus diffinit per materiam:& Themiſtius dicit quòd phyſicus nō diffinit per materiam, ſed per formam:contradicit igitur magiſtro,& tunc perit differētia inter dialecticum & phyſicum,ut patet intuenti.Secunda difficultas eſt,quia ſi forma eſt tota rei quidditas, & diffinitio nō explicat niſi quidditatem:igitur diffinitio debet dari per ſolam formam,& ita materia nō eſt neceſſaria in diffinitionibus. Tertia difficultas eſt, quia tunc diffinitiones ſubſtantiarum naturalium uidentur eſſe per additamentum. Nam ſi materia quæ ponitur in diffinitione compoſiti non eſt pars quidditatis compoſiti, igitur cadit ut additum: & ita diffinitiones naturalium ſubſtantiarum non erunt diffinitiones ſimpliciter,ſed per additamentum: ſicut ſunt diffinitiones accidentium,cōtra Philoſophum. 7.metaphy.tex.commen.17.¶Ad primum,ſoluitur. quòd ideo Themiſt.dicit naturalem, etſi utitur materia in diffinitionibus,non tamen diffiniet per materiam,ſed per formam: pro quāto compoſitum & diffinitum cognoſcitur per formam, & non per materiam, quia materia ſecundum ſe eſt ignota:quicquid enim intelligitur, intelligitur ſecundum quòd eſt in actu.9.metaphy.tex.commen.20. ubi dicitur: Inueniuntur autem diagrammata actu,forma autem actus eſt, materia autem eſt potentia,& potentia eſt ratio occultationis & ignorantiæ,non cognitionis. Sed Ariſto. uult naturalem diffinire per materiam ſenſibilem, & ideo non eſt contradictio inter Ariſt.& Them.quia nō ſunt diſcordes in una & eadem intentione materiæ,ſicut patet: Nec eodem modo utitur ſeu accipit diffinire uterq;:nā Them. dum dicit naturalem non diffinire per materiam, intellexit tanquam per id quod eſt principium cognitionis, aut tanquam per id quod ſit quidditas,aut pars quidditatis:utitur tamen materia in diffinitione tanquam neceſſaria in ratione uehiculi. Quomodo autem dialecticus dicatur per formam diffinire,ſatis in Theorematibus declaratum eſt. ¶Ad ſecundam difficultatem reſpondet Commenta.in primo de anima.commen.6.& inquit:Quòd qui in diffinitionibus rerum accipit materiam & dimittit formam,diminutè accipit; qui uerò ponit formam & dimittit materiam, uidetur dimittere aliquid quod non eſt neceſſarium in diffinitione;ueruntamen non eſt ita, quia forma in diffinitione debet ſumi cum diſpoſitionibus in quibus exiſtit. Pro quo ſcire debes quòd,ut ſcribit Commenta.in.2.phy.commen.18.formarum quædam ſunt quæ indiſcriminatim diffiniri poſſunt cum materia & ſine materia, & iſtæ ſunt illæ formæ in quibus cōuenit mathematicus & naturalis, ſicut eſt magnitudo & numerus:linea enim,ſuperficies, & corpus, & eorum propria: ſimiliter numerus, & accidentia propria numeri,indifferenter diffiniri poſſunt & cum materia

Formam eſſe quidditatem, materiam uerò non.

ſtionis neque uenæ ſanguificationis, & hoc ibi Gal. apertè dicit. Et nota bene hoc in quo caſu inſtrumentum poteſt attingere formam quæ eſt ab agente.

Natura quod poteſt facere uno inſtrumento non facit duobus. 12. meta. com. 45. conſimile. 1. phy. com. 59. uide exemplum in. 2. de anima. tex. comm. 88. ubi Philoſophus dicit quòd natura utitur aere reſpirato i duo opera, ſicut lingua in guſtu & locutione. idem in ſimili plerunque inuenies in libris de partibus animalium, & à Galeno in libris de utilitate particularum, & de iuuamentis membrorum.

Natura per multiiugam formarum ſucceſsionẽ tendit ad unũ finem. Themiſtius. 2. phyſicorum ſuper. 38. idem habetur ab Ariſt. expreſſe in. 5. de natura animalium. capi. de inſectis. idem habetur in. 2. de generatione animalium. capi. 3. Themiſtius autem dat exemplum de herba, ſtipula, ſpica, & gluma, quæ omnia ad unum finem tendunt, quod eſt triticum ipſum.

Naturam omnem & omnem ſubſtantiam impaſsibilem ſecundum ſe optimum ſortitam eſſe finem exiſtimandum eſt. 12. meta. tex. com. 48.

Natura eſſe, in plus eſt quam ſecundum naturam eſſe: nã ſunt quædam res natura quæ ſecundum naturam eſſe, non poſſunt, qualia ſunt uitia oblæſionesque ab ipſa natura contractæ. Them. 2. phy. ſuper tex. 5.

Naturales res in infinitum non perſeuerant in ſua natura niſi per accidens. ex libro deſtr. diſp. prima in ſolu. 2. dubii.

Naturæ opus non eſt à ſcientia. ex libro deſtru. diſpu. 3. in ſolutione primi dubii.

Naturæ actio neceſſario eſt in ſua ſubſtantia, ſed non in uolentis ſubſtantia. ibidem.

Natura igitur ſic ita ſibi uult, ut ſyderum conuerſionibus & eorum numeris generationes & obitus numeret; ſed exquiſitè id facere nequit propter materiæ indefinitionem, & quòd multa principia incidunt quæ generationes deſtructas ſecundum materiam & corruptionẽ impediant. Ariſt. in fine. 4. de generatione animalium. idem. 2. de genera. & corrup. tex. com. 57. Inde patet non omnia ex neceſsitate prouenire.

Naturæ opera ſi eſſent à ſapientia ſeparata ſeu remota, remoueretur cauſa ab omnibus naturæ effectibus. ex diſputa: 9. in ſolutione. 3. dubii. idem. 12. meta. com. 18.

Naturæ opera procedunt ſicut opera artis, & ideo concluſerunt Philoſophi quòd à primo intellectu uirtutes naturales procedũt: & ille eſt qui omnibus entibus ordinem dat. ex diſputatione. 10. in ſolu. 2. dubii.

Naturæ ordo & proceſſus hic eſt, ut reſpectu inferiorum ſuperioribus uice formarum utatur, reſpectu ſuperiorum inferioribus loco materiæ. Themiſti. tertio de anima. c. 27.

Naturalis ſcientiæ octo ſunt partes ſecundum Ariſtotel. ex diſputatio. prima. in libro phyſicarum diſputationum contra Algazelem, ut idem tenet in principio libri meteororum.

Naturalis philoſophiæ non eſt ramus medicina, neq; ſcientia de iudiciis ſtellarum, neq; phyſionomia. ibidem in phyſicis diſputationibus, ubi ſupra.

Naturali ſcientiæ non ſufficit uia diuiſiua per ſe, neq; uia ſenſus per ſe, ſed uia compoſita ex utraq; uia. ſ. ex diuiſione & ex teſtimonio ſenſus in enumerandis ſpeciebus ſui ſubiecti in pleriſq; locis, ut in ſcientia de animalibus. Comm. in 2. de parti. animal. prope finem.

Natura quod aliunde dempſerit, ubiq; reddere ad aliam partem ſolet. ex. 2. de parti. anima. c. 14.

Natura plerunque utitur unico inſtrumento ad plures actiones. 2. de anima. tex. com. 88. & in. 2. de partibus animalium. cap. 16.

Natura rarò aggregat in eandem ſpeciem animalium duo diuerſa adiutoria eiuſdem adiumẽti pro conſeruatione. Cõ. in tertio de partibus animalium. capi. de cornibus, & eorum iuuamentis.

Natura rem nobiliorem in melioribus locis conſtituere ſolet, niſi quid maius impediat. ex. 3. de partibus animalium. capitu. 4.

Natura interdum excrementis commodè utitur. ex. 4. de parti. animal. c. 2.

Natura ab inanimatis cõtinuè ad animalia tranſit per ea quæ uiuunt quidem, ſed non ſunt animalia, ita ut parum admodũ alterum ab altero differre uideantur propter ſuam propinquitatem. ex. 4. de partibus animalium. cap. 5. idem Auer. ibidem in cap. de duro teſtato. ubi dicit quòd natura ſemper mouetur ad medium antequam transferatur ad ultimũ extremũ, aliter natura egiſſet quid inane. ſ. quòd eſſet priuata aliquo genere & non perficeret ipſum: laudetur ergo Deus ſapiens cognoſcens.

Natura ubi duobus ad opera uti poteſt nec aliud impeditur, nihil tale natura facere ſolet, quale per inopiam ars excuſſoria obeliſco lichnum ex ueru lucernaq; componit: attamen ſi id fieri non poteſt, tunc uno ad duo opera utitur. 4. de parti. anima. c. 6.

Natura in profundo quod præcipuum eſt ſemper collocat, quod non præcipuum uero in ſuperficie. Gale. 1. de utili. parti. capit. 17. Intelligitur in uiuentibus quæ ſunt hic, nã in magno mundo primus motor eſt circunferentia magni orbis.

Natura rem minorem maiori potioriq; addere ſolet, non autem maiorem nobilioremq; minori. ex. 4. de parti. animal. c. 9. idem. 7. politicæ. ubi ſcribitur quòd deterius ſemper ẽ nobilioris gratia.

Natura ex his quæ fieri poſſunt, facere ſolet quod melius eſt. ex. 4. de parti. anima. c. 9. idem. 2. cæli. tex. com. 34.

Natura nihil ſuperuacuum efficit. 4. de partibus animalium. cap. 10. & c. 11.

Natura inſtrumenta ad officium, non officia ad inſtrumenta accommodat. ex. 4. de parti. anima. c. 11.

Natura quamcunq; rem facit, aut quia eſt neceſſaria, aut propter melius. Ariſt. in. 1. de genera. anima. c. 4.

Natura in formatione fœtus quaſi pictoris officio fungitur cum condit & creat: pictor enim ubi lineis primum deſcripſerit animantem, mox uario illinit colore ac perficit. &c. Ariſt. in. 2. de gener. anima. c. 4. prope finem.

Natura in formatione membrorum procedit ſicut paterfamilias prudens, qui nihil amittere ſolet ex quo facere aliquid commodi poſsit, diſpenſatur autem in cura rei familiaris, ita ut cibus optimus detur liberis, deterior ſeruis. &c. Ariſto. in. 2. de generatione anima. c. 4. prope finem.

Natura in maiori parte facit hoc, quòd in uno membro ſunt duo iuuamenta aut tria, ſicut nares propter odoratũ & propter expurgandas ſuperfluitates. 2. colliget. c. 19.

Natura attendere uidetur, ut ſenſum proniſum curamq; diligentem erga prolem parentes habeant, ſed in genere deteriore hoc facit quouſque pariant, in aliis quibuſdam etiã quouſque perficiant. prudentioribus uerò plus curæ mandatur, ut etiam enutriant: poſtremò his quæ prudentia iam maximè prædita ſunt, conſuetudo, amor, & charitas in prolem etiam adultam ſeruatur, ut homini, & quadrupedum nonnullis. 3. de genera. animalium. cap. 2. Inde ſcire potes quomodo natura de rebus nobilioribus maiorem gerit curam & ſolicitudinem.

Natura nulli fœminæ arma ad pugnam, uireſque exercendas tribuit. Ariſt. 3. de genera. anima. c. 10.

Natura & ars in rerum concoctione ſemper inutile ab utili ſecernunt. Ariſt. 3. de genera. anima. c. 11.

Naturæ effectus aut neceſsitate fiunt, aut iuuamento. 3. colliget. cap. 30.

Natura & facultatẽ cuiuis dat & inſtrumentum: ſic enim melius eſt. Ariſt. in. 4. de genera. animalium. c. 1.

Natura unicuique excremento receptaculum dat. ibidem.

Natura quodammodo eſt id quod præter naturam eſt. Ariſt. in. 4. de generatione animalium. cap. 4. & ideo lucidiſsimus Themiſt. in. 2. phyſic. in expoſitione tex. 5. dicit quòd à natura eſſe in plus eſt quàm ſecundum naturam. Nam monſtra & priuationes a natura eſſe dicuntur, licèt nõ ſint ſecundum naturam: & ideo animaduerte quòd licet textus dicat ſecundum naturam, hic tamen debetur iſto modo capi quo diximus.

Natura non poteſt uti in eadem hora excremento eodẽ pro duabus operationibus diuerſis. Auer. 4. de generatione animalium. cap. de lacte. & elicitur ab Ariſt. ibidem. cap. ultimo. ubi inquit: Natura non tam largè profundere poteſt,

ut anceps ſit: ſed ſi alterutram in partem ſecernitur, in alteram deſit neceſſe eſt, niſi quid acciderit uiolentum.

Naturam ita ſubiecimus ex his quæ cernimus ratione ducta, ut neque deficiat neque fruſtra agat quicquam in ſingulis, quo ad eius fieri poteſt. Ariſto. in. 5. de generatione animalium. c. ulti.

Naturæ nullum opus eſt in quo non aliquid mirandum indicum ſit. primo de partibus animalium. capitu. ultim. idem pulchre declarat Gale. 3. de utili. parti. capit. 10. uerſus finem, ubi pulchre probat etiam in iſtis caducis rebus fulgere ſapientiam, prouidentiam, & potentiam inuictam Dei.

Natura adeo ſenſim paulatimque de inanimatis ad animata tranſit, ut continuatione ipſa lateat eorum cõfinium, & medium utriuſnam ſit extremi. Ariſ. 8. de natu. anima. c. 1. ¶ Et ex hoc collige contemplationem talium mediorum, quæ participant conditiones oppoſitorum extremorum eẽ ualde arduam, ſicut egregiè notauit Simp. in. 1. de anima. in expoſitione. 9. tex.

Natura ſæpiculè ſolet ſuos fines tanquam tranſgredi, proinde in aliquibus dubium ſint, animalia ſint an radices, radices an lapides. Them. 2. de anima. c. 5. uide in. 8. de natura animalium. c. 1.

Natura magis propriè dicitur de formis ſimplicioribus quam de organicis, organicæ rectius dicuntur animæ. ex paraph. meta. tract. 1. c. de natura.

Natura apud Medicos dicitur de uirtute regitiua totius quæ eſt nutritiua, quia eſt ſimplicior inter omnes uirtutes: & ideo non poſſunt transferre nomen naturæ ad uirtutẽ cordis. ibidem.

Nani & pueri multum dormiunt, & habentes capita magna. ex libro de ſomno & uigilia.

Neceſſarii entis diſpoſitio eſt, ut non ſit per ſuam actionem, ſed actio eius eſt propter ipſum. 2. phy. com. 82. uide. 2. cæ. com. 17. &. 21. &. 12 meta. com. 36.

Neceſſaria multa ſequũtur per ſe multa poſsibilia. Vnde poſſibile eſt in ſignis, ut propoſitiones eorum ſint compoſitæ ex propoſitionibus poſsibilibus & neceſſariis, ſed tamẽ neceſſe eſt, ut maiores ſint neceſſariæ, quoniã hoc modo contingit quòd concluſio ſit neceſſaria. 7. phy. com. 2.

Neceſſaria multas habent cauſas. 8. phy. tex. com. 15.

Neceſſarium ſecundum Auic. duplex, ex ſe & ex alio. Com. in paraphr. 1. de cælo ultimo capitulo. &. 8. phy. com. 79. & 2. cæli. com. 71.

Neceſſarium ens nullam habet poſsibilitatem. 2. cæli. cõ. 33. &. 34. &. 12. meta. com. 39. &. 9. meta. tex. com. 17. uide in concordantiis.

Neceſſarium eſt duobus modis ſecundum Auic. uidelicet ex ſe & neceſſarium ex alio, poſsibile tamen ex ſe: & reputatur quòd iſta ſit opinio Alexandri in quibuſdam ſuis tractatibus. 3. c. de ſubſtantia orbis, & ibi uide impugnationem iſtius dicti, & in primo c. etiam &. 8. phy. 79. & in. 12. primæ philoſophiæ. com. 41.

Neceſſarium non contingit aliter, & aliter ſe habere. 4. met. tex. com. 25.

Neceſſarium pluribus modis dicitur. 5. meta. tex. cõ. 6. &. 12. meta. tex. com. 38.

Neceſſario pro uiolento. ibidem.

Neceſſariũ eſt quod impoſsibile eſt aliter ſe habere. ibid.

Neceſſarium quoddam eſt in naturalibus, & quoddam eſt in uoluntariis. 5. meta. com. 6.

Neceſſarium ſimpliciter eſt duobus modis, quorum unus eſt, ut aliquid nõ poſsit alio modo eſſe per ſe: alter uerò quod ſit propter aliud. Primus modus à modernis appellatur ineuitabile in eſſe: ſecundus uerò à modernis appellatur debitum & neceſſarium per aliud. Com. 5. meta. com. 6. ubi per modernos intellige Auicennam, & Algazelem, & ſequaces iſtorum.

Neceſsitas dicitur duobus. 12. meta. tex. com. 38.

Neceſſariorum quoddam eſt neceſſarium per ſe, & quoddam per aliud: iſta diffinitio non eſt uera niſi in motu cæli tantum, non autem in ſubſtantiis. uide cauſam. 12. metaphyſi. commen. 41.

Neceſsitas eſſendi non eſt additum quid ſupra eſſe extra animã, immo eſt quædam proprietas in ente neceſſario, nullã que infert additionem ſupra ipſius ſubſtantiam, & nõ aliud dicit niſi cauſæ remotionem, uidelicet quòd illud principium non eſt cauſatum ex aliquo. ex libro deſtructio. diſputatio. 3. in ſolutione. 14. dubii. uide in contradictionib. nuper æditis.

Neceſſe eſſe quomodo fuit à Saracenis & ab Auic. probatũ, & quòd uia Auicennæ ſit inſufficiens, & qua ſit uia demonſtratiua ad probandum neceſſe eſſe, require in diſpu. 8. in libro deſtruc. in ſolut. 1. dubii.

Neceſſarium eſſe non eſt denominatio negatiua, imo affirmatiua conſequens naturam rei non habentis cauſam. ex diſpu. 8. in ſolut. ult. dubii.

Neceſsitas in rebus naturaliter eſt duplex, uel ex materia, uel ex fine. ex primo de partibus animalium. capit. primo. ſecundum tranſlationem Theodori. & ex. 2. phyſicor. text. commen. 87.

Neceſsitas eſt duobus modis, unus eſt ut eſſentia primi ſit neceſſaria eſſentiæ ultimi, alter ut non ſit ex neceſsitate, ſed propter melius ut melius eſt eſſe duo quàm unum. Com. in ſecundo colliget. cap. 8. de iuuamentis membrorum cõſimilium.

Neceſſarium dicitur tripliciter, primo pro illo quod impoſſibile eſt, ut ſit ſine eo ratione materiæ: ut animal ſanguineũ impoſsibile eſt, ut non reciperet. Secundo modo pro uiolento. Tertio modo pro eo quod impoſsibile eſt aliter ſe habere, & iſto modo corpora cœleſtia dicunt neceſſaria. ex paraph. meta. tract. 1. c. de neceſſario. uide etiam Ariſt. 5. meta. c. de neceſſario.

Negans principium negat pluralitatem & motum, quia principium eſt cauſa utriuſque. 1. phy. com. 8. quòd ſic intelligitur quia principium relatiuè ad principiatum, relatiua autem poſita ſe ponunt, & ideo ſi principium eſt, principiatũ eſt, modo principium & principiatum ſunt multa: non. n. capit intellectus, ut aliquid ſit ſibimet principium. 3. de anima. tex. commen. 47. & eſt ſententia Diui Auguſtini in primo de Trinitate. cap. primo. nulla omnino res eſt quæ ſe ipſam gignat, ut ſit. Quomodo autem principium ſit cauſa motus, patet ex deſcriptionibus principii poſitis in. 5. primæ philoſophiæ. tex. com. 1. in quibus ſemper apparet motus aut uniuocus, aut æquiuocus, ſicut eſt cognitio, ut patet diſcurrenti.

Negationem unam eſſe duorum impoſsibile eſt, quod non ẽ in priuatione. 10. meta. com. 19.

Negationes non inferunt pluralitatem in ſubſtantiis negati, neque relationes inferunt in ſubſtantia relati. ex libro deſtru. diſp. 5. in dubio ulti. authoritate Algazelis & Auerr. quia non ſibi contradicit in illo dubio niſi de intellectu tãtum, quod non ſignificat relationem in Deo, ſicut ipſe Algasel Peripateticis impoſuit.

Negationes quæ currunt curſu nominum priuatorum, ſcilicet negationes quæ ſumuntur in diſtinctione entium, ab inuicem habent ſine dubio cauſas quæ inferunt illis entibus illas negationes. ex diſpu. 7. in ſolu. 4. dubii.

Negatio & priuatio differũt, quia negatio eſt ablatio alicuius ſimpliciter: priuatio autem eſt ablatio alicuius in aliqua natura terminata. 4. meta. tex. com. 4.

Nenuſar authoritate Auenzoar à proprietate habet cholericos præſeruare à febre. 6. colliget. capitu. 11. uide etiam. 7. colliget. capitu. 11. de cura febris cholericæ, ubi ad corrigendam ſcammoneam iubet exhiberi cum ſyrupo de nenufare, & ſyrupo de pomis & maſtice: quia ſyrupus de nenufare frangit qualitates primas ſcammoneæ ſcilicet caliditatem, & ſiccitatem; & cum hoc confortat ſua aromaticitate membra principalia: & idem operatur ſyrupus de pomis, & maſtix confortat & remouet nocumentum membrorum principalium. Et nota bene hoc in actu practico in medicinarum ſolutiuarum exhibitione, contra rudes.

Neotericorum more loqui eſt diſtinctius, & cum maiori indagine rem tractare: priſcorum uerò more loqui eſt cum paucitate inquiſitionis Auerro. in paraphraſi. 4. de cœlo, ſumma. 1. capitu. 3. & elicitur ex textu commen. 11. ibidẽ. loquens enim de antiquis dicit, quòd modo magis nouo intelle-

intellexerunt.ubi Commenta. com. 11. colligit quòd ſermo poſteriorum debet eſſe acutior & rectior, & cauſa eſt in promptu,quia poſterinres uiderunt dicta priorũ,& non è cõtra. Dicit enim Philoſophus in.1.primæ philoſophiæ, quòd philoſophia balbutiendo incepit:ars.n. quodlibet in ſui exordio ex cruda & immatura,ſed maturatur poſtea.de inde paulatim decoratur & perficitur, ſicut teſtatur Auic. in.7.ſuæ primæ philoſophiæ. c. 2.

Nerui habent introitum in ſenſum & motum.ſecundo de anima.com.116.

Nerui à natura triplici intentione ſunt diſtributi,alii propter ſenſum,alii propter motum, alii ad percipiendum contriſtantia.Gal.5.de utili.parti.c.9.

Nerui inter partes exangues cauſam ſentiendi præcipuam obtinent.Themiſt.2.de anima.capit.14. ſuper tex.32.cum hoc concordat Commen.2.de anima. com. 116. & Medici omnes.

Neruus cum non perueniat ad omnes partes carnis in quibus fit ſenſatio, non poteſt dici quòd animal ſentit per neruum tantum: patet autem de ſe carnem ſentire per omnes ſuas partes.ex.2.de partibus animalium in c.de carne. Vbi Com. ſubdit quòd non debetur dici quòd fiat ſenſatio per neruum ſine aliis membris:nam ſimile huius dicit Gale.de uiſu, quòd fit per duos neruoa opticos quamuis etiam dicat humiditatem glacialem eſſe membrum propriũ uiſus. Et ſubdit quòd hoc erit ſi concedamus neruos inueniri in omnibus animalibus,ſed non inueniantur,nihil faciunt ad ſenſum niſi melioris notæ gratia.

Neruorum iuuamentum ſecundum Gale. eſt ad deferendum ſenſum & motum uoluntarium omnibus membris, ſed ſecundum Ariſt.nerui non ſunt facti niſi ad temperandum calorem intrinſecum ad hoc,ut det uirtutem ſentienti. 2.colliget.c.8.de iuuamentis membrorum conſimilium,idem dicit ibidem,ubi ponit iuuamenta carnis.

Nerui apparet quòd naſcuntur ex cerebro eo quòd non ſunt infixi in ipſo,ſicut dicit Gal.ibidem.uide in concordantiis nuper æditis.

Nerui & cerebrum non ſunt principium ſenſus tactus, ſed in animalibus habentibus iſta cõtemperant organum tactus, quod eſt caro.in.2. de partibus animalium. in cap. de carne Commen.

Neruus ex humore mucori ſimili naſcitur,& alitur. Ariſtot. 3.de natura animalium.c.5. cogita, quia facit pro opinione medicorum.

Neruus ignem non patitur cum uena patiatur,& inciſus ſolidari non poteſt. Ariſt.3.de natur.animali.c. 5.

Neruorum natura non ab eodem initio continua procedit, ſicut natura uenarum. ibid.

Nihil debet eſſe ocioſum in natura,nec etiam in arte. 1.phy. commen.5n.idem primo cæli. tex.com.32.&.3. de anima. tex.com.45.

Nihil aliud eſt cauſa generationis & corruptionis niſi materia propter non eſſe.i.priuationem,quæ eſt immixta in ſubſtãtia eius.Com.1.phy.com.79.&.1.&.3. capitulis de ſubſtantia orbis.&.1.cæli.com.20.

Nihil per accideos prius eſt in bis quæ ſunt per ſe.2.phy.tex. com.65.1.cæli.com.14.4.phy.43. 4.meta.com.14.

Nihil quod eſt de natura incorporea, habet quantitatem. 4. phy.com.10.

Nihil recipit ſe,neque per ſe,neque per accidẽs. 4.phy. tex. com.26.&.27.

Nihil ad numerum nullam habet rationem. quarto phy. tex. commen.71.

Nihil dicitur tranſmutatum niſi quod eſt in fine tranſmutationis.6.phy.tex.com.57.

Nibil corrumpitur in nihil, & nibil ex nihilo generatur. 3. cæli.com.52.idem.1.phy.tex.com.34.

Nihili,ſeu non entis nullæ ſunt differentiæ.4. phyſicor. text. commen.67.

Nihil ſimpliciter intelligitur duobus modis, aut quòd nõ eſt ſubſtantia, & eſt aliquod aliorum prædicamentorum: aut quòd non eſt ſubſtantia,nec aliquod aliorum prædicamentorum.1.de gener.& corru.tex.com.11.

Nihil eorum quæ à natura & ſecundum naturam ſunt, inordinatum eſt,natura enim eſt cauſa omnis ordinationis. ex 8.phy.tex.commen.15.¶ Vbi aduerte quòd in plus eſt aliquid eſſe à natura, & eſſe ſecundum naturam:nam non ſolum habitus & diſpoſitiones conuenientes, & formæ à natura ſunt uerũetiam priuationes & monſtra & corruptiones à natura ſunt, ſicut notat pulchrè. Themiſt.in.2.phy. & Simp.in expoſitione tex. commen. 5. Et ideo Philoſophus animaduertens ad hoc dixit, nihil eorum quæ ſunt à natura & ſecundum naturam,ideſt ſecundum naturalem et conſuetum ordinem naturæ,eſt inordinatum,quia bene aliquid à natura genitum poteſt eſſe inordinatum: nam quid generat,nutrit,& auget monſtra niſi natura? Sed ialia etſi à natura ſint, non tamẽ ſunt ſecundum naturam genita impedimento naturæ adueniente propter materiam: & ideo Commentator in commẽ. dicit illam propoſitionem quæ à natura ſunt eſſe ordinata, habere ueritatem ut in pluribus:ſed rarò illa propoſitio fallit, ſed cum limitatione Philoſophi ſemper uera eſt.¶ Et ex illo loco patet quid ſit dicẽdum ad quæſtionem fieri ſolitam in fine.2.phyſi.à doctoribus quærentibus utrum monſtra ſint à natura uel à caſu:aliqui enim,ut Burleus,diſtinguunt de monſtro, quod poteſt biſariã ſumi, uel pro aggregato ex indiuiduo alicuius ſpeciei,& monſtruoſitate, & ſic dicunt talia non eſſe effectus naturæ:alio modo pro indiuiduo cui accidit illa monſtruoſitas,& ſic ſunt à natura.Nonnulli autem dixerunt eſſe à natura uniuerſali, alii è conuerſo modo quòd ſunt à natura particulari.Nos autem iuxta Peripateticorum doctrinam dicimus iſta à natura fieri,nutriri,& augeri, ſed non ſecundum naturam: etiam monſtra quæ non ſecundum naturam fieri dicuntur, poſſunt dici à caſu eſſe facta ſed non à fortuna,ſicut docuit nos Philoſophus in.2.phy.tex.commẽ.65. ubi ponit differentiam inter aliquid eſſe à fortuna & a caſu,ubi dicit:Maximè autem a fortuna eſſe eſt ſeparatum in his quæ à natura fiant:cum enim aliquid extra naturam,tũc non à fortuna,ſed magis à caſu factum eſſe dicimus:ſed tamen eſt hoc alterum: illius enim cauſa exterius eſt, iſtius autem interius.¶ Vbi animaduerte quòd monſtra etſi à caſu dici poſſunt facta fuiſſe & nullo modo à fortuna; tamen propriè loquendo talia etiam à caſu non ſunt,quia effectus caſualis propriè ſumpti cauſa eſt extrà,ſed monſtruoſi effectus cauſa eſt intra,quia materia eſt ex ſui ſuperabundãtia, uel defectu,uel ex ſuis qualitatiuis & quantitatiuis diſpoſitionibus:cauſa monſtruorum & materia eſt ex cauſis intrinſecis, & iden largè dicuntur à caſu eſſe, ſed propriè ſunt à natura,ſed non ſecundum naturam facta. Ita notant Græci,& Commentator in uerbis obſcuris ibi,dicens quòd iſte eſt alius modus naturæ.&c.

Eſſe à natura & eſſe ſecũdũ naturã differunt.

Mõſtra an ſint a natura.

Nihil patitur ſecundum quod eſt unum.9.metaphyſicor. tex. commen.2.ubi Commen. dicit quod Ariſt. per hoc intendebat declarare,quòd in re ſimplici non eſt paſsio neq; potentia omnino, & quòd illud in quo eſt potẽtia eſt compoſitum:& fuit antiqua ſententia diuini Hippocra.in libro de natura humana,ubi ſcribit quòd ſi homo eſſet res una, non utique doleret,neq; pateretur,neque corrumperetur,quia ſicut dicit non inueniretur aliquid quod faceret eum dolere & pati & conuerti.¶ Hoc etiam conſonat dictis Galeni in principio libri de morbis & accidentibus inueſtigandis numerum morborum, ubi habetur quòd quia corpus compoſitum eſt ex contrariis elementis habentibus poteſtatẽ commiſceri,& mutari,& ad ſeipſa conuerti,& paſsionibus ſubiici: eſt corpus corruptibile,& mutabile, & paſsibile, non ſolum ex natura compoſitionis,ut aſſerebat Democritus ex atomis indiuiſibilibus faciens compoſitionem; ſed etiam ex natura componentium: & ideo dicit quòd ſi corpus eſſet ſimplex non reciperet magis nec minus, nec melius, nec peius; ſed ſi ex diuerſis partibus fuerit compoſitum,& ad ſeinuicem paſsibilibus, multa diuerſa ſibi erunt aliis alia meliora.

Nihil ex non ente fieri,& omne ex ente,ferè omnium eorum qui de natura, eſt cõmune dogma.12.primæ philoſophiæ. c.5.iuxta principium.idem in.1.phy.tex.com.34.

Nihil eorum quæ natura ſiunt,ſit ab arte,nec è contra. Com. authoritate Alex.in.12.primæ philoſophiæ.com.13.¶ Ex quo uidetur quod ars alchimiæ non ſit poſsibilis.

Alchimiã nõ eẽ poſſibilem.

Niſi in ſcientia naturali demonſtraretur modus entium ſeparabilium, non eſſent niſi ſcientia doctrinalis & naturalis. 1. phyſi. commen. ulti. ¶ Quod quomodo ſit intelligendum, uide in Thenre,

Niuis & pluuiæ locus eſt unus & materia una, ſed differunt per diuerſitatem agentis, quia frigiditas generans niuem ē intenſior, & frigiditas generans pluuiam eſt remiſsior. 1. meteo. cap. 4.

Nigrum eſt albi priuatio ut lucis tenebræ. 10. meta. tex. cō. 7.

Nobile modicum nobilius eſt multo ignobili. 2. cæli. comm. 60. & fuit ſententia Ariſto. in. 1. de partibus animalium. c. 5. ubi ſcribit: Res enim illas ſuperiores tametſi leuiter attingere poſſumus, tamen ob eius generis excellentiam cognoſcendi, magis oblectamur, quam cum hæc omnia iuncta nobis tenemus: quemadmodum quamlibet partem minimamque corporis noſtrarum puellæ delitiarum uidiſſe gratius & iocundius eſt, quam cæterorum hominum membra tota perſpexiſſe & contractaſſe. conſimile elicitur ex. 1. de anima. tex. com. 1.

Nobilitas eſſendi in intellectibus abſtractis, non acquiritur per actionem. 2. cæli. com. 62. & habet ibid. tex. com. 64.

Nobilitas abſtractorum conſiſtit in ſeipſis, ſed nobilitas aliorum entium conſiſtit in actione eorum. 2. cæli. com. 62.

Nobilius ſemper prius eſt uiliori. 3. phy. tex. com. 11.

Nobilitas non accidit formis niſi ſecundum quòd ſunt finis. 2. phy. com. 74 conſimile habetur in. 2. primæ philoſophiæ tex. com. 8. ubi dicitur, quòd facientes infinitum latentes auferunt boni naturam. ubi Com. in com. notat quòd bonū in entibus non eſt niſi propter cauſas finales. ¶ Vbi animaduerte ſecundum Philoſophum in eodem loco, uidelicet. 2. phy. 74 quòd tunc forma habet rationem finis, quando res ab ea habet dignitatem et nobilitatem non ſimpliciter, ſed ſecundum naturam uniuſcuiuſq; rei: dignitas enim ſimpliciter & perfectio & nobilitas ſimpliciter, ut notant ibi expoſitores, & etiam Com. in. 5. primæ philoſophiæ, in c. de perfecto, nō eſt niſi in primo principio quod Deus eſt. Et aduerte quòd licet in naturalibus forma & finis ueniāt multotiens in unum ſecundum ſubiectum, & duo ſecundū rationem, alicubi tamen ratio formæ & ratio finis ſeparantur, ſicut eſt in mathematicis, ubi ſolum eſt ratio formæ, & non finis, quia in immobilibus non eſt ratio boni neque finis. ¶ Sed dices, quomodo ſciri poteſt per regulam neceſſariam quando iſta ſeparantur, & quādo non? Ad hoc autem Alexander & Them. quos etiam Com. ſub uerbis obſcuris ſequitur, dixerunt, quòd hoc patet ex diffinitionibus rerū: nam cum diffinitio exprimat formam & rei quidditatem, quotiens propoſita diffinitione ſtatim apparet rem tali modo melius eſſe quam quouis alio modo; tunc forma illa nō ſolum forma, uerumetiam finis rationem obtinet: ſed quoties propoſita diffinitione rei, non ſtatim apparet rem illā melius hoc modo ſe habere quam alio; tunc res illa ſolùm forma eſt, & nullo modo finis. Et hoc uidere licet in diffinitionibus rerum naturalium, quia poſitis rerum diffinitionibus apparet rei dignitas & nobilitas, ſecūdum quam res totaliter ſe habent quam aliter, ut ex hominis diffinitione dicente hominem eſſe animal rationale mortale, apparet quòd melius eſt hominem habere complexionem maximè temperatam & remotam ab excellentijs contrariorum, ſicut eſt de facto, quam alio modo: molles enim carne ſunt apti mente & ratiocinio, ut patet ex. 2. de anima. tex. com. 94. Similiter ex diffinitione auis, uidelicet quòd ē animal à prædominio aereum, manifeſtè apparet quòd melius eſt aues habere alas quam carere alis. Sed ex diffinitionibus rerum mathematicarum non ſtatim apparet, quare res melius ſit iſto quam alio ſe habere modo: ut poſita circuli diffinitione & quadrati non ſtatim apparet, quare melius ſit circulum hoc quam alio ſe habere modo. unde Themiſti. ibi dicit: Non enim quemadmodum ex hominis, equi, plantarum, diffinitione ſtatim oſtenditur quid ſit in illis ſpeciebus optimum præſtantiſsimumque ita in mathematicis euenit: quis enim nnn derideatur ſi pergat probare melius circulo eē ut lineæ à centro profectæ pares ſint, aut quadratæ, ut illæ quæ quadratum obambulant? Quod etiam animaduertens Com. inquit ibi in com. 74. Forma in rebus naturalibus eſt, ut ens ſit in ſua diſpoſitione nobiliori ſecundū quod eſt illud ens nobilius ſimpliciter: nobilius enim in eſſe non eſt nobilius ſimpliciter. & dixit hoc ut notificet quòd forma non ſequitur naturam materiæ neceſſario, ut opinati ſunt antiqui naturalium, ſed natura inuenit eam propter hoc quòd ens ſit in ſua natura nobilius; & ideo forma quæ ſequitur naturam entis non eſt dicta nobilior, ut forma mathematica: non enim dicimus quòd ex hoc quòd lineæ exeuntes à centro ad circunferentiā ſunt æquales ut circulus ſit nobilior, ſed hoc contigit naturæ circuli, & ideo nobilitas non inuenitur in formis mathematicis: hæc enim. ſ. nobilitas non accidit formis niſi ſecūdum quòd ſunt finis. hæc Com. ¶ Sed tunc eſt maxima difficultas, quia Ariſt. in. 13. primæ philoſophiæ in fine primi capituli, inquit: Bonum autem & in immobilibus dicentes. nihil mathematicas ſcientias dicere de bono aut optimo mentiuntur: dicunt enim & demonſtrant maximè, non enim ſi non nominatum opera autem & rationes oſtendunt &c. Quod animaduertens Auer. in. 3. primæ philoſophiæ com. 3. exponens dictum philoſophi. ibidem aſſerentis in mathematicis non eſſe rationem finis neque boni, inquit quòd ipſe dixit quòd ordinatio numerorum & magnitudinum inuenitur in eis: & indiget hoc perſcrutatione, ubi in eodem loco dicit Com. quòd in immobilibus non inuenitur bonum per ſe, & ponderans hoc Com. dicit: Et dixit per ſe, quia poteſt contingere ut in rebus mobilibus ſit bonum, ſed non per ſe. Vnde ſecundum quòd mihi uidetur. tunc in aliquo obiecto ſcibili inuenitur ratio boni per ſe quando ex ratione & diffinitione dāte rei quidditatem ſtatim apparet rei bonitas, & quòd melius eſt rem illo quam alio modo ſe habere, ſicut apparet ex diffinitionibus rerū naturalium, ut diximus. Sed quando ex diffinitione talis rei non ſtatim hoc apparet, tunc ſi in tali obiecto ſit aliqua bonitas, hoc non eſt per ſe, ſed accidit: nam non eſt dubium quòd in figuris mathematicis eſt ordo & nobilitas. Nam in. 2. cæli. tex. com. 12. demonſtratur circulum eſſe nobiliorem & perfectiorem omnium figurarum. quia tamen illa nobilitas non euidenter etiam immediate apparet ex circuli diffinitione, ut dicit Them. & Comm. ideo contingit naturæ eius. Iſta ni fallor eſt Peripateticorum ſententia in hac re, quæ non niſi maximo labore, & in non paruo tempore mihi innotuit. ¶ Et animaduerte etiam unum quod ēt aliàs in contradictionibus memini me annotaſſe, quod refert dicere in entibus mathematicis non eſſe rationem boni, & refert dicere ſcientias mathematicas non habere rationem boni, quia primum uerum eſt, & ſecundum eſt falſum: Nam entia mathematica & naturalia non ſunt diuerſa ſecundum ſubiectum, ſed ſecundum rationem: & ideo eadem forma, ut in mathematica ſcientia conſideratur, habet præciſe rationem formæ, & non habet rationem finis, & ſic abſtrahit à ratione boni. Sed ut in naturali ſcientia conſideratur, utroque modo conſideratur, & ideo ut eſt finis intentus ab agente, ſic habet rationem boni: ſed ſcientiæ mathematicæ cum ſit ſecundum Peripateticos de numero ſcientiarum ſpeculatiuarum, ſic ſunt de numero bonorum, & in eis eſt ordo, & ex earum cognitione intellectus perficitur, & non ſolum exercetur, ut uoluerunt Platonici, ut notauit Ammonius ſuper Porphyrio. ¶ Amplius dant pluribus artibus ſubalternatis multa principia & conferunt ad multa, ut alibi notauimus. ¶ Sed tunc eſt difficultas quomodo poteſt eſſe nobilitas habitu ſcientifico, ſi non inuenitur per ſe nobilitas & perfectio in obiecto? Niſi eſſet quòd habitus ſcientificus non dependet ab obiecto tanquam à cauſa totali, & ideo poteſt aliqua participare ex alia ratione quam ex ratione obiecti. licet enim habitus ſcientificus in certitudine & abſtractione dependeat ab obiecto, ut patet in. 1. poſteriorum in illo capite: Certior autem ſcientia eſt altera, altera tamen in nobilitate non ſemper ab obiecto dependet, licet hoc plerunq; contingat, ut elicitur ex principio libri de anima, & ex. 2. primæ philoſophiæ. tex. com. 2. ſed illud eſt uerum ut frequentius, quia non credo illud ſemper uerum eſſe ſicut eſt in caſu. Et tu conſidera diligentius, quia non eſt poſterius præcluſa uia ad altiores ſpeculationes.

Entia naturalia & mathematica quo differant.

Nobilius

Nobilius non tendit deſiderio in uilius. 12. primæ philoſophiæ.tex.comm.30.& habetur in.7. politicæ, ubi habetur quòd uilius ſemper eſt nobilioris gratia.

Nobilitas rerum compoſitarum ſe inuicem excedentium nõ attenditur niſi penes paucitatem compoſitionis,& propinquitatem ad primum ſimplex in illo genere. 12. primæ philoſophiæ.com.51.ubi patet perfectiones rerum attendi penes approximationem ad ſummum, contrà Sophiſtas.

Nobile in omni genere eſt ſimplex,& indiuiſibile,& ſingulare,& per ſe extra compoſitum ſcilicet quòd ſubſtantia eius non eſt in cõpoſitione: ſicut calidum ſimpliciter eſt ignis, cui non eſt admixtum aliud corpus per quod fiat modici caloris.12.primæ philoſophiæ com.51.

Nobile id eſt quod ex bono prodijt genere, generoſum uerò quod non à ſua natura degenerauit. primo de hiſtorijs animalium.cap.primo.

Noctes plenilunij ſunt tepidiores.ex.4.de parti. anima.ca.5.

Nomen libri phyſicorum eſt auditus naturalis, uel ſermo naturalis, ut Com.in prologo, ſed allegat extraneam cauſã. Melius Græci, ut Simplicius. Nam ſcriptorum Ariſt.duæ ſunt ſpecies, una earum quæ exteriora nominabat, & de hoc meminit Ariſt.in.1. cœli & mundi tex. com.100. quales erant hiſtoricæ & rhetoricæ meditationes,& demũ omnia ea quæ minus tum curæ tum diligentiæ indigebant. Altera eorum quæ auſcultatoria nuncupabat, in quibus philoſophia remotior ſubtiliorq; agitabatur, ex quorum numero eſt iſte liber.¶ Aduerte etiam quòd ab Ariſto. nuncupatur primus ſermo naturalis, ut patet in.1.cœli.tex. comm. 20.dicitur etiam in ſpeciali liber de principijs & de motu.

Nomina ſynonyma non uſitantur in doctrina demonſtratiua. Aue.1.phy.com.1.&.4.phyſi.com.129.primo cœli. cõ.5. Huius ratio (ni fallor) eſt, quia nihil debet eſſe ſuperfluum in ſcientia, in hoc enim ita eſt de arte ſicut de natura, prout ſcribit Com.1.phy.com.50.& ideo dixit Lyconienſis quòd mos eſt ſapientum uerba onerare ſententijs. Nota tamen quòd ad exponendum licet quandoq; uti nominibus ſynonymis, uide pro hoc Auer.4.phyſi.com.45. Notanter autem appoſuit, in doctrina demonſtratiua, quia in arte poetica aut oratoria hoc non ſolum licet, immo eſt neceſſarium:& Plato aſſeruit quòd nõ eſt habenda de nominibus cura, quibus magnarum rerum cura proponitur, ut recitat Galenus.2.de differen.feb.cap.7.

Nominum non eſt magna ſolicitudo habenda. 1. phy.com.1. idem Them. 1. de anima. cap. 19. Platonis etiam ſententia fuit, ſi nomina neglexerimus magis diuites prudentia ad ſenectutem perueniemus. Galenus refert in. 4. de utili.parti.cap.13. uide quomodo ſit intelligendum in contradictionibus nuper æditis.

Nomen dictum de aliquibus ſimpliciter & ſecundum prius, de alijs uerò dicitur ſecundum quid aut per poſterius:illud de quo dicitur per prius eſt ſemper cauſa poſterioris.octauo phy.com.77.

Nomina ſeptimo die pueris imponuntur, plures enim ante ſeptimum diem conuulſione intereunt.7.de natura anima. cap.ultimo.

Nomen cognitionis & ſcientiæ non ſunt nomina ſynonyma, quia ſcientia demonſtratiua non utitur nominibus ſynonymis.conſimile primo phy.tex.com primi.

Nomen priuatiuum tria ſignificat, aut enim monſtrat priuationem intentionis quam demonſtrat nomen habitus, ut cùm dicitur de cæco quod eſt non habens uiſum,aut diminutionem uiſus,ut demõſtrat hoc nomen debilis uiſus, aut malum uiſum, non uideat phantaſmata. 3.cæli.com.25. & eſt ſimile diſtinctioni medicorum de operatione læſa quæ dicitͤ tribus modis, aut diminutè, aut corruptè, aut ablatè.

Nominum quædam dicuntur æquiuocè, & quædam ſecundũ prius & poſterius.1.de gene.tex.com.44.

Nomen in rebus naturalibus primò dicitur de forma, & ſecũdariò de congregato: in artificialibus uerò è contrario; quia primò dicitur de materia,& ſecundariò de congregato.2.de anima.com.8.

Nominum expoſitio in ſcientia diuina eſt pars illius ſcientiæ, è contrario ei quod eſt in alijs ſcientijs, quia in alijs ſcientijs exponuntur nomina apud unamquamque cõſiderationem in unaquaque quæſtione, ſed in ſcientia diuina exponuntur nomina in uno tractatu, uidelicet in.5. metaphyſicæ, non ad diſtinguendum nomen æquiuocum, ſed in numerãdo intẽtiones de quibus conſiderat iſta ſcientia Aue. 3.metaphy.com.primo.& idem.5. metaphy.com.1.contra Nicolaum Peripateticum.

Nomina denominatiua ſignificant unum compoſitum. tertio metaphy.com.16.uide etiam primo phy.commen.25.uide in concordantijs.

Nomina denominatiua ſignificant ſubſtantiam & accidens. 4.meta.com.3.&.3.meta.com.16.uide tamen quid primo ſignificent Aue.5.meta.com.14. contra Auicennam.

Nominibus non ſignificantibus auferetur adinuicem diſputatio, ſecundum ueritatem autem & ad ſeipſum. 4. metaphy. tex.com.10.

Nomen quod ſignificat unam intentionem, neceſſe eſt quod imponens illud nomen ad ſignificandum illam intentionẽ intelligat illam intentionem: qui enim non intelligit unam intentionem, non poteſt ponere nomen omnino. 4.metaphy.tex. com.10.

Nomina denominatiua quæ prædicantur de uno non ſignificant unam intentionem.4.meta.com.11. & elicitur ex tex. & ſenſus eſt quòd nomen non dicitur ſignificare unam intentionem ex hoc quòd prædicatur de uno, alioquin ſequeretur quòd album & muſicum & homo unum & idem ſignificarent, quod tamen eſt falſum, refert enim unum ſignificare,& de uno,ut dicitur in textu.

Nomina multa quæ ſignificant aliqua quæ ſunt unam diffinitionem habentia, ſunt nomina ſynonima,ut ueſtis,& tunica.4.meta.tex. com 11.

Nomen quando ſignificat aliquid in nominato, quod eſt ei neceſſarium,& eſt idem in numero, cum eo ſignificat ſubſtantiam: & ſi ſignificauerit in nominato aliquod non neceſſarium ei, nec eſt cum eo unum, tunc illud eſt accidẽs. 4.metaphy.tex.com.12.

Nominum expoſitio eſt pars ſcientiæ diuinæ, ſecùs in ſcientia naturali,& in alijs ſcientijs particularibus. 5. metaphy. com.1.¶ Vbi animaduerte unum pulchrum dictum Alexãdri.5.meta. in expoſitione textus. 5. in capitulo de natura in fine, ubi dicit: Illud autem intelligere oportet, ſingula quæ ut plurifariam dicta partitur, non accipi ut æquiuoca, ſed ut quæ ab uno,& ad unum referuntur. Nota.

Nomina aliqua de quibus Ariſt. diſtinguit ſignificata eorum in.5. meta. ſunt propinqua ſynonymis,& communibus appropriatis.5.meta. com.4. quid per nomina ſynonyma Cõment.intelligat clarum eſt. Nam ſunt diuerſa nomina, eandem tamen intentionem ſignificantia, ſicut ueſtis, tunica, & indumentum, & de talibus Commen. locutus eſt in primo phy.commen.1.& primo cœli com.1.dicens quòd nomina ſynonyma non uſitantur in doctrina demonſtratiua &.4.phyſi.com. 129. dicit: Diſplicet expoſitoribus ipſum uti nominibus ſynonymis. Vnde in ſimili dicit quòd iſta nomina elementum, principium,& cauſa, dum communiter ſumuntur, ſunt nomina ſynonyma; ſed dum ſumuntur propriè, diſtinguuntur, & hoc uoluit ſignificare cum dicit hic in præfata authoritate, quòd ſunt propinqua nominibus communibus appropriatis. Appellat enim nomen commune quod de multis intentionibus dici poteſt, ſed quãdo appropriatè ſumitur, tunc ſumitur pro una intentione tantũ. Nam licet elementum communiter poteſt de omni cauſa dici, propriè tamen de cauſa materiali, & principium cõmuniter licèt de omnibus etiam cauſis dici poteſt, appropriatè tamen dicitur de cauſa mouente, & agente, & cauſa appropriatè dicitur de fine, licet communiter dicatur de omni cauſa. Sic igitur intelligis quæ nomina ſunt propinqua ſynonymis,& communibus appropriatis.

Nomina denominatiua primò ſignificant accidens, ſecundariò ſubiectum, contra Auic.Com.5.meta. com.14.

Nomina quæ dicuntur de affirmatione & negatione, dicuntur purè æquiuocè, & uniuerſaliter de oppoſitis. ſeptimo metaphy.com.15.

Nomen non imponitur rei, quam homo ignorat.7.metaphy. tex.com.54.idem.4.meta.tex.com.10.

Nomen utrum ſignificat compoſitum, an formam, quæritur.

Iſta quæſtio à Philoſopho in.8. meta.in tex.com.7. Et nota ibi Com. quòd iſta quæſtio procedit in omnibus ſignificantibus eſſentias ideſt ſubſtantias rerum, & non;in accidentali: quod ideo dixit, quia ut ipſe tenet contra Auicennam.5. meta com.14.nomina denominatiua primò ſignificant formam,& ſecundò ſubiectum.

Nomen ſignificans eſſentiam primò ſignificat formam, & ſecundariò compoſitum ex materia & forma. 8.metaphyſic. tex.com.7.

Nomen non ſignificat rem niſi ſecundum quòd eſt in actu. 8. metaphy. com.7. & eſt authoritas Philoſophi in 9. primæ philoſophiæ.in tex.commen.7. & in ſecundo phyſico.tex. commen.11.

Nominum propriorum inopia cogit nos quandoq; metaphoricis uti. Themiſt. primo de memoria. cap.11. idem Alexander In paraphraſi de anima. in cap. de phantaſia.

Neceſſarium præceptum [in] diſputationibus.

Nominum oportet,ſi diſputatio futura eſt, unumquodq; eſſe notum,non facto autem hoc communicatio ſermonis eſſe non poterit: oportet igitur nominum unumquodque eſſe notum & ſignificare aliquid & non multa,ſolum autẽ unũ: ſi autẽ plura ſignificet, manifeſtum facere ad quod fert nomen eorum. 11.primæ philoſophiæ.cap.3.

Nominum inopia facit nos declinare à principali ad communitates. Auic.5.meta. cap. idem Com. 7.metaphy.com. 41.&.8. meta. com.5. contra Alexandrum.

Nomina analoga dicuntur modo continentiæ rerum attributarum ad unum, & talium proprietas eſt quòd aſcẽdant ad primum illius generis, quod eſt cauſa aliorum primo appellatorum illo nomine, & ideo talia nõ communicant in una natura communi: & probatio huius eſt, quia iſtorum quoddam eſt cauſa cæterorũ, & cauſa præcedit cauſatum, & impoſsibile eſt, ut natura cauſæ & cauſati ſit una & eadẽ in genere, niſi in particularibus cauſis:& ideo hæc ſpecies communicationis oppoſita eſt communicationi generali. ex libro deſtru. diſpu 7.in ſolu.ulti.dubij.

Nomen fuit impoſitum formis quieſcentibus,& uerbum formis mobilibus. Com.5.phy.com.9.

Nomen famoſius uidetur ſignificare aggregatum ex materia & forma, licet quandoque dicatur forma: & eſt id cui uerius applicatur nomen. Sed ſi fiat cõparatio inter has duas ſignificationes, tunc ſignificatio de compoſito eſt prior tẽpore & poſterior ſecundum eſſe: & eius ſignificatio de forma eſt poſterior tempore, & prior ſecundum eſſe, quia nõ eſt moris plebis diſtinguere inter indiuidua ſubſtantiæ tali differentia.ex paraphraſi meta.tract. 2.col.14.uide idem in 8.meta.com.7. & in.2.de anima. com.8.

Non inuenitur corpus ſimplex quod alteretur ex ſe,aut quod generetur ex ſe,ſicut inuenitur corpus ſimplex quod transfertur in loco ex ſe.2.phy. com.primo.4. phy.comm.71.8. phy.20.&.60.&.2. de anima. com.50.&.115.

Non dubitamus quòd corpora ſimplicia mouentur ex ſe. 2. phyſic.commen 3.& primo &.4.phyſico.71.3.cœli.18.4. 22.24.25.

Non debet aliquis dicere quòd diffinitio naturæ ſit concluſio demonſtrationis.2.phy.com.3.com.6.

Non omnis homo eſt aptus, ut ſit medicus.5.phy.com.3.

Non quodlibet generatur ex quolibet.primo phy. tex. commen.43.&.2.phy.tex. com.45. &.8.phy.46.&.2. metaphyſico.commen.15.

Non omne quod eſt à natura, eſt propter aliquid.2. phyſico. com.77.uide pro intellectione huius Themiſt.in. 5.phyſi. in expoſitione.tex.5. ubi dicit quòd à natura etiam eſſe dicuntur priuationes & peccata naturæ,licèt talia ſecundum naturam non ſint.& ita dicit Simplicius in eodem loco.

Non ens non tranſmutatur. 3. phyſi.tex.com.12.&.1.phy.cõ. 71.& tex,com.75.&.77.

Non omne de quo dicitur hoc nomen unum,dicitur de eo ſecundum quòd quidditas ſit eadem, ut unum dicitur de tunica & ueſte. 3.phy.tex.21.facit pro ponentibus cum identitate reali ſtare diſtinctionem formalem.

Non entis nulla eſt differentia.4.phy.67.

Non omne ens eſt in loco, ſed mobile corpus.4.phyſic.tex. commen.47.

Non eſſe in actu quod eſt eſſe in potentia, eſt proprium primæ materiæ. 5. phyſico. commen. 7. & primo phyſico. 70.&.12.metaphyſico.commen.11.

Non ens dicitur tribus modis.5.phy.tex.com.8.

Non quodlibet agit in quolibet, nec quodlibet patitur à quolibet, ſed determinatum à determinato: & ſimiliter non quodlibet fit ex quolibet, ſed determinatum à determinato. 1.phy. tex. com. 43. Inquit Simplicius quòd iſtæ ſunt dignitates communes omnibus generationibus & naturalibus & artificialibus,& idem confirmat Commen.ibidem com.46. Auer. autem addit quòd iſtæ dignitates ſunt ueræ uniuerſaliter in omni generatione. quarum actio & paſsio eſt quaſi genus: quod ideo credo additum fuiſſe,quia intẽtio Ariſtot. ibi eſt probare quod omnia quæcunque ſiunt, ſiunt ex primis contrarijs, quia iſta erat una ex tribus conditionibus principiorum, quæ non erat per ſe nota de primis contrarijs, ut dicit Commen. Et ideo Ariſto. altius exorditur ad declarandum illam, ponens iſtas dignitates quòd nõ quodlibet agit in quolibet, ſed contrarium in ſuũ contrarium, nec quodlibet patitur à quolibet,ſed contrarium patitur à ſuo contrario. ¶Et ideo ſcire debes quòd eſt differentia inter motum & actionem, quia plus eſt mouere, quam agere.1. de generatione & corrup.tex.cõ. 43. Omne enim agens eſt mouens,ſed non è contra: nam actio & paſsio ſunt merito contrarietatis. In talibus igitur generationibus quarum actio & paſsio eſt quaſi genus, ideſt quæ ſiunt merito contrarietatis,habent locum illæ dignitates. Nam in motu non eſt uerum uniuerſaliter propter motum cœli, qui non eſt de contrario in contrariũ, ſed eſt ab eodem in idem,ut patet.1. cœli. tex.com. 30.& propter motum æquiuocum repertum in abſtractis & in intellectu, ut patet.8. phyſi. com.40. Et ſic ceſſat inſtantia Simplicij de anima, quæ uidetur pati dũ illuſtratur à Deo, cùm non ſit in ea contrarietas. Soluit enim quòd ipſa inquãtum indigens uidetur aliquam habere contrarietatem reſpectu Dei qui eſt perfectus & plenus omni perfectione,& ſic ex non diuina fit diuina. Sed melius eſt dicere cũ Auer. quòd hic non quæruntur niſi principia generationis & corruptionis in quibus eſt actio & paſsio, talia autem ſunt in quibus eſt contrarietas, unde alterationes & motus illi inuẽti in abſtractis ſunt æquiuocè dicti cum iſtis qui inueniuntur in his quæ ſunt corpora,aut uirtutes in corporibus; ſicut bene notauit Com.in.8.phy.com. 4.

Non ens, non dicitur quieſcere neque tranſmutari, neq; eſſe contrarium.8.phyſi.com.61. idem.5.phy. tex.com.7.& 8.& primo phy.51.&.8.phy.com.4.

Non iuſtum eſt increpare aliquem non inſpecta cauſa.2. cœli.tex.com.34.

Non ſolùm his dicere gratiam iuſtum eſt, quorum opinionibus aliquis communicauerit, ſed & his qui adhuc ſuperficialius enunciauerunt:etenim hi cõferunt aliquid, nam habitum quidem noſtrum præexercitati ſunt. 2. metaph. tex. commen.2.

Non ſimiliter mentitus eſt qui dixit quattuor eſſe quinque,ut qui mille.4.meta.tex.com.18.

Non entium quædam potentia ſunt.9. meta.tex.com.7.

Non ens dicitur tripliciter.12.metaphy.tex. comm.11. &.5. phy.tex.com.8.

Non uidere quædam melius eſt quàm uidere. 12.metaphyſi. tex.commen.51.

Nota ſingulis & prima multotiens debiliter nota & parũ aut nihil entis habent.7. metaphy.tex.com.10. ubi dicit Commenta. quòd illa quæ ſunt cognita cuilibet, ſunt paucæ aut paruæ cognitionis in reſpectu eorum quæ ſunt cognita apud naturam.

Nota per ſe & euidentiſsima demonſtrari non poſſunt. 2. phyſico. tex. commen. 6. & ibidem commen. tertio & 4. metaphyſico. tex. commen. 9. Themiſtius etiam. 2. de anima ſuper tex. commen. 152. inquit: Euidentiſsima, & quæ ita ſunt ut uidentur, attollunt rapiuntque etiam repugnantem animum ad acceſsionem ſiue aſcenſionem.

Notum eſt per ſe, quòd locus rei eſt aliud à re, & quod nihil ſuſtentatur ſuper ſe.3. phy.com.52.

Notũ eſt per ſe quòd in minori tẽpore pertrãſitur pars quam

totum

totum.6.phyſi.commen.21.

Nota naturaliter & ignota naturaliter inueniuntur in quolibet genere.

Nos ſumus quodammodo finis omnium. ſecundo phyſico. tex.commen. 24. Aduerte tamen quòd loquitur de manu factis ſeu artificialibus.

Nos non credimus ſcire aliquid niſi ſciuerimus illud cum omnibus ſuis cauſis primis, donec perueniamus ad ſuas cauſas propinquas.2.phy. commen. 27.idem primo phyſico.commen.pirimo.

Nouitas in rebus non procedit à uoluntate tantû, immo etiã à natura & ab euentu. Vnde ſi innouatum ſolum a uoluntate eſſet, ſequeretur quòd uoluntas aſſumeretur in diffinitione eius, nunc autem diffinitio innouati eſt illud quod fit poſt priuationem.ex diſpu.11. in ſolu. primi dubij.

Nouitates non proueniunt niſi in corporibus, & ideo Philoſophi cauent ſibi attribuere nouitates primæ cauſæ. ex diſputatio.12.in ſolutione. 3.dubij.

Nulla ſcientia ſpeculatiua conſiderat de ente per accidens. Com.2.phy.com.52.pondera quia dixit ſpeculatiua. uide in primo priorum.in com.18.in calce commenti.

Nullius diuiſibilis finiti unus eſt terminus.4.ph.tex. com.91.

Nulla obliuio maior eſt quàm cùm quis perſcrutatur de cauſa alicuius rei, & dat cauſam deſtruentem intentionem illius rei. 3.cœli.com.56.

Nullus poteſt per ſe inuenire artes operatiuas aut conſideratiuas in maiori parte, quia non complentur niſi per iuuamentum prioris ad ſequentem. 2.metaphy. commen.2.uide conſimile in fine com.36.3.de anima.

Nullus conabitur aliquid facere ad terminum, niſi futurus uenire. 2.meta.tex.com.8.

Nulla ſpecies inuenitur per accidens.6.meta.tex. com.4.idẽ. 8.phy.com. 46.&.7.meta.com. 21.

Nulla eſt ſubſtantia abſtracta quæ non moueat, quia tunc inueniretur in diſpoſitione diminuta. 12.meta.com.48.

Numerus quilibet eſt numerabilis, & omne numeratum in potentia cùm fuerit in actu, poſsibile eſt, ut ſit numeratum in actu.3.phy.tex.com.41.

Numerus cauſatur ex diuiſione continui. 3.phy.tex.com.68. Et nota quòd intelligitur de numero ſenſibili, quia continuum eſt diuiſibile in infinitum, & per conſequens talis numerus cauſatur ex unitatibus, quæ ſunt res diuiſibiles.

Numerus creſcit in infinitû, & eſt unum de fundamentis quæ ponit arithmeticus.3.phy.com. 56.

Numerus augetur in infinitum propter materiam, & non diminuitur in infinitum, quia diminutio inducit ad formam unitatis quæ eſt indiuiſibilis. 3.phy. tex. com.68.

Numerus eſt coaceruus unitatum compoſitus ex indiuiſibilibus.3.phy. tex.com.68.

Numerati reſpectus ad numerum eſt ſicut contenti ad continens.4.phy.com. 115.

In numero eſſe contingit dupliciter, uel ſicut partes & accidentia, uel ſicut numeratum.ibid.

Numerus ſecundum Platonem neque diminuitur in infinitû, neque augetur in infinitum, quia uſque ad decem Plato facit numerum.3.phy.tex.com.61.

Numerus quilibet numerabilis eſt. 3.cœli.tex.com.41.ubi aduerte, quòd, ut inquit Themiſt. illa propoſitio eſt uera tam de numero ſenſibili quàm de numero mathematico; rationes enim illæ ſunt communes, ut aſſerit.

Numerus eſt augmentabilis in infinitum non diuiſibilis, è contrario aût in magnitudinibus.3.phy. tex.com. 68. uide quomodo intelligatur.3.phy.com.60.&.3.cœli.comm.6. idem.4.meta.com.27.

Numerus non habet infinitatem in actu, ſed permixtam potẽtiæ, ſicut eſt in motu, & tempore.3. phy.tex.com. 68.uide etiam in ſimili.9.metaphy.com.11.

Numerus non differt in ſpecie per res numeratas tanquã per differentias ſubſtantiales.4.phy.tex.com.134.

Numerus non multiplicatur ad numerationem rerum numeratarum.4.phy.com.132.

Numerus duplex, numeratus & numerabilis.4.phyſi.tex.cõ. 131.¶Vbi aduerte quòd litera trãſlationis Arabicæ eſt deprauata ibi, & noſtra quæ communiter inueniebatur, ſed ſic iacet litera Græca, & ita exponit Themiſtius & Simplicius: Differt enim numerus numeratus à numero numerabili, ut dicunt, quia unus dicit actum, & alius aptitudinẽ: & numerus numeratus refertur ad numerantem: numerus uerò numerabilis refertur ad numeratiuû, uel ad id quod poteſt numerare.

Numerus eſt notior naturaliter apud nos, & ignotum naturaliter apud nos eſt numeratum.4.phy.com.112.

Numerus numerat numeratum eſſentialiter, ſed per accidẽs numerat numerum.tex.com.112.4.phyſi.

Numerus diuiditur per unitatem, ſed continuatur per unitatem.4.phy.105.

Numerus excedit omne quod eſt in eo ex duobus extremis. 4.phy.tex.com.117.

Numeri eſſe in anima non eſt omnibus modis eſſe in animã, quia tunc eſſet ens fictum, ut chimera & hircoceruus: ſed eſſe eius extra animam eſt in potentia ſcilicet propter ſubiectum proprium, & eſſe eius in anima eſt in actu. ¶Ex quo colligitur quòd entia, quibus aliquid non correſpondet extra animam, ſunt figmenta.4.phy.com. 134.

Numerus ſimpliciter non multiplicatur, ſicut multiplicatur numerus non ſimpliciter dictus.4.phy.com.134.

Numerare & mẽſurare, ut inquit Boetius, noſtra eſt functio, noſtrum eſt opus, nulla enim menſura à natura conſtituitur. Themiſt.4. phy.com.132.in digreſsione. Et elicitur ex ſententia Ariſtot.in tex. dicentis. Si non eſt anima, numerus non erit.

Numero ternario tenemur magnificare creatorem in orationibus & ſacrificijs, quia omnia iſta non ſiunt niſi ad magnificandum creatorem. 1.cœli.com.2. & elicitur ex tex.

Numero ternario appellationes aſsignamus. 1. cœ.tex.c. 2.

Numerus ternarius eſt perfectus. 1.cœli.tex.com. 2.&. 3.

Numerorum principia utrum ſint eadem numero aut ſpecie, dubium eſt. 3.cœli.com. 35.

Numerus denarius perfectus eſt, & omnem uidetur comprehendere naturam numerorum. 1.meta.cap.2.

Numerorum natura ſecundum aliquos & idearum eſt una natura: ſecundum alios autem alia eſt natura numerorum & formarum, ſed eſt natura media inter formas & ſenſibilia; & iſta fuit opinio Platonis. 1.meta.com.8.

Numerus numerãt ſe aut per unitatem, aut per numerum. 1. meta.tex.com.37.

Numeri mathematici ſunt impaſsibiles. primo metaphy.tex. commen.38.

Numerorum tres ſunt ſpecies, eſt enim numerus mathematicus, qui non multiplicatur per multiplicationem rerû numeratarum, & eſt numerus formalis, qui diuerſatur per diuerſitatem entium, & eſt numerus cuius iſte numerus eſt forma, & ſunt ſenſibilia: 1. meta. com.38. ¶Nota tamen quòd illa diuiſio ſequitur ſecundum mentem antiquorum, contra quos arguit Philoſophus & Commen. ibid. Pro illo uide Themiſt. primo de anima.cap.12. ſuper.26. ubi recitat opinionem Themiſt. dicens: Cum incorpoream naturam à quantitate continua remotiſsimam putarent, ut pote quæ nullam molem aut diffuſionem haberet, ſed ſub diſcretam commodè cadere uiderent; numerum illi & multitudinem aſciſcebant; non omnem, ſed quam ueræ & ſimplices unitates attollerent. Dixi ueras ac ſimplices unitates, quia numerus qui ad incorporea pertinet, non conſtat ex his unitatibus, quæ corporali naturæ mortaliq; tribuũtur. nullum enim corpus perfectè unum eſt, quia in infinitum ſecabile eſt. quamobrem numerum illum tanquam ex ſpeciebus & formis collectum formalem ſeu ſpecificû appellabant, contraq; eius generis numeros, ut rerum formas & ſpecies prædicabant, atque huic ſententiæ uerſus ille congruit.

Quæque ſuos retinent numeros, numero omnia conſtãt.

Numerus eſt ens exiſtens extra animam.primo metaphy.cõ. 36. uide quomodo ſit intelligendum.in.4.phyſic. comm. 131. Dicit enim ibi Commen. Eſſe numeri in anima non eſt omnibus modis, ſed in anima eſt in actu, & extra animam eſt in potentia per ſubiectum eius proprium, & eſſe eius in anima eſt in actu, ſcilicet quando anima fecerit illam actionem.

Nume-

Numerus cognoſcitur & multitudo per priuationem continui. 2. de anima. tex. com. 132. quod qualiter ſit intelligendum, uide in digreſsione infraſcripta.

Numerus cognoſcitur à ſenſibus negatione continui. Ariſto. ſententia eſt in. 2. de anima tex. commẽ. 133. Dicit Simplicius in iſto loco quòd eſt intelligendum numerum ſentiri per negationem continui. i. tanquam per priuationem, ſicut tenebra à uiſu, & ſicut abſonum ab auditu. Nam numerus per ſe ſenſibilis eſt ſicut & unum, & eſt mouens potentiam ſenſitiuam. Iam enim Ariſtot. in hoc tex. enumerans omnia ſenſibilia communia, quorum alterum erat numerus, dixerat quòd omnia motu ſentimus: Vnde non eſt dictum Philoſophi intelligendum quòd tanquam priuatio ſentiatur, quæ non mouet ſenſum, ut tenebra, quæ non mouet uiſum: ſed quoniam opponitur unum multitudini, cũ multitudo conſiſtat in cõgregatione unius ſimul, quod eſt cõtinuum ſecundum unumquodque ex quibus multitudo conſtat: & quia in rebus ſenſibilibus unum ut continuum eſt unum: & cum in multitudine numerali nõ appareat tale unum continuum, quamuis is numerus unus exiſtens ſecundum diuiſam collectionem, & unus eſt & cognoſcitur, ſed non ut continuus. Et hoc manifeſtat negatio continui, uidelicet non ut ſolum unum cognoſci, hoc enim continuum eſt in omnibus ſenſibilibus; ſed tãquam in collectione multorum talium collectione recuſante continuationem. Et iſtum modum dicẽdi uel cõſimilem imitatur Paulus Venetus in præſenti loco: inquit enim quòd unum & multa ſumuntur dupliciter, uel abſolutè uel immutatiuè: abſolute unum eſt priuatio, & multitudo eſt habitus: ſed immutatiue unum eſt habitus, & multitudo eſt priuatio. Vnde dicit quòd non ſumitur priuatio hic ut tenebra reſpectu lucis, ſed eo modo quo unum contrariorum eſt priuatio perfectionis. Nam certius & euidentius iudicamus de uno quàm de multis. Et ideo quantum ad imitandum ſenſum unum eſt habitus & numerus eſt priuatio. ¶ Sed Com. Albertus, & Diuus Tho. uidetur dicere quòd numerus eſt priuatio unitatis continui. Iſte locus in ueritate eſt multum difficilis, quia ſi numerus eſt ens reale, & eſt forma abſoluta cum ſit in prædicamento abſoluta, neque habet aliquam unitatem & entitatem, & per conſequens poteſt illo modo eſſe ſenſus obiectum, cum Ariſtotel. dicat omnia ſenſibilia motu ſentiri. Vnde non eſt dubium quòd ſecluſa omni animæ operatione in manu eſt numerus quinarius digitorum, & in oculis binarius, & ideo difficile eſt uidere quomodo numerus ſit priuatio unitatis. Et quod auget difficultatem, eſt quia Commen. tenet in. 10. metaphy. quòd unum & multitudo opponuntur priuatiuè, & unum eſt priuatio, & multitudo habitus, & nũc dicit oppoſitum. & per uitam meam quantum eſt locus iſte obſcurus poſt longam perſcrutationem, uidetur mihi in hoc eſſe diſtinguẽdum. ¶ Pro quo nota quòd formarum ſunt diuerſi gradus, quædam enim ſunt coniunctæ ſecundum eſſe, & diffinitionem in materia ſenſibili: quædam utroque modo abſtractæ; quædam ſunt medio modo, quia ſecundum eſſe cõiunguntur, & ſecundum rationem abſtrahunt. Primus gradus eſt appropriatus naturali, ſecundus diuino, tertius eſt communis naturali & mathematico: ſed duobus diuerſis modis, quia ſi diffiniantur cum materia ſenſibili, pertinent ad naturalem; ſi abſque, pertinent ad mathematicum. Et nota quòd iſta ſunt ea quæ à Philoſopho hic dicuntur ſenſibilia communia, ut magnitudo, motus, figura, quies, unũ, numerus: & quæ ad iſta reduci poſſunt, ut tempus, locus, ſitus, & id genus. Vbi aduerte quòd entia naturalia & mathematica ſunt eadem ſubiecto, ſed diſtinguuntur ratione formali, ut linea mathematica & linea naturalis, & id genus: nam ut ſunt naturales res ſic ſunt in materia ſenſibili, & cum ea intelliguntur; ut uerò ſunt mathematica, ſic in abſtractione conſiſtunt. Et nota quòd in iſta diuerſa conſideratione de iſtis poſſunt diuerſa & oppoſita uerificari, ſicut alias diffuſe probaui rationibus, & authoritatibus. Dico igitur quòd eſt duplex numerus, naturalis, & mathematicus: & eſt multiplex differentia inter hæc, quia numerus naturalis cauſatur ex diuiſione continui, & rectius dicitur multitudo quàm numerus: & partes eius ſunt unitates corporales & diuiſibiles, quia continuũ non diuiditur in res indiuiſibiles, & iſte numerus ſeu multitudo eſt unum ex ſenſibilibus communibus. Sed numerus mathematicus componitur ex unitatibus indiuiſibilibus, nec talis eſt ſenſibile commune, nec talis ut ſic habet eſſe ſenſibile, ſed habet eſſe in abſtractione conſiſtens. Vnde lucidiſsimus Themiſt. in. 4. phyſic. in expoſitione tex. 102. expreſſe dicit numerum quendam eſſe quantitatem diſcretam, & alium eſſe quantitatem continuam, ut eſt tripedaneum telum: & uult numerum poſitum in diffinitione temporis eſſe continuum non diſcretum, quicquid dixerit ibi Commen. Item alia eſt differentia, quia partes numeri mathematici diuidunt numerum, ſed non continuant nec continuare poſſunt: ſed partes numeri ſenſibilis diuidunt numerum ſenſibilem, & poſſunt ipſum continuare, quia ex decem lineis poteſt fieri una linea continua, ſed ex decem unitatibus indiuiſibilibus non poteſt fieri unus numerus quòd ſit quãtitas una continua. Iterum eſt alia differentia, quia numerus mathematicus cõſtat ex unitatibus, quæ unitates ſunt indiuiſibiles, & per conſequens talis unitas dicit formaliter indiuiſionem in quantitate, & eſt priuatio: ſed unitas numeri ſenſibilis eſt unitas diuiſibilis. Etenim pars continui continuum eſt, & continuum dicit aliquam formã poſitiuam, quia continuum eſt cuius partes copulantur ad aliquem communem terminum. Dico tunc quòd rectè Commen. dicit in commento iſta, quòd cõprehenſio numeri & multitudinis: ubi credo ly &, teneri expoſitiuè, quia multitudo rectius dicitur quam numerus: & iſte qui eſt ſenſibile commune comprehenditur per priuationem continui: quod eſt magnitudo, quia ſenſibile quod offertur ſenſui ſẽper eſt aliquod continuum, & aliquod ſenſibile, & corpus. ¶ Et nota quòd numerus qui ex unitatibus conſtat indiuiſibilibus numerum habet. i. binarium, ſed numerus qui componitur ex rebus & non ex unitatibus abſolutè, utpote ex lineis, equis, bobus. Nam dicimus tres lineas, decẽ equos, talia enim numeros dicere ſolemus: ſed in talibus ſi de multitudine quæras, eſt inuenire minimũ, ut minima multitudo linearum ſunt duæ lineæ: ſi de magnitudine uera, non eſt minimum, quia quælibet talis res continua in infinitum ſecari poteſt. Themiſt. 4. phyſi. 108. nullum enim indiuiſibile eſt per ſe obiectum ſenſus, & ideo unitas illa indiuiſibilis quæ eſt principium numeri mathematici, & numerus ex illis reſultans non eſt res extra animam in actu, & per conſequens talis non poteſt mouere ſenſum in actu, quia ſemper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens. 3. phyſico. tex. commen. 17. Et quòd hoc ſit uerum oſtenditur authoritate Ariſto. in. 4. phyſi. in tex. commen. 130. ubi dicit quòd nihil aliud eſt aptum numerare niſi anima, aut animæ intellectus. Vbi Commen. dicit, quòd eſſe numeri eſt in anima in actu, & extra animam in potentia propter ſubiectum eius proprium. Vnde rectè diximus nos quòd numerus mathematicus & naturalis ſunt unum ſubiecto, & duo ſecundum rationem. Pro quo animaduerte quòd facta diuiſione continui in plures partes, quarum quælibet eſt una in ſe, anima abſtrahit a qualibet iſtarum partium unitatem indiuiſibilẽ, & ex illis indiuiſibilibus unitatibus componit numerum qui eſt quantitas diſcreta, & iſta unitas indiuiſibilis & forma numeri mathematici in actu non eſt in abſtractione animæ. Et ideo dicit Auerro. in tract. 3. in paraphraſi meta. quòd niſi eſſet anima, non eſſet unitas, neque numerus in actu: nec ex hoc ſequitur ut ſcientia mathematica non ſit ſcientia realis; quia ex hoc quòd eſt de entibus abſtractis per intellectum, non ſequitur ut ſit de ſecundis intellectis. Non enim omne quod intellectus intelligit per abſtractionem eſt ex ſecundis intellectis, quia tunc omnis ſcientia illo modo eſſet de ſecũdis intellectis, quia eſt de realibus, & talia non habent eſſe niſi in intellectu. Vnde conceptus primò abſtractus à re eſt ex primis intellectis, & de illis eſt ſcientia realis: ſed conceptus cauſati ex animæ comparatione obiecti congrui ſunt de ſecundis intellectis, & de talibus ſunt ſcientiæ rationales, modo conceptus entium mathematicorum ſunt ex primo ordine. ¶ Puncta etiam & momenta quòd non dicant formã poſitiuam extra animam, habetur ex. 3. de anima. tex. commen. 25.

Scientiæ reales & rõnales & quib. ſint.

men. 15. ubi Philoſophus dicit quòd cognoſcuntur ut priuationes ſcilicet puncta per priuationem continui: & ita de momentis, quia nullam habent formam cui intellectus poſsit incumbere, ut notat Themiſt. 3. de anima. ca. 44. Et ideo uidetur mihi quòd numerus ſenſibilis ex diuiſione continui cauſatus extra animam, nihil aliud eſt niſi unitates ſuæ, ex quibus cõſtat, ut numerus decem equorum realiter nihil eſt in actu niſi decem equi, & ſenſus cognoſcit iſtum numerum negatione continui, inquantum apprehẽdit iſtos decem equos in diuerſis ſitibus & locis exiſtẽtes, & non in uno ſitu continuo, nec ut ſunt una ſuperficie cõtinua terminati, ut in exemplo clariori de aqua exiſtente in uno uaſe, apprehendit eam ut eſt unum continuum in uno ſitu & loco, ſed ſi diuidatur in decem uaſa apprehendet numerum iſtarum decem aquarum per negationẽ continui, inquantum apprehendit illas in diuerſitate cõtinuationis, quam prius habuerunt, quam etiam poſſunt recipere ſi iterum uniantur. De inſtanti eſſe indiuiſibili quòd nõ habeat eſſe extra animam, niſi in potentia tantum, ſed in actu ſit in ſola mente & cognitione, uide. 4. phyſi. tex. commen. 121. & ibi uide clare Themiſt. & Auer. de hoc idem etiam habetur ibidem. commen. 105. & 106. Et uide etiã Themiſt. in 6. phyſi. in expoſitione tex. 73. ubi dicit mobile ſortiri æquale ſpatium ſibi, dum mouetur momento & poteſtate, ſecundum fictionem noſtram, & non ſecundum actum. Commen. etiam. 2. de anima. 146. inquit. Inſtãs per ſe quod eſt indiuiſibile, eſt illud quod comprehẽditur per rationem intrinſecam, non illud in quo dicitur, quia tale eſt per accidens eo quòd eſt diuiſibile. Commen. etiam. 2. cæli. commen. 14. dicit quòd punctus indiuiſibilis & non exiſtens in moto, quod mutat locum ſecundum materiam non mouetur, neque per ſe, neque per accidens. & ibidem dicit quòd quies polorum eſt ſecũdum geometricam imaginationem, & eſt tranſumptiua & non uera. idem. 4. phy. commen. 118. Et ſic comprehenſio numeri & multitudinis, ut dicit Commen. eſt per apprehenſionem priuationis continui quod eſt magnitudo, quia non apprehendit plura, ut ſunt unum continuum inter ſe, ſed ut ſunt priuata tali continuatione quam ſunt apta recipere in eo quòd magnitudines ſunt. Et per hoc patet ad obiecta quòd numerus prædicamentalis, qui eſt quantitas diſcreta reſultãs ex uno quod eſt principium eius, dicit unam formam in actu, quia ſex eſt ſemel ſex, non bis tria, neque ter duo. 5. metaphy. tex. commen. 19. ſed illa eſt in eſſe abſtractionis apud intellectum: ſed numerus ſenſibilis eſt ſubiectum numeri mathematici extra numerum exiſtens, & cauſatur ex diuiſione continui, & ex unitatibus diuiſibilibus, & in re non correſpondet ſibi extra animam in actu, niſi ſuæ unitates, quia omne exiſtens extra animam eſt unum in actu, & non poteſt unum accidens numero realiter exiſtere in diuerſis ſubiectis in maxima diſtantia exiſtẽtibus: ut ſi unus homo ſit in oriente, & alter in occidente: iſte numerus binarius non dicit unum accidens numero realiter extra animã in actu exiſtens in iſtis duobus in tam magna diſtantia exiſtẽtibus, ſed extra animam; iſte binarius non habet eſſe niſi in potentia, pro quanto anima à quolibet iſtorum duorũ poteſt abſtrahere unitatem indiuiſibilem in actu, & ex illis elicere io in actu, & componere binarium in actu. Et hoc eſt dictum Auerro. dum dicit quòd eſſe numeri extra mentem eſt in potentia propter ſubiectum eius, & iſto modo frater mi intelligas de motu. Quòd ſi conſideretur motus ut cauſatur à mutato per ſui fluxum. ſic eſt imaginatio mathematica: ſed ſi conſideretur ut motus cauſatur à mobili per ſui fluxum ab uno loco ad alium, ſic eſt ens ſenſibile. Vnde Commen. 3. phyſi. commen. 60. dicit quòd iſtæ propoſitiones punctus motus facit lineam & linea ſuperficiẽ, & ſuperficies corpus, ſunt propoſitiones geometricæ opinabiles, & non habent eſſe extra animam. ¶ Diſtingue igitur conſiderationes iſtas, ut ſunt ſenſibilia naturalia a ſeipſis, ut ſunt in abſtractione mathematica exiſtentia: quia eſt magna diuerſitas, quia motus ut cauſatur ab indiuiſibili mutato, non eſt ſenſibile, neque proprium, neque commune: ſic & numerus ut cauſatur ab unitate indiuiſibili, neq; proprium, neq; commune ſenſibile eſt, ſed mathematicum; ſed motus ut eſt in mobili corporeo & magnitudine, ſic eſt ſenſibile commune: & ſic continuum ut cauſatur à puncto, non eſt ſenſibile, neque proprium, neque commune: ſed ut eſt compoſitum ex continuis partibus, & iunctum proprijs ſenſibilibus & ſentiuntur motu & proprijs. i. mediantibus ſenſibilibus proprijs, ſic eſt ſenſibile commune. Vnde Commen. 4. phyſi. commen. 102. dicit, quòd motus habet duplices partes, quædã ſunt ſimul, & ſunt illæ quas habet ex diuiſione mobilis, & ſic cauſat ſpeciem repreſentatiuam ſui: habet alias ex fluxu imaginatio mutati ſecundum prius & poſterius, & ſic motus non eſt congregatus, & mens facit ipſum, ut dicit Commen. 4. phyſi. commen. 104. & ut ſic quo ad iſtas partes menſuratur à tempore, nã tempus ſit ab anima, ut dicit Alexan. ut recitat Commen. & Themiſt. 3. de anima in expoſitione tex. Sed licet ego non teneam hoc omnibus modis, ſed in actu. nam extra animam tempus habet eſſe propter ſubiectum eius, ut dicit Commenta. 5. phyſi. commen. 137. & ideo motus bene poteſt regenerare ſpeciem ſui quo ad primas partes ſecundũ quas eſt per ſe ſenſibilis, & a naturali cõſideratur: ſed quo ad partes illas ſucceſsiuas ex fluxu ipſius mutati, cauſatum eſt ens imaginarium, & à mathematico conſideratur, & ſic eſt de tempore ut cauſatur ex fluxu inſtantis, ut dixi in tractatu de tempore, quia tempus quodammodo eſt mathematicæ conſiderationis, & quomodo naturalis. Vide igitur & cõſidera, quia ad hoc pauci admodum peruenire potuerunt. Quomodo autem omnia ſenſibilia communia motu ſumuntur, ſatis dixi in contradictionibus in præſenti cõmento. 133. ſecundi de anima, & ibi uide.

Numerus non habet eſſe niſi in primo numerorum, ſcilicet in dualitate, deinde in alijs ſpeciebus numerorum: & dualitas eſt prima forma formarum numerorum. 3. meta. com. 11. uide. 12. meta. tex. com. 2.

Numerus eſt coaceruatio unitatum. 3. meta. tex. com. 16. ita dicit etiam Boetius in princip. ſuæ arithmeticæ. ca. 3. Numerus eſt unitatum collectio, uel quantitatis aceruus ex unitatibus profuſus.

Numeri inquantum numerus ſunt propriæ paſsiones, ut imparitas & paritas, commenſuratio, æqualitas, excedentia, defectus. 4. meta. tex. com. 5.

Numerorum compoſitorum, quidam aſsimilantur ſuperficiei circulari, & quidam corporali. quinto metaphyſico. tex. commen. 19. ubi dicitur etiam quòd talia, aut ſunt qualitates in quantitatibus, aut ſunt qualitates multiplicatæ per qualitates.

Numerus non habet actionem neque paſsionem. 5. metaph. tex. commen. 20. ubi Commenta. elicit hoc ex tex. Nam Ariſto. ibi poſtquam declarauit primum modum relatiuorum quæ referuntur per modum unius numeri, tranſit ad ſecundum qui eſt eorum quæ dicuntur ſecundum actionẽ & paſsionem, & talia ſunt quæ dicuntur ſecundum potentiam actiuam & paſsiuam. & Ariſtot. ibi in tex. dicit quòd eorum quæ ſunt ſecundum numerum non ſunt actiones. unde etiam pro hoc. 4. phyſi. commen. 84. ubi dicitur, quòd quãtitas nõ eſt de principijs actiuis, ideſt alteratiuis. ¶ Ex quo patet error medicorum rudium facientium differentiam in adminiſtrando pilulas in numero pari, uel in numero impari, ac ſi numerus eſſet de principijs actiuis. Nota tamen quòd hoc hẽt locum de actione corruptiua, quia ſenſibilia communia agunt per ſe in ſenſum imprimendo propriam ſpeciem, ut tenet Themiſtius in ſecundo de anima. & Commen. com. 133.

Contra rudes medicos.

Numerus eſt immaterialior quantitate continua, & uide cauſam tracta. 3. in paraphraſi meta. col. 7. ibi: Et dicamus unũ materiale. ubi expreſſe ponit cauſam eſſe, quia unũ quod eſt principium numeri, & numerus ipſe dependet ex operatione animæ, quia ſi anima non eſſet, non eſſet neq; entitas numeralis, neq; numerus: ſecus eſt de linea. Et huius contrarium tenuit Auic. & nota hoc.

Numerus reſpectiuum qui demonſtrantur per hoc uerbum, habere, eſt ſecundum numerum reſpectiuum qui demonſtrantur per hanc præpoſitionem, in; ſed differunt, quia hoc uerbum, habere, dignius dicitur de reſpectu continentis ad contentum, & poſsidentis ad poſſeſſum: ſed iſta

præpoſi-

præpoſitio, in, dignius dicitur de reſpectu contenti ad continens.5.metaphyſico.28.commen.

Numerus non dicitur totus ſed omnis. quinto metaphyſico. tex.commen.31.

Numerus non remanet idem parte ſublata.5.metaphyſi.tex. commen.32.

Numerus quomodo poteſt eſſe ſpecies multitudinis, & fuit dubium Auic.uide ſolutionem ab Auer.in tracta.3.meta. col.8.ibi:Obijcit tamen Auicenna.

Numerum nonnulli arbitrati ſunt eſſe ſubſtantiam.7. meta. tex.com 5.uide etiam primo meta.tex.com.3. uide etiam 1.metaphy.tex.com.35.

Numerus eſt compoſitio unitatum ut dicitur à quibuſdam.7 metaph.tex.com.49.

Numerus omnis uno cognoſcitur.10.meta.tex.còm.2

Numeri principium ſecúdum quòd numerus, unum eſt ibid.

Numerus eſt pluralitas unitatum.10.meta.tex.com.4.

Numerus menſuratur per unitates ſecundum quod eſt compoſitus ex unitatibus,non ſecundú quòd eſt numerus,quia numerus inquantum numerus menſuratur per numerum. 10.metaph.tex.commè.4. Ratio eſt quia menſura ſemper eſt unigenea menſurato.

Numerus & unum opponuntur aliqualiter, non ut contraria,ſed ut ad aliquid:inquantum enim hoc metrum eſt, illud uerò menſurabile,ſic opponuntur.10.primæ philoſophiæ.tex.com.21.Vbi collige aliqua abſoluta poſſe induere reſpectum aliquem ſecundum quod relatiuè opponuntur,ſicut in ſimili notaui tibi alias de materia & forma.

Numerabile eſt numerus aut numerum habēs.11. primæ philoſophiæ.cap.9.in.3. phy.

Numeros inquiunt eſſe ideas aſſerentes,& de numeris quandoq; ſicut de infinitis quandoq;, uſq; ad denarium determinatis loquuntur.15.meta.tex.com. 42.

Numerus ſubſtantiarum mouentium eſt ſecúdum numerum motuum.12. primæ philoſophiæ. tex. commento. 43. & commento.48.

Numerus ternarius perfectus eſt.1.cæli.tex. com. 3.

Numerum motuum Philoſophi ſumunt pro cōſtanti, ſed Aſtrologi ſunt diuerſi in hoc:ſed quomodocunq; ſit, melius eſt ſcire opiniones hominum in hoc quám nihil.12.meta phyſi.commen.45.

Numerus orbium deferentium & reuoluentiū,aut ſunt quinquagintaquinque,aut quadragintaſeptem. 12. metaphyſicæ.tex.commen.47.

Numerus motuum,in quo conueniunt moderni Aſtrologi, in orbibus requiratur.12.meta.com.48.

Numero quæcunq; multa ſunt multam materiam habent.12. meta.tex.com.49.

Numerus manere poteſt abſq; eo quòd numeret, ut ſenſile ſine eo quòd ſentit,ut Boetius putat,ſed fallitur quia ea quæ referuntur ad aliquid ſimul habētur,& quæ poteſtate ſunt, ad res eiuſdem habitus referuntur. Them.4.phyſi. t30. Vide in concordantijs nuper æditis.

Numerus eſt principium omnium ſenſibilium & intelligibilium;ſecundum Platonem. 3. phyſico. 25. & Themiſtius ibidem expreſſe.

Numerus non facit continuum,nec ut ſpecies, nec ut mouēs 12.meta.tex.com.ultimi.

Numerus infinitus non eſt par neq; impar, quia eſſe eius eſt in potentia,& id cuius eſſe eſt in potentia,de natura priuati reputari poteſt.ex libro deſtruct.diſputa.prima,in ſolutione ſexti dubij.

Numerus alius diſcretus,alius continuus.4.phyſi.tex.comm. ulti.& Themiſt.4.phy.ſuper tex.102. expreſſe.

Numerus qui eſt in prædicamento quantitatis, non eſt illemet numerus,qui reperitur in unoquoq; genere.Auerro. tracta.3.in paraphraſi meta.in principio.7.col.

Numerus generatur per hunc modum, nam quando intellectus denudat ab iſtis particularibus iſtam rem indiuiſibilē in duo particularia, uel plura, illud erit illud unum quod eſt principium numeri. Et quādo iterat ipſum cogitans ipſe generatur numerus.ex primo tracta.metaphyſic. in paraphraſi cap.de uno,ubi uide diligenter rationes Auicennæ de uno opinantis,quòd unum quod eſt principium numeri ſit conuertibile cum ente.Et cauſa erroris fuit, ut dicit Com.quia ipſe admiſcuit accidentia inſequentia rem ſecúdum intellectum cum accidentibus inſequētibus ipſam ſecúdum eſſe,& putauit unum dici uniuocè de omnibus decem prædicamentis, & non ſecundum prius & poſterius, & quòd eſt unum numerale id, ſcilicet quod eſt ſynonymum enti. Vbi collige Auic.poſuiſſe entis & unius unionem,quam ſecutus eſt Scotus.

Numerus duplex numerans & numeratus.4.phyſi. tex.commen.102.&.110.

Numerus motus eſt duplex,alius eſt partium motus ſecundum quod ſunt ſimul, alius eſt partium motus ſecundum quòd in eis inuenitur prius & poſterius.4.phy. 102.

Numero differentium unum accidens numero impoſsibile eſt eſſe,impoſsibile enim eſt ut una res numero inſit pluribus,alioquin unum dehiſceret in plura. Themiſt. 4. phyſi. in digreſsione ſuper.132.contra Herueum qui uult numerum eſſe formam abſolutam unam numero in diuerſis rebus numeratis ſubiectiuè.

Numerus par ſecundum Pythagoricos eſt principium infinitudinis.3.phyſi.tex.com.26.

Nutritio primo attribuitur membris conſimilibus, ut eſt declaratū in naturali philoſophia, & ſit per modum mixtionis & mediāte calore naturali qui non eſt primus motor, ſed eſt anima nutritiua,propterea quia operationes caloris non ſunt determinatæ nec ordinatæ ad unum finem manifeſtum.5.colliger.ca.3.

Nutrimentum in animalibus,quæ ſunt apta dormire,cum aduenit corpori,aſcēdet ex eo uapor ad caput & cor,& grauabuntur inſtrumenta motus & dormiet: & quando fuerit digeſtum,alleuiabuntur inſtrumēta motus,& expergeſiet 8.phy.tex.com.51.De cauſis etiā ſomni & uigiliæ inquire in libro de ſomno & uigilia. Notabiliter autē dixit, in animalibus habentibus aptitudinem ad dormiendum,quia dubiū eſt de quodam genere piſcium,ut notauit Alexā.in commento ſuper libro de ſenſu & ſenſato, & uidetur eſſe ſententia Ariſt.in libris de hiſtorijs animalium.

Nutritiuæ uirtuti membra deſeruientia ſunt os, iſophagus, ſtomachus,hepar, chyſtis fellis, ſplen,renes, & ueſica.3. colliget.cap.16.

Nutrimentum per quod ſit augmentum quodammodo eſt ſimile,& quodammodo contrarium.8.phy.tex. commē.55. &.1.de generatione & corruptio.tex.com.39. &.5.de anima.tex.com.45.&.1.cæli.tex.com.21.

Nutrimentum debet eſſe homogeneum cum nutriendo, & æquale in ſpecie,uidelicet ultimum nutrimentum. 1.cæli. tex.com.21 idem.2.de anima.tex.com.45.

Nutriendum ſi non fuerit præparatum corruptioni, augetur per nutrimentum aduenieus:ſi uero fuerit præparatū corruptioni, diminuitur per ipſa elementa donec reſoluatur in materiam,uel materias,ex quibus eſt compoſitum.Cō. 1.cæli.commen.51.uult dicere quod illud quod nutritur, ſi eſt in ſtatu profectus,augetur:ſi in ſtatu declinationis & defectus,tunc diminuitur,iuxta Ariſt.ſententiam in. 2.de generatione & corrup.tex.comm.57. ponentis ſtatum generationis & profectus eſſe æqualem ſtatui corruptionis & defectus.

Nutrimentum augmentationi idem eſt quidem, eſſe uero alterum eſt.primo de generatione.tex.commen.41.idem.5 de anima.tex.com.47.

Nutriuntur omnia ex iiſdem,ex quibus ſunt. 2. de generatione.tex.com.50.

Nutritiuum poteſt eſſe ſine ſenſitiuo.2.de anima.te.com. 15 & tex.com.31.

Nutricibus uō cōpetunt uina, neq; pueris,differt.n.nihil forſan ipſos bibere uel nutrices. Ariſt.in libro de ſomno & uigilia.Et ideo Aui.dixit,quod cura infantis eſt cura lactis, quod nota in actu practico diligenter: nam inde prouenit quod degenerant frequenter filij & præſertim nobilium.

Nutrimentum eſt duplex,indigeſtum, & tale eſt contrariū & digeſtum,& hoc eſt ſimile.2.de anima.tex.com.45.

Nutritionis organa ſunt triplicia.Galenus.5.de utilita.particu.capitulo.14.

Nutritio ſit per digeſtionem & commotionem in animalibus

bus & plantis mediante calore naturali, licèt exiſtimetur quòd plãtæ attrahant nutrimentũ à terra,& ibi digeratur. Comm. 2.de partibus animalium.ca.de carne.

Nutrimenti inſtrumentorum non eſt de ratione,ut ſit inſtrumentum motus,quia eſt magis conueniens, ut ſit inſtrumẽtum quietis.2 colliget.ca.18.

Nutrimenti materia & materia eſſentiæ non differunt, niſi quia nutrimentum eſt eſſentia in parte,& generatio eſt eſſentia in toto,& materia totius & partis eadem eſt.2.colliget.ca.10.idem.2.de anima.tex.com. 47.

Nutritiua uirtus in animalibus non eſt data niſi propter ſeoſum & uirtutem ſenſibilem.2.colliget.ca.11.

Nutritiua uirtus,eſt de uirtutibus actiuis.2.de anima. ca.52.

Nutritiuæ uirtutis operatio fortior eſt dum homo dormit,& partes extrinſecæ tũc ſunt frigidæ,quia calor reuocatur ad cor,& ad partes intrinſecas.2.colliget.ca. 11.

Nutritiuæ uirtutis operatio & ſenſitiuæ non perficiuntur eodem calore,& hoc apparet in dormiente oculis apertis, ille enim nutritur,ſed non uidet.2.colliget.ca. 11.

Nutritiuæ uirtutis actio nunquàm ceſſat; quia ceſſatio eius eſt mors.8.phyſico.com.20.&.2.de anima.comm. 5. & in lib.de morte & uita.

Nutriri compoſitum ex ſimplici impoſsibile eſt,quia tunc animal poſſet conſtare uno elemento.2.colliget.ca. 59.

De litera O.

OBIECTIO demonſtratiua requirit duas contradictiones, unam per quam opponimus præmiſsis, aliam per quam opponimus concluſioni. Auer.in primo de generatione animalium.cap.1.ubi ponitur improbatio antiquorum aſſerentium, ſemen ex omnibus partibus corporis prouenire.

Obiectum uirtutis nutritiuæ,augmentatiuæ, & generatiuæ, idem eſt.2.de anima.41. &. 1. de generatione & corrupt. tex.com.39.&.41.

Obliquum, neque ſui, neque recti iudex eſt. 1. de anima. tex.commen.85.

Obteſis eſt digeſtio à caliditate ſicca,& aliena.quarto mete. tex.commen.28.

Obſtetricis diligentia & cura,requiratur in ſeptimo de natura animalium.cap.10.

Oculus eſt inſtrumentum uirtutis uiſibilis, & in eo dominatur elementum aquæ.ex libro de ſenſu & ſenſato.

Oculus obſcuratur in locis ubi eſt multa nix,aut multa aqua, & ideo apparent ripæ maris turbidæ,paucæ lucis, & ſimiliter loca niuis.ibidem.

Oculi animalium quadrupedum & uolatilium, & natatiliũ in principio maximi uiſuntur,poſtremi uerò omnium perficiuntur.ex.2.de generatione animalium.cap.4.uerſus finem,& ibi uide cauſam.

Oculorum ſedes maximè ſeminalis eſt omnium locorum capitis,quod patet,cum ſola ipſa per coitum uenereum manifeſtè immutetur. Ariſt.in. 2.de generatione animalium. cap.5.in fine.

Oculus ſignificat forti ſignificatione ſuper complexione cerebri.5.colliget.cap. 3.

Oculos nouellarum hirundinum ſi quis præpungat, rurſum incolumes reddentur: cum enim fiunt non facti iam, corrumpuntur,itaq; denuo oriuntur ac pullulant. Ariſt.in.4. de generatione animalium.c.6.idem dicit conuenire oculis ſerpentum.in.2.de natura animalium.ca.ultimo.

Oculorum,alij cæſij,alij flauidi, alij caprini,alij nigri. & uide cauſam iſtius diſcriminis in. 5. de generatione animalium.cap.primo.

Oculorum ægritudines ſunt glaucoma & luſcioſitas.ibidem.

Oculi cæterorum animalium in unoquoque genere, unicolores ſunt, ſed hominis diuerſicolores, & equi inter beſtias. ibidem.

Oculorum cæſietas & canicies, ſunt duæ affectiones conſequentes cruditatem humoris,& paucam eius cõcoctionẽ. Ariſtot.in.5.de generatione animalium.ca.1. & Auer.ibidem. cap.de uarietate coloris oculorum.¶Ex hoc patet error illorum, qui aſſerunt ab Homero Palladem Glaucopio appellatã,ea ratione quòd oculus glaucus ſit uiſu pollens,cum glaucedo ſeu cæſietas oculorum inſequatur cruditatem,& per conſequens non confert ad præſtantiã uiſus.Immo uerius puto illam ſic appellatam, quia haberet oculos noctuæ, quæ apud Græcos glaux appellatur: noctua enim Palladi dicata eſt,tale enim animal noctu uenatur & uigilat. Vnde monetæ Atheniẽſium, noctua ſignabantur,quia Mineruæ auis eſt:iuuat enim Mineruam, nocturnis impalleſcere chartis.

Oculi humor ille,quo uidemus,pupilla eſt. primo de natura animalium.cap.9.

Oculi partes.ibidem require.

Oculi album,in ægritudinibus acutis ſi rubeum fuerit, & ipſius uenæ nigræ,aut obſcuræ fuerint, ſignũ mortis eſt proculdubio.4.colliget.cap.43.

Oculi partium iuuamẽta aſsignata à Galeno, pro maiori parte ſunt arbitratiua,& ſine dubio quodlibet ipſorum habet iuuamentum propriũ in ſe & pars dominans in eo,& ſuus finis non eſt,niſi ut colores imprimantur in ipſum. 2.colliget.ca.15.de iuuamentis oculi & partium eius.

Oculos omnia animalia quæ animal generant, habent præter talpam,quam modo quodam habere dixerim, cum tamen omnino habere negem,quippe cùm omnino quidem nõ uideat,nec perſpicuos habeat oculos. ex primo de natura animalium.ca.9.

Oculi qui conditi ſunt,clariſsimè cernere in genere quoque brutorum animalium poſſunt, modicus autẽ ſitus nota eſt morum optimorum.1.de natura.cap.10.

Oculi qui mediocriter conniuent,notam morum laudabiliũ habent.ibidem.

Oculorum rotunditas eſt ſignum maximum portendens lepram.4.colliget.cap.37.

Oculos habentia animalia, quædam humidos, quædam duros habent: & quædam palpebris utuntur, & quædam palpebris carent.ex.2.de partibus animalium. cap.3.

Oceanum & Thetim antiquiores quidam principium generationis fecerunt.ex erratis primi meta.

Odor ſecundum opinionem Ariſtot.non eſt corpus diſſolutum ab odorabili in aere. ſecundo de anima commen. 76. & idem infra.com.97.

Odorum differentiæ non ſunt manifeſtæ, ſicut differentiæ ſaporum.5.colliget.ca.28.&.2.de anima.com. 92.

Odor & color habent duplex eſſe naturale,& extraneum. 2. de anima.com.76.&.97.

Odores quia non ſunt multum manifeſti, acceperunt nomina à ſaporibus.2.de anima.tex. com. 95.

Odores medij componuntur ex extremis,ſicut ſapores & colores medij componũtur ex ſaporibus & coloribus extremis. 2.de anima.tex.com.95.&.105.

Odoratus inuenitur fortior in multis animalibus quã in homine,ut in aquilis & apibus. 3.colliget.ca.36.

Odor eſt ſicci ſicut ſapor humidi. 2.de anima.tex.com. 100.

Odor eſt analogus ſapori.Alexander in paraphraſi de anima. in cap.de olfactu.

Odorem habentia,habent etiam ſaporem, & inſipida odore carent, ut lapides,idem Alex.ibidem.

Odoratus ſenſus fit per medium aerem,& reperitur etiam in animalibus carentibus ſanguine,ut in apibus & formicis. 3.colliget.cap.36.

Odoratus ſenſus attribuitur igni,uiſus aquæ,auditus aeri, & uide cauſam.3.colliget.cap.36.

Odoratus fit in primo pari neruorum quod exit à cerebro in oppoſito duarum caruncularum ſimilium capitibus mammillarum. Auerro.primo colliget. capitulo de anatomia neruorum.

Odoratus inſtrumentum eſt naſus, & in animalibus olfacientibus fit per attractionem, & in non olfacientibus ſine attractione, ut in apibus. ſecundo colliget. cap. 17. de iuuamento inſtrumenti olfactus. Olfactus ſenſus ſecundum Ariſtot.fit in duobus meatibus qui ſunt in naſo, & ſecundum Galen. fit in duabus carunculis ſimilibus capitibus mammillarum.ſecundo colliget.cap.17.De iuuamen

tis

tis inſtrumenti odoratus. Vide etiam pro hoc Auer. in. 3. colliget. cap. 38. de ſenſu uiſus & accidentibus ei, ubi narrat quomodo fiat uiſio, & inquit: Et ſcias quòd ſenſus uiſus recipit formas rerum in hunc modum, quia aer mediante lumine recipit formas rerum primò, & poſtea mouet ad tunicam inferiorem, & illa dat alijs, quouſque hic motus perueniat ad poſtremam, poſt quam ſtat ſenſus communis qui apprehendit formas rerum. & uide quæ ſequuntur. Alexander etiam in paraphraſi. cap. de impulſu dicit: Videre ad uiſum, audire ad auditum, & reliqua id genus ad proprium ſenſum ſpectant; ſeruire tamen in communi ad ſenſum communem, perinde quaſi ſenſus omnis ab eodem quidem fiat, ſed per aliud atque aliud. intellige ultimatè iſta uerba Alexan. Veritas tamen eſt quòd ſenſus particulares ſunt diſtincti à ſenſu communi, ſed habent colligantiam cum eo. Ariſt. enim in ſecundo de anima. tex. comm. 144. uult quòd unuſquiſque ſenſus eſt reſpectu proprij ſubiecti ſenſibilis, & eſt in ſenſorio proprio: unde iſti ſenſus quinque habent propria organa, quorum origo eſt cor à quo dependent. Vnde Ariſt. in libro de ſenſu & ſenſato, & in. 2. de partibus animalium. cap. 10. expreſſe dicit tactum & guſtum à corde manifeſtè dependere, & uult uiſum & auditum eſſe in capite, & olfactum medium tenere, & reddit ibi cauſam. & nota, ut inquit Commen. 2. de anima. cōmen. 140. quòd ſenſibilia mouent tantum, ſenſus mouent & mouentur. Primum ſentiens eſt motum tantum ideſt ſenſus communis, & quia poſt motiorem quæ eſt receptio in ſenſu communi ſequitur iudicium quod atteſtatur actui, receptio uerò potentiæ. 2. de anima com. 149. inde prouenit, quòd ut ſenſus communis eſt iudex, ſic habet motum formæ & principalis agentis, & ſenſus exteriores, ut ſic habēt rationem inſtrumenti, & ſic operatio denotat agēs, & non aſcribitur inſtrumento: & illo modo intelliguntur authoritates Themiſtij & Auer. Et ſic primus ordo ſpiritualitatis incipit in ſenſu communi, quia in ſenſibus exterioribus eſt ueluti in uia quæ ordinatur ad terminum, & ut ſic uia non differt à termino uiæ, ſicut imperfectum à perfecto. & quia unumquodque à fine denominare fas eſt; ideo primus gradus ſpiritualitatis formæ eſt eſſe quod habet forma in ſenſu communi. Tamen ex hoc non ſequitur, quia iſta forma in ſenſu proprio habeat eſſe ſpirituale, unde Com. in. 2. de anima, & Ariſt. dicunt quòd nec caro eſt ultimum ſenſorium tactus, nec ut ampliat Com. ibidem. cōmen. 146. pupilla in uiſu, nec lingua in guſtu, & ſic de alijs, quia ultimum ſenſoriū eſt, ubi eſt ſenſus communis, & hoc eſt cor, tamen ſenſus iſti proprij habent propria inſtrumēta & operationes actus colligatos, tamen modo prædicto. & hoc etiam dicit Ariſt. in lib. de ſomno & uigilia, quòd ſenſus uiſus quiſque habet aliquid proprium, ut uiſus uidere, & auditus audire. & ſic de alijs: omnes tamen habēt uirtutem communem, nam non eſt uiſus per quem cernimus nos uidere, nec audit qui ſentit audire, & ideo actio ſenſus communis eſt magis ſpiritualis quā ſenſitiua exteriorum, & in plus quia poteſt in plura.

Odorem habens habet etiam ſaporem. Commen. in libro de ſenſu & ſenſato.

Odorabilium natura eſt fumoſa, & teſtatur hoc, quia multa quæ non habent odorem, dum appropinquant igni, habebunt odorem. ibidem.

Odorabilium indiuidua ſunt notiora nobis, quàm indiuidua ſaporum. 3. colliget. cap. 36.

Odoratus ſenſus in animalibus quæ odorant ſine attractione, ut in apibus & formicis, eſt clarior quàm in illis, quæ odorant per attractionem. ibidem, uide in contradictionibus nuper æditis.

Oleum ex uitellis ouorum eſt ſupremum iuuamentum in mitigando dolorem, ſupra pinguedinem anſeris & gallinæ.

Oleum dulce & nouum oliuæ temperatum eſt, & eſt conueniens homini ſecundum totam ſuam ſubſtantiam, licèt declinet partim ad caliditatem. 5. colliget. cap. 36.

Oleum eſt ex rebus in quibus dominatur humiditas & caliditas, eo quòd partes aereæ in eo ſunt manifeſtæ multum. & ſi aliquis quæreret quomodo poteſt eſſe, ut partes aereæ in eo dominentur, cum uideamus quòd ingroſſatur & congelatur & inſpiſſatur à frigore: cum dicatur quòd non congelantur à frigore niſi res aquoſæ? Debemus reſpondere quòd non congelatur propter frigiditatem, niſi propter conuerſionem multam ſuarum partium ad aquam. 5. colliget. cap. 24.

Oleum citiſsimè iniectos odores ſuſcipit ut in unguētis. Ari. in lib. de inſomnijs. idem etiam patitur uinum.

Oleum natat ſuper aquam, quia à prædominio eſt aereum. Commen. in. 4. meteo. in ſumma prope finem, & etiam in tex. commen. 40.

Oleum non elixabitur ipſum ſecundum ſeipſum. 4. meteororum. tex. com. 27.

Oleum ab igne & tempore albeſcit & ingroſſatur, albeſcit quidem euaporante aqua ſi qua inerat: ingroſſatur autem quia marceſcente calido ex aere fit aqua. 4. meteo. tex. commen. 40.

Oleum eſt commune aquæ & aeris, lignum terræ & aeris, lac uerò terræ & aquæ. 4. meteo. tex. com. 48.

Oleum, cera, & pix, magis cum alijs quam per ſe inflammabilia ſunt. 4. meteo. tex. com. 48.

Oleum non patitur hepſeſim, neque ingroſſatur, quia exhalabile eſt, ſed non uaporabile: aqua autem non eſt exhalabilis, ſed uaporabilis. 4. meteororum. tex. com. 48.

Oleum oliuæ inſpiſſatur & congelatur à frigiditate, propterea quia partes aereæ quæ ſunt in ipſo conuertuntur ad aquam: & etiam oleum inſpiſſatur à calore, quia reſoluuntur partes aqueæ & remanent aereæ, cum terreſtribus in eo dominantibus. Vnde uniuerſaliter omnes res quæ inſpiſſantur à calore & frigore, æqualiter ſunt aereæ, & aqueæ, & earum partes ſunt conglutinatæ ſimul. 5. colliget. cap 26.

Olfactus eſt odorabilis & non odorabilis. Non odorabile autem eſt triplex. 2. de anima. tex. commen. 96. aliud enim eſt nullum habens odorem, aliud prauum, aliud uerò paruum odorem.

Olfactibilia curant ab ægritudinibus capitis, quia caput eſt humidum, & olfactibile in maiori parte eſt calidum & ſic cum Auc. in fine libri de ſenſu & ſenſato.

Oliua quia eſt auara in fructificando, ideo ſeneſcit. Auerro. in 3. de generatio. animalium. cap. 1. & habetur in tex. quòd arbores & plantæ, quæ nimis fœtificant, citò pereunt, ſicut & animalia. & datur ibi exemplum de gallinis.

Olorum in more eſt in genere nolucrum, ut alter alterum deuoret. 9. de natura animalium. cap. 1.

Olores aquilam, ſi pugnam experit, repugnantes uincunt, ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam, canere etiam ſoliti ſunt, & præcipue iamiam morituri. 9. de natura animalium. capitulo. 12. ad hoc alludens Ouidius in epiſtolis dixit:

Sic ubi fata uocant, udis abiectus in herbis,
Ad uada Meandri concinit albus olor.

Optimum ſemper aut proportionale quod primum. 12. metaphy. tex. com. 37.

Homœomora ſunt ueluti quæ metallantur, ut æs. aurum, argētum, ferrum, ſtannum, lapis, & alia huiuſmodi. In animalibus autem & plantis, uelut neruus, caro, oſſa, pellis, uiſcera, pili, crines, uenæ, ex quibus conſtant anomœomera, puta, facies, manus, pes, & talia. In plantis autem lignum, cortex, radix folium, & quæcunque talia. quarto meteoro. tex. commen. 48.

Omnia prædicamenta ſunt diuiſibilia, aut per ſe aut per accidens, per ſe ut quantitas: per accidens, ut reliqua. 1. phyſico. commen. 18. Ex quo patet nullum indiuiſibile & immateriale eſſe in prædicamento, in uia Auer. uide in concordantijs.

Omne habēs materiam eſt generabile & corruptibile. primo phy. com. 79. primo cœli. com. 20. primo cap. &. 3. de ſubſtantia orbis. primo phy. 63.

Omne ens diligit ſe permanere. primo phy. tex. com. 81. &. 2. de anima. 34.

Omne quod loquitur Ariſt. in libro phy. eſt propter principium mouens. 1. phy. com. ulti. &. 8. phy. com. 1.

Omnis artifex debet conſiderare de accidentibus ſui ſubiecti. 2. phy. tex. com. 17. &. 1. poſteriorum multotiens.

Omne propter quod eſt aliquid, cum illo eſt unius ſcientiæ. 2.phy.tex.com. 23.

Omne in habentibus finem & motum continuum, finis eſt ultimum illius motus. 2.phy.tex.com.23.

Omne quod eſt ante finem, eſt propter finem. 2.phyſico.tex. com.29.

Omnia quæ ſunt ante finem, ſunt propter finem. 2.phyſi. tex. commen.81.

Omnes antiqui conueniunt in hoc quòd ex nihilo nihil fit. Com.in prologo.3.phy.& habetur. 1.phy.tex. comm.34.

Omnes qui de natura locuti ſunt, in hoc conuenerunt quòd ex nihilo nihil fit.

Omne quod eſt, aut eſt principium, aut ex principio. 3. phyſi. tex.com.29.ubi Commentat. dicit: Omne ens, aut eſt cauſa, aut cauſatum.

Omne exiſtens in ſubiecto eſt minus exiſtẽs per ſe quàm ſuum ſubiectum. Commentator.3. phyſico. commen. 36. & eſt etiam in tex.

Omne ſenſibile aptum natum eſt alicubi eſſe. 3.phy.tex.commen.48. Et uide Commentatorem in comm. quomodo ſit propoſitio iſta, & conſimiles ibi poſitæ intelligendæ. uult enim quòd ſenſibile ſumatur ibi pro tangibili.

Omne quod eſt æquale alicui, eſt finitum. 3.phy.com.49.

Omne corpus ſimplex eſt finitum. ibid.

Omnis res eſt una per ſuam formam. 3. phyſi.comm.68.&.1. de anima.com.90.

Omne corpus eſt in loco per ſe, uel per accidens, uel ſecundũ partes. 4.phy. com.43.

Omne quod mouetur naturaliter ad aliquid, eſt unigeneum cum eo. 4. phy.com.48.

Omne excedens aliquid diuiditur in exceſſum, & in id quod exceditur. 4.phy.tex.com.71.

Omne quod mouet aliud per actionem, neceſſe eſt ut moueatur ad illum locum ad quem attrahit ipſum. 4.phy.com.79. uide.7.com.10.quomodo intelligatur.

Omnis quies eſt in tempore. 4.phy.tex.com.118.

Omne quod eſt in aliquo numero numerus excedit ipſum ex duobus extremis. 4.phy.tex.com.17.

Omne quod conſumitur à menſuratione finiti, eſt finitum neceſſario. 6.phy.com.20.

Omne prædicatum in quo inuenitur tranſmutatio, inuenitur in eo diuiſibilitas, uel per ſe, uel per accidens. 6. phyſico. com.34.&.37.

Omne quod mutatur, in tempore mutatur. 6.phycorum.textu commen.50.

Omne moueri præcedit mutatum eſſe. 6.phy.tex.com. 52.

Omne mutatum præcedit mutari. 6.phy.tex.cõ.55.et infra.

Omne quod factum eſt, neceſſe eſt fieri prius, & quod fit, factum eſſe prius neceſſe eſt. 6.phy.tex.com. 59.

Omne de quo uerè dicitur ipſum eſſe motum aut quieſcens, eſt illud quod innatum eſt recipere motum & quietem, & eſt in loco in quo innatum eſt recipere motum & quietẽ, & in diſpoſitinne ſecundum quam innatũ eſt recipere motum & quietem. 6.phy.tex.com.67.idem. 4.phy. tex.com. 118.&. 5.phy.tex.com.20.&.6.phy. 30.

Omne quod eſt poſtquam non fuit, neceſſe eſt ipſum prius fuiſſe in potentia quàm in actu. 8.phy. tex. com.4.idem.9. meta.tex.com.13.&.3.de anima, tex.comm. 50.57.&.12. meta.tex. com. 32.

Omnia quieſcere & huius rationem quærere dimittentes ſenſum, infirmitas quædam eſt intellectus. octauo phyſi.text. commen. 25.

Omnis opinio cui contradicit ſenſus, eſt opinio bona. 8.phy. tex.com.26.

Omne quod mouetur à principin exiſtente in ipſo, mouetur naturaliter. 8.phy.com.27.

Omne quod eſt in potentia aliquid, exibit aliquãdo in actũ, & ſi non, tunc natura ageret ocioſe. Com.8.phy. com. 64. idem. 1.cæli.com.20.

Omnes leges conueniunt in hoc, quòd Deus habitat in cælo. 8.phy.com.84.& habetur in propria forma in. 1.de cælo & mũdo, in tex.com.22.&.96.&.100.idem.2. cæli.tex. com.2.&.74.

Omnia entia, aut ſunt ſubſtantiæ, aut accidentia, aut ſunt uia ad eſſe iſtorum, & uniuerſaliter ſunt tranſmutatio. 1.cœli. com.1. Vide in Theoremа.

Omne, totum, & perfectum non differunt ſecundum ſpeciẽ. ſed ſiquidem in materia & in his de quibus dicuntur. 1.cæl. tex.com.3.quam differentiam Auer. in com. ita declarat. Nam ſi fuerit quantitas continua, tunc eſt totum, in diſcreta eſt omne, in forma uerò & quantitate eſt perfectum. idẽ habet in paraph.1.cæli, in ſumma.5.

Omnia phyſica corpora ſunt mobilia ſecundum locum. 1.cæ. tex.com.5.

Omne in quo eſt poſsibilis additio eſt diminutum. 1.cæl.tex. 12.idem ibidem.tex.commen.quarto &.8. phyſicor. text. commen.75.

Omnes homines de Diis habent exiſtimationem, & omnes eum, qui ſurſum eſt, locum Deo attribuunt, & Græci & Barbari quinque putant Deos. 1.cæli.tex.commen. 21. & 96.&.100.

Omnia à uim inferente longius facta tardius feruntur. 1.cæl. tex.com.89.

Omne quod non exiſtit in materia, impoſsibile eſt ex eo inueniri pluſquam unum in ſua ſpecie. 1.cæli.tex.comm. 90. idem. 12.primæ philoſophiæ. 49.

Omnia quieſcunt dum ueniũt in proprium locum. eius uerò quòd circumfertur idem eſt locus, unde incepit & in quẽ conſumat. 1.cæli.tex.com.100.

Omne habens actionem in ſe habet actionem in alio, et quod habet actionem in ſe eſt ſpirituale non corporeum. 2. cæl. commen. 17.

Omnes naturales ſubſtantiæ aut corpora ſunt, aut cum corporibus generantur & magnitudinibus. tertio cæli. textu com.primo.

Omne quod non uerè dicitur de ſingulis, non uerè dicitur de toto, quia unaquæq; partium non eſt totum, & congregatio eſt totum. 3.cæl.com.8.idem.1.cæli.com.17.&. 4.phy. commen.43.

Omne de quo dicitur ſecundum comparationem, non eſt neceſſarium ut habeat illud per ſe, niſi ſubſtantialiter diceretur in reſpectu alterius: ſi enim aliquid dicitur de aliquo ſecundum comparationem, & iſtud exiſtit in eo per ſe neceſſario, iſtud dictum non eſt in eo ſecundum quòd eſt comparatum, ſed ſecundum quòd comparatio accidit ei. 3.cæli.commen. 9.

Omne factum prima intentione eſt eſſentialiter, ſecunda autem eſt accidentaliter. 3.cæli.com.74.

Omnia appetunt eſſe diuinum & immortale, & illius gratia agunt quæcunque agunt ſecundum naturam. ſecundo de anima.tex.comm.34.idem.primo phyſi.81.&.2.cæli.tex. commen.64.

Omnia duo quorum ſubiectum eſt unum & alterum eſt perfectius altero, ſemper reſpectus perfectioris ad imperfectius eſt reſpectus formæ ad materiam. tertio de anima. commen.36.

Omnes homines natura cognoſcere deſiderant. ex procœmio primæ philoſophiæ, & ita in ueritate debet ſtare. Et mirũ eſt de tot uiris illuſtribus, quomodo uſque ad iſta tempora tranſtulerint, ſcire, cùm litera græca iaceat, πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται, εἰδέναι autem apud Græcos non ſcientiam, ſed cognitionem ſignificat, quæ eſt tanquam genus reſpectu ſcientiæ: ſcientia enim eſt per demonſtrationem, ſed cognitio ſe extendit etiam ad immediatas propoſitiones, & etiam ad cognitionem ſenſitiuam. Vnde Ariſtote. conſuetudo fuit in principiis librorum ab uniuerſalioribus exordiri, iuxta doctrinam traditam in principio libri phyſicæ auſcultationis, & probat principium libri ethicorum, & principium libri poſteriorum analyticorum, & principium libri phyſicorum, & in pleriſq; locis. Et confirmatur, nam probatio à ſigno ex dilectione ſenſitiua circa hoc tendis. Nam homines omnes amant ſenſus naturaliter propter cognitionem nedum propter utilitatem: nam & ſi nihil agere deberemus adhuc illos diligimus, & præcipuè uiſus ſenſum, quia hic maximè ad cognitionem proficit. Manifeſtum eſt autem quòd omnes homines non amant naturaliter ſenſus propter ſcientiã propriè, quæ per demõſtrationem habetur: nam ſcribit Alexan. in principio libri

priorum, quòd hominis proprietas eſt cognitio ipſa & cõtemplatio ueritatis: ſicut enim quodlibet animal habet aliquid ſibi peculiare, ſic & homo. Vnde pueri etiam natura feruntur ad cognitionem, & delectantur ex auditu ſabularum, nullam inde conſequẽtes utilitatem præter cognitionem ipſam. Vnde animaduerte quòd etſi cætera animalia nobiſcum communicent in cognitione ſenſitiua, tamen in hoc differimus ab ipſis, quia natura ſenſus animalibus largita eſt propter ſalutem & utilitatem eorum, ut eis mediãtibus proſequantur iuuantia & euitent nocẽtia. ſed non dedit eis ſenſus propter cognitionem tantum circa utilitatẽ: unde non appetunt ſenſus propter cognoſcere, ſed propter utile. ſed hoc homini proprium eſt: Nam ut teſtatur Philoſophus in præſenti loco, nõ enim ſolum ut agamus, ſed etiam ſi nihil acturi eſſemus, uidere præ cæteris ſanè experimur. Vnde Auer. in. 2. cæli. commẽ. 77. ſcribit quòd brutorum cognitio non deſiderat aliquam cognitionem intellectus. Igitur Ariſtot. ſincerus talis eſt ab uniuerſalibus exordium ſumens inquit: Quòd omnes homines natura cognoſcere appetunt. & hoc oſtenditur perſuaſione ſumpta à ſigno, ex ſenſuum dilectione, quia homines naturaliter appetunt, nõ ſolum propter actionem, ut leuia, uerum propter ipſam cognitionem, quia cognitio ipſa naturaliter appetitur ab homine. Si autem ſenſus eſſet, quòd homines natura appetant ſcire, proprie dictum quod eſt per demonſtrationem, tunc probatio ex dilectione ſenſuum non eſſet ad propoſitum, niſi ſentire eſſet per demõſtrationem intelligere, quod Ariſt. doctrina abhorret, tum ex libro poſteriorum analyticorum, tum etiam ex ſecundo de anima, contra antiquos, qui non diſtinxerunt inter imaginationẽ & intellectum. Licèt enim ſenſus ſit adminiculum ad ſciẽdum, aliud tamen eſt ſcire, & aliud ſentire. Nolo tamen propter hoc negare, quinetiam ſcientia & contemplatio ueritatis ſit homini propria, ſed dico intellectum Ariſtot. non de ſcientia, ſed de cognitione quæ eſt genus ſcientiæ fuiſſe. Et ex hoc patet ſolutio ad quæſtiones Latinorum in principio primæ philoſophiæ, quia omnes procedũt ex malo intellectu literæ.

Omne compoſitum ex materia & forma eſt diuiſibile. 1. met. commen. 7.

Omnes principia contraria faciunt. 1. phy. tex. com. 41. & in 4. meta. tex. com. 6.

Omnia autem contraria ſunt, aut compoſita ex contrariis. 4. meta. tex. comm. 6. ¶ Animaduerte tamen quòd ut ſcribit Com. ibi in commen. illa diuiſio eſt ſecundum probabilitatem, & non eſt ſecundum neceſſitatem. quia corpus quintum, neque eſt contrarium, neque eſt compoſitum ex contrariis. Conſimile. primo cæli. commen. 20. & in libro de ſubſtantia orbis ferè per totum, ubi oſtenditur cælum eſſe æternum &c.

Omnes homines conueniunt in hoc quòd indiuidua corporum exiſtentium per ſe ſunt ſubſtantiæ, & quòd in eis eſt principium. Com. 7. meta. com. 5.

Omne quòd ſit diuiſibile ſemper oportet eſſe, & eſſe hoc quidem hoc, hoc uerò hoc. 7. metaphyſico. commen. & text. 28 idem primo phyſico. tex. commen. 64. Vbi animaduerte quòd Comm. exponit hoc habere ueritatem non actu, ſed ſecundum rationem. Vide ſuperius in litera G, ibi generatum omne diuiſibile eſſe oportet, quia latè declaraui ibi hoc.

Omne principium eſſendi eſt principium numeri, & omne principium numeri eſt principium eſſendi. 10. metap. tex. commen. 7.

Omne ad omne, aut idem, aut aliud. 10. meta. tex. com. 10.

Omne cuius elementum eſt ſubſtantia, eſt ſubſtantia. 12. met. tex. com. 19. Intelligitur de elemento propinquo, ut gloſat Com. 12. meta. com. 22.

Omne cuius cauſa eſt generabilis & corruptibilis, eſt generabile & corruptibile. 12. meta. tex. com. 29. Ibi enim dicit Philoſophus, quòd ſi omnes ſubſtantiæ eſſent corruptibiles, omnia eſſent corruptibilia.

Omnis motor cuius ſubſtantiæ admiſcetur potentia, poſsibile eſt ut in aliqua hora non moueat. 12. meta. tex. com. 30. idem. 8. phy. com. 4. & 15.

Omne æternum eſt actio pura, & quòd eſt actio pura non habet potentiam. 12. meta. com. 30. & 35. & 44.

Omne compoſitum ex duobus, quorum alterum poteſt eſſe per ſe, poſsibile eſt alterum eſſe per ſe, niſi ſit compoſitio ſubſtantiæ & accidentis. uerbi gratia, hydromel quia componitur ex aqua & melle, & aqua inuenitur per ſe, neceſſe eſt et mel inueniantur per ſe. 12. meta. com. 35. idem. in. 8. phy. com. 37.

Omne compoſitum ex duobus oppoſitis ſi inuenitur unum eorum per ſe, & reliquum. 12. meta. com. 35.

Omnino quorumcunque ſubſtantia eſt in ſubiecta materia, horum nihil contingit factum eſſe non exiſtente quadã materia. 1. cæli. tex. com. 94.

Oppoſitum æquiuocatur in Arabico. 1. phyſ. com. 60. Quod ideo dixit, quia apud Arabes quandoq; oppoſitum ſumitur pro termino à quo, & quandoque pro termino ad quem.

Oppoſita quorum potentia eſt potentia contrariorum, non diuidunt uerum & falſum, niſi in eo quod innatum eſt recipere illa. tertio phyſico. commen. 24. Idem in prædicamentis in ſermone de oppoſitis, idem. 10. metaphyſico. textu commen. 15.

Oppoſita duo non poſſe ſimul congregari in eodem, eſt propoſitio communis pluribus una ſcientia. octauo phyſicor. commen. 70.

Oppoſitum intelligitur per ſuum oppoſitum. 3. de anima. cõ. 21. idem. 1. de anima. tex. com. 85. 1. cæli. tex. com. 101. & 2. cæli. tex. com. 40.

Oppoſitio primo & eſſentialiter inuenitur in eis quæ opponuntur in loco. 8. meta. com. 4. Conſimile in prædicamentis, in c. de quantitate, & in. 10. primæ philoſophiæ. in cõ. 13. uide in concordantiis.

Oppoſita ſola non contingit ſimul exiſtere. 10. metaphy. tex. commen. 17.

Oppoſitionis quatuor modi. quinto metaphy. in cap. de eodem & diuerſo, & in poſtprædicamentis in ſermone de oppoſitis.

Oppoſita & extrema in artibus, & in naturalibus circa idem ſuſceptibile ſemper uidentur fieri. ex libro de ſomno & uigilia, in principio.

Opinio & phantaſia motus quidam uidentur eſſe. 8. phy. tex. commen. 26.

Opiniones eaſdem non ſemel, neque bis, ſed infinities oportet putare perueniſſe ad nos. primo cæli. tex. com. 22. idem primo meteoro.

Opiniones de mundo ſunt quatuor, aut quòd non ſit generabilis & corruptibilis, & eſt opinio Ariſtot. qui fuit primus inter Græcos qui tenuit hoc, & ante ipſum fuit opinio antiqua Chaldeorũ. Aut quòd ſit generabilis, ſed non corruptibilis, & fuit opinio Platonis. Aut quod ſit generabilis & corruptibilis, & fuit opinio Empedoclis, & Heracliti. Aut quòd non ſit generabilis ſed bene corruptibilis, ut ſunt loquẽtes in lege Maurorũ. Com. 1. cæli. com. 102. uide in concordantiis.

Opiniones antiquorum hodiernis temporibus imaginari nõ poſſumus, neque perficere eas, quia non ſunt famoſæ. 2. cæli. com. 72. idem. 1. de anima. com. 26.

Opinio differt à phantaſia. 2. de anima. tex. com. 154.

Opinio Hypolepſis eſt quam ſuſceptionẽ dicere poſſumus, & circa ea uerſatur quæ aliter ſe habere poſſunt. Alexã. in paraphra. c. de phantaſia.

Opinione inhæret fides. ſecundo de anima. text. commento. 157. Dicit enim Alexand. in paraphraſi de anima. cap. de phantaſia, quòd opinio nihil aliud eſt quàm aſſenſus cum ratione & iudicio.

Opinionem Plato dixit eſſe copulationem ſenſus & imaginationis, cuius improbatio ponitur in ſecundo de anima. tex. com. 157.

Opinio uniuerſalis non mouet, ſed opinio particularis. 3. de anima. tex. com. 58.

Opinio eſt contingentis aliter ſe habere, ſed ſcientia eſt neceſſariorum. 7. metaphyſico. tex. commen. 53. & in ſexto ethicorum. capitul. quarto. & in calce primi poſteriorum analyticorum.

Opiniones ſtultas admodum ſcrutari fortaſſe ſtultum eſt.

ex

ex tertio de partibus animalium.c.tertio.idem primo topicorum.c.9.

Opiniooes corruptæ de principiis ſubſtantiæ ſenſibilis deſtruuntur in ſcientia naturali,& in ſcientia diuina, ſed diuerſimode:in ſcientia enim naturali tractatur de ſubſtantiis, ut ſunt tranſmutabiles:& de principiis, ut ſunt principia trāſmutationum:& illo modo impugnantur ſibi opiniones corruptæ. Sed in ſciētia diuina ſpeculatur de ipſis ut ſunt principia entium & ſubſtantiæ,& hac ratione deſtruuntur opiniones corruptæ inquantum ſunt principia ſubſtantiæ & entis.ex tractatu.2.in paraphraſi metaphyſico.in col.4. Ex hoc patet ſolutio contra fatuos nolentes Ariſto.fuiſſe uerboſum & ſuperfluum, cùm de eiſdem opinionibus agat in diuerſis ſcieotiis.

Opinio ſub exiſtimatione quam Græci hypolepſim uocant, continetur,ut ſpecies ſub genere.Themiſt.2.de anima ſuper ſeptimo.

Oportet diſquiſitores non inimicos eſſe iudicaturis uerū ſufficienter.1.cæli.tex.com.101.

Operationes conſequuntur differentias, quæ ſunt formæ.3.cæli.com.ultimo.

Operatio eſt finis ſubſtantiæ compoſitæ,& forma eſt finis materiæ.2.colliget.c.7.

Operationum genera ſunt notiora apud nos, uirtutes oerò ſunt notiores quo ad naturam.2.colliget.c.7.

Operationes accipiuntur in diffinitionibus loco formarum ſeu differentiarum,quando differentiæ rerum latuerint.4.cæli.com.6.&.26.conſimile.8.phy.32.

Operatio eſt complementum & perfectio operantis.9.met.tex.com.16.

Operatio eſt finis potentiæ.Themiſt.2.de anima.ſuper tex.com.33.

Operationibus res diſtinguuntur non figura. Auerro.in.1.de generatio.animalium.in illo cap.ubi ponitur improbatio antiquorum,io col.11.contra Gal.& dat inſtantiam de mammis mulierum & marium cum in figura conueoiant, & tamen in mulieribus ſunt propter lac,ut Gal.fatetur,& in maribus ſont ad tutamen cordis. Ita collum matricis in muliere,licet ſit ſimile peni in mare, tamen in muliere eſt ad extrahendam humiditatem, quæ cauſat delectationem in coitu,ſed penis in mare eſt propter ſemē. Similiter Galen. retulit in oculi talpæ eſſe omnes tunicas requiſitas ad oculum, præter telam aranеam in qua fit uiſio. Et ideo licèt oculus talpæ ſimilis ſit oculis aliorum animalium in figura,non tamen habet oculi operationem. Similiter ouo ſubuentaneo nihil deficit,nec io multitudine,nec paucitate,nec in figura cum ouo coitus,& tamen differunt eſſentiali differētia, quia ex ooo coitus poteſt generari pullus, ſed ex ſubuentaneo nequaquam.Hæc Auerr.& hoc etiam facit contra Scotum in.4.ſententiarum,diſtinctione.2.de genitis ex putrefactione,qui ex figura, & magnitudine,& colore probat eſſe eiuſdem ſpeciei.

Opera quæ uel non ſunt oaturæ communia, oel ſingulorum generum propria,horum nullū alicuius gratia,aut eſt, aut fit:oculus.n.alicuius gratia eſt,ſed cæſius non alicuius gratia eſt,niſi hæc ſit affectio generis propria, ſed ut quæ neceſſario fiant ad materiam & principium quod mouerit, cauſæ eorum referendæ ſunt Ariſt.in.5.de genera.animalium.in princ. Inde ſcire poteris differentiam inter ea quæ ſunt ex neceſsitate materiæ, & illa quæ ſunt propter finē. uide etiam in.2.phy.tex.com.85.

Opus antiquum fit ab agente antiquo,& opus nouum ab agēte nouo.ex libro deſtructionum diſputatione prima.in ſolutione.13.dubii.

Opium eſt in fine amaritudinis, & inducit propter frigiditatem ſuam paralyſim, & hoc ſignificat quòd amaritudo ſequitur quandoque frigiditatem,nedum caliditatem.5.colliget,contra Gal.& medicos.c.27.& ibi tollitur reſponſio medicorum ad hoc.

Ordo libri phyſicæ auſcultationis eſt primus inter omnes libros ſcientiæ naturalis.Auer.in prologo phy.& in princi. libri meteororum.idem dicit idem.primo phyſicor.text.commen.4.

Ordinata doctrina debet procedere à primis cauſis ſecundum ordinem ad ultimas cauſas.1.phy.com.1.&.2.phyſi.tex.com.72.

Ordo in animalibus magis eſt quàm in uegetabilibus. 2.phy.com.83.

Ordinis cauſa eſt dignior ordine.8.phy.com.15.

Ordinationis cauſa natura eſt,nihil enim inordinatum eſt eorum quæ natura conſtant.8.phy.tex.com.15. Vera eſt ut gloſat Com.in com.ut in pluribus,quia raro caſualiter res quædam in natura ſunt extra ordinem.

Ordo completus eſt agere alterum contrariorum continuè. 8.phy.com.15.

Ordinem impoſsibile eſt recipere illud,quod habet naturam carendi ordioe.3.cæli.com.22.

Ordo propria natura ſenſibilium eſt.3.cæli.tex.com.24.

Ordo omnium eſt.ſecundo de genera.& corruptione.text.commen.57.

Ordines formæ ſenſibilis ſunt quinque. Vide in commē.libri de ſenſu,ubi dicit, quòd ſunt tres ordines formarum,unus eſt corporalis,ſecundus eſt ſpiritualis,& eſt in ſenſu cōmuni:tertius eſt magis ſpiritualis,& eſt io uirtute imaginatiua. Quorum primus eſt corporalis magni corticis, & eſt forma ſenſibilis extra animam.Secundus eſt eſſe iſtius formæ in ſenſu communi, & eſt primus ordinum ſpiritualiū. Tertius eſt in uirtute imaginatiua,& eſt magis ſpiritualis. Quartus eſt in uirtute diſtinctiua. Quintus eſt eſſe eius in uirtute rememoratiua, & eſt magis ſpiritualis: recipit.n. medullam eius quòd diſtinguunt tres uirtutes à cortice. Auer.io com.libri de memoria & reminiſcentia. Ex quo patet ſenſationem & iudicium ſenſuum exteriorum non conſtituere aliquem ordinem diſtinctum à indicio ſenſus communis,quia tunc daretur ſextus ordo: unde uiſio propriè non fit in oculo,licet fiat mediante oculo:nec auditio fit in aure,licèt fiat mediante aure.Et iſta eſt ſententia etiā lucidiſsimi Themi.in.2.de anima in expoſitione tex.com.146.ubi ſcribit hæc uerba formaliter:Ex his quæ dicta iam ſunt,conſtare arbitror,neq; uiſum in pupilla primum eſſe, neq; auditum in auribus,neq; guſtum in lingua; ſed ſenſus omnes in prima illa ſentiendi ui ſedem habere. Quòd ſi quandoque diximus quinq; nobis eſſe ſenſus omnes,ex eo accipi uolumus, quinque inſtrumenta haberi, & quinque canaliculos ſenſibilibus ſpiritibus, quos tanquam à fonte uno per inſtrumenta illa riuatos quinque ſenſibus natura diſtribuit: ſenſum uerò propriè illum primum intelligimus qui inſtrumentis his ceu ſamulitio utitur.Iam ea quæ extrinſecus deferuntur quinque ſenſibus tanquam diuerſoriis & domiciliis recipi æquum fuit, ac regis ac principis ſedem unam conſtitui oportet. quemadmodum enim quamuis multi magiſtratibus libelliones,pragmatici, exceptores aſsideant; unus tamen eſt qui ius habeat ſententiæ ferendæ.ita & hic tametſi multa inſtrumenta machinamentaque ſint,io quæ rerum ſimulachra receptentur; una tamen uis arbitra eſt,quæ de omnibus ſciſcat, pronuntiet, iudicet.Hæc illa uis eſt qua nos uiſu uidere,& auditu audire ſentimus. eadem enim potentia percipi actiones ſenſuum neceſſe eſt, qua differentias actionum cognoſcimus. Alex.etiam in paraph.de anima.in cap.de tactu,iſtam etiā ſententiam uidetur tenere,ubi clariſsimè patet Auerroem in hoc a lucidiſsimo Themiſ. non diſſentire,licet communis Latinorum ſententia ſit in oppoſitum, ſed ſi bene conſiderauerint, inuenient iſtam fuiſſe Magiſtri ſeotentiam. Ariſtote. enim in libro de ſomno & uigilia dixit ſomnum eſſe ligamentum primi ſenſitiui. Vnde Auerro.in commen.dicit; Quòd in ſomno reuocatur ſenſus communis ab inſtrumentis ſenſuum, & quòd quidditas ſomni eſt introitus ſenſus communis in corpus, & quòd uigilia eſt motus iſtius uirtutis ad ſua inſtrumenta extra corpus: unde hoc etiam ſignificari poteſt,ut aſſerit etiam,quia uigilanti accidit,quòd dum fortiter cognouerit de aliquo quod non percipit ſenſibilia tranſeuntia per ipſum,quia tunc contrahuntur inſtrumenta animæ ſenſibilis, & inducunt communem ſenſum ad interius corporis,& ad adiuuandum uirtutē cogitatiuam:uirtus enim cogitatiua uiget apud quietem aliorum ſenſuum; & ideo homo cognoſcit in ſomno futura & non in uigilia. Illud igitur eſt potiſsimum ſignum uiſionē

non perfici in oculo, ſed per ſenſum communem mediante oculo: ad alia enim fortiter intenti delata ſub oculis nõ uidemus, quod non contingeret ſi uiſus eſſet in oculo diſtinctus à ſenſu communi ſecundum rem. ¶ Amplius Commen. in eodem libro de ſomno & uigilia dicit: Quòd cæci & ſurdi non carent ſenſu communi, ſed inſtrumentis per quæ ſenſus communis uidet & comprehendit ſenſibilia. Vnde mens Ariſto. & Them. & Auer. eſt iſta, quòd ſenſus communis mediantibus oculis cauſat uiſionem, & dicitur uiſus: & mediantibus auribus cauſat auditionem, & dicitur auditus, & ſic de aliis: non quòd ſint uirtutes iſtæ realiter diſtinctæ à ſenſu communi, ut ſunt imaginati Latini. Dicit enim Auer. in ſecundo de anima. in com. 149. quòd Ariſto. quaſi opinatur quòd uirtus primi ſentientis melius eſt ut dicatur eſſe una forma, & multa inſtrumentis copulatis cũ ea per quæ tranſeunt motus ſenſibilium, quouſque copulẽtur cum ea, quàm dicere ipſam eſſe unam ſubiecto, & plura ſecundum formam quæ deſcribuntur in ea: illud. n. eſſe eſt dignius ei, ut eſt iudicãs, iſtud uerò ſecundum quòd eſt recipiens. ¶ Amplius Auer. in com. libri de ſomno & uigilia dicit, quòd ſenſus communis uno modo eſt unus, et alio modo multi. Eſt enim unus quia comprehẽdit omnia quinque ſenſibilia: eſt multi, quia habet multa inſtrumenta. ſ. oculum, nares, & aures &c.

Ordo librorum & partium totius philoſophiæ naturalis requiratur in. 1. meteo. ab Auer. in princ. primi. c.

Ordo non eſt niſi aut reſpectu primi poſiti, aut intellecti. 5. met. cõ. 16. in c. de priori, & dicitur ex tex. ubi patet quòd prius & poſterius, ſunt etiam ordinis differentiæ. 1. phyſic. com. 41. Vide etiam in prædicamento quantitatis, ubi probat quantitates non habentes poſitionem habere ordinẽ, quia habent prius & poſterius. Ex quo patet quòd ratio formalis ordinis non poteſt conſiſtere ſine priori & poſteriori Peripateticè loquendo.

Ordinis carentiæ diffinitio eſt exitus à uia naturæ, & rei ordinatæ diffinitio eſt, ut inueniatur ſecundum uiam naturæ. Com. elicit in paraphraſi ſuper. 3. cæli, in ſumma, tertia, cõtradictione tertia, c. 2. & hoc ex tex. Philoſophi ibid. tex. commen. 24.

Ordo non eſt in ſubſtantia. ſeptimo primæ philoſophiæ. tex. commen. 43.

Ordo eſt in omnibus entibus, ſed non eodem modo. 12. met. tex. com. 52.

Ordo in corporibus cœleſtibus eſt abſque eo quòd admiſceatur eis aliquid per accidẽs, ſed ordo in his quæ ſunt ſub corporibus cœleſtibus, eſt cum priuatione ordinis quandoq; per accidens. 12. met. com. 52. idem. 2. phy. tex. com. 46. & eſt ſententia Ariſt. expreſſa in. 1. de parti. anima. c. 1. Vide etiam in. 8. phyſico. in commen. 15. & in. 2. phyſico. text. commen. 82.

Ordo uniuerſi deſtrueretur ſi unus ex cœleſtibus motibus ceſſaret, quia nullus iſtorum motuum eſt ſine neceſſe eſſe, aut ſine bene eſſe. ex libro deſtructio. diſputa. prima in ſolutione. 11. dubii.

Ordo entium ſequitur ordinem intelligentiarum ſeparatarum, ſed ordo noſtri intellectus ſequitur ordinem entium. ex libro deſtruc. diſpu. 3. in ſolu. 18. dubii.

Ordo entium ſenſibilium multos habet gradus, quorum uilior eſt in materia, & nobilior illo eſt in humano intellectu, & nobilior illo eſt eſſe quod habent in ſeparatis intelligentiis. Deinde in ſeparatis intelligentiis dictæ formæ gradus habent differentes adinuicẽ. ex eodẽ loco in col. 4.

Ordines entium in nobilitate & perfectione ſunt quatuor. uide. 2. cæli. tex. com. 64. & 66.

Ordo & forma quæ in primo principio reperiuntur, eſt nobilior ordinum & formarum, & hic ordo eſt principium & cauſa omnium ordinum & formarum, quæ in hoc mundo inueniuntur. ex libro deſtructio. diſputatio. 3. in ſolutione. 18. dubii.

Orbis non eſt in loco, quia omne quod eſt in loco continetur à loco, ſed extra orbem non eſt locus. primo cœli. commen. 100.

Orbis non eſt in tempore, quia non continetur à tempore. ibid. uide etiam. 4. phy. tex. com. 118.

Orbis totus eſt quaſi unum animal; & eſt unus orbis in ueritate, cum motus illius ſit unus numero & æqualis in ueritate: & motus ille eſt ſicut motus localis in animalibus, & alii motus qui exiſtunt in orbibus, ſunt ſicut motus particulares qui exiſtunt in membris. 2. cœli. comm. 42. idem. 12. meta. commen. 44. Et in libro deſtru. diſputa. 3. in ſolutio. 18. dubii.

Orbis nonus ſine ſtellis inueniri apud me eſt remotum, nam orbis eſt ſtellarum gratia, quæ ſunt nobilior pars eius: & propterea quantò plus habet de ſtellis, tanto eſt nobilior cæteris orbibus. Vnde dari orbem ſine ſtellis apud me eſt impoſsibile. in paraph. meta. trac. 4. in col. 4.

Orbis octauus eſt primus orbis authoritate omnium antiquorum, Ptolemæus autem poſuit nonum. ſecundo cæli. commento 67.

Orbis primus excellit in nobilitate & excellentia omnes alios orbes propter tria. 2. cæli. tex. com. 68.

Orbis primus eſt ligatus cum aliis orbibus ſecundum motum & conſequentiam. 2. cæli. com. 70.

Orbis primus mouet alios orbes, ſicut nobilius mouet totũ. 2. cæli. com. 71.

Ordei ptiſana infrigidat & humectat & adiuuat ad expellendum ſuperfluitates per omnes uias. 7. colliget. c. 6.

Oris iuuamentum eſt maſticatio cibi, & in ore eſt aliqualis digeſtio. ſecundo colliget capitu. 9. de iuuamento membrorum officialium. idem Auicenna capit. de humoribus, in prima primi: Nutriens maſticatione aliquam recipit digeſtionem.

Organizatio latet in plantis. 2. de anima. com. 6. uide cauſam in. 2. de parti. anima. c. 10.

Organa trium ſenſuum capiti ſunt demãdata, & uide cauſam in. 2. de parti. anima. c. 10.

Orizon eſt nobilior centro, quia eſt terminans, & centrum ẽ terminatum: & proportio terminantis ad terminatum eſt, ſicut proportio formæ ad materiam. 2. cæli. tex. comm. 74. Conſimile. 2. de genera. & corruptio. tex. com. 50. & 4. cæli. tex. com. 33. 35.

Orizonti contrarium eſt medium, ſicut contrarietas eſt duorum extremorum lineæ rectæ, quæ quidem maxime aduerſantur. Auerro. in paraphra. quarto de cælo. in ſumma. 1. c. ſecundo.

Os eſt ſuperius in animalibus, & radices in plantis. 2. de anima. tex. com. 36.

Oſsium magnorum coniunctio requiritur, ut quod ſuſcipit, habeat concauitatem; quod ſuſcipitur uerò & ingreditur, indiget gibboſitate, quibus natura ligamenta apponit. Gale. 2. de utili. parti. c. 11.

Oſſa digitorum ſunt ſine medulla, & ſunt dura & ſpiſſa. Gal. 1. de utili. parti. c. 15.

Oſſa leonis exiguam & perobſcuram medullam obtinent. ex 2. de partibus animalium. c. 6. idem tertio de natu. animalium. cap. 7.

Oſſa inſtituta ſunt a natura ad ſuſtentandum carnem. 2. de parti. anima. c. 8.

Oſsium multitudo in corpore eſt propter multitudinem motuum. 2. colliget. c. 8.

Oſſa aliquibus membris data ſunt ad cuſtodiam, ut oſſa pectoris. ibidem.

Oſsium & neruorum natura ſimilis eſt, utraq; enim ex uno oſſa continua eſt. ex. 2. de parti. anima. c. 9.

Oſsium principium eſt ſpina dorſi. ibid.

Oſſa leonis ex ſui attritu forti ignem excutiunt. ibid.

Oſsium maius iuuamentum eſt ad fortificandum & ſtabiliendum corpus, ſunt enim ſicut fundamentum corporis & iuuamentum. Secundum eſt ad tuẽdum & abſcondendum, ut os cranei reſpectu cerebri, & oſſa pectoris reſpectu cordis. 2. colliget. c. 8. de iuuamentis membrorum conſimiliũ, ubi ponitur etiam tertium iuuamentum, & eſt ut poſsit fieri reſolutio ſuperfluitatum uaporoſarum, ſicut ſunt cõmiſſuræ quæ ſunt in craneo. Oſsium iuuamenta tria.

Oſsis & chartilaginis natura eadem eſt, quapropter neutrum præciſum recreſcere poteſt. ibid.

Oſſa hominis ſunt. 348. abſq; oſsibus paruis quæ replent ſpatia iuncturarũ, & abſq; oſſe epiglotis, & abſq; oſſe chartilaginoſo,

laginoſo,quod dicunt aliqui anatomici,quod eſt in corde. 1.colliget.in cap.de anatomia dentium & oſsium.

Oſſa capitis humani ſunt abſque dentibus.23. Auer. 1. colliget.cap.de oſsibus capitis.

Oſſa manus ſunt triginta. ibidem.

Oſſa pedis ſunt.29. ibidem.

Oſſa ſpondilium à capite uſq; ad os nominatum, Hagir, ſunt 24.ſed aliqui ſunt qui habent unum plus, & aliqui habent unum minus. ibidem.

Oſsium omnium ultimum in homine concreſcit quod cerebrum obtegit. 1.de natura animalium.ca.7.

Os capitis in muliere habet unam ſuturam in orbem, os uiri habet tres.ibidem.licèt,ut dicit, uiſum ſit etiam os uiri ſine ſutura.

Oſſa leonis nullam intra ſe continere uidentur medullam, quia ualde exiguam eamque in paucis continent.tertio de natura animalium. capitulo ſeptimo. Vide tamen clarius. cap. 10. ubi dicit quòd oſſa leonis partim nullam, partim exiguam admodum habent.

Oſſa non ſemper augentur,ſed pili & his cognata augentur, quandiu inſunt,& magis corpora ægrotant.aut ſeneſcunt; & uide cauſam in ſecundo de generatione animalium. capitulo quarto.

Oſſa præciſa non recreſcunt,neċ chartilago rupta reparatur 3.de natura animalium. ca. 7.

Oſcitantes aur ſpiritum reddentes accipientesve minus audiunt. Ariſto.in quinto de generatione animalium. cap.2. & ibi redditur cauſa.

Oſcitatio quid ſit.uide.3.colliget.cap.30.

Ouum ſubuentaneum & ouum coitus non differunt in figura,nec in multitudine & paucitate; ſed differunt eſſentiali differentia,quæ eſt forma animata qua pullus eſt pullus. Et ex ouo ſubuentaneo Ariſto.ſumit argumentum, quòd mas præſtat fœtui ipſam formam, & fœmina materiam, quia in ouo ſubuentaneo nihil defecit niſi receptio formæ animatæ,materia enim in ſe tota reperitur in eo. Auerro. primo de generatione animalium.cap. ubi ponitur improbatio antiquorum.col.11.Vide Ariſto. etiam ibidem.cap. 195.in primo de generatione animalium.

Oui gallinæ albugo eſt magis omni alia re mitigans in mordicationibus.5.colliget. 48.

Oui uitello ſine albumine medici noui quare in uulneribus utuntur,uide ibidem.

Oua ſubuentanea ferentes aues ſi coeant,ex ſubuẽtaneis fœcunda redduntur. 1.de generatione animalium.cap. 20.& 6.de natura animalium. cap.2.

Oua piſcium ouiparorum ubi à fœmina ædita fuerit,mas ſuper ouis ſemen aſpergit.ibidem Ariſt.

Oua & uermis differunt. Alia enim quædam pariunt ouum, quædam uermem, ſed ex ouo una pars eſt materia animalis excogniti, reliqua uerò nutrimentum: ſed uermis in animalibus gignentibus uermem, ut in ſponte naſcentibus, eſt materia generationis animalis tantum, non autem alimentum aliquo modo. Ariſtotel. & Auerro. ſententia in principio ſecundi libri de generatione animalium. cap. primo.

Oua ſubuentanea non ſunt reliquiæ partus, quem coitus fecerit.6.de natura animalium.cap.2.

Oua aquaticarum auium & terreſtrium differunt, quia oua auium aquaticarũ plus lutei continent proportione quam albi,& differunt etiam colore.ibidem.

Oua oblonga & faſtigio cacuminata fœminas ædũt, ſed oua rotunda & parte ſui acutiore obtuſa ædunt mares.ibid.

Oua gallina incubante ſi tonuit, pereunt.ibidem.

Oua omnia auium ſunt bicolora, & ſimiliter omnium pedeſtrium ſeu quadrupedum, ideſt habent colorem album & citrinum: album uocatur albumen,citrinum uerò uocatur uitellus.ex tertio de generatione animalium. cap. primo in Auerro.& etiam in tex.uide etiam. 6. de natura animalium.cap.ſecundo.

Oua piſcium ſunt unicolora. ibidem,& uide cauſam diuerſitatis,quia oua auium ſunt bicolora, & piſcium unicolora.

Ouum eſt excrementum ſicut menſtruum in fœmina. ibid.

Oua ſubuentanea ſunt minora & inſuauia propter incoctionem,3.de generatione animalium.cap. 1.

Oui albumen eſt initium generationis animalis, ex quo animal generatur, uitellus autem ad nutrimentum pertinet. ¶ Et inde etiam colligitur albumen oui eſſe calidius contra medicos, quàm ſit uitellus, qui eſt terreſtrior. ex tertio de generatione animalium.cap.primo & ſecundo. Vide etiam pro hoc Auerro. ibidem. cap. ſecundo ubi adducit rationes euidentiſsimas ad hoc. Et animaduerte bene dicta Auerro. conciliantis dicta Medicorum cum dictis Philoſophorum. Nam Medici cõcedunt inueniri aliquas res calidiores alijs, quum tamen ſint frigidiores in reſpectu corporis humani: & ideo dicta eorum non contradicunt dictis Ariſtot. Et nota bene hoc, quia in multis deſeruiet tibi. Oui albumen eſſe calidius cõtra medicos.

Oui pars ſuperior eſt magis dura quam inferior,uide cauſam in.3.de genera.animalium.cap.2.

Ouorum partus atque animalium è contrario modo prouenit, animal enim conuerſum in ſuum caput principiumq; exit, aut ouum quaſi conuerſum in pedes naſcitur,& uide cauſam.ibidem.

Ouum in utero quomodo augetur,uide ibidem.

Oua temporibus calidis uitiantur, ſicut uina fæce ſubuerſa temporibus calidis coaceſcunt. 3.de genera. animal. ca. 2.

Ouum à nullo exangui animali generatur.ibidem.

Oui candidum & luteum contrariam naturam habent, luteũ enim gelu duratur & coit,calore uerò humeſcit: at candidum gelu nõ concreſcit,ſed humeſcit potius, & cum ignitur,ſolideſcit, 3.de generatione animalium.cap. 2.idem.6 de natura animalium.cap.2.

Oua plura ſi in patellam conquaſſentur bene, & poſtea decoquantur uſq; ad pepanſim,inuenies ex omnibus luteum in medio,& albumen circumambiens luteum. in. 6. de natura animalium.cap.2.& uide cauſam ab Auer. in.3.de generatione animalium.cap.2.

Oua auium omnia perfecta æduntur, piſcium uerò oua imperfecta æduntur,quapropter ſemine maris aſperſa fœcũda redduntur.ex.3.de generatione animalium. ca. 5.

Oua gallinarum ſunt meliora cæteris, & decocta cum oleo maximè nutritiua ſunt. 5.colliget.ca.36.

Oua piſcium nõ ſunt bicolora,ut auium,ſed unicolora. 6. de natura animalium.cap. 10.

Oua in cubitu auium aperiri & fœtum excludi naturæ ratio eſt, non tamen ita ſolum oua aperiuntur, ſed etiam ſpõte in terra,ut in Aegypto obruta fimo, pullum procreant,& Syracuſis potator quidã ouis ſub ſcoria in terra poſitis tandiu potabat,donec oua ederent fœtum. Iam uerò & quum in uaſis quibuſdam repidis eſſent cõcocta,ſponte oua pullos prompſere.6.de natura animalium.cap.2.

Oues potu maximè pingueſcunt, quamobrem æſtate ſalem die quinto dare ſoliti ſunt ſingulis centenis ſingulos modios: ſic enim pecus incolume atq; pingue redditur. 8. de natura animalium.ca.10.

Oues præcipue ex ſuperabundanti renum pinguedine intereunt,quod ubertate pabuli ſit, ut in Sicilia agro Leõtino fieri cõſtat,quocirca ſerò diei agere oues ad paſcua paſtores loco illius ſolent. Ariſt.3.de natura animalium. ca.17.

De litera P.

PALATVM nonnullis piſcibus nice linguæ datũ eſt, uelut inter fluuiales cyprino. Ariſto.in.4.de natura animalium.cap. 8.

Pallidum non differt ab albo ſecundũ magis & minus,ſed ſecundum qualitatem.6.phyſi.com.32.

Papilionum generatio ex erucis ſit.quinto de natura animalium. cap.19.

Partuum multitudo & unitas unde proueniat. uide cauſam in.4.de generatione animalium.cap.4

Partus fœminæ tardior eſt,dolor etiã ex fœmina continuus obtuſiorq; eſt, ex mare acer & longè moleſtior. 7.de natura animalium.ca.4.

Pariundi tempus homini præ cæteris animalibus multi-

plex eſt, nam & ſeptimo, & octauo,& nono menſe parere poteſt.ibid.

Partus difficilis eſt mulieribus io ocio degentibus,& quibus non bona latera ſunt,neque facultas retinendi ſpiritus ſupperit.7.de natura animalium cap.9.

Panis furfuraceus & fermentatus facilè digeritur.& uide cauſam.5.colliget.cap.31.

Panis azimus eſt groſſus & uiſcoſus. ibid.

Panis nimis fermentatus non eſt bonos. uide cauſam ibid.

Parum & multum de neceſsitate ſunt ſub eodem genere. 3. colliget.cap. 31.

Paruum in magno continetur, magnum in paruo haberi non poteſt.ex.2.de partibus animalium.cap. ultimo.

Partes animalium aliæ ſimilares, aliæ diſsimilares.primo de hiſtorijs animalium.cap.1.

Partes animalium diſsimilares aut ſunt eædem ſpecie, aut genere, aut proportione, aut ſecundum magis & mious differentes.ibid.

Partes ſimilares aliæ molles & humidæ, aliæ ſiccæ & ſolidæ. ibidem.

Pars ad partem ita ſe haber, ut totum ad totũ. 1. de hiſtorijs animalium.cap.primo.

Partes officiales humani corporis ſunt, caput, collum, thorax,brachium duplex, crus duplex. 1. de hiſtoria animalium.cap.7.

Partes interiores hominis ſunt incertæ & incognitæ: quamobrem ad cæterorum aoimalium partes, quarum ſimiles ſunt humanæ referentes eas contemplari debemus. Ariſt. 1.de natura animalium. cap. 16. Nota tamen quod de partibus exterioribus eſt oppoſitum, ut patet in eodem libro.cap.7.

Partes ſimilares quæ ſint, uide in.3. de natura animalium.ca. 2.Vbi animaduerte quòd ſanguis inter partes ſimilares ponitur, & pituita atraque bilis, & flaua ponuntur inter excrementa ſecundum Ariſtot. & ſunt etiam ex numero ſimilarium.

Parte aliqua corporis opportuna mutata, tota animalis conſtitutio multò diſcrepat forma, quod in ſpadonibus eſt cernere. Ariſt.4.generatione animalium.cap. 1.

Partes exangues non ſentiunt. ex.2. de partibus animalium. cap. 10.

Pars ſuperior animalium eſt calidior inferiori,& dextra ſiniſtra,& anterior poſteriori, & mas fœmina.ex.2. de partibus animalium.cap.3.

Particulare licèt ſit ens in rei ueritate,de eo tamen nõ ſit demonſtratio.12.metaphy.28.commen.idem. 7. metaphyſi. tex.commen. 53.

Particulare ſolum eſt ens in ueritate. 12.meta. comm.27. & 28.& in.2. de generatione & corrup.tex.com.59.

Partes compoſiti ſunt in compoſito in potentia non in actu. Et ideo compoſitum non eſt in actu onum, in actu & forma per partem dominantem, & ſi non eſſet unum io actu. 16.meta.commen.13.Vbi patet non dari maximum æquale ad pondus, ſed oportet in uero mixto dominari unũ elementum, quod habet reſpectu aliorum dominatorum uim formæ, & illud eſt quod largitur mixto motum naturalẽ. ut dicit Philoſophus,& Com.in.1.cœli.tex.com.7.&.8.

Pars multipliciter dicitur.7.meta.tex. comm.33.idem.5.tex. commen.30.

Pars dicitur duobus modis ſecundum qualitatem,& ſecundũ quantitatem.7.meta.tex.com. 33.& differunt, ut ibi dicitur: Quia diffinitiones partium qualitates ſunt poſteriores diffinitiones totius & toto, ſed diffinitiones partium quantitatis præcedunt diffinitionem totius & totum. De iſta duplici diuiſione partium, uide etiam in. 2. phy. com. 5.&.36.

Partes animalium quando anima ſeparatur, dicuntur æquiuoce.7.meta.tex.com.35.37.&.39. idem in.4.meteo.in fine. idem in.1.de partibus animalium. cap.1. habetur.ubi Philoſophus dicit: Ergo ſi animal,uel anima,uel pars animæ, uel non anima eſt: cum primum anima à corpore diſceſſeris,animal eſſe deſinit, neque membrum ullum niſi figuræ ſuæ ratione idem relinquitur modo eorum,quæ fabulæ tradunt in lapidem trãſijſſe. & ibidem dicit quòd homo mortuus quanquam figuræ formam habet eandem, tamen homo non eſt. Adhuc fieri non poteſt, ut manus ſit quocũq; modo conſtans, ut ænea aut lignea, niſi æquiuoca nominis, communione,ſicut quæ picta, ut quæ fuogi ſuo officio nequeat: Qnomodo nec lapideæ tibiæ ſuum aſſequi munus poſſunt,neque medicus pictus artem medicabilẽq; exercere poteſt; pari ratione membrorum hominis uita functi nullum id eſſe inſuper poteſt, quod erat cũm uiueret, ut oculus manus,pes,& reliqua.

Partes rei ſecundum diffinitionem præcedunt rem in eſſe. 1. phy.com.28.2. phyſi.28. 2. de anima.com.5.

Partes diffinitionis præcedunt diffinitum.1.phy.com.29.

Partium aliæ ſecundum quantitatem, aliæ ſecundum qualitatem.1.phy.com.36.&.7. meta.com.33.

Partes ſecundum qualitatem ſunt partes eſſentiales, ut materia & forma: quantitatiuæ uerò partes ſunt partes integrales.Vide Alexandrũ in paraphraſi de anima.cap.4.ubi probat animam eſſe inſeparabilem à corpore, de differentia iſta partium contra Stoicos pulchrè,ubi ait nõ omnes partes corporis eſſe corpora, ſed ſolum partes quæ pertinent ad quantitatem,non ad qualitatem.

Pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia. 2. de anima.commen.2.& primo phy.com.70.

Pars eſt materia totius. 3. phyſic.tex. commen.66.&.2.phy. tex.com.31.

Pars quando ſeparatur à toto & ſit totum, poteſt per ſe moueri.4.phy.com.32.&.5.phy.com.1.

Partes mundi mouentur tribus modis, quædam circulariter. quædam ſurſum, quædam uerò deorſum.Commen.4.phy. com. 43. & tex. intelligitur de partibus primarijs, ſicut ſunt tria corpora ſimplicia. ſcilicet graue, & leue, & corpus quod ueque graue eſt oeque leue.

Partes conſimilium corporum dum non ſunt diuiſæ in actu à toto, ſunt in loco io potentia. 4. phyſico. tex. commen. 44.&.45.

Pars niſi ſin ſum ponatur,non erit in loco, ſed in toto. quarto phy.tex.com.65.

Pars mẽſurat quidem totum, quia totum componitur ex partibus.4.phy.tex.com.89.

Pars poteſt per ſe moueri quando ſeparatur à toto, & ſit totum.5.phy.com.1.&.4.phy.com.32.&.8.phyſi.27.& primo de anima.37.&.5.phy.17.

Partes magnitudinis ex quibus generatum generatur,ſunt diuerſæ in ſpecie.6.phy.com.59.uide.4.cœli.com.41.

Partes non mouentur per ſe ad motum totius,neque mouentur per accidens purè ſicut accidentia.6.phy.com.86.&.5. phy.com.primo.4. phy.32.1. de anima.com.37.

Partis natura & totius eadem eſt.8.phy.com.15.

Partes corporis ſimplicis non ſimul mouentur ſicut mouentur partes corporis figurati, ſicut apparet in circulis qui ſiunt in aqua quando lapis cadit in ea.8.phy.com.82.

Partes quantitatiuæ potentia dicuntur eſſe in toto uel potentia pura, & eſt quando ſunt continuè, uel quando ſunt in actu io ipſa re; ſed ſunt illi alligatæ uel inuicem coniunctæ, & tunc dicuntur eſſe in potentia ſecundum poſtetius.io paraphraſi metaphy.tex. 1. cap. de potentia & actu.

Pars mouetur ad totum non ſecundum quòd eſt totum, ſed ſecundum quòd eſt in ſuo eſſe naturali: locus enim partis & totius unus & idem eſt. 1.cæli. com.58.idem Ariſto.in.4. cæli.tex. cõ. 22. ubi ſcribit quod ſi quis tranſponat terram ubi nunc eſt luna,non mouebitur pars terræ ad totã terrã.

Partes animalium aliæ communes, aliæ propriæ. 1. de hiſto.cap.2.

Partes corporis naturaliter ſunt ex natura corporis cuius ſunt partes.2.cœli.tex.com.41.

Partium quædam ſunt formales, & quædam materiales.7.meta.tex.com.35.&.37.

Partes conſimiles quomodo deſcribantur. uide. 5. metaphy. com.4.&.1.cæli.com.19.

Pars una non operatur in actu, ſed potentia, quoniam unius uir de triginta non mouet nauim ſolus: & cum motio eius coniungitur cum præparatione & potentia prouenientea uigeſimo, non mouebit nauim neceſſario. 7. phyſico. commen.37.

Parmenides mulieres calidiores uiris opinabatur argumento copiæ ſanguinia, qua menſtrua fiunt: Empedocles uerò è contrario. ex.2. de partibus animalium. cap.3.

Parmenides exiſtimabat quòd entia ſunt duobus modis uera & exiſtimabilia, & uera ſunt intelligibilia & ſunt unum, exiſtimabilia uerò ſunt ſenſibilia, & ſunt plura. 1. phyſico. commen.41.

Parmenides aſſeruit primum deorum amorem, dicens: Cunctorum ille Deus primùm produxit amorem. ex erratia primi metaphy.cap.2.

Parmenides unum dixit eſſe principium quo ad rationem, Meliſſus uerò quo ad materiam: quia hic quidem finitum; ille uerò infinitum id ait eſſe. ibid.

Parmenides non ſolum unam ponit eſſe cauſam, ſed duas aliqualiter, ex erratis primi metaphyſicæ. Quod quomodo ſit intelligendum, uide Alexan. qui adducit uerba Theophraſti in primo libro de rebus naturalibus, & inquit: Parmenides Heleata qui huic ideſt Xenophani ſucceſsit, utraque uia ingreſſus eſt, ſtatuit enim uniuerſum eſſe ſempiternum, & generationem rerum tueri conatur: non quòd ſimilem de utroque ſententiam habeat, ſed re uera uniuerſum unum eſſe ratus, idemq; ingenitum & globoſum, ad tuendum generationem ex opinione uulgi rerum apparētium, duo principia facit, ignem & terram: alterum ut materiam, alterum ut cauſam & efficiens. Conſimilem ſentētiam ſcribit Com. in primo phyſicæ auſcultationis.

Parmenidea dixit quòd ens eſt ſimplex, & quòd nulla eſt multitudo omnino. 3. meta. tex. com. 16. uide de opinione eius, primo phy.tex.com.25.&.com.41.

Parmenides dixit quòd intellectus appropriatur hominibus ſecundum complexiones & compoſitiones eorum, quod etiam Empedocles aſſeruit. 4.meta.tex.com.21.

Paſsiones & motus non ſunt ſine ſubſtantijs. 12. primæ philoſophiæ.tex.com.25.

Paſsiones nec ratione nec tempore nec generatione poſsibile eſt priores eſſe ſubſtantia, erunt enim ſeparabiles. 7.primæ philoſophiæ.tex.com.47. idem ibidem. tex.com. 4. & primo phy.14.

Patiens patitur propter materiam. 9.primæ philoſophiæ.tex. com.2.uide limitationem ab Aue. in.3. de anima.com.28. & in com.5. in principio digreſsionis.

Paſsio aut eſt ad peius, aut ad corruptionem. 9. metaphy. tex. commen.2.

Paſsio multis modis dicitur. 5. meta.tex. com. 26.

Paſaio quandoque ſumitur pro omni accidente. 1. phy. com. 39. quandoque pro qualitate eſſentiali. primo cæli. com. primo. quandoque pro tranſmutatione in ſubſtantia, ut exponit ibi Themiſtius.

Patiens quodammodo eſt contrarium, & quodammodo eſt ſimile. 1. phyſico. commen.56. idem. 1. de gen. & corrup. tex.commen.50.

Paſsio ſemper rei poſterioris eſt.8. phy.tex.commen. 69. & eſt ſenſus quòd in permanentibus datur primum in quo aliquid eſt genitum, non datur autem ultimum in quo non, & uide cauſam etiam ibi.

Paſaio dicitur dupliciter, communiter, & proprie. 3. cæli commen. 1.

Paſsionea omnes ſunt diuiſibiles, aut ſecundum ſpeciem, aut ſecundum accidens. 3.cæli.tex.com.7.

Patiens & faciens neceſſe eſt genere idem eſſe, ſpecie uerò diuerſa. 1.de gene.& corrup.tex.com.50.

Paſsio eſt merito ſimilitudinia, & actio eſt merito contrarietatis. 1.de generatio.& corruptione.tex.com.48.&.49.

Paſsiua & actiua ſunt contraria, & hoc manifeſtum eſt ratione & inductione. 1. de genera.com.50.

Paſsio ſenſuum eſt diuerſa à paſsione inanimatorum. 2. de anima tex.com.121. & uide ibi differentias poſitas per lucidiſsimum Themiſtium. Nam ſenſus non fit materia ſenſibilium, & eius paſsio non terminatur in mutationem, ſed in iudicium.

Paſsio quæ in animantibus & quæ eſt in ſenſibus, non tā paſſio quam actus & abſolutio eſt Them. 2. de anima ſuper tex.com.159.& in Themiſtio eſt.3.de anima. cap.14.

Paſsio quælibet facta cum alteratione & tranſmutatione eſt in corpore neceſſario. primo de anima. com. 14. idem.2. de anima.57.&.3.de anima.28.

Paſsiuum & actiuum quodammodo dicuntur oppoſita. ex.2. de anima.com.33. idem primo de generatione & corruptione.tex.com.50.

Pati quodammodo eſt à ſimili, & quodammodo a diſsimili. 2.de anima.tex.cō.54.idem primo de generatione.& corruptione.tex.com.48.&.49.

Pati contrarium eſt ipſi actui. 1. cap.de ſubſtantia orbis.

Paſsio duplex eſt, corruptiua & perfectiua. 2. de anima. tex. commen.57.&.58.&.3.de anima.tex.com.28.&.7.phyſi. tex.com.12.

Paſaio æquiuocè dicitur de ſenſibus & intellectu. 3. de anima.com.18.

Paſsio neceſſaria componuntur ex paſsiuis. 1. metaphyſico. commen.38.

Paſsio eſt in patiente.3.phy.tex.com.19.

Paſsio eſt ſignum materiæ, & operatio eſt ſignum formæ. ex diſputatio. 6. in ſolutione. 6. dubij. & ex diſputatio.10.in ſolutione. 2.dubij.

Patres caſtigare filios uériſimile eſt & iuſtum eſt. Ariſtote. in. 3. de generatione animalium. cap. 10. Ita enim probat reges apum eſſe parentes ſucorum, quia caſtigantur à regibus fuci.

Pater & mater ſunt tanquam cauſæ extrinſecæ remotæ: pater tanquam agens & mater tanquam materia. 5. meta.com.1.

Pecuniarum exquiſitum ſtudium eſt de deſiderijs hominis præter naturam. Auer.in prologo phyſi. Maximè enim rea præter naturam eſt, ut dicit Philoſophus, uſura, & Apoſtolus, eſt idolorum ſeruitus.

Pediculorum generatio requiratur.5.de natura anima.ca.31.

Pedicularis morbus hominibus generatur præ nimietate humoris, quo morbo nonnulloa periſſe proditum eſt, ut Alchmanem poetam, & Pherecidem Syrium. ibid.

Percides & quæ nondum coierint, & quæ coierint, quarum uſus in aucupijs eſt, quum olſaciunt marem uocemq; eius audiunt, alteræ implentur ouis, alteræ ſtatim pariunt: eſt enim genus hoc anium libidinoſum, ut leui indigeat motu cum turget, citoq; ſecernat. Ariſtot.in.3. de generatione animalium cap.1.& Auer.in com. ibidem. ¶ Ex quo ſcire potes quomodo motus realis poteſt ex ſpirituali prouenire, contra illos qui ſunt adeo rudes, qui non poſſunt imaginari intelligentiam poſſe mouere cælum, niſi realiter inhæreat & informet ipſum cælum.

Penem immodicum poſsidentea, infæcundiores ſunt his quibus mediocria eſt, & uide cauſam primo de generatione animalium.cap.6.

Per ſe eſt magis uniuerſale quam primum. 2.phy.com.3.& in 1. poſter. ubi aduerte quòd hoc eſt uerum, ut ly primum, ſumitur ibi in. 1. poſter. Sed ſi ſumatur primum ut eſt idē quod ſine medio, ſic aliquid primo ineſt alicui, quod tamē non ineſt ei per ſe, nec primo, nec ſecundo modo. dicit enim Themiſt.2.phy. Nauta eſt in naui primo, ſed non per ſe. ſuper tex.3.

Per ſe dicitur multis modis. 5. meta.tex.com.23.& in paraphraſi trac.1.cap. eſſentia.

Per ſyllogiſmos hypotheticos nullum omnino ignotum declaratur, ſed ſolummodo ea quæ indigent modicula innuitione. Commenta.2. phyſi. com. 3. quod quomodo ſit intelligendum, uide ipſum in. 1. priorum, in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.

Perfectiones ſeparatas dari à ſubiectis, ut nauta reſpectu nauis, & artifex reſpectu ſui inſtrumenti, non eſt impoſsibile. ex prima diſputa.in lib. deſtruc. in ſolu. ulti. dubij. Es ille eſt locus apertus contra modernos Auerroiſtas, qui de mente Aue. tenent animam intellectiuam eſſe uerè formam informantem & non aſiſtentem, nam de hoc loquitur contra Algazelem, & non recipit gloſam locus iſte, ſicut uides.

Perſectio eſt in principijs magis quam in principiatis. 12.meta.tex. com.40.ubi taxantur antiqui oppoſitum aſſerentes, ut Pythagoras & Leucippus.

Perfectionum propter quas mouetur perfectum, quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, ut illud

lud quod mouetur ad ſanitatem: quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſece à re, quæ mouetur ad eas ut aſsimiletur eis, ut inueniantur omnes actiones ſeruorum, quoniam ſunt erga genera intentionem domini ſui: & iſta eſt diſpoſitio omnium entium cum primo principio. 12. meta. commen. 37. Vbi ſcire poteris quomodo Deus excelſus eſt perfectio & forma omnium entium. ¶ Hinc patet error modernorũ aſſerentium omnem formã formaliter perficere per inhærẽtiam ſuum formabile, & nullam eſſe formam extrinſecus perficientem, ſicut nauta nauim.

Perfectum eſt maximum in unoquoq; genere. 10. metaphy. tex. com. 13.

Perfectum eſt cuius non eſt poſsibile aliquid extra ſumere, finem enim habet. 10. meta. tex. com. 13.

Perfectum non eget aliquo. ibid.

Perfectius eſt illud, per quod acquiritur perfectio. 9. meta. commen. 16.

Perfectum eſt habens finem. 5. meta. tex. com. 29.

Perfectum unumquodque, & ſubſtantia omnis tunc perfecta eſt, quando ſecundum ſpeciem propriæ uirtutis nulla defecerit pars eius quæ ſecundum naturam magnitudinis. 5. meta. tex. com. 21. & eſt in cap. de perfecto. Ex quo loco collige dari magnitudinem ſecundum uirtutem, & non ſolum ſecundum molem. uide in ſimili. 10. meta. tex. com. 13.

Perfectio tranſumptiuè dicitur de malis, ut perfectus latro, & perfectus calumniator. ibid.

Perfectum aliud ſimpliciter, aliud in genere. ibid.

Perfectum aliud ſecundum quantitatem, & eſt primus modus: aliud ſecundum qualitatem, & eſt ſecundus modus poſitus. ibid.

Perfectio ſubſtantiæ prouenit ex perfectione in magnitudine & qualitate. Com. ibid.

Perfectum eſt cuius finis eſt ſtudioſus, & eſt tertius modus. ibidem.

Quod detur magnitudo uirtutis.

Perfectum unumquodque tunc maximè eſt, cùm attingit propriæ uirtuti, & tunc maximè ſecundum naturam eſt. 7. phy. tex. com. 18.

Perfectio non eſt diuiſibilis. ibid. com. 18.

Perfecta ſunt quorum nihil inuenitur in eis per quod dicuntur imperfecta in eis, aut extrinſecus, & iſta eſt diſpoſitio primi principij ſcilicet Dei. 5. metaphy. com. 21. Ex quo patet Deum eſſe ſimpliciter perfectum. idem. 3. de anima. in ſolutione. 3. quæſtionis. in com. 5. & com. 14. & 12. metaphy. com. 37.

Perfectio hominis eſt per ſcientias ſpeculatiuas. Com. in prologo phy. idem Ariſt. in. 10. ethico. cap. 10. Vbi nota quòd ſecundum uiam eius ponentis intellectum adeptum, quòd hoc intelligitur tanquam in diſpoſitione præuia neceſſaria & ultimate diſponente ad fœlicitatem, ſic ipſe tenuit. in. 3. de anima. com. 36.

Perfectum redditur quod imperfectum eſt in rebus in quibus unum eſt imperfectius, aliud uerò perfectius adiectione perfectionis. Alexander in paraphraſi de anima. ca. ulti.

Perfectio diuina maxima eſt cui omnia entia appetunt aſsimilari ſecũdum quòd poſſunt. 1. phy. tex. com. 81. & 2. de anima. tex. com. 34. & 2. cæli. tex. com. 64.

Perfectum autem nullum eſt ut ſit finem non habens. tertio phy. tex. com. 64.

Perfectio eſt indiuiſibilis, quia eſt finis rei naturalis, & finis eſt indiuiſibilis. 7. phy. com. 18. idem. 6. phy. com. 46.

Perfectiones ſunt ſimiles perfectioni circuli, quemadmodum enim circulus non eſt circulus ante finem; ſimiliter eſt in alijs perfectionibus. 7. phyſi. com. 18. & habetur in textu. Perfectio quælibet neceſſe eſt in re quæ perficitur. 8. phyſico. commen. 4.

Perfectum eſt natura prius & tempore, & ratione imperfecto, & incorruptibile corruptibili. 8. phy. tex. com. 75.

Perfecti diffinitio eſt cui additio fieri non poteſt. 8. phy. com. 75. idem. 1. cœ. 4. & 12. & 5. meta. cap. de perfecto.

Perfectum dicitur de formis & qualitatibus. 1. cœli. com. 3. idem in paraphraſi in ſum. 2. ubi dicit: Quod dicitur de formis & qualitatibus, & uniuerſaliter de reliquis prædicamẽtis: totum autem dicitur magis accommodatè, de quantitate continua, & omne de quãtitate diſcreta. Nam talia, omne, totum, & perfectum, ſunt idem ſecundum formam, ſed differunt ſecundum materiam & ſubiectum de quibus dicũtur, ut dicitur in textu.

Perfectum deficere impoſsibile eſt. 1. cœli. tex. com. 4.

Perfectũ eſt quòd nõ recipit additionem, nec fertur in aliud eſſe. Com. ibid. uide idem. 8. phy. 75. & 7. phy. 18. & 2.

Perfectum eſt prius natura imperfecto. 1. cœli. tex. com. 18.

Perfecti diffinitio eſt cui non poteſt additio fieri. 2. cæli. cõ. 23. idem. 1. cæli. com. 4. & 12.

Perfectio duplex alia eſt generationis, alia rei generatæ. 4. cæli. com. 22. idem. 2. phy. cõ. 24. & 70. & 8. meta. cõ. 12.

Perfectio de anima rationali & alijs uirtutibus animæ dicitur ferè plura æquiuocatione. 2. de anima. comm. 7. & 30. idem. 3. de anima contra Alexandrum. com. 5.

Perfectio eſt finis & complementum perfecti, & finis non ſeparatur à finito. ex. 2. de anima. com. 22.

Perfectum tale eſſe dicimus quod poteſt efficere quale ipſum. 4. meteororum. tex. com. 19.

Perfectum quanto aliquid magis in eſſe fuerit, tanto magis perfectum erit in eſſendo uerum. 2. meta. tex. com. 4.

Perfectius eſt natura prius. 8. phy. com. 59. & tex. com. 75.

Perfectioris rei motus perfectior eſt. 8. phy. tex. com. 58.

Perſpicuum eſt quòd aer, & aqua, & quæcũque etiam tametſi ſolida ac dura ſint proprijs coloribus carent. Alexander in paraphraſi de anima. cap. 12. ubi oſtendit quæ ſint ſenſibilia per ſe, & quæ per accidens. Inde ſcias non eſſe mixtũ coloratum eſſe, ſic neque omne mixtum ſaporem habet, ut alias notaui.

Perſpicui uberior aut exilior mixtio differentiam colorum efficit. ibid. Alexander.

Perſpectiuus de Iride & alijs apparẽtijs meteorologicis aſſignat cauſas remotas, & naturalis cauſas propinquas & ſenſui manifeſtas. Com. in. 3. meteo. com. 2. prope finem.

Pes dexter eſt motus eſſentialiter, pes autem ſiniſter eſt motus motu accidentali, quia animal primò mouet pedẽ dextrum, deinde ſiniſtrum ut ſuper illum ſuſtentetur. 2. cæli. com. 8. in paraphra autem ſuper. 2. cæli ſum. 2. quæſito primo, dicit quòd animal prima intẽtione mouet pedem dextrum, ſiniſtrum uerò ac ſi per eius motum repetere uelit motum partis dextræ.

Philoſophia inuenta fuit & deſtructa infinities. 12. meta. tex. com. 50. idem primo cæli. tex. com. 22. & primo meteororum. & in. 3. de anima. com. 5.

Philoſophorum legales reperiuntur inimici. ex procemio libri deſtructionum. Vnde legitur in uita Ariſt. quòd fuit accuſatus hæreticæ prauitatis apud ſacerdotẽ ſummũ Athenienſium, qui uocatus noluit accedere: dixit enim non ſinam Athenienſes bis in Philoſophos peccare: pauloante enim Socratem morte damnarunt.

Philoſophi non abhorrent concedere infinitum per accidẽs, & quòd una reuolutio ſeu motus in infinitum ſit ante aliũ per accidens. ex lib. deſtru. diſpu. 1. in ſolutione. 5. dubij.

Philoſophus habet dare cauſas formales & finales ſubſtantiæ ſenſibilis ideſt diuinus. 12. primæ philoſophiæ. com. 6. Nã prima forma & primus finis à metaphyſico conſideratur. 4. primæ philoſophiæ. com. 1. & 3. meta. cõ. 3. & hoc etiam declarat Com. in com. 6. 12. metaphy.

Philoſophus ideſt diuinus ponit has duas cauſas, mouentem & materialẽ, principiũ perſcrutationis de duabus alijs cauſis: & primo cauſam materialem, & declarat illam per propoſitiones illas eaſdem quibus uſus eſt in ſcientia naturali. Et ideo uidetur quòd hæc conſideratio non eſt propria huic ſcientiæ, ſed eſt pars ſcientiæ naturalis: ſed quia uicinæ ſunt hæ duæ conſiderationes, & neceſſe eſt uti una earũ in altera quaſi principio: ideo fecit rememorationem de hoc quod declarandum eſt in ſcientia naturali, ſed tamen hoc magis generaliter quam in ſcientia naturali. Com. 12. meta. com. 6. conſimile uide in. 2. meta. com. 6. contra illos qui dicunt Ari. fuiſſe rudem in prima philoſophia, quia nõ uidetur cõſideratio eius alia à cõſideratione naturali. Cõ. enim reſpondet ad hoc dicens, quòd iſtæ duæ ſcientiæ uicinæ ſunt ſcilicet ſcientia quæ conſiderat de principijs ſubſtãtiæ mobilis in eo quòd eſt mobilis, & quæ conſiderat de eis in eo quòd ſubſtantiæ: et ideo poſsibile eſt uti his propoſitionibus

Contra Fran. de Mayro.

ſtionibus magis generalibus quàm in ſcientia naturali, nõ in eo quòd eſt ſubſtantia mobilis, ſed in eo quod eſt ſubſtantia ſimpliciter.

Philoſophi ſcientia eſt entis inquantum ens uniuerſaliter, et non ſecundum partem. 1 1. primæ philoſophiæ. cap. 3. ubi manifeſtè per totum illud caput oſteoditur ſcientiam diuinam eſſe de quidditatibus rerum ſub rationibus tranſcendentibus & uniuerſalibus, & quòd non conſiderat quidditates rerum in particulari præſertim illarum quæ ſecundũ eſſe non abſtrahunt à materia ſenſibili & motu.

Philoſophia prima de his duobus conſiderat ſcilicet de ente inquantum ens, & de principijs & cauſis entis inquantum ens. Com. in cõ. 1. ſuper. 1 2. meta. authoritate Alex. quod non eſt intelligendum cum præciſione, ut notaui in expoſitione mea ſuper illo libro.

Philoſophiæ tres erunt theoricæ, mathematica, phyſica, & theologia. 6. meta. tex. com. 2.

Philoſophiæ diuiſionem ſecundum animi poteſtatem, uide à Simplicio primo phyſi. in prologo, & à Ioanne Grammatico in principio de anima.

Philoſophia eſt animæ perfectio, & eſt corporis medicina. Simplicius in prologo primi phyſic. & colligitur ex ſeotẽtia Philoſophi. 1. ethicorum. cap. 1 7. & ex. 4. meta. tex. cõ. 18. nbi inquit: Quòd ita homo dicitur curare de ueritate, ſicut infirmus de ſanitate.

Philoſophia non conſiderat niſi de rebus entibus extra animam. 1. metaphyſico. tex. commen. 44. ¶ Nec intelligitur ut intellexit Ioan. de Iamduno, & Bononienſis, quòd ſciẽtia conſiderat res & rerũ quidditates ut concernunt actualem exiſtentiam, unde aſſerunt diffinitiones & demonſtrationes eſſe de actualiter exiſtentibus ſecundum quòd exiſtunt. ¶ Sed iſta opinio ſtare non poteſt, quia res exiſtẽtes ſecundum quòd exiſtentes apud Peripateticos, ſunt ſingulares: non enim dantur uniuerſalia extra animam exiſtentia, ſicut poſuit Plato. 3. de anima. commen. 18. & primo de anima. commen. 8. & . 1 5. metaphyſico. commen. 4. Sed de ſingularibus quatenus ſingularia ſunt, non eſt diffinitio neque demonſtratio, ut patet. 1. poſterio. & . 7. primæ philoſophiæ, ubi etiã habetur quòd ſingularibus æternis ſub ratione qua ſunt ſingularia, non eſt diffinitio, ut patet ibi in tex. commen. 55. & eſt unus ex erroribus contingentibus circa uniuerſale. ¶ Amplius Themiſt. expreſſe dicit in 2. poſter. in illo capite: Eorum autem quæ ſæpe fiũt quòd non demonſtratur eclipſis de hac luna quæ cernitur, neq; hæc eclipſis quæ in hoc tempore fit: ſingularium enim & exiſtentium eſt ſenſus & non intellectus, quia intellectus & ſcientia eſt uniuerſalium, ut patet. 2. de anima tex. commen. 60. Amplius iſta opinio manifeſtè eſt contra ſententiam Auer. in ſua paraphraſi ſuper. 4. cæli & mũdi, in ſum. 3. cap. 1. contra Themiſt. expreſſe enim ibi ſcribit hæc uerba: Nos autem dicamus perfectius diffinitiones conſtitui ex genere & differentia, quarum neutra à diffinito ſeiungi poteſt, quia pars eſt diffiniti, ut in poſterioribus oſtenditur. Quòd autem propriè rei actiones conſtituant loco differentiæ in rebus, ubi differentiæ non apparent ſecundum ſe totum, uti in palmæ diffinitione dicimus ipſam eſſe arborem dactylum producentem, quod & ibidem oſtenſum eſt. quemadmodum igitur huiuſmodi diffinitiones fieri ſolent ubi primum perfectorumque diffinitionum genus haberi non poteſt, & quando tunc loco differentiæ actio ſumitur, non eſt intentio quòd hæc ipſa inuenta ſit in actu ſiquidem interdum inuenta eſt actio, quandoque minimè. Differentiæ autem & quòd illarum fungitur officio ſeparari quidem nequeunt, alioquin non eſſet palma niſi dum dactylorum fructum producit, ſi intentio eius eſſet in eius diffinitione dactyli productio actu, quod falſum eſſe conſtat: ſed ponitur loco naturalis differentiæ, de cuius more eſt ut talis actio proueniat, ſiuo hæc ipſa actio procedat ab ea ſemper, ſiue non ſemper &c. Per ens igitur extra animam, non intellexit Commen. rem exiſtentem ſecundum quòd exiſtens, ſed rem habentem eſſentiam, ſeu quidditatem ad differentiam non entium, ſicut ſunt figmẽta, & uniuerſaliter quæ ſunt impoſſibilia, & non habẽtem conceptum intelligibilem de eis: & ſic intelligitur dictũ Commenta. 2. phyſico. commen. 7 1. dum dixit primã philoſophiam eſſe de rebus exiſtentibus inquantum exiſtunt .i. conſiderat entia inquantum entia ſunt. ut dicit Philoſophus in princip. 4. & etiam in princip. 6. primæ philoſophiæ. De hoc tamen alibi diffuſe ſcripſi in quæſtione quadam ordinaria, de temporis quidditate, ubi late uiam iſtã impugnaui.

Philoſophia prima cõſiderat maximè de principijs, quæ ſunt prima in eſſe & in cognitione. 1. metaphyſi. commen. 50. idem in procemio metaphy.

Philoſophia prima balbutiens uiſa eſt de omnibus nouũ exiſtens circa principium & primum. 1. meta. tex. commẽ. 5 1 Cõſimilem ſententiam inuenies in. 7. primæ philoſophiæ cap. 2. apud Auic. ubi inquit: Ars quælibet in ſui exordio eſt cruda & imatura, ſed maturatur poſtea, & deinde paulatim decoratur & perficitur: talis fuit antiquitus philoſophia apud Græcos, primum quidem perſuaſibilis ſcilicet rhetorica, deinde quia incidit deceptio in ea, fuit dialectica in una ex partibus eius ſcilicet naturali, quæ apud plures eorum fuit uſitata.

Philoſophiæ natura eſt quærere maximam perſcrutationem. 2. metaphy. com. 2. tex. 15.

Philoſophia prima propriè cõſiderat de prima forma & primo fine. 3. metaphyſi. com. 3. & comm. 4. idem in prologo ſuo ſuper. 1. phy. & . 4. meta. com. 1. & . 7. metaph. com. 5. & 9. & . 12. meta. com. 6.

Philoſophus eſt ille qui ſcit principia & cauſas ſubſtantiæ. 4. metaphyſico. commen. 2. ubi per Philoſophum intelligas diuinum: ſcientia enim diuina per antonomaſiam dicitur philoſophia prima, uia naturæ & nobilitatis, licèt uia doctrinæ ſit poſtrema.

Philoſophia uera differt à logica per modum ſcientiæ: philoſophia enim conſiderat de ente conſideratione demonſtratiua, logica autem cõſideratione probabili, ſophiſta uerò diuiditur ab eis per intẽtionem intentam in uita: ſophiſta enim intendit ſe uideri Philoſophum, ut acquirat gloriam aut aliud gratiarum humanarum: Philoſophus uerò tantum intendit ſcire ueritatem. quarto metaphyſicorũ. tex. commen. 5.

Philoſophus debet conſiderare de priuatione, quia priuatio eſt una diuiſionum oppoſitorum, & Philoſophus debet cõſiderare de oppoſitis. 4. meta. tex. com. 6.

Phyſicæ & ſecundæ philoſophiæ modo quodam opus eſt circa ſubſtantias ſenſibiles ſpeculatio. 7. metaphyſico. tex. commen. 39. Pondera quia dixit, quodam modo, & pro hoc uide in. 7. primæ philoſophiæ. commen. 5. & . 9. & . 39. & . 1 2. metaphyſico. primo. 5. & . 6. & . 29. commen. & alibi infinities. Facit pro opinione tenentium ſubſtantiam ſenſibilem ſeu naturalem eſſe ſubiectum philoſophiæ naturalis, quæ dicitur ſecunda philoſophia ſecundum ordinem naturæ, non ſecundum ordinem doctrinæ, ut bene notat Commenta. ibi in commen. 39. & etiam in. 2. primæ philoſophiæ. commen. 3. & Auicen. in principio ſuæ metaphy. unde in. 7. meta. com. 39. dicit quòd Philoſophus naturalis conſiderat de ſubſtantijs ſenſibilibus inquantum ſenſibiles ſunt, ſed primus Philoſophus inquantum ſubſtantiæ ſunt, & ita dicit ĩ omnibus præinductis authoritatibus. Ad primum enim Philoſophũ ſpectat omnia cognoſcere ſub rationibus tranſcendentibus & uniuerſalibus, quia ſapientis eſt omnia cognoſcere, ut contingit, ut dicitur in procemio primæ philoſophiæ.

Phyſici eſt de anima quadam ſpeculari quæcunque non ſine materia eſt. 6. met. tex. com. 2. uide ample in primo de partibus animalium. ca. 1. ubi animaduerte quòd tameſi Cõ. in. 2. phyſico. com. 26. & in. 3. de anima, com. 17. teneat conſiderationem quidditatiuam naturalis ſe extendere uſque ad intellectiuam, quæ eſt immaterialis & abſtracta apud Ariſtote. ſecundum eius ſententiam, Ariſtote. tamen in illo loco tenet oppoſitum, ſicut uidere poteris in concordãtijs nuper æditis.

Phyſica eſt ſophia quædam, ſed non prima. 4. metaphyſi. tex. commen. 7.

Phyſici quidam putantur de tota natura dicere & de ente. 4. meta. tex. com. 7.

Phyſici eſt conſiderare de omni anima, aut tali. primo de anima.tex.com.15.

Phyſicus diffinit per materiam, & dialecticus per formam. 1 de anima.tex.com.16.idem.2.phy.18.19.&. 92.&.7.meta phyſi.34,35.39.37.55.&.8.phyſi.52.

Phyſicus tenetur conſiderare quæcunq; mota mouent, quæcunq; autem non, non ſunt amplius phyſicæ conſiderationis.2.phyſi.com. 71. uide.1.phy.com. 11.

Phantaſia eſt motus factus à ſenſu ſecundum actum.2.de anima.tex.commen.161.

Phantaſma ſeu uiſio differt ab inſomnio. ex lib.de ſomno.uide Them.in lib. de inſomnijs.ca.3.

Phantaſia omnis aut rationabilis aut ſenſibilis eſt. tertio de anima.tex.com.56.

Phantaſia cum mouet non mouet ſine appetitu. tertio de anima.tex.commen.50.

Phantaſia deliberatiua in ſolis rationabilibus eſt. tertio de anima.tex.commen.56.

Phãtaſma Socratis, & notio Socratis non ſunt idem. Them. 3.de anima.ca.55. Inde collige contra illos qui tenent ſenſationem realiter non diſtingui à ſpecie ſenſibili.

Phantaſia non eſt idem cum ſenſu.4.meta.tex.com.24.idem 2.de anima.tex.com.153.

Phantaſia eſt diſtincta a ſenſu.2.de anima.tex.com.156.

Phantaſia non eſt in omnibus animalibus.ibidem.

Phantaſia & opinio motus quidam eſſe uidentur. 8. phyſico, tex.commen.26.

Philomythes aliqualiter Philoſophus eſt, fabula enim ex miris conſtituitur.ex procemio primæ philoſophiæ.

Philoſophantium plurimi ſolas eas quæ in materiæ ſpecie cauſas putauerunt eſſe principia. ibidem.

Pica uoces plurimas commutat: ſingulis enim ferè diebus diuerſam emittit uocem.9 de natu.anima, ca.13.

Piſces parui magis laudabiles ſunt, quia in animalibus quæ naſcuntur in aqua magnitudo corporis ſignificat multã humiditatem: & propterea multæ ſquamæ & ſpinæ laudantur in eis, quia ſignificant rem contrariam ſuæ complexioni.5.colliget.cap.30.& 33.

Piſces fluuiatiles & lacuſtres optimi ſunt poſt partum & ſeminis genitalis emiſsionem, ut plurimum.8.de natura animalium.cap.ultimo.

Piſcium generatio ex ouo differt à generatione auium, eo quòd alterũ caret umbilico qui ad membranam teſtæ ſubditam tẽdit. alterum autem qui auibus ad uitellum fertur, habet meatum.6.de natura animalium.cap.10. Vide pro iſta differentia ibidem cap.3.ubi oſtendit quomodo in prima auium generatione duo uenales meatus à corde exoriuntur. Et ex illo loco experimento ſenſato ſcire potes cor eſſe uenarum principium, contra Galenum.

Piſcium guloſus omnium maximè mugilis eſt atque inſatiabilis, quamobrem uẽtre diſtento graueſcit, & niſi ieiunus ſit, hæret iners.8.de natura animalium. cap.2.

Piſcibus cum hominibus annus benè cedit, tunc & piſcibus feliciter degere contingit.8.de natura animalium.ca. 19.

Piſcibus commodiora ſunt loca quæ algarum copia ſcatent. ſupra.

Piſcibus uniuerſis morbus peſtilens nullis incidere uidetur, ut hominibus, & quadrupedum generi, equis, & bobus, & reliquis tum feris tum urbanis.ibidem.

Piſces habent olfactum & auditum, & probatur experimentis multis in.4.de natura animalium.cap.8.

Piſces dormire multis experimentis oſtenditur. 4.de natura animalium.cap.10.

Piſciũ fœminæ ſunt uiuaciores maribus, ut conſtat, eo quòd fœminæ uetuſtiores quàm mares capiuntur. 4. de natura animalium.cap.11.

Piſcibus anni ſicci morboſi, auibus uerò anni pluuioſi ſunt. 8.de natura animalium,ca.18.

Piſces qui non bronchias, ſed fiſtulam habent, ut delphini, balenæ, & reliqua cete, animal generant, & ſpirant, & aerem recipiunt, habent enim pulmonem: uiſus eſt enim delphinus dormire ac roſtro emerſo ſtertere.6. de natura animalium.cap.12.

Piſces licet non habeant pulmonem per quem reſpirent, natura tamen loco eius poſuit nares in genis eorum, in quibus ſunt parua foramina per quæ ingreditur uapor aquæ, & non aqua. Auerro.in.3.de partibus animalium. in cap. de pulmone.

Piſcium nullus teſtes nec intus nec extra habere compertũ eſt, nec ſerpentes, nec ex his aliquid quæ pedibus carẽt, ſed eius uice meatum excremento generationiq; accõmodatum eundem habent. ex. 4. de partibus animalium, cap.11.prope finem.

Piſcium quoddam genus non eſt neque mas neque fœmina, ut anguilla, & genus mugilum quoddam in fluuijs lutulẽtis. Ariſtote.in.2.de generatione animalium.cap.4.iuxta dimidium capituli.

Piſces littorales præſtantiores ſunt pelagicis, quippe qui & copioſiores & meliore cibo nutriantur. 8. de natura animalium.ca.13.& ibidem require qui littorales, & P qui elagici ſunt, & qui ancipitis naturæ.

Piſces in thorace non habent niſi cor, & ideo carent uoce cum pulmonem non habeant.6.de utili.parti.cap.2.

Piſces odorant ſine anhelitu.2.de anima.com.76.

Piſces Acheloo fluuio uociferant per bronchas, & illa uociferatio eſt æquiuoca.2.de anima.tex. com. 87.

Piſces non habent ueram uocem propter tres cauſas. 2. de anima.tex.com.91.

Piſces ouipari uigent uere donec pariant, uiuipari autem autumno.9.de natura animalium.ca.37.

Piſcis centipeda cum hamum deuorarit, euomit foras ſua interiora donec hamũ eijciat; tum recipit intro, & ualet eadem qua ante ſalubritate.9.de natura aoimalium.ca.37.

Pingue omne exangue eſt. 3.de natura animalium. ca. 19.

Pingueſcunt omnia animalia, quibus uenter calidus eſt, quiete & immotione.8.de natura animalium.ca.6.

Pinguedines ſunt mitigatiuæ dolorum, & pinguedo anſeris ſecundum Galen.in hoc eſt fortior pinguedine gallinæ.5 colliget.cap.13.

Pingue omne calidum eſt.3.de partibus animalium.cap.9.uide etiam pro hoc Gal. in. 4.de utili.parti.cap. 9.ubi adducit duas rationes ad probandum quòd pinguedo ſit calida, primò ex ſenſu, quia utimur illa pro oleo: tũ quia citò inflammatur, nullum autem frigidum citò inflammatur.uide etiam Ariſt.2.de partibus animalium.ca.5. ubi dicit quòd pingue inter humida commune ignis & aeris eſt. & tamẽ Medici dicunt quòd generatur cum frigido, cogita.

Pinguia animalia minus ſeminis habent quam macilenta, & ſunt magis infœcunda.1.de generatione animalium. capitulo. 18. & 19.

Pilorum ſignificatio ex colore pro maiori parte nõ uerificatur niſi in climatibus temperatis.4.colliget.ca.8.& eſt ſententia Galeni in.2.partis artis.

Pili quandiu inſunt, augentur, & alia his cognata, ut ungues & magis cum corpora ægrotant aut ſeneſcunt: oſſa uerò non ſemper augentur.& uide cauſam in.1.de generatione animalium, cap.4.prope finem.

Pili in defunctis augentur, ſed naſci nequeunt. ibidem. prope finem.

Pilus eſt ſiccius omnibus membris, & poſt ipſum os, & poſt illud chartilago, & poſt illam ligamentũ, & poſt illud panniculus, & poſt uenæ pulſatiles, poſtea neruus.2.colliget, cap.de complexionibus membrorum conſimilium.

Pili criſpi duriores ſunt quam recti. 5. de generatione anima.capitulo.3.

Pili Scytharum & Thracũ ſunt prolixi & ſimplices: Aethiopum uerò criſpi.ibidem.

Pilorum materia eſt excrementum aereum cutis, cuius indicium eſt quod ſi cutis incidatur, nõ naſcũtur ibi pili. Auer, 5.de generatione animalium.cap.de uarietate pilorum, & ibi dicit quòd ex cute duo excrementa decidũtur ſicut ex reliquis membris, unum eſt humidum, ſed humidũ diſſipatur. ſiccum uerò pilorum eſt materia.

Pilus ſecundum Galenum generatur ab uno uapore fumoſo aduſto, contra quem uide.1.colliget.cap.8.

Pili materia eſt uapor, quem natura attrahit & conuertit in pilum, ut corpus mundificetur à mala materia ex corpore.ibidem Auer.

Pili pileo uel alio tegmine intecti celerius caneſcunt. 5. de generatione animal.cap.5. & ibi uide cauſam.

Pili ruffi celerius caneſcunt quam nigri: imbecilla enim quæ que celerius caneſcunt, atqui ruffitas eſt quaſi imbecillitas pili. 5. de generatione animalium cap.6.

Pilorum craſsitudinis ac tenuitatis cauſa eſt cutis potiſsimum, alijs enim craſſa, alijs tenuis eſt, & alijs rara, alijs denſa eſt. Ariſt. 5. de generatione animalium. cap 5. Ecin de collige quòd ex cutis tenuitate & pilorum & unguum poſſumus iudicare de ingenij bonitate.

Pilorum longitudinis & breuitatis cauſa eſt multitudo, aut paucitas humoris. 5. de genera. anima. cap. 3..

Pilorum diuerſus color in cæteris animalibus cauſatur à cuti præterquam in homine. 5. de genera. animal. cap. 5.

Pili inueniuntur ob neceſsitatem excrementi calidi eleuati ad cutim, ueruntamen quando natura poteſt huiuſmodi excremento uti pro aliqua utilitate, id facit: ſin autem, ponit ipſum in loco, ubi non noceat operationibus animaliũ, ut ſunt pili pectoris, & qui prope pudenda exuberant, & propterea lex non prohibet abradere huiuſmodi pilos. Auer. in. 2. de partibus animalium, capitulo de membris uiſus.

Platonis maior ratio, quia fuit motus ad ponendũ Ideas, fuit ex generatione animalium ſine ſemine & plantarũ, in quibus uidetur quòd generatio talium fit à ſuo ſimili ſecundũ formam. Auer. ſententia in. 7. primæ philoſophiæ. comm. 31. &. 12. primæ philoſophiæ. com. 13. &. 18. uide pro hoc etiam lucidiſsimum Themiſtium in ſua paraphraſi ſuper primo de anima, cap. 24.

Plato duo conſtituit infinita, magnum & paruum, ſed Pythagoras ſolum numerum parem dicit eſſe infinitum. 3. phyſi. 26. &. 27. Et nota quòd Porphyrius dixit quòd Ariſto. etiã ſequitur opinionem Platonis in hoc, ut dicit Com. diſputa. 3. in ſolutione ultimi. ſed ipſe non approbat, ſed dicit quòd iſta opinio Platonis eſt magis propinqua ueritati.

Plato poſuit multitudinem in entibus prouenire à mediatoribus, Pythagoras uerò à materia, alij uerò ab inſtrumentis. ex libro deſtru. diſpu. 3. in ſolutione. 12. dubij.

Plato per magnum & paruum materiam ſignificabat, per unũ uerò cauſam efficientem & formam. 1. phyſic. tex. 32. uide Themiſtium primo de anima. cap. 12. in fine.

Plato poſuit numeros eſſe principia, & numerus non eſt infinitus, nec in diuiſione neque in augmento: (ſecundũ Platonem) non in diuiſione, quia terminatur ad unitatem: neque in augmento quia uſque ad decem Plato facit numerum. 3. phyſi. 61.

Platonis dictum quòd Deus creauit Angelos manu, deinde præcepit eis creare alia mortalia & ipſe remanſit in quiete, non eſt intelligendum ad literam. 12. meta. com. 44. requite iſtud Platonis dictum in Timæo.

Plato poſuit in homine intellectum alium mortalem, alium immortalem, & non diſcordat Ariſt. in hoc ab eo. Them. 5. de anima, cap. 37. &. 38. ubi dicit: Neque enim intellectus in corpore collocari aliter & habitare poſſet, niſi affectibus medijs necteretur: obligareturque: alioquin, ut Diuinus Plato inquit. tex. com. 61. impurum cum puro ſociari & conciliari non poſſet: Dij, inquit, quum animam immortali origine præditam acceperunt, obduxere ei corpus mortale, quod ut fieri poſſet, utq; immortalis forma in corpore mortali clauderetur, texuerunt genus animæ alterum fragile ac mortale.

Plato ab unius idea intellectum, ab idea dualitatis ſcientiam, ab idea trinitatis opinionem, ab idea quaternionis ſenſum præberi exiſtimabat. uide. 1. de anima. tex. com. 27. & uide ibi Them. & Auer.

Plato in. 10. libro de legibus diffiniuit animam eſſe rem ipſam ſeipſam mouentem, cuius impugnatio ponitur primo de anima. tex. com. 36. & infrà.

Plato ultra hoc corpus, aliud etiam latentius animæ coaptauit. Themiſtius. 1. de anima ſuper tex. 13. idem aſſerit Proclus ſuper Timæum, & Simplicius. 1. de anima. Volunt enim Platonem triplex corpus ſeu uehiculum animæ poſuiſſe, æthereum, elementale, & hoc quod ſub ſenſu cadit.

Plato, Leucippus, & Democritus poſuerunt motum ante mundi generationem. 12. meta. tex. com. 30.

Plato poſuit motum æternum ante mundi generationem, poſuit enim motum inordinatũ quẽ Deus deduxit ad ordinẽ. 12. meta. cõ. 30. uide de hoc ẽt. 3. cœli & mũdi. cõ. & t. 25.

Plato poſuit ſubſtantiam immobilem duplicis naturæ ſcilicet formas & mathematica, quæ poſuit eſſe media inter formas abſtractas & ſubſtantias ſenſibiles. 12. meta. com. 5. in fine. com. authoritate Alexan.

Plato duo infinita poſuit magnum & paruum tanquam per ænigma, nobis ſignificans infinitum in adiectione, & infinitum in diuiſione. 3. phy. tex. com. 61.

Plato opinabatur quòd uniuerſalia ſunt ſubſtantiæ, & principia ſubſtantiæ ſenſibilis: opinabatur enim quòd genera ſunt naturæ abſtractæ, & non ſunt exiſtentia in particularibus, ita quòd coniungantur in eis. 12. meta. com. 4. idem primo de anima. com. 4. &. 3. de anima. com. 18.

Plato opinabatur uniuerſalia eſſe ſubſtantias & priora particularibus, propter diffinitiones, & ſciẽtias quæ ſunt de uniuerſalibus. 12. meta. commen. 4.

Platoni ſæpe accidit dicere extranea & remota à natura rei, quia uniuerſaliter inuenitur ſermo eius ſemper in diſputatione. 12. meta. com. 4. ¶Ex quo loco ſumunt quidam, licere in diſputatione dicere falſum. ſed iſte non eſt intellectus Ariſto. neque Commenta. ut declaraui in expoſitione. 12. Amplius diſputatio doctrinalis & ſcientifica non admittit falſum. primo cæli. 111.

Plato opinabatur quòd quidditates primarum ſubſtantiarum ſunt aliæ à primis ſubſtantijs. 7. meta. com. 2.

Plato nõ malè ſophiſticam circa nõ ens ordinauit: ſunt enim ſophiſtarum rationes circa accidens, ut eſt dicere maximè omnium. 6. metaph. tex. com. 4.

Plato aſſeruit ſpecies & mathematica duas ſubſtantias, tertiã uerò ſenſibilium corporum. 7. meta. tex. com. 5.

Plato extra cœlum neque corpus neque incorporeum ullũ eſſe exiſtimauit, nam neque ideas ſuas extra cælum locauit. 3. phy. 25. & Themiſtius. ibid.

Plato uerè & maximè ens uidelicet ideam, appellabat ens ipſiſsimum. Themiſtius. 1. phy. 26. tex.

Plato non diſtinxit inter materiam & priuationem. primo phy. com. 66. &. 80.

Plato ſolus fuit propinquus uidere ueritatem in natura materiæ, ſed non bene diſtinxit eam. 1. phy. com. 79.

Plato opinabatur quòd aliquid moueat ſe. 2. phy. com. 3. &. 7. phy. com. 2. &. 8. phy. com. 40.

Plato opinatus eſt quòd uniuerſalia ſunt cauſæ particularium 2. phy. tex. commen. 38.

Plato exiſtimauit aliquod ſimplex & non compoſitum ex potentia & actu, poſſet moueri. 3. phy. com. 8. idem. 8. phyſi. com. 40. &. 7. phy. com. 2. et. 3. cæli. com. 28.

Plato infinitum eſſe principium rerum ſenſibilium et intelligibilium opinatus eſt, quia numerum eſſe principium & ſenſibilium & intelligibilium poſuit excogitata ratione, ut ideæ numeris continerentur. 3. phy. c. 25. & Them. ibi.

Plato poſuit infinitum principium ſenſibilium, quia poſuit infinitum in cauſa materiali quæ apud ipſum eſt magnum & paruum: & magnum apud ipſum creſcit in infinitum, & paruum diminuitur in infinitum. 3. phy. tex. com. 25.

Plato poſuit formas ideſt ideas non eſſe intra mundum, nec extra mundum, quia non ſunt in loco. 3. phyſic. tex. commen. 35.

Plato fuit primus, qui principia materalia rerum ſenſibilium elementa appellauit, ut author eſt Eudemus, & Simplic. in prologo phy. ſic potes intelligere illud. 1. phy. tex. com. 48. ubi dicitur: Omnes quidem elementa & ab ipſis uocata principia, & uerè & ſine ratione ponentes, tamen contraria dicunt tanquam ab ipſa ueritate coacti ponentes & uniuerſaliter numerum indiuiſibile qualitatẽ habet: qui enim punctus qualitatem habere poterit, cum nulla affectio neque figura puncto poteſt ineſſe? 1. phy. Themiſt. in tex. 18. & inde elicitur.

Plato poſuit duo pati & unum agere: antiqui uerò quòd duo principia agunt et unum patitur. 1. phy. tex. com. 55. Nam

Themi-

Themiſtius et Commentator per poſteriores intelligit Platonem et ſequaces.

Plato uſque ad decem facit numerum.3.phy.tex.com.61.

Plato poſuit materiam eſſe locum.4.phyſi. commen.14.15.&.59.

Plato putauit infinitum eſſe principium ſenſibilium & intelligibilium, quia principium rerum tam ſenſibilium quam intelligibilium numerum putauit.3.phy.tex.com.25.

Plato in Timæo materiam locum eſſe dixit, in his uerò quæ ſine titulo, per numerum ideſt per magnum & paruum eã ſignificauit.4. phy.tex. com.15.& Themiſtius ibid.

Plato dixit motum proiectorum fieri ab aere ſecundum ſucceſsionem.4.phy.com.68.idem.8.phy.com.82.

Plato ſolus generat tempus.8. phy.tex.com.10.&.4.phyſic.com.88.

Plato dixit tempus eſſe motum totius cœli. quarto phyſico.tex.com.93.

Plato aſsimilauit puerum dormienti, ebrio, & infirmo, quia ſcientia in puero non eſt in actu, ſed accidentia & humores impediunt ipſum.2.phy.tex.com.20.

Plato poſuit mundum generatum, ſed non corruptibilem. 8. phy.com.2.&.tex.com.10.

Plato inquit: Cognitio quæ habetur de materia, notha & extranea eſt: actus autem tam in ſenſu quã in intellectu nothus eſt & extraneus, qui non de uultu & facie eius rei qua contemplamur elicitur, ſed de forma illa qua priuatur. Themiſtius.3.de anima.com.44.

Platonem dubitari non poteſt, ex his dialogis quos ſcriptos reliquit, animam eſſe corpus putaſſe, alioquin nec Ariſto. contra Platonem: ſed contra Timæum inuehitur, & The. primo de anima, cap.20.

Cõtra Simpl.& alios concordãtes Platonẽ cum Ariſt. Plato ſimul poſuit tempus factum fuiſſe cum cœlo, cœlum autem factum dicit.8. phy.tex. com. 10. Ille eſt locus apertus, quo uolunt Ariſtotelẽ imponere Platoni mundum incepiſſe de nouo, quia factio non eſt niſi cum nouitate, ut patet in primo de generatione & corruptione, in capite de facere & pati.& ita tenuit Alexan.quicquid ſenſerit Simplicius, & alij qui dicunt Ariſt. in hoc ſolum in uerbis fuiſſe diſcordem à Platone.

Plato dicit quòd niſi hominibus communia eſſent multa, ſed proprium quid aut impromiſcuum contineretur in ſingulis non eſſet admodum facile oſtendere & ſignificare alteri uoluntatem ſuam. Them.3. de anima.cap.32.

Plato ſecundum ſuam poſitionem credidit quòd omnis motor de neceſsitate mouetur.8.phy.com.39.

Platoni uidebatur quòd motum ex ſe componitur ex moto & motore qui mouet ſe. 8.phy.tex.com.40.

Platonici dicunt corpora diuidi in indiuiſibilia, quod eſt impoſsibile.8.phy. com.4.

Plato opinatus eſt quòd omne mouens ſe eſt æternum.8.phyſi.commen.46.idem ibidem.com.40. ideo opinabatur animam æternam eſſe.

Plato opinatus eſt animam eſſe principiũ omnium motuum, 8. phy.tex.com.73.

Platonis opinio fuit aliquod corruptibile ex ſe poſſe perpetuari ab alio, & Alexan. in quibuſdam ſuis tractatibus idẽ dicit de corpore cœleſti, quod uult ſortitũ fuiſſe æternitatem à ſuo motore. Aue.8.phy.com.79.

Plato nominabat illud quod fuit ante tempus, ſæculum, quia tempus eſt factum apud ipſum: & intendit per ſæculum eſſe terminans omnia entia quæ fuerint ante tempus. primo cæli.com.100.

Plato poſuit mundum fuiſſe generatum, ſed non corruptibilem.1.cæli.tex.com.102.

Plato dum dixit mũdum eſſe generatum, intellexit quòd nõ ſit in tempore generatus, ſed ſemper fuit, ut dicunt defendentes ipſum: ſed quia ſuæ partes natura præcedũt ipſum, tunc Ariſto. non diſcrepat ab eo in hoc, tamen male fecit inducendo mundum eſſe generabilem ſed non corruptibilem. Hoc enim non intelligitur ex generatione niſi cum difficultate, & maximè cùm dixit quòd efficitur ex non ordine in ordinem.primo cæli.com.105.&. 106.

Plato in Timæo animam propter duas rationes ex numeris harmoniacis conſtare opinatus eſt Themiſt.primo de anima.cap. 20.

Plato opinatus eſt quòd corruptio mũdi poſsibilis eſt ex parte materiæ, ſed impoſsibilis eſt ex parte agentis, aut quia agens aliquod non eſt innatum corrumpere illum, aut quia agens ſapiens non eſt innatum corrumpere ſuum factum, aut quia corrumpens eſt contrarium generato, aut quia nõ corrumpitur omnino.1.cæli.com.124.

Plato opinatus eſt quòd corpora componuntur ex ſuperficiebus & diſſoluuntur in eas.3. cæli.tex.com.3.

Platonis opinio eſt magis remota à ueritate, quia poſuit corpora componi ex ſuperficiebus, quàm opinio Democriti ponentis corpora indiuiſibilia. & ideo Ariſto. magis laudat ponentes partes indiuiſibiles, licet in ueritate uterque nihil dicat.3.cæli.com. 17.

Plato nihil ſciuit de prima materia.3.cæli.com.17.&.25.

Plato poſuit motum innaturalem eſſe priorem naturali, & in hoc cõuenit cum Leucippo & Democrito, ſed differunt, quia ſecundum Platonem motus innaturalis fuit in præterito, ſed modo non eſt: ſed ſecundum iſtos eſt modo, ſicut fuit in præterito.3. cæli.tex.com.20.

Plato tenuit in Timæo ante factum mundum, quòd elementa mouebantur motu inordinato.3.cæli.com.21.

Plato exiſtimauit quòd primus motor mouet ſe eſſentialiter 3.cœ. com.28.idem.8.phy.com.40.&.7.phy.com.2.

Plato peccauit opinando principia rerum ſenſibilium eſſe ſuperficies & res mathematicas, propter amorem magiſtri, & propter amorem geometriæ, an geometria tẽpore ſuo magnificabatur.3. cæli. com.61.

Plato ſolum diffiniuit graue & leue quod dicitur ſecundum comparationem.4.cæli.com.2 & tex.com. 8.

Plato exiſtimauit quòd cauſa grauitatis & leuitatis eſt multitudo & paucitas triangulorum. 4. cæli.tex.commen. 8.& commen.11.

Plato opinabatur quòd quædam entium mouent ſe. 4. cæli.comm.22.idem.7.phy.com.5.&.8. phy.com.28.

Plato opinatus eſt corpora ſimplicia eſſe eiuſdem naturæ, & quòd non diuerſantur niſi ſecundum magis & minus, Cõmentator in paraphraſi.4. de cælo, ſumma.3.cap.4.

Plato ſolus de generatione ſcrutatus eſt & corruptione quo modo exiſtit in rebus, & de generatione non omni, ſed de ea quæ elementorum.primo de generatione & corruptione.tex.com.5.

Plato poſuit materiam priorem elementis, ſed non dixit manifeſta eſſe actu aut non. ſecundo de generatione & corruptione.tex.com. 4.

Plato in tribus diſſenſit à Leucippo, quorum primum eſt quòd indiuiſibilia apud Platonem ſunt ſuperficies; indiuiſibilia uerò apud Leucippum ſunt corpora: ſecundum eſt quòd figuræ apud Platonem ſunt finitæ, apud Leucippum uerò infinitæ: tertium eſt quòd Plato non poſuit uacuum, Leucippus uero poſuit.1. de genera.& corrup.tex.cõ.63.

Plato poſuit tria principia, magnum, & paruum, & unum.2. de generatione & corruptione.com.& tex. 18. idem primo phy.tex.com.80.

Plato dicebat quòd uirtus intelligibilis eſt in cerebro, & cõcupiſcibilis in corde, & naturalis, ſcilicet nutritiua in hepate: ſed Ariſt.opinabatur eas unum ſubiecto, & plures ſecundum uirtutes.1. de anima com. 7.idem in com. 73. &. 74. ſuper primo canticæ canticorum Auic. de opinione etiam Ariſt. require.in.1.de anima.com.89.90. 92.&. 93.

Platonis opinio, ut communiter dicitur, fuit quòd anima eſt natura media inter formas abſtractas indiuiſibiles, & inter formas ſenſibiles diuiſibiles ſecundam: Themiſtius uerò dixit quòd Plato intendebat per iſtam naturam mediam intellectum inter omnes partes animæ.1.de anima.com. 26.

Plato opinabatur quod diſciplina & rememoratio idẽ ſunt. ſecundo de anima, com.58. &. 3. de anima.com. 20. idem. 7.phy.tex.com.20.idem.1.metaphy.48.&.49.idem.7. meta.com.58.

Plato ex hoc quod idem eſt ſcitum in magiſtro & diſcipulo, credidit quòd diſciplina eſſet rememoratio. 3. de anima. com.5.iuxta finem commenti.

Platonis

Cõtra ponentes noſtrum ſcire eſſe reminiſci ſecundũ Ariſto. & Cõ.

Platonis opinio, & Themiſtij, & antiquorum expoſitorum, fuit quòd intellecta exiſtẽtia in nobis ſunt æterna, & quod addiſcere ſit rememorari. 3. de anima. com. 50. Iſta authoritas fecit multos credere etiam iſtam fuiſſe Auer. opinionem & etiam Ariſt. Verum hoc non eſt de intẽtione eius, ut eſt uidere in ſua media expoſitione, in. 1. poſterio. in cõ. 2. & 7. met. commen. 58. & . 1. meta. com. 48. & . 49. & . 6. phyſi. com. 59. Amplius ipſe diſcrepat à Themiſtio de intellectu in habitu, quia ſecundum Them. eſt æternus abſolutè, cum ſit conſtans ex intellectu agente & materiali ſecundum Them. ſed Commẽta. tenet quòd etiam ultra hæc concurrunt intentiones imaginatæ, & ideo eſt corruptibilis ſecundum iudicium, licèt ſecũdum ſpeciem ſit æternus.

Platonis negocium poſt Italorum philoſophiam ſucceſsit. primo metaphyſi tex. commen. 5.

Plato in maiori parte ſequebatur eos qui poſuerunt mathematica eſſe principia rerum ſenſibilium, quia Plato dicebat naturam formarum & numerorum eſſe eandem naturam. 1. meta. com. 5. & . 2. meta. tex. com. 10.

Plato conſentiebat Cratyli & Heraclyti opinionibus aſſerentibus ſenſibilibus omnibus ſemper defluentibus ipſorum ſcientiam haberi non poſſe. 1. meta. tex. com. 5.

Plato ideas appellauit formas & exemplaria: formas quidem quia ſunt formæ ſenſibilium rerum: exemplaria autẽ, quia aſpicit natura, ſicut artifex iſpicit formas artificiati. Quòd ſi non concederetur, tunc quodlibet fieret ex quodlibet. 1. meta. com. 6. ¶ Vbi ſcire debes quòd Ariſtot. naturam quæ eſt forma, etiam exemplar alia ratione appellat quam fecerit Plato, ut uocat lucidiſsimus Them. in. 2. phy. in expoſitione. tex. 28. Vbi Ariſto. de cauſis loquens inquit: Alio uerò modo ſpecies & exemplar, inquit ipſe: Voco autem exemplar non eodem modo quo hi qui ideas poſuere, ſeparatas quaſdam ſpecies atque ipſas per ſe nullo innexu materiæ ſubſiſtentes; ſed propterea quia definita deſcriptaq; eſt eorum omnium forma, quæ à natura proueniunt, hominis, equi, bouis, fici, olei, platani: etiam illud principium, unde hæc oriuntur, eatenus pergit mouendo & exercendo materiam, donec forma illa & ſpecies materiæ coaptetur & congruat plenæ atque perfectæ. Huic enim ſententiæ aſtipulatur Com. 12. primæ philoſophiæ. com. 18. in calce commenti. ubi inquit: Ergo calores generati ex caloribus ſtellarum generantes quãlibet ſpeciem ſpecierum animalium, habent menſuras proprias illius caloris ex quantitatibus motuum ſtellarum, & diſpoſitionibus earum adinuicẽm in propinquitate & remotione, & iſta menſura prouenit ab arte diuina intellectuali, quæ eſt ſimilis uni formæ unius artis principalis ſub qua ſunt artes plures. Secundũ hoc igitur eſt intelligendum quòd natura facit aliquid perfectè & ordinatè: quamuis non intelligat quaſi eſſet rememorata ex uirtutibus agentibus nobilioribus ea quæ dicũtur intelligẽtiæ. Iſtæ autem proportiones & uirtutes quæ ſunt in elementis ex motibus ſolis & aliarum ſtellarum, ſunt hæ quas reputat Plato eſſe formas, & eas intendit: ſed longe inſpiciebat eas, quapropter dicit formas eſſe &c.

Plato poſuit unitatem ex parte formæ, & multitudinẽ ex parte materiæ: ſicut enim unus mas implet multas fœminas; ſic ab una idea poſſunt induci uariæ formæ in materiis. 1. meta. tex. com. 9.

Plato diffiniuit quòd principia ſunt ſecundum formas & ſecundum agens. ibidem.

Plato ſpeciẽ aſſerebat eſſe rei formam tantũ, ſed non congregatum ex materia & forma. ibidẽ uide in concordantiis.

Plato opinabatur opinionem eſſe copulationem ex ſenſu et imaginatione, & improbatur in ſecundo de anima. tex. cõment. 157.

Plato magnum & paruum principium uelut materiam aſſeruit: Italici infinitum: Empedocles ignem, aerem, aquã, & terram: Anaxagoras partes ſimilares infinitas. 1. meta. poſt textum com. 9. eſt. n. tex. non habens commentum.

Plato poſuit numeros quoſdam eſſe intelligibiles, quoſdam uerò ſenſibiles. 1. meta. tex. com. 54.

Plato opinabatur quòd unitas eſt principium puncti, & dualitas e forma lineæ, & trinitas eſt forma ſuperficiei, & quaternitas eſt forma corporis: & opinabatur cum hoc quòd corpus eſſet compoſitum ex ſuperficiebus, & ſuperficies ex lineis, & lineæ ex punctis. 1. meta. tex. com. 43.

Plato aſſerebat quod linea eſſet compoſita ex lineis indiuiſibilibus. ibidem.

Plato opinatus eſt quòd in primo moto ex ſe, idem eſt motor & motum omnino: Ariſt. autem opinatur quod eſt cõpoſitum ex motore, non motor ex ipſo moto. 12. met. com. 6. idem. 7. phy. com. 2. idem. 2. phyſi. commen. 3. & . 8. phyſi. commen. 40.

Plato & Pythagoras dixerunt ens & unum ſignificare ſubſtãtiam rerum. 3. meta. com. 2.

Plato & Pythagorici opinati ſunt quod ens & unum nõ ſignificant de entibus naturas compoſitas, ſed ſingũt quòd unũquodque earum ſignificat unam intentionem ſimplicem: & naturales & Empedocles cõueniunt in eis in hoc quòd non ſignificant ens & unum naturas compoſitas ſed ſimplices, ſed tamen differunt naturales ab eis, quia dicunt ſermonem manifeſtiorem in hoc quàm Pythagorici, quia ens & unum quòd ſignificant ſubſtantiam entium, eſt ipſe numerus. Plato autem dicit quòd ſunt ipſæ formæ numerales. Naturales autem poſuerunt unum & ens eſſe elementum rerum ſenſibilium, ut ignem, aut aerem, aut aquam. 3. meta. tex. com. 16.

Plato poſuit ens & unum ſicut genera uniuocè dicta de omnibus. 3. met. tex. com. 10. & fuit notatum per Alex. & Diuũ Thomam. Hoc idem eſt ex mente Auer. 12. met. com. 2. ut expoſui latè in commentariis meis ſuper illo loco.

Plato poſuit animam mundi eſſe illud quod rememorat naturam in eis actionibus dirigendo illam ad finem intentum, quæ fuit Platonis ſententia à Diis ſecundis: ſed ſecundum Ariſt. & à ſole, & ab orbe decliui. Com. 15. meta. com. 18. authoritate Them. in prima parte digreſsionis, ubi recitat opinionem Them. nota tamẽ quòd Com. non uult quòd in orbe decliui & à ſole ſit, ut aĩa mũta in actu, ex ſuia Ariſ.

Plantarum nullum aliud minus eſſe uidetur, niſi quod ſimilẽ quæq; ſibi faciant alteram, uidelicet quæ ſemine oriantur. ex. 8. de natura anima. c. 1. idem. 2. de anima. tex. com. 34. Nota ergo quòd generatio ſimilis, eſt proprietas uiuentiũ ex ſemine genitorum & non ſponte naſcentium. Facit pro opinione Auer. quæ (ni fallor) eſt Ariſt. de genitis ex materia putri, quicquid Latini dixerint in hoc.

Plantarum generatio, aut ſemine. aut auulſione, aut ſobole perficitur. Ariſt. 3. de gene. anima. c. 11.

Plantæ aliquæ ſeu ſtirpes reperiuntur creſcentes ſuper aquã ut lentigo aquæ & aliæ. Com. 4. de parti. anima. in c. de animali teſtato & duro, & colligitur ex textu Ariſt. ibid. c. 5. ubi dicit etiam quòd aliquæ plantæ euulſæ diu poſſunt uiuere, ut epipetrum quòd diu ſuſpenſum uiuit.

Plantæ terra eiuſq; calore ueluti uentre utuntur, indeq; confectum alimentum attrahunt: quapropter nullum excrementum contrahi in ſtirpibus ſolet. ex. 2. de parti. animal. cap. 3. & . 10.

Plantarum ſeu ſtirpium natura, quia ſtabilis eſt, non ex multis ac diſsimilaribus partibus conſtat. 2. de parti. anima. c. 10. & . 2. de anima. tex. com. 6. Et pondera in iſto tex. ſeu capitulo. 10. 2. de parti. ex intentione Philoſophi fuiſſe ſcientiam de animalibus ordine doctrinæ eſſe præponendã ſciẽtiæ libri de plantis, propter multiformem partium diſsimilarium ſpeciem ſortitam fuiſſe animalium genus, & in his alia aliis magis, & eo amplius quo non uidendi ſolum, ſed etiam bene uidendi gratia rationem natura eorum obtinuit, quale hominum genus. Vnde propter iſtam cauſam in ſcientia illa de animalibus, primum de homine diſſerendum eſſe decernit, contra Arabes expoſitores, & Latinos noſtros oppoſitum ſentientes. Vide quæ ſcripſi in Theor. in. 14. Theoremate.

Nota contra Arabes expoſitores, & contra latinos de ordine ſcientię de aĩalibus & plantis.

Plantas ſecundum Ariſtote. qui mediam rationem ſecutus eſt, non animalia, ſed animatas nuncupat: Plato autem iſta confundit: Stoici uerò neque animata neque animalia fatetentur. Them. ſecundo de anima. capi. 8. ſuper tex. 18.

Plantæ non ſentiunt propter non habere medietatem, neque huiuſmodi principium poſsibile recipere ſpecies ſenſibiliũ. 2. de anima. tex. com. 154. Vide Them. in illo loco melius exponentem quam expoſuerit Auerr. & uide rationẽ.

Them.ubi arguit Quòd ſi natura dediſſet ſenſum in plantis,fruſtra dediſſet:& nota quòd (ut refert) in plantis non eſt ſpecies uitalis perpenetrabilis,qui tamen omnibus ſenſibus communis eſt.

Plantarum nutrimentum in potentia eſt in pluribus rebus,& ideo non indigent ſenſu quo diſtinguanr cibum, ſicut animalia indigent in diſtinguẽdo conueniens ab inconueniẽti.2.de anima.com.28.

Plantæ quæ pingues ſunt,fronde perpetua uirent.5.de gene. anim.1.c.3.

Plantæ non habent niſi ſurſum & deorſum,tamen habẽt dextrum & ſiniſtrum, ſed ſola animalia in quibus eſt ſurſum & deorſum,habent dextrum & ſiniſtrum.2.cæli.com.12.

Planeta quælibet habet plures motus, & eius motores neceſſariò ſunt cauſati à motore planetæ , & tandem ipſi motores ſeptem planetarum ſunt cauſati à motore magni orbis. in paraph.meta.trac.4.col. 8.

Pluuia piſcium generi & his quæ in terra naſcuntur,maxime confert: ita enim non modo plus cibi naſcitur,uerum etiã pluuio humore iuuantur , ut in his quæ terra gignuntur. Olera enim quamuis rigentur,tamen non tantũ proficiunt quantum hymbre , ut harundinibus etiam lacu prognatis euenit: nihil enim ferè accreſcunt , niſi aquæ pluuiæ accedant.8.de natura anima.c. 19.

uuia ſi conceſſum ſit quòd non ſit propter meſſes, eſt propter aliquid , quia eſt propter æqualitatem elementorum. 2.phy.com.77.

Pluuia non ſit in intenſo frigore , neque in intenſo calore & ſiccitate.1.meteo.com.4.

Pluuiæ & niuis eſt locus unus,& una materia eſt utriuſq;,ſed non diuerſificantur niſi propter diuerſitatem agentis, uidelicet frigiditatis: nam frigiditas quæ generat niuem , eſt intenſior frigiditate generante pluuiam. ibid.

Pluuia opponitur uento , & hoc apparet ex hoc quia uenti quieſcunt dum dominantur pluuiæ,& ſimiliter pluuiæ minorantur quando uenti dominantur. 2.meteo.c.2.

Pluuis multiplicatur in fine menſium propter paucitatem luminis Lunæ,& accidit aeri in illa hora intẽſior frigiditas. & ideo dicitur quòd luna eſt frigida & humida. 1. meteor. commen. 4.

Pluuiæ paucitas authoritate Hippocratis eſt ſalubrior corporibus:& huius cauſa eſt,quia calor naturalis ſuperfluuis humiditatibus non bene dominatur.4.colliget.c.14.etiam uide ibi quomodo ſit intelligendum,propter contradictionẽ inuentam in dictis cauſis .

Pluris & minoris ratio ad exceſſum & defectũ pertinet. Ariſto.in.1.de hiſtoriis animalium.c.1. ubi patet quòd differẽtia talis non eſt ſecundum ſpeciem,ut ibi colligitur.

Pluralitas ab uno prouenire poteſt.non enim ſequitur ex extenſione unius uirtutis in pluribus rebus , quòd ſit in ipſa uirtute pluralitas,ſicut opinati ſunt multi , uidelicet quòd ab uno primo principio influit unum, & ab uno influit pluralitas.ex diſpu. 3.in ſolu.18.dubii in fine,ubi ſoluitur argumentum Algazelis,& Auic. de proceſſu intelligentiarum adinuicem.uide etiam.12.meta.com.44.

Pluralis cauſa intelligentiis quæ ſit ſecundum Auerroem,uide ibidem.

Pluraliratis cauſa in orbibus.ibidem.

Pluralitatis cauſa in elementis.ibidem.

Pluralitatis & diuerſitatis motuum generationis & corrup. ibidem.

Pluralitas intelligitur in ſubiectis quinque modis.Primus ex diuiſione actuali ſeu intellectuali, & ſic corpus cum ſit diuiſibile in infinitum, non poteſt dici quod ſit unum abſolute.Secundus eſt ut res diuidantur ad duas res in intellectu non realiter , licèt una iſtarum naturarum non poſsit per ſe ſubſtentari ſine alia. Tertius eſt pluralitas denominationum. Quartus eſt intellectualis pluralitas ſequens compoſitionem generis & differentiæ. Quintus eſt ſequens compoſitionem quidditatis cum eſſe. Ex lib. deſtru. diſpu.5.in dubio.3.& ſolu.19.

Pluralitas intellectualis ſequens compoſitionem generis & differentiæ , eſt quaſi pluraliras à materia & forma procedens:diffinitiones nanque accidunt compoſitis à parte formæ & materiæ.ibidem in ſolu. 3.

Pluralitas apud Philoſophos eſt duobus modis.ſ.ſimplicium ideſt intelligentiarum quæ ſunt cauſæ adinuicẽ , donec ad unam cauſam ſui generis reducantur,& pluralitas orbium quæ prouenit a multitudine illa cauſarum, & pluralitas rerum inferiorum procedit à materia & forma & corporibus cœleſtibus.ex diſpu.3.in ſolu. 12. dubii.

Pluralitas indiuiduorum in eadem ſpecie ex diminutione exoritur. Auerr.1.cæli.com.4.&.98.conſimile.2. de anima. commen. 34.

Plumbum eſt grauius ferro,licèt ſit rarius illo.4.phy.tex.cõ. 85. Vide conſimile quomodo iſtæ qualitates ſeparentur in 3.cæli.com.10.& in.2.de generatione & corruptio. com. 15.Dicit etiam Them.in præſenti loco,uidelicet.4. phyſi. 85.quòd denſum ſpectat ut graue & durum ſit,rarum uero ut leue & molle ſit. Non tamen hoc perpetuum eſt, nec ut quicquam durius eſt,ita etiã grauius fuerit: diſſonat enim hæc ratio in ferro & plumbo.

Plumbum eſt diſſolutiuum nerui groſsi torti , dum ſubtiliter laminatum ſupponitur, & hoc quod habet uirtutem diſſoluere,ſignificat quod habet uirtutem diſſolutiuam reſpectu carnis hominis , licèt in eius complexione dominetur frigiditas .

Plumbum ex una uerberatione per malleum mouetur ſecundum tres dimenſiones,recipit enim augmentum in longitudine & latitudine,& diminuitur ſecũdum profunditatẽ. Com.in ſumma.4.meteo. ubi tractat de latificabili .

Plumbum eſt grauius terra.3.cæli.com.9.

Plumbum in laminas diuiſum ſupernatat,ſecundum uerò longitudinem ſubmergitur.uide cauſam.4.phy.tex. com.74. &.4.cæli.tex.com.42.uſque in finem.

Potabile eſt commune guſtui & tactui : nam ſecundum humiditatem pertinet ad tactum, ſecundum ſaporem uerò ad guſtum.2.de anima.tex.com.103.

Polypus fatuus quidem eſt cum ad manum demiſſam hominis accedit,ſed prudens rei familiaris cum omnia colligat: & in ſuo recondat domicilio ,& ſui mutatione coloris uenatur piſces : trahit enim ſibi colorem ſimilem his quibus appropinquauerit ſaxis.9 de natur. anima.c.37 .hoc etiam Theognis poeta uidit.

Polypum ſeipſum edere falſum eſt,ſed aliqui brachia corroſa habent à congris.8.de natura anima.c. 1.

Polypus natat obliquus.4.de natura anima.c.1.

Polyporum multa ſunt genera.ibidem.

Poli mundi ſunt ſignati naturaliter , ita quòd impoſsibile eſt quòd ſint alibi.ex libro deſtruc.diſpu.5.in ſolu.11.dubii.

Poli animati ſphericæ figuræ ſunt ſimiles membris noſtrorũ corporum. & nulla eſt alia differentia in hoc,niſi quia mẽbra in animalibus noſtris , quæ non ſunt ſphæricæ figuræ , differunt in figura & potentia; ſed in animalibus ſphæricis differunt ſolum potentia tantum.ibid.

Polus dicitur quieſcere geometricè,& non uerè:nulla enim ſubſtantia eſt actu in orbe quæ non moueatur.2.cæli.com. 14.idem.4.phy.com.118.

Poli dicuntur quieſcere tranſumptiuè.4.phy.com.118.idem 2.cæli.com.14.

Polorum quies quomodo intelligatur uide.ibid.

Ponentes formas.i.ideas, ponunt quod homo qui eſt in illis ſubſtantiis abſtractis,eſt idem in nomine & diffinitione cũ homine qui eſt hic ſine aliqua differentia,et idem concedit lex Mahumeti.3.meta.com.7.& textu.

Porphyrius qui compilauit introductiorum logicæ, ſolus dixit id quod Algazel dixit nomine Philoſophorum,ſcilicet quòd pluralitas in entibus prouenit à mediis , ſed non inuenitur hoc ab aliquo excellentiori antiquo:ipſe autẽ non ualde fuit notus inter philoſophiæ Principes. ex diſpu.3. in ſolutione ultimi dubii.

Poſsibile eſſe eſt nouum. ex libro deſtr.diſp.3. in ſol. 19.

Poſsibile ex ſe & neceſſarium per aliud ponere, ſequitur maxima redargutio:natura enim poſsibilitatis differt à natura neceſsitatis,quam ſumpſit à neceſſario ente: poſsibilitatis enim natura non poteſt conuerti in naturam neceſsitatis, unde in natura neceſſariorum nulla eſt poſsibilitas . ex libro deſtru.diſpu.3.in ſolu.24.dubii.

Poſsibilitas exigit rem in qua ſubſtentetur, ſcilicet ſubiectū recipiens.

Poſsibilitas recipientis differt à poſsibilitate agētis, & ideo non poteſt perfectè retribui poſsibilitas agenti, niſi conueniat cum recipiente. ex libro deſtruct. diſput. prima, in ſolu. 21. dubii.

Poſsibilitas ſine dubio reali materia indiget, omnia enim in telligibilia uera exigunt ſine dubio ens reale extra animā: ueritas nanq; eſt æquare rem ad intellectum. ſ. quòd reperiantur in anima ſicut eſt extra animam. ex lib. deſtruc. diſpu. 1. in ſolutione. 22. dubii.

Poſsibilitas agentis ſecundum Philoſophos non eſt quid in tellectuale, imo eſt quid reale extra animam. ex lib. deſtr. diſpu. 1. in ſolu. ult. dubij.

Poſsibile ex ſe fieri neceſſariū ab aliis impoſsibile eſt in ſubſtantiis: ſed ſolum in motu cæli ueritatē habet. & uide cauſam huius. 12. primæ philoſophiæ. com. 41.

Poſsibile in rebus æternis eſt neceſſarium. 3. phyſi. tex. com. 32. & 2. cæli. com. 33. & 34. & 12. meta. com. 30.

Poſſe ſanari, & poſſe ægrotare non ſunt idem, quia ſanitas & ægritudo eſſet eadem. 3. phy. tex. com. 11.

Poſsibilia à neceſſariis in hoc diſtinguuntur, quia in poſsibilibus eadem exiſtimatio erit quandoque uera, & quandoque falſa, ſecus autem eſt in neceſſariis. 9. metaphyſi. text. com. 21. & 22.

Poſsibile non intelligitur niſi in reſpectu actus. 9. metaphy. com. 11. & ibidem dicitur quòd unaquæque potentia non intelligitur niſi in reſpectu actus. idem ibidem. com. 20. & 12. meta. com. 37.

Poſsibile imperfectum eſt. 3. phy. tex. com. 15.

Poſsibilitates in rebus quæ augentur in infinitum, ſicut numerus, motus, tempus, ſunt diuerſarum diſpoſitionum, & non ſunt partes unius poſsibilitatis: & ideo non ſequitur quòd quantus eſt numerus in potentia, tantus poſsit eſſe in actu.

Poſsibilitates autem in rebus quæ non creſcunt in infinitum, ſicut eſt in magnitudinibus, omnes ſunt partes unius poſsibilitatis: & ideo quanta poteſt eſſe magnitudo in potētia, tanta poteſt eſſe in actu, & huius ratio, quia magnitudo eſt quantitas continua, non autem numerus. Comm. 3. phyſi. commen. 69.

Poſsibile non exit in actum niſi ab aliquo agente in actu. 8. phy. com. 62. 9. met. tex. com. 13.

Poſsibile eſt omne illud, ex quo non accidit impoſsibile. 8. phy. com. 73.

Poſsibile, poſsibile ex extrinſeco, eſt poſsibile ex ſe. 1. cæli. com. 124. ubi dicit Com. quòd etiam conuerſa eſt uera ſecūdum Ariſto. quòd omne poſsibile poſsibile ex ſe eſt poſſibile ab extrinſeco; ſed iſta conuerſio latet.

Poſsibile non eſt niſi reſpectu agentis & patientis, & impoſſibile eſt imaginari poſsibile aliquid ex parte patiētis, quū illud etiam ſit poſsibile ex parte agentis. 1. cæli. 124.

Poſsibile in æternis eſt neceſſarium. 2. cæli. com. 33. & 34.

Poſſe præcedit eſſe in utroque modo factionis, quod enim ē impoſsibile, non fit. 1. c. de ſubſtantia orbis. idem. 9. primæ philoſophiæ. tex. com. 13.

Poſſe quo ſubſtantiatur materia, differt à materia, quia poſſe dicitur reſpectu formæ: materia autem eſt unum entium per ſe. 1. c. de ſubſtantia orbis.

Poſsibile ſi poſitum fuerit in eſſe, nullum impoſsibile accidet, falſum autem fortaſsis. 8. phy. com. 36.

Poſt, præpoſitio, notat tempus præteritum. 3. phy. com. 56. & 8. phy. tex. com. 10.

Poſt, dicitur multis modis. 7. meta. tex. com. 36.

Poſt, præpoſitio, quandoque dicit ordinem temporis, quandoque ordinem ſecundum eſſe ſeu naturæ. colligitur ex. 1. c. de ſubſtantia orbis. ubi dicit Com. quòd quantitas aduenit orbi poſt ſuam formam. & inquit Commē. Et intelligo poſt, ſecundum eſſe & non ſecundum tempus. Conſimile habetur ab eodem de ly prius, in. 2. c. de ſubſtantia orbis. ubi habetur quòd agentium quoddam eſt prius tempore acto, quoddam uero eſt prius natura.

Poſteriora ſemper præcedentia ſequuntur. 5. meta. tex. com. 12. Inde colligitur quòd ſemper unitas maior infert minorem, & non conuertitur.

Poſterius non eſt poſterius niſi prioris. 2. met. tex. com. 10.

Potionibus utentes in ſeptimanis annorum, aut in eorum medietatibus melius faciunt, quàm illi qui omni anno purgationes exercent, quia ut plurimum ægritudines hominibus non accidunt niſi circuitibus terminis aut circa ipſos. 6. colliget. cap. 14.

Potentia proprius & remotius idem à ſeipſo eſſe poteſt, ut geometra dormiens remotius quam uigilans eſt, iſq; remotius quàm qui iam cōtemplatur. 2. de generatione animalium cap. 1. iuxta finem.

Potentia à potentia ſolo officio & actione diſtinguitur, ſed pars à parte diſpeſcitur. Themiſtius primo de anima ſuper tex. 7. & fundatur opinio hæc ſuper ſecundo de anima. tex. commen. 33. ubi Ariſtoteles dicit potentias diſtingui per actus, & actus per obiecta.

Potentia expoliatum & purum quodlibet apud Peripateticos intellectus eſt. ex diſpu. 6. in ſolu. 6. dubij.

Potentia in quocunq; exiſtit, aut illud eſt corpus, aut eſt uirtus in corpore: & ideo in quo non eſt potentia, illud neq; corpus eſt, neque uirtus in corpore. 12. met. comm. 41. authoritate Them. uerſus finem com.

Potentiæ mouētes exiſtentes in corporibus ſunt duobus modis, quædam ſunt in corporibus generabilibus & corruptibilibus, & iſtæ non poſſunt ſemper mouere: potentiæ aliæ ſunt in corporibus æternis, & iſtas poſsibile eſt dicere quo quo modo quòd non poſſunt ſemper mouere, & alio modo poſsibile eſt dicere quod ſemper mouent. 12. metaph. commen. 41.

Potentia eſſe de natura priuati exiſtimari poteſt. ex lib. deſt. diſp. 1. in ſol. dub. 6. idem. 9. primæ philoſophiæ. com. 3. ubi habet dicere aliquid in potentia eſt dicere aliquem modū priuationis: potentia enim (ut inquit Themiſt.) eſt annexa priuationi. in digreſsione de priuatione & potentia materiæ in. 1. phyſicæ auſcultationis.

Potentiæ corporales ſunt diuiſibiles ſecundum corporis diuiſionem. 12. metaph. tex. com. 41. & 8. phyſi. tex. commen. 78. & 79.

Potentia multipliciter dicitur, eſt enim potentia in alteratione, in ſubſtantia, & ubi. 12. meta. com. 41. idem. 1. phy. cō. 63. & 8. meta. 4. & 12. com. & 12. meta. tex. com. 10. & 2. & ultimo c. libri de ſubſtantia orbis.

Potentias omnes in corpore exiſtētes eſſe finitas eſt uerum, ſed non conſequitur omne corpus habere omnem potētiā quia corpus cœleſte non habet potentiam niſi in ubi tantum. 12. met. com. 41.

Potentia quælibet exiſtens in corpore, mouetur accidentaliter & non eſſentialiter. ibid.

Potentia quæ eſt in corporibus ad ubi tantum poſsibilis eſt ex ſe, ſed eſt neceſſaria ab alio: ſed potentia quæ eſt in corporibus ad eſſe, impoſsibile eſt ut acquirat neceſsitatem ab alio. 12. met. com. 41. & 8. phy. com. 79.

Potentiam exiſtentem in corpore finitam eſſe, exiſtimatum eſt hoc ſolum ueritatem habere in corporibus generabilibus & corruptibilibus, nō autem de potentia exiſtente in corpore æterno, & in hoc errauerunt Zabij & ſapientes eorum. Vnde ſecundum Peripateticos omnis potentia exiſtens in corpore uel æterno, uel nō æterno, eſt finita neceſſario. 12. met. com. 41.

Potentia & actus ſunt principia omnium decem prædicamētorum, quia quodlibet quandoq; eſt in potentia, & quandoque in actu. 12. met. tex. com. 26. Inde ſcire poteris nullum æternum reponi in prædicamento, cùm nullum ſempiternum ſit in potentia quandoque, et quandoque in actu. ut dicitur. in. 9. primæ philoſophiæ. tex. com. 17.

Potentia reducitur ad materiam. 12. met. tex. com. 26. ubi Cōmen. dicit, quòd potentia quæ eſt in materia, eſt ſuper indiuiduum compoſitum ex ea & ex forma.

Potentia exiſtimatur eſſe ante actum, quia omne agens fuit in potentia, & non omne quod eſt in potentia aget: ideo uidetur potentia eſſe prior actu. 12. meta. tex. com. 30. & ibi ſoluitur.

Potentia per aliud intelligitur, actus autem per ſe. 12. meta. com. 37. uide in concordantiis nuper æditis.

Potentiam eſſe non indiget demonſtratione, & ideo Ariſto.

in.9.tract.in quo loquitur de potentia & actu,ubi oſtendit potentiam præcedere actum,& dixit impoſsibilia contingentia ad negantes potentiam eſſe, & ponentes eam cum actu illud non faciunt niſi ad confirmandum. Com.12.meta.commen.9. & elicitur quòd licèt ad per ſe nota non ſit demonſtratio,in ſcientia tamen ad hominem negantẽ poſſunt adduci rationes ad confirmandum.Conſimile de loco uide in.4.phy.com.1.

Potentiarum numerus eſt ſecundum numerum ſpecierum generabilium 11.meta.com.11.idem.4.phy.com.120.& ph.8.com.46.

Potentia ſi non eſſet ens non eſſet agens omnino: & ſi agens non eſſet nihil eſſet hic omnino in actu.12.meta.com.18. commenti.

Potentia dicitur bona uel mala ratione actus.in paraph.met. in calce tract.3.col.5.

Potentia eſt cauſa priuationis quæ eſt ipſum malum, & ideo in rebus in quibus non eſt potentia, non eſt malũ aliquod. ibidem.

Potentia res exiſtentes ſunt ſimiles rebus.10.met.com.2.uide.9.met.tex.com.7.

Potentiæ quædam exiſtunt per naturam, quædam conſuetudine,& quædam per diſciplinam. 9.met.tex.com.10.

Potentiæ ſine ratione quando agens appropinquat paſſo, & non fuerit illic aliquod extrinſecum impediens, neceſſe ẽ ut agens agat, & patiatur patiens, ſed potentiæ rationales ſecus ſe habent.9. primæ philoſophiæ.tex.commen.10.& ibi uide cauſam. Nam quæ agunt ſine ratione, agunt alterum contrariorum tantum: quæ autem ſunt cum ratione, agunt duo contraria. Scientia enim eſt ſcientia contrariorum, & quia non poſſunt agere utrunq; contrariorum per ſe,quia tunc duo contraria ſimul fierẽt,quod eſt impoſsibile: ideo oportet eſſe aliquod principium prius potentiis mouentibus,quòd ſit cauſa in hoc quòd agat alterum contrariorum quandoque, & alterum quandoque, & hoc eſt uerum principium: tale autem eſt appetitus & uoluntas quæ eſt ab intellectu.

Potentia propinqua non aduenit ſubiecto quomodocunque diſpoſito, ſed eo modo quo poſsit exire in actum:ut ſi dicamus genituram eſſe in potentia primò propinqua hominem,quæ eſt proiecta in uulua tali modo,quo non oſtendat eam aer extrinſecus,ita quòd alteretur, & ita eſt in rebus artificialibus.in tract.3.met. col.4.

Potentia propinqua differt à potentia remota, quia indiget uno ſolo mouente præſertim in naturalibus rebus ad hoc ut exeat in actum, ſed remota pluribus. Amplius autem denominatio fit in forma a ſubiecto propinquo, ut arca eſt lignea, ſed non à remota, quia non dicitur arca terrea. ex paraphraſi meta.tracta.3.col.4. Item aliquid propriè dicitur eſſe in potentia à potentia propinqua,ſed remota dicitur largo modo. ibid.

Potentia quæ dicitur eſſe in infinito,non intelligitur de potentia quæ dicitur reſpectu actus,iſta enim eſt finita:ſed intelligitur cum dicitur eſſe infinitum in potẽtia, ideſt quòd ſemper potentia aſſociatur ei.9.meta.com. 11.

Potentia quæ dicitur reſpectu actus, eſt finita. ibidem.

Potentiæ quæ dicuntur in rei ueritate,poſſunt quandoq; exire in actum, ita quòd in eis non remaneat potentia aliquo modo,& tunc erit uerum eas dicere exire in actum ſimpliciter,non in actum incompletum.9.met.tex.com. 11.

Potentia accepta in diffinitione motus eſt de genere potentiarum,quæ non exeunt in actum ſimpliciter, quia ſi talis potentia exiret in actum ſimpliciter,tunc deſtrueretur motus.9.meta.com.11.¶Ex quo intelligis dictum Auerro.in 3.phi.com.6.ubi dicit, quòd ex diffinitione motus apparet cõtinuatio in motu:motus enim quando quieſcit, erit perfectio eius quod eſt in actu.

Potentia quæ eſt in infinito, & potẽtia quæ eſt in materia ad infinitas formas,& potẽtia quæ ponitur in diffinitione motus,ſunt de eodem genere:uidelicet ſunt de genere potentiarum quæ non exeunt in actum ſimpliciter, ſed ſunt potẽtiæ quæ nunquam ſeparantur ab illo quod poteſt.9. meta. com.2.tex.11.Ex quo patet potentiam eſſe duobus modis. uide &.3.phy.tex.com.57.ubi dicitur quòd aliter infinitum dicitur eſſe in potentia,quàm æs dicatur eſſe in potentia ſtatua.& uide Them.

Potentia quæ ponitur in diffinitione motus, & inuenitur in tempore,& in diuiſione quantitatum,non poteſt eſſe ſeparata niſi in cognitione.9.met.tex.com.11.Inde collige intellectum aliqua poſſe ſeparare, quæ natura ſeparare non poteſt,ſicut bene notauit Com.12.met.com. 39.

Potentia quæ nunquam ſeparatur à re quæ dicitur in potentia,nõ poteſt ſeparari niſi in cognitione & nõ in eſſe, quia illud quod eſt ſeparatum de ea, eſt illud quod intellectus actu intelligit de ea.9.met.tex.com.11. Vide in cõcordantiis nuper æditis.

Potentia dicitur de naturalibus & artificialibus.9.meta.text. com.13.

Potentia eſt propter actum & non ẽ contra:non enim alia uident ut habeant,ſed uiſum habent ut uideant.

Potentia non inuenitur in aliquo ſempiterno.9. metap. tex. com.17.& Commenta.in comm.dicit, quòd potentia non eſt niſi in generabilibus.

Potentia omnis ſimul contradictionibus eſt.9.met.t.com.17.

Potentia fatigationis,eſt maior,& potentia corruptionis eſt minor.9.meta.com.17.

Potentia præcedit actum tempore ſecundum iudicium, non autem ſimpliciter.9.meta.tex.com.13.&.12.meta.tex.cõ. 31.ubi dicitur potentiam exiſtimare priorem actu,eſt quidem ut bene,eſt autem ut non bene.

Potentia & actus in plus ſunt horum quæ dicuntur ſecũdum motum ſolum.9.primæ philoſophiæ.tex.com. 1.

Potentiæ quædam ſunt ſecundum ſimilitudinem,ut in mathematicis.9.primæ philoſophiæ.tex.cõ. 2. quædam ſecundũ rei ueritatem,ut ſunt potentiæ in rebus tranſmutabilibus.

Potentia paſsiua eſt principium tranſmutationis ab alio inquantum aliud, potentia uerò actiua eſt principium tranſmutationis in aliud inquantum aliud.9.met.tex. comm. 2. Vbi Com. notat quòd ideo in diffinitione paſsiuæ potentiæ ponitur ab alio inquantum aliud, quia eſt manifeſtum quòd nihil patitur a ſeipſo,& ideo in diffinitiõe actiuæ potentiæ ponitur in aliud inquantum aliud, quia eſt manifeſtum quòd nihil agit in ſeipſum. Vide in ſimili Auer. in libro deſtru.dicto in diſpu.1.in ſolu.1.dub.ubi ſcribit:Principium conceſſum ab omnibus eſt quòd nulla res ſeipſam permutare poteſt.idem.3.de anima.com.4.¶Ex quo poteris uidere quantum deuiauerit à uia Peripateticorum Scotus ille ſubtilis in.9. primæ philoſophiæ. q. 14. ubi quærit an aliquid poteſt moueri à ſeipſo. & in. 2.ſententiarum.diſtin.2.q.10.&diſtin. 25.q.unica. Verum illi accidit plerunque dum de ſenſibilibus tractat, quod accidit Platoni, aduerſus quem Ariſt.ita ſcribit in primo de gene.& corrup. tex.com.7.Cauſa autem quare non potuerunt confeſſa uidère, inexperientia fuit. Ideo quicunque magis inſudauerunt naturalibus,magis poſſunt ſupponere talia principia, quibus multa poſſunt complicare: qui autem ex multis ſermonibus indocti exiſtentium entis intuentes & ad pauca reſpicientes de facili enunciant.

Potentiæ cuiuſlibet paſsiuæ diffinitio recipit diffinitionẽ potentiæ primæ materiæ. 9.meta.tex.com.12.

Potentiæ cuiuslibet actiuæ diffinitio recipit diffinitionem actionis primæ formæ, quæ eſt abſoluta ab omni materia. ibid.& hoc rationabiliter,quia dicit Com.12. meta. com. 18.in calce commenti, quòd omnes propoſitiones & formæ ſunt in potentia in prima materia, & in actu in primo motore,&,ibid.com.24.habet quòd forma primi mouentis quodammodo eſt omnes formæ.

Potentiæ aliæ irrationales,aliæ rationem habentes, ibid.

Potentiæ rationales agunt duo contraria ſimul, ut medicatiua ſanitatis,& ægritudinis factiua potentia eſt.9.met.t.cõ. 3.& ibi redditur cauſa, quia ſcientia contrariorum eſt eadem. Ratio autem eadem oſtendit rem & priuationem,nõ tamen ſimiliter.

Potentiæ irrationales ſunt alterius contrariorum tantum. ibid.& tex.com.18.

Potentia exiſtere ſignificat aliquem modum priuationis, & dicere aliquid habere potentiam,ad hoc eſt ſecundũ quòd caret illo ad quod poteſt.9.met.com.3.

Potentia,qua aliqua tranſmutantur adinuicẽ, dicitur potẽtia paſsiua,

paſsiua. iſta eſt materia paſsiui. 5. meta. com. 26.

Potentia & actus ſimiliter ſunt in ſubſtantia & in forma: dicimus enim quòd in lapide eſt forma Mercurij, & in potentia & in actu: potentia, quia habet naturam recipiendi eã: actu uerò, quia recipit illam Com. 5. meta. com. 14. ¶Ex quo patet quomodo res antequam fiat, dicatur eſſe potentia, contraponentes potentiam obiectiuam diſtinctam à ſubiectiua.

Nota contra Scotũ & Henri. de Gã. ponẽtes potentiã obiectiuã diſtinctã à ſubiectiua.

Potentiæ nonnullæ aliquas magnitudinis partes quaſi tranſcurſu prætereunt non diuidendo neque ſecando, ſed præparando atque ita afficiendo ut ſecari & diuidi aliquando poſsint: non enim ſemper ad diſcretionem potentiarũ ſubiectæ magnitudines diſſecantur, ut eſt in ſtillicidijs cauantibus lapidem, ubi non oportet ut ſingulis ſtillicidijs ſua ramenta reſpondeant. Them. 7. phy. 38.

Potentia opponitur actui relatiuè. 9. meta. tex. cõ. 11. & cõ. 5. & 1. de anima. com. 6.

Potentiam aliã eſſe ab actu manifeſtum eſt. 9. metaphy. commen. & tex. 6.

Potentiam negantes deſtruunt motum. tex. com. 6. & Commenta. reddit cauſam, quia motus eſt perfectio entis in potentia ſecundum quòd in potentia, & ideo cum potentia non fuerit, non erit motus.

Potentia multis modis dicitur. 5. meta. cap. de poteſtate. & eſt tex. com. 17. uide etiam ſecundo phy. comm. 15. & 10. metaphy. tex. com. 15.

Potentia ſecundum metaphoram eſt in geometria. ibidẽ. ubi Commentator dicit, quòd in rebus mobilibus reperitur potentia uerè, ſed in geometricis tranſumptiuè.

Potentia non eſt de ſubſtantia materiæ. 1. phy. com. 70. uide in concordantijs.

Potentia non eſt corruptibilis per ſe, ſed priuatio eſt per ſe corruptibilis. 1. phy. com. 82.

Potentiæ paſsiuæ ſunt duplices, quædam ſunt paratæ recipere duo cõtraria æqualiter, & quædam ſunt paratæ dignius recipere alterum: in primia eſt contingens æqualiter, non in ſecundis. 2. phy. com. 48. uide. 4. cœli, com. 35. in fine. & ſecundo cæli. tex. com. 38.

Potentiæ rerum contrariarum ſunt contrariæ. 3. phyſi. com. 11. & primo cæli. 119. & 121.

Potentia qua aliquid eſt diuiſibile in infinitum, alia eſt à potentia qua æs eſt in potentia ſtatua, quia iſta reducitur ad actum. 3. phy. tex. com. 57. & 58. ¶Ex quo elicitur non omnem potentiam eſſe reducibilem ad actum, ſed ubi potentia poteſt ſeparari ab actu: ſunt autem res quarum differentiæ ſubſtantiales conſeruant ſuum eſſe in coniunctione potentiæ cum eis, ut in rebus quarum eſſe eſt in motu. Rerũ enim quædam ſunt in actu ut homo, & quædam ſunt quarũ eſſe ita ſe habet, quòd potentia admiſcetur cum actu, & ſi potentia non fuerit, non erit actus, ut dies.

Potentia naturalis & innaturalis ſecundum Alexandrum nõ eſt qualitas. 7. phy. com. 20.

Potentia naturalis & innaturalis ſecundum Auerroem non eſt qualitas alterabilis. ibid.

Potentiæ cœleſtes ſecundum quòd mouent tempore infinito non habent proportionem, ſed ſecundum quòd unaquæq; mouet corpus proprium propria uelocitate, ſecundũ hoc habent proportionem ad motum, uel cũ moto. 7. ph. cõ. 35.

Potentiarum cœleſtium diuerſitas in uelocitate mouendi, prouenit fortè ex diuerſitate naturarum mouẽtium in nobilitate ſecundum magis & minus, & diuerſitate naturarũ corporum quæ mouentur ab eis.

Potentia non ſolum tempore præcedit paſsionem exiſtentẽ in paſſo, uerumetiam præcedit ſecundum tempus uirtutem agentem in agente: quod enim comburit, innatum erat ante comburere. 8. phy. tex. com. 4.

Potentiam eſſe ante actum in motu non competit motui inquantum motus eſt, ſed inquantum nouus 8. phy. com. 4.

Potentia ad motum eſt duplex, eſſentialis ſeu naturalis, & potentia accidentalis ſiue uiolenta. 8. phyſi. tex. com. 32.

Potentia eſſentialis non exit in actum niſi à motore eſſentialiter, potentia autem accidentalis exit in actum à motore accidentaliter. 8. phy. tex. com. 32.

Potentia eſſentialis eſt in ſubiecto, ex quo aliquid generatur, potentia accidentalis eſt in ipſamet re generata. 8. phy. com. 32.

Potentia eſt cauſa compoſitionis alicuius, ex duabus ſubſtantijs, ſi illa uel aliqua ſubſtantia ſit, una in actu, & potentia illa erit ſimplex. 8. phy. 78. com. & idem habetur. 8. meta. tex. com. 15. Caueant ergo qui ponunt in uia Ari. & Auer. intelligentiam dare eſſe formaliter orbi, & facere per ſe unum, ſicut ex potentia & actu, quia tunc in cælo eſſet alia potentia à potentia, quæ eſt in ubi: ſed uideant pauperes quòd illa compoſitio eſt generabilibus & corruptibilibus propria, ſicut patet ex fine octaui primæ philoſophiæ.

Cõtra ponentes inchoationẽ formalem.

Potentia actiua infinita non poteſt eſſe in materia, non antẽ ueritatem habet de potentia paſsiua. Auer. limitatio eſt. 8. phyſi. com. 79. Caueant ergo ponentes inchoationem formæ ab æterno in materia, quæ cogit ad generationem.

Cõtra Alexã. achi. & Pet. Põpo.

Potentia materialis actiua ſi minori tempore agit actionem maiorem quàm ſit actio minoris potẽtiæ, neceſſe eſt quòd in æquali tempore agat maiorem actionem quàm minor. 8. phy. tex. com. 79.

Potentiæ nomen conuenientius eſt & manifeſtius apud Philoſophos, præſertim eſt quando dicitur id quod eſt aptum inueniri in actu poſt hoc, & talis eſt potentia quæ dicitur de materia ex tracta. primo, in paraphraſi metaphyſi. cap. de potentia & actu.

Potentia exiſtens in corpore compoſito ex materia & forma, ſi poſſet habere motionem infinitam, tunc infinitum eſſet maius infinito. 8. phy. com. 79.

Potentiæ motiuæ poſſunt dici infinitæ duobus modis, in duratione uidelicet, & in uigore. 8. phy. com. 79. idem. 1. ca. de ſubſtantia orbis. 12. metaphyſic. commen. 41. & 2. cæli. commen. 71.

Potentia motiua in uigore dari non poteſt, niſi motus poſſet fieri in inſtanti. ibid.

Potentiæ incorporeæ non habent proportionem, quia proportio eſt ſolius quantitatis ad quantitatem, uel eorũ quæ inſunt quantitabus. 8. phy. com. 79.

Potentiæ mouentis cuiuslibet finitæ, neceſſe eſt & tempus finitum eſſe. 8. phy. tex. com. 80.

Potentiæ corporum ſequuntur magnitudines eorum. primo cæli. 33. com. & 46. & 48.

Potentia eſt aliquo modo priuatio, ſed eſt de ſpeciebus priuationis quum id quod priuatur ſolet habere, in paraphraſi meta. tracta. 1. cap. de potentia & actu.

Potentiæ defectus diffinitur per minimum, licet potentia ipſa ex fine ſui actus terminetur. 1. cæli. 116. idem in paraphraſi primi de cælo, ſumma. 10. parte ſecunda.

Potentia actiua terminatur per ultimũ finem eius quod agit, ſed potentia paſsiua per minimum eius à quo patitur. primo cæli. tex. com. 117.

Potentiæ oppoſitorum nõ ſimul congregantur in eadem materia, quemadmodum nec ipſa oppoſita. 1. cæli. com. 119. & 121. ubi aduerte quòd Commen. in commen. 121. limitat ipſam ad contraria immediata, & in ſua paraphraſi in ſumma. 10. parte ſecunda dicit, quòd potentiæ ad oppoſita conſideratæ, in ſubiectis propinquis, ſunt diuerſæ & in diuerſis temporibus.

Potentia ad aliquid eſſe non eſt infinita cum fuerit accepta in materia propinqua, ſed cum fuerit accepta in prima materia, ſed tunc non eſt illius indiuidui niſi per accidens. Com. 1. cæli. com. 120. idem. 4. phy. com. 120. contra Ioan. de Ganda. qui poſuit infinitas potentias ſimul in materia ab æterno.

Potentiam infinitam ad corruptionem impoſsibile eſt inuenire, neque eſſentialiter neque accidentaliter, ſed ad generationem infinitam eſſe potentiam accidentaliter, non autem eſſentialiter, non inconuenit. 1. cæli. com. 120.

Potentiæ oppoſitæ quæ ſunt ad duo oppoſita immediata, impoſsibile eſt quòd ambæ ſimul ſeparatæ inueniantur a ſuis actibus. Comm. in paraphraſi ſuper primo cæli ſumma. 10. parte. 3. & 1. cæli. com. 121.

Potentia dicuntur partes eſſe in toto, & hoc dupliciter, uel de partibus ſecundum qualitatem, uel de partibus ſecundũ quantitatem. Ex tracta. primo metaph. in paraphraſi. tra. de potentia & actu.

Potentia nulla eſt media inter finitum & infinitum, cum potentia infinita eſt tantùm una potentia. 1. cæli. com. 134.

Potentia non intelligitur niſi reſpectu futuri, & ideo qui dicit quod eſt potentia reſpectu præteriti, facit de præterito futurum, aut præſens. primo cæli. com. 138.

Potentiæ illæ ſecundum quas cælum dicitur habere dextrū & ſiniſtrum non ſunt materiales. 2. cæli. com. 15.

Potentia quieſcentis addit ſupra potentiam mouentis, niſi quieſcens moueatur a mouente, ut declaratum eſt in libris de animalibus. 7. cæli. com. 17.

Potentiæ motorum ſeparatorum à materia ſunt finitæ uno modo, & ſunt infinitæ alio modo: ſunt enim in uigore, & ſunt infinitæ, quia mouent æterno tempore. 1. cæli. comm. 38. & 39. & 8. phyſi. com. 79. & in paraphraſi. 1. de cælo in fine, & in. 3. cap. lib. de ſubſtantia orbis, &. 12. meta. com. 41. & 2. cæli. com. 71.

Potentia diuiditur ſecundum corporis diuiſionem. 2. cæli. cōmen. 42. idem. 8. phy. com. 79.

Potentia motoris cæli non eſt infinita niſi in æternitate motus, non in uelocitate, neq; in multitudine motuum. 2. cæli. com. 63. & 71, & 8. phy. 79. & alibi.

Potentia & actus ſunt differentiæ ualde oppoſitæ, & contingunt omnibus prædicamentis. 1. de anima. com. 6. idem. 12 metaphyſi. tex. com. 26.

Potentijs priores ſunt actus ſecundum rationem, & obiecta actibus. 2. de anima. tex. com. 33. ideſt, quo ad noſtram cognitionem; ſecundum rationem autem quo ad doctrinam: uel ſecundum Alexandrum ideſt ſecundum perfectionē, quia potentia eſt prior tempore actu, actus uerò prior perfectione. 9. metaphy. tex. commen. 15. Priora genere ſunt imperfectiora. Aut ſecundum rationem. i. diffinitionem, quia potentia diffinitur per actum, & actus per obiectum, & non è contra.

Potentia duplex, remota & propinqua. ſecundo de anima. tex. commen 61.

Potentiæ animæ non locis & habitaculis, ſed ratione cogitationeque inuicem abſoluuntur; quorum enim euenta exituſq; diuerſos eſſe conſpicimus, ipſa quoq; inter ſe diuerſa eſſe neceſſe eſt. Themiſt. 2. de anima. ca. 9. & habetur ex mente Ariſto. tex. commen. 20. Vide etiam Alex. pulchrè de hac materia in paraphraſi de anima. in ca. penultimo, & in paraphraſi, cap. ultimo.

Potentia eſt quoddam conſequens ipſius materiæ eiusq; umbra, licèt datur ſecundum prius & poſterius. Itidem & actus eſt conſequens ipſius formæ, & umbra inſequens ipſam, licet dicatur ſecundum prius & poſterius. Auer. in. 3. tractatu paraphraſi metaphy. col. 5.

Potentia, receptio, & perfectio, æquiuoco modo dicuntur de intellectu, & de rebus materialibus. tertio de anima. commento. 14.

Potentia propinqua actui uocatur diſpoſitio media inter potentiam remotam & poſtremam perfectionem. tertio de animæ. commen. 14.

Potentiæ actiuæ diuerſæ differunt in qualitate actionis, & paſsiuæ in qualitate paſsionis, aut in utroque, ſi utrunque fuerint. 3. de anima. com. 1.

Potentia uns eſt priuatio eius quod eſt in actu. ex principio commen. ſuper libro de ſomno & uigilia. idem. 9. primæ philoſophiæ. com. 3.

Potentiæ naturales ſunt diuiduæ circa corpora. ſed qualitates primæ ſunt diuiduæ circa materiam, & non circa corpora. Themiſt. 1. de anima. cap. 12. ſuper tex. 26.

Potentia totius in formis diuiſibilibus eſt maior potentia partis. primo cap. de ſubſtantia orbis. & . octauo phyſico. tex. commen. 78. 79.

Potentiæ debent diffiniri per ſuos fines, & non per illud qđ eſt ante finem, & per eos diſtinguitur quælibet potentiarum rerum habentium potentias diuerſas. 2. cæli. tex. com. 116. ubi dicit Simplicius quòd ſicut minor grauitas eſt in maiori, ſic minor potentia continetur in maiori, & maius eſt maioris principium, & minus minoris. Diuus Thomas autem dicit, quòd diffinitio debet dari per ultimum quod dat ſpeciem & complementum, quia illud unum eſt, & indiuiſibili conſiſtit, teſte Porphyrio, cap. de differentia. Vide conſimilem ſententiam in. 10. ethicorum. cap. 9.

Poteſtate ens eſt indefinitum. 4. meta. tex. com. 15.

Prandium differt á cœna ſecundum diuerſitatem temporis tantum. 8. meta. tex. com. 5.

Prædicamenta accidentium habent ordinem inter ſe, ut ſunt in ſubſtantia, quia hoc manifeſtum eſt. Quantitas enim eſt in prima inter cætera, cum non reperiatur quantitas niſi in corpore, nec locus niſi in aliquo corpore inquātum eſt corpus, nec ſitus niſi in locato: agere autem & pati non niſi mediante ubi & ſitu, & habere non ineſt niſi mediante ſitu & ubi: non tamen eſt impoſsibile, ut duo prædicamenta habeant in hoc eundem gradum, ut qualitas & ubi, quia non uidetur unum iſtorum præcedere aliud ſecūdum ſuum eſſe in ſubſtantia. ex paraphraſi metaph. tract. 2. in principio.

Prædicatio alia eſt naturalis, alia non naturalis. ſeptimo metaphyſi. commen. 59.

Prædicata eſſentialia ſunt illa quæ adunantur cum ſubiecto, & adunantur adinuicem: è contrario autem ſunt prædicata accidentalia. 7. meta. tex. com. 11. Contra Ioannem de Gādauo ponentem formam generatam eſſe realiter diſtinctā á forma ſpecifica. Cōtra Io. de Gāda.

Prædicata eſſentialia primi modi ſunt tria, genus, & differentia, & diffinitio. 7. meta. com. 11. Contra formalizantes ponentes quartum membrum, & eſt quādo idem prædicatur de ſeipſo, cum tamen illa prædicatio non ſolum nō eſt per ſe ſecundum Peripateticos in primo modo, immo neque eſt naturalis prædicatio, ſed eſt nugatoria, ut dicit Com. 4. metaphyſi. com. 3. & nos prolixe probauimus hoc in noſtris Theorematibus, in illo Theoremate: Subſtantia prima de nullo prædicatur. Cōtra formalizātes

Prædicabilia accidentalia quædam prædicātur per ſe, & quædam per accidens. 7. meta. tex. com. 11.

Prædicata accidentalia per ſe prædicata de ſubſtantijs nō indicant rei quidditatem. ibidem.

Prædicata per ſe dicuntur tribus modis, primo tractatu ca. de eſſentia in paraphraſi meta. idem Them. 1. poſte. ca. de per ſe. uide in contradictionibus nuper æditis.

Prædicamenta quæ habent compoſitionem, communiter exiſtimantur quòd non eſſent, ſi anima non eſſet. Commenta. in. 6, meta. com. 8. ubi per talia prædicamenta intelligas illa quæ important aliquam comparationem & reſpectum. Vnde de prædicamento relationis ſcribit Com. 12. meta. com. 19 quod eſt minimæ entitatis, & quòd quidam exiſtimauerunt illud eſſe de ſecundis intellectis.

Prædicabilia quæ declarant quidditatem indiuidui ſubſtātiæ ſunt digniora hoc nomine ens quàm prædicabilia aliorum accidentium. 7. meta. tex. com. 2.

Prædicatio hominis de homine perfecto per ſcientias ſpeculatiuas, & de non perfecto, aut non habente aptitudinem, ut perficiatur, eſt æquiuoca. Auer. in prologo primi phyſi. ubi pondera quòd non quilibet habet aptitudinem, ut perfici poſsit. Vide pro hoc in. 2. primæ philoſophiæ. tex. cō. 15. de habentibus naturæ impedimentum. unde etiam. 2. phy. com. 6. & 2. cæli. com. 52.

Prædicatum quod dicitur conuertibiliter de duobus, oportet quòd illa duo inuicem conuertantur. 1. cæli. com. 125. & habetur ex primo priorum analyticorum.

Prædicamentorum diſtantia eſt diuerſa à diſtantia contrariorum, etenim non eſt merito contrarietatis: ſed ideo dicuntur diſtare adinuicem, quia non generantur mutuo inuicē, neq; aggregantur in eodem ſubiecto. in paraphr. metaph. tract. 3. col. 12. ibi: Et dicamus quòd unum opponitur multitudini multis modis.

Prædicatum quod competit alicui per ſe ſimul, eidem per accidens competere non poteſt. 1. de anima. tex. com. 42. & habetur primo poſte. in cap. de per ſe.

Prædicata eſſentialia inueniuntur in genere eorum quæ dicūtur multipliciter, ſicut inueniuntur in genere eorum quæ dicuntur uniuocè: ſed non inueniuntur in eis quæ dicūtur æquiuocè, licèt in eis inueniatur quoddam uerum, tamen non eſt eſſentialiter: poſsibile enim eſt, ut aliquod prædicabile prædicetur uerè de aliquo nomine æquiuocè, uerbi gratia, omnis canis eſt pulcher, ſed non inuenitur in eis prædica-

prædicabile eſſentiale omnino.4. metaphyſi. commen. 2. Vbi per prædicata eſſentialiter dicta, intelligas prædicata per ſe primi modi & ſecundi modi dicendi per ſe, quia ſola illa ingrediuntur in ſimpliciter ſcibilibus ſecundũ Ariſto. in primo poſte. Nam quæcunque neutraliter inſunt, accidentia ſunt. In analogis igitur inueniuntur prædicata primi modi dicendi per ſe, quia talium ſunt diffinitiones, ut patet de diffinitione naturæ. ut patet. 2.phy.tex. commen. 3. ſicut eſt diffinitio de motu. 3.phyſic. com.4.& tex.commen. 6. ſicut eſt diffinitio de anima. ut patet. 2. de anima. commen.7.&.30.&.3.de anima. commen. 5. contra Alexand. In talibus etiam prædicata ſecundi modi per ſe, quia ex ſecundo poſte. ſi ſubiectum eſt analogum, & paſsio etiã eſt analoga, & è contra: ſed in purè æquiuocis bene poteſt contingere ut aliquod prædicatum uerificetur de omnibus modis ſeu ſignificatis, non eſſentialiter, ſed accidentaliter, ut iſta: Omnis canis eſt pulcher. Sunt enim tres propoſitiones & omnes ſunt ueræ, ſed pulchritudo non uerificatur de eis, nec in primo, nec in ſecundo modo dicendi per ſe: in plus enim eſt propoſitio uera quàm ſit propoſitio per ſe.

Prædicatio eiuſdem de ſeipſo eſt nugatoria, elicitur ex quarto metaphy. in commen. 3. & ex. 10. metaphy. commen. 8, in calce commen.

Prædicationes de generibus & differentijs in lingua Arabũ ſiunt ab abſtracto. Dicunt enim quòd homo eſt animalitas & rationalitas, & apud eos non fit prædicatio denominatiua de prædicato ſubſtantiali, quia non dicunt hominem eſſe intellectiuum in paraphraſi meta. tracta. 3. in col. 4. Sic intelligas dictum eius in. 7. meta. com. ubi dicit quòd Socrates eſt animalitas & rationalitas.

Præparationes indiuiduales ſunt infinitæ, & cognoſci non poſſunt à nobis per ſigna, & reddunt artem medicinæ imperfectam. 6. colliget. cap. 1.

Præparatio eſt priuatio aliqua, & nullam habet naturam niſi propter naturam ſubiecti, & illo modo fuit poſsibile, ut præparationes diuerſentur in unoquoque ente. 3. de anima. commen. 14.

Præparatio quælibet in eo quòd præparatio, uerè nihil dicitur eſſe in actu, ex illis quæ recipit. ibidem.

Præcordia ictu traiecta in prælijs riſum attuliſſe proditũ eſt, & uide cauſam in. 3. de partibus animalium ca. 10. ubi agitur de ſepto tranſuerſo, Græci phrenes appellant.

Præcordium ſiue pericordium eſt mẽbrana in qua cor inuoluitur ſecundum Alex. in paraphraſi. de anima. ca. ultimo, notatur quòd, ut ait Gal. antiqui præcordium os ſtomachi etiam appellare conſueuerunt, ſed hoc eſt large. Vide in litera D, de diaphragmate.

Præceſsio entis non temporalis. non eſt reſpectu temporalis neque cauſalis, ut umbræ reſpectu ipſum corpus; neque temporalibus, ut eſt in natura entium mobilium: ſed eſt præceſsio eſſe impermutabilis & non in tempore reſpectu eſſe permutabilis & in tempore. ex lib. deſtruct. diſputatio. 1. in ſolutione dub. 14. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Præmiſſæ dicuntur principia concluſionis, uel quia ſunt ſicut efficientes, uel quia ſunt ſicut materia, unde eſt ſecundum uiam ſimilitudinis. ex paraphraſi metaph. tracta. primo, capit. de principio.

Priuatio quanquam nullibi ſubſiſtat, ſed ſola ratione; neceſſaria tamen eſt ceu altera quædam natura, quæ alteri naturæ accidat. Themiſtius in digreſsione primi phyſi.

Priuatio efficit ut materia ſit poteſtate non actu. Themiſt. 1 phyſi. ſuper tex. 78.

Priuatio ita ſe habet quòd in ea nulla eſt poſsibilitas, ſi enim in priuatione eſſet poſsibilitas, poſsibile eſſet quòd priuatio reduceretur ad eſſe. ex lib. deſtr. diſpu. prima, in ſol. 15. dub. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Priuatione exiſtente rerum oportet eſſentiam rerum corrũpi, ſi uerò non fuerit, oriri omnia atque naſci neceſſe eſt. Nihil enim omnino fieri poteſt, niſi corruptio alicuius diſſolutioq; præcederet, alioquin omnia fuiſſent ſempiterna & immortalia. Malũ igitur & interitus ex priuatione proficiſcitur atq; contingit. Them. 1. phy. ſuper 80. tex.

Priuatio non intelligitur per ſe, ſed in reſpectu ſui habitus. 12. meta. com. 37. & 3. de anima. tex. com. 25.

Priuatio eſt contradictio quædam. 10. meta. tex com. 15. aut in potentia determinata, aut concepta cum ſuſceptiuo. 10 metaphy. tex com. 15.

Priuationis alicuius medium eſt. ibidem.

Priuatio & habitus non diuidunt uerum & falſum, quando ſubiectum eorum fuerit ens aut terminatum, ſecus autem eſt de contradictione. 10. meta. tex. com. 15. idem metaph. tex. commen. 27. & in poſt prædicamentis, & . 5. metaphy. commen. 27. & primo cæli. 129. & . 3. phyſi. commen. 24. & 4. phyſi. commen. 109.

Priuatio forſan non omni contrarietas. 10. metaphyſic. text. commen. 16.

Priuatio dicitur multipliciter. 9. meta. tex. com. 3.

Priuatio eſt poſterior habitu. 10. meta. 16.

Priuatio ubi latuerit & fuerit innominabilis, ut in ære figuræ cuiuſlibet, aut in lateribus & lignis domus, ex his uidetur fieri. 7. metaphy. tex. commen. 25. Vbi collige cauſam propter quid contingit iſta diuerſitas in ſermone, quod quandoque aliquid dicitur fieri ex aliquo, ut ex materia: interdum loquimur in obliquo, ut ex ære fit ſtatua; interdum in recto, ut homo fit muſicus. Et regula eſt. ubi priuatio fuerit ignota, & ſine nomine: tunc denominatio fit materia in obliquo, ut ex ære ſtatuã fieri dicimus, & ex lignis nauim: ſed quando priuatio nota eſt, tunc fit ſermo in recto, ut homo fit muſicus, & non ex homine fit muſicus. Hoc etiam pulchrè notauit lucidiſsimus Themiſtius in. 1. phy. in expoſitione tex. com. 61. ſicut poteris clarè uidere.

Priuatio toties dicitur, quoties à priuatiua particula negationes dicuntur. ibidem, ubi Commenta. in commen. dicit quòd numerus modorum priuationis inuenitur ſecundum numerum intentionum quæ ſignificantur per nomina priuatiua infinita.

Priuatio aliqua eſt ſecundum genus, ut talpæ cæcitas, alia ſecundum ſe. 5. metaphyſi. tex. commen. 27. & eſt in cap. de priuatione.

Priuatio formæ aptè haberi naturaliter dicitur tribus modis: aut enim eſt priuatio pura, ut in eo qui non habet pedes omnino: aut prauè, ut qui habet pedem claudum: aut debiliter, ſicut qui habet pedem debilem. 5. metaphyſico. tex. cõmen. 27. & eſt diuiſio conſimilis apud medicos de actione læſa. Conſimile habetur in ſecundo de anima. 103. & 120. & . 3. phyſi. 34.

Priuatio & habitus non diuidunt uerum & falſum in omnibus rebus, fallit enim in medijs. 5. meta. tex. com. 27. idem in prædicamentis in ſermone de oppoſitis.

Priuatio & habitus diuidũt uerum & falſum in ſubiecto proprio. 5. meta. 27. idem. 10. meta. 16. & . 3. phy. 24. & . 4. phy. 109. & primo cæli. 129.

Priuatio eſt habitus aliquo modo. 5. meta. tex. com. 17.

Priuatio efficit ut materia ſit in potentia. Themiſtius. primo phyſico. ſuper tex. 78.

Priuatio, licèt ſit generandis rebus principium per accidens, non tamè illo modo quo album & muſicum reſpectu eius qui ſanatur: tales enim cauſæ per accidens nihil conferunt generationi, ſed priuatio confert, quia materia eſt in potẽtia per ipſam. Themiſtius. 1. phy. ſuper. 78.

Priuatio eſt principium generationis per accidens, quia accidit animæ quæ eſt principium generationis per ſe, & ſic ex priuatione omnia generantur per accidens. Themiſt. 1 phyſico. ſuper. 66.

Priuationem & formam eſſe contraria pingui minerua dictum eſt, quum in ſe inuicem agere non poſsint, neque pati. Themiſt. 1. phy. 67.

Priuatio eſt non ens per ſe. 1. phy. com. 79. & . 75.

Priuatio non eſt ſubſtantia neq; accidens. ibidem.

Priuatio non eſt natura, neque forma, ſed formæ uelut mera abſentia. Themiſt. 1. phy. ſuper. 69.

Priuatio ſemper machinatur ad maleficium. 1. phyſico. tex. commen. 80.

Priuatio accidit materiæ de neceſsitate. 1. phy. com. 81. ¶ Caueat Aegidius Romanus in cœlo ponens primam materiam eiuſdem rationis cum iſta ſine priuatione. materiam enim

Cõtra Aegidiũ Romanũ.

enim confeſtim ſequitur contrarietas.ex libro. 2.de morte & uita,& per conſequens priuatio.

Priuatio eſt cauſa quòd deſiderium naturale eſt in materia.1 phyſi.com.81.Vide in concordantiis.

Priuatio non eſt potentia.ultimo cap.de ſubſtantia orbis.

Priuatio pluribus modis ſumitur in ſcientia diuina quam io logica,in qua tantùm tres modi ſunt poſiti. in paraphraſi meta.Com.tract.1.ca.de oppoſitis.

Priuatio exiſtens in prima materia non eſt priuatio ſimpliciter,immo eſt ſicut forma materiæ.2.phy.com.15.& habetur etiam 10 tex.quod quomodo ſit intelligendum, uide in concordantijs,contra ponentes inchoationem formarum qui ſuper hoc fundant præcipuè ſuam opinionem.

Priuatio quando non habet nomen,tunc locutio de ſubiecto fit in obliquo, quia in tali denotatur priuatio importari, & non fit in recto, ut dicimus ex ære fit ſtatua, & non æs fit ſtatua:ſed ubi priuatio habet nomen, fit de ſubiecto in recto ut homo fit muſicus, quia priuatio nota eſt, ſcilicet immediata. Inflexio enim de recto uidetur abiens quodadam & recedens ſignificare, rectus uerò caſus ſubſiſtens & remanens.

Priuationes quodammodo habent diffinitionea. tertio phyſico.commen.13.

Priuatio non habet in ſe diuerſitatem,quia eſt non ens.quarto phyſi. tex.com.67.

Priuationes terminantur & menſurantur in reſpectu habitus 4.phy. com.118. uide idem.3.de anima.tex. com.25.&.1. de anima.tex.com.85.&.4.phy. 120.

Priuatio duplex,quædam præcedit eſſe & cum ea coniungitur poſsibilitas eſſendi: & quædam ſequitur poſt eſſe, & cum ea non eſt poſsibilitas rem eſſendi.2.phy. com.150.

Priuatio Socratis quæ præcedit ſuum eſſe,terminatur per tēpus, quando accipitur in ſubiecto propinquo, uerbi gratia,in ſanguine menſtruo:ſed cum accipitur reſpectu poſſibilitatis quæ eſt prima materia,inuenietur infinita in præterito.4.phyſi.commen.120.&.1.cæli.commen.130.contra Ioan.de Ganda.qui tenuit infinitas eſſe potentias particulares in prima materia. Cōtra Io. de Gāda.

Priuatio non propriè dicitur contraria formæ,ſed data quadam rudiuſcula nominis ratione: nam ſi exactè loqui uoluerimus,priuatio abſentia quædam eſt formæ. Themiſti. quinto phyſico.9.

Priuatio qualitas quædam eſſe uidetur. Themi.in digreſſione.1.phy.Vide in concordanrijs nuper æditis.

Priuatio non tranſmutatur,ſed ſubiectum priuationis.1.phyſic.51.&.5.phy.com.8.8. phy.4. &.62.

Priuationes in quibuſdam ſuis nominibus proferuntur, quibuſdam uerò non ipſæ priuationes,ſed aliorum ſolæ negationes habentur:nam communia omnibus compoſitis nomina facile eſt inuenire,ut conuenientia inconuenientia: ſed particularibus compoſitis nomina in communi loquēdi conſuetudine non inueniuntur.Themiſt. primo phyſic. ſuper tex.45.

Priuatio quandoque ſignificatur per affirmationem. 5.phyſi. tex.commen.9.

Priuationes cognoſcuntur per habitus.tertio de anima. tex. commen.25.

Priuationes aliquæ ſunt perfectiores ſeu nobiliores quibuſdam entibus imperfectis, & ideo nonnunquam melius eſt non uidere quàm uidere. in paraphraſi meta.tracta. 3. col. 14.Contra illos qui opinabantur potius multitudinem eſſe priuationem unitatis quā è cōtra,quia priuatio eſt ignobilior habitu, & multitudo eſt ignobilior unitate.

Priuationes nonnullæ ſunt differentiæ. quarto phyſico. tex. commen.67.

Priuatio & negatio differunt,quia negatio eſt ablatio alicuius negati ſimpliciter, ſed priuatio eſt ablatio alicuius in aliqua natura terminata.4.meta.tex.com.4.

Priuatio ad eas res pertinet quæ paratam habent naturā ut poſsint id capere,quod nondum ceperunt, atq; id agere, eoq; modo quod & quo non agunt.Them.5.phy. 52

Priuationis inquantum priuatio eſt.nulla eſt differentia. ex 1.de partibus animalium.cap.3.

Priuationes non ſunt generationes ſecundum primam intētionem,ſed ſecundum errorem ex accidentibus poſitis, & hoc eſt commune naturæ & arti.12.meta.com. 13.

Priuationum generationes tam in naturalibus quam in artificialibus,non eſt uerum generationes appellari.ibidem.

Priuatio eſt contradictio quædam.10.meta.tex.com. 15.aut in potentia determinata,aut concepta conſuſceptiuo. 10. metaphyſi.tex.com.15.

Priuatio eſt ſpecies quodammodo. 2.phy.tex. com.15.idem. 5.metaph.com.&tex.17.

Priuatio eſt non ens.4.metaphyſi.tex.com.6.idem.1.phyſic. commen.79.

Princeps inquantum eſt princeps, oportet quod habeat aliquam operationem propriam. Com. in libro de partibus animalium.3.cap.de corde.

Primum principium non eſt conueniens ſecundum modum quo eſt principium proprium, ſed debet eſſe conueniens aliquo modo uniuerſali.12.meta.com.24.

Primus Philoſophus habet loqui de modis priuationis, & ē proprium loqui de priuatione,ubi fit ſermo de potentia.9 meta.commen. 3. Ex quo patet quòd ſemper potentiæ eſt annexa priuatio.idem lucidiſsimus Themiſt.in. 1. phyſi.in digreſſione de potentia & priuatione materiæ.

Primus Philoſophus debet diſputare contra negantes potentiam eſſe.9.meta.com.5.

Primus Philoſophus conſiderat de diffinitione ut ſignificat naturas rerum,ſed logicus conſiderat ut eſt inſtrumentum ducens intellectum ad intelligendum quidditates rerum. ſeptimo meta.com.42.

Prima philoſophia eſt circa ſeparabilia & immobilia. 6.metaphy.tex.com.2.

Primus modus per ſe eſt quando prædicatum eſt in ſubſtantia ſubiecti,& hoc ſiue ſit genus, ſiue differentia, ſiue tota diffinitio.5.metaphyſico.commen.13. Idem habet Commen.7.metaphyſi.commen.11.ubi dicit, quòd primus modus prædicabilium eſſentialium continet tria ſcilicet genus,& differentiam,& diffinitionem, quæ componitur ex eis.¶Ex quo patet error formalizantium ponentium quartum modum,& eſt quando idem prædicatur de ſeipſo. Volunt enim habens prædicationem eſſe in primo modo dicendi per ſe in quarto ordine. Sed hoc quidem ſtare non poteſt,ut dixi in annotationibus cōtra ipſos tum quia prædicatio primi modi,cum ſit deſeruiens ſimpliciter ſcibilibus eſt prædicatio quæ eſt ſecundum naturam, ſed iſta eſt præter naturam,& in fine abominationis, ut dicit Comm. in primo priorum.in digreſſione de quarta figura: tū quia talis propoſitio non poteſt ingredi in demōſtratione, quia ſolum ingreditur in ſyllogiſmo ex oppoſitis qui eſt obliquitas & prædicatum contra ſyllogiſmum, ut patet in. 2. priorum.& patet ex diffinitione ſyllogiſmi:tū quia eſt nugatoria,ut dicit Com.4.meta com.3. Cōtra formalizātes

Primum principium in genere,uidelicet cauſæ formalis, nō potuit ſciri in ſcientia naturali.Commen. primo phyſico. commen.69.& tex.commē.ultimi. & in prologo ſuper.1. phy.&. 3.meta.com.3.

Primus Philoſophus declarat perfectè ſubſtantiam materiæ, quæ fit per comparationem eius ad omnes differentias entium inquantum ſunt entia.1.phy.com.ultimo.idem.7.meta.com.5.&.9.&.12.meta.commē.1.5.&.6. Ex quo patet quòd prima & abſoluta notio materiæ pertinet ad diuinū, ut dixit etiam lucidiſsimus.Themiſtius in digreſſione de potentia & priuatione materiæ in.1. phyſi.

Primus Philoſophus non poteſt declarare naturam. ſecūdo phyſi.commen.3.

Primus Philoſophus poteſt contradicere negantibus naturam eſſe.ibidem.

Primus Philoſophus cōtradicit opinionibus inductis de primis principijs.ibidem.

Primi motoris duæ ſunt proprietates, & quòd in mouendo non mouetur,& quòd ſit primum omnium rerum. 2.phyſi. com.& tex.74.Inde patet Deum mouere ut efficiens, & non ſolum ut finis,contra multos.

Primum principium materiale potuit declarari ante diffinitionem motus & accidentia motus, ſed non primus motor. 3.phyſi.com.1.Vide in concordantijs.

Primum quandoque ſumitur prout eſt ſynonymum ei quod eſt per ſe, & quandoq; ſumitur magis propriè, uidelicet ut diſtinguitur contra per ſe, puta in plus eſt per ſe quàm primum, ut dicit Com. in. 2. phy. com. 3. diſtinctio habetur. 5. phyſi. commen. 3.

Primum in tranſlatione eſt locus qui ſequitur locum, ex quo mouetur res mota. 6. phy. com. 32.

Primum in generatione & corrup. eſt minima pars quæ poteſt inueniri de generato. 6. phy. com. 32.

Prima magnitudo rei generatæ ex partibus diuerſis bene datur, ſed nõ datur prima magnitudo, ex generato, ex magnitudine in qua incepit generatio, nec datur prima magnitudo, quia non datur magnitudo quæ ſit prima à qua incepit generatio. 6. phy. com. 59.

Primum principium ſophiſtarum eſt aſsimilare ſenſibilia uera ſenſibilibus falſis. 8. phy. com. 24.

Primum principium non cõſtituitur per ſubiectum quod mouetur ab ipſo, ſed è conuerſo ſubiectum conſtituitur per ipſum. 8. phyſi. commen. 52. idem. 1. &. 2. cap. de ſubſtantia orbis, &. 1. phyſi. com. 63. 2. cæli. com. 3. Non intelligitur corpus cœleſte conſtitui per primum principium tanquã formam formaliter perficientem ipſum, ut intellexerunt quidam, quia, ut ſcribit Com. in. 3. cap. lib. de ſubſtantia orbis, orbis non indiget in ſuo eſſe forma, ſed dicitur conſtitui in diſpoſitionibus neceſſarijs, ſicut in corpore hominis, & in corpore facto propter finẽ. Indiget enim anima mouente ipſum in loco ſemper & largiente ſibi permanẽtiam æternam, ſicut largitur ſibi motum æternum. Vnde bene dependet ab ipſo ſicut à fine, & ab efficiente natura non tempore præcedente ipſum, unde in libro deſtruct. diſput. 4. in ſol. ſecundi dubij, expreſſe dicit quòd corpus cœleſte non indiget in ſuo eſſe anima nec in ſua conſeruatione perpetua, ſicut indigẽt animalium corpora, ſed indiget ut ſit animatum, quia id quod eſt nobilius, oportet quòd habeat nobiliorem gradum, ſed animatum eſt nobilius inanimatis. Et fuit iſta etiam ratio. Alex. & ante ipſos fuit ratio Ariſt. in. 2. cæl. in tex. com. 61. inquit: Sed nos ut de corporibus ipſis ſolum, & unitatum ordinem quidem habentibus, inanimatis autem omnino perquirimus: oportet autem tanquam participantibus exiſtimare actione & uita. ubi clarè Ariſt. teſtatur corpora cœleſtia animata eſſe, ſed ibi non eſt alia anima quàm illa quæ eſt principiũ praxis. i. actionis & uitæ. Praxis enim non eſt niſi in habentibus intellectum, intellectus autem nullius corporis actus eſt. Vnde mirum eſt per uitam meã quomodo iſti poſſunt imaginari intelligentiam informare & actuare corpus, cũ hoc repugnet intellectui, quatenus itellectus eſt. Sed cauſa erroris fuit, quia aſſerunt nullam eſſe formam quæ formaliter non informet. Vnde ſic etiam tenent de intellectu hominis in uia Auer. & Ariſtot. dicunt enim non inueniri formam ſeparatam, quæ extrinſecè perficiat ſolum dando operationem & motum. Sed hoc fundamentum eſt falſum apud Ariſtot. & apud Auer. nam tunc fruſtra Ariſto. inquiſiuit in. 2. de anima, utrum aliqua anima, aut pars animæ eſſet actus, ſicut nauta nauis. ¶ Amplius Commenta. illam diſtinctionem manifeſtè ponit in. 12. primæ philoſophiæ, in commen. 37. inquit enim quòd perfectionũ propter quas mouetur perfectum, quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, ut illud quod mouetur perfectũ quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, ut illud quod mouetur propter ſanitatem: & quædam ſunt ſubſtãtiæ extrinſecæ à re quæ mouetur ad eas, ut aſsimiletur eis, ut ſunt omnes actiones ſeruorum, quoniã ſunt erga genera intentionum domini ſui. ¶ Amplius Commenta. in prima diſpu. contra Algazelem in ſolutione ultimi dubij, inquit: Dicimus nos quòd ad hoc reſpondendum eſt, uidelicet quòd non eſt impoſsibile reperiri perfectiones ſeparatas ſimiles diſpoſitionibus quæ ſeparãtur a ſubiecto, ut natura à naui, & artiſex cum ſuo inſtrumento. & loquitur ibi aperte de intellectu hominis, & immorari amplius in hoc eſt ſuperfluum, quia latè alibi ſcripſimus. ¶ Dicamus igitur quòd cum intelligentia prius natura uniatur orbi quàm accidentia eius, omnia accidentia ſunt terminata ibi, & ſic intelligẽtia conſtituit ſuum ſubiectum in diſpoſitionibus neceſſarijs quantum ad motum, & indiget orbe, ut ex ipſa fiat unum animatum quãtum ad appetitum & motum, ut dicit Commenta. in fine primi cap. de ſubſtantia orbis. Neutra autem operatio indiget formali inhærentia & actuatione, quia intelligentia appetit per eſſentiam, & mouet per ſuum intelligere & uelle, & non mouet manu aut pede, nec indiget uillis aut ligamentis, ut ſuum mobile moueat, ſicut eſt de anima corruptibilium, & hoc iſti non attingunt.

Primus Philoſophus debet deſtruere uerba omnium ſophiſtarum, quorum ſapiẽtia eſt negare prima principia & deſtruere ſapientiam. 1. cæli. commen. 78. conſimile. 1. phyſi. commen. 8. &. 3. cæli. com. 4.

Primæ contrarietates quæ ſunt ſecundum tactum ſolum elementum conſtituunt. 2. de generatione & corruptio. tex. commen. 7.

Prima cognita à nobis naturaliter in quolibet genere entiũ ſunt ſicut locus ianuæ in domo quem nullus ignorat. 2. meta. com. 1. & tea. ¶ Aduerte tamen quòd Alexã. locum illũ aliter interpretatur iuxta prouerbium antiquitus celebratum: In foribus quis delinquet? & tu uide ſi placet. Sat mihi fuerit te reddere cautum circa hoc. Comm. autem exponit hoc de principijs, & etiam ſatis ſuſtentari poteſt expoſitio eius, ſed Alexander de tota ſcientia.

Prima philoſophia conſiderat de dignitatibus & propoſitionibus communibus omnium ſcientiarum. 4. metaphy. tex. commen. 7. & com. 8.

Prima philoſophia conſiderat de prima ſubſtãtia. 4. metaph. tex. commen. 7. ubi Commen. per primam ſubſtantiam exponit principium ſubſtantiarum, & eſt Deus: & ſciẽtia naturalis non eſt iſta ſcientia, quia non conſiderat de primo ente. Primum autem hic eſt illud quod eſt prius nobilitate & caſualitate, quod quomodo ſit intelligendum, uide Auer. in commen. ultimo ſuper primo phyſi. & in comm. 26. & in ſecundo phyſi. & in commen. 3. 8. phyſico. Hoc enim locum habet quo ad quid eſt, ſed quo ad ſi eſt, pertinet ad naturalem.

Prima philoſophia habet poſſe in cognoſcendo principia cognitionis & ordines eorum inquantum cognitio eſt, & nõ inquantum ſunt principia alicuius cognitionis. quarto metaphy. tex. commen. 8.

Prima principia elenchicè probari poſſunt, non demonſtratiuè. 4. meta. tex. com. 9.

Primũ principium eſt, quòd oppoſita nõ poſſunt eſſe ſimul, & ſine hoc principio impoſsibile eſt philoſophari: & ita eſt alijs principijs cognitionis ſimilibus huic, ut, quòd dictiones habent ſignificationes terminatas, & quòd diffinitiones ſunt neceſſariæ. 4. meta. tex. com. 9. & ibidem Commen. dicit, quòd iſta dignitas eſt prior omnibus dignitatibus, & communis naturaliter omnibus, & impoſsibile eſt ut ratiocinatio aut diſpoſitio ſit ſine illa.

Prima philoſophia primò & principaliter cõſiderat de principijs entis inquantum ens. 5. meta. com. 1.

Primo non exiſtente poſterius non erit nec è contra. 5. meta. tex. commen. 10.

Primus motor impoſsibile eſt, ut declaretur niſi per ſignum naturale. 2. phy. com. 52. &. 1. phy. com. ulti.

Prius naturaliter eſt quod poteſt eſſe ſine alijs, & alia non ſine eo. 5. meta. in cap. de priori &. 4. phy. com. 8.

Prius ſubſtantia neceſſe eſt ſubſtantiam eſſe. 12. metaph. tex. commen. 43.

Prius & poſterius non poſſunt eſſe, ſi tempus non ſit. 12. meta. tex. com. 29. &. 8. phy. tex. com. 10.

Prioritas totius ad partes eſt prioritas formæ ad materiam, & prioritas partium reſpectu totius eſt prioritas materiæ ad formam, & ideo totum magis præcedit partes quã partes totum. 7. meta. comm. 35. ¶ Collige ex hoc, quòd licèt materia præcedat formam uia generationis, & forma materiam uia perfectionis, ut patet in. 9. primæ philoſophiæ, tex. com. 15. Simpliciter tamen forma magis præcedit materiam, quàm materia formam. Nota.

Prioritas qualitatis eſt prioritas formæ, & prioritas partiũ quantitatis eſt prioritas materiæ, & totum eſt prius parte prioritate formæ. 7. meta. com. 35.

Prioritas

Prioritas poteſt eſſe in eodem genere. 12. metaphyſi. contra Alexan. com. 2.

Prioritas in dignitate in his quæ ſunt in eadem ſpecie, ſemper eſt cum cauſalitate unius ad alterum. in paraphraſi metaphy. trac. 4. col. 7. Vbi oſtendit quomodo primus motor qui mouet motu diurno, præcedit in nobilitate alios motores.

Prioritas duplex, alia ſecundum potentiam, ut dimidium toto, & pars toto, & materia forma: alia ſecundum actum, ut totum dimidio, & totum partibus, & forma materia. 5. metaphy. in cap. de priori, & eſt in tex. com. 16.

Priora ſecundum naturam atque ſubſtantiam ſunt quæcunq; ſine alia eſſe contingit, & illa non ſine illis. 5. meta. in cap. de priori. uide in Theorematibus quo ſit intelligendum.

Prioritas ſecundum uirtutem & poteſtatem, ut dominus eſt prior ſeruo. 5. meta ibid.

Prioritas ordinis eſt in his quæcunque ad unum aliquid determinatum diſtant ſecundum rationem. ibid.

Priora ſunt priorum paſsiones. ibid.

Prius tempore aliter eſt reſpectu præteriti, & aliter reſpectu futuri. quinto metaphy. tex. com. 16. idem quarto phy. tex. commen. 126.

Prius cognitum apud intellectum eſt illud quod eſt magis uniuerſale. 1. phy. com. 48. &. 49. ſicut prius cognitũ apud ſenſum eſt particulare. idem. 1. phy. tex. com. 4.

Prius & poſterius prius ſunt in magnitudine, & ideo ſunt in motu, & quia ſunt prius in motu, ideo reperiuntur in tempore. 4. phy. com. 99.

Prius & poſterius, quæ ſunt in motu, habent aliam quidditatem a quidditate motus, licet ſint unum in ſubiecto. 4. phy. com. 9. &. 110.

Prius & poſterius in motu ſi ſumantur, ut ſunt unum ſubiecto cum motu, ſic ſunt partes motus: ſi uerò ſumantur, ut differunt ſecundũ diffinitionem, ſic prius & poſterius erũt aliud à motu. 4. phy. com. 99.

Prius & poſterius ſunt accidentia tempori ſicut par & impar in numero. Themi. 4. phy. 115. & habetur ibi tex. 115.

Prius & poſterius in magnitudine ſeu loco, differunt à priori & poſteriori in motu: quia in magnitudine habent ſitũ & permanent, in motu nequaquam. 4. phy. com. 99. & Themiſt ibid. ſuper tex. 102.

Prius & poſterius prius ſunt in magnitudine & ſpatio quam in motu, & prius in motu quàm in tempore: quomodo intelligatur uide in. 4. phyſi. digreſsionem Themiſtij, in tex. 132. quòd intelligitur in motu locali.

Prioris naturaliter eſt diſpoſitio eſt, cum fuerit aliud ipſum eſſe, & non è contra. 8. phy. com. 33. &. in. 5. metaphyſi. in cap. de priore, & in prædicamentis.

Priores res in eſſe ſunt ſimul tempore, & ſunt æternæ. primo cœli. commen. 14. &. 16. idem. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis. Et aduerte quòd Auer. in commen. iſto. 104. primi de cœlo, aſſerit non dari tertium modum prioritatis. Vide in concordantijs.

Prius ſecundum ſubſtantiam debet eſſe prius ſecundum accidentia conſequentia ſubſtantiam. 2. cœli. com. 22.

Prioritas ſecundum unitatem & ſimplicitatem eſt alia à prioritate ſecundum diffinitionem & numerum. 2. cœ. cõ. 25.

Prioritas perfectionis eſt magis propria omni alia prioritate. 2. cœli. com. 25.

Prioritas ſecundum naturam eodem modo reperitur in rebus æternis, ſicut & in generabilibus, præter quam quòd in generabilibus quæ ſunt priora naturaliter, ultrà in eis reperitur prioritas temporis. 2. cœli. com. 104. idem in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, &. 1. cæli. com. 105. &. 106. contra negantes Deum eſſe cauſam in triplici genere cauſæ. Vnde in eodem com. 104. clarius ſubdit, quòd cauſata eodem modo neceſsitatis ſequuntur ſuas cauſas in rebus generabilibus, & in rebus æternis: præterquam quòd in æternis iſta neceſsitas ſemper fuit & ſemper erit: ſed in generabilibus illa neceſsitas eſt ligata cum tempore eſſentiæ cauſæ tantùm, ſcilicet cùm cauſa fuerit ut ſit cauſatum, & hoc ligamentum quod eſt inter cauſas & cauſata, eſt manifeſtius in generabilibus apud nos quàm in rebus æternis. Et ideo forte utitur in æternis ad inducẽdum certitudinem neceſſitatis, quæ eſt inter cauſas & cauſata, ſcilicet ponendo eas generatas, cum hæc neceſsitas ſit manifeſtior inter cauſas & cauſata in generabilibus. ¶ Exeat nunc Ioan. ille de Bacco. & Grego. Ariminen. & dicant Ariſto. & Commen. non uidiſſe alium modum productionis in genere cauſæ efficiẽtis, niſi illum qui fit in tempore: patet enim quòd iſta authoritas non recipit gloſam, quia Com. defendit Ariſt. ab argumento Themiſtij in hoc caſu, ſicut ſciunt qui intelligunt. Vnde in eodem commen. clarius Commentator ad confuſionem iſtius opinionis, ſubdit quòd generatum & non generatum non differunt in neceſsitate, quæ eſt inter cauſam & cauſatum, uerbi gratia, quòd ſi domus eſſet æterna, neceſſario cauſæ eius eſſent æternæ, uidelicet lapides & lateres eſſent æterna. Manifeſtum eſt autem quòd ſi cauſæ materiales domus eſſent æternæ, multò magis cauſæ efficientes, quia non poteſt intellectus imaginari domum eſſe ab æterno lateribus exiſtẽtibus ab æterno: ſi cauſa efficiens domus non fuerit ab æterno: quia ut dicit Ariſt. in. 12. primæ philoſophiæ. in tex. com, 30. Non enim materia ipſa ſeipſam mouebit, ſed tectonica. & in. 2. phyſi. tex, com. 70. Materia non coincidit cum alijs cauſis. Et confirmatur quia. 2. phyſi. tex. com. 72. &. 1. de gene. & corrup. tex. com. 14. cauſæ generationis præcipuæ ſunt materia & motor. Si igitur domus generatio ab æterno præſupponeret materiam æternam, igitur & agens æternum, immo magis agens, quia. 3. de anima. tex. com. 17. Vbi eſt dare paſſum, ibi eſt dare agens. etiam hoc patet, ex. 9. meta. tex. cõ. 2. ubi potentia actiua diffinitur per paſsiuam, & è contra. Vnde Commen. contra Auicen. & Alexan. in. 8. phyſi. 79. & in. 2. cæli. com. 71. & in. 12. meta. com. 41. habet quòd nihil eſt poſsibile ex parte paſsi, quin ſit poſsibile ex parte agentis & è contra, immo magis uidetur domus generatio dependere a cauſa efficiente quam à cauſa materiali, quia. 3. de anima. tex. com. 19. ſcribit Ariſto. quòd ſemper honorabilius eſt agens patiente, & principium materia: ubi principium ſupponit pro cauſa efficiente in propria ſignificatione, ut gloſant Alexan. & Commen. 1. phy. ſuper tex. 1. Sic igitur habes locum clarum præcipuè in mia Aue., quòd æterna ſine implicatione contradictionis poſſunt habere cauſam efficientem ab æterno, cuius oppoſitum iſti tenent. Præterea multas eius alias authoritates in libris deſtructionum contra Algaze. quæ ad idem faciunt.

Prioritas ſecundum ſubiectum & materiam eſt prioritas ſecundum naturam. 2. dè generatio & corrup. comm. 7. Vbi animaduerte quòd prioritas eſt duplex, una ſecundum formam ſeu finem, alia ſecundum ſubiectum ſeu materiam, & utraq; eſt prioritas naturæ in ſuo genere, licèt ſimpliciter loquendo prioritas naturæ, quæ eſt ſecundum formam & ſinem ſit abſolutè prior, ut patet. 9. primæ philoſophiæ. tex. comm. 13. Vbi probatur quòd actus ſimpliciter eſt natura prior potentia, materia autem eſt radix potentiæ & forma actualitatis 12. metaphyſi. com. 26. potentia reducitur ad materiam & actus ad formam.

Prius natura eſt quòd cum auſertur, auſertur aliud, & non è contra. 1. meta. com. 4. &. 5. metaph. com. 4. &. 5. metaphy. cap. de priori.

Prius ſecundum diffinitionem non debet eſſe prius natura ſecundum eſſe. 1. metaphy. com. 4.

Principium temporale aliud eſt à principio magnitudinis. 3. cæli. com. 13. idem. 1. phy. tex. com. 23.

Principium prioris prius eſt. 2. cæli. tex. com. 112.

Principia quamuis magnitudine parua ſint, tamen facultate ſunt magna: hoc eſt enim principium eſſe, ut ipſum quidem ſit cauſa multorum, ſed ipſius nulla ſit ſuperior cauſa. Ariſtot. in. 5. de generatio. animalium cap. 7., uide Aue. in 3. de anima. com. 4.

Principium in rebus immobilibus quidditas eſt. Ariſtot. in 2. de generatione animalium. cap. 4. ultra dimidium capituli. Idem habet Commen. primo. phy. comm. 1. ubi dicit, quòd ſcientiæ mathematicæ demonſtrant ſolùm per genus cauſæ formalis.

Principio exiguo immutato multa ex his quæ à principio ſunt, immutari ſolent. ex primo de generatio. animalium. cap. 2.

Principium habens habet & finem, & dicere aliquod principiatum ſine fioe, falſum eſt. ex libro deſtruc. diſputatione ſecunda, in ſolutione primı dubij.

Principium naturaliter mouens duplex eſt, ſed alterum tantum naturale eſt, alterum quum non habeat intra ſe principium motus, neque naturam: hoc autem eſt cauſa rerum inducens immobilis ipſa & prima rerum omnium. Them. 2. phyſi. 72. & habetur in tex.

Principium quidem & primum entium eſt immobile & ſecundum ſe & ſecundum accidens. 12. primæ philoſophiæ tex. commen. 43.

Principia omnium entium non ſunt contraria, quia principia corporum cœleſtium contraria non ſunt. 12. metaphy. tex. com. 53. contra antiquos.

Principale & ſumptum. i. abſtractum & concretum differunt: quia ſumptum ſignificat illud quod ſignificat principale & magis, uita enim ſignificat aliquid non in ſubiecto. Vnum autem ſignificat aliquid in ſubiecto. ſ. formam in materia, & habitum io ſubiecto. 12. meta. com. 39.

Principium generationis eorum quæ non generantur à ſibi ſimili eſt ſol & orbis decliuis, ſed principium generationis eorum quæ à ſimili generantur, eſt non tantum principium ſimile io ſpecie, ſed cum ſole & orbe decliui. Et ideo Ariſt. dicit, quòd ſol & homo generant hominem. 12. meta. com. 40. &. 13. &. 18. idem. 7. meta. com. 31.

Principium eſt perfectius principiato. 12. meta. commen. & tex. 40. Vide in Theorematibus, quia fallit io principio materiali, & ſecundum aliquos etiam fallit in forma, fallit io agente uniuoco.

Principia omnium decem prædicamentorum ſunt eadem ſecundum proportionem. 12. meta. tex. commen. 22.

Principium & elementum differunt inter ſe. 12. primæ philoſophiæ. tex. commen. 23. ubi Commen. notat in com. quòd principiũ dignius eſt, ut dicatur de cauſis extrinſecis, elementum autem de cauſis intrinſecis. idem primo phyſico. com. 1. &. 5. meta. com. 4.

Principium eſt aliud ab eo cuius eſt principium, & mouens eſt aliud ab eo quod mouetur ab eo. 12. meta. tex. com. 23.

Principia ſubiecti ſcientiæ non poſſunt in ſcientia demonſtrari demonſtratione, propter quid, ſed bene demonſtratione ſigni. 12. metaphyſi. commen. quinto: & in ſecundo phyſi. com. 22. contra Auicennam.

Principia propinqua decem prædicamentorum neceſſe eſt eſſe diuerſa. 12. primæ philoſophiæ. tex. com. 21.

Principia propinqua in omnibus ſubſtantiis non ſunt eadẽ, ſed formæ ſimplicium ſunt aliæ à formis compoſitorum, & materiæ eorum propinquæ ſunt aliæ à materiis iſtorũ. 12. meta. com. 22.

Principium quodlibet eſſendi ex principio numeri eſt principium eſſendi. 10. meta. com. 7.

Principium dicitur de exiſtenti in re, & de exiſtenti extra rẽ: cauſa verò dicitur maximè de cauſa agente & fine, & quandoq; dicitur de cauſis quatuor: elementa uerò nõ dicuntur niſi de cauſis exiſtentibus in re. 8. metaphyſic. commen. 2. Vide in concordantiis nuper æditis.

Principia ſubſtantiæ naturalis. i. mobilis aliter conſiderantur in ſcientia naturali, & aliter in ſcientia diuina. Commen. 7. metaphy. com. 5. uide ibidem com. 9. &. 12. metaphyſi. com. 1. 5. &. 6.

Principium operationis eſt finis cognitionis & è contra. 7. primæ philoſophiæ. com. 23. idem. 2. phyſi. com. 29.

Principium omne terminus eſt, ſed nõ omnis terminus eſt principium. 5. meta. tex. com. 12. in cap. de termino.

Principium cauſa & elementum ſumuntur communiter & propriè. primo phyſi. com. 1.

Principium propriè ſumitur pro cauſa agente & mouente. ibidem. ratio eſt, quia de ratione principii eſt primum eſſe. 5. meta. & quia ſecundum eſſe reale præcedit agens formam & finem. Similiter agens ſecundum naturam & perfectionem eſt prius materia: 3. de anima. tex. commen. 19. Ideo principiũ in propria ſignificatione ſupponit pro cauſa agente & mouente. Quæ autem ſit differentia inter agẽs & mouens, requiratur in primo de generatione & corru. in tex. commen. 43. Nota tamen unum ex ſententia Eudemi referente Simplicio, quòd omnes antiqui uſque ad tempora Platonis nomine principii intelligebant materialia principia, & hoc teſtatur ante ipſum Ariſt. in. 1. phyſic. in tex. com. 48. omnes enim elementa & ab ipſis uocata principia. Nam Plato fuit primus qui talia elementa nuncupauerit.

Principium aliud tẽporis, aliud magnitudinis. primo phyſi. tex. com. 23.

Principiorum tres ſunt cõditiones. primo phy. tex. com. 43.

Principia oportet ſemper manere. 1. phyſi. tex. commen. 50. & pondera ibi expoſitionem. Auer. contra ponentes formam corporeitatis ſubſtantialem, coæternam in materia, & inchoationem formarum.

Principium ſubſtantiæ eſt ſubſtantia. primo phyſic. commen. 52. idem. 12. meta. com. 22.

Principium doctrinæ in libro phyſicorum, eſt a ſecundo tractatu. 1. phyſi. com. ultimo.

Principium motus in corporibus cœleſtibus & alijs dicitur ferè æquiuocè. 2. phyſic. com. primo. &. 3. primo cœli. cõ. 5. &. 2. cœli. com. 3.

Principium tranſmutationis in ſimplicibus eſt aliud à principio in compoſitis reſpectu alterationis & augmenti. ſecũdo phyſi. com. primo. Quia in ſimplicibus reſpectu alterationis & generationis eſt ſecundum materiam in compoſitis ſecundam formam.

Principium in cogitatione eſt finis in operatione, & finis in cogitatione eſt principium in operatione. 2. phyſi. comm. 89. idem. 7. meta. tex. comme. 23. Vbi nota quòd iſta diſtinctio de duplici principio habet locum in actibus ſeu ſententiis operatiuis, non autem in ſpeculatiuis, ut dicit Ariſto. in. 2. phyſi. in text. com. 89. ibi enim actiones non ſunt.

Principium perſcrutationis naturalis eſt præponere ſermones dialecticos ſermonibus demonſtratiuis. 4. phy. cõ. 51.

Principia ſcientiarum particularium probantur à duabus artibus uniuerſalibus, ſcilicet à topica & à diuina: ſed topica remouet errores cõtingentes circa ipſa per dicta famoſa. quare non erimus tuti quin accidat in eis falſum: diuina uerò per dicta uera, & ſi accidat etiam quòd illa dicta ſint apparentia ſeu famoſa. Ex paraphraſi meta. Auerro. tractatu primo, cap. primo.

Principium perſcrutationis utrum aliquod ſimplex ſit, aut non ſit, eſt quærere quid ſignificet nomen eius. 4. phyſico. tex. commen. 57. idem ibidem commẽ. 50. & in principio ſecundi poſteriorum.

Principia ſcientiæ naturalis ſunt alia cognitionis, alia cognitionis & eſſe. Principia cognitionis ſunt, ut plura entia eſſe, & mobilia: principia cognitionis & eſſe ſuot, ut plura entia habere in ſe cauſas motus & quietis. Diſtinctio iſta eſt Auer. in. 1. phyſi. commen. 8. &. 3. meta. comm. 2. Vnde iſta diuiſio datur per membra oppoſita, & debet intelligi cum præciſione, ut ſit ſenſus quòd principiorum quædam ſunt cognitionis tantum, quædam autẽ ſunt cognitionis & eſſe ſimul. Vnde Io. de Gandauo quem ſequuntur moderni in quæſtione. 7. ſuper primo phyſic. grauiter errauerunt, uolẽtes ex mente Auer. in illo loco colligi tria principia, uidelicet cognoſcendi tantum, & talia ſunt qualitates ſenſibiles quæ ſunt principia cognoſcendi ſubſtantias naturales. principium eſſendi tantum, ut eſt prima materia, & primus motor, quæ licet ſint principia eſſendi in ſuo genere, non tameo ſunt principia cognoſcendi: & tertium eſt principiũ cognitionis & eſſe ſimul, ut eſt forma. Nam Auer. & Ariſt. ut patet ibi, non loquuntur de principijs incomplexis, ſed de complexis, quales ſunt dignitates & diffinitiones & ſuppoſitiones, quibus utuntur ſcientiæ, unde de talibus habet locum dictum Ariſt. & Comm. *Cõtra Io. de Gandauo.*

Amplius autem dicere materiam primam eſſe principiũ eſſendi rerum naturalium, falſum eſt apud ueros Peripateticos: licet enim materia prima ſit pars eſſentialis compoſiti, quia partes ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ, ut dicitur in 2. de anima. non tamen dicimus quòd materia eſt principium eſſendi compoſiti, immo forma, quia forma eſt per quam eſt hoc aliquid, ut dicitur ibidem. Vnde lucidiſſimus Themiſt. in ſecundo de anima, iuxta principium, iſtum locum diligenter perſcrutatus dixit, quòd tametſi materia & forma ſint *Materia non uerè dicit principium eſſendi.*

ma ſint ſubſtantiæ & partes compoſiti: illud tamen diſcrimen debere intelligi aſſeruit inter materiam & formam, quia res à materia habuerunt, ut fierent, à forma ut eſſent, & hoc ſatis rationabiliter & Peripatetice dixit: nam materia eſt ex quo fit aliquid, ut inexiſtente. 1. phyſi. tex. comm. 81. Forma autem eſt per quam eſt hoc aliquid. 2. de anima. tex. commen. 2. & infra: Ens & unum cùm multipliciter dicantur, quod uerè eſt, actus eſt. tex. commen. 7. & hoc etiam doctiſſimus Commen. aſſeruit. 7. primæ philoſophiæ. commen. 35. inquit enim: Materia eſt, quæ cùm fuerit, non erit res: forma autem cùm fuerit, erit res. Vnde ſicut non ualet in artificialibus, eſt materia lectuli, puta lignum, igitur lectulus eſt: ſed bene ualet è contra, eſt forma lectuli, igitur eſt lectulus: ita eſt de materia rerum naturalium & forma. Hoc etiam confirmat præcipuus Latinorũ Seuerinus Boetius in libro de unitate & uno, ubi dicit quòd omne eſſe eſt à forma. Nec ualet gloſa Scoti & ſequacium quòd hoc ſit uerum ſolum de eſſe ſpecifico, quia immediate ſubnectit, quòd etiam Peripatetici deſcribentes dixerunt: Eſſe eſt exiſtentia formæ in compoſito. & ideo qui dicunt materiam habere actum exiſtentiæ alium ab illo per quem eſt in effectu, id eſt in actu ratione formæ multiplicant entia ſine neceſſitate, quod eſt contra præcipuum ex fundamentis poſitis ab Ariſto. Nam ubique reclamat quòd ubi fieri poteſt, unitas eſt præferenda multitudini, & finitas infinitudini, ut patet. 1. phyſic. 41. Et in libro de partibus, & de generatione animalium frequenter. Aliud igitur eſt materiam eſſe partem eſſentiæ ſeu ſubſtantiæ compoſiti, aliud quòd ſit eſſendi principium. Si inſtetur, ſi materia eſt pars eſſentiæ, igitur materia eſt eſſentia, igitur cum eſſentia ſit, qua aliquid eſt per Beatum Auguſtinum in libro de Trini. ſicut ſapientiæ ſapere, & iuſtitiæ eſt iuſtum eſſe, ſic eſſentiæ eſt ipſum eſſe. Dicerẽt ueri Peripatetici quòd illud eſt uerũ de eſſentia in actu, qualis eſt forma, fallit de eſſentia diminuta, & in potentia, ſicut eſt eſſentia materiæ. Vnde commen. in. 2. phyſi. commen 12. ſcribit. Quòd ſi materia eſſet ſecluſa omni forma, tunc quod non eſt in actu, eſſet in actu ubi patet quòd illa conſequentia nullo modo deduci poteſt, ſi materia de ſe haberet proprium actum exiſtendi: ſi igitur de ſe non exiſtit, non poteſt eſſe principium exiſtendi alteri. Paulus etiam Venetus hallucinatur ibidem, dicit enim principia cognitionis eſſe dignitates quæ uirtualiter ingrediuntur demonſtrationem: ſed principia cognitionis & eſſe ſunt quæ formaliter ingrediuntur, ut motum eſſe eſt principium cognitionis tantum. Sed nec hoc uerum, quia principia cognitionis poſſunt ingredi, ſaltem demonſtrationem ſigni: ſicut hoc principium quòd quædam quæ natura conſtant, mouentur, eſt principium cognitionis: & tamen ex hoc Philoſophus demonſtrat primum motorem eſſe abſtractũ à magnitudine, ut patet in. 8. phyſic. Dicamus igitur nos, quod principia cognitionis tantùm, & principia cognitionis & eſſe, ambo ſunt complexa, & ſunt propoſitiones immediatæ, & per ſe notæ in ſcientia naturali: ſed in hoc eſt differentia, quia illæ propoſitiones ſunt principia cognitionis tantum, quæ ſunt ex effectibus rerum naturalium, & ſunt euidentes per ſe quo ad noſtram primam cognitionẽ naturalem, ut motum eſſe, ut pluralitatem entium eſſe, & mobilia eſſe. Sed principia cognitionis & eſſe ſunt propoſitiones per ſe notæ, ex cauſis formatæ, quæ ſunt euidẽtes quo ad naturam: ſicut eſt iſta, de qua Commen. exemplum apponit, plura entia habere in ſe cauſas motus, & quietis. Nam quid eſt habere in ſe cauſam motus, niſi naturam quæ eſt principium motus & quietis? Natura autem eſt principium eſſendi & cognoſcendi rerum naturalium, ut clarum eſt, nam ſicut quidditas artificiati eſt ab arte & & forma artis, ſic quidditas naturati eſt à materia. 2. phyſico. commen. 13. Similiter natura eſt principium à priori cognoſcendi res naturales, ut patet, ſed plura entia eſſe, aut motum eſſe; iſtæ ſunt propoſitiones immediatæ & per ſe notæ de effectibus rerum naturalium. multitudo enim & motus ſunt effectus principiorum naturalium, ut clarũ eſt: & iſtæ ſunt notæ ad ſenſum. & ideo Ariſto. illas inductione declarauit, ut patet in primo phy. tex. commen. 11. inquit enim: Subiĳciatur autem nobis aut omnia, aut quædam moueri eorum quæ natura conſtant: manifeſtum autem ex inductione, quia autem effectus eſt principium cognoſcendi & inferendi ſuam cauſam tantùm; ideo propoſitiones per ſe notæ de effectibus quo ad nos, dicuntur principia cognitionis tantùm, quia per illas demonſtratione ſigni poſſumus ſuas cauſas demonſtrare, ſi illæ latuerint. Et iſte eſt uerus intellectus, quem nullus uſque ad mea tempora uidit, ſit laus Deo. Si inſtetur contra illud quòd materia ſit principium eſſendi, per Philoſophũ 7. metaphyſic. 22. & 53. quia materia eſt per quam res poteſt eſſe & non eſſe. Dic quòd illa authoritas facit pro nobis, quia aliud eſt materiam aliquid eſſe, aliud eſt per materiam aliquid poſſe eſſe, quia poſſe eſſe pertinet ad fieri. Et ideo lucidiſſimus Themiſt. in aurea digreſſione de potentia & priuatione materiæ. dicit quòd nomẽ materiæ reſpicit futura, nomen ſubiecti reſpicit præſentia: nam lignum ex quo ſtatua fieri poteſt, rectè materia ſtatuæ dici poteſt: ſed lignum iam figuratum & habens formam ſtatuæ, dicitur ſubiectum. Materia igitur eſt ſubiectum potens recipere eſſe à forma, & eadem eſt potens recipere non eſſe à priuatione: & ſic dicitur cauſa contingentiæ & & contradictionis.

Principiorum non eſt altera cauſa, ſed pèrpetua ſunt. octauo phyſi. tex. com. 15.

Principia æterna ſi haberent actiones nouas, digniora ſunt, ut habeant principia quàm actiones principiorum non æternorum. 8. phyſi. com. 15.

Principium ſi remanſerit unum, neceſſario remanebit illud cuius eſt principium. 8. phyſi. tex. com. 52.

Principium uirtute maius quàm magnitudine, quapropter quod in principio modicum, in fine fit multum, magnum. 1. cœli. tex. commen 33 Ideo authoritate Platonis maximus ſermo haberi debet in principĳs, ut refert Commen. in. 3. de anima. comment. 4. ex eodem text. allegari ſolet ſub alĳs uerbis, quòd paruus error in principio maximus fit in fine.

Principiorum ſermo eſt ſermo de omnibus in potentia. primo cæli. commen. 33. & ideo principiorum maxima ſolicitudo haberi debet.

Principium eſt quòd ab eodem agente pariter minus patiẽs in minori tempore, nedum quòd alterum ſit finitum, alterum infinitum. primo cæli. com. 66.

Principia quæ ſunt in orbibus ſunt uiua, & ſunt principia uitæ, quæ eſt hic. 2. cœli. 68. com. 8. idem. 8. phyſi. tex. comm. 1. & in principio libri meteororum.

Principia ſenſibilium oportet fortè ſenſibilia eſſe, & corruptibilium corruptibilia, ſempiternorum autem ſempiterna. 3. cœli. tex. commen. 61. Vbi aduerte limitationem Commen. aſſerentis illam propoſitionem habere ueritatẽ de principĳs rerum ſenſibilium propinquis, & non de remotis: quia remota principia rerum ſenſibilium non ſunt ſenſibilia, ſicut eſt prima materia & prima forma. Vbi per primam formam non intelligas formam corporeitatis de prædicamento ſubſtantiæ, ut expoſuerunt Groſſipedales. quia illa non eſt prima forma quæ eſt in prima materia, ex formis ſubſtantialibus, ſed eſt forma elementalis, ſicut ſcribit Commen. 12. primæ philoſophiæ. commen. 11. ubi habet quòd prima habilitas quæ eſt in prima materia eſt, reſpectu formarum corporum ſimplicium, & idem tenet. 3. cœli. commen. 67. Vnde non animaduerterunt iſti quòd Ariſt. in. 3. cœli. tex. commen. 54. arguens contra antiquos ponentes ſubiectum generationis eſſe corpus, deducit ad hoc, quòd tunc duo corpora penetrabunt ſe adinuicem, ita quòd occupent unum & eundem locum, quia ſubiectũ ex quo aliquid generatur eſt pars rei generatæ, & ex conſequenti eſſent in eodem loco, & ibidem tex. comm. 55. Addunt aliud inconueniens, quòd ſi ſubiectum generationis eſſet corpus, ſequeretur aliquod corpus prius eſſe elemẽtis. Ecce quòd pro impoſſibili reputat Philoſophus dari aliquam formã ſubſtantialẽ priorem formis elemẽtalibus. Nunc aũt ſi Ariſt. & Com. tenẽt illam, neceſſe eſt ut eaſdẽ patiantur anguſtias quas in antiquos deduxerunt. Per primã igitur formã intelligas Deũ glorioſum, iſta. n. ſunt prin-

Cõtra ponẽtes formã corporeitatis.

cipi

cipia remota ſenſibilium: nam omnia ſenſibilia ſunt in potentia in prima materia, & ſunt in actu in primo motore. Primus autem motor, prima forma, & primus finis ſunt eadem ſubiecto, & diſtinguuntur ratione formali, ut patet. 12. metaphy. com. 5. & commen. 6. & iſte eſt mos loquendi Ariſto. & Commen. ut per primam formam Deum glorioſum intelligant. Vnde. 1. phy. tex. commen. ulti. De primo autem principio ſecundum ſpeciem, utrum unum aut plura, aut quot, aut quæ ſunt per certitudinem primæ philoſophiæ opus eſt determinare: unde quia nihil melius eſt quam exponere Auer. per Auerroem, Com. in prologo. 1. phy. declarans quomodo ſcientia naturalis conſiderat quatuor genera cauſarum. ſ. materiam, formam, agẽs, & finem. Deinde dicit quòd de primis cauſis ſolum conſiderat primam materiam & primum mouens, forma autem prima et primus finis a mathematico conſiderãtur. ita dicit in com. 3. in. 3. cæli, & in ſua media expoſitione ſuper. 1. phyſi. De hoc tamen alibi diffusè dixi.

Principium primum eſt quod eſt potentia ſenſibile corpus: ſecundum autem principium ſunt primæ contrarietates: tertium uero eſt aqua & ignis, & alia ſimilia. 2. de gene. & corrup. tex. com. 6.

Principia ſempiternorum ſunt eadem genere & numero æqualia & generabilium corporum. 2. de gene. & corru. tex. com. 51. Vide in concordantiis.

Principia rerum diuerſarum ſunt diuerſa. 3. de anima. textu. commen. 5.

Principia non ſubſtantiæ ſunt non ſubſtantiæ, impoſsibile. n. eſt ſubſtantiam elementum eſſe aliorum prædicamentorũ. 2. de anima. 78. uide in concordantiis.

Principia oportet ſemper manere. 1. phyſicæ auſculationis. tex commen. 50. Ponderans autem Alex. locum iſtum ut recitat Simplicius, dixit, quòd hoc eſt neceſſarium, principia ſemper manere. Si enim fierent principia, corrumperẽtur utique. Demonſtratum eſt enim in. 1. cæli, quòd omne quod fit corrumpitur; quare corruptis principiis corrumperentur etiam ea quæ ex principiis conſtant, & ita deſineret generatio. ſi autem hoc eſt inconueniens, oportet igitur principia ſempiterna manere. Vnde etiam ſuper hoc, Platonis demonſtrationem adduxit de principiis: ſi enim principia fierent, ea principiis utique neceſſe eſſet fieri, & ita non erant principia quæ poſita fuere eſſe principia. Vnde inquit. Duplicia ſunt principia, quædam enim ſunt ueluti præexiſtentia & ſempiterna ſecundum numerum, ſicut efficiens & materia: quædam autem ſecundum quæ generatio & corruptio fit, quemadmodum ſunt principia contraria quæ non ſunt ingenerabilia, neque ſempiterna ſecundum numerum. ¶ Amplius autẽ inquit, quòd pluribus exiſtentibus principiis non omnia principia ſempiterna ſunt, ſed principaliſsima: nam principia proxima non ſunt ſempiterna: quare non omne principium ſempiternũ eſt. ¶ Amplius autem ſubdit quòd contrariorum cum quædam uniuerſalia ſint, quædam uerò particularia, uniuerſalia autem ſunt illa ſub quibus ſunt cætera, quemadmodum ſunt generaliſsima contraria, ut ſunt habitus & priuatio, talia autem non corrumpuntur, uniuerſalia enim incorruptibilia ſunt: & hanc opinionem etiam recitat Albertus ex intentione Auic: & dicit eſſe ueriorẽ prima quã recitauit, uide ipſum. Veruntamen iſta opinio habet manifeſtam inſtantiã, quia in hoc. 1. phy. non quæruntur principia extrinſeca; ſicut eſt efficiens, ſed principia materialia. & ideo dicere quòd dictum Philoſophi intelligatur de primo efficiẽte & de prima materia, locum non habet, ſaltem quantum ad efficiẽs. ¶ Amplius autem reſtat dubitatio aduerſus Ariſt. & aduerſus. Alexan. quomodo cum ſuperius dixerit omnia conſtare ex primis contrariis, quia omnis tranſitio eſt de contrario in contrarium, uel ex medio, uel in medium inter contraria; ſequitur neceſſario talia contraria permutari. Vnde uidetur quòd unum contrarium deſtruatur per reliquum. & ideo hoc continet maximam difficultatem dicere talia ſemper manere, ut dicit Simplicius, & etiam dominus Albertus in præſenti loco idem dicit. Vnde ſpecialiter contra

Dubitatio cõtra Alexan.

Alexan. reſtat dubitatio, quia ipſe tenet quòd cõtraria quæ ſunt particularia, non ſunt numero ſempiterna; & tamen Ariſt. de talibus contrariis, ſecundum quæ fit generatio & corruptio, propoſuit eſſe oportere ſẽper manere. Et quod auget difficultatem eſt, quia adhuc non oſtenſum eſt principium tertium materiale, ſed ſermo Philoſophi ſolũ eſt de principiis contrariis. ¶ Amplius autem ſermo Alexan. non eſt ſufficiens, quia dicit principia contraria eſſe ſempiterna quæ ſunt generaliſsima, ut eſt uniuerſalis priuatio et forma uniuerſalis, quia uniuerſalia ſunt ingenerabilia & incorruptibilia. Sed quare etiam eadem ratione album uniuerſale & magnum uniuerſale quod eſt albi priuatio, non erunt etiam talia ſempiterna, cùm & talia uniuerſalia ſint? ¶ Lincon. dicit, quem etiam ſequitur Albertus in præſenti loco, & fuit opinio antiqua Auic. quòd duo prima principia ſũt prima forma corporis, & eius priuatio. Ponit enim formam corporeitatis uniuerſalem inſeparabilem á prima materia, & illa ſemper manet, & priuatio eius etiam ſemper manet, & de iſtis intelligit Philoſophus, quòd ſemper manent. Sed tunc eſt inſtantia contra ipſum, quia nullũ corpus inuenitur uacuum à prima forma. ſ. corporeitatis, & per conſequens impoſsibile eſt priuationem talis formæ eſſe in aliquo corpore; quia tunc ſimul & ſemel, idem haberet formam & eius priuationem. Reſpondet ad hoc, quòd bene uerum eſt, quòd nullum corpus ſimpliciter poteſt habere talem priuationem, ſed bene ſecundum quid. Vnde imaginatur quòd forma illa generalis dicit aliquam actualitatem, & aliquam priuationem annexam habet: talis autem priuatio eſt ſua impuritas & defectus ab eſſe completo & perfectiſsimo, & inclinatio illius ad ſuam originem. i. in nihil: quoniam ex ſe omnis res in nihil tendit. Quia igitur talis forma generalis eſt, habet actus & aliquid potentiæ, & ſicut habitus eius eſt prima radix omniũ aliorum actuũ, ſeu habituum ſequentium; ſic ſua priuatio eſt prima radix omnium aliarum priuationum ſpecialium, & ita patet quomodo in eodem ſtare poteſt priuatio cum forma, uidelicet in eſſe incompleto, & ſecundum quid, unde eſt in eſſe actus permixti cum potentia. Sed iſta uia non eſt uia Ariſto. nec Commenta. quia ipſi non ponunt aliquam formam ſubſtantialem, neque uniuerſalem, neque particularẽ coæternam in prima materia, ut latè demõſtratum fuit à nobis in ſpeciali quæſtione de hoc prolixè. Vnde in principio ſecundi de generatione & corruptione, reprehendit antiquos ponentes ſubiectum generationis ſubſtantialis aliquod corpus non habens formam determinatam & ſpecificam. & in. 3. cæli & mundi. in tex. commen. 54. & 55. contra antiquos arguit, quòd ſi elementa fierent ex aliquo corpore, tũc igitur eſſet aliquod corpus prius elementis. Vbi manifeſtè colligitur ex intentione Philoſophi, nullam formam realiter diſtinctam a forma elementi præcedere ſecũdum rem formas elementarias in materia, & Auer. ubique clamat primas formas quæ recipiũtur in prima materia eſſe formas elementarias, cum hoc quòd ipſe ſubſtantialem digreſsionem fecit in. 1. phy. com. 63. contra Auic. ponentem huiuſmodi formam. Hammonius uerò aliter interpretatus eſt iſtum locum, aſſerit enim non eſſe intentionẽ Philoſophi, dum dixit principia ſemper manere, ita quòd uelit ea eſſe ſempiterna: ſed intentio eius eſt quòd in unaquaq; generatione oportet inuenire priuationem & formam, ſecundum quæ fit quælibet tranſmutatio. Nam unumquodq; quod tranſmutatur, priuationem habet, & abſentiam formæ illius ad quam dicitur tranſmutari, nam album corpus habet albedinẽ pro forma, priuationẽ uerò nigri, in quod aptum natum eſt tranſmutari, & erit hoc principaliſsimæ contrarietatis dictæ proprium. Ideo Philoſophus intulit hoc tanquã cauſam, alias contrarietates non eſſe principia quoniã non per omnia incedunt: non. n. inuenies aliquam ſpecialẽ contrarietatem per omnia phyſica corpora diffuſam. Non. n. omnia nigra, neq; alba, neque dulcia omnia, neq; amara. in omnibus autem eſt forma & priuatio exceptis ſempiternis: in generabilibus autẽ & corruptibilbus, una eſt communis contrarietas quæ eſt ſecũdum priuationem & habitum; non eiuſdem formæ, ſed illius in quam aptum natum eſt tranſmutari. Sic igitur principalis cõtrarietas permanere dicitur ſemper. Aliæ autem iſto modo permanere non dicuntur. Dicit ẽt quòd hoc ſimile eſt, ſicut ſi

dicamus primam materiam ſemper manere in omni generatione; materias uero particulares, ſicut eſt lignum, aut æs, aut aurum, non eſſe in qualibet tranſitione: & ita breuiter concludit, quòd ly ſemper, non importat temporis uniuerſalitatem, ut ſit ſenſus principia eſſe ſempiterno tempore; ſed dicit uniuerſalitatem rerum. i. in omnibus tranſmutabilibus requiri principia contraria in eorum trāſmutatione. Auer. autem in com. 50. dicit principia ſemper manere intranſmutabilia in quælibet tranſmutatione, uidelicet quòd non fiunt, neque tranſmutantur ex aliis, nec ex alterutris. Iſtæ enim erant cōditiones principiorum, & ideo non omnia contraria ſunt principia, quia poſteriora contraria non manēt, quia ex prioribus fiunt: & ſic Ariſto. habet intentum ſuum quod principia non ſunt infinita. Nam cum ſuperius fuerit demonſtratum contraria eſſe principia, & nunc ſit oſtenſum, non omnia contraria eſſe principia; multò minus igitur eſſe poterunt infinita: contraria. n. poſteriorum non poſſunt eſſe principia, quia principia debent permanere; ſed illa non permanēt, igitur nō ſunt principia. Vbi permanentiam intellexit permanentiam in conditionibus primorum principiorum. & eſt opinio multum ſubtilis, ſicut uides, & ideo utraque iſtarum magis eſt de intentione Philoſophi quam præcedentes, ſicut diligens Peripateticus poterit diiudicare.

Principium ſubſtantiæ debet eſſe ſubſtantia. 1. meta. com. 3. idem. 2. de anima. com. 2.

Principiorum quærendorum conditio eſt, ut ſint conuenientia omnibus apparentibus in exiſtentibus, quantum tunc uidentur eſſe uera.

Principia rerum quæ ſemper ſunt, neceſſe eſt ut ſint ſemper: iſta enim entia quia non ſunt in uno tempore ſine alio, ſed ſunt in omnibus temporibus, ideo cauſæ eorum non ſunt cauſæ in eis in uno tempore ſine alio, & iſta eſt diſpoſitio principiorum corporum cæleſtium cum corporibus cæleſtibus. 2. meta. com. 4. Ex quo patet in uia Auer. ſempiterna habere cauſam efficientem ſempiternam, contra Greg. de Arimi. & Ioan. de Bacco.

Principium non intelligitur niſi in re quæ habet finem. 2. meta. com. 7. & quod habet finem neceſſario habet principiū. Idem. 1. cæli. uerſus finem.

Principium & cauſa aliud eſt ā rebus, quarum eſt principiū aut cauſa. 3. meta. tex. com. 12.

Principium non dicitur de ſeparatis intelligentiis uniuocè, neque æquiuocè, ſed ſecundum prius & poſterius: & uide cauſam in paraphra. met. tract. 4. còl. 8.

Principium firmiſsimum omnium eſt circa quod impoſsibile eſt mentiri. 4. meta. tex. com 8. & 2. met. com. 1.

Principii demonſtrationis non eſt demonſtratio. 4. met. tex. com. 16. idem. 1. poſte. tex com. 6.

Principium multis modis dicitur. 5. met. tex. com. 2.

Principium quandoque non eſt rei, ſed unde quis facillimè addiſcet. ibid.

Principiorum omnium commune eſt primum eſſe. ibid.

Principiorum quædam ſunt intra rem, quædam uerò extra rē. ibidem.

Principium doctrinæ in ſcientiis plerunque eſt aliud ab eo, quod eſt principium in rei ueritate, ſicut Ariſt. fecit in multis libris. 5. met. com. 1.

Principium agens non eſt extrinſecum in rebus naturalibus, ſicut eſt in artificialibus. 5. meta. com. 1. Vbi aduerte & pōdera quomodo illud ſit intelligendum, nam litera tranſlationis Arabicæ in textu eſt falſa, & debet ſtare negatiuè, quòd uidelicet non eſt in re. Sed quia uoluit defendere illam literam affirmatiuam, tūc cogitur dicere illud propter animalia, quæ ex ſemine generantur: in ſeminibus enim talium ſunt uirtutes informatiuæ quæ operantur: & ſic taliū animalium generatio habet cauſam agentem intra. ſecus eſt in artificialibus, quorum principium eſt ab extra.

Principiorum quædam ſunt in arte, & quædam ſunt in eſſe: & accidit in quibuſdam artibus, ut principium eſſendi ſit idem cum principio doctrinæ, & in quibus non. 5. met. cō. 1. unde primo phyſicor. commen. 1. uide etiam. 1. phyſico. commen. 2.

Principiorum aliorum comparatiò ad primum principium eſt modis diuerſis, ſicut eſt ens de entibus. 4. metaphyſic. commen. 1.

Principiorum quædam ſunt in re ut materia & forma, quædā extra rem ut agens & finis. 5. meta. tex. com. 1.

Principium eſt uniuerſalius cauſa, quia principium dicitur de principiis tranſmutationis, & dicitur de quatuor cauſis. 5. met. com. 4. Inde ſumitur uulgata propoſitio, quòd omnis cauſa principium eſt, ut patet. 5 meta. tex. com. 1. ſed non omne principium eſt cauſa: quia ibidem principium inter alias ſignificationes ſumitur pro principio trāſmutationis & motus. Vnde priuatio principium eſt, ſed non eſt cauſa: aliter eſſent quinque cauſarum genera. Ita etiam Blemideus Nicephorus exorditur in ſua abbreuiatione naturalis abbreuiatiōis. Omnis cauſa (inquit) principium eſt, ſed non omne principium eſt cauſa. Latini autem noſtri dant alium rationem, quare principium ſit in plus quàm cauſa, quia. 5. meta. tex. com. 1. omnis principii commune eſſe uidetur primum eſſe, & ideo ratio principii conſiſtit in ordine: ſed de rōne cauſæ eſt quòd ad eius eſſe ſequitur aliud, & quia priuatio adueniens entibus priuat entia entitate. *Opinio latinorum.* Multoties enim protendenti ipſius intellectum uidetur machinari maleficium neque eſſe penitus, ut dicitur in. 1. phy. in tex. com. 80. & ibidem tex. comm. 68. Sufficiens eſt alterum contrarium ſui præſentia & abſentia facere mutationem: priuatio enim nihil aliud eſt niſi abſentia formæ in ſubiecto apto nato. *Impugnatio.* Sed ſi illa eſt ratio cauſæ; ut dicunt, tunc materia non erit cauſa. Inquit enim Commen. in. 7. primæ philoſophiæ. in com. 37. Forma eſt pars, quæ cum fuerit, erit res. materia uerò cum fuerit, non erit res. Et eſt differentia quam Com. accepit à lucidiſsimo Them. in paraph. ſuper. 2. de anima c. 1. ubi dicit hoc eſſe diſcrimen inter materiam & formam, quia res à materia habent ut fierent, à forma ut eſſent: & ratio primi, ut mihi datur cernere, eſt, quia materia eſt ex quo fit aliquid ut in exiſtente: ratiò uerò ſecūdi eſt, quia forma deſcribitur. 2. de anima. tex. com. 2. Forma eſt per quam eſt hoc aliquid. Eſſe igitur appropriatur formæ, & fieri materiæ. Them. etiam in. 2. phy. ſuper tex. 11. dicit quamlibet rem id quod eſt, habere ex forma non ex ſubiecto.

Principium doctrinæ in multis artibus non eſt neceſſarium, ut ſit principium ſecundum naturam. Com. contra Galen. aſſerentē quòd quia hepar apud anatomiſtas ponitur principium doctrinæ ramificationis uenarum; concluſit propterea hepar eſſe principium uenarum. Idem quinto met. tex. commen. primi.

Principiorum ultimorum ſcire quidditates difficile eſt. 4. phy. commen. 16. ubi lucidiſsimus Them. cauſam reddit, quia conantur ſeparatim ea cognoſcere quæ ſeorſum cognoſci non poſſunt. & Commen. in commen. idem dicit, quòd ſcire formam ſine materia, & materiam abſq; forma impoſsibile eſt.

Proloquium & enuntiatio communis & maxima eſſe uidetur, nihil originem & progreſsionem eſſe, nihilque eſſe pro principio & pro eo cuius eſt principium. Themiſt. 6. phyſico. 48.

Principia quæ ponit naturalis, ſunt, naturalia plura eſſe, & mobilia & habentia principia, ſcilicet compoſita. primo phy. commen. 8. Aliud principium, ex nihilo nihil fieri. 1. phy. tex. com. 34. Omnes qui de natura locuti ſunt, in hoc conuenerunt, quòd ex nihilo nihil fit. idem com. in prologo. 3. phy. & 2. meta. com. 15.

Proloquium præclarum & indubitabile eſt in quo dicitur, nihil à natura ſine uſu aliquo fieri. Them. 1. de anima. 13. & habetur. 1. cæli. 32.

Propter famoſitatem iſtius diuiſionis. ſ. quoniam omnes intētiones diuiduntur in habitus quieſcentes & mobiles conueniunt omnes gentes in hoc, quòd poſuerunt principia nominationum, nomen & uerbum, & poſuerunt indeclinabile inter illa ad collationem, & poſuerunt nomen cuilibet formæ quieſcenti, & uerbum cuilibet formæ mobili. quinto phyſi. com. 9. Inde patet dictum grammaticæ ſpeculatiuæ, quòd nomē ſignificat per modum habitus, & per ſe ſtantis, & uerbum per modum actus, & per modum fluxus & fieri. &c.

Proceſſus

Proceſſus in infinitum eſt io potentia non in actu.6.phyſico. 58.commen.

Proprietas quia ſequitur proportionem menſurarum entiũ, poſsibile fuit inueniri in una re proprietates quaſi infinitas & res quæ eſt propinqua infinito non poteſt ſciri perfectè per arbitrium.5.colliget.ca.24. ubi loquitur de proprietatibus medicinarum.

Prouerbium, Semper aliquid noui affert Africa. unde emanuerit.uide in. 8.de natura anima.c. 28.

Prouerbium: Quia cerui amittunt cornua. unde emanauerit uide in.9.de natura anima.c.5.

Probabilia impoſsibile eſt, ut ſint falſa ſecundum totum. 3.de anima.com.5.in ſolu.ſecundæ quæſtionis, iuxta finem.idẽ in com.libri de ſenſu & ſeuſato.

Probabilia ſunt magis dilecta communiter quàm demõſtrabilia.ex lib.deſtr.diſp. 3. in ſolu.13. dubii.

Probabile eſt, quòd qui conſiderat de natura alicuius, debet perſcrutari de accidentibus illius, & cum hoc quòd eſt probabile, eſt uerum. 2.phy.tex.com. 17.

Prouidentia proculdubio uidetur eſſe de particularibus, ex parte ſomniorum ueridicorum & ſimilium, ex prognoſticis futurorum, quæ quidem in ueritate eſt prouidentia in ſpecie.ex diſp.16.in ſolu.3. conſimile in com.ſuper lib.de diuinatione, quæ eſt ſecundum quietem.

Propheta quilibet eſt ſapiens, ſed non quilibet ſapiẽs eſt propheta, & eſt uerisſima propoſitionum.ex phyſicis diſputationibus, diſpu.4.

Prophetia ut tradunt antiqui, fit ab ipſo Deo glorioſo mediãte aliquo ente ſpirituali, quod non eſt corpus, & eſt tribuẽs intellectum humanum apud eos, & eſt id quod appellant moderni intellectum agentem, & appellatur in lege Angelus.ex diſputationibus phyſicis in diſp.1. in ſolu. 2.dub.

Prophetia uenit io diſpoſitione ſimili epilepſiæ.Commen.in commen.libri de diuinatione ſecundum quietem, & ibi uide cauſam.

Propoſitiones categoricæ ſubſtantiales quas format intellectus de rebus compoſitis, differunt ab illis quas format intellectus de rebus abſtractis: quia diſpoſitio & diſpoſitum in rebus compoſitis licet ſint unum in actu, ſunt tamẽ duo in potentia quando intellectus diuiſit unum ab altero. Sed in rebus abſtractis reducuntur ad unam intentionem omnibus modis, & nullus modus erit quo prædicatum diſtinguatur a ſubiecto & diſpoſito extra intellectum. ſ. in eſſentia rei, ſed tamen intellectus in talibus non intelligit nomina ſynonyma, ſed ea intelligit eſſe differentia ſecundum aſsimilationẽ.12.primæ philoſophiæ.comm.39.ubi ex mente Com. diſtinctio attributorum io diuinis non eſt ex natura rei, ſed ſecundum modum intelligendi. Quam uiam etiam multi ex noſtris Theologis ſunt ſecuti.

Propoſitio illa dicens conueniens fieri à conueniente, tribus conditionibus uerificatur, uidelicet in cauſa agente & non in inſtrumento, & in propinqua non remota, & ineſſentialiter, & non per accidens agentibus.12.meta.com.24. authoritate Alexandri.

Propoſitio illa dicens quòd oẽ quod eſt in actu prius fuit io potentia, non eſt uera: nam ſi ita eſſet, potentia ſimpliciter præcederet actum: & ſi ita eſſet, res mouerentur ex ſe ſine motore.12.meta.commen.32.uide.9.meta.tex.commen.13.&.3.de anima.tex.com.29.&.27.

Propoſitione minori infinita exiſtente in prima figura, hoc eſt, de prædicato infinito, erit concludens: non autem ſi fuerit negatiua.1.phy. com.10.&.1.priorum.tex. com.7.

Propoſitio cuius ſubiectum eſt æquiuocum, non habet ſubiectum eſſentiale.ex paraph.meta.tract.2.in principio.idem 4.meta.com.2.

Propoſitiones aſsimilantur materiæ, quia ſunt in potentia cõcluſio, & concluſio in eis eſt quaſi forma.ſecundo phy.cõ. 31.&. 74.

Propoſitio uniuerſalis mouet quieſcendo, ſed propoſitio particularis mouet imminendo inſtandoque actioni.3. de anima.tex.com.58.

Propoſitio aliqua eſt uera per ſe, quæ tamen eſt falſa per accidens.Com.6.phy.commen. 15.de motu, qui inquantum motus, eſt uelocitabilis in infinitum; ſed pro quanto accidit motui quòd fuit in motis naturalibus, ſic eſt falſa per accidens.Conſimile de diuiſione lineæ in.71.quarto phy. inuenies ab eodem.

Propoſitio dicens quòd duo oppoſita nõ poſſunt eſſe ſimul in eodem, eſt communis pluribus ſcientiis: & propoſitio dicens quòd illud ex quo aliquid tranſmutatur, & illud ad quod tranſmutatur ſunt oppoſita, eſt propoſitio communis ſecundum ſubiectum & ſecundum prædicatum.8.phy. cõ. 70.Collige ibi communitatem propoſitionis, ex quot cauſis colligi poſsit.

Propoſitiones aliquæ ſunt de quibus dixit Albumaſar, quæ non inducunt ad primæ certitudinis ordinẽ; ſed tamen nullus ſenſus cõtradicit eis, neq; ratio.ex.1.cæli.cõ.15.&.22.

Propoſitiones naturales ſunt dubitabiles propter duas cauſas aut ratione aliarum propoſitionum probabilium quæ ſunt contrariæ illis, aut propter exiſtimationem quòd principia ſciẽtiæ naturalis debent eſſe in fide, ſicut principia geometriæ.1.cæli.com.90. Vide in.2.meta.tex.com.16.

Propoſitiones eſſentiales, logicales, & diſputabiles, differũt. Com.in paraph.1.de cælo & mundo.in ſum.7.in fine. Vide & põdera, quia multum tibi deſeruiet illa doctrina in quã plurimis locis.

Propoſitionibus ambiguis in demonſtrationibus utimur quãdoq;, præſertim ubi ſecus fieri non poteſt nulla præ manibus habentes principia niſi id genus. Commenta. in paraphraſi.2.de cælo.ſum. 2.quæſito.1. Intelligit autem per ambiguas.in quibus prædicata non dicuntur uniuocè, ſed analogicè. Conſimile in ſecundo deſtruct.diſput.1.in ſolutio. tertii dubii.

Propoſitiones quas habemus præ manibus de corporibus cæleſtibus, paucæ ſunt.& dicuntur ferè æquiuocè, quia extra ẽtæ ſunt ab animatis, quæ ſunt hic, & de iſtis & de illis animatum dicitur ferè æquiuocè. 2.cæli.com. 60.

Propoſitiones famoſæ alicuius artis ſunt illæ, in quibus nulla eſt diſceptatio inter eius profeſſores. ex paraphr. met. tract.4.col.4.

Propoſitiones hypotheticæ continuatiuæ in quibus eſt conſequens poſsibile eſſe cum antecedente, neceſſe eſt ſemper, ut deſtruamus antecedens, & concludamus oppoſitum conſequentis.1.de anima.com.13.authoritate Them.

Propoſitiones primi modi dicendi per ſe, habent prædicata, quæ ſunt cauſæ ſubiectorum; ſed propoſitionum ſecundi modi dicendi per ſe ſubiecta ſunt cauſæ prædicatorum. 2. de anima.com.67.

Proportiones in eo quòd proportiones nõ ſunt agentes, ſed in eo quòd qualitates. 2.de anima.comm.143. Et ratio eſt quia ſunt relationes, & relatio nõ eſt de principiis actiuis: & ratio eſt, quia omne quod agit, agit ſecundum quòd eſt in actu: relatio autem extra animam non eſt in actu, ſed in potentia. Vnde quidam reputauerunt prædicatum relationis eſſe de ſecundis intellectis, quia eſt debilis entitatis.12. meta.comm.19. Et ſic etiam numerus non eſt de principiis actiuis, quia eſſe eius in actu eſt in anima & extra animam in potentia.4.phy.com.231.

Proportiones & uirtutes quæ ſiunt io elementis à motibus ſolis & aliarum ſtellarum, ſunt illæ quas reputat Plato eſſe formas & eas intẽdit, ſed longè inſpiciebat eas, quapropter dixit formas eſſe.12.meta.com.18. prope finem.

Proportiones omnes & formæ ſunt in potẽtia in prima materia, & ſunt in actu io primo motore. 12. primæ philoſophiæ.commen.18.in calce com. Vide in concordantiis nuper æditis.

Proportio quæ eſt in mobili ad motum, eſt proportio materiæ ad formam.9.met.com.11.

Proportio diffinitionis ad diffinitiooem eſt ſicut proportio quidditatis ad quidditatem.7.met.tex.com.14.&.15.

Proportio uitæ hominis ad motum continuum eſt ſicut puncti ad lineam, & ſicut finiti ad infinitum. Com. in prologo primi phyſi.

Proportio totius ad totum eſt ſicut proportio partis ad partem.uera eſt quando ambæ ſunt finitæ: ſed ſi fuerint infinitæ ambæ, aut altera; uera non eſt propoſitio: quia infinitas non eſt magis, neque minus, nec æquale.ex lib.deſtr. diſp. 3.in ſolu.5.dubii.

Proportiones in eo quòd proportiones; non ſunt agẽtes; ſed in eo quòd qualitates. 2. de anima. com. 143. ex quo patet quòd relatio non eſt de principiis actiuis.

Proportio quæſtionum ad animam ſimilis eſt proportioni ligamenti ad membra, & proportio ſcientiæ acquiſitæ poſt illas quæſtiones, eſt ſimilis proportioni motus quæ fit poſt diſſolutionem ligamenti. 3. met. com. 1.

Proportio impedientis ad impediens eſt ſicut proportio motus ad motum, & hoc in motibus uiolentis. quando motor fuerit idem, ſiue impedimentum ſit ex medio, ſiue ex ipſo moto. 4. phy. com. 71.

Proportio eius quod congregatur ex duabus potentiis ſupra duo pondera, non eſt ſicut proportio ſolius potentiæ ad unum pondus. 7. phy. com. 38.

Proportio quælibet compoſita ex duabus proportionibus finitis, eſt finita neceſſario. 8. phy. com. 78.

Proportio temporis ad tempus eſt ſicut proportio motoris ad motorem. 8. phy. commen. 80. idem. ſeptimo phyſi. tex. com. 35. & 36.

Proportio corporum circularium in uelocitate & tarditate eſt, non ſicut eſt proportio ſpatii ad ſpatium, ſicut eſt in rectis, ſed eſt ſecundum proportionem magnitudinis & paruitatis ipſorum mobilium. 2. cæli. com. 46. & tex.

Proportio nulla eſt inter magnitudinem corporum cæleſtiũ & magnitudinem corporum facientium tonitrua; neq; in magnitudine, neque in uiolentia motus, neque in uelocitate. 2. cæli. com. 53.

Proportio ſuperficiei ad corpus, eſt ſicut lineæ ad ſuperficiẽ, & ſicut puncti ad lineam. 3. cæli. comment. quinto uide in concordantiis.

Propinquitas eſt neceſſaria in actione tam potentiarum irrationalium quàm rationalium. 9. meta. com. 10.

Propinquitas eſt cauſa deceptionis. colligitur ex. 3. phy. commen. 15. ubi Commẽ. ex ſententia Philoſophi allegat cauſam erroris antiquorum, propter quam collocauerunt ipſum ſub priuatione: & primam cauſam expreſsit Philoſophus in tex. commen. 14. Nam cum omne ens ſit, aut in actu, aut potentia & motus, neque actus, neque potentia tãtum eſt. Vnde ut inquit Comment. ibi in commen. latuit eos actus medius inter actum & potentiam. Secundam uerò cauſam explicat Commen. in comm. 15. quia motus eſt actus imperfectus, & actus imperfectus eſt propinquus priuationi: ideo iudicauerunt ex propinquitate ipſum priuationem eſſe: & eſt etiam ſententia Auguſtini, quòd propinquitas & ſimilitudo ſunt cauſæ erroris, & deceptiõis. Alia etiam eſt cauſa deceptionis inſeparabilis, cõſecutio unius rei cum alia re: quam Com. expreſsit in. 4. phy. in cum. 95. ubi dicit. Multoties exiſtimatur quòd illud quod ſequitur rem, ſit ipſa res. Propter hanc enim cauſam aſſerit Philoſophus ibi antiquos fuiſſe deceptos aſſerentes tempus formaliter eſſe motum: & propter eandem cauſam Stoici aſſeruerunt, ut ſcribit Alex. in paraphr. de anima, quantitatẽ non eſſe diſtinctam à ſubſtantia: in qua ſententia perſeuerant nominales. Et propter eandem cauſam Subtilis Doctor tenuit proprietates rerum non diſtingui realiter à ſubiecto, & de multis aliis conſimilibus.

Propinquitas & diſtantia non ſunt niſi per tranſlationem. 8. phy. tex. com. 55.

Pruinæ & roris locus eſt unus, & materia una, & agens unũ, ſed diuerſificantur propter fortitudinem agentis & debilitatem. 1. meteo. com. 4.

Speuſippus plures ſubſtantias ab uno inchoauit, & principia cuiuſlibet ſubſtantiæ eſſe dixit, aliud quidem numerorum, & aliud magnitudinum eſſe. 7. meta. tex. com. 5.

Ptolemæus poſuit plures motus lunæ, et aliis ſtellis, quos nullus ex antiquioribus poſuit. 12. primæ philoſophiæ. comm. 45. Vide etiam. 2. cæli. com. 62.

Ptolemæus non poſuit ſoli aliam latitudinem niſi in reſpectu æquinoctialis, ſed antiqui opinabantur quòd ultra iſtam latitudinem ab æquinoctiali habet etiam à zodiaco. 12. met. commen. 46.

Ptolemæus poſuit quòd in cælo ſunt ſphæræ, quarũ poli ſunt perforati. 1. cæli. com. 10.

Ptolemæus poſuit quinque motus in luna, cum antiquiores non poſuerint niſi tres tantùm. 2. cæli. com. 60.

Ptolemæi ſententia ſucceſsio orbium in nobilitate, non eſt ſecundum ordinem in motibus. 2. cæli. com. 62. uide in. 12. primæ philoſophiæ. com. 44.

Ptolemæus tenuit quòd ſub æquinoctiali ſit habitatio, & ſimiliter Auicenna, licet Ariſto. oppoſitum ſenſerit. ex. 2. meteo. c. 2. in col. 9.

Pulmo in habẽtibus pulmonem bipartitus eſſe expedit. 1. de natura anima. c. 16. & ibi uide an ſpiritus per arteriam inſpiratus ingrediatur cor, nec ne. Vide etiam de pulmone in. 3. de natur. anima. c. 3.

Pulmo ſanguinis plurimum ex membris omnibus continet, errantque qui ipſum inanem ſanguinis arbitrantur. 1. de natura anima. c. 17.

Pulmo ſolus ſecundum Gal. nutritur per cor. cuius tamen oppoſitum ſentit Ariſt. ex. 3. de parti. anima. Auer. in capitul. de corde.

Pulmonis motus initium à corde, ſecundum Ariſtote. contra medicos. 3. de partibus animalium. c. 6. & Auer. ibidem in c. de pulmone.

Pulmone ablato hæc duo ſimul auferuntur, uox, & dexter uẽtriculus cordi, quia gratia pulmonis genitus eſt: pulmo. n. uocis & reſpirationis eſt organum. Gal. 6. de utilit. partic. cap. 9. & nota quòd contradicit Ariſ. in hoc de numero uẽtri. cordis. ibi.

Pulmo eſt organum reſpirationis & uocis. 3. de parti. anima. uide etiam in Gal. 7. de utili. parti. c. 3.

Pulmonis motus eſt à corde. 3. de parti. anima. cap. 6. contra medicos.

Putredo uel putridum excrementum rei concoctæ eſt, quapropter nihil putreſcens gignitur. Ariſto. 3. de genera. anima. cap. 11.

Putrefactio eſt contraria generationi. 4. meteo. tex. com. 3.

Putrefacta in principio fiunt humida, in poſtremo uerò fiũt ſicca. 4. meteo. tex. com. 4.

Putrefactio eſt corruptio quædam in unoquoque humido, propriæ ſecundum naturam caliditatis, ab aliena caliditate. 4. meteo. tex. com. 5. ¶ Et pondera contra rudes aliquos medicorum aſſerẽtium hanc diffinitionem putrefactionis datam ab Ariſt. non conueniſſe putrefactioni contingenti in humoribus, unde febris putrida cauſatur: cùm tamẽ Gale. medicorum princeps in. 2. de differentiis febrium. ca. 9. ubi diſputat, an ſit febris ex putrido ſanguine, fundamentũ hoc præmittens quomodo ſanguis poteſt putreſcere, hanc diffinitionem ab Ariſt. aſſumit. *Contra rudes Medicos.*

Putrefactionis duplex eſt cauſa, una primaria & per ſe, alia ſecundaria & quaſi per accidens. 4. meteo. in ſua ſumma. 5. colliget. c. 43.

Putrefactio eſt communis paſsio & frigiditatis propriæ, & caliditatis alienæ. 4. meteo. tex. com 5.

Putrefactio minus contingit in frigoribus quàm in æſtu. 4. meteo. tex. com. 6.

Putrefactio duplex, quædam eſt per uiam congelationis, & iſta contingit in hyeme: quædam per uiam combuſtionis & diſſolutionis, & iſta contingit in æſtate. 4. meteororum commen. 9.

Putreſcit minus quod mouetur & fluit, quàm non motum. 4. meteo. tex. com. 11.

Putreſcit minus multum pauco. ibid. tex. com. 12.

Putrefactionis natura ſtat per calorem extraneum cum humiditate ſuperflua, & ſunt ei medicinæ odoriferæ in ultimo contrarietatis. 6. colliget. c. 12.

Putrefactionis cauſa efficiens eſt frigiditas ſecundum duos modos: unus eſt per ſe, & eſt à calore extrinſeco: alius per accidens, & eſt a frigiditate. 3. collig. c. 3. de cauſis ægritudinum materialium.

Putrefactio eſt uia in corruptionem. commen. & tex. 6. 4. metaphy. & per conſequens fit in tempore. Hoc etiam aſſerit Auicen. in. 4. in cano. cap. de febre ſanguinis contra Gale. ubi litera quæ communiter inuenitur, eſt corrupta, quia iacet negatiuè, ſed debet ſtare affirmatiuè, ſic: Putredo habet tempus, & conuerſio ſanguinis in choleram, non fit niſi in tempore. & hoc non aduertit Thomas de Garbo & alii ibi.

Putridum non eſt neceſſarium eſſe quod ex putrido fit. ibidem Auicenna.
Pueri cum uigilant non ridēt, cùm dormiunt rident, interdum etiam lachrymant. Vide cauſam in. 5. de generatione animalium.cap.primo.
Pueri pluſquam cætera animalia ſomno dediti uiuunt.ibidē.
Pueri interdum altero oculo cæſij naſcuntur, ut plurimum autem ambobus. uide cauſam. 5. de generatione animalium.cap.primo.
Pueri excitati à ſomno præ metu ſe intra inuolucrum occulunt. & ibi uide cauſam in lib. de inſomnijs prope finem. & Themiſt. ibi. cap. 19.
Puerum eſſe intelligentem in potentia, poteſt intelligi duobus modis. 3.de anima.com.5. in ſolu. 2. quæſtionis.
Pueris accidit epilepſia. uide cauſam in libro de ſomno & uigilia in col.5.
Pueris non competunt uina, neq; nutricibus. ibidem.
Pulſuum ſpecies comprehendi non poſſunt niſi in indiuiduo comparato ad pulſum ſani, qui in corpore temperatæ complexionis inuenitur, aut ad aliquam octo complexionum ſecundum Galenum, aut ad quatuor ſecundum quòd apparet à radicibus naturæ. 4.colliget.c.18.de cauſis pulſuum. Nota autem quòd ideo ſic loquitur, quia ſecundum ipſum non darentur complexiones diſtemperatæ, ſimplices, cōpoſitæ tantum, & ideo ſunt quatuor.
Pulſus dormientis eſt diuerſus à pulſu uigilantis, & pulſus exercitati eſt diuerſus à pulſu quieſcentis. & uide cauſam 3.de partibus animalium ab Auer. in c.de corde.
Pulſus non ſolùm fit propter reſpirationem, uerum etiā propter tranſmutationem caloris naturalis, qui eſt inſtrumentum animæ ad omnia membra.ibidem.
Pulſus marium eſt maior & fortior, ſed mulierum eſt minor, & debilior, ſed eſt uelocior, quæ uelocitas in eis eſt loco fortitudinis.4.colliget. c.19.
Pulſus cordis temperati poteſt eſſe uelox propter ſtricturā arteriarum.4.colliget.c.2.
Pulſus magnificatur per motum, & minoratur per quietem, & uide cauſam. 2. colliget.ca.18.in fine.
Pulſio eſt motus ab extrinſeco.7.phy.tex. com.10.
Putans diuiſum diuidi & compoſitum componi uetus eſt.9. meta.tex.com.21.idem in prædicamentis, & in primu de interpretatione, ubi dicitur: Ex eo quòd res eſt uel nō eſt, redditur opinio & oratio uera aut falſa.
Purum diligenter monſtrat quicquid exceperit, unde ueſtes quæ mundiſsimæ ſunt, citiſsimè inquinantur. ex libro de inſomnijs Ariſtot.
Punctus motus facit lineam, & linea mota ſuperficiem, & ſuperficies corpus & figuras habere poſitiones, ſunt propoſitiones geometricæ opinabiles abſq; eo quòd ſunt extra animam. Com. 3.phy.com.60.
Puncta & momenta cognoſcuntur per priuationem cōtinui 3.de anima.tex.com.25. uide Them.ibi.
Puncti ad lineam nulla eſt proportio.4.phyſi. tex. commen. 71.& ibi redditur cauſa.
Punctus & inſtans differunt, quia iſta actio quæ eſt diuidere & diſtinguere, eſt puncti principaliter, & eſt inſtantis neceſſario. Item punctus inuenitur in actu linea; ſed inſtans inuenitur in potentia in tempore, quia non poteſt bis demonſtrari.4.phy.com.105.
Punctum, idem poteſt demonſtrari, non autem inſtans. quarto phyſi.tex.com.121.105.106.
Punctus unus per ſe eſt, duo ſecundum rationem. 4.phyſico. tex.commen.121.
Puncti diuiſio eſt relatiua non in eius ſubſtantia, quoniam punctus non diuiditur; ſed ſolummodo diuiditur ſecundū quòd eſt principium in reſpectu, & finis in reſpectu. quarto phyſi.com.121.
Punctus dicitur quieſcere per figuram.i.trāſumptiuè.6.phy. com.72.uide conſimilem.4.phy.com.118.
Punctus dicitur moueri per accidens ad motum corporis. 6. phyſi.tex.com.86.
Punctus nullus actu eſt in continua magnitudine niſi motus dirimatur. 8.phyſico.tex.commen.65.& Themi. & Commenta.ibidem.
Puncta quæ ſunt inter principium magnitudinis & finē, ſunt in potentia: cum magnitudo diuidatur ſecundum illam potentiam non actu: punctus autem qui eſt finis magnitudinis, eſt actu. 8.phy.tex.com.67.
Punctus qui eſt centrum ſphæræ, eſt principium pro quanto omnes lineæ exeunt ab eo ad circunferentiam: eſt autem finis, ut omnes lineæ à circunferentia ductæ terminantur ad ipſum: eſt autem mediū, ut æqualiter diſtat ab omnibus partibus.8.phy.ex intentione Themiſtij.com.76.
Puncta & partes licèt moueantur per accidens, differunt tamen, quia partes poterunt per ſe moueri ſi ſeparentur à toto, quod pūcto minimè competit. Item motus partium eſt difformis motus totius èxiſtente uniformi, & partes iuxta polos tardius quàm quæ circa æquinoctialem mouentur, quod non competit punctis. Them.6.phy.84.&.85.
Punctus qui eſt indiuiſibilis & non exiſtens in moto quod mutat locum per naturam, non dicitur motus neq; eſſentialiter neq; accidentaliter.2.cæli.com.14.
Puncta, lineæ, & ſuperficies, non ſunt in loco neq; per ſe neque per accidens. 1.de generatione & corruptione, com. 29.uide in concordantijs.
Punctus eſt unitas poſitionem habens. 1.de anima, tex.com. 68.idem.5.meta.12.
Punctus, unitas, & inſtans, non ſunt diuiſibilia nec actu, nec potentia, nec eſſentialiter, nec accidentaliter.3.de anima commen.25.
Punctus non diuiditur omnino, & habet ſitum.5. metaphyſi. tex.commen.12.
Punctus & unitas differunt.5.meta.tex.com. 15.uide etiam. 4.phy.tex.com.106.
Pulchritudo & fortitudo & aliæ formæ corporales ſimiles. his ſunt diſpoſitiones laudabiles in animalibus quæ non intelliguntur, niſi in reſpectu nobiliſsimæ diſpoſitionis .ſ. in reſpectu animalis nobiliſsimæ diſpoſitionis. 7. phyſi. tex. com.17. ¶ Ex quo patet contra ſophiſtas, quòd intenſio formarum attenditur penes appropinquationem ad ſummū. uide in Theorematibus diffuſe de hoc. Cōtra Sophiſtas.
Pulchritudo magis attribuitur compōni, ſicut uirtus, & fortitudo magis attribuitur complexioni.4.colliget.c.2.
Pulchritudo in aliquo animali eſt diſpoſitio in forma creaturæ, conſiderata ſecundum diſpoſitionem quā habet in creatione conſiderata in forma creaturæ, reſpectu nobiliſsimi animalium in illa ſpecie, & uniuerſaliter eſt proportio inter extrema membra & media.7.phy.com. 17.
Pulchritudo dicitur reſpectu turpitudinis. ibidem.
Pythagoras & Leucippus perfectionem nō dixerunt eſſe in principijs, ſed in principiatis. 12.meta.tex. com. 40.
Pythagoras poſuit ſolum mathematica eſſe abſtractas ſubſtātias, & non poſuit formas.i.ideas. Com. 12. meta. com.5. in calce commenti, authoritate Alexandri.
Protagoras hominem dixit eſſe menſuram rerum omnium, nihil aliud dicens quàm quòd uidetur unicuique hoc & eſſe firmiter. 11.primæ philoſophiæ.ca.4.idem. 10. metaph. tex.commen.5
Protagoras aſſeruit hominem eſſe metrum omnium rerum. 10.meta.tex.com.5.
Pythagorici prius, & Plato poſterius, dixerunt unū eſſe ſubſtantiam quandam per ſe exiſtentem. 10. metaphyſic.tex. commen.6.
Pythagorici exiſtimant quòd numeri ſunt principia entium; ſed non opinantur omnes quòd ſint principia ſecundum formas; ſed ſecundum quòd ſunt elementa entium. 7. meta.com.2.tex.38.
Pythagorici diuidebant principia rerum in duas partes contrarias. 3.phyſi.com.13.
Pythagorici poſuerunt motum eſſe non ens, & uidentur accidens quoddam motus potius quàm rei naturam ſignificaſſe. Themiſt. 3.phy. 13.
Pythagoras poſuit infinitum ex natura paris, & finitū ex natura imparis: & ſecundum aliquos per parem intelligebat materiam, & per imparem formam. 3.phy.tex.com.27.
Pythagorici affirmauerunt uacuum.4.phyſi.tex.com. 56.
Pythagorici aiunt totum & omnia tribus determinata eſſe. primo cæli.tex.com.2.

Pythagorici duo hæc ſola principia dicebant, dextrum & ſiniſtrum. 2.cæli.tex.com.1 t.

Pythagoras opinatus fuit in medio ignem eſſe: aſſeruit & terram circa medium circulariter moueri. ſecundo cæli. tex.commen.72.

Pythagorici uocati mathematica principia omnium eſſe aſſeruerunt.1.meta.cap.2n.

Pythagorici poſuerunt duo principia, finitum & infinitum, & talia ſunt ſecundum materiam & formam, non ſecundũ materiam & agens, ut erant apud antiquos naturales 1.metaphy.tex.com.3.

Pythagorici poſuerunt oumerum eſſe ſubiectum omniũ entium. ibidem.uide etiam.3.pby.tex.com.25.&.26.

Pythagorici poſuerunt cauſas rerum naturalium res non cõuenientes, & non eſſentiales rebus naturalibus.1.metaph. tex.commen.19.

Protagoras redarguit geometras aſſerentes circulum tangere regulam in puncto.

Pythagoras trãſmigrationem animarum fabuloſè tradidit ad ciuilem aliquem uſum. 1.de anima.tex.com.53. & Themiſtius & Commentator.ibidem.

Pituita eſt primi alimenti excrementum, & ſi qnid aliud huiuſmodi eſt.1.de generatione animalium.cap.18. Vbi patet pblegma & duas choleras ſecundum Ariſt.non eſſe humores, ſed ſuperfluitates ſanguinis, qui eſt uerus humor, & uerum alimentum.contra Medicos.

De litera Q.

QVI POTEST ſaluare apparentia ex principijs finitis, melius facit quã qui ex infinitis.1.phy. tex. commen. 50.&.56. Vbi aduerte quòd Peripatetici paucitatem entiũ ubi fieri poteſt, ſemper prætulerũt multitudini; & hoc eſt maximum fundamentum in doctrina eorum. vide cauſam ab Auer.in com.allegatis.

Quicquid recipit aliquid, non recipit illud ſecundum quod eſt in actu, ſed ſecundum quòd eſt in potentia. 1.phy.commen.69.&.2.de anima.com.67.&.104.t.ca.de ſubſtantia orbis.3.cæli.com.67.&.3.de anima. com.4.

Qui dicit aliquid generari ex non ente, dicit quòd uel tranſmutatio eſt in priuatione, aut quòd eſt tranſmutatum ſine tranſmutatiooe.1.pbyſi.commen.71.conſimile. 8.phyſico commen.4. &.15.

Quod non attribuitur corruptioni niſi propter rem corruptibilem exiſtentem in eo, dicitur corruptibile per accidens. primo phyſi.tex.commen.82.

Quæ inueniuntur in rebus naturalibus ex neceſsitate, & non ſunt propter aliquid, ſunt ex materia, ut mors: & quæ inueniuntur propter aliquid, ſunt ex forma.2.phy.commen.88 idem. 3.de anima.com.60.

Quod prædicatur in quid & conuertitur, eſt diffinitio. 3.phyſic.com.1.&.6.topicorum.

Qu..d mouetur circa aliquod quieſcens tantùm, & non mouetur in continente, ut cœlum, eſt illud cuius motus non eſt per accidens extrinſecum à natura. Commenta. quarto phyſi.commen.43.

Quibuſdam cœleſtibus corporibus quod contineantur ab alijs accidit ſibi.ibidem.

Quod eſt in aliquo exiſtente in diſpoſitionibus diuerſis, eſt unum ſecundum ſubiectum, & duo ſecundum rationem.4. phyſi. commeo. 104.

Qui auſert diuiſibilitatem à tẽpore & à magnitudine, auſert velocitatem & tarditatem.6.phy.com.62.

Quicquid menſuratur à ſua parte finitum eſt. 6.phy.61.

Qui quærit rationes ut deſtruat illud quod apparet ſenſui, ẽ debilis diſcretionis.8.phy.tex.com. 22.

Qui negat ſubiectum alicuius artis, artifex illius artis non habet uiam neque ſermonem cum eo, cum oon habeat principia per quæ loquatur cum eo, qoia negat principia ex quibus fundantur contradictiones negationis ſubiecti. 8.phyſico.commen.22.

Quod eſt per accidens, non eſt neceſſarium neque ſemper, & tale poteſt non eſſe.8.phyſi.com. 36.

Quæcunque præter naturam ſunt, citiſsimè corrumpuntur. 2 cœli.tex. commen. 15.

Quod innatum eſt inueniri in tempore, oon poteſt eſſe ſine tempore: & quod nõ eſt innatum inueniri in tempore, nõ inuenitur in tempore, & non habet prius & poſterius niſi in eſſe, ſicut eſt de lineis cũ figuris, & magis hoc eſt in rebus abſtractis.primo cæli.commẽ. 106. ubi patet in rebus æternis eſſe prioritatem ſecundum naturam.uide in. 2. ca. de ſubſtantia orbis.

Quod eſſe poteſt & non eſſe, determinatum eſt eſſe plurimum, & eius quod eſt eſſe, & eius quod non.primo cœli. tex.commen. 118. & habet locum in omnibus prædictis, ut ibi dicitur.

Quicquid eſſentialiter competit uni indiuiduo eiuſdem ſpeciei, competit omnibus.2.cæli.tex.commen. 59. ibi enim Ariſto.arguit quòd ſi luna eſt ſphæricæ figuræ, omnia aſtra ſunt ſphærica.

Quod impoſsibile eſt ut ſit, impoſsibile eſt ut incipiat eſſe.4. cæli.tex.com.33.idem.6.phy.tex.com.92.

Quod dicitur de aliquo diuiſim, non ſequitur ut ſemper dicatur de eo coniunctim. primo de generatione & corruptione.tex.com.9.

Quæcunque eandem materiam non habent, faciunt, impaſſibilia entia, ut medicatiua.primo de generatione & corruptione.tex.com.53.&.87.

Quæcunq; non in materia habent formam, hæc impaſsibilia ſunt actiuorum; quæcunque autem in materia, paſsiua. 1. de generatione & corrup.tex.com.53.

Quorum incorruptibilis eſt ſubſtantia, mota eadem numero redire poſſunt: quorum autem corruptibilis, ſolum ſpecie non numero.ex fine.2.de generatione & corruptione.

Quod inuenitur in aliquo accidentaliter, oportet ut inueniatur in alio eſſentialiter.2.de anima.com.133.idem.4.phy. com.43.&.1.cæli.com.14.

Quidditas non dicitur uniuocè neq; æquiuocè de abſtractis & de generabilibus.3.de anima.com. 36.

Quæ uerè poſſunt facere eorum opus, uerè ſunt unumquodque; puta oculus ſi uidet: qui autem non poteſt uidere, æquiuocè, puta mortuus aut lapideus. quarto meteo. tex. commen.54.

Qui dubitat & admiratur, ignorare uidetur. ex procœmio metaphyſico.

Quod inuenitur accidentaliter, rarò inuenitur. 1.meta.com. 8.idem.2.phyſi.com.48.

Quæ præcognoſcimus, impoſsibile eſt ut addiſcamus.primo meta.tex.com.47.

Quod ante eſt, communius eſt eo quod poſterius eſt. 2.metaphyſi.tex.com.10.

Quidditas in ſubſtantijs eſt ſimpliciter, ſed in accidentibus eſt ſecundum quid.7.meta.tex.com. 15.

Quidditates rerum non ſunt exiſtentes niſi per eſſe rerum habentium quidditates.7.metaphyſico.tex.commen.20. Sic intelligas dictum Philoſophi in prædicamentis, ubi aſſerit deſtructis primis ſubſtãtijs impoſsibile eſt aliquid aliorum remanere. Nam licèt rei quidditates præcedat quo ad intellectum ipſum ſingulare; qoo ad exiſtentiam tamen ſequitur. Hoc bene notauit Commen.12.diuinorum cõmen. 27. autboritate Alexan. ſic enim melius dicitur quã ut Boetio uiſum eſt, qui in prædicamentis iſtam proponẽs difficultatem, quomodo indiuidua ſubſtantiæ primæ ſubſtantiæ eſſe poſſunt, quandoquidem illud eſt natura prius, quo ſublato reliqua auferuntur: poſterioribus uerò ſublatis priora non auferuntur. Soluit dicens: non omnem naturam in uno ſaluari indiuiduo; ſed in omnibus ſingulis. Sed hoc non obſtat, quia tunc iſta ratione non poſſet prima & ſecunda ſubſtantia in rebus æternis reperiri, in quibus tota natura in uno ſaluatur ſoppoſito. ut patet primo cæli & mundi, in com.4.&.98.ubi ſcribit Commenta.quòd multitudo indiuiduorum contingit propter diminutionem, & ideo natura non fuit contenta eſſe unius tantum, & ita etiam ſcribit.2.de anima.tex.commen.34.& in.2.de generatione & corruptione.tex.commen.59. Conſequens autem falſum eſt, & contra Philoſophum in.1.cæl. tex.com. 92.ubi

Cõtra Boetium in prædicamẽto ſubſtantiæ.

92.ubi dicitur quòd alterum eſt hoc cælum,& cælum ſimpliciter. Secunda autem Boetij ſolutio magis uidetur apparens. Inquit enim: Quia in prædicamentis agitur de ſignificatione uocabulorum,& quia quæ ſenſibus proxima ſunt,ea etiam proximè uocabulis nuncupanda iudicamus. qui enim primus hominem dixit non illum qui ex ſingulis hominibus conficitur,concipit animo; ſed quendam ſingularem atque indiuiduum cui hominis nomen imponeret: & ideo ſublatis ſingulis hominibus homo non remanet. Sed nec iſta ſecunda eius ſolutio ſatisfacere uidetur, tum quia trahit ſecum arduam quæſtionem de primo cognito. Nullus enim imponit nomen rei, quam ignorat, ut dicitur.7.primæ philoſophiæ tex.comm.54.& in.4.etiam in tex.commen.10.Si igitur primum cognitum ab intellectu eſſet ſingulare;tunc ſine dubio reſponſio illa uera eſſet ſed illud eſt dubium & fortè falſum in uia Peripateticorũ apud quos fuit maxima altercatio an ab intellectu cognoſci poſsit, & quis ſit modus quo cognoſcitur, nedum ut eſſet primum cognitum,ſicut declarat Commentator. 3.de anima.commen.36.authoritate Auempacis,ubi dicit quòd quidditas intellectui non eſt quidditas ſingularis, neque ſpiritualis,neq; corporalis, cum ſit declaratum quòd indiuiduum non eſt intellectum. Amplius ſi primus impoſitor impoſuit hoc nomen, homo,alicui homini ſingulari inquantum ſingulare illud, & non ſub ratione aliqua communi; tunc ineuitabiliter ſequitur quòd illud nomen non eſſet nomen appellatiuum, ſed nomen proprium. Et confirmatur authoritate Auerro.2.de anima.commen.65.ubi format in ſimili conſimilem conſequentiam dicens:Quod ſi ſenſus pateretur ab aliquo indiuiduo ſecũdum quòd eſt illud indiuiduum, tunc non pateretur ab alio indiuiduo. & bene dixit. nam ut ſcribit Ariſto.in calce ſecundi poſteriorum analyticorum, licèt id quod ſentitur ſit ſingulare, ſenſus tamen eſt uniuerſalis. Concludamus igitur cum Alexand.& Auer.in loco præallegato quòd licèt ſingularia in eſſe præcedant uniuerſalia,tamen uniuerſalia in intellectu præcedunt ſingularia,ut habetur in comm.27. t 2. primæ philoſophiæ.& idem Commenta.7.metaph.commen. 20.dicit quòd quidditates rerũ non ſunt exiſtentes niſi per eſſe rerum habentium quidditates .i. non exiſtunt niſi ad exiſtentiam ſingularium,& ſic uniuerſalia ſunt poſteriora. Actus enim & generationes & motus omnes ſingularium primo ſunt. ex proœmio primæ philoſophiæ. vide etiam pulchre Alexand.in.5.lib.naturalium quæſtionum. q. 15. ubi quærit quomodo ſit intelligẽdum dictum Philoſophi. 1.de anima. tex. comm.8. Animal uniuerſale aut nihil eſt, aut poſterius eſt.

Quæcũq; à caſu quorum materia poteſt à ſeipſa moueri hoc motu,quo ſperma mouet eadem,fieri poſſunt:quoruncunque uerò non ea, impoſsibilia ſunt aliter fieri quàm ex ſeipſis 7.meta.tex.com. 31.

Quidditates naturalium non poſſunt intelligi ſine ſenſu & motu,ſicut quidditates mathematicorum. 7.metaphy.tex. commen.39.&.37.ubi intelligas quòd non poſſunt diffiniri ſicut gloſaui ex mente Themiſt.hic,&.6. primæ philoſophiæ.tex.commen.2.&.1.de anima.tex.commen.16.in cõtradictionibus nuper æditis.

Quidditates naturales differunt à quidditatibus mathematicorum. ibidem tex. commen.39. quia poſſunt intelligi ſine materia ſenſibili.

Quidditas rei deſcriptione logica deſcribitur ſic, quòd eſt illa quam ſignificat diffinitio: & etiam alia deſcriptione logica, & eſt quæ datur in reſponſione ad quæſtionem factã per quid, aut quare. 7.meta. com.59.

Quidditas & eſſentia ſunt idem in non habentibus materiam neq; intellectualem neq; ſenſibilem. 8.meta.tex.com.ultimi. idem. 3.de anima.tex.com.9.

Quod impoſsibile eſt factũ eſſe, impoſsibile eſt aut eſſe aut futurum eſſe. 9.meta.tex.com.6.

Quoruncunque aliquid alterum eſt quod ſit præter uſum, horum actus in facto eſt, ut ædificatio in ædificato, & uniuerſaliter motus in mobili: quoruncunque uerò non eſt aliquod aliud opus præter actionem, in ipſis exiſtit actio, ut uiſio in uidente, & ſpeculatio in ſpeculante. 9. meta. tex. commen.16. Inde elicitur actionem eſſe duplicem, immanentem uidelicet, & tranſeuntem.

Quæcunque ſunt præter primam materiam & ultimam formam, ſunt materiæ compoſitæ & formæ cõpoſitæ. primo phyſi.com.1. licèt uarijs modis interpretetur illa authoritas. Mihi tamen occurrit unus modus exponendi multum ſubtilis, ut per materiam primam intelligamus primam in compoſitione; & per ultimam formam etiam ultimam in compoſitione & non ultimam in reſolutione, ut expoſuit Burleus, licèt expoſitio illa bona ſit. Et tunc dico quòd in compoſitis ex pluribus cauſis intrinſecis, propinquis, & remotis, ſola prima materia eſt materia ſimplex, quæ uidelicet habet rationem materiæ & non formæ: & ſola ultima forma quæ eſt in compoſitione, & eſt cauſa propinqua cõpoſiti, habet rationem formæ ſubſtantialis dantis eſſe, quia unum compoſitum ſubſtantiale habere niſi unam formam ſubſtantialem eſt impoſsibile. 1. cap. de ſubſtantia orbis, quia unius rei eſt unum eſſe. Formæ autem mediæ dicũtur materiæ compoſitæ & formæ cõpoſitæ, quia reſpectu præcedentium comparantur ut formæ, reſpectu poſtremæ ut materiæ: & ideo licèt in mixto ſint formæ elementariæ ultra formam mixtionis quæ eſt forma ſuperaddita ipſis; tamen illæ gerunt uicem materiæ reſpectu eius, & ſic ſemper unius rei eſt una forma ſubſtantialis & unum eſſe, & hoc eſt quod dixit lucidiſsimus Themi. in.3.de anima. ca. 27. Quòd ſanè ordo & proceſſus hic eſt ut reſpectu inferiorum ſuperioribus uice formarum utatur, reſpectu ſuperiorum inferioribus loco materiæ: non habent igitur ſimplicem rationem & reſpectum materiæ & formæ, niſi extrema ſcilicet prima materia quæ ſecundum ſe eſt denudata ab omni forma, & ultima forma quæ non habet ulteriorem, reſpectu cuius materia effici queat: ſed illa quæ ſunt in medio, habent compoſitionem extremorum, uel ſecundum eſſe, uel ſaltem ſecundum denominationem. Semper enim reſpectus imperfectioris ad perfectius, eſt reſpectus materiæ ad formam, aut inſtrumenti ad agens. ut dicitur tertio de anima ab Auerroe, com. 36.

Annotatio.1.phy. com.1.

Materia ſimplex & forma ultima, quę.

Quidditates naturales non poſſunt intelligi ſine motu & ſenſu, ſicut quidditates entium mathematicorum. Commen. 7.metaphy.commen.39. Sed tunc eſt difficultas, quòd motus erit de quidditatiuo conceptu quidditatum naturaliũ, quod uidetur abſurdum cùm motus ſit accidens, & poſterius ipſa quidditate. Soluitur: Intelligitur ut dixi in Theorematibus, quia non poſſunt abſtrahi à principio motus quod eſt natura. Vnde iſta eſt ratio formalis a priori omnium quæ in ſcientia naturali conſiderantur. Ariſto. enim 2. phyſi.tex.commen.73. eijcit à conſideratione quidditatiua primum motorem, quia non habet in ſe principium motus & quietis. & in. 1.de partibus animalium. cap. 1. dicit, non omnem animam quidditatiue conſiderari à naturali, quia non omnis anima eſt natura. ¶ Sed tunc inſurgit maxima difficultas, quia cum quidditates rerum naturaliũ ſint ſubſtantiæ, & per conſequens abſoluta entia, uidentur à naturali conſiderari quidditatiuè in propria forma: quia ſi omnis talis quidditas includit naturam & apparet natura, uel formaliter, uel conſecutiuè; ſequitur omnem conſiderationem quam habet naturalis, eſſe reſpectiuam, & tandem tales quidditates in particulari à diuino, quod eſt contra Philoſophum. 11. primæ philoſophiæ ca.5.& in proœmio metaphyſico. ubi habetur quòd ſapientis eſt omnia cognoſcere ut contingit. Soluitur: Loquendo de cognitione quidditatiua & diſtincta in particulari cognoſcuntur à naturali, & concedo quòd in tali conſideratione naturalis non habet ut naturalis cognitionem abſolutam, ſed reſpectiuam: ſed ſi quam habet abſolutam, habet à diuino; ſed non inquantum naturalis eſt. Nam quòd hõ ſit ſubſtantia, aut ens, à diuino habet: ſed alia prædicata naturalia omnis includunt naturam quæ eſt principium motus. & ſi cõſideras, etiam accidentia iſto modo cum reſpectu conſiderantur à naturali, quia aut ſunt interminata, aut terminata, & omnia conſiſtũt in reſpectu quodam ad formã & ad materiã ſenſibilem, ut patet intuẽti. Sed dices nõne prior eſt ignis quàm ſit principiũ motus? quia licet ignis ſit ignis per formã ſuam, quæ eſt natura, & talis natura eſt motus principium.

cipium. Tunc quæro, conſiderare poſſum per intellectum abſolutum non conſiderando reſpectum: igitur poſſum cõſiderare ignem in illo priori in quo eſt ignis, non cooſiderando illum reſpectum. Rurſus quæro, iſta conſideratio à quo artifice habetur? aut à naturali: ſi ſic, igitur naturalis abſtrahit à natura: aut à diuino: ſi ſic, igitur diuinus conſiderat quidditates rerum in particulari. Hoc argumentum eſt ſatis laborioſum, & Scotus & diſcipulus eius Antonius And. in. q. 9. 1. meta. non bene ſoluunt iſtud argumentum, quia licet uerum ſit quòd ignis cum illo quòd appropriat illum ad naturalem, nam tale approprians non eſt oiſi natura, quia ſicut quidditas artificiati conſiſtit in arte, ſic qnidditas naturati conſiſtit in natura. 2. phy. com. 13. & cõmen. 3. & 6. meta. com. 2. ſed ratio naturæ eſt ratio entis includentis reſpectum, ut patet. Quare dicendum puto ad hoc argumẽtum cum aureo quodã dicto Alexãdri Aphrodiſei ſummi Peripatetici, qui in principio libri priorum dicit, quòd in pleriſque naturalis utitur mathematica abſtractione, ſicut quando ſecundum rationem concipit & abſtrahit formam à materia: Dicit enim Ariſto. 2. phy. tex. com. 12. diffiniens naturam quæ eſt forma, quòd eſt ens nõ ſeparabile niſi ſecundum rationem. Patet autem, quòd hoc eſt ſecundum rationem & modum definiendi naturaralis, quia ut dicit Commen. formæ naturales nõ poſſunt diffiniri ſecundum ſe ſine materia. in. 1. de anima. comm. 56. & eſt ſententia Philoſophi in. 2. phy. uerſus finem, ubi habet quòd in diffinitionibus naturalium rerum debet poni materia, uel expreſsè, uel conſecutiuè, immo in. 6. primæ philoſophiæ. rex. com. 2. Ariſto. ponens diſtinctionem inter ſcientias ſpeculatiuas dicit naturalem diffinire per materiam ſenſibilem. Et ideo ſic dico in caſu, quòd naturalis utens mathematica abſtractione poteſt in illo priori abſtrahere hunc ignem inquantum ignis eſt, non conſiderando ipſum ut ſua igneitas eſt motus principinm, ſed in ratione igneitatis, & licet igneitas includat naturalitatem; hoc tamen non eſt inquantum igneitas, ſed eſt conſequens ipſam; quia prius natura ignis eſt ignis quã ſit motus principium. Et nota bene hoc, quia nullus ante nos in uia Latinorum potuit pertingere ad iſtud. Mathematica igitur abſtractione conſiderari poteſt non naturali, unde igneitas naturaliter quidditatiue includit naturam ideſt dum quidditatiue diffinitur. Vnde non omnis abſtractio eſt in naturali philoſophia naturalis ſecundum Alexan. & uiros Peripateticos antiquos.

Quando maior propoſitio conuertitur uniuerſaliter, poſſumus arguere ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura. 2. phy. com. 23. 4. phy. 33. & 42. & 2. cœli. com. 23.

Quando aliquid agit aliquam actionem, ita agit illam ſicut aptum natum eſt agere illam. 2. phy. tex. com. 78.

Quando ſunt duæ partes, quarum una eſt in altera & fuerit partes unius totius, & totum nominatur à nomine partis, poſsibile eſt, ut illud totum diſponatur per illam diſpoſitionem. 4. phy. com. 24. & 25.

Quando minor propoſitio conuertitur, concluſio poteſt eſſe uniuerſalis in figura tertia, quia tunc poteſt reduci ad figuram primam. Commen. 4. phyſi. com. 42. ratio eſt quia figura tertia deſcendit à prima per conuerſionem minoris, ut patet in. 1. priorum. tract. 1. de generatione ſyllogiſmorum. Vnde quemadmodum maiore exiſtente uniuerſali affirmatiua in terminis cõuertibilibus, poteſt ſequi ex duabus affirmatiuis concluſio in ſecunda figura, quia poteſt reduci ad figuram primam per conuerſionem maioris in terminis, quia figura ſecunda deſcendit à prima per maioris conuerſionem, ita dic in hoc caſu.

Quando quantitatibus proportionalibus additur eadem quãtitas, illæ quantitates non remanent proportionales. 4. phy. com. 71.

Quandoque, ſignificat id quod eſt rarò, & quod eſt per accidẽs. 4. phy. com. 112. Ratio autem huius eſt, qnia quæ per ſe ſunt, ſunt de omni, & per conſequens ſunt ſemper, & non quandoque ſic, & quandoque non, ut dicitur in primo poſteriorum analyticorum.

Quando una & eadem res ſit à duobus, oportet quòd ſiat per eandem cauſam communẽ. Eſt propoſitio æquiuoca, quia poteſt duobus modis intelligi. Vno modo quòd illa res proueniat à duobus in eodem genere cauſæ ſecundũ ſpeciem, ut ſcannum factum à Platone & à Socrate habentibus eandem artem. Alio modo quòd illa cauſa ſit communis ſecundum genus inquantum cauſa eſt, ſed differunt in ſpecie illæ cauſalitates, ut calceus factus ab artifice habente illam artem, & à contrario præſtante materiam calcei, puta corium: ſed unus concurrit ut agens, alter quis materiam præſtat. Auerro. contra Galenum in primo de generatione animalium. cap. primo. ubi ponitur improbatio antiquorum de ſemine in. 12. facie, ſeu colum.

Quanto magis augmentatur quantitas corporis, tantò magis augmentatur potentia eius, & eſt propoſitio manifeſta per ſe. 3. phy. com. 42.

Quantitas non eſt de potentijs actiuis. 4. phy. com. 84.

Quantitas curua eſt contraria quantitati rectæ. 5. phyſi. commen. 44. quod quomodo ſit intelligendum, uide. 5. phyſi. commen. 41.

Quantitates eiuſdẽ ſpeciei ſunt ſibi inuicem æquales, uidelicet rectæ tantum aut curuæ tantùm, cùm iſtæ ſibi ſuperponantur. 7. phy. com. 29.

Quantitas ſubiecti ſi diuerſa fuerit, diuerſabitur paſsio neceſſario. 7. phy. com. 33.

Quantitas æquiuocè dicitur de ſuperficie, linea, & numero. 1. met. com. 46. Ex quo uidetur quòd quantitati diſcretæ & continuæ non ſit aliquid commune uniuocum, uide idẽ in commento magno. 1. poſterio. comm. 73. & 83. uide in contradictionibus nuper æditis. Galenus in primo de differentijs morborum inquit: Quòd quanti aliud diſcretum, quod propriè quantum appellatur: aliud uerò continuum, quod Græci pelicon appellant, & non dicit quòd ſunt ſpecies, ut communiter translatores tranſtulerunt locũ iſtũ.

Quantum aliud per ſe, aliud per accidens. 5. meta. tex. cõ. 18. & eſt in capitulo de quanto.

Quanta per ſe, alia ſunt paſsiones, alia ſunt ſecundum ſubſtantiam. ibidem.

Quanta per accidens ſunt duobus modis. ibid.

Quantitatis deſcriptio ponitur. 5. meta. tex. com. 18.

Quantitas diſcreta diuiditur in unitates quæ ſunt naturaliter indiuiſibiles: ſed quantitas continua diuiditur in unitates quæ recipiunt diuiſionem. 5. meta. com. 18.

Quantitates ſpecies famoſæ ſolum ſunt enumeratæ ab Ariſt. in prædicamentis. Com. 5. meta. com. 18.

Quantitas non eſt ſubſtantia, ſed magis cui hæc inſunt. 7. meta. tex. com. 8. ¶ Ex quo patet error nominalium, & (ut inquit Alexander) fuit commentum Stoicorum. Cõtra nominales.

Quantitas in eo quod quantitas cognoſcitur uno. aut numero. 10. meta. tex. com. 5.

Quantitatis habentis ſitum & carentis ſitu, diuerſum eſt iudicium: ex quantitate enim carente ſitu, non eſt impoſsibile imaginari proceſſum in infinitum, ſicut in habente ſitum. ex libro deſtruc. diſpu. prima, in ſolutione. 16. dubij. uide in concordantijs nuper æditis.

Quantitates corporum, ſi permutarentur, etiam permutarentur actiones corporum. ex libro deſtruc. diſp. 2. in ſolutio. 5. dubij.

Quantitas dicitur de omni eo quod menſuratur ſua parte, ut notificaui in libro prædicamentorum. Auerr. in paraphraſi meta. trac. primo. cap. de accidente.

Quantitates alia eſt per ſe, alia per accidens. ibid.

Quantitates per ſe alia per ſe primò, alia ratione alterius, ut magnitudo, menſura, & numerus, ſunt quãtitates per ſe primò: ſed tempus & motus ſunt quantitates per ſe non primò, ſed ratione alterius, quia tempus eſt quantum ratione motus, & motus ratione magnitudinis. ibid. uide etiam pro hoc in. 5. meta. com. 18. & tex. Et ſic ſedabis contradictionem quando Ari. dicit motum & tempus eſſe quanta per accidens, ut ly per accidens, diſtinguitur contra per ſe primò, & non contra per accidens purum.

Qualitates propriæ quæ ſunt in ſubſtantijs ſimplicibus, non ſunt ſubſtantiæ, ſed aſsimilantur ſubſtantijs: quia in ſimplicibus ſunt propinquiores ſubſtantijs, & in alijs compoſitis ſunt remotiores. 5. phyſi. commen. 10. pro quo uide etiam 8. metaphyſi. commen. 5. Quomodo autem in ſimplicibus

ſunt

ſunt proximiores ſubſtantiæ, uide. 4. cœli. com. 40.

Qualitatum attributarum alterationi aliæ primæ, aliæ ſecundæ, & ſunt quæ fiunt ex primis. 7. phy. tex. com. 11.

Qualitates ſanè primæ humiditas & ſiccitas, & his coniuges circa corpora quidem diuinæ non uidentur, ſed circa materiam. Them. primo de anima. commen. 12. ſuper tex. 21. Vide quomodo ſit intelligendum, primo de generatione & corruptione. tex. com. 5.

Qualitates in olfactibus manifeſtæ ſunt, ſed tamen contraria exiſtentia in eis latent. 7. phy. commen. 14. & 2. de anima. commen. 92.

Qualitates plures tranſmutabiles uidentur non recipere neque magis, neque minus. 8. phyſico. commen. 24. uide in concordantijs.

Nota quare prima ſpẽs quantitatis dicitur eſſe animati inquantum animatũ.

Qualitatũ prima genera ſunt ſine alteratione, ut genus quod eſt animati inquantum animatum, & genus quod dicitur potentia naturalis, & genus quod eſt in quantitate in eo quòd quantitas. 1. cœli. com. 21. Vbi aduerte quòd primũ genus ſeu ſpecies qualitatis, uidelicet habitus & diſpoſitio, dicitur eſſe animati inquãtum animatum, quia pro maiori parte qualitates primæ ſpeciei reperiuntur in animatis, ut ſunt uirtutes & uitia & ſcientiæ. & ita etiã dicit Cõmenta. in prædicamentis. Quarta uerò ſpecies qualitatis dicitur eſſe in quantitate in eo quòd quantitas, quia illæ qualitates ſunt fundatæ in quantitate, ut dicit Simplicius, etiam & Boetius ſuper prædicamentis.

Qualitas eſt diuiſibilis per accidens. 3. cœli. tex. com. 7. idem 5. phy. tex. com. 18. & 6. phy. com. 35.

Qualis eſt habitudo materiæ ad materiam, talis eſt formæ ad formam & compoſiti ad compoſitum. Com. in paraphraſi. 4. de cœlo. ſumma. 3. cap. 4.

Quale, multis modis dicitur. 5. meta. tex. com. 19.

Quale, quando quod interrogatur per ipſum fuerit de ſpeciebus, exiſtimatur ſignificare ſubſtantiam, & dum interrogatur de indiuiduis ſignificat prædicamentum, quod dicitur quale, quod numeratur in accidentibus. 7. meta. tex. commen. 14.

Qualitates fundatæ in quantitate ſunt differentiæ ſubſtantiales quantitatum: ſunt enim de ſuis ſubſtantijs, ſicut formæ ſubſtantiales de ſubſtantijs. 5. meta. com. 19.

Qualitates per quas differunt corpora in ſuis ſubſtantijs, & quantitates, non pertinent motui. Com. 5. meta. commen. 19. uide in. 7. phy. tex. com. 18. 19. & 20. ad quas qualitates eſt per ſe motus & in quibus non eſt. uide etiam. 5. phyſi. tex. com. 10. & 4. phy. 84.

Qualitatum quædam pertinent motui, & quædam non. 5. metaphy. com. 19.

Qualitates ſecundæ ſpeciei conſequuntur qualitates ſubſtantiales, & inquantum ſunt potentiæ, numerauit eas Ariſto. inter potentias, & inquantum ſunt præparationes. 5. meta. commen. 19.

Qualitates paſsiuæ habent plus pati quam agere, & qualitates actiuæ habent plus agere quam pati. 3. colliget. cap. 31.

Mixtio corporũ.

Qualitas generatur duobus modis, quoniam quandoque generatur a ſibi ſimili, & quandoque ſequitur formam mixtionis primarum qualitatum. Com. 7. meta. com. 32. ubi nota quòd ſumpſit mixtionem pro complexione, quia mixtio propriè non eſt qualitatum, ſed corporum, ut patet in primo de generatione & corrup. tex. com. 83. Non enim omne omni miſcibile, ſed oportet ſeparabile exiſtere utrũque mixtorum: paſsionum autem nulla ſeparabilis. Propter hoc Peripatetici propriè loquentes dicunt mixtionẽ eſſe corporum, complexionem uerò qualitatum: nam de ratione miſcibilis eſt quòd ſeparari poſsit, & hoc nulli competit accidenti.

Qualitas eſt prioritas formæ. 7. meta. com. 35.

Qualitas quandoque ponitur in diffinitione ad circumloquẽdum differentiam ſubſtantialem. 7. meta. com. 41. & 5. ph. com. 10. & 8. meta. com. 5. contra Alexan. & 8. phy. com. 32. & 4. cœli. 6. & 26. com.

Qualitates primæ nunquid ſint formæ ſubſtantiales in elementis, requiratur in. 8. primæ philoſophiæ: contra Alexandrum in com. 5. & in. 5. phy. com. 10.

Qualitas in ſe in reſpectu alterius non eſt ſubſtantia. 8. met. com. 5. Intelligitur in his quæ uniuocè dicuntur, nam fallit in his quæ dicuntur æquiuocè: ſcientia enim in nobis eſt qualitas. ut patet in. 7. phy. tex. com. 20. & in prædicamentis in capitulo de qualitate. & tamen in Deo eſt ſubſtãtia. Nam ſcientia æquiuocè dicitur de ſcientia Dei & de ſcientia noſtra. 12. meta. tex. com. 51. quia ſcientia Dei eſt cauſa rerum, & ſcientia noſtra cauſatur à rebus.

Qualitates quæ poſſunt eſſe & non eſſe in corporibus cœleſtibus, ſunt aliæ ab illis qualitatibus, quibus attribuitur alteratio, & illuminatio lunæ, & obſcuritas, & ſimilia. 9. metaphy. commen. 17. & 1. cœli. com. 21. & 2. cap. de ſubſtantia orbis.

Qualitates primæ ſunt initia elemẽtorum, & ſunt cauſæ mortis & uitæ, iuuentutis & ſenectutis, ſomni & uigiliæ, & omnis tranſmutationis paſsiuæ. 2. de partibus animalium. ca. 3. idem in. 2. de generatione & corruptio. tex. com. 7.

Qualitates primæ dicuntur abſolutè & in reſpectu. 2. de partibus animalium. cap. 2.

Qualitates primæ abſolutè ſimplicibus attribuuntur. ibidem Commenta. in capitulo de carne.

Qualitates primæ in reſpectu dupliciter dicuntur. ibid.

Quamuis ſit magis famoſum ire in naturalibus à poſterioribus ad priora; tamen aliquando itur à præcedentibus ad poſteriora. 2. de anima. com. 11. conſimile. 6. phy. comm. 12. & 15. & 8. phyſi. commen. 53. ubi patet manifeſtè dari regreſſum.

Quatuor primis qualitatibus attribuitur oĩs trãſmutatio ſubſtantialis & non quantitati neque qualitati, puta grauitati, aut leuitati, aut albedini, uel nigredini, ut declaratum eſt in libro de genera. & corrup. Commenta. in com. libri de cauſa longitudinis & breuitatis uitæ. uide in. 2. de genera. & corrup. tex. com. 7. & infra.

Quartus metaphyſicæ diuiditur in duas partes, in prima determinantur res logicæ, quæ appropriantur illi ſcientiæ, ut determinare quod eſt ſubiectum, & quæ ſunt accidentia & cauſæ eius. In ſecunda diſputatur contra ſophiſtas negantes principia prima, & ipſum ſcire deſtruentes, quia ad dominum iſtius artis pertinet deſtruere contra iſtos. uide pro primo membro quomodo logica eſt duplex. 2. meta. com. 15. & 1. phy. com. 35. & 2. phy. com. 16. Quantum autem ad ſecundum animaduerte de mente Ariſt. & Commen. quòd ad diuinum ſpectat diſputare contra negantes ſcire eſſe. Hoc elicitur etiam. ex. 3. cœli. comm. 4. contra Latinos expoſitores uolentes Ariſt. in principio libri poſteriorum diſputare contra negantes ſcire eſſe, aut ſcire fieri de nouo.

An ſcire eſſe pertineat probarẽ hoc, ad logicũ uel ad diuinum.

Quæſtio facta per quare quatuor modis eſſe poteſt. ſecundo phy. tex. com. 68.

Quæſtio de mundo utrum ſit unus uel plures, eſt nobilior & difficilior quæſtione utrum ſit finitus, aut infinitus. primo cœli. com. 76.

Quærere de rebus arduis poteſt contingere propter quatuor cauſas, aut propter inuerecundiam, aut propter errorẽ cõtingentem, opinando quòd omnia ſint comprehenſibilia, & nota certe: aut propter ignorantiam difficultatum: aut propter ſciendi deſiderium, & iſte modus eſt laudabilis. 2. cœli. com. 34. uide in concordantijs.

Quæſtionum proportio ad animam eſt ſimilis proportioni ligamenti ad membra. 3. meta. com. 1.

Quæſtiones uniuſcuiuſq; ſcientiæ primo ſunt inſpiciendæ in unaquaque ſcientia. 3. meta. tex. com. 1.

Quæſtio de principijs in naturali philoſophia, differt a quæſtione de principijs in ſcientia diuina, quia illa in ſcientia naturali perducit ad ſciendum primam materiam & primũ motorem, & formas naturales: ſed quæſtio in ſcientia diuina inducit ad ſciendum primam formam omnium entium & ultimum finem. 7. meta. com. 5. idem ibid. com. 9. & 3. meta. com. 3. & in prologo primi phy.

Quærere quare ipſum eſt ipſum, nihil eſt quærere. 7. met. tex. com. 59. Inde colligitur quòd in qualibet quæſtione eſt aliquid conceſſum, & aliquid dubium quod quæritur.

Quæſtio quandoque quærit cauſam in fieri, & quandoq; cauſam in eſſe. 7. meta. tex. com. 59.

Quæſtio nõ ſit in re ſimplici nõ cõpoſita. ib. Cõ. & in t. cõ. 60.

Quæ-

Quærere in re ſimplici, ut quare homo eſt homo? eſt nugatio.7.metaphyſi.commen.59.idem.4.metaphyſi.commē.3.ubi habetur quòd prædicatio eiuſdem de ſeipſo eſt nugatoria. Vide in Theorematibus in illo Theoremate: Subſtantia prima de nullo prædicatur.

Quæſtio non eſt in ſimplicibus, ſed in compoſitis 7.primæ philoſophiæ.tex.com.60.ubi dicit Com.quòd in ſimplicibus non eſt quæſtio, neq; per quare, neque per quid, ſed in talibus eſt alter modus quæſtionis.

Quæſtione qualibet propoſita ualde bonum eſt audire rationes utriuſq; partis, præcipuè ſi partes ſunt prudentes & famoſæ.ex libro deſtr.diſpu.2.in ſolu.2.dubij.

Quæſtio ſi eſt, quærit de eſſe uero.ex.librò deſtruct.diſp.8.in ſolutione primi dubij.

Quærere quare quædam appropriãtur in eodem genere quibuſdam entibus, eſt ſumma fatuitas. Vnde non eſt petendũ quare terra ſit terra, aut ignis ſit ignis. ex diſputa.13.in in ſolutione.3.dubii.

Quæſtionis tranſlatio ad alias quæſtiones eſt opus ſophiſticum.ex diſpu.14.in ſolu.ultimi dubij.

Quieſcens quieſcit propter ſimilitudinem cõtinentis, & mouetur propter priuationem ſimilitudinis inter ipſum & cõtinens, & hoc eſt quando mouetur in continente, ut ſunt corpora ſimplicia quæ mouentur motu recto. Commenta.4.phy.commen.43.

Quies quælibet in tempore eſt.4.phy.tex.com.118.

Quieſcit non omne immobile, ſed quod aptum natum moueri priuatur motu.ibidem.ex.5.phy.tex.com.20.&.6.phy.tex.com.30.& tex.com.67.

Quies uerè & tranſumptiuè ſumi poteſt.4.phy.com.118.

Quies non contrariatur uerè motui, ſed priuatiuè.5.phyſic.commen.62.

Quies & motus poſſunt coniungi in diuerſis partibus eiuſdem moti, ſed duo motus contrarij nequaquam.5.phyſi.commen.62.

Quies coniuncta motui in diuerſis partibus eſt in potentia non actu. ibidem.

Quieſcens non dicitur niſi quando ſecundum ſuam naturam & locum, & tempus, fuerit innatum moueri & non mouetur.6.phy.com.& tex.30.idem infra.67.72.&.75.comm.idem.4.phy.comm.118.&.5.phy.tex.com.20.

Quietem tunc intelligit anima, quãdo intellexerit idem corpus in eodem ſtatu, ſaltem in duobus inſtantibus.Commẽ.6.phyſico.commen.73.&.4.phyſic.100.&.106. conſimile de tempore.

Quies animalis perfectiſsima quæ fit poſt motũ, eſt quies in ſomno: & expergefactio ab eo eſt perfectiſsimus motus qui fit poſt quietem perfectam.8.phy.com.20.

Quies polorum eſt geometricè non uerè.2.cæli.com.14.& ibi uide quomodo & qualiter &c.

Quieſcens accidentaliter non eſt niſi propter quieſcens eſſẽtialiter.2.cæli.com.14.&.1.cæli.com.14.

Quies autem & grauitas dicuntur per priuationem leuitatis & motus.2.cæli.tex.com.18.

Quies alia naturalis, alia uiolenta.5.cæli.tex.com.84.

Quies eſt finis motus & eſt neceſſarium, ut cauſa eius quod eſt ante finem, & finis ſit eadem.2.cæli contra Themiſtiũ.com.29.Additq; Comm.quòd hoc erit duobus modis diuerſis, quia cum motus ſit contrarius quieti, eidem agenti duo contraria eodem modo attribui impoſsibile eſt. Conſimilem propoſitionem inuenies in.7.metaphy.commen.31.contra Auicennam.

Quies aut eſt naturalis aut uiolenta.3.cæli.tex.com.19.

Quies comprehenditur ex priuatione motus.ſecundo de anima.tex.commen.133.

Quies eſt priuatio, & priuatio non eſt potentia.ultim.ca.de ſubſtantia orbis.

Quies eſt in cælo non per uirtutem, ſed per priuationem uirtutis, uidelicet in ſtellis: & ſimiliter quies in terra eſt infinita per priuationem uirtutis.ibidem.

Quies attribuitur uni, quia omne indiuiſibile eſt immobile, & omne mobile eſt corpus, & omne diuiſibile habet multitudinem.4.meta.com.6.idem.6.phy.tex.com.32.

Quietem negans aſſertio, minus moleſta eſt naturali diſciplinæ, quàm ea quæ tollit motum.8.phy.tex.commen.55.& Themiſtius ibi clare.

Quieſcere dicitur aliquid quando ſimiliter ſe habet nunc, ut prius tanquam non uno tunc quodam iudicantes.6.phyſi.tex.commen.73.

Quieſcere ſemper ſicut terra non ſunt in motu, quia tempus non excedit illa.4.phyſi.118.

De litera R.

RADIX omnis plantæ calidior eſt ſuis folijs.5.colliget.cap.42.de plantagine. Nota tamen quòd hoc eſt uerum, ut in pluribus, tamen quandoque fallit, ut patet de tithymalo.ut Auerro.ibidem. dum de tithymalo loquitur, ubi dicit quòd lac tithymali eſt in fine caloris: & poſt illud ſemen, poſt quod folia, & poſtremò radix: propoſitiones enim Medicorum uerificantur, ut frequentius.

Radix non eſt neceſſarium, ut ſit quid groſsius, neque cõuertitur, ut quod eſt groſsius, ſit radix.cõtra Gal. de principatu membrorum. Commenta. in.3.de partibus animalium.ca.de corde.ubi uide rationem ſenſatam de grano hordei, de qua gloriatur &c.

Rami palmæ dactylorum fœminæ præſtãt calorem, quo perficitur concoctio dactylorum, mas quoque ficus eſt huiuſmodi generis. Auerr.ſuper.primo de generatione animalium prope finem.

Ramus debet eſſe de ſubſtantia radicis, quando ramus & radix ſunt eiuſdem ſpeciei. Commen.in.3.libro de partibus animalium in cap.de corde.

Rana ex piſcibus foras ſola ouum perfectum parit.3.de generatione animalium.cap.3.&.4.

Ranæ generantur ex putrefactione aquæ, 12.meta.com.18. in principio digreſsionis.

Rarò euenientia parum admodum conſideranda eſſe puto. Ariſt.in.3.de natura animalium ca.15.Conſimile habetur in.2.phyſicæ auſcultationis. tex.com.56.

Raritas & denſitas ſunt cauſa in hoc quòd idem corpus quandoque minoratur, & quandoq; fit maius.4.phy. com.79.

Raritas & denſitas ſunt contraria in quantitate.4. phyſico.commen.84.

Raritas & dẽſitas omnium paſsionum principium eſt, & graue nanque & leue, & molle, & durum, & calidum, & frigidum, denſitates uidentur & raritates eſſe quædam.8.phyſ.tex.com.55.uide in concordantijs.

Raritas & denſitas quæ ſunt in corporibus cœleſtibus, æquiuocè dicuntur cum illis, quæ inueniuntur in elementis.2.cæli.com.42.idem in.2.cap.de ſubſtantia orbis.

Rarum & denſum ſunt de ſitu.1.meta.com.15.

Rarum & denſum ſecundum Ariſtot. ſunt in prædicamento qualitatis & non quantitatis, licet antiqui oppoſitum ſenſerint: & ideo diffinitio illa: Rarum eſt cuius non ſunt partes compactæ: denſum uerò, cuius partes ſunt compactæ, ſunt ex mente antiquorum tales deſcriptiones. Auerro.ſententia in paraphraſi tertij de cælo, ſumma.3.parte.2.in contradictione.4, uide etiam.7.phyſi.commen.15 ubi expreſſe dicit quòd raritas & denſitas ſunt rerum qualitates inſequentes calidum & frigidum.conſimile.4.phy.commen.84.&.85.

Raritatem & denſitatem ponere ſub ſubſtantia impoſsibile eſt, & cum hoc ponere grauitatem & leuitatem ſub accidẽte.4.cæli.com.20.

Rarum graue eſſe poteſt.utrum enim rarum eſt & graue, ſicut aliquod denſum poteſt eſſe leue, ut nubes.2.de generatione & corrup.com.15.idem.3.cæli.com.10. uide etiam de hoc Them.4.phy.ſuper.85.

Raritas & denſitas non ſunt qualitates actiuæ conſequentes calorem & frigus.2.de generatione.com.15.

Raritas & denſitas ſunt cauſa diaphaneitatis & non diaphaneitatis dicuntur & ſecũdum prius & poſterius in utroq; corpore.2.ca.de ſubſtantia orbis.

Rationes quæ non ex proprijs dicuntur principijs, inanes ſunt,

ſunt,& rerum eſſe uidentur, cum longè ab errent. ex.2. de generatione animalium . cap. 6. idem. 1. de anima. tex. commen.11.

Rationi fides adhibenda eſt , ſi quæ demonſtrantur , conueniunt cum his quæ ſenſu percipiuntur rebus. Ariſtot. 3. de generatione animalium, cap. 10. in fine . idem Commen. 8. phy.com.22.&.1.cæli. com. 22.&.3.de anima com. 7.

Ratio aut eſt eorum quæ ſemper ſunt,aut eorum quæ ſunt frequenter. 2.phy. tex.com.55.

Rationes probantes naturam agere propter aliquid, nō ſunt naturales, quia natura agere propter aliquid eſt manifeſtū per ſe. 2. phy.com.80. ¶ Ex quo patet nullum artificē ſpecialem poſſe probare quæ in ſcientia ſunt per ſe nota.

Rationem quærere eorum quæ dignius habemus quam ſi rationis indigeremus, eſt hominis malè iudicantis quid eſt melius,& peius,& credibile & non credibile,& principiū & non principium. 8. phyſi. tex. commen. 26. & conſimile uide in.2.phyſi.tex.com.6.

Rationem quærere eorum quæ ſenſu patent , infirmitas quædam eſt intellectus. 2. phyſi.tex.com.22.ubi Them. inquit: Perridiculum eſt ubi ſenſus fidem facit , rationem quærere , quædam adeo imbecillitas remiſioq; animi eſt non ſtatim perſpicere quid deſideret,& quid non deſideret rationem: habentur enim nonnulla quæ certiora illuſtrioraque ſunt, quam rationem ullam expoſtulent.

Ratio falſa nullius eſt ſimpliciter ratio. 5. meta.tex.com.34. & eſt in capitulo de falſo.

Ratio qualibet eſt falſa alterius quam cuius eſt uera , ut quæ circuli falſa trigoni.ibid.

Ratio cuiuslibet quæ eſt eius quod quid erat eſſe, eſt quidem ut una, eſt autem ut multæ. ibid.

Rationis partes ita ſe habent ad partes rei , ſicut ratio tota ad totam rem.7.meta. tex. com.33.

Rationale non diuiditur ab animatis, ideſt uegetabilibus,niſi per comprehenſiones, & exiſtimationes terminatas. 4.metaphy. com. 17.

Rhaſis dixit ſe experientia multotiēs uidiſſe pleuriticos , qui fuerunt phlebotomati ante pharmaciam,mortuos fuiſſe.& unde cauſam.7. colliget.cap.1.

Receptio eſt in corpore,& ideo omne quod eſt nudū ab omni materia,nihil recipit. ex diſp.12.in ſol. 3.dubij.

Receptio eſt potentia ad rem , & potentia ad aliquam rem eſt de genere illius rei. Com.5.phy.com.9.

Recipiens pura potentia eſt ſecundum uirtutem apud Philoſophos , & ſi fortè eſſet actus , eſſet per accidens: & receptum eſt actus , & ſi eſſet potentia , eſſet per accidens. ex diſp.7.in ſol.3. dubij.

Recipiens neceſſario eſt corpus, receptio enim inuenitur in corpore uel in eo quod eſt in corpore: accidentia enim nō denominantur à receptione , neque ſuperficies , neque lineæ, neque puncta.ibid.

Recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti, tam in receptione reali quàm in receptione ſpirituali . 2. de anima com.67.&.3 de anima.com.4. uide in Theorematibus. Et iſta propoſitio intelligitur à natura illius ſpeciei, & non à natura ſui generis & maxime remoti , & maxime eius qđ dictum eſt ſecūdum æquiuocationem.3.de anima. com. 4.

Recipere aliquid eſt aliud à iudicare illud. 2. de anima. com. 149. ¶ Inde patet error modernorum aſſerentium ſpeciem in ſenſu non diſtingui realiter à ſenſatione. Vide etiam cōtra iſtos lucidiſsimum Them. 3. de anima. cap. 55. ubi dicit in ſimili , quòd Socratis phantaſma non eſt idem quòd notio Socratis. Nam phātaſma Socra. nihil aliud eſt niſi ueſtigium ſenſus , ſed notio Socra. eſt animi actio & operatio in ſubiecto phantaſmate: & ſic à ſimili ſpecies ſenſibilis eſt ueſtigium ſenſibilis i ſenſu: ſed ſenſatio eſt operatio potentiæ ſenſitiuæ in ſubiecta ſpecie ſenſibili : nam de ſimilibus idem eſt iudicium. Idem tenet Them. in. 1. lib. de memoria & reminiſcentia.cap. 11. ubi dicit quòd imaginatio non eſt ipſa ſpeciei impreſsio in uiſcere primario ideſt in corde; immo eſt actus & adminiſtratio eius uirtutis cui imprimitur, & quæ habet uim concipiendi uiſa . Idem tenet Alexander in paraphraſi de anima, in capitulo de phātaſia.

Recipiens formā & recipiens motum in elementis , ſunt duo ſecundum præparationem , ſed ſunt unum ſecundum ſubiectum: ſecus autem eſt in animalibus. 4. cæli.com.25.

Rectum uidetur ſumi in diffinitione cōtrariorum, quia recta linea eſt qua maxima diſtantia menſurari ſolet,menſura autem eſt unigenea menſurato : & ideo diſtantia quæ inter duo contraria eſt maxima, eſt recta neceſſario,& huius ratio eſt , quia talis linea recta eſt breuiſsima inter duo puncta extrema ducta . primo cæli. Commen. in paraphraſi. in ſumma.6.& habetur ab eodem. 1 cæli.com.29.

Recto & ipſum & obliquum cognoſcimus. primo de anima. tex.com.85.

Reciproca ſunt finita neceſſario. 2. meta.tex. com.7.

Recini quid ſint, & quibus animalibus contingant.uide.5. de natura animalium. cap.31.

Regreſſum dari in ſcientia innuit Com. clarè.6.phy.com.12. &.15.8. phy.com.& tex.53.& .1. de anima.com,11.

Relationis prædicamētum non habet actum innatum, ſed abſolutum , ideo momento acquiritur , ſed prædicamenta in quibus eſt motus, utrumque actum retinent. Thomiſtius. 3.phy.16.

Relatiuorum natura eſt quòd habeat medium inquantum ſunt relatiua , quia inquantum relatiua ſunt, non eſt neceſſe ut ſint in uno genere , quia ſtat unum eorum eſſe in uno genere , & aliud in alio,ut agens paſſum. ſed ſi in relatione fuerit contrarietas, tunc medium poteſt inueniri nō merito reſolutionis,ſed merito contrarietatis; ut mediū quod eſt inter magnum & paruum , & medium quod eſt inter ſurſum & deorſum trac.3.in paraphra.Auc.col. 11.

Relatio per ſe non acquiritur per motum. 5. phyſico. tex. commen.10.

Relatio ſequitur tranſmutationem.5. phy.tex.com.10. &.8, phy.tex.com.9.

Relatio accidit quantitati,& cæteris prædicamentis. 5. meta phy. com. 18.

Relatio eſt duobus modis, aut enim eſt in ſubſtantia uniuſcuiuſque relatiui, aut eſt in ſubſtantia unius tantum, & in altero propter illud. 5. meta.com. 2.

Relatiua ſeinuicem diffiniunt, & non accidit inde malum. 9. meta.com. 11. idem Porphyrius in cap. de ſpecie.

Relatiuū eſt duobus modis, uidelicet per ſe & per aliud, quia uidelicet aliud refertur ad ipſum. 10. meta.comm. 21.&.5. met.tex.com. 20. ut de ſcibili & intellectu.

Relatiuis per ſe accidit contrarietas , ſed non relatiuis per aliud. 10. meta.tex.com. 21.

Relatiua per ſe ſunt in eodem genere & habent mediū ; ſed relatiua per aliud non ſunt in eodem genere;& iſta eſt cauſa propter quam non habent medium. 10. meta.tex.cō.22.

Relatiuorum diffinitiones non ſunt circulares , ut ex hoc ſequatur idem aſſumi in ſuimet ratione . contra Auicennam in paraphraſi metaphy.tracta.3.col.2.&.3.

Relatio eſt communis omnibus prædicamentis. in paraphraſi meta. trac. 1.cap: de relatione.idem.9.meta.com.18.

Relatio eſt debilioris eſſe cæteris prædicamentis , ita quòd quidam putauerunt quòd eſſet ex ſecundis intellectis . 12. primæ philoſophiæ.ca.19.

Relationis prædicamētum quomodo diſtinguitur à reliquis, ut ubi , quando , agere , pati , ſitu & habitu, uide differentiam pulchram ibid. trac. eod.

Relatio quandoque eſt de primis intelligibilibus,& quandoque de ſecundis.ibid.

Relationis elementum eſt relatio, ſicut elementum ſubſtantiæ eſt ſubſtantia. 12.meta.tex.com.19.

Relationes non inferunt pluralitatem in ſubſtantia relati. Ex libro deſtru.diſp. 5. authoritate Algazelis. & Commentator ſibi non contradicit in dubio ultimo & ſolutione eius. Et eſt authoritas Com. aperta de hoc in 3.cæli. com.9. idē etiam eſt de negationibus, quia non inferunt pluralitatem in ſubſtantia negati, quia de una re ſimplici plures negationes uerificari poſſunt.

Relationis prædicamentum conſequitur res relatas per ſe nō per aliud prædicamentum, ut pater & filius. ibi.& ideo ſubtiles appellauerunt iſtas relationes eſſe reſpectus intrinſecus aduenientes fortaſſe.

Relationis prædicamentum eſt cauſatum ab anima in ipſis entibus:

entibus: & ſi non eſſet anima, non eſſet relatio: & ſi non eſſet anima non eſſet proportio ſiue comparatio: & quando in huiuſmodi comparatione concipitur, neceſſe eſt unum ſubiectorum eius concipi per conceptum alterius ſubiecti cum habeat exiſtentiam per illa duo ſubiecta in paraphraſi meta. tract. 3. col. 3. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Remora piſciculus quidam eſt ſaxis aſſuetus, in cibos non admittendus, nomen à remorandis nauibus adeptus, utilis ad iudiciorum cauſas & amatoria ueneficia, ut aliqui uolũt. Ariſto. in. 2. de natura animalium. cap. de ſerpentibus, & eſt in cap. 14. Inde collige uerum eſſe dictum Hermetis Triſmegiſti aſſerentis, quòd ſi rerum proprietates nobis innoteſcerent facere poſſemus quicquid per magicas conficiunt artes, ut allegat etiam Albertus cognomento magnus in. 2. mineralium. cap. 2. & Concil. in differentia, qua quærit utrum phthiſis curari poſsit. Mirabile enim in natura hoc eſt, piſciculum nauim poſſe remorari.

Remiſsio non ſemper fit per admixtionem contrarij, ut Alexan. aſſeruit in multis locis. 2. cœli. com. 15.

Remiſsius & intenſius candidum temperatione contrariorũ permixtioneq; coaleſcit: in quo enim plus eſt candoris, in eo nigritiæ minus habetur: & quod parcius candidum eſt, amplius nigroris eſt particeps. Them. 5. ph. ſuper tex. 19. & eſt ſententia Ari. ibid. & Cõ. quicquid dixerit Burleus.

Remotum uidetur moueri. cauſa eſt, quia locus formæ rei nõ figitur apud diuerſitatem motus oculi, & ideo homo cum uidet aliquid conſtringendo oculum ſubtus; uidebit illud in loco alio in quo prius uidebat illud, & ſimiliter etiam propter remotionem ſpatij. 2. cœli. comm. 48. & habetur in textu.

Remotio in ſole non eſt cauſa diuerſificationis in ſole quantum ad uiſum; ſed cauſa eius eſt debilitas uiſus, aut propter fortitudinem luminis ſolis. ex. 2. cœli. com. 48.

Remotio duarum naturarum abinuicem in ſubſtantia, eſt ſicut remotio earum in loco: ut in elementis uilius eorum eſt terra, & nobilius eſt ignis: & non ſolum elementa ſuccedunt ſibi in hoc, uerum etiam & corpora cœleſtia. Vnde Ariſt. dicit in lib. de animalibus, quòd luna eſt de natura terræ. 1. cœli. tex. com. 16.

Rememoratio fit in nobis per tres uirtutes ſcilicet imaginatiuam, cogitatiuam, & rememoratiuam: quarum eſſe declarandum eſt in libro de ſenſu & ſenſato. Et iſtæ tres uirtutes in homine ſunt ad repreſentandam formam rei imaginatæ, quando ſenſus fuerit abſens. 3. de anima. com. 20.

Rememoratio eſt reuerſio in præſenti intentionis compræhẽſæ in præterito: inueſtigatio autem iſtius intentionis per rememorationem eſt inquiſitio iſtius intentionis per uolũtatem, & facere eam præſentari poſt abſentiam. Et ideo uiſum eſt quòd inueſtigatio per rememorationem eſt propria homini: memoratio autem eſt in omnibus animalibus animantibus. ex commento ſuper libro de memoria & reminiſcentia.

Rememoratio differt à conſeruatione, quia conſeruatio eſt eius quod ſemper fuit in anima, poſtquam fuit comprehẽſum: ſed rememoratio eſt eius quod fuit oblitum. Et ideo rememoratio eſt conſeruatio abſciſſa, & conſeruatio eſt memoratio cõtinua. Iſta igitur uirtus eſt una i ſubiecto, & duæ ſecundũ modũ. Si enim comprehenſio eius fuerit continua, dicitur conſeruans: ſi diuiſa, dicitur rememoratiua. ex com. libri de memoria in principio.

Rememoratio eſt cognitio eius quod fuit cognitum, poſtquam cognitio eius fuit abſciſſa. ibid.

Remoratiua uirtus eſt de uirtutibus animæ comprehendentibus intentiones indiuiduas particulares: uniuerſalis enim natura quantitatis, quam intellectus comprehendit, non comprehenditur à uirtute rememoratiua. ibid.

Rememoratiuam uirturem in ſua actione præcedunt duæ uirtutes, ſenſus uidelicet, & imaginatio. ibid.

Rememoratiua uirtus & imaginatiua ſunt uirtutes diuerſæ, quia habent actiones diuerſas. ibid.

Renes pinguedo magis ambit quam reliqua uiſcera. & uide cauſam. in. 3. de partibus aoimalium. cap. 9.

Ren dexter eſt minus pinguis ſiniſtro. 3. de natura animaliũ cap. 17. & uide cauſam. 3. de partibus animalium. cap. 9.

Renes in nullo animali ſquammato, aut pennato, aut corticato, inueniuntur, excepta teſtudine 3. de partibus animalium. cap. 9. Vbi aduerte illud locum habere de teſtudine marina, & de terreſtri, ut dixit Ariſt. ibid. cap. 8. ſed fallit in teſtudine lutaria nuncupata: talis enim ob mollitudinem tegminis & ueſica & renibus caret, ſed marina & terreſtris & ueſicam & renes habent.

Renes hominis dum ægritudinibus infeſtantur, difficilius curantur quam in cæteris animalibus. & uide cauſam in. 3. de partibus animalium. cap. 9.

Renes animalia quælibet habentia habent renem dextrũ ſuperiorem rene ſiniſtro, quia motus incipit à parte dextra: & ideo omnia membra quæ ſunt motus gratia, neceſſariò uergunt ad ſuperiorem partem: pars enim dextra ualidior eſt ſiniſtra. Quapropter ſupercilium dextrum magis attollitur quam ſiniſtrum, & arcuatum magis quam ſiniſtrum habetur. ex. 3. de partibus animalium. cap. 9. Vide etiam Gal. in. 5. de util. part. cap. 6. ubi aſsignat alias cauſas, & ibi etiã reddit cauſam quare renes non ſunt in æquali ſitu, & quare non eſt unus ſicut ſplẽ & chiſtis fellis, & quare non fuit unus magnus ſupplens uicem duorum.

Repletio quædam eſt quo ad uaſa, & quædam quo ad uirtutem. 4. colliget. cap. 9. ubi dicitur quòd quãdo ſanguis peccat ſola quantitate, dicitur repletio quo ad uaſa: quando uerò peccat qualitate, dicitur repletio quo ad uirtutem. & ibi uide cauſam.

Repetitio eiuſdem in ſcientia fieri debet, ut difficultates appareant & enodentur. Them. 3. phy. 25. & Ariſto. in prædicamentis, in capitulo de ad aliquid.

Repetitio in rebus arduis fieri debet: talia enim (ut docet Ari. in prædicamẽtis, in capitulo de ad aliquid iuxta finẽ,) non poſſunt perfectè declarari niſi ſæpius pertractata fuerint. Ita etiam ſcribit lucidiſsimus Them. in. 3. phyſi. in expoſitione tex. com. 25, ubi Ariſt. repetit motus diffinitionem ſub alijs uerbis, inquit enim: Sed demũ illa eadẽ repetamus non modo iterũm, ſed ter & quater: & ſi libuerit etiam ſæpius; ut difficultates illas ſaltem frequenti tractatu facile aſſequamur. Nota tamẽ quòd repetitio in ſciẽtijs quandoque fit ad rememorandum, ut melius imprimãtur quæ docentur in artibus, ſicut dicunt expoſitores in libro priorum. ubi Ariſt. conſueuit multoties facere epilogum, & hoc etiam contingit in ſciẽtijs demonſtratiuis. dicit enim Com. 5. phy. com. 9. Mos eſt in ſermonibus demõſtratiuis, innuere ſummam etiam. Quandoque etiam repetitio fit in diuerſis ſcientijs ſecundum diuerſos modos, ut cùm in metaphy. repetuntur demonſtrationes adductæ in ſcientia naturali, ſed altiori modo, nam hoc obſeruat Ariſ. Com. 2. meta. com. 6.

Res & ens differunt, quia quandoque dicitur res de omni co de quo dicitur ens, & quandoque dicitur de communiori, ſcilicet de omni re cõcepta in anima, ſiue extra animam ſit ſiue non, ut hircoceruus, chimæra: ita quòd nomen rei trãſfertur ad falſas propoſitiones, quod non facit nomen entis. ex paraphraſi. Aue. in capitulo de re.

Res poſteriores ex quibus nõ ſequitur de neceſsitate eſſe aliquod prius, non poſſunt ſumi ut ratio ſiue ſignum ad probandum eſſe prioris. Aue. in. 1. de generatione animalium. cap. 2. ubi ponitur improbatio antiquorum de ſemine. Ex quo patet demõſtrationẽ ſigni eſſe ex cõuertibilibus. &c.

Res multæ ſunt in complexionibus ſui calidiores, quas in cõparatione humani corporis inuenimus frigidiores. & multæ ſunt in ſuis complexionibus frigidiores, quæ dum comparantur corpori noſtro, ſunt calidiores, ut uinum uetus, & muſtum. 5. colliget. cap. 24.

Rerum quædam ſunt in actu, & quædam habent potentiam admixtam cum actu. 3. phy. tex. com. 57.

Rerum quarum ſubſtantiæ ſunt ſimiles contrarijs, habent ſubſtantias contrarias aliquo modo. 4. phy. com. 5.

Res naturales non ſunt extra ordinem, niſi rarò ſint extra ordinem cauſaliter. 8. phy. com. 15. & 2. phy. tex. com. 82.

Res nobiliſsima propriam ſuam perfectionẽ poſsidere ſolet abſque actione ulla & opere, quod utique peculiare uidetur eſſe attributum primæ cauſæ. Aue. in paraphraſi, 2. de cælo,

cælo,ſumma.3.quæſito.5.Ex quo uidetur quòd Deus glorioſus non mouet aliquem orbem ſecundum Auer. uide in concordantijs.

Res diuerſæ ſecundum formam aut ſunt cõpoſitæ ex una materia,ut corpora ſimplicia,aut ex diuerſis materijs,ut corpora compoſita ex elementis.5.cæli.com. 41.

Res ſunt tribus modis, quædam ſemper ſunt, quædam uerò nunquam ſunt: quædam uero quandoq; ſunt, & quandoq; non.2.de generatione.tex.com. 51.

Res quæ non intelliguntur niſi per ſimilitudinem ad alterum, notificari poſſunt per genera rhetorica.3. de anima, com.6.&.14.&.1.phyſic.com.81.&.4.phyſi.commen.81. &.2.de anima.commen.149.

Res naturales ſunt manifeſtiores quã natura.2.ph.cõ.1.&.5.

Res quarum differentiæ ſunt eædem,ipſæ ſunt eædem in illo modo ſecũdum quem habent eaſdem differentias.3.de anima.com.38.

Res factæ quædam ſunt indiuidua ſubſtantiarum, & quædam ſunt indiuidua accidentium. Ex com.libri de diuinatione ſecundum quietem.

Res ſenſibilis habet duas formas, ſpiritualem & corporalẽ, & eſt forma rei ſenſibilis, ſed ſpiritualis eſt forma ſimilis. ex com.libri de diuinatione.

Res quæ ſunt per apparentiam,ſunt determinatæ ſicut res naturales.1.meteo.c.2. de commentis Commenta.

Res quæ generantur ex quatuor elementis, differunt ab elementis,& differunt etiam maximè inter ſe in quidditate et diffinitione,uerbi gratia caro ab oſſe.1.meta.com.12.idẽ. 1.de anima.77.com.&.1.de gener.& corrupti.tex.comm. 84.&.2.de gener.& corru.tex. com.48.

Reſiſtentia neceſſario eſt inter motorem & rem motam,ſiue motio ſit naturalis,ſiue innaturalis.& iſta reſiſtentia communis eſt ſecundum quòd alterum eſt agens, & alterum ẽ patiens.7.phy.com. 35.

Reſiſtentia in motu,aut eſt ex medio,aut ex mobili,aut ex utroque.4.phy.com.71.

Reſpectuum numerus qui demonſtrantur per habere,ſunt ſecundum numerum reſpectuum,qui demonſtrantur per hãc præpoſitionem In;ſed hæc præpoſitio indignius dicitur de reſpectu contenti continens, & recepti ad recipiens: ſed hoc uerbum Habere,dignius dicitur de reſpectu continentis ad contentum.Com.5.met.com. 28.

Reſpectus uerus eſt particulariter, quia uniuerſalia non habent eſſe extra animam. 12.primæ phyloſophiæ. com.27. idem ibid.com.4.&.21.&.14.1.de anima. com. 8.

Reſponſio quæ datur interrogationibus quæ dicuntur æquiuocè,debet dari cum diſtinctione.7.meta. com. 36. & eſt textus Philoſophi.1.cæli & mundi in tex.comm.110.ubi dicitur: Multipliciter enim dictis & ſi nulla differentia ſit ad ſermonem,neceſſe eſt intellectum confuſum habere, ſi quis diuiſo multipliciter tanquam indiuiſo utatur. immanifeſtum enim ſecundum quam naturam ipſi accidit quod dictum eſt.idem.1.elenchorum. idem.4.phy.com.24.Qui enim quæſtionem multiplicem,ut unã interrogat,aut malè interrogat, aut captioſe interrogat, ut teſtatur Seuerinus Boetius in libro de interpretatione.

Rhetoricæ rationes & fides ex illis generata nõ ſunt propter res in ſe,ſed propter animam humanam.2.cæli. com. 34.

Rhetoricus ſermo eſt neceſſarius in iſtis rebus, quæ ſunt difficiles.3.de anima.com.14.idem.1.phy.com.81.&.4.phy. commen 84.

Reubarbarum(ut dicit Gal.& Medici) ſtringit uentrem:ſed nos uidemus quòd purgat, & eſt mirabilior aliis medicinis purgatiuis,quia frenum eius eſt cum eo:quoniam nulla medicina purgatiuarum eſt ſine ueneno in aliqua parte ſui,iſta excepta.Et ideo quia cõfortat omnia membra corporis,dando ipſum pro purgatiuo poſſumus refrenare per ipſum medicinas.Aue.5.colliget.c.42 ubi loquitur de Raued.i.de Reubarbaro,& ẽ cautela in actu practico,ne medicinæ ſolutiuæ affrenitent ut adminiſtrentur unã cum reubarbaro, quod diligentes & ſapientes Medici obſeruant.

Reuolutiones motus præteriti temporis priuatæ à Philoſophis reputantur,ex libro deſtructio.diſputatione.1.in ſolu. 6.dubii.

Ros eſt pluuia ſubtilis deſcendens in nocte. primo meteoro. capitu.4.

Ros in cacumine montium altiorum non deſcendit.ibidem.

Rotundo nihil eſt contrarium.5.phy.com.41.conſimile.1.cæli.tex.com.24.&.32.

Rotunda quælibet ſunt conuenientia in ſpecie. primo cæli. commen.32.

Rotunditas uera non reperitur in materia generabili, ſed in corporibus cœleſtibus tantum.2.cæli.tex.com. 32.

Rubedo declinans ad nigredinem ſignificat ſanguinis dominium:rubedo autem quæ declinat ad igneitatem ſignificat ſuper choleram.4.colliget.c.22.

Rutæ herbæ odor ſerpentibus maximè moleſtus eſt. 9. de natura anima.c.6.

De litera S.

SALIVA à natura inſtituta eſt in ore hominis & bronchiis ad congregandum humiditatem, ut ea mediante guſtentur ſicca.2.de anima.commen.102. idem.2. colliget.ca.de iuuamento linguæ. ubi dicit quòd iuuamentum huius ſalitæ eſt ut faciat manifeſtare guſtum rerum ſaporẽ habentium.

Sanitatis forma eſt in proportione quatuor qualitatum primarum.2.de anima.com.143.& habetur in.7.phy.tex. cõ. 17.non intelligitur quòd ſanitas eſſentialiter ſit temperamentum,quia tunc formaliter eſſet relatio: & cum relatio non ſit principus actiuis,tunc igitur ſanitas non eſſet principium productiui operationis ſanæ.Sed intelligitur præexecutiuè & reſultatiuè. Sanitas enim in complexione eſt bona diſpoſitio reſultans ex qualitatibus primis proportionatis: & ſi uariatur aut deſtruitur illa proportio, uariatur uel deſtruitur ſanitas.

Sanitatis forma quæ eſt in anima medici,non eſt in materia,ſicut eſt forma ſanitatis in corpore: quia ſi ita eſſet, tunc faceret ſanitatis actiones, & ita medicus eſſet ſanus.12.primæ philoſophiæ.com.23.

Sanitas dicitur duobus modis,dicitur enim de forma quæ eſt in anima, & de habitu qui eſt i corpore,& ambo ſunt idẽ: ſed ſanitas ſecundo modo inuenitur ab ea quæ eſt ſecundum primum modum.7.meta.commen.23.uide in concordantiis.

Sanitates exiſtimatum eſt tot numero eſſe,quot ſunt ægritudines.3.cæli.com.18.idem.5.phy.com.57.&.3.colliget. cap.primo.

Sanitatis tempus maius eſt tempore ægritudinis.3.cæli.com. 24.& elicitur ex textu ibidem. & idem inuenies. 2. cœli. tex.com.38.

Sanitas eſt diſpoſitio proueniens ex compoſitione membrorum & humorum.5.met.com.25.idem.7.phy. 17.

Sanitas una forte habet plures ſanitates ſub ſe oppoſitas ægritudinibus pluribus,quæ non habent nomina.5.phy.cõ. 27.&.3.colliget c.1.&.3.cæli.com.18.

Sanitas eſt diſpoſitio bona in membro cum qua ipſum operatur operationem quam habet agere per ſui naturam, aut patitur paſsionem quam habet pati.2.colliget.c.1. Nota de mente Auer.25.ibidem in c.de complexionibus mẽbrorum conſimilium,quòd tot ſunt ſpecies ſanitatis,quot ſunt complexiones conſimilium: & quia complexiones ſecundum medicos ſunt nouem.ſ.una temperata & octo diſtemperatæ,ita etiam ſpecies ſanitatis ſunt nouem: & hoc de ſanitate conſimilium intelligendum eſt in uia eius &c.

Sanitas eſt ad aliquid cum ſit calidorum & frigidorum adinuicem commenſuratio quædam.7.phy.tex.com. 17.

Sanguis carens fibris aut fibris detractis inſpiſſari nõ poteſt, & ideo ſanguis cerui & aliorum quorundam fibris caret. in.3.de natura anima.c. 6.

Sanguis in habentibus ſanguinem eſt ultimum nutrimentũ, in carentibus uerò ſanguine id quod eſt proportionale ſanguini.ex lib.de ſomno & uigilia.

Sanguis & genitura communia terræ,aquæ,& aeris.4.meteoro.tex.com.50.

Sanguia in iecinore natura ſanguinis tingitur, à iecinore influit, & ſubit ad cor: in corde uincitur, & conficitur pleniſſimè, mibiq; in ſanguinem perfectè conuertitur. Themiſt. in com. ſuper libr. de ſomno & uigilia.c. 13. & habetur in tex. ubi dicitur: Sanguinis enim omnis principium, ſicut diximus hic & in alijs, eſt cor.

Saoguis eſt materia caloris naturalis. 5.colliget.c. 3.

Sanguis quando ſopercaleſcit, in naturam choleræ declinat. 4.colliger.c. 31.

Sanguine non nutriuntur membra, niſi poſtquam eſt dealbatus & eis aſsimilatus, & ideo hypoſtaſis alba eſt laudabilis. 4.colliget.c. 54.

Sanguis craſsior & calidior ad robur corporis confert, ſanguis uero tenuis & frigidior confert ingenio, ex. 2.de parti.anima c. 3. & 18.

Sanguis noo eſt calidus ut aqua feruens. ex. 2.de parti.anima. c. 2. & 3. ubi dicitur quòd quodammodo eſt per ſe calidus & quodammodo non. Vbi Auer. in commento, in c. de carne dicit, quòd loquendo de caliditate extranea ut eſt calor febrilis, ſic non eſt calidus per ſe, quia talis calor non aſſumitur in ratione eius, ſed calor naturalis.

Sanguis in animalibus ſanguineis eſt ultimum alimentū. ex. 2.de parti.anima.c.3.

Sanguinis calidioris agitatio ſenſum infringit, & officiū eius intercipit. in. 2.de parti.anima.c. 10.

Sanguis qui eſt in uenia non pulſantibus, eſt ſicut materia ſanguinis qui eſt io arterijs. 2. colliget.c.8. de iuuamentis mēbrorum conſimilium. & ibi uide ſecundum Ariſt. quòd nutrimentum corporis eſt ex duobus ſanguinibus. Idem etiā habet in tertio de parti.animal.c. de corde.

Sanguis malus (ut dicit Ariſ.) diſcurrit à naſo & ab ano. 3.colliget.c. 20. idem. 4.colliget. c.10.

Sanguis ex ætate mutatur, & multas habet differentias. 3.de natura anima.

Sanguis aſini & tauri craſsiſsimus & nigerrimus. ibidem.

Sanguis minimum habet tactum ſeu ſenſum, ſicut cerebrum & medulla. 3.de natu.anima.c. 19.

Sanguis qui optimo conſtant habitu, nec nimis craſſus, nec nimis tenuis eſt. ibidem.

Sanguineum ſudorem aliqui emiſerunt. ibidem.

Sanguis ceruarum & damarum caret fibris & ſpiſſari non poteſt. ex. 2.de parti.anima.c.4. & 3.de natur.anima.c.19.

Sanguis in aliquibus animalibus non frigiditas, ſed munditia & tenuitas efficit, ut prudentiora ſint. ibid.c.4.

Sanguis taurorum citiſsimè omnium coit atq; dureſcit, quia fibris refertior eſt: quod ſi fibras detraxerit, ſanguis non cogetur. ibidem. & 3.de natura anima. c. 19.

Sanguis natura eſt cauſa maximè diuerſitatis in moribus, & in his quæ per ſenſum animalibus eueniunt. ex. 2. de partibus animalium.c. 4.

Sanguis in habentibus ſangoinem eſt ultimum nutrimētum; in carentibus autem ſanguine, quod proportionale. ex. 2.de parti.c. 3. & 4. 2.de genera.anima.c. 4.

Sanguis in nullo membro præter uenam reperitur, niſi in ſolo corde. 3.de parti.anima.c. 3. & Auer. ibidem in c. de corde. & 3.de natura anima.c. 19.

Sanguis nulla pars animalium eſt. libro de partibus animali. 2. capit. 10.

Sanguis qui capiti demādatur, eſt tenuiſsimus & puriſsimus: qui uerò partibus inferioribus eſt craſsus. ex lib. de ſomno & uigilia. in fine.

Sanguis à iecinore incoctus & indigeſtus tranſmittitur ad cor. ſupra.

Sanguinis puri à turbido diſcriminatione facta in corde expergiſcitur animal. ibidem.

Sanies eſt ſanguis incoctus. 3.de natur.animalium.c. 19. conſidera propter medicos.

Sapientē oportet omnia ſcire, ut cōtingit. ex procemio. met.

Sapientem dicimus difficilia cognoſcere potentem, nec leuia huiuſmodi. ibidem.

Sapientem ordinare & non ordinari oportet ab altero. ibid.

Sapientes non potuerunt loqui de aliquo entium, tam in naturalibus quam in diuinis, niſi aſſumendo authoritates à natura quorundam entium comparabilium ad ipſum propoſitum, quo ad eius fieri potuit. ex primo diſputatio. libr. deſtruc. in ſolu. 1. dubij.

Sapor dulcis ſignificat complexionem calidam. ſed calor ipſius eſt temperatus æqualiter ſecundum Gal. comparatione corporis humani. 5.colliget.c. 27. & ibi uide diffusè de omnibus ſpeciebus corporum.

Sapores extremi ſunt dulcia & amarus. contra Gal. 2.de anima, commen. 105.

Sapor amarus poteſt eſſe à frigiditate, nedū à caliditate. ibid.

Sapor magis ſequitur humiditatem & ſiccitatem, quam caliditatem aut frigiditatem. 2.de anima.com. 105.

Sapor acutus prouenit ex forti ſiccitate. & ex modico calore 5.colliget.c.42. quando loquitur de achal. i. de aceto.

Sapores (ut inquit Plato) in corporibus non animatis habent actiones diuerſas ſuperadditas calefactioni & infrigidationi; uerbi gratia exaſperare quod eſt pontici, & lenificare quod eſt unctuoſi. 2.de anima.com. 126.

Sapor declinat ad caliditatem & humiditatē. 3.colliget. 34. & ibi ponitur cauſa.

Sapor & odor non ſunt in elemento. ibi.

Saporum elementa ſunt ſapor dulcis, & amarus. ibid.

Sapores medij ſiunt ex dulci & amaro, ſicut colores medij ſiunt ex albo & nigro. Com. in lib. de ſenſu & ſenſato.

Sapores multi in eodem mixto eſſe poſſunt. patet de agarico qui habet ſaporem dulcem, amarum, & acutum. authoritate Auer. in. 5.colliget.cap. 42. quia componitur ex diuerſis partibus.

Sapores alij ita ex dulci & amaro ſiunt, quemadmodum colores ab albi & nigri commixtione ſunt. ex libro de ſenſu & ſenſato.

Saporum & colorum ſpecies ferè æquales ſunt, ſeptem enim amborum ſpecies. ibid.

Sapor eſt unum tangibilium, & eſt ut delectamentum horum 2.de anima.tex.com. 28.

Scientia nulla poteſt demonſtrare ſua principia demonſtratione propter quid, ſed tamen bene demonſtratione ſigni, loquendo de principijs ſubiecti. 12.met.com. 5. & 2.phy. com. 52. & 26.

Scientiarum duarum communicatio in conſideratione principiorum ſubſtantiæ ſcilicet ſciētiæ diuinæ & naturalis, quomodo eſt intelligenda. uide. 12.met.com. 5. uerſus dimidiū commenti. ibi. Et dicemus nos quòd Philoſophus inquirit principia ſubſtantiæ.

Scientia operantis aliquid ex luto magis debet admirari quā ſcientia operantis idem ex auro. 12.met. com. 18. authoritate Them. & eſt in prima parte digreſsionis. Et ratio eſt, ut mihi datur cernere, quia ibi magis relucet ſplendor & uigor artis. unde Gal. in. 3.de utili.part. in ſimili c. 10. prope finem inquit, quòd idiotam ſapere facit pulchritudo materiæ, artificem uerò pulchritudo artis.

Scientia nulla de ente per accidēs negotiatur. 11. primæ philoſophiæ.c. 10. iuxta principium. & 6.met.tex. com.4.

Scientia aut eſt ſemper entis, aut ut in plus. 10.meta.c.7. & 1.poſteriorum, & 6.met.tex.com.4.

Scire rem mutabilem non eſt ſcire, ſed exiſtimare. 9.me.tex. com. 21. & 1.poſteriorum. & in. 6.ethicorum. c.4.

Scientia nobilior eſt generis nobilioris. 9.met.com. 52. & bene Com. elicie hoc ex tex. ſicut poteris uidere.

Scire ea quæ ſunt in actu, eſt nobilius quam ſcire ea quæ ſunt in potentia. 9.met.tex.com. ultimi.

Scientiā menſuram rerū dicimus & ſenſum. 10.met.t. com. 5.

Scientia de animalibus duplici uia tradita eſt ab Ariſtot. per modum hiſtoriæ in lib. de hiſtoria animalium, & per rationes & cauſas, ut in libris de partibus, & de genera. anima. & in libro de motibus animalium, & ſomno, & ſimilibus. Et eodem pacto de ſtirpibus atque plantis duplici uia & ratione diſſeruit. Simplicius in prologo phy. & eſt ſententia etiam Ioannis Grammatici in principio libri de gener. animali. & eſt ſententia etiam Auerrois in principio libri meteororum.

Scientia eſt neceſſariorum, ſed opinio eſt contingentis aliter ſe habere. 7. met.tex. com. 53.

Scire quidditates ſubſtantiarum eſt magis difficile quā ſcire accidentium cauſas, & cauſa in hoc eſt ſimplicitas ſubſtantiarum,

tiarum,& compoſitio quæ eſt in accidentibus.7.met.com. 59.¶ Inde colligitur quòd quæſtiones ſimplices ſunt magis difficiles quam quæſtiones compoſitæ.

Scientia rerum non habetur niſi per ſuas quidditates,& ideo ſi quidditates rerum eſſent aliæ à rebus habentibus quidditates,tunc non poſſent ſciri.7.met.tex.com.20.

Scientiæ omnes,licèt ſint nobiles, ſcientia tamen de Deo eſt nobilior omnibus, quia ſubiectum eius eſt nobilius omnibus ſubiectis. 6.met.tex.com. 5.

Scientia ſecatur quemadmodum & res.3.de anima.tex.com. 38. intelligitur quo ad diuiſionem quæ fit ſecũdum potentiam & actũ,ſicut habetur ibi, ſicut eſt de ſenſu cum ſenſibili:quia ſenſus in actu refertur ad ſenſile in actu, & ſenſus i potentia refertur ad ſenſile in potentia,ſic etiam de ſcientia. Dicitur enim in.2.phy.tex. com.38. cauſæ in potentia ſunt effectuum in potentia, & cauſæ operantes ſunt effectuum in actu. Et ex hoc patet (ut dixi in contradictionibus) quòd dictum Ariſt. in prædicamentis, ubi dicit quòd ſcientia non refertur ad ſcibile,intelligitur ad ſcibile in actu non ad ſcibile in potentia. Et quòd illa opinio eſt contra uiam antiquorum,& eſt ad hominem, uide ibi diffusè. Non intelligitur etiam præſens propoſitio quòd ſcientiæ diuerſæ debent eſſe de diuerſis obiectis materialiter ſumptis,quia.5.phy.tex.com. 18. eædem ſunt lineæ naturales & mathematicæ. Nec intelligitur quòd ſcientiæ debent diuidi ſecundum diuerſitatem naturarum in gradu eſſendi uario ſecundum perfectum & imperfectum,quia ut habetur. 2.phy.tex.com.71.ſcientia de corporibus corruptibilibus & æternis eſt eadem,uidelicet ſcientia naturalis. Senſus igitur propoſitionis ille eſt quem diximus. Tamen conuenienter gloſari poteſt,quòd ſcientiæ diſtinguũtur ex obiectis formaliter diſtinctis: nam obiecta quæ non cadunt ſub una communi formali ratione uel uniuocè uel ſaltem analogicè dicta:talia pertinent ad ſcientias diuerſas.Sic corruptibilia corpora & æterna pertinent ad naturalem ſciẽtiã, quia natura eſt ratio analogicè dicta de utriſque, ut patet. 2.phy.com.3.&.5.meta.com.5.&.1.cæli. com. 5.

Scientia diuina ſecundum ordinem addiſcendi eſt poſt ſcientias naturales.6.meta.com.3.idem.7.meta.com. 39.

Scientia nulla eſt de ente per accidens.6.met.tex. com. 4. & tex.com. 6.

Scientia diuina diuiditur in tres partes:prima eſt de diuiſione entis in ſubſtantiam & accidens. ſecunda eſt de diuiſione entis per potentiam & actum. tertia eſt de diuiſione entis in unum & multa. Auer.ſententia in prologo ſuper.7.primæ philoſophiæ.

Scire tunc maximè putamus unumquodq;, quando quid ẽ cognoſcimus magis quam cùm quale aut quantũ.7.met.tex. com.4.idem.3.met.tex.com.1.ubi dicitur, Multis quidem modis idem ſcientibus, magis quidem ſcire dicimus eum qui nouit in ipſo eſſe quid ſit res,quàm in non eſſe, & horũ eorundem alium alio magis,ſed maximè quid eſt, & nõ quantũ,aut quale,aut quid facere,aut pati aptum natũ eſt.

Scientiarum factiuarum eſt in faciente principium,aut intellectus aut ars aut potentia quædam,actiuarum autem in agente prohæreſis.7.meta.tex.com.1.

Scientia quælibet aut actiua aut factiua aut theorica eſt.6.meta.tex.com.1.

Scientia cogitatiua apud Arabes ſumitur pro ſpeculatiua.uide.6.met.com.1.&.9.meta.com.ultimo. &. 3. de anima. commen. 1.

Scientiarum quædam cõſiderant de cauſis reſpectu alicuius, & quædam de cauſis ſimpliciter.6.met. com. 1.

Scientiæ diuerſantur in certitudine ſecundum diuerſitatẽ naturæ ſubiectæ.1.de anima,tex.com.1.&.6.met. com. 1. & 2.met.com.16.3.de anima.35.&.1.poſterio.in illo c. Certior autem ſcientia altera,altera.&c.

Scientia naturalis eſt circa ſubſtantiam quæ ſecundum rationem, ut ſecundum magis non ſeparabilem ſolum. 6. meta. tex.com.1.ubi Com.ponderat ly ſecũdum magis, propter intellectum. Vbi non poſſum illorum non demirari prudẽtiam,qui ita audacter proferunt omnem formam, & omnẽ animam aut animæ partem eſſe à materia inſeparabilem ex mente Ariſt.quum tamen ubique locorum Ariſto.præferuet ſe ab intellectu,ſicut patet in præſenti loco,&.12.primæ philoſophiæ,tex.com.16.ubi ponit differentiam inter cauſas formales & mouentes, ex hoc quòd cauſæ agentes & mouẽtes ſunt priores,cauſæ autem formales ſunt ſimul, in tex.17.ubi ſubdit, Si autem aliquid manet,poſterius perſcrutandum eſt,in quibuſdam enim nihil prohibet,ut ſi anima eſt tale,nõ omnis,ſed intellectus:omne nanque impoſſibile forſan.& in.2.de anima,tex.com.21.de intellectu inquit, Et perſpectiua potentia alia ratio eſt, hoc.n.ſolum uidetur contingere ſeparari ſicut perpetuũ à corruptibili.

Scientiam honorabiliſſimam oportet circa honorabiliſſimũ genus eſſe.6.meta.tex.com.5.idem primo de anima. text. com.primi.

Scientia non eſt genus medicinæ ſecundum rei ueritatem,niſi ſcientia diceretur ad ſciẽtem,& medicina ad medicum. tunc enim ſcientia eſſet genus medicinæ,& ſciẽs genus medici.Com.5.met.com.20.

Scientiæ omnes circa unum quid & genus determinatum circunſcriptæ de hoc tractant,ſed non de ente ſimpliciter,neque inquantum ens.6.met.tex.com.1.

Scientia phyſica circa talem ſubſtantia eſt, in qua eſt principium motus & ſtatus in ea.6.met.tex.cõ.primi.¶ Ex quo patet corpus mobile aut naturale eſſe ſubiectum ſcientiæ naturalis. Vnde ibidem parum infra, dicit phyſicam ſciẽtiã theoricã eſſe circa tale ens, quod eſt impoſsibile moueri.

Scire deſtruentes ſunt impugnandi a diuino.4.met. com.1.& 3.cæli.com.4.

Scientiæ mathematicæ ſunt de magnitudinibus & numeris et de accidentibus eſſentialibus eorum: & ſcientia naturalis eſt de ente mobili,& de accidentibus eſſentialibus eidem ſecundum quod eſt mobile.4 met.com.1.

Scientia diuina eſt de ente inquantum ens,& de accidentibus eſſentialibus entis inquantum ens.4.meta.tex.com.primi. Contra negantes entis inquantum ens eſſe ueras paſsiones demonſtrabiles.uide Philoſophum ibidem. tex. com. 4.expreſſe.

Scientia propriè ubique primi eſt,& ex quo alia pendent,& propter quod dicuntur.4.met.tex.com.2.

Scientia quælibet una & ſenſus unus unius eſt generis.4.meta.tex.com.2.&.1.poſterio.

Scientiam unam habentia non ſolùm ſunt illa,quorum ſubiectum eſt unum genere aut ſpecie uniuoce dictum; uerum etiã quorum eſſe attribuitur uni fini,aut uni agenti,aut uni ſubiecto.4.met.tex. com. 5.

Scientia diuina conſiderat diſpoſitionem entium quæ attribuuntur uni fini, & uni complemento:hoc enim eſt quæſitum in illa ſcientia.4.met.com.2.Eandem ſententiã habet Com.ibid.com.1. ubi dicit quòd prima philoſophia conſiderat de nobiliſsima cauſarum.ſ.de primo fine,& de prima forma.idem.3.met.com.3.&.12.met. com. 6.

Scientiam diuinam opinantes non eſſe neceſſariam,cõſequitur ut nullum ens ſciãt in rei ueritate.4.met. com. 5. quod intellige ſimpliciter. Nam aliquis in ſcientiis particularibus poteſt eſſe ſciens in genere,ſed ſimpliciter ſciens nullus eſſe poteſt ſine ſcientia diuina: principia enim ſcientiarum aliarum ſunt per ſe nota ex confuſa terminorum notitia,& ex meta.ſunt ſcita.

Scientia ſophiſtica uidetur eſſe ſcientia,ſed non eſt ſic.4.meta.tex.com.5.

Scientiæ diſputatiuæ communicant in uniuerſalitate conſiderationis:ſubiectum enim utriuſque ſcientiæ eſt ens ſimpliciter.5.met.& dialecticæ.3.met.com.1.idem ibidem commen.2.&.4.met.tex.com. 5.

Scire magis dicimus illum qui nouit quod res eſt, quàm quid non eſt.3.met.tex.com. 3.

Scientia contrariorum eſt eadem. Iſta propoſitio eſt probabilis, & non ſequitur ex hoc dicere quòd ſcientia contrariorum eſt eadem, quòd ſcientia eorum quæ non ſunt contraria,non ſit eadem niſi ſuperficietenus,& ſecundũ quòd apparet exterius. Auer.3.met.com.3.

Scientia naturalis tantum conſiderat genus entiũ in quo ſunt omnia quatuor genera cauſarum. Com.3.met.com.3.idẽ. 1.phy.com.1.&.5.phy.tex.com.7.

Sciẽtia naturalis diuiſio ponitur ab Auer.in.1.meteo.com.1.

& ordo,& etiam à Simplicio in prologo phyſico.

Scientia quæ dicitur philoſophia ſimpliciter, eſt illa quæ conſiderat de cauſa finali ultima omnium entium:omnes enim cauſæ ſunt propter iſtam cauſam. 3.met.com.3.

Scientia naturalis conſiderat de duabus primis cauſis,materia uidelicet & motore: ſcientia autem diuina de duabus ultimis.ſ.forma & fine: & quia hæ duę cauſæ ſunt meliores illis; ideo ſciẽtia iſta eſt melior naturali. 3.met.com.3.idem in prologo.1.phy.&.4.met.com.1.&.7.meta.com.5.&.9.&.12.meta.com.6.

Scientia ſtellarum eſt de mathematicis ſcientiis.3.meta.tex.com,7.idem.12.meta.tex.com.44. Ex quo patet ſcientias medias eſſe magis mathematicas quam naturales.

Scientis omnino ſignum eſt poſſe docere. ex procemio met.

Scientia maximè principalis eſt dignior ſubſeruiente. ex procemio primæ philoſophiæ,& ex.1.poſterio.

Scientiarum certiſsimæ ſunt, quæ maximè priorum ſunt, & quæ ſunt ex paucioribus his,quæ ſũt ex additiõe.ex procemio primæ philoſophiæ,& ex.1.poſterio.

Scire unumquodque tunc maximè putamus, dũ cognoſcimus primam cauſam.ibid.

Scientiam naturalem & diuinam multi homines reputauerũt eſſe unam & eandem ſcientiam.1.meta.com.18. Pro quo animaduerte quòd fuerunt illi qui dicebant, quòd ens & ens ſenſibile conuertuntur: negauerunt enim genus entiũ abſtractorum. Vnde iſti non conceſſerunt niſi genus entiũ corporeum,& aſſerebant omne ens in loco eſſe,ut dicitur in.4.phy.tex.com.1. De hoc uide etiam Ariſt. hoc expreſſe aſſerẽtẽ in.4.primæ philoſo.in tex. com. 7. Vbi hẽt. Vnde nullus particulariter intendentium nititur dicere aliquid de eis, ſi uera aut non:nec geometer, nec arithmeticus,niſi phyſicorum quidam merito faciẽtes hoc:ſoli namque putantur de tota natura intẽdere & de ente. De iſtis etiam loquitur Ariſt.in.4.met.tex.cõ.22.ubi ſcribit:Huius autem opinionis cauſa fuit, quia de entibus quidem ueritatem intendebant,entia autem putauerunt ſenſibilia ſolum.

Scientia operatiua quamuis utatur ratiocinatione,& ſpeculetur de cauſis, tamen non eſt digna uocari ſcientia ſpeculatiua,quia non perſcrutatur de cauſis rerum,& de diffinitionibus earum,niſi ut ſcientes eam agant, & non ut ſciant, ſicut eſt in ſcientiis ſpeculatiuis.ex com.3.1.metaphyſicæ.

Scire impoſsibile eſt antequam ad indiuidua perueniatur. 2. meta.tex.com.15.

Scire tunc putamus cum cauſas ipſas nouerimus.2.meta.tex com.13.&.1.poſterio.&.1.phy.tex. com. 2.

Scientia naturalis declaratur per duas perſcrutationes, quarum una eſt perſcrutatio de natura quid ſit, & ſecunda eſt perſcrutatio de natura cuiuſlibet entis quid ſit, & hoc eſt manifeſtum per ſe.2.meta.com.ultim.Et ex illo loco ſcire poteris, quòd quidditates rerum in particulari non cognoſcũtur à diuino. Pro hoc habes etiam authoritatem Auer. 1.phy.com.11.ubi ſcribit:Intentio eius prima non eſt contradicere opinionibus falſis in hac ſcientia, ſed declarare ſubſtantias & quidditates rerum naturalium. Facit ad hoc authoritas Philoſophi in.4.primæ philoſophiæ. in tex.cõ. 1. ubi poſtquam dixit, quòd ſcientia diuina conſiderat & ſpeculatur ens inquantum ens,& quæ huic inſunt ſecundũ ſe;ſubdit: Aliarum nulla intendit uniuerſaliter de ente inquantum ens, uerùm partem eius abſcindentes aliquã circa hanc ſpeculantur ipſum accidens.& hoc etiam expreſſe dicit Com.in com.de mathematicis,quæ aſſumunt magnitudines & numeros diſtinctos ab ente,& ſpeculãtur de eis & ſuis accidentibus eſſentialibus,& ſimiliter ſcientiæ naturales conſiderant de ente mobili, & de accidentibus eſſentialibus eidem ſecundum quòd eſt mobile. Eandem apertè ſententiam ſcribit Philoſophus in procemio met. ubi enumerans conditiones ſapientis,inquit quòd ſapientis eſt cognoſcere omnia ut contingit in uniuerſali.& in.11.met.c. 3.dicit:Philoſophia autem de his quæ ſunt in parte inquantum unicuique eorũ aliquid accidit,non intendit:circa ens autem inquantum ens talium unumquodque eodem modo & circa naturalem ſcientiam:naturalis enim accidentia,& principia ſpeculatur entium inquantũ mota & non inquantum entia. Hoc etiam cõuertitur apertè, quia naturalis diffinit quidditates naturales, ut eſt uidere in libris naturalis philoſophiæ,& ita etiam eſt de mathematicis. Vnde mirũ eſt quomodo aliquid ad tantum errorem peruenerint,ut aſſerant ſcientiam diuinam non ſolum in uniuerſali, uerum etiam in particulari quidditates rerum conſiderare. ſi hoc enim eſſet;tunc aliæ ſciẽtiæ ſuperfluerẽt:quælibet.n.ſciẽtia circa duo principaliter uerſatur, circa quidditatem ſubiecti & partium & circa paſsiones demonſtrabiles de ipſis:quorum alterum habetur per diffinitionem, alterum uerò per demonſtrationem, ut habetur in poſterioribus analyticis: Qui autem conſiderat per ſe ſubiectum, debet etiam conſiderare accidentia per ſe ſubiectum inſequẽtia: iſta.n.propoſitio cum hoc quòd eſt famoſa, etiam eſt uera & neceſſaria,ut ſcribit Com.2.phy.tex.com.17. & ita ſciẽtia diuina omnia conſideraret non ſolum per diffinitionẽ, uerum etiam omnia per ſe accidentia per demonſtrationẽ de entibus ſub quacunque ratione, & ita aliæ ſcientiæ ſuperfluerent. Nec ualet fingere ſcientias particulares demõſtrare accidentia per accidens & communia; de talibus.n. non eſt demonſtratio.

Digreſsio quòd ſcientia diuina non conſiderat quidditates rerum in particulari.

Scientiæ naturalis intentio eſt cognoſcere cauſas ſpecierum ſenſibilium, & cauſas uiſibiles in eis ſpeciebus accidentiũ in eis. Auer. in prologo primi phyſi. & eſt etiam ſentẽtia. Ariſt.in.2.phy.tex.com.17. Vbi pondera quòd per cauſas uiſibiles intelligimus cauſas naturales:in hoc.n.dãnat Philoſophus antiquos plerunque,qui rerum ſenſibilium tradiderũt cauſas intelligibiles,ſicut dicit Ariſt.& Com.in pleriſque locis,præſertim. 3.cæli.tex.com.60.& in.1.de genera.& corrup.tex.com.7. Nota etiam quòd etſi cauſæ naturales ſint ſenſibiles appropriatæ; tamen uiſibiles dicuntur propter corpora cœleſtia quæ non poſſunt ſentiri niſi ſenſu uiſus.iſte enim ſenſus deſeruit nobis in cognitione ſubſtãtiarum ſenſibilium tam æternarum quam corruptibiliũ: Ideo enim ſenſum hunc maximè diligimus,quia plures differentias rerum nobis oſtendit. ex procemio meta.

Scientiarum ſpeculatiuarum cognitionem ſequitur acquiſitio uirtutum moralium. Auer. authoritate Alex. in prologo.1.phy.idem ibid.Simplicius.

Sciẽtiæ ſpeculatiuæ ſunt duobus modis:unus numeratur propter exercitium,ut mathematica:alius propter perfectionem propter quã ipſum exercitium eſt, ſicut ſcientia naturalis & diuina. Vide in contradictionibus prologi.1.phyſi. quo ſit intelligendũ,quia multi hallucinantur in hoc loco.

Scientiarum quædam cõſiderant unum genus cauſæ, ſicut mathematicæ genus cauſæ formalis tantum: quædam tria genera cauſarum,ut motorem, formam, & finem, ut ſcientia diuina:quædã omnia genera cauſarum,ut naturalis.1.phy. com.1.& fuit expoſitio Alex. Quomodo autem mathematicus genus cauſæ formalis tantũ conſideret,uide in Theorematibus meis. Quomodo autem ſcientia diuina conſideret tria genera,& naturalis quatuor,uide quæ ſcripſi in cõtradictionibus.1.phy.com.1. Vnde tamen placet annotare hic,quòd Scotus in.q.1.primi met.& ſequaces eius dicũt ſcientiam diuinam conſiderare omnia quatuor cauſarũ genera,inquantum quælibet dat eſſe in ſuo genere circunſcribendo rationem motus & mutationis, pertinet ad metap. materia & forma inquantum ſunt partes eſſentiæ:efficiens inquantum dat eſſe circunſcribendo motum. licèt.n. non ageret niſi mouendo;tamen ratio dantis eſſe, prior eſt ratione mouentis.finis autem inquantum res ſecũdum ſuam entitatem ad illud ordinatur. licèt.n. illud non poſſunt attingere niſi per motum & operationem;prior tamẽ eſt ratio ordinis ſecundum eſſe quàm ſecundum operationem.

Scotus in.1.met.q.1.& Ant. Andre.ibid.

¶ In hoc autem duo ſunt, à quibus ni fallor à Peripateticis ipſe diſſentit:primò quantum ad materiam.licèt.n.materia cauſa ſit & diſtincta cauſa atq; natura à forma.ex. 2. phyſi. tex.com.4.tex.com. 70.non tamen dat eſſe in ſuo genere. Vnde lucidiſsimus Them.in princ. 2.de anima.iſtud diſcrimen inter materiam & formam conſtituit,quòd à materia res habuerunt ut fierent,à forma ut eſſent. Et hoc cõfirmauit Auer.in.7.primæ philoſo.com.25.inquit.n. quòd forma eſt pars quæ cum fuerit,erit res:& materia eſt pars quæ cum fuerit,non erit res:& hoc conſonat, imo reſultat talis differentia ex rõnibus ſuis. Nam rõ materiæ,ut habetur.1. phyſi.

phyſi.tex.comm.82.&.2.phy.tex. com.28.materia eſt ex quo fit aliquid,ut inexiſteote:forma autem ut dicitur in.2. de anima.tex.commen.2.eſt per quam eſt hoc aliquid: ubi bene patet quòd materia deſcribitur per fieri, & forma p eſſe. Amplius,nihil dat quod non habet, ſic enim Ariſtot. probat in.2.de partibus animalium,cerebrum nõ eſſe principium ſenſationis.cap.7.quia ſubſtantia cerebri ſenſu caret:pariformiter materia ſeundum ſe nõ habet eſſe, igitur materia non dat eſſe. Quòd materia ſecundum ſe non habeat eſſe,patet.2.de anima.tex.com.2.& oſtendit pulchrè Commen.in.2.phyſi.commen.12.quia aliter quod non eſſet in actu,eſſet in actu.& doctiſsimus Boetius in lib.de unitate & uno, expreſſe dicit, quòd omne eſſe eſt à forma in rebus creatis, quod Philoſophi deſcribentes dixerunt quòd eſſe eſt exiſtentia formæ in materia. Et ibi expreſſe dicit quòd materia non habet eſſe niſi per unionem cũ forma:& per conſequens,in ſuo genere, materia circunſcripta forma,non dat eſſe,ſed in potentia ad recipiendum eſſe ex coniunctione formæ. Aliud autem eſt quantum ad finem,quia ratio finis non uidetur formaliter conſiſtere in hoc quòd res ſecundum ſuam entitatem ad illud ordinantur. Licèt enim Deus glorioſus ſit finis omnium entium in quantum entia ſunt;nõ tamen eſt finis entium præciſe ſub ratione qua ens,ſed ſub ratione qua eſt optimum & amabile & deſiderabile naturali deſiderio ab omnibus: ſic enim Ariſto.oſtendit ipſum habere rationem finis inquantũ mouet in ratione amati & deſiderati, quia ſic habet rationem optimi & nobiliſsimi. Vnde.2.phyſic.tex.comm.74.idem quod eſt dignius non eſt ſimpliciter, ſed ad uniuſcuiuſque ſubſtantiam.ubi Commenta. expreſſe dicit,quòd nobilitas non inſequitur naturam entis,immo nobilitas accidit formæ ſecundum quòd eſt finis,& confirmatur de formis mathematicis.ibidem.Et etiam authoritate Ariſto. in.2.phyſico.tex.commen.31.ubi dicit Quod autem eſt cuius cauſa potiſsimum & finis aliorum uoluit eſſe.& ibidem. tex. comm.23.deriſoriè appoſuit hoc finem dicere, cuius cauſa factus eſt. Vult enim non omne ultimum finem eſſe, ſed optimum:& ideo dictum eius in hoc loco debet ſuppleri, ut dicatur finem conſiderari ſub ratione optimi amabilis & deſiderabilis,inquantum entia ſecundum ſuam entitatẽ ordinantur ad illud. De hoc autem quæſito Comm.& antiqui Peripatetici dicunt,diuinum etiam cõſiderare omnes cauſas in eo quòd ſunt cauſæ,& ſub rationibus uniuerſalibus & tranſcendẽtibus. Vnde.2.primæ philoſophiæ. com. 6.ſcribit:Et conſideratio uniuerſalis in omnibus cauſis in eo quòd ſunt cauſæ,eſt huius ſcientiæ; quia ratio cauſæ & ratio entis & ſubſtantiæ ſunt rationes uniuerſales tranſcẽdentes,& iſta eſt uia eorum ſicut uides. ¶ Sed aduerſus ea quæ dicta ſunt inſurgit maxima difficultas, præcipuè quantum ad primum dictum,quòd materia in ſuo genere circũſcripta forma nullũ dat eſſe. Hoc enim uidetur falſum propter duo,tum quia.2.phyſi.tex.com.32.cauſæ ſunt ſibiinuicem cauſæ.&.5.meta.tex.com. 2. Igitur materia eſt cauſa formæ quantum ad eſſe, & forma etiam eſt cauſa materiæ. Et confirmatur authoritate Auer.in.1.phyſic.commen.70 2.phyſi.commen.32.¶ Amplius, Diuus Tho.in expoſitione.5.metaphy.expreſſe teſtatur materiam quantum ad eſſe,eſſe cauſam formæ,& formam materiæ diuerſimodè,tũ etiam quia cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud. Vnde omnes cauſæ ſunt principia, ut dicitur in. 5. primæ philoſophiæ.tex.commen.1.non tamen omne principium eſt cauſa: priuatio enim eſt principium generationis rerum naturalium, non autem eſt cauſa, ut dicitur in.1.phyſic.tex. commen. 80. Materia ſubiecta cum forma cauſa eſt omnium eorum quæ fiunt,ſicut mater. Altera uerò pars contrarietatis multotiens imaginabitur ad maleficium ipſius protendentl intellectum: cum igitur materia ſit cauſa, igitur ad eius eſſe ſequitur aliud, & ex conſequenti in ſuo genere habet eſſe,& dat eſſe per conſequens. Amplius Commenta. ibi dicit in commen. 80. quòd materia eſt in generato, & forma non poteſt eſſe ſine ea. Igitur ſi forma in eſſe non poteſt eſſe ſine materia, ſequitur quòd materia dat eſſe in ſuo genere formæ: & eſt locus obſcurus ſicut uides. ¶ Ad hæc igitur ſaluo ſemper meliori iudicio dicendum puto, quòd propoſitio illa Ariſt. non eſt uniuerſaliter prolata: onde in. 2. phy. tex. com. 30. ſic iacet: Sicut autem quædam & adinuicem cauſæ, ut laborare cauſa eſt boni habitus, & hie laborandi, ſed nõ eodem modo, ſed hic quidem ſicut finis, ille ſicut principium motus: unde ſolum dat exẽplum in cauſis efficientibus & finalibus, ita etiam in.5. metaphy. Vnde omnes Græci expoſitores, ut Themiſt. & Simplicius etiam ſic exponũt. Et quòd hoc non poſsit habere ueritatem in cauſis materialibus & formalibus oſtenditur, quia oppoſitum inuenitur determinatum ab Ariſt. in. 2. phyſico. in tex. com. 91. ubi ſcribitur: Et utræque phyſico dicendæ ſunt cauſæ, magis autem quæ cuius cauſa: cauſa enim hæc materiæ eſt,ſed non hæc finis. Amplius Commen. in. 2. phy. com.27. habet, quòd antiqui ponentes cauſam materialem tantum, ex illa nituntur eeddere cauſas formarum & actionis earum: opinabantue enim quòd formæ ſequuntur de neceſsitate naturam materiæ,& quòd diuerſitas earum eſt ex diuerſificatione materiæ. ipſe uerò uult deſtruere hoc, quia opinatur è contrario, ſcilicet quòd materia ſequitur formam. & idem tenet in.2. de anima.com.60.&. 1. de anima.com.52. quòd melius eſt exiſtimare quòd diuerſitas materierum ſit propter diuerſitatem formarum quam è contra. ¶ Amplius Auic.in primæ philoſophiæ. tracta. 2. cap. 4. inquit: Materia non eſt cauſa eſſendi forma. Vnde materia bene poteſt dici materia formæ, non autem cauſa ſtrictè, & proprie loquẽdo. Et Albertus cognomento magnus in. 2.phy.tracta. 2.ca.6. ſuper expoſitione illius loci tex. 30. expreſſe dicit, quòd talis computatio oon eſt inter materiam & formam, quoniam materia non eſt cauſa formæ ſecundum aliquem modum, ſed potius eſt cauſa cõpoſiti: ſed forma eſt cauſa materiæ quòd ſit in actu. Ad authoritatem Auer. dico quòd largius locutus eſt. ¶ Pro quo debes ſcire quòd eſſe quoddam eſt eſſe ſimpliciter, & tale eſt eſſe exiſteotiæ,& eſt eſſe exiſtentiæ, & eſt effectus formæ: & non materiæ: aliud eſt eſſe receptionis. Vnde quòd recipiat, habet ex ſui ratione: ſed quòd ſignatè recipiat, & cum extenſione; tale eſſe eſt eſſe ſecundum quid: & hoc eſſe habet materia apud ipſum merito dimenſionum interminatarum, & ideo omnes formæ eductæ de poteotia materiæ apud ipſum dicuntur conſtitutæ in eſſe per ſubiectum, & loquitur de tali eſſe receptionis ſignatæ. Vnde Commen. 3. de anima.commen.5. & com. 28. materia oon eſt cauſa receptionis ſimpliciter; ſed receptionis ſignatæ & tranſmutabilis. Et hoc idem confirmat Auicen. in. 9. primæ philoſophiæ. cap.4. eſſe materiæ eſt eſſe receptibile tãtum,nec eſt cauſa eſſendi aliquid niſi ſecundum uiam receptioois. Et hoc uoluit dicere Com. 1. phy. com.70. ubi declarans quomodo materia eſt cauſa formæ, inquit: Quoniam ſubiectum ſuſteotat formam ſecundum quòd formam non poteſt eſſe ſine ſubiecto; & ſic gloſo dictum Diui Thomæ,quòd materia nõ eſt cauſa formæ niſi inquantum recipit formam: recipere autem formam oon eſt dare aliquod eſſe formæ,ut patet intelligenti. Ad aliud dico quòd illa propoſitio locum non habet in cauſa materiali, præcipuè in prima materia, quia ut allegatum eſt per Themiſt. & per Auerr. materia cũm fuerit, non ſequitur rem eſſe.7. metaphyſic.commen. 35. Ad aliud,non ſequitur abſque materia oon poteſt eſſe forma, igitur materia eſt cauſa eſſendi formæ, quia ſine aere non poteſt eſſe & uiuere homo; & ſine unione materiæ cũ forma non poteſt eſſe compoſitum: noo tamen dicimus aerem dare eſſe homini, nec unionem dare eſſe compoſito: quia unio eſt relatio & accidens quoddam. Ex hoc igitur nil aliud ſequitur niſi quòd forma materialis dependet a materia tanquam à ſubiecto & receptiuo, & quantum ad eſſe extenſum,quod ſibi competit merito dimenſionum indeterminatarum, cum impoſsibile ſit materiam à magnitudine ſeparari. primo de generatione & corruptione tex. commen. 32. Licèt igitur materia ſit cauſa compoſiti, & ſit pars eſſentialis eius; totum tamen eſſe compoſitum à forma habet.

Scientiæ certæ diſpoſitio inuenitur in rebus habẽtibus quaſdam cauſas, ſicut inuenitur io habentibus omnes cauſas. 1. phyſico. commen. 1. Vide in contradictionibus in eodem

commen. quomodo ſit intelligendum hoc.

Scientia concedit ſuum ſubiectum eſſe, aut quia eſt notũ per ſe, aut quia ſumitur ex alia ſcientia. 1. phyſi. commen. ulti. &. 2. phyſi. 22. &. 26. &. 12. meta. com. 5. &. 2. de anima. 27. 19. ubi etiam loquitur de partibus ſubiectiuis. 6. meta. cõ. 1. 3. cæli. com. 4.

Scientia ſiue uniuerſalis ſiue particularis fuerit, non poteſt aliquo genere demonſtrationis demonſtrare ſuum ſubiectum eſſe. 2. phy. com. 26. &. 1. phy. com. ultimo.

Scientia naturalis conſiderat de eſſe formarum quouſq; perueniat ad ultimam formarum materialium, & primam abſtractarum, aut formas formarum quæ ſunt mediæ inter illas, ut eſt forma hominis ultima. 2. phyſi. com. 26. ubi patet animam intellectiuam eſſe naturalis cõſiderationis. idem. 3. de anima. com. 17.

Scientiæ naturalis intereſt de omnibus quæ rebus naturalibus inſunt, uel de his quæ uidentur in eſſe quamuis non in ſint, differere. Simplicius in prologo phy. quod ideo dicitur propter uacuum & infinitum.

Scientia diuina quare metaphyſica dicatur, uide Auer. in paraphraſi metaphy. tractatu primo, cap. primo, & Simpliciũ in prologo primi phyſi.

Scientia naturalis res à materia abiunctas conſiderat, & ideo naturalis nuncupatur, quia circa tales res natura conſiſtere uidetur. Simplicius in prologo primi phyſi.

Scientia diuina non ſolum conſiderat de rebus abſtractis tantum; uerùm etiam de rebus exiſtentibus ſecundũ quòd exiſtunt. 2. phyſi. com. 71. Vide in concordantijs.

Scientiarum modi ſunt tres. ibidem. com. 71.

Scientia naturalis conſiderat de quantitatibus ſecundũ quòd ſunt fines corporis naturalis. 3. phyſi. com. 24. &. 2. phy. 18 &. 1. cæli. com. 1. &. 3. cæli. com. 5.

Scientia erit perfectior quando creſcunt cauſæ cum ſciẽtia. 4. phyſi. commen. 119.

Sciens maximè ad aliquid dicitur. 7. phy. tex. com. 20.

Scientia & cognitio dignius uidentur eſſe de capitulo ad aliquid quàm de qualitate. 7. phy. com. 20.

Scientia quæ acquiritur in principio, non dicimus quòd ſit generata in ſe: ſed generatio eius in ſciente eſt ſecundum relationem, ſicut lux generatur in ſpeculo ferri terſi. 7. phyſico. commen. 20.

Scientia contrariorum uidetur eſſe una. 7. phy. tex. com. 8

Scientiæ uoluntariæ & artes mechanicæ omnes utuntur motu, & cum motus deſtruitur, deſtruuntur omnia iſta. octauo phyſi. tex. com. 22.

Sciens quando non utitur ſua ſcientia, alio modo eſt in potẽtia ab illo qui non habet ſcientiam. 8. phy. tex. com. 32. idẽ 2. de anima. tex. com. 10. & 25.

Scire aliquid cum ſua cauſa eſt perfectius, quàm ſcire ſecundum ſenſum tantum. 8. phyſi. com 65. Senſus eſt, quòd licèt aliquid ante demõſtrationem cognoſcatur per ſenſum quo ad quia eſt, ſi per demonſtrationem fuerit cognitum quo ad propter quid, tunc illa ſcientia & cognitio erit certior illa priore quæ erat per ſenſum: & illa appellatur ab Arabibus demonſtratio cauſæ tantùm: & eſt exemplum ſatis accommodatum ibi, ut poteris uidere.

Scientia naturalis, ut plurimum circa corpora & magnitudines & paſsiones eorum uerſatur. primo cæli & mũdi. tex. commen. primi.

Scientia libri de cælo eſt primus liber philoſophiæ naturalis in quo loquitur de rebus ſenſibilibus in particulari, quia in libro phyſi. egit de uniuerſalioribus. Commen. in com. magno com. 1. & idem aſſeuerat in paraphraſi. cap. primo in ſumma prima.

Scientia modorum corporum naturalium & conſequentium eorum, non completur niſi per cognitionem ſuarum cauſarum. 1. cæli. com. 1. idem. 1. phy. tex. com. primi. & ex primo poſterio. ex diffinitione ſcire.

Scientia de rebus cœleſtibus eſt ualde difficilis propter cauſarum paucitatem, & cauſa huius eſt remotio earum à nobis, & diuerſitas illarum rerum in nobilitate à cæteris rebus. 2. cæli. tex. com. 60.

Scientiam eſſe eſt ſubiectum logicæ, & diuinus debet contradicere eis qui negant ſcientiam eſſe. 3. cæli. commen. 4. Ex illo loco patet quantum hallucinentur plerique ex Latinis expoſitoribus, uolentibus Ariſtote. in procœmio primi poſteriorum analyticorum probare ſcire eſſe, & diſputare contra antiquos negantes ſcientiam eſſe, aut ſcientiã fieri de nouo.

Scientia diminuta. i. ſubalternans reſpectu omnium conſideratorum in ſcientia ſubalternata, quam Ariſto. nominat ex additione in illis quorum dicit, propter quid, ſic ſe habet, quòd quo ad talia quæcunque inconuenientia contingant in ſcientia ſuperiori ſeu ſubalternante, eadem contingunt ſcientiæ ſubalternatæ: ſi uerò in ſcientia ſuperiori conſiderantur aliqua quæ non ſunt cauſæ quorundam in ſcientia ſubalternata, quo ad talia non oportet quòd quæcunque impoſsibilia contingunt ſcientiæ ſubalternanti, eadem cõtingant ſcientiæ ſubalternatæ. Limitatio eſt Auerro. 3. cæli. commen. 6. ſuper illa propoſitione textus, quòd quæcũque inconuenientia contingunt mathematicis, contingũt naturalibus: quia mathematica dicuntur ex ablatione, & naturalia ex appoſitione.

Scientia libri de cælo in duobus primis lib. de quinto corpore tractat, ſed in duobus ultimis de alijs corporibus ſimplicibus grauitatem & leuitatem habentibus. 3. cæli Comm. in paraphraſi. in ſumma prima.

Sciẽtiæ factiuæ finis opus eſt, naturalis autem quod uidetur ſecundum ſenſum principaliter. 3. cæli. tex. com. 61.

Scientia de anima ſuperat omnes alias ſcientias præter ſcientiam diuinam in his duobus, uidelicet in certitudine demonſtrationis, & in nobilitate ſubiecti. 1. de anima. commen. 1. Vbi Themiſt. declarans quomodo conſtantia demonſtrandi cæteras ſcientias præcedit, inquit: Ea ratione, quia aliæ ſcientiæ ab hac ſcientia ſuam conſtantiam & certitudinem reponunt, licèt Alexand. aliter locum illum interpretetur, ut dixi ibi.

Scientia de anima iuuat alias ſcientias triplici iuuamento. 1. de anima. com. 2.

Scientia moralis ſumit ultimum finem hominis in eo quòd eſt homo, & ſubſtantiam ſui quæ ſit ex ſcientia de anima. ibidem.

Scientia de anima & ſcientia mathematica conſiderant res quodammodo in materia exiſtentes, & quodammodo abſtractas. Simplicius in libro. phyſic. in principio, & Philoponus authoritate Hammonij in principio lib. de anima. Sed ſecundum uiam Auerrois hoc uerificari poteſt ſpecialiter in ſcientia de anima, quo ad illam partem quæ agit de intellectu materiali, qui ex ſententia Ariſto. quodammodo eſt coniunctus materiæ, & quodammodo eſt ſeparatus. Nam ſecundum eſſentiam eſt abſtractus, ſed ſecundum operationem eſt coniunctus, quia nihil intelligit ſine imaginatione, ſicut notat ipſe in. 1. de anima. com. 12. & . 13. expreſſe &c.

Scientia diuina ſumit à ſcientia de anima ſubſtantiam ſui ſubiecti. ibidem. & idem habetur. 3. de anima. commen. 5. in ſolutione quæſtionis. 3. &. 12. metaphy. commen. 36. &. 2. cæli. commen. 61.

Scientiæ in hoc differunt, quia in quibuſdam ea quæ ſunt magis nota apud nos, ſunt cauſæ, ut in mathematicis: in quibuſdam uerò eſt è contrario, ut in his quæ continentur in ſcientia naturali in quibuſdam. 1. de anima. commen. 10. & 7. meta. tex. com. 10. &. 1. phyſi. tex. com. 2.

Scientia de anima eſt neceſſaria in ſciendo primam philoſophiam. 3. de anima. com. 5. in ſolu. quæſtionis. 3

Scientia exiſtens in nobis per intellectum adeptum, æquiuocè dicitur cum ſcientia exiſtente in nobis per naturam & diſciplinam. 3. de anima. commen. 20. idem. 9. primæ philoſophiæ. commen. ultimo.

Scientia ſomnialis eſt modus dationis largè nobilis, & attribuitur principio nobiliori, ſcilicet principio uolũtatis: imò eſt à re diuina, & ex perfecta ſolicitudine circa hominem. ex libro de ſomno & uigi. Com.

Scientiæ Dei quæ ſemper eſt in actu & in abſtractis ſubſtantijs, non opponitur ignorantia: & ideo non accidit ſibi triſtitia propter defectum comprehenſionis. 12. metaphyſic. commen. 39. authoritate Alexan. Collige igitur ignorantiam opponi ſcientiæ noſtræ quæ eſt in potentia; quia intellectus

tellectus noſter quandoque in potentia intelligit & quandoque in actu.

Scientia Dei excelſi comparatur primæ philoſophiæ, & ſciētiæ aliarum intelligentiarum ſunt ſimiles ſcientijs particularibus, quæ ſunt ſub prima philoſophia, ut dixit Nicolaus peripateticus. 12. meta. com. 44.

Scientiæ non ſolum ſunt ſubſtantiarum, ſed etiam aliorum. 1. meta. tex. commen. 29.

Scientia æquiuocè dicitur de ſcientia Dei, & de ſcientia noſtra; quia ſciētia Dei eſt cauſa entis, & ens eſt cauſa noſtræ ſcientiæ. 12. meta. com. 51. & in libro deſtruct. in diſpu. 10 in ſolutione. 3. dubij.

Scientia Dei non eſt uniuerſalis neq; particularis. 12. meta. com. 51. & in lib. deſtr. diſp. 12. in ſol. ſecundi dub. & diſp. 6. in ſolutione ſecundi & tertij dubij.

Scire in uniuerſali eſt in potentia, cum uniuerſale non eſt niſi ſcientia rerum particularium. 12. meta. com. 51. &. 3. de anima. commen. 19.

Scientia & ſcibile ſecundum Philoſophos differunt, quia ſcibile eſt in materia, & ſcientia in anima, ut declaratum eſt in. 3. de anima. ex lib. deſtr. diſpu. 3. in ſolu. 13. dubij

Scientia diuina non habet propoſitiones de quibus intellectus communis poſsit contentari: & ideo quando uulgo huiuſmodi propoſitiones proponuntur, exiſtimantur errores & ſomnia. Nam ſi in mathematicis quando intellectu uulgarium proponuntur apparent ſomnia, ut eſt ſolis magnitudo; quantò magis eſt de rebus diuinis? Ex libro deſtructionum diſpu. 3. in ſolu. 18. dub.

Scientia diuina Philoſophorum ſecundum Algazelem eſt phantaſia, intantum enim homines decipit quòd multi opinati ſunt, quòd Philoſophia eſt ſcientiarum debilior. ex libro deſtructio. diſputatione. 3. in ſol. 18. dub. idem ibidem in ſolutione. 24. dicit: Vnde dicimus quòd merito Algazel dixit in pluribus ſuis libris, quòd diuina ſcientia Philoſophorum quaſi poteſt phantaſia reputari: & hoc dicit propter opiniones Auic. & Alpharabij & ſequacium.

Scientia Dei non habet numerationem ex parte ſcibiliū eo modo, quo ſcientia humana, in qua duplex inuenitur numeratio, & ex parte phantaſmatum, & ex parte uniuerſalis intentionis in qua intelligibilia continentur, ut ſpecies in uno genere: ſed numeratio intelligibilium in ſciētia diuina comprehenſorum, eſt quale uidetur intellectu impoſſibile eſſe comprehendere. ex diſp. 6. in ſolu. 3. dub.

Scientia humana non poteſt comprehendere infinitum in actu, quia comprehenſibilia apud nos ſeparantur abinuicē, ſed ſi qua eſt ſcientia in qua omnia ſcibilia uniri poſſunt, finitum & infinitum in ea ſunt eiuſdem intentionis. ex libro deſtr. diſp. 6. in ſolu. 3. dub.

Scientia Dei & ſi neq; uniuerſalis ſit, neq; particularis; quia tamen ſcientia in nobis quæ particularis, eſt in actu; ideo ſcientia Dei magis eſt propinqua ſcientiæ particulari quā uniuerſali. ibidem.

Scientia qua ſcit aliquis rem, utrum ſciatur per denominationem additam ſupra primam, & ſic in infinitum, putà quando nos ſcimus rem, & poſtea ſcimus nos ſcire illam rem, require in libro deſtruct. in diſputatio. 6. in ſolutio. 4. dub. Vbi ex ſolutione colligitur, quòd ſciens aliquam rē ſcit ſcire illam. Nam ſi ſciendo rem ignoraret ſe illam ſcire; ſic proceſſus eſſet in infinitum: unde non eſt alius actus ſecundum rem. Et iſta eſt mens ipſius, quicquid alij dixerint ſuper hoc.

Sciētia multiplicatur ex multiplicatione ſpecierum: & ideo Philoſophi dicūt, quòd ſcientia Dei nō eſt uniuerſalis, neque particularis. ex diſpu. 12. in ſolu. ſecundi dub.

Scientia noſtra dependet ab ente inquantum res adæquatur ad intellectum; ſed ſcientiæ Dei habitudo ad ens eſt nobilior iſta. ex diſpu. 12. in ſolu. ſecundi dub.

Scientia de iudicijs ſtellarum circa futura, & phyſionomia, ſunt ſpecies diuinationis: ſed una eſt circa futura, alia circa præſentia. ex diſputationibus phyſicis in prima diſputa. in ſolu. 1. dubij.

Scientia interpretationis ſomniorum eſt ſpecies diuinationis, & hoc genus ſcientiarum non eſt ſpeculatiuum, neque factiuum, licèt exiſtimetur quòd ex eo proueniat utilitas in opere. ibidem.

Scientia de imaginibus eſt falſa: quoniam & ſi cōceſſerimus quòd ſitus ſtellarum faciat impreſsiones in rebus quæ ſūt hic; impoſsibile eſt ut illa impreſsio ſit niſi in re facta: non autem poſsibile eſt ut impreſsio illius rei tranſeat ad aliā rem extra eam. ibidem.

Scientiæ præſtigiationis ſunt ſcientiæ quæ ingrediuntur in capitulum mirabilium, & non habent introitum in artibus ſpeculatiuis. ibidem.

Scientia naturalis plus ferè apparet in materia uiliori quā in aliqua alia nobiliori. difficilius enim introducitur generatio in materia imperfecta, & hoc etiam in artificialibus apparet, cum nobilitas artificis eiuſque perſpicacitas plus polleat in materia impaſsibiliori, quàm in ea quæ facilius & amplius recipit. Commen. in fine primi de partibus animalium. & nota quòd iſta fuit ſententia Them. ex ſententia Com. 12. meta. com. 18. ubi loquitur de genitis ex materia putri. Colligitur tamen ex ſententia magiſtri in. 1. de partibus, cap. ulti. ubi dicit: Quamobrem uiliorum animalium diſputationem perfectionemq; faſtidio puerili quodam ſpreuiſſe moleſteque tuliſſe dignum nequaquam eſt, cum nulla res ſit naturæ, in qua non mirandum aliquid iudicium habeatur.

Scientia diuina non largitur de cauſis niſi formam & finem, & aliquo modo agens, uidelicet non eo modo quo dicitur agens in rebus tranſmutabilibus, quia conditio agentis in hoc loco non eſt quòd præcedat paſſum præceſsione tēporali, ſicut ſit in rebus naturalibus. Auer. in paraphraſi metaph. tract. 2. cap. 1. ubi patet quòd genus agentis negauit Auerroes in rebus æternis. idem habetur in ſecundo cap. de ſubſtantia orbis.

Scientia naturali ſicut in ea reducuntur omnes cauſæ cuiuſcunq; rei ratione naturæ & rerum naturalium; ſic in ſcientia diuina reducuntur entium cauſæ inquantum entia, ratione diuinitatis & rerum diuinarum, quæ ſunt entia non exiſtentiā in materia. Auer. in epitomate meta. tract. 1. ca. idem. 6. primæ philoſophiæ. comm. 2. Inde collige, quæ ſit ratio formalis ſubiecti naturalis philoſophiæ, & quæ ſciētiæ diuinæ.

Scientia naturalis conſiderat duas cauſas ultimas tantùm ſcilicet materiam & mouens: ſed ſcientia diuina cauſam formalem & finalem & agentem, quia differentia eſt inter agens & mouens, quia mouens dat mobili motum tantùm; ſed agens dat formam propter quam ſit motus. Auer. in epitomate meta. tracta. 2. ca. 1. hinc intelligere poteris quo modo intelligitur dictum eius in primo phyſic. com. 1. ubi habet quòd diuina ſcientia conſiderat tria genera cauſarū. Vbi aduerte quòd intelligentia ut dat motum cælo, & dicitur anima eius, conſideratur à naturali, ut patet. 2. cæl. commen. 3. ſed ut dat ſibi formam. i. eſſentiam, quia eſſentia orbis, quam formam Commē. appellat in hoc epitomate, eſt cauſata ab æterno in genere cauſæ efficientis, non tempore, ſed natura ſolùm orbem præcedens: & ſic dicitur cauſa agens ipſius, & iſto modo conſideratur à diuino, & iſta eſt ſententia eius hic, & etiam infra in tracta. 4. ubi oſtendit quomodo intelligentia habet triplex genus cauſalitatis. Dicit enim Commen. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, quòd licèt orbis in ſe contrarium non habeat per quod corrumpi poteſt; habet tamen finitatem à ſuperficie continente ipſum: & omne tale indiget uirtute largiente in ſua ſubſtantia permanentiam ſempiternam, ſicut indiget uirtute largiente ſibi motum ſempiternum ut cælum. Igitur cauſatū ab intelligentia quo ad motum dependet ab ipſa ut à mouente, ſed ut eſt cauſatum quo ad ſui ſubſtantiam dependet, ut ab agente, primo modo à naturali, ſecundo modo à diuino, & iſta eſt uia eius ſine dubio.

Scientia & ſenſus menſurantur magis quàm menſurent. 10. metaphy. tex. commen. 5.

Scientia eſt in qualitate & ſcitum in ſubſtantia. 10. meta. commento. 22. ubi Commen. in commen. dicit quòd ſtat quòd unum relatiuum ſit in uno genere, & ſuum correlatiuum erit in alio. Et nota, ut ibi dicitur, quòd habet ueritatem de relatiuis quæ ſunt per aliud, fallit autē in relatiuis quæ ſunt per ſe relatiua.

Scire quidditates entium quæ multipliciter dicuntur, eſt multum difficile, quia appropinquant ei quod non habet unã naturam, & huiuſmodi diffinitiones difficile inueſtigantur per regulas dantes diffiniriones quæ ſunt, diuiſio, & compoſitio, & demonſtrario. 4. phy. com. 2.

Scientiæ omnes duobus modis principium ſumunt, aut rebus per ſe motis, aut ab alia ſcientia. 7. colliget. ulti. cap.

Sciſsibilia ſunt illa quæ diuiduntur ſecundum longitudinem. 4. meteoro. & cauſa in hoc eſt, ut ibidem dicitur, cauſa po ſitionis filorum ſeu uillorum, & eſt in tex. com. 47.

Seropha cum peperit, primam mammam porco, qui primus in lucem prodijt, præbet. 6. de natura anima. cap. 18.

Serophis proprium eſt primas mammas primis porcis genitis tribuere. Ariſtote. 4. de partibus animalium. cap. 9. & Aue. ibid. in cap. de pectore.

Scrotum appellatur teſtium conceptaculum. 3. de natura animalium. cap. primo.

Secundum differt ab eo quòd eſt per accidens, quia ſecundũ eſt terminatum quoquo modo, ſed illud quod eſt per accidens eſt infinitum. 1. phy. com. 44.

Secundum quod, & cauſa, pariter exiſtunt. 5. meta. tex. cõ. 23. Vbi colligitur quòd nota reduplicationis poteſt reduplicare quodlibet genus cauſæ, contra uulgares aſſerentes quòd non reduplicat niſi genus cauſæ formalis tantùm.

Seculum cœli eſt terminans eſſe uniuſcuinſque rei quam continet cœlum, ſicut ſeculum uniuſcuiuſque rei eſt ſuum eſſe terminans omnes partes eius: ſeculum uerò primæ cauſæ eſt ſuum eſſe terminans eſſe omnium entium, quamuis nõ ſit in tempore. primo cœli. com. 100. Ex quo patet dari triplex ſeculum. idem etiam notauit Simplicius in eodẽ loco.

Semen in uegetabilibus, ſperma autem in uninerſalibus eſt. primo phy. com. 62.

Semper eſt aliquid quod ſubijcitur ex quo fit quod fit. 1. phy. tex. com. 62. & in. 1. cap. de ſubſtantia orbis.

Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens. tertio phy. tex. commen. 17.

Sempiterna ſunt priora ſecundum ſubſtantiam corruptibilibus. 9. meta. tex. com. 17.

Sempiternum nullum eſt in potentia. ibid.

Sempiterna carent labore, quia cauſa laboris eſt materia quæ eſt ſubſtantia in potentia & non in actu. 9. meta. tex. com. 17. Ex quo patet quòd nulla forma abſtracta à materia eſt fatigabilis: & per oppoſitum qualibet forma exiſtens in materia fatigatur.

Sempiterna non habent malum, neque peccatum, neque eſt in eis corruptio: etenim corruptio malorum eſt. 9. metaphy. tex. com. 19.

Sempiterna carent uiolentia & diſpoſitione præter quàm naturali. 5. metaphy. tex. com. 6.

Senſus accidit dormientibus animalibus non modò quæ ſomnia uocantur, ſed etiam præter ſomnia, ut his qui dormiẽtes reſurgunt, & quidem plura quàm agunt ſine ſomnio: ſunt enim qui dormientes reſurgant & ambulent. ex. 5. de generatione animalium. cap. 1.

Senſibili recedẽte à ſenſibus noſtris, ſtatim certitudo ſui omnis mutatur in exiſtimationem, abſq; eo quod in nobis accidit error. 9. meta. com. 22. idem. 7. meta. tex. com. 53.

Senſibilibus recedentibus à ſenſu nõ eſt de eis certitudo, ſed opinio 7. meta. tex. commen. 53. ubi Commẽ. dicit, quòd dum recedunt à ſenſu poſſunt corrumpi: & tunc non remanebit exiſtimatio: & ideo ſingularia non habent diffinitionem, neque demonſtrationem, quia poſtquam recedunt à ſenſu, non habent niſi exiſtimationem.

Senſibilium principia ſi acciderit, ut in metaphyſica quærantur; hoc erit inquantum entia non inquantum ſenſibilia, 4. metaph. com. 1. idem. 6. metaphy. tex. commen. primi, & in. 12. metaphy. com. 1. 5. & . 6. 7. metaphy. com. 5. & . 9.

Senſus non eſt ſuimet, ſed eſt, alterum præter ſenſum quod natura prius eſt ſenſu: mouens enim eſt natura prius mouens. 4. metaphy. tex. com. 25.

Senſibile eſt relatiuum, quia nullam habet naturam niſi relatiuam. Nota tamen quòd hoc eſt ad hominem, loquitur enim ex intentione antiquorum ibi, ut patet.

Senſus eſt in capitulo relationis, & ideo ſi eſſent ſenſus æterni, eſſent animalia æterna. 3. metaphy. com. 7. uide 5. metaph. com. 20.

Senſibilia omnia ad ſenſum iudicamus. 4. meteoro. com. 30.

Senſus præter utilitatem propter ſeipſos diliguntur. ex proœmio metaphyſicæ.

Sẽſus uiſus præ omnibus maximè, ut ita dicam diligitur, quia multas rerum differentias demonſtrat, & maximè hic ſenſuum nos cognoſcere facit. ibid.

Senſibilia quædam non ſunt tranſmutabilia eſſentialiter, ſed permanentia, ſcilicet forma: & quædam ſemper ſunt tranſmutabilia, ſcilicet materia. 1. metaphy. com. 6. Vide conſimile primo de generatione & corruptione. tex. com. 35. & . 36. & com. 38.

Senſoriorum omnium meatus tendit ad cor. Ariſto. in. 5. de generatione animalium. cap. 2. in lib. de ſenſu & ſenſato.

Senſibilia habent duos modos comprehenſionis, modum qui non eſt ſcientia eorum, ſed imaginatio, & modum qui eſt eſt ſcientia eorum, & ſunt intellecta uniuerſalia. 1. meta. com. 27. iuxta illud Boetij. Singulare eſt dum ſentitur, & uniuerſale eſt dum intelligitur.

Senſibilia ſunt in triplici differentia, quædam enim ſunt quæ præciſè iudicantur eſſe uera, & quædam ſunt quæ præciſè iudicantur eſſe falſa, licèt ſentiãtur, ut apparet in deceptionibus uiſus, & quædam ſunt ignota, donec ſurgat demonſtratio, ſicut apparet de paruitate ſolis. 8. phy. comm. 26.

Senſus quotiens agit in ſenſile ideſt quotiens ſenſus in actu eſt, & incumbit in ſenſile; totiens quoque in idem ſenſile imaginationem moueri. neque enim digredientibus, aut ſublatis rebus imaginationem tueri, & cuſtodire ueſtigia earum poſſet, niſi cognoſceret & perciperet ea quorum ſibi cuſtodia eſſet concredita. Themiſt. in. 3. de anima: ſecũdum eius deciſionem & diuiſionem Græcorum, cap. 15. & ſecundum Latinos eſt in. 2. de anima in expoſitione. tex. 159. ¶ Ibi duo collige, unum quòd ſi ſenſus aduertat & cognoſcit obiectum, ſenſus interior non percipiat actum illius ſenſus, ut qui tenet oculos apertos uidet, ſed non percipit ſe uidere, quia eſt diſtractus, dicendum eſt, quòd ſi uidet etiam, ſenſus percipit ipſum uidere, quia ſi nullo modo perciperet, nec ſenſus exterior percipit ullo modo. Secũdum eſt contra Arabes, qui uolunt aliam eſſe uirtutem reſeruatiuam, & aliam cognitiuam.

Senſibile quandoque ſumitur pro tangibili, ut primo cœli. tex. commen. 68. ſecundum expoſitionem Aue. & . 2. de generatione & corruptio. tex. com. 7. Quandoque pro naturali ſeu mobili, ut in prologo primi phyſico. Com. inquit, quòd res ſenſibiles ſunt ſubiecta illius artis, quandoq; pro obiecto ſenſus, ſicut intelligibile pro obiecto intellectus, ut. 3. de anima plerunque.

Senſibile nullum eſt non ens in loco primo cæli. tex. commen. 69.

Senſus fortes ſunt illi qui comprehendunt minimum eorum quæ ſunt poſsibilia, ut comprehendantur ex ſpacijs ex quibus ſperatur uiſio. 1. cæli. com. 117. De tali ſenſuum fortitudine, uide Ariſt. in. 5. de generatio. anima. cap. 2.

Senſus exiſtẽte erit phantaſia & appetitus; quia ubi eſt ſenſus, erit lætitia & triſtitia: ubi autem hæc, ex neceſsitate deſiderium erit. 2. de anima. tex. commen. 20. & tex. commen. 27.

Senſus eſt de uirtutibus paſsiuis. 2. de anima. tex. commen. 51. & 52. 59. & . 60, idem. 3. de anima. com. 18. authoritate Alexan. & . 7. phy. com. 12. Vide in concordantijs.

Senſus communis cuius eſſe demonſtratum eſt in libro de anima, eſt primo & principaliter in corde ſecundum Ariſtot. & Gale. dixit quòd eſt in cerebro. ſecundo colliget. cap. 11.

Senſus eſt duobus modis, in potentia uidelicet, & in actu. 2. de anima. tex. com. 53. & . 138. & . 139.

Senſus prima perfectio fit ab intelligentia agente ut declaratur in libro de animalibus. 3. de anima. commen. 59. idem 7. metaphy. com. 31. & . 12. meta. com. 18. Vbi per intelligentiam agentem intelligit uirtutem informatiuam, quæ ut remoratur ab intelligentia non errante, producit animatum. uide in. 2. de generatione animalium. cap. 3.

Senſibile dicitur tripliciter. 2. de anima. tex. com. 63.

Senſibile proprium eſt quod non contingit altero ſenſu ſentiri, & circa quod non contingit errare. 2. de anima. tex. cōmen. 63. ubi Commen. gloſat hoc habere ueritatem in maiori parte. Themiſt. autem apponit tres conditiones, quas etiam uidetur innuere Commen. in. 4. meta. in commen. 26. in calce commenti.

Senſus non ſentiunt organa ſua, & uide cauſam. 2. de anima. tex. com. 52. & Alex. in paraphraſi de anima. cap. de intellectu in actu dicit quòd ſenſus in actu non ſentit ſeipſum.

Senſoria quædam ſimplicibus elementis conſtant, ut uiſus, auditus, & olfactus: quædam uerò ex omnibus, ut tactus & guſtus. 2. de anima tex. com. 130. uide Themiſt. ibi, & Simplicium quomodo ſit intelligendum hoc.

Senſus non decipitur circa ſenſibile proprium. quarto meta. tex. commen. 24.

Senſus ſinguli cognoſcunt ſuorum ſenſilium priuationes, ut oculus tenebras. Themiſt. 2. de anima. & habetur in tex. ibidem. 71. ſed præſentiam ſenſibilis per ſe, abſentiam uerò & priuationem per accidens percipiunt, ut teſtatur idē Themiſtius. 2. de anima. cap. 23.

Senſus non comprehendunt eſſentias rerum, ſicut quidā exiſtimauerunt, ſed hoc eſt alterius potentiæ quæ dicitur intellectus. 2. de anima. com. 63.

Senſus hominis comprehendunt indiuiduales decem prædicamentorum. ibidem. & tertio de anima. 6. 20. & 33. commentis.

Senſibilia communia ſunt, motus, quies, numerus, figura, magnitudo. 2. de anima. tex. com. 64.

Senſus non decipitur circa ſenſibile proprium tribus conditionibus cōcurrentibus, quòd organum nō ſit læſum, quòd non ſit perturbatum membrum, & quòd ſit debita diſtātia. Them. in. 2. de anima. cap. 21. & eſt in expoſitione tex. 63. Vide tamen Alexand. in ſua abbreuiatione de anima. cap. 22. ubi arguit quæ ſint ſenſibilia per ſe, & quæ per accidēs ubi ſic ſcribit: In proprijs autem ſenſibilibus ſenſus potiſſimè ueri ſunt, ubi ſenſibus ea ſeruantur illæſa, quibus cum ſenſibilia ſenſu innata ſunt. ubi ponit quinque conditiones, & tu uide.

Senſus quilibet ſuſceptiuus eſt ſpecierum ſine materia, ut cera annuli ſine ferro & auro recipit figurā. 2. de anima. tex. com. 121. & tex. comm. 138.

Senſus recipit ſpecies ſine materia, ſicut cera non aurum ab annulo recipit, ſed imaginem. licèt differentia ſit, quia ſenſus quum ſpecies recipit, non ſit materia earum, neq; corporea adactione ſignatur, ut cera, neque ſculpitur ſuperficie tenus, ſed effigies illas foris illapſas intra ſe totum admittit altè condendas. Themiſt. 2. de anima. cap. 20. in fine. uide etiam Alex. in paraphraſi de anima. cap. de ſenſu communi. ubi probatur liquido patere ſenſum recipere ſine materia, quia uiſus non albeſcit, neq; nigreſcit. Vide clarius de hoc Themiſt. in libro primo de memoria & reminiſcentia. cap. 11. & Alexandrum. in. 2. de anima. in cap. de phantaſia, à quo uerbotenus aſſumpſit. uide etiam Themiſt. 2. de anima. cap. 22. in tex. 68. ubi dicit: Quemadmodum in cælatura annuli & ſigillum in ceram: nam cera non in profundo, ſed in ſuperficie fingitur; aer uerò & oculus intra ſe totum recipit.

Senſitiuæ uirtutes ordinatæ fuerunt ab Ariſto. ſecundum nobilitatem & non ſecundum naturam. & ideo prius pertractauit de uiſu, deinde de auditu, deinde odoratu. 2. de anima. commen. 77. Auicen. autem in. 6. naturalium ordinauit iſtas uirtutes ſecundum naturam, unde prius egit de tactu, deinde de guſtu, deinde de olfactu, deinde de auditu, & poſtremò de uiſu. Vbi collige quòd ordo doctrinæ quādoq; ſequitur ordinem naturæ, & quandoque ordinem nobilitatis & perfectionis.

Senſibile poſitum ſupra ſenſorium non cauſat ſenſationem. 2. de anima. tex. com. 98. & 75.

Senſuum omnia inſtrumenta, ut eſt declaratum in naturali philoſophia, ſunt uacua à ſenſibilitate ſuarum apprehēſionum, quia in rebus naturalibus recipiens nō recipit ſuum ſimile. 3. colliget. cap. 35.

Senſus quilibet unius contrarietatis eſſe uidetur, ut uiſus albi & nigri, auditus grauis & acuti, guſtus amari & dulcis. 2. de anima. tex. com. 107.

Senſus idem habet idem inſtrumentum. 2. de anima. commē. 112. & 107. & 3. de anima. com. 50.

Sentire eſt quoddam pati. 2. de anima. tex. com. 118.

Senſus aliter patitur quā inanimata, uide in. 2. de anima. Themiſt. pulchrè cap. 42. & 44.

Senſibilium ſpecies remanent in abſentia, ſenſibilia in ſenſu ſuper aliquam moram. Themiſt. 2. de anima. cap. 44. idem habet præfatus expoſitor ibidem. ſuper tex. com. 138. & eſt in. 3. de anima. in Themiſtio. ca. 4. Vide etiam Themiſtiū in commen. libri de inſomnijs ca. 8. & 9.

Senſibilia in anima ſunt intētiones & comprehenſiones: ſed extra animam non ſunt cōprehenſiones, neq; intētiones; ſed res materiales non comprehenſæ omnino. 2. de anima. com. 121. idem. 12. meta. com. 14. 23. & 36. conſimile de intellectu. 3. de anima. com. 38.

Senſibilium excellentiæ corrumpunt ſenſitiua. ſecundo de anima. tex. com. 123.

Senſuum ſecundum opinionem Ariſto. quidam ſunt in capitulo relationis, quidam uerò in capitulo actionis & paſſionis per ſe, & accidit illis relatio. 2. de anima. com. 125. & 126. & 140. & 143.

Si ſenſus aliquis nobis deficeret, oporteret aliquod organū nobis deeſſe. 2. de anima. tex. com. 128.

Senſus alius præter quinque non eſt. 2. de anima. tex. comm. 128. uſq; ad. 136. ¶ Et aduerte quòd Ariſt. adducit tres demonſtrationes: quarum prima eſt à medijs: ſecunda eſt ab inſtrumentis; & cauſa data in iſtis demonſtrationibus eſt quaſi materialis: tertia uero eſt a ſenſibilibus, & iſta demōſtratio eſt magis firma illis duabus, cum cauſa accepta in ea ſit finalis, ut notat Commen. in. 2. de anima. commen. 129. Vbi collige demonſtrationes datas per cauſas finales eſſe certiores demonſtrationibus datis per materiam, uide etiam in. 3. meta. com. 3.

Demonſtrationes datas per cauſam finalem eſſe certiores datis per materiam.

Senſibile per accidens non mouet ſenſum, neque formam ſuam imprimit. 2. de anima. tex. com. 134.

Senſibile per accidens eſt duobus modis. ibidem.

Senſibilia & appetibilia non ſunt loci, aut conceptacula factionum, ſed potius irritamenta & incitamenta ſenſuum. Themiſtius primo de anima. cap. 18. & eſt ſuper tex. 43. & habetur in libro de ſenſu & ſenſato, ubi dicitur quòd ſenſibile ſenſuum agere facit.

Senſus omnes habentur à non imperfectis & non orbatis. 2. de anima. tex. com. 131.

Senſibilis actus & ſenſus idem eſt & unus. 3. de anima. tex. com. 138. & tex. com. 141.

Senſibilibus abeuntibus inſunt ſenſus & phantaſiæ, quibus ſentiunt. 2. de anima. tex. com. 138.

Senſuum operatio non fit cum qualibet menſura caloris, nā fortis calor prohibet eos apprehendere ſenſata extrinſeca, & implet eos, ut uidemus in ægritudinibus acutis aliquos, qui credunt uidere & audire res quæ non ſunt. 2. colliget. capitul. 11.

Senſibilis actus, & ſenſitiui in ſenſitiuo eſt, ſicut actio & paſſio in patiente, & non in agente eſt. ſecundo de anima. tex. commen. 140.

Senſus eſt ratio quædam, & ideo excellens ſenſibile corrumpit ſenſum. 2. de anima tex. com. 143.

Senſus numerantur in relatione uno modo, & in qualitate alio modo. 2. de anima. 143.

Senſus eſt proportio agens. ibidem.

Senſus quilibet eſt ſubiecti ſenſibilis qui eſt in ſenſitiuo inquantum ſenſitiuum, & diſcernit ſubiecti ſenſibilis differētias. 2. de anima. tex. com. 144.

Senſus omnes quos quinque eſſe nouimus, ſunt in homine & in omnibus animalibus terreſtribus, quæ animal generant: nec non & in omnibus animalibus habentibus ſanguinem quæ animal pariunt; niſi quid oblæſum contigerit, ut in talpa. Ariſt. in. 4. de natura animalium. cap. 8.

Sentientis primi uirtus. i. uirtus ſenſus communis melius eſt ut dicatur eſſe una forma, & multa inſtrumentis copulatis cum ea. 2. de anima. com. 149.

Senſibilia communia ſimilitudinem ſuam imprimunt in ſenſu, ut magnitudo, figura, & unius. Themiſt. in. 2. de anima. in tex.

in tex.commen. 134.& ſecundum diuiſionem Græcorum eſt in.3.de anima.cap.2.in Themiſtio.

Senſus communis in iudicio tribus ex cauſis errare poteſt: prima ſi quod iudicauit ſemel fungens officio duorum ſenſuum, alias uno tantum iudicaret: ſecunda, ſi uno tantum iudicet colore Cleonis filium: tertia circa communia hallucinatur, ſi uni ſenſui inſtiterit quæ ſunt pluribus concredita, ut dum de figura quæ uiſui & tactui communis eſt, ſolo uiſu iudicet. Themiſt.in.2.de anima.tex.com. 134.

Senſilium ſuſceptio non per ſchemata aut figuras fit, quale enim ſchema albi erit, aut in uniuerſum coloris; aut odoris? Alex.in particulari.cap.de phantaſia.

Senſus propriorum ſemper eſt uerus. ſecundo de anima. tex. commen.152

Sēſus exiſtit in omnibus animalibus, intellectus uerò in paucis. ibidem.

Sentire non eſt pati, ſed iudicare, neque diſcernere. Alexan. in paraphraſi de anima. in capitulo de intellectu practico & ſpeculatiuo.

Senſus ſemper dicit uerum in proprijs, & falſum in uniuerſalibus, intellectus uerò è contrario, uerum uniuerſalibus, & falſum in proprijs. 2.de anima.comm.152.uide pro hoc.2.de anima com.63.&.134.&.161.

Sētire & intelligere, nec motus ſunt, nec animæ motus. 1.de anima.tex.com.42.&.43. & uide ibi Them.

Senſibile facit ſentiens in actu poſtquam erat in potentia. 3. de anima.tex.com.28.idem.2.de anima.tex.com.60.

Senſus eſt ſpecies ſenſibilium, & intellectus eſt ſpecies ſpecierum. 3.de anima.tex.com.38.

Senſus communis non patitur contrarias qualitates, ſed ante ſe poſitas, & ad pedes genuaq; aduolutas iacentesque contemplatur. Themiſtius.2.de anima.tex.com. 147. uide in contradictionibus nuper æditis.

Senſu communi ſentimus quòd uidemus & audimus, non uiſu aut auditu. Ariſt. in libro de ſomno & uigilia, & Them. in.2.de anima ſuper expoſitione tex.148.contra Thomam de Garbo, & Petrum Pomponaciū. Idem expreſſe notat Alex.in paraphraſi de anima, cap. de ſenſu communi, inquit enim: Hoc autem communi ſenſu & uidentes nos & audientes & ſingulis ſenſibus ſentiētes ſentimus. qui enim uidet audiue, audire ſe & uidere iam ſentit. Namque non alia poteſtate quam ſenſu noſipſos ſentire percipimus, neque tamen nos uidere uidemus, neq; nos audire audimus, quum nec uidere ipſum, ſiue uiſio uiſibilis ſit, neq; audire, ſiue auditio audibilis ſit, ſed hoc primi & proprij ſenſus qui communis dicitur, opus & functio eſt.

Sēſibilia ſeparata in ſpeciebus ſenſibilibus intelligibilia ſunt 3.de anima.tex.com.39.

Senſus in maiori parte non eſt cauſa longitudinis uitæ & durationis: & ideo ſenſibilia ſunt minoris uitæ quàm multæ plantæ.3.de anima.com.61.

Senſibilis quælibet ſuperfluitas corrumpit ſenſum.3. de anima.tex.com.ultimi.

Senſus certiſsimi eſt diſcernere minima quæque circa unum quodq; genus. ibidem.

Senſus exquiſitiores per partes quæ ſinceriorem ſanguinem habent, abſolui neceſſe eſt. ex ſecundo de partibus animalium.capitulo.10.

Sentiendi principium ſemper in medio quærendum eſt in ipſis animalibus.ex.4.de partibus animalium. ca. 5.

Senſus communis cuius eſſe demonſtratum eſt in libro de anima, eſt primò & principaliter in corde ſecundum Ariſt. at Gal.dixit, quòd eſt in cerebro.2.colliget. ca. 11.

Senſatorū motus quamuis ſit declaratum quòd ueniat ad ſenſum ab extra, non eſt impoſsibile, ut fiat etiam ſimile per contrarium.3.colliget.ca. 38.

Senſibilia non mouent ſenſus, neque impellunt niſi remotiuſcula ſint, proindeq; extrinſecus habeantur. A iunctis innexisq; nulli ictus eueniunt, quis iam ipſi ſe feritēt ſenſus. Themiſt.2.de anima.cap.19.in expoſitione tex.52. ¶ Inde patet error Thomæ de Garbo, & Petri Pomponacij aſſerentium ſenſum cognoſcere ſuum actum. hoc enim eſt cōtra Philoſopum, & contra experimentum. nam forma exiſtens in ſubiecto non alterat ſubiectum. Medici enim fatētur calorem in hectico febriente intenſiorem eſſe calore febris ephimeræ & putridæ; & tamen non ſentitur, quia eſt fixus in membris.

Senſus ſecundum Ariſt. minus patibilis eſt quàm ſenſorium. ſi enim ſenex oculo probo ualenteq; uteretur, uideret æq; ac iuuenis: non tamen prorſus impatibilis eſt, quia paſsionem ſenſorij oblæſionemq; ad quēdam modum agnoſcit; ſed intellectus potētiæ ſeparatus & omnino expers huius diſpēdij eſt. Vnde impatibilitatem ſenſus diuerſam eſſe ab impaſsibilitate intellectus ſenſoria & internuntia declarant, quia ſenſus à forti ſenſibili trāſlatus ad imbecillia nō poteſt ſentire, ſicut intellectus ab excellenti intelligibili ad inferiora & humiliora poteſt ea exquiſitè intelligere. Themiſt.tertio de anima.cap.34. ubi concludit ſenſus eſſe minus paſsibiles quàm inſtrumentum, intellectum uerò prorſus impaſsibilem eſſe.

Senſus extremis mundi partibus eſt denegatus, extremas autem mundi partes cælum & plantas accipimus, quanquam alia ratione cælo, alia plantis eſt denegatus: plantis, quia præ ignobilitate naturæ & craſſamento partem hanc, nec promereri, nec capere potuerunt: Cælo, quia eminentiore ordine dignationeq; habebatur, quàm ut ad hunc uſum deſcenderet. Them.3.de anima.ca.71.& eſt ex mente Ariſto.in.3.de anima.tex.com.71.&.72. Collige aliquid negari in aliquibus propter perfectionem, in aliquibus autē propter imperfectionem; ſicut aliquid attribui poteſt alicui propter imperfectionem: aliquibus uerò propter ſummam perfectionem: & conſequi finem ſuum ſine actione omni competit primo principio, & cōpetit terræ: ſed primo principio propter ſummam perfectionem; terræ uerò propter oppoſitam cauſam, ſicut habetur in ſecundo cæli. in commento.66. Nota.

In ſenſu tria ſunt, ſenſibile, uis ſenſibilis, & actus, qui ex introitu admiſturaq; illorum tāquā fœtus excluditur: ita etiā in intellectu tria ſpectātur, intelligibile, uis intelligendi, & actus qui de ambobus paritur. Them.1.libro de memoria. ca.11. ita etiam Diuus Auguſtinus in primo de Trinitate, ex potentia & obiecto paritur notitia.

Senſus, imaginatio, aſſenſus, impulſio, actio, in animalibus ordine quodam diſpoſita ſunt: non enim ubicunq; ſenſum repereris, imaginationem ſubſequi neceſſe eſt; quādoquidē non omnia animantia uim imaginandi habere cōcedimus, neq; item omnem imaginationē aſſenſus conſequitur. Nō enim globum ſolis pedali menſura conſtare aſſentimur, tametſi id in nobis imaginatio percipit. Poſt hæc nō omnis aſſenſio impulſum trahit: nam qui cuipiam quod album ſit aſſentit, non continuo in id impulſum defertur. aſſenſus enim quo rebus adijcimur nō eſt impulſus ille, quo in res quæ coram adſunt, uelut iam ſelectas agimur: id autem appetitus eſt. Accidit etiam ut impulſione atq; appetitu plerūq; peciti nihil agamus, quoties appetitui neq; conſiliū neq; deliberatio ſuffragatur. Alex. ſententia in paraphraſi de anima. in cap. de phantaſia quod nota propter quæſtionem illam difficilem de praſi, quam noſtri Theologi diſcutiunt in prologo ſententiarum primi.

Senſus quinq; ſunt, qui cùm ſint, tanquam nuntij & exploratores ſunt. Them.2.de anima.tex. com. 147.

Senſus dati ſunt animalibus ad ſalutem.11.metaph. com. 36. &.3.de anima.tex.com.60.61.

Sentiendi uis in habentibus ſanguinem nulli parti exangui data eſt, nulla enim pars exanguis ſentire poteſt, licèt ſanguis nullo ſenſu præditus ſit; quippe quia nulla pars animalis ſanguis eſt. ex ſecundo de partibus animalium.cap. 10. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Senſorij ſinceritas cauſa eſt, ut differentiæ ſenſibilium bene iudicentur. Ariſto.in.5.de generatione animalium. cap.2. idem dicit de oculo in fine primi capitis, ubi inquit: Quemadmodum in ueſte mūdiſsima, uel minima macula perſpicua eſt, ſic in puro ſinceroq; oculo, uel parua motio patet ſenſumque efficit. At quod procul cernatur motusq; à longinquis uiſibilibus deueniat, cauſa eſt ſitus oculorum. Vbi colligitur quòd iudicium ſenſibilium nenatur perfectè ex organi temperie, ſed diſtantia ſentiendi ex ſitu organi.

Semen in uegetabilibus, ſperma autem in animalibus eſt.

primo phyſico. commen.62.

Semen eſt album propter ſpumam, & ideo errant qui aſſerũt ſemen Aethiopum nigrum eſſe. Auer. in. 2. de generatione animalium.cap. primo in fine, & uide ibi Ariſt. cap. 2. ubi dicit Herodotum non uera ſcribere, cum nigram geniturã Aethiopum dicat, quaſi neceſſe ſit omnia nigra eſſe eorum quibus nigra eſt cutis:atqui dentes eorum alboa eſſe cernere potuit.

Seminis natura ſpumoſa eſt,hocq; antiquoa non latuit,quippe qui Deam quæ rei ueneιeæ præeſt ab ea ipſa facultate nominauerunt. Ariſt.in.2. de generatione anima.cap.2.

Semen ſecundum Ariſt. non eſt pars fœtus ſeu conceptus,& Gale. contradixit ei in hoc, & Auic. etiam dicit, quòd eſt pars fœtus uirtutum, & eſt pars formæ & non materiæ. Auer. in. 2:de generatio. animalium, cap.utrum ſemen ſit animatum.

Seminis corpulentum diſſoluitur, & uerum in ſpiritum euaneſcit, cùm naturam humidam & aquoſam habeat. ſecundo de generatione animalium. cap.3.

Semen dicitur agere in uirtute ipſius ſeminantis, quod quidẽ iam eſt ſeparatum, definitiq; eſſe, & hoc eſt ſimile rebus ad mirabilibus in quibus datur mouens quod mouet aliquod, & mox quieſcit, & remanet, ſecundum quòd de ſe mouetur & mouet huiuſmodi motu, quẽ acquiſiuit à primo motore,ſic & in natura. Nam quando id à quo ſemen efficitur, præſtauerit uirtutem naturalem ſemini quæ mouet materiam ad perfectionem & procreationem, quo quieſcente remanet ſemen mouens ea uirtute, ob quam rem non eſt neceſſe,ut primum mouens tangat id quod mouetur ab ipſo uſque ad finem generationis, ſed tantum in principio rei. Auerrois ſententia in 2.de generatione animalium.ca. 1.& eſt ſententia formaliter accepta ab Ariſtot.ibi. primo capite uerſus finem ibi: Hæc igitur ſoluere conandum eſt. ¶Ex hoc ſoluitur Achillas Scoti, in.1.ſententiarum, diſt. 18. qui non potuit imaginari quomodo ſemen agere poſſit in uirtute patris.

Contra Sco.

Semen ut inſtrumentum habet tres proprietates ſecundum Ariſ.duæ ſunt cõmunes rebus naturalibus & artificialibus, ſed tertia eſt propria rebus naturalibus tantum. Prima eſt, quòd inſtrumentum non eſt pars rei factæ. Secunda, quòd inſtrumentum ſeparatur poſt conſtituti perfectionem. Tertia quæ eſt propria rebus naturalibus, eſt quòd tangit omnes partes rei confectæ intus & extra eodem modo, arte autem tantum exteriora tanguntur. Aue. in. 2. de generatione animalium. cap.1. utrum ſemen ſit animatum.

Semen eſt inſtrumentum uirtutis informatiuæ per partem aeream ipſius. Auer.in.2. de generatione animalium. cap.2. ubi quærit utrum ſemẽ ſit animatum, & uide ibi pulchram digreſsionem contra Gale.& Auicen.

Seminis profuſio non intus ſit,ut quidam uolunt: os enim uteri anguſtum: ſed ante, quo fœmina uaporem mittit, & aut ibidem manet ſemen emiſſum, aut intus ab utero trahitur ſi calidus eſt & modice temperatus. Cuius rei indiciũ eſt, quòd locus qui modò madebat, reſiccatus mox ſentiatur. Ariſt.in. 2. de generatione animalium. cap.4.

Semen à mulieribus emitti aſſerentibua accidit dicere, quòd ubi foras emiſerint retrahant intus, ſiquidem quod emiſſum eſt miſceri debet cum maris genitura, quod ita fieri ſuperuacaneum eſt.at natura nullam rem ſuperuacaneam facit. Ariſt.in. 2. de generatione animalium cap.4.

Semen tardius ex auibus emittitur quã ex piſcibus. uide cauſam in.1. de generatione animalium. cap.4.

Semen genitale piſcium lac appellari conſueuit. octauo de natura animalium.cap.15.

Seminis natura humida eſt, ideo meatus ſeminis idem communis cum excremento humidi alimenti habetur in aliquibus animalibus. 1. de generatione animalium. cap.13.

Semen utrum ex unaquaque parte corporis proueniat, uide opinionem antiquorum. 1. de generatione animalium, & quatuor eorum rationea ſuper hoc,cap. 17.& uide improbationem iſtius opinionis in cap.ſeq.uidelicet.18.

Semen in emiſsione ſui cauſat uehementem uoluptatem propter pruriginem multam quæ accidit: quapropter ſiquis frequenter ea re utitur, minus afficitur uoluptate. primo de generatione animalium.cap. 18.

Semen utrum concurrat ut forma & agens,an ut materia,uide.1.de genera.animalium.cap.18.&.20.

Semen & genitura differunt.ibid.

Semen & fructus differunt.ibid.

Semen nec in pueris aut ſenibus, neque in ægris eſt. uide cauſam ibid. uide etiam Auic. in.3. cano. tracta.1.in.21. Fen, in cap. de ſterilitate & difficultate impregnationis.

Semen eſt excrementum alimenti utilis atque ultimi. ibid. in fine capituli.

Semen ſi proueniret ex membris organicis, proueniret ex ſimplicibus, quibus ſunt ſimplicia membra. Ariſtot. ratio contra antiquos. 1. de generatio. animalium. cap. 18. ubi patet elementa eſſe formaliter in mixto.

Semen ſanguinis excrementum eſſe ſignum efficax eſt, quòd qui re uenerea immodicè utuntur, ſanguinem emittunt. Aue.1. de generatio. animalium in.1. cap. ubi ponitur improbatio antiquorum de ſemine,& habetur ab Ariſtot.ibi. capitulo.19.

Semen in uita præditis in quibus ſexus maris & fœminæ diſtinctus non eſt, conceptus eſt, conceptum autem appello primam ex mare & fœmina mixturam. Ariſt.in.1.de generatione animalium.cap. 20.

Semẽ confert ad generationem ſui qualitate ſecundum Ariſ. & non quantitate,ut opinatus eſt Galenus.primo de generatione animalium Com. in fine.

Semen apud Ariſt.eſt ſicut inſtrumentum, & mas eſt ſicut Faber,& ſanguis menſtruus eſt ueluti materia. Auer.ſententia in fine primi de generatione animalium, & habetur ab Ariſt.ibid.cap.ulti.

Semen ſiue genitura ſe habet ad menſtruum, ſicut coagulum ad lac. 2. de genera.animalium. Et nota quòd Auicen. deceptus fuit ex hoc exemplo,ut refert Auerr.in.2.de gene. animalium. in.1.cap. ubi quærit, utrum ſemen ſit animatũ. Deuenit enim Auicen.ad hoc ut aſſerat ſemen eſſe partem conceptus, non tamen quòd ſit pars materiæ, ſed eſt pars formæ: imaginatur enim ipſum eſſe proprium calorem naturalem,aut quòd tranſmutatur ad calorem naturalem modica tranſmutatione.

Semen uiri eſſe fœcundum experimẽto in aqua,probatur certa ratione: quod enim tenue & frigidum eſt, citò diffuſum per ſumma innatat: quod fœcundum eſt, in imum deſcendit. Ariſt.in. 2. de generatio.animalium. cap.5. in fine.idẽ in.3. de natura animalium. ca. ulti. ¶Vbi aduerte quòd eadem ratione dicunt aliqui dum periculum facere uolunt, an mulier grauida marem conceperit, quòd lacte extracto à mamilla & in aqua proiecto, ſi in imum deſcenderit, marem concepiſſe: ſi ſupernatauerit, fœminam.

Semina fœcunda ſunt quæ grauedinis ſpeciem referunt eademq; potius marem fœtificant, tenuia autem nec globulenta fœminam gignunt.7.de natura animalium.cap.1.

Semen in potentia continet omnes ſimilitudines,& patris,& aui,& proaui,& ataui, uſque ad ſpeciem.ex. 4. de generatione animalium.cap.3.

Seminum uirtutes aſsimulantur arti & intellectui, & differũt à uirtutibus naturalibus.7. metaphy. com. 31. uide etiam. 12.metaphy.com.13.&.18.

Senes acute uidere non poſſunt, nam cutis quæ pupillæ uocatæ obtenditur, ut cæterarum partium cutis, obrugatur, & craſsior redditur. Ariſto. in. 5.de genera.animalium. ca. 1.

Senectus eſt naturalis morbus, morbus autem eſt aduentitia ſenectus. Ariſto. in. 5. de generatione animalium. cap. 4. Ideo rectè dixerunt medici, ſenes debere regi regimine conualeſcentium.

Septimus metaphyſicæ eſt tractatus primus eorum in quibus agitur de ſubſtantia. Com.in prologo.7. meta. Et aduerte quòd dicitur primus reſpectu octaui metaph. quia iſti duo libri appellantur tractatus de ſubſtantia. Et nota quod in iſtis duobus libris agitur de ſubſtantijs inſeparabilibus à materia, inquantum ſubſtantiæ ſunt & inquantum entia, ſed de ſubſtantijs inſeparabilibus agitur in. 12. primæ philoſophiæ, ut notat in eodem loco Commentator, qui eſt duodecimus ſecundum diuiſionem Latinorum.

Septimus phyſicorum habet quatuor quæſtiones, quarum

prima

prima eſt, utrum omne motum habeat motorem: ſecunda quòd omnia mota in loco reducuntur ad unum motum ex ſe primũ, quod mouetur à motore in ipſo: tertia eſt, quod omnis motor in loco, eſt inſimul cum eo quod mouetur ab eo in loco: quarta eſt, utrum omnis motus habeat proportionem cum omni motu. 7. phy. com. 21.

Septenarius maximam uim habet in generatione inſectorum & ouiparorum, ut in morbis dies decretorius. 5. de generatione animalium. cap. 21.

Separabilia ſermone ideſt diffinitione, exiſtimantur ſeparari ſecundum eſſe, ſed illud quod non ſeparatur ſermone, quantò magis non ſeparatur in eſſe? 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 59. contra Platonem. Vide etiam Auerro. in ſecundo phyſicæ auſcultationis, in commen. 19. quòd quicquid ſeparatur in eſſe, ſeparatur ratione, ſed non conuertitur. & 12. primæ philoſophiæ. comm. 39. dicit, quòd intellectus innatus eſt diuidere adunata in eſſe, ſicut diuidit materiam à forma, & formam à congregato ex materia & forma, Vnde intellectus multa poteſt diuidere quæ natura non poteſt, & multa ſimiliter componit intellectus, quæ natura non poteſt.

Separatio & congregatio ſunt motus locales. octauo phyſi. tex. com. 77.

Separatis iudicare ſeparata non poſsibile eſt, neque in ſeparato tempore. 2. de anima. tex. com. 146.

Serpentes longum ſibilum ædunt. 4. de natura anima. ca. 9.

Serpentes qui ſunt multæ humiditatis & caloris, ſunt longioris uitæ quam ſerpentes qui ſunt in locis calidis & ſiccis, aut frigidis & ſiccis, aut frigidis & humidis. ex commento ſuper libro de longitu. & breui. uitæ.

Serpentis ſenectus una ferè die & nocte exuitur. octauo de natura animalium. cap. 17.

Serpentes uino incontinentes ſunt. proinde uiperas aliqui uino cum fictilibus ad ſepes diſpoſito uenantur: ebriæ enim capiuntur. 8. de natura animalium. cap. 4.

Serpentes & phalangia uiuere poſſunt ſine cibo, quòd ex his quæ pharmacopolæ ideſt pigmentarij alunt, perpendi poteſt. ibidem.

Serpentibus proprium eſt inter animalia eiuſdem generis, ut reliquo quieſcente corpore caput uertere in auerſum poſſit, & uide cauſam. in. 4. de parti. anima. cap. 10.

Serpentes, ſtelliones, lacerti, crocodili fluuiales, mẽſibus quatuor frigidiſsimis latent hæc, nec per id tempus quicquam comedunt. libro. 8. de natura animalium. cap. 15.

Serpentes carent pene & teſtibus, & uide cauſam. 1. de generatione animalium. cap. 6.

Sepia eſt omnium mollium aſtutiſsima, ſola enim hæc ſuo utitur atramento, non modò cùm metuit, uerum etiam abſcõdendi cauſa. 9. de natura animalium. cap. 37.

Sepia plus ſeu copioſius atramentum habet quam polypus & lolligo, uide cauſam in. 4. de parti. animalium. cap. 5.

Sermo iſte poteſt exiſtimari magis, quòd formæ quarũ actiones apparent in materijs, ſunt magis ſeparatæ, quam ſermo Platonis de ideis. 7. metaph. com. 51.

Sermones compoſiti ex accidentibus compoſitione ligata, quidam ſunt cõiuncti per accidens, & quidam ſunt per ſe, ſcilicet per ſecundum modum prædicabilium eſſentialiũ, quæ enumerata ſunt in poſterioribus, in quibus ſubiectum accipitur in ſubſtantia prædicati. 7. metaphyſico. commen. 11.

Sermo qui eſt genus ueri, & falſi, eſt ex compoſitione: & cũ compoſitio non fuerit, non erit neque uerum neq; falſum. quinto metaphy. com. 34.

Sermo uanus eſt, qui eſt ex falſis propoſitionibus & mala forma. 1. phy. com. 10. &. 22.

Sermones ſophiſtici facilius contradicuntur quàm diſputatiui. primo phy. com. 22.

Sermo per ſe dicitur cõcludere in omni materia. 1. ph. cõ. 25.

Sermo demonſtratiuus innatus eſt ſoluere omnes quæſtiones accidentes in re. 1. phy. commen. 71. conſimile 4. phyſico. comm. 31.

Sermo irrationabilis eſt ut ſit cauſa naturaliter ignota. 2. phy. com. 47. conſimile. 1. de generatione & corruptione. com. 19. &. 3. de anima. com. 4.

Sermones diſputatiui ſunt falſi ſecundum partem, & non ſecundum totum. 3. phy. com. 56. idem. 1. phy. com. 52.

Sermones dialectici apud Ariſt. ſunt ſermones ueri, qui componuntur ex accidentibus uniuerſalibus nõ proprijs. octauo phy. commen. & tex. 70. idem. 1. cœli & mundi comm. 70. &. 1. phy. 87.

Sermo de principijs eſt ſermo de omnibus in potentia. 1. cœli. com. 33.

Sermo poſteriorum debet eſſe rectior quàm ſermo priorum 4. cœli. com. 12.

Sermo quidditatiuus debet ſoluere quæſtiones circa rem ſenſibiles contingentes. 1. de anima. com. 11. idem. 4. phyſic. com. 31. &. 8. phy. com. 21. idem. 1. cœli. com. 22. 1. de anima. com. 11. & textu.

Sermo de nutrimento & augmento non perficitur niſi in pluribus libris. ſecundo de anima. comm. 50. Vnde in libro de anima non eſt declaratus niſi primus motor, & inſtrumentum talium motuum, ut dicit Com. in com.

Sermo maximus authoritate Platonis debet eſſe in principio, quia paruus error in principio eſt cauſa maximi erroris in fine, ſicut dixit Ariſt. 3. de anima. com. 4.

Sermo dicens quòd omnia ſunt neceſſaria, nullus eſt, & in metaphyſica contradicitur. 2. phy. com. 48.

Sermo de motu in libro phyſicorum non eſt ſecundum quòd eſt motus alicuius corporis. 5. phy. com. 45.

Sermo de anima eſt multum profundus, ſed Deus appropriauit eum ſapientibus profundis ſcientia, & ideò dixit Iob: Simplex homo ſum ego, & ignoro animam meam. ex phyſicis diſputationibus. diſpu. in ſolu. 7. dubij.

Seſea differunt à contiguis, quoniam ſeſe eſt contiguum & ſequens. 5. phy. 26.

Seſea poſſunt eſſe corpora & non corpora, ſed contigua neceſſariò ſunt magnitudines. 5. phy. 22.

Seuum eſt excrementum terreſtrioris ſanguinis, quàm ſit adeps. ex. 2. de partibus animalium. cap. 5.

Seuum immoderatum non confert ſanitati, & inducit ſeniũ & mortem. ibid.

Sex differentiæ poſitionis ſunt manifeſtæ in homine per ſe, ſed in mundo indigent demonſtratione. Commentator octauo phy. com. 64.

Sextus phyſicorum appellatur de motu, aut quia finis eius eſt perſcrutari de motu, aut quia plura quæ continentur in eo ſunt de motu, aut quia finis eius ſunt iſta duo. 1. cæ. cõ. 37.

Si ſenex accipiat oculum iuuenis, uidebit utique ſicut iuuenis. primo de anima. tex. com. 65.

Si eſt, & quod quid eſt eiuſdem rationis, eſt manifeſtum facere. 6. meta. tex. com. 1. Intelligitur quando ſi eſt, inueſtigatur à priori, ut dicitur etiam in. 2. poſteriorum.

Si non eſſet aliqua ſubſtantia præter naturam conſiſtens, phyſica utique eſſet prima ſcientia, ſed ſi eſt aliqua ſubſtantia immobilis, hæc prior, & philoſophia prima. 6. met. tex. cõ. 3. Vide quæ ſcripſi in proprio Theoremate de hoc, & cõſidera quòd ſcientiæ de ſubſtantia conſiderantes ſunt naturalis & ſcientia diuina: nam nulla mathematicarum de ſubſtãtia cõſiderat excepta aſtrologia, quæ quodammodo etiam naturali ſubalternatur. Et ideo ſi nõ eſſent ſubſtantiæ aliæ niſi naturales, ſequitur primam philoſophiam eſſe naturalem, quia prima philoſophia eſt primi entis ſimpliciter: tale autem eſt ſubſtantia non accidens, & ita ex parte obiecti ſimpliciter naturalis philoſophia eſſet prima philoſophia.

Si ſimile à ſimili pateretur, tunc idem à ſeipſo pati poſſet. 1. de generatio. & corruptio. tex. com. 48.

Si aliquod eſſet ſeparatum calidum, hoc nihil pateretur. 1. de generatio. & corruptio. tex. com. 55.

Siccitas difficilior eſt ad humectandum quam humiditas ad exiccandum, ſicut frigiditas difficilior eſt ad calefaciendũ quam caliditas ad infrigidandum. 7. colliget. cap. 25. & eſt ſententia Gale. in. 9. de ingenio ſanitatis.

Siccitatis proprietas eſt quòd difficulter retinetur ab alio, & retinetur ex ſe. 4. meteororum. comm. primi. &. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 9.

Siccitas etiam fit à frigiditate quæ eſt in materia ſicca, nam frigiditas quæ eſt in materia humida, eſt frigiditas aquea, & operatur humiditatem. 4. meteororum com. 2.

Siccitas producit à colore,primò & per ſe.ibid.

Siccitas innata eſt retinere formam longo tempore, licèt ſic difficilis receptionis.ex lib.de memoria & reminiſcentia.

Siccitas longè à uita remota eſt,humor uerò uiuificus eſt. ex 2.de gener.anima.c. 1.

Siccitas eſt bene terminabilis termino proprio, difficile uerò terminabilis alieno,2.de generat. & corruptione. tex. commen. 9.

Sicco opponitur humidum & udum.2.de generatione. text. com. 14.

Siccum & humidum dicuntur multifariam. ibid.

Signa demonſtratiua ſunt illa quæ conuertuntur cū ſuis cauſis.ſ.cùm ponatur cauſa, ſequitur ſignum, & è conuerſo.6. phy.com. 15.

Signa confici poſſunt ex propoſitionibus poſsibilibus & neceſſarijs,ſed neceſſe eſt ut maiores ſint neceſſariæ, ſi concluſio debet eſſe neceſſaria.7.phy.com.2.

Signa membrorum intrinſecorum uniuerſaliter dare difficile eſt,& ideo medici iſtam partem dimiſerunt.quarto colliget.cap.2.

Signa uera ſunt poſteriora,& cùm fuerint poſita conſequuntur præcedentia.& cùm præcedentia fuerint poſita,conſequuntur poſteriora.3.cæli. com. 69.

Simitas eſt in naſo de accidentibus eſſentialibus, ſed albedo in homine eſt de accidentibus non eſſentialibus.7.metap. com. 17.Sed obijciam,quia cū propoſitio per ſe ſit de omni,ut,ſi ita eſt, per ſe naſus eſt ſimus, ſequitur omnē naſum eſſe ſimum,quod eſt falſum. Vide ſolutionem huius à Themiſt.1.poſterio.c.10.

Simia eſt forma ambigua inter bipeda & quadrupeda animalia,ut bipes cauda caret, ut quadrupes caret natibus. ex.4. de parti.anima.c. 9.

Simia inter quadrupedes ſola cilia habet in inferiori palpebra.Ariſt.in.2.de natura anima.c.8.

Simul & ſeorſum diffiniuntur.11.primæ philoſophiæ.c.11.et in.5.phy.tex.com.22.Generalius autem diffinitur ſimul in prædicamentis.

Simul ſunt ſecundum locum quæcunque in uno loco ſunt. t. 5.phy.tex.com.22.

Simul eſſe opponitur ad eſſe ſolum,& tangere opponitur ad eſſe ſeparatum.5.phy.com.30.

Simul in ſua diffinitione recipit locum.ibid.

Simul quandoq; importat priuationem prioritatis & poſterioritatis in tempore, & quandoque priuationem prioritatis & poſterioritatis in cauſa.2.de anima.commen.115.: Nota etiam quòd quandoque importat priuationem diuerſitatis ex parte locorum,ut.5.phy.tex.commen. 21. Simul quidem igitur dicuntur eſſe ſecundum locum,quæcunque uno loco ſunt primò.

Simbolum habentia facilè tranſmutantur.2.de genera.& corrup.tex.com. 25.

Similia dicuntur multifariam. Vide. 10.metaphyſicor. text. commen. 10.

Similitudo parentum poſt plura genera redditur. Ariſt.in.1. de gene.anima.c.18. ubi dat exemplum de Elide quæ cum Aethiope concubuerat, & non filiam forma Aethiopis peperit,ſed erat filia Aethiopis.

Similia ſunt quorum qualitas una eſt.5.met. in c.de eodem et diuerſo,& in tex.com. 20.

Simile fieri à ſimili, iſta propoſitio uerificatur tribus conditionibus:ut ſit in agente & non inſtrumento: ut ſit in propinquo & non remoto:& ut ſit eſſentialiter & non accidētaliter.12.met.com.24.authoritate Alex.

Similiter calidum & frigidum, aut durum & molle non ſentimus,ſed excellentias tanquā ſenſu,uelut medietate exiſtēte eius quæ in ſenſibilibus contrarietatis.2.de anima. tex. commen.118.

Similitudo adeo in remotum procedit, ut ſolum commune relinquatur.4.de gener. anima.c.3.

Similes ſiunt filij parentibus non ſolùm in membris naturalibus,uerum etiam in non naturalibus,tandem in maiori parte rerum accidētalium,ut narrauit Ariſ.de cicatrice quam habuit quidam pater in uno membro,quam filius reportauit in eodem membro, Ego quoq; uidi in filio meo maiori qui habebat ueſtigium in mammis ſuis, quod ſignum habuit auus ſuus ex matre in mamma, uerum in eo erat paruum,ſed neſcio utrum efficietur maius uel ne. Auerr.in.1. de generatione animalium. capitu. de improbatione antiquorum.

Simplicia ita ſe habent quòd ueritas & falſitas in eis non eſt, ſicut in compoſitis,quia uerum in talibus eſt attingere: nō attingere autem eſt ignorare,tale autem non eſt falli.9.meta.tex. com.22.Et inde ſumitur quòd ſimpliciter ſimplicia aut ſimpliciter ſciuntur,aut ſimpliciter ignorantur,& intelligitur de ſimplicibus quæ ſunt abſtracta à materia,ſicut eſt Deus & intelligentiæ.

Simplicium ſubſtātiarum ignorantia non eſt ſicut cæcitas, cæcitas. n. eſt, ut utique ſi intellectiuum omnino non habeat aliquis.9.met.tex.com.ult.¶ Inde elicitur ex mente Ariſt. intellectum noſtrū poſſe intelligere intuitiuè ſubſtantias abſtractas pro ſtatu iſto: & Beatus Tho. in præſenti loco ab ipſa tandem ueritate coactus,hoc idem fatetur: inquit. n. ex hoc patere, quòd ſecūdum ſcientiam Ariſt.humanus intellectus poteſt pertingere ad intelligendum ſubſtantias ſimplices,quod uidetur ſub dubio reliquiſſe i. 3.de anima. & tamen in principio ſecundi ipſe & Scotus grauiter inſurrexerunt contra mentem Com.hoc aſſerentis,dum dicebat illud exemplum de ueſpertilione nō oſtendere impoſſibilitatem,ſed difficultatē: & iam tu uidere poteris quòd illa Com.expoſitio eſt ſumpta ex præſenti loco,quia Philoſophus dicit expreſſe ignorantiam talium in nobis non eſſe,qualis eſt cæcitas in oculo.

Simplicia carent potentia omnino, & illud in quo eſt potentia eſt compoſitum.9.met.tex.com.2.

Simplicium nō eſt quæſtio nec doctrina,ſed alter modus quæſtionis talium.7.met.tex.com.60.ubi dicit Com.quòd eſt manifeſtum quòd in rebus ſimplicibus non compoſitis nō quæritur,neque per quare,neq; per quid,ſed quæſtio in iſtis eſt alio modo.

Simpliciter quandoque dicit communitatem & uniuerſalitatem.2.phy.com. 61.

Simpliciter poteſt ſumi pro communi ad id quod eſt eſſentialiter & accidentaliter.& illo modo dicit Ariſt.in.8.phyſi. tex.cō. 46. quòd primus motor non mouetur ſimpliciter, quia neq; per ſe,neq; per accidens. Poteſt etiam ſumi ſimpliciter,ut diſtinguitur contra ſecundū quid,& iſto modo dicitur id quod ſubſtantialiter tranſmutatur, quòd trāſmutatur ſimpliciter, quia trāſmutatio in ſubſtātia eſt uera trāſmutatio, tranſmutatio uerò in accidentibus eſt tranſmutatio ſecundum quid,ut patet.1.phy.tex.com.62.&.1.de gener.& corru. tex.com.17.Diſtinctio iſta colligitur ex cō. 46.8.phy.Placuit etiam nobis hic adducere alias ſignificationes. Quandoq; ſumitur ſimpliciter, ideſt ruditer & inconſideratè,ut.3.de genera.anima.c.6.ubi dicit: Hæc.n.& Anaxagoras & alii quidam naturales ſimpliciter ualde & incōſideratè,qui in auium ratiocinatione ita falluntur. Vnde ſimpliciter etiam apud Philoſophos diſtinguitur contra multipliciter, & ſic ſumpſit Philoſophus. 2. de anima. tex.com.61. ut exponit ibi Comment.& Porphyrius dum dixit: Videtur autem neque genus,neque ſpecies ſimpliciter dici.i.uno modo,ſed multipliciter,ut patet. Quandoq; ſumitur ſimpliciter. i. quo ad naturam, ut. 1. phyſicorum: Non eadem ſunt nobis nota,& ſimpliciter. Quandoq; ſumitur ſimpliciter pro uniuerſaliter,& in hoc ſenſu plerunque ſumitur apud Ariſt.Com.2.phyſi.commen.61.ſimpliciter quandoque dicit communitatem & uniuerſalitatem. Quando ſumitur pro propriè,ut dicimus hominis generationem eſſe ſimpliciter,ideſt propriè.Quandoque ſumitur ut diſtinguitur contra per accidens, & ita ſumitur primo phyſi.tex.commen.75.ubi dicit Philoſophus: Nos autem & ipſi dicimus nihil fieri ſimpliciter ex eo quod non eſt, ſed ſecundum accidens.& in.2.phy.tex. commen. 54. ubi dicitur: Eſt autem ſicut accidens fortuna cauſa, ſimpliciter autem nullius. Quandoque ſumitur pro manifeſtè, ut. 1. de anima.tex.commen.23.ubi dicit quòd Democritus ſimpliciter dicit animam & intellectum idem eſſe. i. manifeſtè, quia ponit ibi differentiam inter opinionem eius, & Anaxagoræ,de quo infra tex.commen.24.dicit: Anaxago-

res autem minus certificat de ipſis: ubi litera Arabica dicit, larentius autem Anaxagoras loquebatur de illis. Sumitur quandoque ſimpliciter pro principaliter, & ſic ſumpſit Philoſophus in. 2. de anima. tex. com. 40. & 41. contra antiquos qui aſſerebant nutritionem & augmentationem ſimpliciter eſſe ab igne, ideſt, principaliter. Ariſto. autem uult quòd ignis concurrit ut concauſa, ſeu inſtrumentum; ſed anima, ſicut cauſa principalis. Quandoque ſumitur ſimpliciter. i. neceſſario, & ſic Ariſt. ſumpſit in. 2. phy. tex. commen. 57. ubi ponit conuenientiam inter cauſam & fortunã dicens, quòd non ſunt in his quæ ſimpliciter, neq; frequenter fiunt. Vbi expoſitores & Com. per ly ſimpliciter, exponunt ea quæ fiunt neceſſario. Quandoq; ſumitur ſimpliciter. i. ſine diſtinctione, & ſic ſumitur. 2. de anima. tex. com. 55. ubi dicitur: Diuidendum autem eſt de potẽtia & actu: nunc enim utimur ipſis ſimpliciter. i. uſi ſumus hactenus iſtis ſine diſtinctione & determinatione.

Simplex quodlibet caret potentia, & quod caret potentia eſt ſimplex. 8. phyſico. com. 78. Vide in concordantijs.

Simplex & unum non idem ſunt. 12. metap. tex. com. 37. ubi Commen. dicit, quòd unumquodque dicitur duobus modis, uel abſolute, uel in comparatione. Abſolutum utriuſq; eſt illud quod caret materia, & omnino non eſt diuiſibile, ſimplicis famoſior ſignificatio eſt ſimplex abſolutum. Per ſimplex autem abſolutum intelligas id quod caret materia, & eſt omnino indiuiſibile: in hoc enim etiam eſt differentia inter ſimplex & unum, quia famoſior ſignificatio unius ẽ illud quod dicitur de cõtinuo, & tale differt a ſimplici, quia ſimplex non eſt diuiſibile potentia nec actu, ſed unum dictum de continuo eſt diuiſibile in potentia, licet ſit unum in actu.

Simplex non permutatur, neq; ad aliam ſubſtantiam conuertitur. ex libro deſtructio. diſpu. 2. in ſolu. ulti. dubij. ubi adducitur authoritas Hippocratis in lib. de natura humana ſatis pulchra & ad propoſitum.

Simplex, pluribus modis dicitur, uel quia non componitur ex pluribus partibus, & tamen componitur ex materia & forma, & ſic appellantur corpora ſimplicia. Vel quia non componitur ex materia & forma, ut corpora cœleſtia. Vel tertiò quia diffinitio totius & partis eſt una, licèt talia ſint compoſita ex quatuor elementis. ex lib. deſtru. diſpu. 3. in ſolu. 23. dubij.

Simplices res non habent cauſam actuum procedentium ab eiſdem, niſi naturas & formas earum, uerbi gratia: Terra non habet cauſam deſcenſus niſi ſuam ſimplicem naturam, ſcilicet terreſtreitatem, & ſic de alijs ſimplicibus: ſed compoſitæ res habent agentes cauſas præpter ſuas formas, illæ ſunt cauſæ illarum ſecundum compoſitiones & compaginationes illarum & earum partium adinuicem. ex diſputa. 24. in ſolu. ult. dubij.

Simplicia corpora ſunt quæcunq; motus principium habent ſecũdum naturam. 1. cæli. tex. com. 7. Et intelligitur de motu ſecundum locum, ut exponit Com. in comm. & in paraphraſi. in ſumma. 4. idem dicit. Vnde illa eſt diffinitio ſimplicis corporis, ex qua, ut aſſerit Commen. intelligitur diffinitio corporis cõpoſiti, & eſt illud quod in ſe habet principia plura uno.

Simplicis cognitio dabit tibi cognitionem compoſiti. 5. colliget. cap. 58.

Simplicium corporum ſimplices ſunt motus, & mixti ſunt cõpoſitorum. 1. cæli. tex. com. 7.

Simplicia cum compoſitis & compoſita adinuicem non ſunt eiuſdem naturæ. 3. cæli. com. 8. Vbi collige quòd grauitas & leuitas in elementis non ſunt eiuſdem rationis inter ſe, nec cum compoſitis comparata, quia grauitas terræ nõ eſt eiuſdem naturæ cum grauitate aquæ, quia pars parua terræ eſt grauior aliqua parte maiori aquæ, nec grauitas ſimplicium eſt eiuſdem naturæ cum grauitate compoſitorũ, quia pars parua plumbi eſt grauior parte maiori terræ. Conſimilem ſententiam tenet Alex. in. 1. libro naturalium quæſtionum. De alijs etiam qualitatibus elementorum quæſtio eſt, ubi tenet quòd ſiccitas terræ & ignis non ſunt eiuſdem ſpeciei, nec humiditas aquæ & aeris, & iſtam opinionem etiam ſequitur Simplicius in. 2. cæli,

Singularibus recedẽtibus à ſenſibus, neſcimus utrum ſint aut non ſint. 7. metaphyſi. tex. commen. 35. ubi Commenta. in commen. dicit, quòd non habemus certitudinem, ſed exiſtimationem.

Singularium non eſt diffinitio. 7. met. tex. com. 35. & 1. poſteriorum analyticorum.

Singularia aut intelligentia aut ſenſu cognoſcuntur. ibid.

Singularia ſunt notiora apud nos quàm magis uniuerſalia. 7. meta. com. 10. & tex. & 1. poſteriorum. Vide in concordantijs ſuper. 1. phy. nuper æditis.

Singulum non uidetur aliud eſſe à ſuimet ſubſtantia. 7. meta. tex. com. 20.

Singularium ſecundum actum ſenſus eſt, ſcientia uerò eſt uniuerſalium. 2. de anima. tex. com. 60.

Singularia præcedunt uniuerſalia in eſſe, ſed uniuerſalia præcedunt ſingularia in intellectu. 12. primæ philoſophiæ. cõ. 27. authoritate Alexandri.

Singularium hominum differentia à materia proficiſcitur, formæ enim per quas ſunt homines, nullã inter ſe differentiam habere cernuntur. Alex. in paraphr. de anima. in c. de intellectu in habitu. Idem ſentire uidetur Them. in. 2. de anima. c. 24. ubi habet quòd omnia quæ eadem ſpecie ſunt, participatione materiæ diſtinguuntur. Idem tenet Com. in lib. deſtru. in diſpu.

Singularium ſubſtantiarum ſenſibilium nec diffinitio nec demonſtratio eſt, quia habent materiam, cuius natura talis ẽ, ut contingat & eſſe & non eſſe. 7. met. tex. com. 53.

Situs qui eſt prædicamentum, dicit ordinem partium in loco: ſed ſitus qui eſt differentia quanti, dicit ordinem partium adinuicem. 5. met. com. 24.

Situs eſt ad aliquid, & ideo in prædicamento ſitus, impoſſibile eſt motum eſſe. 6. phy. com. 85.

Sitis eſt appetitus frigidi & humidi, fames uerò calidi & ſicci. 2. de anima. tex. com. 28.

Socratis iunioris parabola de animali non bene ſe habet, abducit enim à ueritate, & facit ſuſpicari quaſi contingẽs ſit hominem eſſe ſine partibus, ſicut ſine ære circulum. 7. met. tex. com. 39. Vbi per iuniorem Socratem exponit Comm. Platonem, qui fuit Socratis diſcipulus: quia Socrates fuit primus qui de ideis diſputare cœpit, ut recitat Euſebius in lib. 10. de euangelica præparatione: & quia illam opinionem Plato excoluit, licèt multum ſit Platonis opinio diuerſa ab opinione Socratis, ut teſtatur Ariſt. in. 13. primæ philoſophiæ (nam Socrates non poſuit uniuerſalia ſeparata ſicut Plato.) Vnde Ariſt. in. 1. de parti. anima. c. 1. dicit, quòd Socratis temporibus uſus quidem diffiniendi increuit, ſed indagatio rerum naturalium deſijt: nam omne philoſophandi ſtudium ad utilem uirtutem ciuilemque uſum conuerſum eſt. Idem primo primæ philoſophiæ. tex. comment. 5. inquit: Socrates circa moralia philoſophante, & de tota natura nihil. Plato autem ubique locorum dum de ideis diſſerit, introducit Socratem diſputantem. quod notauit Philoſophus etiam. 2. de generat. & corrup. in tex. com. 52. ubi ſcribit: Sed hi ſufficientem exiſtimauerunt ad generationem cauſam ſpecierum naturam, que ad modum in Phædone Socrates.

Socrates circa moralia negociatus eſt, & de tota natura nihil. 1. metaphy. tex. comm. 5. idem Commenta. in prologo primi phyſi.

Socratis temporibus homines perceperunt cauſam finalem, & ideo inceperunt regere ciuitates. 1. met. com. 50.

Socrates apud Athenienſes dubitans ne à perfectione humana expoliaretur, elegit mortem præ uita, nam propter uirtutem mortuus eſt. Auerr. in prologo phyſi. de hoc Diuus Plato fecit elegantem apologiam.

Socrati non fuerũt declaratæ uiæ diſciplinæ cões & propriæ. Per uias intellige ſcientias ſpeculatiuas, ut declarat Com. 2. phy. com. 2. idem Philoſophus in. 1. met. tex. com. 5. Socrate circa moralia philoſophante, & de tota natura nihil: Idem aſſerit de Socrate Gal. in lib. de hiſtoria Philoſoph.

Socrates cõcionans apud Athenienſes dixit: O homines ego non dico quòd ueſtra ſcientia ſomnialis diuina ſit falſa, ſed dico quòd ego ſum ſciens ſcientiam humanam: ibid. Auer.

Sol aut ſpiritus primordium generationis præſtat uermibus,

&

& omnibus animalibus quæ ex uermibus proueniunt.

Sol & aliæ ſtellæ ſunt principium cuiuſlibet uiui in natura. 12.met.com.18.in col.3.

Solis calor & ſtellarum diffuſus in aqua & terra generat animalia ex putrefactione generata, & uniuerſaliter omnia quæ non fiunt ex ſeminibus.12.primæ philoſoph.com.18.

Sol & aſtra ſemper agunt, & non eſt timendum ne quandoq; ſtent.9.met.tex.com.17.

Sol et orbis decliuus ſunt principium generationis eorũ quæ fiunt à non ſimili, ſed eorum quæ à ſimili eſt principium, ſimile in ſpecie una cum ſole & orbe decliui.12.met. com. 40.&.13.&. 18.

Sol,& luna,& aliæ ſtellæ,(ut dixit Themi.) aut ſunt formæ non in materia.i.corpora ſpiritualia,aut habent materiam æquiuocè cum iſtis.ult.c.de ſubſtantia orbis.idem. 8. primæ philoſophiæ.com.12.

Sol & ſtellæ calefaciunt duobus modis,unus eſt motus, alius eſt reflexio luminis.com.1.meteo.com.1.&.2.cæli. comm. 42.idem.2. capite de ſubſtantia orbis.

Sol cùm calefacit terram, aſcendunt duo genera exhalationum, unum eſt exhalatio calida & ſicca fumoſa:aliud uerò eſt frigida & humida,aut calida & humida uaporoſa.1.meteo.com.1.

Sol & aliæ ſtellæ cum aſcendunt in aere groſſo, uidentur rubeæ & ignis in fumo.1.meteo. com.1.

Solis maxima diſtantia & tarditas partium motus cæli ultima faciunt eſſe frigoris, è contrario de uelocitate & propinquitate.2.meteoro.cap.ſecundo in colum.14.idem. 2.cæl. commen.94.

Sol per totum annum æſtatem & hyemem facit,at uerò luna per menſem id agit non acceſſu diſceſſuque lunæ, ſed alterum in creſcente luce,alterum in decreſcente. Ariſt. in.4. de genera.anima.c.2.

Sol eſt maximus ſtellarum & denſior & magis luminoſus. 2. cæli.com.42.

Sol magis calefacit in æſtate, quàm in hyeme.uide cauſam.2. cæli.com.42.

Sol unus quum ſit, non tamen lumen ſuum æqualiter omnibus exhibet:aliter aerem,aliter aquam, aliter lapidem,aliter lignum,aliter argẽtum collustrat: item aliter color purpureus,aliter uiridis participat lumen. Themiſt.primo de anima,cap.24.

Sol ſecundum Ariſt.eſt ſub Mercurio & Venere,ſed Ptolemæus & omnes Aſtrologi in hoc aduerſantur Ariſtoteli. ſecundo cæli.com.58.

Solis motus non inconuenit ut ſit uelocior motu Mercurij et Veneris,quamuis ſit ſupra, propter abundantiam ſuæ potẽtiæ ſupra potentias earum.2.cæli.com. 58.

Solem nullus mathematicorum aſſeruit eſſe pauciorum motuum quam reliqua ſydera, ſicut nullus recuſat inferiorem eſſe alijs ſyderibus lunam.2.cæli.in paraph.ſum.3.quæſi.5.

Solem lunamque admittendo paucioribus motibus moueri, & inferiora eſſe alijs ſyderibus propter duorum alterum euenit, aut quia nequeunt attingere eam dignitatum multitudinem, quam corpora media inter hæc & ſupremum orbem poſsidere ualent,qualis eſt diſpoſitio reliquorũ animantium cum homine:aut quia nequeunt poſsidere niſi dignitates inferiores dignitatibus quas poſsident corpora intermedia, qualis eſt diſpoſitio planetarum cum animalibus.Com.in paraphraſi.2.de cælo.ſumma.3. quæſito.5.Et nota hoc quia in commen. magno hoc non aſſeruit, & eſt dictum ſubtile ualde, propterea quia diſtãtiæ entium ſunt ualde diuerſæ.

Sol propinquus & remotus facit contraria. 12. metaphyſico. tex.commen.33.&.34.& in.2.de generati. & corrup.tex. commen.56.

Sol ab antiquis uocabatur dominus uitæ. 12.met.com.34. & ibi uide cauſam,& etiam in commẽ.53. Vbi aduerte quòd hoc eſt in cauſa cur Homerus ſolem magnum Iouem appellat Iliados. 2. ἐννεά δ' ὑ βεβάασι Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοὶ. ζῆς.n. apud Græcos dicitur παρὰ τὸ ζῆν quia ẽ dator uitæ.

Solem & ſtellas dicere eſſe finitas & habere potentias infinitas,non eſt rectum.12.metaphy.commen. 41. authoritate Themiſt.Solis & ſtellarum potentia infinita in eis,non eſt naturalis in eis neq; ſecundum quòd ſunt corpora, ſed abſ pendet ex prima cauſa;aut ex alia exiſtente in eis ab illa potentia,quæ non eſt corpus.12.meta.com.41.authoritate Themiſtij.

Soli antiqui dant uitam,& Saturno res fixas. 12.met.com.44.

Sol propter magnitudinem eius & actionis eius in entibus, & propter hoc quòd apparet quòd motus aliarum erraticarum ordinantur ſecundum motum ſolis, & conſequuntur ipſum; uidetur habere motorem priorem omnibus erraticis.ibid.

Sol & luna(ut apparet)non habent retrogradationem & progreſsionem,ſed uelocitatem & tarditatem.12. metaphyſi. commen. 47.

Sola hæc ponenda ſunt rationabiliter quæcunque in multis aut in omnibus ſunt exiſtentia. 1.cæli. contra Platonẽ tex. com.102.ubi Auer.in commen.ſcribit: Non debemus credere aliquam diſpoſitionem eſſe in aliqua re, donec inueniamus illam diſpoſitionem in omnibus,aut in maiore parte illius rei.

Solicitudo diuina cùm non potuit facere iſta eſſe æterna ſecũdum indiuiduum, miſerta eſt, & dedit uirtutem per quam poſsint perpetuari ſecundum ſpeciem.2. de anima.comm. 34.& tex.com.35.Idem.1.cæli.com.92.&. 2.de genera.& corruptio.com.59.

Somniauit quidam ſe in balneo ſanguineo balneari,cui Galenus,præcepit,ut phlebotomaretur. At alij medici ſequentes uiam Eraſiſtrati prohibuerunt minutionem, & iniunxerunt abſtinentiam, & exercitium: & abſtinendo facta fuit diſſolutio humorum,& inde duplicatus fuit calor,& extinctus fuit,ſicut extinguitur lampas ex multitudine olei,quãdo ſuperabundat.ex.7.colliget.c.primo. Vnde præcipitur in repletione quo ad uaſa fieri phlebotomiam,aut pharmaciam propinari:quia abſtinentia & exercitium in hoc caſu non ſufficiunt.

Somni tempore humiditates abundantes in cerebro mouentur,ut declarat Auer. authoritate Auenzoar.4. colliget.c. 45.de illo cuius fluxus multiplicabatur in ſomno,cui adhibita cura ad ſolum cerebrum ſanatus fuit.

Somnus & quies in animalibus ſunt propter laborem, labor autem in eis non eſt niſi quia in eis eſt principium contrarium motui animæ.2.cæli.com.3.

Somnolenti ſunt habentes uenas conditas & exiles.ex lib.de ſom.& uigi.& uide Them.c.17.

Somnolenti ſunt nani & pueri. ibidem.

Somnus accidit contemplantibus.uide cauſam in lib.de ſom. & uigi. Them. ibi.c.19.

Somno exiſtente ſuperiora & extrema corpora frigent,inferiora uerò & intrinſeca membra calent. Vide cauſam in libro de ſom.& uigi.& Them.ibi.c.20.&. 21.

Somni operationes in corporibus ſunt digeſtio & humectatio.6.colliget.c.4.

Somnus ſuperfluus extinguit calorem naturalem, & corpus inducit ad humidam diſpoſitionem.ibidem.

Somnus eſt profundatio ſenſus cõmunis à cerebro ad cor,uigilia autem eſt aſcenſus iſtius ſenſus à corde ad cerebrum. 3.colliget.c.41.de accidentibus ſomni & uigiliæ.

Somnus non eſt omnis interceptio aut impotentia ſentiendi, ſed ſolùm ea quam euaporatio alimenti committit. ex lib. de ſom.& uigi.uide etiam Them.ibi.c.14.

Somnus eſt priuatio uigiliæ.ex lib.de ſom. & uigi.in princi.

Somnus eſt ligamentum uirtutum & confirmatio earũ,& uigilia eſt diſſolutio uirtutum & debilitas earum. ibid.

Somnus perfectus & gaudium non inueniuntur niſi in habẽtibus ſenſum communem perfectum. ibidem.

Somni deſcriptio eſt priuatio motus,& uigiliæ deſcriptio eſt continuatio iſtius motus,& poteſt dici quòd hic motus huius ſenſus eſt formalis cauſa ſomni & uigiliæ,& ſenſus communis eſt ſubiectum ſomni & uigiliæ,& cor eſt radix,& cerebrum eſt ipſius primum inſtrumentum cum quo operatur.3.colliget c.41.de accidentibus ſomnio & uigiliæ.

Somnia ſignificant ſuper dominium humorum. quarto colliget.cap.13.

Somnia apud Medicos ſignificant dominium humorum in corpore, uerbi gratia, uidere ignem ſignificat dominium

choleræ,& ſomniare aquam ſignificat dominium phlegmatis. in com.libri de diuinatione in fine.

Somnus talis ſua natura eſſe uidetur,ut uiuendi & non uiuendi interliminium ſit,& neque omnino ſit qui dormit, neq; non ſit. Ariſt.in.5.de gener.animalium. c.1.

Somnium multis animalibus ineſſe præter hominem oſtenditur.4.de natu.anima.c.10.

Somnus quid ſit,& iuuamenta eius,& cui uirtuti animæ attribuatur,& quæ ſunt cauſæ eius,requiratur in.2.colliget.ca, 21. & in libro de ſomno & uigilia ab Ariſt.

Sonus,uox,locutio,differunt.uide.4.de natu.anima.c. 9.

Soni excellentea,deſtruunt etiam inanimatorum corporum moles.2.cæli.tex.com.53.

Soni corporum cæleſtium authoritate Themiſtij,nihil operantur in iſtis interioribus propter eorum remotionē: ſed hoc nihil eſt,quia nulla proportio eſt inter magnitudinem illorum corporum,& remotionem eorum. 2.cæl.com.53.

Soni proueniunt ex ſpacijs lōgè maioribus quàm ſint corpora facientia illos. 2.cæli. com. 53.

Sonum ex corpore cæleſti,ſi ibi ſonus eſſet,impoſsibile eſſet non peruenire ad nos, & calorem qui ex motu eorum cauſatur,prouenire.ibid.

Sonus cauſari non poteſt ex corpore ligato cum alio, ut partes nauis in naui. 2.cæli.tex.com.54.56.

Sonus quodammodo aſsimilatur materiæ , quia eſt propinquius materiæ literarum:& quodammodo aſsimilatur formæ quæ prædicatur de literis in quid.7.met.com. 43. Vbi Ariſt.dicit quòd genus non eſt præter generis ſpeciē: & ſi quidē eſt,ut materia ē, ut uox genus & materia literarū ē.

Sonus duplex,potentia & actu.2.de anima.tex.com.77.

Sonus multiplicatur ſecundum ſphæricam figuram in aere,et ita eſt de colore & odore.2.de anima.com.78. &.97.

Sonus eſt motus factus à percutiente & percuſſo in aere. 2. de anima.tex.com.78. & com. 87.

Sonus quaſi eſt in capitulo de ad aliquid non in qualitate:ſed tangibilia & ſapores magis ſunt in capitulo de agere & pati,quàm in relatione. 2.de anima.com. 126.

Sophiſtica ſola circa accidens uerſatur. propter quod Plato non male dixit, dicens circa non ens uerſari ſophiſticum. 11.met.c.7.&.6.primæ philoſophiæ.tex.com.4.

Socrates nihil aliud eſt quàm animalitas & rationalitas,quæ ſunt quidditates eius.7.met.com. 20.

Socrates non in multis dicitur, quia non dicitur, omnia Socrates muſicus,ſicut dicitur oīs homo.5.meta.tex.cō.uacātis,in c.de eodem & diuerſo immediate poſt tex.com.15. uide in concordantijs.

Speculatiuarum ſcientiarum optimum genus. 11.primæ philoſophiæ.c.6.

Speculatiuarum ſcientiarum Theologia eſt optima,circa honorabiliſsimum.n.eſt entium:melior autem & deterior unaquæq; dicitur ſecundum proprium ſcibile. 11.primæ philoſophiæ.c.6. idem in.6.primæ philoſophiæ.tex. comm.2. ¶ Ex quo patet iniuſte aliquos taxare Auer.in.1.de anima. com.1.aſſerentem artes non differre adinuicem niſi altero modo , uel aut certitudine demonſtrationis aut nobilitate ſubiecti . Dicunt.n. non eſſe differentiam ſcientiarum penes nobilitatem ſubiecti. O pauperes inquanto errore perſeuerant non animaduertentes ex ſtudio contradicendi, quòd dum Auer.euertere conantur,Ariſt.ipſum euertunt: nam quid aliud Auer.eſt, niſi Ariſto. tranſpoſitus?

Speculatio de proprijs poſterior ea,quæ de communibus eſt 3.phy.comm.& tex.primò idem.1.phy. tex.com.4.&.57..

Species ſenſibilis diſtinguitur realiter à ſenſatione,quod uide in litera R.ubi notaui quòd recipere eſt aliud à iudicio.

Species una & eadem differens in æternitate & non æternitate inueniri impoſsibile eſt,nulla enim natura magis diſtat à natura generabili & corruptibili,quàm natura æterna:æterni enim à nouo diſtātia maior eſt quàm diſtantia ſpecierum ad inuicem.ex diſpu.10.in ſolu.1.dubii.

Species prædicatur de pluribus differentibus numero in quid.1.metaph.commen.28.idem Porphyrius in capitulo de ſpecie .

Species differunt quorum idem eſt genus. 10.met.tex. c.12.

Species neque mouet neque mouetur.5.phy.tex.com,3,

Species & paſsiones ſunt immobiles.5.phy.tex.com.5.

Species eadem non poteſt inueniri à natura & à caſu:quia illud quod fit à caſu,eſt oppoſitum ei quod fit à natura.8.ph. commen.45.

Species nulla à caſu eſt. 12.met.com.13.&.18.&.7.metaph. commen.31.

Species nulla inuenitur à caſu.7.met.com.22.idem.6. meta. com.4.&.6.idem.8.phy.com. 46.

Species eſt perfectio generis.3.met.tex.com.11.

Species eadem nō poteſt generari ex propagatione & ex putredine.1.de genera.anima.Auerr.c. primo. & habetur in textu ab Ariſt.quicquid Latini ſenſerint in hoc. Vide etiā. 8.phy.com.46.

Sperma non eſt principium nec perfectum,ſed homo.12.meta.tex.com.40.

Sperma aſini eſt frigidum , & ſperma equi eſt calidum,ut dixit Ariſt.in lib.de animalibus , & temperantur apud mixtionem , & fit illi natura media inter equum & aſinum . 7. meta.com.28.uide Ariſto.in.2.libro de genera. animaliū. cap.6.contra Democritum & Empedoclem de ſterilitate mulorum.

Sperma facit ſicut quæ ab arte, habet enim poteſtate ſpeciē, & à quo ſperma eſt aliqualiter uniuocum.7.met.tex.com. 31.ubi in.4.de genera.anima.cap.3. ſecundum tranſlationem Theodori.

Sperma uiri attrahitur à uulua mulieris per quādam uirtutē, quam habet à forma ſpecifica uel à tota ſpecie. 2.colliget. authoritate Auencladis in lib.de ſpermate.c.10.

Sperma mulieris non habet effectum in generatione,& hoc probatur per ſenſum , quia multæ impregnantur ſine ſpermatizatione.& etiam per argumentum,quia tunc uir eſſet ſuperfluus in gener.2.colliget.c.10.de iuuamentis mēbrorum miniſtrantium generatiuè.

Sperma in maiori parte animalium emittitur per eandē partem,per quam emittitur humidum excremētum.4. de partibus animalium.c.9.& Aue.ibidem in c.de pectore, & ibi uide cauſam.

Sperma mulieris eſt ſimile ſuperfluitati aquoſæ , & non ſolū hoc,ſed etiam pro certo eſt ſuperfluitas, & impoſsibile ē, ut ex eo poſsint nutriri membra:eſt igitur ſuperfluitas diſcurrens propter delectationem , ſicut diſcurrit ſaliua alicuius famelici cūm uiderit aliquem comedere.ſecūdo colliget.cap.10.

Sſperma non eſt ex rebus quoe ſunt pars membri, aut ſimplex aut aliquod aliud.2.colliget.c.1.

Sperma eſt prius naturaliter animali.2.phy.com.81.

Sphæra ænea fit, ſed non ſphera nec æs. 7. meta. com. 32. Inde colligitur compoſitum per ſe generari non formam neque materiam . Et hoc habet ueritatem tam in ſubſtantijs quàm in alijs categorijs, ut dicitur in textu : Non fit enim lignum neque quale, ſed quale lignum:neq; quantum, ſed quantum lignum.

Sphæra ſenſibilis non tangit ſuperficiem ſenſibilem niſi in ſuperficie, licèt geometer dicat quòd tangit eam in puncto . 3.met.tex.com.7.&.1.de anima.tex.com. 13.

Sphæra ſecundum quòd eſt ſphæra , non eſt in loco ſimpliciter, niſi accidat ei hoc,ſecundum quòd accidit ſphæris cœleſtibus,quas continet alia ſphæra.4.phy. com. 43.

Sphæra in eo quòd ſphæra non eſt nata moueri in ſphæra , & uniuerſaliter in continente , ſicut mobilia motu recto . 4. phy.com.45.

Sphæra non mutat locum ſecundum ſubiectum, ſed ſecundū formam.4.phy.com.45. &. 6.phy.tex.com.85.

Sphæræ partes,quæ ſunt iuxta centrum, tardius mouētur partibus,quæ ſunt iuxta circunferentiam.6.phy.tex. com.86.

Sphæra quodammodo eſt quieſcens, & quodammodo eſt mota.8.phy.tex.com.76.

Sphæra ſecundum totum mutat locum ſecundum formam tātum,& non ſecundum ſubiectum.ſed ſecundum partes mutat locum & ſecundum formam & ſecundum ſubiectum.6. phy.com.85.idem.8.phy.com. 76.

Sphæra non mouetur ſecundum partes,& quieſcit ſecundum totum. 8.phy.com.76.idem.4.phy.contra Them. com.43. idem.6.phy.com.85,

Sphæra naturaliter diuiditur in duas partes, in centrũ & circunferentiam.8.phy.com. 76.

Sphæra quæ mouetur ſuper uno centro,non eſt cõtraria ſphæræ quæ mouetur ſuper alio centro.1.cæli. com. 32.

Sphæræ quæ mouentur ſuper idem centrum, & ſuper polos diuerſos non ſunt contrariæ, quia non prohibent ſe. ibidem.

Sphæra & ſuperficies ſecundum geometricam conſiderationem poſſunt tangere ſe in puncto:ſed in corpore naturali non poteſt eſſe contactus niſi in parte diuiſibili.Comm.1. cæli.commen.32.idem Ariſto.primo de anima,tex.commen.13.&.5.phy.30.

Sphærica figura eſt ſubſtantia & natura prima.5.cœli.tex. commen.22.

Sphæra ſic ſe habet in ſolidis,ſicut circulus in planis. ſecundo.cæli.tex.com.23.

Sphæra ſola una ſuperficie continetur. ibidem.

Sphæræ locus naturaliter eſt cõuexum centri,circa quod reuoluitur.5.cæli.com. 27.

Sphærici corporis circunferentia minor eſt circunferentis corporis rectarum dimenſionum, æqualis ei in magnitudine, ut eſt oſtenſum in geometria. 2.cæli.com. 59.idem in paraphraſi ibidem ſum.2. quæſito.3.

Sphærico cõtiguum aut circa ſphæricum motum ſphæricum eſſe neceſſe eſt.2.cæli.tex.com.30.

Sphærici corporis duo motus ſunt,uolutatio,& circumgiratio.2.cæli.tex. com. 48.

Sphæra habet naturam talem ut non moueatur ſecundum totum,ſed ſecundum partes. 2. cæli.com.51.

Sphæricum corpus in rei ueritate non eſt in loco.5.cæli.cõ. 51,uide.4.phy.com.43.

Sphæricum corpus ferri poſitum in centro ſphæræ adamanteæ,neceſſario ſtaret in centro propter æqualitatem attractionis.2.cæli.com. 90.

Sphærarum numerus,aut ſunt quinquagintaquinq;, aut quadragintaſeptem.12.meta.tex.com. 47.

Sphæricum corpus eſt finitum ex ſua natura ab una ſuperficie terminante ipſum: ſecus eſt de corporibus rectarum dimenſionum,quæ non ſunt finita per ſe,ex libro deſtr.diſp. prima in ſolutione.11.dubij.idem.3.cæli.tex.commen.67 & primo cæli.tex.com.12.

Sphærarum cœleſtium quælibet una eſt.& uide cauſam ex libro deſtru.diſpu.prima,in ſolutione.11.dubij.

Sphæra inquantum ſphæra oportet quòd habeat terminatos polos,& centrum terminatum.ex diſpu.3.in ſolutione.23 dub. Vbi dicit quòd ſphæra cœleſtis eſt ſimplex, pro quanto non componitur ex materia potentiali & forma: & quodam modo eſt heterogenea, prout partes polorũ nõ ſunt ab eneutrũ;imo naturaliter ſunt terminatæ.

Sphæræ artificiales poſſunt indifferenter habere quælibet duo puncta pro polis,ſecus de naturalibus, & cœleſtibus ibidem.

Sphæræ ſitus inuenitur duobus modis,ſcilicet ſecũdum quod continetur ab alia ſi fuerit huiuſmodi, & ſecundum ſphæram quam ipſa continet. 2.cœli.com. 57.

Sphæræ duæ dum ſe ſecant,ſectio earum eſt arcualis. ſecundo cœli.com.59.

Sphærica figura non contingit niſi in puncto.3. cœli.69.

Spinalis medulla non eſt in cæteris membris ſeu oſsibus inuenta medulla.ex.5.de partibus animalium. cap.6.

Spiritus,& exhalatio differunt,require. 4. meteo. tex. commen. 48.

Spiritus in animalibus non mouetur ſuperius, quia pars grauis magis dominatur in eo quam leuis,& pars leuis ſimpliciter quæ eſt in eo non fit grauis, niſi propter mixtionem aeris.Et ideo cum iſtæ duæ partes ſegregabuntur,tunc moritur animal.4.cæli.com.39.

Spiritus nomen æquiuoce dicitur de ſpiritu exiſtente in ſemine, & de ſpiritu exiſtente in corde. Auerro. 5. de generatione animalium.capitu.5.in digreſsione contra Galenum. & Auicen.

Spiritu retento uires augentur. ex ſecundo de generatione animalium.cap.4.

Spirituale magis læditur per læſionem minus ſpiritualis, & non è contrà.ex libro de memoria & reminiſcen. ubi Cõmen.dicit quòd ex læſione ſenſus communis læditur imaginatiua,& non è contra.

Spiritus eſt principium animæ inſtrumentum intellectus,qđ multi antiquorum opinati ſunt ipſum eſſe animam. Com. 2.de partibus animalium.in cap. de cerebro, & eſt dictum Philoſophi ibidem. ca.7.

Spiritus natura alia eſt,alia animæ, non enim ſpiritus animæ genus eſſe poteſt,quum habeat per ſe ſubſiſtentiam:nullũ autem genus eſt tale ut poſsit per ſe ſubſiſtere. Alexander in paraphraſi de anima.ca. 4. ubi probat quòd anima eſt inſeparabilis à corpore.

Spiritus eſt uapor perceptus in corde & cerebro. Auerroes. 1.colliget,cap.de anatomia membrorum.

Spiritus duo ſunt.ſ. apparens in corde, & apparens in cerebro,in hepate autem non apparet per uiam ſenſus, primo colliget,cap.de ſpiritibus.

Spiritus uiſibilis poſtquam oculus recepit colores, comprehendit eos.2.colliget,c.15.quòd eſt de iuuamentis oculorum & partium eorum. ¶ Ex quo uidetur ſecundum Auerroem ſpiritum eſſe animatum. Auicenna etiam in tractatu de uiribus cordis uidetur idem tenere.

Spiritus eſt calidior res in corpore, poſt quem eſt ſanguis, poſtea caro.ſecundo colliget,cap.de complexionibus mẽbrorum conſimilium.

Spiritus eſt mũdior ſanguine,quia attribuitur aeri, & aer eſt mundior aqua,& eſt declaratum in naturali philoſophia, ibidem. ¶ Et nota quòd etiam inter alias rationes iſta eſt una,propter quam Auerroes tenet cordis complexionẽ declinare ad humiditatẽ,ratione ſpiritus exiſtentis in eo: contra Medicos qui ponunt declinare per ſiccitatem. Cõtra Medicos.

Spiritus ſunt inſtrumenta propinqua regimen corporis.ſecũdo colliget,cap.8.in fine.

Splenis caro rarior & leuior eſt quàm caro hepatis, & tamẽ cum nutriatur ſanguine groſſo melancholico deberet eſſe oppoſitum.& uide cauſam in.4.de utilitate particula. cap. 55.& ibi uide ſi ſplen eſt neceſſarium, contra Eraſiſtratũ, & multa ibi de hoc &c.

Splen quare habeat multas & magnas arterias, uide tres cauſas à Gal.in.4.de utili.parti.ca.15.

Splen in febribus melancholicis ardet ſicut ignis,& hepar in febribus cholericis,& ſtomachus in phlegmaticis:ideo in iſtis tribus generibus febrium conueniens eſt dicta membra confortare.7.colliget.cap.16.

Spongia an ſenſum habeat,ambigitur. quinto de natura animalium.cap.16.

Spongiarum triplex genus eſt. ibidem.

Spongia marina ſimilis omnino plantis exiſtit.ex.4.de partibus animalium.cap.5.

Spongia omnino plantis ſimilis eſt. 8. de natura animalium. capitulo primo.

Spongiã ſenſum aliquem habere creditur argumento, quòd multò difficilius abſtrahuntur niſi clanculum agatur, ut referunt auulſores. Ariſt.in libro.1.de hiſtorijs anima. ca.1.

Stellæ ſecũdum Aſtronomos,quædam ſunt fortunatæ,& quædam non ſunt fortunatæ,& hoc non eſt uerum: ſed tantum poſsibile eſt intelligere de eis,quòd quædam ſunt meliores quibuſdam:hoc enim inuenitur in abſolutis à motu nedum in rebus mobilibus. Commenta. nono metaphyſico. commen.19.& elicitur ex intentione Ariſtote. in textu. ubi habet quòd in ſempiternis non eſt malum, neque peccatum,neque corruptio.

Stellæ diſcurrentes fiunt duobus modis.1.mete.com.1.

Stella ex habentibus caudam tempore hyemis aſcẽdit in terra Romanorum,ut dicit Ariſt. & fuit terræmotus magnus & tempeſtas maris propter fortitudinem uenti.primo meteororum.commen.1.

Stellæ in eo quòd ſtellæ de conſuetudine ſua naturali eſt accendere illud, quod eſt ſub eis exhalatione fumoſa, & attrahere hoc ad ipſas. Et cum ſtellæ fuerint plures uel maiores,operatio earũ erit maior. & eſt propoſitio uera per uitam meam. Commenta. 1. meteo. cap.3. in digreſsione de uia lactea.

Stellæ cadentes non ſunt cæli.1.cæli,com.19.&.1.meteo.

Stellæ à conſiderantibus antiquo tempore inuentæ ſunt non eſſe diminutæ in quantitate.1.cæli. tex.com. 22.

Stellarum & cæli ſubſtantia eadem eſt, & in hoc conueniunt omnes antiqui, ut dicit Ariſt. in lib. cæli & mundi. 2.ca.de ſubſtanna orbis.idem. 2.cæli.tex.com.41.

Stellæ quæ dicuntur Aſſub, ſignificant abundãtiam ſiccitatis. 2.cæli.commeo.42.

Stellæ ſi per ſe mouerentur, motu recto mouerentur. 2.cæli. com.43.quam conſequentiam hac ratione ualere autumo: nam cum ſtella ſit pars rotundi non poteſt perfecto motu circulari moueri, & cum ibi nõ ſit niſi motus ſimplex, quia corporis ſimplicis motus eſt ſimplex, cùm motus ſimplex alius ſit circularis, alter uerò rectus: ſequitur ergo quòd motu recto mouerentur, cùm circulariter moueri nõ poſſint: & eadem ratione ſequitur de epicyclo.

Stellæ apparent uiſui in circulatione moueri ſeu ſcintillare, ſicut nauſeam patientibus res quieſcentes uidentur omnia circumgiro ferri. ſecundo cæli. in paraphraſi, ſumma. 3. quæſito.2.

Stellarum motus uidetur per ſenſum, ſed motus totius cæli uidetur per exiſtimationem.2.cæli.commen.43.conſimile commen.41.

Stellæ fixæ uidentur ſcintillare, & planetæ nõ, & ratio eſt propinquitas & diſtantia.uide.2.cæli.tex.com.48.

Stellæ omnes ſunt eiuſdem ſpeciei in corporibus cæleſtibus. 2.cæli.commen.48.

Stellæ omnes ſunt eiuſdem ſpeciei.2.cæli.tex.com. 59. uide quomodo ſit intelligendum in.2.cæli. com.49.

Stellæ ſi non eſſent ligatæ cum orbe, cauſarent ſonum; quia iſta connectuntur, uidelicet eſſe ligatũ & non cauſare ſonum, & non eſſe ligatum & cauſare ſonum. 2.cæli.com.56

Stellarum erraticarum motores ſe iuuantes ad motum ſtellæ erraticæ, omnes reducuntur ad primum motorẽ illius ſtellæ, & intẽdunt motum illius primi motoris, ſicut diximus de motoribus omnium orbium cum primo motore totius. 12.metaphy.com.44.

Stellarum erraticarum motus poſiti ab aſtrologis ſunt tribus modis.12.meta.com.44.

Stellæ interdiu ex foueis puteiſq; conſpiciuntur quandoq;. Ariſt.5.de gene.animalium.ca.1,& ibi uide cauſam.

Stellarum natura ſempiterna eſt.12.meta.tex.com.43.

Sterilitas mulierum dignoſcitur & probatur ſuffitu, ut odores ſubeuntes uterum efferantur ad locum ſpirandi & efficiant halitum, atque etiam illitu ut colores oculis impoſiti ſaliuam inficiant oris. Ariſtote. 2.de generatione animalium.cap.5.in fine.

Steriles maximè perſeuerant, cum primo naturæ ortu tales conſtiterunt, gignuntur enim & mulieres uiragines, & uiri fœminares, alterius menſtrua deſunt, alijs uerò ſemẽ tenue & frigidum eſt. Ariſt. in. 2.de generatione animalium. capitu. 5.

Sterilitatem faciunt, aut fœmineum partum aquæ crudæ, & frigidæ. Ariſto. 4.de genera.animalium. cap. 2.

Sterilitatis multæ ſunt cauſæ tam in maribus quàm in mulieribus.uide in.5.de genera.animalium. ca.5.

Stillare quid ſit.uide.6.de natura animalium. ca. 18.

Stomachi tunica, quæ procedit ſecundum latitudinem, habet duas operationes contrarias: nam completa digeſtione expellit inferius uel ſuperius per uomitum. 2. colliget ca.9. de iuuamento.membrorum officialium.

Stomachus nutritur ex chylo.ex modica re quæ potius attinet qualitati quàm quantitati & non eſt impoſsibile ut ſit aliqua pars ſubtilis ex chylo, quæ nutriat propter aliquam humiditatẽ, quia tu uides multa animalia nutriri, licèt non habeant ſanguinem.ibidem.

Stomachi attractio per modum ſenſus & appetitus ſeu motus, eſt contrarius motui attractionis eius per modum nutrimenti ſolum.3.colliget.cap.33.

Stomachus ſolus ſentit euacuationem nutrimenti & diſſolutionem, & non alia membra niſi per ipſum. & uide cauſas pulchras ab Auer.ibidem ubi inter alias cauſas dicit quòd hoc membrum eſt tanquam ſpecies omnium membrorum quæ debent ſentire hanc reſolutionem: ſicut nos uidemus quòd membra ſentiunt per neruum etiam in locis quæ nõ ſunt neruoſa, & ſicut diſcernit lingua cibos conuenientes ab inconuenientibus toti corpori.

Stomachus habet operationem toti corpori communicantẽ, & ideo appellatur princeps communicans.7.collig. c.26. ubi reddit cauſam quare in paſsionibus calidis ſtomachi, non debent frigidiſsimis uti remedijs, & dicit experimentatores multum errare in tali cura.

Stomachus ſolus habet ſenſum ex indigentia nutrimenti, nõ autem alia membra.uide cauſam in. 4.de utilitate particula.cap.7.à Galeno.

Sternutamentum eſt ſignum augurale, unum ex omnium ſpirituum generibus ſanctum & ſacrum.Ariſtot. 1.de natura animalium.cap. 11.

Stercus ſignificat ſuper bonitatem uirtutis nutritiuæ. quarto colliget.cap.42.

Struthio partim auem, partim quadrupedem refert.ex fine.4. libri de partibus animalium.

Subſtantia non antecedit alia prædicamenta niſi altero iſtorum modorum, aut ſicut ea quæ ſunt in eodem genere antecedunt ſe adinuicem, ſicut apud reputãtes quòd hoc nomen ens dicitur de decem prædicamentis, ſicut numerus de duobus & tribus: aut ſicut res antecedit res quæ attribuuntur ei, & non ſunt in eodem genere, ut ſanitas antecedit ſanabilia.12.meta.com.2.

Subſtantia dicitur ens ſimpliciter, & alia dicuntur entia ſecundum comparationem.12.meta.tex.com.3.

Subſtantia ſola eſt ſeparabilis & abſtracta, alia autem ſunt in ſubſtantia.12.metaphyſico.tex.commen.3.& 1.phyſi.tex. commen.14.

Subſtãtiæ tres ſunt, ſenſibilis corruptibilis, ſenſibilis æterna, & tertia immobilis.12.meta.tex.com.5.

Subſtantia immobilis ſecundum aliquos diuiditur: quidam enim poſuerunt ſpecies & mathematica in una natura: quidam uerò mathematica tantum.ibidem.

Subſtantia immobilis eſt principium & cauſa rerum naturalium.12.meta.com.5.

Subſtantia æterna declarata eſt in fine.8.phyſi.ſicut declarata ſunt principia ſubſtantiæ generabilis & corruptibilis in primo iſtius libri.Commen.12.metaphy.commen.5.eandem ſententiam Commenta. repetit in eodem commento aſſertiuè iuxta dimidium, ibi: Et nos dicemus quidem quòd Philoſophus inquirit quæ ſunt principia ſubſtantiæ ſecundum quòd ſubſtantiæ &c.ubi apertè dicit in. 1. phy. inueſtigata eſſe principia corporis compoſiti ex materia & forma.Sed in octauo fuit declaratum quòd mouens æternam ſubſtantiam eſt abſtractum à materia. ¶Ex quo patet grauiter errare illos qui autumant in.1.phyſi.inueſtigari principia omnium naturalium generabilium & æternorum, cum hoc apertè non ſolum ſit contra Auerroem hic, & in fine primi libri ſuæ paraphraſis, ſuper.1.cæli, uerum etiam eſt contra intẽtionem Philoſophi ibidem. Nã 1.phyſico. tex. commen. 57. præmittit ſuam intentionem loqui de principijs cuiuſlibet generationis in uniuerſali, & oſtendit illa eſſe contraria, & ſunt forma & priuatio, & quod etiam eſt ultra illa, eſt materia: in cælo autem nõ eſt contrarium neque ſubiectum, primo cæli.tex.commen.20 & eſt etiam contra lucidiſsimum Them.expreſſe in expoſitione tex.50.& contra Simpli.in primo phyſi. in expoſitione textus eiuſdem, ubi expreſſe notat uniuerſaliter in omnibus natura cõſtantibus, inueniri iſtam oppoſitionem ſecundum priuationem & habitum, exceptis rebus ſempiternis. Idem notauit Commenta. in primo phyſico. tex. commen.43.ubi dicit illas dignitates quas poſuit ibi Ariſto.habere locum in omni generatione & trãſmutatione, quarũ actio & paſsio eſt quaſi genus, quia actio & paſsio ſunt merito contrarietatis, & propriè non ſunt niſi in generatione rerum, & tranſmutatione corruptibilium.

Subſtantia immobilis eſt propria primæ philoſophiæ. Com. 12.meta.com.6.authoritate. Alexandri.

Subſtantia qualibet ſenſibilis tranſmutabilis eſt.12.met. tex. com.6.& ibi declaratur ab Auer.in com.

Subſtantia compoſita eſt dignior ſubſtantia & magis ſubſtantia.Commen.authoritate Alexandri.12. metaph. comm. 15. Iſtam etiam ſententiam ſequitur Simplicius in.1.phyſ. in ex-

in expoſitione.tex.90.& in.2.phyſi.licèt Auerroes teneat formam eſſe magis dignam, ut notaui in contradictionibus nuper æditis.

Subſtantiæ generabilis & corruptibilis principia, non inquiruntur principali intentione in prima philoſophia:ſed intentio eius principaliter uerſatur circa principia ſubſtantiæ æternæ, Commenta. 15. primæ philoſophiæ, commen. 8.& eſt ſententia Ariſt.in.7.primæ philoſophiæ,tex.commen.39.iuxta finem.

Subſtantiæ generabilis & corruptibilis principia pertractantur in tractatu ſecundo & tertio primæ philoſophiæ ideſt in.7.&.8.& etiam in naturalibus. Commenta.12.metaph. commen.1.

Subſtantiæ generabilis & corruptibilis alio modo inquiruntur in ſcientia naturali,& alio modo in ſcientia diuina. Cómentator.12.metaphy. commen.1.5.&.29.& in.7.primæ philoſophiæ.comm.9.&.5. ¶ Dicit Subtilis Doctor in primo ſuæ metaphy.quæſtione prima,& Antonius Andreas, quòd quatuor cauſæ inquantum quælibet dat eſſe,circumſcribendo rationem motus & mutationis,pertinent ad metaphyſicum:materia & forma inquantum ſunt partes eſſentiæ:efficiens inquantum dat eſſe circumſcribendo motum: licèt enim non ageret niſi mouendo,tamen ratio dantis eſſe prior eſt ratione mouentis. Finis autem inquantum res ſecundum ſui entitatem ad illum ordinantur, licèt illum non poſsint attingere niſi per motum & operationē: prior tamen eſt ratio ordinis ſecundum eſſe quàm ſecundum operationem. ¶ Dicimus nos cum Peripateticis quòd illud de materia ueritatem non habet, quia materia non dat eſſe: licèt enim Peripatetici concedant materiam eſſe partem eſſentiæ,non tamen concedunt ipſam eſſe partē quidditatis: Differunt enim in conceptis cum materia eſſentia, & quidditas, quia illud quod talem diuerſitatem cauſauit in compoſitis inter eſſentiam & quidditatem, fuit materia quæ ē primò diuerſa à quidditate:ſola enim forma eſt rei quidditas. Et Auicē. in.5.ſuæ primæ philoſophiæ hoc non uidit,quem ſecuti ſunt Thomas & Scotus. Et dicunt Peripatetici quòd eſſe eſt effectus formalis ipſius formæ, ſicut teſtatur diuinus Boetius in libro de unitate & uno. Licèt igitur materia ſit pars eſſentialis compoſiti, non tamē dat eſſe,ſed eſſe eſt à forma. Vnde materia recipit eſſe à forma in compoſito in quo exiſtit. Dicit enim Commenta.3. phyſico.commen.65.quòd materia inuenitur in alio ſicut accidentia & formæ:ſed differt ab illis, quia accidentia & formæ ſunt in ſubiecto,aut dicuntur de ſubiecto, ſed materia eſt ipſum ſubiectum,& non inuenitur per ſe,ſed in aliquo,ſcilicet in compoſito,& cum aliquo,ſcilicet, cum forma:ſed materia inuenitur per formam ſecundum quòd eſt perfectio eius, & forma inuenitur per materiam ſecundū quòd eſt ſubiectum eius. Vbi patet quòd materia nullam aliam cauſalitatem habet niſi quia eſt ſubiectum, ex quo fit aliquid:& hoc dixit lucidiſsimus Themiſtius in principio ſecundi de anima,quòd hoc eſt diſcrimen inter materiam & formam,quia res à materia habuerunt ut fierent, ſed à forma ut eſſent. Quam ſententiam imitatus eſt Commen.in.7.primæ philoſophiæ. commen. 35. dicens quòd cum materia fuerit,non erit res,ſed quod cum forma fuerit,ſtatim eſt res. Et ſic intelligas frater mi, quòd uulgata propoſitio non eſt uniuerſaliter uera, quòd omnis cauſa dat eſſe,immo quædam eſt cauſa recipiens ipſum eſſe, ſicut materia. Ideo ut deducit Commenta.2.phy. commen. 15.materia non poteſt exiſtere ſine forma, alioquin quod non eſt in actu eſſet in actu. Quomodo autem de quatuor cauſis agat diuinus, & quomodo conſideratio ſua differat à conſideratione naturalis Philoſophi, alibi à nobis oſtenſum eſt.

Contra Scot. & ſequaces.

Subſtantiæ naturales ſi primæ entium ſunt, & utique ſcientia naturalis prima ſcientiarum erit. 11. primæ philoſophiæ, capitu.6. Inde colligitur ſcientiam primam eſſe primi generis.

Subſtantiæ generabiles habent omnia quatuor genera cauſarum,& per omnia cognoſcuntur: ſi uolimus ſcire hominē uerè,oportet ſcire per omnes cauſas eius.8.meta. tex. cō. 14.aliter cognitio eius eſſet diminuta.

Subſtantiæ æternæ quia non habent potentiam ad corruptionem,carent materia:ſed materia earum eſt aliquod demōſtratum in actu.ſ.corpus. Ideo dignius habent hoc nomen ſubiectum quàm hoc nomen materia.8. meta.com. 15. & in.2.cap.de ſubſtantia orbis.

Subſtantia & ſubiectum apud Ariſt.quandoque appellatione accidentis dicuntur. Themiſtius.ſecundo de anima,in expoſitione tex.65.

Subſtantia eſt primum ens ad quod omnia alia prædicamenta referuntur.nam ſecundum ſubſtantiæ rationem dicūtur alia entia quantitas,qualitas,& alia ſic dicta omnia:namq; habebunt rationem ſubſtantiæ.9.primæ philoſophiæ, tex. commen.9. ubi Commenta. exponit quòd multa dicūtur entia ſecundum quòd habent diffinitionem ſubſtātiæ, pro quantò in diffinitione apparet ſubſtantia. Vbi patet qualiter intelligenda ſit allegata Philoſophi propoſitio, & ſatis uulgata in.7.primæ philoſophiæ,tex.com.2.ubi habetur: Alia uerò dicuntur entia eo quòd taliter entis hæc quidē quantitates,illa uerò qualitates,alia uerò paſsiones. quia Ariſto.dicit,ut diximus in primis ſermonibus, ubi Commenta.exponit ſecundum antiquam diuiſionem.i. in. 6.& 7.i.in.7.&.8.libro ſecundum diuiſionem noſtram. Male igitur quidam intellexerunt locum illum aſſerentes eius eſſentiali prædicatione non prædicari formaliter de accidentibus,ſed de ſola ſubſtancia:immo de utriſque prædicatur,ſed ſecundum prius & poſterius. Pro tanto enim alia dicuntur entia, pro quanto in diffinitione eorum apparet ſubſtantia:iſta enim eſt Magiſtri interpretatio. Patet autē quòd ſubſtantia non cadit in diffinitione accidentium,niſi pro quanto ſubiectum & cauſa eorum in generatione cauſæ materialis ſunt,ſicut ſcribit Commenta.in.4. metaphy. commen.2.cadit enim tanquam additum.7.metaphy. tex. commen.19.& infra. Et ideo ſi accidentia dicuntur entia propter ſubſtantiam,hoc eſt,quia in diffinitione eorum ſumitur ſubſtantia quæ eſt ſubiectum eorum & materia, ſicut dicimus quòd homo eſt homo propter Deum, tanquā propter cauſam efficientem & finalem;tamen homo ſecūdum ſe homo eſt,ut dicitur in.5. primæ philoſophiæ. tex. com.21. Hominis multæ ſunt cauſæ; attamen homo ſecundum ſe homo eſt,unde non quia Deus eſt Deus, ideo homo eſt homo,licèt à Deo ſit homo,ut bene notauerūt ſubtiles:uide in Theorematibus in illo Theoremate: Accidentia ſunt entia eo quia taliter entis.

Subſtantia dicitur quatuor modis.7.meta.tex.com.44. &.8. meta.com.2.ubi pondera quòd Commentator dicit ſubſtātiam famoſe diuidi in quatuor modos.

Subſtantiæ ſenſibiles non diuerſantur in ſuis ſubſtantijs quādo diffiniuntur,& quando non diffiniuntur,ſcilicet quoniā ſunt ſubſtantiæ, licèt non diffiniantur etiam minus quàm quando diffiniuntur:ſicut eſt diſpoſitio in uiſibilibus, quoniam ipſa non ſunt minus uiſibilia, quando non uidentur, quàm quando uidentur.7.metaphy.commen.46.& eſt expreſſa authoritas Ariſt.& Commen.etiam ibidem in tex. commen. 58. ubi dicit Philoſophus: Quamuis utique ſi non uideremus aſtra, non minus exiſtimatione forent ſubſtantiæ ſempiternæ poſt eas quas nos uidemus.ubi Commenta.ſcribit quòd ſenſibilia ſunt entia, licèt non intelligantur, ſicut ſunt entia licèt non ſentiantur. ¶ Ex quibus locis manifeſte colligitur quòd eſſe cognitum eſt aduenititium eſſentiæ rerum, & quòd non eſt de ratione intrinſeca rei cognitæ.

Subſtantiæ ſeparatæ ſunt de genere rerum per ſe exiſtentium 6.meta.comm.48.&.57.contra modernos aſſerentes ſubſtantias ſeparatas eſſe formas inhærentes orbibus per informationem.

Eſſe cognitū eſt aduētitiū quidditati.

Subſtantia una actu impoſsibile eſt,ut ſit ex duabus ſubſtantijs in actu.7.meta tex.com.49.

Subſtantiæ ſolum eſt diffinitio aut maximè.7.metaphyſi. tex. commen.50.

Subſtantia una numero impoſsibile eſt ut de pluribus prædicetur.7.meta.tex.com.52.

Subſtantia quam ſignificat diffinitio non habet generationē neq; corruptionem.7.meta.tex. com. 53.

Subſtantiæ omnis perſcrutatio in ſcientia diuina de ſuis ſpeciebus

eſtbus non eſt niſi per ſubſtantiam, quæ dicitur forma. 7. meta.com.1.

Subſtantiarum quædam ſunt conceſſæ ab omnibus, quædam uerò à quibuſdam.8.meta.tex.com.1.

Subſtantiæ naturales ſunt conceſſæ ab omnibus.ibid.

Subſtantiæ ſenſibiles omnes materiam habent. 8. meta. tex. com.3. ut dicit Com. in com. quòd hoc eſt declaratum in ſcientia naturali. Vide. 1. cœli. tex. comm. 92. ubi dicit, quòd omne ſenſibile in materia exiſtit.

Subſtantiarum ſecundum rationem hæ quidem ſeparabiles, illæ uerò non.ibid.

Subſtantia compoſita eſt cuius ſolius eſt generatio & corruptio.8. meta.tex.com.3.&.7.meta.26. &.27.

Subſtantia compoſita eſt ſeparabilis ſimpliciter. 8. met. tex. com. 3. ubi Com. exponens hoc dicit, quia eſt ſeparabilis & ſecundum diffinitionem, & ſecundum eſſe, ad differentiam formæ materialis, quæ ſolum ſecundum diffinitionem eſt ſeparabilis à materia & nõ ſecundum eſſe: & etiam ad differentiam materiæ, quæ etiam ſecundum diffinitionem eſt ſeparabilis à forma.12. meta.com.39.Intellectus innatus eſt diuidere adunata in eſſe, ſicut diuidit materiã à forma,& formam a congregato ex materia & forma, ſed non eſt ſeparabilis ſecundum eſſe materia à forma; quia tunc quod non eſt in actu, eſſet in actu.2.phy.com.12.¶ Beatus Tho. autem in præſenti loco in.8. meta. ſuper expoſitione tex.3. dicit, quòd materia non ſeparabilis per intellectum ab ipſa forma, quia non intelligitur niſi ut eſt in potentia ad formam, ſed forma poteſt intellectu ſeparari à materia ſenſibili indiuiduante. Sed iſta opinio non eſt Peripatetica, ſi abſolutè & omnibus modis hoc aſſerat Diuus Tho.nã licèt in ſecunda ſui notione materia non poſsit intelligi niſi ut eſt in potentia ad formam; tamen in prima ſui notione bene poteſt ſine tali potentia intelligi, ſicut pulchrè declarauit lucidiſsimus Them.in primo phyſi.in digreſsione de potentia & priuatione materiæ.& Com.primo phy.com. 71.& in primo cap.de ſubſtantia orbis.

Contra diuum Thomam.

Subſtantiæ proprium eſt præexiſtere aliquam ſubſtantiam in actu, quæ facit ut ſit animal ſi animal naſcitur; quale uerò aut quantum non neceſſarium niſi poteſtate ſolum. 7. metaphyſi. tex. commen. 32. uide pro hoc commen. 42.in.2. cœli & mundi.

Subſtantia ſimpliciter dicitur de materia ſubſtantiæ compoſitæ,& de forma,& de compoſito ex materia & forma.7.metaphy.tex.com.7.&.34. idem. 2. de anima.tex.com.2.&.8. meta.tex.com.7.

Subſtantia maximè & primum & ſolum ut eſt dicere, in ſcientia diuina eſt conſideranda. 7. meta. tex. com.5. conſimile habetur. 4. primæ philoſophiæ. tex. com.2. ubi ſcribitur: Vbique uerò primi propriè eſt ſcientia, & ex quo alia pendent, & propter quod dicuntur: ergo ſi hoc eſt ſubſtantia ſubſtantiarum, oportet principia & cauſas habere Philoſophum. Conſimile habetur in principio. 12. meta. tex. cõ. 1. ubi dicitur: De ſubſtantia theoria eſt, quia ſubſtantiarum principia & cauſæ quæruntur. Ex quibus locis clariſſimè colligitur quòd tam etſi ens inquantum ens eſt ſubiectum adæquatum primæ philoſophiæ, ſubſtantiæ tamen eſt ſubiectum principale, in quo ſaluatur principaliter natura entis.

Subſtantia prima eſt quæ nõ prædicatur de aliquo,& alia prædicantur de ipſa.7. meta. tex. com. 7. & in prædicamentis idem habetur. Vide in Theorematibus meis in proprio Theoremate de hoc.

Subſtantia compoſita eſt poſterior duabus ſubſtantijs, ex quibus componitur, & ipſam eſſe ſubſtantiam eſt manifeſtum per ſe.7. meta.com.9.& habetur ex textu.

Subſtantia alia eſt ſeparabilis, alia inſeparabilis. ibid. &.1. phy.com.ultimo.

Subſtãtiarum diffinitiones ſignificant unam intentionem, accidentium uerò plures. 5. metaphy.com.34.uide.7.metaphy.tex. com.17.& infra.

Subſtantiam cuiuslibet quod ſemel, ut ſex ſemel ſex, non autem eſt bis tria aut ter duo.5.metaph. tex.comm. 19.& eſt in capitulo de quali.

Digreſsio Subſtantiã quæ maximè ſignificare uidentur, ſunt aqua, ignis, aer, & terra, ex quibus compoſita componuntur: horum autem calores & frigiditates & ſimiles paſsiones non ſunt ſubſtantiæ. 3. metaphy. tex.com.17.¶ Et ex illo loco patet caliditatem & frigiditatem non eſſe formas ſubſtantiales in elementis, contra Alexandrum: ſed pro Alexan.ſunt rationes, quia Ariſto. inueſtigans principia corporis ſenſibilis ideſt tangibilis in.2. de generatione & corrup.tex. cõ. 7.& infrà, dicit quòd eſt prima materia & primæ contrarietates, ex his enim conſtant uncata elementa; igitur qualitates primæ cum prima materia conſtituunt elementa. Amplius Ariſt. 2. de generatione & corruptio. dicit ignẽ eſſe contrarium aquæ, quod non eſſet, niſi forma ignis eſſet caliditas, & forma aquæ eſſet frigiditas: nam licèt Ariſto. in prædicamentis dixerit ſubſtantiam non eſſe contrariam ſubſtantiæ, illud habet locum de ſubſtantia compoſita, & de ſubſtantia ſimplici, ſicut eſt forma. Amplius diffinitio ſubſtantiæ non datur per accidentia. 7. metaphy. tex. com. 17. ſed in diffinitione ignis ponitur caliditas & ſiccitas, ut patet.2.de generatione tex.com.16.& in principio. 4.meteo. igitur ſunt ſubſtantiæ. Amplius illud per cuius ablationem aufertur ſubſtantia, eſt ſubſtantia rei, quia ſicut quod eo poſito ponitur rei ſubſtantia eſt ſubſtantia; ita etiã quod ita ſe habet, quòd eo ablato aufertur ſubſtantia, eſt ſubſtantia, eadem enim ſunt principia, in quæ aliquid reſoluitur,& ex quibus componitur, ſed ad ablationem caliditatis aufertur ſubſtantia ignis. inquit enim Com.in com. 67. ſuper. 3. cœli. Ignis non inuenitur in actu niſi in fine caliditatis & ſiccitatis. Ex aduerſo autem contra Alexand. arguitur, nam in his quæ uniuocè dicuntur, impoſsibile eſt unum & idem reſpectu unius eſſe ſubſtantiam, & reſpectu alterius eſſe accidens. Dixi notabiliter de uniuocè dictis, quia in his quæ dicuntur æquiuocè, aut ſecundum prius & poſterius, ſecus eſt, ſicut ſcientia in Deo eſt ſubſtantia, in nobis autem eſt qualitas: æquiuocè enim dicitur ſcientia de ſcientia Dei & de ſcientia noſtra, ut dicit Commenta. 12. meta. com. 51. ex libro deſtruc. diſputa. 6. in ſolutione. 5. &. 6. dubij. Sed caliditas in elementis & mixtis eſt eiuſdem rationis uniuocè, conueniunt enim in nomine & ratione, ſimiliter rectus iudex de ſenſibilibus ſenſus eſt & tactus nullam differentiam ponit inter caliditatem elementi & mixti. Igitur cum ſecundum Philoſophum quod uerè eſt nulli accidat, primo phy. tex.com.27.& caliditas in elemento eſt ſubſtantia, in mixto non erit accidens. Dicimus igitur quòd ſubſtantia non componitur ex non ſubſtãtijs.2. de anima.tex. com.2.& ideo elementa ſunt compoſita ex materia & forma ſubſtantiali, caliditas autem & id genus ſunt qualitates per quas elemẽta ſunt actiua & paſſiua, quia actio eſt merito contrarietatis.primo de generatione & corruptione. Et quia ignis, ut ignis eſt ſubſtantia, & ſubſtantia non habet contrarium, & ideo Ariſto.dicit quòd ignis non agit ut ignis, ſed ut calidus. Et quia de ratione elementi uidetur eſſe quòd ſit actiuum & paſſiuũ, ut uidetur colligi de mente Philoſophi, in.2.de generatione & corruptione,& in principio.4.meteo.ſic Ariſt.ibi naturaliter conſiderans elementa dicit ea conſtitui ex materia prima, & ex primis contrarietatibus: quia ad naturalẽ non ſpectat quantum naturalis eſt conſiderare ipſa, ut ſunt ſubſtantiæ, quia quantum ens, ſicut dicit Commen.2.phy. com.4. Vnde etiam Com.4.meteoro. com.1. expreſſè dicit quòd uirtutes per quas elementa, ſunt elemẽta, ſunt hæ uirtutes quatuor uidelicet caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas. Elementum enim dicitur relatiuè ad elementatum, & quia elementa non ſunt partes mixti niſi alterentur, alteratio autem eſt meritò qualitatum, mixtio enim eſt miſcibilium alteratorum unio. Et fortè hoc uoluit Alexand. nam ſi caliditas eſſet ſubſtantia & tranſmutatio in caliditate eſſet generatio ſubſtantialis & non alteratio, nam uniuocè dicitur in ſimplicibus & mixtis, per hoc patet ad primum. Ad ſecundum Ariſt. 2. de generatione & corruptione tex.com. 49. dicit ignem eſſe contrarium aquæ, & aerem terræ, ut contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariã eſſe: quod ideo dixit quia contrarietas in ſubſtantijs non eſt ſecundum eſſe ſubſtantiæ, ſed ſecundum qualitates & paſsiones inuentas in eis. Ad aliud dico, quòd quando differentiæ

an qualitates primæ ſint ſubſtãtiæ in elementis.

ferentiæ ſubſtantiales rerum latent, tunc poſſumus circũloqui per paſsiones & proprietates inſeparabiliter conſequentes tales formas, ut dicit Commen.7. metaphyſi.cõ. 41.&.8.meta.com. 5. Ad ultimum reſpondetur, quòd illud ad cuius ablationem primò & per ſe aufertur ſubſtantia rei, eſt ſubſtantia. Sed nego minorem, quia licèt ad ablationem caliditatis auferatur ſubſtantia ignis; hoc nõ eſt primo & per ſe, ſed eſt mediante forma ignis: quia ablata forma primò aufertur ignis, ſicut ad ablationem trianguli primò aufertur habere tres: ſed ad ablationem aufertur, ſed non primò, ſed mediante triangulo. Similiter hoc eſt per accidens, pro quanto forma non poteſt conſeruari in materia ſine qualitatibus.

Subſtantias eſſe contrarias ſecundum formas nihil prohibet. primo phy.com. 52.idem in primo capitulo de ſubſtantia orbis.uide in concordantijs.

Subſtantia & accidens ſunt differentiæ entis ſecundum quòd ens.2.phy. com. 4. Pondera reduplicationem illam. nã ut dicit Auicẽna in principio ſuæ logicæ, & in principio ſuæ primæ philoſophiæ, ens abſolute diuiditur in ſubſtantiam & accidens: ſed ens ut cadit ſub opere animæ, diuiditur ut res quæ ſunt noſtra opera, & in res quæ nõ ſunt noſtra opera: & talem diuiſionem appellat Commen.ſecundum diuiſionem demonſtratiuam.2. phy.com.71. Aut dic, quòd dixit illud propter diuiſionem limitatam, quia ens ſenſibile diuiditur in ſubſtantiam ſenſibilem, & accidens ſenſibile. ut innuit Commentator.3.de anima.com.5.in ſolutio.quæſtionis tertiæ.

Subſtantiæ ſimplices ſunt contrariæ ſecundum ſuas qualitates, & qualitates earum ſunt accidentia in eis.5. phy. com. 10. idem.8. meta.com.5. contra Alexandrum.

Subſtantias quarum propria ſunt contraria, dicere cõtrarias eſſe aut diuerſas, conſiderandum eſt, ſed non in ſcientia naturali Com.5.phy.com.10. Vide cauſam dicti eius in 4.primæ philoſophiæ.tex.com.6.

Si ſubſtantiæ eſſent contrariæ ſecundum formas & ſecundũ ſubiectum, in eis non ſolum non eſſet motus, uerum etiam neque mutatio. Comen.5. phy.com. 10. Vide cauſam huius conſequentiæ in.1. de generatione & corruptio. tex. com.43.& in.8.primæ philoſophiæ.tex. com.14.

Subſtantia dicitur de tribus ſcilicet de materia, forma, & compoſito.2. de anima.tex. com.2. Nota quòd iſta diuiſio primitus fuit Architæ Tarentini, ut dicit Simplicius in prædicamentis, & in primo phyſi. in expoſitione. tex.70. & ab Archita Ariſto. ſumpſit iſtam.propria autem Ariſto.diuiſio fuit illa, quam poſuit in prædicamentis in primam & ſecundam.

Subſtantia eſt illud ad cuius ablationem aufertur ſubſtantia. 2. de anima. com.2.&. 8. quod quomodo ſit intelligendũ, uide in.8. primæ philoſophiæ.com.5.contra Alexand.qui ſuper hoc fundauit intentionem ſuam, ad probandum qualitates primas eſſe formas ſubſtantiales elementorum.

Subſtantiarum quædam ſunt ſine accidentibus, quædam uerò ſine accidentibus eſſe non poſſunt. 12.meta.com.25. Inde collige in abſtractis ſubſtantijs nullum eſſe accidens, niſi fortè in intellectu materiali.

Subſtantiarum quædam ſunt naturales, & quædam animatæ. 12.meta.tex.com.25.

Subſtantiarum cauſæ, ut cauſæ omnium, quia deſtructa deſtruuntur.12.meta.tex.com.27.

Subſtantiam æternam immobilem eſſe Ariſt.declarauit propoſitionibus communibus utrique ſcientiæ.12.metaphyſi. com.39. uide in contradictionibus.

Subſtantia neceſſe eſt illud quod eſt prius ſubſtantia.12.metaphy.tex.com.43.

Subſtantiæ primæ quandoque dicuntur diuinæ ſubſtantiæ. ut 12.metaphy.tex.com.50.

Subſtãtia dicitur multis modis, ſed famoſior ſignificatio eius eſt illa quæ dicitur de indiuiduo ſubſtantiæ: & uide cauſam in paraphraſi meta. Aue.tracta.1.capitulo de ſubſtantia.

Subſtantia manifeſtè ponitur in diffinitionibus trium prædicamentorum, uidelicet ubi, ſitus, & habitus. quod patet ex eorum diffinitionibus.ex paraphraſi metaphy. tracta.1. in principio.

Subſtantia in diffinitionibus quatuor prædicamentorum ſcilicet quantitatis, qualitatis, relationis, & quando, non apparet, & præſertim quando ſumuntur, ut abſtracta per intellectum, & ſignificantur per nomina in abſtracto, ut albedo dum diffinitur quòd eſt color diſgregatiuus uiſus: & magis adhuc de magnitudine & figura. Nihilominus iam fuit oſtẽſum ipſa pro eſſe ſuo indigere ſubſtantia.ex eodem loco.

Subſtantia recipitur in diffinitione omnium accidentium uel potentia propinqua, ut eſt in illis prædicamentis accidentium, in quorum diffinitione non apparet relatio ad ſubſtãtiam, ut ſunt quantitas, qualitas, relatio, & quando, aut recipitur actu, ut in cæteris, ibid.

Subſtantia reſpectu nullius poteſt eſſe accidens. Propoſitio. eſt quæ ex Philoſopho ſumitur primo phy. quod uerè eſt nulli accidit. Secundum Alexan.& Ioan. Gramma. & ſequaces propoſitio locum habet de ſubſtantia perfecta, quæ eſt compoſita ex materia & forma. Vnde ipſi tenent quòd ſit perfectior forma, quod etiam Latini noſtri ſequuntur in hoc aduerſantes Commentatori, qui aſſerit formam eſſe perfectiorem ſubſtantiam quam compoſitum. Vnde fallit ſecundum iſtos Græcos expoſitores, propoſitio in ſubſtantia ſimplici, ſicut eſt forma, propter formas elementarias quæ ſunt ſubſtantiæ in elementis: ſed in mixtis ſubſtantijs, perfectis ſunt accidentia. Sic etiam gloſant Ariſto.dictum in prædicamentis, ubi aſſerit ſubſtantiæ nihil eſſe contrarium: quod uerum eſt in compoſitis; ſed fallit in ſimplicibus, quia formæ ſubſtantiales elementariæ ſunt cõtrariæ. Auerroes autem & Latini uniuerſaliter dicunt propoſitionem iſtam ueram eſſe, tam in ſimplicibus quàm in compoſitis; in his tamen quæ uniuocè dicuntur: fallit autem in æquiuocè dictis, aut ſecundum prius & poſterius: quia ſciẽtia in Deo eſt ſubſtantia, & in homine eſt qualitas. gloſa, Commen.in.8. meta.com.5.

Subſtantia ſola eſt ſeparabilis.7. primæ philoſophiæ. tex. cõ. 4. idem.12.metaphyſi.tex.commen. 3. & 1.phy.tex.commen.14.&.39.

Subſtantia eſt prior omni accidente tribus modis, diffinitione, cognitione, & tempore.7.meta.tex.com.4.

Subſtantia uniuſcuiuſque rei eſt una eſſentialiter.4.meta.cõ. 3. Contra illos qui dicunt unum nõ prædicari in primo modo dicendi per ſe de omnibus ſicut ens.

Subſtantia dicitur multis modis.5.meta.tex.com.15.

Subſtantiæ animatæ uidentur eſſe principia ſubſtantiarum naturalium.12.meta. tex.com.25.

Subſtantiæ tres ſunt, duæ phyſicæ, & tertia immobilis.12 metaphy.tex.comm.5.&. 29. Nam ſubſtantia alia mobilis, & hæc duplex, quædam generabilis, & quædam ſempiterna, & de utraque conſiderat naturalis: tertia autem eſt immobilis, & de iſta conſiderat diuinus.

Subiecto exiſtente uno, & potentia una, & agente uno, nulla prorſus erit multitudo.12. meta.com.11.

Subijci oportet ſemper aliquid in omnibus oppoſitis mutationibus. 8. primæ philoſophiæ.tex.com.4. Vide etiam.1. phy. tex. com.60. &.63. & in.1.cap.de ſubſtantia orbis.

Subiectum quod eſt in tranſmutatione ſubſtantiali eſt ens in potẽtia, & ſuum eſſe eſt quaſi medium inter eſſe in actu & non eſſe, ſed ſubiectum in alijs tranſmutationibus eſt in actu.8. metaphy. com.4.&.1. phy. com.63.& in.1. cap.libri de ſubſtantia orbis. primo de generatione & corrup. tex.com.23.&.24.2. de anima.com.4.

Subiectum tranſmutationis ſubſtantialis quando recipit formam aſsimilatur enti in actu, & quando dimittit formam aſsimilatur non enti.8.meta.com.4.

Subiectum & uniuerſale differunt.9.meta. tex.com.15.

Subiectum dupliciter ſubijcitur, aut ut hoc aliquid, ut animal paſsionibus, aut ut materia actui.7. meta. tex.com. 44.

Subiectum formæ non habet eſſe niſi per formam, & ideo actio agentis dependet à ſubiecto ſecundum quòd ſubiectum dependet à forma, cum actio agentis non dependeat à forma neque à ſubiecto ſine forma.7.meta.com.31.

Si ſubiectũ formæ generetur ab aliquo agente & forma ab alio, tunc ſubiectũ & ſua forma eſſent duo in actu, & unũ actum ſecundum quòd eſt unum actum eſſet à duobus agẽtibus, quod eſt impoſsibile. Commen.7.meta. commẽ. 31.

in di-

in digreſsione contra Auiceennam, Themiſtium, & Platonem, aſſerentes aliud eſſe agens diſponens materiam, & aliud eſſe generans, quod inducit formam in materia.

Subiectum primum maximè uidetur eſſe ſubſtantia, tale uerò modo quodam materia dicitur. 7. meta. tex. com. 7

Subiectum aliarum rerum conceditur magis eſſe ſubſtantia quàm aliud. 7. metaphyſic. commen. 7. & 8. idem. 2. phyſi. commen. 8. & 9.

Subiecta quæ ponuntur in diffinitionibus accidentium eſſentialium, non ſunt ſicut genera differentiarum, quia ſunt diuerſa ſecundum genus & ſecundum naturam, quod nõ cõtingit in genere & differentia, neq; illud quod congregatur ex accidentibus & ſubiecto eſt unum in actu, ſicut illud quod congregatur ex genere & differentia. 7. metaph. commen. 17. Vbi patet genus & differentiam quæ ponuntur in diffinitionibus ſpecierum eſſe eiuſdem generis, & ſignificare eandem naturam ſecundum rem. Contra Ioannem de Gandauo ponentem tot formas reales, quot ſunt prædicata quidditatiua.

Subiectum eſt prius propria paſsione. Commenta. 5. metaphyſico. commen. 16. ubi dicit quòd paſsiua paſsionibus proprijs ſunt ante paſsiones & accidentia: licèt textus aliter iaceat in litera uera, quæ habet quòd alio modo priora dicuntur paſsiones priorum, ſicut rectitudo quæ eſt paſsio lineæ, eſt prior leuitate quæ eſt paſsio ſuperficiei, quia linea eſt prior ſuperficie.

Subiectum multipliciter ſumi. Subiectum eſt terminus multiplex, & omiſsis ſignificationibus quibus conſueuit ſumi in logica, uidelicet pro ſubiecto de quo aliquid dicitur, & pro ſubiecto ſcientiæ de quo præcognoſcitur quid, & quia eſt apud Philoſophos autẽ habet etiam multiplex ſignificatum. Nam ſubiectum quandoque diſtinguitur contra materiam, quia nomen materiæ refertur ad futura, nomen ſubiecti ad præſentia: materia enim ſenſibilibus qualitatibus informata ex materia tranſit in ſubiectum. Vnde æs ex quo fieri poteſt Mercurius, ante ſuſceptionem formæ materia Mercurij dici poteſt: introducta autem forma dicitur ſubiectum: ita notat Alexã. in principio libri meteo. ubi Philoſophus dicit, quòd accidentium circa ipſum ignem & terram & ſyngenoa his, ut in materiæ ſpecie eorum quæ ſiunt oportet putare: uult enim quatuor elementa reſpectu mixtorum eſſe, ut in materiæ ſpẽ. Ideo autem dicit, ut in materiæ ſpẽ, quia rectius dicuntur ſubiectum quàm materia reſpectu mixti. Et hanc etiam differentiam notauit lucidiſsimus Themiſt. in libro primo phyſico. authoritate Boethi, in digreſsione de potentia & priuatione materiæ. Sumitur iterum ſubiectum apud Philoſophos ꝓ ſubiecto formæ: & ſic æquiuocè forma ſubſtantialis dicitur eſſe in ſubiecto & forma accidentalis, tum quia ſubiectum formæ ſubſtantialis ſecundum quòd eſt ſubiectum, eſt ens in potentia, ut dicit Commen. 2. de anima. commen. 4. ſubiectum uerò accidentis eſt ens in actu, præcipuè accidentium terminatorum: tum quia ſubiectum formæ ſubſtantialis ſubſtentatur in eſſe per formam, ſed accidentia ſubſtentantur in eſſe per ſuum ſubiectum. 2. phyſico. commen. 4. & 4. metaphyſico. commen. 2. cum etiam quia ex ſubiecto & forma ſubſtantiali fit unũ per ſe, ex ſubiecto uerò & accidente quodcunque accidẽs fuerit non fit unum per ſe, ſed unum per accidens. 7. metaphy. tex. commẽ. 17. Subiectum etiam in philoſophia quãdoque ſumitur pro quocunque termino poſitiuo & forma motus, ſiue ſit terminus à quo, ſiue ſit terminus ad quem: & ſic ſumitur. 5. phyſi. tex. commen. 7. ubi dicitur quòd omnis motus eſt de ſubiecto in ſubiectum. Dico autem ſubiectum ex affirmatione monſtratum. Sumitur iterum ſubiectum præciſe pro termino ad quem intendit motus, & iſto modo ſumitur in. 4. phyſico. tex. commen. 129. ubi dicitur: Dico autem uelocius mutari prius tranſmutans in ſubiectum ſecundum idem ſpatium & regularem motum. ubi Themiſt. exponens inquit: Voco ſubiectum id quo tendit

Digreſsio de ſubiecto medicinæ. motus locum, formam, & qualitatem. ¶ Ex hoc poteris ſcire quantum errauerunt illi qui tenuerũt ſanitatem eſſe ſubiectum in medicina, ſumentes ſubiectum eo modo quo ſumunt logici pro ſubiecto ſcientiæ, de quo demonſtrantur proprietates & paſsiones, & ad quod omnia in ſciẽtia habent attributionẽ, propter authoritatẽ Galeni male intellectam, in principio lib. de ſectis, ubi habet quòd medicinæ artis intentio ſanitas eſt, finis uerò eius adeptio: dicunt intentionem ſumi pro ſubiecto. Sed non animaduerterunt quòd ſubiectum pro intẽtione eſt terminus in quẽ tendit intentio artis. ſicut Philoſophi terminum ad quem tendit motus, dicunt ſubiectum. Illud enim quod primò obijcitur, intentionis artis medicinæ eſt ſanitas, quia eſt finis principaliter intentus ab arte: quia autem ars iſta eſt factiua & non conſiderat ſanitatem tanquam rem ſpeculabilem ſicut facit naturalis, ſed ut eſt inducibilis per artẽ; ſic finis ultimatus illius artis eſt ſanitatis adeptio. hoc enim eſt quãdo quis artem ad actum ducere uoluerit, ubi opus eſt duplici incedere inſtrumento, ratione, & experimento, ut dicit Galenus in commento primo primæ particulæ ſeparatorum ſermonum. Artis igitur in ſe intentio eſt ſanitas, ideſt finis principaliter intentus, ſed ſanitatis adeptio eſt finis artis, ut habet deduci ad actum per rationẽ & experimentum. Vnde ipſe Galenus dicit corpus humanum eſſe ſubiectum medicinæ, ſic enim in diffinitione medicinæ, dicit medicinam eſſe ſanorum, ægrorum, & neutrorũ: & ſanitas eſt finis medicinæ. ut dicit Ariſto. in principio libri ethicorum. Vnde Auic. in prima Fen primi, diffiniuit medicinam completè per ſubiectum & finem, dũ dixit medicinam eſſe ſcientiam qua humani corporis diſpoſitiones noſcuntur ex parte qua ſanatur. Et ita dicit Hammonius ſuper Porphyrio, & Commentator Alexandrinus in illo lib. Vnde æquiuocatio decepit eos, quia quandoque finis & ſubiectum pro eodem accipiũtur, & intentio ut patuit: ſed non ſumitur ſubiectum pro ſubiecto de quo demonſtrantur paſsiones, ad quod omnia conſiderata in ſcientia habent attributionem. Subiectum etiã apud Philoſophos quandoque ſumitur pro obiecto, ut patet. 1. de genera. & corruptio. tex. commen. 7. ubi dicitur quòd uiſus eſt prior tactu: quapropter & ſubiectum prius eodem modo ſumitur in. 2. de anima. tex. commen. 144. & 136. & in. 3. de anima. comm. 5. in ſolutione primæ quæſtionis. ubi dicit quòd comprehendere per ſenſum fit per duo ſubiecta, quorum unũ eſt per quod ſenſus eſt uerus, & eſt ſenſatum extra animam: aliud autem eſt ſubiectum per quod ſenſus eſt forma exiſtens, & eſt prima perfectio ſentientis, ubi in primo membro ſumitur ſubiectum pro obiecto; in ſecundo uerò pro ſubiecto quod ſubijcitur ſenſationi, & eſt recipiens.

Subiecta quidem natura ſcibilis eſt ſecundum analogiam. 1. phyſi. tex. commen. 69. fuit dictum Timæi Pythagorici, ut inquit Simplicius. Vnde ſcire debes quòd cum prima materia non habet quidditatem in actu, ideo non eſt intelligibilis ſecundum ſe ab intellectu, ut notabiliter ſcribit Commenta. in commen. non enim habet intentionem intellectam ab ea. 12 metaphyſic. commen. 14. Etenim cum obiectum intellectus ſit uniuerſale, & forma ſit ſubiectum uniuerſalitatis. 1. cæli commen. 92. cum prima materia ſit primo diuerſa à forma, quia neque eſt forma neque formatũ: ideo ſecundum ſe eſt ignota. 7. primæ philoſophiæ. tex. cõmẽ. 35. Cognoſcitur autem duplici cognitione, prima eſt quam dat nobis prima cognitio naturalis dũ procedimus à notioribus nobis ad nota naturæ, & ſic cognoſcimus eã ex tranſmutatione ſubſtantiali. Nam ut ſcribit Commen. 1. phyſico. commen. 63. cum uidemus idem corpus permanens in eodem loco transferri de carneitate in terreſtreitatem, & de terreſtreitate in uegetabilitatem, uidemus quòd amittit nomen & diffinitionem: & ſic cognoſcimus illud ſubiectum non habere formam & diſpoſitionem dantem ſibi nomen & diffinitionem: & tunc aſsimilamus talẽ naturam ſubiectum ad aliquod ens in actu quod eſt informe. Dicimus enim materiam ita ſe habere ad omnem formam, ſicut ſe habet æs ad ſtatuam, & ſicut lignum ad lectulum, & ſicut aurum ad annulum: & iſta conſideratio pertinet ad naturalem, & eſt prima quo ad nos: Tranſmutatio enim fecit cognoſcere naturam, & motus localis locum. 4. phy. 38. commen. Secunda cognitio de materia quo ad nos, eſt illa quam habemus in prima philoſophia, quæ eſt ultima uia doctrinæ quo ad nos, ut dicit Commen. 7. meta.

com.

com.39. & tunc primus Philoſophus habito & accepto eſſe primæ materiæ, quod fuit demonſtratum per ſignum naturale, uia ſcilicet tranſmutationis ſubſtantialis, conſiderat ipſam, ut eſt ſubſtantia quæ pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, & ipſam negatiōe cognoſcit. Dicit enim Philoſophus.10. primæ philoſophiæ.tex.cō.24. Materia negatione oſtenditur. Vnde conſiderat ipſam in ſua prima notione, ut ē quædam ſubſtantia quæ non eſt forma neq; formatū. Et iſta cognitio (ut dicit Commenta.) cum ſit per priuationem omnium formarum ſeu negationum; ſecundum hoc materia non habet eſſe extra animā, ſed in anima tantum: natura.n. non poteſt explorare materiam ab omni forma, ſicut facit intellectus.12. primæ philoſophiæ.com.39. & iſta conſideratio (ut inquit Commenta.) non eſt de ſcientia naturali, ſed pertinet ad diuinum: & ideo dixit Commenta.7. primæ philoſophiæ.cō.ultimo, loquendo de prima materia: Quid eſt iſta natura? eſt illa cuius quidditas & forma eſt recipere formam. ac ſi dicat, licèt materia non ſit neq; quid, neq; quantū, neq; uniuerſaliter aliquod eorū quibus ens eſt determinatū: tamen eſt natura quædam quæ eſt in potētia ad omnia hæc. Et hoc (ut dicit Them. in digreſſione) cōpetit materiæ in ſecunda ſui notione quādo comparatur ad alia: ſed in prima ſui notione ſecundum naturā non includit potentiā, ſed negatione cognoſcitur: & hoc eſt quod Plato dixit, quòd intellectus primam materiā ratiocinio quodā illegitimo ſeu ambiguo quodammodo cognoſcit, ut tranſtulit Marſilius. Sed rectius iacet ad uerbum ſpuria ſeu illegitima cogitatione, quia per negationē cognoſcitur, & potius eſt ignorantia ille modus quàm cognitio. Hoc bene expreſſit Aurelius Aug.12.lib. confeſſionū, cùm dicit: Cognitio humana nititur eam noſcere ignorando uel ignorare noſcēdo. non enim habet (ut ſcribit Commenta.) intentionem intellectā ab ea. Et nota bene & diſtingue de hoc modo duplici, aliàs nihil prorſus intelliges.

Subiectum non facit tranſmutare ſeipſum. ex erratis primi metaphyſicæ.

Subiectum iſtius artis, ideſt ſcientiæ naturalis, ſunt res ſenſibiles inquantum tranſmutantur.i. inquantum habent principium tranſmutationis & quietis. in prologo primi phyſic. Cōmenta. ex hoc loco ponderat rationem formalē ſubiecti ſcientiæ naturalis eſſe naturam. idem.6.met.com.1. Cogita, quia alibi dicit corpus mobile eſſe ſubiectum: & uide in concordantiis meis. ſuper.4. meta.com.1.

Subiectum principiū eſt, & prius uidetur eſſe prædicato. primo phyſi.tex.com.52.

Subiectum in rei ueritate eſt materia, cuius eſſe eſt in potentia.1.phyſi.com.54.&.1.cap. de ſubſtantia orbis.

Subiectum eſt utrunq; extremum potentia pura. primo phy. com.56. uide in concordantiis.

Subiectum generationis ſubſtantialis, ſcilicet prima materia eſt unū, quia non habet formā dantē ſibi nomen & diffinitionem.1.phyſi.com.63.&.12.meta.com.14.

Subiectum quandoque ſumitur pro termino motus, ut.4.phyſi.tex.com.29. ut ibi Themiſtius: quandoq; pro obiecto potentiæ, ut.1. de generatione.tex.com.7.&.2. de anima, tex. com.144. unuſquiſq; ſenſus ſubiecti ſenſibilis eſt: quandoque pro recipiente, ut ſæpe in philoſophia, quādoque pro termino poſitiuo, ut.5.phyſi.tex.com.7. Dico autem ſubiectum affirmatione monſtratum.

Subiectum generationis eſt unum numero, non habens formā aliquam ſubſtantialem ſibi propriam, ſed eſt in potētia omnes diſpoſitiones ſubſtantiales & accidentales. primo phyſico.com.36.&.7.meta.tex.commen.8.& primo capitulo de ſubſtantia orbis.

Subiectum ſubſtentat formam ſecundum quòd forma, nō poteſt inueniri ſine ſubiecto, forma autem ſubſtentat ſubiectum, ſecundum quòd eſt complementū eius. primo phyſi.com.70.&.2. phyſi.com.30.&.3.phyſi.65.&.2. de anima.com.4.

Subiectum primum & ſubiectum ſecundum cōueniunt, quia inuenitur generatum ex eis per ſe, ſed differunt quia ſubiectum ſecundum eſt in actu, ſed primum eſt modo medio inter potentiam & actum.1.phyſi.com.82. idem.2.phyſi.cō.30.&.3.cæli.com.67.&.2. de anima.com.4.

Subiectum corporis artificialis eſt corpus naturale.2.phyſic. com.2.&.2. de anima.com.3.&.8.

Subiectum huius libri primi phyſicorum eſt natura & principia naturalia, cum ſint cōmunia omnibus rebus naturalibus.1.phyſi.com.3.

Subiectum ultimum commune omnibus rebus naturalibus, eſt illud quod dicimus eſſe non formatum per ſe, ſecundo phyſi.com.8.

Subiectum nō formatum in reſpectu uniuſcuiuſq; ſunt materiæ propriæ. utraq; propoſitio eſt.2.phyſi.com.8. Vide cōſimiles.3.cæli.comm.67.&.8.meta.11.12.&.14. idem.12. meta.com.11. idem.1.phyſi.com.1.&.82.

Subiectum caſus & uoluntatis eſt idem. ſecondo phyſi.commen.52. ubi aduerte quòd per caſum, ſecundum Arabes intelligitur fortuna: nam illud quod nos appellamus caſum, illi appellant ex ſe: & ſubiectum intelligas obiectum. ſecūdo phyſi.48.

Subiectum generationis ſubſtātialis eſt in potentia, ſed ſubiectum tranſmutationis accidentalis eſt in actu.5.phyſ.tex. com.8.&.2. de anima.com.4.& primo capitulo de ſubſtātia orbis.& primo phyſi.com.63.

Subiectum motus ſumitur dupliciter, uno modo pro mobili in quo eſt motus, alio modo pro termino motus. quinto phyſi.com.25.

Subiectum accidentis non exit à ſua ſubſtantia exiſtente accidente ſicut eſt reſpectu formæ, & iſta eſt differētia inter formam & accidens.7.phyſic.com.15. idem.1.phyſi.com. 63.& primo capitulo de ſubſtantia orbis.

Subiectum alterationis eſt quantū neceſſario.7.phyſi.cō.32.

Subiectum alicuius artis ſi negatum fuerit, artifex nullū habet ſermonem cum eo, cum non habeat principia per quæ loquatur cum eo.8.phyſi.com.22.

Subiectum in alteratione non eſt aliud à ſubiecto in ſubſtantia, alioquin quomodo contingeret ut ſubiecto in ſubſtantia ablato auferatur ſubiectum in alteratione? ſubiectum enim alterationis non eſt ei ſubiectum, niſi etiam inquantum eſt ſubiectum in ſubſtantia. primo de generatione & corruptione com.1. quod qualiter ſit intelligendum, uide ibidem com.24.

Subiectum alterationis eſt in actu, generationis uerò in potentia. primo de generatione & corruptione. com.10.& tex.com.23.&.24.&.5.phy.tex.com.8.&.1.phyſic.cō.63. & primo cap. de ſubſtantia orbis.

Subiici oportet ſemper aliquod quod ſit: & hoc, & ſi numero unum eſt, ſpecie tamen nō unum eſt: dico aūt ſpecie & rōne idem.1.phyſicæ auſcultationis.text.cō.60. ¶ Ex quo colliguntur duo, primū quòd in omni trāſmutatione oportet ponere aliquod quod ſubiiciatur, quod dicitur fieri & tranſmutari. & ita generatio ſubſtantialis etiam, ut inquit cō. in cō. inquantum eſt motus, indiget aliquo ſubiecto qđ uerè generatur: quia motus eſt in moto, & denominat motum. Vnde elicitur quòd cum ſubiectū generationis ſubſtātialis ſecūdum quod eſt ſubiectum uerè generatur, & tale cum ſit ens in potentia, & eſt ipſa prima materia, tunc iſta eſt concedenda, quòd materia prima uerè generatur, quia generatio eſt actus generabilis inquantū generabile, & debet denominare ſuum ſubiectum: cum autē hoc ſit prima materia, & nō compoſitū ex materia & forma; materia igitur eſt illa quæ generatur, ſed quia entitas eius eſt ignota propter ipſam non eſſe aliquam ſubſtantiam demonſtratā in actu, ſicut eſt ſubiectum motus.5. enim phyſi.tex.cō.8. quod generatur non eſt, ſed quod mouetur eſt. ideo iſta uidetur nobis extranea materia. Prima uerè generatur, & illam paſſim cōcedimus quòd ſubiectum motus eſt id quod mouetur: & tamen ſecundū rei ueritatem propter eandē rationē utraq; uera eſt. licèt enim Ariſt. in fine primi phy. oſtenderit materiam nō eſſe terminum generationis neq; corruptionis, & in illo ſenſu negauerit materiam eſſe generabilē aut corruptibilem; non tamen negauit materiam generari, ſicut ſubiectū motus dicitur moueri: quia quilibet motus & quælibet trāſitio indiget ſubiecto cuius eſt actus. Aliud aūt quod elicitur, eſt quòd in præſenti authoritate per id quod oportet ſubiici omni tranſmutatione, Ariſt. nō intellexit ſolā materiā circumſcripta priuatione, ſed ma-

Materia prima uerè generatur.

ſed materiã una cum priuatione, quia aliter id quod ſequitur in tex. non eſſet ad propoſitũ. Sequitur enim & hoc uidelicet quòd oportet ſubiici, & ſi numero unũ ſit. i. unum ſubiecto, ut exponit Com. in com. Specie tamen nõ unum, ubi Ariſt. ponit differentiã inter materiam & priuationem annexã illi ſecundum ſpeciẽ. & hoc bene fuit notatum per Simplicium in illo loco, & Com. in cõ. etiam bene ponderauit illud, cum dicit: Iſtud quod eſt generatum in actu, licèt ſit unum numero. i. ſubiecto, tamen non eſt unum ſecũdum rationem. i. ſecundum diffinitionem. Apparent enim in eo duo, quorum unum eſt oppoſitum rei quod eſt principium generationis. i. priuatio, quæ opponitur formæ: & aliud eſt recipiens illã rẽ. i. materia.

Materia & priuatio quomodo ſint unum numero, & duo ſecundũ ſpeciem.

¶ Sed tunc inſurgit maxima difficultas, quomodo hoc uerum eſſe põt, quòd materia & priuatio ſunt unum numero, & tamen ſint duo ſecundum ſpeciẽ. Per ſe notum eſt enim & ab omnibus conceſſum, quòd ſemper maior unitas infert minorẽ: maxima aũt unitatum eſt unitas materialis & uerisſima unitas. unde ex 2. de generatione & corruptione. tex. cõ. 59. Ens ẽ melius quàm non ens, & ens uerum quàm non uerum, & uerum ſecundũ indiuiduum quàm ſecundum ſpeciẽ. & .12. primæ philoſophiæ. cõ. 27. uerus reſpectus eſt reſpectus entis particularis, cum uniuerſalia non habent eſſe extra animam. Confirmatur ex ſententia Philoſophi. 5. primæ philoſophiæ. tex. cõ. 12. ubi enumerans multiplicẽ unitatẽ, materialẽ, ſpecificam, genericã, & unitatẽ ſecundum proportionẽ: ponit regulam generalẽ, quòd ſemper poſteriora præcedentia ſequuntur: ut quæcunq; ſunt unum numero, ſunt unum ſpecie, ſed non ẽ contra: & ita dicit conſequẽter de unitate ſpecifica quòd infert genericã, & non ẽ contra: & ita de unitate generica quòd infert eam quæ eſt ſecundũ proportionẽ, & non ẽ contra. Implicat igitur in fundamẽtis eius dicere materiam eſſe unum numero cum priuatione, & non eſſe unum ſpecie. Amplius autem, quomodo cũ materia inferius ſit ſecundum ſui naturam, & careat omni ſpecie, priuatio etiam ſpecies aut forma non ſit, ſed ſit ſola ſpeciei ſeu formæ abſentia: quomodo igitur materia à priuatione ſpecie differre dicitur? Nã ſpecie propriẽ differre dicuntur, quæ in ſe rationem ſpeciei poſſident, & ſunt aliquid formæ aut actus participantia, quod de neutro iſtorum dici poteſt. Materia enim prima, ut dicit Cõ. in libro de ſubſtantia orbis, ſubſtentatur per poſſe, ita quòd potentia eſt differentia ſubſtantialis eius. Actus etiam eſt primò diuerſus à priuatione, quia (ut inquit Com. primo phyſic. com. 79.) priuatio non eſt accidens, nedum ut ſit ſubſtãtia. Niſi eſſet quòd, ut dicit Simplicius in expoſitione iſtius dicti, primo phyſi. tex. com. 60. Ariſt. animaduertens hoc propriẽ dictum non eſſe, materiam ſpecie diſtingui a priuatione, ideo ſtatim addidit: Dico autem ſpecie & ratione idem ac ſi ſpecies ſumatur pro ratione, & non in propria ſignificatione: & tunc ſenſus erit quod materia & priuatio ſunt unum numero, & differunt ratione, ideſt diffinitione. ſicut Commenta. exponit in com. ¶ Sed tunc inſurgit Plotinus aduerſus Peripateticos in. 4. lib. ca. 14. ubi de materia pertractat.

Dubitatio

Nam ſi Peripateticus aſſerit materiam & priuationẽ eſſe unum ſubiecto & duo ratione; debuit prius utriuſque rationem adducere & uidere per ſufficientem diuiſionem, utrum neutrum ponatur in ratione & diffinitione alterius, uel utrunque ponatur in ratione utriuſq;, uel unum in ratione alterius & non ẽ contra, quodcunq; duorũ fuerit: non enim poteſt etiam ſi fingendi daretur licẽtia, alius modus. Quòd ſi neutrum aſſumitur in ratione alterius, ſequitur ergo quod non erunt unum ſed duo erunt ambo, atque materia erit alterum quàm priuatio, licet priuatio accidat materiæ. Si autem ita ſe habeant, ut unum uiciſſim ponatur in diffinitione alterius, ſicut eſt naſus ſimus cum ſimo; ſic etiam duo erunt & non unum, ſicut etiam eſt de relatiuis, licẽt ipſe non dicat. relatiua enim uiciſſim ſe diffiniunt, & tamẽ non unum ſed duo. Si uerò ita ſe habeant ut unum ſumatur in diffinitione alterius, & non ẽ cõtra, ſicut ſe habet ignis & calor: calor enim ponitur in diffinitione ignis, ut patet 2. de generatione & corruptiõe. & in. 4. meteoro. non autem ignis ponitur in diffinitione caloris. eodem modo ſi priuatio ponitur in ratione materiæ, & materia nõ ponitur in ratione priuationis; tunc igitur priuatio erit qualitas materiæ, & ita adhuc ſequitur quòd erũt duo & non unum. Amplius, quæ diffinitione uacant, diffinitiõe differre nequeunt, ſed materia prima cum ſit ſimplex, diffinitione uacat: diffinitiones enim ſunt compoſitorũ. 8. primæ philoſophiæ. tex. com 16. & 7. meta. com. ult. in ſimplicibus non quæratur neque per quare, neq; per quid. & ſic ualde arduum uidetur Ariſt. poſſe defendi in hoc.

Solutio.

¶ Pro ſolutione igitur iſtarum rationum oportet prænotare aliqua, nam ubi eſt multiplicitas, ibi eſt cõfuſio intellectus. primo cæli. tex. cõ. 110. Dico quòd unũ numero apud Peripateticos eſt terminus multiplex, nã. 4. ca. primi topicorũ Ariſt. dicit, quòd unum numero dicitur tribus modis, propriisſimè quidem, quod eſt idem numero nomine aut diffinitione: ſecundo quod eſt idẽ numero proprio: tertio unũ numero accidente. Secũda diſtinctio quòd unum numero põt intelligi dupliciter, poſitiuè, & priuatiuè. illud dicitur unum numero poſitiuè, quod eſt unum per unam formam dantem ſibi unitatẽ numeralem: illud uerò dicitur unum numero priuatiuè, quod de ſe nõ habet aliquam talem formam per quam ſit hoc & unum numero; ſed eſt bene in potentia ad omnem talẽ formam. Stantibus iſtis dico primã materiam eſſe unum numero, non ſecundum eſſentiam & diffinitionem cum priuatione: quia quæcunq; ſunt unum numero illo modo, ſunt ẽt unum ſpecie & unum genere: ſic enim intelligitur dictum Ariſto. 5. primæ philoſophiæ. tex. com. 12. quòd unitas numeralis infert unitatem ſpecificam. Secundum dictum eſt quòd materia & priuatio ſunt unum numero accidẽte, quia priuatio accidit materiæ; & iſto modo dicimus quòd homo & immuſicum ſunt unum numero: & talẽ unitatẽ Peripatetici appellant unũ ſubiecto: & ſic Cõmen. expoſuit in com. & lucidisſimus Themi. & Alexander, & Simplicius. Nã pro quanto priuatio ſeorſum à materia conſiſtere nequit; pro tãto materia & priuatio ſunt unum numero uel unum ſubiecto. Vnde uniuerſaliter quodlibet accidẽs cum ſuo ſubiecto dicitur unum numero illo modo, pro quanto à ſuo ſubiecto conſiſtere aut ſeparari non poteſt. Immo addo etiam, quòd duo accidẽtia fundata in eodem ſubiecto, poſſunt dici unũ ſubiecto: accidens enim accidenti non accidit niſi pro quanto eidẽ accidunt, ut dicitur. 4. primæ philoſophiæ. tex. com. 14. Accidens accidenti non accidit, niſi pro quãto eidẽ accidunt, ut album & dulce ſunt eadem ſubiecto, & ſunt unum numero ex ſubiecto illo modo. Etenim ut dicitur in poſterioribus analyticis, in capitulo illo in quo quæritur ſtatus in prædicatis, prædicatio per accidens eſt tribus modis, uel quãdo prædicatur accidens de ſubiecto, uel quando ſubiectum de accidente, uel quando accidens prædicatur de accidente, licẽt nullus modus ſit ſecundum curſum naturalẽ niſi primus, ubi prædicatur accidẽs de ſubiecto: ut notauit bene Cõ. in cõ. 14. 4. meta. & ideo talia quæ ſunt unum numero ex ſubiecto, uel uno modo, uel altero, poſſunt diſtingui ſpecie & etiã diffinitione. Vnde Cõmentator. 4. phyſi. cõ. 47. dicit quòd illa quæ ſunt unum ſubiecto & differunt ſecundum diffinitionem, non ſunt contraria. ¶ Per hæc igitur patet ſolutio ad inſtantias, quia ex æquiuocatione procedunt. Dico etiã quòd materia eſt una numero priuatiuè non poſitiuè, quia ſi eſſet una numero poſitiuè, tunc eſſet aliquod indiuiduũ demonſtratum in actu compoſitum ex materia & forma, & non eſſet ſubſtantia ſimplex. Ad aliã difficultatem reſpondetur quòd materia & priuatio dicũtur unũ ſubiecto & ſpecie. i. rõne diſtincta, quia priuatio non põt ſeorſum cõparare a materia, & ideo ſemper eſt in materia ut in ſubiecto: tamen ratio ſeparat ea quæ natura non poteſt ſeparare, ut dicit Com. 12. primæ philoſophiæ. cõ. 39. & ſic exponit lucidisſimus Themiſtius: Nã intellectus apprehendit rationẽ materiæ ſeorſum à ratione priuationis, quia ratio materiæ eſt ratio entis permanentis in tranſmutatione, recipiens trãſmutationẽ & terminũ: ſed ratio priuationis neq; tranſmutationẽ recipit neq; terminum tranſmutationis. Amplius materia eſt pars generati, priuatio nõ eſt pars. Amplius materia eſt ſubſtantia, quia pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia: priuatio autem non eſt accidens, nedum ut ſit ſubſtantia. 1. phyſi. com. 79. ad rationem Plotini.

Plotini. Vnde nota quòd quando duo comparantur adinuicē, & aliud habet quid rei, aliud quid nominis, ſicut eſt materia & priuatio, (materia enim habet quid rei. 1. phy. 8. ē enim ex quo fit aliquid ut inexiſtente: priuatio habet quid nominis, eſt enim abſentia formæ in ſubiecto apto nato) talia ſunt duo in ratione, & non ſunt duo in eſſe. unde. 4. primæ philoſophiæ. tex. com. 2. Ens tranſcendentiſsimè ſumptum dicitur de priuationibus, & uniuerſaliter tam de primis quam de ſecundis intellectis, & de affirmationibus & negationibus, licet purè æquiuocè dicatur. 7. met. com. 15.

Subiectum tranſmutationis ſubſtantialis non eſt ens in actu. 1. capitu. de ſubſtantia orbis. 1. phy. comm. 62. ſecundo de anima. com. 4.

Subiectum unum habere niſi unam formam ſubſtantialem eſt impoſsibile. ibid.

Subiecti recipientis formas ſubſtantiales natura. i. primæ materiæ eſt natura potentiæ, ſcilicet quòd potentia eſt differentia ſubſtantialis eius. ibid.

Si ſubiectum aliquod fuerit, quod non recipit niſi unam formam, ſemper eſt unum numero ſimpliciter, ita quòd in eo non eſt multitudo aliqua omnino, nec in actu, nec in potētia, & quòd ſubiectum illud non diuiditur ſecundū formā, neq; forma per eius diuiſionem 1. c. de ſubſtantia orbis.

Subiecti ſignum Philoſophi ſumpſerunt ex paſsionibus, & ſignum formæ ſumpſerunt ex operātibus: impoſsibile enim eſt quòd actio & paſsio ab una & eadem natura procedat. ex lib. deſtru. diſpu. 6. in ſolutio. 6. dubii.

Subtile eſt repletiuum & eſt humidi, groſſum uerò ſicci. 2. de gene. & corrup. tex. com. 9.

Sudore cruento nonnulli exudarunt. 3. de natur. animalium. capit. 19.

Sufficientia quādo non fuerit ſubſtentata per aliquid, eſt de modis propinquis ueritati certæ: ſed quādo fuerit ſubſtentata per demonſtrationem, tunc erit complementum illarum rationum. 1. cæli. com. 22.

Sufficientia appellatur ratio quæ compoſita eſt ex ſenſus teſtimonio; & talis inquantum eſt compoſita ex ſenſus teſtimonio, eſt ſufficientior ſermonibus probabilibus, & inquātum ipſam intrat teſtimonium, deſcendit à ſermonibus demonſtratiuis. Com. primo cæli. commen. 22. uide in contradictionibus.

Summa in ſermonibus demonſtratiuis eſt ſicut concluſio in orationibus ſupple rethoricis. 8. phy. com. 77.

Sumptum & principale differunt, quia ſumptum ſignificat illud quod ſignificat principale & magis: uita enim ſignificat aliquid non in ſubiecto, uiuum autem ſignificat aliquid in ſubiecto. i. formam in materia, & habitum in ſubiecto. 12. primæ philoſophiæ. com. 39.

Superficies & figura ſunt termini dimenſionis interminatæ. 5. phy. com. 15. ¶ Vltima enim, ut ſuperficies, linea, & punctus, non transferuntur in ubi, niſi per accidens. 4. phyſico. commen. 9.

Superficies non eſt colorata, eſt iſta propoſitio per ſe. 5. met. tex. com. 23. & eſt in capitulo de per ſe, ubi dicitur quòd quando aliquid attribuitur alicui ſine medio, attribuitur illi per ſe. Et nota quòd iſtum modum Ariſt. non poſuit in prædicationibus per ſe eſſentialibus, quæ deſeruiūt demōſtrationi ſimpliciter dictæ: ut notauit ibi lucidiſsi. Themi.

Superficies non circularis quæ continet æquale ei quod continet circularis, neceſſario maior eſt circulari. ſecundo cæli. com. ult.

Superficies eſt uiſibilis per ſe non primo nec ſecundo modo. Them. 2. de anima, in expoſitione tex. 65. ubi nota dari tertium motum non poſitum ab Ariſt. in poſterio. analyticis.

Superius non eſt idem in omnibus rebus & in mundo. 2. de. anima, tex. com. 38.

Superius in plantis ſunt radices. ibid.

Superius eſt principium motus augmenti in plantis & animalibus. 2. cæli. tex. com. 8.

Superius ſimpliciter & naturaliter, ē quod nūquam ſecūdum eius ſitū uariatur reſpectu noſtri, ſecus ē de ſuperiori ſecūdum comparationem. 4. cæli. tex. com. 4.

Superius ad id quod eſt ſub ipſo, ſemper ſe habet ſicut ſpecies ad materiam. tex. com. 23.

Surſum & deorſum contraria ſunt in longitudinē, dextrum & ſiniſtrum in latitudine, ante & retro in altitudine. 5. phyſic. tex. com. 50.

Surſum eſt principium longitudinis. 2. cæli. tex. com. 8.

Surſum & deorſum non in omni corpore ſunt. 2. cæli. textu. commen. 9.

Supercilia per ſenectutem nonnullis adeo hirſuta redduntur, ut tondenda ſint: quod propterea euenit quòd cohæſioni appoſita ſunt oſsium, quæ ſeneſcente ætate laxantur, & inde plus humoris tranſmitti patiuntur. 3. de natura animalium. cap. 11.

Supercilium dextrum magis attollitur quam ſiniſtrum, & magis arcuatum eſt. uide cauſam in. 3. de parti. anima. c. 9.

Surdi à natiuitate etiam muti ſunt, hiq; uocem emittere poſſunt, ſed locutionem nullam. Ariſt. in. quarto de natura animalium. c. 9.

Sus ſola inter multipara perfectos generat fœtus, alia uerò inarticulatos, ut leæna, canis, lupa, lupus ceruarius. ex. 4. de gene. anima. c. 6.

Sus maximè radicum appetens eſt, & quomodo ſues pingueſcant, uide. 8. de natu. anima. c. 6.

Sus ex omnibus quæ nouimus animalibus grandiores concipit. 8. de natu. anima. c. 21. & ibi require morbos & remedia eorum.

Syllogiſmus non fit ex ſubſtantia indiuiduali, ſed uniuerſali. 7. met. tex. com. 27. uide. 1. phy. com. 5.

Syllogiſmi hypotetici uſitantur ad declarandum ea, quæ indigent modicula innuitione. ſecundo phy. com. 54. phyſi. comm. 39. & primo priorum in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.

Syllogiſmi ducentis ad inconueniēs propoſitiones aliæ ſunt categoricæ, aliæ hypotheticæ. 7. phy. com. 2. uide in. 1. priorum in digreſsione de ſyllogiſmo hypothetico.

¶De litera T.

TALPA uidetur ſub pelle oculos habere. 2. de anima. tex. com. 131. idem. 1. de natura anima. c. 9.

Talpa ut narrauit Galenus, in oculis ſuis habet omnes tunicas præter telā araneā in qua fit uiſio. Auer. 2. de genera. animalium, c. 1. in quo ponitur improbatio antiquorum, in columna ſeu facie. 12.

Talpam quodammodo oculos habere dixerim, cum tamen omnino habere negem: quippe cum omnino quidem non uideat, nec perſpicuos habeat oculos. uerùm ſi quis prætentam membranam detrahit, locus oculorū apparet, & pars nigra eorundem, ſitus denique & deſcriptio eadem, quam legitimam conſpicui oculi obtinent utpote cum obducta cute oculi preſsi, confuſi, oblæſiq; eſſent dum crearentur. Ariſto. in primo de natura animalium, capit. 9. uide etiam ibidem in. 4. libro cap. 8. ¶ Ex hac authoritate patet contra Simplicium in. 2. de anima, in expoſitione text. com. 131. ubi uidetur tenere talpam habere uiſum debilem & ſubobſcurum.

¶DIGRESSIO DE TALPA, AN aliquo modo habeat uiſum.

¶Ariſto. in. 2. de anima. in tex. com. 130. ubi adducit rationē ſecundam ad probandum quòd non detur ſextus ſenſus ex parte organi, dicit quòd omnes ſenſus habentur à non imperfectis & nō orbatis: uidetur enim talpa habere oculos ſub pelle. Vbi Simplicius in illo loco notat, quòd non eſt credendū talpā omnino priuatā eſſe uiſione, ſed manifeſta & clara: fruſtra. n. natura oculos deduiſſet pelle ſeu tunica tectos, ſi ſub tunica operari nō poſſent. Videt igitur talpa per tunicā, ſicut in nobis contingit per lumē palpebrarum uel per ocularia: & habet uiſum debilē, ſicut animalia quæ noctu uagātur & paſcitur. Vnde pro hac opinione poſsūt adduci rationes. & prima eſt quā innuit, quia Deus & natura nihil fruſtra faciunt; ſi igitur natura dedit ſibi oculos, igitur dedit ſibi uirtutē uiſiuā, quia fruſtra eſt calciamentum,

cuius non eſt calciatio, ut dicit Commentator primo cæli com. 32. & confirmatur, quia Ariſt. in ſecundo cæli & mundi. tex. com. 50. ubi loquitur de aſtris, inquit: Quòd ſi natura dediſſet aſtris uirtutem motiuã per quam poſſent eſſentialiter transferri de loco ad locum; utique dediſſet ſibi organa, quia natura nihil ſruſtra & temere ſacit. igitur à paſi. natura, animali cum dedit organũ, illi etiam dedit & uirtutem; alioquin fruſtra organum fuit datum. & præterea natura non deficit in neceſſarijs: Sed talpa cùm ſit animal quod nutritur rebus habentibus ſaporem, eſt enim mobilis de loco ad locum, & licèt ſub terra maneat, tamen non terra nutritur: ſed ut refert Albertus in. 22. lib. de animalibus. c. de talpa, dicit quòd ipſe expertus eſt talpam nutriri libenter ex buſonibus & ranis, & ſe inueniſſe talpam per pedem tenere fortiter magnum buſonem, & buſo fugiẽs iam de terra tenebat totum corpus extra terram, & clamabat ſortiter propter morſum talpæ: & comedit etiam uermes, qui lumbrici terræ nuncupantur: & ſi ſameſcit, comedit radices plantarum & præcipue frugum. & uerum eſt, nam in patria noſtra comedit crocum: modo uiſus huic animali ad uenandum huiuſmodi animalia ſub terra uidetur eſſe ſibi neceſſarius. ¶ Ad oppoſitum autem eſt ſententia Ariſt. 1. de natu. anima. c. 9. & in lib. 4. ibid. 8. ubi expreſſe habetur quòd talpa omnino non uidet, Albertus in præſenti loco uidetur dicere, ut notat pater Gaietanus, quòd talpa, licèt non uideat ſenſibilia communiter occurrentia, & quia ut plurimum moratur ſub terra, non indiget oculis, & raro eſt ſupra terram, & propter conſuetam operationem terræ & tenebram ſuſtinere lumen non poſſet, niſi oculos tectos pelle haberet: ob quod in loco oculorum exterius pilos non habet pellis eius, ut magis ſit ſpiſſa. unde ex his uerbis colligitur ex intentione Alber. quod quando talpa eſt ſupra terrã, percipit ſe eſſe ſuper terrã per lumen reflexum à pelle eius. Sed mihi uidetur quòd iſta nõ ſit Alber. opinio, quia Alber. in. 22. lib. de animal. ca. de talpa, dicit quòd eſt animal paruum de genere muris, quod & mus terrenus & cæcus dicitur, & eſt breuium crurum & acuti unguis, quinq; ante & quatuor poſteriores habẽs digitos coloris nigri, pili mollis & breuis, ſed ſpiſsi: loca oculorum habens non oculos, unde pellem in loco oculorum nõ habet piloſam. Vnde ex hoc elicitur clarè Albertum tenuiſſe talpam eſſe cæcam & non uidere, cum dicat ſolũ loca oculorum habere & non oculos. Nec uerba illa Alber. aſſerũt expreſſe illam ſententiam quam ſibi imponit Gaietanus, quia Alber. dicit quòd pellis eius non eſt piloſa, ut ſit magis ſpiſſa, & ſi uteretur ea, deberet eſſe oppoſitum, ut eſſet rarior & perſpicua, & ideo ne alteretur à lumine non alteratione ſpirituali, ſed reali, natura dedit ſibi ſpiſſam pellẽ, quia lumen per ſui reflexionem calefacit. ¶ Sed eſt in Alberto contradictio & Ariſt. quia Ariſ. in. 4. lib. de natu. animalium. c. 8. expreſſe dicit de talpa, quòd omnia animalia perfecta habent omnes ſenſus, niſi quid læſum laceſsitumque ſit, quale genus talparum cui uiſus deeſt. Non enim oculos io aperto id habet, cute tamẽ detracta, quæ craſsiuſcula obtenta ſedem luminum opacat, oculi intus laceſsiti impeditiq; uidentur, ſed ita ut partes eaſdem habeant omnes quibus oculi integri conſtant: habent enim nigricantẽ illum oculi orbiculum, & quòd inter eum continetur, quã uocant pupillam, atque etiam portionis albidæ ambitionem, ſed non tam liquidò quàm oculi conſpecti & eminẽtes, nec io partem exteriorem apparere hæc poſſunt propter cutis obductæ corpulentiam, utpote cum natura inter generandum lædatur atque ita opus inchoatum relinquatur. Et Auerroes in paraphraſi ſuper primo de generatione animalium. c. primo, authoritate Gal. dicit talpam habere omnes tunicas oculorum excepta tela aranea, in qua ſit uiſio, & expertum eſt hoc. Et dico quòd Albertus in hoc non eſt ſuſtinendus, ſed magia Ariſt. & Gale. eſt adhærendum aſſerentibus talpam habere oculos ſub pelle, licèt læſos & laceſsitos, ut diximus. Vnde Gaietanus noſter ſolebat dicere in lingua latina duos uiros illuſtres fuiſſe mendaces in rebus particularibus, quorum alter fuit nobilis, alter ruſticus: nobilem aſſerebat Plinium, quia in multis mentitur, ſed ſolet tunc dicere, ut aiunt: alter uerò ruſticus eſt Albertus, qui dicit ſe expertum, & in multis talibus non uerum dicit. ¶ Dico igitur talpam nullo modo uidere contra Simplicium & Gaietanum, qui hoc malè imponit Alberto propter authoritates Ariſto. Et tunc ad rationes in oppoſitum reſpondetur. Ad primum reſpondetur ex ſententia Philoſophi. 2. phy. tex. com. 82. quòd licèt ea quæ à natura ordinata ſunt, & ſunt propter finem, tamen raro cãliter exeunt ordinem. & eſt gloſa etiam Com. in. 8. phy. in com. 15. propter impetum quod prouenit à materia. Et ad hoc animaduertens Commentator dixit in præſenti loco, ſcilicet com. 15. quòd talpa non habet uiſum, quia non indiget, cum maneat ſub terra: & etiã cum hoc materia eius non potuit hoc recipere, quia materia illa cum ſit multum terreſtris, non eſt perſpicua, ſicut requirit inſtrumentum uiſionis. & ſic reſpõdetur etiam de organo, quia eſt uerum niſi aliquid impediat: Vnde natura uolens ſibi dare inſtrumentum uiſus, cum ſit animal perfectum, ex hoc quòd mouetur de loco ad locum, fuit in generatione læſa, ex impedimento materiæ, ut dicit Ariſt. in prææallegatis locis præſertim. 4. de natura animalium. c. 8. & quando dicit: Igitur ſunt fruſtra. Reſpondetur quòd ſunt ad aliquam utilitatem, & eſt ad replendum uacuum, & ideo non ſunt omnino fruſtra. ¶ Diuus Thomas aſſerit naturam dediſſe oculos talpæ, ad hoc ut aſsimiletur ſuo generi, ſed quia non indiguit uiſu, ideo non dedit, quia non abundat in ſuperfluis: nam eſt de genere animalium perfectorum. & ideo Ariſt. dicit in tex. iſto quòd hæc. ſ. organum uiſus, & auditus, habent animalia quædam. ſ. perfecta ad differentiam imperfectorum, & ſunt illa quæ ſunt immobilia, & addidit: & in non orbatis propter talpam, quæ licèt ſit inter perfecta, cum localiter per ſe moueatur, tamẽ eſt læſa, quia non habet materiã idoneam quæ poſſet recipere ultra hoc quod non indiget. ¶ Ad illud quod indiget cibo: concedo, ſed cibum quærit per auditum, ut inquit Albertus, et etiã poteſt dici per olfactum, & ſic natura non fuit ſibi auara in neceſſarijs.

Talum utrum omnia animalia habeant in pedibus, & de hoc uide differentiam inter talos, ueneres, canes, & antennas, ſunt enim oſſa in pedibus ſic dicta in. 2. de natu. anima. capite. 1. ultra dimidium capituli.

Tangens quodlibet finitum eſt, & non omne finitum eſt tangens. 3. phy. tex. com. 74.

Tangentia ſunt quorum ultima ſunt ſimul. quinto phyſi. text. commen. 22.

Tangens eſt poſterius naturaliter conſequenter ſe habente, & eſt prius naturaliter reſpectu cõtinui. 5. phy. tex. cõ. 27.

Tangentium alia ſolo nomine nuncupantur, ut præteritum dicitur attiguum futuro, alia re ipſa tangunt ut corpora. Themiſt. 5. phy. com. 28.

Tactus eſt in habentibus ſitum & poſitionem, conſecutio etiã in ſitu carentibus. 5. phy. 192. uide Them. ibid.

Tactus & locus eſt in mathematicis corporibus. 1. de gener. & corrup. tex. com. 44.

Tactus in mathematicis dicitur ſecundum poſterius à uero tactu, qui eſt in naturalibus. ibid.

Tactus uerè eſt in habentibus poſitionem. ibid.

Tactus dicitur in rebus naturalibus communiter & propriè. 1. de gene. & corrup. tex. com. 45.

Tactus põteſt ſeparari à reliquis ſenſibus, ſicut nutritiuum poteſt ſeparari à reliquis uirtutibus animæ. 2. de aia. t. cõ. 17.

Tactus ſecũdum opinionem Ariſt. eſt pluſquam unus ſenſus, & caro eſt quaſi medium. 2. de anima. commen. 108. Vide etiam pro hoc lucidiſsimum Themiſtium. ibid. c. 39.

Tangibile agit in ſenſum ſimul cum medio. ſecundo de anima. commen. 115. Secus eſt de uiſibilibus & ſanatiuis, ubi per ſimultatem non intelligas ſimultatem temporis, ſed ut notat Com. illud refertur ad cauſam, ita quòd importat priuationẽ prioritatis & poſterioritatis in cã. nõ in tempore.

Tactum impoſsibile eſt carere ſimpliciter calido & frigido, & ſicco & humido, ſicut uiſus colore, & auditus ſono: & ideo iſti ſenſus comprehendunt ſua ſenſibilia ſecundum totum, ſed tactus non comprehendit niſi extrema. 2. de anima. com. 118. & habetur in tex. & etiam infra tex. cõ. 119. & 3. de anima. tex. com. 66.

Tactus eſt de uirtutibus paſsiuis. 3. colliget. c. 32.

Tactus dolos,& delectatio contraria dnlori, unde cauſentur contra Gal. & Auic. uide ibid.

Tactus eſt tangibilis & imaginabilis.2.de anima.tex.c6. 20.

Tangibilis cniuslibet paſsiones tactu nobis ſenſibiles ſunt.2. de anima.tex.com.128.& ſimiliter eſt ut dicit Commē. de alijs qualitatibus uiſibilibus & audibilibus & olfactiuis, quòd omnes ſunt comprehenſæ à nobis.

Tactus non indiget medio extrinſeco, ut alij ſenſus. & uide cauſam in paraphr.de anima ab Alexan.c.de tactu.tres cauſas aſsignat.

Tactus differenter dicitur medietas & alij ſenſus.2.de anima tex. com. 119.

Tactus organum ſecundum Ariſ.eſt in corde.Them.2.de anima.c.40.uide pro hoc Ariſ.in lib.de ſenſu & ſenſato,& in 2.de parti.anima.c.10.

Tactus organum eſt caro.2.colliget.c.3.

Tactus omnium tangibilium ſicut medietas eſt. 2. de anima. tex.com.118.ubi uide Them. quòd non eſt medietas ſicut uirtus inter uitia.3.de anima.tex.com.66.

Tactus ſolus ex ſenſibus per ſeipſum, alij uerò per medium ſentiunt.3.de anima.tex.com. 66.

Tangibilium excellentia corrumpit animal.3.de anima.text. commen.67.

Tactus quidam eſt communis omnibus membris, & eſt ille qui eſt perceptiuus caliditatis, frigiditatis, humiditatis,& ſiccitatis:& quidam eſt proprius uni membro,ut eſt os ſtomachi, quod ſentit reſolutionem factam in eo, & iſte ſenſus appellatur fames & ſitis: ſed fames eſt ſenſus reſolutionis ſubſtantiæ calidæ & ſiccæ, & ſitis eſt ſenſus reſolutionis ſubſtātiæ frigidæ & humidæ: & ſic ſenſus iſte proprius eſt duplex,& etiā eſt ſenſus tactus in capite uirgæ propter titillationem contingentem in hora coitus. 2. colliget.ca. 23.de inſtrumento ſenſus tactus.

Tactui & guſtui appropriatur quòd non indiget medio. Cō. in lib.de ſenſu & ſenſato, uide in concordantijs.

Tactus & conſolidatio differunt.5.met.tex.com.5.

Tangere diffinitur in.11.primæ philoſophiæ.c.ult. &.5.phy. tex. com. 22.

Tactus primum ſenſorium non caro,non pars aliqua einſmodi eſt,ſed aliquod intimum. Ex ſecundo de parti. anima.c. 10.idem. 2.de anima.com.108.

Tactus ſenſorium utrum geminum ſit aut unum,latet.ibid.

Tactus in parte corporis ſimilari conſiſtit ut in carne, aut in aliqua generis eiuſdem. Ariſt.in.1.de hiſtorijs animal.c. 4. Et nota ibi differentiā pulchram quæ elicitur ibi inter potētias actiuas & paſsiuas, quia actiuæ attribuuntur diſsimilaribus,paſsiuæ uerò ſimilaribus.

Tempus eſſe infinitum latet, quia ſubſtātia temporis latet.3. phy.com.56.

Tempus nullus antiquorum generat.ibid. quod quomodo ſit intelligendum,uide.8.phy.comm.& tex.10.idem. 3.phy. commen. 31.

Tempus quodlibet habet proportionem ad aliud tempus,dū modo ſint finita.4.phy.tex.com. 73.

Tempus eſſe eſt manifeſtum per ſe.4.phy.com.87.

Tempus nihil eſt in actu niſi inſtans.4. phy. 89.

Temporis pars in rei ueritate eſt tempus & nō inſtans.4. ph. com.90.&.89.

Tēpus impoſsibile eſt ut imaginetur ſine motu.4.phy.cō.95.

Tempus non diffinitur per tempus.4.phy.tex.com. 96.

Tempus eſt quantum & non quale.4.phy. com. 96.

Tempus non percipit à nobis cum nihil ipſi mutamur ſecundum intelligentiam.4.phy.tex.com. 97. ubi Them. dicit: Nos ex motus cogitatione deuenimus in cognitionem temporis. & ibi uide quomodo impugnat Galenum male interpretantem uerba Ariſt. ut ſæpe facere conſueuit.

Tempus non poteſt imaginari extra motum,ſed bene è contra.4.phy.com.97.

Tempus dormientibus & opus delectabile agentibus ſit breue.4.phy.97.tex.29.& ibi Com. reddit rationem.

Tempus non eſt motus, ſed eſt accidēs per ſe conſequens motum. 4.phy.com.97.conſimile.8.com.10.&.12. met.com. 29.5.phy.commentis.3.&. 35.

Temporis quātitas ſequitur quantitatem motus.4.ph.cō.99.

Tempus non percipitur ab illo qui percipit unum inſtans. 4. phy.tex.com.100.¶Nota tamen,quòd Them.4.phy.ſuper tex. 101. tenet ex perceptione unius inſtantis poſſe tēpus percipi,uerum non abſolutè, ſed quotiens illud pro initio & fine ſumitur. Vide tamen in oppoſitum Auer.4.phy.cō. 106. & pondera bene in hoc.

Tempus eſt numerus motus ſecundum prius & poſterius. 4. phy.tex.com.101.

Tempori eſſentiale eſt numerale & mēſurale motum, ſed eſt ei accidentale numerari & menſurari.4. ph.tex.com.102.

Tempus eſſe numerum motus quomodo ſit intelligendum,uide ibidem.

Tempus continuatur per inſtans,& diuiditur per inſtans,ſed numerus diuiditur per unitatem, ſed non continuatur per unitatem.4.phy.com. 105.

Tempus habet aliqua propria continui & aliqua propria numeri.4.phy.tex. com. 108.

Tempus habet tria propria,non eſt uelox,neq; tardum:ſecūdum quia poteſt dici multum & paucum, tertium quoniā eſt longum & breue. 4.phy.tex.com.109.

Tempus & motus nō ſit niſi quando mens diuidit prius & poſterius.4.phy.com.109.&.104.&.88.

Temporis ſubſtantia ſicut forma eſt numerus,& ſicut materia eſt motus continuus.4.phy.com.109.

Tempus eſt compoſitum ex duabus menſuris, continua,ſcilicet & diſcreta,& iſta compoſitio accidit menſuris quando diuiduntur.4.phy.com.109.Iſta autem compoſitio temporis,ex duabus quantitatibus nō eſt ſicut compoſitio mediorum colorum ex extremis, ſed eſt ſecundum participationem proprietatum,& eſt ſecundum ſimilitudinem, ſicut ē de elementis medijs quæ dicuntur eſſe compoſita ex extremis. uide modum in.4.cæli.& mundi. in com. 26.

Tempus eſt numerus numeratus, non numerus quo numeramus.4.phy tex.com.110.

Tempus ſequitur motum circularem non motum rectum. 4. phy.com.111.

Tempus etiam motu menſurari poteſt.4.phy.tex. com. 112.

Tempus per ſe menſurat motum, ſed per accidens menſuratur à motu.4.phy.com. 112.

Tempus menſurat motum quo ad quantitatem & eſſe.4.phy. commen.114.

In tempore aliquid eſſe contingit dupliciter,uel eſſe quando tēpus eſt,uel à tēpore menſurari.4.ph.tex.cō.115.&.116.

Tempus licet non ſit numerus numerans, habet tamen proprietates numeri numerātis, utriq; enim tempus eſt unum Them.4.phy.107.

Tempore continentur quæcunque in tempore eſſe dicuntur, 4.phy.tex.com.117.uide ibi Them.quomodo ſit intelligēdum, dicit enim: Generationis cauſa efficiens nota eſt, ut generatio domus eſt ab opifice, & in tempore eſt, ſed lapſus domus, & in tempore eſt, & iniuria temporis accidere dicitur,ita quòd utrunque tempore aſcribitur.

Tempus eſt cauſa corruptionis ſenij & obliuionis.4.ph.tex. commen. 117.

Tempus eſt cauſa per accidēs generationis & corruptionis, ſed reſpectu generationis eſt cauſa per accidens accidentis.4.phy.com.117.& tex.com.128.& uide Them.ibi bene declarantem.

Tempus eſt menſura quietis per accidens.4.phy.118.

Tempus menſurat motum primò, quietem uerò ſecundò, & per accidens.4.phy.com.118.&.130.&. 119.

In tempore eſſe eſt tempore menſurari.4.phy.text.cō. 129. & tex.com.114.

Tempora priuationum rerum terminātur per tempora ſubiectorum ſuorum propinquorum.4.phy.com. 120.

Tempus eſt menſura motus & quietis,ſed motus per ſe,quietis per accidēs.4.phy.118.uide Them.ibi,ubi dicit: Quòd non ſi aliquid eſt in accidente, erit propterea in eo cuius ē accidens. unde quies eſt in tempore, & ex hoc non ſequitur ut ſit in motu,quia tempus motus non eſt,ſed numerus & accidens motus.

Tempus non poteſt auferri niſi ponatur tempus.4. phyſi.tex. com.124.idem.8.phy.tex.com.10. &. 11.

Tempus ſemper in principio eſt.4.phy.tex.com. 125.

Tempus per accidens menſurat quietem, quia eo tempore quo res quieſcit alibi per agitur motus, quem tempus per ſe menſurat. Them.3.phy.118. Et uide etiam Them.4.ph. in tex.130. ubi declarat quomodo tempus eſt in mari, cœlo, & terra, ubi dicit quòd ſicut quæque ſe habent ad motum, ita ſe habent ad tempus. Vnde res potentia mobiles potentia intelliguntur eſſe in tempore cuius ſunt res quæ quieſcunt, quæ uerò iam actu mouentur, actu ſunt tẽpore.

Tempus motus & quietis menſura dici poteſt, ſed non eſt tẽpus numerus niſi motus tantùm: prius enim & poſterius, quorum numerus tẽpus eſt in motu, ſpectantur non in quiete, utpote cuius eſſentia non conſiſtat in prioris alicuius ad aliquod poſterius tranſitu. Them.4.phy.118. & eſt ſentẽtia Alex. licèt Simplicius oppoſitum teneat, & Paulus Venetus ibi.

Tempus non eſt animo dempto, imo neque motus ipſe quoque conſtabit, cum circularis motus finis & origo ſit omnis motus, ſed motus circularis ab intelligentia cauſatur. Them 4.phy.tex.com. 130.

Tempus & motus ſimul ſunt, & ſecundum potẽtiam & actũ. 4.phy.tex.com.130.

Tempus non eodem ordine inuenitur in quibus eſt: ſed quoniam primò inuenitur in cælo, & inuenitur in alijs motis: ſecundò propter hoc quòd inuenitur in cælo, & inuenitur in quieſcente, quia inuenitur in moto. 4.phy. com. 130. & 132. & conſimile. 128.

Temporis latentia eſt, quia eſt ens diminutum. 4.phy.comm. 131. conſimile de motu. 3.phy.com.15.

Tempus, licèt ſit numerus cuiuſlibet motus, tamen non eodẽ modo, ſed ſecundum prius & poſterius. 4.phy.com. 131.

Temporis diſpoſitio cum primo motu eſt ſicut diſpoſitio cõſequentis cum ſubiecto, & cum alijs motibus eſt ſicut diſpoſitio cum rebus numeratis reſpectu numeri. 4. phyſico. commen. 132.

Tempus ſequitur motum diurnũ, & iſte motus ponitur in diffinitione eius. 4.phy.com. 132.

Tempus eſt continuum continuitate motus. ibid.

Tempus Ariſt. uocat affectionem & accidens motus. Them. 4.phy. in digreſsione in tex. 132 ubi uide Ariſt. 4.phy. tex. com. 130. Vbi uocat tempus paſsionem & habitum motũ: paſsionem quidem, quia eſt accidens motus: habitum uerò quia habetur à motu, ut notat ibi Simplicius.

Tempus præſens in rei ueritate eſt compoſitum ex duobus temporibus, uidelicet præterito & futuro. 6.phy. com. 24.

Tempus minimum datur in quo aliquid tranſmutatur. 6.phy. tex.com. 50.

Tempus primum eſt in cuius omnibus partibus eſt motus. 6. phy.com. 51.

Tempus & longa eius aptiſsima & efficaciſsima eſt ad ueritatis indaginem ratio. Them. in. 2.phy. ſuper. 43.

Tempus eſt extrinſecum à re, & non ſequitur ex æqualitate eius æqualitas motuum, ſi æqualitas non fuerit in ſubſtantia motuum. 7.phy.com. 31.

Tempus facit prius & poſterius in rebus quæ non mouentur, in rebus autem quæ mouentur prius & poſterius exiſtit per ſe. 8.phy. com. 10.

Tempus aut eſt motus, aut ſequitur motum, & hoc eſt manifeſtum per ſe. 8.phy.com. 10. idem. 4.phyſi.com. 98. & 12. met.com. 29.

Tempus eſt in prædicamẽto quantitatis per ſe non primò, ſed ratione motus: & motus ratione magnitudinis. Auerr. in paraph. met. trac. 1. c. de accidenti.

Temporis nihil eſt accipere præter nunc. 8.phy.tex.com. 11.

Tempus primò & eſſentialiter non ſequitur niſi motum diurnum. 8.phy.com. 21. idem. 4.phy.tex.com. 132.

In tempore eſſe conuenit dupliciter, uel quando tempus eſt, uel ſicut in numero. 4.phy.tex.com. 115.

In tempore prius & poſterius, & nunc ita ſe habent, ſicut unitas & impar, & ſuperfluus in numero. ibid.

Tempus ueraciter formæ non attribuitur, ſed materiæ. quarto colliget. cap. 38. quomodo ſit intelligendum declaraui tibi in litera F.

Tempus motus uiolenti impoſsibile eſt maius eſſe tempore motus naturalis. 8.phy.com. 15. idem. 1. cæli. tex. com. 15.

Tempus & locum nullus generare poteſt. 8.phy.com. 15.

Tempus apud Platonem ſequitur motum cæli, ſicut apud Ariſto. 1. cæli. com. 104. Vide in concordantijs.

Tempus infinitum eſt terminatum quoquo modo. 1. cæli. cõ. 133. & tex. ubi Com. dicit quod hoc eſt accidentaliter. idẽ com. 134. ibid.

Tempus infinitum dicitur æquale aliquo modo tempori infinito, cum unum infinitum non ſit maius alio infinito. 2. cæli. com. 38. ubi pondera ly aliquo modo.

Tempus diſpoſitionis naturalis æquale eſſe tempori diſpoſitionis præter naturam impoſsibile eſt, & eſt contrarium ſenſui. 2. cæli. com. & tex. 38.

Tempus diſpoſitionis naturalis eſt maius in tempore diſpoſitionis præter naturam, ſicut tempus ſanitatis eſt maius tempore ægritudinis. 3. cæli. tex. com. 24. idem. 2. cæli. tex. commen. 38. facit pro opinione Pluſquam commentatoris.

Tempus infinitum inueniri extra aliud tempus infinitum, ex parte qua eſt infinitum, impoſsibile eſt. 3. cæli. tex. cõ. 52.

Tempus ab homine per ſe percipitur, ab alijs autem ex accidenti. Them. 3. de anima. c. 46.

Tempus & uita uniuſcuiuſque habet periodum. 2. de gene. & corrup. tex. com. 57.

Tempus iuuentutis eſt æquale tempori ſenectutis. ſecundo de generatione & corruptione. commẽ 57. & habetur ex tex. com. 58. ubi habetur tempus generationis æquale tempori corruptionis.

Tempus aut motus eſt, aut eſt motus quædam paſsio. 12. metaphyſico. commen. & tex. 29. Notanter autem dixit quædam paſsio, quia plura ſunt motus accidentia & paſsiones, ſicut notat Comment. in. 4. phyſicæ auſcultati. in tracta. de tempore in tex. commen. 98. in numero quorum eſt ipſum tempus. Vide etiam infra in tex. commen. 101. & in. 8. ph. tex. commen. 10.

Tempus & motus circularis non poſſunt denominari à pari uel impari, niſi ut ſunt in anima: extra animã enim eſſe eorum eſt infinitum & in potentia, & non terminantur niſi per animam. ex lib. deſtructionum diſputatio. prima, in ſolutio. dubij. 6.

Tempus præteritum non poteſt concipi ab anima, niſi finitũ, & ideo opinantur homines quòd quodlibet præteritum tempus extra animam ſit huiuſmodi: quia quando quædam res fuerit in anima cum quadam denominatione, credunt ipſi quòd eodem modo extra animam inueniri poſsit, ibid. Et conſimile dicit Com. de Platone in poſitione idearum, in. 2. phy. cõ. 19. quia uidit uniuerſalia per opus animæ poſſe ſeparatim intelligi ſine ſingularibus, credidit quod ita eſſet in re ipſa extra animam. Sed Com. dicit. 12. metaphy. comment. 39. quòd intellectus poteſt multa contangere quæ natura non poteſt, & multa ſeparat intellectus quæ natura nõ poteſt. Alia cauſa erroris fuit apud homines, quòd eadem quæ ſunt coniuncta in eſſe, credunt quòd ſint eadẽ ſecundum eſſentiam & rationem formalem, ut dicit Com. in. 4. phy. in commen. 95. Multotiens illud quòd ſequitur res, exiſtimatur quòd ſit res: ideo Stoici errarunt credẽtes quantitatem non eſſe rem realiter diſtinctam a ſubſtantia, & nominales cum eis.

Tempus ſi imaginetur ad inſtar lineæ rectæ, intellectus errare poſſet circa eius æternitatem: nam cum linea habeat poſitionem & ſit in actu, neceſſe eſt ipſam eſſe finitam. Auer. in paraph met. tract. 4. col. 2.

Tempus & motus ſe conſequuntur, & tempus eſt quid actum ab anima cum motu, non tamen motus neque tempus ceſſant. ex lib. deſtr. diſpu. 1. in ſolu. 15.

Tempus non ſequitur motus, ſicut finis ſequitur magnitudinem: finis enim ſequitur magnitudinem inquantum in ea ſemper actualiter inuenitur ſicut accidens in ſubiecto, ſed tempus cum motu non ſic ſe habet, quia ſequitur ipſum, ſicut numerus ſequitur numeratum. Sicut. n. numerus non permutatur permutatione ſubiectorum numerabilium, neque multiplicatur eorum multiplicatione, ita nec tempus. ex lib. deſtru. diſputa. 1. in ſolu. 16. dubii. uide in contradictionibus nuper æditis.

Tempus non eſt aliud niſi id quod comprehenditur ab intellectu de prædicta prolongatione, uel duratione motum

menſuran-

meſſuram ex libro deſtru. diſpu. 1. in ſolu. 8.

Tempus coniunctionis luminarium diuerſum eſt à tempore oppoſitionis eorum, quia coniunctionis tempus frigidum exiſtit ſimilaturq; tempori hyemis: oppoſitionis uerò tempus eſt, calidum ſimile æſtati. Auerro. in. 2. de generatione animalium cap. 1. utrum ſerbon ſit animatum, & eſt mens Ariſto. ibidem. cap. 4.

Tempora omnium & grauiditatum & generationum & uitarum, dimenſionem circuitibus obtinent optima ratione. Ariſto. in. 4. de generatione animalium. cap. ultimo. idem in. 2. de generatione & corruptione tex. com. 57. ubi ſcribit tempus & uita uniuſcuiuſque conſtare periodo: ſtat enim ſua cuiq; dies, ut poeta teſtatur.

Temporum & regionum complexio, & an clima quartum ſit temperatius quinto, & utrum ſub æquinoctiali ſit temperatum, requiratur in. 2. colliget cap. ultimo.

Tempora quatuor ſunt cum quatuor humoribus, cũ quatuor elementis, quia ſi tempora reſiſtunt, ut unum elementum aliud non uincat uel ſuperet, ſic reſiſtunt ut unus humor alium non uincat. 4. colliget cap. 14.

Tempus ſecundum Alexandrum Ariſto. interpretem ab homine creatur, quaſi nihil aliud tempus ſit quã hominis nuda cogitatio. & mera expunctio ſupputatioq; & cui nulla in re confirmatio, & ſoliditas aut euidentia reſponderet, quæ tamen neq; uera ſunt, neq; conſentanea ijs quæ Ariſ. uolumine. 4. auſcultatoriæ inſtitutionis prodidit. Themiſt. 3. de anima. cap. 64. concordat cum Themiſt. Commen. in 4. phyſi. in commen. 97. ubi notat ex textu ſignificari tempus ſecundum Ariſt. habere eſſe extra animam, & uide ibidem. in tex. com. 130.

Temporis longitudo eſt neceſſaria in comprehenſione ueritatis. 2. meta. com. 1.

Temperamentum eſt magis dignum ut ſit proportio quàm extrema. 2. de anima. tex. com. 143.

Termini ſolum illius ſunt cuius ſunt termini. 4. phy. tex. commen. 102. ibidem etiam commen. 42. & commen. 120. & tex. commen. 129.

Termini duo oppoſiti diuidentes uerum & falſum comparati ad duos alios oppoſitos diuidentes uerum & falſum, ſi unus unius ordinis conuertatur cum reliquo alterius ordinis, etiam reliquus cõuertitur cum reliquo, & eſt locus generalis. 1. cæli. com. 126. & habetur in. 2. priorum. cap. 22. idem. 1. cæli. tex. com. 129. & 131. unde iſtius regulæ duæ ſunt conditiones. ut dicit Commenta. 1. cæli. commento. 129. ut poteris uidere.

Terminantis proportio ad terminatum eſt ſicut proportio formæ ad materiam. 2. cæli. tex. commen. 74. idem. 2. de generatione & corruptione. tex. commen. 50. & 4. cæli. tex. commen. 23. & 35.

Terminus non eſt niſi eius quod eſt in actu. 4. metaphyſico. tex. commen. 15. ubi dicitur quòd ens in potentia eſt indefinitum, & ſine termino. idem. 1. ca. de ſubſtantia orbis, & primo cæli. commen. 22.

Terminus refertur ad terminum. primo phyſico. 18. & Themiſtius ibi clarè.

Terminus eſt quod eſt cuiuſque ultimum, & cuius extra nihil eſt. 5. meta. tex. com. 22.

Terminus tot modis dicitur quot principium: & adhuc amplius; quia omne principium terminus eſt, ſed non omnis terminus eſt principium. 5. meta. tex. com. 22.

Terminum uniuſcuiuſque rei non oportet quærere, ſed proportionale conſpicere. 9. meta. tex. com. 10.

Terminus eius quod ab intellectu ſit actu ex potentia ente, quando uolitum ſit nullo exteriorum prohibente, ut in eo quod ſanatur. ex. 9. meta. tex. com. 12. ubi dicit Commentator, quòd licet iſta diffinitio ſit inducta de ſanitate, eſt tamen uniuerſalis omnibus actis ab arte, quia quilibet artifex cùm uoluerit & nõ fuerit impeditus, aget ſuum actũ.

Ternarius numerus perfectus eſt. primo cæli. tex. comment. tertio & commen. 6.

Terra quieſcit in medio, quia natura eius exigit hoc. 3. phy. commen. 51. & 8. phy. 32.

Terra non mouetur ad concauum aquæ niſi ſecundum quòd illud eſt medium totius. 4. phy. commen. 42. uide clarè cauſam in. 4. cæli. in tex. com. 22. & infra.

Terra eſt in ultimo aquæ, aqua in ultimo aeris, aer in ultimo ignis, ignis in ultimo orbis tanquam in loco. 4. phyſic. tex. commen. 46.

Terra ſecundum ſe totam eſt quieſcens, & ſecundum partes eſt mobilis. 1. cæli. com. 57.

Terræ ſi infinitæ numero inueniri poſſent, poſsibile eſſet q̃d ex omnibus fieret una terra per cõtactum. 1. cæli. com. 57.

Terræ partes non feruntur ad totam terram ubicunq; fuerit, nam ſi ita foret tunc motus eius eſſet ſicut motus ferri ad magnetem, & tunc poſsibile eſſet quòd terra moueretur naturaliter ſuperius. 1. cæli. comm. 81. uide pro hoc. 4. cæli. tex. commen. 22.

Tota terra fertur quo unus bolus, & totus ignis quo una eius ſcintilla. 1. cæli. tex. com. 73.

Terram & alia elementa non moueri, neque attractione, neque expulſione, ſcire hoc eſt propinquum principijs naturalibus. 1. cæli. commen. 81. uide pro hoc in. 2. phyſi. com. 3. de diffinitione naturæ.

Terra quantò magis appropinquat medio, tantò citius deſcẽdit: & ignis quantò magis appropinquat loco qui eſt ſurſũ uelocius aſcendit. 1. cæli. tex. com. 88.

Terræ ſuperficies eſt tanquam naturalis locus aquæ, in quo quieſcit & mouetur inde uiolenter. Com. in paraphraſi. 2. de cælo. ſumma. 1. quæſito. 3. uide in concordantijs.

Terra comprehendit ſine operatione. i. per quietem ſuã nobilitatem propter ſui utilitatem. 2. cæli. tex. com. 66.

Terra mouetur ad medium ex ſua potentia naturali, & medium non eſt cauſa motus eius ad mediũ. 2. cæl. tex. cõ. 92.

Terra mouetur ad medium inquantum eſt mediũ totius, non inquantum eſt medium terræ. 2. cæli. tex. com. 99.

Terræ medium ſiue centrum idem eſt cum centro totius, & hoc accidit ita eſſe. 2. cæli. tex. com. 100.

Terra eſt ſphærica ut declaratum eſt à geometricis, quoniã lapides cadentes ex diuerſis partibus cadunt ſuper angulos rectos, & hoc ſignificat quòd omnes intendunt idẽ punctum terræ, ſcilicet centrum, & quòd terra eſt ſphærica. 2. cæli. tex. com. 100. & 30. & 1. cæli. 44.

Terra quieſcit in medio à ſua forma, & non ab extrinſeco. 2. cæli. tex. com. 102.

Terra quieſcit in medio, ſed cauſa quietis eius non eſt medium niſi accidentaliter: grauitas enim eſt cauſa quòd terra quieſcat in medio, & medium nõ cauſa eſſendi graue ſecundum quod eſt medium, ſed ſecundum quòd eſt mediũ corporis quod circulariter mouetur. Et ſi conceſſerimus quòd medium ſit cauſa, erit cauſa remota. Et melius eſt dicere quòd ſit cauſa conſeruans quietem quàm agens. 2. cæli. com. 102. contra Them. pro quo uide quãtum ad ultimũ dictum commẽtum primum quarti de cælo & mundo. Colligitur enim hic quòd æterna potius dicuntur habere cauſam conſeruantem quam cauſam agentem, quod ſic intelligendum eſt, ut agens eſt in rebus generabilibus, in quibus agens tempore præcedit actum: ſed natura eſt cauſa cõſeruans, & ut contra diſtinguitur contra tale agẽs, inuenitur in rebus æternis & non cauſa agens: ſed ſumendo agens q̃d natura præcedit actũ, tunc idem in æternis eſt cauſa agens & cauſa conſeruans. Limitatio eſt Auer. ex. 2. capitulo de ſubſtantia orbis.

Terra eſt grauiſsimum elementorum, quia locus eius eſt remotiſsimus ab orbe, & ignis eſt leuiſsimus, quia eſt locus eius propinquiſsimus orbi. 2. cæli. 102. & 94. & 1. cæl. 97.

Terra uno modo dici põt habere grauitatẽ in actu dũ fuerit extra mediũ, & in potẽtia dum fuerit in medio: alio modo poteſt dici quod habet grauitatem in actu tã in medio quã extra medium. uide quomodo. 2. cæli. com. 104.

Terra inquantum corpus non eſt impoſsibile quòd generetur ſecundum totum, quemadmodum & ſecundum partes, ſed eſt impoſsibile, ut eſt unum quatuor elementorum cõſtituentium mundum. 2. cæli. com. 104.

Terra reſpectu cæli eſt tanquam punctum in ſphæra. ſecundo cæli. commen. 110.

Terræ quietis æqualitas diſtantiæ medij non eſt cauſa, neque propinqua, neq; remota, & eſt cauſa mathematica formalis non efficiens: ſed cauſa efficiens quietis terræ natura

lis eſt grauitas eius. Commen. in paraphraſi ſecundi de cælo, ſumma quarta, cap. 5.

Terra non facile figuratur, quia non facilè patitur niſi ſit puluëroſa, uidelicet cuius partes non retinentur. tertio cæli. commen. 67.

Terra eſt magis ſicci quàm frigidi. 2. de generatione & corruptione. tex. com. 23.

Terra quidem aeri, igni uerò contraria eſt aqua, ut contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam eſſe. ex. 2. de generatione & corruptione, tex com. 43.

Terra eſt in concauitate aquæ, aqua in concauitate aeris, aer in concauitate ignis, & ignis in concauitate cæli, ut declaratum eſt in libro de cælo. Commenta. in principio libri meteororum.

Terra Aegypti, ut dicit Ariſtot. nunc procedit ad corruptionem, ipſa enim fuit mare, ut narrauit Homerus & alij, & poſtea arida ſeu terra, & ipſa nunc procedit ad ſiccitatem donec corrumpatur, & ideo non deſcendunt in ea pluuiæ. ex ſecundo meteo. ca. 1. Comm.

Terræ ex quatuor quartis eius nõ uidetur eſſe habitabilis niſi hæc pars, ut ſit locus rerum generabilium & corruptibilium, de quorum natura eſt ut ſit ſuper terram iſte locus: & cauſa ſiccitatis iſtius partis non eſt tantùm ſol, uerum etiã multitudo ſtellarum in hac parte: nam maior pars ſtellarũ uidetur eſſe in hac parte quam uidemus. Commen. in ſecũdo meteororum. ca. 2. in col. 12.

Terræmotus & uentorum eadem eſt materia, & huius ſignũ eſt quòd terræmotus non contingit niſi in temporibus, in quibus inueniuntur uenti, ut in autumno, & uere. 2. meteororum. cap. 2. de terræmotu.

Terræmotus in Corduba fortes tempore Auerrois durauerunt per annum, & non ceſſauerunt niſi poſt tres annos. 2. meteororum. cap. 2. prope finem, ubi agit de terræmotu.

Terra & ignis ſemper agunt, quia in ipſis habent motum. 9. metaphy. tex. com. 18.

Terræ propria omnia ſicca ſunt. ex ſecundo de partibus animalium. cap. 3.

Terræ naſcentia quædam ſunt diminuta, & quædam perfecta. 5. colliget. cap. 30.

Terræ naſcentia quædam quæ ſunt calidæ complexionis naſcuntur in terris frigidis, ut pineæ quæ naſcũtur in Sclauonia: quædam uerò frigidæ complexionis naſcũtur in regionibus calidis, ut tamarindi qui naſcũtur in Arabia, & uide huius problematis duas cauſas. 5. colliget. ca. 30

Terræ naſcentia perfecta ſunt illa quæ naſcuntur in montibus, quia apparet ab eminentia montium, ut debeat generare plura terræ naſcentia quàm alia loca: dummodo montes ſint temperati cum bona euaporatione, & cum bona mixtione caloris cum humiditate, ut debet eſſe hoc in eis, quia habent aſcẽſum in aere, & ſunt propinquiores influẽtiæ corporum ſuperiorum: & illa terræ naſcẽtia habent cõplementum florum, foliorum, & fructuum. ibidem.

Teſtes in muliere non habent effectum in generatione, neque ſemen mulieris, ſicut mammillæ in uiris. ſecundo colliget, capitulo. 10.

Teſtes ſecundum Ariſto. non ſunt neceſſarij propter ſperma inquantum ſperma eſt, & uide rationes eius in. 1. de generatione animalium, cap. 4. & ab Auer. ibidem. ca. 2. Vbi adducit etiam Galeni ſententiam oppoſitam Ariſto.

Teſtes in piſcibus & ſerpentibus non ſunt, nec in animalibus quæ pedes non habent niſi in his quæ animal intra ſe formare poſſunt. 3. de natura animalium. ca. 1.

Teſtibus exectis immutatur uox, & quare, uide quinto de generatione animalium. ca. 17.

Teſtium ſitus & penis unus eſt in habentibus utrunque. 1. de generatione animalium cap. 5.

Teſtium natura ita meatibus ſeminalibus dependet quemadmodum textrices faciunt, quæ cùm ſtamina diſtenderint, annectunt quas lenas uocant. 5. de generatione animalium cap. 7. Vbi per lenas, ut exiſtimat Ioan. Gramma. uel lapides, uel ſiniſtras manus mulierum intelligas: nam unius literæ mutatio habet in lingua Græca utrunq; ſenſum, recipit enim lagas & leeas.

Teſtes omnia animalia quæ animal generant habẽt ante uel intus uel extra excepto erinaceo, qui ſolus habet teſtes lũbis adhærentes, & uide cauſam, primo de generatione animalium. cap. 6.

Teſtes & penis non ſunt in ſerpentibus. uide cauſam. ibid.

Teſtata omnia ſponte naturæ in limo diuerſa pro differentia limi oriuntur, nam in cœnoſo oſtrea, in arenoſo conchæ, &c. 5. de natura animalium. ca. 15.

Teſtudines marinæ habent os omnium robuſtiſsimum, quicquid enim in os ceperint, ſiue lapidem, ſiue quoduis aliud perfringunt ac deuorant. 8. de natura animalium. ca. 2.

Teſtudo inter cortices intecta enumeranda eſt, & mus fluuiatilis. 8. de natura animalium. ca. 17.

Teſtudo cum uiperam ederit, mox cunilam edit: quod cum quidam ſæpius factum animaduertiſſet, ut guſtata cunilla uiperã teſtudo repeteret, herbã euulſit: quo facto teſtudo interijt. 9. de natura animalium. cap. 6.

Thales Mileſius opinatus eſt omnia eſſe plena dijs. 1. de anima. tex. commen. 86. ubi Themi. cui illud de proximo congruebat Iouis omnia plena compita & omne forum. Fortaſſe uerò hoc ſit quod & Zenoni uidetur, qui Deum meare per omnem ſubſtantiã cenſuit, atq; in intellectuali Deũ eſſe intellectum, in animali animam, in naturali naturam; in affecta affectionem & habitũ. De hac Thaletis opinione, licet Ariſtot. eum impugnat, hic tamen quodammodo ueritate participat. nam Ariſtot. in. 3. de generatione animalium. capitulo. 11. affirmat quodammodo omnia eſſe plena animæ.

Thales philoſophiæ Princeps aquam aſſeruit omnium eſſe principium. ex erratis primi meta.

Thales Mileſius, & Anaximander fuerunt primi qui poſt diluuium philoſophiæ ſtudium in Græcia excitarint. Simplicius in prologo phy. & eſt ſentẽtia etiam Galeni in libro de hiſtoria Philoſophorum.

Tauri & apri ſunt animoſi, & taurorum ſanguis citiſsimè coagulatur, & uide cauſam in. 2. de parti. anima. c. 4.

Taurus quidam cum ſtatim à caſtratione iniſſet, impleuit. Ariſto. in primo de generatione animalium cap. 4. idem. 3. de natura animalium. cap. 2. Vbi aduerte quòd eſt mirabile hoc de illo tauro, quomodo ſtatim poſt caſtrationem habuerit appetitum coeundi: uidetur tamẽ minus eſſe remotum ab illo Auerrois figmẽto de puella impregnata in balneo in quo mali homines ſpermã proiecerunt. Taceo mirandam Petri Pomponacij ſpeculationem; credẽtem Plinio gallinaceum fuiſſe loquutum, & Valerio maximo aſſerẽtem bouem loquutum fuiſſe latine: Roma caue tibi. ubi naturales cauſas inueſtigat, in re chimerica naturaliter loquendo, ubi tamen fuit indagator ſolertiſsimus naturæ, ut ita temere mortalem animam eſſe pronunciet.

Themiſtius dixit cœlum non eſſe in loco ſecundum totum, ſed ſecundum partes. 4. phyſi. com. 43. uide etiam. 6. phyſi. com. 85. & 8. phyſi. com. 67.

Themiſtius exiſtimauit quòd ignis non tranſmutatur in aquã niſi per medium, & eſt contra Ariſto. in. 2. de generatione & corruptione. 5. phy. com. 18.

Themiſtius peccauit in hoc quòd credidit demonſtrationem factam in principio ſeptimi eſſe ſuperfluam. 7. phy. com. 9. pro quo uide. 4. cæli. com. 25.

Themiſtij defenſio pro Platone de cauſa quietis terræ ab argumentis Ariſtot. & eiuſdem confutatio requiratur. ſecundo cæli. com. 91.

Themiſtius in. 6. ſuæ abbreuiationis de anima dixit, quòd anima non eſt illud in quo ſunt omnes formæ tantum, ſcilicet ſenſibile & intelligibile, ſed eſt illud quod ponit omnes formas in materia, & credit eas. 7. metaph. commen. 31. & Commen. uerè dicit, namq; hæc ſunt uerba Themiſtij in. 3. de anima, in ca. 52. Eodem modo animam dicere formam formarum par eſt, quia reliquæ formæ per animam cognoſcuntur. Non ſolum autem rectè dicitur naturam eſſe omnia propterea quia formas omnium cognitione complectitur; ſed etiam propterea quòd materiæ formas exhibet, & uultus imponit: ipſa enim anima eſt quæ materiam rudẽ ſignificatione & impreſsione formarum inſignit. Nam uiuacitas omnis et uigor qui plurimus in materiis cernitur, ab anima uidetur ortũ habere; atq; hoc in animalibus quidem

dem uidetur conſpicuum, incontrouerſumq; eſt; ſed in plā tis et elemētis obſcurius. et nota quòd, ut dicit Com. Auicenna etiam fuit iſtius opinionis.

Themiſtios dixit quòd ſol et luna et ſtellæ, aut ſunt formæ ſine materijs, aut habent materias per æquiuocationē, ſicut eſt diſpoſitio in materia intellectus. 8. meta. com. 12.

Themiſtij expoſitio ſuper tex. 2. i. 12. primæ philoſophiæ impugnatur per Auer. ibi. com. 2.

Themiſtius non abbreuiauit niſi expoſitionem Alex. Commen. 12. metaphy. com. 2.

Themiſtius non uidetur intellexiſſe quomodo fiat generatio & quomodo generatum dicitur fieri à conueniēti in nomine & in diffinitione. 12. primæ philoſophiæ. commen. 28. in prima parte digreſsionis, ubi impugnat opinionem Themiſtij.

Theoricæ finis eſt ueritas, practicæ uerò opus. 2. metaphyſic. tex. commen. 3.

Thoracem appello partem eam quæ à collo ad pudenda uſq; trunca pertendit. 1. de natura animalium. ca. 7.

Thoracem medici appellant quod a coſtis determinatur in alterutris partibus, ante quidem uerſus pectus & præcordia peruenientibus, retro uerò uerſus dorſum flexis. Galenus. 6. de utilitate parti. ca. 2.

Timæus aſſeruit animam rationalem cōpoſitam eſſe ex duobus elemētis, uidelicet ex eodem, & diuerſo: quod quomodo ſit intelligendum, uide Themiſtium. 1. de anima. tex. cōmen. 26. in cap. 18.

Torpedo piſces quos appetit afficit ea ipſa, quam cōtinet in ſuo corpore, facultate torpendi, atque ita retardos præ ſtupore capit, & ueſcitur. abdit ſe in arena, & limo, ut piſces qui adnatantes obtorpuerint, corripiat: quam rem plerique conſpectam a ſe tulerunt. Paſtinaca etiam ſeipſam occultat, ſed non ſimili modo. Argumentum hoc piſces ſic uiuere adduci poteſt, quòd ſæpe habentes in uentre mugilem, capiunt uelociſsimum piſcem cum tardiſsimi ipſi ſint. 9. de natura animalium. cap. 37. ¶ Ex quo elicitur quòd Ariſtot. teſtimonio, licèt omnis alteratio paſsiua, ſecundum quam rei ſubſtantia tranſmutatur, fiat per quatuor primas qualitates; ſunt tamen etiam aliæ qualitates mirabiles effectus inducentes, ſicut eſt in hoc caſu, & ſicut eſt de magnete, qui attrahit ferrum nō per caliditatem, neq; per frigiditatem, neq; per humiditatem aut ſiccitatem: ſicut etiam eſt de piſciculo quodam qui ſua proprietate retinet nauigia, unde remora dictus eſt à remorandis nauibus, ut ſcribit Ariſt. in 2. de natura animalium, cap. 14.

Totum nihil aliud eſt quàm congregatio partium. 1. phyſic. com. 17. idem. 4. phy. com. 45. & 3. cæli. com. 8. quòd quomodo ſit intelligendum, uide in concordantijs.

Totum eſt unum in actu & plura in potētia, quemadmodum eſt poſsibile ut plura in actu ſint unum in potentia. 1. phyſi. commen. 20.

Totum poteſt moueri ſecundum ſuas partes ipſo remanente in eodem loco, ut aer. primo phyſic. commen. 24. Vide in contradictionibus.

Totum conſequitur partes quo ad magnitudinem, & quo ad paruitatem. 1. phy. tex. com. 36.

Totum eſt cui nihil abeſt. 3. phyſi. tex. com. 63.

Totum & perfectum, aut idem penitus ſunt, aut ſecūdum naturam proxima ſunt. 3. phy. tex. com. 64. & primo cæl. tex. commen. tert.

Totum & perfectum, duo hæc uocabula ſanè, aut eādem omnino, aut cognatiſsimam ſignificationem habere uidentur: nam totum uocamus facta ad partes relatione, quarum nulla deſit abſitve, perfectum uero facta relatione ad finem & terminum. De eodem quoque prædicantur totum & perfectum. 3. phyſi. Themi. in tex. 64.

Totum ſignificat quòd extra ipſum nihil eſt. 4. phy. 45. idem. 5. meta. tex. com. 31.

Totum, omne, & perfectum, idem ſignificant; ſed differunt ſecundum materiam, nam in quantitate continua eſt totum, in diſcreta eſt omne, in forma & qualitate eſt perfectum. 1. cælij. com. 3. & elicitur ex textu. idem habet Com. in paraphraſi, cæli. ſumma ſecunda.

Totum omnibus modis eſt perfectum, ideſt uniuerſum, nam & inquantum corpus perfectum eſt, & pro quanto non cōtinetur ab alio corpore, & pro quanto eſt unum numero; ſed partes totius ſunt perfectæ ex parte qua ſunt corpora: ſed pro quanto continentur, & ſunt plures, ſic ſunt diminutæ. 1. cæli. com. 4. & elicitur ex textu talis differentia.

Totum & pars in idem feruntur ſecundum naturam. primo cæli, tex. commen. 19.

Totum eſt forma, & partes ſunt materia. 5. meta. tex. com. 3. & 2. phyſi. tex. com. 31. idem. 7. meta. tex. commē. 35. & 4. phyſi. commen. 49.

Totum & uniuerſale ſunt ſimilia, quia ſicut totum continet partes, ita etiam uniuerſale continet particularia. 5. meta. tex. commē. 31. & eſt in capitulo de toto. idem primo phy. tex. commen. 4.

Totum dicitur multis modis. ibidem.

Totum uerius in continuis, & omne uerius in diſcretis dicitur. ibidem.

Totum magis præcedit partes quàm partes totum, quia prioritas totius ad partes eſt prioritas formæ ad materiam, & prioritas partium reſpectu totius eſt prioritas materiæ ad formam. 7. metaphyſi. tex. commen. 35. & 39. & 4. phyſic. commen. 49.

Totum in compoſito & forma differunt ratione, licet ſint eadem ſubiecto. uide Themi. 2. phy. 31. & ibi etiam inuenies differentiam inter totum & uniuerſum.

Tranſitio de non eſſe ad eſſe per medium fieri ſolet. Ariſtot. in. 5. de generatione animalium. cap. primo. uide in contradictionibus nuper æditis.

Trachea arteria eſt cauſa ſpiritus. ſecundo de partibus animalium. capitulo. 3. 7. de utilitate particu. capit. 3. ubi etiam dicit Gal. quòd in animalibus naturaliter diſpoſitis eſt ſine ſanguine. Et ibi nota quòd habent annulos completos in parte ſuperiori, ſed in partibus inferioribus ſemicompletos, contra Mundinum.

Tractatus præcedentes ſeptimū primæ philoſophiæ ſunt quaſi præparatorij. Com. in prologo. 7. meta.

Tranſmutatio ſubſtantialis facit amittere nomē & diffinitionem. 1. cap. de ſubſtantia orbis. 1. phy. com. 63. & 7. phyſi. com. 15. & 2. de anima. com. 8.

Tranſmutatio duplex, in ſubſtantia & in accidentibus. 1. phy. com. 63. & 1. ca. de ſubſtantia orbis.

Tranſmutatio ſubſtantialis, & accidentalis habent aliqua communia in quibus conueniunt, & ſunt quatuor, et habent aliqua propria quibus differunt. ex primo cap. de ſubſtantia orbis.

Tranſmutatio in artificialibus magis ē de genere eius ex quo eſt, quam de genere eius ad quod eſt, aut ſaltē eſt magis famoſum quàm ſit de eo. ex. 2. phy. tex. com. 24.

Tranſmutatio in ſubſtantia fecit cognoſcere materiā. 4. phy. tex. com. 38. et. 1. phy. com. 63. et com. ultimo. et. 2. phyſic. commen. 22. et. 8. metaph. 4. & 12. commen. & 12. metaph. commen. 10.

Tranſmutatio in loco fecit credere locum eſſe. 4. phy. tex. cōmen. 28. & 32. & 61.

Tranſmutatio quælibet auſert ſubſtantiam trāſmutati in quacunq; ſpecie fuerit tranſmutatio, præter tranſitionem quæ eſt in loco. 4. phyſico. tex. commen. 128. & idem in. 8. phyſico. tex. commen. 59.

Tranſmutatio non eſt cauſa eſſe & generationis niſi per accidens: eſſe enim eſſentialiter non eſt in aliquo ente niſi à generante & agente, quod eſt aut natura aut anima aut intellectus. 4. phyſi. commen. 128. ¶ Ex iſto poteſt fieri argumētum ſatis efficax, quòd Deus glorioſus totius entis cauſati non ſolum ſit uera cauſa per modum finis, (ut uoluit Eudemus, & Alexander, & Henricus de Gandauo, & Gregorius Ariminen. & Ioan. de Baccone) uerumetiam per modum cauſæ efficientis & producentis. Nam ſi uere efficere perfectionis eſt, & alia attribuuntur naturæ animæ & intellectui, multò magis etiā ipſi Deo qui intellectus puriſsimus eſt; aut propriè loquendo, etiam eſt ſupra intellectum. Sicut enim conſueuit Ariſtot. in pluribus locis argumentari de corporibus cœleſtibus, aſſerēs illa eſſe animata, & ſub prouidentia, & quòd ibi ſit magis ratus & certus ordo quàm in iſtis inferioribus, quia ſunt nobiliora corporibus

Contra negātes Deū eſſe uerū efficiens totius entis cauſam.

tibus animatis, quæ ſunt hic, ſicut patet in. 2. phy. in tex. commen. 45. ubi dicit, quòd eſt magna admiratione dignū quòd antiqui poſuerunt animalia, & plantas quæ ſunt hic, non eſſe à fortuna & caſu, ſed bene corpora cœleſtia, & conſimilem ſententiam de uita & animatione cœlorum, aſſerit in. 2. cœli & mundi in tex. comm. 60. ubi dicit: Nos autem ut de corporibus ſolum & unitatum ordinem habētibus, in animatis autem, omnino perquirimus: oportet autem tanquam participantibus exiſtimare à nomine & uita. Et idem ſolertiſsimus naturæ rimator animaduertens ad id, quod modo dixi, in primo de partibus animaliū inquit: Quamobrem ueriſimilius dixerim cœlum & factum eſſe ab eiuſmodi cauſa ſi factum eſt, & eſſe ob eam cauſam, quam animalia caduca atque mortalia, & reddit cauſam ſubdens: Ordo enim & ratus certusq; ſtatus longè magis in rebus patet cœleſtibus quàm in nobis: incerta autem & incōſtans fortuitaq; cōditio in genere mortali potius eſt. At illi genus animalium quodq; natura cōſtare extitiſſeq; cenſent: Cœlum autem ſorte ſponteq; tale eſſe uolunt, in quo nihil fortunæ, nihil temeritatis deprehendi poteſt. Vbi patet quòd loquitur ſuper illo fundamento noſtro cōtra antiquos, contra quos etiam loquitur. 2. phy. loco præallegato. Valeant igitur qui aſſerunt & Ariſtot. non eſſe cauſam totius entis efficientem, ſed finalem tantum: nam in procemio metaphy. expreſſe teſtatur Deum eſſe omnibus principium & cauſam. & in. 1. de cœlo & mundo. in tex. com. 32. dicit Deum & naturam nihil fruſtra agere, & fuit authoritas quam ponderauit Simplicius, & ante ipſum dux eius Ammo. Dicere etiam Deum eſſe finem, & non efficiens, nihil eſt dicere: nam ut ſcribit Commen. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria, & immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum.

Tranſmutatio dicitur æquiuocè de trāſmutatione per ſe, quæ eſt in tempore, & de tranſmutatione, quæ eſt finis tranſmutationis. 4. phy. com. 129. &. 6. phyſico. com. 32.

Tranſmutatum eſt tribus modis, aut per ſe, aut ſecundum partem, aut per accidens. 5. phy. tex. com. primi.

Tranſmutatum ſecundum partem reducitur ad tranſmutatum per accidens, & eſt quaſi medium inter tranſmutatum per ſe & tranſmutatum quod eſt uerè per accidens, ſic intellige. 5. phy. com. 1.

Tranſmutatio eſt ante tranſmutationem non eſſentialiter, ſed per accidens. 5. phyſico. commen. 13. &. 1. cæli. 22. &. 8. phyſico. 47.

Tranſmutatio ſimpliciter eſt inter contraria ſimpliciter, & tranſmutatio quodammodo eſt inter cōtraria quodammodo. 5. phy. tex. com. 59.

Tranſmutationes quæ non ſunt motus, reperiuntur in ſubſtantia & in alijs prædicamētis præter tria. 4. phy. com. 21.

Tranſmutatum eſſe diuiſibile aut indiuiſibile in eodem ordine eſt cum tranſmutatione, an ſit diuiſibilis uel indiuiſibilis, ſed dignius eſt, ut ſit latentius tranſmutatum eſſe diuiſibile per tranſpoſitionem indiuiſibilem: quia exiſtimatur quòd tranſmutatio indiuiſibilis ſit, aut eſſe debeat indiuiſibili. Com. 6. phy. com. 32.

Tranſmutationes ſunt duobus modis, uidelicet exiſtens per ſe, & non exiſtens per ſe, ſed conſequens aliam tranſmutationem. 6. phy. com. 32.

Tranſmutabile quodlibet non in tempore eſt tranſmutabile in tempore. 6. phy. com. 32.

Tranſmutationis finis non eſt tranſmutatio. 6. phy. com. 32.

Tranſmutatio æquiuocè dicitur de illa quæ ſit in tempore, & non in tempore. 6. phyſi. com. 32. &. 5. phyſi. com. 21. &. 4. phy. com. 129.

Tranſmutatio quæ eſt in ubi, numeratur in quantitate. 6. phy. com. 39. uide in concordantijs.

Tranſmutatio in ſubſtantia dicitur principaliter tranſmutatio. 6. phy. com. 41.

Tranſmutatio quæ eſt in ſubſtantia, ſit in non tempore ſcilicet proueniens formæ ſubſtantialis.

Trāſmutari ad nihilum aliquid eſt impoſſibile, quia tunc motus eſſet ocioſus. 6. phy. com. 93.

Tranſmutatum quodlibet tranſmutatur in tempore non in extremo temporis. 8. phy. com. 23.

Tranſmutationum quædam diſponuntur ſimpliciter, & quædam ſecundum ad aliquid. 8. phy. com. 24. Quod pro tanto dixit, quia ſubiectum alicuius tranſitionis ſimpliciter denominatur à termino: ut quod tranſmutatur ad nigredinem, denominatur nigrum: quandoque uerò non, quia in motu locali quod tranſmutatur in ubi non dicitur ubi, ſed in ubi.

Tranſmutatio ſimpliciter eſt tranſmutatio in ſubſtantia, quia illa eſt uera tranſmutatio, ſed in accidentibus eſt ſecundū quid. 8. phy. com. 46.

Tranſmutatum in tempore tranſmutationis non dicitur eſſe illud ad quod tranſmutatur. 8. phy. tex. comm. 69. idem. 5. phy. 13. &. 16. idem. 6. phy. 39.

Tranſmutatio quædam ſit in tempore, & eſt quæ ſit per alterationem; quædam ſine tempore, & iſta intrat capitulum relationis, ut illuminatio. 1. cæli com. 21. Quod ideo credo dictum fuiſſe tales inſtantaneas mutationes intrare capitulum relationis, quia acquiruntur modo quo acquiritur relatio in qua non eſt per ſe motus, ut habetur in. 5. phy. tex. com. 10. Vnde tales ſemper ſunt conſequentes motus præuios, & ſunt fines aliorum motuum, ut ſcribitur in digreſſione pulchra ab Auer. com. 32.

Nota quo modo trāſmutatio īſtantanea intrat capitulū relationis.

Trāſmutatio non accidit niſi propter corporeitatem, & ideo entibus ſpiritualibus non accidit tranſmutatio. primo cæli. commen. 100.

Tranſmutatio quæ ſit in ſenſibus indiget tribus, ſicut tranſmutatio in loco, uidelicet motore non moto, motore moto, & poſtremo moto, differunt tamen: quia medium in trāſmutatione ſenſuum quieſcit in eodem loco, ſecùs in motu locali. 3. de anima. tex. com. 65.

Traſmutans quando tranſmutat habet aliquam ueram rationē non exiſtimari eſſe. 4. meta. tex. com. 21. Inde elicitur authoritate Philoſophi quod de rebus in tranſmutatione & uarietate exiſtentibus, poſſunt formari propoſitiones per ſe & neceſſariæ, ex quibus ſcientia haberi poteſt de talibus rebus contra antiquos.

Tranſmutatio eſt media inter eſſe & non eſſe. 4. metaphyſici commen. 28.

Tranſmutatio in ſubſtantia fecit nos ſcire materiam primam eſſe, ſed tranſmutatio in loco fecit nos ſcire quòd corpora cœleſtia ſunt habentia potentias in ubi. 8. metaphy. tex. com. 12. Idem in principio libri de ſubſtantia orbis, & 4. phy. com. 38.

Tranſmutatio eſt in re diuiſibili neceſſario, ut eſt oſtenſum in ſermonibus uniuerſalibus de natura. 2. tracta. metaphy. col. 15. & habetur. 6. phy. tex. com. 34.

Tranſmutabilium in ſubſtantia, quædam habent communem materiam, & iſtorum proprium eſt, ut unumquodq; ſit in potentia ſuum contrarium, quædam uerò habent materias diuerſas; & talia ſecùs ſe habent. Nam uiuum licèt ſit in potentia mortuum, tamen mortuum non eſt potētia uiui. ibid. in paraphraſi trac. 2. col. 17.

Tranſmutabilia adinuicem habēt materiam communem. 10. metaphy. tex. com. 12.

Tranſmutationes ſunt quatuor. 12. metaphy. tex. com. 7. & 3. phy. tex. com. 4.

Tranſmutatio quælibet eſt ex ente in potentia in ens in actu. 12. primæ philoſophiæ tex. com. 8.

Tranſlatio in corpore molli eſt facilis, ut in aere, in duro autem eſt difficilis, aut impoſsibilis. 4. phy. tex. com. 86.

Tranſlatio alia à natura, alia ex anima, & alia recta, alia circularis. 6. phy. com. 92.

Tranſlatio animalium non eſt de contrario in contrarium ibidem.

Tranſlationis differentia debet eſſe de natura generis in quo eſt tranſlatio ſcilicet de natura ubi. 7. phy. com. 30.

Tranſlatio alia prior, alia poſterior. 8. phy. tex. com. 55.

Tranſlatio eſt primus motuum, & de illis circularis. 10. metaphy. tex. com. 38.

Tranſlatitia uerba in ſcientia demonſtratiua uſitari non debent, Ariſto. documento in. 2. poſteriorum analyticorum aſſerentis non diffiniendum per metaphorica uerba. Ideo Aue. 1. cœli. com. 105. dicit Ariſt. accuſare plerſq; Platonem, aut quia malè opinabatur, aut quia malè docuit. Con-

ſueuit

ſueuit enim Plato loqui metaphoricè, ideo uidemus Ariſto.etiam in.4. de genera. animalium cap. 8. ubi de lacte diſſerit, reprehendere Empedoclem,qui translaticio uerbo uſus eſt; appellans lac pus album. Et id genus maximè uitandú eſt in rebus arduis,ſcribit enim lucidiſsimus Themiſt.in.1.de anima. cap. 10. ubi Ariſtot. inuehitur contra Timæum ſeu Platonem, & inquit: Non eſt æquum in altiſsimis philoſophiæ quæſtionibus aliud ſentire,aliud dicere.cum enim ſemper res digna homine eſt ne à mente uerba diſſentiant, tum id maximè in rebus obſcuris & creperis obſeruandum, quo ea quæ ſuopte ingenio remota & condita uideantur,uerbis illuſtribus, & quàm maximè poteſt declarantibus uendicentur à tenebris.

Tremor qui accidit in hora mortis, aſsimilatur motui,qui nõ habet principium,neque finem,neque cauſam.3. colliget. cap. 30. & ibi uide differentiam inter tremorem, & rigorem,& horripilationem.

Triorcha genus accipitrum Butheo eſt, ſic dictum à numero teſtium.9.de natura animalium. cap.36. inde patet animal dari habens tres teſtes.

Trinitas principiorum quam poſuit Plato, eſt alia ab illa quã poſuit Ariſto.uidelicet unum,magnum, & paruum.1.phy. commen.80.

Trinitatis forma ineſt rebus per naturam, ideo inſtitutum fuit nobis magnificare Deum glorioſum numero trino: quam quidẽ ſtatuimus legem opera ſequẽdo naturæ. Auer. 1.cœli.in ſumma ſecunda ſuæ paraphra.idem habet in cõ. 2.1.cœli. & eſt ſententia Philoſophi in textu authoritate Pythagoræ. Concordant Theologi noſtri in primo ſententiarum ponentes ueſtigium trinitatis in creaturis.

Trigonum ſemper habet duobus rectis angulos æquales, ſed tamen eſt aliqua perpetuitatis huius altera cauſa, contra Democritum 8. phyſi.tex.com. 15. Hinc patet error illorum qui aſſerunt neceſſaria non habere cauſam.

Turturem nemo per hyemem uidiſſe dicitur, latent enim, & præpinguis latere incipit, & quanquam pennas in latebra dimittat, tamen pinguedinem retinet. 8. de natura animalium.cap.16.

Thus liqueſcit & inflammatur. quarto meteoro. tex. commen.48.

Typus propriè eſt id,quod ex eminentia & depreſsione redditur:aut ſchema figuraue quæ à re figurante in rem figuratam inducitur, ſicut ex ſigillis expreſſa ſimulachra ſe habere conſpicimus. Alexan.in paraphraſi. de anima.in capitulo de phantaſia.

De litera V.

VACVVM eſt locus corpore priuatus.4.phy.tex.com.6.

Vacuum eſſe neceſſarium apud eos qui generant mundum ſecundum totum. ibid.

In uacuo non eſt ſuperius, neque inferius naturaliter.4.phyſi.com.30.36. &.42.64.&.65.&.66.

Vacuum ponentes ſunt bipartiti, quidam enim ponunt uacuum ſeparatum à corporibus, quidam non. 4. phyſico. commento.43.

In uacuo non eſt natura eadem neque diuerſa. 4. phyſico. commen.48.

Vacuum eſt ſimilis naturæ. 4. phyſico. commen. 64. Vide in concordantijs.

Vacuum aut eſt priuatio omnium decem prædicamentorum, aut eſt dimenſio ſeparata. quarto. phyſico. commen. 65.

Vacuo dato, mobile quod poneretur in eo ubicunque poſitum,quieſceret.4.phy.tex.commen.66.

Vacuum eſt infinitum,& ideo non habet ſuperius, neque inferius.4.phy.tex.com.67.

In uacuo non eſt diuerſitas, quia uacuum eſt non ens,& non ens priuatio,& in priuatione non eſt diuerſitas.4.phyſico. tex.com.67.

Vacuo dato mobile, aut ſemper quieſceret, aut ſemper moueretur. 4.phyſico.tex.commen.69.

Vacuo dato, comparato inter ipſum & rem motam eſſet una & ſimplex, quia uacuum eſt unum & ſimplex. quarto phy. commen.69.

Vacuum oportet ponere illos, qui aſſerunt corpus generari ex non corpore ſimpliciter. 3. cœli. com. 29. idem. 4. phy. tex.com.6.

Vacuũ dato quòd eſſet, non eſſet cauſa naturalis: cauſæ enim naturales ſunt quatuor famoſæ.4.cœli. com.20.

Vacuum eſt cum non fiat illud, cuius cauſa factum eſt. ſecundo phy.tex.com. 62.

Vapor quid ſit, require.4.meteo.tex. com.48.

Vaporatio eſt duplex.5.colliget.cap.26.

Vaporabiles res ſunt aereæ, & ſunt calidæ & humidæ.ibid.

Vas plenum cinere tantum recipit de aqua, quantum recipit quando eſt uacuum.4.ph.com.56.& uide ibi cauſam iſtius problematis ab Auerroe.

Vas cupreum non deſcendit in aqua,licèt cuprum deſcendat: & cauſa eſt figura uaſis, quia aer penetrat in ipſo. ſecundo cœli.com.79.

Vbicatio aut ponitur in diffinitione grauis & leuis, aut eſt actio intentionis quæ collocatur in diffinitione eorum: leue enim & graue deſcribuntur per hanc actionem. 8. phy. commen.32.

Vbi fuerit aliquod magis uerum quàm aliud, neceſſe eſt ibi eſſe aliquod uerum ſimpliciter.4.meta.com.18.

Vbi eſt principium alicuius uirtutis,ibi etiam eſt principium organi ſeu inſtrumenti illius uirtutis.ex.3.de partibus animalium. in cap. 4.& etiam Com.ibid. in cap. de corde, & Gale. conceſsit illam propoſitionem, ut dicit ibi Auer. & dixit quòd conuertitur quòd ubi eſt principium inſtrumẽti, ibi etiam eſt principium uirtutis. Et nota quòd Aue.ibi limitat illam propoſitionem de primo organo. nam organum per quod uirtus operatur, aliud eſt principium & primum: aliud remotum & ſecundum.

Vegetabilem potentiam neceſſe eſt ineſſe in omnibus uiuentibus, generabilibus & corruptibilibus. tertio de anima. tex.com.59.

Velocitas & tarditas non ſunt motus additi aut diminuti ab eo, ut putauit Auempaces. Commenta. 4. phyſico. commen. 71.

Velox & tardum tempore determinantur. 4. phyſico. tex. commen.96.

Velocitas & tarditas, neque ſpecies motus, neq; differentiæ ſunt. 5.phy.tex.com.44.

Velocius in æquali tempore pertranſit maius ſpatium.6.phy. tex.com.12.

Velocitatis diuerſitas inuenitur tribus modis.6.phy.61.

Velocitas in ſphæra eius quod uicinatur cẽtro, & eius quod eſt extra,non eſt eadem uelocitas.6.phy.tex.com. 86.

Velocitas æquiuocè dicitur de motu recto & circulari, & multò magis de motu locali, & alterationis. 7. phyſico. commen.24.

Velocitas & tarditas motus non ſunt niſi propter diuerſitatẽ proportionis motoris ad rem motam. ſecundo cœli. com. 36.& habetur in tex.

Venter ieiunus & inanis calidus eſt, ſaturatus uerò frigidus. ex lib.de ſom.& uigi. Vide cauſam ibi in Them.cap.21.

Venenum duplex,quoddam à qualitate prima, quoddam à tota ſubſtantia.5.colliget.cap. 18.

Venenã ſunt res relatiuæ, quia aliqua ſunt uenena alicui animali, alicui uerò ſunt cibi. ex ſexta diſputatio. in ſolu.6.& in.3.phy.in prologo ſuo.

Venenum operatur in corpore quatuor operationibus uirtutum,uidelicet qualitatibus primis, ut oppium quod ſua frigiditate interficit a tota ſubſtantia, ut aurum quod eſt conuerſum in calcem: quædam fortitudine attractionis interimunt, ut elleborus niger: & quædam remouendo calorem naturalem, & hæc ſunt quæ purgant ſanguinem. 5. colliget.cap.22.

Venarum origo requiratur. 3. de natura animalium. cap.2. 3. &.4.ubi ponuntur opiniones Syenneſis Ciprij, & Diogenis Apolloniatæ, & Polybij ſententiæ,& improbantur, & ponitur uera Ariſt.opinio.

Venarum

Venarum non pulſatilium principium & ſanguinis, ſecundũ Gale. eſt iecur, ſecundum Ariſto. autem eſt cor, propter duas rationes quas uide in. 3. de partibus animalium. in capitu. de corde.

Venarum pulſatilium & ſpiritus principium, ſecundum Gale. eſt cor. ibidem.

Venæ meſeraicæ omnes ad uenam portam in hepate terminãtur, quæ ſunt in inteſtinis: ſed uenæ quæ ſunt in inteſtino quod meſenterion dicitur, non terminãtur ibi, & uide cauſam. 4. de utilitate particularũ. c. 19. illa quia defert ſanguinem pro nutritione inteſtinorum omnium: ſed meſeraicæ deferunt nutrimentum ad hepar, ubi digeratur.

Vena perueniens ad pulmonem eſt arterialis, & arteria eſt uenalis, uide cauſam. 6. de utilit. particu. cap. 10.

Venæ ſunt eiuſdem ſubſtantiæ, cuius eſt cor, & uenæ ſecundum Ariſt. non tranſeunt per ſubſtantiam cordis, & Gale. uidetur idem fateri (ut imaginor) præterquam de arteria uenali, quæ inter cor & hepar exiſtit. 3. de partibus animalium. cap. de corde.

Venæ conditæ & exiles arguunt ſomnolentiam: uenæ latæ & conſpicuæ arguunt oppoſitum. ex libro de ſomno & uigilia. uide Themiſtium ibi cap. 17. & 18.

Venæ quædam cor adeunt, quædam uerò à corde proueniũt. quæ cor adeunt, ſunt miniſtræ, ut quæ à iecinore ſanguinẽ incoctum & imperfectum conuehant: ſed quæ à corde proueniunt, ſanguinem iam perfectum in corde generatum diſtribuunt per totum corpus. Themiſtius in com. ſuper libro de ſomno & uigilia. cap. 13. ex hoc multa Medicorum argumenta ſolues. Iſtam diſtinctionem Themiſtius dicit eſſe in libro de nutrimento, licèt apud nos liber ille non extet: Conſimilem diſtinctionem ſcribit Alex. cuius Themiſtius fuit abbreuiator, in paraphraſi de anima. in ultimo c. ubi agit in qua parte corporis cõſiſtat animæ principatus; & ibi reddit cauſam, quia uenæ circa cor inueniũtur latiores: & quantò magis diffunduntur, tantò magis ramificantur, & redduntur anguſtiores.

Venarum principium eſt unum, & eſt cor, quod etiam eſt principium caloris naturalis & ſanguinis: & demonſtratio datur ſecundum cauſam, & eſſe de hoc uide Ariſt. 3. de partibus animalium. Auer. in cap. de corde. & Ariſt. ibidẽ in cap. de corde.

Venæ duæ oriuntur à corde, quia natura ſanguinis eſt duplex, uenalis & arterialis. ex. 3. de partibus animalium. Cõmentator in cap. de corde.

Vena magna quæ exit à dextro uentriculo cordis, eſt præſtantior uena aorta, quę exit à ſiniſtro: & ideo uena magna procedit ad anteriora, uena autem aorta ad poſteriora, quia anteriora ſunt præſtãtiora poſterioribus. ex. 3. de partibus animalium. ibidem.

Venæ ſunt multæ propter membrorum nutrimentum. ibid.

Vena chilis ab Hippocrate uocatur uehiculum nutrimẽti. Galenus in. 4. de utilitate particu. cap. 5.

Venæ non pulſatiles componuntur una tunica, præter unam: & inuentæ ſunt per ſenſum tactus quòd ramificãtur ab hepate. Vide in concordantijs nuper æditis. 1. colliget. ca. de anatomia uenarum non pulſantium.

Venæ aliæ pulſatiles, aliæ non pulſatiles, & uenæ pulſatiles omnes compoñũtur ex duabus tunicis, excepta una. 1. colliget. ca. de anatomia uenarum pulſatilium.

Venæ, nerui, oſſa, ungues, & membranæ, & id genus ingroſſantur & fortificantur à calido, & congelantur a frigido.

Vento ſeptentrionali Hippo. adoptat ſiccitatem, & meridionali humiditatem, eo quòd natura iſtorum uentorum eſt has duas facere diſpoſitiones. 4. colliget. cap. 14.

Ventus ſeptẽtrionalis aerem refrigerat, licèt ſit ſiccus, & ſimpliciter pluuia. ibidem.

Ventus eſt de numero eorum quæ mouẽtur naturaliter, cum non moueatur niſi à generante. 8. phyſi. com. 35.

Ventoſitas generatur à calore debili. calor enim fortis diſſoluit materiam diſſolutione non manifeſta: nec etiam fortis frigiditas generat uentoſitatem, quia non eſt eo quòd non habet à ſua natura ut generet uentoſitatem. 3. colliget. capit. 16. de accidentibus ſuperuenientibus uirtuti nutritiuæ in generali.

Venti & fluuij conſtituuntur per motum. 1. de anima. comm. 36. idem habet Themiſt. primo de anima. capitul. 19. & eſt ſuper tex. 44.

Venti fumoſi ſunt quatuor, orientalis, occidentalis, ſeptẽtrionalis, & auſtralis ſeu meridionalis. ex. 2. meteo. cap. 2

Ventus eſt exhalatio fumoſa mota circulariter, uel ſecũdum circuitum circa terram. ibidem.

Venti vtplurimum non fiunt in tempore caliditatis intenſæ, nec in tempore frigiditatis intenſæ. ibidem.

Ventus auſtralis & ſeptentrionalis magis inueniuntur quàm orientalis & occidentalis. ibidem. & ibi uide cauſam.

Ventus auſtralis eſt calidus & humidus, uentus autem ſeptẽtrionalis eſt frigidus & ſiccus: orientalis autem & occidentalis ſunt medij inter iſtos. ibidem.

Venti orientales. putatur de eis quòd ſunt calidiores quã occidentales. ibidem.

Venti aſsimilantur fluminibus in hoc, quòd quanto magis diſtant à ſui origine & principio, tanto maiores fiunt. ibidem, columna. 7.

Venti meridionalis proprietas eſt congregare nubes, & cõmouere eas: ſeptentrionalis uerò proprietas eſt deſtruere nubes, & ſeparare partes earum. 2. meteo. cap. 2.

Ventorum diuerſitas eſt per diuerſitatem locorum. 8. meta. tex. commen. 9.

Ventus eſt de numero illorum entium, quorum ſubſtantialis diffinitio conſiſtit in motu. ex libro deſtru. diſputatione. 3 in ſolutione octaui dubij.

Ver eſt tempus in quo operationes nutritiuæ ſunt perfectiores. 2. colliget. cap. ulti. de complexionibus temporum.

Veris temperamẽtum attenditur penes corpus humanum ſecundum Medicos. ibidem.

Veræ concluſiones non declarantur niſi à propoſitionibus, & propoſitiones à ſenſu. 8. phy. tex. com. 22.

Verum duplex, neceſſarium, & poſsibile: uerum neceſſarium opponitur falſo impoſsibili, & uerum poſsibile opponitur falſo poſsibili. Commen. in paraphraſi primi de coelo ſumma. 10. parte. 5. & colligitur ex tex. commen. 119. primi de cælo & mundo.

Veritas ſicut dicit Ariſto. conuenit, & teſtatur ſibi omni modo. 3. de anima. comm. 5. iuxta dimidium. & eſt authoritas Ariſto. 1. ethicorum. cap. 10. Verum uero conſonat ex omni parte, falſum autem ſtatim diſſonat uero.

Verum & falſum ſunt in eodem genere cum bono & malo. 3. de anima. tex. com. 34.

Veritas & falſitas quæ ſunt ĩ intellectu ſpeculatiuo, ſunt aliæ ab his quæ ſunt in intellectu operatiuo. tertio de anima. tex commen. 34.

Veritas quæ eſt in intellectu ſpeculatiuo eſt bonum ſimpliciter, & falſitas eiuſdem eſt malũ ſimpliciter; ſed ueritas quæ eſt in intellectu operatiuo eſt bonum in reſpectu, & falſitas in eodem eſt malum in reſpectu. 3. de anima, com. 34.

Veritatis comprehenſio nõ eſt impoſsibilis in multis rebus, & hoc eſt manifeſtum apud omnes. 2. metaphyſico. commen. primo. & textu.

Veritatis comprehenſio quodammodo eſt facilis, & quodãmodo difficilis. ibidem.

Veritatis comprehenſio indiget longitudine temporis. ibid.

Veriſsimum eſt quod poſterioribus cauſa eſt, ut ſint uera. 2. meta. tex. com. 4.

Vero primo quod affinius eſt, illud eſt magis uerum. quarto metaphyſico. tex. commen. 18. conſimile. 2. metaphyſi. tex. commen. 4.

Verum aut nihil eſt, ut Democritus ait, aut non eſt nobis manifeſtum. 4. meta. tex. com. 21.

Veritatem expectare à dicentibus ſermones falſos eſt uolantia perſequi. 4. meta. tex. com. 21.

Veri & falſi diffinitio requiratur. 4. meta. tex. com. 27.

Verum affirmationem habet in compoſito, negationem uero in diſiuncto. 6. meta. tex. com. 8.

Verum & falſum ſunt in mente, & bonum & malum in rebus 6. meta. tex. com. 8.

Vera affirmatiua ſignificat compoſitionem, & uera negatiua ſignificat diuiſionem.

Veritas eſt adæquatio rei ad intellectum; ut colligitur ex. 9.

primæ

primæ philoſophiæ.

Veritas, ut declaratum eſt in ſua declaratione, eſt adæquatio rei ad intellectum ſcilicet quòd ita ſit in anima, ſicut eſt extra animam. ex libro deſtructio. diſp. 1. in ſolutio. 22. dubij. in tex. comm. 21. ubi dicitur: Putans diuiſum diuidi, & compoſitum componi uerus eſt: mentitur autem contrario ſe habens atque res ipſæ ſe habent. & parum infra dicitur: non propter nos exiſtimare te album eſſe, tu albus es: ſed propter te eſſe album, nos hoc dicentes, uerum dicimus.

Verus reſpectus eſt particulariter, quia uniuerſalia non habent eſſe extra animam. 12. metaphyſi. com. 27. idem ibid. commentis. 4. &. 14. & alibi.

Veritas eſt cunctis rebus magis naturaliter deſiderata à uirtute intellectuali. ex libro deſtructio. diſputatione prima in procemio.

Veritas quæ eſt in intellectu potentiæ, eſt oppoſita falſitati; ſed ueritas quæ in intellectu agente & ſeparatis intelligentijs eſt ueritas ſimplex, cui minimũ opponitur mendaciũ. Themiſt. 3. de anima. cap. 45. & habetur ex tex. ibid. tex. com. 25. Vbi collige non omni ueritati opponi falſitatem, ſicut & de bonitate diximus in proprio loco.

Veritas nequit ut plurimum oſtendi, niſi illis qui per ſuam uiam rectè ambulauerint, & ideo multa, quæ ſapientibus patefiunt demonſtratiuè, apparent uulgo ſomnia. & dat exemplum de ſole qui eſt maior tota terra centũ ſexaginta ſex uicibus. ex libro deſtructio. diſpu. 3. in ſolu. 18. dub.

Veſica præciſa coire non poteſt niſi ad ipſum exordium ſuæ ceruicis. quanquam non ignoro ita aliquando contigiſſe ut uulnerata ueſica ſoliteſceret, ſed quod admodum rarò contingit, parum id admodum conſiderandum cenſeo. Ariſtot. in. 3. de natura animalium. cap. 15. facit pro opinione Aue. aſſerentis in. 3. colliget. in ægritudinibus monſtra contingere quandoque.

Veſica non eſt data niſi animalibus habentibus pulmonem, & uide cauſam. 3. de parti. anima. cap. 8.

Veſica inter animalia corticata omnia carent, excepta teſtudine marina, quæ pulmonem habet carnoſum & ſanguineum, & terreſtres, quæ proportione maiorem habent pulmonem. ibid. fallit tamen in teſtudine lutaria nuncupata, quia talis & renes & ueſicam habet, ut dicitur ibi. cap. 9.

Veſica carent animalia pennata & corticata, exceptis teſtudinibus. ibidem.

Veſica quare animalibus data ſit, uide Gale. 4. de utili. parti. cap. 18. authoritate Platonis.

Veſpertilio uidetur ancipitis naturæ inter uolucres & terreſtria animalia. ex quarto de partibus animalium. capitulo. 12. prope finem.

Veſpæ uidentur generari ex corporibus equorum mortuorũ, & apes ex corporibus uaccarum mortuarũ, & ranæ ex putrefactione aquæ, & muſciliones ex uino corrupto. 12. metaphy. commen. 18. in principio digreſsionis, ubi ponitur opinio Them. uide de ueſparum generatione Ariſt. in. 5. de natura animalium. cap. 10. Vide in contradictionibus nuper æditis.

Veſtes quæ mundiſsimæ ſunt, certiſsimè inquinantur: nam purum diligenter monſtrat quicquid exceperit. ex libro de inſomnijs Ariſt. & dicit, quòd ita etiam cõuenit in animo. Vnde poeta Iuuenalis.

Omne animi uitium tantò conſpectius in ſe.
Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Vide de triplici demonſtrationũ genere auth. Theo. 55.

Via doctrinæ eſt triplex genus demõſtrationis, ſcilicet demõſtratio ſigni, & demõſtratio cauſæ, & demonſtratio ſimpliciter. Aue. in prologo primi phy. Vbi aduerte quòd demõſtratio ſigni eſt ab effectu ad cauſam, & dicitur demonſtratio, quia eſt uel à ſigno ſuper effectum, uel etiam per cauſam remotam, ut colligitur ex proceſſu Ariſt. in primo poſterio. Demonſtratio cauſæ tantùm, ſeu propter quid, eſt quando eſſe effectus ſeu inhærentia paſsionis in ſubiecto, eſt per ſe nota ante demonſtrationem, ſed ignoratur propter quid illius, huius exemplum accommodatum exhibetur in octauo phyſi. tex. com. 66. ubi demonſtratur propter quid eſt, quòd ſi duo mobilia æqualis uelocitatis per idem ſpatium in eodem tempore moueantur, ſi unum moueatur directè motu continuo pertranſeundo totum ſpatium, alterum uerò reflectat replicando medietatem bis, citius pertranſit primum totum ſpatium quàm ſecundum medietatẽ replicatam: & eſt quia inter duos motus contrarios cadit quies media. Patet enim quòd per talem demonſtrationẽ non adgeneratur de nouo ipſius, quia eſt, aliqua cognitio, ſed propter quid tantum: & ideo dicitur demonſtratio propter quid ſeu cauſæ tantum. Demonſtratio uerò ſimpliciter ſeu demonſtratio dans cauſam & eſſe, ſeu demonſtratio potiſsima eſt, quando, ut dicit Themi. in. 2. poſteriorum. cap. 2. ut communi examine utranque abſoluat cognitionem, & ut ſit, & quamobrem ſit. Et ideo ab Auerr. dicitur plerũq; demonſtratio dans cauſam & eſſe, quia ſimul & ſemel facit cognoſcere inhærentiam paſsionis, & cauſam inhærentiæ. & iſta eſt notabilis uia Commmenta. clare in ſecundo cœli & mundi. in com. 35. Et Latini expoſitores in libro poſteriorum non uidẽtur intellexiſſe huiuſmodi differentiam. Conſidera etiam, quòd, ut ſcribit Com. in. 1. cœli. com. 95. demonſtrationes ducentes ad impoſsibile ſunt de numero ſignorum, quia cum omnes ferè demonſtrationes, quæ ſunt in ſcientijs mathematicis ſint ducentes ad impoſsibile, tunc ibi erunt demonſtrationes ſigni, quod cõmuniter non eſt conceſſum.

Via in rebus generabilibus per naturam eſt de ſpecie eius ad quem terminatur, ſed differunt ſecundum magis & minus. 2. phyſi. commen. 14. idem. 5. phy. commen. 9. &. 3. phyſi. commen. 4.

Via ad rem eſt aliud ab ipſa re. 3. phy. com. 4.

Via quæ eſt inter potentiam & actum eſt de illo genere de quo eſt actus, & eſt idem cum actu, ſed non differunt niſi ſecundum magis & minus. 5. phy. com. 9.

Via legis differt à uia Philoſophorum. quia uia legis ſimplex & narrata ponitur, ex diſpu. 6. in ſolutione. 6.

Vinum aromaticũ eſt melius quod reperiri poteſt in ſyncopi, & hoc eſt quod ſua caliditate penetrare poteſt per totum corpus, quod eſt ſine amaritudine & ſtipticitate, & eſt illud uinum quod eſt uinoſum, quod eſt pungitiuum in principio, & pòſt eſt delectabile ſine amaritudine & ponticitate, & Sarracenis in hoc caſu licet uinum bibere, quamuis eis prohibitum ſit. 7. colliget. cap. 16. de cura ſyncopis.

Vinũ digeſtioni citius præparatur omnibus alijs cibis & medicinis, ita quòd dicitur quòd in ſtomacho non moratur ad digerendum. ſed in hepate ſolum. ibid.

Vinum dulce exhalat, pingue enim eſt & nõ coagulatur à frigore, & uritur. ibid.

Vinum quodcunque paruam habet exhalationem, ideo emittit flammam. ibid.

Vinum nouum habet plus terræ quàm antiquum. 4. meteororum. tex. com. 48.

Vinum unum dicitur & aqua una inquantum indiuiſibile ſecundum ſpeciem. 5. metaphy. tex. com. 9.

Vinum natationem cibi in ſtomacho uetat, uentoſitatem reſoluit, urinam prouocat & ſudorem, animam lætificat, & adiuuat naturam ad expellendum ſuperfluitates. 7. colliget. cap. 6.

Vina temporibus calidis fæce ſubuerſa deprauantur. 3. de generatione animalium. cap. 2.

Vinum & ceruiſia duabus reſiſtunt choleris, & eas à corpore expellunt. melancholiæ uerò à tota ſpecie reſiſtunt. 6. colliget. cap. 6.

Vinum nouum abſolutè eſt calidius antiquo: ſed in comparatione corporis humani uinum antiquum eſt calidius nouo. Aue. in. 2. de generatione animalium. cap. 2. ubi in ſimili conciliat dicta Medicorum cum dictis Ariſto. aſſerentium albumen oui eſſe frigidius uitello, cuius tamen oppoſitum ſentit Ari. inquit enim quòd multæ res abſolutè ſunt calidiores alijs, quæ in comparatione corporis humani ſunt frigidiores. Et nota quòd per hoc fundamentum multæ apparentes contradictiones inter Philoſophos & Medicos, cõciliari poſſunt in ſimilibus: nam Medici ſimplicium & compoſitorum complexiones graduant in reſpectu corporis humani. Medicina enim eſt ſcientia qua humani corporis diſpoſitiones noſcuntur, ut inquit Princeps, ex parte qua ſanatur, ab ea remouetur, ut habita ſanitas conſeruetur, &

amiſſa

amiſſa recuperetur. uide etiam in ſecundo de anima. commen.105.

Vini & olei natura maximè alienos odores ſuſcipit. Ariſto. in libro de inſomnijs.

Violentia non intelligitur niſi in reſpectu naturæ. 1. cœli cō. 62. & 14. & elicitur ex textu.

Vis ſenſibilis eſt in corde. Ariſt. 3. de partibus animalium, ca. de corde. & uide etiam pulchrè Alexan. in paraphraſi de anima cap. ultimo, ubi arguit in quo loco, aut in qua corporis parte ſit animæ principatus.

Violentum & id quod eſt præter naturam, non eſt in rebus ſempiternis. 5. metaphyſico. tex. commen. 6. idem. 2. tex. commen. 18.

Violentum non eſt manſiuum. 12. meta. comm. 54. & 2. cœli, tex. com. 18.

Vires retento ſpiritu augentur. ex. 2. de generatione animalium. cap. 4.

Violentum præter naturam eſt. Ariſto. in. 5. de generatione animalium. cap. ultimo.

Violentiæ intentio non eſt niſi ut res moueatur cōtrario modo ſuæ naturæ. tertio cœli. com. 18. & elicitur ex textu.

Violenter motum mouetur ex alio. 3. cœli. 28.

Violentia in rei ueritate eſt, ut aliquod corpus moueat alterum corpus ab extrinſeco, ita quòd in natura illius corporis motoris non ſit, ut moueat illud quod ex eo mouetur ſemper; ſed in aliqua hora. Com: 3. cœli. com. 20. ¶ Ex quo patet quòd propoſitio Pomponacij non eſt uniuerſaliter uera, quòd omne quod mouetur ab extrinſeco, moueatur uiolenter, etiam in motoribus corporeis.

Vipera ſola animal ædit, poſtquam intra ſe oua ædidit, cùm cætera ſerpentum omnia genera oua ædant in lucem. quo fit, ut uiperæ uni uulua, ut chartilagineis ſit. 3. de natura animalium. cap. 1.

Vipera ſola ex ſerpentibus animal gignit. 1. de hiſtoria animali. cap. 6. & 5. libro. cap. ultimo.

Viperæ uino uenantur. 8. de natura animalium. cap. 4.

Viriditas eſt principium nigredinis, & ideo cauſæ quæ faciūt nigredinem, ſunt eædem cum cauſis facientibus uiredinē, excepto quòd in uiriditate ſunt debiliores. 4. colliget. cap. 22. Et aduerte ibi quòd nigredo à calido & frigido cauſari poteſt.

Viri & mulieres pingues ſunt minus fœcundi, uide cauſam. 1. de generatione animalium. cap. 18.

Virtus quæ ſimplices terminationes apprehendit, pluris eſt atque præſtantior uirtute quæ componit & diuidit: nam in complexione modo ueritas, modò falſitas continet; intelligentia uerò ſemper uera eſt. Amplius intelligentia attingimus rem & amplectimur; ſed per cognitionem quæ in cōplexione conſiſtit circuimus rem atque luſtramus, & circumſpicimus non accedendo. Themiſt. 1. de anima. cap. 26. ubi ponit differentiam inter intelligere & cognoſcere.

Virtus ſenſibilis princeps communis, quamuis ſit in corde, tamen non completur eius operatio manifeſtè niſi in cerebro, nucha, & neruis. 3. colliget. cap. 31.

Virtus augmentatiua non habet alia membra à membris uirtutis nutritiuæ, ſed eadem membra ſunt utriuſque. 2. colliget. cap. 19. de iuuamentis membrorum officialium miniſtrantium uirtuti generatiuæ.

Virtutes iſtæ quatuor uel quinque ſcilicet attractiua, retentiua, digeſtiua, & expulſiua, & diſcretiua, ſunt in unoquoque membro deſeruientes uirtuti nutritiuæ principali exiſtenti in illo membro: & non ſunt ſeparatæ; ſed ſunt ſicut multi operarij ſuper unum opus. 2. colliget. cap. 9. de iuuamē. membrorum officialium. Nota tamen quòd iſtud eſt uerū ut in pluribus. ſunt enim aliqua membra, in quibus non apparent eſſe omnes illæ quinque uirtutes, ſicut dicit idem Auer. de inteſtinis in quibus non eſt manifeſta uirtus attractiua. Et ideo non habent tunicam longitudinalem, neque uillos longitudinales, quibus ſit attractio, quia cibus digeſtus in ſtomacho per uirtutem expulſiuam ſtomachi, per portonarium tranſmittitur ad inteſtina.

Virtutis digeſtiuæ operatio non completur niſi per quietem, & uirtutis expulſiuæ operatio perficitur per motum. 6. colliget. cap. 2. Ideo Hippo. dixit: Si uis elleborum ducere, moue corpus, motus enim corpora turbat, declarat autem nauigatio.

Virtus & malitia ad aliquid ſunt. 7. phy. tex. com. 17.

Virtus eſt indiuiſibilis. 7. phy. tex. com. 18.

Virtus cognitiua quemadmodum alia primatum obtinet, alia uerò famulatur, ita & in parte practicæ, ſiue actiua compeſies. uis enim qua impellimur & appetimus, quæ impulſus atque appetitus dicitur; principatu fungitur: uis autē quæ neruis inſita eſt, qua corpus actionibus quæ ab impulſu & appetitu proueniunt mouetur, famulatu ſuo ac miniſterio obſequitur. Alexan. in paraphraſi de anima. cap. de impulſu & uirtute impulſiua.

Virtutis & uitij nullum eſt medium. 7. phy. tex. com. 18.

Virtus & uitium ſunt duo habitus qui acquiruntur conſuetudine paſsionum laudabilium, aut illaudabilium. 7. phyſico. tex. commen. 19.

Virtus & uitium ſequuntur paſsionem, ibid.

Virtus uegetalis eſt propter ſenſile, ſenſilis propter appetitū, appetitus propter intellectum eſt. Alexan. in paraphraſi de anima. in cap. de impulſu & ui impulſoria: nam ſemper uilius eſt nobilioris gratia.

Virtus moralis maximè operatur in hoc, uidelicet ad ſcientiam, & maximè caſtitas. 7. phy. com. 20.

Virtus rationalis eſt magis ſpiritualis quàm imaginatiua, quia apprehendit uniuerſalia. 2. colliget. cap. 7.

Virtutes quæ apprehēdunt particularia habitudinibus imaginatis, ſunt tres ſcilicet æſtimatiua, & imaginatiua; & reminiſcibilis. 2. colliget. cap. 7.

Virtus motiua uoluntariè non eſt alia à uirtute motiua in loco, ut dicunt Medici. 2. colliget. cap. 7.

Virtutes naturales agunt unum contrariorum per ſe, & aliud per accidens: ſed uirtutes rationales agunt utrunque contrariorum per ſe. 8. phy. tex. cō. 8. & 9. primæ philoſophiæ. tex. commen. 2.

Virtutes rationales non quieſcunt quandoque, & mouentur quandoque, niſi propter aliquam innouationem factam in anima, aut in corpore, aut in extrinſecis. octano phyſico. commen. 8. & 15.

Virtutes quinque ſunt nutritiuæ animæ ſcilicet attractiua, retentiua; digeſtiua, expulſiua, & diſcretiua. 2. colliget. cap. 7.

Virtus autem excellentiæ eſt. 1. cœli. tex. com. 116. ubi accipitur quòd definitio potentiarum eſt per ſummum in quod poſſunt. Et aduerte quòd, ut dicit dominus Albertus; propoſitio locum habet in omnibus potentijs & uirtutibus, quæ habent rationem totius poteſtatiui tam in naturalibus quam in moralibus. habet etiam locū in uirtutibus animæ ſecundum Diuum Thomam. uide in. 2. de anima. 49.

Virtus creſcitiua eſt quaſi finis nutritiuæ, & generatiua eſt quaſi finis creſcitiuæ. 2. colliget. cap. 7.

Virtutes quæ ſunt in homine, ut dicūt phyſici & medici, ſunt tres, uidelicet naturalis, uitalis, & animalis. ſecundo colliget. cap. 7.

Virtutes actiuæ & paſsiuæ corporeæ diuiduntur ad diuiſionē corporis, & ideo omnes ſunt finitæ Com. in paraphraſi primi de coelo ad finem.

Virtus pulſatilis eſt uirtus cibatiua, ſicut aliæ quinque uirtutes ei attributæ, uidelicet attractiua, retentiua, digeſtiua, expulſiua, & diſcretiua. 2. colliget. cap. 7.

Virtutes actiuæ & paſsiuæ differunt, quia uirtutes actiuæ non indigent motore extrinſeco ut exeant ad actū, ſed uirtutibus paſsiuis motor extrinſecus eſt neceſſarius. 4. cœ. cō. 5.

Virtus qua iudicamus iſtum eſſe Socratem aut filium Socratis, eſt ſuperior ad uirtutem ſenſus. 2. de anima. com. 134.

Virtus quælibet exiſtens in corpore compoſito, aut attribuitur primis qualitatibus, ſcilicet formæ complexionis: aut erit uirtus exiſtens in forma complexionali. 3. de animæ. commen. 6.

Virtus imaginatiua eſt in anteriori cerebri, & cogitatiua in medio, & rememoratiua in poſteriori, & hoc non tantū dictū eſt a Medicis, ſed dictum eſt in ſenſu & ſenſato: ubi per illud intellige librū de memoria & reminiſcentia, ubi uide ipſum in col. 2. ſententia Com. eſt. 3. de anima. com. 6.

Virtus cogitatiua apud Ariſtot. eſt uirtus diſtinctiua indiuidualis, quæ diſtinguit intentionem rei ſenſibilis à ſuo idolo ima-

lo imaginato.3.de anima commen.6.& comm. 20. &.33. &.2.de anima com.63.

Virtus cogitatiua eſt de genere uirtutum exiſtentium in corpore.com.6.&.3.de anima.& com.7

Virtutes indiuiduales ſecundum Ariſt.ſunt diſtributæ in quatuor ordinibus.in primo eſt ſenſus communis: deinde eſt uirtus imaginatiua:deinde cogitatiua:poſtremo eſt rememoratiua.3. de anima.com.6.

Virtus rememoratiua eſt magis ſpiritualis, deinde cogitatiua,deinde imaginatiua,poſtremò ſenſus communis. ibid.

Virtus imaginatiua & cogitatiua & rememoratiua non ſunt niſi in loco uirtutis ſenſibilis,& ideo non indigetur eis niſi in abſentia ſenſibilis.3.de anima.com.7.

Virtutes animæ mixtæ non iudicant niſi finitas intentiones, & ſecundum conuerſionem oppoſiti,illud quod non iudicat intentiones finitas, neceſſe eſt ut non ſit uirtus animæ mixta.3.de anima.com.19.

Virtus apprehendens ſimplicia & componens ea eſt una, & eadem uirtus: contra Auempacem, qui tenuit uirtutem compoſitiuam eſſe aliam ab imaginatiua. tertio de anima. commento.22.

Virtus cogitatiua quando iuuatur per uirtutem informatiuã & rememoratiuam, innata eſt præſentare ex imaginibus rerum aliquam quam nunquam ſenſit 3.de anima.com.33. idem com.20.& com.5.

Virtutis cogitatiuæ intẽtio nulla eſt niſi ut ponat rem abſentem à ſenſu quaſi rem ſenſatam, & ideo comprehenſibilia humana diuiduntur in hæc duo,uidelicet in comprehenſibile cuius principium eſt ſenſus,& in comprehenſibile,cuius principium eſt cogitatio.3.de anima.com.33.

Virtus cogitatiua non eſt intellectus materialis,neque eſt intellectus in actu,ſed uirtus particularis materialis. tertio de anima.com.33.

Virtus cogitatiua non componit intelligibilia ſimplicia, ſed intellectus materialis.ibidem.

Virtus cogitatiua hominis habet inſtrumentum terminatũ, & eſt medius uentriculus cerebri.3.de anima.com. 33.

Virtutes ſenſibiles quædam ſunt neceſſariæ animalibus, quædam uerò ſunt propter melius,& omnes diuerſantur ſecũdum fortitudinem & remiſſionem.ea principio commenti libri de ſenſu & ſenſato. Vide in concordantijs.

Virtus conſeruatiua & memoratiua ſunt unum in ſubiecto, & duo ſecundum modum. ea commento libri de memoria & reminiſcentia.

Virtus imaginatiua eſt in horizonte anteriori cerebri, & uirtus diſtinguens eſt in medio,in poſteriori uerò cerebri eſt uirtus memoratiua & conſeruatiua.ibidem.& in. 2. colliget.ca.20.de iuuamentis cerebri & partium eius.

Virtutes non mouentur niſi ſecundum ſuum ſubiectum. ex commento libri de ſomno & uigilia.

Virtus rememoratiua & cogitatiua non agunt in ſomnio:ſed uirtus imaginatiua eſt quæ ſemper eſt in motu & actione continua:& ideo actio ſomniandi ipſi attribuitur. ex libro de ſomno & uigi.Com.

Virtutes interiores ſunt perfectiones apud quietem uirtutũ exteriorum.Commenta.in commen. libri de diuinatione ſecundum quietem.

Virtutes ſenſibiles profundè cogitantibus contrahuntur interius,adeo quòd accidit ſomnus magnus.ibidem.

Virtutes interiores i his qui nati ſunt ſine auditu & uiſu,ſunt perfectiores.ibidem.

Virtutes interiores quando mouebuntur forti motu,contrahẽtur uirtutes exteriores adeo,quòd fortè accidet ea hoc epilepſia aut ſyncopis,& ideo accidit in diſpoſitione ſimili epilepſiæ.ibidem.

Virtus quælibet in materia exiſtens eſt finitæ motionis.3.ca. de ſubſtantia orbis,&.8.phy.tex.com.79.12.primæ philoſophiæ.tex.com.41.

Virtutes actiuæ ſunt caliditas & frigiditas, paſſiuæ autẽ ſunt humiditas & ſiccitas.4.meteororum.tex.comm.8.&.2.de generatione & corruptione.tex.com.8.

Virtutum rationalium alia opinatrix,alia ſcientifica.6.ethic. cap.2.uide pulchrè Alexandrum in paraphraſi de anima, capite de uirtute rationali.

Virtus altrix eſt in corde.uide Ariſt.in.3.de partibus animalium.ca.4.de corde,& Alex.pulchrè in para. de anima.ca. ult.ubi agit in qua parte cordis ſit principatus animæ.

Virtus regitiua corporum eſt uirtus nutritiua,& dicitur natura à Medicis,& uide cauſam in paraphraſi metaphy. tract. 1.cap.ultimo.

Virtus informatiua non format alia membra niſi mediante calore cordis:ſicut uirtus nutritiua non facit ſuas operationes,niſi mediante complexione ſua.4.colliget. ca. 2.

Virtutes informatiuæ in ſeminibus exiſtentes,ſunt ex habente ſemen & ſole:illa autem quæ eſt ex putrefactione,eſt à ſole tantum.12.meta.com.13.

Virtutes naturales generatiuæ ſimiles ſunt uirtutibus artificialibus.7.meta.com.23.uide ſecundo phy. com.79.&.7. metaphyſi.com.31.

Virtutes informatiuæ exiſtentes in ſeminibus ſunt uirtutes diuinæ.& ſecundum Ariſt.in libro de animalibus,aſsimilãtur intellectui in hoc, quòd non agunt per inſtrumentum corporale:& in hoc differũt à uirtutibus naturalibus quæ ſunt in corporibus animalium: iſtæ enim non agunt actione intellectus operatiui;ſed agunt per imprimentia terminatã & membra propria.7.meta.com. 31.uide Ariſto.authoritatem in.2.de genera.anima. cap.3.

Virtus informatiua nõ agit per membrum proprium. & ideo dubitauit Galenus,& dixit:Neſcio utrum ſi uirtus ſit creator,aut non 7.meta.com.31

Virtus informatiua agit per calorem qui eſt in ſemine:nõ ita quòd ſit ĩ ſeminibus,ſicut anima in calore naturali;ſed ita quòd ſit incluſa in eis, ſicut anima in corporibus cœleſtibus:& ideo Ariſt.magnificat hanc uirtutem,& attribuit illam principijs diuinis,non naturalibus 7.meta. com.31 inde collige intelligentiam non eſſe in corporibus cœleſtibus,ſicut anima eſt in calido naturali.contra rudes.

Virtus ſenſualis ab altrice differt,quia ſeparãtur in eſſe ut in ſtirpibus. Item,altrix eſt in omnibus partibus corporis:ſecus ſenſualis,quia capillis,unguibus, oſsibusq; nullus eſt ſenſus. Amplius ſenſualis utitur cogitatione & iudicio,altria uerò actione ſola. Amplius,nõ ſemper utimur ſenſuali,& uacatio eius eſt ſomnus:ſemp uerò utimur altrice,& vacatio eius mors eſt. Vnde altrix ẽt in ſomno operatur & uiget magis, ſenſualis uerò tũc feriatur & quieſcit. Alex. in paraphr.de anima,in ca.de impulſu & ui impulſoria.

Virtutes quædam animæ,ut cibabilis,ſenſitiua,& imaginatiua,& deſideratiua,non habent eſſe niſi cum materia.12.meta.com.17.authoritate Alexandri.

Virtutes,quæ ſunt in ſeminibus quæ faciunt animata,non eſt neceſſe,quòd ſint animatæ in actu ſed in potentia:ſicut domus quæ eſt in anima domificatoris,eſt domus in potẽtia, & non eſt domus in actu.12.meta.com.18.

Virtutes exiſtentes in ſeminibus aſsimilantur uirtutibus artificialibus,& ſecundum Ariſto.in lib. de animalibus ſunt uirtutes diuinæ,quæ habent potentiam dandi uitam & ſimiles uirtutibus quæ dicuntur intelligentiæ, quia perducunt ad finem.12.primæ philoſophiæ.comm. 18. idem.7. metaphy.com.31.

Virtus quæ dat animam,à Galeno uocatur formatiua,& quidam ſapientum dicunt quòd iſta uirtus eſt ſeparatum principium:quidam uero iſtorum dicunt quod eſt intellectus, & quidam quod eſt anima. & quidam quod eſt corpus cœleſte,quidam dicunt quod non eſt aliud niſi Deus: & ideo Galenus dubitauit utrum agens iſtam actionẽ ſit ipſemet Deus,aut aliud.ex lib.deſtr.diſputa.3.in ſolutione.18.dubij. idem in.7.meta. De formatrice uirtute opiniones uariæ.

Virtus quælibet corporea finita eſt,prout diuiditur diuiſione ſui ſubiecti.ex libro deſtructionum,diſputatione tertia in ſolutione.18.dubij.

Virtus uoluntaria motiua duplex:communis & eſt in corde, id eſt,in muſculo mouente cor:& particularis,& eſt i muſculo proprio uniuſcuiuſque membri.2.colliget.ca.18.de iuuamentis membrorum motus uoluntarij, contra Petrũ Pomponacium.

Virtutis animalis principiũ ibi eſt,ubi eſt primum animæ inſtrumentum quod eſt ſpiritus:tale autẽ eſt cor. cõtra Gal. in.2.de partibus animalium, cap.de cerebro Auerroes.

Virtus uitalis eſt in corde ſecundum Gal.& eſt diuerſa à uirtute animali ſenſitiua & motiua quæ eſt in cerebro,& a uirtute nutritiua quæ eſt in hepate : & dicit iſtam fuiſſe quæſtionem Platonis & Hippocra.Comm.3.de parti. animal. in c.de corde,in digreſsi.de principatu membrorum.

Virtus tertia dari non poteſt, alia uidelicet à nutritiua & ab animali,ut poſuit Galenus; quia tunc daretur tertio actio diſtincta à nutritione ſenſatione,& motu. 3. de parti.in c. de corde.

Virtus augmentatiua animalium eſt maioris ramificationis, quàm uirtus augmentatiua plantarum.Auer.in.3.de parti. anima.in c.de corde.

Virtus informatiua exiſtens in ſemine non eſt anima nutritiua,ut imaginatus eſt Auic.Auer.in.2.de gene.anima.cap. quo quærit utrum ſemen ſit animatum.

Virtus informatiua non eſt ſubſtantia ſeparata,ut imaginatus eſt Abubacher ſecundum ſententiam Ariſt. ibid.

Virtus informatiua eſt ſimilis arti & intellectui.ibid.& in.7. primæ philoſophiæ.comm. 31.

Virtutes quædam partiales animæ nutritiuæ inſunt corporibus plures exiſtentes: quarum quædam eſt attractiua cibi, quædam expulſiua excremēti cibi, alia retentiua ipſius alimenti donec fiat concoctio, alia eſt diſcretiua excrementi ab ipſo alimento. Auer.in.2.de gener.anima.c. 2. in quinta pagina.

Virtus quælibet actiua aut paſsiua requirit in operatione ſua quantitatem terminatam & qualitatem terminatam. ex. 2. de gene.anima Auer.in c. 3. ubi declarat quomodo fœtus in utero anima.augeatur.

Virtutis bonitas & malitia ſequuntur bonitatem & malitiam complexionis, & propterea à Medicis ponuntur in eodem genere.7.colliget.ca.9. de cura putridarum febrium in generali.

Virtutum actiuarum gradus ſuper unam eandem complexionem ſunt ſecundum comparationem graduum uirtutū paſſiuarum.Auerro.in.2.colliget.c.de complexionibus membrorum conſimilium.

Virtus diſcretiua & ſeparatiua differunt in eſſe & tempore. 3.colliget.c.16.

Virtutum diuerſitas eſt cauſa diuerſitatis inſtrumentorum,& non è contra.Auer.in.4.de gene.anima.c. primo & elicitur ex ter.

Virtutes apprehendentes materiales.ſ.ſenſitiuæ, non apprehendunt ſeipſas neq; finem ſuæ diſpoſitionis.ex lib. de continuatione intellectus abſtracti cum homine.

Virtus æſtimatiua eſt quæ apprehendit eſſentiā particulariū exiſtentium ſub uniuerſali : & uirtus reminiſcibilis eſt recordatiua illorum particularium quæ ſunt comprehēſa ab illa uirtute propria:et uirtus imaginatiua eſt illa,à qua æſtimatiua apprehendit ſuam impreſsionem.Auer.2.colliget. c.7.Ex illo loco intelligis dictum eius in.3.de anima.com. 6.ubi Com.poſuit uirtutem memoratiuam magis ſpiritualem alijs uirtutibus interioribus. Nam ſententia eius eſt quod imaginatiua apprehendit confuſè ipſum particulare; ſed æſtimatiua ſeu cogitatiua eſt quæ diſtinctè elicit ſpeciem particularis & cognoſcit eſſentiam particularis : ſed uirtus reminiſcibilis uerſatur circa facere reminiſci illius particularis comprehenſi cognitionem, ita quòd obiectū reminiſcibilis ē in altiori gradu ſpiritualis: qa obiectū æſtimatiuæ eſt eſſentia rei particularis; ſed obiectū reminiſcibilis eſt illius particularis cognitio reuocata auxilio eius.

Virtus attractiua non eſt in granis quando ſeminantur & naſcuntur, niſi quando ſeminantur integra : & ſi ſeminarentur fracta non naſcerentur, quia hæc uirtus attractiua eſt in eis quaſi forma ſpecifica in totalitate totius grani fixa, hoc eſt quando partes ſunt contiguæ, coniunctæ ſimul, & hoc eſt ſimile calori ſmaragdi uel alterius lapidis precioſi; quia quando partes ſunt coniunctæ,in eis ſunt uirtutes: & quando ſeparatæ ſunt,priuantur ab eis.Et Auenzoar reprehēdit Medicos faciētes aquam hordei ex hordeo prius fracto,deinde infuſo in aqua.5.colliget.c.31.

Vis ſenſualis differt ab appetitu, quia illa utitur iudicio,hæc uerò actu.appetitus enim ad actiuam partem ſpectat, quādoquidem animalium motionū cauſam habet. Appetitus etiam à ſenſuali differt ordine functionum & tēpore: priores enim ſunt actiones quæ à ſenſu & ſenſum conſequente imaginatione proueniunt actionibus appetitus:& ante appetitum omnino ſenſus eſt; non autem ſemper poſt ſenſum appetitus eſt:& ideo non ubi eſt ſenſus, ibi & appetitus ē. Amplius uis ſenſualis in paſsione quadam ſiue affectione eſt, appetitus uerò agendi & operandi facultatem habere uidetur. Alex.in paraphr.de anima,ca. de impulſu & ui impulſoria.

Viſus comprehendit album per ſe & nigrum per accidens, ut eſt priuatio albi, & hoc eſt uniuerſaliter in comprehenſione habituum & priuationum.4.phy.com.118.

Viſibilia mouent media quouſque motus eorum perueniat ad uirtutem corporalem.2.cæli.com.12.&.7.phy.com.12.& 2.de anima.com.115.

Viſio aliquibus contingit à remotis melius, aliquibus à propinquis.& uide cauſam.3.colliget. c. 38. Vbi reprobatur quæſtio illorum, qui aſſerunt cauſam illorum, qui melius uident à remotis eſſe propter ſpiritus groſsitiem.

Viſus uniuerſaliter non dicitur quòd ſit fortis, niſi quando uidet res remotas. ſicut dicitur quod turtur habet oculos ſimiles colori rubini, & uidēs multum longè, dicitur quòd habet fortem uiſum: & hoc accidit ei propter claritatem inſtrumenti & bonitatem ſenſus. 3.colliget.cap 38.

Viſus proprietas eſt quòd non recipit colores denudatos à materia. 3. colliget. ca. 38. de ſenſu uiſus & de accidentibus, & uide in concordantijs nuper æditis.

Viſus media ſunt duo elementa, uidelicet aer & aqua: hæc enim media ſunt inter materialia & formalia, quāuis ignis ſit ueracius medium inter materiam & formam. 3. colliget.cap.38.

Viſus accidentia habēt cauſas naturales ueras in naturali philoſophia declaratas : ſed cauſæ datæ a Medicis ſunt fundatæ ſuper falſa fundamenta.ibid.

Viſus eſt prior tactu,quapropter & ſubiectum eſt natura prius.2.de genera.& corruptio.tex.com.7. Vbi aduerte quòd ſubiectum ſumitur pro obiecto.ſic etiam ſumitur.2. de anima.cō.144.&.136.&.3.de anima, in com.5. in ſolutione primæ quæſtionis.

Viſibile quoddam in lumine,& quoddam in tenebris. 2. de anima.tex.com.72.

Viſibilia in obſcuro non uidentur ſecundum colorem proprium. 2.de anima.com.73.&. 72. Vbi nota quòd talia colores non ſunt quæ in tenebris uidentur & non in luce, & non comprehenduntur in diffinitione coloris: ſiquidem color eſt qui actu perſpicui mouendi facultatem habet, ut notat Alex.in paraphr.c. 12. ubi agit quæ ſit ſenſibilia per ſe & quæ per accidens.

Viſio non poteſt fieri per uacuum contra Democritum. 2.de anima.tex.com. 74.

Viſu non ſentimus nos uidere, nec auditu quum audimus.ex libro de ſomno & uigilia. Contra Thomam de Garbo & Petrum Pomponacium,qui ponunt ſenſus apprehendere ſuas actiones proprias. Vide Themiſtium ibidem c.6.& in 2.de anima,in expoſitione.tex.com.148.& ſecundum diuiſionem Græcorum & Themiſt.eſt in.3. de anima. capit.8. Vide Alexandrum in paraphraſi de anima, capite de ſenſu communi.

Viſus eſt dignior tactu. Ariſt.in libro de īſomnijs. ubi Them. ibi,c.12.dicit quòd uiſus eſt acrior & certior tactu. Vide in concordantijs nuper æditis.

Viſibile magis in ſe non ſequitur ut ſit magis uiſibile apud nos : ſol enim eſt magis uiſibilis quàm color, ſed non eſt magis uiſibilis a uiſu noſtro propter mixtionem uiſus noſtri cum materia.3.de anima,com.36.

Viſus, olfactus, & auditus, indigent medio extrinſeco : proprium tamen uiſus eſt quod indiget cum medio luce ; non enim uidet in obſcuro. ex libro de ſenſu & ſenſato.

Viſum qui argumentatur à lineis radioſis exeuntibus ab oculo ad rem uiſam, dico quòd inuentio talium linearum non habet intentionem ſecundum ſenſum, ſed ſecundum intellectum ut intelligatur quaſi ut exeant ab oculo.3.colliget. c.38. Vbi uide quomodo uiſio fiat,& ibi pulchra inuenies.

Viſio ſit per lineas & pyramidem, & hoc eſt uerum : ſed huiuſmodi

iuſmodi menſuræ nullum habent ſubiectum niſi medium diaphanum. Com. in libro de ſenſu & ſenſato.

Viſus per pupillam ita paruam comprehendit maxima corpora, ita quòd comprehendit medietatem ſphæræ mundi: & hoc oſtendit quòd colores non recipiuntur in eo ſecundũ extenſionem corporalem, ſed ſecundum ſpiritualem. Cõ. in libro de ſenſu & ſenſato: & pondera bene hoc.

Viſus non igni ſed aquæ in omnibus tribuendum eſt. Ariſtot. contra Empedoclem in. 5. de gener. anima. c. 1.

Videre acutè dicitur duobus modis, aut quod procul poteſt cernere, aut quod differentias rerum quæ cernuntur quàm maximè cernat. 5. de genera. anima. cap. 1. & 2. & ibi uide differentiam.

Viſibilia non ſunt minus uiſibilia quando uidentur, quã quando non uidentur. 7. met. com. 46. & eſt authoritas expreſſa Ariſt. ibid. in tex. com. 58.

Viſibilis uirtus uidet ſe in ſpeculo ſine alteratione. & ſi hoc poſsibile eſt de uiſu, quanto magis illud erit de intellectu. 12. meta. com. 39. authoritate Alexandri.

Videre quamuis nobilius ſit quàm non uidere; tamen hoc non eſt ſimpliciter: ſed in nobilioribus præſtat non uidere talia quàm uidere. 12. met. tex. com. 51.

Viſus ſedes ſeu organum eſt in cerebro, & quare, uide in. 2. de partibus animalium. c. 10.

Viſus aquæ naturam obtinet. ibidem. & in. 2. de anima. text. commen. 130.

Viſus optimus inter multum & parum humoris moderatus conſtat. Ariſt. in. 5. de gene. anima. c. 1.

Viſum uidere ſeipſum, eſt ſermo in ultimo ſophiſticationis & inuolutionis. ex diſputationibus phyſicis, in ſecunda diſputatio. in ſolu. 6. dubij.

Viſcera multiplicantur & uentres in animalibus propter quatuor cauſas, aut omnes, aut alteram ipſarum. 3. de parti. animali. in capit. de uentre ab Auer. & habetur ab Ariſto. ibi. in capit. 14.

Vitulus marinus & delphinus & cetarum genus, medium uidetur eſſe inter aquatilia animalia & terreſtria. 4. de parti. anima. c. 11. prope finem.

Vitulus marinus animal generat, & habet lac, parit ſingulos aut geminos, & ut plurimum tres, & mammis quas geminas habet, educat fœtum ritu quadrupedum. 6. de natura animalium. capit. 12. Ex quo patet non ueram eſſe Galeni ſententiam in libro de interioribus, quòd natura tot mammas animalibus tribuit, quot proles ut plurimum concipere poteſt.

Vitulus marinus ſolus inter animalia quadrupedia uiuipara auribus caret. & uide cauſam in quinto de generatione animalium. cap. 2.

Vites quando nimio alimento luxuriant, parum ſunt fœcundæ, & tunc hircire dicuntur. & uide cauſam in. 1. de generatione animalium. cap. 18. idem in. quinto de hiſtoria animalium. c. 14.

Vitis quædam eſt quam aliqui capneum uocãt, quæ cùm uuã albam ſoleat ferre, ſi nigram tulit, monſtrum id eſſe non putant, quoniam ſæpiſsimè id facere ſoleat. Cauſa eſt, quòd ſua natura inter albam & nigram eſt. Ariſt. in. 4. de gener. anima. cap. 4.

Vitrum rarum eſt & durum, & uitrum leue eſt ſed non humidum: & ſimiliter uitrum graue eſt & rarum. contra Alex. 2. de generatione. com. 15.

Viuum omne organicum eſt inſtructumq́; eſt. de mortalibus & genitis loquor, quibus ad uitam præſidio cibi ſit opus. Them. 2. de anima. c. 5. in expoſitione diffinitionis animæ. Vbi ſcire poteris quantum deuenient à uia Peripateticorum illi, qui aſſerunt diffinitionem animæ competere intelligentiæ, cum (ut inquit Them.) anima non ſit actus cuiuſcunque corporis ſed naturalis, neque cuiuslibet ſed uiui. Viuum autem omne organicum eſt ex corruptibilibus: unde in cælo quod eſt uiuum & animatum, non eſt organizatio, quia illa non indiget. Licèt enim ſtella ſit nobilior pars orbis; tamen ea non eſt organum ex ſimplicibus compoſitum; ſed eſt eiuſdem ſimplicitatis, ſicut & orbis. Idem habetur à Them. 1. de anima. c. 24.

Animę diffinitiõem non conuenire intelligẽtię.

Viuentia & inanimata in rei ueritate indigent motore extrinſeco, ſed eſt latentius in rebus habentibus animas. 8. phyſi. com. 17. & tex. com. 20.

Vita & tempus uniuſcuiuſque menſuratur periodo. 2. de generatione & corruptio. tex. commẽ. 57. iuxta illud poetæ Stat ſua cuique dies. & ſcriptura dicit: Numerus dierũ ſuorum apud te eſt. Hic tamen conſidera de quæſtione Medicorum, an uita naturalis beneficio arti medicinæ poſsit protelari naturaliter.

Vitæ actionis ſunt quatuor genera, quorum unum eſt intelligere, ſecundum ſentire, tertium moueri & quieſcere in loco, quartum nutriri, augeri, & diminui. 2. de anima. text. commen. 13.

Viuere in lingua græca dicitur de omni habente uirtutẽ nutrimenti. 2. de anima. com. 17. & habetur ex tex. ibid.

Viuentia quælibet ſiccis, humidis, calidis, & frigidis aluntur. 2. de anima. tex. com. 28.

Viuere uiuentibus eſt eſſe. 2. de anima. tex. com. 37.

Vitæ naturalis menſura eſt ſecundum menſuram humiditatis radicalis in quolibet indiuiduo proportionato proportione duplici, ut eſt declaratum in libro de cauſa breuitatis & longitudinis uitæ. 3. colliget. c. 71.

Vita diffinitur nutritione & auctione. 2. de anima. tex. com. 3. idem Alex. in paraphr. c. 8. & in fine. ubi etiam agit, de ordine potentiarum animæ.

Vita æquiuocè dicitur de ſuperioribus & de iſtis. 3. de anima. com. 60. & 2. cæli. 60. & 71.

Vitæ hominum ſequuntur cordis proportionem complexionalem ex com. libri de longitudine & breui. uitæ.

Vita eſt in anima & ſimiliter fœlicitas, quia qualis quædam uita fœlicitas eſt. 9. met. tex. com. 16.

Vita æquiuocè dicitur de rebus æternis & corruptibilibus. ex diſpu. 11. in ſolu. 11. dubij.

Vita procedere non poteſt ab eo quod uitam non habet: ſi. n. hoc eſſet poſsibile, ſequeretur quòd entitas procederet ab eo quod non eſt ens. ex diſpu. 11. io ſolu. 1. dubij.

Vltimum exigit id cuius eſt ultimum. 2. phy. com. 18.

Vltimum uult non omne eſſe finem, ſed optimum. 2. phy. cõ. & tex. 23. & 31. & 2. met. tex. com. 8. & 5. metaphyſi. tex. commen. 3.

Vltimum nobile conuertitur cum fine. 2. phy. com. 23.

Vltimum intentum in rebus uoluntarijs uidetur bonum, ſed non eſt in rei ueritate: ſed ultimum intentum in rebus naturalibus eſt ſemper bonum. 2. phy. com. 31. uide cauſam. 12. primæ philoſophiæ. com. 18.

Vltimum duplex, nobile & ultimum proueniens ex neceſsitate materiæ: primũ eſt finis motus, ſecundum eſt ſicut mors 2. phy. com. 23. Vide etiam. 2. phy. tex. com. 87. uide differentiam inter iſta ibi com. 23. in calce commenti.

Vltima ſunt in loco per accidens. Com. 5. phy. com. 22.

Vltimum & cuius eſt ultimum alterum eſt. 6. phy. com. 1.

Vltima ſunt in habentibus ultimum. 6. phy. com. 26.

Vltimum in intentione eſt principium in actione. 3. de anima. tex. com. 49. idem. 2. phy. tex. com. 89.

Vltimo non eſt ulterius. 10. met. tex. com. 14.

Vltima unius diſtantia plura quam duo eſſe non poſſunt. ibid.

Vltimum non eſt niſi unum, quemadmodum & primum. 10. met. com. 24.

Vltimum cõcaui lunæ eſt locus ignis, & iſtud uocatur ab Ariſtote. ultimum: & ultimum concaui ignis eſt locus aeris, & aeris aquæ, & aquæ terræ, & hoc ultimum concaui aquæ Ariſtote. uocauit medium. 4. cæli. comm. 13. idem. 4. phyſi. commen. 46.

Vltima ut ſuperficies, linea, & punctus non transferuntur in ubi, niſi per accidens. 4. phy. com. 9.

Vmbilicum habentia omnia, per umbilicum augentur. 7. de natura animalium. c. 8.

Vmbra ſecundum Philoſophos non propriè, ſed largo modo dicitur cauſari à corpore, & uide cauſam libro deſtru. diſpu. 3. in ſolu. 2. dubij.

Xngues ſunt propter duo iuuamenta, unum quod eſt commune & eſt propter conſeruationem extremitatum digitorum, ſicut ponitur ferrum in extremitate haſtæ: ſecundum eſt propter. ſuſtentamentũ extremæ carnis digiti quãdo capit aliquid, & iſtud eſt magis proprium unguibus maius

quã unguibus exiſtentibus in pede.2.colliget.c.8. Ex quo patet ſolutio ad motiua Galeni contra Ariſtotelem.

Vnum numero quandoque in ſcientia diuina dicitur de ſubſtantiis ſeparatis, quibus plus conuenit dici quòd ſint unũ numero quam aliis, quia ſunt indiſibiles ſecundum qualitatem, quia non componuntur ex materia & forma, & etiam ſecundum quantitatem. Et iſte modus uidetur quòd ſimilatur partim uni indiuiduali, & partim uno ſpecifico indiuiduali, quia nõ prædicatur de multis, neq; dicitur ullo pacto de ſubiecto: aſsimilatur autem uni ſpecifico inquantum eſt una res per ſe intelligibilis. Auerr. in tracta.1. paraphraſi metaphyſicæ.¶ Ex quo ſcire poteris utrum unitas numeralis & numerus in intelligentiis ſeparatis ſit accidens, & in prædicamento quantitatis, de quo multi Theologi noſtri dubitauerunt. Et nota quòd iſtius rationis eſt unitas numeralis quæ demonſtratur de mundo, in primo cæli ab Ariſtotele.

Vnum opponitur multitudini pluribus modis, uidelicet primò ſecundum diuiſibile & indiuiſibile, quæ eſt oppoſitio ſecundum priuationem & habitum: & alio modo inquantũ proprietates unius opponuntur proprietatibus multitudinis. Vnum.n. habet quaſdam proprietates, ut eſſe idem in ſubſtantia, & æquale in quantitate, & ſimilia in qualitate: multitudinis uerò proprietates ſunt oppoſitæ illis. ex paraphraſi met.tract.3.col.12.ibi. Et dicamus quòd unum opponitur multitudini multis modis.

Vnum quod eſt principium numeri, impoſsibile eſt quòd opponatur multitudini per motum contrarii, quia eſt ſibi cõtrarium paucum. Tract.3.in paraphraſi, in col.14.ibi: Et dicamus quòd impoſsibile eſt quòd unum opponatur multo per modum contrarii & uide ibi etiam alias rõnes ad hoc.

Vnum opponitur multitudine & priuatiuè & relatiuè, ſed duobus modis uariis.ibidem.

Vnum menſurat multitudinem, ſed iſta menſuratio non eſt de eſſentia unius, ſed accidit ei ſicut ignis eſt cauſa rerũ ignearum, & tamen eſt ignis abſque hoc quòd ſit cauſa. Ex eo igitur quòd ignis eſt, eſt in prædicamento ſubſtantiæ: ſed ex eo quòd eſt cauſa, eſt in prædicamento relationis. ibid.

Vni cùm unum tantum dicatur eſſe contrarium, quomodo æquale opponitur paruo & magno? Soluitur hoc dubium quia opponitur eis per inæquale, ibid.col.15.

Vnum non ordinatur niſi ab uno, habet ueritatem de agente inquantum eſt agens, non inquantum eſt forma & finis, quia forma & finis dicuntur agentia quodammodo ſimilitudinis.tract.4.in paraphr.met.col. 14.

Vnum reperitur in omnibus prædicamentis, & ſimiliter numerus: ueruntamẽ unum quod eſt principium quantitatis diſcretæ, non eſt illud unum quod dicitur ſecundum prius & poſterius de omnibus generibus: neq; etiam ille numerus qui eſt in quantitate, eſt ille numerus, qui reperitur in unoquoque genere. Auer.in paraphraſi.3.met.tracta.4. col.6.in principio ſeptimæ. uide etiam pro hoc cõtra Auicen.4.met.com. 3.

Vnum numero dicitur multis modis. Auer. in paraphr.meta. tract.3.col.6.

Vnum quod eſt ſynonymum enti, differt à nomine entis in modo tantum: nam quando capitur quidditas eius ex eo quòd eſt indiuiſibilis, eſt unum: ſed ſi ſumitur ut eſt quidditas tantum, tunc nuncupatur eſſentia & ens. ibidem. tracta.3.col.7.

Vnum numero in quantitate, & multa conſiderantur à mathematico, & etiam à diuino: ſed duobus modis diuerſis. ibid. columna. 7.

Vnum numero cùm concipiatur per priuationem multitudinis, & ipſum ſumitur in diffinitiõe multitudinis quæ eſt numerus, uidetur quòd ſit diffinitio circularis. Et fuit dubiũ Auicennæ, ad quod Com.reſpondet, quod eſt ſicut definitione relatiuorum, quia talia licèt ſeipſa diffiniant, tamen unum eſt cauſa alterius, & ideo non eſt circulus. Sed tunc cogita, & replica contra Auerroem, quia non uidetur ſimile, quia unum non uidetur eſſe cauſa numeri. Cogita, & forte diceret Com. quòd cauſa eſt anima ipſa, quia numerus eſt opus animæ ex iteratione unitatis cauſarum.

Vnum quod eſt ſynonymum enti, non eſt accidens, neq; eſt illud quod eſt principium numeri. contra Auicennam. & uide fundamenta Auicennæ, & impugnationem eius. ibid.

Vnum abſolutum & multitudo abſoluta, differunt ab uno numerali & multitudine numerali.ibid.

Vnum numerale & ipſa unitas numeralis, eſt quid fabricatũ ab anima in ipſis indiuiduis à motu. & ſi non eſſet ipſa anima, neque etiam unitas numeralis inueniretur neque numerus penitus.ibidem.¶ Vbi aduerte, inter alias differentias quæ ſunt inter Auicen. & Auerroem de uno & numero eſt iſta, quia opinatur Auerr. talia eſſe ab opere animæ: & ideo uult quòd quantitas continua eſt materialior quã numerus: quia quantitas continua, ut linea, & ſuperficies, & corpus, habent aliquam naturam extra animam. Non autem eſt ſic de uno quod eſt indiuiſibile quantitate, qualitate, & ſitu: quia tale non eſt niſi intellectu abſtrahente: & ſimiliter numerus reſultans ex reiteratione talis indiuiſibilitatis eſt ab intellectu. Et ideo Ariſto.dicit quòd nihil poteſt numerare niſi anima aut animæ intellectus.4.phy.tex. com.132. & ſi non eſſet anima, neque numerus eſſet. Sed Auicenna uoluit (cuius opinionem multi Latinorum ſequuntur) quòd iſta ſignificant naturam aliquam extra animam, ſicut linea ſuo modo. Et nota bene hoc ultra alias differentias notas, quia Auic. non diſtinxit inter unum abſolute, & tale quod eſt in prædicamento quantitatis, quod dicit reſpectum indiuiſionis.

Vnumquodque entium naturalium habet in ſe principiũ motus, quod non eſt in artificialibus. 2.phy.tex. com.1.&.3.& com.23.&.5.phy.2.&.3.de anima.com. 18.

Vnum eſt indiuiſibile, & cauſa in hoc eſt, quia omne quod eſt unum, eſt per ſuam formam, & forma eſt per ſe indiuiſibilis.3.phy.com. 68.

Vnum eſt indiuiſibile ſi uerè unum eſt.3.phy.text.com. 68.& 4.met.tex.com. 3.

Vnigeneæ res cum fuerint continuæ adinuicem, non agunt, ſed cum fuerint contiguæ.4.phy.com.48. Vide in.1. de gener.& corrupt.tex.com. 78.

Vnum, eſſentia, & quidditas idem ſignificant.5.phy. com.34. idem.4.met.com.3.contra Auicennam.

Vnumquodq; diuiditur in ea, ex quibus eſt.6.phy.te. com.3.

Vniuoca ſunt, quorum diffinitiones ſunt eædem uoce & ratione.7.phy.tex.com.36. idem in prædicamentis.

Vniuocorum alia comparabilia ſunt, alia uerò non.7.phyſic. tex.com.27.

Vnus homo de triginta non mouet nauem ſolus, ſed extrahit in actu illud de præparatione & potentia, quod largiuntur uiginti nouem.7.phy.tex.com.37.

Vnum uni contrarium eſt.1.cæli.tex. com. 10. & habetur in 10.primæ philoſophiæ.tex.com.14.&.17. Quod quomodo ſit intelligendũ, uide duas limitationes poſitas ab Aue. in.8.phy.com.62.

Vnumquodq; quorum eſt opus, eſt gratia operis. 2. cæli.tex. commen.17. Et aduerte quòd (ut inquit Simplicius in cõmento ibidem) iſta propoſitio eſt tanquam dignitas. Nota tamen quòd ſecus eſt in entibus neceſſarijs & ſempiternis ſecus in corruptibilibus: nam diſpoſitio entis neceſſarij non eſt ut ſit propter ſuam actionem, ſed ut actio ſit propter ipſum.2.phyſi. commen.74. & eſt etiam notatum per Auerro.in.2.cæli.commen.17.&.21.& in.12. primæ philoſophiæ.commen.36. ſecus autem eſt in corruptibilibus. Intelligitur etiam, ut gloſat Commen.ibi, dum finis fuerit paſsio, non actio.

Vnum in quolibet genere eſt prius multitudine, & ſimplex compoſito.2.cæli.tex.com.22.

Vnum habet tres modos prioritatis.ſ. quia eſt unum ſimplex, & quia eſt prius diffinitione, & quia ẽ prius numero. ideſt in ordine numeri.3.cæli.com.25.

Vnumquodque aptum eſt ferri in ſuijpſius regionem.ex.2.de gener.& corrup.tex.com.50.

Vnum & eſſe cùm multipliciter dicũtur, quod uerè eſt, actus eſt.2.de anima.tex.com. 7.

Vnum ſubiectum habere niſi unam formam ſubſtantialem eſt impoſsibile.primo capitu. de ſubſtantia orbis. Vbi conſidera quòd ſecundum uiam Peripateticorum locum habet propoſitio de formis iunctis ſeu perfectibilibus, propter

animam

animam intellectiuam, quæ ſecundum Auerro. & Themiſtium non eſt forma dans eſſe, ſed extrinſecus perficiens. Hoc etiam eſt uerum in uia Themiſtij. 1. de anima. ca. 24. ponentis animam mundi, ubi inquit: Vt enim nihil uetat duas habere perfectiones perſpicui corporis, quarum perfectior una ſit ſol, altera imperfectior lumen; ita dici de anima poteſt nihil obſtare duas eſſe animalium formas qua una perfectior ſit ut anima ea quæ foris eſt; altera imperfectior, ut ea quæ intus ad ſingulas pertinet. Simplicius etiã in libro cæli, & in libro de anima, plerũque idem affirmat apud Peripateticos eſſe duplex genus formarum ſcilicet intrinſecè & extrinſecè perficiens.

Vnum numero non prædicatur de pluribus. 1. meta. tex. com. 28. idem in prædicamentis in ca. de ſubſtantia, & Porphyrius in cap. de genere.

Vnum in numero non inuenitur in pluribus. 1. met. tex. com. 31. contra Platonem ponentem Ideam. Cogita, quia uidetur procedere etiam contra unitatem intellectus.

Vnum quòd eſt immateriale non iteratur ſecundum indiuiduum. 1. meta. com. 40. idem. 1. cæli. com. 4.

Vnumquodq; maximè aliorum dicitur ſecundum quod alijs ineſt uniuocatio. 2. meta. tex. com. 4. idem. 1. poſteriorum propter quod vnumquodq; tale & illud magis.

Vnumquodq; ſicut ſe habet ut ſit, ita & ad ueritatem. ibid.

Vnum ſecundum formam ſunt illa, quæ ſunt vnum ſecũdum diffinitionem: unum ſecũdum numerum ſunt illa, quæ ſunt numerata ſecundum locum. 3. meta. com. 2.

Vnum numero ſynonymum eſt cum particulari. 3. metaphy. commen. 14.

Vnum eſt cauſa unitatis eſſentialiter & primo. 3. metaphyſi. commen. 16.

Vnum & ens ſunt magis uniuerſalia alijs. 3. metaphyſico. tex commen. 16.

Vnum apud antiquos non ſignificat niſi unam intentionem dictam vniuocè, & ideo tot quæſtiones eis cõtigerunt. 3. meta. com. 16. & iſtæ quæſtiones ſoluuntur per hoc, quia hæc nomina, ens & unum dicũtur multipliciter, ſecũdum quod Ariſto. contradixit Parmenidi in primo phyſi. Vide primo phy. tex. com. 14. & infra. Contra ponentes uniuocationem entis apud Ariſto.

Cõtra Scotum de entis uniuocatione.

Vnius quot ſunt ſpecies, tot & entis. 4. meta. tex. com. 3.

Vnitas de perfectis rebus iuſtius quam de imperfectis habetur. Themiſtius. 5. phy. 42.

Vnum ſignificat negationem, & eſt priuatio diuiſibilitatis. 4. meta. com. 3. & decimo meta. com. 8.

Vnum & ens ſecundum Auic. ſignificant diſpoſitiones additas eſſentiæ. ibidem.

Vnius eſt oppoſita ſpeculari. 4. meta tex. com. 4.

Vnum aut ſignificat negationem multitudinis, aut priuationem abſolutam. 4. meta. com. 4.

Vnum opponitur multo, & idem diuerſo, & ſimile diſsimili, & æquale inæquali. 4. meta. tex. com. 4.

Vnius inquantum unum, & entis inquantum ens eædem ſunt ſecundum ſe paſsiones. 4. meta. tex. com. 5. Principia enim contrariorum ſunt unum & pluralitas. 4. meta. tex. com. 6. Et ideo ibidem dicitur quod omnia alia contraria uidetur reduci ad unum & pluralitatem.

Vniuoca habent multitudinem ratione materiæ. ex paraphraſi meta. tract. 4. col. 8. ubi colligitur ex mente Auer. expreſſe in abſtractis à materia nihil de multis poſſe uniuoce dici. Sic enim ibi probat principium de ſeparatis intelligentijs non dici uniuocè. & ſic genus uniuocum apud ipſum, quod eſt genus prædicamentale, non comprehẽdit niſi materialia. vt patet ſecundo cæl. com. 49. & ſuper Porphyrio in cap. de ſpecie.

Vnum non ſignificat vnam intentionem vniuocè in omnibus rebus, neq; eſt intẽtio diuerſa in omnibus rebus: iſti enim duo modi ſunt impoßibiles, ſed dicitur ſecũdum prius & poſterius. 4. meta. tex. commen. 6.

Vnum non intelligentem nihil contingit intelligere. quarto meta. tex. com. 10.

Vnum ſignificare non idem ſignificat quod de uno: alioquin muſicum, & album, & homo idem ſignificarẽt. 4. metaph. tex. commen. 11.

Vnum dicuntur quorum genus unum eſt, & propè hunc modum quorum materia una eſt. 5. meta. tex. com. 10.

Vnum vniuerſaliter eſſe dicuntur quæcunque non habent diuiſionem inquantum non habent. 5. metaphyſico. tex. commen. 11. Ex illo loco patet vnum ſupra ens non addere niſi indiuiſionem, ut tenet Commen. 4. metaphy. commen. 3. contra Auicennam.

Vnam materiam habent quæ inuicem tranſmutantur. 5. metaphyſico. tex. commen. 11. idem primo de generatio, tex. commen. 43.

Vnum ſecundum continuitatem, & unum ſecundum perfectionem ſeu formam differunt. 5. meta. tex. com. 11.

Vnum aut quantitate, aut ſpecie indiuiſibile. 5. metaphy. tex. commen. 12.

Vnitas & punctus nullatenus diuiſibilia ſunt. ibidem.

Vnum ſunt alia numero, alia ſpecie, alia genere, alia analogia. ibidem.

Vnum numero ſunt, quorum materia una. ibidem.

Vnum ſpecie, quorum eadem ratio. ibidem.

Vnum genere quorum eadem eſt figura prædicationis. ibid.

Vnum proportione quæcunque ſe habent ut aliud ad aliud. ibidem.

Vnitas maior ſemper infert minorem. ibidem.

Vnum quod eſt metrum in omni genere non eſt unum. ibid.

Vnum quod eſt principium numeri, & unum numero differunt. ibidem.

Vnum ſecundum formam, aliud eſt ſecundum formam generalem, aliud ſecundum formam ſpecialem. 5. metaphyſic. commen. 12.

Vnum opponitur multitudini: & quot modis dicitur unũ tot modis dicitur multitudo. 5. meta. tex. com. 12.

Vnum aliquid per ſe, aliud per accidens. quinto metaphyſi. commen. 13.

Vnum numero non habet diffinitionem, ſed cognoſcitur ſenſu. ſeptimo metaphyſicorum. tex. commen. 39. uide in concordantijs.

Vnitas hominis ſi eadem eſſet cum unitate equi, forma hominis & forma equi eſſet eadem. ſeptimo metaphyſic. tex. commen. 38.

Vnitas in rebus non eſt quia omnia ſint in uno: ſi enim omnia eſſent unum, quia continentur in uno, totus mundus eſſet unum eſſentialiter. quia omnia ſunt in cælo, quod eſt vnũ. 7. meta. commen. 42. & elicitur ex texto. ubi dicitur quòd partes diffinitionis quæ ſunt plures, non ſignificant unum quia ſunt in uno.

Vnum ſecundum diffinitionem infert unitatem materialem, quia omnia quæ ſunt unum ſecundum diffinitionem, ſunt vnum numero: quia diffinitio eſt ſermo unus qui ſignificat unam naturam, ſeu ſubſtantiam. 7. meta. tex. com. 42.

Vna ſecundum diffinitionem ſunt unum ſpecie. 7. metaphyſi. com. 45. uide in concordantijs.

Vnum quod eſt principium numeri, ſignificat rem quæ eſt extra eſſentiam, & uniuerſaliter accidens quod conſequitur rem in imaginatione. Vide diligenter in paraphraſi. tracta primo cap. de uno, in metaphy. contra Auicen. uide etiam tracta. 2. ibidem. col. 7.

Vnum numero non prædicatur de pluribus. 7. metaphy. tex. commen. 55.

Vnum & ens non contingit ſubſtantias rerum eſſe, ſicut neq; elemento, aut principio eſſe, 7. meta. tex. com. 57.

Vnum apud multa ſimul non erit: quod autem commune, ſimul apud multa exiſtit. 7. meta. cõmen. & tex. 57. Vnde elicitur ratio ardua contra unitatem intellectus perfidi Auerrois. Ariſt. enim arguit contra ideas Platonis, & eſt ualde difficile euadere ab huiuſmodi ratione: & qui tenẽt in uia eius animam intellectiuam, & eſſe formam dãtem eſſe formaliter homini; nullo pacto habent aliquam apparentem reſponſionem ad hoc, ſicut patet intelligenti.

Cõtra unitatẽ intellectus Auerro.

Vnum numero in quantitate, eſt illud quod ſecundum intellectum eſt indiuiſibile quantitate, qualitate, & poſitione. tracta. 3. meta. col. 7.

Vnum dicitur ſicut & ens. 7. meta tex. com. 57.

Vnitas in compoſitis ex materia, & forma eſt per ſuas formas, ſed res carentes materia nõ habent alia cauſam à ſe-

ipſis, in hoc quòd ſunt ens & unum. 8. metaphyſico. tex. commen. ultimi.

Vnum licèt multis modis dicatur, capitales, tamẽ modi ſunt quatuor. 10. meta. tex. com. 1.

Vni eſſe indiuiſibili eſt eſſe. 10. metaphyſi. tex. comm. 1. & 3. phy. tex. commen. 68. Vnum eſt indiuiſibile uerè, cum uerè unum ſit, ut unus homo.

Vno aut numero cognoſcitur quantitas in eo quòd quantitas. 10. meta. tex. com. 2.

Vnum primum eſt metrum & menſura in unoquoque genere. ibidem.

Vnum non eſt numerus, ſed principium numeri. 10. metaph. tex. commen. 2.

Vnum eſt indiuiſibile, aut ſimpliciter, aut inquantum unum. 10. meta. tex. com. 5.

Vnitatis eſſentia ſimpliciter & principaliter eſt in uno quod eſt in quantitate, deinde in qualitate. 10. metaphyſic. tex. commen. 5.

Vnitatis neglecta diſtinctio fuit cauſa erroris illorum, qui opinati ſunt quòd unum, quod eſt in quantitate diſcreta, eſt ſubſtantia, & quod eſt principium entium, quod propter hoc numeri ſunt ſubſtantiæ. Et iſta etiam fuit cauſa erroris Auicennæ opinantis, quòd unum eſt principium numerorum, eſt genus decem prædicamẽtorum, ita quòd eſt accidens commune eis. 10. metaphyſico. commen. 5. & 8. & 4. meta. com. 3.

Vnum ſecundum Pythagoricos & Platonem eſt ſubſtantia quædam. 10. meta. tex. com. 6. Et Com. dicit quòd poſuerunt unum eſſe ſubſtãtiam aliam ſeparatam à ſenſibili parte exiſtentem.

Vnus homo non prædicat alterum ab homine aliquid. 10. metaphy. tex. com. 8.

Vni eſſe quod unicuiq; eſſe. ibidem.

Vnum & ens ſunt ſynonyma. Commenta. 10. metaphy. commen. 8. Nam prædicamenta æqualiter diuiduntur ſecundũ ea, & habetur in tex.

Vnum & ens ſignificant accidens in rebus ſecundum Auicennam. cuius impugnationem uide. 10. meta. com. 8. & 4. metaphyſi. commen. 3.

Vnum opponitur pluri, magis quàm ſecundum unum modum oppoſitorum quatuor. 10. primæ philoſophiæ, tex. commen. 9.

Vnum & multa ſunt oppoſita ſecundum priuationem & habitum. 10. meta. tex. com. 9.

Vnius ſunt idẽ, & ſimile, & æquale: multitudinis uerò diuerſum, & diſsimile, & inæquale. 10. meta. tex. comm. 10, ubi Commentator dicit quòd ſunt propria.

Vnum per artificium eſt multa, quia unum per artem eſt unũ per accidens, & unum per accidens eſt multa. 10. metaph. commen. 11.

Vni non contingit plura eſſe contraria. 10. metaphyſico. tex. commen. 14.

Vnum & multa ſunt principia & genera contrariorum, alia nanq; ad hæc reducuntur. 10. meta. tex. com. 17.

Vnũ numero dupliciter, priuatiuè & poſitiuè. 12. primæ philoſophiæ. com. 14. ubi declarat quomodo materia eſt una numero, per priuationem cuiuſlibet formæ indiuidualis dantis unitatem numeralem. idem. 1. phy. com. 63.

Vnum & ſimplex non idem ſunt. 12. meta. tex. com. 37.

Vnum quod dicitur de continuo, differt à ſimplici, quia continuum eſt unum in actu & plura in potentia: omne enim continuum eſt diuiſibile in plura, ſed ſimpliciter eſt indiuiſibile actu & potentia. 12. meta. com. 37.

Vnum & ſimplex, aut dicuntur ſimpliciter, aut in cõparatione. ibidem. comm. 37. ubi dicit Commen. quòd abſolutum utriuſque eſt illud cui non admiſcetur materia, neque eſt omnino diuiſibile.

Vnius ſamoſior ſignificatio eſt, dum dicitur de continuo. ibidem. commen. 37.

Vnum ſecundum Ariſtote. quodammodo eſt cauſa unitatis, & alio modo eſt cauſa multitudinis. ex diſputatio. 3. in ſolutio. 12. dubij.

Vnitas entis nullam aliam ſignificationem habet niſi priuatiuam. ſcilicet, priuationem diuiſionis. ex libro deſtru. diſp. 3. in ſolutione. 14. dubij.

Vnum ens eſt à quo una ſimplex influitur uirtus, a qua omnia entia eſſe habent: & quia multa ſunt entia procedentia ab illo uno inquantum unum, ſequitur multitudo neceſſario. ex diſpu. 3. in ſolu. 12. prope finem. Et adde dictũ eius in hoc ex ſolutione. 18. dubij, in eadem diſputatione prope finem. Vbi dicit quòd non ſequitur quòd ex extenſione unius uirtutis in pluribus rebus, quòd ſit ĩ ipſa uirtute pluralitas, ſicut quidam opinati ſunt, quòd ab uno principio primo influitur unum, & ab illo influitur pluralitas: Iam enim ab uno poteſt prouenire pluralitas. Vbi animaduerte mentem Auerro. fuiſſe ſine dubio Deum glorioſum eſſe illum, qui dat entitatem & unitatem cuilibet enti, ſecundum capacitatem naturæ cuiuſlibet; & ad iſtarum unitatũ productionem in latitudine tali reſultat multitudo colligata per unitatem uirtutis diffuſæ in omnibus, per quam conſiſtit uniuerſum & ordo eius: & iſto modo intelligas quomodo eſſe ſit effectus Dei creatoris.

Vnum agens ſolum unum effectum eſt, propoſitio qua utitur Auic. Alpharabius, & Algazel, & eſt falſiſſima: nam ſequeretur quòd omne generabile debeat procedere à decẽ agẽtibus, quod eſt abſurdũ cogitare. Quilibet enim effectus in rebus nobis præſentibus ab unò efficiente ſit, licèt participent cum eo decem prædicamenta. ex libro deſtru. diſp. 3. in ſolu. 23. dubij.

Vnum eſſe quàm plura ubicunq; fieri poteſt melius eſt. 3. de partibus animalium. cap. 4. & eſt capitulum de corde. Vide etiam in paraphraſi meta. ex Auer. tracta. 4. col. 8.

Vnumquodque eſt unum per ſuam & unicam formam, alioquin aliquid eſſet unum per aliquid poſterius ad ſuum eſſe. ex. 3. de partibus animalium. cap. de corde.

Vnum ex his fieri non poteſt, quorum alterum agens, alterum uerò patiens eſt, ut agens in eo quòd inſit, aut motor in eo quod mouetur. Ariſtote. primo de generatione animalium. cap. 20.

Vniuerſalia quodammodo ſunt in ipſa anima. 2. de anima. te. comment. 60. Auerro. perſcrutans locum ipſum aſſeruit ponderando iſtum modum loquendi cum illa clauſula, & dixit quòd ideo hoc fuit dictum, quia poſtea declarabitur in. 3. de anima. in tex commen. 30. quòd phantaſmata ita ſe habẽt ad uirtutem intellectiuam ſicut ſenſibilia ad ſenſum. Etenim ut mouetur ſenſus à ſenſibilibus, ita intellectus à phantaſmatibus: & quia phantaſmata ſunt intellecta in potentia nõ actu, & ſunt in phantaſia nõ in intellectu; ideo dixit quòd uniuerſalia iſta ſcilicet in potentia, ſunt quodammodo in anima: quia intentio imaginata quæ mouet intellectum eſt alia ab intentione uniuerſali, quæ mouet immediatè. ¶ Simplicius autem aliter interpretatur locum iſtũ. Nam uniuerſalia nõ ſunt ſecundum prædicationem in anima, ſed in ſingularibus; ſed in anima ſolum ſunt ſecundum conſiderationem. Et ita etiam Hammonius interpretatur locum iſtum, quòd uniuerſaliter ſecundum ſubſiſtentiam ſunt in ſingularibus; ſed ſecundum cogitationem merito ſuæ communitatis ſolum in anima ſunt. Dat etiam Simplicius aliam expoſitionem, quomodo uniuerſalia quodammodo ſunt in anima: uult enim uniuerſalia hic ſumi eo modo quo in. 6. primæ philoſophiæ ſumpſit Ariſto. ipſum uniuerſale, ubi aſſeruit: Quòd ſi fuerit aliqua ſubſtantia immobilis, hæc prior & philoſophia prima & uniuerſalis; ſic nã que ſunt ſeparata à materia & partibilia: talia enim ſũt cauſæ ſenſibilium & diuiſibilium, unde tales ſpecies ſeipſis & undique indiuiſibiles ſunt ſubſtantiæ. Quæ autem in anima ſubſtentantur ſolum ſecundum rationalem redditionẽ & non ſunt, indiuiſibiliter unita, & non ſunt principaliter cauſæ, ſed ſecundario: propterea uniuerſaliter ea quæ ſunt omnium primæ cauſæ, ſunt intelligibilia, in quæ per intellectum ſcientia colligitur. Intellectu enim terminos cognoſcimus: termini autem ſunt ſpecies ſeu ideæ ipſæ: hæ autem nõ primò ſunt in anima ſed ſecundariò, & ſunt quodammodo counita intelligibilibus: & ideo dicuntur quodammodo eſſe in anima, quoniam ſecundum colligantiam uel coniunctionem ad intellectũ. Tenuit enim Simplicius ſecundum Ariſtote. ſpecies ideales eſſe primitus in mente diuina, & ſecundariò in anima rationali. Aliter expoſuit

Hammo-

Hammonius,quòd uniuerſalia ſunt in anima quodammodo ſicut in loco,quia Ariſto.laudat antiqnos. 3.de anima, dicentes animam quodammodo eſſe locum ſpecierum,nõ totam,ſed intellectiuam. Aut dic quòd ſunt in anima quodammodo,quia ſunt ſicut cognitum in cognoſcente,& nõ ſunt ſicut forma in materia, & iden non denominatur lapideus intellectus,licèt lapis in eſſe abſtractionis ſit in eo: lapis enim non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis. tertio de anima. 38.

Vniuerſalia ordine doctrinæ ſunt præponẽda particularibus. ideſt minus uniuerſalibus exiſtẽtibus ſub eis,propter tres cauſas: tum quia ſunt notiora; tum ut tractatus & demonſtratio ſit uniuerſalis & ſecundum quòd ipſum; tum etiam ut non fiat repetitio in ſcientia. Auerrois ſententia in prologo primi phyſi.& in prologo ſuper commento magno, ſuper.1.poſteri.&.1.phy.com.57.

Vniuerſum quodammodo in loco non eſſe dicitur, & quodammodo dicitur eſſe. Eudemi ſententia in.3.uolumine naturalium rerum. Nam pro quanto non habet ambiens extra ſe corpus,ſic in locn eſſe non dicitur:pro quanto uerò in extimo,ſcilicet cælo aſtra & reliqua habentur,locabuntur proculdubin in illius extremis ea parte qua continet ipſam:ſed quæ ita & in aliquo ſunt, in locn eſſe dicuntur. Them.4.phyſi.43.

Vniuerſum & totum differunt, nam uniuerſum eſt aggregatum ex omnibus ſuis partibus:ſed totum eſt ipſa rei abſolutio atq; perfectio,quæ partibus ſupetueniens ſpectatur in omnibus,quæ comparatin materiæ forma dicitur. Themiſtius.2.phyſi.31.

Vniuerſum ideſt totum aliud eſt ſpecies quæ componitur ex cauſis:aliud quod eſt uniuerſale,quod componitur ex ſuis ſpeciebus:aliud uerò eſt uniuerſum in rei ueritate,quod ẽ indiuiduum demonſtratum,quod componitur ex ſuis partibus ſecundum qualitatem,ideſt ex partibus eſſentialibus ideſt ex materia & forma.primo phy.com.5. Vbi aduerte quòd ideo indiuiduum dicitur totũ ſeu uniuerſum in rei ueritate, quia uera & maxima unitas eſt unitas naturalis. Vnde Com.in.2.de gener.& corrup.tex.com.59. Ens eſt melius quàm non ens: & ens uerum quam non uerum: & uerum ſecundum indiuiduum,quàm ſecundum ſpeciẽ. idẽ 12.meta.com.27. Verus reſpectus eſt particularis,cũ uniuerſalia non habeant eſſe extra animam.

Vniuerſale notum eſt ſecundum rationem, ſingulare autem ſecundum ſenſum.1.phyſico.tex.commen.49.&.1.phyſi. tex.commen.4.

Vniuerſalium cauſæ ſunt uniuerſales.2.phy.tex com.38.idẽ 5.metaphy.tex.com.3.

Vniuerſaliter omnia duo,quæ non communicãt in eadem natura,nõ habẽt comparationem neq; proportionem:diuerſa enim ſecundum magis & minus neceſſario cõmunicant in eadem natura.4.phy.com.71.

Vniuerſaliter manifeſtum eſt quòd cauſa diuerſitatis & æqualitatis motuũ eſt diuerſitas & æqualitas proportionis motoris ad rem motam.ibidem.

Vniuerſaliter omne quod impoſsibile eſt trãſmutari,impoſſibile eſt ipſum incipere in tranſmutatione.6.phyſic. commen.92.idem.1.cæli.tex.com.58.&.3.cæli.tex. comm.19 &.4.tex.com.33.

Vniuerſalis cognitio fit in nobis per conſiderationem particularium.7.phy.tex.commen.20.idem in fine ſecundi poſterio.&.12.meta.com.4.

Vniuerſale eſt ab intellectu.1.de anima.com.8.&.12.meta. com.4.&.3.de anima.com.18.

Vniuerſale eſt magis notum apud nos quàm proprium. 2.de anima.com.34.idem.1.phy.tex. com.4.&.57.

Vniuerſalitas & indiuidualitas comprehenduntur ab intellectu,ſcilicet diffinitio uniuerſalis & diffinitio indiuidui.2. de anima.com.65.

Vniuerſalia ſecundum Platonem non ſunt generabilia neq; corruptibilia, & ſunt exiſtentia extra mentem. 3. de anima, in ſolutio. quæſtionis. 2. iuxta finem.&. 3.de anima. commen.18.

Vniuerſalia non habent eſſe extra animam quod intẽdit Plato,Nam ſi ita eſſet,non opus eſſet ponere intellectum agẽtem.3.de anima.com.18.idem.12.meta.com.4.&.14.27. 28.& primo de anima.com.8.ſecundo de anima. commen 10 & tex.60.7.meta.57.

Vniuerſalia ferè ſunt hominibus difficillima ad cognoſcendum,nam à ſenſibus ſunt remotiſsima. ex procemin primæ philoſophiæ,uide in concordantijs.

Vniuerſale ſic deſcribitur,quod eſt prædicatum de pluribus. 1.meta.com.27.idem.1.peri hermenias.

Vniuerſale non habet eſſe, niſi ſecundum quod eſt ſcientia, ideſt ſecundum quod eſt in anima. & ſimiliter affirmatiuũ & negatiuum.1.meta.com. 27.

Vniuerſalia non ſunt generabilia & corruptibilia niſi per accidens. primo meta.com.27.

Vniuerſale intellectum eſt prius ſecundum cauſam & ſecundum tempus, illo quod eſt ſub eo. primo metaphyſico. commen.28.

Vniuerſalis intentionis ſubſtantialis mixtio cum particularibus eſt fortior mixtione accidentium cum ſuis ſubiectis. primo metaphyſico.tex.commen. 31. ¶ Ex hoc ſequitur quòd inhærentia accidentis ad ſubiectum, ſiue aptitudinalis,ſiue actualis,non eſt de intrinſeca ratione accidentis, contra Ioannem de Gandauo,& contra Modernos. Vide quæ ſcripſi in theorematibus,& ultra rationes quas ibi adduxi addo hic:Sicut non eſſe in ſubiecto non cõſtituit ſubſtantiam,ſed eſt ſubſtantiæ proprietas quædam: quod oſtẽditur ratione & authoritate:ratione quidem,quia effectus poſitiuus debet habere cauſam poſitiuam,non exiſtere autem in ſubiecto non eſt aliquid poſitiuum formaliter loquendo: authoritate autem hoc patet ex prædicamentis, ubi Ariſtote.inueſtigans proprietates ſubſtantiæ inter alias aſsignat iſtam,inquit enim: Commune eſt autem omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. igitur pariformiter eſſe in ſubiecto erit proprietas accidentis.diuerſorum enim entium diuerſæ ſunt proprietates. Et fuit etiam ſententia Auicen. in. 2. ſuæ primæ philoſophiæ. Amplius Alexander(de quo Commentator in.3.de anima.commen.14 aſſeruit quòd nullus olim Peripateticus reputabatur qui non eſſet Alexandreus)in principio libri priorum,ubi declarat quomodo modus abſtrahendi mathematicus in quã pluribus locis deſeruit naturali philoſophn,dicit:Sicut eſt de forma quæ eſt ſeparabilis à materia ſecundum rationẽ, ut patet in.2. phy.tex.commen.12.& ſicut eſt de accidentibus,quæ licèt ſint in ſubiecto ſecundum eſſe, ſunt tamen ſeparabilia à ſubiecto ſecundum rationem. quod non eſſet uerum ſi inhærentia eſſet de quidditate accidentis, quia abſtrahentium non eſt mendacium.ex.2.phyſico.tex.commen.18. Amplius Commen.in.5.metaphyſic.in.commen. 14.dicit,quod hoc nomen ens quod ſignificat eſſentiã rei, eſt aliud ab ente quod ſignificat uerum: & ideo expoſitores diuerſantur in. 2. topicorum, in quæſito ſimplici ſcilicet dicere aliquid eſſe, utrum collocetur in quæſtionibus generis,aut collocetur in quæſtionibus accidentis.Qui intelligit de ente id quod eſt commune decem generibus, dicit quod collocatur in quæſtionibus generis:& qui intelligit de ente id quod dicitur de uero, dicit quod collocatur in quæſtionibus accidentis.Et idem habet Com.in lib. deſtr.deſtru.in diſpu.8.in ſolutione primi dubij ubi determinat quid quærit quæſtio ſi eſt,quæ eſt quæſtio ſimplex, inquit enim:Id namque quod præcedit in nobis quidditatem rei,eſt id quod ſignificat eſſe uerum: & ideo quando quærimus ſi res eſt ens, uel ſi habet eſſe, & illa res habet cauſam inferentem ſuum eſſe;tantum ualet, quantum dicere utrum habet cauſam, uel non, ut pateſecit Ariſtote. in principin ſecundi poſteriorum. Sed ſi illa res non habet cauſam,tantum ualet quantum dicere,utrum res habet cõſequẽs ſuum eſſe:ſed quando intelligitur de ente, id quod intelligitur de re uel ſubſtantia,tunc ſumitur modo generis analogicè dicti.Ecce quomodo ex mẽte propria uult, qnod ens ut ſignificat ſubſtantiam,uel eſſentiam rei,eſt genus analogice dictum de decem prædicamentis,& dicitur in primo modo dicendi per ſe.unde accidentia ſunt entia formaliter in primo modo.Et cnnfirmatur,quia Commẽta.primo phyſi.commen.27.dicit,qnod dicere aliquid eſſe ideſt quod ſit ens,non eſt prædicatin per accidens, ſicut

prædica-

prædicatio albedinis. Amplius primo phyſi. com. 25. ubi Ariſt. declarat rationem Parmenidis eſſe malam de materia dicit, quòd quando Parmenides aſſumit illam propoſitionem: Quicquid eſt præter ens, eſt non ens. dicit, quòd iſta eſt falſa, quia utitur eo quod eſt multipliciter dictum, ac ſi eſſet ſimpliciter dictum: ſi enim ens ſignificat ſubſtantiam tantum aut quantitatem tantum, non ſequitur quòd quicquid eſt præter ens quòd eſt ſubſtantia, aut quantitas, ſit non ens. Vbi colligitur quòd ens formaliter dicitur de omnibus prædicamentis, & non ſolum de ſubſtantia, ut iſti aſſerunt.

Vniuerſalia Platonica ſi darentur, daretur quarta ars ſeu ſciẽtia ſpeculatiua. 1. metaphy. tex. com. 47.

Vniuerſalia non ſunt innata iterari, intellectum enim animalis non inuenitur magis uno. 1. metaphy. com. 40.

Vniuerſalia Platonica ſi darentur, ad quæ intellectus aſpicit, ſicut ſenſus aſpicit ad ſenſibilia, & comprehenſio ſenſibiliũ eſt naturalis in nobis, cùm nõ acquiritur ex præexiſtenti cognitione; neceſſe eſſet ut intellecta eſſent naturalia in nobis, & non ut quædam ſunt naturalia, & quædam accepta per doctrinam, primo metaphy. commẽ. 49. ¶ Ex quo patet quantum deuiant à ueritate illi qui tenent ex mente Ariſtotelis & Com. Auer. noſtrum ſcire eſſe reminiſci, ſicut poſuit Plato. Vide contra opinionem iſtorum etiam Auerroem in paraphraſi ſuper primo poſteriorum, in commento ſecundo, & in. 7. metaphy. com. 58. & 6. phy. com. 59. & eſt contra Ariſto. Etiam in fine ſecundi poſteriorum in illo capitulo, de principijs autem. ubi habet pro inconueniẽti, quod habitus primorum principiorum qui eſt adeo nobilis, & certior ſcientia, ſit nobiſcum congenitus, & lateat nos: & idem habetur hic in tex. commen. 49. ſuper primo metaphyſi.

Error ponentiũ noſtrum ſcire eſſe reminiſci & mente Ariſt.

Vniuerſalia Platonica ſi darentur ad quæ intellectus aſpicit, ſicut ſenſus ad ſenſibilia; ſequeretur quod cæcus à natiuitate haberet ſcientiam de coloribus, & ſurdus à natiuitate poſſet habere ſciẽtiam de ſonis. primo meta. com. 49. ¶ Ex quo patet contra illos qui dicunt oppoſitum, quòd cæcus à natiuitate poteſt habere ſcientiam naturaliter de coloribus. Vide etiam Philoſophum primo poſterio. in illo capitulo: Manifeſtum eſt quod diſtinctè ſenſu. & in ſecundo metaphyſic. comm. 13. idem 3. de anima. comm. 19. & 12. metaphy. commentis. 14 & 51.

Vniuerſale & indiuiduum ſunt duæ naturæ, hoc enim eſt intellectum, illud uerò ſenſibile. 3. metaphy. comm. 10. item Boethius: Vniuerſale eſt dum intelligitur, & ſingulare eſt quod ſentitur.

Vniuerſale eſſe non eſt dubium, ſed dubium eſt quid ſit natura eius. 3. metaph. tex. com. 12.

Vniuerſalia ſeparata in rebus artificialibus & accidentibus nullus poteſt ponere. 3. metaph. tex. com. 12.

Vniuerſalia ſunt communia, quia ſunt in pluribus. tertio metaphyſi. com. ultimo.

Vniuerſalia ſunt priora ſecundùm rationem, ſingularia autẽ ſecundum ſenſum. 5. metaphyſi. in tex. com. 16. in capitulo de priori. Vniuerſale eſt ſimile toti, quia continet particularia, ſicut totum continet partes. 5. metaphy. tex. com. 31. & primo phy. tex. com. 4.

Vniuerſale commune eſt quod aptum natum eſt in pluribus ineſſe. 7. metaphy. 45.

Vniuerſales diffinitiones habent aliquam diſpoſitionem ſubſtantiarum extra animam, & qualitatem accidentem eis. 7. meta. com. 46. Inde colligitur uniuerſale ſumi dupliciter, pro prima & pro ſecunda intentione.

Vniuerſaliter exiſtentium nihil utique ſubſtantia eſt. 7. metaphy. tex. com. 48. ubi expreſſe colligitur, quòd uniuerſalia apud Ariſto. non ſunt ſubſtantiæ rerum: ſed ſunt notiones, ſeu conceptus declarantes ſubſtantias rerum, ſicut notauit Commentator etiam primo metaphy. com. 45. Vide Ariſto. iſtam quæſtionem latè examinat contra Platonem in. 7. metaphy. à tex. com. 44. uſque ad tex. com. 50.

Vniuerſale eſt in capitulo ad aliquid, & ſubſtantiæ Socraticæ ſunt de genere rerum per ſe exiſtentium, & ideo uniuerſale non eſt ſubſtantia ſeparata. commen. 48. Vide etiam ibidem. com. 57.

Vniuerſale quod prædicatur in quid de re, non ſignificat eam ut eſt indiuidua, ſed ut eſt in ea natura ſimilis naturæ, quæ eſt in quolibet indiuiduorum. 7. metaphy. comm. 48. Vide etiam. 12. metaphy. com. 4.

Vniuerſaliter omnis natura congregata ex duabus naturis cõuenientibus, neceſſe eſt ut ſit de natura componentium. 7. metaphy. com. 48.

Vniuerſale nullum eſt ſeparatum à ſingularibus. 7. metaphyſicæ. tex. com. 57.

Vniuerſalia impoſsibile eſt ut ſint ſubſtantiæ rerum, quia uniuerſalia rerum ſunt communia, & nullum commune eſt ſubſtantia. 7. metaphy. tex. com. 57. & tex. com. 58. & hoc eſt quod notauit pulchrè Commentator in 1. metaphy. cõ. 45. idem. 9. metaphy. tex. com. 6.

Vniuerſale & particulare ſunt ad aliquid. 7. meta. com. 57.

Vniuerſale & ſubiectum ſeu materia differunt, quia uniuerſale prædicatur eſſentialiter de re, materia autem ſeu ſubiectum non prædicatur niſi denominatiuè. 9. metaphyſico. tex. com. 12.

Vniuerſale nullum ſubſtantiam eſſe poſsibile eſt. 9. metaph. tex. com. 6 & habetur in ſermonibus de ſubſtantia & ente 1. in. 7. metaph. tex. com. 44. & infrà.

Vniuerſalia apud Platonem ſunt ſubſtantiæ abſtractæ, & ſunt principia ſubſtantiæ ſenſibilis. 12. meta. com. 4.

Vniuerſalia apud Ariſtot. ſunt collecta ex particularibus in intellectu, qui accipit inter ea conſimilitudinem, & facit ea intẽtionem unam. Plato autem ponebat uniuerſalia extra animam exiſtentia per ſe. 12. meta. com. 4. & 3. de anima. com. 18. & primo de anima com. 8.

Vniuerſalia ſunt priora in intellectu particularibus, quæ cũ auferũtur, auferuntur particularia. 12. primæ philoſophiæ authoritate Alexandri. comm. 27. Vide in contrádictionibus nuper æditis.

Vniuerſum differens de omnibus dicat neceſſe eſt. Ariſt. in. 5. de generatione animalium. cap. ultimo.

Vniuerſalia cum ſint abſtrahibilia à ſingularibus, & ſint accidentia, quomodo poterunt notificare ſubſtantias rerum ſingularium. uide in ſolutionibus in paraphraſi metaphy. trac. 2. col. 11. ibi: Sed hoc dubium facile ſoluitur.

Voluntas eſt appetitus rationi & deliberationi coniunctus. Alexander in paraphraſi de anima. cap. ultimo.

Voluntas non eſt extra cognitionem, conſimile. in. 12. primæ philoſophiæ. com. 39.

Voluntas non poſtponit facere quod intendit, niſi propter eſſentiam alicuius in re intenta quæ ante non erat. 8. phyſi. com. 15. Et nullus hoc fundamentum negare poteſt per rationem ſuam intrinſecam, ſed extrinſecam. ibid.

Voluntatis nouæ mouere quod ſequitur à uolente eſt nouum neceſſario; ſed mouere quod ſequitur, uoluntatem antiquam, eſt æternum neceſſario. 8. phy. com. 15.

Voluntas appetitus eſt. 3. de anima. tex. com. 50.

Voluntaria operatio non ſit niſi cogitatione & uoluntate. 2. colliget. cap. 19. de iuuamentis membrorum anhelitus.

Voluntas eſt propter intellectum. 12. primæ philoſophiæ. commen. 36.

Voluntas eſt quoddam deſiderium de duobus oppoſitis æqualiter dependens: & deſiderium illud ceſſat, quando deſideratum deductum eſt ad actum. Ex libro deſtruct. diſputa. prima, in ſolutione ſecundi dubij.

Volũtas infinita de natura neceſſariarum rerum reputari poteſt. ibidem.

Voluntas ſi eſſet in antiquo, nouum ab antiquo prouenire poſſet. ex libro deſtruc. diſpu. prima. in ſolu. 10. dubij.

Voluntas quum fuerit ad inueniendum aliquid in aliqua hora, neceſſe eſt ut in ea fiat in illa hora in agente concupiſcentia, quæ ante non erat. 8. phy. com. 8.

Voluntarius motus non eſt impoſsibile, ut ſit ſine muſculo. contra Gal. 2. colliget. cap. 18.

Voluntas æquiuocè reperitur in corruptibili, & in Deo, & in abſtractis. ex diſpu. 3. in ſolu. primi dubij.

Voluntas eſt paſsio & mutatio in corruptibili. ibid.

Voluptates non ſunt de diſpoſitionibus neceſſarijs in eſſe hominum, neque de perfectionibus eorum; ſed ſunt conſequentia ex neceſsitate materiæ. Auerro. in prologo phyſi. quod

quod ideo dixi quia ex. 2.phy. quædam ſunt ex fine,& quædam ex materia ut mors & corruptio : ſimiliter homo non eſt propter uoluptatem tanquam finem. Sequitur igitur ut ſint ex materiæ neceſsitate. Vnde Commen. 2.phyſi. com. 88. Illa enim, quæ inueniuntur in rebus naturalibus, de neceſsitate non propter aliquid, ut mors animalis, ſunt propter materiam : & illa quæ inueniuntur in eis propter aliquid, ſunt propter formam & diffinitionem . Cum igitur uoluptates corporis non ſint hominia finis , neque perfectio , ut demonſtratum eſt in ſcientia morali, non ſunt igitur propter formam: relinquitur igitur ut ſint propter materiam: & illū locū pauci intellexerunt , ut poteris uidere.

Voluptas alia eſt reſpectu præteriti , alia reſpectu præſentis , alia reſpectu futuri. 7. phy.com. 19.

Voluptas præteriti eſt per rememorationem futuri, per ſpeciem præſentis, per ſenſum in actu. ibid.

Voluptatis cauſa eſt compræhenſio. 12. meta. tex. commen. 39. ubi ponitur probatio a ſigno , quia ſenſus & uigilia & intellectus ſunt nobis delectabiles & uoluptatē afferētes .

Voluptas intellectus noſtri qui quandoque eſt in potentia, & quandoque in actu, differt à uoluptate aliarum intelligentiarum , quæ ſemper actu intelligunt : quia noſtra eſt ad tempus , & illarum eſt ſempiterna. 12. metaphyſico. tex. commen. 39.

Voluptati quæ eſt in Deo, nulla opponitur triſtitia. Commē. authoritate Aleſandri , quia non conſequitur paſsionem, eum compræhenſioni eius non opponatur ignorantia . 12. meta.com. 39.

Volentem ſi poneremus aliquem unum oppoſitorum ab æterno retinentem , remoueremus uoluntatis diſpoſitionem . ibidem.

Volenti ſi duo ſimilia æqualia proponantur, non magis unum quam aliud eligeret , niſi aliquo modo diſsimilia ſint , & fuerit aliqua denominatio in uno & non in alio . Si enim omnimode ſimilia forent, & non eſſet ibi cauſa inclinans ; tunc uoluntas reſpiceret ambo æqualiter . ex libro deſtructio. diſputatio. prima, in ſolutione. 10. dubij.

Volucrum alia pennis uolant , ut aquila : alia membrana ſiccea , ut apes , & ſcarabei : alia cute, ut ueſpertilio. 1. de hiſto. cap. 5.

Vox & locutio differunt , quibus enim locutio data eſt , ijs etiam & uox: ſed non quibus uox, illis etiam locutio ineſt. Ariſt. in. 4 de natura animalium. cap. 9. Locutio etiam nō perinde à natura eſt, ſicut uos , ut ibid. habetur.

Vox eſt ſonus animalis. 2. de anima. tex. com. 88.

Vox & ſonus ſi in directum ſemper progrederetur , nemo ſeipſum loquentem audiret , nec etiam qui eſſet à tergo loquentis . Themiſt. 2. de anima. cap. 27. & eſt ſuper tex. commen. 80.

Vox elementorum, genus eſt & materia. 7. metaphyſico. tex. commen. 43.

Vox tum marium tum fœminarum immutatur , cum ſemen ferre incipiunt. 7. de natura animalium cap. 1. Vide cauſam in. 4. de generatione animalium. ca. 8. ubi de lacte differit.

Vox eſt exercitium pulmonis. 6. colliget. cap. 2.

Vox non eſt neceſſaria in eſſe noſtro , ſed eſt ad bene eſſe. 2. colliget. cap. 19.

Vox eſt materia orationis Ariſtot. in. 5. de generatione animalium. cap. 7.

Vox alia acuta, alia grauis. ibid.

Vox fœminarum, ſenum, ægrotorū, eſt acutior ut plurimum uoce marium, iuuenum , & ſanorum. ibid. Et unde ibi cauſam . uide etiam de uoce fœminarum quòd ſit acutior , ut plurimum. 5. de natura animalium cap.

Vox exectis teſtibus immutatur in animalibus. uide cauſam . 5. de generatione animalium. cap. 7.

Voces propriæ ſingulis animalibus ad inium & uenereum coitum accommodatæ. Ariſtot. in. 4. de natura animalium. cap. 9.

Vocalis arteria eſt organum reſpirationis. ex 2. de anima tex. commenti. 89.

Vocis eſſentia non eſt aliud niſi percuſsio aeris anhelati ad membrum, quod canna dicitur, ab expulſione animæ imaginatiuæ uoluntariæ , quæ eſt in iſtis membris. 2. de anima. commen. 90. & elicitur ex tex.

Voci figuram ineſſe putari poteſt propter aerem , qui in uoce eludenda percutitur. Them. 2. de anima in expoſitione. tex. com. 108. & in cap. 37.

Vocis inſtrumentum appropriatum eſſe epiglottum oſtenditur ſigno, quia cum inſufflamus epiglottum, formatur uox ſimilis illius animalis. 2. colliget. cap. 19.

Vocis grauitas uidetur eſſe naturæ generoſioris . Ariſtote. in 5. de generatione animalium. cap. 7 . Et nota quòd hoc eſt ex opinione antiquorum , contra quos inuehitur, ut notat ibi Ioannes Grammaticus.

Vrinæ & ſeceſsiones & catarri , omа ſeu cruda dicuntur , eo quòd non ſunt obtenta à caliditate. 4. meteo. tex. com. 22.

Vrinæ diſpoſitio ſi generat principaliter ſuper hepate & uenis, ſecundario uerò ſuper renibus & ueſica. cap. 21.

Vrſus animal omninorum eſt , & cum tauro congreditur , & uide modum. 8. de natura animalium. cap. 5.

Vrſus hyeme conditur : ſed utrum propter frigus , an alia de cauſa, ambigitur. 8. de natura animalium. cap. 17.

Vrſa fœtu grauida, uel à nemine, uel à paucisſimis capta eſt , & tempore ſui latibuli hoc animal nihil edere certum eſt . 8. de natura. cap. 17.

Vrſum latebram egreſſum aiunt Arum herbam dictam deguſtare, ut inteſtinum laxetur, & hiet. ibid.

Vrticarum duo ſunt genera. 4. de natura animalium. ca. 6.

Vrtica nulla excrementum habet , in hocq; eſt ſimilis ſtirpibus. ibidem.

Vſus quo utitur rhetorica & dialectica enthymemate & exēplo, alius eſt ab uſu quo utitur illis ars demōſtratiua. Aue. in prologo phy. Vide quomodo ſit intelligēdum in. 2. priorum cap. 23. & in. 8. phyſi. com. 37. & in. 2. phyſi. com. 80. Et animaduerte quòd conſimilis differentia contingit de locis topicis , quia aliter uſitantur apud rhetores , & aliter apud dialecticos , ſicut bene notauit Seuerinus Boetius in fine quarti libri de differentijs topicis.

Vſtibilia & inuſtibilia quæ ſint, require. 4. meteo. tex. cō. 48.

Vſtibilium quædā ſunt inflammabilia , quædam uerò non . ib.

Vtentes hoc nomine ens, pro principio non perceperunt, niſi principium materiale tantum, & non formale. 1. phy. com. 7. & 2. phy. com. 9. Vide etiam. 4. phy. com. 1. & tex. cō. 7. & in. 4. meta. & 7. meta. com. 8. & 2. de anima.

Vtrum in corporibus ſimplicibus motor & res mota ſint idē, hoc indiget declaratione, non autem utrum ab intelligentia moueantur. 2. phy. com. 3. & 7. phy. com. 2. & 4. phyſi. cō. 71. & 8. phyſi. 32. & 3. cœli. 28. & 4. cœli. 22. 24. & 25. & 1. cœli. 81. & 89. & 17. & 5. phy. 18.

Vter inflatus plus trahit uacuo. 4. cœli. tex. com. 30.

Vtrum particula , quando eſt interrogationis nota, non quæritur, niſi de oppoſitis quæ ſimul eſſe non poſſunt. 10. meta. tex. cō. 17. Dixi quando eſt interrogationis nota, quia aliquando eſt nota ſolutionis apud Ariſtot. præſertim & iſta ſententia Ariſt. in. 10. meta. tex. com. 18. ubi dicit: Semper in oppoſitis eſt interrogatio ipſius utrum &c.

Vteri ſeu uuluæ aut matricis mulieris ſitus eſt inter inteſtina & ueſicam. 1. de natura animalium. cap. ulti.

Vuam albam cum ſoleat ferre uitis quam capnium uocant , ſi nigram tulit , monſtrum id eſſe non putant , quoniam ſæpiſsimè id facere ſoleat : cauſa eſt quòd ſua natura inter albam & nigram eſt. Ariſt. in. 4. de genera. animalium. ca. 4.

Vulpes quum partum ædiderit , lingua lambendo refouet & concoquit. 6. de natura animalium. cap. 34.

Vuluæ pars interior loci , & uterus appellatur , unde fratres uterinos dicimus: oſtium uerò & ceruix matrix dicitur. 3. de natura animalium. cap. 1.

Vuluas aut uteros omnia animalia intus habent , teſtes uerò quædam intus, quædam uerò extra. Vide cauſam in primo de generatione animalium. cap. 15.

Vulua attrahit ſemen , uel propter uirtutem attractiuam exiſtentem in illo , uel propter caliditatem, uel propter utrāque iſtarum ſimul. Aue. in. 2. de generatione animalium. ca. 2. in. 7. pagina.

Vulua an habeat uirtutem immutatiuam, hoc indiget ſpeculatione. tamen uirtus informatiua non poteſt dici quòd ſit in uulua , quia non eſt ipſa , quæ creat membra embrionis ,

sed

ſed uerius forma quæ eſt in ſemine: in uulua autem non eſt uirtus immutatiua, niſi loco conſeruantis, cum attingit aer ſperma corrumpit eius complexionem. ſecundo colliget. capitulo. 10.

Vultures nidificant in altiſsimis rupibus. propterea, & ex ignoto orbe, aduenire Herodotus Bryſſonis rhetoris pater opinatus eſt, & quòd multi exercitum ſequentes repētè appareãt. 6. de natura animalium. capit. 5. idem in. 9. de natura animalium.

Vultures habent fortem uiſum, ita quòd dicitur de eis quòd ipſis exiſtentibus in Damaſco uidebant morticinia Babyloniæ. 3. colliget. cap. 38.

Vulgus non intelligit de non eſſe, niſi illud quod non cõprehenditur uiſu. 8. phy. com. 4.

Vulgo non ſunt propalanda diuina. Vnde laudanda eſt ſententia illius qui dixit, quòd cõmunicans uulgo ſecreta ſciẽtiæ, eſt ſicut tradens uenenum quibuſdam corporibus. ex diſpu. 6. in ſolutione. 6.

De litera X.

X YLOPHTHOROS eſt uermiculus à corrodendis lignis dictus, quẽ (ut Theodorus Gaza) ligniperdã appelles. Vide de eius generatione. 5. de natura animalium. cap. 32.

De litera Y.

Y DEAE Platonis nuſquam ſunt. 3. phy. tex. com. 25

Ydeæ non proſunt nec ad ſcientiã, nec ad generationem. 7. metaphyſic. tex. commen. 20. uſque ad tex. commen. 22. Probatur quòd non proſunt ad ſcientiam; ſed à tex. commen. 22. uſque ad tex. commen. 33. oſtenditur quòd non proſunt ad generationem. Vide pro hoc. Com. in com. 20. &. 22. & in com. 33. allegatis.

Ydeas afferentes numeros illas eſſe inquiunt. 12. metaphyſi. tex. commen. 42.

Ydeam non contingit diffinire. ſingularium enim eſt idea, ut dicunt, & ſeparabilis eſt. 7. meta. tex. com. 53.

Ydeas eſſe rationes ſeparatas in intellectu creatoris opinatus eſt Plato, ut teſtatur Hammonius in. 1. de anima. in expoſitione tex. 8. & Simplicius. 1. cæli. & pro hoc uide. 1. cæli. ipſum tex. commen. 19. & eſt opinio Ioan. Gramma. & multi uiri illuſtres, ut Beſſario Cardinalis, & Boetius, ex Latinis in. 2. æditione libri de interpretatione ait, non eſſe differentiam in hoc, nec in alijs inter Ariſto. & Platonem, niſi in uerbis ſolùm. Vnde quod Ariſto. uiderit etiam tales rationes ideales eſſe in mente diuina, iſto modo aſtruunt, quia Ariſtote. 12. metaphyſico. tex. commen. 52. dixerit; quòd, quemadmodum duplex eſt ordo, unus qui eſt in Duce, alter qui eſt in exercitu, & ille qui eſt in exercitu eſt cauſatus ab illo qui eſt in Duce: ſic duplex eſt bonum uniuerſi, unum inuẽtum in ipſo, & ordo duplex, aliud eſt in conditore, ubi autem eſt ordo ibi eſt iudicium. Amplius. 7. primæ philoſophiæ. tex. commen. 23. dicit Ariſto. quòd forma domus in materia fit à forma domus ſine materia, & ſanitas in corpore infirmi fit à ſanitate quæ eſt in anima Medici. Amplius Ariſto. 3. de anima. tex. commen. 6 laudat antiquos qui poſuerunt intellectum eſſe locum ſpecierum, multò magis intellectus diuinus. Et confirmatur, quia Ariſtote. 3. metaphyſic. habet pro inconuenienti contra Empedoclem Deum non cognoſcere omnia: ſed hoc non eſſet niſi haberet in ſe rationes ideales omnium. Et confirmatur authoritate Commenta. in. 12. metaphyſico. commen. 37. ubi dicit, quòd opinio dicentium Deum omnia intelligere, quodammodo eſt uera, & quodammodo non. nam ſub rationibus ſingularibus quæ infinitæ ſunt non eſt uera; ſed bene ſub rationibus ſpecialibus. ita ergo concluditur quòd quælibet ſpecies habet propriam ideam in diuino intellectu. Et confirmatur authoritate Commenta. 12. metaphyſico. commen. 36. ubi habet quòd forma habet duplex eſſe, materiale & abſtractum. & hoc eſt quod uolunt dicere ponentes ideas. Amplius Ariſtote. in ſecundo phyſico. deſcribens genus cauſæ formalis, aſſerit ipſam eſſe rationem & exemplar: ſed cauſa exemplaris non eſt niſi cauſa idealis. Propter has & cõſimiles rationes uoluerunt ſupradicti uiri non eſſe diſcordiam inter magiſtrũ ſcilicet Platonem & diſcipulum Ariſtotelem, niſi in uerbis tãtum, quia Ariſtoteles noluit ut idea hominis homo diceretur, quia homines ex nominibus facile cum eorum phantaſia concurrunt ad id quod per nomen importatur, & conſuetudo eſt ut homo ſignificet hominem qui eſt in materia ſenſibili. unde Aug. in lib. 83. quæſtionum. q. 46. inquit: Non eſt uériſimile, aut nullos ſapientes ante Platonem extitiſſe, aut formas quas Plato ideas nominauit, non intellexiſſe: ſi quidem tanta uis in eis ſita eſt, ut eis non intellectis, ſapiens quis eſſe non poſsit. Dicimus nos eſſe hoc maxima admiratione dignum, ſi Ariſto. non diſcrepat niſi in uerbis tantum, in poſitione idearum, ſed in ſolis uocibus; Cur igitur in ipſa logica eas inſectatur? dicit enim in libro primo poſteriorum: Gaudeant ideæ Platonis, mõſtra enim ſunt. Cur in philoſophia naturali, ut in. 2. phyſi. tex. commen. 26. & primo cæli tex. commen. 92. Cur in ſcientia morali primo ethicorum. cap. 7. facit illam proteſtationem in illa quæſtione de per ſe bóno? quum dicit eſſe perdifficilem ob amicos qui ideas introduxerunt, & dicit quòd duobus amicis exiſtentibus magis pium eſt ueritatem in honore præferre. Cur in primo & in. 7. primæ philoſophiæ oſtendit ideas, neque propter ſcientiam, neque propter generationem eſſe neceſſarias? Nunquid illa eſt diſpoſitio de uocibus & non de rebus? O per uitam meã, quomodo præclara ingenia hallucinãtur in re clariſsima? eſt ne proceſſus ille de uocibus, an de rebus? Diſcurrant quæſo, & parumper conſiderent. ſi diſpoſitio illa eſt de uocibus uel de rebus. Lucidiſsimus Themiſtius in primo de anima. ca. 20. ſcribit: In altiſsimis præſertim philoſophiæ quæſtionibus, non æquum eſt aliud dicere, aliud ſentire. Manifeſtum autem eſt inter altiſsimas philoſophiæ quæſtiones eſſe illam de ideis. Altiſsimum enim, inquit Porphyrius, eſt huiuſmodi negocium, & maioris indigens inquiſitionis. Quapropter teneo Ariſtote. nedum uocibus, ueruṁetiam intellectu diſſentire: alioquin oportuiſſet eipſum ſoluere rationes, quæ de rebus ipſis procedunt. Et ideo pro ſolutione omnium authoritatum quas ipſi adducunt, ſcias, formam habere duplex eſſe, materiale & abſtractũ, ut forma coloris in corpore materiali habet eſſe materiale; ſed in ſenſu, ſpirituale, quia in ſenſu eſt comprehẽſio; & in hoc eſt latitudo, quia nobilius eſſe habet in uirtute imaginatiua quàm in ſenſu communi, & in cogitatiua quàm in imaginatiua, & in memoratiua quàm in cogitatiua. 3. de anima. commen. 6. & in intellectu noſtro adhuc eſt in altiori gradu, & in intelligentia lunæ adhuc altius, & ita gradatim aſcendunt formarum perfectiones uſque ad formam formarum quæ eſt prima, & eſt diuina eſſentia in qua omnia unitiuè continentur & eminenter. 12. metaphyſico. commen. 37. Eſt enim in ſupremo gradu unitatis ſimplicitatis & nobilitatis, unde Deus eſt omnia entia nobiliori & diuiniori modo qui eſſe poteſt, & iſto modo Philoſophi dixerunt in diuina eſſentia uniri & contineri nobiliori modo quàm ſint in propria forma. Vnde ens per participationem continetur eminenter id eſt nobiliori modo ſimpliciter quã ſit in ſeipſo, & quia licuit ſemper Philoſophis in rebus arduis exemplis uti, ut teſtatur Comm. in fine primi phyſic. commen. 81. & in. 3. de anima. in commen. 14. propterea imaginare, quòd ſicut habens aureum dicitur habere marcellum & ſoldum & æreum obolum, & nobiliori modo precium & ualor talium poſsidetur in forma aurei quam ſi poſsiderentur in forma propria; ſic diuinus intellectus ſolam diuinam eſſentiam intuitiuè intelligẽdo dicitur omnia entia intelligere diuiniori modo, quã ſi eadem in formalibus & proprijs earum rationibus attingeret; & eſt modus qui non poteſt attingi ab aliquo alio intellectu, ut bene dicit Comm. in libro deſtructionum, & iſta eſt Ariſtote. ſententia, & hoc eſt quod dicit Commen.

men. quòd omnes formæ ſunt in potentia in prima materia, & ſunt in actu in primo motore; quia ſunt in uirtute actiua eius, in qua continetur in ſupræmo gradu unitatis, ſimplicitatis, & nobilitatis. Et iſtæ ſunt ideæ quas comminiſcebatur Plato. &. 12. meta. comm. 36. Forma habet duplex eſſe, materiale & abſtractum, & hoc eſt quod uolunt dicere, ponentes ideas; ſed non perueniunt ad hoc. Vide igitur magnam eſſe differentiam inter Ariſ. & Platonem, dato quòd Plato poſuiſſet iſtas ideas in intellectu diuino: quia Plato poſuit ideas ſub formalibus & diſtinctis rationibus in diuino intellectu, & Theologi noſtri hoc aſſeuerãt. Vnde Diuus Augu. dicit: Alia ratione conditus eſt equus, & alia ratione conditus eſt homo. in libro. 83. quæſtionũ, q. 46. Sed hoc non uidit Ariſ. nec eius ſequaces, ſed uoluerunt nullum aliud eſſe intellectum à diuino intellectu, niſi ſuam eſſentiam modo prædicto, quia ibi nõ eſt aliqua multitudo, nec ſecundum rem, nec ſecundum rationem. Et quòd iſta fuerit opinio Ariſt. ex intentione Auer. oſtenditur manifeſte ex uerbis eius in paraphraſi meta. trac. 2. in col. 7. ubi dicit, quòd licèt in artificialibus eſt magis manifeſtum, omne quod generatur, generatur à ſibi ſimili, quia forma ſanitatis in corpore fit à forma ſanitatis in anima Medici; & domus forma in materia, fit à forma domus ſine materia, quæ eſt in anima ædificatoris, ut dicitur in. 7. primæ philoſophiæ, ubi ſubdit, quòd in naturalibus etiam rebus res ita ſe uidentur habere, quòd earum principia ultima ſit conceptio per intellectum. Aliter enim unde euenit eis quòd ſunt ex ſui natura aptę, ut intelligantur à nobis? Nam hoc eſt ſibi quid eſſentiale & inhærẽs naturæ earum. id autem quod eſt eſſentiale alicui, peruenit quidem ipſi enti à cauſa efficiente de neceſsitate, nihil autem datur quo ſenſibile euadat intelligibile in potentia & quod de ſui natura eſt, ut intelligatur niſi eius generatio fiat ex intellectuali apprehenſione, licèt ſuum eſſe ſenſibile ſit conceptum a ſuis principijs ſenſibilibus, quemadmodum in artificialibus contingit. Nã accidit rebus per artem confectis quòd intelligantur ab illo qui non operatur eas, propterea quia ſunt ordinatæ ab intellectu qui eſt ipſa forma exiſtens in anima artificis: aliter enim eſſent intellectæ per accidens: & ſimiliter res ſe habet in natura & in rebus naturalibus. Hinc apparet generatim quòd dantur formæ ſeparatæ quæ ſunt cauſa ob quam ipſa ſubſtantia ſenſibilis eſt intelligibilis: præſtant autem ipſi ſenſibili formam ſubſtantialem qua fit intelligibile potentia per ipſam naturam, & per corpora cœleſtia; & tales formæ ſunt formæ corporũ cœleſtiũ, & hoc eſt quod quærebant ponentes ideas; ſed non peruenerunt ad illud. Et conſimilem ſententiam, ut dixi, habes. 12. meta. com. 18. prope finem. Amplius Com. in eodem. 2. trac. in paraphraſi. col. 9. ibi Themiſtius reddit rationẽ pro Platone, ubi recitat quòd ideæ ſunt neceſſariæ propter generationem animalium & plantarum ſponte naſcẽtium quibuſdam interpoſitis, ſcribit enim: In quibuſdã tamen entibus exiſtimari poteſt, quòd neceſsitas cogit ponere formas ſeparatas in generatione indiuidui, ut in animali non gignitiuo, in quibuſdam tamen non uidetur hoc neceſſarium, neque uidetur quòd indigeant ipſo inquantum ſunt generabilia: uerum tamen ſi conſiderentur formæ generatæ inquantum accidit eis quòd ſint intelligibiles, & tandem habentes ordinem; apparebit neceſſarium ponere uel intromittere hanc formam cũctis rebus, ut prius diximus; ſed huiuſmodi principium alio modo ſe habet quam ponitur à ponentibus ideas. Dicebant enim quod intelligibile ipſius equi & eius quidditas, ut eſt in materia, eſt idem extra materiã: & ſic ſequitur neceſſario, ut ſit & detur equus hinnibilis ſine materia, & ignis comburens; & ſi ſic intelligunt, errant omnino. & ſi ipſi uelint de eſſe rerum ſeparatarum id quod Ariſt. intendit, ut exiſtimauit eorum fautor ſcilicet Them. errauerunt tandem; quia tranſtulerunt dicta ſcientifica in dicta poetica quæ non ſunt uera, & ſunt ad docendum populum; Vbi clarè patet ſecundum mentem Au. & Ariſto. res generabiles ratione qua ſunt generabiles & ſenſibiles non indigere, ut ſic agente ſeparato: quia generans apud Ariſto. neceſſario eſt corpus aut uirtus in corpore, ut dicit hic Commen. & in. 7. metaphy. commen. 31. & idem eſt agens quod tranſmutat materiam, & quod inducit formam. Sed ſi conſiderentur res generabiles & ſenſibiles pro quanto ſunt intelligibiles in potentia, quia ex ſui natura habent aptitudinem ut intelligantur, & tandem ut habent ordinem quia ordo iſte in ſenſibilibus generabilibus eſſe non poteſt à principio, ex quo ſortiuntur ſenſibilitatẽ, & eſt materia, quia illa eſt cauſa inordinationis; oportet ex hoc quòd iſte ordo dependeat tanquam à primordiali principio ab agente ſeparato, & eſt primum principium à quo cœlum & tota natura dependet. 12. meta. tex. com. 38. &. 52. Vbi oſtenditur quòd ordo uniuerſi eſt ſicut ordo in exercitu, qui cauſatur & dependet ab ordine in duce, & bonũ eius eſt à bonitate ducis, & ſub iſta ratione bene generabilia omnia, & cum ſemine & ſine ſemine, immo omnia quæ ſunt, indigent iſto agente ſeparato quod ſui uirtute contiuet & influit eſſe intelligibilitatem & ordinẽ omnibus. Sed Platonici, quia ipſi uidentur aut hoc intellexiſſe quod intellexit Ariſt. ut dicit Themi. & omnes ferè poſteriores expoſitores, ut Hammonius, Philoponus, Simplicius, & id genus, & tunc Plato peccat, quia in ſcientia demonſtratiua & ſpeculatiua non debemus uti metaphoris. Vnde ex hoc, quòd equus eſt in uirtute actiua Dei modo prædicto; non propterea illa uirtus debet equus appellari, aut aſinus. Si autem ipſi intelligunt quòd quidditas equi in materia, eſt eadem cum quidditate equi intelligibili ſeparata; tunc eſt error clarus, quia daretur equus ſine materia, & ideo quocunque intelligant Platonici & defenſores Platonis, non poſſunt euadere ab inconuenientibus. Sed, ut dixi, uidetur mihi quòd Ariſt. impugnet ipſos in re, & non in ſermone tantum. Ad illud autem. 2. phy. tex. cõ. 28. reſpondetur quòd, ut notat lucidiſsimus Them. ibi forma appellatur exemplar apud Ariſto. non eo modo quo hi qui ideas poſuere ſeparatas quaſdam ſpecies, atque ipſas per ſe nullo innexu materiæ ſubſiſtentes: ſed propterea quia definita præſcriptaq; eſt eorum omnium forma, quæ a natura proueniunt hominis, equi, bouis, fici, oleæ, platani, etiam illud principium, unde hæc oriuntur, eatenus pergit mouendo, & exercendo materiam; donec forma ipſa & ſpecies coaptetur & congruat plenè atq; perfectè. Vbi patet clarè authoritate Themiſtij Ariſtotelem non poſuiſſe formam exemplarem, ſicut poſuit Plato. Et mirum eſt de Simplicio quomodo audet dicere Ariſto. in hoc diſſentire à Platone, quum ipſe in prologo primi phyſicæ auſcultationis expreſſe dicat cauſas apud Ariſtotelicos eſſe efficientes & fines, concauſas uerò materiam & formam. Veruntamen Plato cauſis addidit exemplarem, & cõcauſis inſtrumentariam, ſiue officialem. & ex illo loco patet ipſũ non ſecundum Ariſtotelẽ loqui, dum cõfitetur etiam cauſam exemplarem more Platonicorum. Amplius Ariſt. in. 2. phy. tex. com. 19. arguit contra Platonem, & ponentes ideas, quòd ad eorum poſitionẽ ſequitur, ut quæ non ſunt ſeparabilia ſecundum rationẽ à materia, ſint ſeparata ſecũdum rationem: & tamen latet eos hoc contingens, quia cũ formæ naturales ſint ſeparatæ ſecundum eſſe à materia ſecundum ponentes ideas: igitur ſunt etiam ſeparabiles ſecundum rationem & diffinitionem: quia, ut inquit Commen. in commen. quicquid ſeparatur ſecundum eſſe, ſeparatur ratione, ſed non conuertitur. Modò ſi per iſtam opinionem Ariſto. concordat cum Platone in poſitione idearum; ipſe eaſdem in hoc pateretur anguſtias. & ideo hoc argumentum debuit ſolui ab ipſo, quia æquè procedit contra opinionem eius, ſicut procedit contra Platonem. Vnde iſti qui non poſſunt capere Ariſt. uerè cõtradicere Platoni, audiant Themiſtium. 1. de anima. cap. 10. ubi ſcribit; Certè ſupinas illas opiniones quæ animam, aut ignem, aut aquam faciunt, aut ſanguinem aut atomos rotundas, & leges inceſſere, aut impellere, nulla laus eſt. quia in id quiuis ingenio, utcũque pingui atque tardo, nedum Ariſt. uir tantus diligentia & doctrina ſuffecerit, proinde ſi Ariſtot. qui ſententiam uetuſtiſsimam, & proximè accedentẽ ad uerũ reprehenſurus taxaturusq; erat, illuſtrem in philoſophia perſonam citauit cui & Plato dialogos ſuos aſcripſerit; nemo ei tanquam malè animato in Timæum, aut in Platonẽ iurè ſuccenſuerit, Ferè enim eius tota oratio nõ in hominum,

num, ſed in confutatione opinionum uerſatur: & ſi ex his quæ ſcripſerint ſuſpicari licebat id ſe quod ſcriberent & ſentire &c. In eadē ſententia Themiſt. in ſimili taxat Porphyrium & Androoicum aſſerentes Ariſt. in primo de anima non taxare mentē Xenocratis, ſed uerba dum dixit, animam eſſe numerum ſeipſum mouentem, ut eſt uidere in cap. 17. io Themiſtio, & eſt in primo de anima. ſuper tex. commen. 67.

Finis Tabulæ & dilucidationum. M. Antonij Zimaræ in dictis Ariſtotelis & Auerrois.

TABVLA OMNIVM DIVISIONUM totius Philoſophiæ Ariſtotelis ab eodem authore collecta.

APPETITVS alius naturalis, alius animalis. 1. phy. com. 81.

Alteratio quandoque ſumitur largè, & tunc ſupponitur tam pro tranſmutatione in ſubſtantia, quam pro trāſmutatione in qualitate: quandoque uerò ſumitur proprié, & tūc eſt trāſmutatio in qualitate, & in tertia ſpecie qualitatis, & ſic diſtinguitur contra alias tranſmutationes. colligitur ex. 1. phyſi. com 1. & ex. 2. phy. com. 32.

Artes ſunt duobus modis, quædam ſunt in quibus principium eſt extrinſecum à ſubiecto in quod agit ars neceſſario, ut ars ædificandi: quædam uerò ſunt in quibus per accidens poteſt contingere, quòd principium efficiens ſit in ſubiecto in quod agit, ut medicina, quia aliquis poteſt ſeipſum ſanare per artem medicinæ. 2. phy. com. 3.

Artes ſunt duobus modis: quædam ſunt à quibus proueniont actiones tantum: quædam a quibus proueniunt acta. 2. ph. commen. 5.

Artium quædam faciunt formam, quædam præparant materiam. 2. phy. tex. com. 24. & 25.

Artes ſunt tribus modis. 2. phy. com. 25.

Agens æternom producit effectum neceſſario: in generabilibus uerò agens producit in maiori parte. 2. phyſico. commen. 74.

Artium quædam utuntur cognitiooe: quædam uerò nequaquam. 2. phy. com. 86.

Alia eſt potentia qua eſt in potentia ſtatua: alia qua magnitudo eſt diuiſibilis in infinitum. 3. phy. 57. & 58.

Aliqua competunt primo, aliqua oerò ſecundo. 4. phyſi. tex. commen. 14.

Alia ſunt in loco ſecundum actum, & aliqua ſecundum potentiam. 4. phy. tex. com. 44.

Accidentis ſunt duo modi. 4. phy. com. 45.

Augmentatio contingit aut ingrediente aliquo, aut ex alteratione; ut ſi ex aqua fiat aer. 4. phy. tex. commen. 63. & tex. commen. 34.

Alteratio ſumitur dupliciter, pro tranſmutatione in qualitate, & pro tranſmutatione io ſubſtantia. 5. phy. com. 15.

Alteratio alia ſpiritualis, alia corporalis. 7. phyſi. com. 11. & 2. de aoima. tex. comm. 57. & 58. & 3. de anima. tex. commen. 28.

Actionem concorrere ad aliquod nouum contingit dupliciter, uel per ſe, uel per accidens: per ſe ſunt finitæ: per accidens uerò actiones poſſunt eſſe infinitæ. 8. phyſic. com. 15.

Agens & mooens eſt duobus modis, naturale & uoluntariū. 8. phyſi. com. 15.

Accidentale quandoque opponitur naturali, quandoque ſumitur ut opponitur eſſentiali. 1. cœli. com. 14.

Alteratio duplex: paſsiua, & eſt quàm ſequitur generatio & corruptio, & talis requirit ſubiectum, & ueram contrarietatem, & fit in tempore: quædam uerò non requirit contrarietatem neque fit in tempore, ut illuminatio. 1. cœli. com. 20.

Augmentatio largè, & impropriè. 1. cœli. com. 25.

Augmentatio ſumitur tribus modis. ibid.

Agens bipartitum eſt ſicut mouens, uidelicet agens impaſsibile, & agens quòd patitur. primo de generatione. tex. com. 53.

Animæ paſsiooes aliæ ſunt propriæ, & aliæ communes. 1. de anima. com. 3.

Auditus & ſonus ſunt duobus modis. 2. de anima. 139.

Aliquid eſſe ooo corpus dicitur quatuor modis, uel uirtus in corpore. 3. de aoima. com. 5. contra Alexan.

Actio intellectus duplex, formatio & fides. 3. de anima. 21.

Antiqui ſunt bipartiti: quia quidam dixerunt nihil geoerari, quidam uerò omnia generari, & iſti ſunt bipartititi etiam. uide. 3. cœli. com. 3.

Accidentia de qoibus artifex conſiderat, quædam primò inſunt ſuo ſubiecto, & quædam per uiam ſimilitudinis. 3. cœli. commen. 7.

Agens prius tempore, & agens prius natura. 2. cap. in libr. de ſubſtantia orbis. & 1. cœli. com. 105. & 106.

Aquæ duæ ſpecies, una ſub terra, alia ſupra terram, & in quælibet illarum ſpecierum, uel fluit, uel ſtat. 1. meteororum. cap. 5.

Accidentium conſequentium ens inquantum ens, quædam ſunt opinabilia, & quædam entia. quarto metaphyſico. commeo. 6.

Ad aliquid alia ſunt per ſe, alia per accidens. 5. meta. 20.

Accidentia ſunt in ſubiectis duobus modis. 7. metaphyſico. commen. 18.

Artes operatiuæ quædam ratione, quædam conſuetudine, quædam utroque modo acquiruntur. 9. metaphyſico. commen. 10.

Appetitus alius ab intellectu, alius ab imaginatione. ibidem. cap. 10.

Actio alia immanens, alia tranſiens. 9. metaphyſico. tex. commen. 16.

Agentia ſunt duobus modis, oidelicet agentia ſemper unum tantum, & talia ſunt naturalia, & agentia unum, & quandoque eius contrarium, & talia agunt cum electione & meditatione. ex diſ. 1. io lib. deſtr. in ſol. 1. du.

Animalium alia gignunt animal perfectum, alia ouum, alia uermen. 1. de hiſto. animal. cap. 5.

Cauſa alia per ſe, alia per accidens. 2. phyſi. tex. com. 33.

Cauſa alia in potentia, alia in actu. 2. phy. 34.

Cauſa alia ſimplex, alia compoſita. 2. phyſico. tex. commen. 36.

Contingentia dicitur de cauſa agente & recipiente. 2. phyſi. commen. 48.

Cauſa agens, aut eſt naturalis, aut uoluntaria, & oon datur tertia. 2. phy. com. & tex. 65.

Continuatio alia naturalis, alia artificialis, alia mathematica. 5. phy. com. 26.

Compræheoſio quædam eſt ex diſciplina, & quædam ſine diſciplina. 5. phy. com. 31.

Continuum quodlibet dupliciter dicitur, finitum aut infinitū, uel ſecundum diuiſionem, uel ſecundum ultima. 6. phy. tex. commen. 19.

Contradictio aliqua in ſcientijs eſt ſecundum ſermonem, & aliqua eſt ſecundum rem. 6. phy. com. 19.

Contrarium generari ex contrario dupliciter, uel ex ſubiecto, uel ex termino. 8. phy. com. 4.

Cauſa propter quam quæ mouentur ab extrinſeco, quandoq; mouentur, & quandoque quieſcunt, triplex eſt, uel abſentia motoris, uel diſtantia eius, uel præſentia impedimenti. 8. phy. com. 19.

Contrariorum alia continent, alia uerò continentur. 3. phyſi. tex. com. 49.

Centrum aliud eſt mathematicum, & eſt punctus, aliud naturale, & eſt corpus, circa quod reuoluitur corpus ſphæricum. 8. phy. com. & tex. 76.

Cauſæ quædam ſunt ſimplicium, & quædam ſunt cauſæ compoſitorum. 1. cœli. com. primo.

Corporum quædam non continentur in alijs, ut totus mundus, & quædam continentur, ut partes mundi. 1. cœli. tex. commen. 4.

Cœlum aliqui opinati ſunt eſſe primam cauſam: aliqui oerò quòd eſt cauſatum a prima cauſa. primo cœli commen. 20.

Corpus quodlibet aut eſt ſimplex, aut cõpoſitum. 1.cæli.34.

Corpus infinitum non intelligitur niſi quia aut unum, aut plura ſimplicia ex quibus componitur, ſunt infinita: uel quia ſunt infinita numero, licèt ſint finita magnitudine. 1.cæ.34.

Cælum ſumitur tripliciter. 1.cæli.comm. 55. & tex. com.96.

Corpus omne aut finitum, aut infinitum: aut anomœomerum totum, aut homœomerum. 1.cæli.tex.com.56.

Corpus compoſitum ex graui & leui, aut eſt compoſitum per mixtionem, aut per partium uicinitatem, ſeu iuxta poſitionem. 1.cæli. com. 57.

Corpus omne aut eſt actiuum, aut paſsiuum, aut utroque participans. 1.cæli.com.63.& tex.com.68.

Corpus aliud ſenſibile, aliud intellectuale. 1.cæli.tex.comm. 69.& Com.3.met.com. 17.

Corruptio alicuius eſt duobus modis: uel ex ſe propter defectum naturæ: aut a ſuo contrario, ut corruptio ignis. tertio cæli. 52.

Compoſitorum differentium in grauitate & leuitate, quædã magis grauitant quam quædam in eodem loco, & quædam in locis diuerſis. 4.cæli.com. 28.

Comprehenſibilia humana diuiduntur in duo. 3. de anima. commen.33.

Corruptibile tripliciter. 1.cæli.tex.com. 113.

Corporis potentia dupliciter poteſt dici finita. aut in duratione, aut in uelocitate motus. Commen. in paraphraſi. in fine primi de cælo.

Corpora quædam ſunt rotunda, ex ſe, ſui natura: quædam ex continente. 2.cæli.com.& tex.26.

Comprehenſiones contingentes in ſomno, quædam dicuntur ſomnia, quædam diuinationes, & quædam prophetiæ. in libro de ſomno & uigilia.

Cognitio præcedens cognitionem creditam & intellectam, eſt duplex: agens, & præparans. ex libro de diuinatione.

Corruptio dupliciter, aut natura, aut accidente. ex libro de longitudine & breuitate uitæ.

Corporum quoddam eſt compoſitum, quoddam uerò minimè. 3. c. de ſubſtantia orbis.

Calor duplex, naturalis, & extraneus. 4. meteoror.com. 1.

Cauſa difficultatis eſt duplex. 2.met.tex.com.1.

Contrarietas dupliciter, potentia, & actu. 4.met.tex.com.20.

Compoſitio exiſtens in eadem re, quædam eſt prima, & quædam non prima. 5.met. com. 4.

Contraria ſunt tribus modis. 10.met.tex.com.ult.

Cauſæ aut conueniunt ſpecie & differunt numero. aut conueniunt in genere uero & differunt ſpecie: aut conueniunt in genere ſecundum proportionem & differunt in uero genere. 12.met. com. 27.

Cauſæ ſunt tres: duæ phyſicæ, & alia immobilis. 12. met. tex. com. 5.& tex.com. 29.

Compoſitio triplex. ex. 1. de partib.anima. c. 1.

Calidum, frigidum, humidum, & ſiccum quadrupliciter. c. 3. in. 2. de parti.anima.

Diuiſibilitas mobilis duplex, ſecundum ultima, & ſecundum accidentia contraria. 6.phy.com.31.

Duplex eſt motus inſeparabilis ab animalibus: intrĩſecus qui fit ab anima nutritiua per calorem naturalem: & extrinſecus qui fit à continente. 8.phy.tex.com. 20.

Diuiſio motus alia eſt in potentia & eſt infinita, quia non eſt accipere primum: alia eſt in actu & finita, & in ea eſt accipere primum. de prima Ariſto. egit in. 6. phyſi. de ſecunda in. 8. tex.com. 23.

Dialectica uſitatur in aliis ſcientiis dupliciter. Auer.com.70. & 1.phy.com. 35.

Diſſolutio fit dupliciter. 3.cæli.tex. com.52.

Differentiæ ſex poſitionis inueniuntur ueræ & non ueræ: nõ ueræ, & ueræ, aut ex ſimilitudine, aut ex reſpectu tantum. Com. 2.cæli.tex.com.10.

Diffinitionum ſcientia poteſt haberi dupliciter, per diſſolutionem, & per compoſitionem. 2.met.11.

Diſpoſitionum ſecundum Auic. quædã ſunt intentiones, quædam naturales ſeu eſſentiales. 4.met.com. 3.

Demonſtratio alia ſimplex, alia compoſita. 5. met.com. 4.

Diuiſio alia ſecundum

Diffinitiones ſunt duobus modis, aut ſicut ſimi, aut ſicut concaui. 6.met.tex.com. 2.

Diffinitiones ſunt duobus modis, quorum unus eſt primò & ſimpliciter, & ille eſt ſubſtantiarum: alter eſt non primò & ſimpliciter, ſed modo contingenti naturæ cuius eſt diffinitio. 7.met.com. 15.

Diffinitio poteſt ſumi dupliciter. 7.met. com. 19.

Diuerſitas duplex, quædam eſt per contrarietatem, & tales res diuerſæ non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto: & quædam ſine, & tales res eſſe poſſunt in eodem. 10. metaphyſi. commen. 24.

Dicentes generationem eſſe & agens aliquod ſunt bipartiti & ualde contrarii, & habent medios. 12.meta. com. 18. in 2 colliget.

Diffinitio duplex: ex genere uniuoco, & ex genere analogo. ex diſpu.7. in ſolu.1.

Elementum autem pro principiis exiſtentibus in re, ut ſunt materia & forma, cauſa autem pro fine. Com. 1. phy. com. 1. Vide cauſam in contradictionibus meis.

Entium quædam ſiunt ex natura, & quædam ex aliis cauſis, puta ab intellectu & caſu. 2.phy. com. 1. & tex.

Entia naturalia inueniuntur in potentia & actu, altero trium modorum. 3.phy.com.8.& .9.

Ens dicitur tribus modis; potentia & actu, & ſecundum compoſitionem ex potentia & actu. 3.phy.com. 58.

Aequalitas dupliciter, ſecundum continentiam, & ſecundum communem menſurã qua æqualia menſurãtur. 4.ph.cõ.43.

Aequalitas duplex, ſecundum dimenſiones, & ſecundum continentiam. 4.phy.com.77.

Ens & non ens ſunt duobus modis, ſemper & non ſemper. 4. phy.tex.com. 120.

Eſſe quod eſt in re, eſſentiale eſt ab agente & generante, quod eſt aut natura, aut anima, aut intellectu. 4. phyſicor. commen.128.

Aequiuocorum alia ſunt quorum diffinitiones ſunt diuerſæ, uerè & ratione: alia uerò quorum diffinitiones ſunt æquiuocæ, ſicut nomina. 7.phy.com. 26.

Aequiuocationes aliæ ſunt multum diſtantes, aliæ uerò habẽtes quandam ſimilitudinem, aliæ uerò proximè aut genere, aut ſimilitudine. 7.phy.tex.com. 31.

Entium quædam ſemper mouentur, ut cælum: quædã ſemper quieſcunt, ut terra: quædam quandoq; mouentur & quandoq; quieſcunt, & ſunt quæ ſunt infra cælum & ſupra terram. 8.phy.com.19.

Entia naturalia ſecundum motum & quietem diuidi poſſunt quinque aut ſeptem diuiſionibus. 8. phy. 21.

Expellentis duo ſunt modi, aut. n. ſeparantur ab expulſo, & expulſio remanet in motu: aut non ſeparatur ab eo. 8.phy. tex.com.85. idem.7.phy.tex.com.10.

Elementa alia ſunt reſpectu ſimpliciũ & compoſitorum, alia uerò reſpectu compoſitorum tantum. 3.cæli.com.31.

Exhalationũ duo genera, fumoſa & uaporoſa. cõ.1.1.meteo.

Eorum, quæ ſunt, quædam ſunt actu tantum: quædam uerò potentia & actu. 3.phy.tex. com. 3.

Ens dicitur dupliciter, potentia, & actu. 4.met.tex.com.20.

Ens aliud ſecundum ſe, aliud ſecundum accidens. 5. met.tex. commen. 13.

Exiſtens in aliquo, aut exiſtit ut ſubſtantia, aut ut accidens: & ultimum iſtorum, aut cum medio, aut ſine medio. 5.metaphyſicæ.tex. com. 23.

Ex una materia fieri plures cõtingit dupliciter: uel in eodem ordine ſecundum magis & minus, uel in diuerſis. 8. meta. tex.com. 11.

Entium quædam ſunt ſeparabilia, quædam inſeparabilia. 12. met.tex.com. 25.

Aeternorum quoddam ſemper facit unam annotationem, quoddam annotationes diuerſas. 12.met.tex.com.33.&.2. de genera.& corru.tex.com.56.

Extremũ aliud humidũ, aliud ſiccum. 1.de hiſtor. anima.cõ. 2.

Fieri, aliud ſimpliciter, aliud ſecundum quid: fieri ſimpliciter eſt ſubſtantiarum, ſecundum quid uero accidentium. 1.ph. tex.com.62.&.1.de genera.& corru.tex.com.18.

Finis alius eſt cuios gratia, ut forma eſt finis materiæ: alter uerò eſt eui, ut homo eſt finis rerum ereatarum propter ipſum, ut dicitur in. 2. ph. tex. com. 24. uide idem. 2. de anima. tex. com. 37.
Forma quandoque ſumitur largè, quandoque propriè, quandoque magis propriè. 5. phy. com. 5.
Falſum duplex, poſsibile & impoſsibile.
Finis duplex, prima intentio, & ſecunda. 2. cæli. 17. &. 25. & 12. met. com. 36.
Finis ſeu cuius cauſa, duplex eſt. 2. de anima. 35.
Feri aliquid ex aliquo dicitur dupliciter. 2. met. tex. comm. 7. idem. 1. phy. tex. com. 58.
Finis generationis & finis rei generatæ. 2. phy. 70. &. 24.
Formarum ſunt multi ordines, abſtractæ à materia & non abſtractæ. 2. phy. com. 16. &. 1. phy. com. ulti.
Falſum duplex, ſemper, & falſum quandoque. 5. metaph. tex. commen. 34.
Falſum duplex, eſſentialiter & per accidens. Com. com. 34. 5. metaph.
Fieri hoc ex hoc, eſt duobus modis. 8. phy. tex. com. 11.
Formarum quædam ſubſtantiales, quædam non: & ſubſtantialium quædam materiales, quædam oon. 12. metaphyſicor. commen. 37.
Generabile & corruptibile dupliciter, per ſe & per accidens 5. phy. com. 82. & tex.
Generatio eſt tribus modis, aut ſimplicium, aut organicorũ, aut complexionis & mixtionis. 6. phy. com. 59.
Generatio alia ſimplex, & eſt quando unum fit ex uno: alia compoſita, & eſt quando unum fit ex pluribus. 1. phy. com. & elicitur ex tex. 45.
Grauitas & leuitas ſumuntur quandoque pro forma & habitu, qui eſt principium motus, & quandoq; pro accidente, ut uulgariter ſumitur. 1. cæli. com. 17.
Generatio triplex, & ſimiliter corruptio, ſimplicis ex ſimplici, compoſiti ex ſimilibus, compoſiti ex compoſito. 1. cæl. commen. 20.
Graue aliud ſimpliciter, aliud io relatione. 1. cæli. in paraph. ſumma. 5. & inde ex. 4. cæli. tex. com. 26.
Generabile tripliciter. 1. cæli. 112.
Generatio uera & ſophiſtica. 3. cæli. com. 56.
Graue & leue, aliud ſimpliciter, aliud ad alterum. 4. cæl. tex. commen. 3.
Genera io diffinitionibus, aut uoiuoca, aut analogica. 2. de anima. com. 30.
Gentes diuerſantur dupliciter, ſecundum naturam, & ſecundum opinionea legum quas ſequuntur. ex com. libri de diuinatione.
Genera rerum ſitarum, aut ſunt ſpeculatiuæ, aut artes operatiuæ, aut uirtutes cogitatiuæ particulares.
Genus aliud propinquum, aliud remotum. 5. metaphy. text. commen. 10.
Generatio quælibet aut à natura, aut ab arte, aut à caſu. 7. meta. com. 22. & tex.
Generabilia ab arte ſunt in duplici differentia, quia quædam ab arte & à natura generari poſſunt, quædam uerò ab arte tantùm. 7. met. 29.
Generatio alia ſimpliciter, alia ſecundum quid. 1. de genera. & corru. tex com. 18. &. 1. phy. tex. com. 62.
Generationes quædam neceſſariæ, quædam contingentes. 2. de gene. tex. com. 66.
Habitus diuiduotur in habitus quieſcentes, & in habitus mobiles. 5. phy. com. 9.
Hominea multi non poſſunt recipere primas propoſitiooes propter tres cauſas. 1. cæli. com. 22.
Inſtans quandoque ſumitur traoſumptiuè, quandoque uerè. 4. phy. com. & tex. 122. &. 6. phy. com. 24.
Indiuiſibile duplex, uidelicet, illud cuius genus innatum eſt diuidi, ut corpus cæleſte. & illud cuius genus non eſt innatum diuidi, ut uox. 6. phy. 92.
Illud quod eſt per accidens eſt duobus modis, principaliter, & ſecundario in motis & mouentibus per accidens, & tale ſecundario eſt illud quod mouetur, aut mouetur per ſuã partem. 2. phy. com. 27.
Illud quod eſt per accidens, eſt duobus modis, ſemper uidelicet, & rarum. 4. phy. com. 20.
Iogentium tripliciter dicitur. 2. cæli. tex. com. 111.
Impoſsibile dupliciter. ibid.
Inordinatum & informe dupliciter. 3. cæli. tex. com. 25.
Inſtrumeotum in modo uſitatur propter duo. 3. cæli. textu commen. 28.
Infinitum duplex, ſecundum circulum & rectè. 2. de generat. tex. com. 67.
Iuuamentum ſcientiæ de anima eſt tribus modis.
Id quod alit, eſt duplex. 2. de anima. 50.
Inſtans duplex, uidelicet in quo aliquid dicitur, & inſtans in quo aliquid comprehenditur. 2. de anima. com. 146.
Iotellectus dicitur quadrupliciter, de intellectu materiali, agente, in habitu, & uirtute imaginatiua. 3. de anima. cõ. 20.
Indiuiſibile dupliciter. actu & potentia. 3. de anima. 23.
Intellectus qui eſt in nobis, habet duas actiones, una eſt de genere paſsionis, alia de genere actionis. 3. de anima. 26.
Intelligentiæ io nobia ſunt duobus modis, naturaliter & uoluntariè. 3. de anima. 36.
Indiuidua ſubſtantiæ, quædam ſunt ſubſtãtiarum ſimplicium, quædam compoſitarum: & indiuidua ſubſtantiarum compoſitarum, quædam ſunt animata, quædam ſunt careotia anima. ex com. libri de diuinatione ſecundum quietem.
Indiuidua accidentium quædam à cauſa naturali, quædam à uoluntaria & naturali. ibid.
Infinitum dicitur dupliciter. 3. c. de ſubſtantia orbis.
In aere ſunt duo loca, ſuperior io quo generantur cometæ & flammæ: & inferior in quo generatur pluuia, nix, & grãdo. 1. meteo. c. 4.
Ingroſsatio fit à frigido duobus modis: per ſe, & per accidens 4. meteo. com. 1. col. 7.
Inſolubilium quædam ſunt liquabilia uelut æs: & ioflammabilia ſunt quædam, & non liquabilia, ut ligamentum; quædam uerò utrunque, ſicut thus. 4. meteo. tex. com. 48.
Io tempore eſſe dupliciter dicitur, uno modo ut aliquid ſit dum tempus eſt, alio modo ut ſit tanquam in numero. 4. phy. tex. com. 115.
In numero eſſe dupliciter dicitur. ibid.
Io cauſis mouentibus iouenitur primum, medium, & poſtremum. 2. met. tex. com. 6.
Indiuiſibile, aut ſecundum quantitatem, aut ſecundum ſpeciẽ 3. met. tex. com. 11.
Logica uſitatur duobus modis in ſcieotiis, aut ſecundũ quòd eſt inſtrumeotum diſtinguens uerum à falſo, & hic eſt modus proprios: aut ſecundum quòd ea quæ declarata ſunt in ea, accipiuntur pro maximis in deſtruendo & conſtruendo aliquid. & iſta conſideratio cum oſitatur io artibus particularibus eſt non propria, in arte autem uniuerſali eſt propria. 1. ph. com. 35. &. 8. phy. com. 70. &. 2. met. com. 15. Aduerte quod, ut tradit Alex. in. 1. topic. & Ioan. Gram. in principio primi poſterio. logica eſt organũ tam ſcientiæ theoricæ quam practicæ: in theoricis diſtinguere docet uerum à falſo; io practicis malum à bono. Quando autem logica ſumitur io uſu aliarum ſcientiarum ſumendo maximas declaratas in logica & propoſitiones; talis uſus ſi fuerit in ſcientia uniuerſali, eſt proprius. Et ratio eſt propter cooueniẽtiã io uniuerſalitate cõſideratorũ, quia. 4. met. tex. com. 3. circa idem uerſantur dialecticus, metaphyſicus, & ſophyſta, licèt diuerſis modis & intentionibus.
Locus alius communis, alius proprius. 4. phy. tex. com. 14.
Locus alius maior, alius æqualis. 4. phy. 32.
Locus cæli duplex, ſecundum imaginationem, & ſecundum naturam. Colligitur ex com. 91. primi de cælo.
Latentia propoſitioois eſt duplex. 4. cæli. com. 22.
Longitudo & breuitas uitæ dicuntur multifariam, aut ſecundum genus, aut ſecundũ ſpeciem, aut ſecundũ iudicium, aut ſcđm aliquẽ modũ. ex lib. de lõgitudine & breuitate uitæ.
Logica dupliciter. 2. met. com. 15.
Mouentia naturaliter, quædam ſunt phyſica, quædam uerò nequaquam. 2. phy. 73.
Motus pro perſecutione, & motus pro uia. tertio phyſicor. commen. 4.
Motua in unoquoque prædicamento eſt duobus modis, uidelicet ſecundum eſſe & oobilius & uilius. 3. phy. t. com. 5.
Motus habet duas diffinitiones, unã ſecundum formã, aliam ſecundum

ſecundum materiam.3.phyſicor.commen.16.
Mutatio aut de ſubiecto in ſubiectum,aut de non ſubiecto in ſubiectum,aut de ſubiecto in non ſubiectum.5. phyſi. tex. commen. 7.
Motus habet duplicem conſiderationem,ſecundum materiã, & formam.5.phy.com.9.
Medium quoddam eſt ſecũdum magis & minus, & quoddam ſecundum formam.6.phy.com. 32.
Motus eſt diuiſibilis dupliciter,uidelicet ad diuiſionem mobilis,& ad diuiſionem temporis.6.phy.com.32.
Mobilia alia mutant locum ſecundum formam,alia ſecũdum formam & ſubiectum ſimul.6.phy.commen.85.&.4.phyſi. commen. 43.
Motum eſſe prius tempore motu intelligitur dupliciter: uno modo quòd mobile in quo eſt potentia ad motum ſit alterius ſpecie à ſpẽ moti in qua eſt ipſe motus:alter uerò ut ſit idem numero motum in potentia cum moto in actu. 8.ph.commen.4.
Mouentium uel agentium quædam agunt unum duorum motuum contrariorum tantum,ut ſunt mouentia quæ mouẽt per uirtutes naturales; quædam uerò habent potentiam ad utrunque contrarium, & ſunt uirtutes comprehenſiuæ. 8. phy.tex.com. 8.
Motor & motum,aliud per ſe,aliud per accidens.8.phy.tex. commen.27.
Mota ex ſe quædam mouentur ex ſe.i.per principium intrinſecum exiſtens in eis,& quædam mouentur ab alio.8. ph. tex.commen. 27.
Mota ex ſe & ab alio dupliciter moueri poſſunt, naturaliter, & præter naturam.8.phy.tex.com.27.
Motor dicitur eſſe diſtinctus à moto, aut ſecundum diffinitionem & eſſe ſimiliter, ut inanimata quæ mouentur à motore extrinſeco:aut diſtinguuntur ſolum ſecundum diffinitionem & non ſecundum eſſe,ſicut eſt in habentibus animas: anima enim quæ eſt motor in eis, diſtinguitur à corpore ſecundum diffinitionem & nõ ſecundum eſſe, quia impoſſibile eſt animam eſſe ſine corpore niſi æquiuocè.8. phyſi. commen.30.
Motores primi ſecundum Ariſto.ſunt duo,materialis & immaterialis.8.phy.comm.44.
Motor quilibet aut mouet & nõ mouetur, aut mouet & mouetur ex ſe,aut mouet & mouetur ab alio.8.phy. com. 50.
Motor per accidens eſt duplex, quidam qui mouetur motu ſui ſubiecti,quidam uerò quia ſubiectum eius mouetur ab alio motore ultra motum quo mouetur à motore pro prio 8.phy.com.52.
Motus poteſt ſequi motum, uel quia ſecundus eſt perfectio prioris:uel per accidens,ſicut illuminatio domus ſequitur motum candelæ.8.phy.comm. 71.
Medium tripliciter capitur,pro terra,pro medio quod eſt cẽtrum ſphæræ, & pro medio quod eſt inter duo extrema cõtraria.1.cæli. com. 45.
Motus & quies,aut eſt ſecundum naturam, aut uiolentia. 1. cæli.tex.com.62.&.76.&.2.cæli.tex.com.83.&. 84.
Motuum æternorum,quidam conſeruant entia,& quidam generant entia. 2. cæli. comm. 2.
Mobilium quædam habent formam in materia,quædam ſeparatam.Com.in paraph.in fine primi de cælo.
Mobilia quædam intendunt motum in finem propter debilitatem, & quædam propter calefactionem uel expanſionẽ motus.2.cæli.com. 35.
Motus irregularitas, aut eſt ex motore, aut ex moto, aut ex
Mouetur aliquid dupliciter. 1.de anima.tex.com.27.
Motum quod dicitur motui quia eſt in alio, eſt dupliciter. ibidem.
Motus attributi animæ, quidam habent principium ab anima ut rememoratio,& quidam terminantur ad animam,ut ſenſus.1.de anima.tex.com.64.
Motus duplex,unus qui ẽ actus imperfecti, alter uerò actio perfecta.3.de anima.28.
Motor duplex,immobilis,& motor motus.3. de anima. text. commen.54.
Menſura duplex æquiuoca,ſeu ſecundum prius & poſterius, & uniuoca.4.phy.com.133.
Medium poteſt eſſe compoſitum tripliciter.1. metaphyſicor. commen. 39.
Materia duplex,omnino prima, aut ad ipſum prima.5. meta. tex. com. 5.
Materia alia propinqua,alia remota.5 met.tex. com. 29.
Menſurarum quædam eſt indiuiſibilis ſimpliciter,& quædam ſecundum inſtitutionem.10.met.tex.com.4.
Motum mouetur tripliciter.5.phy.tex.com.1.& in.11.meta. capit.10.
Motor triplex.ibidem.5.phy.tex.com.2.& in.11. metaphyſi. capit.10.
Naturalium quædam ſunt corpus & magnitudo, ut corpora ſimplicia:quædam habent corpus,& magnitudinem, ut mixta,& præcipuè animata: quædam ſunt principia habentiũ corpus & magnitudinem, & ipſorum, corporũ ut materia & forma.1.cæli. com. 1.
Non ens dicitur tribus modis.5.phy.tex. com. 8.
Non generabile uerè,& non uerè.1.cæli.com. 111.
Non generabile non uerè dupliciter.ibidem.
Non generabile quinque modis, licèt Philoſophus poſuerit tres.1.cæli.111.
Naturalia ſunt tribus modis.1.cæli.com. 138.
Nihil ſimpliciter intelligitur duobus modis.1. de generat.& corru.com.11.
Non odorabile tripliciter.2.de anima.tex. com. 96.
Non uiſibile multiplex.2.de anima.103.
Neceſſarium ſecundum Auic.duplex,ex ſe & ex alio.3. c.de ſubſtantia orbis.
Numerus & tempus differũt, quia numerus diuiditur per unitatem,ſed non continuatur per unitatem:ſed tempus diuiditur per inſtans,& continuatur per inſtans.4.phyſicorum commen.105.
Numerorum tres ſunt ſpecies.1.met.com.38.Nota quod ſequitur ſecundum uiam antiquorum.
Neceſſarium quædam eſt in naturalibus,& quædam in uoluntarijs.5.met.com.6.
Non ens tripliciter.12.tex.com.11.&.5.phy. tex. com.8.
Nutrimentum duplex.2.de anima.tex.com.45.
Omne ens aut eſt cauſa,aut cauſatum. 3. phyſi. comment. 30. & textu.
Omne corpus aut eſt intelligibile aut ſenſibile.3. phyſi.text. commen. 40.
Omne corpus aut ſimplex,aut compoſitum.3.phy. tex. com. 42.&.1.cæli.tex. com. 6.
Principium,cauſa,& elementum,dupliciter ſumi poſſunt:cõmuniter,& propriè: communiter ſunt nomina ſynonyma: ſed propriè diſtinguuntur, nam principium propriè ſumitur pro cauſa agente & mouente.1.phy.com.1.
Partium aliæ ſecundum quantitatem,aliæ ſecundum qualitatem.primo phyſico.36.commen. &.7. metaphyſicor.text.

Punctus & inſtans differunt, quia iſta actio quæ eſt diſtinguere ſe & diuidere, eſt puncti principaliter, & eſt inſtantis ſecundariò: item punctum reperitur actu in linea, quia poteſt bis in ea demonſtrari; ſed inſtans inuenitur in potentia in motu ſeu in tempore, cum impoſsibile ſit idem inſtans bis demonſtrari. 4 phy.tex. com. 105.

Potentia alia eſt naturalis, alia uiolenta. 8.phy.com. 4.

Phantaſia omnis aut rationalis, aut ſenſibilis. 3.de anima.te. commen. 56.

Perfectum duplex, in genere & ſimpliciter. 5.meta. 21.

Potentia ad motum eſt duplex, eſſentialis & accidentalis. 8. phyſi.tex.com. 32.

Propoſitio aliqua poteſt eſſe communis, uel quia plures ſciẽtiæ quàm una utuntur ea: uel ratione extremorum, uidelicet ſubiecti & prædicati. colligitur ex Auerro. 8.phyſico. commen. 70.

Potentiæ motiuæ poſſunt dici infinitæ dupliciter. 8.phyſico. commen. 79.

Principium aliud partis, aliud magnitudinis. 2.cæli. tex.commento. 13.

Paſsio dicitur communiter & propriè. 3.cæli. com. 1.

Paſsiones omnes ſunt diuiſibiles dupliciter. aut ſecundũ ſpeciem, aut ſecundum ſubiectum. 3.cæli.com. 7.

Prioritas duplex: ſecundum materiam, & ſecundum formam & finem. 2.de generatione.com. 7.

Potentia duplex, remota & propinqua. 2. de anima. textu commen. 61.

Pucrum eſſe in potentia intelligentem dupliciter. 3. de anima.c. 5. in ſolu. 2.q.

Potentia remota & propinqua. 3.de anima.com. 14.

Putrefactionis causa duplex, per ſe ſeu primaria, & ſecundaria ſeu per accidens. 4.mete.com. 5.

Putrefactionis eſt duplex cauſa, una per ſe, alia per accidens. Com.in ſumma quarti meteororum.

Putrefactio duplex per uiam congelationis, & per uiam cõbuſtionis. 4.meteor.com. 9.

Principiorum quædam ſunt in eſſe, quædam ſunt in arte. 5. metaphy. 11.phy.com. 8

Principiorum quædam intrinſeca, quædam extrinſeca. 5.metaphy.tex.com. 1.

Prioritas alia ſecundum potentiam, alia ſecundum actum. 5. meta.tex.com. 16. in cap.de priori.

Perfectum duplex, in genere & ſimpliciter. 5.meta. 21.

Priuatio alia ſecundum ſe, alia ſecundum genus. quinto metaphyſico. 27.

Priuatio formæ aptæ naturaliter haberi, eſt tripliciter. 5.metaphyſico. 27.

Pars quantitatiua alia menſurat totum, alia non. 5.metaphy. tex.commen. 30.

Prædicatio alia naturalis, alia non naturalis. 7.metaphyſico. commen. 59.

Potentia dupliciter, uerè & tranſumptiuè. 9. metaphyſi. tex. commen. 2.

Paſsio aut eſt ad peius, aut ad corruptionem. 9. metaphyſic. tex.commen. 2.

Potentiarum aliæ rationales, aliæ irrationales. 9. metaphy. tex. commen. 3.

Potentiæ aliæ natura, aliæ cõſuetudine, aliæ diſciplina. 9.metaphy.tex.com. 9.

Potentia duplex, quædam quæ dicitur reſpectu actus, & iſta eſt finita: & quædam quæ nunquàm ſeparatur ab eo quod poteſt, & iſta non dicitur reſpectu actus: & de hoc genere eſt potentia qua infinitum dicitur eſſe in potentia: & materia dicitur eſſe in potentia ad infinitas formas: & de hoc genere etiam eſt potentia, quæ ponitur in diffinitione motus. 9.meta.tex.com. 11.

Permutatio quælibet altero quatuor modorum eſt. 5. phyſic. tex.commen. 7. & in. 11.metaphy.cap. 10. aut ex ſubiecto in ſubiectum eſt.

Pluralitas eſt duobus modis: ſimplicium & corporum ſuperiorum: & pluralitas inferiorum. ex diſputatione. 3. in ſolutione. 12.

Partes animalium aliæ ſimilares, aliæ diſsimilares. 1. de hiſt. anima.cap. 2.

Partes ſimilares aliæ molles & humidæ, aliæ ſolidæ & ſiccæ ibidem.

Partes diſsimilares aut ſunt eædem ſpecie, aut genere, aut proportione. ibidem.

Partes ai aliũ aliæ cõmunes, aliæ propriæ ſunt. 1 .de hiſto.c. 2.

Quæ per accidens mouẽtur, quædam per ſe moueri poſſunt, quædam uerò nequaquam. 4.phyſi.tex.commen. 32. idem. 5.phyſi com. 1.

Quies alia uera, alia tranſumptiuè dicta. 4.phy.com. 118.

Qualitatum attributarum alterationi, quædam ſunt primæ, quædam ſecundæ, & ſunt illæ quæ ſiunt ex primis. 7.phyſi. tex.commen. 11.

Quærere de rebus difficilibus eſt, aut propter inuerecundiã, aut propter philoſophiæ ſtudium. 2.cæli. com. & tex. 34. aut propter errorem, aut quia ignorat difficultates.

Quies aut eſt naturalis, aut uiolenta. 3.cæli.tex.com. 19.

Quantum aliud ſecundum ſe, aliud ſecundum accidens. 5.metaph.in cap.de quanto.tex.com. 18.

Quanta per ſe, alia ſecundum ſubſtantiam ſunt, ut linea: alia ſunt paſsiones & habitus. ibidem.

Qualitates quædam pertinent motui, & quædam non. 5.metaphyſico.com. 19.

Qualitas generari poteſt dupliciter, uel à ſibi ſimili, uel per uiam ſequelæ, inquãtum ſequitur mixtionem quatuor qualitatum primarum. 7.meta.com. 32.

Raro contingentia ſunt duobus modis, quædam proueniunt ex aliquo quod agit propter finem, quædam uerò nequaquám. 2.phy.tex.com. 42.

Rerum quædam ſunt in actu, & quædam habent potentiam admixtam cum actu. 3.phy.com. 56.

Reſiſtentia motus, aut eſt ex moto, aut ex medio, aut ex utroque. 4.phy.com. 71.

Res motæ ſunt tribus modis, modus eorum quæ mouentur uiolenter, & modus eorum quæ mouentur naturaliter, & talia aut ſunt animata, aut mouentur per declinationẽ ſcilicet per grauitatem & leuitatem. 8.phy.com. 28.

Res ſunt tribus modis, ſemper, nunquam, & quandoque. 2. de generatione.tex.com. 51.

Res ſenſibilis habet duas formas, ſpiritualem & corporalẽ. ex libro de diuinatione.

Reſolutio eſt duobus modis ſcilicet aut in ſubſtantia utriuſque relatiui, aut in ſubſtantia unius. 5.meta. com. 10.

Relatiuum eſt duobus modis ſcilicet per ſe, & relatiuum per aliud, quia uidelicet aliud refertur ad ipſum. 10. meta. cõ. 21. &. 5 .meta.tex.com. 10.

Scientiæ ſpeculatiuæ ſunt duorum modorum, quædam ſunt propter perfectionem, quemadmodum eſt ſcientia diuina & naturalis, quædã propter exercitium, ut mathematica. Com.in prologo phy.

Scia alia perfecta & eſt per cauſam: & alia imperfecta, & eſt ſine cauſa. 1.phy.com. 1.

Subiectum aliud commune, & eſt illud quod dicimus eſſe nõ formatum per ſe: aliud uerò eſt nõ formatum in reſpectu, & iſtud ſunt materiæ propriæ. 2.phy.com. 8.

Superius & inferius alia ſunt in reſpectu ad nos, alia ſunt ex naturá rei. 4.phy.tex.com. 5.

Subiectum motus dupliciter, uno modo pro moto, alio modo pro termino motus. 5.phy.com. 15.

Senſibilia ſunt in triplici differentia: quædam præciſe iudicãtur eſſe uera: quædam præciſe falſa: & quædam ſunt ignota donec ſurgat demonſtratio. 8 .phy. com. 26.

Simpliciter poteſt ſumi pro communi ad id quod eſt eſſentialiter & accidentaliter: & poteſt ſumi, ut diſtinguitur cõtra accidentaliter tantum. 8. phy.com. 46.

Septuplum ſumitur triplex. 1.cæli.com. 100.

Siccum & humidum dicuntur multifariam. 2. de generat. & corruptio.cap. 14.

Scientia præcedit ſcientiam, aut certitudine demõſtrationis, aut nobilitate ſubiecti, aut utroq; 1 .de anima.com. 1.

Senſus dupliciter, in potentia & actu. 2.de anima. 53.

Senſibile tripliciter. 2.de anima. 63.

Sonus duplex, actu & potentia. 2.de anima. 77.

Scientia omnis aut actiua, aut factiua, aut theorica eſt. 6.metaphyſico.tex.commen. 1,

Scientiarum quædam cõſiderant ne cauſis reſpectu alicuius, & quædam de cauſis ſimpliciter.6.meta.com.1.

Sermones compoſiti ex accidentibus compoſitione ligata, aliqui ſunt per ſe, aliqui per accidens.7.meta.com. 11.

Sanitas dicitur duobus modis, de ſanitate quæ eſt in anima, & de ſanitate quæ eſt habitus in corpore.7.meta.com. 23.

Subſtantiarum quædam ſunt confeſſæ ab omnibus, quædam uerò à quibuſdam.8.meta.com.1.& tex.

Subſtantiæ tres ſunt.12.meta.tex. com.5.

Subſtantiarum quædam ſunt ſine accidentibus, quædam nequaquam.12.meta.com.25.

Subſtantiarum quædam naturales, quædam animatæ. 12. metaphyſi.tex.com.25.

Species entium ſunt duæ, cum motu, & ſine. ex libro deſtru. diſpu.1.in ſolu.14.&.15.dubij.

Simplex tripliciter ſumitur.ex libro deſtr.diſp.3.in ſol.23.

Situs in ſphæra inuenitur duobus modis.2.cæli.com.57.

Tranſmutatio duplex, in ſubſtantia, & in accidentibus.1.phyſico.commen.63.&.1.cap.de ſubſtantia orbis, & habetur à Philoſopho.1.phyſico.62.primo de generatione & corruptio.tex.com.11.

Tranſmutatum eſt tribus modis: per ſe, per accidens, & ſecũdum accidens: primum quandoque ſumitur, ut eſt ſynonymum ei quod eſt per ſe, & quandoque ſumitur magis propriè.5.phyſi.com.3.

Tranſmutatio ſimpliciter, & qnodammodo ſimpliciter, eſt inter extrema contraria quodammodo, 5.physico. commen. 19.

Tranſlatio alia à natura, alia ab anima, & alia recta, alia circularis.6.phyſi.com.92.

Tranſlatio alia prior, alia poſterior.8.phy. tex. com. 55.

Tranſmutationes ſunt duobus modis, per ſe uidelicet, & nõ per ſe, ſed ſapiens præcedentem tranſmutationẽ.6.phy.32

Tranſmutationes principales ſunt duobus modis, aut quãdo finis eſt eiuſdem generis, aut quando eſt de alio genere.6.phyſico.commen.32.

Tranſmutatio alia in compoſitis & organicis, alia in corporibus ſimplicibus.6.phyſi. 59.

Tranſmutationum quædam diſponuntur ſimpliciter, & quædam ſecundum aliquid.8.phy.com. 24.

Tranſmutatio alia ſimpliciter, & eſt in ſubſtantia: alia per accidens, & eſt in accidentibus.8.phy.com.46.

Tria ſunt, motor primus, motor medius, & poſtremum motum.8.phyſico.33.

Tres ſunt compoſitiones: compoſitio ſpeciei ex ſuis cauſis: compoſitio generis ex ſuis ſpeciebus: & compoſitio indiuidui ex ſuis partibus, quæ ſunt ſecundum ſui qualitatem. Nota tamen quòd prima diuiſio, & ſecunda, idem ſunt. ſed aduerte quòd compoſitio ſpeciei ex ſuis cauſis eſt duplex per Auer. ibidem in commen. 5. 1. phyſi. quia quædam eſt ex cauſis ſecundum imaginationem, & quædam ſunt cauſæ ſecundum fidem. Cauſæ ſecundum imaginationem ſpeciei ſunt genus & differentia, ex quibus ſpecies diffinitur: & ideo dicuntur cauſæ ſecundum imaginationem, quia genera & ſpecies ſunt uniuerſalia, quæ apud Ariſto. non habent eſſe extra animam, ut poſuit Plato.3.de anima.c.18.&.12 meta.c.4. Vnde.1.meta.c.45. Ariſt. opinabatur quòd intellecta uniuerſalia notificant ſubſtantias rerum, & non ſunt ſubſtantiæ earum: cauſæ autem ſecundum fidem ſunt materia & forma, quæ habent eſſe extra animam. Per partes indiuidui ſecundum qualitatem, intelligas in uia eius partes eſſentiales, ex quibus conſtituitur indiuiduum, uidelicet materiam & formam.

Vniuerſum triplex: uidelicet uniuerſale quod continet ſpecies: & uniuerſum quod continet cauſas, ex quibus conſtituitur ſpecies: & uniuerſum in rei ueritate, quod eſt indiuiduum demonſtratum.1.phy.com.5. Vbi per uniuerſum intellige totum, iuxta modum Arabum.

Vniuocorum alia comparabilia ſunt, alia uerò non.7.phyſic. tex.commen.26.

Voluptas alia reſpectu præſentis, alia reſpectu futuri, alia reſpectu præteriti.7.phy.tex.com.19.

Vltimum duplex: nobile, & tale eſt finis motus: aliud eſt contingens ex neceſsitate naturæ, & tale non eſt finis, nec habet rationẽ boni, uel nobilis, ut mors. colligitur ex.2.phy. tex.com.23. uide etiam.2.phy.tex.com.87.

Vnum numero, ſpecie, genere, analogia.5.metaphyſico.tex. commen.12.

Vnum ſecundum formam duplex, uidelicet ſecundum formã generalem & ſpecialem.

Volucrum aliæ penna uolant, aliæ membrana ſicca, aliæ cute. 1.de hiſto.cap.5.

FINIS, LAVS DEO.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ Aa Bb Cc Dd Ee

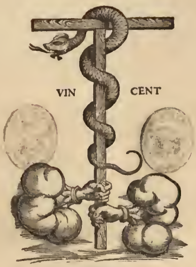
Omnes ſunt Terniones præter Ee Duernionem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,

Apud Vincentium Valgriſium.

M D LXIIII

VIN
CENT